

SNZ/ 23.

1.684

SELECTARVM
DISPV TATIONVM
EX VNIVERSA THEO-
LOGIA SCHOLASTICA.

TOMVS TERTIVS
ATTINGENS PRIMAM
SECVNDAM, ET TERTIAM
PARTEM D. THOMAE.

CV M TRIBVS INDICIBVS.

- I. *QVAESTIONES IXXTA VARIOS THEOLOGIAE TRA-*
ctatus distribuit.
II. *DISPV TATIONES, AC SECTIONES DEMONSTRAT.*
III. *RES NOTATV, DIGNAS SERIE ALPHABETICA*
percurrit.

A VTHORE.

R. R. P. THIRSO GONZALEZ DE
SANTALLA, SOCIETATIS IESV, SACRÆ THEOLO-
GIAE DOCTORE, AC MAGISTRO, ET IN SAL-
MANTICENSI ACADEMIA ANTECES-
SORE PRIMARIO.

SALMANTICAE:

Apud LVCAM PEREZ, Vniversitatis Ty-
pographum. ANNODñi. 1680.

SUPERIORVM PERMISSV.

SELECTARVM
DISPUTATIONVM
EX VNIVERSA THEO-
LOGIA SCHOLASTICA.

TOMVS TERTIVS
ATTINGENS PRIMAM
SECUNDAM, ET TERTIAM
PARTEM D. THOMAE.

CVM TRIBVS INDICIBVS
I. QUESTIONES PRINCIPALES THEOLOGICAE TRACTATAE
II. DISPUTATIONES DE SECTIONIBUS DEMONSTRATIS
III. RES NOTAE DIGNAE SERIE ALPHABETICA

A. V. THORE
R. P. THIRSO GONZALEZ DE
SANTALIA, SOCIETATIS IESU, SACRAE THEO-
LOGICAE DOCTORE, AC MAGISTRO, ET IN SAI-
MANTINENSIS ACADEMIAE APTHECIS-
SORI PRIMARIO.

SALMANTICAE:
APUD VECAMTEROS, VNIVERSITATIS TOR-
TOSE, ANNO DOMINI 1680.
S. P. R. E. S. T. O. R. V. M. P. E. R. M. I. S. S. V.

ILLVSTRISSIMO,
AC REVERENDISSIMO PRINCIPI
DD. AMBROSIO

IGNATIO SPINOLA ET GÜZMAN,
HISPALENSIS ECCLESIAE ARCHIEPISCOPO VIGILANTISSIMO

ARENTVM indolem ingeniaque, non corporis modo, sed mentis quoque fatus referre, (Ambrosi Præsul amplissime) vel tenuis hic lucubrationum mearum labor gratissimo sat est experimento comprobare. Quippè cum ingenti tua benevolentia me totum iam pridem arctissime devin- xeris, tuo etiã cultui, obsequioque, devoveri expetunt ip- sæ. Quidni verò expetant selectę hæ Sacre Theologię dis- putationes Sacrum pariter, ac lectissimum Meccenatem, cuius sub auspicio, non solum in lucem, verum etiam in splendorem micantissi- mum prodeant. Sive enim, quam à maioribus ducis, claritatem inspexero, sive etiam proprijs factis, moribusque iam partam, faustum hoc omen capere, & la- boris mei felicitati sic licet adblandiri. Ego tamen tuorum facinora proavorum (Guzmanos loquor, Davilas, Spinolas, aliaque huius notæ tot retrò sæculis in- gentia nomina) silens omnino præteribo, ne postquam epistolæ modum excessero, ausus videar Iliadem nuce concludere, ac tantæ lucis impetum temeraria acie su- stinere. Et sanè splendida eorum fax, nullisque, nisi tuis oculis, invisæ, alieno ra- dio indicati non patitur. En ipso in limine tuarum laudum summã attigisse co- actus sum, in eum quippe animum evasisti, quæ humana nequeant implere, quiq; tantorum natalium splendore veluti ab editiori fastigio audeat despicere: at quis non videat eorum ornamentis eo te altius attolli, vel invitum, quo pedibus illa supponere studiosius contendis? Ab hoc culmine in Cælum eniti cæperunt vir- tutis tuæ, illudque iam modo attingant, vel certè haud procul absint, necesse est, tantæ moli incumbentes. Illæ te primum, multum diuque luctantem, Ove- tensis Ecclesiæ Pastorem agere iusserunt; postmodum Valentina destinarunt; tandem, ut viam avunculi tui Cardinalis de Spinola (ò quibus iam ab ipso gestis peractam!) ingredereris, Compostellana, ac deinde Hispalensis, quæ modo te fruirur, sedes exceperet: quo Dei consilio, quanto Ecclesiasticæ disciplinæ bono, oviumque tuarum subsidio, immò & totius Ecclesiæ exemplo, nemo est, qui nō novit. Promptum mihi erat per omnes gloriæ tuæ semitas prolixius ire, & egre- gia facta recollere, quibus tot insulis affulsisti, ut vel inde constaret qualè te His- palensium regimini intentum suspiciant cuncti, & pene stupeant universi; nec enim à te ipso defecisti, *Et tu quid tuis rectissime geres, si non recesseris à te ipso.* (Plutar. Epist. ad Traian.)

Sed quia præsentium gloria vehementius vel in admirationem rapit, vel ad æmulationem accendit, ea tantum sufficiat adumbrasse. Primum ergo in se oculos provocat, quæ apud te etiam primum locum obtinuit, videlicet tua, tuorumque honestas, ac vitæ ratio in omnem rectitudinē aptata; longo enim experimento probe nosti, *Quod si primum te composueris, si omnia disposueris ad virtutem, recte tibi procedent cuncta.* (Ibid.) & quidem ita est Præsul præstantissimè; ordo namque ille, quo Palatium tuum regitur, à religiosi cætus observantia vix quidquam videtur abhorrere. In primis lucis exorientis initia divinarum rerum mediationi definita sunt: huic tu per integram horam insistis; ac te coram per dimidiā horam incumbunt domestici tui, adsuntque deinde tibi rei sacræ operanti, ac demū ad sua quisque munera obeunda divertunt. Tu verò in genua provolutus ali interes Missæ Sacrificio, gratesque habes benignissimo domino, quod augustissima corporis sui præsentia pectoris tui penetrare dignarit. Reliquū temporis diæcesis tuæ regimini tribuitur, donec sol in meridiem devolutus dapes te, ac frugalissimam mensam admoneat; nec tamen illi accumbis prius quā te iuxta pauperum vnus assistat, suo quoque victu reficiendus, & statuta demum pecunia donandus. Sæpè etiā hac in pauperes indulgentia illustrior est mensæ tuæ dignitas; quacunque enim quinta feria, nec non diebus Beatæ Virgini Sacris, non vnus, sed duodecim pauperes sunt, quos mensa tua excipis, quibusque famulos inter tuos ministras, erogatisque de more numis, hilares dimittis; ac ijs demum ita piè peractis, postremus prandio tuo locus accedit. Hæc ante meridiani temporis ratio, pomeridiano verò in vespèrū vrgente, familia tua stipatus Ecclesiam adis, altaribus solita oratione invisendis. Ad octavum deinde horologiij sonum, tecum omnes, etiam infimæ sortis, famuli conveniunt, ac Divæ Virginis auxilium; Rosariij primū, posteaque litanie eius recitatione propitiatur: hanc sacra excipit lectio, quæ feria sexta addita etiam diverberatione absolvitur. Suus dehinc diætæ locus, suus etiam lecto præscriptus est; hic tamen licet omnino nulli, quin exactū prius diē in examen revocet, mentemque materie instruat meditationis in crastinum futuræ; in has leges adstricti elabuntur dies tui, iamque in eis illam vitam ordiris, quā tua in syderibus facta disponunt. Fœlicè ter, & amplius, cui Palatij tui limina patuere, cuique pro sacri Præsulis aula virtutū omniū contingit gynæcæum. Nec mirere, mihi, tuæ Dominationis cultori observantissimo, hæc minutatim adeò innotuisse; nec enim vlli vel extero ignoroque testatissima nō est frugis hæc vitæ tuæ series: *Nam qui magno Imperio præditi, in excelso vitam agunt, eorū facta cuncti mortales novere.* (Salust. in Catilin.) Quare qui fastigiata instar vrbs, supercilioris Ecclesiæ verticibus incubitis, quot caligantes oculi non sunt, totidē testibus necesse est, obnoxia vitam ducatis. Quid, quod tuæ perfectionis studium intra domesticos parietes hæere non patitur, amatque assuetum vitæ tramitem exilire, & in divinarum rerum arcana liberiores spiritum effundere. Ipse ergo quotannis ad Tyrociniij nostri domum divertens per dies decem spiritualibus Protoparentis nostri exercitijs vacas, curisque alijs procul amandatis animū cælesti pabulo recreas, divini spiritus auræ habenis propè modum laxatis. Interim nostræ gratitudinis officia pateris nulla, quin imò velut è nostris vnus, haberi

vis,

vis, nec lautius excipi, quàm domestici tui, quos, vt eisdem etiam exercitijs animos imbuant, impense curas, vtque honestatem ab eo fonte hauriant, de cuius limpidissimi humoris salubritate tuis in spiritu provētibz fidem omnibus facis. Sic te finges fortuna, ac fastigio tuo dignum; sic in tuorū moribus legem pręscribis, qualem omnes Dominationi tuę subiectos deceat amplecti: *A domesticis enim voluisti inchoare disciplinam, vt reliquos pudeat errare, quando tuis agnosceris excedendi licentiam non prestare.* (Cassiodor.)

Ab isto proprię perfectionis studio sponte sua fluit, quod de ovium tuarū salute solertissimè geris. Et quidem ita earū regimini incumbis, tuamque capacissimam mentem intendis, vt quemadmodum ille Scipio omnia Romanorum civiū nomina didicisse, memoriaque retinere ferebatur. (Sabelic.) Sic nullus in tua amplissima Diocesi invenitur Sacerdos, cuius vitę ratio non sit tibi plane perspecta. Idcirco ij, quos accusat conscientia flagitij, te vindicem reformidant, amant vero remuneratorem æquissimum, quos morum candor, vel litterarum studium supra reliquum vulgus attollit. Nemini fas est Confessiones excipere, sacris ordinibus initiari, dicereve ex sacro suggestu, nisi ad trutinam stricti examinis, cui indefessus semper interes, periculum sui fecerit: cūque humanus apud te favor valeat omnino nihil, mirum est, quàm bene merueris de republica litterarum, sine quarum subsidio, veroque virtutis suffragio, nemo potest in hos gradus eniti. Cū autem Parochos ob doctrinę imperitiā indignos deprehendis, quibus cōmittatur animarum salus, illis pręceptorē adhibes, sumptusque, vt sub eius disciplina tandiu durent, donec muneri suo reddantur idonei.

Iam vero cū ad frænandam viciorum licentiam Missionum operam scias magnopere conferre, eas à nostrę Societatis hominibus vndique circūferri satagis, nosque illas adhortaris, seu (quę nostrā adversus te est observātia) ineluctabili pręcepto iniungis. At quibus animarū fructibus tuo huic implicabili Zelo Numinis clemētia indulserit, vel testis oculatissimus sum ego, quē olim sacro huic muneri deditū ad tuam segetē evocasti, modoque in ipso litterarij curriculum diploma Regium obtinuisti, quo Salmantinam Academiam, vbi Primariū agere iussus sum, illicò deferere, & tuā Hispalim Missionem lustrare, per vim mihi gratissimam compulisti. Ecquis enim in animarum salutem te ducē non conspiraverit? Parum foret munificentię tuę has sacras expeditiones conficiendo, piaque munuscula comparando sumptus expendere nō exiguos, nisi imbecillitatem nostrā tua etiam authoritate firmares: nostris ipse concionibus ades, adeoque apud omnes exemplo valuisti, vt vix vnquam templa, quantumvis amplissima, adstantiū multitudinem caperent: ipse strepitum suspiria anhelantium, damnantiumque veris gemitibus antea actę vitę crimina, orave sua non perfunctorijs iactibus ferietium expressis etiam prę gaudio lachrymis prosequeris. Ipse sacra Exomologesi expiatis divinis epulis reficis; eō quidē spiritus ardore, vt corpori sæpe vires non suppetāt, diurnoq; labori iā impar cedere cogaris, sudore non semel vsq; ad extimas vestes effuso. Quot interim perditissimos homines ad rectū vitę tramitē his artibus revocasti? quot odia extinxisti? quot tādē corruptos mores eradicasti? Illud dū taxat meminisse iuvat, quod, nisi te Præs. nulla ynquā etate Betic. tractus aspexit.

Tuis videlicet hisce Missionibus effectum est, ut plures supra centum impijssimi Mahumetis Sectatores, errorū tenebris supernæ lucis ictu discussis, Christianorum numerum augerent. Horum quadraginta quatuor, quibus Hispali degentibus fidei Orthodoxæ fulgor illuxit, tuæ præsertim sunt solitudinis, & industriæ, qua vel ab heris suis, vel etiā cogi à Magistratu procurasti, ut concionibus interessent, ubi scelerata Pseudoprophetae sui dogmata perstringebantur; horum postea exorientem fidem Patris indulgentia fovisti, sacrisque demum mysterijs edoctos, & triumphantium more per totam Hispali circumductos, in maximo eius fano, ad diei lætitiā, pompamque exornato, lustralibus vndis excepisti, & Christi Sacra teneram eorum pietatē obfirmasti, nullis interim, seu Parochi, seu Præfulis, munijs mira prorsus sedulitate nō functus. Nec minus debentur hi omnes pietati tuæ, quam Cœlo gratissimam mirabilis eventus probavit. Quippè cū de more tuo Nosocomiū inviseres, obstinatissimi, qui fortè aderat, Mauri emolijsti perfidiam, quo simul salutem cæterorum (quos inter maximè valebat) aditus patuit non difficilis. Hic nos etiam convenire ausus, nostrisque argumentis nequidquam tentatus, adeo à fidei veritate aberat, ut ab ea suos pro virili abstergeret; at ubi te Principem clarissimum sedulo ægenis iacentibus ministrantem, eorumque animos suavissimo eliquio, effusissimaque humanitate erigentem aspexit, mente primū hærare capit, mox grandius quid de nostra Religione concipere, stupenti deinde similis, tuæque charitatis ignibus veluti è Cœlo tactus erumpere in verba admiratione plena; tandemque (ut aiebat) per noctem multa passus, impotenti cordis sui impetu Christianum se proclamare, idque manifestis aspirantis gratiæ signis appetente luce confecit. Huius exemplum insequuti cōplures alij manus non ægrè dedere, illustreque extabunt victoriæ monumentum, qua Mahumetanam impietatem pietate tua vno velut ictu detriumphasti.

Nec mirum est Maurorum perfidiam tua in paupere misericordia superatā; superasti planè vel cordatorum hominū fidem, cum Hispalensis Civitas ingenti clade pulsata, quantum in te præsidij habeat, certiori etiā experimento didicit, quam vel ipsa vellet. Caput clarissima illa Vrbs, vixque populi sui capax, annonæ primū defectu laborare, mox palam esurire, & denique insolita ægestate famescere. Quoniam verò confugeret afflicta calamitas, nisi ad nota palatij tui limina? Ipse ubi confluentem esurentium turbam vidisti, eorum vicem (ut in solitudine quondā benignissimus Dominus) misertus es, & perinde ac ipsius etiam omnipotentiae opes arbitrij tui forent, misereantis animi æstum in hæc verba effudisti: *Huc vos omnes acceditè o Viri, nec vos tantum, sed quotquot esurire nostis, in has mihi fores adducite; vestram ego inopiam sublevare præsto sum, ego vestram famem extinguere. O vocem Ambrosio Præsule dignam! Vocem aris templisque omnibus consecrandā!* Illièò advocatum eleemosynarum præfectum aliosque primæ notæ domesticos, qua via, rogas, penuriæ pauperum subueniri possit? Prodidit ille pecuniam tuæ largitati superstitem, adiecitque cum Andræa: *Sed hæc quid sunt inter tantos?* (Ioan. 6.9.) Reliqui velut in re deploratissima abstergerumnarum remedium desperabāt, penèque accusabant promissa tua, quibus stare minime posses. Tu vero modicorum fide ne quidquam conterritus, consternatos animos erigere, spemque in

Deo

Deo collocare iussisti, ac in pauperum famem propulsandam sese statim accingere. Pervasit illico totam Urbem munificentiae tuae fama, iamque ingens pauperum cohors Palatii tui liminibus hærebat; quantis vero difficultatibus eorum remediū morabatur? Quo primum pacto tumultus procul abesset, diū frustra-
que discussum; donec Palatii tui pariete in ianuam laxato facilem euntibus redeuntibusque aditum fecisti. Suus etiam viris, sua quoque fæminis, famelicis vero pueris quilibet destinatus est dies. Ita miro profusus ordine plerumque duo de viginti, ac sepè etiā viginti duo millia quatuor per hebdomadā diebus munificentiae tuae stipendia capiebant. Vidi ego, quæ gestientis animi admiratione Deus immortalis! latissimas egenorum series è tui Palatii foribus abeuntes, nec minus accepto cibo, quam ingenti plausu largitanti tuam atrestantes. Audi-
vi effusissimas omnium acclamationes, quibus pauperum assertor, egenorūque parens, haud secus ac eras, vno simul ore compellabaris. Quapropter, vel intra domus claustra latere tibi opus erat, vt tuas laudes effugeres, virtutis tuæ fulgo-
rem insequentes, vel curru concitatissimo devehī, vt arcerentur hominum ma-
nus, currum alioqui cingentium, vtque osculum dexteræ tuæ infigerent, officio-
sissimè properantium. Puerorum in primis tibi cura iniecta, quorum simplicitate, ætatisque candore delectatus, seu potius exemplo Dominico accensus, ad te fe-
riatis diebus accedere iubebas, eisque in exedre tuæ pavimento discumbentibus, supercilio ad omnem benignitatem temperatō perinde ac cælitibus ministrabas, stupentibus quotquot tantæ in misellos pueros indulgentiæ spectatores adsta-
bant. Nullus interim, seu Religiosorum hominum, seu Sacrarum Virginum cæ-
tus (implentque in tua Diœcesi plusquam trecentorum numerum) tuæ benefi-
centiæ fuit expers, nullum xenodochium, quamquam ditioni alienæ subiectum, non particeps; cumque vix vlli trium annorum census sufficerent multitudini
tunc temporis ægotanti, Xenodochis tamen imperatum abs te est, ne aliquem
ab hospitali beneficio prohiberent, & quidquid in hanc rem, seu pecuniarum, seu
frumenti, seu lineæ vestis opus erat, benigne adeò donasti, vt duorum dumtaxat
subsidia viginti quatuor ducatorum millibus cōstituerint. Quis illas, quas seclis
arbitris effudisti, eleemosynas recensere valeat, queis privatis hominibus subven-
nisti, aliorumque inopiam, quibus frons ad petendum nequaquā supererat, op-
portuno, illisque insperato remedio sublevasti? Ea quidem omnium oculis sub-
ductæ hucusque laterent, si suum ipsæ Authorem, aut se ipsas celare potuissent.
*At vera bona ex seipsis naturaliter vocem emittunt; nec sol aut luna opus habent interprete,
qui nos doceat ab illis mundum universum illustrari, sed ipsi suo splendore fidem, vel absque
teste faciunt oculis.* (Philo. de Sacrif. Abel.)

Sed age vnde nam munificæ adeò largitati suppeditatū est? Profectò, quod
pecuniarum initio fuit, brevissimè consumpto, omnia etiam, quæ à clarissimis
parentibus acceperas, in pauperum opem destinasti, vendita quoque argentea
mensæ tuæ supellectili, ne quæ ferculorum frugalitate vix ali concedebat, eorum
diviti materiæ anteiret. Constitit tandē pauperes tibi in præcordijs esse, ac in eo-
rum subsidio tuæ dignitatis insigne collocasse; cum enim alia minimè superfuif-
sent, pectorali cruce, necnon pastoralī annulo cibaria illis coemisti. O factum su-
peri,

peri, non solum ære, & marmore, sed ipsa etiam æternitate inscribendum. Eam tibi vel annulus ipse auspiciatur Antistes optime, illum ego crediderim adamantis suis lapillis ardentem, ubi è tuis ad pauperum manus evolavit, in sydera fuisse relatum, emicareque iam modo in cœlesti Hierusalem, ut inter illius margaritas adamantis quoque fulgor illuceret. At cum his omnibus maior longe esset indigentium penuria, famulos ipse tuos, olim Ecclesiæ censibus auctos, efflagitasti, ut pauperibus, tibi que proinde in extremis versanti, suis eleemosynis occurrerēt. Ecquid autem tui amor observantiaque ab eorum pietate non illico exprimeret? mandata sane pro virili præstitit unusquisque, decere ratus, *ut munificentiam principalem Episcopalis puritas exequatur; nam cui est studium bonum de proprio facere, quam laudabiliter potest aliena vota complere.* (Cassiod. ad Datium Episcopum Mediolan.) Vbi tamen Hispalensibus Civibus innotuit, quas in angustias delatus esses, ut genio sunt pientissimo iuxta ac nobili, statim palatium tuum adire, ingentes tibi pecuniæ summas, quovis fœnore secluso, tuaque pietate dumtaxat obside, libentissimè mutuaturi. Hoc autem quale in te amoris signum ediderint, vel ille æstimare potest, qui Hispalim novit penuria rerum, ac præsertim Indicarum clasium absentia ea tempestate laborantem. Ipse post eorum liberalitatem laudatam, in æs alienum incidere nequaquam dubitasti, adeo quidem, ut ducentorum ducatorum millia ex eis, quæ offerebantur, mutuo acceperis. Sed quid hominum opera consiliaque prodesse, nisi Numinis etiã indulgentia, misericordiæ tuæ particeps esse, & misericordiæ inopum tecum consulere voluisset? Quoties te haud secus pecuniæ, quã Consilij inopẽ convenere, qui insperata omnino largitate illã, vel gratis obtulerunt, aut certe mutuarunt, id propemodum pacti, ut postremus illis solutionis locus cõtingeret? Quoties frumetariæ rei acervi, quos nec mēstruæ eleemosynæ suffecturos, & ratio, & experiētia probaverāt, in bimestrē etiã duravere, decrescēte numquã accipientium multitudine? Quoties gradilis, isque similagineus panis frustulatim divisus, paratusque iam de more viginti tantum hominum millibus, ijs simul, alijsque tribus millibus supervenientibus solita portione relictis consumptus adeo non est, ut quam pluribus adhuc superesset? Quoties refertis pane cophinis parvulorum multitudini diditis, matra tamen, è quibus extracti fuerant, imminutæ nihil, ac velut intactæ videbantur, famulis, qui res miras adeo, oculis, manuque contrectabant, ingenti prorsus stupore defixis; quibus si fides adhibenda est (& sanè illam non minus rei ipsius, quam attestantium dignitas extorquet) munifica illa dextera tot quondã hominum in vasta solitudine alitrix, nunc iterum potentiæ suæ haud obscura edidit indicia, quæis tuam in pauperes misericordiam omnibus commendatam voluit.

Illam, & Cœlum ipsum æmulari visum est, ac mirifice favere. Sæpè enim cum in hibernos imbres sese exsolveret, aut æstivis humum ignibus torreret, statim, ac pauperes solitam eleemosynam accepturi in apertum Cœlum erumpabant, suis in nubibus pluviam carcerabat, solisque radios obiecto vapore tandiũ interceptabat, donec illi cibo suo recepto, se quoque in sua tecta recepissent, moxque suas indulgebat temporis vices. Qui enim ad tuam in miseros indulgentiam ipsius Cœli facies hiemali vlla intemperie rigeret? Qui pietati sibi admodum iucundæ

cundæ non exhiberet amenissimam frontem. Cœlum meherculè puduit ardentis solis fulgoribus nocere ijs, qui vmbra misericordiæ tuæ tegebantur, extræumnarum ictus constituti. Nec Cœlum solum, sed mors quoque ipsa pepercisse vixta est tuis pauperibus, quippe cum currus effræni mullarum æstro agitatatus in egenos ad fores tuas conglobatos periculossimo impetu irruisset, reliquis in fugam effusis, supra pueros duos subito metu pallantes rotatus est, iamque indigna morte contriti oppressique credebantur, cum ecce illæ si se erigunt, & arrepto cursu suam incolumitatem attestantur, de quâ adstantium nullus grates Deo non retulit, quod cunctis per gratam pijsimi Præsulis charitatem tristi villo casu fœdari passus non fuerit. Nec pauperibus tantum, sed alijs quoque amplioris fortunæ hominibus profuit ingens tua pietas; plures nâque, ut à suis Parochis audivimus, cum ægritudine laborarent, omni alio medicamine fortiori, accepto panis frustulo, qui egenis impertiebatur, salutis restituti sunt, fructusque vberes experti existimationis de tua misericordiâ conceptæ.

Iam verò, illustrissime Archipræsul, de hac Hispalensis populi egestate, cui intra vnus supra dimidium anni spatium quingentorum millia ducatorum insumpsisti, sic effari licebit. *Data est Prouinciæ in Principis nostri laude penuria, steriles facti sunt agri, ut vbertas Domini posset agnosci, minus esset acceptissimum donum, si non præcessisset incommodum. Gaudete Prouinciæ, malisque vestris potius gratiam referte, quando talem probastis animum Principis, ut nullis cedat aduersis. En pietas mirabilis, quæ ubique nostris repugnat incommodis* (Cassiodor. lib. 12. variar. c. 28.) Nullis planè cessisti præsul optimè, immò, & de omnibus victoriam reportasti, nec enim sola fames pietate tua profligata est, sed pestifera lues, iam iam omnium cervicibus imminens, tuis quoque finibus prohibita; utque eam longius arceres, pijs orationes instituisti, datisque Pastoralibus litteris, omnes adhortatus es, ut Numinis iracundiam animorum expiatione exarmarent. Cunque eo temporis infamis Scenicorum turba esset advocanda, consueta Scænæ spectacula datura, ut veluti in suo fonte ingruentem iam iam vitiorum colluvionem præfocares, mille vias inijsisti; ac primo in eam mentem Hispalenses Senatores adigere conatus es, ut advenire Scenicos nequaquam paterentur, nedum Cœli furor in omnium flagitia irascebatur, novis iterum criminibus provocatus, acrius defæviret, oblati etiam in tanta pecuniæ charitate decem ducatorum millibus in eorum cōmoda, quorum maximè intererat iste Scenicorum adventus, ac præsertim in Nosocomiorum subsidium, cuius sub pietatis larva impietas hæc dissimulari consuevit. Nec parvere tamen consilio tuo quorundam Senatorum animi, ad comædiarum voluptatem iuvenili quodam æstu obstinati; quapropter, ut comica hæc spectacula interdicerent, à Regijs Castellæ Senatoribus enixissimè postulasti; censuere tamen, & ij, Hispalensium votis oblectari minime oportere. Quare causæ tuæ sanctitas labare videbatur, ac spe omni destitui; præsertim cum Scenici Vlysi pone evocati, plurimorum dierum confecto itinere Hispalim iam tunc adventassent. Ecquis autem impietati huic ferventissimam pietatem tuam cedere pateretur? Ego quidem, qui eò etiam tempore iussu tuo conciones habere cæperam, adversus hanc Comædorum pestem, quo potui spiritus ardore, detonui, monui-

que

que, eorum dulcedine deliniri Dæmonis hamos hominum saluti insidiantes, caverentque proinde, ne iratum Cœli brachium destinatum læthiferi ensis ictum graviori etiam impetu discuteret, ni sui Præsulis votis, Dei nutum apertissime præferentibus, annuere statuissent. Ita quidem animis in meliorem sententiam revocatis, Scenicorum expulsio vno omnium Senatorum ore decreta, litterisque à Regio Senatu, cuius calculum vnice desiderabatur, expetita est. Ipse vix gaudio par litteras rursus, rursus præces, auctoritatemque tuam apud eundem Senatum adiecisti, ac in spem firmissimam accensus, illius suffragium expectabas, vt scenalis simul ac vitiorum turba procul deturbaretur. Prodiit tandem è Regio Senatu responsum, adhuc tamen illi expedire visum est, ne consuetudini, quæ circa hæc spectacula invaluerat, quidquam derogaretur, nisi forte recentes aliquot rationes occurrerent obijciendæ. Quis crederet te Præsulem amplissimum, totidem iam repulsis affectum, conatus omnes animo etiam indignanti non abiecturum? Quis alterius, & fortasse gravioris repulsæ, aleam subiturum? Subijsti tamen libentissimè, dedisti que iam tertio precatorias litteras, additis etiam alijs rationum momentis, quæ ab illo, quo flagras, hominum salutis desiderio sponte sua fluxere. Hispalensium quoque animos insperato hoc nuntio contritos languentesque accendisti, vt repetitis iterum litteris Regios Senatores ad piam adeo mentem flectere tentarent. Interim verò, quia res in ancipiti versabatur, Hispalensis Senatus Assistentem convenisti, rogastique, vt ab Scenicis discessum impetraret, pecunijs etiam, si parerent, tuo nomine oblati. *Ecquid enim, me coram aiebas, diuitia mihi astimentur, nisi vt frænatur impietas, & adversus Deum imminetia flagitia cohibeantur?* Quis inhians adeo divinæ gloriæ non miretur studium? Illud meherculè non laudes tantum, sed lachrymas etiam supremi illius Senatoris expressit, quare suam operam pollicitus, cum Scenicis etià pactus est, vt acceptis duobus ducatorum millibus Hispali excederent. Ceterum Cœlo visum est nefas, quod pauperibus sibi que proinde destinatum argentum, scelestæ eriperent manus; quare dum illi moras nectunt, sibi que vtiliores conditiones iniusto fæderi apponere contendunt, ecce adfuit expetitur adeo Regij Senatus suffragium, tuis ac Hispalensium votis faventissimum; vtpotè quo Scenici statim abire iuebantur; explosique dicto citius sunt pecunijs vacui, dirisque mandâtes male auspiciati consilij exitum, longosque itinerum labores in casum toleratos. Ita quidem elusit, illusitque omnes versuti Dæmonis astus victrix tua pietas, ita infandus vitiorum turbo tuis procul finibus relegatus est, ita suis Hispalim civibus, ita florentissimam Urbem Hispanique nominis parentem, & Regi, & Regno incolumem servasti; ita quippe Numinis iræ placatæ sunt, & terribilissima tabes per omnem viciniam grassata, finitimis etiam urbibus rapidissima eius flamma vastatis, nullam tuæ ditionis Urbem, nullum pagum aggredi ausa est; profecto, vt omnium vna mens est, misericordiam tuam reverita, quæ vallata omnia, ac præmunita erant. Tandem vt constaret, quam tuis monitis consulto parvissent, quamque à tuis virtutibus fœlicitatem expectare fas sit, illico in Hispalensium commoda terra, mareque coniurata sunt. Mira in primis segetum vbertas proximam sterilitatem, aut compeusavit, aut obruit:

fidem fere exsuperat quantum comissa sibi semina glebæ fecunditas cumulaverit; illa quidem toties suis cultoribus replicata multis retro annis negaverant arva, nunc verò, vti tuæ beneficentiæ imbribus irrigata, libentissimè restituerunt: Vnde ingens frumenti copia, & exiguo prætio comparabilis esurientia prius ora, ac insignis demum tuæ misericordiæ fores occlusit. Maria quoque, & venti creditas sibi ab Indicis litoribus opes, onerarijs primum navibus, deinde rota classe devectas, in Baticam oram emisserunt, eisque quidquid penuriæ, aut curarum supererat cumulatissima foelicitate abstersum est. Omnia denique Hispalensibus è sententia contingere, ex quo tecum sanctè, & piè sentire ceperunt, summaque votorum adepti sunt ex quo statuerunt vota tua complere, modoque grates coelitibus referunt, tibi que magnopere ad gratulantur, cuius ope, consilio, ac beneficio vivunt tot calamitatibus erepti,

Ego verò Præsul amplissime, quem in hæc tempora afflictis adeo rebus Dei providentia dispensavit, ne, quam omnibus humanitatem exhibes scriptis meis denegaveris, oro, atque obsecro: scio illa tibi (pro eo, quo nos omnes devincis, amore) alioqui non ingrata, haud parum inacescere, quod à tuis laudibus exordia sumpserint. Peccavi, fateor, in modestiam tuam, quam ingratissimis laudibus oneravi. Ecquid autem tua mihi non dissimulet indulgentia? Et sanè non est cur tantopere renuas optima quæque de te apud scripta mea legere, qui non potes non optimè apud omnes audire. Malui, (nec poenitet) de tuis virtutibus, ut ut potui, benè mereri, quam tuæ solum modestiæ morem gerere: dabit tamen vel illa veniam, quod dictis reticuerò grandiora, patienturque & reliqua virtutum tuarum ornamenta levi se adeò, ac incompro calamo perstricta. Tu verò, Præsul clarissimè, Hispaniæ nostræ honor, decusque immortale, vive diù, Præsulibus innormam, pauperibus in Patrem, virtutibus in Patronum, flagitijs in vindicem, ac tandem vive Cælo, ut æternum vivas. Salmanticæ 12. Decemb. ann. 1679.

Illustrissimæ Dominationis tuæ obsequētissimus.

THYRSVS GONZALEZ,
è Societate IESV.

AV

AVTHOR LECTORI S. D.

MIRABERIS forte quisquis in nova hæc Theologicarum disputationum Volumina incideris, quid tandem opere pretium duxerim post tot clarissimos Doctores, qui de omnibus, & singulis rebus Theologicis tam præclare scripserunt, lucubrationes meas in lucem emittere, & multitudinem librorum augere, quæ iam aded excrevit, ut quaecunque opus Theologicum prodeat, nemini videatur emolumento futurum, plerisque fastidio. Quod si me insuper noveris, & vitæ genus, ad quod vocatus sum, forte etiam indecorum, & à munere meo alienum esse censebis huius genij laboribus incumbere. Quippè cum duodecim fere ab hinc annis renuntiaverim Scholæ, & Scholastica Theologiæ studium omne dimissem, ut me totum ad procurandam animarum salutem converterem, perque Vrbes, & Oppida continuo excurrerem prædicans Verbum Dei: parum, inquires, decere virum spiritualibus hæc expeditionibus, & Evangelicæ prædicationi iam deditum, ad antiquas Theologiæ speculationes mentem, & operam revocare, quæ scilicet nihil momenti habent ad correctionem morum; & laudabilius quidem fore, si ea quæ retro iam reliqueram obliviscens, ministerium vocationis meæ, ac detestatum persequerer animarum lucrum.

Sed enim, ut nihil sit in his meis scriptis pretiosum, aut ulla commendatione dignum; pro me tamen hæc habeo, quæ paucis, & ingenuè respondeam. Adductum me primum esse ad ea in publicam lucem præferenda, auctoritate amicorum, quibus multum defero, & debet: crebra deinde plurium studiosorum flagitatione, quam non assentatoriam, sed seriâ fuisse, vel ex eo facile conjicere poteram, quod plurima ex his, quæ ad manum habebam pessimè exarata, dilucidis ipsi caracteribus exciperint, ea solum spè, ut obscurum, & pæne obliteratum exemplar obtinerent. Propositum mihi præterea esse multiplicem huius rei fructum. Nam cum decreverint opuscula quadam moralia in lucem dare, quæ ad promovendam honestatem morum conferre possint, expedire visum est, has Theologiæ Scholasticæ disputationes præmitti, ut illis auctoritatem conciliarem, quam doctrina moralis ex speculatione Theologiæ usu, & peritia mutuatur: non enim facile creditur præstare posse in moralibus, nisi qui fuerit in speculatrice Theologia, tum studendo, tum docendo versatus, & in hoc sciendi genere, aliquod etiam non contemnendum sui specimen dederit. Visum quoque est eiusmodi studiorum meorum, & Magisterij olim habiti testimonium, cedere posse in maiorem aliquam ministerij mei commendationem; atque inde etiam in maius proximorum bonum: præsertim verò cum post Hispaniæ Provinciâs fere iam peragratas, modo exteras cogitem: ex quibus maior certe sperari potest fructuum colligendorum ubertas, si priusquam ad eas pertraxerim, aliqualem mei notitiam hæc volumina deferant. Sic enim fiet, ut Acaademiæ, & litteratæ Vrbes, hominem doctrinâ typis vulgata iam notum facilius excipiant, Missionumque ministeria magis in honore habeant, atque hinc demum uberius ipsarum fructus excipiat. Oportere etiam videbatur, ut siquidem in Societate nostra, eo potissimum fine, iuxta vocationem, & institutum, Scholastico negotio navamus operam, ut animarum commodis litteræ inserviant, aliquod eius rei exemplum, præter cetera, extaret in his pristini mei studij monumentis; palamque omnibus fieret, eos quoque à nobis ad Missiones, & ministeria salutis animarum destinari, qui non solum lectionibus publicis, sed edi-

tis etiā libris Theologiā docuerint. Quo circa non paruum operis nostri emolumentū erit, si aliqui deinceps Theologiae Magistri hoc exēplo excitati efficiant ipsi gloriosius, et illustrius, quod nos inchoauimus. Atque haec sunt praecipua rationū momēta, quae me ad susceptū huius editionis consilium impulerunt. Cur vero id nō antea egerim, videlicet cum primum ab schola discessi? Ingenue fateor, timor in causa fuit; ne cui forte viderer, non sine aliqua vana cupiditatis nota repetere, quae sincerissimo diuinæ gloriæ studio, sin depexissem, reliquissem utique. Modo autem extra hanc suspicionem constitutus sum, cū post tot annos nullus iam pateat, quem sperare, aut quærere possim, ad scholam reditus. Neque vero indecorum, aut ab officio, et instituto vitæ genere alienum existimare debui, scholasticis his disputationibus euulgandis operam dare, licet enim ad concitandos mentis affectus, et componendos mores non directe pertineant, ad hunc tamen scopum oblique reuocantur, et non nihil è salute animarum fore mihi persuasi, si ea ratione, quā aiebam, editis his voluminibus ministerium meum magis commendaretur. Illud per sancte assero, nē momentum quidem temporis, quod ministerio impendere debuissem, intercepisse me, ut eiusmodi studiis indulgerem, aut limandis, et perpoliendis scriptis de nouo ad labrarem. Ea tātū profero, quae olim in exedra Theologica auditoribus meis tradideram, vel ad usitatas in schola propugnationes accuratius elaboraueram.

Quo magis ego Lectorum benevolentiam exopto, ut venia dignentur, si quae hic breuius, si quae diffusius, quā par erat, trado, ac sine illo ordine, sine illo decore, et ornatu, quē publica lucis theatrum expectat. Non enim opus absolutum exhibeo, nec ab initio typis destinatum. Sed malui potius in eo ultimam adhuc manum desiderari, quā, ut ipsius adhibenda labor et cura, expeditionum mearum cursum remoraretur. An autem aliquod Theologiae studiosis commodum, vel sic facturum sim, ut quidem multi, pro suo sortasse in me studio, et sibi, et mihi pollicentur, aliorum iudicium esto. Id vnum ego dicere audeo, neminem posse mihi iure succensere eo solum nomine, quod post tot scripta de rebus Theologicis, tamque praeclara volumina, noua cudere velim. Nam per uetusta ista querela est, et nullo non saeculo audita; quā si scriptores veriti essent, caruissent Theologia summis diuitijs, quēis illam viri ingenio, et eruditione praestantissimi cumularunt; carerent omnes scientiae tanta bonorum Authorum luce, qui quotidie nouo splendore prodeunt. Non igitur quia multi sunt editi libri, proscripti sunt edendi; sed vtile est (ut Augustinus ait primo de Trinitate cap. 3.) plures à pluribus fieri libros diverso stilo etiam de quæstionibus eisdem. Quia non omnia omnium ingenio equaliter sapiunt. Nec item omnia perfecte singuli consequuntur: alius aliam difficultatem diligentius, et felicius euoluit; itaque prodest ex vno libro posse supplere, quod in alio deest, et quasi lumen, quod ex vno lucet, clarius, et illustrius reddere adhibito lumine alterius.

Sed his, quae iam olim composita erant, subnectenda censui, ea, quae in causa fuere, ut hoc opus tardius aliquantulum publicam lucem viderit, aliaque, quae si tacitus praeterrirem, merito iudicaretur, aut praefationem hanc sibi non coherere, aut huic operi conuenire non posse. Igitur cum parata iam omnia essent, ut in Galliam illud excudendum remitterem, accidit, ut Salmantica ann. 1679. mense Septembri vita fungeretur sapiē-

tissimus, iuxtaq; religiosissimus Magister meus R. P. M. Ioānes de Barbiano in Salmā-
ticensi Academia Primarius Theologiae Professor; & ego tunc à futuro successu prorsus
alienus, sacras alias expeditiones in Astures, Cātabros, & Lusitanos meditabar; sed ar-
cana Numinis Prouidentia aliter de me decernere voluit; nam eo temporis Scholastica
arma, quae tandiu suspēderam, iterum resumere eorū arbitrio iussus sum, qui instar Nu-
minis mihi sunt. Ipsi sanè effecerunt, ut omisis sacris illis expeditionibus, in florētissima
hac Academia Magisterij lauream susciperem, & in eadem publice docerem. O faxint
superi, ne sic pœnas ignauiae luam, quod creditum mihi munus non prout par erat, imple-
uerim. Faxint, ut laurea hac non Missionum terminus, sed ornamentum sit, ut maio-
ri cū fructu iterū ad Apostolicū munus reuertar, & in illo (ut exopto, & futurum spe-
ro) vitā mortalem finiam. Insuperatus adeo euentus in causa fuit, ut in mentē veniret,
operæ pretium me facturū, si hoc opus Salmanticae typis mandarem; ubi nimirū & plura
denuo scribere possem, & iam scripta amplius digerere, atque illustrare. Quod tamen, li-
cet conatus sim, cumulate præstare non potui, quia præter alia Hispalēsis Missio, cui per
aliquot menses anno præterito 1679. incubui, & succedens postea longa aegritudo inchoa-
tam editionem intercipere coegit.

Iam vero in his ex tota Theologia selectis disputationibus præcipuae eius difficulta-
tes enodantur: præsertim vero multiplex concordia dilucide explicatur, nempe liberta-
tis creatæ cum efficacia gratiæ, & infallibilitate scientiæ, & prouidentia Diuinæ: Omni-
potentissimæ Dei potestatis ad flectenda libere hominum corda in omni euentu possibi-
li, etiam per vnicū auxilium, cum libertate hominis ad frustranda singula: diuinæ li-
bertatis cum immutabilitate: summæ independentiæ Dei à creaturis cum eo quod re-
pugnaret repugnante qualibet; visionis omnium possibilium in Deo cum ipsius incom-
prehensibilitate: libertatis Christi ad non acceptandam mortem cum rigore mortis
subeunda præcepto: immunitatis Deiparæ non solum à peccato originali, sed à debito pro-
ximo illud cōtrahendi, cum vera redemptione ob meritum Passionis Christi: possibilita-
tis puræ ommissionis liberæ cum impossibilitate eiusdem peccaminosæ: oppositionis essen-
tialis gratiæ cum peccato habituali, quod expellit, & nō cum actuali, quo expellitur: &
denum concordia Veritatis Catholicæ, quod Verbum assumpserit naturam humanam,
& non assumpserit personam, cum eo quod hæc in creatis nihil positium addat supra
naturam.

Vbi etiam multiplex discordia latè aperitur; videlicet præfinitionis diuinæ ex se, &
ab intrinseco efficaci, siue antecedentis, siue subsequētis Scientiam Mediam, cum liber-
tate creatæ: electionis efficaci antecedentis ad gloriam cum eo quod hæc sit corona meri-
torum: decreti efficaci intentiui finis à solo Deo ponendi cum alio decreto adequatè eius-
dem executiuo: peccati simpliciter infiniti in ratione offensæ cum eo quod fides docet de
inequalitate peccatorum: præfinitionis efficaci pœnitentiæ ante præuisum absolute pec-
catum cum sanctitate Dei, alijsque prædicatis: Præseruationis Deiparæ à peccato origi-
nali cum eo quod in Adamo peccauerit, & debitum illius contraxerit: & denique dis-
cordia peccati totaliter, & adequate remissi quoad reatum culpæ, & tamen remanen-
tis, quoad reatum pœnæ Purgatorij, præsertim damni.

Totum opus in tres partes, vel tomos diuiditur, quorum hic tertius, et primus nunc in lucem prodeunt, secundus vero Deo fauente citò emittetur. Ne enim longiores moras traherem, placuit hos duos prius vulgare; quia secundus adhuc ultimam manum desiderat, quam illi adhibere non potui varijs occupationibus distentus, et longa agitudine impeditus. Eorum priori lectissimas disputationes de Essentia, et Attributis, de Scientia necessaria, deque Dei potentia, et eternitate complector; integrum deinde tractatum de Scientia futurorum contingentium, praesertim Media, facilemque, et breuem concordiam Praedestinationis, et gratiae efficaciae cum nostra libertate beneficio Scientiae Mediae, plenamque omnium enodationem, quae Ioannes Baptista Gonet, alijque à Thomistis recentibus aduersus illam scripsere. Quibus tandem finem dabit integer tractatus de Voluntate Dei. In secundo agam de Praedestinatione, et necessitate Scientiae Mediae ad illam, insuper de Praefinitionibus, deque omnipotentissima Dei potestate ad flectenda hominum corda per auxilia intrinsece indifferentia; ita ut metaphysicè repugnet euentus, in quo per media indifferentia nequeat Deus trahere voluntatem nostram in consensum salutarem. Imò late ostendam, posse per unicum auxilium indifferens, variatis circumstantiis, in omni euentu possibili facere, ut liberè conuertatur. Subnectamque praeterea selectas quaestiones de Trinitate, et Statu purae naturae. In hoc tertio disputationes instituo ex 1. 2. et 3. parte depromptas, quas in suos indices digessi.

Quibus adijcere placuit iustam disputationem de Diuinitate Christi, in qua per argumenta sensibilia hoc nostrae Sanctae Fidei primum fundamentum luce meridiana clariùs demonstratur, quia ad conuersionem Gentilium, Iudaeorum, et Mahumetanorum utilissima est. Contra hos vero specialiter adiungo demonstrationes, quibus usus sum ad eorum perfidiam conuincendam; ut Ministri Eangelici ad manum arma habeant, quibus Pseudoprophetae Mahumeti perniciosissimam sectam expugnare valeant. Experientia enim didici, studio opus esse, et diligentia non vulgari ad publicè redarguenda perniciosissimi impostoris praua dogmata, et multos Dei seruos, zelo animarum feruentes, Maurorum conuersioni operam ideò non nauare, quia in promptu non habent notitias ad id necessarias, et sine magno studio, et labore acquiri non possunt, quibus ut subsidium feram, eas in presenti opere subministro.

His animaduersis benè nobiscum actum erit, si noster labor in animarum cesserit salutem, satisque ampla mercede pensabitur, si saltem in libris nostris animus placuerit. Vale.

LICENTIA R. P. DIDACI DE LA FUENTE
Hurtado, Provincialis Societatis Iesu in Provincia Castellana.

EGO Didacus à Fonte Hurtado, Provincialis Societatis Iesu in Provincia Castellana, potestate ad id mihi facta à Reverendo Admodum Patre Nostro Ioanne Paulo Oliva, Præposito Generali, facultatē facio, vt opus cui titulus est: *Disputationes Selectæ ex vniuersa Theologia Scholastica, in quibus præcipuè eius difficultates enodantur*, in tres partes diuisum, à P. Thyrso Gonzalez, Nostræ Societatis, Vespertinæque Cathedræ Theologiæ in Vniuersitate Salmanticensi Moderatore compositum, & eiusdem Societatis gravium Doctorumque hominum iudicio approbatum, typis mādetur: in quorum fidem has litteras manu nostra, & Secretarij nostri subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Burgis die decima octava Ianuarij, anno millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo.

Diego de la Fuente Hurtado.

Emmanuel Rodriguez.

Secretarius.

LICENTIA R. P. PETRI HIERONYMI DE
Cordova, Provincialis Societatis Iesu in Provincia Castellana.

PETRVS Hieronymus de Cordova, Societatis Iesu in Provincia Castellana Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta à Reverendo Admodum P. Nostro Ioanne Paulo Oliva, Præposito Generali, facultatem facio, vt tomi tres, quibus titulus est: *Disputationes Selectæ ex vniuersa Theologia Scholastica, in tres partes diuisæ*, cum additis appendicibus, & Disputatione de Divinitate Christi, à P. Thyrso Gonzalez, Nostræ Societatis, Doctore Theologo Salmanticensi, & in Academia Salmatina Theologiæ Primario Professore compositi, & eiusdem Societatis gravium Doctorumque hominum iudicio approbati, typis mandentur: in quorum fidem has litteras manu nostra, & Secretarij nostri subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus in nostro Segoviensi Collegio, die duodecima mensis Decēbris, anno millesimo sexcētesimo septuagesimo nono.

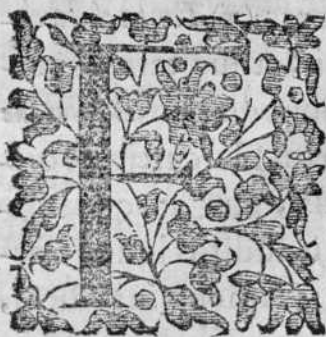
Petrus Hieronymus de Cordova.

Paschasius de Casanueva.

Secretarius.

CENSURA DOMINI D. DIDACI DE LA CUEVA

et Aldana, nobilitate iuxta ac eruditione spectatissimi, Togati quondam in Maiori Sanctæ Crucis Vallis-Oletano Collegio, modo in Ecclesiâ Salmantina Sacræ Scripturæ interpretem agentis, et in Alma Academia post alios Scholastici pulueris triumphos eiusdem Expositivæ Theologiæ Antecessoris excelsissimi, ad sacrasque insulas iam electi.

Acturus satis pro viribus muneri, quod mihi iniunxit Illustrissimus Dominus D. Franciscus de Seixas & Loflada, Magnus apud Salmatinos Ecclesiæ iuxta, ac litterarum Antistes, & nostri olim Collegij Sanctæ Crucis decus, lumenque purpureum; Disputationes Selectas in univ[er]sam Theologiam, Authore Reverendissimo P. Magistro Thyrso

Gonzalez de Santalla, è Societate Iesu, iam dudum acclamatissimo, Primarioque Theologiæ Antecessore in hac principe Academia sedulo legi, ac relegi, captus (quid enim diffitear?) ac delinitus præstantis doctrinæ illecebris. Nec enim Author is est, qui malè recoctam crambem fastidièti lectorum palato obijciat; aut in quem merito intonare possis vocem illam deliciarum: *Quousque eadem?* (1) Nam cum omnes propemodum differendi virtutes ex se se beatissima extulerit vbertate, non (2) ut ille ait, pluvias aquas colligit, sed vivo gurgite exundat. Oratio mascula; sed nō hispida; minime hircosa; sed nec vnguentata; nullis picturata flosculis, nullis fracta lenocinijs: Quid enim stili veneres confectetur, qui venerem nullibi non infectatur? vir sanè totus ad pugnam compositus, (3) *arma, tubas audire calens*, coloratus, & pulverulentus, qui vultu, incessuque speciem quandam severioris disciplinæ, ac morum gravitatem præferat: vir tandem, (ut suis illum coloribus repræsentem) (4)

Quo iustior alter, nec pietate fuit, nec bello maior, et armis.

Ite nunc inertes animæ, & quicumque ex Tertulliani (5) caperata fronte id vnum aut queri, aut quærere didicistis: *Quid Athenis, et Hierosolymis? Quid Academia, et Ecclesiæ?* Ite nunc, & Thyrsus, si quo polletis iudicio, emensi, proferte audacter, an illius institutio de Stoà Zenonis sit; an vero de porticu Salomonis? Disputat quidem, & mirum est, quo iudicij pondere, quantaque ingenij alacritate in Lycæo: theatriali favore, & plausu cavea persultat: grande illud sophos, ac papæ! Doctorum subsellia ingeminant;

(1) Seneca lib. de tranquillitate, cap. 2.

(2) Pindarus, apud Quintil. lib. 10. Instit. cap. 1.

(3) Statius 4. Theb.

(4) Virgil. I. Æn.

(5) Tertull. lib. de Præscript. c. 7.

Quid ergo Athenis & Hierosolymis? Quid Academia, & Ecclesiæ? :: Nostri institutio de porticu Salomonis est.

sed non hæc nostrum levat aura cygnum, qui alias palmas, alios triumphos, aliamque longè adorem meditatus, (6)

(6) *Lucanus lib. 10.*

media inter praelia semper

Stellarum, cælique choris, superisque vacavit.

Astris inhæret, dum in astra tollitur: & æstro quodam amoris divini percitus, ut totus mortalium saluti incubat, palmaris gladiator missionem petit. Hinc universas Hispaniæ vrbes, orasque

(7) *Iuvenalis lib. 3. Satyr. 7.*

peragrat, & ubi sacra eloquentiæ habenas laxat, (7) *Tanta dulcedine captos afficit ille animos, iisque rursus stimulis, atque terrore percellit, ut non immeritò Regnare in concionibus dicatur, Maiorque*

Virg. lib. 6. v. 50.

videri, nec mortale sonans. Tot ergo, & plusquam Herculeis laboribus exantlatis, monstris vitiorum perdomitis, purgatoque Hispaniæ, an Augiæ dixerim? stabulo, antiquo includitur ludo, in ardua tandem Parnasi iuga receptus, ubi sacris Camenis iura dicat, Hercules videlicet Musagetes. Omnes in vnum Thyrsum congesti honores, Phœbea laurus, Delphicæ cortinæ, primaria Theologiæ sedes: quibus profecto nuncium remisisset, nisi ex iisdem catus præfagiret, quamvis fucatis, & levibus, non parum tamen muneri Apostolico, & sacris expeditionibus, quas subinde animo versat, authoritatis, & ponderis accesurum: & indefessus animarum cultor lætiores segetes abundè sibi polliceretur: qui apprimè norit, subacta gleba manibus Imperatorijs, fata hilariùs adulescere, (8) *Gaudente, ut fas est credere, terra vomere laureato, et triumphali aratore.* Nec alio mentis ardore correptus, aliamve adornaturus spartam, cum pridem ausus fuisset, non, quod ille, *omne ævum*, sed universam ferme Theologiam tribus explicare chartis, doctis, *Iupiter! et laboriosis*: quod scælix, faustumque sit, atque in augustæ Triadis honorè, tria hæc volumina emittit, proh! quantis doctrinæ stellata gemmis! quantisque ingenij lita luminibus! His ergo animum oblecta, nec istam sectari facem graveris, quicunque literas amas, & à partium longè semotus studijs sedulam impèdis operam veritati è latebris eruendæ: quam hîc fidenter spondeo; suadeoque, ut radiorum nova elegantia vibrantem avidis votis excipias: (9)

(8) *Plinius Hist. Nat. lib. 18. cap. 3.*

Catullus epig. 1.

(9) *Lucanus lib. 9.*

Nam cui crediderim superos arcana daturus,

Dicturosque magis, quàm sancto vera Catoni.

Qua gemma, claudo, & consigno. Salmantica è Musæo nostro, pridie Idus Octobris. Anno Domini 1679.

D. Didacus de la Cueva et Aldana.

LICENCIA DE EL ORDINARIO.

ON Francisco de Seixas y Lossada, por la gracia de Dios, y de la Santa Sede Apostolica, Obispo de Salamanca, de el Consejo de su Magestad, &c. Por la presente, y por lo que à Nos toca, damos licencia para que se pueda imprimir, è impriman los tres tomos intitutados, *Disputationes Selectæ ex vniuersa Theologia Scholastica in tres partes diuise*, compuestos por el Reverendissimo Padre Maestro Thyrso Gonzalez de Santalla, de la Compania de Iesus, y Cathedratico de Prima de Theologia de esta Vniuersidad, atento à que de la censura de Don Diego de la Cueva y Aldana, Canonigo Magistral de Escritura de Nuestra Santa Iglesia Cathedral, y Cathedratico de Sagrada Escritura en dicha Vniuersidad, consta no tener cosa, que disuene à nuestra Santa Fè, ni à las buenas costumbres. Dada en Nuestros Palacios Episcopales de la Ciudad de Salamanca à treinta de Enero de mil seiscientos y setenta y nueve años.

FRANCISCO. Obispo de Salamanca.

Por mandado del Obispo mi señor,

Juan Fernandez de Mourillon.
Secretario.

CENURA RR. ET SS. P. M. Fr. IOSEPHI SAENZ DE Aguirre, Benedictinæ Congregationis Hispaniarum Generalis Magistri, Regij ac Supremi S. Inquisitionis Senatus Censoris, et à Secretioribus Consilijs ipsius, in Salmanticensi Academia Professoris Laureati, et Cathedræ Sancti Thomæ Antecessoris meritisimi, insignis Collegij D. Vincentio Sacri iterum Abbatis vigilantissimi, ex præscripto Regij Castellæ Senatus.

VSSV Regij, ac Supremi Castellæ Senatus vidi *Disputationes Selectas ex Vniuersa Theologia Scholastica in tres partes diuisas*, Authore RR. P. M. Thyrso Gonzalez de Santalla, Societatis Iesu, Doctore Theologo, in Salmanticensi Academia, & Primariæ Cathedræ meritisimo Antecessore. Eas autem inveni dignissimas, quæ *Selectæ* inscribatur, & audiant: quoniam in his nihil vulgare, aut protritum, vel ex alienis scriptis, vt fieri plerumque solet, vsurpatum: nihil non solidum, aut robustum, & veterum Theologorum decretis cohærens; quorum nonnulla Recentioribus inuisa, noua luce donat, & quasi postliminio in Scholas reuocat. Subtilitas Authoris non minùs in scriptis apparet, quàm viva voce in certaminibus publicis; & ea quidem pondere plena, ac longè dissimilis aranearum telis, in quibus, vt cum Seneca loquar, nihil præter subtilitatem est. Quod ad stylum attinet, is certè gravis est, nervosus, & Theologo dignus; non tricus, aut cavillis logicalibus impensus, sed pòderi rerum, de quibus disceptatur. Nihil à me deprehensum, quod vellatum vnguem dissideat ab orthodoxæ Ecclesiæ doctrina aut probatis moribus: nihil denique, quod prælo, luce, & laude publica dignum non sit. Ita attestabar ex animi sententia, Salmanticæ in Collegio S. Vincentij IV. Nonas Martij, anno Reparatæ Salutis M. DC. LXXVIII.

Fr. Iosephus Saenz de Aguirre.

FACULTAS REGII SENATVS.

Regius, & Supremus Castellæ Senatus potestatem fecit R. P. M. Thyrso Gonzalez de Santalla, Societatis Iesu, in Salmanticensi Academia Primario Antecessore, edendi *Disputationes Selectas ex Vniuersa Theologia Scholastica in tres partes diuisas*, ipsius iussu examinatas, & probatas à R. P. M. Fr. Ioseph Saenz de Aguirre: vt constat ex authenticis litteris apud Gabrielem de Aresti & Layrazabal, Regiæ Cameræ à Secretis. Die 9. Septembris, anno Reparatæ Salutis 1679.

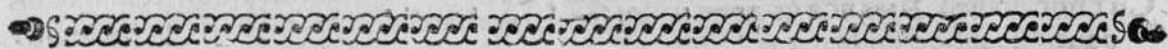
APPRO-

APPROBATIO RR. ET SS. P. M. Fr. MICHAELIS DE
Fuentes, Olym Cisterciensis Familiae Generalis Vigilantissimi, nunc in Salmanticensi
Academia Primariae Cathedra Antecessoris praestantissimi.

VSSV Praeclarissimi, & Nobilissimi D.D.D. Mathiae de Rada, Equitis Calatravenfis, Vniversitatis nostrae Cancellarij, Iudicisq; ordinarij, Catholicae Maiestatis à Consilijs, &c. Vidi, & magna animi voluptate evolvi *Disputationes selectas in uniuersam Theologiam, in tres partes diuisas*, quas summo ingenio, elegantique stylo, (gravi tamen, nō pulchro, aut phalerato) & methodo clarissima, & concisa, ordinavit, elaboravitque RR. P. M. Thyrsus Gonzalez, ex Societate Iesu, eiusdemque Vniversitatis Regius, Primariusque Antecessor; in eisq; nil deviū, aut erroneum inveni à Fide, aut bonis moribus, sed omnia probabilia, & nervosè probata; licet nō pauca minus pervia, neque trita ab Authoribus, imo specialiter ab ipsa excogitata, & ingeniosè. Sed quod magis mirandum; vt inter varia, & tot itinera per plures annos, Hispania fere tota pervagata, in salutem fidelium omnino intento, & zelo ferventissimo praedicationi incumbenti, continuisque in audiendis confessionibus alijsvè muneribus totaliter distracto; adhuc vivacitas acuminis, ad istas subtilissimas, atque Scholasticas quaestiones non sit, nec leviter remissa, aut parum hebetata, imò videatur magis expedita: ita vt de illo, sicut de Aod asseruit Scriptura (Iudicum 3.) possim dicere merito, *Quod utraque manu pro dextera utebatur, et quod fecit sibi gladium ancipitem, et accinctus est eo subter sagum*, nempe clarissimae Societatis Iesu. Sic sentio, salvo semper, &c. Salmanticae in hoc nostro Collegio D. Parentis Bernardi, die 3. Martij, anno Domini 1678.

M. Fr. Michael de Fuentes.

FACULTAS D. CANCELLARII.

OS D.D. Mathias de Rada, Calatravenfis Ordinis Eques, Scholasticus, & Cancellarius S. Ecclesiae, & Vniversitatis Salmanticensis, à Consilijs Catholicae Maiestatis, &c. Libentè facultatem impertimur RR. P. Magistro Thyrso Gonzalez de Santalla, è Societate Iesu in hac Academia Primario Antecessori, vt in lucem edat *Disputationes Selectas ex uniuersa Theologia Scholastica in tres tomos diuisas*, quas antea in hac Vniversitate è suggestu discipulis tradidit, quoniam ex praescripto nostro examinata, & probata sunt à RR. P. M. Fr. Michael de Fuentes, Cisterciensis Familiae olim Generali, & nunc Primario in Salmanticensi Vniversitate Antecessore. In quorum fidem has litteras dari iussimus, die 6. Martij, anno 1678.

Doct. D. Mathias de Rada.

INDEX

INDEX

QVÆSTIONVM

PERTINENTIVM AD VARIOS

THEOLOGICÆ TRACTATVS SECVN-

DVM ORDINEN D. THOMAE.

AD TRACTATVM DE *Trinitate.*

- A**N persona in creatis addat aliquid positivum supra naturam? disp. 27. pag. 320.
- An substantia in creatis identificetur cum actione creativa? disp. 26. pag. 304.
- An multiplicata personalitate creata multiplicetur persona? pag. 253.
- An in Deo detur substantia communis, & an multiplicetur ratio habentis Deitatem? disp. 24. sect. 2. pag. 280.
- Quæ incommunicabilitas sit de conceptu personæ? disp. 22. pag. 252.
- Quomodo in divinis pluralitas nominis substantivi attendatur secundum formam significatam, disp. 24. sect. 7. pag. 288.
- Cur hoc nomen *Deus* non sit nomen suppositi, sicut hoc nomen *homo*? disp. 24. sect. 3. pag. 288.
- An Spirator sit individuum quoddam per se subsistens commune duabus personis? disp. 24. sect. 8. pag. 290.
- An manifestis argumentis convincatur Christum esse Filium Dei naturalem, & secundam Trinitatis personam, disp. 46. per totam à pag. 507. ad 533. per errorem typographi ponitur disp. 43.
- Quomodo probandum sit contra Mahumetanos dari in Deo plures personas, disp. ultim. sect. 6. à pag. 587. item contra Iudeos à pag. 589.
- Quomodo probanda sit Christi divinitas contra Mahumetanos, & Iudeos? ubi nuper à pag. 507. ad 533. & disp. ult. sect. 5. pag. 572.

- Quo pacto sine vxore proprie Deo Filius conveniat? contra Mahumetanos, & Iudeos disp. ultim. sect. 7. pag. 592.
- Quomodo in Deo dentur Pater, Filius, Spiritus Sanctus? pag. 610.
- Cur in Deo dentur tres personæ, neque plures, neque pauciores? pag. 611.
- An rationibus naturalibus possit probabiliter persuaderi Trinitas Personarum in Deo? pag. 609.
- Quomodo exponendum sit mysteriū Trinitatis symbolis, & similitudinibus? pag. 608.
- Quomodo stultum sit negare mysterium Trinitatis, quia demonstrari non potest? contra Mahumetanos, & Iudeos, disp. ultima sect. 10. pag. 603.
- Quomodo Prædicatores Evangelici persuadere debent infidelibus, verum esse mysterium Trinitatis? pag. 611.
- Quomodo Deus visionibus, & miraculis veritatem huius mysterij persuaserit? disp. ultim. sect. 9. à pag. 599.
- Arriani nunquam claruerunt miraculis, pag. 640.

AD TRACTATVM *de Beatitudine.*

- An beatitudo possit consistere in delectationibus gustus, & tactus? contra Mahumetanos, disp. ult. sect. 4. à pag. 573.

AD TRACTATVM *de Peccatis.*

- An sit possibilis pura omissio peccaminosa? disp. 1.
- An peccatum sit simpliciter infinitum in ratione offensæ? disp. 2. pag. 29.
- In quo consistat peccatum originale? disp. 3. p. 50.
- An

INDEX QVÆSTIONVM,

An hæc duo inter se cohæreant, aliquem peccare in Adamo, & tamen non cōtrahere maculam peccati originalis? disp. 4. pag. 64.

Quære alia huc spectantia, in tractatu de per sectionibus B. Virginis.

An & quomodo reatus pœnæ, & reatus culpæ distinguantur? ubi an sit probabilis hæc propositio: *Peccatum veniale nequit esse totaliter, & adæquatè remissum manente reatu ad aliquam partem pœnæ Purgatorij*? disp. 8. pag. 104.

An peccatum mortale sit totaliter, & adæquatè remissum, dum manet reatus ad aliquam partem pœnæ Purgatorij, præsertim damni? disp. 9. pag. 127.

AD TRACTATVM de Iustificatiōe.

An gratia habitualis essentialiter opponatur cum peccato mortali, à quo expellitur? disp. 10. p. 137.

An opponatur saltem cum peccato habituali, quod expellit, & eodem modo sit philosophandum de utroque? ibidem, pag. 148.

An actus cōtritionis sit forma sanctificatiōis? disp. 12. sect. 6. à pag. 182. vsque ad 187.

AD TRACTATVM de Fide.

An mysteria nostræ fidei sint evidenter credibilia? lege disp. de divinit. Christi à p. 507. vsque ad 533. Item disp. ultim. pag. 587. ubi ponuntur notæ, quibus comprobatur, Religionem Christianam esse veram. Item p. 550. §. 2. ubi probatur, Religionem veram debere habere argumenta evidentiā credibilitatis. Itē p. 570. §. 10. ubi demonstratur veritas Religionis Christianæ ex mirabili conversione Gentilium spectantium Martyrum tormenta. Item disp. ult. sect. 9. p. 599. ubi ex divinis visionibus, & revelationib⁹ demonstratur veritas Religionis Christianæ. Hoc ipsum suadent mirabiles conversiones Maurorum, & in fidelium ad Religionem Christianam in hora mortis à pag. 555. vsque ad 570. vide pag. 564. mirabilem conversionem Regis de Fez.

An ad omnem assensum fidei supernaturalis debeat præcedere evidentiā credibilitatis, disp. de div. Christi sect. 2. p. 508.

Quomodo lex Christi non sit contraria legi Moysis, sed eius adimplectio, disp. ult.

sect. 11. §. 8. à p. 618.

An & quomodo lex vetus abrogata sit per legem novam sine vlla contradictione? à pag. 619. ad 622. contra Iudeos.

Quomodo lex Mahumeti non potuerit succedere legi Christi? à p. 621. ad 625. Demonstratur cōtra Mahumetanos, neque vetus, neque novum testamentum esse adulterata, disp. ult. sect. 3. p. 133. ad 144.

AD TRACTATVM de Incarnatiōe.

An Christi divinitas manifestis argumentis demonstretur? vide disp. 46. (per errorem 43.) à p. 507. vsque ad 533. Probatur Christi divinitas contra Mahumetanos, disp. ult. sect. 5. pag. 579. & contra ipsos, & Iudeos sect. 6. pag. 587.

An Messias promissus Iudæis in veteri testamento debuerit esse Deus? à p. 584. in fine vsque ad 587. contra Iudæos, & Mahumetanos.

An Christi divinitas demonstretur ex veteri testamento? contra Iudæos, & Mahumetanos, vide à pag. 589.

Quomodo ex visionibus, & miraculis cōstet Christum esse Deum, & B. Virginem esse Matrem Dei, disp. ultim. sect. 9. à p. 599. vsque ad 603. Ibi stupendū, & recens miraculum B. Virginis del Pilat.

Quomodo exponendum sit mysterium Incarnationis ex S. Tho. disp. ult. sect. 11. à p. 611. Explicantur symbolis, & similitudinibus, pag. 614.

Demonstratur contra Mahumetanos Christum mortuum esse, disp. ult. sect. 12. p. 627. Demonstratur resurrexisse contra eodē, & contra Iudæos, disp. 46. (per errorem 43.) sect. 8. pag. 525. Cur Deus factus sit homo? p. 629. §. 3. Cur factus sit homo passibilis, & mortem Crucis subire voluerit, p. 631. §. 4. Cur Evangelista non dixerit, Verbum homo, sed Verbum caro factum est? pag. 596.

Quia in hoc tomo continetur integer tractatus de Incarnat. quærendæ sunt quæstiones Scholasticæ in indice disputationū, & sectionum à disp. 11. vsque ad 28. inclusive.

Specialiter autem hic explicatū invenies conceptum personalitatis, & subsistentiæ, disp. 22. à p. 248. & in quo sensu verum sit subsistentiam Verbi supplere subsistentiam humanitatis: aut reddere subsistentem humanitatem, nam hæc locutio in quodam sensu satis frequenti in Scholis, est falsissima.

IVXTA VARIOS THEOLOGICÆ TRACTATVS.

An ex mysterio Incarnationis colligatur personam creatam addere aliquam entitatem positivam supra naturam? Vide à p. 320. vsque ad 331. Vbi latè probo partem negantem: & ostendo illam esse expressam D. Thomæ. Et ad hoc comprobandum vide etiam disp. ult. sect. XI. §. 6. p. 614.

An & cur proprium sit personæ infinitæ alienam supponere naturam? disp. 23. à p. 254. vsque ad 277. An substantia in creatis identificetur cum actione creativa? disp. 26. p. 304.

AD TRACTATVM

De merito Christi.

An Christus meruerit per actus præceptos? disp. 29. à p. 341. ad 351. & disput. 30. à p. 351. ad 363. invenies duplicem modum peculiarem explicandi concordiam impeccabilitatis Christi cū eius libertate in acceptanda morte.

Disputatione 31. à p. 363. ad 371. ostenditur contra Thomistas hanc concordiam non sufficienter explicari per distinctionem sensus compositi & divisi.

AD TRACTATVM

De perfectionibus B. Virginis.

An hæc duo inter se cohæreant, Deiparam peccasse in Adamo, & tamen non contraxisse maculam originalem? disput. 41. à p. 64. ad 75. pars negativa latè defenditur.

Quo pacto B. Virgo, admissio quod peccaverit in Adamo, præservata sit à peccato originali? disp. 5. p. 75.

An B. Virgo peccaverit in Adamo, & debitum proximū peccati originalis contraxerit? disp. 6. p. 78.

Quomodo B. Virgo propter meritum Passionis Christi potuerit liberari à debito proximo peccati originalis? disput. 7. pag. 89.

AD TRACTATVM

De Pœnitentia Virtute.

An detur virtus specialis pœnitentiæ à reliquis distincta, & quodnam sit eius motivum? disp. 32. à pag. 371. ad 386.

De actibus imperatis à virtute pœnitentiæ, nempe contritione, attritione, & proposito non peccandi, vide duodecim

quæstiones in indice disputationum; disp. 33. & in tomo à pa. 386. vsque ad 401.

De præcepto contritionis, vide disp. 34. pag. 401.

An remissa culpa possit manere reatus ad pœnam? Vide disp. 8. à p. 104. ad 127. & disp. 9. à p. 127. vsque ad 137.

AD TRACTATVM

De Pœnitentia Sacramento.

Quibus partibus essentialiter constituatur Sacramentum Pœnitentiæ? disput. 35. pag. 406.

An absolutio Sacramentalis validè possit conferri absenti? disp. 36. sect. 1. p. 409.

An valida sit absolutio collata reo præsentis, qui per litteras exposuit sua peccata confessori absenti? p. 410.

An moribundus, qui verbis aut nutibus confessionem petijt, vel signa pœnitentiæ dedit, si testis sit, qui deponat, absolvendus sit? p. 411.

An qui confessionem non petijt, nec dedit signum pœnitentiæ, possit Sacramentaliter absolvi? p. 416.

An attritio sufficiens ad iustificationem intra Sacramentum, debeat oriri ex dilectione Dei? disp. 37. p. 422.

An possit defectu doloris dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe? disp. 38. p. 425. & disp. 43. sect. 6. pag. 481. & disp. 44. p. 493. per totam.

An possit dari Sacramentum validum, & informe, in aliquo casu? disp. 43. sect. 7.

An peccatum commissum in instanti Baptismi, sit materia confessionis? d. 39 p. 430.

An peccata solum existimata sint materia sufficiens huius Sacramenti? d. 40. p. 433.

An peccata dubia sint materia necessaria confessionis? disp. 41. p. 436.

An circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eandem speciem sint materia necessaria confessionis? d. 42. p. 447.

An qui ex verecundia tacet aliquod mortale, teneatur aliorum confessionem iterare, disp. 43. à pag. 464. vsque ad 493.

An qui confitetur peccatum mortale cum dolore, & proposito re ipsa inefficaci; quod tamē bona fide ipse putat esse efficacax, faciat confessionem invalidam, & reiterandam? disp. 44. p. 493.

Quale examē debeat præcedere ante confessionem? disp. 45. p. 504.

INDEX

DISPUTATIONVM, ET SECTIONVM, QVÆ IN HOC TERTIO TOMO SELECTARVM DISPUTATIONVM EX VNIVERSA THEO- LOGIA SCHOLASTICA CONTINENTVR.

DISPUTATIO I.

Ad quæst. 71. 1. 2. art. 5.

An sit possibilis pura omisio peccaminosa? pag. 1.

Sect. 1. Satus quæstionis, & Authorum placita, ibid.

Sect. 2. Eligitur, & probatur sententia negans, pag. 3.

Sect. 3. Præcluduntur effugia nostræ rationis, pag. 5.

Sect. 4. Inferitur ex dictis posse defendi repugnantiam puræ homissionis peccaminosæ, quamvis absolute admittantur possibilis pura omisio libera, pag. 9.

Sect. 5. Solvuntur obiectiones contendentes non repugnare puram omisionem peccaminosam, si semel in genere non repugnat pura omisio libera, pag. 11.

Sect. 6. Solvitur difficultas quædam contra nostram rationem, pag. 15.

Sect. 7. Specialis alia difficultas, pag. 17.

Sect. 8. Enumerantur casus in quibus potest admitti pura omisio libera, pag. 19.

Sect. 9. Nova ratione ostenditur impossibilitas puræ omissionis peccaminosæ, pag. 21.

Sect. 10. An absolute verius sit repugnare omnem puram omisionem? pag. 23.

Sect. 11. Quid sentiat D. Thomas de pura omisione peccaminosa, pag. 27.

DISPUTATIO II.

Ad quæst. 73. articul. 5.

An peccatum mortale sit simpliciter infinitum in ratione offensæ, vel malitiæ, p. 29.

Sect. 1. Authorum placita, & quæstionis sensus, ibid.

Sect. 2. Ostenditur peccatum non esse simpliciter infinitum in ratione offensæ ratione singulari, ibid.

Sect. 3. Probatio secunda ex eo, quod offensa nihil includit infinite displicens Deo, pag. 31.

Sect. 4. Instauratur præcedens ratio, & ostenditur summum bonum non posse formaliter gravificare malum, pag. 32.

Sect. 5. Tertia probatio ex eo, quod alioqui satisfactio Christi non esset superabundans, pag. 35.

Sect. 6. Probatio quarta ex inæqualitate peccatorum, pag. 36.

Sect. 7. Probatio quinta ex eo, quod peccatum non est simpliciter infinitum in ratione demeriti, pag. 39.

Sect. 8. Possit ne peccatum mortale mereri omnem poenam possibilem, quin sit simpliciter infinitum in ratione offensæ? p. 42.

Sect. 9. Urgetur paritas peccati venialis, p. 43.

Sect. 10. Ostenditur Deum non esse subiectum morale offensæ, pag. 44.

Sect. 11. Quo pacto possit à Deo trahere offensæ superioritatem ordinis, quin trahat infinitatem, pag. 45.

Sect. Ultim. Præcaventur reliquæ obiectiones p. 48.

DISPUTATIO III.

Ad quæst. 82.

De natura peccati originalis, ubi defenditur antiquata sententia D. Augustini constituentis peccatum originale in reatu, pag. 50.

Sect. 1. Quibusdam præsuppositis, referuntur sententiæ celebriores de constitutione peccati originalis, ibid.

Sect. 2. An, & quomodo peccatum originale sit voluntarium parvulis, & quid sit illos in Adamo peccasse? pag. 52.

Sect. 3. An & quale pactum Deus iniverit cum Adamo? pag. 55.

Sect. 4. Nostrum iudicium de sententia constituyente peccatum originale per privationem gratiæ, pag. 56.

Sect. 5. Exponitur sententia Augustini constituentis peccatum originale in reatu, p. 58.

Sect. 6. Ostenditur, sententiam Augustini non

INDEX DISPUTATIONVM,

differre à sententia Catherini recte explicata, pag. 60.

Sect. 7. Vindicatur à censura sententia Catherini, & exponitur error Pelagij circa peccatum originale, pag. 61.

Sect. 8. Solvuntur argumenta à ratione contra sententiam Augustini, pag. 62.

DISPUTATIO IV.

Ad quæst. 82. 1. 2. & quæst. 27. 3. part.

An hæc duo inter se cohererent, Deiparam peccasse in Adamo, & tamen non contraxisse maculam originalem? pag. 64.

Sect. 1. Authorum placita, & ratio difficultatis, pag. 65.

Sect. 2. Reijcitur primus modus conciliandi illa duo traditus à Patre Suarez, ibid.

Sect. 3. Reijcitur secundus modus traditus à Patre Vazquez, pag. 66.

Sect. 4. Reijcitur tertius alius modus traditus à Patre Vazquez, pag. 68.

Sect. 5. Nostra sententia negans illa duo inter se coherere, pag. 70.

Sect. 6. Solvitur difficilis obiectio: ubi non nulla de quidditate peccati habitualis, pag. 72.

DISPUTATIO V.

Quo pacto B. Virgo, admissio, quod peccaverit in Adamo, preservata fuerit ob passionem Christi ab ipsa macula originali? pag. 75. (ibid.)

Sect. 1. Sentus quæstionis, & dubitandi ratio, pag. 75.

Sect. 2. Expeditur difficultas, ibid.

Sect. 3. Solvuntur obiectioes, pag. 77.

DISPUTATIO VI.

An Beata Virgo peccaverit in Adamo, & debitum proximum peccati originalis contraxerit? pag. 78.

Sect. 1. Quid sit debitum peccati originalis; ubi an sit idè, ac peccasse in Adamo? ibid.

Sect. 2. Authorum placita, pag. 80.

Sect. 3. Ostenditur Beatam Virginem non peccasse in Adamo, nec debitum peccati contraxisse, pag. 81.

Sect. 4. Solvantur obiectioes, pag. 83.

Sect. 5. Quomodo salvetur Virginem fuisse redemptam, si non contraxit debitum peccati? pag. 86.

DISPUTATIO VII.

Quomodo Beata Virgo propter meritum Passionis Christi potuerit liberari à debito proximo peccati originalis? pag. 89.

Sect. 1. Sententia Patris Granado reijcitur; & singulari ratione ostenditur, non potuisse præstari Christum ut Redemptorem ante permissionem peccati, ibidem.

Sect. 2. Examinatur sententia Patris Alderete, pag. 93.

Sect. 3. Impugnatur ex dictis sententia Patris Ioannis Perlini, pag. 96.

Sect. 4. Singularis sententia P. Antonij de Penalosa, ibid.

Sect. 5. Sententia Illustrissimi Salazar: ubi ante prævissum peccatum Adæ fuerit præfinita absolute existentia omnium posterorum, qui peccaverunt in ipso? pag. 98.

Sect. 6. Defenditur speciali modo sententia Cardinalis de Lugo, pag. 101.

Sect. 7. Alia via expeditur difficultas, p. 102.

DISPUTATIO VIII.

Ad quæst. 86. 1. 2. artic. 3. de reatu pœnæ, & ad quæst. 86. 3. p. art. 4. Vtrum remissa culpa remaneat reatus pœnæ.

An, & quomodo reatus pœnæ, & reatus culpæ distinguantur? Vbi examinatur, an hæc propositio: *Peccatum veniale nequit esse totaliter, & adequatè remissum quoad reatum culpæ, manente reatu ad aliquam pœnam Purgatorij ipsi debitam*: sit censura aliqua digna: vel an potius sit probabilis, immo, & vera? pag. 104.

Sect. 1. Rationes, quæ suadent, illam propositionem non esse vlla censura dignam, sed potius esse probabilem, pag. 105.

Prima ratio, pag. 108.

Secunda ratio, pag. 108.

Tertia ratio, pag. 109.

Quarta ratio, ibid.

Tridentinum nihil definire contra nostram propositionem, pag. 111.

Sect. 2. Repellantur censuræ nostræ propositionis, pag. 112.

Ex nostra propositione nihil sequi contra veritatem Purgatorij, & contra modum illum probandi ex principiis certis, p. 114.

Nihil ex nostra propositione sequi contra praxim iustorum confitendi venialia, ibid.

Ex nostra propositione nihil sequi contra indulgentias, & studium eas lucrandi, p. 117.

Nihil sequi contra nostram propositionem ex Sacramento Extremæ Vnctionis, ibid.

Infinuantur fundamenta à ratione, pag. 118.

Sect. 3. Epilogus, pag. 119.

Sect. 4. Ostenditur à ratione non posse peccatum veniale adæquate, & totaliter remitti quoad reatum culpæ manente reatu ad aliquam Pœnam Purgatorij, præsertim damni, ibidem.

Sect. 5. An, & quomodo sit macula quædam levis reatus pœnæ temporalis manens, dimissa culpa mortali? pag. 125.

DISPUTATIO IX.

Ad quæst. 86. 1. 2. art. 1. & 86. 3. p. art. 4.

An

ET SECTIONVM.

- An sit probabile peccatum mortale non esse totaliter, & ad equatè remissum quoad reatum culpæ manente reatu ad aliquam penā Purgatorij, præsertim damni? p. 127.
- Sect. 1.* Multiplex probatio nostræ sententiæ affirmantis, ibidem.
- Sect. 2.* Vltior nostræ sententiæ probatio, pag. 132.
- Sect. 3.* Solvitur quædam obiectio contendēs à paritate peccati venialis posse remitti mortale quoad culpam, manente reatu ad totam pœnam, pag. 135.

DISPVATIO X.

Ad quæstionem 110. 1. 2. in qua D. Thomas agit de gratia quantum ad eius essentiam.

- De oppositione gratiæ habitualis cum peccato. In qua ostenditur gratiam posse cõponi cum peccato actuali, quo expellitur, non autem cum habituali, quod expellit, pag. 137.
- Sect. 1.* Nostræ sententiæ probatio, quod diuinitus possit componi gratia cum peccato actuali, pag. 138.
- Sect. 2.* Suadetur iterum, quod gratia habitualis nequeat habere essentialem oppositionem cum peccato actuali, quo expellitur, pag. 141.
- Sect. 3.* Solvuntur aliæ obiectiões contra nostram sententiam, pag. 144.
- Sect. 4.* An necesse sit eodem modo philosophari de peccato actuali, & habituali quoad oppositionem gratiæ cum peccato. Vbi pars negativa defenditur, pag. 148.
- Sect. 5.* Solvuntur aliæ obiectiões contra nostram sententiam, pag. 150.
- Sect. 6.* Instantur ratio nostræ sententiæ, pag. 157.

DISPVATIO XI.

Ad quæst. 1. 3. part. de convenientia Incarnat.

- An Deus ex se fuerit necessitatus moraliter ad Incarnationem? Vbi de necessitate ad optimum, pag. 159.
- Sect. 1.* Multiplex necessitas, & status quæstionis aperitur, ibid.
- Sect. 2.* Ostenditur Deum saltem ex suppositione ceceessitari moraliter ad aliqua, p. 160.
- Sect. 3.* Confirmatur nostraa conclusio, & præcluduntur aduersariorum effugia, p. 162.
- Sect. 4.* Ostenditur Deum esse moraliter necessitatum ad productionem vniversi, & alicuius vnionis hypostaticæ, pag. 164.
- Sect. 5.* Solvuntur obiectiões, pag. 166.

DISPVATIO XII.

Ad quæst. 1. 3. part.

An purus homo possit condigne satisfacere pro peccato proprio?

- Sect. 1.* Si contritio sit forma sanctificans, purus homo potest satisfacere condignè pro peccato proprio quoad culpam, pag. 170.
- Sect. 2.* Impugnatur sententia Patris Ripaldæ pag. 172.
- Sect. 3.* Solvitur alia obiectio, vbi an possit culpa mortalis remitti, quin tollatur reatus pœnæ æternæ? pag. 173.
- Sect. 4.* Ostenditur non posse hominem satisfacere pro mortali quoad culpam, quin satisfaciatur pro æterna pœna, pag. 175.
- Sect. 5.* Præcluditur quoddam effugium, & natura odij inimicitiae magis explicatur, pag. 178.
- Sect. 6.* An absolute purus homo possit condigne satisfacere pro peccato mortali proprio quoad culpam? pag. 180.
- §. 1. Expenditur Scoti ratio, ibid.
- §. 2. Nostra sententia, vbi speciali ratione ostenditur actum contritionis esse formam sanctificantem, pag. 182.
- §. 3. Præcauentur obiectiões desumptæ ex Concilio, pag. 186.
- Sect. 7.* An ex dictis sequatur, posse purum hominem perfectè satisfacere pro peccato mortali proprio? prg. 187.
- §. 1. Defenditur ratio patris Vazquez, & solvitur prima difficultas, ibid.
- §. 2. Secunda difficultas contra illam rationem, & prima illius solutio, pag. 188.
- §. 3. Secunda eius difficultatis solutio, p. 190.
- §. 4. Vltima eiusdem difficultatis enodatio, p. 191.

DISPVATIO XIII.

Ad quæstionem primam 3. partis.

- An purus homo possit satisfacere ad equatè pro peccato mortali alterius? p. 192.
- Sect. 1.* Status quæstionis est Authorum sententiæ, ibidem.
- Sect. 2.* Impugnatur sententia recurrens ad infinitatem peccati, pag. 193.
- Sect. 3.* Aliæ rationes de impotentia puri hominis ad satisfaciendum pro mortali insinuantur, ibidem.
- §. 1. Defenditur ratio Eximij Doctoris, ibid.
- §. 2. Expenditur alia ratio, pag. 196.
- §. 3. Ratio P. Vazquez, pag. 198.

DISPVATIO XIV.

- An saltem purus homo possit mereri condigne alijs remissionem peccati mortalis? pag. 201. (ibid.)
- Sect. 1.* Eligitur, & probatur sententia negans
- Sect. 2.* Solvuntur obiectiões, pag. 202.

DISPVATIO XV.

- An purus homo possit satisfacere pro peccato veniali? pag. 204.

Sect. 1.

INDEX DISPUTATIONVM,

Seſſio 1. Authorum placita, ibid.

Seſſio 2. Noſtra ſententia varijs aſſertionibus proponitur, pag. 205.

Seſſio 3. Continuatur materia præcedens. Vbi multa de remiſſione venialium, & oftenditur venialia remitti in alia vita per ſatĩſfactionem, pag. 208.

DISPUTATIO XVI.

De ſufficiencia ſatĩſfactionis Chriſti ad redimendum genus humanum, pag. 212.

Seſſio 1. Stabilitur communis, & vera ſententia, ibid.

Seſſio 2. Solvuntur obiectiones, pag. 213.

DISPUTATIO XVII.

De infinitate ſatĩſfactionis Chriſti, p. 214.

Seſſio 1. Vnde, & quomodo ſatĩſfactio habeat infinitatem, pag. 215.

DISPUTATIO XVIII.

An ſatĩſfactio Chriſti habuerint omnes conditionis ſtriſtæ iuſtitia? pag. 212.

Seſſio 1. De prima conditione ſatĩſfactionis iuſtitia, vt ſit ad alterum, ibid.

Seſſio 2. De ſecunda conditione, quod ſcilicet ſatĩſfactio non fiat ex bonis creditoris, pag. 218.

Seſſio 3. De alia conditione, quod ſatĩſfactio ſit ex proprijs, & non ex gratuito acceptis à creditore, pag. 221.

Seſſio 4. De alia conditione, nempe quod fiat ex non debitis alio titulo, pag. 222.

Seſſio 5. De alijs duabus conditionibus ſatĩſfactionis ex iuſtitia, p. 223.

DISPUTATIO XIX.

An Deus per ſatĩſfactionem Chriſti fuerit obligatus ex iuſtitia ſtriſta ad remiſſionem peccati? 225.

Seſſio 1. Senſus quaſtionis, & Authorum placita, ibid.

Seſſio 2. Impugnatur ſententia Patris Ripalda, pag. 226.

Seſſio 3. An obligatio ex iuſtitia lædat Dei dominium? pag. 227.

Seſſio 4. Noſtra ſententia, obligationem ex iuſtitia optimè componi cum Dei dominio perfectò, pag. 231.

Seſſio 5. Solvuntur obiectiones, pag. 232.

Seſſio 6. Concluditur Deum ex iuſtitia acceptaſſe ſatĩſfactionem Chriſti, pag. 235.

DISPUTATIO XX.

An Chriſtus ſatĩſfecerit Deo obligatus ex iuſtitia, pag. 237.

Seſſ. 1. An peccatum mortale ſit ſtriſte iniuria Dei? Defenditur pars affirmativa, ibid.

Seſſio 2. Reſolvitur quaſtio, pag. 240.

DISPUTATIO XXI.

Ad quaſt. 1. 3. partis articulo 3.

De cauſa finali incarnationis, vbi an Chriſtus veniret, Adamo non peccante, ibid.

Seſſio 1. Status controverſiæ, ibid.

Seſſio 2. Sententia S. Thomæ, cuiusque fundamenta, pag. 241.

Seſſio 3. Sententia Scoti, cuiusque fundamenta, pag. 242.

Seſſio 4. Sententia Patris Suarez, pag. 243.

Seſſio 5. Oſtenditur Chriſtum fuiſſe præſinitum ante permiſſionem peccati, pag. 244.

Seſſio 6. An abſolute Chriſtus veniret Adamo nõ peccante? Statuitur pars affirmans, pag. 245.

Seſſio 7. Modus ſpecialis cõciliandi illa duo & quod Chriſtus non veniret Adamo non peccante, & quod nihilominus ſit præſinitus ante omnes creaturas, pag. 246.

Seſſio 8. Reſolvuntur aliqua dubia, pag. 248.

DISPUTATIO XXII.

Ad quaſt. 2. 3. partis articul. 7.

De vnione hypostatice ſecundum ſe, ibid.

Seſſio 1. Quid ſit hæc vnio, & quomodo facta, ibidem.

Seſſio 2. An hæc vnio ſit intrinſeca Verbo? pag. 246.

Seſſio 3. Quo pacto ſalvetur Verbum aſſumptiſſe naturam, & non perſonam, pag. 250.

Seſſ. 4. Notantur aliqua ad intelligendum myſterium Incarnationis, pag. 251.

Primum, An perſonalitas Verbi reddat ſubſiſtentem humanitatem? ibid.

Secundum, An ſubſiſtentia Verbi ſuppleat ſubſiſtentiam propriam humanitatis? ibid.

Tertium, An perſonalitas Verbi ſuppoſitet humanitatem in eodem ſenſu, in quo illa ſuppoſitarer propria perſonalitas, quatenus eſt aliquid ſuperadditũ nature? p. 252.

Quartum, An perſonalitas Verbi reddat naturam humanam incommunicabilem alteri, vt ſuppoſito? ibid.

Quintum, Quæ incommunicabilitas ſit de ratione perſonæ? ibid.

Sextum, An in creatis multiplicetur perſona multiplicata perſonalitate? pag. 253.

DISPUTATIO XXIII.

An ſit proprium perſonæ infinitæ ob eius infinitatem alienam poſſe ſuppoſitare naturam? pag. 254.

Seſſ. 1. Singulã ratione probatur ſententia affirmans, ibid.

Seſſ. 2. Infertur ex dictis, cur in Chriſto non detur perſona creata, & quomodo ille ſit perſona compoſita, pag. 257.

Seſſ.

Sect. 3. Alia ratione ostenditur proprium esse solius personę infinitę alienam terminare naturam, pag. 238.

Sect. 4. Ratio persuadens non posse personam creatam alienā suppositare naturā, p. 265.

Sect. 5. Solvuntur obiectiones, pag. 266.

Sect. 6. Solvuntur alia obiectiones, p. 291.

Sect. 7. Reliquę obiectiones, pag. 273.

Sect. 8. Ratio à priori, cur suppositum creatum nequeat alienam suppositare naturam, pag. 275.

DISPUTATIO XXIV.

Ad quęst. tertiam 3. partis articul. 6.

An si tres divinę Personę assumerent eandem humanitatē, resultaret triplex homo, an vnus dumtaxat? pag. 277.

Sect. 1. Probatur vera sententia, quod foret triplex homo, ibid.

Sect. 2. Solvitur prima obiectio, cur licet sint tres personę habentes Deitatem, non sint tres Deij, & ostenditur, quod non multiplicatur in Deo ratio habentis Deitatem, pag. 280.

Sect. 3. Solvitur secunda obiectio, & exponitur suppositio huius nominis *Deus*. Exponitur, cur hoc nomen *Deus* non sit nomen suppositi: *homo* autem sit nomen suppositi, pag. 282.

Sect. 4. Solvitur tertia obiectio, & ostenditur contra Cardinalem de Lugo, quod hic numero *homo* non significat aliquod habens hanc humanitatem, sed hoc numero habens humanitatem, & idem est de hoc numero *Deo*, qui non supponit pro aliquo habente Deitatem, sed pro hoc numero habente Deitatem, pag. 283.

Sect. 5. Solvitur alia obiectio, & ostenditur ex vna humanitate cum triplici subsistentia creatā non resultare nisi vnum hominem, p. 286.

Sect. 6. Solvitur quinta obiectio, & exponitur, quo pacto Christus sit homo eiusdem speciei nobiscum, pag. 287.

Sect. 7. Solvitur sexta obiectio, & exponitur, quomodo vnitas, vel pluralitas nominis substantiui attendatur secundum formam significatam, pag. 288.

Sect. 8. Septima, & præcipua obiectio, cuius occasione ostenditur, quod *spirator* est individuum quoddam per se subsistens commune duabus personis, sicut hic numero *Deus* est individuum per se subsistens commune tribus, pag. 290.

Sect. 9. Alia obiectio, cuius occasione discribitur de Christi prædestinatione, an scilicet, & quatenus hic numero homo prædestinatus sit, vt esset Filius Dei? pag. 296.

Sect. 10. Exponitur nostra sententia de præde-

stinatione Christi, pag. 299.

Sect. 11. Solvitur vltima obiectio, pag. 301.

DISPUTATIO XXV.

An si vna Persona Divina assumeret tres humanitates, esset vnus homo, an triplex? pag. 303.

Sect. vnica Probatur fore vnum tantum, ibid.

DISPUTATIO XXXI.

An subsistentia in creatis identificetur cum actione creativa rerum, pag. 304.

Sect. 1. Proponitur sententia Patris Bernal, ibidem.

Sect. 2. Ostenditur contra Bernal subsistentiā creatam non consistere in actione creativa, pag. 305.

Sect. 3. Proponitur, & impugnatur sententia Patris Bernal, quod possit assumi humanitas retinens propriam subsistentiam, p. 307.

Sect. 4. Respondetur ad fundamenta Patris Bernal, pag. 310.

Sect. 5. Solvitur quædam obiectio, cuius occasione disquiritur, an Incarnatio Verbi debeat realiter identificari cum productione humanitatis? pag. 311.

Sect. 6. Solvuntur rationes, quibus P. Bernal probat humanitatem Christi eadem inviolabili actione fuisse productam, & unitam Verbo, pag. 312.

Sect. 7. Solvuntur argumenta alia, quibus Recentiores contendunt non aliter posse humanitatem suppositari à Verbo, quam si Verbo uniatur eadem actione, qua producit, pag. 315.

DISPUTATIO XXVII.

Ad quęst. 3. 3. partis.

An suppositum increatis addat aliquid positivum supra naturam? pag. 320.

Sect. 1. Quid sit suppositum. Quid persona, ibidem.

Sect. 2. Referuntur sententię de constitutione suppositi increatis, ibid.

Sect. 3. Impugnatur sententia communis affirmans suppositum in creatis addere aliquid positivum supra naturam, pag. 322.

Sect. 4. Ostenditur suppositum, & personam in creatis nihil positivum addere supra naturam, pag. 324.

§. 1. In primis ostenditur hanc esse sententiā D. Thomę, ibid.

§. 2. Probatur sententia autoritate Conciliorum, & Patrum asserentium Verbum assumpsisse humanitatē cum omnibus suis proprietatibus, pag. 325.

§. 3. Probatur vterius nostra sententia alijs Patrum autoritatibus, pag. 327.

INDEX DISPUTATIONVM,

Seſt. 5. Probatur noſtra ſententia rationibus, pag. 328.

Seſt. 6. Inſertur ex dictis, an, & quomodo humanitas ſubſiſtat per ſubſiſtentiam Verbi, & hæc ſuppleat ſubſiſtentiam creatam? pag. 330.

Seſt. 7. Solvuntur obiectiones, pag. 331.

DISPUTATIO XXVIII.

Ad quæſt. 16. 3. part. art. 1.

An Chriſtus vt homo ſit perſona, p. 335.

Seſt. 1. Senſus quæſtionis, & Authorum placita, ibid.

Seſt. 2. Oſtenditur illam propoſitionem eſſe falſam, ſi ſumatur reduplicative, & ſupponat pro complexo ex Verbo, & humanitate, importando vtrunque in recto, pag. 336.

DISPUTATIO XXIX.

Ad quæſt. 19. 3. part. artic. 3. & 4.

An, & quomodo Chriſtus meruerit per acceptationem mortis, alioſque actus præceptos? pag. 341.

Seſt. 1. Proponitur ſatus quæſtionis, ibid.

Seſt. 2. Prima concordia impeccabilitatis Chriſti cum libertate in acceptanda morte, quia præceptum fuit diſpenſabile, ibid.

Seſt. 3. Noſtra ſententia, & natura huius præcepti, ibid.

Seſt. 4. Præcipua difficultas contra noſtram ſententiam, & prima eius ſolutio, p. 242.

Seſt. 5. Secunda eiufdem difficultas ſolutio, pag. 246.

Seſt. 6. Solvuntur obiectiones, pag. 247.

Seſt. 7. Solvitur vltima obiectio, vbi an Chriſtus habuerit obligationem naturalem redimendi homines? pag. 350.

DISPUTATIO XXX.

Secunda concordia impeccabilitatis Chriſti cum libertate in acceptanda morte, p. 351.

Seſt. 1. Noſtra ſententia, ibid.

Seſt. 2. Oſtenditur non coherere in Chriſto præceptum indiſpenſabile cum principijs proximis ad omittendum actum præceptum, niſi adſit in humanitate facultas ad impediendam vñionem hypotaticā, ibid.

Seſt. 3. Proponitur modus ſalvandi libertatem Chriſti ſimul cum præcepto indiſpenſabili, pag. 355.

Seſt. 4. Prima difficultas contra noſtram ſententiam petita ab impeccabilitate ipſius Chriſti, ibid.

Seſt. 5. Solvitur ſecunda difficultas petita ab impeccabilitate ipſius humanitatis, p. 356.

Seſt. 6. Tertia difficultas petita à ratione ſuppoſiti, pag. 358.

Seſt. 7. Reliquæ difficultates, pag. 362.

DISPUTATIO XXXI.

An per diſtinctionem ſenſus compoſiti, & diſiſi rectè explicetur concordia libertatis cum præcepto indiſpenſabili, & iniuriam pedibili? pag. 363.

Seſt. 1. Exponitur ſententia Thomiſtarum, ibidem.

Seſt. 2. Refellitur præcedens ſententia, pag. 364.

Seſt. 3. Præcluduntur effugia adverſariorum, pag. 365.

Seſt. 4. Alio argumento refellitur ſententia Thomiſtarum, pag. 368.

Seſt. 5. Diluitur obiectio quædam, pag. 369.

DISPUTATIO XXXII.

De natura, & eſſentia virtutis Penitentiæ, pag. 371.

Seſt. 1. An pœnitentia ſit proprie virtus? ibid.

Seſt. 2. An pœnitentia ſit virtus Specialis? pag. 372.

Seſt. 3. An pœnitentia ita ſit virtus ſpecialis, vt diſtinguatur à reliquis? pag. 373.

Seſt. 4. Referuntur Doctorem ſententiæ circa motivum virtutis ſpecialis pœnitentiæ, pag. 374.

Seſt. 5. Datur ſpecialis virtus pœnitentiæ in omni actu eſſentialiter ſupponens peccatum à pœnitente commiſſum, pag. 375.

Seſt. 6. Solvuntur aliæ obiectiones, & amplius explicatur motivum pœnitentiæ, pag. 378.

Seſt. 7. De ſubiecto virtutis pœnitentiæ, pag. 382.

Seſt. 8. De obiecto materiali pœnitentiæ, pag. 383.

Seſt. 9. An pœnitentia ſit virtus moralis, an Theologica, pag. 384.

Seſt. vlt. An pœnitentia ſit ſpecies iuſtitia? pag. 385.

DISPUTATIO XXXIII.

De actibus imperatis à virtute pœnitentiæ, nempe cōtritione, attritione, & propoſito non peccandi, pag. 380.

Seſt. 1. An contritio perfecta debeat eſſe ex motivo charitatis? ibid.

Seſt. 2. An & quomodo contritio ſit deſteſtatio efficax omnium peccatorum, pag. 387.

Seſt. 3. An & quomodo contritio debeat deſteſtari peccatum ſuper omnia? pag. 388.

Seſt. 4. An & quomodo contritio perfecta deſteſtetur malum culpæ ſupra malum pœnæ æternæ? pag. 391.

Seſt. 5. An ex motivo charitatis poſſit quis deſteſtari vnum peccatū mortale ſine alio, pag. 393.

Seſt.

Sectio 6. An ex motivo charitatis possit quis detestari vnum peccatum veniale sine alio, p. 396.

Sectio 7. An contritio perfecta debeat esse amor Dei formalis, & amorem formalem supponere, ibid.

Sectio 8. An ad contritionem iustificantem extra Sacramentum sufficiat virtualis detestatio peccatorum, ibid.

Sectio 9. An contritio perfecta sine proposito expresso, non peccandi de cætero sufficiat ad remissionem peccatorum extra Sacramentum, p. 397.

Sectio 10. An contritio sufficiens ad remissionem peccatorum extra Sacramentum debeat esse de omnibus peccatis in particulari, pag. 398.

Sectio 11. An in homine iusto ad remissionem venialium sufficiat dilectio Dei sine expressa contritione, ibid.

Sectio 12. Quid sit attritio, & in quo à contritione perfecta differat, p. 400.

DISPVATIO XXXIV.

De præcepto contritionis, p. 401.

Sectio 1. An statim post commissum mortale teneamur elicere contritionem, ibid.

Sectio 2. Quo tempore obligetur peccator præcepto contritionis, p. 404.

DISPVATIO XXXV.

Quibus partibus essentialiter constituitur Sacramentum Pœnitentiæ, p. 406.

Sect. unica. Quibusdam sententijs parum probabilibus reiectis, probatur vera, & communis sententia de partibus essentialibus huius Sacramenti, ibid.

DISPVATIO XXXVI.

Continens aliquas quæstiones de absolutione Sacramentali, pag. 409.

Sectio 1. An absolutio Sacramentalis possit conferri absenti, ibidem.

Sectio 2. An valida sit absolutio collata reo præsentis, qui per litteras exposuit sua peccata confessorio absenti, pag. 410.

Sectio 3. An moribundus, qui verbis, aut nutibus confessionem petijt, vel signa Pœnitentiæ dedit, si testis sit, qui deponat, absolvendus sit, pag. 411.

Sectio 4. An qui confessionem non petijt, nec dedit signum pœnitentiæ, possit Sacramentaliter absolvi, p. 416.

DISPVATIO XXXVII.

An attritio sufficiens ad iustificationem in hoc Sacramento debeat oriri ex dilectione Dei, p. 422.

Sectio 1. Proponuntur fundamenta Cardinalis Sfortia affirmantis, ibid.

Sectio 2. Proponitur sententia communis negans, p. 423.

Sectio 3. Solvuntur fundamenta Sfortiæ, p. 424.

Sectio 4. Quomodo exponenda sit sententia Cardinalis Sfortia, si quis velit illam defendere, p. 425.

DISPVATIO XXXVIII.

An possit defectu doloris dari Sacramentum Pœnitentiæ, validum, & informe, p. 426.

Sectio 1. Authores sententiæ affirmantis, & varij modi illam defendendi, p. 427.

Sectio 2. Præfertur sententia negans, & varij rationibus probatur, p. 428.

DISPVATIO XXXIX.

An peccatum commissum in dispositione Baptismi sit materia confessionis, p. 430.

DISPVATIO XL.

An peccata solum existimata sint materia sufficiens huius Sacramenti, p. 433.

DISPVATIO XLI.

An peccata dubia sint materia necessaria confessionis, p. 436.

Sectio 1. Status quæstionis, & Authorum placita, ibid.

Sectio 2. Præmittuntur aliquæ assertiones ante resolutionem quæstionis, p. 439.

Sectio 3. Resolvitur quæstio affirmative, p. 443.

Sectio 4. Solvuntur obiectiones, p. 445.

Sectio 5. An confessus peccatum ut dubium, si postea comperiat esse certum, teneatur iterum confiteri, p. 446.

Sectio 6. Ad quid teneatur, qui certus est se peccasse, & dubius an confessus sit, ibid.

DISPVATIO XLII.

An circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eandem speciem sint materia necessaria confessionis, p. 447.

Sectio 1. Eligitur sententia negans, p. 448.

Sectio 2. Solvuntur aliæ obiectiones, p. 449.

Sectio 3. Solvitur obiectio contendens explicandas esse circumstantias notabiliter aggravantes, quia hæc sententia est tutior, & in Sacramentis conferendis, vel suscipiendis tutior pars est eligenda, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis, ubi examinatur sensus primæ propositionis damnatæ ab Innocentio Vndecimo, & multa differuntur de integritate confessionis, pag. 450.

Sectio 4. Resolvuntur varij casus, p. 462.

DISPVATIO XLIII.

An qui scienter ex verecundia tacet in confessione

INDEX DISPUTATIONVM,

- confessione peccatum mortale, teneatur aliorum confessionem iterare? p. 464.
- Señio 1.* Motiuium discutiendi pro dignitate hanc quæstionem, ubi multa circa praxim audiendi confessiones rusticorum, qui peccata tacuerunt, ibid.
- Señio 2.* Proponitur sententia Castilenti, qui excusat à confessionibus reiterandis pueros, rusticos rudes, & puellas, qui ex pudore peccata aliqua mortalia in confessionibus tacent: ostenditurque nullum ex Authoribus, quos pro se citat, illam opinionem tradidisse; sed omnes manifestissimè tradidisse oppositum, p. 468.
- Señio 3.* Ex communi consensu Theologorum certum est, esse invalidam, ac proinde reiterandam omnem confessionem, in qua pœnitens ex verecundia tacet aliquod peccatum mortale, p. 472.
- Señio 4.* Probatur ex Concilio Tridentino esse nullam, & reiterandam omnem confessionem, in qua ob verecundiam tacetur peccatum mortale, p. 474.
- Señio 5.* Ostenditur à ratione esse nullam, & invalidam, ac proinde repetendam omnem confessionem, in qua pœnitens malitiosè tacet aliquod mortale, p. 478.
- Señio 6.* Solvitur primum argumentum à paritate contendens, esse validam confessionem, in qua pœnitens ob verecundiam tacet aliquod mortale, cuius occasione ostenditur, esse certo nullam confessionem factam sine vilo vero dolore, p. 481.
- Señio 7.* Solvuntur alia argumenta contendentia esse validam confessionem, in qua ob verecundiam tacetur mortale, à paritate aliorum eventuum, in quibus iuxta sententiam probabilem datur confessio valida, & informis, p. 485.
- Señio 8.* Solvuntur argumenta petita à natura iudicii, quibus contenditur validam esse confessionem, in qua ob verecundiam tacetur mortale, p. 489.
- Señio. Vltim.* Concluditur ex dictis esse penitus improbabilem opinionem asserentem, esse validam confessionem, in qua pœnitens ob verecundiam, vel pusillanimitatem tacet aliquod mortale: & ostenditur, quod quamvis haberet aliquam probabilitatem speculativè, non posset iam in praxim deduci post Bullam Innocentij XI. p. 491.
- DISPUTATIO XLIV.**
- An qui confitetur peccata mortalia cum dolore, & proposito reipia inefficaci, quod tamen ipse bona fide putat esse efficacem, faciat confessionem validam, & consequenter non reiterandam, an invalidam, & reiterandam? p. 495.

- Señio 1.* Præsupponitur ad quæstionem, propositum efficax saltem esse necessarium ad fructum huius Sacramenti, & esse reiterandam confessionem quoties constet fuisse invalidam, ibid.
- Señio 2.* Referuntur Authores affirmantes confessionem in illo eventu esse validam, & proponitur eorum fundamentum, p. 494.
- Señio 3.* Ostenditur, esse nullam confessionem, in qua pœnitens non affert dolorem efficacem cum proposito absoluto non peccandi de cætero, p. 495.
- Señio 4.* Solvuntur fundamenta sententiæ contrariæ, & declaratur: quomodo non oporteat fideles esse nimium sollicitos in repetendis confessionibus, & exponitur, cur Sacramentum pœnitentiæ nequeat esse validum, & informe, p. 501.
- Señio 5.* Assignantur casus, in quibus peccatores habere possunt prudens fundamentum ad reiterandas confessiones bona fide factas, p. 502.

DISPUTATIO XLV.

De examine, quod ante confessionem præmitti debet.

Quæ attinent ad examen breviter perstringenda sunt, p. 504.

DISPUTATIO XLVI.

Demonstratur rationibus Divinitas Christi Domini, p. 507.

- Señio 1.* Insinuantur aliqua veteris testamenti testimonia pro Divinitate Christi, ibid.
- Señio 2.* Introductio disputationis, eiusque maxima utilitas, p. 508.
- Señio 3.* Primum caput probandi Divinitatem Christi ex miraculis, quæ fecit in huius veritatis confirmationem, p. 510.
- Señio 4.* Roboratur præcedens ratio ostendendo Deum non posse facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ, p. 512.
- Señio 5.* Repelluntur frivole evasiones, quibus inheles eludere conabuntur argumentum petitum à miraculis Christi, p. 516.
- Señio 6.* Secundum caput probandi Divinitatem Christi ex vindicta, quâ Deus sumptus de Iudæis, quia illum crucifixerunt, pag. 518.
- Señio 7.* Quartum caput probandi Divinitatem Christi ex mira correspondentiâ inter veteris, & novum testamentum, p. 522.
- Señio 8.* Quintum caput probandi Divinitatem Christi ex eius resurrectione, p. 525.
- Señio 9.* Sextum caput probandi Divinitatem Christi ex mirabili mundi conversione, pag. 527.
- Señio 10.* Septimum caput probandi Divinitatem

tem Christi ex permanentia Christianæ Ecclesiæ, quam fundavit, p. 529.

Seft. Ultim. Reliqua capita probandi Divinitatem Christi breviter insinuantur, p. 531.

DISPUTATIO VLTIMA.

Confectaria ad præcedentem. Demonstrationes aliquæ contra Mahumetanos, p. 533.

Seft. 1. Brevis notitia de Mahumetanorum erroribus, & qua arte Mahumetus suam sectam invexerit, *ibid.*

Seft. 2. Quo pacto Mahumetana secta introducta sit, p. 536.

§. 1. Qualiter Arabum historici sui Prophetæ vitam, & gesta narrent, p. 541.

§. 2. Aliæ notitiæ de Mahumeti vita, & moribus, p. 543.

Seft. 3. Mores, & instituta Mahumetanorum, pag. 547.

§. 1. Prima demonstratio contra Mahumetanos, p. 549.

§. 2. Secunda demonstratio, p. 550.

§. 3. Tertia demonstratio, p. 551.

§. 4. Quarta demonstratio, p. 552.

§. 5. Quinta demonstratio, p. 554.

§. 6. Sexta demonstratio. Vbi referuntur mirabiles conversiones Maurorum in hora mortis, p. 555.

§. 7. Septima demonstratio, vbi miræ vocationes Mahumetanorum ad fidem Christi enarrantur, p. 562.

§. 8. Mirabilis conversio Regis de Fez, postea postea Balthasaris de Loyola, Societatis Iesu, p. 564.

§. 9. Alia exempla, p. 568.

§. 10. Conversio mirabilis multorum infidelium spectantium martyrum atrocissima tormenta ad eam fidem amplectendam, pro qua tam dira videbant tormenta homines pati, clarissimum est veritatis Christianæ Religionis argumentum, p. 570.

§. 11. Singularis Dei providentia, quam Author expertus est in Maurorum conversione, satis probat, Religionem Christianam esse necessariam ad salutem viam, p. 571.

Seft. 4. Convincitur secta Mahumetana falsitatis ex eo, quod ponat homines beatitudinem in delectationibus carnalibus gustus, & tactus, p. 573.

Seft. 5. Demonstratur Christi Divinitas contra Mahumetanos; & primo ex dictis ipsius Alcorani, p. 579.

§. 1. Insinuantur breviter notæ, quibus dignoscitur Religionem Christianam esse veram, p. 587.

Seft. 6. Ostenditur contra Mahumetanos pluralitas personarum in Deo, & Divinitas Christi, 1. ex ipso Alcorano, 2. ex divinis

Scripturis; quas Mahumetus admittit, pag. *ibid.*

Seft. 7. Solvitur crasa quædam Mahumeti obiectio: & explicatur quo pacto sine vxore proprie Filius Deo conveniat, p. 592.

Seft. 8. Cur Evangelista non dixit, *Verbum homo, sed caro factum est*, p. 596.

Seft. 9. Ostenditur contra Mahumetanos pluralitas personarum in Deo, & Christum esse Filium naturalem Dei, verumque dum ex divinis testimonijs visionum, & miraculorum, p. 599.

Seft. 10. Probatur Trinitas personarum contra Mahumetum: & ostenditur illum stulte negasse hoc mysterium, quia demonstrari non potest. Eius cum Simone Mago similitudo. Vbi quomodo Augustinus inductus fuerit ad deferendum errorem, in quo erat, quod videlicet nihil credi debeat, quin sicma prius ratione probetur, p. 603.

Seft. 11. Proponitur colloquium, quod Author habuit cum Mauro arguto, & inter suas erudito, qui volebat Christianæ fidei nomen dare, quia capere non poterat, quomodo Deus sit Trinus in personis, & quomodo potuerit fieri homo. Vbi symbolis, & similitudinibus explicantur mysterium Trinitatis, & Incarnationis, p. 608.

§. 2. Rationes probabiliter suadentes pluralitatem Personarum in Deo, p. 609.

§. 3. Exponitur, quomodo in Deo detur Pater, & Filius, & insuper Spiritus Sanctus; pag. 610.

§. 4. Cur in Deo dentur tres Personæ, neque plures, neque pauciores, p. 611.

§. 5. Quomodo exponendum sit mysterium Incarnationis ex S. Thoma, *ibid.*

§. 6. Explicatur mysterium Incarnationis varijs similitudinibus, p. 614.

§. 7. Quomodo Prædicatores Evangelici persuadere debent in fidelibus vera esse mysteria nostræ fidei, p. 615.

§. 8. Demonstratur legem Mahumeti non successisse legi Christi, sicut lex Christi successit legi Moyfis. Vbi exponitur, quomodo lex Christi non sit opposita legi Moyfis, sed eius adimpletio, & perfectio, & convincuntur Iudæi contententes Sacramentum circumcissionis, & ceremonialia legis antiquæ debere in æternum durare, quia sunt à Deo instituta, p. 618.

§. 9. Demonstratur legem Christi non potuisse abrogari per legem Mahumeti, quamvis lex Moyfis sit abrogata per legem Christi, p. 621.

Seft. 12. Demonstratur contra Mahumetanos, Christum mortuum esse, & resurrexisse: indeque evidenter ostenditur, Alcoranum mendare

INDEX DISPUTATIONVM,

- mendacijs, & fabulis plenum esse, pag. 624.
- §. 2. Crucis miracula clare probant, Christū in ea mortem sustinuisse, p. 627.
- §. 3. Cur Deus factus sit homo, & pro hominibus pati voluerit, p. 629.
- §. 4. Exponitur ex Patribus, cur Deus voluerit fieri homo passibilis, & mortem Crucis subire, p. 631.
- Sect. 13.* Demonstratur contra Mahumetanos, neque vetus, neque novum testamentum esse adulteratum, & inde evincitur, Alcoranum utriusque testamento contradicens esse librum mendacem, & Diaboli suggestionem compositum, p. 633.
- §. 2. Demonstratur, vetus testamentum non esse depravatum à Iudæis, ut Mahumetani fabulantur, p. 634.
- §. 3. Demonstratur novum testamentum non esse corruptum: & inde convincitur, doctrinam Alcorani ipsi contrariam, esse falsam. Vbi recensentur hæreses præcipuæ contra Trinitatem, & Incarnationem; & Concilia generalia, in quibus damnatæ sunt, p. 636.
- Sect. 14.* Evidentes contradictiones in Alcorano contentæ manifeste probant, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed Diaboli ministrum. Vbi, cur Mauris vinam prohibuerit, p. 644.
- §. 2. Cur tot in Alcorano reperiantur contradictiones, p. 648.
- §. 3. Ostenditur inexcusabiles esse Mahumetanos, qui legentes Alcoranum, & percipientes, quæ docet, non deserunt Mahumeti legem, p. 649.
- §. 4. Colloquium inter Patrem Ignatium de las Casas, & Mahumetanum quendam: ex quo probatur Mahumetanos solo rationis ductu posse cognoscere Alcorani falsitates, pag. 650.
- Sect. 15.* Impura Mahumeti vita clare probat, eum non fuisse Dei Prophetam, sed sagacem regnorum depradatorem, p. 651.
- §. 2. Ideo Diabolus Mauris persuadet, Mahumetum fuisse virum sanctum, ut eius vitia sub larva virtutum imitantes, in infernum cum ipso detrudantur, p. 656.
- Sect. 16.* Pluralitas vxorum, & eas repudiandi licentia, quam lex Mahumeti præscribit, clare demonstrat, eam non esse legem Dei, pag. 658.
- §. 2. Facilitas repudiandi vxores, quam Mahumeti lex concedit, clare ostendit, eam non habere Deum Authorem, p. 663.
- Sect. 17.* Demonstratur nullam ex proprietatibus legis Domini assignatis à Davide convenire legi Mahumetanae, p. 667.
- §. 1. Ostenditur legem Mahumetanam non

- esse immaculatam, quia multa iniusta præcipit, & multa turpissima ut licita permittit, ibidem.
- §. 2. Demonstratur legem Mahumeti non esse immaculatam, quia virginitatem prohibet; & omnibus imponit obligationem nubendi, cum ad vigesimum quintum annum pervenerint, p. 672.
- §. 3. Ostenditur Alcoranum non esse legem, & testimonium Dei, quia testimoniū Domini fidele; Alcoranum vero plenum est erroribus, mendacijs, & fabulis, pag. 676.
- §. 4. Confutatur fabula Alcorani asserentis, Angelum Gabrielem apparuisse B. Mariæ Virgini discedenti à domo parentum in terram orientalem, & tunc illi annuntiasse Christi miraculosam conceptionem, ubi recensentur laudes, quæ in Alcorano de B. Virgine dicuntur, p. 682.
- §. 5. Annuntiationem factam esse in domo Virginis, probatur contra Mahumetanos ex miraculosa illius translatione in Laureanum, p. 683.
- §. 6. Exploditur fabula Alcorani affirmantis, B. Mariam Christum peperisse, cum iuxta palmam confisteret; & alia fabulosa narrantis, p. 684.
- §. 7. Error Alcorani contra Mathematicam, pag. 685.
- §. 8. Errores Alcorani contra Philosophiam naturalem, p. 686.
- §. 9. Errores Alcorani contra Dei misericordiam, ibid.
- §. 10. Error Alcorani contra Dei providentiam trahentem homines ad veram fidem, & pietatem per miracula, p. 687.
- §. 11. Error Alcorani contra Dei providentiam permittentem, ut amici sui in hac vita tribulationes patientur, ut in alia coronentur, p. 688.
- §. 12. Error Alcorani contra providentiam Dei permittentem homines fideles à Diabolo tentari, p. 689.
- §. 13. Confirmatur doctrina præcedens ex epla recenti Mahumetanae sceminae, quam à suscipiendo Baptismo Dæmon ei apprensus deterebat, p. 690.
- §. 14. Error Alcorani contra Dei iustitiam, & misericordiam, p. 691.
- §. 15. Quomodo Mahumetani fabulentur Mautos ab infero extrahi, p. 691.
- §. 16. Perniciosus alius error Alcorani contra Dei iustitiam affirmantis, homines per confessionem Mahumetanam, sine bonis operibus, & cum magnis criminibus fore salvandos, p. 692.
- §. 17. Errores alij Alcorani contra lumen rationis, p. 692.

ET SECTIONVM.

- §. 18. Error Mahumetanorum circa corpora, & animas defunctorum, p. 693.
- §. 19. Error Alcorani affirmantis Diabolos credentes Mahumeto fuisse ab in inferno liberatos, p. 693.
- §. 20. Error Alcorani circa durationem inferni, p. 693.
- §. 21. Error Alcorani contra Dei sanctitatem, & hominis libertatem, p. 694.
- §. 22. Quomodo perorandi sunt Mahumetani, qui interroganti, quando sint ad fidem Christianā convertendi? Respondent: Quādo Deus voluerit. Vbi exemplis, & aptis similitudinibus explicatur, prædestinationem, & præscientiam Dei non auferre nostram libertatem, p. 695.
- §. 23. Demonstratur Alcoranum non esse testimonium Dei, quia fabulis ridiculis plenum est, p. 698.
- sect. 18.* Ostenditur legem Mahumeti non esse à Deo, quia lex Domini convertens animas, à quo procul abest lex Mahumeti p. 700.
- §. 1. Quales sint Mahumetanorum sancti, pag. 700.
- §. 2. Ostenditur legem Mahumeti carere medijs perveniendi ad sanctitatem, & primo de Maurorum Zalā, seu oratione, pag. 701.
- §. 3. De Mahumetanorum lotionibus, & lavacris, p. 702.
- §. 4. De Mahumetanorum ieiunio, p. 702.
- §. 5. Concluditur ex dictis, quam impudenter Mahumetus dixerit, suam legem esse supra omnes, p. 703.
- sect. 19.* Quamvis Mahumetus in Alcorano

dicat sibi non esse à Deo datam potestatem faciendi miracula: tamen aliqua, testibus carentia, in sui commendationem finxit, p. 703.

§. 1. Miracula, quæ de Mahumeto narrat Saraceni, p. 704.

sect. ult. Aliqua observanda circa praxim convertendi Mahumetanos, p. 704.

§. 1. Quantum expediat publicas ad Mahumetanos conciones habere, p. 704.

§. 2. Quomodo Mahumetani convocandi sunt, ad has conciones publicas audiendas, pag. 706.

§. 3. Quod pro Maurorum conversione preces, elemosinæ, ieiunia, & alia pia opera à Christianis exercenda sunt, ut prædicatio effectum sortiatur. Vbi singularia huius rei exempla ab Hispalensibus exhibita recensentur, p. 706.

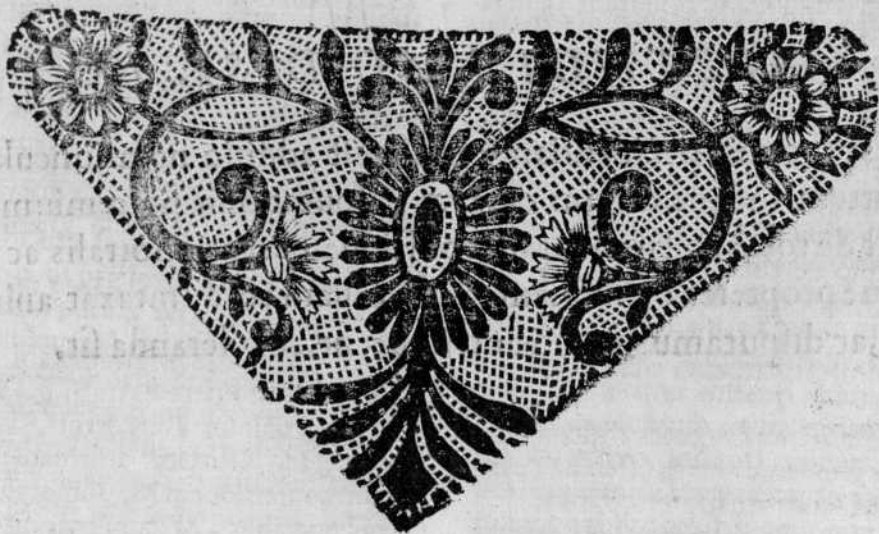
§. 4. Singulare exemplum puellæ sexennis orantis pro Mahumetanorum conversione, p. 709.

§. 5. Quantum expediat, quod Mahumetani ad fidem conversi, magna cum solemnitate baptizentur, p. 710.

§. 6. Quomodo expugnanda sit obstinatio Mahumetanorum, qui veritatem Religionis Christianæ cognoscentes, Baptismum suscipere detrectant, vel differunt, p. 712.

§. 7. Quid consulere debeat Christi prædicator Mauris, quibus persuadere non potuit, ut Baptismum peterent, p. 713.

§. *ultim.* Insinuantur verba scripturæ, quæ pro themate concionum contra Mahumetanos, eligi possunt. Et quomodo ex dictis expleri possint, p. 714.

ERRATA CORRIGENDA : LITTERA P. PAGINAM:

C.columnam: L. lineam significat.

PN Prologo ad lectorem p. 1. lin. 13. detestatum, lege destinatum. Ibidem l. 21. decreverint, decreverim. In ipso opere, p. 3. c. 1. l. 16. possi, possit. P. 8. c. 2. l. 47. gerendum, generandum. P. 24. c. 1. l. 1. non potest beatos cognoscere aliqua ratio, non potest beatus cognoscere aliquam rationem. Ibidem l. 16. autem, si autem. P. 76. c. 2. l. 44. denominatio, denominare. P. 89. c. 1. l. 16. merita, merito. P. 97. c. 1. l. 44. placere, placeret. P. 47. c. 1. l. 13. Incompossibilis, possibilis. P. 151. c. 2. l. 39. ratio disparitas, nam voluntas nostra, ratio disparitatis, nam voluntatem nostram. P. 152. c. 1. l. 4. sed &, sed est. Ibidem l. 20. qua, quia. P. 160. c. 2. titul. sect. suppositionem, suppositione. P. 163. c. 2. l. 17. micucula, miracula. P. 165. c. 1. l. 47. inclinaret, inclinaret. P. 196. c. 2. l. 12. persone odio habetis, personæ odio habentis. P. 200. c. 2. l. 25. prohibito suo, pro libito suo. P. 210. c. 1. fine elicit, eluit. P. 210. c. 2. l. 16. perseverantiam, perseverantia. P. 212. c. 2. l. 41. consistente, consistentem. P. 260. c. 1. l. 10. si, sit. P. 266. c. 1. l. 38. resultant, resultare. P. 298. c. 1. l. 30. probabit convenit, probavit convenire. P. 336. c. 1. l. 47. incarnatio, incarnato. P. 344. c. 2. fine moris, mortis. P. 412. c. 2. l. 4. extremo, externo. P. 465. c. 1. l. 13. excipi, excepi. P. 510. c. 2. l. 44. per, pro. Ibidem l. 51. ego, ago. P. 519. c. 1. l. 13. fluit, fleuit. P. 528. c. 1. l. 14. omnia generari, omni generi. P. 550. c. 1. fine complectabar, complectebatur. P. 570. c. 1. l. 36. studium, stadium. P. 584. c. 1. l. 34. magni, Magi. P. 573. c. 2. l. 38. fadari, fedari. P. 649. in titul. in Alcoranum, Alcoranum. P. 674. c. 1. l. 33. Alzar, Alcazar. P. 675. c. 2. l. 6. compleet, complector. P. 680. c. 1. l. 8. venialia, venalia. P. 685. c. 2. titul. Mathematicam, contra Mathematicam. P. 686. c. 1. l. 40. eclipsum, eclipsim, ibid. c. 2. l. 8. resuscitatuos, resurrectuos. P. 688. c. 1. l. 2. ad fides, ad fidem. P. 689. c. 2. l. 16. de reta, in Deum fide, de recta in Deum fide. P. 681. c. 1. l. 1. honore, horrore. P. 694. c. 2. fine futurum furtum. P. 702. c. 1. l. 8. quam, quas, ibid. c. 2. l. 12. homines, hominum. P. 703. c. 2. l. 7. momentis, monentis. P. 705. c. 1. l. 25. noctæ, notæ. P. 706. c. 2. l. 35. initio, initio. P. 708. c. 2. fine fundebatur, fundebat. P. 711. c. 2. ad finem, orantum, ornatum.

Alia facilia correctu, quorum error statim legenti innotescit, omisimus. Salmanticæ, die 23. Martij, Anno 1680.

Magister *D. Petrus Mendez*,

Humaniorum litterarum primarius Professor, & Corrector ex præscripto Domini Cancellarij.

APPENDIX AD DISP. IX.

In eius præmio per incuriam omissa est additio notatiunculæ lectori rem remittentis ad proximum octavæ Disputationis præmium: eadem scilicet est de totali, vel non totali remissione peccati mortalis ac venialis ratio; atque propterea opinionem quoque illam eo dumtaxat animo proponimus, ac disputamus, ut viri docti iudicent, an toleranda sit.

DISPUTATIO PRIMA.

AN SIT POSSIBILIS PURA OMIS-
sio peccaminosa?

AD QVÆSTIONEM SEPTVAGESIMAM
primam, 1. 2. art. 5.

SECTIO PRIMA.

Status questionis, & Auctorum placita.

DEST An voluntas vrgen-
gente præcepto positivo
obligante ad aliquid faciē-
dum, possit suspendere
actum, ad quē cognoscit se
hic, & nunc obligatam ef-
se, quin hoc præstet per actum positivū,
quo vel amet non observationē præcepti,
seu nolit observationem, vel amet aliud
obiectū impossibile cum observati-
one præcepti: vt si quis videns hic, & nunc
vrgerē præceptum audiendi sacrum effi-
caciter amet venationem impossibilem
cum auditione sacri. Quare nomine purę
omissionis in præsentī non intelligimus
omissionem puram ab omni actu intelle-
ctus, & voluntatis, etiam indeliberato ha-
bente rationem simplicis complacentiæ;
sed omissionem puram ab omni actu li-
bero efficaci, directe, vel indirecte impe-
rante omissionē: etenim quamvis ex par-
te actus primi præcedet aliqua simplex
complacentia erga venationem, vel ludū,
quæ sit occasio omittendi sacrum; si ta-
men voluntas omittit sacrum, quin omis-
sionem illā inducat aliquo actu positivo,

qui directe, vel indirecte amet efficaciter
illam omissionem, eamque inducat per
modum effectus; dicetur violasse præ-
ceptum audiendi sacrum per puram
omissionem, quia scilicet non elicit
actum præceptum, quando videbat in-
stare præceptum.

2 In ipso autem quæstionis ve-
stibulo suppono, falsam esse sententiam
Gabrielis in 2. dist. 41. q. unica, dub. 3. Ca-
ietani 1. p. q. 63. art. 5. sub fine Petri Hur-
tado disp. 62. de Incarn. sect. 3. qui ad-
mittunt voluntatem posse pure omittere
actum præceptum, quando videt se ad
elicientiam eius obligari, & tamen non
posse peccare peccato omissionis, nisi
omissionem inducat aliquo actu positi-
vo; arbitrantur enim puram omissionem
non esse voluntariā, ac proinde non posse
esse peccaminosam. Et hac viā compo-
nit Caietanus impeccabilitatem An-
geli pro primo instanti cum libertate
quoad exercitium; quia quamvis Angelus
in primo instanti potuerit habere
omissionem actus præcepti, non tamen
potuit habere omissionem, quę esset pec-
catum, *Quoniam, inquit, non potuit tunc
habere actum malum, qui requiritur, ut
omissio sit peccatum.* Et P. Hurtadus hac
etiā viā cōponit impeccabilitatē Christi

*Impūga-
natur sen-
tētia Ca-
ietani as-
serentis
omissio-
nem li-
berā actū
præcepti
non esse
peccatū.*

cum libertate ipsius ad non acceptandam mortem præceptam; quia nimirum, Christus solum habuit libertatem ad fugiendā mortem per puram omissionem, quæ nec voluntaria, nec libera esse potest, ac proinde, nec peccaminosa: non autem per actū positivum. Hanc sententiam reliqui omnes Theologi averſantur, & merito: ut enim inquit Eximius Doctor tom. 1. in 3. part. disp. 38. sect. 3. §. *Alij respondent. Quomodo intelligi potest, quod aliquis sciens, & volens non faciat, quod sibi præceptum est, cum possit, & nihilominus non peccet? & sane videtur hæc sententia manifeste pugnare cum illo Iacobi testimonio: Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.*

Iacob. 4.

3 Tota ergo difficultas præſens ad hoc punctum revocatur, an voluntas cum videt se urgeri præcepto ad eliciendum actum, possit actum illum cohibere, quin ponat actionem aliquam cum eo impossibilem? nam si potest, profecto poterit peccare peccato puræ omissionis.

Affirmativa sententia Auctores.

4 Divisi sunt in hac questione Doctores. Pro parte affirmativa citantur à P. Amico tom. de fine ultimo hominis disp. 3. sect. 3. S. Thomas 1. 2. q. 6. art. 3. & quest. 71. art. 5. Richardus, Durandus, Aureolus Egidius, Hervæus, Argentina, Rubio, Okamus, Marſilius, Gabriel Maior, Palacios, Almainus, Curiel, Medina, citat autem præter dictos pro eadē sententia Salas tom. 2. tract. 13. disput. 2. sect. 5. Bassolum, Cartusianū, Herreram, Adrianū, Altisiodorens. Navarrū, Nisse, Vigueriū, Hispalensem, Antoninum, Flavium, Angelum, Petrum Soto, Aquariū. Ex nostris pro ea militant Snarez tom. 1. Metaph. disp. 19. sect. 4. n. 8. & de actibus humanis, tract. 2. disp. 1. sect. 5. & tract. 5. disp. 3. sect. 2. Valentia tom. 2. disp. 2. q. 1. & disp. 6. q. 1. punct. 2. Granados disp. 3. de peccatis, n. 4. Ruiz disp. 37. de provid. sect. 1. n. 13. Amicus, & Salas iam citati P. Meratius tom. 1. tract. de peccatis, disp. 3. sect. 1. Tanner tom. 2. disp. 4. q. 4. dub. 1. n. 9. Theophilus Raynaudus in Morali disciplina dist. 2. num. 33. & 210. Ripalda disput. 70. de ente supernaturali, ubi puram omissionem meritoriam, quod longè difficilius est, latè propugnat, Attriaga disput. 8. sect. 6. & apud ipsum Hurtado. Item Oviedo controvers. 10. de anima, Pater Antonius Perez in manuscriptis de peccatis, & alij quos videre non vacavit.

5 Sententiam negantem tueretur Magister in 2. dist. 35. cap. 11. Albertus, Bonaventura, Capreolus, Medina, Conradus, Zumel, Alensis, Henricus, Bachonius, Abulensis, & alij apud Salas ubi supra, favetque ei non obscure D. Thom. q. 2. de malo, art. 1. & 1. 2. q. 71. artic. 5. cuiusque mens saltem dubia est, unde plures Thomistæ, & novissimè Carmelitæ tom. 2. in 1. 2. cum exponunt pro hac sententia. Ex nostris P. Vazquez 1. 2. disput. 92. c. 2. hanc tueretur sententiam, licet limitationem quandam ei adhibeat in fine disputationis: existimat enim propositis duobus obiectis voluntati, altero efficacius, altero vero minus efficaciter, ita esse liberam voluntatem, ut quamvis non possit prosequi id, quod minus efficaciter propositum est, sed determinata sit quoad specificationem, ut si aliquod velit sequi, illud solum possit, quod efficacius propositum est, tamen rectè possit neutrum illorum velle, hoc est possit se sistere, ne aliud illorū affectu aliquo prosequatur, etiam si huius negationis volendæ non sit causa affectus alterius rei: *Alioquin procederemus in infinitum, aut certe tolleretur libertas.* Addit tamen, voluntatem parū durare in hac negatione actus, & ita nunquam peccare peccato omissionis sine aliquo actu positivo, qui sit causa illius, eo quod nullum est (inquit) præceptum affirmativum, contra quod peccatur omissione, quod obliget ad sui observationem pro parvo illo temporis intervallo, quo potest voluntas se sistere, & non prosequi id quod ponitur. Quare absolute Vazquez non negat possibilem metaphysicè eventum, in quo voluntas possit peccare pure omitendo actū præceptum.

Negativa v. Auctores.

Limitatio Patet Vazquez

6 Disserte hanc sententiā tueretur Cardinalis de Lugo apud Palavacinū 1. 2. dist. 3. q. 2. art. 1. n. 3. & ipse Palavacinus ibidē art. 5. & in assertis Theologicis lib. 3. m. 14. P. Aldrete disp. 6. de actibus humanis. Rivadeneira de actibus humanis disput. 12. & est communis inter Recentiores ferè omnes in manuscriptis.

7 Vtriusque autem sententiæ Auctores supponunt, omissionem puram de facto nunquam, aut ferè nunquam contingere; experientia enim hoc docet, si vel loquamur de omissione actus exterioris, si vel de omissione actus interioris. Exprimento namque compertū est, nunquā aliquod præceptū rei exterioris omiti, quale est audiendi missam, visendi ægrotos, &c. nisi homo occupatione ali-

Omissio pura ratio, aut nunquā contingit.

qua detineatur : nam si quis non audit missam, tunc aut scribit, aut ambulat, aut quiescit : nec aliqua omisio exterior assignari poterit, cuius non fuerit occasio aliqua exterior causa, vel actus pugnans cum observatione præcepti. Deinde quod attinet ad omissionem actus interni, experientia etiam docet nunquam illam contingere sine aliquo actu, qui sit causa, vel occasio efficax illius, detinendo videlicet intellectum, ne cogitet, quæ cogitare debebat, aut voluntatem, ne amet, quæ amare debebat : nunquam enim intellectus à consideratione rei alicuius cessat, nisi distractus cogitatione alterius, quamvis enim obedire possi voluntati, ut cesset à consideratione huius, vel illius rei, non tamen ut ab omni cesset, & nihil omnino cogitet, siue quia non potest non excitari sensu ad varia consideranda, siue quia talis est natura sua. Eademque est ratio de voluntate, quæ nunquam cessat ab actu circa unum obiectum, nisi quia convertitur ad aliud, vel quia ab illo magis allicitur, vel quia in priori, vel in exercitio illud amandi, aliquam rationem disconvenientiæ invenit, quam ipsa refugit, & per actum positivum odij aversatur : difficultas ergo revocatur ad casum metaphysicum.

SECTIO II.

Eligitur, & probatur sententia negans.

Repugnat plurimæ omisio peccaminosa. **8** **N**OSTRA sententia sit, repugnate puram omissionem peccaminosam, quidquid sit, an repugnet, vel non repugnet omisio pura, quæ peccaminosa non sit : conclusio nem hac ratione mihi persuadeo. Nequit voluntas omitendo peccare, nisi cognoscat malum moraliter esse omittere rem præceptam : etenim si nihil cogitans de malitia, vel tam invincibiliter ignorans, omitteret, nullius profecto culpæ rea foret. Malitia enim ut imputetur, debet prævideri, ut est perspicuum : si enim Petrus iaciat sagittam nihil cogitans de periculo occidendi hominem, sanè licet hominem aliquem occidat, non propterea peccabit. At implicat, ut voluntas animadvertens, malum, & peccaminosum esse omittere rem præceptam, id faciat absque omni actu, qui sit causa omissionem inferens : ergo, &c. Probatur minor : nam qui animadvertit peccaminosum esse omittere observationem præcepti, implicat, ut re ipsa omittat, nisi ob aliquam rationem boni utilis, vel delectabilis appare-

tis in omissione rei præceptæ : fieri enim non potest, ut quis sciens, & volens amplectatur malum peccati, nisi ob aliquam rationem boni, cum nemo intendens in malum operetur. Et sanè quid evidentius, quàm non posse naturam rationalem sibi ipsi inferre scienter tam ingens malum, quale est peccatum mortale, & debitum æternæ pœnæ, nisi ob aliquam rationem boni, quod sit illicitum voluntatis illa trahens ad omitte-
tendam rem præceptam, ut ita bono illo fruatur ? Tum sic : sed implicat, ut quis omittat rem præceptam tractus, & illectus à concupiscentia boni delectabilis, & quod id præstet absque omni actu : ergo, &c. Probo minorem, nam si quis omittit rem præceptam motus à bono delectabili, hoc ipso per ipsum exercitium omitte-
ndi respicit bonum illud, ut finem, illudque amat ; nam amor nihil est aliud, quam inclinatio voluntatis in bonum apparens : ergo hoc ipso non omittit pure rem præceptam, sed potius mediante actu respiciente intrinsecè illum finem.

9 Confirmatur primo : nam voluntate omittere rem præceptam propter finem delectationis, est aliqua tendentia in illum finem, aliquisque motus specialis, quæ non haberet, si non omitteret actu ob illum finem, sed præcisè haberet complacentiam inclinante ad omitte-
ndum ; hic autem specialis motus necessario involvit actum positivum ; nam pura omisio cum sit purum nihil, nequit esse tendentia, inclinatio, seu motus in finem aliquem.

10 Explicatur : pone duos homines æqualiter inclinatos in actu primo ad omitte-
ndum sacrum propter venationem, & alterum eorum re ipsa omittere sacrum ob illum finem, & alterum non omittere, cum posset. Quis dubitet hunc secundum minus amare venationem, quam illum primum : ergo primus præter complacentiam antecedentem erga venationem communem sibi cum altero, in ipso exercitio omitte-
ndi ob venationem explicuit peculiarem affectum erga illum finem : ergo non omisit pure sacrum ; nam omisio pura unius rei nequit esse amor alterius. Et ratio à priori est, nam qui ex fine venandi omittit sacrum non solum complacet in fine venationis, sed re ipsa adhibet medium ad illius consecutionem, qui autem adhibet medium in consecutione finis hoc ipso ostendit peculiarem affectum erga finem, quo caret is, qui tantum simpliciter complacet in consecutione finis ; nam cum illo affectu applicante media non componitur nolitio efficax

de existentia finis; implicat enim me serio, & ex animo applicare mediū ad consecutionem finis; & simul velle efficaciter, ne existat finis: cum complacentia autem simplici componitur nolitio efficax, nam postquam voluntas per motum indeliberatum afficitur erga obiectum turpe, illud per affectum efficacem detestari solet in eodem instanti, ut contingit, quoties resistit tentationi: ergo qui omittit sacrum ex fine venationis habet hoc ipso affectum peculiarem erga venationem. At non haberet, si omitteret sacrum pure, & absque omni actu causante omissionem illam: ergo, &c.

Solutio
ex amo-
re virtua-
lis

II Dices: interpretativè, & æquivalenter, dum quis omittit sacrum ob venationem, amare peculiariter venationem, quia perinde se habet, ac si haberet actum positivum, quo referret omissionem sacri tanquam medium in venationem, ut in finem: cæterum non esse necessarium, ut id præstet formaliter, & physice: siquidem potest continere omnem actum, videns hanc suspensionem esse sufficientem ad obtinendum finem venationis. Sed contra primò, quia homo ille pure omittens sacrum ex fine venationis, habet potestatem ad amandam formaliter omissionem sacri ob illum finem, seu ad eligendum per actum positivum illam omissionem sacri, ut medium ad venationem, & tamen id non præstat, ergo vel pure omittit, etiam actum illum positivum amantem omissionem ob venationem, vel illum excludit actu aliquo positivo, nimirum per nolitioem, quæ dicat: nolo elicere actum positivum amantem omissionem sacri ob finem venationis: at is, qui pure omittit actum aliquem amoris, vel illum positivè excludit, nequit perinde se habere, ac si illum eliceret, nec enim de illo possumus prudenter interpretari, quod velit elicere aliquem actum, qui sponte sua, & ex consulto abstinet ab illo: ergo homo ille pure omittens sacrum ex fine venationis non amaret peculiari affectu interpretativè, & virtualiter finem venationis: at implicat, ut quis ex fine venationis omittat sacrum, quin venationem peculiari affectu respiciat: ergo implicat ut quis pure omittat sacrum ex fine venationis, vel ex aliquo alio.

Reijci-
tur.

IO Contra secundo, quia ubi voluntas intendit finem, nequit ex directione cognitionis repræsentantis efficaciam mediij transire ad ponendum me-

dium, nisi media electione amet illud, nam cognitio utilitatis mediij eatenus deseruit ad executionem mediij, quatenus deseruit ad hoc, ut voluntas amet illud ob eam utilitatem, eiusque executionem imperet: nunquam enim cognitio dirigit immediatè ad executionem externam, sed solum mediatè, quatenus dirigit ad volitionem exequendi: ergo fieri non potest, ut voluntas videns omissionem sacri esse medium utile, imò necessarium ad consecutionem venationis, transeat immediatè ex complacentia, seu intentione venationis ad omissionem sacri, sed transire debet medio affectu amoris amplectente omissionem sacri ob utilitatem, quam in illa repræsentat cognitio. Confirmatur: quia si semel voluntas potest transire ex intentione venationis ad omissionem sacri, quam videt esse medium necessarium ad eum finem, sine electione intermedia amante medium illud, quia necessarium: sanè non foret necessarium admittere electionem distinctam ab intentione, adhuc ubi intentio non est efficax, nec ex se determinans potentiam ad electionem mediij: siquidem supposita intentione finis, per hoc præcisè, quod videret hoc, vel illud medium esse utile ad consecutionem finis, posset immediatè transire ab intentione illa ad executionem externam mediij, quin necesse foret medium illud eligere per actum internum. Cum ergo hoc sit falsum; falsum quoque erit illud ex quo sequitur.

13 Argumentor secundo: im- *Secunda*
plicat, ut voluntas peccet omittendo rem ratio ex
præceptam, quin ad hoc moveatur ab motivo
aliqua ratione boni, seu ab aliquo fine. omisio
ut probatum manet; sed implicat mo- nis pec-
veri ad omittendum ab aliquo fine, quin camina-
interveniatur aliquis actus amans omissionem sa-
ob illum finem: ergo implicat, ut peccet
peccato omissionis, quin interveniat ali-
quis actus amans omissionem ob finem.
Minorem probò, quia voluntatem mo-
veri ab aliquo fine ad omittendum sa-
crum, non est præcisè voluntatem ha-
bere simplicem complacentiam erga il-
lum finem, & insuper existere omis-
sionem sacri, quia possunt illa duo si-
mul dari, quin omisio existat ob illum
finem, siquidem fieri potest, ut com-
placeat in venatione, & omittat pro
posteriori sacrum non ob venationem,
sed ob alium finem, nempe ob ludum: er-
go voluntatem omittere sacrum ob finem

ve-

venationis, est voluntatem supposita complacentia in venatione habere actum efficaciter inferentem omissionem, & illam amantem ex illo fine, seu referentem ad ipsum.

14 Confirmatur: omisio actus ex se est indifferens, ut oriatur ex hoc, vel ex illo fine, cum enim sit purum nihil, nequit habere habitudinem ad finem hunc potius quam illum, quia hic respectus, & habitudo ad finem est prædicatum proprium rei positivæ, non autem negationis, cuius unicum munus est reddere formaliter non existentem actum, cuius est negatio. Rursus complacentia erga hunc finem est de se indifferens, ut influat, vel non influat in eam omissionem ad illamve moveat in actu secundo: ergo hoc quod est actu in illam influere, aliquid est distinctum ab utraque; quid autem aliud esse potest præter actum positivum amantem omissionem illam ex fine illius complacentiæ, & referentem illam in ipsum.

SECTIO TERTIA:

Præcluduntur effugia nostra rationis.

15 **V**ARIÆ possunt huic rationi opponi solutiones: dicere ergo poterit quis primo; omissionem actus A. de se indifferentem quidem esse, ut oriatur à fine B. vel à fine C. ut autem intelligatur oriri à fine B. potius, quam à fine C. non esse necessarium, ut interveniat actus aliquis amans efficaciter illam ob finem B. sed satis esse, quod in voluntate præcedat simplex complacentia erga finem B. potius, quam erga C. per hoc enim præcisè, quod detur in voluntate illa complacentia, & existat omisio, intelligetur existere ob illum finem. Sed contra, quia si quando complacentia erga finem B. coexistit cum complacentia erga finem C. non sufficit omissionem coexistere cum ipsa, ut intelligatur oriri ab ipsa; nec etiam sufficit, quando illa complacentia seorsim ab alia existit, siquidem ex eo quod illa complacentia solitariè existat non habet maiorem vim inducendi omissionem, imò minorem, siquidem magis inclinatur voluntas ad omitendum per duplicem complacentiam, quarum quævis secundum se impellit ad omitendum, quam per unicam: nec perici-

pi potest, quod complacentia B. de non influente in omissionem A. transeat ad influentem per hoc præcisè, quod non coexistat cum complacentia C.

16 Responderi secundo potest, omissionem A. esse quidem indifferentem, ut oriatur à fine B. vel à fine C. ceterum hoc ideo esse, quia est indifferens, ut existat præeunte, vel præcedente in voluntate complacentia erga finem B. vel præcedente complacentia erga finem C. simul autem cum hac indifferentia habere determinationem conditionatam, ut oriatur à fine B. si præcedat in voluntate complacentia erga ipsum, vel à C. si præcedat complacentia erga C. Sed contra primo, quia hæc determinatio conditionata est prædicatum positivum, alienumque proinde à pura negatione. Pone finem B. esse honestum; sanè determinatio conditionata exercitij liberi, ut oriatur ab ipso, est bonum, & perfectio illius exercitij: ergo implicat, ut pura carentia, quæ omnis bonitatis, & perfectionis intrinsecæ expers est, habeat ex se hanc determinationem conditionatam. Contra secundo, quia si res ita se habet: ergo omisio A. postulat oriri à fine B. & à fine C. si utriusque complacentia præcedat in voluntate. Hoc autem est absurdum, quia inde fieret, contingere non posse, ut præeunte in voluntate complacentia erga finem honestum, & erga finem turpem, ad quos obtinendos sit utilis omisio; contingere, inquam, non posse, ut illa omitatur ob finem honestum, & non ob finem turpem. Pone voluntatem complacere in fine honesto assidendi infirmo, item in fine turpi eundi ad locum prohibitum, & ad utrumque esse medium omittere sacrum, cuius audiendi conceperat propositum homo ex devotione. Quis non videat supposita utraque complacentia, posse se hominem illum omittere sacrum ex fine honesto, & non ex turpi? ergo omisio illa non est determinata, ut oriatur ab omni fine, ad quem deservire potest, & cuius complacentia præcelsit in voluntate.

16 Contra tertio, quia sæpè eadem omisio potest esse utilis ad fines impossibiles: & possunt præexistere in voluntate complacentiæ simplices, & necessariæ erga ipsos, etsi enim repugnet voluntatem simul efficaciter amare fines impossibiles, non tamen simpliciter in eis complacere: imò hoc passim contingit: ergo si omisio est de se determinata

Secunda solutio ex determinatione conditionata omissionis, ut à determinato fine procedat, si erga istum complacentia præcedat.

ut oriatur ab omni fine, ad quem obtinendum est utilis, dummodo eius finis complacentia præcesserit in voluntate: ergo in casu posito, oriatur omisio illa ab utroque fine impossibili. Hoc autem repugnat; quia voluntas omittens sacrum ob aliquem finem, serio, & ex animo applicat omissionem ad consecutionem illius finis, quia omittit, ut obtineat illum: implicat autem, ut voluntas simul applicet media ad fines impossibiles, & multo magis, ut unum, & idem medium referat ad obtinendos fines impossibiles: cum enim existere unum ex illis finibus, & obtineri à voluntate, sit non obtineri alterum; dum voluntas ponit omissionem, ut obtineat unum, vult non obtinere alterum: ergo non potest simul applicare medium ad eius consecutionem.

Tertia solutio 18 Responderi potest tertio: eiusdem actus multiplicem assignari posse omissionem puram, alteram, quæ sit omisio actus A. ob finem B. alteram ob finem C. & sic in infinitum, ut nimirum tot sint posibles omissiones puræ eiusdem actus A. quot sunt motiva, & rationes, quibus induci valet voluntas ad illum omittendum. Quo posito cessat vis nostra rationis: nam voluntatem omittere actum A. ob finem B. nihil aliud erit quam omittere per omissionem B. quæ suapte natura est omisio ob finem B.

Reijciatur. & sic de alijs finibus. Sed contra primo, quia pura carentia incapax est illius respectus: etenim carentia actus A. nihil aliud est, quam non existere actum A. qui conceptus immultiplicabilis est, & cum non entis nullæ sint proprietates, implicat, ut proprium sit unius carentiæ, respicere hunc finem, & alterius carentiæ respicere alium, nam hoc ipso iam carentiæ haberent differentias intrinsecas, & essentielles, & non differrent præcisè per formam, quarum sunt carentia. Sanè hucusque non aliam distinctionem agnoverunt Theologi, & Philosophi inter carentias, quam eam, quæ est inter habitus, ut scilicet ideo dicatur hæc carentia distincta ab illa, quia forma, quæ privat, est distincta ab altera; hæc autem responsio adstruit carentias respicientes finem, & motivum, quod nullatenus respicitur ab actu, quorum sunt carentia. Contra secundo, nam illæ carentiæ convenirent in eo, quod utraque negat eandem formam, differrent

vero, quatenus altera supponit hunc finem, & altera alium: ex ijs autem prædicatis hoc secundum non est negativum, quæro enim quid neger? Sanè nihil, sed potius affirmat respectum essentialem, & habitudinem ad illos fines: ergo est prædicatum positivum: ergo illæ puræ omissiones essent, & non essent puræ carentiæ, essent ut supponitur, non essent vero, quia involuerent prædicatum positivum: ergo chymariæ sunt.

2 Contra tertio, quia ex hac sententia fit, stante in voluntate duplici complacentia erga fines inter se compossibiles, adæquatos, & sufficientes movere seorsim ad omittendum, non posse voluntatē omittere actum, nisi per duplicem omissionem eiusdem actus essentialiter inter se diversas. Cum enim in casu posito sit expedita ad utramque omissionem, certè si omittit actum, necessario ponit utramque omissionem; quia si omittit actum, nihil tunc existit per quod altera ex illis omissionibus intelligatur exclusa: non enim excluditur per actum, cum hic tunc non existat, nec per alteram omissionem; cum illæ sint inter se compossibiles, non minus quam actus positivi tendentes in motiva, & obiecta compossibilia, qui absdubio compossibiles sunt. Sequela autem est absurda; quia cum quolibet motivum sit sufficiens independenter ab alio, non est ratio cur seorsim ab alio nequeat movere voluntatem ad omittendum. Quare in illo casu iuxta adversarios voluntas, & esset necessitata ad omittendum ob utrumque finem, & simul libera ad omittendum ob alterum tantum, quæ sunt implicatoria.

20 Responderi potest quarto ex Patre Ripalda disput. 70. sect. 8. Quarta solutio partim ad statum absolutum partim ad conditionem naturæ reijciens

omisioem oriri à motivo, seu fine, nihil aliud esse, quam finem illum media sui cognitione, & complacentia impellere voluntatem ad omittendum, & hanc re ipsa omittere non omitturam, si non præcederet illa cognitio, & complacentia. Quare omissionem illam oriri ab hoc fine determinato, importabit in recto, & principaliter coexistentiam ipsius omissionis cum cognitione, & complacentia illius finis in actu primo impellentis, & de obliquo eventum conditionatum, quod non existeret illa omisio, nisi præcederet illa cognitio, & complacentia.

placencia. Vnde cognitio, & complacencia in ratione moventium in actu secundo constituuntur per existentiam ipsius carentiæ, & per eventum illum conditionatum, ut enim inquit ibi Ripalda num. 59. in fine, processio omissionis à fine consistit in eo quod voluntas ita exerceatur per omissionem, movente ad illam cogitatione, & affectu motivi, ut non exerceretur per illam si talis cogitatio, & affectio deesset.

Reijci-
tur.

21 Sed contra primo; quia voluntatem omittere hic, & nunc ob motivum turpe, est aliquid absolute nunc existens in rerum natura, & sub experientiam voluntatis cadens: homo enim, qui peccat, per se loquendo potest cognoscere suum peccatum seclusa revelatione speciali, ut de illo doleat: potest autem contingere, ut peccatum non sit omittere actum, sit autem peccatum omittere ob motivum turpe: ergo voluntas peccans omittere cognoscere debet, quo motivo ducta fuerit ad omittendum. At non posset hoc cognoscere, si omissionem oriatur ab illo motivo, compleretur per illum eventum conditionatū, hunc enim eventum cognoscere nequit voluntas, nisi Deo revelante, est enim futurū contingens, cum quo nihil existit in voluntate peccante essentialiter connexum: ergo voluntatem omittere ob motivum turpe, non completur per illam veritatem conditionatam: ergo debet assignari de presenti aliquid prædicatum, in quo consistat omissionem fieri ex illo motivo. Quod prædicatum nequit esse aliud, quam actus positivus respiciens intrinsecè illud motivum, & inferens omissionem.

22 Contra secundo, quia contingere valet, ut homo duplici ratione inducatur ad omittendum actum præceptum, ita tamen ut deficiente una, & manente altera, adhuc esset eodem modo omissurus: ergo rationem A. movere in actu secundo ad omittendum, non rectè explicatur per hoc, quod ita voluntas se exerceat per omissionem movente ratione A. ut non exerceretur per illam si talis ratio deesset.

23 Contra tertio, quia potest contingere ut homo, qui ad præsentiam rationis gravis non movetur ad omittendū ab alia ratione minoris momenti, moveretur ab illa, si ratio gravis deesset; quia frequens est apud homines, ut argumeta, & rationes de se sufficientes contemnant,

quando adsunt alia maioris ponderis, non contempturi, si istæ deessent. Idque ratio persuadet, nam voluntas pro sua libertate potest præstare consensum sub una hypothesis, quem non præstaret sub alia, & è converso; sicut potest consentire sub uno auxilio, & non sub alio, consentire in uno instanti, & non in alio: ergo ratione magni ponderis movere ad omittendum in actu secundo, non potest in eo consistere, quod ita illa impellente voluntas omittat, ut non esset omissura, ea deficiente, & manentibus reliquis omnibus.

22 Contra quarto, quia iuxta Ripaldam possibilis est metaphycè eventus, in quo voluntas videatur omissura actū præceptum, quoties habuerit libertatem ad omittendum, ita ut nullus casus appareat per scientiā mediam, in quo voluntas non omittat actum præceptū, si ei detur libertas ad omittendū, & non omittendū. Admisso autem casu rectè inferitur actualem ortum omissionis ab hoc motivo non bene explicari per hoc, quod illo deficiente non omitteret, siquidem illo deficiente, & manente quocumque alio, adhuc esset eodē pacto omissura; dummodo enim maneret libertas sufficiens ad omittendum, adhuc omitteret.

23 Contra quinto; quia videtur fati imperceptibile, posse dari præceptū eodem pacto vrgens in duplici instanti A. & B. & reperiri in utroque instanti idem omnino exercitium libertatis, eandemq; cognitionem, ita ut volueas eodem omnino modo se habeat in secundo instanti, ac in primo, & tamen eam peccare in primo instanti, & non in secundo. Hoc autem sequitur ex sententia Ripaldæ, iuxta quam stante pro primo instanti duplici complacencia movente ad omittendum aliquod opus, quarum alia respiciat finem honestum, alia finem vanæ gloriæ, poterit voluntas pro primo instanti moveri à sola complacencia finis honesti, & pro secundo à sola complacencia vanæ gloriæ, quin vlla mutatio fiat, nec in intellectu, nec in voluntate. Quis autem concipiat hominem de non peccante transire ad actū peccantem, absque aliqua intrinseca mutatione?

26 Responderi denique potest, argumentum à nobis factum optimè ostendere, non posse omissionē puram esse directè ob aliquem finem, quia hoc ipso, quod finis aliquis directè moveat ad omittendum, debet assignari exercitium liberum respiciens intrinsecè illum finem, &

Quinta
solutio
ex indi-
recta mo-
tione fi-
nis in
omissio-
nem.

inferens omissionem. Cæterum optimè posse rationem aliquam boni movere indirectè ad omittendū actum præceptum, quatenus scilicet si voluntas cognosceret dumtaxat malum, & peccaminosum esse omittere actū præceptū, necessario fugeret omissionē illam, & eliceret actū oppositum; cæterum dum simul cognoscit aliquam rationē boni apparere in omittendo, retardatur vis cognitionis representantis malitiā omissionis, ne rapiat voluntatem ad odium ipsius, & manet voluntas in æquilibrio: ac proinde cognitio representans rationē boni in omissione est hic, & nunc causa ne voluntas eliciat actum præceptū, non quidē inclinando directè, & positivè voluntatem ad ponendā omissionem actus præcepti, sed indirectè quatenus est conditio, ne cognitio representans malitiā omissionis rapiat voluntatem ad evitandam illam omissionem, & ponendum actum contrariū. Et hoc genere motionis non repugnat duos fines impossibiles movere ad omittendum; quia in ordine ad hoc non sunt oppositi; etsi enim illa motiva sint contraria, & consequenter nō possint simul amari efficaciter, siue directè movere; tamen hic, & nunc utrumq; retrahit voluntatē à vitanda omissione peccaminosa; nā quo actus præceptus proponitur, ut impossibilis cum pluribus bonis, quæ hic, & nunc possunt divisivè obtineri, si ipse omittatur; eo minus voluntas inclinatur ad illud eliciendum. Vnde utrumque est indirectè causa omissionis, quatenus utrumque in genere causæ formalis præstat, ne voluntas sit necessitata ad evitandam omissionem illam; si enim repræsentaretur, ut mala præcisè, & non repræsentaretur, ut medium ad obtinendum aliquod bonum, voluntas necessario raperetur ad illam vitandam, & consequenter ad eliciendum actum præceptum.

Reijci-
tur. 1.

27 Contra primo, quia fieri non potest ut cognitio representans bonitatē in omittendo actum præceptum retrahat voluntatem ab illo eliciendo, quin eam positivè inclinet in extremum oppositū; non enim aliter potest potentia libera retrahi à ponendo vno extremo, nisi quatenus inclinatur ad ponendum eius contradictorium: cum enim voluntatem non ponere vnum sit formalissime ponere alterum, idem quoque debet esse retrahi à ponendo vno, ac inclinari ad ponendū aliud: ergo si fieri non potest, ut voluntas omittat libere actum præceptū, quin

cognitio proponens bonitatē in omittendo, illam retrahat ab eliciendo actu opposito; nec fieri potest, ut sic omittat, quin ea cognitio eam directè inclinet, ac moveat.

28 Confirmatur exemplo. Vbi supra alteram bilanciis partem pondus aliquod imponitur, nequit pondus illud à cōtrario pondere impediri ne bilanciē versus terram trahat, nisi pondus aliud bilanciē quantum est ex se ad terram trahat versus aliā partē; si enim pondus impositū parti dextræ de se non imprimat impulsū sufficientem inclinare bilanciē ad latus dextrum, non poterit impedire quo minus pondus impositum sinistræ eam de primat ad latus sinistrum: ergo similiter in nostro casu non potest cognitio de se inclinans voluntatem ad actum præceptum retardari ab alia cognitione, ne cum effectu inclinet, nisi hæc inclinet in omissionem illius actus. Si enim cognitio aliqua non inclinat per modum cuiusdam ponderis ad omissionem actus præcepti, quomodo potest esse in causa, ne cognitio de se inclinans ad ponendum actum re ipsa consequatur effectum?

29 Contra secundo; nam bonum delectabile apprens in omissione eatenus potest retrahere voluntatem ab actione, quatenus allicit, & inclinat illam ad sui acquisitionem: ergo per prius debet intelligi allicere ad sui amorem, quam retardare ab elicientia actus præcepti. At bonū illud allicere ad sui amorē, & movere ad sui acquisitionem est movere ad omissionem, per quā obtinendū est: ergo prius est ordine rationis, quod bonū delectabile apprens in omissione actus præcepti inclinet ad omittendū quam quod retardet ab eliciendo actu opposito omissioni, ac proinde ideo retardat ab actu, quia inclinat ad omissionem. Primū antecedens probatur; quia bonitas cognita primo, & per se movet ad sui amorem, non autē ad odium alterius, sicut virtus causæ primo, & per se ordinatur ad gerendū simile, non autem ad corrumpendum contrarium, nisi ex consequenti, & secundo; etenim si bonitas illa nullam vim haberet conciliandi amorem sui, nullo pacto haberet vim inducendi odium alterius: ergo eatenus potest retrahere voluntatem ab actu, quatenus inclinat ad sui amorem, & acquisitionem.

30 Contra tertio, quia omisio actus præcepti per se est à voluntate; cum omne peccatum per se à voluntate trahat

Secundo

Tertio

ori-

Quarto: originem: at nō à voluntate secundum se, sed vt cognoscente bonum, & malum: ergo per se trahit originem à cognitione: ergo hæc per se inclinat in omis- sionem. Contra quarto: quia suasiones, & consilia, per se tendunt ad rem consilia- tam; at dæmones suadent hominibus omis- sionem actus præcepti: ergo eorum suasiones per se inclinant ad omis- sionem. Confirmatur, quia cognitio proponens medium vt utile, & conueniens ad con- secutionem finis per se inclinat ad posi- tionem medij: at cognitio proponens bonum delectabile proventurum ex omis- sione actus præcepti, repræsentat omis- sionem vt medium utile ad obtinendam illam bonitatem: ergo directe inclinat ad ponendam omis- sionem.

SECTIO QVARTA.

*Inferitur ex dictis posse defendi repugnan-
tiam pura omis- sionis peccaminosa,
quamvis absolute admittatur
possibilis pura omis-
sio libera.*

31 **N**IHIL frequentius apud Au- thores, quam dari posse pu- ram omis- sionem peccami- nosam, si semel pura omis- sio libera pos- sibilis sit; nam per hoc præcisè (inquiūt) quod adiungatur præceptum de elicien- do actu illo, cuius omis- sio pura libera est possibilis, illa omis- sio erit peccamino- sa, si ponatur. Nihilominus ego existi- mo ex negata possibilitate puræ omis- sionis peccaminose non rectè argui im- possibilē esse absolute puram omis- sionem; quia ratio à nobis confecta effi- cax est pro omis- sione pura peccaminosa, non tamen pro omni: probat namque optimè impossibile esse vt voluntas purè omittat quando ad omittendum debet inclinari ab aliquo motivo. At quam- vis impossibile sit voluntatem peccare omittendo, quin ad omittendum allicia- tur aliqua ratione boni; contingere for- sam poterit vt aliquando purè omittat, quin ad id inclinetur aliquo motivo.

32 Pro quo advertendum est, mul- torum esse sententiam voluntatem nostrā à solo obiecto infinito clarè cognito pos- se necessitari quoad exercitium, adeo vt quamvis appareat per cognitionem ali- quod obiectum esse bonum, & conue- niens, & nulla ratio mali in ipso, nec in exercitio ipsum amandi, vel cognoscen-

di reluceat, nihilominus voluntas non debet necessario in ipsum ferri. Sic dici solet voluntatem non amare necessario quoad exercitium beatitudinem incom- muni, sed solum quoad specificationem, quia nequit illam odio habere, & si ver- satur circa illam, debet versari per amo- rem. Consultatur P. Granados 1. 2. disp. 3. sect. 4. num. 19. Vbi docet ad omittendum actum satis esse, seclusa imper- fectione, bonum cognitum esse finitum. Vnde deducit gaudium necessarium bea- torum à quo cessare non possunt, non esse de visione, quæ est bonum finitum, sed in ipso Deo: & Pater Cominch. disp. 14. de Trinitat. num. 62. vbi docet, vt quis cesset ab actu non esse necessarium vt aliquam rationem mali in ipso, vel in ob- iecto videat, sed ad hoc sufficere quod videat, nec ipsum, nec eius amorem sibi hic, & nunc esse necessaria, vel sufficere, quod sibi non obijciatur, vt hic, & nunc necessario amandum; nam etsi ad effectū positivum (inquit ille) requiratur causa positiva, ad negationem tamen sufficit communiter sola negatio, alias beatitu- dinem cognitam necessario semper actu amaremus, quando id sine difficultate aliore incōmodo possemus facere. Cō- sultatur etiam P. Salas 1. 2. tom. 1. tract. 2. disp. 12. num. 27. & tom. 2. tract. 13. disp. 2. sect. 5. n. 83. & 84. Vbi asserit, ad- huc pro casu in quo nullum aliud obie- ctum repræsentetur præter beatitudinē, & in ea nulla ratio mali appareat, volun- tatem non necessitari quoad exercitium ad eius amorem.

33 Ponamus disputandi gratia hanc opinionem esse veram, nimirum voluntatem nostram non posse necessita- ri ad exercitium actus ex vi cognitionis obiecti, nisi obiectum sit infinitum, & clarè visum. Hinc sequitur optimè pos- sibilem esse puram omis- sionem; nam si ponamus casum, in quo proponatur vo- luntati ratio beatitudinis vt sic, quin in exercitio eam cognoscendi, vel amandi proponatur aliqua ratio mali, nimirum laboris vel incommodi, aut disconveniē- tiæ, tunc voluntas, nec poterit auersari ipsam beatitudinem, cum in ea nulla re- luceat ratio mali, in eo enim quod quis sit felix, & beatus nihil incommodi appa- rere potest: nec poterit auersari exerci- tium versandi per cognitionem, & amo- rem circa beatitudinem, siquidem in illo exercitio nullam rationem mali apprehendit; ac proinde per actum positivum odij,

Supponi-
tur volū-
tatem à
solo bo-
no infi-
nito cla-
rè viso
necessari-
ari ad
amorem
quoad
exerci-
tium,

Ratio ex
premissis
suppo-
sitione,

odij, nec ab ipsa beatitudine, nec ab exercitio tendendi in ipsam potest fugere: aliunde vero in hoc casu non est necessitata voluntas ad amandam beatitudinem: ergo potest per puram omissionem cessare ab amore.

34 Quamvis autem hinc sequatur possibilem esse puram omissionem; nequit hinc deduci possibilem esse puram omissionem peccaminosam: nam ubi omissio futura est peccaminosa, non est voluntas expedita ad ipsam, nisi quatenus cognoscens rationem boni moventem ad ad omittendum: implicat autem ut ubi ad omittendum voluntas debet moveri ab aliquo fine, pure omittat. At ubi omissio non est futura peccaminosa, nec honesta (si enim honesta sit debet habere motivum honestum ut est in confesso apud omnes) non est opus ut ad omittendum alliciatur ab aliquo fine; sed satis erit, quod finis quo ad amandum pellicitur, non sit infinitus, & clare cognitus: per hoc enim præcisè quod bonum movens ad amandum non sit infinitum clare cognitum, intelligitur voluntas expedita ad ipsum non amandum.

35 Ex ijs deduces posse nos admittere disputandi gratia voluntatem nostram amante remissè obiectum, quando poterat amare intense, pure omittente intensionem illam, quia videlicet ut intelligatur proximè potens omittente intensionem non est necesse ut intelligatur cognoscens aliquod motivum, quo ad ita omittendum positive alliciatur, quo in casu necesse foret intervenire actum positivum inferentem omissionem intensionis ob eum finem: sed satis est, quod voluntas non intelligatur necessitata, nec ex vi obiecti infiniti clare cogniti, nec aliunde ad eliciendum actum intensum: per hoc enim præcisè intelligitur expedita ad pure omittendam intensionem illam maiorem. Itaque ubi voluntas ad omittendum debet duci ab aliquo motivo, impossibile est, ut omissio sit pura ab omni actu, qui sit causa, vel occasio eam interens infallibiliter. At ubi ad omittendum non debet duci motivo, potest omissio esse pura: cum ergo ubi omittendus est actus præceptus, necesse sit voluntatem allici aliquo motivo ad omittendum: & ubi omittenda est intensio actus, hoc non sit necesse: consequens est ut possit pure omittente intensionem, quamvis nequeat pure omittente actum præceptum.

36 Pone voluntatem elicere actum

præceptum, v.g. amorem Dei, & tamen omittente intensionem, quia videlicet potens implere præceptum actu ferventi, implet actu remisso. In hoc eventu omissio illius intensionis non est peccaminosa, quia licet ad sit præceptum amandi Deum, non tamen amandi per actum huius determinatæ intensionis, nec item est honesta, ut patet. Unde non est necesse, ut voluntas ad omittendum ducta fuerit aliquo motivo: ac proinde potuit omittente pure.

37 Dices primo: omissionem illam esse imperfectionem quandam moralem: sicut autem repugnat ut voluntas omittendo peccet, quin antecederet cognoscat malum esse sic omittente, ac proinde quin ad inferendum sibi illud malum trahatur ab aliquo motivo: ita videtur repugnare, ut voluntas omittendo operetur imperfecte moraliter, quin antecederet cognoscat imperfectionem moralem esse sic omittente; ac proinde quin ad inferendam sibi illam imperfectionem alliciatur ab aliqua ratione boni. Respondeo, ut voluntas intelligatur proximè potens operari imperfecte moraliter, non esse necessarium ut cognoscat antecederet imperfectionem moralem esse operari remissè sed satis esse quod potens operari intense operetur remissè; ad hoc autem ut operetur remissè satis est quod nihil detur in actu primo ipsam cogens ad operandum intense. At ut peccet omittendo actum, requiritur ut antecederet cognoscat malum esse sic omittente: si enim invincibiliter ignoraret, malum esse omittente, actum nullo pacto peccaret sic omittendo. Dispar ergo est ratio inter peccatum, & imperfectionem moralem: disparitas autem desumitur ex eo, quod peccatum est positive malum, & disconveniens naturæ rationali: at imperfectio moralis non est positive disconveniens, sed consistit in minori convenientia, ac proinde formaliter importat carentiam maioris convenientiæ; ut autem intelligamus voluntatem posse omittente maiorem convenientiam, seu actum magis convenientem, satis est, quod non intelligamus in actu primo aliquid positive cogens illam ad illum actum, quin sit necesse intelligere aliquid positive inclinans ad cohibendum actum illum perfectiorem.

38 Dices secundo: potest Deus præcipere actum intensum, quatenus intensum, ita ut non solum obliget voluntatem

Voluntas potest pure omittente intensionem actum quamvis non possit pure omittente actum præceptum.

ratem ad amandum Deum, sed ad amandum cum summa intentione hic, & nunc sibi possibili: ergo si voluntas potest pure omittere intentionem octus, poterit peccare peccato puræ omissionis. Respondeo in hoc casu non posse voluntatem pure omittere intentionem illam. Ratio est; quia in hoc casu cognoscit malum; & peccaminosum esse omittere intentionem; implicat autem quod voluntas hoc cognoscens, re ipsa omittat intentionem illam, quin ad ita omitendum positive inclinetur ab aliquo fine; implicat autem sic inclinata omittere, quin interveniat aliquis actus inferens omissionem, & respiciens intrinsece illum finem; ut constat ex nostra conclusione.

SECTIO QUINTA.

Solvuntur obiectiones contendentes non repugnare puram omissionem peccaminosam, si semel in genere non repugnat pura omisio libera.

39 **D**IXIMVS in pura omissione peccaminosa dari specialem rationem repugnantiam, quia nimirum impossibile est, ut voluntas peccet omitendo, quin cognoscat antecedenter malum esse omittere: impossibile autem est, ut voluntas cognoscens malum esse omittere, actu omittat, quin ad omitendum pertrahatur ab aliqua ratione boni, ad cuius consecutionem proponatur ut utilis omisio actus præcepti: sicut enim est de conceptu amoris, ut non tendat in malum sub ratione mali, sed solum sub ratione boni, ita est de conceptu inferentis sibi malum cum notia malitiae non amplecti malum nisi sub ratione boni. Implicat autem voluntatem pertrahi ad omitendum ab aliqua ratione boni ad cuius consecutionem proponatur ut utilis omisio actus præcepti, quin interveniat actus positivus eligens omissionem actus præcepti ad illum finem. Hæc est specialis repugnantia pro pura omissione peccaminosa: similis autem ratio probat etiam repugnare puram omissionem honestam, & laudabilem: implicat enim ut quis honeste, & laudabiliter omittat actum aliquem pravum, vel indifferentem, quin ad omitendum moveatur ab aliquo bono honesto ad cuius consecutionem proponatur ut utilis omisio actus pravi:

implicat autem sic moveri, quin interveniat actus positivus inferens illam omissionem, eamque referens in eum finem. Ex quibus patet, si possibilis sit pura omisio, illam, nec posse esse honestam, in quo omnes conveniunt, nec peccaminosam, quod nos asserimus, & probamus ratione modo facta: unde restat ut sit indifferens.

40 Iam ergo cum ratio nostræ conclusionis sit specialis ad probandum puram omissionem peccaminosam repugnare, defendere debemus hanc conclusionem præscindentes ab eo, quod sit possibilis, vel non sit possibilis pura omisio libera in genere; non tamen propterea defendere debemus esse possibilem puram omissionem: imo vero si ex eo quod admittatur, ut possibilis pura omisio, recte deducatur, possibilem quoque fore puram omissionem peccaminosam, ut communiter videntur omnes supponere: sanè ut hoc secundum negamus, negare quoque debemus illud primum. Videndum tamen est modo, an quis posset simul hæc duo defendere, nempe, & possibilem esse puram omissionem, nec honestam, nec peccaminosam, & tamen repugnare puram omissionem peccaminosam. Assero ergo, disputandi gratia, hæc duo simul posse componi, cuius asserti veritas patebit solvendo obiectiones contrarias.

41 Obijcies ergo primo: (quæ obiectio potest absolute fieri contra nostram conclusionem) non repugnat pura omisio libera; at hoc ipso, quod admittatur possibilis pura omisio libera, debet admitti possibilis pura omisio peccaminosa: ergo possibilis est pura omisio peccaminosa. Maiorem admittimus, disputandi gratia: minorem vero negamus: eam vero sic suadebis: hoc ipso, quod possibilis sit pura omisio libera, voluntati habenti proxima indifferentiam ad elicendum actum, vel illum pure omitendum in sensu composito talis indifferentiæ poterit Deus imponere præceptum eliciendi illum actum: at supposito hoc præcepto, hoc ipso manet voluntas cum eadem indifferentia, quam antea habebat ad elicendum, vel pure omitendum actum; nec enim præceptum superveniens cogit voluntatem ad eliciendum actum: hæc autem potestas residens in voluntate supposito præcepto est formalissimè potestas ad coniungendam illam puram omissionem cum præcepto actus, & consequenter ad peccandum peccato pure omissionis

Et si non repugnat pura omisio que nec sit honesta, nec peccaminosa, repugnat tamen omisio peccaminosa.

si autem
illud est
bonum
ut in
homo

fionis: iam enim initio disputationis diximus contra Caietanum, chymericum omnino esse quod voluntas possit purè omittere actum præceptū in sensu composito præcepti, quin possit peccare: ergo de primo ad ultimum ex eo, quod admittatur possibilis pura omisio libera, fit consequens admitti debere puram omisionem peccaminosam.

Voluntatis proxime expedita ad pure omittendum actum non potest Deum talem actum præcipere.

42 Respondeo Deum non posse voluntati proxime expeditæ ad purè omittendum aliquem actum in sensu composito talis indifferentiæ imponere præceptum actus eliciendi: ratio est, quia voluntas in ratione proxime potentis purè omittere aliquem actum constituitur per carentiam cognitionis representantis illam omisionem ut malam, & peccaminosam: hæc autem indifferentia necessario aufertur per intimationem præcepti de elicientia actus, quia implicat ut quis cognoscat ultimatè sibi impositū esse præceptum eliciendi amorem quin hoc ipso cognoscat malum esse omittere amorem illum. Quod autem indifferentia proxima ad purè omittendum amorē constitui debeat per carentiam cognitionis representantis illā ut malam, & peccaminosam, suadetur; quia nunquam voluntas potest constitui cum proxima indifferentia ad amandum, & purè omittendum amorem, nisi in casu, in quo cognoscat obiectum aliquod ut bonum bonitate finita, quin in ipso, vel in exercitio amandi ipsum apprehendat aliquam rationem mali: quia in hoc casu ex vna parte non rapitur à bonitate obiecti cognita, quia bonitas finita cognita ut talis non habet vim rapiendi necessario voluntatem in sui amorem, siquidem hoc videtur esse privilegium bonitatis infinitæ clarè cognitæ: ex alia parte non potest excludere amorem obiecti, nec per odiū obiecti, quia nulla malitia in ipso appareret, nec per nolitionem reflexam amandi, supponimus enim casum, in quo voluntas non habeat cognitionem reflexam amoris, nec videat aliquam rationem ob quam nolit elicere amorem: ergo vnicè potest excludere per puram omisionem; cum enim non rapiatur ad ipsum eliciendum, utique potest illum excludere aliquo exercitio; sed non per odium obiecti, nec per nolitionem amoris: ergo per puram omisionem. Hic est casus vnicus in quo aliquis posset admittere puram omisionem, & admittendo illā in hoc casu vnicò, non cogeretur admit-

Casus in quo solū possit admitti pura omisio.

tere puram omisionem peccaminosam; nam indifferentia ad illam puram omisionem constituitur per carentiam cognitionis representantis talem omisionem ut malam, & peccaminosam: nam si voluntas nullam rationem mali cognoscens in obiecto, nec in amore obiecti aliunde cognosceret aliquam rationem mali in omittendo amorem obiecti, necessario fugeret ab omisione illa, & consequenter necessario eliceret amorem, nisi apprehenderet omisionem illam ut mediū ad consequendum aliquod bonum, erga quod supponeretur affecta: est enim voluntas ex sua natura necessitata ad non amplectendum malum nisi propter aliquam rationem boni: At hoc ipso quod apprehenderet omisionem ut medium ad consecutionem boni sibi placētis, & haberet incapacitatem ponendi omisionem nisi ob finem consequendi bonum illud sibi placens; hoc ipso amitteret indifferentiam ad illam ponendam immediatè liberè: ergo de primo ad ultimum nequit componi præceptum cum proxima indifferentia ad eliciendum, vel purè omittendum amorem.

43 Confirmatur: voluntas nequit constitui proxime expedita ad purè omittendum amorem, nisi in casu illo, in quo cognoscit obiectum esse bonum, nihilque mali, nec in obiecto, nec in amando obiectum animadvertit: in hoc autem evētu nequit supervenire præceptum obligans ad amandum, quin voluntas maneat necessitata ad non omittendum purè; nam vel præceptum advenit solitarie, quin simul cum illo adveniat cognitio representans omisionē actus præcepti ut medium utile ad consecutionem alicuius finis placētis voluntati, & illam invitantis ad omittendum: vel advenit simul cum illa notitia. Si primum, rapitur necessario voluntas ad eliciendum amorem (ac proinde privatur potestate purè illum omittendi) nam si antecederet ad præceptum voluntas cognoscebat bonum esse obiectum, bonumque proinde esse amare ipsum quin aliquid mali cognosceret, nec in obiecto, nec in eius amore, certe si nunc superveniat notitia dictans malum esse omittere amorem illius obiecti, sanè voluntas rapietur ad amandum obiectum; quia alioqui maneret indifferens ad libere ponendam omisionem cognoscens esse malam, quin ad id induceretur aliqua ratione boni. Quod probavimus repugnare. Si secundum,

Confirmatio

dam, id est si præceptum adveniat simul cum illa notitia, necessitata manebit voluntas ad non omittendum amorem præceptum, nisi ob illam rationem boni quæ cognoscit se posse obtinere media omissione amoris præcepti, ac proinde manebit necessitata ad non omittendum amorem per puram omissionem; siquidem omisio ponenda ex vi boni allicientis ad omittendum esse nequit pura: ergo de primo ad ultimum sequitur præceptum eliciendi amorem non posse componi cum proxima potentia ad purè omittendum amorem; siquidem illud præceptum, vel necessitat ad amandum, vel saltem ad non excludendum amorem, nisi per omissionem inductam per actum positivum.

Obie-
tio 2. 44 Obijciens secundo: possibilis est eventus, in quo voluntas cognoscat in obiecto aliquam rationem boni, & insuper aliquam cognitionem reflexam de ipso amore. In hoc eventu potest liberè cessare ab amore, & odio obiecti, quia nec bonitas obiecti necessitat ad amorem, nec malitia ad odium, nec quia non amet, tenetur odio habere obiectum, sed potest utrumque omittere: non autem per actum reflexum, quia tunc non adest notitia directiva ipsius, ergo per puram omissionem: ergo non solum in eventu de quo paulo ante, sed etiam in hoc eventu erit possibilis pura omisio. Tunc sic: at hoc ipso, quod in hoc eventu sit possibilis pura omisio, sequitur possibilem esse puram omissionem peccaminosam; nam stante illa cognitione representante rationem boni, & mali in obiecto, potest supervenire præceptum obligans voluntatem ad amandum obiectum, non obstante malitia apparente in ipso: tunc autem præceptum hoc superveniens, sicut non tolleretur à voluntate potestatem odio habendi obiectum, quando quidem non tolleretur cognitionem, seu advertentiam ad malitiam ipsius; ita nec tolleretur à voluntate potestatem purè omittendi amorem obiecti, nam sicut antecederet ad præceptum poterat purè omittere amorem quia non rapiebatur à bonitate obiecti, ita poterit supposito præcepto, siquidè adhuc supposito præcepto non rapitur à bonitate obiecti.

Prima
respon-
sio. 45 Respondeo primo in eventu, in quo in voluntate adest facultas ad excludendum amorem obiecti per odium eiusdem obiecti, non posse simul adeste facultatem ad excludendum ipsum per puram omissionem. Unde quamvis ad-

mitti posset possibilitas purè omissionis, non tamen pro eventu, in quo voluntas habet libertatem contrarietatis. Quod sic probo: nam si simul cum proxima indifferentia ad odio habendum obiectum datur proxima indifferentia ad purè omittendum amorem obiecti; sequitur posse contingere, ut carentia amoris existat immediate liberè, & cum libertate dumtaxat mediata; quod repugnat. Sequela probatur: pone voluntatem excludere amorè mediante odio; in hoc eventu carentia amoris non habet nisi mediatam libertatem, quia inducitur ex vi alicuius principij antecedentis connexi essentialiter cum eius existentia, nempe ex vi odij. Aliunde vero existit cum libertate immediata, quia coexistit cum proxima indifferentia voluntatis ad ipsam ponendam, vel non ponendam; implicat autem coexistere cum hac proxima indifferentia, & ab illa oriri, quin oriatur immediate liberè; cum enim illa proxima indifferentia sit forma proximè potens denominare carentiam amoris immediate liberam, & illa carentia sit subiectum capax denominari, implicat ut invicè coexistant, quin carentia illa denominetur immediate liberè: ergo sequitur utraq; pars contradictionis.

36 Respondeo secundo admit-
tendo posse simul cum libertate contrarietatis ad amandum, & odio habendum obiectum reperiri in voluntate proximam potestatem ad excludendum amorem per puram omissionem & similiter ad excludendum odiū per puram omissionem odij: nego tamen hanc potestatem proximam ad excludendum amorè per puram omissionem posse manere in voluntate in sensu composito præcepti obligantis ad ponendum amorem. Ratio est, quia ubi advenit præceptum, iam representatur ut malum ponere carentiam amoris: ergo iam necessitatur voluntas ad non ponendam illam carentiam amoris, nisi ob aliquam rationem boni ad cuius consecutionem sit medium illa carentia: ergo iam necessitatur voluntas ad non ponendam illam carentiam immediate liberè: siquidem implicat illam ponere ex vi alicuius boni moventis, & inclinantis ad eius positionem, quin illam ponat per aliquem actum eligentem illam carentiam ut medium ad consecutionem talis finis. Quare antecederet ad præceptum poterat ponere illam carentiam absque actu positivo, quia non agnoscebat aliquam malitiam in illa: solū namque agnoscebat bonitatem physicā,

Secunda

seu

seu convenientiam physicam in objecto. Item aliquam rationem inconvenientiæ; in ipso autem exercitio omittendi amorem non cognoscebat rationem mali, quia non cognoscebat reflexe sua exercitia, sed præcisè directè considerabat bonitatem, & malitiam objecti. Si autem cognosceret omissionem amoris ut malam, & disconvenientem sibi antecedenter ad præceptum, iam antecedenter ad præceptum esset impotens ponere illam omissionem absque actu positivo, quia implicat ut voluntas amplectatur carentiam amoris cognitam, ut malam, & disconvenientem sibi, quin ad illam amplectendā moveatur ab aliqua ratione boni.

37 Obijcies tertio, si semel repugnat voluntatem amplecti omissionē cognitā ut malam quin ad hoc moveatur ab aliqua ratione boni, pariter repugnabit voluntatem deferere objectū cognitum ut bonum, & conveniens, nisi ob aliquam rationem boni moventē ad ita deferendum; si enim voluntas non potest amplecti malum, quin trahatur ab aliqua ratione boni; nec etiam poterit deferere bonum, quod cognoscit esse sibi conveniens, & nullo modo disconveniens, quin ad id inducatur ab aliquo motivo: ergo nunquam poterit pure omittere; quia semper ad omittendum debet allici ex aliquo motivo, & per nos nequit hoc contingere, quin interveniat actus positivus amans illud motivum, & inferens omissionem.

48 Respondeo non rectè argui ab uno ad aliud: nam difficilius est amplecti malum cognitum ut malum, quam deferere bonum cognitum quidem ut bonum, cæterum ut bonum minimè necessarium ad propriam felicitatem. Pone Beato iam possidētī summum bonum representari aliquod objectum creatum ut bonum, & conveniens sibi: sanè cum videret hoc bonum non esse necessarium sibi ad felicitatem, quamvis nec in illo, nec in eius amore inspiceret rationem mali; non propterea raperetur necessario in eius amorem, quia rapere necessario voluntatem in sui amorem videtur esse privilegium bonitatis infinitæ clare cognitæ. At vero ubi quis cognoscit aliquid ut ingens malum sibi, necessario fugit ab illo, nisi cognoscat illud malum esse medium ad obtinendum aliquod bonum, in quo maxime ipsa complacet; quia si illud cognitum ut malum amplectatur, & non propter aliquam rationem

boni, convincetur amare malum sub ratione mali. Confirmatur nullus est Philosophus, qui dicat voluntatem posse amare malum sub ratione mali: gravissimi autem plurimique Authores docēt, à nullo bono particulari posse voluntatē necessitari quo ad exercitium, imo plurimi asserunt, nec ipsam rationem beatitudinis incommuni rapere necessario in sui amorem, sed hoc esse privilegium bonitatis infinitæ clare visæ, quæ sola potest necessitare voluntatem quo ad exercitium: si autem in sententia horum ipsa ratio beatitudinis in communi proposita per cognitionem non rapit necessario voluntatem ad sui amorem, multo minus bonum aliquod particulare cognitū, ut minime necessarium ad consecutionē propriæ felicitatis rapere poterit voluntatem in sui amorem, esto representetur absque aliqua ratione mali in se, & in sui amore: cum ergo ex eo quod voluntas posset pure omittere peccaminose, sequeretur posse amplecti malum sub ratione mali: ex eo autē, quod possit pure omittere non peccaminose, dumtaxat sequatur eam non rapi ad amandum aliquod bonum finitum, patet non posse fieri argumentum ab uno ad aliud.

49 Confirmatur; certū est apud omnes Theologos beatitudinem in communi saltem quoad specificationem necessitare voluntatem: quia licet plures sentiant posse voluntatem non amare beatitudinem ut sic, omnes tamē conveniūt, non posse illam odio habere. Ex eo autē quod posset amplecti omissionem peccaminosam, quin moveretur ab aliqua ratione boni, sequeretur posse odio habere suam felicitatem: quia cum malum sit oppositum summæ felicitati, & beatitudini, implicat ut velit esse summè felix is, qui sciens, & volens sibi infert aliquod malum, quin trahatur ab aliqua ratione boni; nam hoc ipso vult non esse felix. At vero ex eo, quod in genere possit voluntas pure omittere simile quid non sequitur, imo nec sequitur non amare necessario beatitudinem in communi: quia etsi quis necessario velit esse felix, adhuc tamen poterit deferere bonum, de quo vere, vel per errorem apprehendit non esse sibi necessarium ad felicitatem, & beatitudinem non: ergo potest fieri argumentum ab uno ad aliud. Fixum ergo maneat repugnare puram omissionē peccaminosam; quamvis possibilis admittatur pura omissio libera in genere.

SECTIO SEXTA.

Solvitur difficultas quedam contra nostram rationem.

50 **P**OTERIT quis vrgere sic nostram rationem. Quamvis nequeat homo omittere actum præceptū, quin cognoscat aliquā rationem boni in omittendo in eaque cōplaceat, nihilominus hinc non fieri, quod debeat omittere per actum positivum amantem illud bonum, & inferentem omisionem: quia bifariam potest intelligi illam complacētiam movere ad omittendum, vel directē, nimirum inclinando positive ad amplectendam omisionē ob bonum ex illa colligendum: vel in directe, nimirum retundendo, & debilitando vim quam cognitio de bonitate actus præcepti, & de malitia omisionis habet ad inducendum actum præceptum, siquidem seclusa hac notitia, & complacentia boni colligendi ex omisione actus præcepti, cognitio, & complacentia inclinant ad eliciendum actum præceptum raperent ad eius elicentiam, quam vim rapiendi non habent dum apparet ratio boni in omisione. Cum ergo in univēsum verum sit cognitionem aliquam, & complacentiam in directe movere ad aliquem affectum, quin scilicet directē inclinent in ipsum, cur in præsentī non poterit idem dici?

51 **R**espondeo, aliquando posse complacentiam indirecte movere, nimirum, quando movet per modum removeantis prohibens, quatenus removeat oppositam displicentiam, quæ si adesset non eliceretur amor v.g. displicet quis in Petro tanquam in inimico: hæc displicentia retardat ipsum, nec dispenset Petro beneficium propter ipsius merita, quæ de se sunt sufficiens motivum ad dispensandum illi beneficium. Postea reconciliatur ei, & in illo tanquam in amico complacet: & iam beneficium illi confert, non quia amicus est, sed quia dignus: in hoc casu complacentia amicabile non movet directe ad voluntatem conferendi beneficium, sed ad hanc movet sola cognitio meritorum: movet tamen in directe, quatenus removeat displicentiam inimicabilem, quæ si adesset, non existeret voluntas conferendi beneficium.

52 **A**t in nostro casu complacentia in bono colligendo occasione omisionis peccaminosæ non movet per mo-

dum removeantis prohibens: siquidem illa complacentia nō aufert aliquam complacentiā, vel displicentiam oppositam: sed omnia positiva, quæ erant in voluntate relinquit, nimirum cognitionem de bonitate actus præcepti, & de malitia omisionis, & complacentiam in bonitate illa, atque displicentiam in malitia ista: ergo si aliunde movet ad omisionem, restat ut hoc præstet directe inclinando in affectum positivum amplectentem omisionem ob illud motivum.

53 **D**ices, movere indirecte, quia minuit vim cognitionis, & complacentiæ in bonitate actus præcepti, & displicentiæ in malitia, siquidem istæ raperent necessario voluntatem ad eliciendū actū præceptum, si non adesset illa cognitio, & complacentia boni colligendi ex omisione peccaminosa. Sed contra, quia ista complacentia nequit minuire pondus alterius complacentiæ inclinantis ad eliciendum actum præceptum, nisi quatenus est pondus in oppositum extremum: non enim minuit pondus illud quia auferat aliquid inclinantis ad eliciendū actum positivum: ergo solum minuit pondus, quatenus inclinat in oppositum, & sic est in causa, ut voluntas maneat in æquilibrio. Explicatur exemplo bilancis: bifariam potest aliquis facere, ne dexterum eius brachium v.g. deprimatur vsq; ad terram: nimirum, vel auferendo pondus, quo deprimebatur ad illam partem: vel imponendo pondus æquale in sinistro: & sanè qui non elevat brachium dextrū bilancis primo modo, necesse est, ut elevet secundo. Primus modus similis est modo, quo complacentia amicabile movet indirecte ad voluntatem collativam beneficii ob merita. Secundus similis est casui nostro. Vnde sicut is, qui nihil ponderis aufert à brachio dextro bilancis inclinati ad terrā, nequit illam in equilibrio constituere, nisi inclinando directē, & positive brachium sinistrum in terrā medio pondere æquali. Ita cognitio quæ nihil aufert de pondere, quo deprimebatur voluntas ad actum præceptum, nequit voluntatem constituere in æquilibrio, nisi directe illam inclinet in ipsam omisionem.

54 **P**otestque à posteriori colligi in nostro casu complacentiam boni colligendi ex omisione peccaminosa non movere solum in directe ad omittendum quia quando complacentia aliqua, vel cognitio indirecte solum movet ad ali-

Complacentia movens ad omisionem peccaminosam, movet decretē.

Replicā:

Infringitur.

Quomodo complacentia boni possit in directe movere voluntatem.

quod exercitium; manentibus omnibus alijs, non deficit necessario illud exercitium, sed potest existeret seclusa cognitio, ne illa indirecte movente; non enim dicitur in directe movere ad actum, quia sine illa nequeat fieri actus (potest enim fieri ex vi cognitionis directe moventis) sed quia re ipsa non fieret. At in nostro casu deficiente cognitione proponente motivum ad omittendum peccaminose, & manentibus omnibus alijs, necessario deficeret omisio peccaminosa, & poneretur actus præceptus: ergo quia voluntas cognoscens malum esse omittere actum, impossibile est, ut omittat quin cognoscat aliquam rationem boni in omittendo: ergo cognitio proponens rationem boni in ommissione omnino necessaria est, ut ponatur omisio peccaminosa: ergo movet directe ad illam.

55 Dices, cognitionem illam solum movere, quatenus removet prohibens, quia licet nihil positivum removeat, removet tamen sui carentiam, quæ prohibebat omissionem actus præcepti poni à voluntate, quatenus voluntas carens cognitione representante aliquam rationem boni in ommissione peccaminosa esset necessitata ad non ponendam talem omissionem. Vnde quia carentia talis cognitionis erat impedimentum ad omissionem, cognitio ipsa auferens sui carentiam, dicitur concurrere per modum removens impedimentum prohibens omissionem. Sed contra, quia ubi cognitio nihil aliud tollit, quam sui carentiam, & tamē per se requiritur ad exercitium aliquod, certe requiritur per se, & directe, per modum positive dirigentis ad tale exercitium, ut patet dicenti per omne exercitium: non enim alia ratione probari potest cognitionem bonitatis divinæ requiri per se, & directe ad amorem obiecti; nisi quia sine illa nequit fieri ille actus: vnde eius carentia impedit actum, quatenus impedit aliquid per se requisitum ad existentiam ipsius. Quod colligitur à posteriori: nam ubi aliqua complacentia concurrat indirecte ad aliquod exercitium, nimirum, quatenus removet oppositam complacentiam, quæ si existeret, prohiberet existentiam talis exercitij, ita concurrat ut si opposita displicentia auferretur aliunde, quin ipsa poneretur, sane actus eodem modo fieret. At quamvis per impossibile tolleretur carētia talis cognitionis proponentis aliquam rationem boni in ommissione absque positio-

ne ipsius cognitionis, non propterea voluntas maneret expedita ad omissionem peccaminosam: ergo signum est talem cognitionem per se & ratione sui requiri directe ad omittendum peccaminose.

56 Dices: postquam voluntas intelligitur cum cognitione representante rationem aliquā boni in ommissione peccaminosa, potest Deus denegare ipsi concursum ad actum positivum amantem omissionem ex illo motivo: ergo tunc voluntas non erit potens excludere actum præceptum per exercitium positivum; & nihilominus non est absolute necessitata ad ipsum eliciendum, quia ubi adest illa cognitio representans aliquam rationem boni in ommissione peccaminosa, non rapitur necessario voluntas ad elicentiam actus præcepti: ergo tunc erit potens excludere actum præceptum per exercitium pure negativum: ergo per puram omissionem.

57 Respondeo, in illo eventu, vel Deum necessitaturum voluntatem ad elicentiam actus præcepti, vel denegaturum illi concursum ad talem elicentiam: si primum, necessario observaret præceptum: si secundum, necessario caret tam actu observandi præceptum: quā actu amante omissionem actus præcepti. Ratio est, quia cum impossibile sit ut voluntas cognoscens ommissionem actus esse malam illam amplectatur nisi ob rationem boni, impossibile est, ut ipsam amplectatur nisi per actum positivum: ergo Deus auferens tunc concursum voluntati ad amplectendam ommissionem peccaminosam per actum positivum, illam necessitat ad non excludendum actum præceptum. Atqui voluntas necessitata ad non excludendum actum aliquem, vel est necessitata ad ipsum ponendum, vel necessario caret potentia proxima ad eius elicentiam: ergo necessario sequeretur tunc alterum ē duobus. Quare si Deus ex una parte vellet ut voluntas non excluderet actum præceptum per exercitium positivum inducens ommissionem actus præcepti, & ex alia vellet, ut eliceret ipsum actum præceptum, vellet, ut eliceret necessario: ac proinde stante cognitione indifferenti; de se sufficiente ad observandum libere præceptum, Deus necessitaret voluntatem.

Ad præcepti observatio-

Alia instans.

Infringitur.

SECTIO VII.

Specialis alia difficultas.

58 **D**IFFICILIVS potest argui contra nostram sententiam in hunc modum: potest Deus præcipere voluntati, ut eliciat actum amoris Dei immediatè liberū essentialiter, id est omnino inimperabilē. At in hoc eventu voluntas posset excludere actum illum amoris essentialiter liberum, & non per actum positivum: ergo per puram omissionē. Quod possit Deus voluntati præcipere illum actum, suadetur; quia voluntas potest elicere actum amoris Dei ex essentia sua immediatè liberum, & consequenter inimperabilē: absurdum autem videtur, quod nequeat Deus præcipere voluntati, ut eliciat actū liberum, quem in sua potestate continet. Quod autem actum illum sic præceptum, nequeat voluntas excludere per actum positivum, probatur; quia ponimus casum in quo actus ille sit immediatè liber sola libertate contradictionis, nimirum, quia oritur à voluntate potente non amare Deum, non autem potente odio habere, vel amare aliud obiectum impossibile. Quo supposito sic argumentor: si voluntas posset excludere amorem illum Dei per aliquem actum positivum, maximè per nolitionem reflexam amoris, vel per volitionem reflexam amantem efficaciter carentiam amoris: at non potest per istum excludere: ergo per nullum. Probatur minor: quia si voluntas posset per nolitionem reflexam excludere amorem illum, posset eundem inducere per volitionem reflexam, nam si amor est reflexè volibilis, debet quoque esse reflexè volibilis, nec enim latior est sphaera volendi, quam sphaera volendi. At amor ille nequit induci per volitionem reflexam, cum sit essentialiter inimperabilis: ergo nec potest excludi per nolitionem reflexam.

Prima Responsio 59 Responderi in primis posset ab aliquo, amorem illum essentialiter inimperabilem posse excludi per nolitionem reflexam; quia cum actus ille reflectat supra se ipsum, amat sui existentiam reflexè; unde iam est reflexè volibilis, licet non per actum antecedentem à se distinctum; sufficit autem esse reflexè volibilem quamvis per actum à se indistin-

ctum; ut possit per nolitionem reflexam excludi. Secundo responderi potest, repugnare casum, in quo actus amoris immediatè liber essentialiter sola libertate contradictionis sit præceptus à Deo: quia si est essentialiter liber immediatè, erit quoque essentialiter præceptus, id est supponens essentialiter præceptum: ergo supponet essentialiter cognitionem representantem aliquam rationem boni in omissione sui: ergo supponet essentialiter voluntatem non posse illum excludere, nisi vel per nolitionem efficacem ipsius, vel per volitionem efficacem suæ carentiæ. At actus essentialiter supponens hanc potentiā excludendi ipsum per nolitionem, nequit esse essentialiter inimperabilis, sed potius ex modo suo tendendi supponet in voluntate capacitatem ad ipsum imperandum: ergo, &c.

60 Quod confirmo: nequit Deus præcipere actum amoris, quin voluntas agnoscat malum esse omittere illū actum; implicat autem, ut voluntas agnoscens malum esse omittere actū amoris sit expedita ad ipsum omitteūdū, nisi in vi cognitionis representantis aliquam rationem boni in omitteūdo: implicat autem esse expeditam ad omitteūdo in vi talis cognitionis, nisi sit expedita ad amandam talem omissionem, & consequenter ad nolendum actum amoris: implicat autem esse expeditam ad nolendum actum amoris, quin sit, vel saltem possit esse expedita ad volendum illum amorem; & consequenter ad ipsum imperandum reflexè: ergo de primo ad vltimum nequit Deus præcipere actum amoris essentialiter immediatè liberum libertate solius contradictionis. Aliter se res haberet si actus esset immediatè liber essentialiter libertate contrarietatis, quatenus esset à voluntate potente ipsum excludere per odium eiusdem obiecti, vel per amorem obiecti impossibile; tunc enim posset Deus præcipere illum amorem quantumvis liberum immediatè, quia voluntas posset excludere amorem illum per odium obiecti, quin haberet potestatem excludendi per nolitionem reflexam, ex qua arguitur potestas ad illum inducendum per volitionem reflexam.

61 Nec vero reputari debet absurdum, quod sit possibilis aliquis actus liber bonus, & honestus, quem Deus nequeat præcipere: etenim si semel dicitur

Secunda repugnat casus in quo actus amoris essentialiter liber sola libertate contradictionis cadat sub præceptum.

libertatem immediatam esse essentialem actui immediatè libero, sanè sicut non est absurdū, quod ille actus quantumvis bonus, & honestus, nequeat reflexè amari à nobis, ita nec erit absurdū, quod nequeat præcipi à Deo. Confirmatur: si actio libera sit essentialiter libera, actio semel orta à præcepto essentialiter supponit præceptum: ergo actio, quæ semel existit sine præcepto, incapax est, ut oriatur à præcepto, seu à cognitione ipsius: ergo erit essentialiter impræceptibilis: non ergo absurdum est, quod supposita libertate immediatè essentiali alicui actui, nequeat actus ille præcipi.

Ex eo quod sit possibile pura omisio libera, nō recte arguitur esse possibilem, peccaminosam.

62 Obijcies vterius: nostram rationē, vel nihil probare, vel pariter evincere repugnare in omni eventu puram omisionem: ergo non est specialis ad probandam repugnantiam puræ omisionis peccaminosæ. Probatur antecedens, quia sicut repugnat, ut voluntas operetur intendens in proprium malum, ita repugnat, ut operetur intendens in carentiam proprii boni. Sed propter primum repugnat, ut voluntas amplectatur omisionem cognitam, ut malum, nisi propter aliquam rationem boni: ergo propter secundum repugnabit, ut omitat amorē boni, nisi ob aliquā rationē boni. Confirmatur: Per nos si voluntas omitteret actum præceptū cognoscens esse malum ita omittere, quin moveretur ab aliqua ratione boni, convinceretur intendere in malum: ergo si omitteret amorem boni cogniti, ut talis, absque aliqua ratione boni convinceretur intendere in carentiam boni: at non minus repugnat voluntati intendere in carentiam boni, quam intendere in malum: ergo non minus repugnat voluntati omittere bonum absque motivo, quam amplecti malum absque motivo.

63 Respondeo: ex terminis manifestum est, plus requiri, ut quis amplectatur malum proprium cognitum, ut tale, quam ut deferat bonum, quod cognoscit minimè necessarium esse sibi ad finem præintentum comparandum: ergo quamvis ad amplectendum malum cognitum, ut tale, necessarium sit duci, & trahi ab aliqua ratione boni colligendi occasione illius mali, non inde fit, necessarium quoque esse moveri ab aliqua ratione boni ad deferendum bonum cognitum, ut minimè necessarium ad

consecutionem finis prætendenti: ergo quamvis negetur pura omisio peccaminosa, non colligitur efficaciter ex illa ratione negandam esse omnem aliam purā omisionem.

64 Explico doctrinam iuxta sententiam Divi Thomæ quam latè tuetur Capreolus in 1. dist. 1. quæst. 3. ut habes in eius compendio; stante apprehensione ultimi finis sub universali ratione summi boni, voluntas necessario fertur ad ipsum, & necessario, quoad exercitiū amat esse fœlicem, quin amorem erga beatitudinem incommuni possit continere. Redditque rationem Angelicus Doctor q. 22. de veritate, articul. 6. in corpore: *Quia omnis mobile reducit ad immobile, & indeterminatum ad determinatum sicut ad principium, & ideo oportet, quod id, ad quod voluntas est determinata, sit principium appetendi ea, ad qua non est determinata, & hoc est finis ultimus.* Ergo omnis amor liber reducit ad aliquem amorem necessarium: ergo amor erga finem ultimum est omnino necessarius quoad exercitiū. Id ipsum probat Angelicus Doctor 1. part. quæst. 81. nam iuxta Philosophum 9. Ethicorum, Et 3. Politic. *Sicut se habet principium in speculabilibus, ita finis in agilibus.* Unde sicut necessario intellectus adhæret primis principiis, ita voluntas necessario adhære debet ultimo fini. Tum sic: voluntas necessario amat beatitudinem incommuni, necessarioque vult esse fœlicem, quoties hoc apprehendit: at qui amat efficaciter finem, necessario averfatur ea, quæ impediunt consecutionem finis: ergo voluntas necessario averfatur malum cognitum, ut tale, nisi appareat vtile, ut medium ad consecutionem alicuius boni, quo compleatur fœlicitas. Patet consequentia, quia fœlicitas, & beatitudo incommuni necessario impeditur per quodcumque malū verè tale: implicat enim esse summè fœlicem, & pati malum verè tale: ergo voluntas necessario amans fœlicitatem in communi, necessario averfatur malum purè tale: ergo ex vi illius amoris manet necessitata ad non amplectendā omisionem peccaminosam, nisi ob aliquam rationem boni, qua hic, & nunc voluntas falso existimat compleri maiorem suam fœlicitatem.

65 Quo supposito, sic insurgo & insto argumentum nobis obiectum.

Quam;

Explicatur
nostra doctrina
ex
D. Th.

Instatur Quamvis is qui necessario amat aliquem
argumē- finem, debeat necessario averfari ea, quæ
tum no- impediunt finis consecutionem, non ta-
bis ob- mē propterea necessario debet amare ea,
quæ. quæ prævidentur vtilia, minimè tamen
 apparent necessaria ad cōsecutionē finis;
 ergo ex eo, quod voluntas amans neces-
 sario esse fœlicem, nequeat amplecti ma-
 lum peccati, nisi ob aliquam rationem
 boni: non deducitur, quod voluntas
 amans necessario beatitudinem incommu-
 ni, ad quam cognoscit aliquod bo-
 num particulare non esse necessarium;
 non deducitur, inquam, quod nequeat
 prætermittre illud bonum; nisi ob ali-
 quam rationem boni.

SECTIO VIII.

*Enumerantur casus, in quibus potest admitti
 pura omisio libera.*

Primus
casus.

66 **S**ED age videamus casum, in
 quo possit admitti possibili-
 tas puræ omissionis, quin
 ex hoc deducatur possibilem quoque fo-
 re puram omissionem peccaminosam.
 Casus multiplex potest cogitari. Pri-
 mo quando quis intendit efficaciter ali-
 quem finem, ad quem videt vtilia esse
 plurima media inter se compossibilia,
 in quorum nullo videt aliquam ratio-
 nem mali. In hoc eventu voluntas non
 cogitur amare medium A. determina-
 tē: ergo potest ipsum prætermittre, &
 continere affectum suum erga ipsum,
 quin ad hoc indigeat aliquo motivo:
 nam per hoc præcisè, quod illud me-
 dium repræsentetur, ut minimè neces-
 sariam ad finem intentum, nihil est,
 quod voluntatem cogat ad ipsum aman-
 dum: ergo poterit voluntas continere
 affectum suum erga ipsum: nec ad
 hoc requiritur alia ratio, quam medium
 illud non esse necessariū. Ut enim in-
 quit Pater Coninch disput. 14. de Tri-
 nitate, num. 62. *Et si nequeam aliquid odif-
 se, nisi videam in eo aliquam rationem ma-
 li; hoc tamen nullo modo est necessarium,
 ut ab eius amore desistam: sed ad hoc suf-
 ficit, quod videam, nec ipsum, nec eius
 amorem mihi hic, & nunc esse necessaria,
 nam eisi ad affectum positivum requiratur
 causa positiva, ad negationem tamen sufficit
 communiter sola negatio.*

Secundus

67 Idem dici debet, si beatus
 possidens iam summum bonum, appre-

henderet aliquod obiectum, ut bonū bo-
 nitate finita, quin in illo, nec in eius amo-
 re aliquam rationem mali cognosceret.
 In hoc eventu, nec posset odio habere
 bonū illud, nec eius amorem, & tamen
 non propterea raperetur necessario in
 eius amorem, ut enim ait Augustinus lib.
 1. de libero arbitrio: *Nulla res finita etiam
 clarè cognita necessitat voluntatem ad sui
 volitionem.* Est enim privilegium boni
 infiniti clarè cogniti rapere ad sui amo-
 rem. Cætera autem obiecta particula-
 ria hanc vim non habent. Hinc iuxta
 S. Thomam licet voluntas necessario fe-
 ratur in beatitudinem incommuni, quia
 necessario vult esse fœlicem, & caren-
 tem omni miseria; non tamen in via vult
 necessario beatitudinem apprehensam
 sub aliqua speciali ratione illius, in quo
 beatitudo consistit, id est non tamen
 necessario amat vllum bonum particu-
 lare, nec ipsum Deum cognitum obs-
 cure, ut docet Angelicus Doctor 1. 2.
 quæst. 5. art. 8. & in 4. dist. 49. quæst. 1.
 art. 3. q. 1. ad primum, ut habes in com-
 pendio Capreoli in 1. dist. 1. quæst. 3.
 concl. 2. Vnde patet nullum bonum fini-
 tum cognitum, ut tale, rapere necessario
 voluntatem in sui amorem. Quod si amat
 necessario bonum in communi, id ideo
 est, quia Auctor naturæ determinavit
 naturam rationalem ad hunc amorem,
 ut ita amor iste foret principium om-
 nium affectuum contingentium volun-
 tatis.

68 Tertio possumus admittere
 puram omissionem quoties voluntas præ-
 cisè cognoscit bonitatem obiecti cog-
 nitione sufficienti ad ipsum amandum in-
 tensè, & tamen amat remissè, tunc enim
 dicere possumus maiorem illam intensio-
 nem excludi per puram omissionem, quia
 nec excluditur per ipsum actum minus
 intensum, utpote qui intensibilis est, ac
 proinde compossibilis cum maiori sui
 intensione: nec per nolitionem excludē-
 tem positivè maiorem intensiōem: tum
 quia frequēter etiam adsit libertas ad amā-
 dum magis, vel minus intensè obiectum
 per amorem directum, non adest tamen
 libertas ad amandum, vel nolendum
 amare reflexe amorem. Tum quia ad
 ita excludendam intensiōem maiorem,
 & minorem præ illa eligere, necesse
 est inter utramque discernere, quod ta-
 men regulariter non habet voluntas.
 Nec actus magis intensus, seu maior intē-

Tertius.

sio excluditur per actionem productivam minoris intensiois: hæc enim actio ex nullo capite potest habere impossibilitatem cum maiori intensioe; quia terminus per illam productus, & principium produciens, & denique subiectum in quo recipitur, sunt composibilia cum maiori intensioe: ergo & ipsa debet quoque esse composibilis. Restat ergo ut illa maior intensio excludatur per puram omissionem. Iam vero ex eo quod in hoc casu admittamus possibilem puram omissionem, non sequitur possibilem fore puram omissionem peccaminosam; nam hoc ipso, quod Deus præciperet homini actum cum intensioe, ut octo, relinquendo illi libertatem ad actum intensum, ut quatuor, deberet communicare homini advertentiam, qua discerneret inter utramque intensioem: & insuper ut posset tunc liberè omittere illam maiorem intensioem cognitam ut malā, deberet agnoscere aliquam rationem boni, ad cuius consecutionem foret utilis illa omisio peccaminosa, ut ex illo motivo posset trahi ad omittendum.

Infertur ex dictis posse in multiplicitate casu admitti possibilem puram omissionem liberam; quin sit possibilem puram omissionem peccaminosam.

69 Ex quibus omnibus constat posse in multiplici casu admitti puram omissionem liberam, quin inde possimus cogi admittere possibilem puram omissionem peccaminosam. Et constat evidentem esse disparitatem inter omissionem peccaminosam, & aliquas alias non peccaminosas: quia ex terminis notum est, difficilius esse, quod quis amplectatur malum cognitum, ut tale, quam quod deferat bonum finitum, cognitum, ut minimè necessarium ad finem ultimum felicitatis, vel ad finem alium particularem efficaciter præintendum: ergo quamvis ad amplectendum malum sic cognitum sit necessaria ratio boni positivè movens per modum finis: non tamen fit, ut ad deferendum illud bonum sic cognitum sit necessaria alia ratio boni colligenda ex alterius omissione, quæ cognita moveat ad omissionem illius boni.

(?)

SECTIO IX.

Nova ratione ostenditur impossibilitas pure omissionis peccaminosæ.

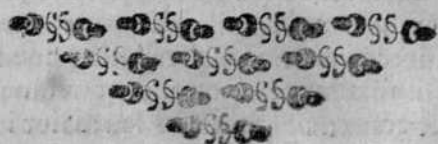
70 POSSVMVSQVE nova ratione ostendere, omnino impossibile esse, quod quis amplectatur omissionem peccaminosam cognitam, ut talem, absque alia ratione boni ad id movente. Etenim cum iuxta omnes Theologos nemo possit odio habere beatitudinem incommuni, nemo potest velle esse miserum, & infelicem: ergo nemo potest amplecti malum cognitum, ut tale, nisi ut purè medium ad consecutionem alicuius boni. Patet consequentia: quia si amplecteretur malum non ut purè medium ad bonum, hoc ipso vellet esse miserum, & infelicem, quod repugnat: ergo nequit voluntas amplecti omissionem peccaminosam, nisi ut medium ad consecutionem alicuius boni. At voluntas amplectens omissionem, ut medium, hoc ipso ponit omissionem medio actu amante illum finem, & propter illum eligente omissionem: ergo non ponit omissionem puram.

71 Quam rationem denuo confirmo: voluntas necessario amat beatitudinem in communi, seu necessario vult esse felicem, & carere omni miseria: ergo voluntas cognoscens aliquid esse sibi malum, & disconveniens necessario fugit ab eo, nisi videat illud incommodum occasione esse commodi, & illud malum occasionem esse boni consequendi, in quod ipsa propensa, & inclinata est: ergo implicat, ut voluntas cognoscens omissionem esse peccaminosam eam amplectatur, nisi videat omissionem illam esse utilem ad consecutionem alicuius boni erga quod ipsa est affecta, & inclinata: ergo implicat ut voluntas omittat peccaminosè, nisi ex vi boni trahentis, & allicientis ad omittendum; at omittere ex vi boni trahentis, & moventis ad omittendum est omittere per actum positivum amante illud bonum, ut finem, & inferentem omissionem, ut medium.

72 Quod voluntas necessario feratur in beatitudinem in communi cognitam, suadetur à posteriori hoc efficacissimo argumento. Dammati necessario dolent de iactura voluntaria suæ beatitudinis, agnoscetes suum errorem iuxta illud: *ergo erravimus*; ergo necessario, &

Confir-
matur,

Voluntas
necessa-
rio amat
beatitu-
dinem in
communi,

& non liberè amant beatitudinem. Probatur hæc consequentia, quia ubi amor est liber, non potest tristitia de eius omissione esse necessaria, cū tristitia depēdeat ab amore, ergo non tristantur necessario damnati de amissione beatitudinis, nisi eam necessario amarēt. Incredibile autem est damnatos videntes summum incommodum annexum amorī beatitudinis necessario illam amare, & nos qui tale incommodum actu non sentimus liberos esse ad amandam beatitudinem supposita cognitione ipsius. Quod experimento comprobatur; quis est enim qui deliberans de negotijs totius vitæ non experiatur hoc ipso in se affectū ad optimum illorum exitum, & aversionē a tristissimo? ergo repugnat, ut creatura rationalis apprehendat hoc, quod est esse foelicem, & carere omni miseria, quin necessario afficiatur erga illud bonū. Hinc merito D. Thom. 1. p. q. 62. art. 8. ad 2. docuit: *Voluntatem respectu ultimi finis non se habere, ut potentiam rationalem, quæ potest in opposita, sed ut naturam, quæ est determinata ad unum.*

Illatio ex dictis 73 Ex ijs deduces, cur voluntas amplectens omissionem cognitā, ut malum, quin ad id moveretur ab aliquo fine obtinendo media illa omissione: cur, inquam, voluntas convinceretur intendere in malum. Ratio vero est primo, quia si amplectitur malum, & non ut mediū: ergo ut finem. Secundo, quia ad amplectendum malum non satis est bonitatem obiecti moventem ex se ad eliciendum actum præceptum esse finitam, vel representari finitē: nam bonitatem esse finitam potest quidem esse sufficiens ratio cur voluntas illam deferat; non tamen potest esse sufficiens ratio cur voluntas amplectatur malum positivè disconveniens: ergo ad hoc præstandum alia requiritur ratio. Nisi autem aliqua representetur ratio boni, ad quam sit utile illud malum, nulla ratio manet cognita, quæ possit esse ratio cur voluntas amplectatur malum, nisi ipsamet ratio mali: ergo si voluntas amplectitur malum cognitum, ut tale absque aliqua ratione boni, convincitur intendere in malum, quod repugnat.

74 Hinc vero non sequitur voluntatem purè omittentem amorem boni cogniti, ut boni minimè necessarij ad ultimum finem necessario amatum, vel ad alium finē intermedium efficaciter intentum: non, inquam, sequitur volun-

tatem sic omittentem intendere in carentiam proprij boni. Sed solum sequitur voluntatem non intendere in bonitatem obiecti, eo quod cognita sit, ut finita, & minimè necessaria ad finem: nam hoc ipso, quod bonitas representetur, ut finita, & non necessaria, non rapit necessario voluntatem ad sui amorem, unde voluntas potest continere amorem, quin ad hoc indigeat vlla alia ratione.

75 Dices: voluntas cognoscit se carituram aliquo bono si omittat amorem obiecti, nimirum cognoscit se cariturā amore ipso obiecti, qui amor est bonū ipsius voluntatis: ergo si stante hac cognitione omittit, omittit intendens in carentiā proprij boni. Respondeo primo, ut defendamus possibilem puram omissionem, non est necesse, ut ponamus in voluntate cognitionem illam reflexam de amore, & eius pura omissione: nam ut voluntas constituatur potens proximè purè omittere, satis est, quod per cognitionem directam cognoscat bonitatem aliquam, ut finitam, & sibi non necessariā. In quo even- tu omitteret quidē voluntas intendens in carentiam bonitatis obiecti tanquam in rationem cur obiectum non sit dignum rapere voluntatē in sui amore: non tamen intenderet in carentiā proprij boni, quia non cognosceret illam carentiam. Respondeo secundo, quamvis antecederet ad omissionem voluntas cognosceret reflexè amorem obiecti, & ipsam omissionem talis amoris: non propterea sequeretur, ipsam purè omittentem illū amorē, operari intendendo in carentiam proprij boni; quia ratio cur non amaret, & quæ interpretativè esset motivum omissionis, nō esset ipsa omisio, sed bonitas obiecti; ut finita, & non necessaria; nam hoc ipso, quod ut talis cognoscitur non rapit voluntatē in sui amorem, & hoc ipso est sufficiens ratio cur deferatur, at voluntas amplectens amissionem peccaminosam cum non possit ad ita omittendum interpretative duci ab ipsa bonitate obiecti, quia hæc licet obsui finitatem, & limitationē possit esse ratio sufficiens cur deferatur; non tamē potest esse ratio sufficiens, ut voluntas amplectatur malum: rursus cum non possit duci ad ita omittendū præcisè ab ipsa omissione, quia ratio movēs interpretativè ad omissionē debet esse distincta ab omissione: sanè si nō appareat per cognitionem, nisi ratio mali secutur ex omissione, & nulla appareat ratio boni

Obiect.

Solvitur primo.

Secundo

colligendi occasione omissionis; voluntas interpretativè moveretur à ratione mali, si purè omitteret in circumstantiis, in quibus cognoscit omissionem esse malā: ergo si tunc purè omitteret, sanè operaretur intendens in malum.

76 Sed agè admittamus voluntatem amplectentem omissionem cognitā, ut malā, non intendere in malum, id est non respicere malum, ut motivum adhuc interpretativè, quamvis nō omitat ob aliquā rationem boni. Sicut purè omittens amorem obiecti finiti, & nō necessarij non intendit in carentiam boni proprij, videlicet respiciendo illam interpretativè, ut motivum. An propterea dicemus voluntatē posse pure omittere actum præceptum, si semel potest pure omittere amorem obiecti cogniti, ut boni non necessarij? Minimè. Ratio disparitatis, quia quāvis voluntas possit amplecti scienter carentiam alicuius boni cogniti, ut minimè necessarij, quin ad illam amplectendā moveatur ab aliqua ratione boni, nō tamē propterea potest amplecti carentiam aliquā cognitā, ut positivè malā, & disconvenientē, & consequēter, ut contrariam felicitati, nisi illā amplectatur, ut mediū ad consecutionē alicuius boni. Ratio est, quia si amplecteretur illam cognitā, ut malā, quin amplecteretur, ut mediū ad bonum aliquod, voluntas averfaretur propriam felicitatē, & vellet esse misera, & infelix, quod repugnat. At ex eo, quod amplectatur carentiam boni non debiti, nec necessarij, solum sequitur voluntatem non amare bonum aliquod, quamvis videat illud esse sibi conveniens, & nihil mali positivi in eo reperiat. Hoc autem non est absurdum, vel talem multo minus, quam primum: ergo non potest fieri argumentum ab vno ad aliud.

77 Quam doctrinā illustrare possumus: nam ubi voluntas cognoscit aliquod obiectum esse quidē sibi conveniens, & bonū, ceterū minimè sibi esse necessariū: forsā absque aliquo alio motivo potest nolle eligere illud bonum: quia sufficit pro motivo nolitionis, quod cognoscat obiectum illud non esse sibi necessarium. Unde si quis intendat finem, & videat plura media convenientia, & inter se dissimilia, potest dicere *nolo eligere medium A*, quamvis bonū, & vtile: quia illo non indigeo. At vero ubi voluntas cognoscit aliquid esse malū, & disconveniens sibi, implicatorū est, ut illud amplectatur, nisi ut

mediū, ad aliquod bonum ad quod afficitur, ne alioqui convincatur amare in felicitatem, quod repugnat.

78 At dices: omnis nolitio est odiū rei nolitæ: odium autem debet moveri à malitia, & disconvenientia; sicut amor à bonitate, & convenientia: ergo non poterit voluntas per nolitionem positiva excludere amorem obiecti, nisi moveatur ab aliqua ratione mali positivi, v.g. ab aliquo incommodo, vel molestia. Respondeo primo per instantiam: nam Deus cognoscens bonum esse producere creaturā, quin aliquā rationem mali positivi, & disconvenientis agnoscat in illius productione, nihilominus habet nolitionē producendi: & ad nolendum producere sufficiens ratio est productionem creatura cognosci à Deo, ut minimè necessariā sibi, nimirum ad summam felicitatē propriam possidendam. Hæc enim est ratio, quam adducit D. Thomas ad probandū Deum non amare necessario creaturas posibles 1. p. q. 19. art. 3. in corpore: *Nā alia à se (inquit ille) amat Deus in quantum ordinantur ad suam bonitatem, ut in finem; ea autem, quæ sunt ad finem, non ex necessitate volumus volentes finem, nisi sint talia sine quibus finis esse non potest*: ergo similiter, ut voluntas creata amans necessario finem ultimum beatitudinis incommuni, vel efficaciter intendens aliquā finem particularem nolit existentiam medij cogniti, ut utilis, & convenientis, satis est, quod cognoscat mediū illud quantumvis bonum, & vtile, non esse sibi necessarium.

79 Quare duplex distinguenda est nolitio; alia respuens rem, ut disconvenientem, ut illam averfans, & fugiens ab illa, ut mala operanti: & hæc nolitio est propriè odium, & debet moveri à positiva ratione mali. Alia reiiciens rem convenientem, & minimè necessariam, & qua operans non indiget, & hæc non est propriè odiū (alioqui Deus nolens habere aliquod decretū liberū producendi alium mundum v.g. propriè odio haberet suum decretum) & sufficienter moveretur à carentia bonitatis, seu ab eo quod sit aliquid non necessarium.

80 Vide ego iam instantiam: ut voluntas excludat per nolitionem positivā amorem alicuius obiecti cogniti, ut boni bonitate non necessaria operanti, non indiget moveri ab aliqua ratione extrinseca boni: sed ipsamet cognitio representans illud bonum, ut non necessarium

Obiecti

Dilectus

Non omnis nolitio rei est eius odium,

sufficienter movere potest ad nolitionē, at iuxta omnes, ut voluntas excludat per nolitionem positivam actum præceptū, debet necessario moveri ab aliquo bono extrinseco ad cuius consecutionem sit medium omisio actus præcepti: ergo ex eo quod voluntas nequeat omittere actū præceptum, quin moveatur ab aliqua ratione boni; non sequitur, quod nec etiam possit omittere actum non præceptum, quin moveatur ab aliqua ratione boni.

SECTIO X.

An absolute verius sit repugnare omnem puram omissionem.

Proponi
tur diffi-
cultas.

81 **T**OTA difficultas ad hoc pū-
ctum revocatur; an ut vo-
luntas cesset ab amore ob-
iecti cogniti, ut boni, & convenientis, seu
ut illum omittat, necesse sit aliquam ra-
tionem mali videre saltem in ipso exerci-
ticio amandi obiectum; ac proinde an
quoties voluntas omittit liberē actū, hoc
præstare debeat ex vi cognitionis mo-
ventis, & inclinantis ad omittendū, qua-
tenus proponit rationem aliquam mali,
vel in ipso obiecto, vel in exercitio amā-
di obiectum, malum enim apparens in
obiecto, vel in exercitio amandi obiectū
inclinat potius ad impediendum amo-
rem obiecti.

Sententia
P. Co-
ninch.

82 Pater Coninch disp. 14. de
Trinitate, num. 62. absurdū reputat me
non posse cessare ab amore boni cogniti,
quando in eius amore nullam video ra-
tionem mali: nam etsi nequeam (inquit)
aliquid odisse, nisi videam in eo aliquam
rationem mali; hoc tamen nullo modo est
necessarium, ut ab eius amore desistam;
sed ad hoc sufficit, quod videam, nec ip-
sum, nec eius amorem mihi hic, & nunc
esse necessaria; nam etsi ad affectum pos-
itivum requiratur causa positiva, ad ne-
gationem tamen sufficit communiter so-
la negatio. Et aliās beatitudinem cogni-
tam necessario semper actu amemus,
quoties id sine difficultate, aliove incom-
modo possemus facere, quia tunc in eius
amore nulla apparet ratio mali.

Placitū
P. Gran.

83 Pater Granadus 1. 2. tom. 1.
tract. 2. disp. 3. sect. 4. n. 19. pag. mihi 25.
asserit nullum bonum limitatum impo-
nere posse voluntati physicam necessita-
tem quoad exercitium nisi ob defectum
advertentia, esse enim proprium summi
boni clarē visi omnino rapere voluntatē,
& cætera bona sicut infinitē ab illo dis-

stant, ita infinitē minus determinant vo-
luntatem: relinquunt ergo illam sui com-
potem, ut vel amet, vel respuat, aut sal-
tem cohibeat actū: nec ad id necesse est,
inquit, proponi aliquam rationem malī
in obiecto, aut aliquod bonū in ipsa ces-
satione actus, sed eo ipso, quod limitata,
& finita sit bonitas, nec aliunde desit ad-
vertentia, manet voluntas sui iuris: nec
enim tanto pondere bonitatis trahitur,
ut omnino inclinetur ad illam amplectē-
dam. Eandem sententiā propugnat Hur-
tadus disp. 15. de anima, sect. 10. Salas, &
alii non pauci.

Aliorum
placita.

84 Alij tuentur oppositam senten-
tiam, nempe voluntatē non posse omitti-
re amorē obiecti cogniti, ut boni, & cō-
venientis sibi, nisi vel in illo pariter cum
bonitate agnoscat aliquam rationē mali-
tiæ, vel salte in exercitio ipsum cognoscē-
di, aut amandi: si enim in exercitio cog-
noscendi, difficultatē aliquā, incommodū
vè animadvertat, poterit alio mentem
applicare, & sic ab amore illius boni ces-
sare. Si autē supposita cognitione, aliquā
rationem in commodi animadverterit in
exercitio amādi obiectū illud, poterit per
nolitionē amoris ipsum amorē exclude-
re. Quod si nec in exercitio cognoscendi,
nec in exercitio amandi obiectū repræ-
sentatum præcisē, ut bonū, & conveniens
aliqua ratio mali repræsentetur, tunc ne-
cessario, quoad exercitiū feretur in boni-
tatē obiecti cognitā. Quam sententiā nō
obscurē tuetur P. Vazquez 1. 2. disp. 39.
n. 13. dum inde probat, voluntatē in via
nullū obiectum amare necessario, quoad
exercitium, ne ipsam quidem beatitudinē
in cōmuni, quia nimirū licet in ipsa bea-
titudine nequeat voluntas reperire ratio-
nem mali, potest tamen in ipso exercitio
diligendi beatitudinem invenire ratio-
nem alicuius mali, aut molestiæ; ex quo
infertur posse tale exercitium odio he-
bere.

85 Hæc etiam sententia tradi-
tur satis perspicuē à D. Thom. 3. contra
gentes, c. 62. ratione 6. ubi sic habet: *Im-
possibile est, ut aliquis à bono, quo fruitur,
velis discedere, nisi propter aliquod malum,
quod in fruitione illius boni assumatur, sal-
tem propter hoc, quod assumatur impedi-
mentum maioris boni: sicut enim nihil de-
siderat appetitus nisi sub ratione boni, ita
nihil fugit, nisi sub ratione mali.* Ex quo
infert Angelicus præceptor, Beatū per-
manente visione, non posse cessare ab
amore Dei; quia in fruitione Dei clarē

Sententia
D. Tho-
mæ.

visi nō potest beatos agnoscere aliqua ratio mali, aut impedimentum maioris boni, cum ea sit optimū, ad quod natura humana pervenire potest.

86 Observandum autem est, data opera non dixisse D. Thomam, impossibile esse, ut quis velit discedere à fruitione alicuius rei, nisi in illa reperiatur aliquam rationem mali, aut impedimentum maioris boni: sed solum dixisse, non posse discedere à fruitione rei, nisi in ipsa fruitione reperiatur aliquid mali, aut impedimenti ulterius boni. Primū namq; esset aperte falsum; nam quāvis in ipsa re nihil mali appareat, potest tamen apparere in exercitio illa fruendi, & hoc sufficit, ut voluntas fugiat illā fruitionē; autem nihil incommodi appareat, nequit ab ea fugere; quoties enim homo cessat ab aliquo affectu, ideo cessat, aut quia molestē fert aliquid in ipsa operatione, & affectu, vel afficitur tadio ex aliquo ipsius affectum comittanti, vel certē, quia maius aliquid se offert, rapiens, ad se animum, & distrahens à prioris boni affectu. Quæ ratio cū nō cadat in Beatos, ideo isti nequeunt ab amore, & fruitione Dei vniquam pro suo libito cessare. In primis enim nequeunt velle cessare à visione, quia per ipsam visionē sunt felices, idque per ipsammet ipsi cognoscunt, nemo autem potest velle non esse felicem: Rursus supposita visione, nequeunt velle cessare ab amore, & gaudio, tum propter eandem rationem, quia per hos actus completur eorū felicitas: tum quia tanta est vis visionis claræ Dei, ut in ipso Deo ostendat summam rationem boni, & ita suavem facit affectum diligendi Deum, & delectationem de ipso, ut nulla possit apparere ratio tadij, & fastidij in ipso exercitio, aut in ijs, quæ affectum comittantur, & insuper nullum potest apparere bonū ijs maius, quo mens possit divertī, & affectus alio distrahi.

Illatio
contra
Cardina-
lem Es-
forcia.
87 Hinc obiter infero falso, & contra Divum Thomam asserere Patrem Esforcia 1. 2. disp. 2. quæst. 1. art. 5. num. 3. quoties voluntati repræsentatur obiectum bonū sine ad mixtionem malitiæ, eam necessitari quoad exercitium. Reddit rationem, nam bonitas, inquit, vel malitia, quæ apparet in exercitio, non allicit ad amorem, vel odium ipsius obiecti, atque adeo non est causa motiva cur obiectum ametur, vel nō ametur, sed allicit ad amorem, vel odiū ipsius exercitij. Quare sicut si in obiecto nulla appareat bonitas, non

potest illud amari, quamvis appareat in exercitio talis amoris: ita si in obiecto nulla apparet malitia, sed sola bonitas, nō potest nō amari, quamvis in exercitio appareat aliqua malitia. Falso, inquam, ita discurrit hic Auctor: nam per hoc præcisē, quod in exercitio appareat malitia, potest voluntas nolle elicere illud exercitium: quid enim clarius, quam malitiam, incommoditatem, vel laborem, qui repræsentatur in exercitio, ex se sufficere, ut voluntas cesset ab ipso ad vitanda illa incommoda: si autem potest supersedere tunc ab exercitio: ergo pura bonitas repræsentata in obiecto absque ad mixtionem malitiæ, non rapit tunc necessario voluntatē ad sui amorem: alioqui necessario amabit, quando habet motivū sufficiens ad cessandum ab amore; quod implicat. Vnde quamvis malitia apparens in exercitio nō moveat ad odium ipsius obiecti, sufficit movere ad odium ipsius exercitij, ut impediatur amor obiecti; hic enim non solum impeditur per odium obiecti, sed per odium, seu nolitionem sui. Quare ex eo quod obiectum nequeat amari, nisi in ipso appareat bonitas, perperam inferitur non posse non amari, si in ipso nulla appareat malitia.

88 Quod autem nequeat voluntas amorem boni omittere, nisi vel in ipso obiecto bono, vel in exercitio tendendi in ipsum aliquam rationem mali apprehendat, probari ulterius potest in hunc modum: implicat ut voluntas libere omit-
Proba-
tur non
posse vo-
luntatē
amorem
boni o-
mittere;
quin vel
in obie-
cto, vel
in exer-
citio ip-
sum amā-
di appre-
hendat
rationē
mali.
tat, quin ad omittendum aliqua ratione, boni o-
aliquovē motivo trahatur. At nulla ratio
mittere;
quin vel
in obie-
cto, vel
in exer-
citio ip-
sum amā-
di appre-
hendat
rationē
mali.
potest ipsam movere ad omittendum, nisi
in obie-
cto, vel
in exer-
citio ip-
sum amā-
di appre-
hendat
rationē
mali.
ergo non potest voluntas omittere, nisi
in exer-
citio ip-
sum amā-
di appre-
hendat
rationē
mali.
&c. Maior suadet, quia voluntas est
citio ip-
sum amā-
di appre-
hendat
rationē
mali.
potentia rationalis, ac proinde, ut inquit
Bernardus lib. de gratia, & libero arbi-
trio: *Licet non semper agat ex ratione, nun-
quam tamen agere potest sine ratione*: ergo
implicat, ut libere omitat amorem ob-
iecti, absque aliqua, id est, quin dirigatur
à cognitione proponente rationem moti-
vam ad omittendum: alioqui belluino
more ferretur; omitteret enim libere
actum, quin posset reddere rationem cur
omitat, quod videtur repugnare: omnis
nāq; operatio, omneve exercitiū ad quod
non determinatur à natura, debet esse
eiusmodi, ut de illo possimus reddere ra-
tionem; nam de ijs, ad quæ à natura ipsa
determinatur, satis est, quod ipsamet
na-

natura rationem reddere valeat ; & hac de causa non tenemur reddere rationem de primis principijs, quando illis assentimur, esto investigare possimus rationem cur ita fuerimus à natura determinati ; tenemur autem reddere rationem de ijs quæ non sunt naturaliter nota ; ac proinde, quæ non patent omnibus, similiterque discurrendum est de ijs ; quæ nõ ab omnibus naturaliter appetuntur , & necessario, sed liberè ; nam huius appetitus rationem reddere non pertinet ad naturam , quæ condit nos indifferentes ad ea appetenda, vel non appetenda : è contrario à nemine quæritur , ut ait Ales, cur ei placeat voluptas , & displiceat dolor ; non enim debemus reddere ratione illius affectionis , quæ non est imputabilis nobis, sed nature ad eam nos determinanti.

89 Quamvis hæc ratio satis probabiliter intentum suadeat ; potest tamè probabiliter dilui, asserendo, voluntatem nostram cognoscetem aliquod obiectum creatum ut bonum sibi , posse omittere eius amorem, quin in ipso, vel in exercitio tendendi ad illud detegat aliquam malitiam, vel incommodum : namque si obiectum cognitum, ut bonum, non cognoscitur ut necessarium ad felicitatem ipsius hominis, non debet necessario rapere voluntatem in sui amorem. Pone hominem esse iam beatum , & frui summo bono clarè viso, & nihilominus cognoscere aliquod obiectum finitum ut bonum, quin illi aliqua ratio mali repræsentetur nec in obiecto , nec in exercitio illud amandi : sanè homo iste non videtur manere necessitatus ad amandum illud obiectum : absurdum namque videretur bonum finitum cognitum à Beato non minus necessario rapere ipsū ad sui amorem, quam bonum infinitum. Et à priori ratio potest esse : quia hoc ipso quod bonum repræsentatum sit finitum , nec repræsentetur ut necessarium ad felicitatem, rationabiliter potest non ferri in ipsum, sicut fertur in Deum ; si enim rogetur cur non amaverit bonum illud, respondere poterit, se non amasse, quia bonum illud est finitum : & hoc ipso quod finitum sit non rapuit ipsam ad sui amorem.

90 Et quidem non esse de conceptu voluntatis ut sic , quod nequeat omittere amorem obiecti cogniti ut boni, absque aliqua ratione mali, suaderi potest : nam Deus optimè potuit habere

nolitionem efficacem aliquid creatum producendi , & tamen nullam rationem mali vidit in productione possibilem, nec in amore , seu decreto ea producendi : ergo, &c. Quod non viderit rationem mali in suo decreto , patet, quia decretum illud est incapax omnis imperfectionis. Quod autem nec rationem mali viderit in ipsis suadetur , quia nulla creatura ex ijs, cuius Deus autor esse potest, habet in se aliquam rationem mali, etsi enim habeat imperfectionem, seu defectum perfectionis, hoc solum arguit quamlibet creaturam esse imperfectam : aliud est autem aliquid esse imperfectū, aliud esse malum. Ratio est ; quia quamlibet creatura, cuius Deus est autor, habet omnem perfectionem sibi essentialiter debitam, ac proinde non est essentialiter mala, quatenus esse malum est esse privatum bono debito. Rursus nulla ex illis creaturis est disconveniens Deo, quia nec Deo ut est in se potest aliquid esse disconveniens, nec aliquid ab ipso tanquam autore creatum, potest ei ut volenti, vel præcipienti disconvenire : ergo nullam ex creaturis à se factibilibus cognoscit Deus ut malam. Confirmatur, quia ut docet D. Thomas 1. p. quæst. 49. art. 1. in fine corporis, & ad quartum, malum non habet causam per se, sed tantum per accidens : omnis autem creatura à Deo producta habet causam per se, nempe ipsum Deum : ergo nulla creatura à Deo producta est ex se mala. Confirmatur secundo ex illo Genes. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona* : ergo nihil à Deo creatum est malum.

91 Cæterum huic rationi respondet aliquis, Deum nihil mali videre in ipsis creaturis à se productis , quia secundum essentiam suam omnes sunt bonæ, & convenientes Deo : cæterum videre productionem creaturarum occasionem fore, ut existat malum in rebus ; quia videt, si producat mundus, plurima in ipso futura peccata. Unde ut vitaret mala, potuit omittere rerum omnium productionem : non ergo omitteret productionem universi, quin ex parte obiecti repræsentaretur aliqua ratio mali movens ad omitendum. Hæc autem responsio potest impugnari : nam iuxta satis communem sententiam, quam retuli in materia de prædestinatione disp. 4. possibilis est metaphysice eventus, in quo Deus nullum videat peccatum futurum sub conditione quod mundum creet, & creaturis ratio;

Ratio suadens non esse de ratione voluntatis ut sic, non posse omittere amorem boni, nisi ob aliquam rationem mali.

Responsio ad prædictam rationem.

Impugnatio naturæ

tionalibus conferat præcisè dona debita titulo creationis, quamvis remississima secundum entitatem auxilia ei conferat. In hoc autem eventu nullum malum videret secuturum ex productione vniversi, sed infinita prope modum bona: ergo si vera sunt principia respondentis, esset necessitatus ad producendum vniversum: si quidem nec in ipso vniverso, nec in decreto ipsum producendi aliquam videret rationem mali, adhuc occasionaliter, quia videret eiusmodi productionem nullius mali simpliciter talis occasionem fore. At hoc est absurdum: ergo absurda est responsio ex qua sequitur; ne ergo in id absurdi incidamus, dicendum videtur, ut Deus libere omittat decretum aliquod, per se non requiri, ut ad ita omittendum aliqua ratio mali ipsum moveat.

Impug- natio 2. 92 Quia vero potest quis iuxta sententiam, quam ego ibidem defendi, tueri impossibilem esse metaphysicè eventum, in quo nullum per scientiam mediā appareat futurum peccatum sub vlla hypothefi: adhibenda erit alia impugnatio independens ab hoc casu: ea autem potest sic formari. Certum est Deum ita potuisse creaturas rationales producere, ut nulla eorum vnquā esset peccatura. In productione vniversi, & reipublicæ rationalis nunquam peccaturæ maxima ratio boni elucet, & nulla apparet ratio mali, & tamen Deus noluit reipublicam sic constituere, quin ad id motus fuerit ab aliqua ratione mali reperta in illo obiecto nolito, nec in exercitio volendi: ergo potest Deus omittere decretum suæ voluntatis, quin ad id inducatur aliqua ratione mali.

Quid possit repon- deri præcedenti impugnati. 93 Huic tamen impugnationi potest fieri satis, dicendo, absolute, & omnibus inspectis melius esse ad divina attributa ostendenda reipublicam rationalem condere permittendo ei peccata, quam nullum peccatum illi permittendo: ut enim docet Augustinus, *Melius iudicavit Deus de malis bona facere, quam nulla omnino permittere mala*: quia ergo productio Reipublicæ rationalis nunquā peccaturæ, seu talibus donis præventæ, ut nunquam esset peccatura, est finis incompossibilis cum alio fine redundante in maiorem Dei gloriam; ideo ex parte obiecti apparuit aliqua ratio mali, quæ illum movit ad omittendam productionem reipublicæ rationalis cum illis donis, nempe impossibilitas cum maiori bono. Et idem dicendum videtur de pro-

ductione cuiuscumque obiecti in particulari, v.g. de productione Michaelis, nempe Deū non potuisse omittere productionem illius, quin in eo producendo viderit aliquam rationem mali, à qua moveri potuit ad omittendam eius creationem. Ratio autem hæc mali non est aliqua malitia essentialis ipsi Michaeli, sed in eo consistit, quod per productionem Michaelis impeditur aliquod bonum cedens in Dei honorem; posset enim omittendo creationem Michaelis ostendere suum dominium, suamque independentiam à Michaeli, quod bonum non consequitur productio Michaeli. Verum hæc ratio frivola apparet, nam quando quidem Deus de facto produxit Michaeli, & semper de facto facit id quod est optimū ad commendanda sua attributa, certè in productione illius, nulla de facto apparuit ratio mali, quamvis enim ex non creatione Michaelis aliquam Deus colligeret extrinsecam gloriam, minorem tamen, quam de facto collegit ex eius creatione, nequit autem habere rationem mali id quod impedit minus bonum, eo quod ponat bonum maius.

94 Videtur ergo negari non posse, Deum ex se habere libertatem ad non amandam efficaciter productionem Angeli, quin in ipso Angelo, nec in amore ipsius videat aliquam rationem mali. Et ratio à priori sumi potest ex doctrina Divi Thomæ 1. p. q. 19. artic. 3. vbi inde probat Deum non amare necessario creaturas, quia cum creaturæ ordinentur ad Deum, ut ad finem, & Deus non indigeat illis, ut se ipsum perfectissimè possideat, non debet illas amare: *Nam ea, quæ sunt ad finem, non ex necessitate volumus volentes finem, nisi sint talia sine quibus finis obtineri non potest.* Quare ut Deus cohibeat amorem alicuius creaturæ non est necesse, ut in ea producenda aliquid mali videat, sed satis est, quod cognoscat eam creaturam non esse necessariam ad suam felicitatem; hoc enim ipso poterit eius productionem non decernere. Quapropter vniversaliter, & ex terminis loquendo falsum est, non posse voluntatem aliquam omittere amorem obiecti, quin in ipso obiecto, vel in exercitio amandi illud aliquam rationem mali reperiat. Dubitari tamen merito potest an saltem id sit de conceptu voluntatis creatæ.

95 Hac in re in primis mihi dicendum videtur in præsentī non recte

Certū est Deū posse omittere creationem Angeli, quin in illo, neque in exercitio ipsū amandi videat aliquam rationem mali.

Nostrum placitū.

argui à voluntate divina ad creatam. Ratio discriminis est aperta: nam Deus priori ad amorem efficacem cuiuslibet obiecti extrinseci, & à se distincti, supponitur summè felix, summèque beatus quin eius interna beatitudo, gaudium, & delectatio possit crescere, saltem intensive. Vnde nullum obiectum creatum potest apprehendere ut necessarium ad existentiam, vel complementum suæ felicitatis; ac proinde, nec potest ad amandū moveri ab aliquo obiecto extrinseci, quod agnoscat ut conveniens sibi tanquam eo indigenti ad cumulū suæ perfectionis, nec ab eo amando potest retardari ob aliquam rationem mali disconvenientis, seu incommodi. At creatura rationalis cum ex se felix, & beata non sit, extra se felicitatem quærere debet. Vnde obiecta à se distincta apprehendere rectè potest ut sibi necessaria ad gaudiū, & delectationem, & felicitatem. Vnde nihil mirum, si dum apprehendit aliquid ut sibi conveniens, & bonum, & nihil mali in eo animadvertit, quia nec videt esse sibi disconveniens, nec videt esse impedimentum boni magis convenientis: in illud necessario feratur; hoc enim est ferri necessario in suā felicitatē. Quare licet Deus possit omittere amorem boni, quin moveatur ab aliqua ratione mali, id tamen nō poterit præstare voluntas creata. An vero saltem voluntas creata necessario feratur in obiectum propositum ut purè bonum absque aliqua admixtione mali in ipso, vel in exercitio respiciendi ipsum: vel an per hoc præcisè, quod obiectum propositum sit finitū, maneat voluntas libera ut tendat, vel non tendat per amorem circa ipsum; amplius examinare non vacat, satis ad nostrum intētum est, ea insinuate quæ diximus.

SECTIO XI.

Quid sentiat Divus Thomas de pura omissione peccaminosa.

96 **V**IDETUR in primis Divum Thom. illam docuisse 1. 2. quæst. 6. art. 3. ubi inquitur: *Utrum voluntarium possit esse absque omni actu: nam in corpore concludit: Voluntarium potest esse absque actu; quandoque absque actu exteriori cum actu interiori, sicut cum vult non agere: aliquando autem, & absque actu interiori, sicut cum non vult.* Ex quibus verbis col-

ligunt aliqui Divum Thomam hic docere, possibilem esse in voluntate puram omissionem liberam, & voluntariam. Verum contra ita inferentes invehitur P. Vazquez ad illum articulum, id est, tom. 1. in 1. 2. disp. 24. num. 1. tanquam sinistrè interpretantes D. Thomam. *enim hic tractat* (ait Vazquez) an sit aliqua omisio sine ullo actu, qui saltem sit occasio, vel causa omittendi, nam de hoc differit quæst. 71. art. 5. sed de effectu orto ex aliqua omissione, sive illa omisio, quæ est causa eventus, sit cum expressa voluntate omittendi, sive sit absque tali voluntate; quia existimat utroque modo esse posse causam eventus; ex hoc autem non efficitur, ut prædicti Theologi contendunt, ex mente S. Thomæ in hoc articulo dari aliquam omissionem sine omni actu interiori, & exteriori, qui saltem sit causa illius; sed tantum dari omissionem, quæ sit causa alicuius eventus, & quæ non sit ex voluntate expressa omittendi, quamvis sit ex voluntate faciendi quidquam aliud, quod est causa omissionis, & hoc tantum denotant verba prædicta. Igitur iuxta Vazquez scopus D. Thomæ in hoc articulo est circa eventum qui aliquo modo sequitur omissionem, utrum ipsi omittenti sit voluntarius saltem indirecte, & interpretative, v.g. si aliquis videat navim submergi, aut domum comburi, & cum posset impedire non impedit, sit ne illi voluntarium submergi navim, aut domum comburi in ipsa omissione tanquam in causa. Sicut voluntarium esset homicidium illi, qui poneret causam positivam, ex qua prævidebat secuturum homicidium, quamvis non haberet expressam voluntatem occidendi. In qua quæstione affirmat: solum igitur (ait Vazquez ib. num. 8.) hic disputavit, an eventus aliquis dici possit alicui voluntarius absque vlla actione ipsius, ex eo solum quod omittat talem eventum impedire, cum possit.

97 Idem S. Thomas 1. 2. quæst. 71. art. 5. inquit Vtrum in quolibet peccato sit aliquis actus, ubi refert duas opiniones, quarum prima asserbat, in peccato omissionis semper intervenire actum, sive interiorem, sive exteriorem. Secunda vero asserbat in peccato omissionis non requiri aliquem actum, ipsum enim non facere quod quis facere tenetur, peccatum est: quibus relatis asserit, utramque opinionem secundum aliquid veritatem habere: nam si sermo sit de actu

Testimonia, quæ videntur suadere D. Thomam admittere possibilem puram omissionem.

actu, qui per se pertinet ad peccatum, ait non semper omissionem habere actum coniunctum; si vero sit sermo de actu, qui est causa, vel occasio, & per accidens pertinet ad peccatum omissionis, omissionem semper esse alicui actui coniunctam. Si vero in peccato omissionis intelligantur etiam causae, vel occasiones omittendi, sic necesse est in peccato omissionis aliquem actum esse. Appellat vero Sanctus Doctor (inquit Vazquez in summa illius articuli) actum, qui per se pertinet ad omissionem, voluntatem explicitam omittendi, ut cum quis explicitè vult non audire Sacrum. Quod patet ex corpore articuli, ubi docet actum interiorem voluntatis quandoque directe ferri in omissionem, & tunc (inquit) talis actus per se pertinet ad omissionem: voluntas enim cuiuscumque peccati per se pertinet ad peccatum illud, eo quod voluntarium est de ratione peccati. Actum vero qui per accidens ad omissionem pertinet, appellat eum, qui est causa, vel occasio omissionis, & hunc, inquit, semper esse coniunctum omissioni.

98 Itaque sententia Divi Thomae hic videtur esse, peccatum omissionis posse esse sine actu per se spectante ad omissionem, id est sine voluntate directe, & explicitè amante omissionem: nunquam tamen posse contingere sine omni actu, qui sit causa, vel occasio omissionis, quia nunquam scilicet voluntas omittit actum præceptum, nisi quia amat aliquod bonum incôpossibile cum actu præcepto. Quamvis enim in fine corporis sic concludat: *Vnde verius dici potest, quod aliquod peccatum possit esse absque omni actu, alioqui etiam ad essentiam aliorum peccatorum actus alium pertinerent actus, & occasiones circumstantes.* Quamvis enim hoc dicat: hoc intelligi debet, ut exponit optimè P. Vazquez disp. 92. num. 6. de actu per se pertinente ad omissionem, qualis est voluntas directa omittendi: quia enim peccatum omissionis potest esse sine omni actu per se spectante ad omissionem, quamvis nequeat esse absque omni actu per accidens spectante ad peccatum omissionis (quatenus per se non fertur in omissionem, sed in bonum occasione cuius omittimus) & quia iudicium de rebus dandum est secundum illud quod est per se (inquit S. Thomas) & non secundum illud quod est per accidens, verius dici potest, quod aliquod peccatum possit esse absque omni actu.

Senten-
tia D.
Thomae
est, non
esse pos-
sibilem
puram
omissio-
nem pec-
camini-
sam.

99 Quod clarius docuit sanctus Thomas quest. 2. de malo. art. 1. ubi inquit utrum in omni peccato sit aliquis actus, & relatis duabus illis opinionibus, asserit utramque secundum aliquid veritatem habere. Si enim consideretur id quod requiritur ad peccatum, sicut de essentia peccati existens, sic ad peccatum omissionis non requiritur actus, sed per se loquendo peccatum omissionis in ipsa cessatione ab actu consistit. Si autem consideretur id quod requiritur ad peccatum ut causa peccati, sic oportet quod ad quodlibet peccatum etiam ommissio nis aliquis actus requiratur. Quod sic patet: ut enim Philosophus dicit 8. Phisicorum; si aliquid quandoque movetur, quandoque non movetur, oportet assignare aliquam causam quietis: videmus enim quod eodem modo se habente mobili, & movente, similiter aliquid movetur, vel non movetur; eadem autem ratione si quis non agit quod agere debebat, oportet huius esse aliquam causam: ergo iuxta D. Thomam repugnat peccatum omissionis absque omni actu, qui sit causa, vel occasio illius.

100 Quod magis confirmatur: nam ibidem respondens ad octavum argumentum, quod erat huiusmodi. Glosa dicit Rom. 7. quod omne peccatum in actu est ex concupiscentia, quod autem est ex concupiscentia non est absque actu: ergo nullum peccatum est absque actu. Ad hoc, inquam argumentum respondens inquit: *Ad octavum dicendum quod illa ratio concludit quod actus requiratur ad omissionem sicut causa.* Sed quid desideramus testimonia alia, nam in corpore articuli sic ait: *Si aliquis non agit quod agere debet, oportet huius esse aliquam causam.* Si autem causa fuerit totaliter extrinseca, Talis ommissio non habet rationem peccati, sicut si quis à lapide cadente laesus impediatur ne ad Ecclesiam vadat. Tunc ergo solum ommissio imputatur ad peccatum, cum habet causam intrinsecam, non quancumque, sed voluntariam: quia si etiam impediatur ex causa intrinseca non voluntaria, puta febre, eadem ratio esset sicut de causa extrinseca. Ad hoc ergo quod ommissio sit peccatum, requiritur quod ommissio causetur ex aliquo actu voluntario.

Quid clarius?

DISPUTATIO II. AN PECCATVM MORTALE SIT

SIMPLICITER INFINITVM IN RATIONE OF-

fensæ vel malitiæ. *Ad quæst 73. art. 5.*

SECTIO PRIMA.

Autorum placita, & quæstionis sensus.

QVAMVIS hæc quæstio agitari soleat etiam 3. parte, dum inquiritur ratio cur purus homo nequeat satisfacere pro peccato mortali ad æqualitatem; tamen huc quoque spectat; siquidem S. Thom. 12. quæst 73. art. 5. inquit, *Verum omnia peccata sint paria*; & ex inæqualitate peccatorum summitur potissima ratio ad suadendum, peccatum mortale non esse gravitatis simpliciter infinitæ.

1 Peccatum mortale esse gravitatis simpliciter infinitæ defendit latissimè Illustrissimus Godoy tom. 1. in 3. part. disp. 1. citans pro hac sententia Magistrum Alvarez, Medinam, Cornejo, & Illustrissimum Araujo. Quam infinitatem è nostris tuentur P. Coninch, Puente Hurtado, Tannerus, Martinonus, & acerrimè P. Bernal disp. 4. de Incarnat. contrariam sententiam asserentem peccatum quodlibet mortale esse gravitatis simpliciter finitæ tuentur communiter Societatis Doctores cum Eximio Doctore disp. 4. de Incarnat. sect. 7. & cum P. Vazquez disp. 2. cap. 2. omnes Scotistæ cum Scoto in 3. dist. 19. & hanc sententiam appellat communem inter Thomistas rigidissimus Thomista Cabrera disp. 4. de Incarnat. num. 81. cui ipse subscrivit; & quam etiam ergo verissimam existimo.

3 Dum autem disputatur an peccatum sit simpliciter infinitum, non solet ab omnibus quæstio proponi sub eisdem terminis. Nam Recentiores Thomistæ cum Ioanne à Sancto Thoma disp. 1. art. 2. ut certum supponentes nullum peccatum esse simpliciter infinitum in ratione malitiæ, probant nihilominus tale esse in ratione offensæ. At Magister Alvarez ea disp. 3. num. 10, & Cabrera ea disp.

4. num. 74. & P. Coninch. disp. 10. de poenitentia asserunt malitiã peccati esse infinitã. Qui autè dicunt malitiã peccati esse infinitam, displicem in peccato malitiam distinguere debent aliam desumptam ex obiecto, & secundum quam peccata specificè distinguuntur; alteram desumptam ex circumstantia personæ offensæ, cuius præceptum violatur, in qua conveniunt omnia peccata mortalia; quæ hoc ipso, quod talia sint, debent fieri cum advertentia ad Deum, ideo enim sunt mortalia, quia per illa contemnitur amicitia divina, & maiestas infinita Dei; qui vero negant malitiam esse simpliciter infinitam, & tamè dicunt offensam esse simpliciter infinitam, asserere debent personam offensam gravificare culpam mortalem, non solum prout est circumstantia cognita, & prout obiectum, à quo homo recedit per culpam, sed etiam secundum dignitatem totam, quã habet prout est in se.

SECTIO SECUNDA.

Offenditur peccatum non esse simpliciter infinitum in ratione offensæ ratione singulari

PECCATVM mortale non displicet Deo simpliciter infinite: ergo nõ offendit Deum simpliciter infinite, ac proinde non est simpliciter infinitum in ratione offensæ. Paret consequentia, quia peccatum mortale non offendit Deum lædendo ipsum in bonis intrinsecis: ergo solum offendit, quatenus displicet; nec enim offensio passiva se tenens ex parte Dei potest esse aliud, quam displicentia in peccato Deum impellens ad puniendum peccatorem. Probatur antecedens. Nullum bonum pure creatum placet Deo simpliciter infinite: at aliquod bonum pure creatum plus placet Deo, quam ei displiceat peccatum, vel saltem æque: ergo peccatum non displicet Deo simpliciter infinite.

Patent

Deus nō
potest
permittere pec-
catum,
nisi ad
colligē-
dum oc-
casionē
alius bo-
num ali-
quod ma-
ius.

Patent reliqua, minor vero, ad quam to-
ta vocatur difficultas, probatur in hunc
modum. Implicat Deū permittere pec-
catum, nisi videat aliquam rationem bo-
ni colligendam occasione peccati, cuius
boni complacētia, vel directē ipsum mo-
veat ad permittendum peccatum, vel
saltem in directē, nimirum retardando,
& retundendo vim, quam habet malitia
peccati cognita per simplicem intelligē-
tiam admovendum Deum, ne ipsam per-
mittat. Bonum autem illud, cuius con-
placētia Deum directē, vel indirectē
moveret ad permittendum peccatum, de-
bet magis Deo placere, quam ei displice-
at peccatum, vel saltem æque: nam si
minus placeat, præsertim longo interval-
lo, nō erit sufficiens ita movere. Nequit
enim prudēs Gubernator permittere in-
gens malum propter exiguum bonum,
eius occasione colligendum: sicut nec sa-
piens medicus brachium amputare, vel
durum cauterium infigere, ut levissimum
morbum avertat. Ergo aliquod bonum
pure creatum, quale est illud, quod de-
mum colligitur occasione peccati, ma-
gis, vel saltem non minus Deo placet,
quam ei displiceat peccatum.

Proba-
tur ex
Patribus.

5 Assumptum maioris suadet, quia ut inquit Augustinus in Enchiridio
cap. 11. *Deus cum sit summe bonus, nullo
modo sineret aliquid mali esse in operibus suis,
nisi esset adeo omnipotens, & bonus, ut be-
neficeret etiam de malo.* Vnde deducit
D. Thomas 1. p. quæst. 2. art. 3. ad pri-
mum, ad infinitam Dei bonitatem per-
tinere, ut esse permittat mala, & ex eis
eliciat bona, & hac ratione solvit argu-
mentum, quo Athæista contendit non
esse in rerum natura bonum aliquod in-
finitum, quia hoc ipso excluderet omne
malum, siquidem vnum contrarium, si
est infinitum, totaliter excludit aliud.
Consultatur idem D. Thomas 1. p. quæst.
22. art. 2. ad 2. & 3. contra gentes cap.
71. num. 6. ubi ex eo, quod bonum to-
tius præmineat bono partis, & ad pru-
dentem Gubernatorem pertineat negli-
gere aliquem defectum bonitatis in par-
te, ut fiat augmentum bonitatis in toto,
deducit ad Deum pertinere permittere,
„ mala, quia si mala, inquit, à quibusdā
„ partibus vniuersi subtraheretur, mul-
„ tum deperiret de perfectione vniuersi,
„ cuius pulchritudo exordinata bonorū,
„ & malorum adunatione consurgit, dū
„ mala ex bonis deficientibus proveniunt,
„ & tamen ex eis quædam bona conse-

„ quuntur ex providentia gubernantis;
„ sicut, & silentij interpositio facit can-
„ tillenam esse suavem,

6 Doctrinam istam; quæ tanti mo-
menti est, paucis, sed selectis Patrum te-
stimonij illustremus. Damasc. lib. 2. fi-
„ dei cap. 19. Aliquando, inquit, Deus
„ finit quidpiam absurdum fieri, ut per
„ operationem, quæ absurda videtur,
„ magnum aliquid, ut per crucem salutē
„ hominum, dirigat, & operetur. Boetius
lib. 4. de consol. profa. 6. propē finem:
„ Sola est divina vis, cui mala quoque
„ bona sunt, cum eis competenter uten-
„ do, alicuius boni elicit effectum. Or-
„ do enim quidam cuncta complectitur,
„ ut quod ab assignata ordinis ratione
„ discesserit, hoc licet in alium, tamen
„ in ordinem relabitur. Gregorius Mag-
nus lib. 34. Moral. cap. 7. Quia cun-
„ ctorum opifex Deus scit ad bonorum
„ custodiam etiam benè uti mala actione
„ reproborum, lapsum cadentium vertit
„ in profectum manentium, & vnde pu-
„ nita est culpa superbientium, inde hu-
„ milibus Angelis, & inventa, & solida-
„ ta sunt augmenta meritum. Multa-
que in confirmationem huius disserit lib.
6. moral. cap. 12. ad illa verba Iob: qui
comprehendit sapientes in astutia sua.
Quibus disputatis, concludit: Vnde
„ miro modo fit, ut, & quod sine volun-
„ tate Dei agitur, voluntati Dei contra-
„ rium nō sit, quia dum in bonum vsum
„ mala facta vertuntur, eius consilio mi-
„ litant etiam, quæ eius consilio repug-
„ nant.

7 Quam doctrinam omnes isti
Patres ab Augustino hauservnt, qui pas-
sim eam habet. Sufficiat egregium te-
stimonium ex Enchirid. cap. 100. Hęc
„ sunt, inquit, magna opera Domini ex-
„ quisita in omnes voluntates eius, & tam
„ sapienter exquisita, ut eum angelica, &
„ humana creatura peccasset; etiam per
„ eandem creaturæ voluntatem, qua fa-
„ ctū est, quod creator noluit, impleveret
„ ipse, quod voluit, bene utens malis, tam
„ quam summe bonus ad eorum damna-
„ tionem, quos iuste prædestinavit ad
„ pœnam, & ad eorum salutem, quos
„ benigne prædestinavit ad gloriā. Quā-
„ tum enim ad ipsos attinet, quod Deus
„ noluit, fecerunt, quantum vero ad om-
„ nipotentiam Dei nullo modo id effice-
„ re valuerunt, hoc quippe ipso, quod
„ contra voluntatem Dei fecerunt, de
„ ipsis facta est voluntas Dei. Propterea
nanq

„nanque magna opera Domini exquisi-
ta in omnes voluntates eius: ut miro,
„& inefabili modo non fiat prætervolū-
tatem Dei, etiam quod contra eius vo-
luntatem, quia non fieret, si non sine-
ret, nec utique nolens finit, sed volens:
„nec sineret bonus fieri male, nisi omni-
potens etiam de malo posset facere bo-
num

8 Nec ex dictis inferas Deum tantundem complacere in bono, quod immediate colligit occasione peccati, v.g. in poenitentia, & humiliatione, quantum displicet ien peccato. Non enim id sequitur: sed solum inferitur, immediate, vel mediate occasione peccati colligendum esse aliquod bonum in quo, vel plus, vel saltem æque placeat Deus, ac displicet in peccato. Licet autem in humiliatione, & poenitentia non tantundem complacere, complacet tamen tantundem, imo multo magis in æterna corona, inquam tandem pervenit occasione peccati, vel ipse poenitens, vel qui eius exemplo moventur.

9 Hinc denuo confirmatur nostra ratio: nam Deus non complacet infinite in eo, quod homines coronam gloriæ per martirium assequantur, & tamen plus in hoc complacet, quam displiceat in peccato Tyrannorum; alioqui istud non permetteret ex complacentia erga illam coronam: ergo in illo non displicet infinite. Similiter cum ex complacentia erga coronam Sanctorum, permittat demonum malignitatem, sit hanc non displicere ei magis, quam illa complacere; ac proinde non displicere infinite.

10 Audite pulchram Magni Basilij similitudinem homilia. 9. quod Deus non sit author malorum. Sapiens, inquit, & providentissimus rerum humanarum, dispensator Deus utitur ad nostram exercitationem malignitate dæmonis, quemadmodum medicus viperæ veneno ad salutem medicamentorum præparationem. Et aliam à Magno Gregorio lib. 34. Mora cap. 6. Recte leviathan iste incudi cõparatus est, quia nos illo persequente componimur; ipse autem, & semper percutitur; & in vas utile nunquam mutatur. Quam eleganter quoque proponit Bernar. serm. 17. in cant. his verbis: Iucundum iudiciũ, ut superbus ille humilium male actor, eisdem ipse nesciens fabricet coronas, perpetuas, impugnando omnes, & omnibus succumbendo.

Novã
nostre ra-
tionis
confir-
matio.

SECTIO. TERTIA.

Probatio secunda ex eo, quod offensa nihil includit infinite displicens Deo.

SECUNDO sic argumentor. Quod Deo infinite non displicet, ipsum infinite non offendit; sed peccatum grave Deo infinite non displicet: ergo &c. Probatur minor. Ideo præcisè meritum Christi infinite Deo placet, quia intrinsece includit aliquid Deo infinite placens, nempe personam verbi à qua cõdignificatur. At peccatum grave, totumque eius demeritum nihil intrinsece includit infinite Deo displicens: ergo &c. Probatur minor: quia demeritum peccati gravis v.g. furti, solum includit cognitionem, & plenam advertentiam Dei graviter prohibentis furtũ, & actum furandi elicited cum illa plena advertentia: ergo nihil includit infinite Deo displicens. Nam hoc complexum est ipsa malitia moralis furti gravis, hæc autem infinita nõ est, quia multo maior, cæteris paribus, est malitia homicidij, & idololatriæ.

12 Respondebis primo ex quibusdam Thomistis, in peccato furti duplicem distinguendam esse malitiam, alteram desumptam ex obiecto, in qua furtũ differt ab homicidio, alteram desumptam ex circumstantia personæ offensæ, in qua convenit cum omni peccato mortali, quatenus omnia sunt deliberata violatio præcepti gravis, cum quodam contemptu Dei præcipientis. Sed hæc solutio ipsis etiam Recentiorib⁹ Thomistis displicet: quia licet hæc malitia sumatur ex respectu ad Deum tamquam ab obiectum, à quo homo recedit, & quod contemnit: hoc non sufficit, ut malitia ista sit intrinsece in se infinita simpliciter; sed solum ut sit infinita extrinsece, terminative, & secundum quid, nam hoc ipso, quod talis malitia in ratione suæ gravitatis non constituitur intrinsece per infinitam Dei maiestatem, ut est in se, sed solum per respectum ad illam, nequit esse simpliciter infinita, quia hoc ipso ratio formalis constituens illam malitiam in ratione gravis est ipse actus voluntatis, ut elicited vi cognitionis præcepti divini graviter prohibentis furtum: hæc autem malitia crescere potest, crescente conatu voluntatis, & claritate cognitionis: nam crescente ratione formali constitutiva malitiæ in ratione gravis, necesse est, ut mali

1. Respõ
sio.

Reijci-
tur.

mali

malitia ipsa crescat. Implicat autem malitiam esse infinitam simpliciter, & tamē in illa ratione posse crescere: hoc pacto malitia odij formalis Dei potest crescere, crescente intensione actus, non minus, quam bonitas amoris Dei crescit, crescente intensione actus.

13 Respondent secundo Recentiores Thomistæ, quamvis malitia moralis etiam desumpta ex Deo ut obiecto, ut malitia odij Dei, sit simpliciter finita, nihilominus gravitatē offensæ esse simpliciter infinitam. Sicut bonitas moralis meritorum Christi est finita, & tamen valor meritorius est infinitus. Sicut enim dignitas Verbi prout est in se est forma dignificans bonitatem operum Christi in ordine ad præmium, & amorem amabilem: ita arbitratur infinitam maiestatem personæ offensæ esse formam dignificantem malitiā peccati in ordine ad poenam, & odium inimicabile.

14 Sed contra, quia impossibile est distinguere in peccato mortali malitiam desumptam per ordinem ad Deum à ratione offensæ: ergo hæc finita erit, si illa finita est. Probatur antecedens, quia malitia illa consistit in eo quod quis cū advertentia plena Dei cōtemnat eius legem graviter obligantem, & comminantem inimicitiam divinam, & æternam poenam, & consequenter contemnat ipsum legislatorem. Hic autem contemptus supràmi numinis est formalissime offensa gravis, quia per seipsū secluso quocunque alio, ut forma gravificante, constituit hominem dignum inimicitia divina, & æterna poena damni, & sensus: nā qui contemnit bonum infinitum, eiusque amicitiam, formalissime per ipsum contemptum constituitur dignus carere summo bono, eiusque amicitia, & æterna poena sensus puniri: ergo malitia illa moralis Deum contemnendi, & odio habendi est formalissime offensa Dei: ergo offensa gravis Dei, in ratione gravis non constituitur per infinitam Dei maiestatem, ut est in se. Et hinc patet nullam esse paritatem meritorum Christi, nam actus virtutis elicitus cum advertentia ad Deum, ut præcipientem, vel consulentem, præcisè ex hoc non habet constituere naturam elicientem dignā æternā gloria, nisi consideretur, ut elicitus à supposito sancto: nec habet constituere dignam omni præmio possibili, nisi ut elicitus à supposito divino: quæ suppositio est illi accidentalis.

Reijci-
tur.

Ratio
malitiæ,
quæ res-
plendet
in con-
temnen-
do Deū,
est for-
maliter
ratio of-
fensæ.

SECTIO QUARTA:

*Instauratur præcedens ratio, & ostenditur
summum bonum non posse formaliter
gravificare malum.*

15 **R**ESPONSIONEM illā sic denuo rejicio, & nostram sententiā confirmo. Peccatum per id constituitur in ratione offensæ gravis Dei; per quod constituitur in ratione graviter displicentis Deo: nam peccatū esse offensam Dei, & esse obiectum provocantis iram, & indignationem divinam; idem sunt; ideo autem graviter provocat, quia graviter displicet. At in ratione graviter displicentis nequit constitui per infinitam Dei maiestatem, & bonitatem, ut est in se: ergo nec in ratione offensæ gravis. Probatur minor, si per infinitam Dei bonitatem constitueretur peccatum in ratione graviter displicentis Deo, seu terminatis grave odiū abominationis divinæ, per infinitam Dei bonitatem constitueretur homo dignus odio gravi inimicitia divinæ: nam ideo Deus odio habet ipsum peccatorem odio inimicitia, quia abominatur eius peccatum. Vnde quod est ratio formalis constituendi peccatum in ratione graviter displicentis Deo, est ratio formalis constituendi hominem dignum gravi odio inimicitia; ut constat ex differentia utriusque odij explicanda disp. 11. sectio 4. tum sic. Atqui summa Dei bonitas nequit esse ratio formalis constituens hominem dignum gravi odio inimicitia: ergo nec potest esse ratio formalis constituendi peccatum in ratione graviter displicentis Deo.

16 Probatur minor, quia quod non est ratio formalis constituendi hominem simpliciter malum, nequit esse ratio formalis constituendi hominem dignum gravi odio inimicitia divinæ: nam ideo est dignus gravi odio, quia est simpliciter malus, & ideo est dignus maiori odio, quia est magis malus, sicut ideo est dignus amore, quia est bonus, & maiori amore, quia est magis bonus, summa autem Dei bonitas ut est in se, nequit esse ratio formalis constituendi hominem simpliciter malum, ergo nec constituendi illum dignum gravi odio inimicitia. Vnde rursus patet nullam esse paritatem meritorum Christi: nam infinita bonitas Verbi constituit Christum summe bonum, ac proinde summo amore dignum: ipsa

ipsaque simul cum bonitate actus constituit dignum infinito amore communicativo cuiuslibet præmij.

1. Resp. Thomistarum. 17 Respondent Recentiores Thomistæ infinitam Dei bonitatem attractam averſive, & contrarie posse constituere malum, & dignum odio, licet non possit, si attingatur proſecutive, sicut in omniū sententia obiective dat malitiam attracta averſive, & contrarie, quam præſtare nequit attracta proſecutive, quia odio habere bonū, malum est. Sed contra, quia Deum dare obiective malitiā, nihil aliud est, quam attingi, ut obiectum per actum malum hoc autem nō est hominem constitui formaliter malum per ipsam infinitam bonitatem, sed per suum actum, qui est odium, vel contemptus Dei; hinc autem finistre inferitur posse formaliter reddi hominem dignum odio, & inimicitia divina, per ipsam summam Dei bonitatē, ut est in se: hoc enim non minus repugnat, quam subiectum reddi tenebrosū formaliter per lucem. Vnde bonitas infinita non reddit malum subiectum, nisi ut contempta: hoc autem non, est ipsam, sed eius contemptū reddere subiectum malum.

2. Resp. Reijectorum. 18 Respondebis secundo ex ingenio Recentiore, summam bonitatē posse constituere in ratione obiecti odij illa, quæ sibi opponuntur, qualis est offensa, illud enim constituit aliquam rem in ratione obiecti odij, quod est obiectum formale, ratione cuius illa res habetur odio: summa autem Dei bonitas potest esse obiectum formale, ratione cuius odio habeatur malitia, licet nequeat odium terminare. Ut patet in charitate odio habente peccata propter Dei bonitatē. Hinc reddit rationē à priori, cur infinita Dei maiestas sit forma gravificans offensam, quia sicut meritum constituitur per virtutē moventē volūtātē divinā ad remunerationē, ita offensa constituitur per virtutē moventem voluntatem divinā ad indignationem contra offensorē. Vnde sicut dignitas Christi est forma valorans opera eius in ratione meriti, quia movet voluntatē divinā ad remunerationē, ita dignitas Dei est forma gravificans offensam, quia movet Deum ad indignationem contra offensorē.

Reijectorum. 19 Sed contra primo: nam hæc ratio pariter probaret infinitam Dei iustitiam, ut est in se, constituere intrinsece malitiam morālē in ratione malitiæ, quia movet Deum ad puniendum peccatorē

ob malitiam: similiter bonitatē Dei constituere intrinsece merita nostra bona, quia movet ad illa remunerandum imò probaret iustitiam divinā intrinsece constituere peccatū commissum sine advertentia ad Deum, quia movet ad illud puniendum. Quæ omnia absurda sunt: ex eo enim, quod Dei bonitas moveat ad odio habendum malum non sequitur gravificare offensam intrinsece, & per modum formæ.

20 Itaque non omne id, quod movet ad remunerandum, vel puniendum, constituit valorem meriti, vel demeriti, sed illud dumtaxat, quod movet constituendo subiectum dignū præmio, vel supplio. At in hoc genere licet infinita persona Verbi moveat ad remuneranda opera Christi, quia est forma constituens humanitatē Christi dignam accipere propter opera meritoria, quodcumque præmium possibile: at infinita Dei bonitas non constituit hominem dignū subire æternam pœnam ob suam malitiam sicut non constituit formaliter malum, sed ipse homo à malitia suorum actuum, ut adæquate distincta à Deo, constituitur dignus pœna æterna, sicut ab eadem formaliter constituitur malus. Vnde sicut sola bonitas constituit subiectum dignum amore, ita sola malitia constituit dignū odio, & hæc est ratio à priori, cur infinita maiestas personæ offensæ nequeat dignificare demeritum; sicut infinita maiestas personæ meritis gravificat meritum, nimirum, quia infinitas personæ offensæ non constituit formaliter hominem dignum puniri ob actus malos; sed ipse homo dignus constituitur ab illis, ut adæquate distinctis à Deo. At dignitas personæ merentis, nempe Christi, constituit dignam humanitatem donari æterna gloria, & quocumque præmio possibili ob suos actus, quam dignitatem non acciperet ab illis actibus, si non proveniret à Verbo, tanquam à principio quod; nam eosdē eliceret separata à Verbo, quin per illos tunc esset digna omni præmio possibili.

21 Et confirmatur; nam infinita Dei maiestas nequit movere Deum ad puniendum æterna pœna hominem, ob furtū leve commissum cum plena advertentia ad Deū, esto moveat ad puniendū pœna temporali, nimirum quia homo per furtū illud non constituitur dignus tanta pœna: ergo è contra ideo potest movere ad sic puniendum ob furtum grave, quia homo per illud constituitur dignus pœna æterna.

Non omne id, quod movet ad remunerandum, vel puniendum, constituit valorem meriti, vel demeriti.

Confirmatur doctrina præcedenti.

ergo maiestas Dei non ingreditur ad constituendam illam dignitatem, sed eam aliunde constitutam supponit: in ipso enim peccatore ut operante cum tali advertentia contra Dei præceptum in materia gravi videtur illam dignitatem, & hac supposita, movetur à sua maiestate ad puniendam hominem: ergo infinita Dei maiestas non est forma gravificans offensam, illam ve constituens dignam poena æterna.

22 Alia solutione magis apparenti posset eludi vis argumenti nostri, asserendo infinitam Dei maiestatem, gravificare quidem offensam per modum formæ; ceterum non constituere per modum formæ hominem malum, & dignum odio, quia forma, quæ ita constituit, est substractum illius gravitatis, illa nimirum offensa gravis specificative sumpta; non tamen forma ipsam gravificans, nam potest aliquid esse ratio formalis gravificandi actum in ratione offensæ, quin sit ratio formalis constituendi hominem malum, & dignum poenæ: siquidem cognitio divinæ maiestatis est ratio formalis gravificandi peccatum, seu constituendi illud in ratione mortalis: nam si quis sine advertentia ad Deum prohibentem deliberate committeret homicidium, non peccaret mortaliter, quia non contemneret bonum infinitum. Et tamen illa cognitio cum sit à Deo volita, non est ratio formalis constituendi hominem malum, & dignum odio: ergo pariter in nostro casu.

23 Respondere posset aliquis, hoc argumento evinci malitiam esse essentialē actioni malæ internæ: nec posse eandem volitionē de se esse indifferentē, ut sit peccatum mortale, vel veniale; quia alioquin in ratione malitiæ gravis constitueretur per aliquid à Deo volitum: quod videtur implicare: nam Deo graviter displicet malitia gravis, ut gravis; ipsaque proinde gravitas malitiæ, ut talis, est, quæ terminat gravitatem odij: nihil autem à Deo amatum potest terminare illam gravem displicentiam: ergo nihil à Deo amatum potest esse gravitas malitiæ: ergo talis gravitas est essentialis actioni graviter malæ. Est sanè hoc fundamentum speciosum, & grave, ne tamen nostram sententiā dependentē faciamus ab eo quod malitia sit essentialis actioni, aliter enodanda est difficultas.

24 Respondeo ergo, advertentiam ad Deum non esse rationem formalem gravificandi offensam, vel malitiam.

Nam malitia gravis in recto importare debet rationem formalem, à qua gravificatur: nam ratio formalis terminandi displicentiā gravē est ipsa gravitas malitiæ; Unde sicut nihil distinctum à b actione nostra mala potest esse ratio terminandi displicentiam divinam, ita nihil distinctum ab illa potest esse ratio formalis gravificandi: est ergo illa advertentia conditio necessario præsupposita, ad hoc ut nostra actio sit malitia gravis, proindeque solū de obliquo importatur à malitia gravi, ut gravi, nam in actione nostra idē omnino sunt, esse malam & esse malitiam, sicut idē sunt hominem denominari malum ab actione mala, & denominari malum à malitia. Quare actio nostra essentialiter determinata est, ut sit malitia gravis per hoc precisè, quod ponatur pro porteriori ad advertentiā Dei ut graviter ipsam prohibentis; & ut sit malitia levis in alijs circumstantijs, in quibus talis advertentia non præcedat. Nam sicut id quod displicet Deo est, quod ponatur actio præcedente advertentia prohibitionis; ita & malitia est illa actio sic posita.

25 At in sententia adversariorum ratio formalis gravificans in recto offensam, & constituens illam dignam gravi Dei displicentiā, est infinita Dei maiestas; sicut infinita Verbi dignitas est forma in recto dignificans opera Christi, seu constituens illa digna omni præmio possibili. Et hoc est quod nostrum argumentum impugnavit: nam id, quod per modum formæ constituit offensam gravē, ut gravem, debet constituere subiectum dignum odio inimicitiae, & consequenter malum, quod præstare nequit infinita Dei bonitas.

26 Dices: ergo saltem infinita Dei maiestas de obliquo constituere poterit gravitatem offensam, sicut in nostra sententia advertentia ad Deum constituit de obliquo gravitatem malitiæ. Respondeo ad hoc asserendum nullum esse fundamentum. Ideo enim recurrimus ad illam advertentiam, tanquam ad constitutivum de obliquo ipsius malitiæ, quia actio nostra potest dari, quin sit mala. At implicat, ut eliciatur cum advertentia ad Deum, ut graviter ipsam prohibentē, quin sit graviter mala: ergo in ratione talis constitui nequit adhuc de obliquo per Deum, ut existentem in se, sed precisè ut existentē obiective in nostra cognitione, quod est constitui per istam. Deinde Adversarij non dicunt infinitam Dei maiestatem, ut est in se, constituere intrinsece offensam formalem Dei; quæ

Advertentia ad Deum non est ratio formalis gravificandi offensam.

In actione nostra idem est esse malam, ac esse malitiam.

Obiectio.

Diluitur.

Alia responsio magis apparet.

Speciosa ratio ad probandum malitiam esse essentialē actioni malæ.

quæ non est peccatum mortale; cum tamen par sit de illa ratio, ac de offensa formali gravi. Sicut enim furari quantitatem magnam cum advertentia ad Deum ut prohibentem, est offensa gravis; ita furari quantitatem parvam cum advertentia ad Deum, ut prohibentem, est formalis offensa levis.

Instantia 27 Dices: si per impossibile Deus in seipso non foret infinitæ maiestatis, quamvis talis esset obiective in cognitione peccantis; iste non foret dignus tanto odio, & aversione Dei erga ipsum, quâ ex doctrina nunc est dignus. Quemadmodum, si Cardinalis de Lugo, quis vulneraret hominem privatum existimans esse Regem, non esset dignus tanta aversione Regis, ac si ipsum in propria persona læsisset. Ergo homo in ratione digni odio, & aversione divina constituitur intrinsece per maiestatem Dei, ut existentem in se. Propter hoc fundamentum Cardin. de Lugo: disp. 5. num. 40. arbitratur in casu illo chimerico peccatum illud, licet in ratione malitiæ esset æquale cum peccato, quod de facto committitur, non habiturum tamen tantam gravitatem in ratione offensæ.

Impugnatur I. 28 Verum hæc doctrina substinenda non est, primo quia iuxta hanc Authoris dignitas ad poenā æternā damni, & sensus identificatur adæquate cum malitia peccati: atqui dignitas ad hanc poenā est formalissime dignitas ad odium inimicitiae, & aversionis contra peccatorem, ut constat disp. 3. de Incarn. ergo dignitas ad odium, & consequenter offensa identificatur adæquate cum malitia: sed hæc per te non constituitur per infinitam Dei maiestatem, ut existentem in se, ergo nec illa.

Secundo: 29 Contra secundo: quia si semel infinita Dei maiestas hominem graviter peccantem constituit formaliter dignum odio, constituet formaliter dignum odio infinito: ut patet à paritate dignitatis Verbi constituentis humanitatem Christi dignæ infinito amore remunerativo suorum actuum, & consequenter peccatum erit simpliciter infinitum in ratione offensæ, quod tamen hic Author negat. Dico ergo offensam in eo eventu fore equali ex parte offendentis, quamvis, quia tunc non existeret Deus, non posset indignari contra peccatorem. Ad paritatem respondeo, tantam aversionem Regis fore dignum in vasorem illum in vno casu, ac in alio. Licet non tanto supplicio; quia leges humanæ in taxandis supplicijs attendunt ad damnum re ipsa illatum. Cum

autem Deus nullo pacto per nostros actus offensivos lædatur, æquali supplicio foret dignus in utroque casu peccans, si in utroque haberet eandem cognitionem, eundemque conatum.

SECTIO. V.

Tertia probatio ex eo, quod aliqui satisfactio Christi non esset superabundans.

30 **S**I offensa gravis constituere-
tur in ratione gravis per infinitam Dei maiestatem, ut est in se, ab eaque dignificaretur in ordine ad poenam, meritum Christi non superaret gravitatem offensæ: proindeque eius satisfactio non esset superabundans pro nostris peccatis; quod est absurdum: ergo, &c. Probatur sequela: si enim maiestas Dei dignificat malitiam gravem in ordine ad poenam, sicut dignitas Verbi dignificat actus humanitatis assumptæ in ordine ad præmium, tanta erit vis peccati mortalis in ordine ad poenam, quanta est vis meriti Christi in ordine ad præmium, cum utrobique forma dignificans sit simpliciter infinita, & ex nullo capite limitetur, ne gravificet, quantum potest iuxta mensuram suæ dignitatis.

31 Respondebis, utrumque esse simpliciter infinitum in suo genere; ceterum infinitatem meritotum Christi esse superioris ordinis ad infinitatem peccati, nimirum quia fundatur in vnione physica Verbi cum humanitate, cum tamen infinita Dei maiestas non nisi moraliter vnietur cum persona offendente. Hoc pacto, licet humanitas Christi formaliter sanctificetur per sanctitatem increatam, minus tamen sanctificatur per illam, quâ Deus ipse, nempe quia ei communicatur per vnionem, Deo vero per identitatem, & diversitas in modo communicationis formæ causat diversitatem effectuum formalium.

32 Sed contra primo, quia diversitas illa vnionum in præsentem nihil refert. Siquidem eatenus ad condignificanda merita elicitam ab humanitate concurrat vnio ipsius ad Verbum, quatenus sine vnione physica Verbi ad humanitatem non potest verificari, actus illos meritorios esse actus hominis Dei, prout oportet, ut condignificentur ad Verbum. At sine vlla vnione physica Dei cum homine peccante verificatur actus

Respon-
sio Ad
versario-
rum.

Repellit-
tur 1.

graviter peccaminosas esse graves offensas Dei, verissime, & propriissime, cōdignificatas iuxta Adversarios à tota Dei maiestate se adæquate refundente: ergo sine hac vnione verificabitur non minus condignificari ad pœnam, quam actus Christi damnificentur ad præmium.

Secūdo.

33 Confirmatur. Ponamus esse possibile, quod plures affirmant, nempe Deum sibi vnire physice personam creatam, & ponamus illam peccare in sensu composito illius vnionis. Quod possibile fuisse etiam humanitate Christi asseruit Scotus, & Neminales, omnesque defendunt Scotistæ, nimirum pro casu, in quo humanitas vnita Verbo spoliaretur visione beatifica. In casu posito peccatū illi hominis physice vniti cum Deo simpliciter non foret maius, quam sint peccata mortalia cōmissa à nobis in sententia adversariorum: nā iuxta illos quodlibet est simpliciter infinitum, & meretur omnem pœnam possibilem, summamque Dei indignationē, & nihil amplius habere posset peccatum illius hominis physice vniti cum Deo: ergo peccatum illud nō foret superioris ordinis ad nostra: ergo defectus vnionis physicæ inter personam peccantem, & formam gravificantem offensam Dei, non efficit hanc esse in inferiori ordine ad merita Christi, si semel condignificatur ab infinita Dei maiestate, vt est in se, estque proinde simpliciter infinita.

Cur sanctitas increata non tantundem sanctificet humanitatem, ac Deum.

34 Ad exemplum vero in contrarium adductum respondeo primò, sanctitatem increatā non propterea directe, & immediate non sanctificare humanitatē tantundem, quantum sanctificat Deum, quia illi copulatur per modū vnionis, & huic per identitatem; sed quia humanitas non est subiectum capax sanctificari, & perfici simpliciter infinite à sanctitate increata, sicut ipse Deus. Vnde in sententia asserente relationes divinas sanctificare se ad invicem, paternitas non minus sanctificat filiationem, quam seipsā, nimirum, quia vtræque est subiectum eque capax; iam vero peccatum mortale non minus est capax condignificari ad pœnam iuxta Adversarios ab infinita Dei maiestate, mediante vnione morali, quā actus eliciti ab humanitate assumpta sunt capaces condignificari ad præmium ab infinita Verbi excellentia, mediante vnione physica.

35 Respondeo secundo ad effectū formalem sancti per se requiri vnionem

physicam formæ sanctificantis cum subiecto, vbi autē requiritur vnio ad effectū formalem, quo illa fuerit præstantior intra suum genus, effectus evadet præstantior. At ad effectum formalem condignificandi offensā non requiritur vnio physica formæ gravificantis cum subiecto: ergo defectus vnionis physicæ nequit cōstituire hanc cōdignificationem in ordine inferiori ad condignificationem meritoria per se requirentē vnionem physicam formæ gravificantis cum subiecto.

36 Quod alio exemplo explicatur: nam quia ad secundādum intellectū per se non requiritur vnio physica obiecti intelligibilis cum potentia intellectiva; essentia divina per modū obiecti intelligibilis non minus secundat de facto intellectū Beati, quā si eidem esset vnita physice: ergo quia ad gravificandam offensā non requiritur per se vnio physica formæ gravificantis cum subiecto, non minus infinita Dei maiestas gravificabit de facto offensam, quam illam gravificaret, si esset vnita physice cum homine peccante. Atqui si foret vnita physice, tunc gravificatio offensæ non esset inferioris ordinis ad gravificationem meritorum Christi: ergo nec de facto est.

SECTIO SEXTA:

Probatio quarta ex inæqualitate peccatorum.

37 **S**I peccatum mortale esset simpliciter infinitum, quodlibet mereretur omnē pœnam possibilem, & summum Dei odiū, & quodlibet esset summum in vi provocandi indignationem divinam, contineretque eminenter malitiam offensivam reliquorum, nec plus intensive Deus offenderetur per vnum, quam per aliud; imo nec plus per omnia simul, quam per quodlibet seorsim. At hoc est absurdum: ergo & illud, ex quo sequitur.

38 Sequela probatur primò à paritate, qua frequenter contra nos vti solent adversarij: nam hoc ipso, quod meritū Christi sit simpliciter infinitum, quilibet actus Christi deliberatus, & supernaturalis vt dignificatus à persona Verbi meretur omnem præmium possibile, & summum Dei amorem, habetque summam vim movendi ad collationem præ-

Infinitū
perfe-
ctionis,
vel im-
perfe-
ctionis
caret ter-
mino
etiam ex
trinseco.

præmij, nec vnum meritum est intensive maius alio, tantumdemque per vñ meretur, quam per omnia simul: ergo pariter &c. Probatur secundo à priori; nam licet loquendo de infinito multitudinis, vel quantitatis sub determinata ratione possit forsam vnum infinitum esse maius alio, quia ad infinitam multitudinem satis est, quod careat termino intrinseco, seu quod accipiendo successive partes, nunquam sit pervenire ad ultimum. At ad infinitum perfectionis, vel imperfectionis requiritur quod in ea ratione, in qua est infinitum, careat termino extrinseco, seu quod nō possit habere aliud maius in illo genere, & consequenter, quod sit summum continens eminenter totam perfectionem, vel imperfectionem sui generis: cum enim hæc infinitudo non consistat in multitudine partium formalium, nec in quantitate mali, sed in quantitate virtutis id est perfectionis, vel imperfectionis in se formaliter indivisibilis; nequit aliqua perfectio esse simpliciter infinita, nisi sit summa, & reliqua sui generis eminenter continens, ut enim inquit Ang. Doctor 3. p. quæst. 10. art. 3. ad 3. & cum eo reliqui Theop. apud Fassolum, tom. 1. quæst. 7. art. 3. dub. 5. *Est quædam proprietas infiniti, quod infinito nihil sit maius. Unde infinito simpliciter quoad omnia, simpliciter nihil est maius; infinito autem secundum aliquid determinatum non est maius in illo genere.*

Suadetur
inæqua-
litas pec-
catorum
etiam in
ratione
offensæ,
quia vi-
sius
vñus pec-
cator de-
terior sit
alio.

39 Absurditas autem sequæ læ tam manifesta est Patri Vazquez disp. 2. num. 9. ut superfluum duxerit illam probare, quis enim, inquit, negare audeat vnum magis contra Deum peccare, seu peiorem esse, quam alium, & ita vnum magis offendere Deum, & magis ipsi inivisum esse, quam alium? Probanda nihilominus est: quia moderni Thomistæ sequelam illam admittunt. Probatur autem primo, quia peccator formaliter redditur malus per ipsam offensam Dei gravem, quatenus offensæ Dei est; nam quatenus talis, est malum morale inficiens aliquod subiectum; & certe non aliud, quam personam peccantem. Ergo si offensæ gravis Dei est simpliciter infinita, & summa, quælibet offensæ gravis Dei constituet peccantem infinite simpliciter, & consequenter summe malū: ergo simpliciter, & absolute vnus peccator non erit deterior alio, magisque abominabilis Deo. Quis autem non videat hoc esse absurdum, &

contra illud Genesis 13. *Sodomites pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis.* Et contra illud Mathei 10. *Terra Sodomorum remissus erit in die iudicii, &c.*

40 Nec vero dici potest vnum peccatorem propterea dici peiorem alio, quia plura commisit peccata: nam si per quodlibet redditur simpliciter infinite malus, per multa simul nō est simpliciter deterior, sed cum addito diminute, nempe pure extensive. Sic si humanitas aliqua vñretur hypostatice tribus personis divinis, nō esset sanctior simpliciter humanitate Christi, si hæc sanctificatur simpliciter infinite à persona Verbi. Sic etiam Trinitas personarum nō est simpliciter ens perfectius Patre Aeterno secundum se, videlicet, quia hic est ens simpliciter infinite perfectum. Nec refert peccata esse inæqualia penes maliciam moralem desumptam ex obiecto: nam si simpliciter sunt infinita in genere moris ex aliquo capite: vnum non potest absolute, & simpliciter reddere peccantem magis malum; quia excessus ille est secundū quid, & æqualitas est simpliciter.

41 Probatur secundo, quia de fide est peccata esse inæqualia, ut docent omnes Theologi cum Divo Thoma 1. 2. quæst. 73. & certum est inter peccata mortalia vnum esse maius alio, ut constat ex illo Ierem. 7. *Prius operati sunt, quam Patres eorum.* Et ex Trenor. 4. *Major est effectus iniquitatis populi in peccato Sodomitico:* nam istud absconditum mortale fuit, & tamen peccatum Iudæorum maius erat: ergo vnum peccatum mortale intra lineam mortalis est simpliciter, & absolute maius alio. Atqui peccatum mortale ut tale, est gravis offensæ formalis Dei: ergo inter offensas graves Dei, vna est simpliciter maior alia, ac proinde nulla est simpliciter infinita. Probatur minor: quia catenus peccatum est mortale, quatenus privat hominem vitam animæ, nempe gratia, & constituit illum dignum æterna poena damni: & sensus, hoc autem non habet, nisi quatenus est contemptus quidam infinitæ maiestatis: unde sententia communis apud Cardinalem de Lugo disp. 5. de incarnatione sectione 5. cū D. Thoma 1. 2. q. 73. art. 1. ad 1. & 2. 2. q. 20. art. 3. tenet nō posse hominem peccare mortaliter sine advertentia ad Deū, ut graviter prohibentē, quia nequit constitui dignus tanta poena, nisi contemnat summum bonum, quod sine illa adver-

tenere prestare nequit; atque peccatum mortale, quatenus est contemptus Dei, est formalissime offensa eius: ergo peccatū mortale, quatenus tale est formaliter offensa Dei gravis. Quod breviter sic ob oculos pono. Peccatū mortale, quatenus mortale, est contemptus infinite maiestatis; atqui contemptus iste est formaliter offensa gravis Dei, quia peccatum mortale, ut tale, est formaliter offensa gravis Dei: sed vnum peccatum mortale intra lineam mortalis est gravius alio: ergo vna offensa gravis Dei intra lineam offensæ gravis est maioralia: ergo non est simpliciter infinita.

42. Confirmatur primo : nam Deus per vnum peccatum mortale magis contemnitur , quam per aliud , verbi gratia per idolatriam , & homicidiū , quā per furtum vnus aurei : ergo per vnum magis offenditur , quā per aliud , ac proinde per nullū infinite. Antecedens est expressa doctrina D. Thom. q. 2. de malo , art. 9. ad 15. vbi inde probat non omnia peccata , esse equalia , quāvis in omni peccato vnus , & idem sit , qui contemnitur , nempe Deus : *Quia quantitas* , inquit , *contemptus non solum mensuratur ex parte eius , qui offenditur , sed etiam ex parte actus , quo quis contemnitur*. Et in responsione ad 11. *Omnibus* , inquit , *mortalibus oportuit subuenire per mortem Christi propter gravitatem , quam habent ex contemptu boni infiniti , sed tamen nihil prohibes , quod per vnum peccatum magis contemnatur Deus , quam per aliud*. Confirmatur secundo , nam Deum magis offendi per vnum peccatum , quam per aliud , docet aperte Sanctus Thomas in 4. dist. 17. quæst. 2. artic. 3. §. *ad tertiam questionem* : vbi docet ex charitate moveri peccatorem ad magis dolendum de vno peccato quam de alio , *quia ratio doloris* , inquit , *est magis in vno , quam in alio , scilicet offensa Dei , ex magis enim inordinato actū Deus magis offenditur*.

Duplici solutione eludere conantur Adversarij hoc fundamentum. Nam P. Bernal disp. 4. n. 141. concedit offensas Dei graves esse inæquales intra lineam, & rationem offensæ, & tamen contendit quamlibet esse simpliciter infinitam. Sicut quamvis distantia Angeli à Deo sit simpliciter infinita, tamen distantia hominis est maior. Verum hæc solutio præoccupata manet ex dictis de conceptu infiniti. Ad exemplum respondeo ex doctrina D. Thom. quæst. 3. de potentia, art. 4. ad

secundum. Et quæst. 27. de veritate, artic. 3. ad 9. distantiam Angeli à Deo esse simpliciter infinitam ex parte Dei tantum, nō autem ex parte Angeli. Quare iste distat infinite simpliciter à Deo pure denominative ab infinita distantia Dei ab ipso: ex parte autem sua distat finite: nam hæc distantia nihil aliud est, quam carentia, & defectus convenientiæ analogicæ cum Deo, qui defectus finitus est in Angelo; siquidem possunt dari infra ipsum aliæ infiniti creaturæ habentes maiorem defectum convenientiæ analogicæ cum Deo, id est minus convenientes, minusvè similes ipsi; ex quo infertur defectum convenientiæ ipsi competentem non esse summum, ac proinde non esse infinitum: defectus nanque iste solum potest convenire non enti, quod nullam habet convenientiam analogicam cum Deo. Vnde facile est in forma ad argumentum respondere distinguendo illam propositionem. Angelus distat infinite à Deo, & tamen homo distat magis. Distat infinite ex parte Dei, concedo: at ex hoc capite non magis distat homo; ex parte sua nego; at homo solum ex hac parte distat magis, quam Angelus.

44 Quod si dicas similiter offen-
sam peccati mortalis ex parte actus no-
stri, & ex parte malitiæ desumptæ ex ob-
jecto esse finitam, cæterû ex parte Dei
esse infinitam. Contra est, quia cum Deus
in se non sit offensa, sicut in se est distan-
tia infinita ab Angelo, nequit offensa di-
ci infinita denominative à Deo; sicut
Angelus dicitur distare infinite à Deo
denominativè ab ipso, ut infinite distan-
ti ab Angelo, sed debet esse infinita
ex parte actus nostri, quatenus est con-
temptus Dei; esse autem contemptum
Dei nō est denominatio extrinseca sum-
pta ab ipso, ut à forma, nam per ipsam
malitiam violandi grave Dei præcep-
tum formalissime contemnitur Deus, &
graviter offenditur; at actus noster in ra-
tione violantis grave Dei præceptum
non constituitur per infinitatem Dei, ut
est in se: ergo nec in ratione offensæ gra-
vis: ergo si est simpliciter infinitus in ra-
tione offensæ, infinitas hæc non prove-
nit à Deo, ut forma, sed se tenet ex par-
te malitiæ relucens in violatione præ-
cepti gravis: ergo non permittit inæqua-
litatē inter offensas, sicut hoc ipso, quod
Angelus ex parte sua distaret infinite sim-
pliciter à Deo, non posset homo magis
distare.

Se-

Thomistæ ad 45 Secundo alia via eludere conantur Thomistæ hanc difficultatē, admittentes enim peccata mortalia esse peccata omnino æqualia in ratione offensæ; dicunt nihilominus esse inæqualia quoad malitiam, quod explicant exemplo actū Christi, qui in ratione valoris meritorij sunt æquales propter infinitam dignitatē Verbi, & tamen sunt inæquales, quoad bonitatem moralem.

46 Sed impugnantur: quia implicat peccatum esse simpliciter infinitū in ratione offensæ, quin sit infinitum in ratione malitiæ desumptæ ex ordine ad ipsum Deum, qui contemnitur: nam sciēter grave Dei præceptum violare, eiusque amicitiam, & maiestatem contemnere, est formalissime malum moraliter, & dissonum rationi: at in illo contemptu consistit formaliter offensa: ergo nequeunt mortalia esse æqualia in malitia præcipua, & Theologica, quin sint æqualia in ratione offensæ. Et videtur, nam offensa gravis Dei ut talis, est malum morale: ergo si in ratione offensæ gravificatur à Dei bonitate, ut est in se, etiam gravificabitur in ratione mali moralis, & consequenter in ratione malitiæ moralis: ergo malitia moralis intra propriam lineam formaliter gravificatur per summam Dei bonitatem; quod est absurdum.

47 Parum autem refert, quod malitia moralis desumpta ex obiecto creato præscindendo à respectu ad Deum sit inæqualis, quia peccata non habent esse mortalia ex hac malitia: solum ergo habent malitiam Theologice gravē per ordinem ad Deum, quatenus per illa contemnitur: ergo si sint simpliciter infinita in ratione offensæ, talia etiam erunt in malitia gravi, & mortali: ergo non erunt simpliciter, & absolute inæqualia: nam prima inæqualitas per ordinem ad obiectum creatum, cum sit in ratione inferiori, absorvetur ab æqualitate malitiæ Theologicæ, si hæc sit simpliciter infinita; nam hoc ipso continet eminenter omnem aliam, ac proinde nō finit, ut vna sit simpliciter maior alia. Quemadmodum, quia actus divini ex Deo habent infinitam honestatem simpliciter, sunt æqualis honestatis simpliciter, quamvis habeant inæqualitatem secundum quid ex inæqualibus honestatibus creatis, quas respiciunt, ut obiectum.

48 Vnde patet insulsam esse paritatem illam meritorum Christi, quam

identidem, & tertio quoque verbo inculcant, nam in actibus elicitis ab humanitate Christi honestas moralis, adhuc illa, quæ sumitur per respectum ad Deū, ut obiectum, non est condignitas ipsa, & valor meritorius, nam iste provenit præcipue ab infinita Verbi dignitate, quæ prout est in se, illos condignificat, & non se habet præcisè, ut obiectum, vel circumstantia cognita. At condignitas ad pœnam æternam non distinguitur à malitia Theologica, quā habent actus mali per ordinem ad Deum, quatenus illum contemnunt. Vnde nequeant actus mali esse æquales incondignitate ad pœnam, seu valore de meritorio, quin sint æquales in malitia Theologica, & consequenter, quin sint simpliciter æquales in malitia. Si semel sunt simpliciter infiniti in valore demeritorio.

SECTIO VII.

Probatio quinta ex eo, quod peccatum mortale est simpliciter infinitum in ratione demeriti.

49 **P**ECCATVM mortale non est simpliciter infinitum in ratione demeriti: ergo nec in ratione offensæ; consequentia est legitima, quia peccatum nequit, esse infinitum in ratione offensæ, nisi constituat hominem dignum infinita offensione, seu odio Dei; non constituit autem dignum infinito odio, nisi constituat dignum omni pœna possibili: nam voluntas infligendi peccatori maiorem pœnam æternam propter culpam est maius odium inimicitiae; unde sola voluntas efficax infligendi omnem pœnam possibilem potest esse summum odium. Antecedens probatur primo: quia si peccatum esset simpliciter infinitum in ratione demeriti, quodlibet in finite provocaret iram, & indignationem divinam; quod tamen est falsum, quia vnum mortale magis illam provocat, quā aliud, nempe illud, quod cum maiori advertentia committitur. Item, quod potius ex malitia, quam ex fragilitate procedit. Vnde ignorantia, & obsecritas cognitio. nis veniam faciliat, ut constat ex illo Pauli 1. ad Thimot. *Misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci: Et ex illis Christi verbis: Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Quæ sic expendit Bernard. lib. de præcepto, & dispensatione: *Nam hi quoque, inquit,*

Inæqualitas conditandi iram divinā, reperi in peccatis obstat istorum infinitati in esse demeriti

qui Christum crucifixerunt, magni quidem peccatores, sed puxilli asmatores, etsi ex uno iram, non tamen ex altero veniam meruerunt? Ergo maior claritas cognitionis, ceteris paribus, auget offensam, & veniam reddit difficiliorem, quod esset falsum, si peccatum mortale commissum cum cognitione confusiore foret simpliciter infinitum in ratione offensæ: summæ enim provocaret Dei iram, & summe difficile esset eius veniam obtinere. Quod est contra scripturam: ergo, &c. Et confirmatur, quia si per vnum peccatum mortale infinite provocaretur Dei ira, titulo non magis irritandi Deum, non deberet homo abstinere à novis peccatis; siquidem provocatio illa non posset simpliciter crescere; hoc autem est contra lumen rationis, quia coarcentur peccatores à multiplicandis peccatis, ne vindictam sibi acelerent.

Prob. 1.
ex Div.
Thoma
peccatū
non me-
reri om-
nem pœnā
sensu
possibi-
lem.

50 Probatum secundo: quia nequit peccatum esse infinitum in ratione demeriti, nisi mereatur pœnam æternam sensus infinite intensam; quam tamen non mereri est aperta doctrina D. Thom. 1. 2. q. 87. art. 4. ubi inquit, vtrum peccato debeatur pœna infinita secundum quantitatem, & cum incorpore distinxisset in peccato illa duo, nempe aversione ab incommutabili bono, & conversionem ad bonum commutabile, asserit pœnam dāni correspondentem aversioni esse infinitam, quatenus privat bono infinito, pœnam autem sensus correspondentem conversioni esse finitam, eo quod ipsa conversio finita sit. Et hanc esse communē Theologorum affirmat ibidem Vazq. & P. Suarez disp. 7. de peccat. sect. 3. n. 10. imo P. Attriaga disp. 3. de Incarn. n. 17. sententiam oppositam appellat improbabilem: nec scio, inquit, vllum ex his, qui Typis sua scripta mandarunt, qui contrarium expresse docuerit. Sed tamen Almainus, & Parisienses apud Suarez ibidem n. 9. asseruere peccatum quantum est ex se, dignum esse infinita pœna, quā sententiam ipse appellat probabilem n. 11. & ex modernis eidem suffragantur P. Bernal disp. 4. de Incarnat. n. 125. & P. Aldrete disp. 4. sect. 3. probabile putat peccatū mereri omnem pœnam possibilem, esto sit simpliciter finitū in ratione offensæ. Cui sententiæ magnum pondus addidere sapientissimi Recentiores.

Prob. 2.
ex Apoc.
18.

51 Probatum autem peccatum non mereri omnem pœnam possibilem ex illo Apocalyps. 18. ubi de meretrice

magna dicitur: *Quantum glorificavit se, & in delicijs fuit, tantam date illi tormentam, & luctum.* Nam certum est huic meretrici iniunctam non fuisse pœnam infinite intensam per totam æternitatem: ergo illam, quantum est ex se, non merebatur. Probo consequentiam, quia si illam ex se mereretur, & Deus illi iniunxisset pœnam infinite minorem, in nullo vero sensu dici posset iniunctam illi esse tantam pœnam, quantum suis peccatis promerita fuisset; prout denotant verba illa: *Quantum glorificavit se, tantum, &c.* Qui enim infinite minus accipit, quam merebatur, in nullo vero sensu dici valet, accipere tantam, quantum meruit, quia nec mathematicè; ut patet, nec moraliter, quia hoc solum habet locum, quando pœna imposita est fere æqualis: non autem quando est infinite minor.

52 Respondebunt Adversarij de facto non taxari pœnam in inferno iuxta mensuram offensæ, quæ in omnibus mortalibus est æqualis, sed iuxta mensuram malitiæ, quæ est inæqualis. Sed contra: ergo iam malitia peccati, ut cōtra distincta ab offensa, condigne meretur pœnam æternam sensus; siquidem in peccatis agnoscis æqualitatem in ratione offensæ, & tamen dicis propter inæqualem malitiam illis correspondere pœnam æternam sensus inæqualem. Hoc autem est implicitorium; quia nulla malitia potest constituere hominem dignum æterna pœna, nisi illa, quæ desumitur ex contemptu infinite maiestatis formali, vel virtuali, ut constat ex dictis §. 5. contemptus autem Dei est formalissime offensa Dei, si autem exponant nobis adversarij, quid sit hominem offendere Deum: ergo implicat dicere peccata esse inæqualia in malitia pro meritiua pœnæ æternæ sensus, quin sint inæqualia in ratione offensæ. Nam Deus de facto in taxandis pœnis æternis inæqualibus attendit ad aliquā peccatorū inæqualitatem: sed non præcisè ad inæqualitatem in malitia præscindente à ratione contemptus, & offensæ Dei, quia malitiæ, ut sic præscindenti, nequit correspondere pœna æterna: alioqui sine advertentia ad Deum posset committi peccatum mortale. Ergo attendit ad inæqualitatem in malitia offensivā, id est ad inæqualitatem in ratione offensæ: ergo iam peccata mortalia in ratione offensæ sunt inæqualia: ac proinde nullum est simpliciter infinitum.

Primā
solutio
dicit im-
poni pœ-
nam in
inferno
iuxta mē-
surā ma-
litiæ.

Reiectū
primo ex
eo quod
malitia
ut præci-
sa ab of-
fensa nō
sit digna
pœna
æterna
sensu

Reijei-
tur 2. ex
eo quod
non sit
digna
pœna
damni.

33 Alia etiam ratione suadetur malitiam peccati sub illa præcisione non posse mereri pœnā eternam sensus, quia alioqui sub eadem mereretur pœnā æternam damni. Sequela probatur, quia implicat aliquem esse dignū puniri in æternum accerbissima pœna ignis, quin sit dignus carere visione Dei; alioqui homo Deum videns posset esse ita dignus; quod est plane falsum, cum per ipsam visionem beatificam, & possessionem summi boni cōstituatur dignus carere æterna pœna sensus. Absurditas autem sequelæ constat, quia pœna damni correspondet aversioni peccati mortalis, quæ aversio, vel est ipsa formalis ratio offensæ vel ad illam necessario consequitur: ergo implicat, ut pœna damni æterna cor- respondeat malitiæ, ut præscindenti à ratione offensæ.

34 Hinc confutata manet quorundā adversariorum responsio asserentiū Deū in taxanda pœna æterna, non solum attēdere ad dignitatem offensæ, sed ad excessum delectationis, quam vnum peccatū præ alio affert. Nam delectatio illa, si præseindatur à ratione contemptus Dei, non est digna æterna pœna: si autem cōsideretur quatenus percepta cum quodā contemptu Dei sub aliqua reduplicatio- ne, iam est formalis offensa Dei. Vnde assignari nequit in equalitas in delecta- tionibus, ut promerentibus æternā pœ- nam, quin assignetur in illis, ut graviter Deum offendentibus.

35 Respondebis secundo *ly tantū*, & quantum non dicere absolutam æqua- litatem, sed proportionalem, quæ atten- ditur non secundum proportionem pœ- næ ad culpam, sed secundum proportio- nem duorum peccantium ad duas pœnas, ut scilicet, qui plus peccavit, plus punia- tur, & sicut excessit in culpa, ita excedat in pœna. Sed contra primo: quia ibi solum fit comparatio, inter supplicium, & culpam illius meritricis: unde vel decer- nitur illi pœna mathematicè æqualis cul- pæ, vel saltē æqualis moraliter. Con- tra secundo: quia si iuxta piā, & eom- munem sententiam Deus puniat omnes in inferno citracondignum, habet legem remittendi cuilibet damnato partem ali- quam pœnarū, quas promeritus est, v.g. centesimā, vel millesimā: & supposita hac univērsali lege, iubet quoad reliqua infligi unicuiq; iuxta mensurā delicti, ut nimi- rum tantū excedat supplicium vnus sup- plicium alterius, quantum demeritum

vnus excedit demeritum alterius. Hoc autem licet in nostra sententia asserente nullum peccatum mereri omnem pœnā possibilem rectē intelligatur, & iuxta il- lam admittatur ea expositio, cui favet D. Thomas in 4. dist. 46. quæst. 2. art. 2. quæst. 1. ad primum; at in sententia op- posita locum habere nequit; nam si qui- liber damnatus dignus erat omni pœna possibili; Deus non punit citra condig- num remittendo aliquam partem deter- minatam debiti, quia adhuc quilibet me- reretur pœnam infinitam. Nec punit citra condignum decernendo libere non infligere pœnam alicui infinite intēsam; quia cum impossibile sit totam illam in- tensionem simul poni, eius exclusio non est materia decreti liberi, quare solum puniret citra condignum, decernendo unicuique tantam, vel tantam pœnam fi- nitam, potens decernere cuilibet maio- rem, & maiorem sine termino; hoc au- tem non sufficit, ut dicatur punire vnum quemque iuxta mensuram delicti, adhuc proportionaliter, ut tantūdem excedat supplicium vnus supplicium alterius, quā- tum vnus demeritum excedit demeri- tum alterius. Nam cum demeritum cu- iuslibet sit simpliciter infinitum iuxta ad- versarios, vnum simpliciter non est maius alio; ac proinde si iuxta mensuram deli- cti dispensatur pœna, supplicium vnus non excedit simpliciter supplicium alte- rius, quod est plane falsum, cum certum sit damnatos inæqualiter puniri.

36 Sed obijcies primo: peccatum mortale est supra omnem satisfactionem creaturæ: ergo etiam debet esse supra omnem satisfationem, ac proinde me- reri omnem pœnam possibilem. Respō- deo peccatum mortale absolute esse su- pra satisfationem puræ creaturæ, quia implicat vnquam verificari peccatorem passum iam esse, quantum pati meruit per mortale: non tamen esse supra satis- fationem, quia implicet Deum decernē- re peccatori pœnam æqualem culpæ: nā decernendo intensionem finitam in certo gradu per totam æternitatem decernere valet pœnam omnino æqualem.

37 Nec ex eo quod pura creatura nequeat exhibere Deo condignam satis- factionē pro mortali, sequitur istud me- reri omnem pœnā possibilem. Est enim argumentum à minori ad infinite maius. Ut enim peccatum sit supra omnem satis- factionem puræ creaturæ, satis est, quod plus Deo displiceat, quam ei placere pos- sit.

Id quo
sensu
peccatū
mortale
sit supra
satisfac-
tionem
puræ
creaturæ

Reijetur
2. solu-
tio.

sit vlla satisfactio purę creaturę : vt autę hoc pacto plus displiceat, non est necesse, vt displiceat infinite; sed satis est, quod displicentia illa sit in superiori ordine ad complacentiam cuiuslibet satisfactionis purę creaturę; sicut vt visio Dei plus perfectioris contineat quacunque alia visione, non requiritur, quod habeat perfectionem simpliciter infinitam, sed sufficit perfectio superioris ordinis. Et sicut, vt peccatum mortale plus displiceat, quam quilibet cumulus venialium, non requiritur quod displiceat infinite; sed satis est quod displicentia sit superioris ordinis; nimirum, quę moveat ad inferendam pœnam eternam damni, & sensus, ad quam movere non potest displicentia in quocunque cumulo venialium etiam infinite: nam si per impossibile actu darentur infinita venialia in vno homine, non posset propter illa puniri pœna æterna, sed deberet temporali infinite intesa formaliter, vel æquivalenter. At vero, vt peccatum mereatur omnem pœnam possibilem, requiritur quod displiceat Deo simpliciter infinite, vt constabit §. sequenti.

58 Addo plures esse rationes suadentes impotentiam puri hominis ad satisfaciendum pro mortali, adhuc ex suppositione, quod istud non mereatur omnem pœnam possibilem; vt constabit ex sectione sequenti: ergo ex illa impotentia perperam infertur meritum omnis pœnę possibilis.

59 Obijcies secundo; malum peccati mortalis est maius quocunque malo pœnę: ergo hæc, quantumvis augeatur in infinitum, nunquam poterit illud adæquare. Respondeo distinguendo consequens, in ratione mali, concedo: in ratione supplicij habentis proportionem cum culpa, nego. Et ratio est, quia peccatum ideo est maius malum quacunque pœna, quia à nẽmine potest vnquam licite amari; pœna vero potest amari honeste. Hinc autem non fit posse malum culpę puniri quocunque malo pœnę: alioqui posset etiam in humanis puniri delictum quacunque pœna; & similiter peccatum veniale à Deo. Mitto alia, quę ex dictis facile evanescunt.

SECTIO OCTAVA

Possit ne peccatum mortale mereri omnem pœnam possibilem, quoniam sit simpliciter infinitum in ratione offensę.

60 **V**T doctrina sectionis præcedentis in tuto maneat, breviter decidenda est præ-

sens quæstio, in qua affirmant Recentiores supra laudati, arbitantes ad id sufficere superioritatem ordinis; sed quæro de qua superioritate loquantur: si de superioritate ordinis respectu satisfactionis purę creaturę; hoc non probat intentum; quia stat peccatum esse supra omnem satisfactionem purę creaturę, quin mereatur omnem pœnam possibilem, vt modo constitit. Si de superioritate ordinis respectu cuiuslibet offensę irrogatę personę creatę; hoc etiam est insufficientis, tum quia offensa Dei quantumvis levis est superioris ordinis ad omnes alias offensas, quatenus præcisè sunt contra creaturas. Tū quia ad hanc superioritatem satis est deberi offensę divinę pœnam æternam, quę est superioris ordinis nis ad omnem pœnam debitam alijs offensis, quatenus præcisè sunt contra creaturas. Si denique de superioritate ordinis respectu omnis pœnę possibilis: fateor sufficere hanc superioritatem ad promerendam illam omnem pœnam; cæterum hæc ipsa superioritas est infinitas simpliciter in ratione offensę; sicut superioritas ordinis respectu omnis præmij possibilis est infinitas in ratione meriti.

61 Sed age rem à priori probemus. Non potest peccatum mereri omnem pœnam possibilem, quin mereatur summam, ac proinde infinitam simpliciter offensionem Dei adversus peccatorem, infinitumvè odium inimicitię. At qui non potest tantam offensionem adversus peccatorem mereri, quin sit simpliciter infinitum in ratione offensę. Quid enim est offendere Deum, quam mereri eius offensionem, & indignationem? Ac proinde quid est infinite offendere, nisi provocare infinitam offensionem? Ergo &c. Probatur minor, quia nequit mereri omnem pœnam possibilem; quin mereatur efficacem voluntatem Dei infligendi totam illam pœnam propter culpam. Hęc autem voluntas est summum odium inimicitię Dei contra peccatorem, quia repugnat Deo concipere ma-

Impugnatur sententia Recentiorum

Probatur à priori negativa sententia

ius odium inimicitiae : odium enim Dei contra personam aliquam eatenus potest esse maius odio adversus aliam, quatenus vult illi maius malum, vel idem malum cum maiori connexionem, & energiam; nec enim actus divini capaces sunt intensio- nis, & remissionis, sicut nostri, ut Deus dici possit magis odio habere, vel amare, quamvis non velit maius malum, vel bonum; prout notavit optime S. Thomas 1. p. quæst. 20. art. 3. Vbi docet non posse dici, quod Deus magis, vel minus amet, quia amet actu magis, vel minus inteso, sed præcisè, quia vult maius, vel minus bonum. Ergo implicat Deum vel le duobus subiectis idem malum cum eadem efficacia, quin utrūque æque odio habeat. Ergo cum Deus nulli possit vel le maiorem pœnam; quam omnem pos- sibilem, nec cum maiori efficacia, quam per decretum essentialiter connexum cum existentia pœnæ, sit consequens, ut decretum efficax infligendi omnem pœ- nam possibilem propter culpam, sit sum- mum odium inimicitiae.

62. Quod si respondeas vnum odiū inimicitiae esse maius alio, quamvis utrū- que velit omnem pœnam possibilem, quia vnum concipitur intuitu maioris peccati. Contra est primo, quia argu- mentum efficaciter probat peccata in il- lo eventu non fore inæqualia; & solvi- tur supponendo hanc inæqualitatē. Con- tra secundo, quia eatenus motivum odio habendi potest esse causa, ut odium ini- mici sit maius, quatenus est causa, ut quis velit inimico maius malum, vel idem malum cum maiori intensio- ne, vel cum maiori efficacia: sicut motivum, & me- dium cognoscendi, eatenus potest esse causa, ut cognitio sit melior, quatenus est causa, ut repræsentet plura prædicata, vel eadem cum maiori claritate, & cer- titudine: ergo cum implicet Deum vel le maius malum, quam omne passibile, & cum maiori energia, quam per decretum ab intrinseco efficax: repugnat ut pos- sit concipere aliquod odium maius con- tra personam.

63. Melius responderi posset, quod- libet peccatum mereri summum odium inimicitiae contra personam peccantem, non tamen propterea offendere Deum infinite, quia non idcirco terminare de- bet summam displicentiam, seu summum odium abominationis: hoc enim esse dis- tinctum ab odio inimicitiae contra per- sonam, satis constabit disputatio 14.

Itaque dici posset quodlibet peccatum mereri omnem pœnam possibilem, ac proinde infinitam simpliciter offensionem, & indignationem divinam contra pec- catorem; & tamen peccata esse inæqua- lia, quia inæqualiter displicent, & inæ- qualiter provocant illam infinitam offen- sionem contra ipsam personam peccan- tem. Sed contra est, quia absurdum vi- detur Deum concipere odium simplici- ter infinitum contra personam propter culpam, in qua non displicet simpliciter infinite, sed tantum finite; hoc enim esset ultra condignum irasci contra peccato- rem, quod divinis perfectionibus repug- nat; unde sicut implicat meritum dig- num omni præmio possibili quin sit sim- pliciter infinitum; ita, & demeritum dignum omni possibili pœna, quin sit simpliciter infinitum.

SECTIO IX.

Vegetur paritas peccati venialis.

64. CELEBRIS instantia pro no- stra sententia contra adver- sarios sumitur à paritate peccati venialis: nata si datur offensa formalis Dei, quæ licet sit offensa maie- statis infinitæ, nihilominus nullam infinitatem habet, nec pœnam æternam me- retur: ergo ex eo, quod peccatum mor- tale sit offensa gravis maiestatis infinitæ non sequitur esse infinite gravem, seu in- finitam simpliciter. Si enim vel imper- fectio advertentiæ, vel levitas materiæ potest ita deprimere offensam maiestatis infinitæ, ut pœnam æternam non merea- tur: poterit intra limites peccati morta- lis, vel quantitas materiæ, vel confusio cognitionis limitare offensam gravem, ne mereatur omnem pœnam possibilem.

65. Respondent aliqui peccatum veniale non esse proprie offensam Dei. Sed contra: qui profert mendacium sciens esse à Deo prohibitum, proprie contemnit præceptum, & beneplacitum divinum, ut autem inquit P. Vazquez disp. 3. num. 4. non alia ratione Deum offendimus, ni- si quia contra eius voluntatē, & præcep- tum aliquid facimus. Quare offensa gra- vis, & levis analogice conveniunt in ra- tione offensæ, sicut substantia, & acci- dens in ratione entis. Unde offensa le- vis proprie participat conceptum offen- sæ, licet comparative ad offensam gra- vem dicatur offensa secundum quid, si- cut accidens dicitur ens secundum quid

Peccatū
veniale
dicitur
proprie
offensa
compara-
tive ad
peccatū
mortale,
sicut ac-
cidens
dicitur
ens com-
parative
ad substanti-
am.

com-

comparative ad substantiam. Et in hoc sensu, secundum D. Thomam. 1. 2. q. 88. art. 1. ad 1. peccatum mortale, & veniale etiam analogice duntaxat conveniunt in ratione peccati, sicut substantia, & accidens in ratione entis; unde sicut hoc non obstante, negari nequit peccatū veniale esse proprie peccatum, ita negari nequit offensam levem esse proprie offensam. Quare falsum est, quod contendit Bernal disp. 4. num. 13; nempe veniale, nec proprie peccatum, nec proprie offensam esse, sed tantum improprie, & æquivoce iuxta S. Thomam. Id enim Angelicus Doctor nunquam asseruit, solum enim dixit non esse simpliciter peccatum, & offensam, in eo plane sensu, in quo accidens dicitur non esse simpliciter ens, sed entis ens; cum tamen certum sit, ens in sententia D. Thomæ non æquivoce, sed analogice dici de substantia, & accidenti.

66 Et quamvis dicatur peccatum veniale, etiam commissum cum advertētia ad Deum, non esse offensam Dei: negari tamen nequit esse proprie inobedientiam. Hæc autem etiam crescit ex maiori dignitate personæ, cuius præceptum violatur, non minus quam offensa. Unde in conceptu inobedientiæ fit instantia, quam declinare non poterūt Adversarij.

67 Respondent secundo Recensiores Thomistæ peccatum veniale esse quidem proprie offensam Dei, ipsumque respicere, ut subiectum morale; idcirco tamen ab eo non accipere infinitatem, quia illius recipiendæ incapax est: at peccatum mortale, hoc ipso, quod capax sit recipiendi gravitatem, capax esse recipiendi infinitam. Sed cōtra primo, quia hoc ipso, quod peccatum veniale respiciat Deum, ut subiectum morale; ab eo tamquam à forma dignificari debet in ordine ad pœnā, ut patet à paritate peccati mortalis, quod propterea condignificatur à Deo per modum formæ, quia ipsum respicit ut subiectum morale. Actus autem moraliter malus capax condignificari ab infinita Dei maiestate tamquā à forma; capax quoque debet esse condignificari infinite. Sicut actus honestus, & supernaturalis hoc ipso, quod condignificetur ab infinita persona Verbi in ordine ad præmium, condignificatur infinite. Sicut enim obsequium in se leve, quia condignificatur à forma infinita, est simpliciter infinitum in ratione meriti, ita malitia in se levis, si condignificatur à

forma infinita, debet esse simpliciter infinita in ratione demeriti.

68 Contra secundo: quia saltem sequitur peccatum veniale condignificari ab infinita Dei maiestate in ordine ad quancumque pœnam temporalem. Sicut enim ex eo, quod peccatum mortale sit capax condignificari à Deo in ordine ad pœnam æternam deducis condignificari ad quancumque pœnam æternam; maiorem; & maiorem sine termino: ita ex eo, quod peccatum veniale capax sit condignificari ab eodem ad pœnam temporalem, deducere debes condignificari in ordine ad quancumque temporalem, ut quamvis intuitu illius nunquam possit infligi pœna æterna, possit tamen pœna temporalis maior, ac maior, ita ut promendatio levi potuerit Deus decernere, vel centum, vel mille, vel decem mille annos Purgatorij, quin vnquam deveniamus ad aliquam determinatam pœnam temporalem, qua non potuerit alia maior infligi. Cum ergo hoc sit absurdum, absurdum quoque est illud ex quo sequitur.

69 Quare sicut peccatum veniale meretur pœnam temporalem determinatam, ita ut si infligeretur alia maior puniretur ultra condignum; similiter peccatum mortale debet mereri pœnā æternam determinatam, ita ut si infligeretur alia maior puniretur ultra debitum.

SECTIO X.

Offenditur Deum non esse subiectum morale offensa.

70 THOMISTÆ propterea dicunt infinitā Dei maiestatem esse formam gravificantem offensam, quia est subiectum morale illius, & in moralibus subiectum induit rationem formæ: qua de causa persona Verbi, quia est subiectum morale satisfactionis Christi, est forma illam valorās. Quod autem res ita se habeat, probāt ex quodam vulgari pronunciato, quod dicunt desumi ex Aristotele, 1. Ethic. cap. 5. nempe, quod honor est in honorante, offensa autem in offenso.

71 Sed hæc ratio infirma valde est. Et in primis illud pronunciatum falso tribuitur Philosopho, quoad utranque ipsius partem; ibi enim duntaxat docet honorem esse in honorante, ut inde probet felicitatem non posse in honore consistere, cum debeat esse intrinseca subiecto felici; de offensa vero, nec verbum

Ratio
Thomæ
clarum.

quid

Quod
honor
sit in ho-
noraute,
non pro-
bat offen-
sam esse
in perso-
na offen-
sa.

quidem habet; ut constabit legenti tex-
tū secundū iuxta quamcumq[ue] eius versio-
nem, nec vilis commentator Philosophi
mentionem ibi facit illius pronun-
ciati, quoad secundam eius partem. Dein-
de ratio, qua honor magis sit in honorā-
te, quam in suscipiente, etiam probat ini-
uriam magis esse in iniuriante. Duplex
enim eius rei ratio assignatur à D. Tho-
ma in comment. illius capitis, prima;
*Quia honor est operatio honorantis magis,
quam suscipientis.* Secunda, *quia honor vi-
detur esse magis in potestate honorantis, quā
honorati.* Quis autem non videat hanc
vtramque rationem æqualiter applicari
iniuriæ, & ideo consequenter Angelicus
Doctor 2.2. quæst. 99. art. 1. ad 3. *Sicut
honor est, inquit, in honorante, non autem in
eo qui honoratur, ut dicitur in primo Ethico-
rum; ita etiam irreverentia est in eo qui ir-
reverenter se habet.* Ergo cum offensa
Dei sit irreverentia, & contemptus ip-
sius, debet esse in homine offendente tam-
quam in subiecto morali.

72 Deus vero erit subiectum de-
nominationis offensi, sicut est subiectum
denominationis cogniti, & amati per
actus creaturæ, & quamvis in humanis,
quia iniuria lædit personam, cui irroga-
tur, diceretur in illa recipi: non tamen
iniuria irrogata Deo in ipso potest recipi
in vllō vero sensu, cum per illam mini-
me lædatur in bonis intrinsicis. Et qui-
dem cum Deum offendi à creatura idem
formaliter sit, ac creaturam offendere
Deum, tam denominatio offensi, quam
offendentis recipi debet in creatura.
Deus ergo solum erit subiectum pure
extrinsece denominatum.

73 Sed videamus quo pacto ad-
versarij explicent hanc Dei subiectionē
respectu offensæ. Dicunt ergo Deum es-
se subiectum morale offensæ, non quidē
in hæssionis, sed effectiōis: rationemque
reddunt, quia licet Deus non subijciatur
homini effectivē absolute per offensam
mortalem, subijcitur tamen illi affectivē
absolute, & conditionate effectivē, quia
si Deus esset ea pax subiectionis, & mu-
tationis intrinsicæ aliquid in ipso effice-
ret culpa mortalis, quia illum privaret
ratione ultimi finis. Et in hoc dicunt cō-
sistere, quod sit subiectum morale offen-
sæ. Etenim, inquit, quoad communi-
candam illi gravitatem in prudentum
æstimatione ita se habet Deus, eo quod
per affectum peccatori subijcitur, & læ-
ditur affectivē, ac si subijceretur illi in
effectū.

Deus iux-
ta Tho-
mistæ est
subiectū
morale
offensæ
non qui-
dem in
hæssio-
nis, sed
effectio-
nis.

74 Sed quis non videat hanc do-
ctrinam nihil soliditatis habere? Primo,
quia falsum est Deum affectivē subijci
homini in omni offensa mortali, quia ita
subijci nihil aliud esse potest, quam in
omni offensa mortali includi quoddam
Dei odium, & desiderium, ne Deus sit
Deus; id autem falsum est, quia simul
cum voluntate efficaci, ut Deus sit, com-
ponitur peccatum mortale in homine.
Secundo, quia licet quis expresē, & for-
maliter desideraret non existentiam Dei,
hoc desiderium non traheret infinitatē
ex malo illo infinito, quod desideraret.
Magnitudo enim iniuriæ non debet æsti-
mari ex malo, quod inferretur in hypo-
thesi impossibili. Alioqui posset homo
homini inferre iniuriam viribus naturæ
incompensabilem, nimirum si desidera-
ret tollere ab illo divinitatem sub ea hy-
pothesi si esset Deus. Solum ergo debet
pensari ex malo, quo re ipsa infertur,
vel inferri absolute potest. Vnde in his
evētib[us] impossibilib[us] voluntas nequit
pro facto reputari, nec prudentes inter-
pretari possunt, per inde se habere ho-
minem desiderantem Deo non existen-
tiam, ac si re ipsa illum læderet in bonis
intrinsicis, & privaret divinitate. Sicut
interpretari non possunt per inde se ha-
bere hominem, qui Deo amat efficaciter
existentiam, ac si re ipsa illam daret.
Patet ergo nullius esse momenti explica-
tionem illam.

Impug-
natur
hæc do-
ctrina.

SECTIO XI.

*Quo pacto possit à Deo trahere offensam suā
perioritatem ordinis, quin trahat
infinitatem.*

75 RECENTIORES Thomi-
stæ contendunt, Deum
mediante cognitione fini-
ta, gravificare posse infinite offensam.
Idque suadent ratione quadam desump-
ta ex P. Bernal disp. 4. de Incarnatione
num. 70. Nam Deus (inquit) per pecca-
tum mortale offensus illi præstat gravi-
tatem ordinis superioris ad omnem sa-
tisfactionem puræ creaturæ: sed eadem
ratio est transfusionis in offensam gravi-
tatis ordinis superioris, & gravitatis sim-
pliciter infinitæ: ergo non solum trans-
fundit in peccatum mortale gravitatem
ordinis superioris, sed etiam infinitā sim-
pliciter. Probatur minor, quia ideo De-
i offensus communicat gravitatem ordinis
superioris.

Ratio
qua nitū-
tur Recē-
tiores
Thomi-
stæ.

superioris, quia ipse superioris ordinis est, sed non solum est dignitatis ordinis superioris, sed etiam dignitatis simpliciter infinitæ: ergo eadem ratio militat, ut communicet offensæ infinitatem simpliciter, ac superioritatem ordinis. Secundo: nā persona offensæ ex se nō est minus potens dare infinitatem simpliciter, quam superioritatem ordinis offensæ sibi irrogatæ: & alias ex parte offensæ non est assignabilis ratio, cur vnum, & non aliud participet: ergo gravitas offensæ divinæ non solum est ordinis superioris, sed etiam infinita simpliciter.

76 Verum quamvis hoc argumentum magnificetur ab adversarijs, parum roboris habet: ad illud in forma respondeo negando minorem primi syllogismi, & ad eius probationem respondeo, non ideo præcisè offensam Dei esse in ordine superiori ad omnem satisfactionem puræ creaturæ, quia Deus ut cunctique est constitutus in ordine superiori ad quamlibet creaturam, sed quia est, in ordine simpliciter infinito. Nam sola infinitas simpliciter talis personæ offensæ potest esse ratio, cur eius iniuria sit inextinguibilis per quamcumque satisfactionem puræ creaturæ; nam si daretur creatura omnium perfectissima, illa esset in superiori ordine ad omnes alias infra ipsā contentas; & tamen iniuria illius non esset incompenfabilis per obsequia earum. Sic etiam Angelus est in superiori ordine ad hominem, & tamen iniuria ab isto contra illum commissa non est incompenfabilis per obsequia hominis. Vnde in forma distinguenda est illa propositio: ideo De⁹ offensus comunicat gravitatē superioris ordinis, quia ipse est superioris ordinis; præcisè, & ut cūque nego: quia superioris ordinis est cū excessu simpliciter infinito; concedo minorem, & nego consequentiam.

77 Et ad secundam probationem respondeo, ex parte offensæ dari rationem, cur participet superioritatem ordinis, & participare nequeat infinitatem simpliciter. Ratio primi est, quia gravis offensæ Dei essentialiter est contemptus infiniti boni: hic autem contemptus plus rationi dissonat, quam ei consonare possit quodlibet obsequium puræ creaturæ, quia quodlibet respectu tantæ maiestatis parvum censetur, cum tamen offensæ reputari nequeat, ut parva. Ratio secundi est, qui intra lineam contemptus Dei, unus potest esse maior alio, ut probatum manet, ac proinde nullus est simpliciter infinitus.

78 Quare argumentum est à minori ad maius, ac proinde inefficax. Nā ut peccatum mortale gaudeat illa superioritate, satis est, quod plus in illo displiceat Deus, quam complacet in satisfactione cuiuslibet puræ creaturæ; quod optime salvari potest, quin displiceat infinite, ut supra ostendimus. At infinitate simpliciter gaudere non potest, quin displiceat simpliciter infinite, nimirum displicentia summè movente ad summū odium, & indignationem contra personam peccatoris.

78 Hinc diluenda est alia instantia affinis: per nos offensæ est in superiori ordine, quamvis cognitio Dei illam constituens sit in ordine inferiori: ergo pariter esse poterit simpliciter infinita, quamvis cognitio illa sit finita. Respondeo in antecedenti non sumi superioritatem ordinis, & inferioritatem in eodem sensu, & relate ad idem, & ideo consequentiam non sequi. In forma, distinguo antecedens: sumpta superioritate, & inferioritate relate ad idem, nego; relate ad diversa, concedo antecedens, & nego consequentiam. Nam in antecedenti offensæ gravis Dei dicitur esse in superiori ordine, vel relate ad satisfactionem puræ creaturæ, per quam nequit condigne expiari: vel relate ad offensas aliarum personarum, quarum malitiam excedit. At cognitio Dei dicitur solum in inferiori ordine relate ad alias cognitiones Dei præstantiores. Iam vero ex eo, quod cognitio Dei habens supra se alias præstantiores possit constituere offensam Dei inextinguibilem per satisfactionem puræ creaturæ, & excedentem omnes offensas contra personas creatas: non inferitur cognitionem finitam Dei habentem supra se alias infinitas præstantiores posse constituere offensam simpliciter infinitā, & non habentem supra se aliam offensam Dei graviolem, imo sicut cognitio Dei potest crescere, ita & eius offensæ, quia Deus non concurrat ad gravificandam offensam, nisi præcisè, ut cognitus.

79 At insurges ex P. Berna. disp. 4. num. 70. in nostra sententia assignari non posse formam constituentem offensam in superiori ordine, quia in nostra sententia, hoc forma, neque est Deus ipse, qui offenditur, nec creatura, quæ offēdit, tum quia neutrum includimus in offensæ, tum quia tam offensæ simpliciter infinitus, quā offensor ab eius dignitate infinite distans, offensæ daret magnitudinem.

Ostenditur inefficacia illius rationis.

Alia instantia. Solvitur.

Obiectio ex P. Berna. Solvitur.

nitudinem simpliciter infinitam. Nec rursus hæc forma potest esse entitas ipsa actus, cum hæc non sit supremi ordinis, præter ista autem nihil aliud est assignabile: ergo.

Disiuitur

80 Respondeo tamen facile ipsam entitatem actus mali, ut libere elicita in his circumstantiis, in quibus adest advertentia plena ad legem graviter prohibentem, per seipsam esse in superiori ordine ad omnem satisfactionem puræ creaturæ, & ad omnem offensam contra personas inferiores. Quia talis entitas in his circumstantiis est contemptus divini præcepti, & maiestatis infinitæ, & cum hæc superioritas propter imperfectionem conveniat, sitque in genere imperfectionis, parum ad illam refert, quod actus sit infæ exiguæ perfectionis. Imo si possibile sit pura omisso peccaminosa, iam aliquod exercitium nullam dicens perfectionem erit in superiori ordine ad omnem satisfactionem puræ creaturæ. Vnde hic Author magnam passus est æquivocationem, dum existimavit limitatam perfectionem actus, & inferioritatem eiusdem in genere perfectionis impedire superioritatem in genere offensæ: nam esse in superiori ordine ad omnem satisfactionem puræ creaturæ, non est habere perfectionem excedentem quamlibet satisfactionem, sed potius habere imperfectionem moralem tantam, quæ rite expiari non posset per quamcunque satisfactionem puræ creaturæ.

Obiectio Recensio

81 Sed obijciunt ingeniosi Recensiores: ille actus, qui tendit in obiectum infinitum, debet esse infinitus, si nec ex principio; nec ex obiecto limitetur. At offensæ Dei non limitatur ex persona offensa, nec ex offendente: ergo est infinita. Minor quoad primam partem constat: quoad secundam vero probatur, quia limitatio principij duntaxat potest limitare perfectionem effectus, non autem eius imperfectionem, ad hanc enim potius conducit imperfectio principij: ergo limitatio personæ offendentis non minuit, sed potius auget offensam. Confirmatur primò: quia sicut vis cognoscitiva crescit ex maiori similitudine cum Deo: ita offensæ ex maiori distantia offendentis ab offenso: sed si daretur intellectus infinite similis Deo, eius cognitio esset infinita: ergo cum homo distet infinite à Deo, offensæ hominis adversus Deum erit simpliciter infinita. Confirmatur secundò: cognitio solum est conditio ad offensam,

sicut est conditio ad amandum. Sed quia est pura conditio ad amandum, potest cum cognitione minus perfecta dari in via actus charitatis, tam perfectus, quam in patria cum cognitione magis perfecta. Ergo ubi cognitio est sufficiens ad mortale, non debet offensæ supponens cognitionem clariorem Dei esse maior. Ex quo sequitur quamlibet offensam mortalem esse infinitam.

Eius confirmatio

82 Verum hæc obiectio multum probat, probat scilicet malitiam moralem odij Dei esse simpliciter infinitam, & omnem malitiam moralem desumptam ex circumstantia personæ offensæ, imo, & malitiâ mendacij deliberatè commissi cum advertentia ad Deum; nam huiusmodi malitiæ non limitantur ex parte Dei, cui displicent, & quem offendunt, nec ex parte creaturæ offendentis, quia limitatio principij licet limitare possit perfectionem effectus, non videtur tamen posse limitare imperfectionem, & malitiam eius. Ab omnibus, ergo respondendum est.

Repellitur ut multum probetur

83 Respondeo ergo, offensam limitari formaliter non per limitationem ipsius principij secundum se; alioqui quo imperfectior esset persona Deum offendens, offensæ minor esset: sed per limitationem illius principij, ut cognoscentis, & elicientis actum: nam quanto cum maiori advertentia, & clariore Dei cognitione, & cum maiori conatu ipsum odio habet, & contemnit eius præceptum, tanto magis eum offendit, & maiori odio & supplicio dignus est.

Responsio ad objectionem

84 Ad primam confirmationem, nego paritatem. Nam vis cognoscitiva identificatur cum similitudine substantiæ spiritualis ad Deum, vel est proprietas consequuta ad ipsam. Vnde Arithmetice crescit iuxta incrementum illius similitudinis; at offensæ Dei, nec identificatur realiter cum distantia offendentis ab offenso, nec est proprietas consequuta ad hanc distantiam secundum se; unde non debet esse tanta, quanta est distantia, sed quanta est malitia actionis prava, qua substantia infinite distans à Deo, ipsius præceptum violat. Nec illa distantia creaturæ à Deo ingreditur ad constituendam offensam in abstracto: falsoque arbitratur Bernal formam, à qua gravificatur offensæ, & constituitur simpliciter infinita, esse distantiam offendentis ab offenso. Etsi enim daremus offensam esse simpliciter infinitam, forma huius gravitatis non

Ad primam eius confirmationem

non foret ipsa distantia creaturæ à Deo; quatenus est aliquid creatum, sed ipsa infinita maiestas Dei offensus: tum quia, etsi persona offendens esset per impossibile æqualis Deo, adhuc offensa esset simpliciter infinita. Tum quia distantia illa nõ debet cognosci, ad hoc ut homo offendant Deum, cum non sit necesse, ut dum homo peccat mortaliter reflectat supra suā substantiam, eiusque distantiam à Deo; forma autem gravificans offensam, saltē ut conditionem requirit cognitionem.

85 Ad secundam confirmationē respondeo, cognitionem esse quidem conditionem respectu offensæ specificative sumptæ, id est respectu exercitij voluntatis, quo peccamus: non tamen respectu illius, ut est offensa gravis reduplicative: nam actio prava constituitur in ratione offensæ gravis per plenam advertentiam ad Deum ut graviter prohibentem illam. Vnde non eodem modo est conditio ad offensam, sicut ad amorem; nam hic in ratione amoris non constituitur adhuc de obliquo per cognitionem, esto hæc ingrediatur intrinsece ad effectum formalem amantis per modum constituentis proximam capacitatem subiecti.

Alia responsio. 86 Aliter rursus, nego paritatem: nam ubi actio amandi est eadem, voluntas non magis amat in vno casu, quam in alio, quamvis in vno casu melius cognoscat bonitatem obiecti, quam in alio, at quamvis actio offendendi sit eadem in vno casu, ac in alio, tamen voluntas magis offendit in vno, quam alio, si in vno melius cognoscit dignitatem personæ offensæ; nam illam et actio magis dissonat rationi, & magis displicet Deo in casu, quo elicitur cum maiori advertentia: at actio amandi non magis afficit, vel inclinatur voluntatem in obiectum pro casu, in quo elicitur cum maiori cognitione. Vnde dico non ideo præcisè posse dari in via cum cognitione minus perfecta actum charitatis, tam perfectum, ac in patria, quia cognitio est pura conditio ad amandum; sed quia amor non est maior per hoc præcisè, quod eliciatur cum meliori cognitione, sed indiget maiori intentione vel perfectione entitativa. At offensa est maior per hoc præ-

cisè, quod comittatur cum maiori Dei cognitione, esto conatus voluntatis sit physice idem.

(?o?)

SECTIO VLTIMA:

Præcauentur reliquæ obiectiones.

86 FUNDAMENTVM à priori adversariorum, quod tanto offensa est maior, quanto maior est ille, in quē delinquitur, desumptum ex doctrina Philosophi 5. Ethicorum, cap. 8. docentis, *Quod si is, qui magistratum gerit, alium percutiat, non est reperiendus: at si quispiam eum percussit, non solum reperiendus, veram etiā supplis officendus.* Hoc inquam, fundamentum non probat offensam personæ infinitæ esse infinitam: alioqui simili argumentō probari posset visionem, & amorem obiecti infiniti esse infinitam, & ratio est, quia offensa non debet crescere arithmetice ad incrementum personæ offensæ, sed satis est, quod crescat geometricè secundum quandam proportionem, tunc autem cresceret arithmetice, quando adæquaret ipsam personam in ratione offendibilis: tunc enim tantum excedere offensa offensam, quantum persona excedit personam, vnde offensa personæ infinitæ foret infinita. Quo pacto, quia cognitio comprehensiva adæquat cognoscibilitatem obiecti: tantum arithmetice debet comprehensio vnius excedere comprehensionem alterius, quantum vnū excedit alterum, vnde comprehensio obiecti infiniti debet esse simpliciter infinita.

88 Pater Puente Hurt. probat infinitatem peccati ex eo, quod meretur poenam æternam, nam hæc est infinita, cum sit maior, quam poena temporalis in finite intensa, quæ tamen foret simpliciter infinita. Totisque viribus contendit iustum non mereri gloriam, ut æternam, ut declinet hanc instantiam. Quod etiā contendit Bernal disp. 4. sect. 5. Sed respondeo facile poenam æternam non esse infinitam nisi secundum durationem, nec poenam temporalem infinite intensam habere infinitatem simpliciter in ratione poenæ, sed duntaxat in ratione qualitatis.

89 At hinc obijciat aliquis: quodlibet peccatum mortale meretur poenam infinite intensam, ut infinito tempore durantem: ergo est infinitum. Probatur antecedens: nam poena infinite intensa quocumque tempore finito durans est infra dignitatem peccati, nam qualibet duratione illius assignata, posset Deus assignare maiorem quàm excederet in puniendo: siquidem plus est puniri poena ut

Ex eo quod, quo maior est persona offensa, maior sit iniuria; nõ sequitur offensa personæ infinitæ esse infinitam.

Ex æternitate poenæ non rectè probatur infinitas poenæ.

qua;

quatuor per totam æternitatem, quam pœna, infinita per mille annos. V.g. ergo peccatum mortale de se dignum est pœna infinite intensa pro quocumque tēpore finito maiori, & maiori sine termino: ergo habet proportionem cum illa pœna, vt durante per totam æternitatem.

Diluitur

90 Respondeo primo per instā-
tiam meriti habentis condignitatem ad
visionem finitam æternam, quin habeat
ad visionem infinitam. Dico ergo pecca-
tum de se habere dignitatem, vt punia-
tur quacumque duratione determinata
illius pœnæ infinite intensæ: quin inde
liceat inferre habere condignitatem ad
infinitam durationem illius pœnæ: quia
est argumentum à minori ad infinite ma-
ius; quapropter si esset possibilis pœna
infinite intensa, & per illam Deus vellet
punire peccatorem necessario deberet
punire citra condignum, & minus quam
mereretur, quia non posset decernere illā
intensionē pro tota æternitate, quia hoc
esset crudeliter, & vltra condignum pu-
nire: sed deberet determinare durationē
aliquam temporalem illius pœnæ, quæ-
libet autem eiusmodi duratio pœnæ in-
finite intensæ non adæquat condignita-
tem peccati.

Alia ob-

iectio id

ipsum

conten-

dens ex

eo quod

peccatū

plus me-

reatur

pœnæ,

quā me-

reretur

premiij

act⁹ cha-

ritatis

infinite

intensus.

91 Sed ad probandum assump-
tum obiectionis precedentis sic insurges.
Peccatum mortale plus meretur pœnæ,
quam mereretur premiij actus charitatis
infinite intensus, adhuc vt elicitus ab ho-
mine puro habente gratiam habitualement
infinite intensam; siquidem peccatū plus
habet malitiæ, quam haberet bonitatis
actus ille, adhuc vt dignificatus à gratia
infinite intensus, siquidem non foret condigna sa-
tisfactio pro mortali. At homo iustus per
illum actum mereretur gloriam infinitā,
quoad durationem, & intensionem: ergo
peccator per mortale meretur pœnam
infinite intensam, quoad intensionem, & dura-
tionem.

92

In primis negari potest pec-
catū mortale plus habere malitiæ, quam
haberet bonitatis actus ille infinite in-
tensus. Potestque dici illum actum fore
condignam satisfactionem pro mortali,
quod nō est contra Patres, quia ille actus
absolute est impossibilis. Secundo res-
pondeo, quauis homo per peccatum
mortale non mereatur pœnam infinite
intensam, adhuc maiorem pœnam mere-
ri, quam mereretur primum ho-
mo iustus per illum actum, quia mere-
retur impœnitentiam finalem, & tamen
ille iustus nō mereretur perseverantiam
finalem, sed solum gloriam infinite inte-
sam subconditione discessus in gratia.
Plus est autem mereri absolute pœnam
æternam finite intensam, quam conditio-
nate gloriam æternam infinite intensam.
Denique quamvis non superesset alia so-
lutio, satius foret dicere opera iustorum
non mereri gloriam, vt æternam, quam
asserere peccatum mortale esse simplici-
ter infinitum in ratione offensæ.

Enervatur

93

Vltimo obijcies: peccatum
mortale meretur carentiam vnionis hy-
postaticæ debitæ ex promissione divina:
ergo meretur pœnam infinitam. Res-
pondeo primo privationem illius vnionis
non esse pœnam infinitam, quia solum
privat bono infinito, vt communicato
finite. Secundo licet carentia vnionis
illius dicatur esse infinita in ratione ma-
li physici, non tamen in ratione pœnæ;
nam privatio eo est maior in ratione pœ-
næ, quo privat bono magis debito, & ne-
cessario, vnio autem hypostatica, licet
esset maximum bonum illius humanita-
tis, cui esset promissa, non tamen maxi-
me debitum, & necessarium: vnde eius
privatio non foret maxima pœna. Circa
hoc argumentum legantur Card. de Lu-
go disp. 5. à n. 43. P. Aldrete disp. 4,
sect. 1. n. 7. & sect. 2,
n. 13.

Et eo

quod

peccatū

merere-

tur pri-

uationē

vnionis

hyposta-

tica, nō

proba-

tur esse

infinitū

DISPUTATIO III.

DE NATURA PECCATI ORIGINALIS, VBI DEFENDITVR ANTIQVATA SENTENTIA Div. Augustini constituentis peccatum originale in reatu.

Ad questionem 82.

INTEGRA Tractatio peccati originalis plures postulabat disputationes, nos in hac disputatione dicemus dumtaxat, quæ sufficient ad penetrandam eius naturam, de qua agit D. Thomas quæstione 82.

SECTIO PRIMA.

Quibusdam præsuppositis, referantur sententia celebrioris de constitutione peccati originalis.

Peccatū
originalis
le est ve-
re, &
proprie
peccatū.

IN primis supponendū est, peccatum originale esse vere, & proprie peccatum: Id quod constat ex Tridentino Sess. 5. Canone 5. illis verbis: Siquis asserat per gratiam quæ in baptismo confertur, non tolli totum id, quod veram, & propriam rationem peccati habet, anathema sit. Est autem difficillimum explicatu, quid sit illud, à quo parvuli tanquam à forma denominantur vere peccatores. Propter quod Augustin. libro 1. de Eccles. moribus, cap. 22. ait: Peccato antiquo nihil ad prædicandum notius nihil ad intelligendum secretius. Et sermone 14. de verbis Apostol. ingenue fatetur, se multis in hac re difficultatibus satisfacere non posse. Ratio autem difficultatis sumitur, ex eo quod omne peccatum morale proprie tale debet esse voluntarium: parvulis autem non videtur vllō modo esse voluntarium peccatum illud, cum quo concipiuntur; quia nullam libertatem tunc exercent, nec exercuerunt, quando Adamus peccavit: quomodo ergo est peccatum eorum quid illis voluntarium?

conveniant, peccatum originale, quod per seminalem propagationem derivatur in parvulos, solum esse illis physice voluntarium in capite, seu in primo parente. Sed est dissidium, an saltem moraliter dicatur ipsis voluntarium peccatum illud primi Parentis, quo sibi, & posteris amisit gratiam originalem, ita ut interpretative illud commiserint, quod peccatum dicitur originale originans, seu originale actuale; & hac ratione sit ipsis voluntarium peccatum originale originatum, seu originale habituale, quod ex illo peccato primi parentis derivatur in ipsos, eosque denominat peccatores, ut ex peccato actuali personali derivatur peccatum habituale, à quo quis denominatur peccator.

3 His suppositis, & omisissis hæreticorum erroribus, & quibusdam Catholicorum opinionibus iam absolutis, communior sententia Theologorum affirmat, peccatum originale, à quo posterius Adam peccatores appellantur; esse privationem sanctitatis, & iustitiæ originalis debitæ inesse ipsis ex Dei voluntate, & pactione, qua primus parens pro illis iustitiam accepit. Nimirum Adamus gratiam, & iustitiam accepit ea lege, & pacto, ut si observaret præceptum non comedendi de ligno scientiæ boni, & mali, eam sibi conservaret, & derivaret in posteros, quasi iure hæreditario: sin minus eam sibi, & posteris amittere. Quia ergo parvuli concipiuntur denudati iustitia, & sanctitate originali, quam haberent, si Adamus observaret præceptum, & quam debuerunt habere, quatenus ille observando præceptum debuit eam in ipsos transfundere, ideo dicuntur concipi in peccato. Ita D. Anselm. lib. de conceptu Virg. & peccato originali, c. 3. inquit:

In quo
conve-
niant, &
in quo
differant
Aucto-
res Ca-
tholici

Primæ
sententiæ
consti-
tuens pec-
catū ori-
ginale in
privati-
one
gratiæ

Ratio du-
bitandi
in contra-
rium.

2 Omnes Theologi Catholici

Pecc-

Peccatum originale non est aliud, quam absentia iustitiae debita. Div. Thom. 1. 2. quæst. 82. & Thomistæ communiter, Pater Vazquez 1. 2. disputatione 132. cap. 9. Bellarmin. lib. 5. de amissione gratiæ, cap. 17. Eximius Doctor 1. 2. disput. 9. de peccatis, sect. 2. Valentia, & alij apud Salas tract. 13. disput. 11. sectione n. 33. & 35.

Secunda
sententia
constituens
illud in
peccato
Adami
moraliter
manente in
posteris.

4. Secunda, celeberrimaque sententia affirmat, peccatum originale nihil aliud esse, quam ipsam Adami in obedientiam, qua ipse primum, deinde eius posterius peccatores constituti sunt. Ita Albertus Pignus controversia 1. & Ambrosius Catherinus opusculo de peccato originali, cap. 8. In hanc sententiam acriter invehitur Pater Vazquez ea disputatione 132. cap. 2. asserens ipsam coincidere cum sententia Pelagij, & damnatam esse in Tridentino: & Bellarminus ubi supra eam appellans errorem: à qua tamen nota illam liberavit Sotus libro 1. de natura, & gratia, cap. 9. & Pater Salmeron non solum hoc etiam præstitit, sed etiam magna probabilitate donavit disputatione 46. in caput 5. epistolæ ad Romanos, ubi acriter pungit eos, qui eam Pelagianismi accusant: Pelagiani enim (inquit ille) dicebant, peccatum originale ita fuisse Adæ, ut solum fuerit personale ipsius, & non nostrum; & ideoque nihil nobis nocuisse, nisi nos similiter peccando parentes nostros imitetur, ac proinde non propagatione transfundi, sed exemplo, quod est tandem negare peccatum originale. At hæc sententia asserit, peccatum ipsum actuale Adami in nobis esse originale, nosque vere reddere peccatores, ideoque dici peccatum mundi, & vitium naturæ, quia egressum Adami personam factum est commune omnium, totamque læsit naturam.

Vindicta
tur à cœ-
lura.

Gravēs
Theologi
defendunt
hanc
sententiam
rectè ex-
plicatā.

5. Et hanc sententiam rectè explicatā sequuntur hæc tempestate gravissimi Theologi asserentes, formā illā à qua parvuli denominantur peccatores originaliter, esse ipsam transgressionem Adami, quatenus moraliter perseveranter in ordine ad filios, licet iam non perseveret in ordine ad ipsum Adamum, cui post poenitentiam Deus dimisit illud peccatum, quatenus ipsum denominabat peccatorem, & noluit dimittere, quatenus moraliter fuit peccatum posterorum, nisi parvulis applicaretur

propter merita Christi medium baptismi. Ita Cardinalis de Lugo disputatione 7. de poenitent. num. 98. Pater Arriaga 1. 2. disputatione 51. sectione 4. Pater Requienus disput. 25. num. 23. Pater Aldrete in manuscriptis, & alij non pauci: qui Auctores eodem modo discurrunt de peccato originali originato, seu habituali, ac de peccato personali. Unde sicut in ipsorum sententia habituale personale nihil aliud est, quam peccatum præteritum moraliter perseverans, & habitualiter manens, sive ratione non condonationis extrinsecæ, sive ratione privationis gratiæ; ita peccatum originale nihil aliud est, quam peccatum actuale Adami, & posterorum in ipso, quatenus moraliter perseverans ratione privationis gratiæ, quæ cuilibet parvulo inest.

6. Eandem sententiam tenet gravissimus Theologus Alphonsus Curiel 1. 2. quæst. 82. articulo 3. dubio 2. nam ibi §. 3. probat, peccatum originale non esse privationem gratiæ, nec privationem iustitiæ originalis adhuc, ut inductam ex peccato præterito; & postea §. 4. asserit, esse formaliter privationem conformitatis ad legem, quam transgressus est Adam, ut caput nostrum, non quidem ut est actualis transgressio, sed ut est terminus resultans ex Adami transgressione. Quod perinde est, ac si diceret, consistere in ipsa malitia formali peccati commissionis primi parentis, quod moraliter etiam fuit nostrum, quatenus illa moraliter perseverat. Malitia namque peccati commissionis iuxta ipsum consistit in privatione illius conformitatis, & remanet moraliter, dum Deus non infundit gratiam iustificantem. Idem docet Zumel ibi quæst. 82. art. 3. disp. 2. conclus. 5. & 6.

7. Tertia sententia est D. Augustini asserentis apud Patrem Vazquez ea disputatione 132. capite 3. peccatum originale proformali nihil aliud esse, quam reatum æternæ damnationis, quæ parvuli contrahunt ex peccato primi parentis. Quam sententiam postea explicabimus, & defendemus, licet à Theologis communiter deferatur.

8. Ego in primis censeo hanc tertiam sententiam re ipsa non distinguī à secunda. Deinde iudico, alterum è duobus necessario dandum esse,

Tertia
sententia
August.
consti-
tuentis
peccatū
originalē
in rea-
tu.

Nostrū
iudiciū
in hac
contro-
versia.

nempe, vel formam, à qua parvulus de-
nominatur peccator, esse ipsum peccatū
Adami moraliter nostrum, quatenus mo-
raliter perseverans; vel esse privationem
gratiæ existentem in parvulis in pœnam
peccati, quod in Adam commiserunt.
Nam vel ipsum peccatum actuale præ-
teritum debet esse forma, à qua quis
denominatur habitualiter peccator; vel
aliquis terminus, seu effectus ex illo re-
lictus in homine, qui peccavit: hic autē
effectus nequit, esse alius, quam privatio
iustitiæ, & sanctitatis habitualis. Nam
termin⁹ relictus ex peccato actuale, ut sit
forma, à qua quis denominetur pecca-
tor habitualiter, debet esse aliquis effe-
ctus essentialiter impossibilis cum
eo, quod quis in sensu composito eius re-
cuperet amicitiam deperditam per pec-
catum, seu essentialiter impossibilis
cum eo, quod quis reddatur denuo ami-
cus Dei. iste autem effectus nequit, esse
alius, quam privatio gratiæ: nam hæc
pugnat cum statu amicitiae, & est effe-
ctus relictus ex peccato actuale Adami:
ideo enim parvuli concipiuntur privati
gratia, quia Adam peccavit, & ipsi in eo
peccaverunt; nam si Adamus non pec-
casset, simul cum esse naturali acciperent
esse supernaturale gratiæ. Præter istam
autem privationem gratiæ, & sanctita-
tis reliqui omnes effectus relictī in no-
bis ex peccato primi parentis sunt com-
possibilis cum statu amicitiae, nempe fo-
mes peccati, seu concupiscentiæ, rebel-
lio appetitus sensitivi contra rationem,
debitum mortis corporalis, & similes;
nā isti omnes manent in renatis per bap-
tismum, ac proinde coniunguntur cum
statu iustificationis, & amicitiae. Ante
quam autem decernamus, quid dicen-
dum sit, prius explicare oportet, an &
quomodo peccatum originale sit volū-
tarium parvulis, & quid sit, eos in Ada-
mo peccasse.

SECTIO SECVNDA.

An, & quomodo peccatum originale sit vo-
luntarium parvulis, & quid sit illorū in
Adamo peccasse?

9 **P**ECCATVM originale, cum
quo parvuli concipiuntur,
non fuisse voluntarium ipsis,
sed soli Adamo affirmat P. Ferdinandus
de Salazar in egregio opere de concep-
tione, cap. 1. à n. 34. & P. Vazquez 1. 2.

disp. 131. n. 8. ubi docet, peccatū perso-
næ, quod in operatione consistit, postula-
re voluntarium personæ operantis: pec-
catū vero originale, quod in defectu na-
turæ positum est, secundum, solum postula-
re voluntariū aliena voluntate: & n. 9.
ubi ait: parvulos quidem habere vere, &
proprie peccatum, sed non peccasse: quia
peccare denotat defectum in operatione
personæ: at habere peccatū, de defectu na-
turæ secundū esse etiā dicitur. Pueri igitur
in se ipsis iuxta hunc Auctore nō di-
cuntur peccasse, cum tamen in se ipsis di-
cantur peccatum habere: dicuntur tamē
in Adam peccasse, quia peccatū primi pa-
rentis ipsis etiā nocuit, quatenus in illo
iustitiam, ut in capite habebant.

10 Quod disp. 130. num. 1. am-
plius explicat, inquiens: peccatum origi-
nale appellamus defectum aliquem non
operationis, sed naturæ, quo ita male se
habet, ut eo sit digna aliqua pœna, ita
quod non sit defectus ille malum pœnæ,
sed potius malum morale, quod est dig-
num aliqua pœna. Dicitur autem origi-
nale, non quia sit origo aliorum pecca-
torū, sed quia in generatione, seu origine
ipsa contrahitur, vel quia ab origine, hoc
est à primo parente derivatur. Dum au-
tem dicit, illum defectum non esse pœ-
nam, intelligit, non esse pœnam alicuius
peccati ipsorum parvulorum, ut ipse ex-
plicat disp. 132. n. 41. quia in ipsis par-
vulis nihil potest esse prius, quo reddan-
tur digni privatione gratiæ, quæ priva-
tio est defectus ille, in quo consistit pec-
catum originale, est tamen ille defectus
pœnæ peccati primi parentis, nam prop-
ter illud parvuli denudantur iustitia, &
sanctitate originali cū qua conciperen-
tur, si Adam non peccasset.

12 In hanc sententiam acriter
invehuntur Egidius à præsentatione in
opere de conceptione lib. 2. quæst. 1. art.
3. & Pater Arriaga 1. 2. disputatione 51.
sectione 2. Præcipua ratio est: quia im-
plicat, aliquem vere dici peccatorem per
maculam alicuius peccati, quod ipse nū-
quam commisit: macula enim habitua-
lis relinquitur ex peccato actuale, ex pec-
cato autē à me nullatenus cōmisso, mihi-
que nullo modo voluntario nequit in me
relinqui macula habitualis: hæc enim nō
est voluntaria in se, sed in causa, & deno-
minative à peccato actuale: si ergo hoc
nullo pacto fuit mihi volūtariū ex illo in
me nō potuit derivari macula habitualis,
quæ me vere peccatorem reddat, & Dei
ini-

Primā
sentētia
affirmās
esse solū
volunta-
rium ca-
piti.

In illam
acriter
invehi-
tur Egi-
dius, &
alii.

inimicum, ut ergo parvuli denominentur maculati moraliter, & peccatores per maculam in illis relictam ex peccato actuali Adami, opus est, ut istud eis fuerit aliquo pacto voluntarium.

Ceterum
eius im-
pugna-
tio ener-
vatur ex
P. Vazq.

12 Hanc objectionem præoccupavit Pater Vazquez dum docuit, maculam quidem habitalem personalem debere esse voluntariam subiecto, quod per illam inficitur, & solum posse resultare ex peccato actuali commisso ab ipso, aliam tamen esse rationem de macula originali, nam ista non est peccatum personæ, sed naturæ, quia est defectus non in operatione, quæ personæ tribuitur, sed in esse, quod naturæ convenit: ad peccatum autem naturæ satis est, quod sit voluntarium capiti totius naturæ, seu primo principio, & supremo illius Principi, atque origini. Quare respondebitur, privationem iustitiæ originalis in parvulis esse peccatum per hoc præcise, quod Adamus, tanquam primus fons, & origo totius naturæ humanæ acceperit iustitiam originalem non solum pro se, sed pro filiis suis eam in ipsos derivaturus, quasi iure hæreditario simul cum esse naturali, si observaret præceptum sibi impositum, & derivaturus iniustitiam, & privationem sanctitatis, si præceptum violaret. Quæ solutio colligitur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 82. articul. 1. ad 2. ubi, sic ait: Actuale peccatum est in ordinatæ, quædam actus; originale vero cum sit peccatum naturæ, est quædam inordinata dispositio ipsius naturæ, quæ habet rationem culpæ, in quantum derivatur ex primo parente.

23 Quare, ut inquit Pater Vazquez disp. 13. 2. num. 45. peccatum non tantum dicitur de operatione, sed etiam de effectu extra illam, quamvis peccare solum de operatione dicatur: nam & monstra in naturalibus peccata naturæ dicuntur. Hinc defectus ille iustitiæ originalis est peccatum morale parvuli, quia est defectus gratiæ, & sanctitatis, atque amicitiae, quamquisq; debebat habere, quatenus eius primus parens pro illo iustitiæ accepit, & debuit illam in eum derivare. Unde qui cum illo defectu nascitur, nascitur inimicus, & offensus Deo, non quia male fecerit, sed quia natus est sine sua iustitia, cum qua nasci debebat.

Illam ta-
men sen-
tentiam

14 Sed tamen negari non potest, hanc doctrinam valde extenuare ratione peccati originalis: quia si defectus ille iustitiæ originalis, nec physice, nec moraliter est

voluntarius ipsis parvulis, non videtur quo pacto possit proprie dici ipsorum peccatum; cum ratio peccati moralis ut sit, & prout distincta à peccato pure physico, essentialiter involvat voluntarium: voluntarium enim hoc debet esse respective ad subiectum, quod inficitur peccato. Nec refert, quod peccatum originale dicatur peccatum naturæ, ideo enim tale dicitur, quia totam naturam inficit, & simul cum esse naturali communicatur. Id autem non probat, non debere esse voluntarium singulis individuis naturæ, quæ illo inficiuntur, voluntarium inquam, si minus physice, saltim moraliter, & interpretative. Unde parvuli non ideo solum dici debent, peccavisse in Adamo, quia peccatum Adami illis nocuit: peccatum enim alterius mihi nocere, non sufficit, ut ego dicar peccare in alio: sed quia moraliter ipsi cum Adamo transgressi sunt præceptum, habueruntque moraliter obligationem illud observandi.

valde
extenuat
rationem
culpæ
originalis

15 Secunda ergo sententia, & communior inter Theologos, affirmat, peccatum originale esse moraliter, & interpretative voluntarium parvulis: eosque moraliter peccavisse, quando Adā peccavit, ita ut actio illa Adami physice quidem ipsi solum fuerit voluntaria, moraliter vero omnibus parvulis. Ita P. Suarez disp. 9. de peccatis, sect. 2. n. 28. & lib. 3. de opere sex dierum cap. 21. n. 19. Bellarminus lib. 2. de amissione gratiæ, & statu peccati, cap. 10. & lib. 5. cap. 18. Curiel 1. 2. quæstione 81. art. 1. dubio 2. §. 6. Egidius lib. 2. de conceptione 1. quæstione 1. articul. 6. & frequenter Recentiores Theologi.

Secunda

16 Probatur autem clarissimis Patrum testimonijs. Augustinus namque lib. 3. de peccatorum meritis, & remissione cap. 7. ad finem eam plane docet his, verbis: Nec illud liquide dici potest, quod peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit, cum scriptura dicat, in quo omnes peccaverunt. Nec sic dicuntur, ista aliena peccata, tanquam omnino ad parvulos non pertineant, siquidem in Adam omnes tunc peccaverunt, quando eius natura illa insita, in qua omnes gignere poterat, adhuc omnes ille unus fuerunt. Alia plura loca reperies apud Bellarminum locis nuper citatis: ex quibus constat, voluntates parvulorum moraliter fuisse identificatas cum voluntate primi parentis in ordine ad observandum, vel violandum præ-

Probatur
autem
auctoritate
Patrum

ceptum illud non comedendi de ligno scientiæ boni, & mali. Vnde idem Augustinus in Psalmum 118. concion. 25. docet: Parvulos contineri inter prævaricantes, de quibus ait David, prævaricantes reputari omnes peccatores terræ, quia legē in paradyso cum primo parente transgressi sunt. Idem docet Basiliius homilia de ieiunio: Omnes cecidimus, quia omnes in primo parente non ieiunavimus. Et Fulgentius lib. de Incarnat. Omnes testamentū Dei transgressi fuimus, transgrediente primo parente. Denique Bernardus serm. 1. in Dominicam 1. post octavam Epiphaniæ: Nostra est Adami culpa, quia etsi in alio nos tamē peccavimus, & nobis iusto Dei iudicio imputabatur, licet occulto, in obedientia Adami.

Explicatur transfusio voluntatis.

17 Qua autem ratione potuerit peccatum Adami esse voluntarium parvulis, qui non dum erant, quando Adamus peccavit, explicat optime P. Suarez disp. 9. de peccatis, sect. 2. n. 28. Nam si quisque nostrum voluntatē suam ita in voluntatē alterius transferret, ut quod ille vellet, id se velle profiteretur, iam posset dici voluntate alterius velle, quod ille vult, ad hunc ergo modum intelligendum est, Deum ut supremum dominum omnium filiorum Adæ transfuisse voluntates eorum in voluntatem primi parentis in ordine ad illud præceptū, cuius observatio alligari voluit Deus fortunam Adami, & posterorum; ut nimirum Adamo illud observante, posterius quoque illud cēferentur, observare, & media hac observatione mereri iustitiā originalem commissam Adamo pro se, & pro ipsis, ipso vero violante tale præceptum, mererentur, concipi sine iustitia, & sanctitate; & quemadmodum si omne genus humanū tunc cum plena libertate existeret, quando Deus pactum inivit cum Adamo, posset omnes, vices suas illi committere prudenter, utpote viro sapientissimo, & eximie Sancto, ut ipse nomine omnium ageret, ita Deus potuit consensum istū filiorum Adæ supplere volendo, ut electio Adami haberetur pro electione propria posterorū ad transmissionem, vel iacturā iustitiæ originalis; non solū quia supremus dominus, & gubernator, sed etiam quia totum illud pactum erat in nostrum commodū; propterea enim præstitit Adamo gratiam, auxilia, & dona, omnesque interiores inimicos abstulit, & unū tantum, atque levissimum præceptum im-

posuit, ut esset magis idoneus ad obediendum, atque adeo ad conservandam nobis iustitiam, quam ad peccandum.

18 Id etiam potest exemplis declarari: nam si Respublica valet ita transferre voluntatem pupilli in tutoris voluntatem, ut contractum, quem facit, vel rescindit tutor, censeatur pupillus facere, vel rescindere: cur Deus qui supremus dominus est nostrarum voluntatum, non poterit in nostrum commodum, & utilitatem transferre nostras voluntates in voluntatem Adami, ut per electionem illius, quam promptē, & facile poterat habere, consequeremur bonum gratiæ originalis nostræ naturæ indebitum, expositi illud amittere, si Adamus præceptum violaret? Hæc enim transfusio magnam spem afferebat posterioritati ingentis lucri: & licet illos exponeret periculo peccandi originaliter, quia tamen per hoc peccatum non erant amissuri bonum aliquid naturæ absolutè debitum, nec promerituri poenā sensus, sed solum erant amissuri bonum illud supernaturale gratiæ originalis, & promerituri poenā damni consistentem in privatione beatitudinis supernaturalis, optime potuit Deus velle, ut electio Adami reputaretur electio posterorum in ordine ad lucrandam iustitiam originalem, vel illam amittendam, licet non posset reputari in ordine ad poenā sensus, quam Adamus peccando sibi ipsi promeruit.

Declaratur ex-
emplis,

19 Est tamen discrimen inter unam, & aliam transfusionem: nam cum Princeps, vel Respublica non habeat dominium supra actiones internas, sed solum supra bona externa subditorum, solum poterunt transferre voluntatem pupilli in voluntatem tutoris in ordine ad aliquas actiones externas ordinatas ad rectam administrationem bonorum. Deus vero cum sit supremus omnium dominus poterit transferre voluntatem posterorum in voluntatem primi parentis quoad actionem liberam, & bona interna. Rursus Princeps, vel Respublica solum potest facere illam transfusionem quoad bonum temporale solius pupilli, non tamen in ordine ad esse morale, vel spirituale, in quod nullum habet ius: unde si tutor iniuste contrahit, & peccat, non propterea pupillus iniuste con-

contrahere, aut peccare censetur coram Deo: Deus vero pro suo supremo dominio potuit voluntates posterorum in Adamum transferre in ordine ad rectam, vel pravam operationem, qua conservaretur, vel amitteretur.

Cur peccante Adamo dicantur posterii peccasse in ipso.

20 Propter hanc ergo transfusionem voluntatum factum est, ut peccante Adamo, posterii in ipso, & per illius electionem moraliter peccarent: quia in ordine ad amittendam iustitiam, & sanctitatem sibi promissam sub conditione, quod Adam observaret præceptum per inde se habuerunt, ac si in propria persona, & per proprium actum violarent illud præceptum non comendo de ligno vetito, licet non se habuerint per inde in ordine ad promerendam poenam sensus: & hoc est, posterii peccasse in Adamo, nempe moraliter violasse præceptum. Unde non ideo præcisè peccaverunt in Adamo, quia istius peccatum ipsis nocuit, ut volebat Pater Vazquez, sed quia ob illam transfusionem voluntatum inobedientia Adami fuit moraliter inobedientia posterorum illos reddens actu peccantes, sed in alio, id est per electionem physice elicitam ab alio.

SECTIO III.

An, & quale pactum Deus iniecit cum Adamo?

Quomodo pactum hoc explicetur a Doctoribus.

21 SED restat videre, an Deus verum pactum iniecit cum Adamo. Docent communiter Doctores, Deum in prima hominis creatione, ita cum Adamo pepigisse: „Si hanc, quam præcipio legem, fideliter custodieris, iustitiam, & gratiam meam, & tibi, & omnibus tuis posteris conservabis, si vero pactum meum irritum feceris, tibi & illis eam amittes. Potest autem hoc pactum bifariam institui. Primo stricte, ita ut Deus expectaverit consensum Adami ad hoc, ut ei imponeret obligationem conservandi iustitiam originalem pro se, & pro posteris. Secundo: ita ut nullo expectato consensu Adami eam illi obligationem imposuerit. Sorus libro 1. de natura & gratia, cap. 10. pactum istud fabulosum appellat: Nam quid Deus (inquit) opus habebat Adæ consensu? nam citra eius consensum potuit obligare totam naturam tanquam eius dominus in-

re creationis. At Pater Salmeron in caput 5. epistolæ ad Romanos, disputatione 45. in finem defendit, verum, & rigorosum pactum de facto intercessisse inter Deum, & Adamum, idque probat varijs locis Scripturæ. Pater Suarez lib. 3. de opere sex dierum, cap. 21. contendit, utramque sententiam in aliquo sensu veram esse.

22 Ego in primis censeo, ut Adamus obligaretur ad observandum præceptum, non tantum, ut persona particularis, sed etiam ut persona publica, & ut operaretur nomine posterorum, ita ut isti moraliter censerentur observare præceptum, illo observante, & transgredi, illo transgrediente, necessariam fuisse pactionem illam, id est ordinationem, qua Deus se obligaret ad transfundendam iustitiam originalem in parvulos sub conditione, quod Adam observaret præceptum: nam sine hac promissione minime stat, Adamum esse caput morale posterorum ad influendum in illos sanctitatem originalem; nec stat, parvulos contrahere maculam originalem, dum concipiuntur sine iustitia, & sanctitate: quia iustitia originalis non potuit esse debita ipsis, nisi ratione illius promissionis.

Prima nostra conclusio.

23 Insuper assero præter hoc necessariam fuisse peculiarem Dei voluntatem alligantem voluntates posterorum voluntati Adami: Nam sine hac transfusione voluntatum non potuit Adamus agere omnium nomine, ita ut illo observante præceptum, vel violante, ipsi quoque censerentur observare, vel violare. Nam sicut Deus statuit devastare Syriam 4. Regum 13. sub conditione, quod Ioas Rex septies percussisset terram, etiam potuit assumere obedientiam Adami, ut personæ particularis, tanquam conditionem ad derivandam iustitiam originalem in omnes posterios. Ut ergo Adamus observaret præceptum, ut persona publica, & nomine totius naturæ, opus fuit illa speciali voluntate.

Secunda

24 Deinde censeo, ut Deus obligaret Adamum, tanquam personam publicam, non debuisse expectare, ut Adamus nomine posterorum in impositionem illius obligationis consentiret. Nam voluntas Divina se sola non expectato Adami consensu, ipsum, & in eo totam naturam obligare potuit. Nec video fundamentum sufficiens ad

Tertia

asserendum de facto expectasse. Quare licet illud pactum fuerit conditionarum in ordine ad obligandum Deum ad transferendam iustitiam in posteros Adæ, quia expectabat istius obedientiam: non tamen in ordine ad obligandum Adamum, & in eo totam naturam. Quare nomine pacti initi à Deo cum Adamo nihil aliud mihi videtur significari, quam illam ordinationem, quam Athanasius libro de Incarnatione Verbi de primis parentibus loquens expressit his verbis: *Introduxit eos in paradysum, & tunc præscripsit, ut si gratiam illam conservarent, probique manerent, fruerentur in paradyso hilarissima visa præter id, quod ipsis in cælo immortaliter destinatum erat, sin autem prævaricationem facerent, cognoscerent, se morituros.*

Dubium
incidens
resolvi-
tur.

25 Sed dubium restat, an vñ Adam peccaret tanquam persona publica, & ut gerens personam posterorum debuerit habere notitiam illius voluntatis specialis Dei, qua voluntates posterorum in ipsum translatae sunt? Respondeo affirmative cum Curiel quæst. 81. articul. 1. dub. 2. §. 6. quia alias transgressio præcepti non esset voluntaria ipsi, ut capiti; quia circumstantia omnino ignorata nequit esse voluntaria: unde non potuit transgredi præceptum illud ut caput, nisi cognosceret sibi ut capiti impositum. Verum quidem est, Deum potuisse apud se statuere derivare gratiam in posteros sub conditione obedientiae Adami, & hoc decretum ei non manifestare: ceterum in hoc eventu quamvis suo peccato noceret parvulis, isti tamen non peccarent, peccante Adamo.

SECTIO IV.

Nostrium iudicium de sententia constituyente peccatum originali per privationem gratia.

Cõmunẽ
ne argu-
mentum
contra
illũ sen-
tentiam,

26 SOLET hæc sententia impugnari hoc argumento: Deus amat privationem iustitiæ originalis, cum qua nascuntur parvuli, cum illa sit poena peccati primi parentis, & Deus poenam amet. At Deus non amat peccatum: ergo illa privatio non est peccatum. Curiel, Cardinalis de de Lugo, & alij satis impugnant solutionem, quam Pater Vazquez ea disputatione 132. n. 41. huic argumento adhibuit; estque communis inter defensores

illius sententiae. Quod ego etiam facile præstarem, ni brevitati consulere.

27 Alia tamen potest adhiberi solutio illi argumento, quæ non adeo facile impugnari possit, quam hic proponam in gratiam sententiae communis. Pro qua suppono, nomen peccati bifariam sumi: primo pro actione cum lege pugnant, à qua quis denominatur actu peccans. Secundo pro termino relicto ex hac actione, & à quo quis denominatur peccator, qui terminus appellatur peccatum habituale. Quo supposito, dici valet ad argumentum, peccatum actuale nullo modo posse terminare volitionem divinam prosecutivam, nec antecedentem, nec consequentem; cum sit essentialiter contra legem, & voluntatem divinam. Ac peccatum habituale posse terminare volitionem divinam consequentem, estò nõ possit terminare antecedentem.

28 Quod nequeat terminare antecedentem, patet; quia cum Deus habeat voluntatem efficacem conservandi gratiam in homine elevato ad finem supernaturalem sub conditione, quod ille non peccet graviter, & aliunde absolute velit, quantum est ex se, ne peccet: absolute quantum est ex se vult, ut homo ille nunquam privetur gratia, ac proinde vult, quantum est ex se, & antecedenter, ne detur peccatum habituale. Quod autem istud possit terminare volitionem divinam consequentem, nimirum conceptam intuitu suppositionis, quam Deus ex se odio habet; suadetur: quia quamvis absolute malum sit, quod homo existat in statu peccati, & sit habitualiter peccator, tamen quod hoc habeat ex suppositione, quod peccaverit actualiter, malum non est; quia potest contingere citra ullum exercitium humanæ libertatis, & pro solius Dei nutu volentis remittere iniuriam semel sibi irrogatam: ergo non est absurdum, quod ex suppositione peccati actualis Deus amet peccatum habituale; & consequenter non est absurdum, quod illud constituatur in privatione gratiae, quam Deus amat ex suppositione peccati actualis, & antecedenter odio habet.

29 Et confirmatur: quia sicut in sententia opposita asserente, peccatum habituale consistere in actu præterito moraliter perseverante, non est absurdum, quod ex suppositione, quod existat actus peccati, Deus velit, ut perseveret moraliter, & ut denominet hominem peccato-

Infrin-
giur, &
aperiur
via ad
defensã
sententiã
illam.

Confi-
maur
nostra
explica-
tione sen-
tentia
commu-
nis.

rem habitualiter, amando eius habituatilitatem, & unionem moralem cum anima necessariam, ut eam denominet peccatricem: ita non videtur absurdum, quod ex suppositione peccati actualis Deus amet ipsam formam, à qua quis denominatur peccator habitualiter, nempe privationem gratiæ. Nam si semel denominatio peccatoris habitualiter potest amari à Deo, ex suppositione, quod iam existat actus peccati: cur etiam non poterit dici impune, peccatum ipsum habituale in recto consistere in aliquo termino amabili, & amato à Deo ex suppositione peccati actualis, antecedenter tamen odio habito, nempe in privatione gratiæ.

30 Quod possumus hac paritate explicare: licet Deus simpliciter odio habeat actionem externam malam, eamque prohibeat, v.g. actionem externam homicidij, vel furti; nihilominus ex suppositione, quod existat actus internus efficaciter illam imperans, Deus vult, ut ad talem actum sequatur ea actio externa, & hanc amat ex tali suppositione, nimirum quia non addit novam malitiam impedibilem à voluntate creata, supposito actu efficaci imperanti. Ergo pariter, quia iam supposita existentia peccati actualis Adami non est in potestate cuius agentis creati impedire resultantiam peccati originalis habitualis in posteris, optime ex hac suppositione poterit Deus, velle existentiam peccati originalis, licet illam simpliciter, & absolute detestetur antecedenter.

31 Vnde Authores sententiæ communis dicere poterunt cum Bellarmino, lib. 5. de amissione gratiæ cap. 17. in fine; si peccatum pro actione cum lege pugnanti accipitur, peccatum originale esse ipsam Adami in obedientiam ab eo commissam, ut persona publica, & gerente personam totius generis humani; si vero peccatum accipitur pro ea forma, à qua tracto actu peccati homo denominatur peccator, peccatum originale esse privationem sanctitatis originalis, cum qua posterius nascerentur, si Adamus non peccasset.

32 Sed quamquam hoc pacto melius defendatur illa sententia, quam defenditur communiter ab adversarijs: absolute tamen contra illam, præsertim ut defenditur à Patre Vazquez, sic argumentor: primo; æternæ beatitudinis privatio, quam patiuntur parvuli existentes in Limbo, est poena peccati originalis,

à quo ipsi denominantur peccatores, ut supponunt adversarij: sed non est poena privationis gratiæ, sed illius inobedientiæ, quam in Adamo commiserunt: ergo non privatio gratiæ, sed illa inobedientia moraliter perseverans est peccatum originale. Probat minor contra Patrem Vazquez, qui oppositum defendit disputatione 132. num. 38. Nam Deus Adamo transgredienti præceptum non solum comminatus est privationem iustitiæ, & sanctitatis pro se, & pro filijs, sed etiam privationem supernaturalis beatitudinis: ergo non solum privatio gratiæ, & sanctitatis incurfa à parvulis, sed privatio beatitudinis supernaturalis est poena peccati actualis, quod commiserunt in Adamo. Et confirmatur: nam ita æterna privatio beatitudinis, quam subeunt parvuli, comparatur ad privationem gratiæ cum qua decedunt; ac poena inferni inflicta adultis comparatur ad privationem gratiæ, in qua finiunt vitam: sed poena inferni non est in adultis poena privationis gratiæ, sed poena peccatorum actualium, quibus infernum promeriti sunt: ergo, &c. Probat minor: nam cum primum homo peccat mortaliter, potest Deus eodem indivisibili decreto efficaciter decernere privationem gratiæ, & poenam inferni: non posset autem, si poena inferni esset poena privationis gratiæ, quia Deus nequit absolute præfinire poenam, ante quam prævideat culpam: ergo quia poena inferni correspondet culpæ actuali, per quam non solum quis meretur denudari gratia, sed in æternum puniri. Probat etiam autoritate Innocentij Tertij in cap. *Maiores de Baptismo*, ubi ait, eam, qui ab hac vita discedit sine remissione peccati mortalis quod commisit, esse cruciandum in gehenna ignis propter reatum criminis actualis.

33 Argumentor secundò: nam peccatum habituale non est distinctum peccatum ab actuali, nec supra illud addit novam malitiam: tum quia quod ex suppositione peccati actualis resultet peccatum habituale, non est malum morale, cum id positive velit Deus: foret autem malum morale illa resultantia, se peccatum habituale adderet malitiam supra actualem: ergo non addit: tum quia in inferno non correspondet peccato habituali poena distincta ab illa, quæ correspondet actuali: omnem enim poenam, quam in inferno patitur damnatus, promeruit illo instanti, vel tempore, quo

Impugnatur tamen valde illa sententia, ut defenditur à P. Vazquez.

Primò

Secundò

exercuit libertatem contra legem Dei: ergo peccatū habituale est ipsum actuale physice quidem tractatum, moraliter tamen perseverans: ac proinde eadem actio, quæ dum physice existeret, denominabat hominem peccantem, iam physice præterita denominat peccatorem, dum non remittitur: ergo parvuli denominantur peccatores à peccato actuali, quod commiserunt in Adamo.

Tertio.

34 Argumentor tertio: nam si ipsa privatio gratiæ foret malū morale, & peccatum, in ratione talis deberet constitui per malitiam peccati actualis physice iam præteritam: nam privatio gratiæ eatenus potest esse mala, & displicens Deo, quatenus inducitur à culpa præterita. Si ergo à culpa præterita constituitur modo privatio gratiæ iuxta adversarios in ratione peccati, & mali moralis, cur similiter non poterit homo constitui nunc peccator, & simpliciter malus à culpa præterita moraliter perseveranti, dū non remittitur? Sanè ego ita censeo, nimirum non posse hominem denominari peccatorem, & malum à privatione gratiæ præsentis, quin denominetur etiam à culpa præterita moraliter perseveranti ratione talis privationis. Vnde quamvis dicerem privationem esse formam, à qua parvuli denominantur peccatores, simul etiam dicerem, denominari peccatores à peccato actuali, quod commiserunt in Adamo, dum eis non remittitur.

Enervatur fundamentum Patris Vazquez.

35 Pater Vazquez ea disputatione 132. num. 44. loquendo de peccato habituali personali censet homines denominari peccatores habitualiter, tum à privatione gratiæ, tum ab actu malo iam præterito. At loquendo de peccato habituali originali existimat, parvulos solum posse denominari peccatores à privatione gratiæ: quia nullus, inquit, alieno peccato potest esse, aut dici peccator, sicut nec ab aliena iustitia iustus. Sed contra, quia si semel privatio gratiæ in parvulo existens potest constitui in ratione peccati, & mali moralis per malitiam actus Adami, cur nō poterit ipse parvulus constitui peccator per eiusmodi malitiā? De iustitia habituali alia est ratio, quia in ordine ad hanc non datur transfusio moralis, sicut in ordine ad operationem liberam.

36 Denique argumentor, quia si privatio gratiæ esset verè peccatum, & culpa, etiam ipsa privatio gloriæ esset in parvulis peccatum, & culpa. At hoc se-

cundum est absurdum: ergo & illud primum. Probatur minor: quia essentialis est culpæ reddere subiectum dignum poenæ: parvulus autem per privationem gloriæ non redditur dignus vlla poenæ: tum quia privatio illa est vltima poenæ, quā patitur propter peccatum originale: tum quia: ut inquit Pater Vazquez ubi supra num. 87. *una poenæ non facit dignum alia poenæ.* Iam probatur sequela maioris: nā si ab adversarijs quæramus, quo pacto privatio gratiæ possit verè, & proptiè participare rationem communem peccati, quæ reperitur in peccato actuali, & in habituali; P. Vazquez ad finem illius disputationis 132. respondet, ideo participare quia ratio, inquit, *peccati abstractè considerata consistit in inconvenientia cū natura rationali. Hæc autem ratio absolute, & simpliciter convenit privationi gratiæ debitæ, sicut privationi actus debitæ, quæ est peccatum omissionis, quamvis non sint eiusdem rationis secundum speciem.* Tum sic: at non minus privatio gloriæ debitæ est inconvenientia naturæ rationalis, quam privatio gratiæ: ergo non minus erit peccatum, quam illa. Cum ergo privatio gloriæ sit poenæ, & non culpa, idem dicendum erit de privatione gratiæ.

SECTIO QUINTA.

Exponitur sententia Augustini constituentis peccatum originale in reatu.

37 SANCTVS Augustinus lib.

1. de nuptijs, & concupiscentia cap. 28. & lib. 6. contra Iulianum cap. 8. affirmat, concupiscentiam esse peccatum originale, non secundum se, sed ratione reatus; atque adeo istum esse rationem formalem peccati originalis; concupiscentiam verò duntaxat materialem; utpotè quæ remanet in renatis postquam eis dimissum est simpliciter, & absolute peccatum originale. Quare in sententiā D. Augustini tolli peccatum originale per baptismum, nihil aliud est, quā tolli reatum æternæ damnationis, id est poenæ damni, quam parvuli subeunt, ex eo, quod in Adamo peccaverint. Ut enim vidimus sect. 2. peccatum ipsum Adami iuxta Augustinum fuit moraliter posterorum, non solum, quia ipsis nocuit, sed quia moraliter, & interpretative ab eis fuit commissum: ut autem explicet naturam huius reatus, utitur exemplo eius, qui personaliter pec-

Si privatio gratiæ esset culpa, etiam privatio gloriæ hoc haberet.

Qua ratione concupiscentia sit peccatum iuxta Augustinum,

cavit, & postquam actus peccati transiit dicitur adhuc manere in peccato, & esse peccator, donec per poenitentiam ei culpa remittatur, eo quod manet cum reatu damnationis, qui tollitur per iustificationem.

38 „Ipsū audiamus eo capite
„26. In eis, inquit, qui regenerantur in
„Christo, cum remissionem accipiunt
„prorsus omnium peccatorum, utique
„necesse est, ut reatus etiam huius ad
„huc manentis concupiscentiæ remittatur, ut in peccatum non imputetur.
„Nam sicut eorum peccatorum, quæ
„manere non possunt, quoniam cum fiunt,
„prætereunt, reatus tamen manet, & nisi
„si remittatur, in æternum manebit, sic
„illius concupiscentiæ, quando remittitur, reatus auferitur. Hoc enim est non
„habere peccatum, reum non esse peccati. Nam si quisque, v.g. fecerit adulterium, etiam si nunquam deinceps
„faciat, reus est adulterij, donec reatus
„ipsius indulgentia remittatur. Habet
„ergo peccatum, quamvis illud, quod
„admisit, iam non sit, quia cum tempore, quod factum est, præterit: nam
„si à peccando desistere, hoc esset, non
„habere peccatum, sufficeret, ut hoc
„nos moneret Scriptura Ecclesiast. 2. 1.
„Fili peccasti non adicias iterum. Non
„autem sufficit, sed addidit: sed de pristinis deprecare, ut tibi remittatur. Manent ergo nisi remittantur; sed quomodo manent, si præterita sunt, nisi quia
„præterierunt actu, manent reatu. Hæc
„ille.

Quomodo peccata manent reatu, quæ transierunt actu.

29 Ex quibus constat Augustinum comparare peccatum originale parvulorum, à quo ipsi denominantur peccatores, cum peccato habituali personali adulterij, v.g. à quo adulter, transacto actu denominatur peccator. Unde sicut in sententia Augustini peccatum habituale personale consistit in reatu poenæ, quem contrahit peccator ex actu pravo à se commissio dum ei non remittitur: ita peccatum originale originatum, seu habituale consistit in reatu illo æternæ poenæ damni, quem contrahunt parvuli ex eo, quod peccaverint in Adamo, dum eis non remittitur peccatum illud, quod in alio commiserunt. Et sicut reatus poenæ æternæ manens in peccato mortali propria libertate commissio, est peccatum habituale personale: ita reatus æternæ poenæ damni manens in parvulis ex peccato actuali inoraliter com-

missio per libertatem primi parentis, est peccatum originale habituale. Hæc est absdubio sententia Augustini, de qua inquit P. Vazquez ea disputatione 132. num. 14. iam non probari Scholasticis. Cæterum pro illa non paucos Authores adducit P. Salas tractatu 13. disp. 11. sect. 2. num. 29. Et pro sententia constituyente peccatum habituale personale (de quo eadem videtur ratio, ac de originali) in reatu ad poenam sub diversis explicationibus inveniuntur apud eundem ibidem disp. 14. sectione 3. num. 9. 12. 13. 14. ultra viginti quatuor Authores.

40 Dissidium est autem inter Doctores, quid nomine reatus intellexerit Augustinus. P. Vazquez ubi supra numero 13. arbitratur, intellexisse obligationem ad poenam, quæ obligatio pendeat ex voluntate Dei destinante ad poenam. Ego autem sequor Cardinalem Bellarminum, qui lib. 5. de amissione gratiæ, & de statu peccati cap. 7. §. *at hæc responsio*, censet apud Augustinū idē esse reatum poenæ, ac dignitatem poenæ. Et iudico apud illum idē esse peccata transire actu, & manere reatu, ac hominem, qui commissit culpam ratione peccati præteriti sibi non dum remissi, per inde manere reum, id est dignum poenæ, quam peccando promeruit, ac si phifice tunc eliceret actum.

Quid nomine reatus intellexerit Augustinus

31 Supponit autem P. Vazquez ibidem num. 14. & communiter alij Authores reatum ad poenam sumptum pro obligatione ad ipsam, reipsa distingui à dignitate ad poenam manente in homine ex actu peccati iam præterito. Ego vero illa duo, nec separabilia, nec realiter distincta esse existimo. Nā licet dignitas poenæ existens dum homo peccat actualiter, sit separabilis à deputatione ad poenam, quia stat, hominem peccare, & tamen Deum non habere decretū efficacis de privatione gratiæ, & gloriæ: tamen dignitas poenæ, quæ manet moraliter in homine, postquam actus peccati phifice transiit, non est separabilis à deputatione ad poenam: nam implicat, hominem, qui peccavit actualiter, vel in se, vel in alio, manere dignum poenæ æternæ propter peccatum præteritum, quin in poenam illius maneat privatus gratia: nam si non obstante peccato commissio ei Deus infunderet gratiam iustificantē, non maneret dignus damnatione; siquidem esset dignus vita æterna. At voluntas efficax Dei privandi hominem gratia

Dignitas poenæ manens post culpam inseparabilis est à deputatione ad poenam, imò illa includit

pro

pro tali tempore in penam peccati commissi, est voluntas destinans illum ad poenam æternam, non absolute, sed secundum præsentem statum, non efficaciter, sed quantum est ex se, & nisi homo resistat.

42 Quod iterum suadetur. Implicat, hominem ratione peccati à se commissi manere dignum damnatione, si Deus cedat iuri, quod per peccatum acquisivit ad infligendam damnationem: nam quādiu ex parte hominis manet dignitas penæ, tandiu manet ex parte Dei ius ad illā infligendam. Ergo ut maneat homo sic dignus poena, requiritur, quod Deus nō cedat iuri eam infligendi: hæc autem nō cessio divina est destinatio ad poenam. Nam ipsamet voluntas efficax infligendi poenam æternam est voluntas non cedendi iuri. Nec enim Deus per unum actum prius dicit: *Nolo cedere iuri puniendi*: & subinde per alium: *nolo punire*.

SECTIO SEXTA.

Ostenditur, sententiam Augustini non differre à sententia Catherini recte explicata.

IDEST à sententia constituyente peccatum originale in ipso peccato Adami moraliter perseveranti in ordine ad parvulos. Reipsa differre sentiunt Cardinalis de Lugo, Pater Arriaga, & Theologi moderni, qui ut vidimus sect. 1. de fendunt sententiam Catherini bene explicatam, & nihilominus sententiam Augustini impugnant. At non differre, agnovit Pater Vazquez ea disp. 132. num. 14. quod ego verissimum sentio, & ita probo.

Quid sit peccatū Adamo. moraliter perseverare in ordine ad parvulos.

43 Peccatum Adami moraliter perseverare in ordine ad parvulos, nihil aliud est, quam fuisse commissum moraliter à parvulis, & nondum fuisse illis remissum: at peccatum illud non fuisse remissum, idem est formaliter, ac manere reatu, seu manere in ordine ad reddendū parvulum reum, & dignum æternæ damnationis, quam promeruit peccando in Adamo: ergo idem est, peccatum originale consistere in peccato Adami non remisso parvulis, ac consistere in dignitate, & reatu æternæ damnationis manente in parvulis ex peccato Adami moraliter ab ipsis commissio. Probatur minor; quia Deus non aliter potest remittere parvulis peccatum illud, quod in Adam com-

missum, quam cedendo alicui iuri sibi per tale peccatum acquisito contra personas parvulorum: nullum autē ius aliud principalius acquisitum est Deo, quā ius ad infligendam illis poenam æternam damni, quam promeruerunt peccando in Adamo: ergo cedendo huic iuri remittit peccatum eis: & consequenter eatenus Deus remittit peccatum originale, quānus tollit reatum æternæ damnationis contractū ex peccato commissio in Adamo. Ergo peccatum illud non fuisse remissum, idem est formaliter, ac manere reatu.

44 Quod autem Deus nullum aliud ius principalius acquisiverit, suadetur: nam si aliquod aliud esset, maxime ius ad odiū inimicitiae cōcipiendū contra parvulos propter peccatū commissum ab ipsis in Adamo. At ius ad istud odium est formalissime idem, ac ius ad infligendam illis poenam æternam damni. Nam Deus odio habere inimicabiliter parvulos propter peccatū ab ipsis commissum in Adamo, est, velle illis aliquod malum: at non velle illis malum culpæ, cum hoc Deus velle nequaet: ergo est, velle illis malum penæ. Nulla autem poena maior debetur parvulis propter peccatū in Adamo commissum, quam poena æterna damni: ergo hanc Deum velle parvulis, est, exercere odium inimicabile adversus ipsos. Ac proinde ius ad odium inimicabile contra parvulos, & ius ad infligendam illis poenam æternam damni sunt omnino idem.

45 Consulantur, quæ scripsi anno præterito tractatu de Incarnatione disp. 3. sect. 3. & 4. vbi probavi contra Cardinalem de Lugo Ripaldam, & alios, nō posse adhuc de potentia absoluta Deum, remittere peccatum mortale, quin remittat æternam poenam damni, & sensus, quā homo peccando promeruit; ex eo quod nō potest remittere, quin cedat iuri ad odiū inimicabile, & istud potissimè consistat in voluntate efficaci infligendi illam poenam æternam. Ibiq; late exposui naturam odij inimicabilis contra personam ipsam, eiusque discrimen ab odio abominationis contra culpam, petitum ex eo quod istud est necessarium, supposita existentia culpe, at odium inimicitiae contra personam est liberum: illud circa culpam comparatur per modum fugæ, & circa personam per modum prosecutionis; è contra vero istud circa personam comparatur per modum fu-

Quid sit Deum odio habere parvulos.

fugæ, & circa pœnam per modum prosecutionis.

SECTIO VII.

Vindicatur à censura sententia Catherini, & exponitur error Pelagij circa peccatum originale.

46 **M**VLTA obijcit Vazquez

ca disp. 132. cap. 3. contra sententiam Augustini. Potissime illam impugnat ex eo quod à sententia Catherini reipsa non distinguatur, quod nos sectione præcedenti probavimus, si rectè illa sententia explicetur. Vnde contra sententiam Augustini, quam defendendam suscepimus, militant omnia, quæ contra Catherinum opponi solent. Contra istum autem primo obijcit P. Vazquez, eius sententiam nos distingui ab hæresi Pelagiana: nam Catherinus cogitur concedere, nihil esse in parvulis præter pœnam peccati primi parentis: id quod Pelagius (inquit Vazquez) apperte docuit; nec enim negavit, Adamum peccasse, & in eo etiam nos omnes, quatenus peccato illius pœnas debitas in nobis contraximus: sed solum contendebat, nihil in nobis esse, quod veram rationem peccati haberet, sed solam pœnam.

Argumē-
tum P.
Vazquez
cōtra Ca-
therinū.

Solvitur

Error Pe-
lagij cir-
ca pec-
catū ori-
ginale.

47 Verum quod ut appertum supponit Vazquez, falsum esse deprehendet, qui legerit Bellarminum lib. 4. de amissione gratiæ, & statu peccati, cap. 2. nam apud illum Augustinus varijs locis scribit, dogma Pelagij, & discipuli eius Cœlestij fuisse, peccatū Adæ soli ipsi noverisse, non autem posteritati; quod autem omnes, qui ex Adamo originem trahunt, moriantur, fieri naturaliter; nam etiam Adamum fuisse moriturum, quamvis non peccasset. Itaque volebat (inquit Bellarminus) nasci tunc homines sine virtute, & sine vitio, & talem fuisse Adamum ante lapsum.

48 Propter hanc hæresim accusatus est Pelagius in Synodo Palestina, ubi coactus est anathematizare eos, qui dicerent, peccatum primi hominis posteris non noverisse, & infantes tales nunc nasci, qualis erat Adam ante lapsum. Cæterum callide Patres Concilij fefellit in alio longè sensu intelligens propositiones damnatas à Concilio, quam intelligeretur à Patribus; nam postea larvam deponens scripsit, peccatum primi hominis

noverisse quidem posteris, non tamen propagatione, sed exemplo, quatenus Adamum imitati sunt omnes, qui postea peccaverunt: & dixit, ideo præcisè infantes non tales nasci, qualis fuit Adam ante lapsum, quia infantes carent arbitrio, & capaces præcepti non sunt, cum tamen Adamus ante lapsum, & liberum arbitrium habuerit, & præcepti capax fuerit.

49 Verum quidem est, Pelagianos convictos argumentis Catholicorum docere cepisse, mortē corporis trahi per generationem ex Adamo, illumque non fuisse moriturum, si non peccasset, semper tamen docuerunt, peccatum, quod est mors animæ, non trahi ex Adamo per generationem, sed solum per imitationem. Hæc refert ibi Bellarminus.

50 Ex quibus constat, eum, qui diceret, parvulos peccasse in Adamo, & propter huius peccatum concipi cum privatione gratiæ, & iustitiæ originalis, quam habuissent, si Adam non peccasset, simulque assereret, non contrahere ipsos peccatum originale, fore quidem Hæreticum; quia concedens omnia, quæ reipsa admittunt Catholici, negaret ea sufficere, ut parvuli vere dicantur concepti in peccato, eius tamen sententiam longe distare à sententia Pelagij, quæ non solum quoad nomen veri peccati, sed etiā quoad plura alia differt à sententia Catholica. Iam vero sententia Catherini concedens in parvulis omnem pœnam, quam agnoscunt Catholici, & insuper affirmans eos vere, & proprie constitui peccatores per inobedientiam Adami moraliter in ipsis perseverantem, nescio, quo pacto possit Pelagianismi accusari.

51 Opponit secundo P. Vazquez, sententiam illam Catherini esse damnatam in Tridentino, id quod fusius contendit Bellarminus lib. 5. de amissione gratiæ, & statu peccati, cap. 16. adducens ad hoc probandum quatuor propositiones definitas à Concilio sessione 6. quas nos tamen breviter percurramus, ostendentes, nihil in illis contineri contra sententiam Catherini probe intellectā. In primis namque prima propositio Concilij affirmans, *peccatum originis propagatione, non imitatione transfundi*: non labefactat illam sententiam, utpote quæ asserit, peccatum primi parentis vere transfundi in posteros per seminalem propagationem, quia nimirum illud non sinit

Ostēditur sententiam Catherini non esse damnatā in Tridentino;

in persona Adami, sed transit ad eius posterios; quia quamvis sit physice vnum, est tamen moraliter multiplex ob transfusionem voluntatum, & hoc ipso quod non remittatur parvulis per infusionem gratiæ, eos inficit, & denominat peccatores. Et sicut in sententia opposita verificatur, peccatum originale transfundi generatione, quatenus simul cum esse naturali accipiunt parvuli privationem gratiæ in poenam peccati primi parentis; & illa habet rationem peccati originalis; ita in sententia Catherini idem verificatur, quatenus ratione illius privationis gratiæ peccatum actuale physice præteritum, & moraliter commissum à parvulis incipit eos inficere moraliter intrinsece, vereque denominare peccatores.

52 Secunda etiam propositio affirmans *peccatum originis inesse unicuique proprium*, minime impugnat illam sententiam; quia ibi solum intendit Concilium, parvulos vere & proprie esse peccatores, & peccatum Adami non solum ipsum, sed eius posterios infecisse; quod salvatur, siue inficiat per se ipsum in genere causæ formalis, dum non remittitur parvulis per infusionem gratiæ, ut vult Catherinus, siue in genere causæ efficiētis, nimirum inducendo privationem gratiæ, quæ habeat rationem peccati originalis, ut volunt adversarij. Est autem illud peccatum intrinsecum unicuique parvulo, non quidē physice, sed moraliter, & in eo dumtaxat sensu peccatum originale inest intrinsece parvulis, in quo iuxta sententiam constituentem peccatū habituale personale per actum præteritum non retractatum, vel non condonatum inest unicuique peccatum, dum non remittitur; quæ inhæsiō est solum moralis, & in eo sensu, in quo peccatum veniale physice præteritum dicitur inhærere animæ, dum non remittitur.

53 Tertia quoque propositio affirmans per baptismi gratiam *remitti parvulis id totum, quod habet in eis veram, ac propriam peccati rationem*, non probat in parvulis inhærere intrinsece physice aliquid, quod veram rationem peccati habeat; sed solum probatur, inhærere moraliter: sicut in eo qui peccavit venialiter, dum ei non condonatur culpa illa, inhæret aliquid moraliter, quod vere habet rationem peccati; idque non est privatio gratiæ; sed ipse actus moraliter perseverans, & moraliter intrinsece

afficiens. Denique quarta propositio affirmans, *peccatum originale remitti non esse non imputari, sed vere tolli*, nihil probat contra Catherinum, in cuius sententia vere tollitur peccatum per infusionem gratiæ, quatenus impeditur eius perseverantia moralis.

SECTIO OCTAVA.

Solvuntur argumenta à ratione contra sententiam Augustini.

54 **M**ULTA argumenta à ratione cōficit P. Vazquez disp. 132. à num. 15. contra illam sententiam, quæ nunc diluere oportet. Primum: dignitas poenæ est quid posterius omni peccato: quia non ideo aliquis est peccator, quia dignus est poenâ, sed potius è contra dignus est poenâ, quia est peccator: ergo illa dignitas non potest esse peccatum originale. Secundum: dignitas poenæ, aut præmij est, veluti quid consequens bonitatem, aut malitiam; est enim veluti ratio meriti: hæc autem consequitur bonitatem, aut malitiam: ergo dignitas poenæ non est ratio formalis peccati: hæc enim debet esse malitia. Tertium: hæc dignitas poenæ æternæ in pueris est denominatio extrinseca: ergo ab aliqua extrinseca forma. Hæc autem non potest esse alia, quam peccatum primi parentis: ergo omnes denominantur peccatores à peccato primi parentis, quod est incidere in sententiam Catherini. Quartum: quia sicut non possumus esse vere iusti, si solum sumus digni vita æterna ex iusticia Christi; ita non possumus esse peccatores, si sumus tantum digni poenâ ex peccato primi parentis.

55 Verum hæc argumenta sententiam Augustini non expugnant. Ad primum respondetur, dignitatem poenæ esse quid posterius omni peccato actuali saltem ratione nostra; non tamen peccato habituali, ut habituali. Nam postquam actus physice transijt, ideo quis vere dicitur peccator, quia ratione illius, dum à Deo non remittitur, manet reus, & dignus poenâ damnationis; quam peccando promeruit: nec aliter posset perseverare moraliter actus peccati physice præteritus, nisi esset iniuria Dei, qui nollendo cedere iuri acquisito per peccatum facit, ut permaneat moraliter, quamvis physice transeat, & consequenter, ut denomi-

Quatuor
argumē-
ta Patris
Vazquez
contra
sententiā
Augusti-

Dignitas
poenæ
est sit
posterior
ratione,
peccato
actuali,
non tamen
habituali.

minet peccatorem habitualiter suum factorem: ut enim docet Eximius Doctor P. Franciscus Suarez lib. 7. de gratia, capite 23. num. 20. & 21. eatenus culpa physice præterita potest permanere moraliter in ordine ad maculandam animam, quatenus est iniuria Dei, in cuius estimatione manet, dum non remittitur; nimirum, quia dum non remittitur, perinde reddit hominem reum, & dignum offensionis, atque indignationis divinæ, ac si actu existeret.

Transa- **cto a quo** **peccati,** **nō prius** **potest** **Deum nolle** **cedere iuri** **ad odio habendum,** **& nolle cedere huic iuri,** **est formalissime nolle cedere iuri ad puniendum:** ergo cum nequeat homo transactor, quā dignus pœna.

56 Quare præterito actu peccati non prius potest quis intelligi peccator, quam intelligatur dignus puniri ratione peccati præteriti non remissi. Deū enim nolle remittere, est formalissime, potest Deum nolle cedere iuri ad odio habendum, & nolle cedere huic iuri, est formalissime nolle cedere iuri ad puniendum: ergo cum nequeat homo transactor, quā dignus pœna. actu peccati intelligi peccator, quin intelligamus, Deum noluisse, cedere iuri ad puniendum propter actum præteritum, & dum intelligitur hæc nolitio, hoc ipso intelligatur perseverare dignitas supplicij, consequens est, ut peccatum habituale, prout habituale, non sit prius dignitate odij, vel supplicij; licet peccatum actuale habeat aliquam prioritatem rationis, quatenus prius concipimus, hominem agere contra rationem, quam esse dignū pœna. Vnde si sermo sit de peccato habituali non ideo quis est dignus odio inimicabili, & æterna damnatione, quia est peccator habitualiter; imò potius ideo est peccator habitualiter; quia Deus illum odio habet inimicabiliter propter actum præteritum. Nam si homo committat peccatum mortale in instanti A. & Deus in pœnam huius peccati statuatur, illum privare gratia sua, & gloria in æternum; homo ille præterito actu vere dicetur peccator, nec ideo odium, quia est peccator, terminabit; sed ideo erit peccator, quia terminat odiū, ac proinde peccatum habituale, ut habituale, non est motivum odij, sed terminus, præmij, non causa, sed effectus.

Dignitas **præmij,** **non causa,** **sed effectus.** **57** Ad secundum similiter respondetur, dignitatem præmij, vel supplicij esse proprietatem metaphysicam bonitatis, vel malitiæ actualis, non autē habitus, vel malitiæ habitualis. Nam bonitati, & demeriti malitiæ habituali non aliud præmium, habituale, vel pœna correspondet, quam illud, quod correspondet bonitati, vel malitiæ actuali. siquidem malitiæ habitualis nihil mali-

tia addit supra actualē, ut à nobis probatum fuit sect. 4. Vnde pœna æternæ damnationis licet correspondeat malitiæ habituali, non tamen ut habituali: nam malitia ipsa actualis transit in habitua-lem per decretum efficax Dei puniendi illam.

58 Ad tertium respondetur: sicut in sententia Patris Vazquez non est absurdum, quod posteri à peccato Adami constituentur digni privatione gratiæ originalis; ita non esse absurdum, quod per peccatum Adami constituentur digni privatione gloriæ. Itaque non ideo formaliter posteri sunt digni privatione gloriæ, quia carent iustitia originali, sed quia in Adam peccaverunt, & hoc peccatum non fuit illis remissum. Sicut non ideo Petrus, qui heri commisit homicidium, quo amisit gratiam est modo dignus privatione gloriæ, quia caret gratia, sed quia heri commisit homicidium, quo constitutus est dignus carere gratia, & gloria in sempiternum, & hoc homicidium non fuit illi remissum: eadem enim forma, quæ dum existeret physice, illum denominabat peccantem actualiter, eundem denominat peccatorem habitualiter, dum permanet moraliter: permanet autem moraliter, quamdiu Deus infundendo gratiam non cedit iuri, quod per tale homicidium acquisivit ad puniendum Petrum æterna privatione beatitudinis. Nam forma ipsa, à qua Petrus denominatur peccator habitualiter, debet displicere Deo, & terminare odium abominationis: abominatur quippe Deus illud, quod hominem reddit simpliciter malum: ergo forma illa debet esse ipsum peccatum actuale physice præteritum; nam hoc dumtaxat abominatur Deus.

56 Nec refert, peccatum Adami esse extrinsecum parvulis: nam licet sit physice extrinsecum, est tamen moraliter intrinsecum singulis; quia singuli moraliter illud commiserunt; & ab ipso iam præterito, & nondum remisso denominantur peccatores originaliter. Neque quod hæc sententia cum Catherino coincidat, aliquid absurdi continet, ut patet ex sectione præcedenti.

60 Ad quartum respondetur, iustitiam habitualem unius subiecti non posse denominare sanctum aliud subiectum, quamvis peccatum Adami possit denominare posteros peccantes, & peccatores. Et ratio est: quia in ordine ad

Posteri à peccato Adami denominantur digni privari gratiæ, & gloria.

Cum à peccato alterius possit quis denominari.

si peccata operationem liberam potest dari transfu-
 ror, ne- sio voluntatum, vi cuius operante vno,
 queat au reliqui censeantur operari: at non potest
 aure de dari in ordine ad sanctitatem physicam.
 nomina Vnde per gratiam habituales vnus
 ri iustus non potest denominari alius formaliter
 à iusti- iustus: nec per iustitiam Christi possu-
 tia alte- mus denominari iusti. Si autem sicut trans-
 rius. fusa sunt voluntates posterorum in vo-
 luntatem Adami, similiter transfunderetur
 voluntates fidelium in voluntatem
 Christi, eo obediente, diceremur obedi-
 re, & mereri per ipsam obedientiam
 Christi, quatenus illa est operatio hone-
 sta elicit a voluntate Christi; non ta-
 men propterea denominaremur meren-
 tes infinite; quia licet honestas obedi-
 tiæ Christi imputaretur nobis omnibus,
 non tamen dignitas, quam illa traheret
 ex persona Verbi.

61 Ex dictis de peccato origi-
 ginali inferitur, peccatum habituale per-
 sonale nihil aliud esse, quam dignitatem
 poenæ manentem in homine, ex eo quod
 peccaverit, & Deus nondum illi remis-
 serit peccatum: mortale quidem nihil

aliud, quam dignitatem poenæ æternæ
 damni, & sensus: veniale vero dignita-
 tem poenæ temporalis damni, & sensus
 in purgatorio luendæ. Hæc autem dig-
 nitas in recto importat actum malum
 præteritum, & de obliquo non remissio-
 nem divinam: hæc autem nihil aliud
 est, quam nolitio divina cedendi iuri ad
 puniendum acquisito per peccatum: ac
 proinde forma ipsa, à qua quis denomi-
 natur peccator habitualiter, est actus
 præteritus: applicatio vero moralis, &
 veluti vnio peccati præteriti cum anima
 pro tempore præsentis est illa non con-
 donatio divina, seu non cessio iuris ad
 puniendum, sine qua non cessio nequit
 homo à culpa præterita denominari pec-
 cator.

Restabat explicare, quid sit de-
 bitum proximum incurrendi maculam
 originalem, sed ne longius pro trahatur
 disputatio, nunc brebiter dico, id nihil
 aliud esse, quam in Adamo peccare,
 quod paulo fufius explicabimus disputa-
 tione 6. sect. 1.

Peccatu
 habitua-
 le perso-
 nale
 quid sit

DISPUTATIO IV.

AN HAEC DVO INTER SE CO-
 HÆREANT, DEIPARAM PECCASSE IN ADAMO,
 & tamen non contraxisse maculam originalem?

Ad quæst. 82. 1. 2. & q. 27. 3. part.

D decidendum hanc quæ-
 stionem præ oculis habē-
 da sunt, quæ diximus de
 natura peccati originalis,
 disputatione præcedenti;
 cui annectimus præsen-
 tem disputationem, & tres sequentes,
 quamvis locum etiam habere possent
 3. part. quæst. 27. tum quia illas cū præ-
 cedenti simul dictavi ab ann. 1664. ad
 ann. 65. in quo ab Scholis discessi, vt
 sacro Missionum ministerio me totum
 impenderem: tum quia opportunè dis-
 putantur post explicatam naturam pec-
 cati originalis.

2 Vt omnes posteri Adæ dicantur,
 in illo peccasse, non est satis (inquit

Pater Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 3.
 artic. 2. vt omnes fuerint in illo contenti
 tanquam in primo parente, & naturali
 principio omnium hominum futurorū;
 quia hæc sola ratio per se sumpta non sa-
 tis est, vt peccatum parentis deriveretur ad
 filium, nec vt filius in parente peccare
 dicatur. Oportuit ergo vt Deus speciali
 lege, & pacto voluerit constituere Ada-
 mum quodammodo vt caput ceterorum,
 & in eius voluntate voluntates postero-
 rum ponere, vt veluti omnium nomine
 præceptum impositum, aut servaret, aut
 transgrederetur; ita vt in eo divina obe-
 dientia perseverante, omnes posterī qua-
 si hæreditario iure iustitiam, & gratiam
 Dei obtinerent: illo autem peccante

Quid sit
 posteros
 in Ada-
 mo pec-
 casse.

omnes essent Deo inuisi, & inimici. Hec ille. Consulantur, quæ diximus disputatione præcedenti, sect. 2.

SECTIO PRIMA.

Auctorum placita, & ratio difficultatis.

Auctores affirmantes illa duo inter se de facto coniuncta fuisse

3 **D**E facto Virginem in Adamo peccasse, quin contraxerit peccatum originale, ac proinde illa duo optime componi docent Bellarminus, Suarez, Vazquez, Canisius, Azor, Henriquez, & alij, quos refert, & sequitur Egidius libro 2. de Conceptione, quæst. 3. articulo 2. §. 1. Eandem sententiam tuentur communiter Recentiores Theologi existimantes Virginem non peccasse in Adamo, supponunt enim potuisse id contingere, quin propterea deberet concipi in peccato. Ita Peñalosa disputatione 8. capite 1. Puente Hurtado disputatione 13. de Incarnatione, §. 99. Pater Arriaga disputatione 16. à numero 27. Pater Aldrete disput. 22. sect. 1. num. 1.

Auctores negantes posse inter se coherere.

4 Illa tamen duo inter se pugnare docent Sanctus Thomas, Alexander, Ruard. Capreolus, & Ferrara apud Suarez tom. 2. in 3. partem disput. 3. sect. 4. licet P. Vazquez ibidem disputatione 116. numero 10. affirmet, nullum Scholasticorum hactenus dixisse illa duo pugnare. Docuit tamen postea Pater Ferdinandus de Salazar tomo de Conceptione, capite 1. numero 30. & capite 24. numero 102. & Pater Bernal disputatione 16. de Incarnatione, à numero 28. neuter tamen pro dignitate rem discutienti, sed obiter tangens. Id ipsum multo antea docuerat Pater Valentia tomo 4. disputatione 2. quæstione 1. puncto 2. columna 429. §. *Sed quævis*, ubi asserit hoc, quod est, peccare in Adamo connotare culpam originalem postea contrahendam, & ideo Virginem Beatam in Adamo non peccasse; citatque pro hac sententia Divum Anselmum.

Ratio dubitanti.

5 Ratio autem difficultatis quæ primam sententiam impugnatur, & hanc secundam defendit, est huiusmodi. Nam pactum illud includit voluntatem efficacem Dei privandi posteros Adæ gratia originali, hoc ipso, quod ille peccet, vel saltem hoc ipso,

quod peccet, & non agat poenitentiam intra certum tempus: ergo posita utraque conditione vi illius pacti cogeretur Deus, non infundere gratiam Virgini in primo instanti, si in illo fuisset inclusa. At Adam de facto peccavit, nec egit poenitentiam, ut persona publica, id est modo sufficienti, ut eius peccatum non imputaretur posteris: ergo si Beata Virgo inclusa fuit in pacto, de facto contraxit peccatum originale. Cum ergo hoc dici nequeat, fatendum erit, illa duo non coherere. Et confirmatur; nam stante illo pacto, si Adamus observaret præceptum, necessarium omnino foret, ut eius posterii nascerentur in gratia, & iustitia originali: ergo è contra ubi violavit, necessarium est, ut omnes, qui in eo peccaverunt, contrahant postea maculam originalem, cum concipiuntur.

SECTIO SECUNDA.

Reijcitur primus modus conciliandi illa duo traditus à Patre Suarez.

6 **P**ATER Suarez tomo 2. in 3. partem disputatione 3. sect. 4. §. *nihilominus*, respondet, voluntatem efficacem Dei impediendi peccatum originale Virginis per infusionem gratiæ in primo instanti conceptionis non opponi cum illo pacto, & lege universalis: quia prior illa lex (inquit) non includit absolutam, ac definitam Dei voluntatem, ut peccante Adamo omnes eius filij sine gratia conciperentur, sed ut perderent ius ad gratiam, ideo quantum esset ex vi conceptionis sine illa conciperentur; non tamen privavit se Deus iure, & libertate miserendi, cuius vellet, & quando vellet: sicut etiam ex vi prioris pacti, & peccati Adæ omnes homines iniverunt poenam mortis, à qua tamen potest Deus, quos voluerit, præservare; ut constat ex Divo Thoma prima secundæ, quæstione 81. articulo 3. ad primum. Quam solutionem repetit Eximius Doctor, disputatione 9. de peccatis, sectione 4. numero 25. quia quævis Adamus obligavit omnes suos descendentes, ut inciperent vitam cum culpa, Deus tamen non se obligavit ad negandam

gratiam omnibus in eo stanti, nullo excepto, nec à se abstulit potentiam praeveniendi, quem voluisset, ac deceret iuxta suam aeternam sapientiam, tali sanctificatione, quæ culpam impediret.

Impugnatio illius sententiae,

7 Sed hæc solutio mihi non omnino satisfacit. Nam pactum illud includit aliquam liberam Dei voluntatem circa iniustitiam, qua nascuntur posterii; sed non includit Dei voluntatem privandi posteros iure ad gratiam originalem sub conditione, quod Adamus peccet: ergo includit voluntatem privandi illos gratia ipsa originali. Maiorem supponit ipse Suarez. Minorem probat. Nam in Deo nequit dari voluntas libera privandi posteros iure ad gratiam originalem sub conditione, quod primus eorum parens transgrediatur præceptum sibi impositum nomine sui, & posterorum: nam voluntas illa comminativa debet respicere pro termino aliquod malum infligendum à Deo distinctum ab ipsa culpa primi parentis. At posteros Adami privari iure ad gratiam originalem concessam pro ipsis primo parenti, non est aliquod malum posterius ad peccatum primi parentis. Nam per hoc præcisè quod iste peccaverit, ut caput morale posterorum; & isti in eo peccaverint, privati manent iure ad iustitiam originalem; sicut manerent cum iure ad sanctitatem, & iustitiam originalem per hoc præcisè, quod Adam observaret præceptum, & ipsi observarent in illo.

Conf. 1.

8 Confirmatur primo: nam posteri peccando in Adamo contrahunt debitum proximum maculae originalis incurrendæ in primo instanti suæ existentiae: ergo illud peccatum Adami privat illos formaliter iure ad gratiam originalem, non quidem quod habuerint antecederet ad ipsam præcepti violationem, sed quod habuissent, si Adamus non peccasset, sed observaret præceptum. Confirmatur secundo: nam Adamus per illud peccatum amisit iustitiam originalem sibi, & posteris: ergo per illud meruit, ut posteri nascerentur sine iustitia originali: ergo isti per peccatum Adami formaliter amiserunt ius ad iustitiam originalem, quod haberent, si ille observaret præceptum. Dum ergo Deus Adamo transgredienti præceptum minatus

fuit malum iniustitiæ originalis pro se, & posteris, non comminatus fuit privationem iuris ad iustitiam originalem, sed privationem ipsius iustitiæ originalis.

9 Nec simile est, quod adducitur de comminatione mortis temporalis. Nam hæc comminatio terminabatur immediate ad privationem iustitiæ originalis, quæ hominem immortalem reddere poterat: nam hoc ipso quod homo in peccatum peccati privetur dono gratuito præservante ipsum à morte manet ab intrinseco subiectus morti. Perinde ergo fuit dicere: *In quacumque die comederis, morte morieris*, ac dicere: *in quacumque die comederis, amittes donum*, quod reddebatur immortalis; ac proinde manebis expositus morti, & tu, & omnes tui posteri moriemini, nisi ego speciali privilegio aliquem à morte liberare voluerim. At comminatio ista, *in quacumque die comederis amittes tibi, & posteris iustitiam originalem*, non potest intelligi de amissione, quoad ius, sed debet de amissione reali quoad possessionem ipsius iustitiæ: nam illa comminatio terminatur ad aliquam poenam distinctam à culpa: amissio autem iuris non est poena, sed est ipsa culpa Adami: sicut enim per observationem præcepti formaliter acquireret ius ad conservandum in se ipso, & derivandum in posteros iustitiam originalem, ita per transgressionem præcepti formaliter amisit ius illud conservandi in se ipso, & derivandi in posteros iustitiam originalem.

Non est eadē ratio de comminatione mortis corporalis, ac de comminatione iniustitiæ originalis.

SECTIO TERTIA.

Reijcitur secundus modus traditus à Patre Vazquez.

Secundo

10 **P**ATER Vazquez ea disputatione 116. numero 35. respondet, Deum quidem non potuisse habere decretum universale privandi posteros omnes iustitia originali sub conditione quod Adam peccaret, & tamen posito peccato Adæ aliquem præservare à macula: ceterum potuisse exterius promulgare legem aliquam universalem circa omnes, ut peccante Adamo peccatum originis contraherent omnes; & hoc non obstante privilegium exceptionis alicui concedere sine mendacio ullo. Nam cum Deus

Propo. 2
nitur ille
le mo.
dus.

Deus (inquit) legem aliquam vniversalem exterius fert, non est ita intelligenda, vt nullus à tali lege excipi possit; sicut enim humanus legislator postquam legem aliquam vniversalem tulit circa omnes, absque mendacio; & contradictione potest alicui contra illam privilegium concedere, eo quod semper intelligitur potestas legislatoris ad excipiendum aliquem à lege sua; ita etiam Deus facere potest. Nisi quod legislator humanus multo post legem vniversalem latam concedere solet privilegium, de quo non cogitaverat, quando legem condidit; Deus autem cum omnia ab æterno simul cognoscat, statim atque legem tulit, optimè novit privilegium, quod contra suam legem vniversalem alicui concessurus erat, licet post legem latam illud esset concessurus. Atque hoc modo concludit Vazquez. Beatam Virginem excipi potuisse ab vniversali lege exterius lata contra Adamum, & posteros eius, absque eo quod Deus aliquod decretum suæ voluntatis ex parte mutaret. Rectè ergo cohærent, Virginem peccasse in Adamo propter inclusionem in illa lege exteriori; & tamen præservatam fuisse à culpa originali.

11 Quam solutionem amplectitur etiam Peñalosa disputatione 8. c. 1. asserens, Deum quoscumque ex comprehensis in pacto ab eo per suam potentiam absolutam excipere voluisse, eo quod, tam promissiones, quam leges vniversales imbibitam semper habent illam conditionem; *Nisi legislator cum aliquo dispensare, vel promittens à pacto iuxta ex causa resilire voluerit.* Dicitque, legem, seu pactum initum cum Adamo tale fuisse: si fueris, ò caput hominum, meo præcepto obediens, omnes tuos posteros iustitia originali beabo: sin vero conditionem appositam non observabis, eos omnes privatione iustitiæ originalis inevitabiliter mulctabo, exceptis tantum illis quibus cum iuxta potentiam, & providentiam extra ordinariam meam dispensare voluerim.

12 Sed nec ista responsio difficultatem evacuat. Nam lex illa exterior, de qua in præsentī est sermo, non est lex obligans homines ad aliquid agendum, sed Deum ad conferendum posteris Adamī gratiam, & iustitiam originalem, si ille observaret præ-

ceptum; vel ad eos spoliandos iustitia originali si præceptum violat: Nam Deus tenetur stare promissis, & comminationes suas veras reddere. Vel ergo dum comminatus est iniustitiam posteris Adamī, intendit, etiam Virginem in hac comminatione comprehendere: vel non? Si primum: ergo ex suppositione illius pacti, & legis vniversalis, nec de potentia absoluta potuit Virginem cum gratia originali producere, seu à peccato originali præservare. Si secundum: ergo illam exempt à pacto, & lege illa vniversali, non quidem externis verbis, sed interne. Parum autem refert, quod exceptio non fuerit externa, nam cum lex ista non sit præceptiva, seu obligans homines ad aliquid agendum, sed sit purè pœnalis, & comminativa obligans dumtaxat Deum ad inferendam pœnam; sanè Deum ipsum non obligat, nisi secundum eius intentionem. Vnde si dum ipse promulgavit illam comminationem, vel potius dum ab æterno decrevit illam in tempore promulgare, habuit intentionem non comprehendendi sub illis verbis Beatam Virginem; pactum illud licet verbo tenus videatur comprehendere Virginem, re ipsa non comprehendit; ac proinde Beata Virgo non contraxit debitum peccati originalis, nec in Adamo peccavit.

13 Et in hoc notandum est discrimen inter legem externam obligantem homines in conscientia ad aliquid agendum, & legem illam pœnalem comminantem ipsis privationem gratiæ originalis, si Adamus peccaret. Nam quamvis Deus non habeat intentionem, vt homines exequantur, quod lex ipsa externa præcipit; tamen homines revera obligantur per illa verba legis, & Deus vult, vt sint obligati. Sic dum præcepit Abrahamo: *Sacrifica mibi filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac;* ipsum obligavit ad exhibendum sacrificium; non tamen habuit intentionem, vt re ipsa sacrificaret. At lex externa, quæ comminatur privationem iustitiæ originalis posteris Adæ, si iste peccet, non obligat posteros ad illam pœnam subeundam, nec reos illos facit talis pœnæ, nisi Deus habeat intentionem illam infligendi; quia non est lex obligans in conscientia posteros, sed illos subiiciens pœnæ; non subiicit autem nisi iuxta

Discrimen inter legem externam obligantem in conscientia, & legem comminantem pœnam.

Quem
sequitur
etiam
Peñalosa.

Reijci-
tur.

intentionem Legislatoris: unde eatenus subijcit pœnæ, quatenus est coniuncta cum voluntate Dei infligendi pœnam: ergo si Deus habuit animum infligendi Beatæ Virgini privationem iustitiæ originalis, ipsa vi illius legis externæ, quæ videbatur universalis, non mansit subiecta iniustitiæ originali; & cum debito, seu potius necessitate, ut conciperetur in peccato; ac proinde non peccavit in Adamo.

Deus promulgans externè legem, potest internè limitationem adhibere; nequit tamen vi comminationis reddere aliquem reum pœnæ, quin illi internè cōprehendat.

14 Fateor, Deum promulgantem aliquam legem præceptivam, vel prohibitivam verbis universalibus posse internè limitationem adhibere, vi cuius valeat alicui particulari privilegium concedere, quo eximatur ab illa obligatione universali: nam verba illa dum non innotescit limitatio, quam Deus adhibuit, vim habent obligandi in conscientia omnes: quia tamen Deus limitationem adhibuit, potest post legem promulgatam privilegium concedere. At Deus promulgans legem aliquam pure comminativam pœnæ, vel promissivam premij subconditione aliqua, nequit vi illius reddere hominem reum pœnæ, nisi simul cum lege externa habeat voluntatem internam infligendi pœnam sub illa conditione. Nam eatenus posita illa conditione potest homo manere obligatus, seu obnoxius pœnæ subeundæ, quatenus Deus imposuit sibi ipsi necessitatem infligendi pœnam pro illo eventu: siquidem non aliam obligationem, seu necessitatem possunt habere posterius subeundi pœnam privationis iustitiæ originalis, posito peccato primi parentis, nisi quam Deus voluit sibi imponere subconditione peccati Adami: Deus autem per verba externa comminatoria solum imponit sibi necessitatem privandi iustitia originali illos, quos in sua intentione non excepit. Si ergo ab æterno aliquem in sua intentione excepit, iste non poterit in tempore dici obligatus ex vi legis externæ ad subeundam pœnam.

15 Adde, homines posse aliquem excipere à lege, quam antea verbis universalibus tulerunt; quia possunt mutare consilium, & revocare voluntatem prius conceptam: vel quia dum ferunt legem, non agnoscunt singillatim singulos subditos, nec assequuntur rationes, quæ tractu temporis occurrere possunt ad excipiendum aliquem. Unde ita ferunt legem, ut sibi ipsis relin-

quant potestatem excipiendi postea aliquem. At Deus dum ab æterno decernit ferre legem universalem cognoscit singillatim singulos subditos, & penetrat omnes rationes, quæ occurrere possunt ad excipiendum aliquem: unde vel cum fert legem habet voluntatem excipiendi aliquem: vel voluntatem non excipiendi vllum.

16 Falsumque omnino videtur, quod asserit Peñalosa, nimirum, promissiones divinas habere etiam illam tacitam conditionem, *nisi promittens ex causa à pacto resilire voluerit*. Ista enim conditio solum potest habere locum in agentibus, qui ante promissionem non prævident causas, ob quas necesse postea sit, à pacto resilire. Qui enim omnes huiusmodi causas prævidet, non posset promittere prudenter, sciens cito adventuram causam, ob quam à pacto deberet, resilire. Perperam ergo adversarij exempla illa legum, & promissionum humanarum transferunt ad Deum, in quo locum non habent imperfectio-

Impugnatur Peñalosa.

SECTIO QVARTA.

Reijctur tertius alius modus traditus à Patri Vazquez.

17

ALIA via subtilis iste Doctor ea disputat. 116. num. 39. & 40. exponit, quo pacto Beata Virgo potuit peccare in Adamo, & debitum peccati originalis in eo contrahere, etiam si à lege illa universali de transfundendo peccato speciali privilegio excepta fuerit, & mediante hac exceptione evaserit immunis à contractione culpæ originalis; cum enim iuxta hunc Auctorem peccatum originale consistat in privatione sanctitatis originalis debitæ inesse parvulis, & hæc dicatur debita illis, hoc ipso quod Adamo commissæ est, ut per observantiam præcepti eam transfunderet in posteros: consequens fit, ut Virginem peccasse in Adamo, & debitum peccati originalis contraxisse, nihil aliud sit, quam Adamum iustitiam accepisse opere suo transfundendam in Virginem, & peccato suo meruisse, ut Deus eam Virgini denegaret. Optime autem componitur, hoc Adamum meruisse, & tamen Deum propter merita Christi gratiam originale contulisse. Ergo optime coherent,

Proponitur ille modus.

Vir.

Virginem in Adamo peccasse, & tamen ab originali labe præservatam fuisse. „ Quia vt in Adamo dicatur peccasse „ (inquit ille num. 41.) satis est sub dignitate peccati Adæ comprehendi, vt „ propter illud iustitia dignè privari posset. Cum hoc autem rectè componitur, quod reipsa non privata fuerit.

Impug- 18 Sed nec ista solutio diffi-
natur. cultatem dissolvit. Nam peccatum Adæ non habet vim suapte natura merendi posteris privationem iustitiæ originalis: sicut nec eius bonum opus vim habet merendi illis ipsam iustitiam. Vnde ex natura rei potuit contingere, vt Adam mereretur sibi privationem iustitiæ originalis, non autem posteris; sicut de facto Petrus cum peccat meretur sibi ipsi privationem iustitiæ, & Sanctitatis, quæ tamen non meretur filiis suis: ergo vt intelligamus, peccatum Adami mereri posteris privationem iustitiæ originalis, necesse est, vt intercedat pactum. At hoc pactum nequit esse præcisè promissio conditionata dandi posteris Adæ iustitiam originalem subconditione, quod ipse observet præceptum: ergo debet insuper esse comminatio conditionata privandi illos iustitia originali, subconditione, quod peccet. Probat minor: quia promissio illa conditionata deservit quidem, vt Adamus per observationem præcepti mereatur posteris iustitiam originalem, non tamen vt per eius violationem mereatur eisdem talis iustitiæ privationem; quia sicut promissio illa non facit, vt peccatum Adæ habeat aliquam connexionem cum iustitia posterum, ita non facit, vt illam mereatur. Atqui posterius nequeat contrahere debitum peccati originalis, vel necessitatem aliquam illud incurrendi vi peccati, nec inferentis physicè in posteris, nec moraliter merentis posteris privationem iustitiæ originalis. Ergo in illa sententia non salvatur Beatam Virginem contraxisse ex peccato Adami debitum carenti iustitia originali, vt Pater Vazquez intendebat.

19 Quare si rem pœnitentis introspeciamus, aliud est, Adamum non mereri posteris iustitiam originalem, nec illam in eos derivare; aliud mereri ipsis iniustitiam, seu privationem iustitiæ. Primum est verum; quia cum iustitia non sit debita posteris, nisi mediante bo-

no opere parentis, quod Deus assumpsit vt conditionem ad transfundendam iustitiam originalem in eius filios; sane si Adam omittat illud opus, hoc ipso non meretur iustitiam filiis suis. At non idcirco meretur in iustitiam, seu privationem iustitiæ; quia eius peccatum hanc vim non habet à se, nec illam accipit à pacto nullo modo referente ipsum ad illam pœnam, sed præcisè referente eius oppositum, nempe observationem præcepti ad præmium iustitiæ originalis conferendæ ipsi Adamo, & eius posteris. Peccatum autem, quod nec hic, & nunc meretur existentiam iniustitiæ originalis, nec alio pacto cum illa connexionem habet, nequit fundare debitum, vel periculum incurrendi talem iniustitiam.

10 Confirmatur: implicat, posterius concipi in peccato originali, nisi concipiantur cum carentia omnis gratiæ sanctificantis: siquidem quilibet istius gradus ipsis collatus eos præservaret à peccato originali: ergo si posterius peccare in Adamo, est idem, ac istum suo peccato eis mereri privationem iustitiæ originalis, vt vult Pater Vazquez, implicat, ipsos peccare in Adamo, nisi istum suo peccato eis mereatur privationem omnis gratiæ sanctificantis pro primo instanti suæ conceptionis. At Adam suo peccato non potuit mereri posteris privationem omnis gratiæ sanctificantis, nisi præcelleret decretum efficax Dei privandi eos omni gratia sanctificante sub conditione, quod ille peccet. Non enim sufficit, Deum decrevisse transfundere in posterius tot gradus gratiæ sanctificantis, quot accepit Adamus in sui formatione ad hoc, vt dicamus, Adamum suo peccato meruisse posteris privationem omnis gratiæ. Vt ergo intelligamus commissum fuisse voluntati Adami, vt posterius nascerentur, vel cum iustitia, & sanctitate originali, vel cum peccato originali, opus est, vt in Deo præcelleret decretum dandi aliquam iustitiam originalem posteris subconditione, quod Adam non peccet; & negandi omnem subconditionem, quod peccet; ac proinde vt intelligamus, aliquem in Adamo peccare, necesse est, vt intelligamus, eum, peccante Adamo, contrahere omnimodam necessitatem incurrendi maculam originalem pro primo instanti suæ existentie.

21 Et hoc expressit Anselmus
E 3 li-

Confirmatur
impugnatio

Id docet
Anselm.

libro 1. de conceptu Virginali, cap. 7.
„dum ait: In Adam omnes peccavimus,
„dum peccavit ipse; non quia tunc pec-
„cavimus ipsi, sed quia de illo futuri era-
„mus, & tunc facta est necessitas, ut,
„cum essemus, peccaremus. Ergo de
primo ad ultimum repugnat, Virginem
concipi in gratia, & consequenter sine
macula peccati; & tamen peccasse in
Adamo: quia implicat, quod per peccatū
Adæ facta sit necessitas, ut cum ipsa exi-
steret, peccaret, nisi vi decreti efficacis,
quo Deus statuerit, ipsam denudare
omni gratia sanctificante pro primo in-
stanti: implicat autem necessitatem pro-
venientem ab hoc decreto componi cum
sanctificatione Virginis pro primo in-
stanti.

SECTIO QUINTA.

*Nostra sententia negans illa duo inter se
coherere.*

Prima
nostra
conclu-
sio.

Proba-
tur.

22 **E**GO valde propendeo in
sententiam negantē posse
illa duo inter se coherere.
Et in primis pactum de facto initum à
Deo cum Adamo tale esse, ut omnis, qui
peccaverit in Adamo, debeat metaphy-
sica infallibilitate concipi cum peccato
originali; suadet: Nam, ut inquit Pa-
ter Salmeron in caput quintum, episto-
lae ad Romanos, disputatione 46. ex
illo loco Genesis: *In quacunque die co-
mederis ex eo morte morieris*, habetur,
quod mors, quam Dominus commina-
tus est, non tantum corporis fuit, sed etiā
animæ, ut Patres omnes testantur, & au-
thoritate Concilij Arausiaci secundi, &
Tridentini Sessione 5. prope initium
comprobatur. Additque ibidem Pater
„Salmeron pagina 399. Secundum om-
„nes Adamum omnium personam sub-
„stinuisse, quando dictum est illi, ne
„comedas: etsi comederis, morte mor-
„rieris: ergo Deus comminatus est mor-
tem spiritualem Adamo, & omnibus
posteris inclusis in pacto, quorum per-
sonam tunc agebat. At comminatio illa
respectu Adam involvebat decretum
efficax denudandi eum sanctitate ori-
ginali si peccaret ergo etiam involvebat
decretum efficax denudandi posteros,
quos incluserat comminatio: ergo im-
plicat, personam aliquam inclusam
fuisse in pacto comminante mortem,
qui contraxerit peccatum originale.

23

Confirmatur: nam ut do-
cet communis sententia Patrum, &
Scholasticorum apud Pereiram disputa-
tione 1. ad illum locum Geneseos per
illa verba *morte morieris* non significa-
vit Dominus actum moriendi, sed ne-
cessitatem, & debitum mortis corpora-
lis, ut sensus sit: statim ut comederis,
obnoxius eris pœnæ mortis, & adstri-
ctus eris necessitate moriendi. Ergo
verba illa significant, Adamum amissu-
rum infallibiliter sibi, & posteris, ad
quos dirigebatur illa comminatio, san-
ctitatem, & iustitiam originalem, ex
qua proveniebat donum immortalitatis,
quo omnes frueremur, si Adamus obser-
vasset præceptum.

24

Deinde probabilius cen-
seo, illa duo absolute inter se pugnare.
Id autem ostendam primo in sententia
negante transfusionem voluntatum: se-
cundo in sententia voluntatum transfu-
sionem admittente. Et ad primum de-
veniundo, suadetur assumptum: quia in
illa sententia posteros in Adamo peccas-
se, nihil aliud est, quam Adamum iusti-
tiam accepisse opere suo transfunden-
dam in posteros, & peccato suo meruis-
se, ut posteri denudati concipiantur ta-
li iustitia, & consequenter in peccato
originali. Atque adeo peccasse in Ada-
mo nihil aliud est, quam sub dignita-
te peccati Adami comprehendere, ut
propter illud iustitia dignè privari pos-
sit, ut explicat Pater Vazquez tomo
2. in tertiam partem, disputat. 116. nu-
mero 40. & 41. Ergo implicat, Virgi-
nem peccasse in Adamo, quin iste suo
peccato meruerit, ut illa conciperetur
sine sanctitate originali. At implicat,
Adamum hoc meruisse, & quod reip-
sa Beata Virgo non fuerit concepta si-
ne sanctitate originali: ergo non stat,
Virginem peccasse in Adamo, & reip-
sa non contraxisse maculam origina-
lem. Probat minor ex dictis sectio-
ne præcedenti: nam peccatum Adæ
ex se non habet vim merendi priva-
tionem gratiæ Beatæ Virginis nisi in vi
decreti efficacis, quo Deus statuerit
denudare Virginem gratia sanctifica-
te in sua conceptione, si Adam pecca-
ret. Potuit namque Deus decernere, ut
si Adam observaret præceptum, & sibi
conservaret, & in posteros derivaret san-
ctitatem originalem, si vero peccaret, si-
bi dumtaxat noceret, quo in eventu li-
cet Adamus bene operando mereretur

Confir-
matur.

Secunda
aversio.

Proba-
tur.

posteris sanctitatem originalem; at male operando non mereretur eisdem privationem sanctitatis. Ergo ut intelligatur peccato suo meruisse posteris privationem sanctitatis, requiritur decretum efficax Dei privandi posteros sanctitate originali sub conditione, quod eorum parens peccet.

Illatio
contra
Ægidium
in favo-
rem P.
Valeria:

25 Et hinc enervatur argumētum, quo Ægidius lib. 2. quæst. 1. articulo 5. Patrem Valentiam asserentem, hoc, quod est, peccare in Adamo connotare peccatum originale postea contrahendum, ex eo impugnatur, quod verbum *peccare* non includit connotationem maculæ quam in anima relinquit actus peccati, postquam transit. Enervatur, inquam; etsi enim hoc verum sit in peccato actuali personali, non tamen in peccato actuali originali commissio ab Adamo, ut capite. Nam etsi quis independentem à comminatione divina mereatur sibi privationem gratiæ per suum peccatum, non tamen potest eam mereri alijs.

Evasio.

26 Dices, Deum potuisse, pacisci cum Adamo sub hac forma: si observaveris hoc præceptum non comedendi de ligno scientiæ boni, & mali, tibi conservabis iustitiam originalem, & illam iure hereditario transfundes in omnes tuos posteros: si autem illud violaveris, hanc sanctitatem infallibiliter tibi amittes, & omnibus posteris, nisi mihi placuerit aliquem speciali privilegio sanctificare in primo instanti suæ conceptionis. In hoc paciscendi modo nulla est repugnantia: at ipso posito ex vna parte salvatur, Virginem peccasse in Adamo, siquidem posito illo pacto, & posito Adami peccato Virgo infallibiliter conciperetur cum privatione gratiæ, & consequenter in peccato originali, nisi ob merita Christi donaretur gratia iustificanti in primo conceptionis instanti. Et ex alia parte salvatur, eam concipi sine peccato originali; quia propter merita Christi accepit gratiam iustificantem in primo instanti. Rectè ergo coherent illa duo, nempe, Virginem peccasse in Adamo, & tamen non contraxisse maculam originalem.

Præcluditur.

27 Respondeo, pactum habens illam conditionem expressam, vel tacitam, sufficere quidem, ut Virgo diceretur fuisse in periculo peccandi in Adamo; non tamen ut dicatur absolute, in ipso peccasse; quia ad hoc requiritur, ut

Adamus suo peccato absolute meruerit, ut Virgo conciperetur in peccato originali. Id autem absolute mereri non potuit vi illius pacti solius: quia sicut nullo modo mereretur privationem iustitiæ filijs suis, si Deus nullo modo decrevisset, illos privare iustitia sub conditione, quod ipse peccaret, ita mereri non potuit absolute illam privationem iustitiæ Beatæ Virginis, si Deus non decrevit, hanc absolute privare gratia per hoc præcisè, quod Adam peccaret. Quare si pactum habuit illam conditionem respectu Beatæ Virginis; hæc non peccavit absolute in Adamo; sed tantum conditionate; id est, peccavisset, si Deus intuitu meritorum Christi non habuisset decretum efficax ipsam illustrandi gratia sanctificante in primo instanti suæ conceptionis.

28 Præterea suadetur, non coherent illa duo in sententia communi admittente transfusionem voluntatum: nam hæc transfusio ex communi sententia requirit pactum divinum, seu legem illam promittentem Adamo pro se, & posteris sanctitatem originalem, si observet præceptum, & comminantem privationem talis sanctitatis, si violet. Quia transfusio illa à nemine explicatur sine pacto; & pactum non solum includit promissionem, sed comminationem, ut iam probavimus: ergo implicat, Beatam Virginem moraliter clicuisse inobedientiam Adami, & per eam meruisse sibi privationem sanctitatis originalis, quin Deus habuerit decretum efficax denudandi ipsam gratia originali sub conditione, quod Adam peccaret.

29 Deinde id ipsum specialiter suadetur. Nam si datur illa transfusio voluntatum, & Beata Virgo in Adamo peccavit; illa inobedientia Adami fuit moraliter inobedientia Virginis: ergo ab illa debuit Virgo denominari in aliquo instanti moraliter intrinsece peccans absolute. At hanc denominationem non suscepit, antequam existeret: ergo eam suscepit in primo instanti suæ conceptionis: ac proinde non potuit tunc sanctificari: nam in eo instanti, in quo quis denominatur graviter peccans moraliter, est dignus absolute privatione æternæ beatitudinis, implicat autem hoc habere, & simul esse Sanctum. Ergo implicat, Virginem peccasse in Adamo, & sanctificatam fuisse in primo instanti.

30 Quod Beata Virgo antequam extiterit non potuit, denominari abso-

Uterior
nostræ
assertio-
nes pro-
batio.

Si Beata
Virgo
inclusa
fuit in
pacto;
in primo
instanti
suæ con-
ceptionis
deno-
minata
fuisse
peccans
moraliter
in A-
damo, &
non an-
tea,

Non po-
tuit autē
tunc pec-
cans de-
nomina-
ri, & si-
mul gra-
tiam ha-
bere.

lute peccans adhuc moraliter, & per pec-
catum physice elicatum ab alio; suadet-
tur. Quia qui denominatur absolute pec-
cans peccato gravi, hoc ipso denomina-
tur simpliciter malus, & dignus termina-
re odium inimicitiae: subiectum autem
antequam existat, nec malum potest de-
nominari, nec dignum odio inimicitiae,
quia istud supponit subiectum existens,
sicut amor amicitiae. Quare peccatum
Adami licet sit forma potens denomina-
re posteros peccantes actualiter interpre-
tative, & moraliter, hanc denominationem
illis non tribuit usque ad instans, in
quo concipiuntur. Vnde antequam exis-
tant, eatenus dici possunt peccasse in
Adamo, quatenus iste omnium nomine
agens posuit formam, à qua cum primū
existant, denominentur peccatores: seu
quatenus tunc contrahunt necessitatem
subeundi denominationem peccantis, cū
primum per naturalem generationem
conciipiuntur.

Posteri
Adami
iuxta An-
selmum
in ipso
instanti
concep-
tionis
peccant
in Ada-
mo pro-
priè mo-
raliter,
& non
antea.

31 Quod perspicue videtur do-
cuisse Anselmus libro de conceptu Vir-
ginali, c. 2. illis verbis: In Adam om-
nes peccavimus, cum ille peccavit: nō
quia tunc peccavimus ipsi, qui nō dum
eramus, sed quia de illo futuri eramus,
& tunc facta est necessitas, ut cum
essemus, peccaremus. Ergo parvulus in
instanti, in quo concipitur, dicitur abso-
lute peccare in Adamo: & non tantum
habere peccatum; ut volunt communis
sententiae Auctores. Rationem huius lo-
cutionis reddiderat paulò antea Ansel-
mus, nam sūpē divina scriptura asserit,
aliquid esse, quando non est, idcirco
quia certum est, futurum esse. Sic Deus
Genes. 2. Adā de ligno vetito dicit: *In
quacunque die comederis ex eo morte mor-
ieris*, non quod ea die mortuus sit cor-
pore: sed quoniam die illa necessitatem
accepit aliquando moriendi: & Paulus
similiter ob necessitatem moriendi Ro-
manorum 8. ait: Si autem Christus in
vobis est, corpus quidem mortuum est
propter peccatum: spiritus vero vivit
propter iustificationem. Non enim
corpora eorum, quibus loquebatur mor-
tua erant, sed moritura propter pecca-
tum. Hæc ille. Vnde obiter interres, pec-
catum originale habituale non compe-
tere parvulis pro primo instanti, sed pro
sequentibus: quia prius est, peccare ab-
solute, quam esse peccatorem habitua-
liter.

Conf. 1.

32 Confirmatur primo. Quia ne-

cesse est, ut parvuli contenti in illo pacto
universalis, cum primum concipiuntur,
accipiant ex peccato Adami eam deno-
minationem, quam acciperent tunc, quā-
do Adamus ut persona publica peccavit,
si tunc existerent. Atqui si tunc existeret,
denominarentur peccantes actualiter, &
impossibile foret, eos in illo instanti iusti-
ficari in sensu composito talis denomina-
tionis: ergo cum primum existunt deno-
minantur peccantes, & impossibile est,
illos pro tunc iustificari: ergo non stat,
Virginem peccavisse in Adamo, & tamē
fuisse sanctā pro primo instanti suæ con-
ceptionis. Quod parvuli denominaren-
tur peccantes, quando Adam peccavit, si
tunc existerent, est exploratum; quod ve-
ro tunc non possent iustificari in sensu
cōposito eius denominationis, suadetur:
nam hoc ipso quo denominarentur pec-
cantes, denominantur digni privari in
æternum beatitudine supernaturali: hæc
autem denominatio essentialiter incom-
possibilis est cum effectu formali iusti-
tutē imbibente essentialiter dignitatē
beatitudinis supernaturalis.

33 Confirmatur secundo. In
instanti, in quo parvuli concipiuntur cū
privatione gratiæ, pro priori ad talē pri-
vationē digni sunt, illam subire, ut docet
Augustinus in Psalm. 50. ijs verbis: *Nemo
nascitur nisi trahens pœnā, trahens & me-
ritum pœnæ*. Et hæc dignitas est illis mo-
raliter intrinseca, utpote proveniens à
peccato Adami moraliter ab ipsis com-
misso: ergo in illo priori per ipsum pec-
catū Adami constituuntur digni privari
gratia iustificante. At hoc ipso pro illo
priori habent incapacitatem suscipiendi
gratiam iustificantem, à qua reddantur
sancti pro posteriori eiusdē primi instan-
tis: nam in eo signo, in quo quis propter
culpā à se physice, vel moraliter commis-
sam, est dignus privari gratia, est etiam
dignus privari gloria: in eo autē signo, in
quo quis est dignus privari gloria, est in-
capax iustificari pro illo instanti reali:
quia nequeunt componi in eodē subiecto
dignitas gloriæ, & dignitas privationis
gloriæ. Ergo hoc ipso, quod parvuli pri-
ventur gratia in primo instanti propter
peccatū Adami moraliter ab ipsis com-
missum, non potuerunt in illo instanti iu-
stificari: ac proinde repugnat, aliquem
peccare in Adamo; & tamen esse iu-
stū pro primo instanti suæ
conceptionis.

(?)

SE-

SECTIO VLTIMA.

*Solvitur difficultas obiectio: ubi nonnulla de
quidditate peccati habituali.*

34

DICES, argumentum à nobis nuper factum pariter probare, parvulos, qui in secundo instanti privantur gratia propter peccatum commissum in Adam, non potuisse tunc iustificari, id est, non potuisse in secundo instanti recipere gratiam excludentem illam privationem. Nam dum in secundo instanti privantur gratia, iam pro aliquo priori præcedunt digni illa privatione; ac proinde etiam præcedunt digni privatione gloriæ: ergo iam pro illo priori habent statum impossibilem essentialiter cum gratia iustificationis pro eo instanti; & consequenter essentialiter connexum cum privatione gratiæ advenienti pro posteriori eiusdem instantis.

35

An ut
quis in
secundo
instanti
privetur
gratia
sufficiat
quod fue-
rit dig-
nus in
instanti
primo.

Prima
solutio
affirmas.

Imprimis posset aliquis discrimen assignare inter secundum, & primum instans, dicendo, ad subeundam poenam privationis gratiæ in secundo instanti satis esse, quod in primo fuerint peccantes actualiter; ac proinde digni poena privationis gratiæ, & gloriæ: quia intuitu dignitatis existentis absolute in primo instanti potest infligi poena privationis gratiæ, non solum in primo instanti, sed etiam in sequentibus, quin in secundo instanti intelligatur peccatum iam perseverans pro priori ad privationem gratiæ. At cum ante primum instans conceptionis non detur aliud, in quo parvulus absolute dici possit peccans, & dignus poena privationis gratiæ, ac gloriæ, necessarium est, recurrere ad dignitatem existentem pro priori illius primi instantis; nam privatio gratiæ infligita parvulis, ut poena, vel supponit dignitatem absolutam in aliquo priori illius instantis, vel saltem in instanti antecedenti; quia implicat, parvulum puniri privatione gratiæ propter culpam, quin præcesserit in ipso dignitas absoluta illius privationis, vel præcedentia natura, vel saltem præcedentia temporis. Cum ergo in primo instanti non sit recursus ad dignitatem, quæ in tempore antecedenti præcesserit in ipsis, quia pro tempore, in quo non sunt, nequeunt esse digni vlla poena, vel præmio, cum non entis nullæ sint proprietates: necesse est, ut fiat recursus ad dignitatem existentem in illis pro aliquo priori illius primi instantis.

36

Ego solidiorem subiungo solutionem. Aidero ergo si parvuli pro aliquo priori secundi instantis intelligantur digni privatione gratiæ, iam pro illo priori intelligi peccatores: quia illa dignitas provenit à peccato, non ut pure præterito, sed ut perseveranti moraliter, quatenus Deus in primo instanti noluit remittere peccatum pro secundo; & hoc suo decreto fecit, ut perseveraret peccatum pro secundo, & constitueret in secundo instanti parvulos dignos privari gratia, & gloria. Deum autem in primo instanti noluisse remittere peccatum pro secundo, est, Deum noluisse in primo instanti infundere gratiam iustificantem in secundo. Vnde dignitas absoluta, quam habet in secundo instanti parvulus ad carendum gratia, & gloria est metaphysice connexa cum privatione gratiæ pro secundo instanti, utpote constituta de obliquo per decretum efficax denegandi gratiam iustificantem in secundo instanti. Quare repugnat, eos tunc iustificari in sensu composito talis dignitatis. Soli itaque possunt iustificari in sensu diviso, quatenus Deus in primo instanti potuit concipere decretum efficax infundendi gratiam iustificantem pro secundo: quo decreto supposito non haberent parvuli in secundo instanti pro priori ad infusionem gratiæ dignitatem, ut privarentur gratia propter culpam.

37

Vnde obiter inferes, optimum argumentum ad probandum, peccatum habituale non consistere in privatione gratiæ, sed ad illam præsupponi. Nam qui peccavit in instanti A. & in secundo instanti incipit esse peccator habitualiter, in secundo instanti non privatur gratia, quin propter culpam commissam in instanti A. sit dignus privari gratia in B. ergo iam pro illo priori est dignus: ergo peccatum præteritum perseverat moraliter in illo priori modo sufficienti, ut illum constituat dignum privatione gratiæ, & gloriæ; perseverare autem hoc modo, est, iam dari peccatum habituale pro illo priori. Peccatum ergo illud consistit in eo, quod homo peccaverit in instanti A. & quod tunc Deus conceperit decretum efficax non remittendi illud pro B. seu decretum negandi gratiam pro B. in poenam peccati commissi in A. & in eo quod illud decretum intelligatur existens in instanti B. in quo non existat physice actus peccati.

38

Inferes secundo, hominem,

Secunda
solutio
negans,
eligenda

Optimum
argumē-
tum ad
proban-
dum, pec-
catū ha-
bituale,
non cō-
stitui per
privatio-
nē gra-
tiæ, sed
ad illam
præsup-
poni,

Illatio
qui ex dictis

qui peccavit in A. non posse in B. privari gratia propter peccatum antea commissum, quin pro priori instantis B. sit dignus ea privatione; non tamen in instanti B. privari gratia, quia pro illo priori est dignus, quasi dignitas ut existens pro illo priori moveat Deum ad puniendum: sed quia fuit dignus in instanti, quo commisit culpam, & intuitu peccati actualis Deus decrevit, illum punire in B. privatione gratiae; ex quo decreto factum est, ut peccatum eius perseveret moraliter, & intelligatur pro priori instantis B.

Non potest quidem in instanti B. privari gratia propter peccatum commissum in A. quin pro priori ad illam privationem sit dignus, eam pati; quia nequit ita privari, quin Deus in instanti, in quo commissum est culpa, & intuitu illius, ut tunc existentis conceperit decretum efficax privandi hominem illum gratia pro B. vel absolutum, vel saltem conditionatum, videlicet sub conditione, quod non agat poenitentiam in B. vi cuius decreti, ut perseverantis in B. inducetur illa privatio pro posteriori instantis B. Decretum autem illud facit, ut in illo priori intelligatur culpa praeterita iam perseverans moraliter: quia iam in illo priori verificatur, hominem peccasse, & Deum non cessasse iuri ad illum puniendum poena aeterna damni, & sensus, quia decretum denegandi gratiam est negatio cessionis iuris, sicut decretum infundendi gratiam est cessio iuris.

39 Non tamen punitur in B. quia pro illo priori est dignus puniri, quasi dignitas, ut existens pro illo priori fuerit motivum puniendi pro posteriori. Nam dignitas, ut perseverans moraliter usque ad illud signum, constituitur per ipsum decretum puniendi: dignitas autem ut constituta per decretum puniendi non movet ad puniendum: quia non movet ad concipiendum decretum puniendi; & in tantum movet aliquid ad puniendum, in quantum movet ad decretum puniendi. Punitur ergo in B. quia peccavit in A. siquidem in B. punitur vi decreti efficacis concepti in A. & perseverantis in B. quod Deus decrevit in A. punire in B. per privationem gratiae. Si autem *ly quia* non denotet causalitatem motivam, & meritoriam, sed pure efficientem; punitur in B. quia est dignus pro illo priori: nam decretum, vi cuius conservatur moraliter pro eo priori ea dignitas, est causa efficiens illius privationis.

40 Inferes tertio; peccatum habi-

tuale potius explicandum esse per reatum poenae manentem in homine, transactio iam peccato actuali; quam per reatum odij, vel indignationis inimicabilis Dei. Nam si Deus intuitu peccati commissi in A. concipiat ex tunc decretum efficax privandi hominem in aeternum gratia, & gloria, posito tali decreto insequentibus instantibus intelligitur homo reus, & dignus poena illa infligenda pro posteriori ad eam dignitate: at non intelligitur manere dignus odio concipiendo intuitu illius dignitatis, ut sic perseverantis moraliter: quia non propterea Deus odio haberet inimicabiliter hominem insequentibus instantibus, quia ille esset peccator habitualiter; sed potius ideo esset peccator, quia terminaret odium inimicabile. Ergo peccatum habituale potius consistit in reatu, seu dignitate poenae manente in homine ex culpa praeterita, quam in dignitate odij.

41 Sed dices. Ergo post actum odij praeteritum homo ille terminaret odium inimicabili Dei, quin tunc esset dignus odio illo. Distinguo consequens; quin tunc esset dignus odio, dignitate pro tunc antecedenti odium; ad illud vero moventi concedo: quin tunc esset dignus odio, dignitate pro tunc consequenti odium, & vi illius conservata moraliter: nego. Nam cum peccatum actuale ex se sit dignitas ad odium inimicabile, & Deus intuitu illius concipiat odium terminatum ad poenam non solum pro illo instanti, in quo existit peccatum, sed prosequentibus, in quibus iam physice non existit, & cum vi huius odij perseveret moraliter illud peccatum pro tempore sequenti, fit consequens, ut pro tunc non existat dignitas odij movens ad odium, sed conservata moraliter vi illius. Secundo aliquis responderet, posse hominem pro aliquo instanti terminare odium inimicabile, quin tunc sit dignus odio; quia satis est, fuisse dignum in instanti antecedenti, & Deum intuitu talis dignitatis concepisse odium terminatum ad peccatorem prosequentibus instantibus, & in illis perseverans ob suam immutabilem durationem.

In fine adverto, sententiam à nobis hucusque propugnatam valide ex Tridentino confirmandam disput. 6.

sección 4.

(?)

Altera illa io, peccatum habituale potius explicandum est per reatum poenae manentem in homine transactio peccato, quam per dignitatem odij.

Obiectum

Dilectus

DISPUTATIO V.

QVO PACTO BEATA VIRGO,

ADMISSO, QVOD PECCAVERIT IN ADAMO, PRÆ-

servata fuerit ob passionem Christi ab ipsa macula
originali?

SECTIO PRIMA.

Sensus questionis, & dubitandi ratio.

VAMVIS disputatione sequenti probaturi sitis, Beatam Virginē non peccasse in Adamo, & disputatione 7. explicaturi, quo pacto ob merita passionis

Christi id contigerit: quo explicato explicata manebit immunitas ab ipsa culpa ob passionem Christi; tamen quia immunitas à culpa est iam certa, & immunitas à debito proximo, seu exceptio à communi lege de transfusione peccati est solū probabilis: supponendo pro nunc disputandi gratia cum communi sententia, quod Beata Virgo peccaverit in Adamo, contraxeritque debitum proximum incurrendi maculam originalem, inquirimus, quo modo ab ista fuerit liberata ob merita passionis.

Ratio dubitandi.

2 Et ratio dubitandi est, quia in omnium Theologorum sententia Christus, ut passibilis, venit primario in remedium peccati, non venturus sic, si Adamus non peccasset: estō secundum plures Incarnatio quoad substantiam principāter fuerit præfinita ob excellentiam mysterij, ita ut Christus veniret, Adamo non peccante: ergo antequam prævideretur Christi passio, iam prævidebatur peccatum originale inficiens naturam naturæ humanæ: vel ergo prævidebatur pro illo signo inficiens Mariam, vel non? Si primum: ergo illa habuit maculam originalem. Si secundum: ergo antequam intelligeretur Christi passio in præsentia divina, iam intelligebatur Maria liberata à culpa originali: ergo non fuit liberata ab illa per merita passionis Christi, hoc autem est absurdum: quia ut inquit Pater Suarez disput. 9. de peccatis, sect. 4. num 4. redemptionis nostræ præ-

tium fuit sanguis Christi, & in morte sua peculiariter operatus est, ac consumavit redemptionem ipsam; ut passim Paulus, ac tota fere scriptura docet. Et in oratione quadam festi conceptionis, quæ ante Pium Quintum universaliter recitabatur in Ecclesia, dicitur: *Sicut ex morte filij tui prævisa eam ab omni labe præservasti.*

SECTIO SECUNDA.

Expeditur difficultas.

3 **N**ON exposuit nobis Eximius Doctor suam de hac re sententiam, nec specialiter hanc difficultatem movit. Sed Pater Ferdinā-
do Salaz. tomo de Conceptione, capite 4. ex varijs locis mentem eius colligit. Iuxta Suarium ergo in primo signo Deus Christum Dominum præfinit ob excellentiam mysterij. In secundo signo ob Christi merita præfinitia à vita passibili, & impassibili Mariam creare statuit, & in Christi Matrem elegit, ad eumque gloriæ cumulum, quem de facto habet, prædestinavit. In tertio mundum univēsum propter Christum, & Mariā condere decrevit. In quarto prædestinatos omnes tam ex Angelis, quam ex hominibus efficaciter elegit ad gloriā. In quinto pactum inire cum Adamo, illumque caput morale posterorum omnium constituere statuit. In sexto vidit Adamū peccantem, & in ipso omnes eius posteros peccantes, & contrahentes debitum proximum incidendi in maculam originalem, & inter ipsos Mariam. In septimo decrevit, ut Christus veniret in carne passibili ad redimendum genus humanum. Ac demū in octavo signo reliquos mortales finens labi in peccatum, unam Mariam ob Christi passibilis merita à peccato originali per infusionem gratiæ
san-

Quomodo dis-
ponatur
signa in
divina
mēte, vñ
Beata Vir-
go præ-
servetur
ab origi-
nali.

sanctificantis perseverare disposuit, atque ordine executionis ad illum gratiae cumulum evehit, ad quem in secundo signo ordine intentionis destinaverat.

4 In hoc discurrendi modo multa continentur, cuius examen nostri instituti non est. Mihi eo praecipue nomine displicet nunc, quod iuxta illum Beata Virgo postquam semel electa est in Matrem Christi subijcitur communi pacto, & legi cum reliquis Adami filiis; & postquam universonum est constituta domina subditur Adamo, ut capiti; quae in decora sunt dignitati Matris. Deinde, vel in illo secundo signo electa est ad gratiam habendam à primo instanti conceptionis, vel non? Secundum non congruit cum dignitate Matris. Primum pugnat cum eo, quod postea in quinto signo subijciatur pacto. Implicat enim, ut postquam Beata Virgo assequuta est securitatem infallibilem non incidendi in culpam, exponatur periculo illam incurrendi. Deinde cum sententia asserens, Christum non fuisse praefinitum, nisi post Adami lapsum in se praefinitum, sit communior in Scholis, immunitas Deiparae à macula originali exponenda nobis est iuxta hanc sententiam.

5 Et ideo P. Vazquez 1. part. disp. 95. n. 13. & 15. & 3. part. disp. 13. num. 9. & cum eo Meratius disp. 9. de Incarnatione, sect. 3. n. 7. & 8. & Gaspar Hurtad. disp. 1. num. 155. Cardinal. de Lugo disp. 7. n. 66. aliter rem istam componunt, vel potius principia statuunt, ex quibus facile difficultas solvetur. Docent namque, Christum fuisse praefinitum propter peccatum Adami non ut iam actu derivatum in posteros, sed ut derivandum; ita ut motivum Incarnationis fuerit peccatum illud actuale Adami commissum ab ipso ut gerente personam posterorum; & consequenter peccatum originale non ut iam contractum à posteris, sed ut imminens singulis. Idemque tenet P. Puente Hurtado disput. 13. de Incarnatione, §. 77. ubi docet, nullum posterum Adami praefinitum esse cum peccato originali iam contracto nisi post praefinitum Christum.

6 Iuxta hanc autem sententiam facile explicatur, quo pacto Beata Virgo ob merita passionis Christi fuerit praeservata à culpa originali, seu sanctificata in primo instanti suae conceptionis; & solvitur ratio dubitandi proposita sectione praecedenti. Nam pro priori ad meri-

tam passionis Christi non praevidebatur genus humanum iam infectum culpa originali; sed solum praevidebatur cum debito proximo, & periculo incidendi in illam in omnibus suis individuis descendentibus ab Adamo per naturalem propagationem. Tunc ergo praefinitus est primo adventus Christi quoad substantiam, ut vult Pater Vazquez cum Sancto Thoma, vel saltem tunc primo est praefinitus quoad circumstantiam carnis passibilis, ut volunt plurimi ex his, qui dicunt, Christum praefinitum esse ante praefinitum peccatum praescindendo à carne passibili, & impassibili; praefinitus est, inquam, in remedium peccati primi parentis, quod iam commiserat, & in remedium peccati originalis, quod iam imminerebat posteris, & erat in praeparatione causarum. Et propter merita passionis Christi praevisa decrevit Deus, liberare Mariam à culpa iam imminente infundendo ei gratiam sanctificantem in primo instanti suae conceptionis, cum qua non componitur culpa originalis.

7 Noluit tamen aliquem alium posterorum à culpa originali eximere, sed reliquos omnes privavit gratia sanctificanti in poenam peccati, quod commiserunt in Adamo, & quod ad maculam originalem comparatur iuxta sententiam communem tanquam peccatum actuale ad habituale. Et ita constituti sunt peccatores, vel ab illa privatione gratiae tanquam à forma, vel à peccato commisso in Adamo, moraliter perseveranti in ipsis ratione non infusionis gratiae: quia hoc ipso quod Deus nolit illis infundere gratiam sanctificantem, noluit eis condonare culpam commissam in Adamo; & ratione huius non condonationis, culpa actualis commissa in alio facta est habitualis in ipsis, eosque formaliter intrinsece incepit afficere, & denominatio peccatores. Postquam vero praefixi sunt reliqui posteris iam lapsi, decrevit Deus eos eligere propter meritum passionis Christi, & propter illud applicuit quibusdam media efficacia ad obtinendam gratiam iustificationis; alijs vero media sufficientia dumtaxat, nimirum omnibus his, qui cum peccato originali moriuntur.

8 Estque dissidium inter Doctores, an Beata Virgo prius ordine rationis electa fuerit efficaciter ad maternitatem, quam ad gratiam originalem, an è converso? Quod ad praesens institutum

Impugnatur
modus
assignandi
ca signa tradi-
tus à Sa-
lazar ex
mente
Suarij.

Quomodo diffi-
cultate
expediat
P. Vazq.
asserens
motivum
incarna-
tionis
fuisse pec-
catum Ada-
mi, ut im-
pendens
posteris.

Solvitur
dubitandi
ratio.

non facit. Est etiam maxima difficultas in explicando, quo pacto potuerit meritum passionis prævium in se ipso antecedere electionem efficacem Virginis in Matrem, & esse causa illius, & præservationis à culpa originali. Sed huius difficultatis enodatio pertinet ad alium tractatum huius materiæ, in quo disputabimus, an & quomodo Christus meruerit Virgini Maternitatem, & gratiam antiquis Patribus.

SECTIO III.

Solvuntur obiectiones.

Quo fundamento videatur ductus S. Thomas ad asserendum Beatam Virginem contraxisse maculam originalem.

9 **H**VIC dicendi modo se opponunt Pater Ferdinandus de Salazar de Conceptione, cap. 16. à num. 3. & cap. 24. §. item; Pater Bernal disp. 16. de Incarnatione, numero 28. existimantes, Christum præfinitum esse propter Adami peccatum, & propter omnia, & singula posterorum originalia iam formaliter prævisa; & hæc videtur fuisse sententia D. Thomæ 3. p. quæst. 1. art. 4. ubi docet, Christum venisse primaria, ac principali intentione propter peccatum originale, quod traductum est originaliter in posteros. Vbi traductum dixit, non tradducendum. Et ita sentiunt Thomistæ arbitantes, Beatam Virginem conceptam in peccato originali; & hoc videtur fuisse fundamentum, quo permotus est Angelicus Doctor 3. part. quæst. 27. art. 2. ut pronuntiaret. *Si Virgo non incurrisset maculam peccati originalis non indiguisset Redemptore.* Videtur enim fecisse hunc discursum; Christus Dominus prædestinatus est propter peccatum originale, ut iam inficiens naturam humanam, & consequenter, ut iam actu derivatum in posteros Adæ: si ergo Beata Virgo dicatur præservata à culpa originali, oportebit dicere illam non indiguisset Christo, ut Redemptore: utpote quæ ante præscientiam meritum Christi præventa fuerit per gratiam in prædestinatione Divina, ad illamve electa.

10 Ad rationem dubitandi respondent Salazar, & Bernal: prius quam Christus decerneretur, prævisum esse peccatum originale transfusum in omnes illos Adæ filios, qui iam prævidebatur futuri: tunc autem non prævideri adhuc Beatam Virginem, sed post Christi passionem: sicut enim Adamo non pec-

cante Christus non venisset, ita nec Beata Virgo exitura esset, Christo non veniente. Hæc singularis sententia examinabitur disputatione 6. dum expendamus, quo pacto propter merita Christi passibilis Beata Virgo excepta fuerit à communi lege, & pacto. Nam illi Doctores illum dicendi modum invexerunt ad expediendam hanc difficultatem de immunitate à debito. Nunc prætermittenda est, quia in præsentī quæstione disputationis gratia supponimus, Virginem peccasse in Adamo, & hoc supposito investigamus modum, quo propter meritum passionis Christi sanctificata fuerit in primo instanti suæ conceptionis, etsi immunis evallerit à macula originali.

11 Sed examinare oportet fundamenta, quibus ducuntur hi Auctores ad asserendum, Christum venisse propter peccatum originale, ut iam contractum à singulis posteris Adæ. Pater Bernal ubi supra num. 28. breviter hoc probat; quia alioqui causa adventus Christi non esset universalis, sed privata, scilicet propter Adamum: fuisse autem universalem, & toti humano generi communem, traddunt frequenter Patres. Fieret etiam, ut Christus propter nullum peccatum originale saltem in particulari venisset. Demum fieret, legem transfusionis peccati originalis non fuisse ab initio, ut peccante Adamo eius posterii peccarent, sed ut peccante Adamo peccatum originale posteris immineret, & postea decreto, Christo, aliam fuisse legem, ut originale ab illis contraheretur: quæ sunt incredibilia.

12 Hæc tamen fundamenta intentum non persuadent. Ad primū enim respondetur, causam adventus Christi fuisse universalem: nam Deus absolute voluit, ut redimeret primos parentes à peccato: rursus voluit, ut redimeret posteros Adæ subconditione, quod incidere in peccatum originale, quod iam illis imminebat: ac proinde adventum Christi retulit tanquam in finem in redemptionem totius generis humani. Hoc pacto etiam dicitur, venisse ad redimendos homines à peccatis actualibus; non quia hæc supponerentur ante præfinitionem Christi, sed quia voluit, ut si inciderent in peccata personalia liberarentur per merita Christi, seu ut illis concederetur gratia ad resurgendum à lapsu.

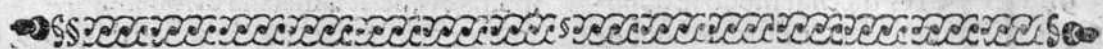
13 Addo, Deum illo primo decreto ordinasse adventum Christi ad

Quo fundamento ducatur aliqui Doctores ad asserendum motivum incarnationis fuisse peccatum originale non tantum ut impediens, sed ut actu derivatum in posteriores.

redemptionem cuiuslibet posteri descendi ex Adamo, vel præservativam à lapsu imminenti, vel reparativam, si sineretur cadere. Et hinc constat, Christum venisse propter peccatum originale singulorum. Tertium inconveniens maioris momenti est, quatenus eo tendit, ut probet, impossibile omnino esse, aliquem intrare pactum illud, & legem communem, & nihilominus non concipi in peccato originali, de quo nos late egimus disputatione præcedenti; & in præsentis disputationis gratia, supponimus, illa duo coherere. Hoc autem supposito dici debet, legem illam universalem non includere absolutam, & definitam

Dei voluntatem, ut peccante Adamo, omnes eius filij cum privatione gratiæ concipiantur, sed voluntatem habentem tacitam conditionem, nimirum nisi Deus velit præfinire incarnationem filij sui, & ob ipsius merita alicui infundere gratiam sanctificantem pro primo instanti, qua carere merebatur, attento peccato primi parentis.

14 Nec vero opus fuit nova lege, ad hoc ut parvuli concipiantur in peccato originali, sed ex vi prioris legis per hoc præcisè, quod Deus nolit, huic parvulo infundere gratiam ob Christi merita, ille concipietur in peccato originale.

DISPUTATIO VI.

AN BEATA VIRGO PECCAV- ERIT IN ADAMO, ET DEBITVM PROXIMVM peccati originalis contraxerit?

QVAMQVAM ex dictis disputatione 4. deprehendatur, Virginem non peccasse in Adamo; quia ita peccasse non componitur cum veritate immaculatæ conceptionis, de qua iam dubitare non licet: tamen quia id est certum; & tamen certum non est, non coherere illa duo, nempe Virginem peccavisse in Adamo, & tamen non contraxisse maculam originalem; ideo absolute nunc inquirimus, an peccaverit in Adamo, & debitum proximum maculæ originalis contraxerit? Iam disputatione 3. sect. 2. & disputationis 4. initio exposuimus, quid sit peccare in Adamo; nunc pro intelligentia quæstionis præmittendum est, quid sit debitum illud proximum.

SECTIO PRIMA.

Quid sit debitum peccati originalis: ubi an sit idem, ac peccasse in Adamo?

2 **D**EBITVM peccati originalis nihil aliud est, quàm quædam obligatio, aut necessitas moralis, quam subeunt Adami filij, ut cum primum existant, concipiantur privati iustitia originali, & consequen-

tet in peccato. Ita Bellarminus, Suarez, Vazquez, Valentia, & alij apud Salazar de conceptione, cap. 1. num. 5.

3 Hoc debitum communiter dividi solet in proximum, & remotum. Remotum iuxta frequentem expositionem inter modernos Scriptores, ut videre est in Patre Aldrete disput. 22. de Incarnatione, sect. 3. num. 2. fundatur in ipsa naturali propagatione ex Adamo, quatenus is, qui ita concipitur ex vi suæ generationis, & originis debet eisdem legibus subiacere, quibus reliqui posteri subijciuntur; ac proinde debet manere cum necessitate maculam originalem contrahendi, nisi speciali privilegio à communi lege, & pacto excipiat. Hoc debitum improprie tantum rationem debiti participat; cum sola naturalis propagatio ex Adamo non fundet moralem necessitatem, & obligationem incurrendi maculam originalem. Etenim si ratione pacti non constitueretur Adamus caput morale posterorum, quamvis ipse peccaret, posteri per communem generationem ab eo procedentes non peccarent in ipso, nec manerent cum debito, seu reatu contrahendi maculam originalem. Ergo hoc debitum remotum, si proprie loqui, velimus, non tam est debitum, quàm quoddam

obnoxietas peccandi, quia is, qui communi generationis via ab Adamo procedit, ex vi suae generationis pactum initum cum Adamo deberet intrare, & mediante peccato Adami reus concipi maculae originalis.

3 Debitum proximum, quod solum rationem debiti propriè participat, fundatur, tum in propagatione, tum in pacto illo univèrsali de transfundenda iniustitia in omnes Adami posteros sub conditione, quod ipse peccet, vel in transfusione voluntatum, vel cuius peccatum Adami sit moraliter peccatum parvulorum. Nam posito illo pacto, vel transfusione voluntatum, per hoc præcisè, quod Adamus violaverit præceptum, omnes, qui ex illo per naturalem propagationem sunt derivandi, cum originali concipi debent, & contrahunt necessitatem quâdam incurrendi maculam originalem cum primum existant. Unde hoc debitum proximum nihil aliud est, quam eiusmodi necessitas resultans in parvulis ex eo quod supposito pacto de transfusione voluntatum Adamus violaverit præceptum. Ita explicant P. Alderete vbi supra, Cardinalis de Lugo disputatione 7. de Incarnatione num. 26. P. Arriaga disputatione 16. num. 30 & omnes communiter Recentiores.

5 Aliter tamen rem exponit Pater Peñalosa in vindictis Beatæ Mariæ disputatione 1. num. 90. vbi debitum remotum confundit cum debito activo, & proximum cum passivo; ut debitum remotum seu activum sit ipsa violatio præcepti facta ab Adamo nomine posterorum, per quam comminatio divina denegandi gratiam parvulis transfuit in absolutam; ac proinde sit ipsum peccatum Adami, ut moraliter meritorium nostræ ruinæ: debitum vero proximum, seu passivum sit moralitas nobis inhærens ex prædicto debito remoto resultans, qua unusquisque nostrum quando primo concipimur, & antequam prioritate naturæ maculati intelligamur, peccato obnoxij censetur. Sed inepta est hæc explicatio; quia iuxta illam debitum remotum non distinguitur realiter à proximo; siquidem denominatio Adami, ut merentis posteris privationem iustitiæ originalis, non distinguitur à denominatione resultante in posteris à peccato Adami tanquam à forma: sicut denominatio amanti non distinguitur à denominatione amati: omnes autem communiter

supponunt debita illa esse realiter distincta.

6 Unde iuxta explicationem communem parvulos contrahere debitum proximum peccati originalis, idem est, ac eos peccavisse in Adamo: illos autem sic peccavisse iuxta communem sententiam admittentem transfusionem voluntatum, idem est, ac eliciisse moraliter transgressionem præcepti: & iuxta sententiam negantem illam transfusionem idem est, ac Adamum fuisse causam meritoriam, ut iustitiam originalem amitteremus, & in peccato originali conciperemur. Quare in illa sententia hæc propositio: *Not peccavimus in Adam*: æquivalet huic: *Adamus meruit, & causa fuit, ut nos in peccato conciperemur*: ut affirmant Pater Vazquez 1. 2. disp. 132. num. 21. Salazar de concept. cap. 1. §. 5. & Peñalosa disputatione 1. num. 86.

7 Iuxta principia autem peculiarioria à nobis stabilita disputatione 4. sect. penultima, parvulum peccare in Adamo, antequam in se existat, nihil aliud est, quam tunc Adamum nomine parvuli ponere formam, ratione cuius ille cum primum existat, denominetur peccans absolute moraliter, & dignus pœna æternæ damni: quia antequam existat, nequit, hanc denominationem subire: sicut in sententia communi parvulus antequam existat, non denominatur peccator habitualiter, licet tempore intermedio inter instans, in quo Adamus peccavit, & instans, in quo parvuli concipiuntur, detur peccatum habituale parvulorum in abstracto; quatenus tempore illo intermedio peccatum illud Adami, quod fuit moraliter peccatum parvulorum, perseverat moraliter, ut eos denominet peccatores habitualiter, cum primum existant.

8 Unde debitum proximum peccati originalis in nostra sententia est quedam necessitas, quam identificat secum peccatum Adami, ut personæ publicæ ad denominandos parvulos peccantes absolute, cum primum existant: seu est ipsum peccatum in abstracto, expectans existentiam subiecti, ut ipsum denominet dignum odio inimicabili Dei, idest voluntate efficaci privandi ipsum gratia, & gloria propter peccatum illud: ut enim peccatum commissum ab Adamo nomine posterorum istos denominet dignos pœna æternæ, cum primum existant, non expectat aliquod Dei decretum, sed præcisè existentiam subiecti. Expecta-

Mens
Autho-
ris circa
debiti
explica-
tionem

ret autem, si illud peccatum de actuali transiret in habituale, & pro primo instanti denominaret parvulos peccatores habitualiter: quia hominem esse nunc peccatorem habitualiter ex vi actus præteriti; non est præscire, illum actum extitisse antecesser, & nunc existere hominem: sed est illum actum extitisse, & Deum noluisse illum remittere. Vnde peccatum habituale ut habituale præterit existentiæ actus in tempore antecedenti requirit decretum liberum Dei nolentis remittere actum illum, id est nolentis cedere iuri, quod per talem actum acquisivit ad puniendum peccatorem.

9 In præsentī ergo disputatione inquirimus, an Beata Virgo inclusa fuerit in illo pacto, & lege communi de transfusione iniustitiæ originalis in posterōs Adæ sub conditione; quod ille peccet: quia si inclusa fuit, sicut reliqui, sanè peccavit in Adamo, & contraxit debitum proximum maculæ originalis, id est, necessitatem quandam, ut conciperetur cum privatione iustitiæ originalis. Quod debitum licet in sententiâ communi non connectatur essentialiter cum macula originali, sicut nec peccatum actuale personale connectitur cum macula habituali, tamē vel reddit ipsum dignū privari gratia iustificanti in primo suæ Conceptionis instanti, vel saltem reddit Adamum dignum; ut propter eius peccatum ipsius posterī priventur iustitiâ originali.

SECTIO SECUNDA,

Authorum placita.

10 **V**IRGINEM peccasse in Adamo, ac proinde debitum proximum peccati originalis contraxisse, sentiunt nō solum omnes Doctores arbitantes, eam contraxisse maculam originalem, sed pluri ex his, qui eius immunitatem ab illa macula totis viribus propugnant: ut Eximius Doctor tom. 2. in 3. partem disp. 3. sect. 3. & 1. 2. disp. 9. de peccatis sect. 4. num. 11. Pater Vazquez tom. 2 in 3. part. disp. 115. cap. 3. Bellarminus lib. 4. de amissione gratiæ, & statu peccati cap. 16. Curiel 1. 2. quæst. 81. art. 3. §. 2. & Egidius de præsentatione lib. 2. de Conceptione quæst. 3. art. 2. plures alios referens. Adeo autē tenaciter huic sententiæ plures adhæserunt, ut Caietanus tom. 2. opusculorum tra-

ctatu 1. cap. 3. existimet sententiam oppositam esse contrariam fidei Catholicæ; & Corduba lib. 1. quæst. 44. contrariam appellat hæreticam. Egidius lib. 3. quæst. 10. art. 1. num. 2. parum tutam in fide. Bellarmin. ubi supra, non admodum tutam. Vazquez ea disp. 115. num. 18. ratione efficaci ita refutabile, ut notam erroris mereatur.

11 Pater vero Suarez illa sectione 2. §. *queret aliquis*, ait, non posse sine errore negari, Beatam Virginem ex vi peccati Adæ ita fuisse obnoxiam maculæ & peccato contrahendo, ut si per Christum non esset verè, ac proprie redempta, illud contraheret. At ea disp. 9. de peccatis sectione 4. num. 34. mitius loquitur: putat enim non esse dignas censuram aliqua propositiones istas: *Beata Virgo non peccavit in Adamo*: vel, *non habuit debitum peccati originalis, nec in se, nec in alia*, licet num. 35. dicat se illis non acquiescere, nec in illas induci posse. Doctrina autem illius sectionis continet vltimū iudicium Eximij Doct. de hac controversia: quia desumpta est ex quadam epistola, quam non multo ante mortem vulgari sermone transmissit Conimbrica ad vnum nostris, qui ex Hispania ipsum rogarat, an etiam tunc permaneret in ea sententia, quam tradiderat tom. 2. in 3. partem; scripta autem fuit illa epistola anno 1616. in quo magni motus circa hanc controversiam excitati sunt in Hispania.

12 Est autem magnum dissidium inter Doctores asserentes, Virginem habuisse debitum culpæ originalis, an illud solum habuerit pro primo instanti Conceptionis, an toto vitæ tempore. Plurimi cum Patre Suarez tom. 2. in 3. partem disp. 3. sect. 4. & 5. & citata sectione 4. disputationis 9. de peccatis num. 26. affirmant, solum habuisse debitum pro priori naturæ primi instantis, in quo iustificata est; pro reliquis vero eo caruisse. At multi alij cum Patre Vazquez 3. parte disp. 116. cap. 5. docent, perseverasse in Virgine pro toto vitæ tempore. Quas sententiâs examinare nostri instituti non est. Consulatur Pater Salazar cap. 15. à num. 32.

13 Virginem vero in Adamo non peccasse, nec contraxisse debitum culpæ originalis præter Ambrosium Catherinum, Vigerium, Galatinum, Maironū, Martinum Martinez, Stellam, atque Basilium Legionensem citatos ab Egidio lib.

Quæstio
nō sen-
sus appe-
ritur.

Autho-
res, qui
defen-
dunt Vir-
ginem
peccasse
in Ada-
mo.

Autho-
res de-
fenden-
tes Vir-
ginem
non con-
traxisse
debitum

lib. 2. quæst. 3. artic. 1. docuit Alphonsus Salmeron in cap. 5. Epistolæ ad Roman. disput. 45. pagina 596. his verbis : *Non satis est, esse Adæ filium, ut peccatum aliquis contrahat, nisi pacto inclusus inveniat* tur cum causa patris : *at pactum ad Beatam Mariam non se extendit, sed ut Mater sua prævisa singulari privilegio excepta fuit.* Albertus Magnus inquitens apud Canis. lib. 5. de Deipara cap. 27. §. *Ad Thomam: Hanc Sanctissimam Virginem solam à communi illa regula excipi; omnes in Ad. peccaverunt.* Nicolaus de Cusa Episcopus Brixienfis, & postea Cardinalis lib. 8. exercitationum declarans illa verba, *sicut lilium inter spinas.* Doctissimus Frater Ludovicus de Carvajal Ordinis Minorum, cuius in Concilio Tridentino spectata fuit auctoritas, in declamatione pro Virginis Conceptione, cap. 23. cuius titulus est, quod lex universalis peccati originalis nō sit in Beatam Virgine lata. Ex nostris Pater Franciscus Turrianus in epistola ad Iacobum Amiotū, Venerabilis Pater Ludovicus à Ponte doctrina, & sanctitate clarus tom. 2. in Cantico lib. 7. exercitatione 20. §. 3. P. Iacobus Granad. in speciali opuscul. de Conceptione, disp. 3. c. 23. sect. 2. P. Ferdinandus de Salazar in opere de Conceptione, cap. 8. P. Ioannes Perlinus in speciali opere de hac controversia dist. 3. c. 5. Cardinalis de Lugo disp. 7. de Incarnatione Bernal. disp. 8. sect. 5. P. Puente Hurtado, P. Arriaga, & P. Alderete, & hac tempestate omnes Theologi Societatis, qui de hac controversia post Salazar, & Granad. scripsere, & plurimi ex alijs familijs. Vnde opinio hæc, quæ primo gravissimorum Doctorum aures læserat (inquit Salazar cap. 7. n. 5.) iam nunc multorum doctissimorum hominum plausu celebrari cœpit.

14 Consulantur idem Salazar cap. 8. n. 20. & P. Granad. vbi supra n. 17. qui referunt, hanc opinionē de omni suspicionē liberatam fuisse censura supremi Consilij Sanctæ Inquisitionis, utpote quod cōsultis hac de re gravissimis Theologis ex Hispaniæ Vniversitatibus liberā potestatem fecit Fratribus Minoribus anno 1616. ut suas de hac re publice Theses Toleti defenderent, quas auctoritas

illius Senatus prius inhibuerat.

(?)

SECTIO TERTIA.

Offenditur, Beatam Virginem non peccasse in Adamo, nec debitum peccati contraxisse.

15 **D**EBITVM hoc proximū peccati originalis dedecere Beatam Virginem latē, & nervosē probat P. Salazar c. 15. à n. 7. Et verò hæc indecentia maxime cernitur iuxta explicationem Egidij, qui lib. 2. q. 4. artic. 3. n. 68. & lib. 3. q. 11. art. 4. n. 23. docet, eum, qui peccavit in Adamo, toto tempore ante præservationē à macula fuisse inimicum, & exossum Deo; ac proinde Beatā Virgine toto tempore præcedenti eius primā existentia fuisse peccato mortuam, Deo inimicā, captivā, & obnoxia ad contrahendā maculā in propria persona, nisi per gratiā in primo generationis instanti illi collatam talis culpa ei remitteretur. Et priori illo loco n. 47. ex sententia negante, Beatam Virginē peccasse in Adamo infert, tanquam absurdum contra fidem, eam non fuisse redēptam à Christo: quia per Christi sanguinem non redimtur, inquit, nisi is, qui est vere inimicus Dei, ut Deo reconcilietur, verè est filius iræ ut Deus illi propicietur, verè est captiv⁹ captivitate peccati, ut ab ea redimatur: verè est peccato mortuus, ut resuscitetur: denique, verè est positus in statu veteris Adami, ut transferatur ad statum Filiorum Dei. Quis autē non videat, hæc omnia maximè dedecere Deā Matrem?

16 Et sanè in sententia communi, quam acriter propugnat Egidius, docente, idem esse peccare in Adamo, ac illius peccatū moraliter commississe ratione transfusionis voluntatum, si Beata Virgo peccavit in Adamo: ergo moraliter elicit actum prohibitū, & comedit de ligno vetito; atque per illam transgressionem constituta est digna, quæ privaretur gratia, & gloria in æternum: in hoc autē maior indecentia involvitur, quam in eo, quod supposita illa culpa, privaretur gratia: imò in hoc secundo nulla alia esset indecentia, nisi ea, quæ resultat ex illo primo: nam ut docet Dionysius lib. 4. de Divinis nominibus: *Puniri non est malum, sed fieri pœna dignum.* Si ergo merito censetur absurdum, & contra dignitatem Matris, quod Beata Virgo privetur gratia in primo instanti suæ conceptionis ob peccatum Adami; mul-

to magis absurdum erit, quod ipsa moraliter commiserit illud peccatū, & ipso meruerit privari gratia, & gloria in æternū. Quare omnia argumenta, quæ probant, Beatā Virgine non fuisse conceptā cum privatione iustitię originalis, pariter probant, non peccasse in Adamo.

17 Nec satisfacit P. Suar. 1. 2. disput. 9. de peccat. sect. 4. n. 23. dicens magnam esse differentiam inter debitū, & peccatum originale; quapropter etiā si necessarium sit ad perfectam sanctitatem, & puritatem Virginis, conceptam fuisse absque originali labe, non tamen est necesse, fuisse immunē à debito illius maculæ. Ratio est, inquit, quia peccatū originale facit inimicum Deo, quod non facit debitū: item originale est vere peccatum, defectusque moralis; debitum vero, nec defectus moralis est, nec peccatū: quoniam ante peccatū originale nō potest dari moralis defectus in puero; atque ita debitū hoc est veluti defectus naturalis, qualis est nasci ab ignobilibus, seu esse huius, vel illius originis, vel nasci à parētib; perduellionibus, quod nihil refert ad verā sanctitatem, atque innocentiam.

Debitū ita respondens: nam debitum hoc est peccatū actuale moraliter admissum à parvulis: propterea enim habent debitū nascendi in peccato originali, quia peccaverunt in Adamo. Vnde debitum illud le, sicut comparatur ad privationem gratiæ, in peccatū qua iuxta Patrem Suarez consistit macula actualis, sicut peccatum actuale per ad habi-sonale comparatur ad privationem gratiæ, in qua iuxta eundem consistit macula habitualis. Vnde debitum illud est vere defectus moralis, & peccatum: imò ipsum peccatum actuale Adami moraliter commissum à parvulis est forma, à qua denominantur habitualiter peccatores, ut constat ex disput. 3. vereque peccatum illud, in quo consistit debitū proximum incurrendi privationem gratiæ; reddit parvulos Dei inimicos, id est dignos odio inimicabili: quia reddit illos dignos voluntate efficaci Dei privandi eos in æternū gratia, & gloria: nam intuitu illius peccati commissi in Adamo potuit Deus concipere decretū efficax negandi parvulis in perpetuum gratiam, & gloriam: hoc autem decretum est odium efficax parvulorū, quia nullū alium actū odij efficacis potest Deus habere circa illos. Rursus, si macula originalis orta ex peccato originali actuali, nempe priva-

tio gratiæ non dicitur à Patre Suarez defectus naturalis, non video, quo iure possit appellare defectum naturalem illud debitum, cum potius sit defectus moralis, utpote proveniens ex eo quod parvuli in Adamo peccaverint.

19 Præterea; quia si ut Apostolus loquitur, nulla est conventio Christi ad Belial: affinitas maxima, & quasi idē, titas moralis inter Filium, & Matrem postulat, ut nulla fuerit conventio Marię ad Belial; fuisset autē si Virgo peccavisset in Adamo: quia peccare in Adamo est aliqua coniunctio ad Belial: quisquis enim vere dicitur, peccare, vere etiam dicitur, recedere à Deo, & accedere ad Dæmonem. Vltcrius; quia ut testatur scriptura, sapientia non habitat in anima & corpore subdito peccatis: ergo cum sapientia Dei, seu Filius specialissimo modo habitaverit in Beata Virgine, nunquā illa fuit subdita peccato: fuisset autē si peccavisset in Adamo, & debitū culpæ originalis contraxisset: ergo nō peccavit in Adamo, &c.

20 Sed quamquam cum P. Salazar, & P. Vazquez quis diceret, parvulos nō eliciuisse moraliter actionem Adam, qua transgressus est præceptum, adhuc absurdum esset, Beatam Virginem inclusam fuisse in illo pacto, & contraxisse debitū culpæ originalis; nam debitū hoc servitus quædā est, Dei Matrem, omnium, que creaturā Reginam Adamo tanquam capiti, & Principi subijciens, & sub peccati regno, ac dominio illam constituens. Absurdumq; videtur, ut salutē illius femina, quā in Filij sui Matrem P. Æternus elegit, fragili Adami voluntati commiserit, & sub peccati ipsius merito comprehendī, permiserit. Sanē sententia affirmans, Virgine in Adamo non peccasse, eam vere ingenuā, & liberā fecit; at sententia opposita servam, vel saltem libertā constituit, ac proinde nō modicā ignominiam illi inurit. Audiendus est Petrus Gregorius in sintagmate iuris universi libro 11. cap. 1. ubi triplicem speciem servorum enumerans inquit: *Tria sunt genera hominum: alij liberi sunt, atque ingenui, qui nunquam servierunt: alij liberti, qui servierunt quidem, aut servituti obnoxij fuerunt, sed tamen per manumissionem libertatem adepti sunt: alij servi, qui in servitute ipsa semper manent.* De libertis autem subdit: *Libertis nota, & macula quædā inter ingenuos remanet.* Si ergo Beata Virgo servituti peccati originalis vere obnoxia fuit, licet ob merita Christi li,

libertatem ab eo obtinuerit, non tamen obtinuit eam ingenuitatē, & libertatem quæ omnem ignominiam servitutis excludit, & quæ Dei Matrem decet.

21 Rursus si communi Theologorum calculo Beata Virgo à formite peccati præservata est, quia non decebat Dei Matre experiri rebellionem appetitus, quā Apostolus legē membrorū appellat, etiam à debito proximo peccati originalis debuit præservari: quia sicut fomes à peccato est, & in peccatū inclinatur, ita debitū illud à peccato est, primi scilicet parentis, & in peccatū inclinatur, nepe in originale vnicuique propriū, & ad illud quodammodo ne cessitat, ita ut non nisi per ingens miraculū possit à culpa originali liberari, quæ ei debitū proximū incurrit.

Confirmatur primo: nam ut ait Anselmus lib. de Concept. Virg. *Decuit sanè ut Beata Virgo ea puritate niteretur, qua sub Deo maior non possit intelligi.* Posset autē maior intelligi puritas sub Deo, si Virgo peccasset in Adamo: nam puritas eo est maior, quo quis magis recedit, & elongatur à peccato: ut enim inquit D. Th. *Puritas intenditur per recessum à contrario.* Unde purior esset persona, quæ nec ullū se peccatū haberet, nec unquā peccasset in alio. Cōfirmatur secundo: nā ut inquit Bernardus homil. 1. *supermissus est. Factor hominum, ut homo fieret, natus de homine, talem sibi ex omnibus debuit eligere, imò condere Matrem, qualem, & se decere sciebat, & sibi noverat placituram.* Debuit ergo eligere Matrem ita segregatam à peccatoribus, ut cum reliquis non peccaverit in Adamo.

22 Denique probatur: quia nullum est argumentū evincens, Virginem peccasse in Adamo; ut constabit ex sectionib⁹ sequētib⁹. Dum autē oppositū nō probatur, nobis est standū pro immunitate Deiparæ à lege peccati. Ut enim elegāter docet Petrus Zelēsis lib. 9. epist. 9. Beata Virgini concedenda sunt omnia privilegia, quæ ei fuisse negata positive, & efficaciter non probantur: *Multa (inquit) præsumuntur de Virgine, quæ nunquā leguntur, & præsumptionibus standum, donec probetur contrarium.* Et in dubio, an Beata Virgo peccaverit in Adamo, necne: debemus sententiā ferre pro ipsius libertate, secundum doctrinam Aristotelis in problematis sect. 29. quæst. 3. vbi Iudicibus suadens, ut in dubio libertatis, & servitutis, quoad fieri possit, libertati favcant, addit: *Nam etsi iniquum etiam est, li-*

berum asseruisse eum, qui servus est, longe tamen iniquius est, servum sensisse eum, qui liber est.

SECTIO QUARTA.

Solvuntur obiectiones.

23 ARGVUNT principaliter primo: ex illo Pauli 2. ad Corinth. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus:* in quo loco certum est, sermonem esse de mortē spirituali filiorum Adæ: ergo sicut certum est, Christum mortuum esse pro omnibus nullo excepto, ita certū esse debet, omnes fuisse mortuos mortē peccati nullo excepto. Ergo Beata Virgo mortua fuit mortē peccati: at non in se: ergo salutem in Adamo, nimirū peccando in ipso, & contrahendo debitum proximum incurrendi maculam originalem. Eandem vim habēt verba Apostoli 1. ad Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Sicut ergo Beata Virgo in Christo vitam habuit, ita & in Adamo fuit mortua.

24 Verum hoc argumentū, ut ingenue fatetur P. Vazquez disp. 115. num. 18. intentum non evincit, quia pariter probaret, omnes homines nullo excepto cōtraxisse peccatū originale; siquidem aliquē esse mortuū peccato, significat, illū in se habere peccatū. Sicut ergo ab adversarijs ita exponendū est hoc testimonium, ut Virginem non comprehendat quo ad maculam originalem, similiter ita à nobis exponetur, ut non comprehendat Virginem quoad debitū peccati originalis, & quoad hoc quod est, in Adamo peccasse. Et sanè Apostolus eo loci (inquit Vazquez) non cōtendit, singulos homines peccasse nullo excepto, sed omnes, five sint Iudæi, five etiā Græci, & Gentiles peccasse, & indignis gratia Dei, ut ita ostēderet, Iudæos ab hac lege nō fuisse exemptos, ex eo quod haberent legem scriptā, & circumcisionē in qua ipsi plurimum præ alijs nationibus gloriabatur.

25 Arguunt secundo ex illo Pauli ad Rom. 5. vers. 12. *Per unum hominē peccatum intravit in mundum, & per peccatū mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Verum hoc testimonium multum probat, nimirum Beatam Virginem in peccato conceptā esse: nam eo utitur Tridentinum Sess. 5. in decreto de peccato originali Canon

ne 2. ubi probat, posteros Adæ concipi in peccato originali; ibi enim anathematizavit eum, qui dixerit Adamum in obedientia sua penas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ. Subditque rationem his verbis: *Cum contradicat Apostolo dicenti per unum hominem, &c.* Ergo in eo testimonio sermo est de ipso peccato originali: ergo si nullam limitationem admittat, pariter probat, Virginem conceptam fuisse in peccato, illud ergo & alia similia ab omnibus Immaculatæ Conceptionis defensoribus exponenda sunt.

B. Virgo non comprehenda est sub propositionibus generalibus.

26 Legitima eorum expositio est illa, quam tradit noster Canisius lib. 1. de Deipara, c. 6. & ex illo P. Vazquez 3. p. disp. 117. n. 93. nimirum quam plures esse in scriptura universales propositiones, quibus necesse est exceptionem aliquam adhibere, ut non de omnibus intelligantur, licet de omnibus loqui videantur; quales sunt illa Genes. 6. *Omnia quippe caro corrumperat viam suam*: & illa Hierem. 6. vers. 13. *Omnes avaritia student*: & illa ad Philip. 2. *Omnes, quæ sunt, quæ unt, non quæ Iesu Christi*: & aliæ similes: ab illa ergo generali regula omnes in Adam peccaverunt, excipienda est Maria ob specialem prærogativam Matris Dei. Et ita illam excepit Anselmus his verbis, quæ leguntur in officio Nogue, 3. rolis de Concept. lectione 4. Vas electionis, scilicet Paulus, omnes homines in Adam peccasse, fatetur; verum utique sententia, & cui contradicere, nefas esse pronuntio: sed cum eminenti gratiæ Dei in te Maria Virgo considero, sicut te non intra omnia, sed supra omnia, quæ facta sunt ineffabili modo consueor, ita, & te non lege naturæ aliorum, in tua conceptione devictam fuisse opinor.

27 Et hanc exceptionem valide confirmare possumus ex Trident. Sess. 5. in fine; ubi declarat: Non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam, & immaculatam Virginem: ergo declaravit Tridentinum non esse suæ intentionis comprehendere Beatam Virginem sub illa propositione Apostoli, *omnes in Adam peccaverunt*, de qua paulo ante mentionem facerat, ad probandum, posteros Adæ non solum ex illius peccato trahere mortem corporis, sed etiam mortem animæ, seu peccatum originale.

28 In quo obiter colligo, optimam confirmationem sententiæ à nobis sta-

bilitatæ, disp. 4. sect. 5. nam Concilium ex testimonio illo Apostoli: *Omnes in Adam peccaverunt*, probat, omnes posteros Adæ ab illo descendentes per naturalem propagationem concipi in peccato: ergo non stat, aliquem peccare in Adamo, quin concipiat in peccato: ac proinde non coherent, Virginem peccavisse in Adamo, & tam præservatam fuisse à peccato per iustificationem in primo instanti.

29 Obijcies tertio ex P. Vazquez disp. 115. cap. 3. Adamus accepit gratiam originalem transfundendam in Virginem, sicut & in reliquos posteros: nam si Adamus observaret præceptum, illa conciperetur in gratia originali, sicut reliqui. Hinc autem recte sequitur (inquit Vazquez) non potuisse Deum excipere Beatam Virginem à posteriori lege de transfundendo peccato: nam si semel sub priori de transfundenda iustitia fuit comprehensa, & hæc transfundenda non erat in ullum posterorum, si Adamus peccaret, quia ea lege, & conditione ipsi commissæ est, ut Catholici constanter credunt, conficitur plane, negationem huius iustitiæ, quæ iuxta priorem constitutionem, & legem Beata Virgo ex Adamo erat habitura, ad ipsam quoque derivandam fuisse: siquidem si Adamus peccaret iustitiam in eam non derivaret, cumque negatio illius iustitiæ esset cum debito habendi illam ex priori lege, consequitur etiam eam habituram in Beata Virgine rationem privationis moralis, ac proinde peccati originalis: fieri ergo non potuit, ut Beata Virgo à posteriori lege de transfundendo peccato exciperetur, si sub priori de transfundenda iustitia fuit semel comprehensa.

30 Verum hoc argumentum in multis deficit. Primo, quia non est certum, Adamum vi pacti accepisse gratiam originalem transfundendam in Beatam Virginem: siquidem P. Bernal disput. 16. de Incarnat. num. 28. cum Patre Salazar, item Pater Granad. de Conceptione, disput. 3. cap. 26. num. 8. probabiliter affirmant, Virginem fuisse primo præfinitam post prævisum Adamum lapsum, & minime futuram Adamo non peccante: ex quo sequitur, illam non fuisse inclusam in pacto illo universali, utpote quod antecedebat peccatum, & poterat coniungi cum observatione præcepti. Quod si nulla nobis superesset via ad excipiendam Virginem à lege peccati, nisi excipiendo à lege gratiæ derivandæ

ex Adamo ultro hanc secundam exceptionem admitteremus, ut tueremur illam primam.

Potuit
B. Virgo
cōprehē
di suble
ge de
transfun
denda
iustitia,
quin cō
prehēde
retur sub
lege de
transfun
dendo
peccato.

31 Secundo, & principaliter deficit; quia falsissimum est, Virginem non potuisse comprehendere sub priori lege de transfundenda iustitia, quin comprehenderetur sub posteriori de transfundendo peccato. Nam absdubio potuit Deus, ita pacisci cum Adamo: *Si observes hoc praeceptum, volo, ut gratiam derives in omnes tuos posteros, nullo excepto: si autem illud violas, volo, ut derives peccatum in omnes, excepta Maria*. Etenim in moralibus non semper contrariorum eadem est ratio; cum possint, & soleant, occurrere rationes, ob quas in vno contrario servandum sit, quod in altero non expedit. Sic Princeps ob specialem amorem erga aliquem à suis subditis potest, dicere, ut favores sint illi communes; non autem onera.

32 Quare prior lex non habebat hunc modum tendendi: *Si observaveris hoc praeceptum, & non aliter, dabo gratiam originalem posteris*: Ut falso videtur supponere Pater Vazquez; si enim hunc tendendi modum haberet, implicaret contradictionem, Adamum violare praeceptum supposito illo pacto, & tamē aliquem posterorum concipi cum sanctitate originali; contra id, quod ipse Vazquez docet de Beata Virgine. Vnde falso iterum supponit, gratiā non fuisse transfundendam in vllum posterorum, si Adamus peccaret; quia licet tunc non fuisset transfundenda in aliquē ex merito Adami, poterat tamen transfundi ex meritis Christi. Totumque argumentum Patris Vazquez falsa suppositione laborat supponit namque idem esse, Adamum suo peccato non derivare in Beatam Virginem eam gratiā, quam pro ipsa accepit, ac derivare privationem talis gratiae: cū tamen illa duo sint valde diversa; ut constat ex disp. 4. sect. 4.

33 Fateor, priorem legem de transfundenda iustitia sufficere; ut hac sit debita Beatæ Virgini, ac proinde ut dicatur catere iustitia sibi debita per hoc præcisè, quod conciperetur sine gratia iustificante: assero tamē, id non sufficere, ut de facto dicatur, peccavisse in Adamo; quia lex illa, seu promissio non sufficit, ut Adamus positive meruerit Beatæ Virgini privationē gratiae, ut patet ex ibi dictis: quod tamen requiritur ad peccandū in Adamo. Sed dices: ergo fieri potuit, ut

Virgo conciperetur in peccato originali; quin peccaverit in Adamo. Probatur consequentia: siquidē fieri potuit, ut caruisset iustitia originali sibi debita, quin Adamus meruerit illi talē carentiā. Responderi potest, distinguendo sequelā; & illam negando absolute; & concedendo conditionate, nimirū si peccatū originale consistat præcisè in carentiā sanctitatis originalis debitæ parvulis ex vi illius promissionis cōditionalis. Vnde si absurda est sequela, eius absurditas solū probat, peccatū originale nō consistere in privatione sanctitatis debitæ inesse parvulis.

34 Deinde responderi posset, peccatum originale non consistere præcisè in privatione gratiae debitæ inesse parvulis, sed in privatione illa, ut in ducta positivè per peccatum Adæ: quia eatenus carere gratia, potest esse macula & peccatum, quatenus quis caret illa propter culpam à se, vel à suo capite commissam; ita ut talis privatio sit pœna peccati præteriti, & comprehensa fuerit sub eius merito: quod nequit verificari, quin præcesserit ante peccatum Adæ comminatio iniustitiæ originalis dirivandæ in posteros sub cōditione, quod ille peccet. Qua comminatione supposita impossibile est, ut parvulus concipiatur cum privatione gratiae, & consequenter in peccato, quin peccaverit in Adamo.

35 Sed pergit ulterius Pater Vazquez. Nam si Beata Virgo excepta fuisset à lege vniuersali de transfundendo peccato, & hac ratione ab huiusmodi peccato præservata; sequeretur etiam fore, ut licet in pura natura sine gratia iustificante conciperetur, peccatum originale nihilominus non contraheret: siquidē ut peccatū incurreret sub lege illa posteriori de transfundendo peccato continere debuit. Quis autē non videat (inquit ille) absurdū esse, Beatā Virgine sine gratia iustificante potuisse à peccato originali præservari, si semel sub priori lege de transfundenda iustitia contineretur.

36 Respondeo, in hac rerum providentia, nullum concipi in pura natura; quia nullus excipitur à pacto de transfundendo peccato, quin Deus decernat, illum iustificare in primo instanti, etiam si Adamus peccet. Posset autem Deus in alia rerum providentia Virginem excipere à lege de transfusione peccati, & illā includere in lege de transfundenda iustitia, quin haberet decretū absolutū dādi illi gratiam in primo instanti; tunc

autem præservaretur à peccato sine gratia iustificante: quia licet careret gratia, illa tamen carentia non haberet in Virgine rationem privationis, nec esset terminus relictus ex peccato actuali; unde non esset macula habitualis. Nec in hoc umbram absurdi reperio.

37 Obijcies quarto, Virgo Beata subiecta fuit morti; alijsque erumnis: ergo quia peccavit in Adamo, & ratione illius peccati amisit donum impassibilitatis, quo frueretur, si observaret præceptum in Adamo. Respondetur, mortem, aliasque molestias, quas Beata Virgo sustinuit, nec fuisse pœnam peccati originalis, quasi habitualis, quod in se ipsa contraxerit, ut iam omnes fere sentiantur; nec peccati actualis, quod commiserit in Adamo; sed conditionem naturæ, à qua noluit Deus Beatam Virginem eximere, ut ita posset cooperari cū Filio ad negotium nostræ redemptionis, & ipsi assimilari. Unde sicut Christus carnem passibilem habuit, non quia peccaverit in Adamo, sed quia ita expediebat ad munus redemptionis; similiter eius mater, &c.

SECTIO VLTIMA.

Quomodo salvetur, Virginem fuisse redemptam, si non contraxit debitum peccati?

38 **E**X capite redemptionis acriter invehitur Ægidius Lufitanus lib. 2. de Conceptione, q. 3. in nostram sententiam, art. 2. n. 10. quia cum Beata Virgo peccatum originale non contraxerit, si ulterius in Adamo non peccavit, nulla ratione dici potest Christi sanguine redempta. Ad quod probandum adducit varia scripturæ testimonia, ex quibus constat, non solum nos omnes esse sanguine Christi redemptos, sed etiā redemptos à peccatis, ita ut nullus Christi sanguine possit dici redemptus, nisi qui aliquod habuerit peccatū à quo redimeretur. Atqui Virgo Mater, si nec in se, nec in Adamo peccavisset, nullū habuit peccatum, à quo redimi posset. Quia omnis peccans, vel peccat in se ipso, vel in alio, nec potest fingi alia ratio peccati: ergo si Virgo in Adamo non peccavit, nulla ratione dici potest Christi sanguine redempta. Consequens autem istud appellat non solum falsum, sed etiā hæreticum: idque probat ex Paul. 2. Co-

rinth. 5. *Christus pro omnibus mortuus est.* Et 1. ad Timoth. 4. *Christus est omnium hominum salvator, maxime fidelium.* Et ex verbis ipsius Virginis in suo Cantico: *Et exultavit spiritus meus in Deo salvatore meo*, idest salvatore, ut habet littera Græca, & est indubitata omnium expositio. Hæc Ægidius.

39 In quorum confirmationem addere possumus elegantem Divi Bernardi auctoritatem sermone de Assumptione ubi inquit: *Plus pro Virgine redimenda is venit, quam pro omni alia creatura iuxta illud Canticum 4. Vulnerasti cor meum soror mea Sponsa, vulnerasti cor meum. Pro amore tuo carnem assumpsi, & vulneribus primis vulnerasti in cruce cor meum: nam primogenita Redemptoris filij sui Iesu fuit Virgo Beata.* Confirmat Pater Suarez tom. 2. in 3. partem disput. 3. sect. 2. nam si Beata Virgo excepta fuit à lege illa universalis de transfundendo peccato: ergo quamvis Deus nollet, Christum redimere homines, adhuc illa libera à peccato originali evassisset: ergo quod evassisset, non habet ex Christi redemptione.

40 Urgetur primo ex Sozimo Papa, quem citat, & sequitur August. tom. 2. epistola 156. asserente: *Nec redemptus dici potest, nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus.* Secundo ex Augustino concione 2. in Psalmum 60. dicente: *Ipsa redemptio clamat captivitatem nostram: unde enim redempti, nisi ante captivi?* Tertio ex ipsa significatione vocis: nam redimere est iterum emere, seu restituere pristinæ libertati illum, qui iam venditus erat, & sub alterius ditione constitutus. Ergo ut homo dicatur, redimi, opus est, ut per peccatum prius sit diabolo venditus, & sub illius ditione constitutus; sic enim exhibitio pretii redemptionis poterit in pristinam libertatem revocari: ergo non potest Beata Virgo dici redempta, nisi saltem peccando in Adamo fuerit diabolo vendita, & sub illius ditione aliquo modo constituta.

41 His tamen non obstantibus dicendum est, ad hoc ut Beata Virgo vere & proprie dicatur redempta per Christum satis esse, quod ob ipsius merita excepta fuerit ab illo communi pacto de transfusione peccati. Quod ex Adversarijs fatetur P. Vazquez 3. p. disput. 115. num. 28. nam si non intervenirent Christi merita inclusa fuisset in illo pacto, &

Ex eo quod Beata Virgo subiecta fuerit morti, non sequitur peccasse in Adamo.

Ut Beata & sic contraheret maculam origina-
Virgo di- lem. Vnde per Christum liberata fuit à
cator ve- captivitate peccati, non quidem sub qua
re redēp- antea fuerit, sed in qua fuisset, si non in-
ta, satis- tervenirent merita Christi. Quod expli-
est quod- cat hoc exemplo, veluti si quis venderet
ob meri- aliquam mulierē in servā ea lege, ut par-
ta Chri- tus, qui ex ipsa conciperetur, liber mane-
sti fuerit- neret, vere diceretur, partum à servitute,
excepta- quam alias contraheret, seu à debito etiā
à pacto. servitutis contrahendæ liberasse, cum ta-
men partus nunquam sub servitute, nec
sub debito servitutis reipsa fuisset, sed sub
utroque foret, nisi is, qui Matrem in ser-
vam vendidit à lege servitutis ipsum li-
berasset.

42 Quod alio exemplo expli-
cant alij: nam si Rex ferret legem, qua in-
tegram aliquam provinciā obligaret ad
tributum sibi solvendum, & in hac ipsa
lege aliquem singularem hominē exce-
pisset ob alicuius preces, & merita, vere
ille diceretur liberatus à solutione tribu-
ti propter eiusmodi merita; quia iuxta le-
gem stilum adstringendus quoque foret
lege totius provinciæ. Pariter ergo in
præsenti, &c. Itaque ut Beata Virgo ve-
re, & proprie dicatur redempta, & per
sanguinē Christi liberata à peccato ori-
ginali, satis est, quod attenta conditione
suæ naturæ descendens ab Adamo per
naturalem propagationem includenda
esset, & reipsa iuxta fuisset in pacto, ni-
si intervenirent merita Christi, quorum
intuitu Deus illam exemit à pacto, &
hac via à culpa originali liberavit. Re-
demit ergo Christus Mariam, quia exhi-
bito pretio sui sanguinis emit immunita-
tem illius à communi lege de transfusio-
ne peccati, & consequenter immunita-
tem à peccato.

43 Vnde Doctores duplicem
Duplex redemp- communiter distinguunt redemptionem,
tionis ge- alteram, qua quis liberatur à peccato
nus ex- iam contracto, alteram qua præservatur
plicatur à peccato, quod contraheret, nisi specia-
li privilegio eximeretur. Prima redemp-
tio communis est reliquis hominibus
præter Virginem, quos Deus redemit
emendo pretio sui sanguinis illorum li-
bertatem à peccato iam contracto. Se-
cunda est singularissima, & propria so-
lius Virginis, quam Christus suo sangui-
ne redemit, quatenus iste fuit pretium,
ob quod prævisum Deus illam tenuit, ne
in culpam ullam laberetur, nec origina-
lem, nec personalem: ita eximendo illam
à communi lege de transfusionem peccati

originalis, ut minime esset exempturus,
nisi intervenirent merita passionis Chri-
sti. Prima est strictior redemptio, & ri-
gorosior. Secunda nobilior, & excellen-
tior. Quia quamvis vocabulum redemp-
tionis strictius verificetur de eo, qui antea
veram servitutem peccati incurrit, & ob
pretium sanguinis Christi ab illa libera-
tur: gloriosius tamen de Maria prædica-
tur, quæ ob illud pretium non solum à cul-
pa ipsa, sed à debito proximo eam incu-
rendi fuit liberata. Gloriosius nanque
est præservari à lapsu, quam erigi: sicut
utilius est ab ægritudine præservari, quā
curari.

44 Nec redemptionis præser-
vativæ vocabulum denuo inventū fuit à
defensoribus immaculatæ Conceptionis;
sed habetur in Patribus; illius mentionē
facit Dionysius c. 8. de Divinis nomini-
bus paulo ante finē his verbis: *Idcirco eam
redemptionem etiam Theologi appellant ex
eo quod non sunt ea, quæ vera sunt, ad id ca-
dere, ut non sint.* Bernardus sermon. 22. in
Cant. *Qui erexit hominem lapsum, dedit Sā-
ctō Angelo, ne laberetur, sic illum de capti-
vitate eruens, sic hunc à captivitate defen-
dens, & hac ratione fuit æquē utrique Re-
demptor, solvens illum, & servans istam.* Et
communiter Patres, & Interpretes ad
illud Psalmi: *Redemisti servum tuum Da-
vid de gladio maligno.* Id est de gladio in-
iusto Gigantis Goliath, ut exponit ibi
Bellarminus.

45 Sed præcipue August. eam
redemptionem præservativam exposuit
varijs locis. In primis libro de natura, &
gratia, cap. 67. *Duobus modis etiam in cor-
pore cavetur morbi malum; & ut non acci-
dat, etsi acciderit cito sanetur.* Et libr. 2.
Confessionum, cap. 7. *Omnia mihi dimissa
esse fateor, & quæ mea sponte feci mala, &
quæ te duce non feci.* Et Psal. 85. declarans
illa verba: *Eruisti animam meam ex in-
ferno inferiori.* Quidam, inquit, orans
hic iam in corpore positus, & orans in
voce Christi, eruisse Deum animam
suam ab inferno inferiori, dixit, quia
liberavit se à talibus peccatis, per quæ
posset deduci ad tormenta inferioris
inferni; quemadmodum si medicus
videat tibi imminentem ægritudinem
forte ex aliquo labore, & dicat, par-
ce tibi, sic te tracta, requiesce, his ci-
bis utere, nam si non feceris ægrotabis;
tu autem si feceris, salvus eris: recte di-
cis medico, liberaisti me ab ægritudine,
non in qua iam eras, sed in qua fururus
erās.

„eras. Nescio, quis mittendus erat in car-
 „cerem, venit alius defendit eum; gra-
 „tias agens quid dicet? eruiſti animam
 „meam de carcere. Suspendendus erat
 „debitor; solutum est pro eo, liberatus
 „dicitur de suspendio. In his omnibus
 „non erant, sed quia talibus meritis age-
 „bantur, ut nisi subventum esset, ibi es-
 „sent; inde se rectè dicunt liberari, quo
 „per liberatores suos non sunt permisi
 „perduci. Hucusque Augustinus. Id ipsum
 „constat ex iure civile l. Decem, ff. de ver-
 „bor. obligat. & l. Non utique, ff. de ex-
 „ceptionibus, ibi: Miles ab alio milite
 „liberatus, ne in hostium potestatem ve-
 „niret, etiam si nunquam servus eorum
 „extitisset, manumissus censetur. Et
 „propterea iure optimo Durandus in 3.
 „dist. 3. quæst. 1. aiebat: Puto quod si
 „Beata Virgo peccatum originale non
 „contraxisset, potuisset tamen dici ve-
 „rè redempta, pro eo quod in radice sua
 „ex natura suæ conceptionis obligata
 „erat ad incurrendum peccatum, nisi
 „fuiſſet à Deo præservata.

46 Id quod etiam docuit Caie-
 ranus 1. 2. quæst. 83. artic. 3. ijs verbis:
 „Si omnes obnoxij sunt peccato origi-
 „nali, sufficit ad indigentiam redemp-
 „tionis: Neque enim solum redemptio-
 „ne indiget captivus, sed etiam obno-
 „xius captivitati. Planum autem est, in
 „noſtra ſententia Virginem fuiſſe obno-
 „xiam peccato; quia videbatur infallibili-
 „ter includenda in pacto, & peccatum
 „originale contractura, nisi propter me-
 „rita Christi excluderetur à pacto.

47 Nec obſtant testimonia ſcrip-
 turæ adducta ab Ægidio: nam illa pari-
 ter probarent, Virginem conceptam fuiſ-
 ſe in peccato: quia loquuntur de redemp-
 tione omnibus hominibus communi, per
 quam illi liberantur à peccatis, quibus
 vere, & proprie conſtituebantur inimici
 Dei, & peccatores, & quæ ſunt eſſen-
 tialiter incompatibilia cum ſtatu iuſtifi-
 cationis. Quod ſolum de peccatis perſo-
 nalibus, & de originali iam contracto

verificatur. Ab omnibus ergo exponen-
 da ſunt. Vnde ſicut locutiones genera-
 les affirmantes, omnes homines concipi
 in peccato, ſeu omnes habere peccatum,
 exceptionem patiuntur in Virgine: ita
 & locutiones affirmantes, omnes homi-
 nes redemptos fuiſſe ab iniquitatibus, &
 peccatis in quibus iacebant, exceptio-
 nem pati debent, utpote quæ loquuntur
 determinatè de redemptione eruenta, nõ
 de redemptione defendente; id eſt de re-
 demptione excipientè à ſervitute iam
 contracta, non de redemptione præſer-
 vante à ſervitutis contractione. Illa vero
 testimonia, quæ loquuntur de redemp-
 tione præſcindendo ab eo, quod ſit præ-
 ſervativa, vel erectiva, proprie verifican-
 tur de Virgine.

48 Nec obſtat auctoritas Divi
 Bernardi, utpote quæ ſolum probat, Bea-
 tam Virginem fuiſſe vere redemptā ſan-
 guine Christi tum à peccato originali,
 tum ab actualibus, non redemptione eri-
 piente, ſeu erigente, ſed defendente, &
 præſervante. Confirmatio Patris Suarez
 intentum non obtinet; quia ex ſuppoſi-
 tione, quod Deus propter merita Christi
 liberaverit Mariam à communi pacto,
 non potuit habere decretum efficax nul-
 lum redimendi hominem. Ad auctorita-
 tem Sozimi, & Augustini respondeo cū
 noſtro Turriano in epistol. ad Iacobum
 Episcopum, eos loqui de communi modo
 redemptionis, qui planè ſupponit pecca-
 tum, non autem de illo ſingulariſſimo,
 & proprio Beatæ Virginis, de quo non
 opus erat mentionem facere. Ad vltimā
 confirmationem respondeo, vocem *re-*
dimo non eam tantum ſignificationem
 habere, ſed ad illius proprietatem ſatis
 eſſe, quod quis vi pretij exhibiti libere-
 tur à ſervitute, vel in qua antea erat, vel
 in quam incideret, niſi pretium fuiſſet
 oblatum. Sic Civitas ſe ab obſidione

redimit, dum illam exhibi-
 to pretio præoccu-
 pat.

(?)

DISPUTATIO VII.

QUOMODO BEATA VIRGO PROPTER MERITA PASSIONIS CHRISTI POTVERIT liberari à debito peccati originalis?

Funda-
mentum
quo du-
ctus est
P. Vazq.
ad altere
dū Vir-
ginem
peccasse
in Ada-
mo.

FUNDAMENTVM, quo convictus fuit P. Vazquez ad asserendum, Beatam Virginem peccavisse in Adamo, seu debitū peccati originalis contraxisse, & ad notandam sententiam Catherini oppositum asserentis est planè solidissimum, & proponitur ab hoc Doctore disputatione 115. numer. 26. Nam si dicamus ea ratione Beatam Virginem fuisse præservatam à peccato originali, quia excepta fuit à communi lege de transfusione iniustitiæ originalis, sequitur non fuisse à peccato originali præservatam, atque redemptam merita passionis Christi; quod est absurdissimum. Sequela ostenditur; quia Christus ut passibilis non est præfinitus nisi occasione peccati originalis, & in remedium illius: ergo meritum passionis Christi supponebat peccatum Adami, ut capitis, & consequenter pactum. Si ergo Beata Virgo ab illo pacto fuit excepta, non fuit excepta ob passionem Christi: siquidem exceptio antevertens ordine rationis prævisionem passionis Christi, nequit esse facta ob meritum illius: ergo non fuit redempta ab originali per passionem Filij sui. Hic est gordianus nodus, in quo solvendo strenuè laboraverunt huius ætatis Theologi. Mirum est; quantum pietas erga Deiparam eorum accuerit ingenia; plurimos eosque subtiles discurrendi modos excogitarunt moderni Societatis Doctores ad hanc difficultatem explicandam, præcipuos examinabimus.

SECTIO PRIMA.

Sententia Patris Granado rejicitur, & singulari ratione ostenditur, non potuisse præfinitur Christum, ut Redemptorem ante permutationem peccati.

PATER Granad. in opusculo de Conceptione, disput. 13. cap. 25.

num. 9. respondet præsentī difficultati, decretum præficiens mortem Christi in redemptionem generis humani præcessisse in Deo ante scientiam visionis peccati, & ante pactum, & ideo potuisse Virginem eximi à lege illa communi propter mortem Christi. Id autem sic explicat. Ante decretum creandi mundum prænovit per scientiam mediam, si crearet Adamū, fore, ut cum illo, & posteris iniret pactū, & ipse illud violaret, indeque sumeretur occasio assumendi carnē passibilem, & mortalem ex Beata Virgine, ut mediante morte resarciretur ea violatio. Qua cogitatione posita Deus vno indivisibili decreto statuit creare mudū, inire pactū cum Adamo, permittere violationem eius, mittere Filium suum, ut per mortem suam mederetur generi humano, ad eumque finem conciperetur ex Virgine purissima, quam propterea ab illa lege communi excipiebat intuitu mortis Filij, quem erat conceptura. Itaque hæc sententia asserit, Christum fuisse præfinitum, ut Redemptorem ante prævisum absolute peccatū. Quam sententiam tuerent communiter Recentiores Thomistæ; item Lorca disput. 10. de Incarnatione, num. 35. Et ex nostris Pater Molina 1. part. quæst. 23. art. 4. & 5. disp. 1. membro 7. §. *quare quoad rem*: Pater Albertinus, & Pater Arriaga disput. 15. de Incarnatione cum alijs.

3 Hæc sententia impugnatur primo, quatenus identificat decretum mittendi Christum, ut passibilem, & præficiens eius mortem cum decreto efficaci celebrandi pactum cum Adamo. Nam ut intuitu mortis Christi possit Beata Virgo excipi à communi pacto, necesse est, ut antequam Deus decernat, celebrare pactum præintelligatur absolute prævisa mors Christi, ut ita eius intuitu decernat Deus celebrare pactum non includens Virginem.

Præfinitio Christi ut Redemptoris nequit virtualiter identificari cum permissione peccati.

4ta Secundò impugnatur, quatenus identificat præfinitionem Christi, ut Redemptoris cum permissione peccati. Nam hæc est voluntas efficax conferendi auxilium sufficiens, & negandi auxilium efficax ad observandum præceptum, & vitandum peccatum. Implicat autem præfinitionem Christi ut Redemptoris identificari virtualiter cum decreto conferendi auxilium sufficiens ad observandum præceptum. Nam præfinitio Christi ut Redemptoris essentialiter connectitur cum existentia peccati Adæ, ut est exploratum; unde si decretum conferendi Adamo auxilium sufficiens ad observandum præceptum identificaretur virtualiter cum præfinitione Christi, ut Redemptoris, tale decretum haberet essentialem connexionem cum peccato Adami: at implicat decretum collativum auxilij sufficientis habere essentialem connexionem cum peccato: ergo implicat decretum collativum auxilij sufficientis identificari virtualiter cum præfinitione Christi, ut Redemptoris. Probatur minor; nam Deus quantum est ex se vult, ut observatio præcepti oriatur à decreto conferente auxilium sufficiens ad observandum præceptum: quia vult, ut oriatur ab auxilio sufficienti; idem est autem oriri ab auxilio sufficienti ac oriri à decreto conferenti illud. Implicat vero, Deum velle ut observatio præcepti oriatur à decreto essentialiter connexo cum præcepti transgressionem, seu cum peccato: hoc enim esset velle, ut observatio præcepti oriretur à decreto essentialiter impossibile cum ipsa; & consequenter velle, ut detur chymæra à parte rei: ergo implicat, decretum collativum auxilij sufficientis habere essentialem connexionem cum peccato.

5 Sed quia multi deffendunt præfinitionem Christi, ut Redemptoris asserendo illam esse virtualiter distinctam à permissione peccati, eamque antecedere instar principij, ideo aliter impugnanda est illa præfinitio: communiter rejici solet, ex eo quod vi illius intentionis cogeretur Deus amare peccatum, utpote quod est medium omnino requisitum ad consequendum finem redemptionis. Sed omissa hac communi impugnatione, eam sententiam hac singulari ratione impugno, quæ universaliter probat, Deum non posse intendere efficaciter aliquem finem essentialiter supponentem peccatum, quin prius istud videat ut absolute futurum.

6 Præfinitio Christi ut Redemptoris supponit ex terminis suis permissionem peccati: ergo nequit Deus præfinire Christum, ut Redemptorem ante prævisum absolute peccatum. Consequentia est legitima: quia præfinitio Christi ut Redemptoris antevergens prævisionem absolutam peccati antecedit permissionem peccati iuxta Adversarios, ac proinde nequit illam supponere. Probatur antecedens: non est possibilis præfinitio Christi, ut Redemptoris identificata virtualiter cum permissione peccati: at hoc aliunde provenire nequit, nisi quia talis præfinitio ex terminis suis supponit permissionem peccati: ergo &c. Maior constat ex nuper dictis contra P. Granad. Minor vero suadetur: quia nisi ex terminis præfinitio Christi ut Redemptoris supponeret permissionem peccati, posset aliqua præfinitio Christi ut Redemptoris identificari virtualiter cum permissione peccati. Quod ita probo. Nam si ex terminis præfinitio Christi ut Redemptoris non supponit permissionem peccati: ergo præfinitio aliqua est virtualis præmissio peccati, nempe illa, quam tu assignas: nam si ex terminis non supponit præfinitio Christi ut Redemptoris permissionem peccati: ergo Deus ante quam sic præfiniat, videt, non posse a se obtineri finem redemptionis, nisi ipsemet conferat auxilium sufficiens ad observationem præcepti, & neget auxilium efficax: ergo si non supponit iam collatum auxilium sufficiens, se determinat ad illud conferendum ac proinde per illam intentionem saltem virtualiter amat collationem auxilij sufficientis: at hoc ipso quod per aliquod decretum possit Deus intendere efficaciter finem, & virtualiter amare existentiam medij, potest, habere decretum, quo formaliter utrumque amet. Quemadmodum si per illam intentionem Christi ut Redemptoris amaret virtualiter peccatum: possibilis esset intentio alia, quæ finem redemptionis, & medium peccati formaliter amaret.

7 Quod à priori suadetur ita: implicat, Deum amare virtualiter aliquod obiectum, quin sit possibile aliud decretum, quo idem obiectum formaliter amet: ergo implicat, Deum per unum decretum formaliter intendere finem, & virtualiter amare medium, quin sit possibilis intentio utrumque formaliter amans.

8 Respondebunt; posse quidem Deum

Ratio hæc singuli ostenditur Christum Redemptorem non posse præfiniri ante absolute prævisum peccatum.

Ratio à priori.

Deum per intentionem efficacem Redemptionis amare formaliter collationē auxilij sufficientis; ceterum non posse immediate illud exequi per talem intentionem propter rationem à nobis expensam: quia nimirum voluntas exequens auxilium sufficiens amat, quantum est ex se carentiam peccati, ac proinde procurat non existentiam præfinitionis essentialiter connexę cum existentia peccati.

9 Sed contra primo: quia ipsamet intentio efficax Christi vt Redemptoris est per seipsam decretum negandi auxilium efficax ad observandum præceptum: nam supposita illa intentione impossibile est Deo habere pro posteriori decretum conferendi auxilium efficax: ergo supposita illa intentione non habet Deus pro posteriori decretum negandi auxilium efficax: ergo pariter illamet præfinitio est per seipsam decretum conferendi auxilium sufficiens; quia ea supposita nequit iam Deus habere decretum negandi auxilium sufficiens.

10 Contra secundò: nam in tua sententia saltem illa intentio efficax determinat ad existentiam decreti procurantis non existentiam peccati: at hoc non minus repugnat, quam quod illa intentio per seipsam immediate procuraret non existentiam peccati; ergo si illa intentio nequit identificare secum decretum executivum auxilij sufficientis, nec potest determinare ad existentiam illius. Probatum minor: nam decretum determinans ad existentiam decreti procurantis non existentiam peccati debet esse compossibile cum non existentia peccati, non minus, quam ipsum decretum procurans non existentiam peccati. Etenim Deus volens, vt non existentia peccati oriatur à decreto ipsam procurante, vult pariter, vt oriatur ab intentione determinante ad existentiam talis decreti; quia vult, vt oriatur ab illo decreto, vt libero, seu vult, vt oriatur ab ipso Deo vt libere procurante non existentiam peccati: at Deus in ratione libere procurantis non existentiam peccati in illo eventu constitueretur inadæquatè per intentionem Christi vt Redemptoris, à qua denominaretur libere procurans non existentiam peccati. Probo maiorem; quia Deus vult vt oriatur ab illo decreto, vt est beneficium, & gratia Dei: atqui non est gratia Dei, nisi quatenus libere existit: ergo vult, vt oriatur ab illo vt libere existenti.

11 Dices forsam, Deum velle quidem, vt non existentia peccati oriatur ab illo decreto, quod est gratia Dei; non tamen vt est gratia Dei, & vt est beneficium gratuitum. Sed contra; quia implicat, non existentiam peccati oriri à decreto conferente actum primum, & non oriri ab illo, vt conferente gratiosius: quia implicat oriri ab illo, & illud non existere libere libertate mediata, vel immediata. Tum sic: at Deus volens in casu præfinitionis Christi, vt Redemptoris, vt non existentia peccati oriatur à decreto conferente auxilium sufficiens vt libero, non vult, vt oriatur ab illo, vt libero libertate immediata: ergo vult, vt oriatur vt libero libertate mediata. Probatum minor, quia vult, vt oriatur ab illo vt libero libertate illa, quam habet in eo instanti in quo Deus vult, vt ab ipso oriatur operatio. At in illo instanti non habet nisi libertatem tantum mediatam; ergo &c.

12 Rursus vrgetur. Nam si Deus non vult, vt decretum illud procurans non existentiam peccati influat in non existentiam peccati, quatenus mediate liberum, seu in sensu composito libertatis mediatæ: ergo vult, vt oriatur ab illo vt libero immediate: ergo vult, vt decretum procurans non existentiam peccati, procuret non existentiam præfinitionis determinatis ad ipsius existentiam. Hoc autem est impossibile: nam intentio efficax Christi vt Redemptoris efficaciter amat sui existentiam: implicat autem vt ex suppositione quod Deus amat efficaciter existentiam sui decreti, & quia illa amat, procuret non existentiam eiusdemmet intentionis, & decreti.

13 Deinde à priori ostendo, Deū non potuisse efficaciter præfinit redēptionem ante prævisum absolute peccatū. Quicumque intendit efficaciter finem, ad cuius consecutionem est necessarium medium constitutum in potestate ipsius, & quod antecedenter ad intentionem nō supponitur positum, potest, vel per illam intentionem exequi immediate illud, vel saltem supra illam reflectens ab illa moveri intrinsecè ad exequendum tale medium, eliciendo nimirum volitionem executivam medij, quæ respiciat illam intentionem vt motivum intrinsecum, illa que proinde essentialiter supponat, habens hunc modum tendendi: *Quia intendi efficaciter talem finem, & ad illius consecutionem est necessarium hoc medium volo,*

Aliaeva.
fio.

Reijciat.
tur.

A priori
idem assumptus
probat.
tur.

volo, illud exequi. Cuique enim agenti rationali honestum est sumere motivum ad ponendum medium necessarium ex ipsa intentione efficaci finis, quam honeste concipit. Si ergo Deus potuit efficaciter intendere Redemptionem ante prævium absolute Adami lapsum, vel potuit per illam intentionem immediate exequi auxilium sufficiens necessarium Adamo ad observandum præceptum, vel saltem ab illa intrinsece moveri ad exequendum tale auxilium. Nam istud est medium essentialiter requisitum ad consequendum finem redemptionis; cum impossibile sit, illam finem obtineri, quin Adamus peccet, & impossibile sit, Adamum peccare, quin habeat auxilium sufficiens ad observandum præceptum: & aliunde est medium constitutum in potestate libera Dei, & quod non supponitur positum antecedenter ad præfinitionem efficacem Redemptionis. At repugnat, Deum exequi auxilium sufficiens, vel per ipsam intentionem efficacem redemptionis, vel per decretum intrinsece motum ab illa intentione, eamque essentialiter supponens; quia tale decretum non minus connectitur cum peccato, quam ipsa intentio efficax redemptionis. Ergo repugnat, Deum præfinire efficaciter redemptionem ante prævium absolute peccatum.

14 Et confirmatur: quia intentio efficax redemptionis antevertens permissionem peccati ex se est essentialiter connexa cum existentia peccati, & simul virtualiter saltem determinans ad existentiam auxilij sufficientis præcedentis existentiam peccati. Si autem semel Deus potest habere voluntatem eiusmodi, nequit repugnare, quod habeat voluntatem essentialiter connexam cum peccato, & simul determinantem formaliter ad existentiam auxilij sufficientis, ac proinde exequentem immediate ipsum. Ergo ex illa intentione efficaci redemptionis sequitur Deum posse conferre auxilium sufficiens per voluntatem essentialiter connexam; quod tamen repugnat.

15 Quapropter ex terminis repugnat intentio efficax alicuius finis non supponens existentiam medij requisiti essentialiter ad consecutionem finis, & constituti in potestate ipsius operantis, quæ nec sit executiva talis medij, nec potens intrinsece movere ad illius executionem. Et ratio à priori est, quia nulla intentio respiciens finem, & non supponens exi-

stentiam medij constituti in potestate intendentis, potest esse incapax movendi intrinsece ad existentiam voluntatis exequentis medium illud, quod ipsa non exequitur, ex eo præscisse quod sit amor efficax illius finis, & amor virtualis mediorum: nam id non est impedimentum ad exercendum munus motivi intrinseci respectu voluntatis formaliter amantis, & immediate exequentis medium. Si ergo aliqua intentio finis non posset movere intrinsece ad executionem medij vnicuique, hoc non haberet quatenus respicit finem; ergo hoc haberet, quatenus ipsa per seipsam esset voluntaria, & libera exclusio volitionis exequentis respicientis ipsam, ut motivum intrinsecum, ita ut haberet intentio illa hunc modum tendendi, *Non lo ut media mandentur executioni per voluntatem respicientem me ipsam ut motivum intrinsecum.* Hoc autem repugnat.

16 Quod sic probat: nam ille modus excludendi liberè eam volitionem, seu electionem mediorum supponit illam esse possibilem, & aliunde facit, ut sit impossibilis, quia cum sit exclusio illius electionis, & aliunde per te identificetur virtualiter cum ipsa intentione, facit, ut intentio sit ab intrinseco incapax movere intrinsece ad electionem mediorum. Cum ergo hæc duo repugnent inter se, nempe intentionem esse ab intrinseco incapacem movere intrinsece ad electionem mediorum; & aliunde possibilem esse electionem intrinsece motam ab illa intentione, repugnat, ut intentio sit voluntaria, & libera exclusio electionis intrinsece respicientis ipsam.

17 Quare ubi finis talis est, ut ex terminis suis postulet, non mandari executioni aliquod medium essentialiter requisitum ad existentiam sui, nec per intentionem efficacem sui, nec per electionem essentialiter supponentem illam intentionem; talis finis essentialiter postulare debet, ut intentio efficax sui supponat iam existens illud medium. Cum ergo redemptio sit finis essentialiter postulans, ut auxilium sufficiens ad rectè operandum; nec mandetur executioni per ipsamet intentionem poenitentiae, nec per voluntatem essentialiter supponentem illam intentionem; consequens est, ut redemptio sit finis essentialiter incapax intendi, ante quam supponatur existens auxilium sufficiens; & consequenter, ante quam supponatur peccatum absolute prævium.

Dēnique
proba-
tur Chri-
stum vt
Redemp-
torem
non pos-
se præfi-
niri ante
prævisū
absolute
peccatū.

18 Denique probatur. Nam si semel Deus posset, intendere efficaciter redemptionem ante prævisum absolute peccatum, posset intendere illam vt obtinendam per medium determinatum, nimirum per hanc numero permissionem peccati, seu per collationem huius numero auxilij sufficientis: at hoc ipso illamet intentio foret voluntas executiva auxilij: quia illa intentio esset amor efficax illius auxilij determinate, eiusque collatio à solo Deo ponenda esset independenter ab omni dispositione creaturæ. Vbi autem decretum efficax Dei terminatur ad aliquem effectum à solo Deo producendum independenter à meritis creaturæ, vel alijs dispositionibus, illud est intentivum simul, & executivum. Sic decretum efficax producendi Angelum est eiusdem executivum, & ideo Theologi admittētes electionem efficacem ad gloriam ante prævisa merita distinguunt illam à voluntate executiva gloriæ, licet vtraque sit amor efficax gloriæ, quia intentio gloriæ non supponit præscientiam absolutam meritorum, secus voluntas executiva. Et nisi recurrendo ad hanc rationem non esset fundamentum ad distinguendum vnā ab alia. Ergo decretum efficax conferendi auxilium sufficiens, si est identificatum cum intentione efficaci redemptionis, est executivum auxilij. Ergo si Deus posset intendere efficaciter pœnitentiam ante prævisum absolute peccatum, posset equi auxilium sufficiens per voluntatem essentialiter connexam cum peccato.

SECTIO SECVNDA.

Examinatur sententia Patris Aldereti.

19 **E**AM fusè tradit disp. 22. de Incarnatione sect. 9. & sequentibus. Ego breviter, & dilucide eam sic expono. Antequam Deus Adam, vniversique productionem decrevisset noverat iam Adamum peccaturum, si crearetur, id quod & ratio suadet, quia perfectissimum agens antequam aliquid efficere statuat, noscere debet commoda omnia, vel incommoda, quæ sequutura sunt ex operis productione, ne id ignorans illum potea facti pœniteat: & Patrum Auctoritas evincit, apud quos nihil frequentius, quam has, & similes quæstiones excitare: cur Deus Adamum condiderit, si eum peccaturum fore cognoverat? Cur in Paradyso col-

locaverit si ab illo eiciendum esse, sciebat? Quibus in quæstionibus appertè supponunt, Deum ante decretum creandi Adamum cognovisse, eum peccaturum, si crearetur. Noverat ergo Deus, Adamum peccaturum si crearetur: rursus noverat, Adamum creandum sub conditione, quod Deus ipse libere complaceret in productione huius vniversi; ac proinde de primo ad vltimum noverat eius peccatum futurum sub conditione talis complacentiæ: vnde hac posita ante omne decretum efficax, iam absoluta futurorum scientia noverat Deus, Adamum peccaturum: quod enim cognoscitur vt futurum sub conditione, statim purificata conditione apparet vt futurum absolute. Habemus ergo iam, Deum ante decretum efficax producendi creaturam aliquam cognovisse Adami peccatum, vt absolute futurum.

20 Hac scientia visionis instructus Deus tanquam providētissimus medicus, nimiumque de humani generis salute sollicitus vbi primum peccati morbum in illo complexo scientiæ Mediæ, & complacentiæ futurum præsensit, medicinam statim quærit, remediumque tantis malis adhibere properat, quin expectaverit prævisionem peccati in seipso, vt ordine executionis exituri: primo Christum vt Redemptorem præfinit, vt cum ordine Divino benedictio maledictionem antecederet, sicut ait Cirillus: post modum propter merita Christi passibilis vt morte consumanda Mariam eligit in sui matrem, eamque ad perpetuam gratiam à primo instanti conceptionis habendam prædestinat: mundū in Christo, & propter Christum, eiusque matrē condere statuit: vt enim Bernardus ait: *Propter hanc totus mundus factus est*: pactum cum Adamo iniit, ab eoque propter filij sanguinem matrem excepit, vt ita Virgo Deipara nobilissimo redemptionis genere à peccato originali maneret immunis. Deinde peccat Adamus, & in eo cuncta eius soboles, vna excepta Maria. Hæc sententia huius Doctoris.

21 In qua mihi multa videntur falsa. Impugnatur primò: quia chymærica est illa complacentia libera antevertens omne decretum efficax. Quia ex illa evidenter inferitur, actus liberos constitui per formalitatem contingentem Deo intrinsecam. Siquidem antequam intelligatur futurum aliquid extra Deū, iam intelligitur exercitium Divinae li-

i. Im-
pugna-
tio illius
sent.

berta,

bertatis, quod ut absurdissimum reieci disp. 27. primū tom. in 1. partem.

22 Sed specialius impugnatur hæc sententia ex alijs capitibus: primo: quia hæc sententia ut probet, Deum pro priori ad decretum efficacē creandi Adamum cognovisse eius peccatum ut absolute futurum, asserit, Deum in signo illius complacentiæ liberæ cognovisse peccatum Adami ut futurum realiter, & decretum creandi Adamum ut futurum ratione nostra, seu ut extitutum in signo aliquo posteriori. At nullam suppetit fundamentum ad hoc asserendum. Quamvis enim cognoscat Deus, Adamum peccaturum, si creetur, & creandum, si Deus complacet in productione huius universi, non statim sequitur, ut in signo illius complacentiæ debeat cognoscere Adamum ut absolute futurum: quia tunc solum in complexo scientiæ conditionatæ, & positione conditionis videri potest effectus, ut absolute futurus pro eo signo, in quo ponitur conditio, quando positio conditionis non constituit proximam indifferentiam ad ponendum actum affirmatum per scientiam: si enim talis conditio eam indifferentiam constituat, & ad talem actum disponat, debet pro signo conditionis præscindi à scientia visionis, & ab omni alia formalitate essentialiter connexa cum actu. Ut cernitur in scientia Media affirmante nostram operationem liberam sub conditione talis auxilij, & indifferentiæ proximæ: quāvis enim complexū ex scientia Media, & ex tali indifferentia habeat essentialē connexionem cum actione libera ut absolute extitura: tamen pro signo talis indifferentiæ nequit Deus cognoscere actum liberum ut futurum: ut passim docet iste Author, & est commune inter nostros. Atqui complacentia libera erga mundi productionem constituit proximam indifferentiam Dei ad concipiendum decretum creandi Adamum: nam istud immediate post illam complacentiam potest Deus concipere, quin sit necesse quidquam aliud expectare. Ergo in signo illius complacentiæ nequit intelligi scientia repræsentans peccatum Adami, ut absolute futurum.

23 Et confirmatur: in signo illius complacentiæ nequit intelligi scientia conditionata affirmans Adamum creandum, si detur eiusmodi complacentia. Nam in signo, in quo existit conditio, sub qua affirmat scientia Media suum ob-

iectum præscinditur à scientia Media, sicut præscinditur ab obiecto per ipsam affirmato. Ergo nec in signo illius complacentiæ potest existere scientia conditionata affirmans, Adamum peccaturum, si Deus habeat complacentiam erga mundi productionem, cum hæc scientia fundatur in illa alia: ergo in signo talis complacentiæ nequit intelligi complexū, in quo fundetur scientia visionis repræsentans peccatum Adami ut absolute futurum.

24 Secundò impugnatur: quia eadem arguendi forma, qua præcitatus Author probat, Deum cognovisse peccatum ut absolute futurum in signo illius complacentiæ, ostendi potest, in illo signo cognovisse, Christum mittendum esse, & consequenter cognovisse decretum mittendi Christum, ut absolute futurum pro posteriori naturæ. Sequella probatur: nam Deus per scientiam conditionatorum cognoverat, mittendum esse Christum, si peccaret Adamus, & rursus Adamum peccaturum, si ei permitteretur peccatum, & ei permittendum, si crearetur, & creandum, si Deus haberet simplicem complacentiam liberam, erga universi productionem. Ergo de primo ad ultimum noverat Deus, mittendum esse Christum sub conditione illius complacentiæ: ergo hac posita, in complexo illius, & talis scientiæ conditionatæ novit Deus absolute futurorum scientia, Christum esse mittendum: ergo in signo illius complacentiæ ignoscebat decretum mittendi Christum ut absolute extitutum pro posteriori. Consequens autem ab hoc Authore nequit defendi, apud quem nihil familiarius, quam in signo indifferentiæ ad concipiendum decretum præscindi debere ab ipso. Et in se absurdum est: quia scientia visionis repræsentans decretum immediate liberum Dei, id est non imperatum ab alio decreto efficaci priori (quale est decretum efficacē mittendi Christum ut Redemptorē; cum enim iuxta Patrem Alderete sit primum omnium decretum, debet esse immediate liberum) nequit esse pro priori ad tale decretum, sed potius debet esse pro posteriori, cum sit suppositio consequens respectu illius, quia non ideo existit decretum illud, quia existit talis scientia, sed e converso. Sicut ergo ex eo quod Deus cognoscat, se missurum esse Christum sub conditione, quod habeat complacentiam liberam erga mundi produ-

Alia im-
pugna-
tio.

tionem non sequitur, cognoscere in signo illius complacentiæ adventum Christi ut absolute futurum; ita nec ex eo quod cognoscat, Adamum peccatum sub conditione illius complacentiæ, sequitur in signo talis complacentiæ cognoscere peccatum Adami ut absolute futurum.

25 **Evasio.** Respondebat huic objectioni prædictus Author, in signo illius complacentiæ propterea præscindi à decreto mittendi Christum, quia Deus habet scientiam, per quam certo cognoscit, se missurum esse Christum, ut primum ordine Divinorum decretorum sub conditione quod videat Adami lapsum ut absolute futurum: quæ scientia ex se postulat, ut cum detur illa notitia de futuro Adami lapso, præscindatur à decreto mittendi Christum; cumque Deus in signo illius complacentiæ habeat talem scientiam, in illo debet, præscindi à decreto mittendi Christum. Verum hæc responsio supponit id, quod probandum erat, nempe Deum ante omne decretum efficax posse habere scientiam visionis, per quam cognoscat peccatum Adami, ut absolute futurum: de quo tamen est præcipua dubitatio; & videtur omnino impossibile, quod scientia aliqua ante omne decretum efficax repræsentet Adami lapsum, ut absolute futurum. Nam talis scientia cum supponat suum obiectum, supponit existere in Deo decretum efficax producendi Adamum, & permittendi illi peccatum, ideoque repræsentat, tale decretum existere, quia illud existit; ac proinde existentia decreti habet aliquam prioritatem respectu illius scientiæ; hæc vero nullam prioritatem habere potest respectu decreti.

26 Non prioritatem durationis: ut patet: non prioritatem causalitatis: cum illa scientia non sit practica, nec principium talis decreti: alioqui admiretur illi libertatem. Nec prioritatem in subsistendi consequentia: nam hac prioritatem potius decretum creandi Adamum est prior illa scientia: quia non valet, datur decretum creandi Adamum: ergo datur scientia visionis de peccato ipsius: contra vero valet: datur hæc scientia: ergo & illud decretum. Illud autem est prius in subsistendi consequentia, ex quo ad aliud non valet consequentia, cum tamen valeat e contra. Denique nec prioritatem per maiorem propinquitatem ad unum, nempe ad essentiam divinam, in

eo sensu, in quo scientia Media peccati futuri est prior decretis liberis Dei, quatenus convenit cum essentia divina in eo, quod non cadit sub electionem liberam Dei, quod non habet decretum. Nam scientia visionis, de qua loquimur, non minus libera est Deo, quam ipsum decretum: ergo merum figmentum est, asserere, existere in Deo scientiam visionis peccati ut futuri pro priori ad decretum creandi Adamum, & permittendi illi peccatum.

27 **Impugnatur ultimum.** Nam Christus non fuit præfinitus ut Redemptor in remedium peccati Adami solius, & prout illi soli nocebat, sed prout erat peccatum posterorum in ipso: dum ergo Deus vidit peccatum Adami ut absolute futurum modo sufficienti, ut mitteret Christum, videbat peccatum Adami ut imminens posteris, & consequenter videbat istos in Adamo peccaturos. At posterius non possunt intelligi in Adamo peccantes independentes à pacto: ergo iam tunc vidit pactum includens posteros Adæ ut absolute futurum. Modo sic: vel illud pactum includebat Virginem; vel non? Si primum: ergo videbatur Virgo peccatura in Adamo. Si secundum: ergo videbatur excludenda ab illo pacto. Vel ergo videbatur excludenda propter merita Christi, vel independentes ab illis: vel certe tunc prævidebatur futura exclusio, & præscindebatur ab eo, an esset futura propter merita Christi vel non? secundum dici non potest; quia alioqui Virgo non fuisset per Christum Redempta. Nec tertium: quia alioqui Deus videret virginem excludendam, siue dentur merita Christi, siue non dentur: quia videret positive futurum decretum excludens virginem independens ex se à meritis Christi; ac proinde exiturum, quamvis hæc non dentur. Hoc autem est absurdum, quia vnice ob meritum Christi factum est, ut Beata Virgo evasisset immunis à peccato originali. Debet ergo dici primum: ergo in signo illo, in quo Deus erat proxime expeditus admittendum Christum in remedium peccati Adami ut capitis, & per eandem formalitatem scientiæ visionis, per quam cognoscebat peccatum Adami, & posterorum in ipso ut futurum, cognoscebat exiturum esse Christum: si quidem per eandem formalitatem, per quam videbat futurum peccatum Adami, & posterorum in ipso videbat futurum pactum inclu-

Ultima
impugnatio.

includens reliquos præter Virginem, & consequenter decretum excludendi solā Virginem ob merita Christi. Hoc autem est implicatorium: nam scientia dirigens ad decretum liberum mittendi Christum debet esse coniungibilis cum carentia talis decreti: hoc autem nequit habere scientia repræsentans, Christum exiturum: falsum ergo est, quod ante omne decretum efficax Deus cognoverit peccatum Adami ut futurum absolute.

SECTIO TERTIA.

*Impugnatur ex dictis sententia Patris
Ioannis Perlini.*

28 **H**IC Author in apologia pro magnæ matris immunitate disp. 4. cap. 14. ut hanc difficultatem explicet, supponit, Deum cognoscere decreta sua ut futura ratione nostra, antequam illa actu concipiat. Ait ergo, Deum ante existentiam omnis liberi decreti cognovisse, se habiturum decretum creandi Adamum, illūque constituendi caput morale posterorum in ordine ad derivandam iustitiam originalem, vel in iustitiam in posteris: permitturumque Adamo peccatum, istūque peccaturum. Deinde asserit, Deum instructum hac scientia decrevisse, mittere filium suum carne indutum ad remedium peccati, & præfuisse merita Christi passibilis, & propter meritum passionis prævisum excepisse. Beatam Virginem à communi illa lege de transfusione in iustitiæ originalis. Hæc tamen sententia ex dictis sectione præcedenti numero penultimo confutata manet: quia implicat, Deum ante omne liberum decretum habere illam scientiam visionis, cum hæc nullam possit habere prioritatem respectu decretorum.

SECTIO QUARTA.

*Singularis sententia Patris Ambrosij de
Petralosa.*

29 **H**IC Author in vinditijs B. Virginis disputatione 10. cap. 5. & disp. 7. num 39. singularem, & novam propugnat sententiam, ut tueatur, Virginem nec peccasse in Adamo, nec debitum culpæ originalis contraxisse. Afferit nimirum Adamū non infecisse naturam, nec illam peccato

subiecisse per solam transgressionem præcepti, sed per hanc ut coniunctam cum impoenitentia durante usque ad prolationem sententiæ comminatoriæ, sentiens Deum non comminatum fuisse in iustitiā originalem posteris præfuisse sub conditione, quod Adamus violaret præceptū, sed sub hac conditione, & insuper sub conditione quod intra certum tempus non ageret poenitentiam, nimirum intra spatium illud, quod impositionem præcepti & prolationem sententiæ divinæ interpositum est: ac proinde Adamum quando primo peccavit non meruisse absolute, ut eius posteris sanctitate, & iustitia originali privarentur, sed hora nona, quando impoenitens à iudice ferente sententiam repertus est, ut ipse loquitur disp. 7. num. 47. qui ibidem num. 1. claritatis gratia appellat horam tertiam tempus illud, in quo Adamus peccavit; horam vero nonam illud extremum, in quo impoenitens inventus sententiam condemnationis audivit Genesios 3. vers. 16. & 17. & horam octavam illud inter duo præfata medium, in quo se nudum adspexit, folijs se cooperuit, & tandem se excusavit. Vnde docet, totum illud tempus intermediū fuisse viam concessam Adamo ut personæ publicæ, ut in illo poenitere posset, & gratiam originalem recuperare, & in præstinum statum redire, eamque transfundere in posteros perinde, ac si non peccasset.

30 Dein de asserit immediate post prævaricationem Adami Christum ut mortalem in remedium peccati fuisse prædestinatum; eiusque meritis, & morte visis, Deum, ante quam Adamus in poenitens reperiretur, Beatam Virginem à pacto, & consequenter à periculo incidendi in peccatum, in quo simul cum reliquis versabatur exemisse. Ex quo duo deducit, primum est. Beatam Virginem fuisse verè, & propriæ redemptam per Christum: siquidem per illum liberata fuit ab ingenti periculo, in quo erat labendi in peccatum, & captivitatem Diaboli. Secundum est, Beatam Virginem à peccato Adami, & eius debito fuisse prorsus immunem, eo quod Adamus solum infecit naturam humanam v.g. quando impoenitens à iudice inventus est, & tunc perdidit iustitiam originalem posteris omnibus, qui in pacto inclusi adhuc perseverabant. Vnde cum Beata Virgo fuerit ante illud tempus exempta à pacto, non peccavit in Adamo, nec debitū proximū

peccati originalis contraxit: quia Adamus suo peccato solum meruit absolute privationem gratiæ illis posteris, qui eo tempore, quo ipse audivit sententiam inclusi erant in pacto.

31 Itaque sententia huius Authoris tribus nititur principijs. Primum est, conditionem adequatam sub qua Adami peccatum posteris eius imputandum erat, seu sub qua illis comminatus est Deus pœnam mortis corporalis, & spiritualis non fuisse solam prævaricationem Adami hora tertia, verbi gratia, commissam; sed eandem vt coniunctam cum impœnitentia Adami durante usque ad horam nonam, seu usque ad prolationem Divinæ sententiæ. Secundum principium est Christum Dominum vt mortalem immediate post prævaricationem Adæ fuisse prædestinatum. Tertium Beatam Virginem illo medio tempore inter prævaricationem Adami, & eius impœnitentiam finalem interiecto fuisse per Christum eductam à pacto, in quo simul cum reliquis ab initio inclusa fuerat.

Tria
princi-
pijs qui
bus niti-
tur hæc
sententia.

32 Hæc sententia impugnanda est primo ex dictis disputatione 24. sectione 3. contra hunc Authorem, & contra Patrem Vazquez. Nam lex illa universalis denudandi posteros gratia sub conditione, quod Adamus peccaret, & intra certum tempus non ageret pœnitentiam, nequit Virginem comprehendere, nisi Deus habuerit decretum efficax denudandi ipsam gratia, posita utraque illa conditione: si autem habuit hoc decretum, impossibile fuit Virginem excipi à macula ipsa originali, nedum à debito proximo illam incurrendi.

1. impug-
natio il-
lius sen-
tentia.

Quod si hic Author responderit, legem illam de transfundenda iniustitia sub utraque illa conditione peccati Adami, & impœnitentiæ habuisse tacitam conditionem, nimirum, *Nisi Deo placere aliquem eripere ab illo pacto ante horam nonam*, in qua finitum est tempus præstitum Adamo ad hoc, vt posset agere pœnitentiam tanquam persona publica. Si inquã, hoc responderit, contra est, quia si semel illa lex universalis comprehendebat Virginem, non potuit Deus ipsam villo tempore ab ea excipere. Nam licet loquendo de legibus obligantibus in conscientia subditos posset Deus, velle, vt Beata Virgo esset obligata pro vno tempore, & non pro alio, & legem obligantem in vno tempore abrogare in alio, tamen cum lex ista de transfundenda iniustitia obliget Deum ipsum

& istum non obliget, nisi secundum suam intentionem; si semel Deus obligavit se ad transfundendam iniustitiam in Virginem sub conditione peccati Adami, & impœnitentiæ ipsius non potuit postea abrogare legem illam quoad Beatam Virginem: quia Deus non potest, revocare decretum efficax semel conceptum, & nequifacere, vt posita conditione non transeat in absolutum decretum conditionatum. Lex autem illa importabat decretum Divinum efficax conditionatum, vt constat ex dictis disp. 2. sectione 3. unde sicut Deus tempore illo intermedio inter prævaricationem Adami, & impœnitentiam eius non potuit facere, ne habuerit antea decretum efficax denudandi Virginem gratia sub illa duplici conditione: ita nec potuit tunc, eripere Virginem ab illa lege.

33 Confirmatur: vel quando Deus legem illam externam pronuntiavit: *Si peccaveris, & non egeris pœnitentiam, amittes gratiam originalem omnibus posteris nullo excepto*: vel habebat decretum efficax conditionatum privandi gratia omnes posteros nullo excepto; vel non? Si secundum, illa lex, & comminatio non fuit seria, & vera, sed delusoria, & minime obligans filios Adæ ad subeundam illam pœnam, siquidem minime obligabat Deum ad inferendam illam pœnam ipsis. Si primum, nullum ex contentis in illa lege potuit Deus postea eximere, nec legem illam abrogare quoad aliquem; quia Deus nequit decretum suum revocare.

Confir-
matur
impugna-
tio.

Quod si dicatur, decretum importatum in lege illa comminativa non transire in absolutum præcisè per peccatum, & impœnitentiam Adæ, sed insuper per hoc, quod Deus non decernat aliquem ex speciali privilegio prævenire gratia sanctificante pro primo instanti. Contra sic arguo: ergo decretum illud habuit, „hunc modum tendendi; Denudabo „gratia omnes posteros Adæ, & con- „sequenter Mariam sub conditione, „quod Adam peccet, & non agat pœni- „tentiã, & insuper sub conditione quod „ego non decernam efficaciter, conferre „gratiam Mariæ. Quis autem non videat, repugnare Deo istum modum decernendi: *Volo efficaciter vt Maria privetur „gratia posito peccato, & impœnitentia „Adami sub conditione quod ego non „decernã, conferre illi gratiam, non ob- „stante tali peccato, & impœnitentia?*

Secunda
impugna
tio.

34 Et sanè hic Author dum asserit tempore illo intermedio potuisse Deum eripere Virginem à pacto, seu abrogare pactum quoad illam, satis indicat, se non penetrasse naturam huius pacti, & legis comminativæ: quia illa abrogatio facta in tempore solum habet locum in legibus obligantibus creaturas: non autem in lege obligante dumtaxat Deum, qualis est lex comminativa pœnæ, quæ si semel aliquando Deum absolute obligavit, semper obligavit, vel si exceptionem admisit, hæc non fuit facta in tempore, sed in momento æternitatis in ipso signo, in quo Deus voluit, se obligare quoad reliquos, noluit se obligare quoad illum, quem vi talis comminationis non punit in tempore.

Tertia.

35 Impugnatur præterea ista sententia, quia dum asserit, Virginem comprehensam fuisse in illa communi lege comminanti iniustitiam originalem, parum eius privilegia promovet. Deinde cogitur fateri Christum venturum ut passibilem ex vi præsentis decreti, quamvis nullus posterorum peccavisset in Adamo, & omnes conciperentur in iustitia originali. Nam intuitu passionis Christi iuxta hanc sententiam Deus contulit Adamo gratiam qua posset, si vellet ante horam novam agere pœnitentiam tanquam persona publica, & seipsum omnesque posteros restituere in fœlicem illum statum, quem ipse habuit, & habuerunt potterii in ipso ante eius peccatum. Quod tamen videtur esse absurdum: quia tunc homines immortales forent, & è paradiso terrestri in cœlestem educerentur, quin mortem gustarent. Absurdum autem est, Christum Dominum fore mortalem, & passibilem, mortēque reipsa subire in eo statu, in quo reliqui homines immortalitatis dono fruerentur.

36 Et quamvis iste Author disputatione 5. satis probabiliter suadeat ex Patribus comminationem iniustitiæ originalis transfundendæ in posteros Adæ non transisse in absolutam præcissæ per peccatum Adami, sed per illud, & per impœnitentiam continuatam usque ad horam novam: siquidem plures Patres docent, Adamum non fuisset eiiciendum e paradiso, si non excusasset peccatum suum, sed illud humiliter confessus fuisset; minimeque nociturum fuisse posteris, si de peccato illo pœnitentiam egisset ante horam novam.

Ac proinde licet ex Patribus ab illo adductis probabile sit, illam comminationem: *Si peccaveris priuabo posteros tuos gratia originali*: habuisse hanc tacitam conditionem, *Nisi pœnitentiam egeris intra tale spacium temporis*; non est tamen fundamentum ad asserendum potuisse vllam ex comprehensis in illa comminatione excipi à tali lege.

SECTIO QUINTA.

Sententia Illustrissimi Salazar: Vbi an ante prauisum peccatum Adæ fuerit præfinita absolute existentia omnium posterorum, qui peccaverunt in ipso?

37 CELEBRIS est in hac controversia sententia huius magni Doctoris, seu modulus, quo propter merita passionis Christi existimat, Beatam Virginem fuisse exceptam à communi lege de transfusione iniustitiæ originalis. Sic ergo rem componit tomo de Conceptione cap. 24. numero 6. & 7. item numero 149. Primo Deus decernit, creare univversum; & distinctè, ac determinatè præfinit numerum illorum hominum, qui aliquando extituri erant, excepta Maria de cuius existentia nihil pro eo signo determinavit, sed eam reliquit intra statum possibilitatis. Secundò Adamum constituit caput physicum; & morale eorum, pactumque cum illo iniit de transfundenda iustitia originali, vel iniustitia; præceptum imponit, & peccatum permittit. Tertio peccatum Adami, & posterorum in ipso ut absolute futurum prævidet. Quartò in remedium peccati Christum Redemptorem præfinit, Et demum ob Christi merita illi Matrem eligit, non quidem ex fœminis iam antea definitis, & quæ in Adamo peccaverant, sed novam fœminā decernendo, quæ esset nova creatura vnicè existens ob merita Christi, & minime extitura, si Christus non venisset; eamque efficaciter destinat ad perpetuā gratiā à primo conceptionis instanti habendam. Ex qua decretorū serie constat B. Virginem nec maculā originalem contraxisse, nec illius contrahendæ debito proximo fuisse obstrictā: siquidem solum in Adamo peccaverunt potterii illi, quorum existencias Deus præfiniverat ante pactum initum cum Adamo; quia illos dumtaxat inclusit in pacto.

Quomodo signa hæc sententia in mente divina disponat.

Quomodo hæc sententia Deiparæ liberet propter merita Christi à pacto cōmuni.

38 Si autem ab hoc Authore quæras quo pacto habuerit Virgo ex Christi meritis immunitatem à debito proximo peccati originalis : quando quidem ideo non peccavit in Adamo ; quia eius existentia non fuit præfinita ante pactum initum cum Adamo ; ipsa vero non habet ex Christi meritis , quod pro illo signo non fuerit præfinita eius existentia , sed ad signum posterius dilata : respondet eo capite 24. à numero 137. licet ex Christi meritis non extiterit illa quasi dilatio decreti præfinitis Virginem , eam tamen dilationem , non tam fuisse gratiam , quam occasionem futura gratiæ : post modum vero propter merita Christi factum esse , ut illa dilatio felix , illi fausta-que fuerit. Afferit itaque , Virginem ex Christi meritis liberatam fuisse ab originali peccato : quia licet dilatio creationis , ex qua pendet eius immunitas à legē , & culpa non fuerit ipsi pacta ex Christi ; meritis propter ista tamen factum est , ut creatio illius postea decerneretur , atque præfata immunitate gauderet.

Y. impug-
natio il-
lius sen-
tentia.

39 Multa obijci solent contra hanc sententiam. Primò obijcitur , falsum esse , quod hic Author ut sibi certum supponit nempe dumtaxat peccasse in Adamo eos posteros , quorum existentia absolute præfinita erat ante peccatum Adami ; quasi eos solos pactum comprehendere potuerit. Obijcitur , inquam , hoc falsum esse : quia de fide est , omnes filios Adæ excepta Virgine concipi in peccato ; ac proinde peccasse in Adamo : cum tamen existentia multorum præfinita fuerit post prævisum Adami lapsum ; quia multi habuerunt existentiam ex Christi meritis , ut Sanctus Franciscus de Paula , & alij , quos orationes Parentum impetrarunt à Christo. Horum autem existentia absolute præfinita est post Adami lapsum , quia supposebat existentiam Christi in carne passibili , & hæc supposebat Adami lapsum. Et quamvis Pater Salazar capite 17. §. 2. respondeat Parentum preces , & Sanctorum merita non impetrare à Deo , ut homo , qui alias non esset futurus , nascatur , sed ut is , qui iam aliunde futurus erat , nascatur potius ex his parentibus , quam ex alijs : tamen hoc responsum communiter rejicitur ex illo Ecclēstici 2. in toto corde tuo ho-

Multa
alioquin
non ex-
rituri,
præfinit
sunt post
prævisā
Christi
passio-
nem.

„nora patrem tuum , & gemitum matris tuæ non obliviscaris ; quoniam nisi , si per illos natus non fuisses. Vbi tribuitur parentibus , quod filius absolute natus sit. Consulatur Pater Ruiz disp. 13. de prædestinat. sectione 4. Cardinalis de Lugo disp. 7. de Incarnatione à numero 28. & Pater Alderete disp. 9. sect. 7.

40 Et ulterius ratione confirmatur : quia alioqui quoties Deus propter orationes Sanctorum aliquibus hominibus filios concedit , teneretur impedire alibi generationes hominum. Unde Sancti non possent impetrare filios his hominibus , quin essent causa , ut alij filijs privarentur. Et continentia eorum , qui ob Christi amorem nuptijs renunciarunt , foret occasio , ut alij matrimonia contraherent , filiosque susciperent. Quæ videntur incredibilia. Nec convincit ratio , qua ducitur Salazar , ut existimet solum potuisse , peccare eos , quorum existentia præfinita iam erat absolute pro priori ad pactum initum cum Adamo.

Confir-
matur
impugna-
tio.

41 Ratio eius est ; quia pactum illud non includit omnes homines possibiles : ridiculum enim est , asserere , eos omnes peccavisse in Adamo : ergo solum includit illos , qui erant futuri absolute pro eo signo. Non , inquam , convincit : nam licet pactum non includerit omnes homines possibiles , non tamen propterea debuit , solum includere eos , quorum existentia absolute præfinita erat pro eo signo ante pactum. Quia dici potest , ante illud Deum habuisse decretum efficax non producenti plures homines ex possibilibus , nec parandi concursum generalem ad eorum existentiam : nullum autem istorum inclusum fuisse in pacto : inclusos autem esse reliquos omnes (excepta Virgine) quorum existentia , vel præfinita fuit absolute pro eo signo , vel conditionate , quatenus nimirum pro eo signo præfinit Deus existentiam plurium filiorum ab illis , vel his parentibus sub conditione , quod isti vellent liberè , filijs pro creandis vacare. Unde de facto non nasci plures ex his , qui peccaverunt in Adamo ; quia licet Deus paraverit concursum ad eorum procreationem , nihilominus eam non præfinit absolute , sed solum sub conditione , quod tales homines nolint liberè impedire filiorum procreationē. Secundò

Infringi-
tur ratio
qua Sala-
zar con-
tendit
pactum
solum in-
clusisse
eos , qui
præfiniti
erant
pro pri-
mo sig-
no.

dici potest, Deum decrevisse derivare iniustitiam originalem in omnes posteros Adæ aliquando exituros, una excepta Maria, sub conditione; quod ille peccet.

42 Sed tamen aliqui validius probant, posse solum peccare in Adamo eos, quorum existentia fuit absolute præfinita pro priori ad peccatum Adami: nam si non esset circa illos dumtaxat, vel esset pactum circa omnes possibles sub conditione, quod nascerentur ex Adamo, vel circa aliquos determinatè sub eadem conditione, & utrumque repugnat: nam si pactum fuit ita conditionatum: ergo non fuit de hoc homine absolute, sed sub conditione quod nasceretur ex Adamo: ergo hic homo v. g. Franciscus non prius intelligitur absolute inclusus in pacto, quàm habens existentiam ex Adamo: ergo non intelligitur absolute inclusus in pacto nisi pro eo signo, in quo ià nequit habere gratiā ex Adamo. Nā in eo signo, in quo Franciscus habet existentiam ex Adamo, iam supponitur, istum peccavisse; ac proinde iam pro eo signo impossibile est, ut Franciscus trahat ex Adamo ut observante præceptum, gratiam originalem. Consequens autem est absurdum: nam pactum ut absolute includens posteros debet, esse indifferens, ut coniungatur cum transfusione gratiæ in posteros: nam talis debet esse inclusio in pacto ut in eo inclusus ex vi talis inclusionis indifferens sit ad habendam, & non habendam gratiam dependenter ab Adamo.

43 Sed quamvis hoc argumentum speciosum sit, intentum non concludit: quia responderi potest, inclusio-nem absolutam in pacto esse necessariam, ut posteri ex peccato Adami trahant re ipsa maculam originalem; imo ut absolute peccent suscipiendo intrinsece in seipsis denominationem moraliter peccantium, non tamen ut Adamus constituatur caput morale posterorum; cum proxima indifferentia ad observandum, vel non observandum præceptum nomine ipsorum: ad hoc enim sufficere illam voluntatem generalem, Si, peccaveris privabo gratia originali, omnes homines, qui ex te nascentur, & consequenter Franciscum, si ex te nascatur: si observaveris præceptum, illos omnes ornabo gratia. Ex vi huius pacti in signo, in quo Adamus peccat, intelliguntur posteri illi pec-

care, non quidem formaliter, sed tantum in radice, non absolute, sed quasi conditionatè quatenus peccatum Adami est forma, à qua denominabantur peccantes in se, seu digni privatione gratiæ, & gloriæ: cum primum intelligantur ducere ortum ex Adamo; & quamvis peccatum illud Adami non sit necessitas absoluta, ut denominentur peccantes, seu digni privari gratia, & gloria, est tamen necessitas quasi conditionata, ut si existant, denominentur per illud digni privari gratia, & gloria, iuxta dicta disput. 24. sectione penultima.

44 Secundò principaliter impugnatur illa sententia Patris Salazar: quia iuxta eam non salvatur Virginem redemptam fuisse à peccato originali per merita Christi: nam illam fuisse præservatam duo importat, & quod eius existentia non fuerit præfinita ante pactum initum cum Adamo, & quod fuerit præfinita post prævisum Adami lapsum, quod nullum iam erat periculum peccandi in ipso. Ex his autem duobus primum non habuit ex meritis Christi: ergo nec ex illis habuit, quod fuerit præservata à culpa originali. Confirmatur primò: nam ille vere dumtaxat dici potest per Christum redemptus, qui vel fuit ante in peccato, vel licet absolute non fuerit, fuisset tamen, nisi per merita Christi præservaretur. At in sententia huius Doctoris Beata Virgo non fuisset in peccato, quamvis nulla intervenisset merita Christi; quia si hæc non darentur, illa non existeret, ac proinde, nec peccatum contraheret.

45 Confirmatur secundò: nam si repugnat aliquem peccare in Adamo, quin etiam existentia sit absolute præfinita pro priori ad peccatum Adami ut absolute prævisum: ergo & implicat actu contrahere maculam originalem, quin peccaverit in Adamo: ergo si Beata Virgo non fuit præfinita ante prævisum Adami lapsum, ex hac suppositione iam non potuit contrahere maculam originalem, ergo independenter à meritis Christi habuit impossibilitatem incidendi in illam: ergo non potuit, ex Christi meritis habere immunitatem ab ipsa: si enim ante illam supponebatur talis impossibilitas, non potuit Christus applicare sua merita, ne Beata Virgo incideret in illam maculam: quia

Specio-
sum ar-
gumentū
in favo-
rem ra-
tionis
Patris
Salazar.

2. im-
pugna-
tio illius
sententiæ

Confir-
matur
primò

Confir-
matur
secundò

quia non potuit, ea applicare, ne fieret illud, quod supponebatur impossibile factu. Rursus, si non potuit ex illa suppositione contrahere maculam originalem: ergo non indiguit gratia Redemptoris, ut ab illa præseryaretur. Deinde hac gratia non indiguit, ut existeret talis suppositio: ergo absolute non indiguit gratia Redemptionis, ut liberaretur à macula originali; quod est absurdum.

SECTIO SEXTA.

Defenditur speciali modo sententia Cardinalis de Lugo.

46 **H**IC Author disputatio 7 de Incarnatione à numero 67. ingeniosum excogitavit modum excipiendi Virginem à peccato propter merita Christi. Sic enim signa in divina mente disponit. Primo Deus Adamum creare statuit tanquam primum omnium hominum parentem, illumque caput morale illorum constituere in ordine ad transfundendam sanctitatem, vel iniustitiam originalem, excipiendo tamen iam tunc illam foeminam, quam sibi Deum in Matrem eligeret, non determinando tamen pro eo signo quam eligeret, imo nec an esset Matrem electurus. Deinde peccatum Adami, & posterorum in ipso ut absolute futurum videt; Christum subinde ut Redemptorem praefinit. Et denique ex Christi meritis eligit Mariam in eius Matrem, quae quidem hoc ipso quod fuerit electa, intelligitur, non peccasse in Adamo; cum in ipso pacto censeatur excepta quaecumque eligatur in Christi Matre. Ceterum sicut habuit ex Christi meritis Maria eligi in eius Matrem, ita, & quod non fuerit inclusa in priori pacto: quantumvis enim in pacto fuerit exclusa Christi Mater: si tamen Maria non assumeretur ad hoc munus ex Christi meritis, verè maneret inclusa in pacto, sicut reliqui Adami posterius, licet semper maneret exclusa, quae fuisset Christi Mater: habuit ergo Maria ex Christi meritis utrumque, & quod electa fuerit in Christi Matrem, & quod hoc ipso fuerit exclusa à communi lege de transfusione iniustitiae in posterum.

47 Contra hunc discurrendi modum multa opponi solent, & omnia fere attigit ipse Cardinalis. Potissimum est: quia si Maria non fuisset electa in Ma-

trem Christi, abs dubio peccaret in Adam, & tamen nullum posset tunc assignari signum in quo esset verum dicere, Maria peccat in Adamo, & si militer de reliquis foeminis, quae potuerunt eligi ad Maternitatem Christi, & non fuerunt electae, non posset assignari signum, in quo peccarunt, in Adamo: quia nec vlla foemina peccavit in Adamo in eo signo, in quo ipse peccavit: quia pro illo quaelibet fuit indifferens, ut eligeretur in Dei Matrem, & consequenter ut exciperetur à pacto: nec peccavit in signo posteriori, in quo Deus statuit non eligere eam in Matrem: quia in isto signo, non peccabat Adamus, sed peccaverat antea: posteros autem in Adamo peccare nihil aliud est quam Adamum peccare ut personam publicam: unde vel non peccat quis in Adamo, vel peccat in eo signo in quo peccat Adamus.

47 Omittam solutionem, quam fuse tradidit ipse Cardinalis: ergo aliter respondeo. Dico ergo posteros Adam, Modus saltem aliquos, non peccare absolute in eadem signo, in quo ipse peccavit nomine ipsorum, sed postea, ut constat ex se cultates, etione praecedenti. Nam multi peccarunt in Adamo quorum existentia postea sententia Cardinalis peccatum Adam praefinita est: non peccarunt autem absolute in Adamo, quando dabatur omnimoda indifferentia, ut essent, vel non essent futuri. Itaque foemina haec, quae potuit eligi in Matrem Christi, non peccavit absolute in Adamo usque ad signum, in quo Deus efficaciter decrevit, ad eam dignitatem erigere Mariam reliquis exclusis: imo usque ad instans suae existentiae physicae: ut constat ex disp. 4. Ratio autem à priori est; quia posteros peccare in Adamo nihil aliud est, quam ratione peccati Adami constitui dignos privari gratia, & gloria perinde, ac si illud propria libertate commisissent. Haec autem foemina non constituitur ita digna per hoc praecisse quod Adamus peccaverit, sed insuper quod ipsa non fuerit electa in Matrem Christi; & praeterea habuerit existentiam ex Adamo per naturalem propagationem; quia nimirum transfusio voluntatis huius foeminae in voluntatem Adami non fuit omnino absoluta, sed conditionata, nimirum sub conditione, quod haec foemina non eligatur in Matrem Christi, & existentiam habeat ex Adamo.

Communes objectiones contra illam sententiam.

Quomodo signa disponit hic Author.

Alia ob-
iectio.

48 Sed obijcies secundò postquam hæc scēmina intelligitur absolute inclusa in pacto, adhuc intelligitur indifferens ad peccandum, vel non peccandum; quia eo modo quo peccat, peccatum debet esse illi liberum: at non potuit intelligi indifferens ad peccandum, vel non peccandum pro posteriori ad peccatum Adæ: ergo absoluta inclusio in pacto non est pro posteriori ad peccatum Adæ, sed debet intelligi in eo signo, quo Adamus erat indifferens ad peccandum, vel non peccandum. Probat minor; quia cum hæc scēmina peccet in Adamo per libertatem ipsius, eatenus est indifferens ad peccandum, vel non peccandum in Adamo quatenus iste tanquam persona publica est indifferens ad peccandum, vel non peccandum.

Diluitur

49 Respondeo, maiorem esse falsam; quia non est necesse, ut in eo signo in quo Adamus est indifferens ad peccandum, vel non peccandum tanquam persona publica, intelligantur iam singuli posterius absolute inclusi in pacto determinatè: sed sufficit, quod intelligantur inclusi, vel absolute, vel sub aliqua conditione, quæ adveniat pro posteriori ad peccatum ipsum. Et ratio est, quia Adamum peccare, ut caput morale huius scēminæ, nihil aliud est, quam ponere actionem, quæ hanc scēminam postea per inde reddet dignam privari gratia, & gloria, ac si ab ipsa fuisset elicitæ. Et nihil prohibet eam actionem expectare aliquam conditionem ad hoc, ut imputetur absolute huic scēminæ, eamque reddat dignam privatione gratiæ. Imo necesse est, ut expectet existentiam physicam illius, quia implicat, ut subiectum denominetur intrinsece moraliter dignum privari gratia, & gloria, ante quam existat. Alioquin posset dici homo simpliciter, & absolute malus, & peccator, ante quam existeret.

50 Quamvis autem is, qui peccat actualiter propria libertate, debeat, intelligi indifferens ad non peccandum in eodem signo, in quo intelligitur proximè capax, peccare; non tamen is, qui peccat in alio, seu per alienam libertatem. Quia ut iste in vno signo intelligatur proximè potens peccare, satis est, quod in alio signo anteriori habuerit indifferentiam ad non peccandum, quatenus caput morale ipsius potuit impedire formam, à qua ipse postea

denominandus erat dignus, privari gratia, & gloria. Vnde illa propositio, *Eo modo quo hæc scēmina peccat, debet esse illi liberum peccatum*, distinguenda est: in signo aliquo, concedo: in signo immediato ad denominationem absolute peccantis: nego. Nam ut scēmina hæc denominetur absolute peccans in Adamo, post quam exclusæ est à munere Matris Christi, imò post quam existit physicè, satis est, quod ante illam exclusionem, & ante peccatum Adami fuerit inclusa in pacto conditionatè, nimirum sub conditione quod non eligatur in Matrem Christi, & ortum trahat ex Adamo: nam illa inclusio conditionata satis est, ut Adamus agat nomine ipsius, & ponat actionem, quæ ipsi sit imputanda postea, cum ad impleatur illa conditio, quam assumebat peccatum.

51 Obijcies tertio. Nullus posteriorum suscipit denominationem peccantis in Adamo in instanti in quo ipse incipit existere: quia tunc iam non existit physicè peccatum Adæ: ergo debet suscipere in ipso signo, in quo Adamus intelligitur peccans. In primis antecedens est falsum, ut constat ex dictis; deinde consequentia est nulla. Quia satis est, quod in instanti reali in quo Adam peccat, intelligatur hæc scēmina peccans denominative à peccato actuali Adami, quod in illo instanti est realiter existens. Quamvis autem denominatio huius scēminæ ut peccantis absolute in Adam dependeat ab aliqua conditione existenti ordine rationis pro posteriori ad peccatum Adæ, nempe quod hæc scēmina non fuerit electa in Matrem Christi, tamen illa conditio existit iam realiter in instanti, in quo Adam peccat, cum extiterit ex tota æternitate.

Ultima
obiectio.

Dissolvi-
tur.

SECTIO VLTIMA.

Alia via expeditur difficultas.

52 **V**T hanc difficultatem expeditur ex dicendis 3. p. in q. de motivo Incarnationis suppono, Deū per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscere, melius, & convenientius esse carnem passibilem assumere, quam non assumere pro casu, in quo per scientiam Mediam appareat Adamus peccaturus, & infecturus genus humanū, si constitutur caput

caput morale posterorum cum tali libertate, qualem de facto habuit transfundendi in illos iustitiam, vel iniustitiam originalem, & simul absolute cognoscere, melius, & convenientius esse ad manifestationem suorum attributorum, constituere Adamum caput morale posterorum, eique permittere peccatum, quam non constituere, vel non permittere: nam cum Deus hoc de facto fecerit, id melius est; quia ut probavi disput. 6. Deus semper facit id, quod omnibus inspectis est melius ad manifestationem suorum attributorum, quam suum contradictorium.

53 Hac scientia instructus cum primum per scientiam Mediam vidit, Adamum peccaturum, & infecturum posterum omnes, quorum constitueretur caput morale, si ei imponeretur tale præceptum sub talibus auxilijs; iam absolute iudicavit ut melius, & convenientius Christum mittere, quam non mittere. Hoc supposito, primo Deus præfinivit Christum ut passibilem, non quidem præfiniendo illud ut Redemptorem in actu secundo, seu præfiniendo redemptionem actualem à peccato, quia finis iste cum supponat essentialiter peccatum, non est amabilis efficaciter ante permissionem peccati, sed ut Redemptorem in actu primo, seu ut Medicum, qui possit curare à morbo peccati, si forsam ille morbus detur, qui licet non videretur adhuc ut absolute futurus, iam tamen imminerebat, quatenus Deus videbat peccatum infallibiliter futurum, si Adamus constitueretur sub tali hypothese, & occurso rerum; & rursus videbat se maxime inclinatum ad ita constituendum, quia videbat, melius, & convenientius esse, creare Adamum illumque constituere sub illo rerum occurso, quam non creare, vel creare sub alio. Deinde præfinivit, ut Christus esset paratus sanguinem fundere pro hominibus, si illi peccent, seu ut haberent voluntatem efficacem offerendi vitam suam pro salute hominum, id est, non impediendi mortem, si Iudæi eam vellent ipsi inferre in odium prædicatæ palam veritatis: quod decretum non habebat ex se connexionem cum morte, nec cum peccato, quia Christum esse paratum ad subeundam mortem pro redimendis hominibus à peccato imminenti, si in illud re ipsa incidant, non petit, ut peccatum detur, nec illud, ut absolute futurum supponit.

Christus præfinitus est ut redemptor in actu primo, ante permissionem peccati, seu ut medicus, ob morbum peccati imminens.

54 In eo autem signo, in quo Deus præfinivit illam Christi præparationem ad subeundam mortem, cognovit, Christum absolute moriturum; quia videbat per scientiam mediam occidendum à Iudæis sub conditione, quod ipse nollet impedire suam mortem. Vnde cum primum vidit illam non impediturum suam mortem, vidit re ipsa moriturum. In tertio signo Deus decrevit, mundum creare propter Christum, Adamum constituere caput morale posterorum, & pactum cum illo inire: propter meritum tamen illius acceptationis mortis decrevit Mariam eligere in Matrem Christi, illamque præservare à pacto. In quarto signo vidit peccatum Adami, & omnium posterorum in ipso, una excepta Maria, ut absolute futurum, & efficaciter voluit redemptionem in actu secundo propter meritum passionis Christi: id est, decrevit, conferre Adamo gratiam remissivam peccati, illamque offerre omnibus, & singulis hominibus lapsis in peccatum, ut ab eo resurgant.

55 Dices, hoc pacto non salvati, Virginem fuisse præservatam à culpa originali ob mortem filij sui; siquidem prius fuit, Deum videre Adamum peccantem, quam videre mortem Christi. Responderi potest primo, licet ipsa mors materialis Christi non fuerit prævisa ante peccatum Adami, & consequenter ante pactum; fuisse tamen prævisam voluntatem efficacem Christi acceptandi mortem, & consequenter fuisse prævisum totum meritum passionis Christi: nam meritum passionis externæ ortum trahit ex voluntate interna, qua Christus illam passionem acceptavit. Vnde Beatam Virginem ideo dici exceptam à pacto propter passionem Filij prævisam; quia præservata fuit propter illam acceptationem mortis prævisam. Hoc pacto Pater Arriaga disp. 16. de Incarnat. n. 20. cum Cardinali de Lugo, Hurtado, & alijs ait, ideo nos à Paulo dici per Christi mortem redemptos; non quia mors ipsa physica nos redemerit, sed quatenus fuit ea mors voluntarie acceptata à Christo Domino. Hoc pacto etiam Cardinalis de Lugo disput. 7. de Incarnatione num. 55. distinguit inter mortem Christi materialiter sumptam, & inter eandem ut meritoriam; asseritque, eam primo modo acceptam non fuisse prævisam ante omnes, & singulas gratias hominibus datas; bene autem secundo modo sumptam. Secundum

respondetur, mortem ipsam materiale Christi prævisam fuisse, ut absolute futuram pro priori ad pactum initum cum Adamo, non quidem in se, sed in complexo scientiæ mediæ, per quam Deus videbat, Christum re ipsa occidendum, si ipse mortem acceptaret, & in decreto præficiente illam acceptationem: illud autem complexum secundum utramque sui partem antecessit pactum initum cum Adamo: ergo præcessit mors Christi in prævisione divina modo sufficienti, ut propter illam eximeretur à pacto Beata Virgo.

56 Obijcies secundo ex nostra sententia sequi, Christum venturum in carne passibili, quamvis Adamus non peccaret, sed perpetuò maneret in statu innocentiae cum filiis suis: siquidem per

nos præfinitus est Christus passibilis pro priori ad pactum initum cum Adamo, & peccatum ipsi permissum. Respondeo, negando sequelam. Nam si Adamus in his circumstantiis, quibus de facto peccavit, observasset præceptum, non præcessisset in Deo scientia mediæ repræsentans futurum lapsum sub illis circumstantiis: si autem talis scientia non præcessisset, non habuisset Deus decretum mittendi Christum in carne passibili: quia hoc decretum licet non supponat peccatum Adami, ut existens, supponit tamen ut imminens: in ratione autem imminentis constituitur tum per scientiam mediam illius; tum per inclinationem Dei ad ipsum permittendum.

DISPUTATIO VIII.

AN ET QUOMODO REATVS POENÆ, ET REATVS CVLPÆ DISTINGVANTVR? Vbi examinatur an hæc propositio: *Peccatum veniale nequit esse totaliter, & adequate remissum quoad reatum culpa, manente reatu ad aliquam pœnam Purgatoriꝝ ipsi debitam*; sit censura aliqua digna: vel an potius sit probabilis, imò & vera?

*Ad quest. 86. 1. 2. art. 1. de reatu pœna, & ad quest. 86. 3. partis,
art. 4. Vtrum remissa culpa, remaneat reatus pœna.*

VM Salmaticæ anno 1662 in publicis disputationibus Cathedra discipulo præflessem, inter respondendum cuidam argumēto, concessi vi consequentiæ, nunquam peccatum veniale posse totaliter, & adequate remitti quoad culpam, manente reatu ad aliquam pœnam Purgatoriꝝ ipsi debitam, præsertim damni. Hæc propositio dura admodum visa est docto, & erudito conmagistro meo, & contra illam non pauca, nec contemnenda argumenta zelo veritatis scripto confecit. Quibus ut satisfacerem rem diligenter examinavi, paratus propositionem

illam retractare, si deprehendissem vllatenus opponi sanæ doctrinæ, vel etiam gravi fundamento carere, & post maturam, & diligentem rei discussionem, censeo primò, illam non esse vlla censura dignam; secundo esse absolute probabilem, tertio esse absolute veram. Hoc autem ita affirmo, ut si sapientiores iudicarint, fundamenta à me adducenda digna non esse, quæ virum doctum, & prudentem ad assensum opinativum moveant libenter à mea sententia discedam, quia non animo contendendi, sed veritatem assequendi hæc

scribo,

(?)

SE-

SECTIO PRIMA.

Rationes quæ suadent, illam propositionem non esse ulla censura dignam, sed potius esse probabilem.

PRIMA RATIO.

2 **P**RIMA; quia hæc propositio sequitur per immediatam, & evidentissimam consequen-

Illam pro-
positionem
sequitur
per neces-
sariam
consequen-
tiam ex
sententia
graviorum
Doctorum
explican-
tium ma-
culam re-
lectam ex
peccato
per rea-
tum.

tiam ex sententia plurimorum, gravissimorumque Theologorum qui explicant peccatum habituale per ordinem ad poenam alterius vitæ; mortale, per ordinem ad poenam æternam; veniale per ordinem ad poenam Purgatorij, sive dicant consistere in obligatione, & reatu ad poenam, sive indignitate ad poenam. Si enim peccatum veniale habituale nihil aliud est, quam reatus, vel dignitas ad poenam Purgatorij; ergo idem est tolli peccatum veniale, ac tolli illam dignitatem, seu reatum, idem remitti totaliter, ac totaliter remitti illum reatum. Porro Theologi isti multi sunt: nam P. Salas 1. 2. tract. 13. disp. 14. sect. 3. enumerans sententias de constitutivo peccati habitualis n. 9. inquit: *Quinta sententia est, peccatum esse reatum, seu obligationem ad poenam propter actum præcedentem*: & pro hac sententia enumerat duodecim graves Authores, inter quos Scotum, & Nominales. Et Montipilosus tom. 3. partis secundæ disp. 130. art. 4. num. 1. ait: *Communiter Scotistæ sentiunt constitutivum peccatoris præterito actu peccati esse ordinationem ad poenam æternam*; & præter aliquos citatos à Salas citat insuper Rubionem, & Aretinum. Item Franciscus Felix Scotista recentissimus in tentativa Complutensi tract. de peccatis cap. 18. diffi. 2. num. 13. inquit, sententia asserit maculam, peccati pro formali esse reatum, seu deputationem ad poenam, additq; hæc esse expressam sententiam Scoti, & communem consensum Antiquorum Scotistarum, & multorum Recetiorum, quos ibi citat, & num. 24. affirmat maculam resultantem ex actu præterito veniali consistere in depuratione passiva ad poenam temporalem. Deinde idem P. Salas ibidem num. 13. refert aliam sententiam. inquit, sententia est peccatum habituale esse reatum poenæ non intellegendi nomine reatus ordinationem ad poenam, vel relationem resultantem ex tali ordinatione, sed dignitatem poenæ. Et statim pro hac sententia ci-

Recetiorum
sentur ij
Authores.

tat Durandum, & ad finem illius numeri: item num. 14. ultra duodecim Authores, vel illam defendentes, vel ut probabilem admittentes.

3 Et P. Enriquez lib. 1. de poenit. cap. 15. num. 1. inquit: Quidam putant, tantum transiente actu peccati venialis nihil culpæ, aut maculæ remanere, sed reatum poenæ temporalis, & citat in margine pro illa Almainum, Maiorem, Echium, Scotum, Gabrielem, Corduvam, & Taper. Ioannem Medinam esse huius sententiæ Patronum est mihi exploratum, nam Codice de poenit. tract. 1. quæst. 7. ponit peccatum habituale in actu præterito non condonato, & dicit illam non conditionem consistere in eo, quod Deus deputet hominem qui peccavit, ad poenam, quatenus nimirum Deus non cedit iuri ad puniendum, & ideo post expilationem suæ sententiæ concludit: Itaque hominem in peccato esse, est Deum illum pro peccato ad poenam imputare. Et post responsionem ad argumenta contraria, inquit: Concluditur ergo quod, transacto actu peccati nihil aliud relinquitur in peccatore, nisi debitum poenæ æternæ, cui obnoxius per peccatum factus est: & dicitur esse in tali debito, quoad Deus habet animum vindicandi peccatum illud. Pro hac sententia citat Amicus, Aureolum.

4 Et Lorca tom. 2. in 1. 2. disp. 503 citat pro hac sententia Recentiores sui temporis qui illam confirmant testimonijs scripturæ, ut ex illo exodi 32. *Percussit Dominus populum pro reatu vituli*. Et ex illo Deutor. 21. *Aufer ab eis reatum sanguinis*. Et ex illo Christi Math. 6. *Dimitte nobis debita nostra*. Referuntque Patroni huius sententiæ pro ea multos Patres, ut Dionysium, Ambrosium, & Augustinum: & sanè videtur Cardinali Bellarmino illum esse exploratum Patronum huius sententiæ; nam lib. 1. de nuptijs cap. 26. Marient, inquit, peccata nisi remittantur; sed quomodo manent, si præterita sunt, nisi quia præterierunt actu, & manent reatu. Inquit autem Bellarminus lib. 5. de amissione gratiæ, & statu peccati, cap. 7. §. At hac responsio, reatum istum apud Augustinum idem esse, *Ac dignitatem ad poenam, seu meritum poenæ*. Quod etiam testatur Iacobus Latomus Doctor Lovaniensis art. 6. cap. 2. fol. 56. pag. 2. postquam enim retulit varia Scripturæ testimonia, in quibus invenitur nomen reatus, subdit. Unde Augustinus traxit nomen

rea;

reatus, quem sequitur *omnis schola* dicens, Transiente actu in mortale peccato re- manere reatum, quia remanet pecca- tor ex regula divinæ iustitiæ dignus pœ- na, & obligatus ad pœnam sustinen- dam. Itaque apud Augustinum cate- nus homo, qui antea peccavit, habet nūc peccatum, & ab illo denominatur pecca- tor, quatenus dum non remittitur pecca- tum, ratione illius reus est pœnæ, id est dignus illa pœna, quam promeruit eliciē- do talem actum: ergo apud Augustinum idem est tolli statum peccati relictum ex actu præterito, ac tolli dignitatem pœ- næ, ac proinde idem erit apud ipsum tol- li peccatum mortale, seu remitti, ac tol- li, seu remitti dignitatem pœnæ æternæ; & idem erit tolli peccatum veniale, ac tolli dignitatem pœnæ temporalis Pur- gatorij illi correspondentis: ergo non po- test inuri censura sententiæ asserenti non posse totaliter remitti reatum culpæ ve- nialis, quin tollatur, remittatur ve totali- ter reatus pœnæ Purgatorij, quin inura- tur censura sententiæ Augustini.

5 Adeo autem evidens est sequi ex sententia explicante peccatum veniale habituale per reatum, sive dignitatem- pœnæ non posse tolli, seu remitti totali- ter peccatum illud, quin tollatur ille rea- tus, ut P. Salas illa sect. 3. num. 12. de Authoribus hisce loquens dicat: Qui consequenter dicere debent nullū pec- catum mortale, aut veniale tolli, aut re- mitti totaliter donec tota pœna remit- tatur, aut solvatur, licet mortale dica- tur simpliciter remitti, quando desinit imputari ad pœnam æternam, cuius comparatione temporalis pœna fere nul- la est. Et quamvis quoad peccatum mortale hæc consecutio mihi non videat- ur necessaria, quia peccatum mortale in ratione mortalis constituitur per reatum pœnæ æternæ, qui reatus consistit in in- divisibili: nam reatus pœnæ æternæ, præ- sertim damni, vel tollitur totaliter, vel nullo modo tollitur; tamen quoad pecca- tum veniale est omnino necessaria: quia si status peccati venialis manens transa- cto actu consistit in reatu, & dignitate ad pœnam temporalem: hæc pœna vel est sola pœna Purgatorij, vel præcipuè; quia si reatus culpæ venialis explicatur per or- dinem ad pœnam debet explicari per or- dinem ad pœnam præcipuam, quæ consi- sit in temporali privatione summi boni pro tempore in quo debeat possideri: pœ- na autem temporalis Purgatorij latitudi-

nem habet, & potest tolli reatus ad vnam partem, manente reatu ad aliam: ergo ex sententia explicante reatum culpæ venia- lis per reatum, & dignitatem ad pœnam temporalem; est evidens, & immediata consequentia non posse tolli reatum cul- pæ venialis, quin tollatur reatus pœnæ Purgatorij, ac proinde non posse tolli to- taliter, quin tollatur totaliter ille reatus pœnæ: nam vbi duo prædicata sunt idem realiter, evidens est idem esse tolli vnum, ac tolli aliud.

6 Ex hoc principio per eviden- tem consequentiam intulerunt Scotus, & Nominales apud Amicum disp. 6. de pœ- nit. sect. 9. reatum culpæ venialis, cum quo iustus decedit, tolli formaliter per ip- sam tollerantiam, & passionem pœnarū Purgatorij, quia cum evidens sit reatum, & obligationem subeūdi illas pœnas elui, ac tolli per ipsarum tollerantiam, & pas- sionem; si reatus culpæ manens ex actu præterito idem est cum reatu illarum pœ- narum, evidens quoque erit reatum culpæ venialis tolli per tollerantiam pœnarum Purgatorij. Et quidem hanc illationem approbant communiter Theologi ad 3. p. Divi Thomæ quæst. 87. art. 1. & 2. dum disputant, quomodo remittantur in alia vita peccata venialia, cum quibus sæ- pe iustus decedit? videatur Eximius D. Suarez disp. 11. de pœnit. sect. 4. num. 7. vbi postquam retulit sententiam asseren- tem illa peccata remitti in alia vita per ipsā pœnā Purgatorij, addit. Quod cō- sequenter dicent Gabriel, Medina, & alij, qui putant veniale peccatum nihil esse aliud post transactum actum, nisi reatum pœnæ, nam hic reatus solutio- ne pœnæ tollitur, unde sicut pœna suc- cessive infligitur, ita etiam reatus suc- cessive minuitur donec tollatur. Ean- dem consecutionem cognoscit ut rectam Amicus ea disp. 6. de pœnit. num. 159. Martinon, tom. de pœnit. disp. 45. sect. 4. num. 38. & omnes alij, quos viderim: vidi autem non paucos, nullumque inve- ni, qui aliter impugnet illam sententiam, quam evertendo eius fundamentum, nem- pe quod idem est reatus culpæ relictus ex actu præterito, ac reatus pœnæ.

7 Ex eodem principio intulerunt Scotus, & Gabriel apud Amicum disp. 5. de pœnit. sect. 5. non posse de potentia absoluta remitti peccatum mortale ma- nente reatu pœnæ æternæ: Quoniam peccatum habituale relictum a peccato præterito nihil aliud est, quam ordi- natio

„natio ad pœnam æternam præterito
 „actui debitam ; ergo repugnat remitti
 „peccatū, & simul manere debitum pœ-
 „næ æternæ: cum nihil aliud sit peccatū
 „habituale, quam hoc ipsum debi-
 „tum, & obligatio ad pœnam æternam.
 Eandem consequentiam intulit Ioannes
 de Medina Codice de pœnit. tract. 1. q.
 „7. §. Hic modus. Quia non relinqui-
 „tur (inquit) in peccatore transeunte
 „actu peccati aliquid remittendum, nisi
 „reatus æternæ damnationis, nec aliter
 „culpa commissa dicitur remitti, nisi
 „hunc reatum dimittendo: non igitur
 „stat culpam mortalem dimitti, manen-
 „te debito damnationis æternæ. Et hęc
 illationem esse evidentem ex principijs
 Scoti testatur P. Suarez disp. 11. de pœ-
 nit. sect. 2. num. 3. vnde nova confurgit
 confirmatio: quia sicut evidens est, in sen-
 tentia Scotistarum non posse dici adæ-
 quatè remissum peccatum mortale me-
 rens pœnam æternam intensam vt qua-
 tuor per hoc, quod sit remissum quoad
 partem pœnæ æternæ, si maneat quoad
 aliam partem æternæ pœnæ: ita evidens
 videtur non posse dici remissum adæqua-
 tè peccatum veniale merens quatuor dies
 Purgatorij, si solum sit dimissum quoad
 partem illius pœnæ, & maneat quoad
 aliam: quia sicut in sententia Scoti pec-
 catum mortale habituale pro formali cō-
 sistit in reatu ad pœnam æternam debi-
 tam actui præterito: ita veniale habitua-
 le consistit in reatu ad pœnam tempora-
 lem debitam actui præterito.

8 Hinc D. Augustinus apud Bel-
 larminum lib. 5. de amissione gratiæ cap.
 8. §. *At hac distinctio* ex eo, quod idem sit
 habere peccatū post transactum actū, ac
 reum esse peccati, id est dignum pœna de-
 bita peccato, intulit, peccatum tolli hoc
 ipso, quod tollatur reatus. Sic enim ipse
 loquitur lib. de nuptijs, & concupisc. cap.
 25. *Hoc est non habere peccatum, reum non
 esse peccati.* Et ideo ibidem cap. 23. ait:
*Peccatum sublato reatu iam non esse pecca-
 tum, nisi tropicè.*

9 Ex his necessario infertur, non
 posse notari censura nostram propositio-
 nem, quin notetur omnis sententia, quæ
 explicat peccatum veniale per reatum,
 vel dignitatem ad pœnam. Atqui dici
 nequit probabilem non esse sententiā il-
 lam: ergo dici nequit dignam esse censu-
 ra propositionem nostram, quæ ex illa per
 evidentissimam consequentiam infertur.

10 Non me latet Patrem Vazquez

notasse sententiam Scoti ex Bulla Pij V.
 reprobante hanc propositionem Michae-
 „lis Baij: In peccato duo sunt actus, &
 „reatus, transeunte autem actu nihil ma-
 „net, nisi reatus, & obligatio ad pœnam.
 „Vnde in Sacramento Baptismi, aut Sa-
 „cerdotis absolutione, propriè reatus
 „peccati duntaxat tollitur, & Sacerdotis
 „mysterium solum liberat à reatu. Sed
 eam ab hac censura liberant P. Salas tract.
 13. ea disp. 4. sect. 3. num. 1. P. Arria-
 ga tom. 1. in 1. 2. disp. 49. sect. 1. num.
 5. asserentes ibi solum damnari eum, qui
 dicit post actum peccati mortalis nō ma-
 nere hominem verè maculatum, nec ve-
 rē esse in peccato. Et P. Antonius Pérez
 in manu scriptis Rom. de penit. & iusti-
 ficat. disp. 5. cap. 1. §. *Hæc sententia Scoti.*
 Vbi postquam adduxit propositionem
 „Michaelis Baij, inquit: Existimat Vaz-
 „quez conclusionem Scoti non differre
 „ab hac propositione. Sed meo iudicio
 „manifestè differt, non enim negat Sco-
 „tus manere privationem gratiæ, quæ
 „tollatur per Baptismum, sed solum di-
 „cit, id, in quo consistit reatus, & ultimū
 „quasi complementum status peccati, es-
 „se illam relationem rationis. Itaque illa
 propositio Baij in eo solum sensu repro-
 bata est, quatenus significare videbatur
 transacto actu peccati mortalis non ma-
 nere hominem verè maculatum privatio-
 ne gratiæ, & per Baptismum, aut Sacer-
 dotis absolutionem non tolli illam macu-
 lam introducta pulchritudine gratiæ san-
 ctificantis: nullo autem pacto damnata
 fuit ibi sententia dicens, transacto actu
 peccati mortalis defacto manere hominē
 privatum gratia, ita vt ipsa dignitas pœ-
 næ æternæ manens transacto actu pecca-
 ti constituatur per privationem gratiæ,
 nec posse iuxta præsentem providentiam
 tolli, quin infundatur gratia, & homo in-
 terius renoveretur.

11 Adde in peccato veniali non
 esse eandem rationem, ac in mortali: cum
 enim veniale nō priver hominem iustum
 aliquo dono habituali, & permanenti,
 in cuius privatione possit consistere ma-
 cula habitualis, potest impunè dici pec-
 catum veniale non relinquere maculam,
 ac proinde transacto actu peccati venia-
 le nihil manere, nisi reatum, seu digni-
 tatem pœnæ temporalis. Peccatum venia-
 lis propriè nō relinquere maculam in ani-
 ma, docent expressè Divus Thomas 1. 2.
 quæst. 89. art. 1. in corpore, & Cardi-
 nalis Bellarminus lib. 1. de amissione gra-
 tiæ

Quid
 intende-
 rit Ec-
 clesia,
 dum dā-
 navit
 propositi-
 onem
 Baij alle-
 rentis
 transa-
 cto actu
 peccati
 nihil ma-
 nere nisi
 reatum
 &c.

An pecc-
 catum ve-
 niale re-
 linquat
 maculā.

viæ cap. 19. §. *Respondeo secundò*, his verbis, Non excludit Dei gratiam, non tollit principium vitæ, sed tantum im-
pedit aliquo modo fervorem charitatis, & ideo propriè non efficit maculam, seu deformitatem.

12 Et quamvis ego censeam, peccatum veniale relinquere maculam; illa tamen macula non est realiter distincta ab ipso actu præterito moraliter perseverante, censeo autem eatenus perseverare moraliter, quatenus Deus non cedit iuri, quod acquisivit per actum peccati ad indignationem, & offensionem levem contra personam: & existimo ius ad istam indignationem, & offensionem contra personam quæ commisit peccatum leve, nihil aliud esse, quam ius ad privandum illam personam aliquo bono, vel infligendum illi aliquod malum propter culpam præteritam: ac proinde nihil aliud esse hominem iustum manere cum reatu culpæ ex actu præterito non condonato, vel non remisso, ac manere reum indignationis divinæ, quam peccando promeruit, qui reatus realiter est idem cum reatu pænæ, quia Deus non aliter potest irasci contra personam propter culpam, *Quam volendo illi aliquod malum pænæ propter malum culpæ.*

13 Itaque homo ratione peccati mortalis præteriti bifariam potest dici maculatus. Primo, quatenus sua culpa caret gratia habituali, quæ est nitor, & pulchritudo animæ ipsi debita. Secundò denominative ab ipso actu præterito moraliter perseverante, quatenus peccator ratione actus præteriti, perinde manet reus indignationis divinæ, & odij inimicabilis, ac si actus ille existeret. At ratione peccati venialis præteriti vnico tantummodo dici valet homo maculatus in hac vita, nimirum quatenus ratione illius non dum sibi remissi à Deo, vel non dum ablati per satisfactionem, vel per condignam pænæ solutionem, perinde manet reus levis indignationis, & offensionis divinæ destinantis hominem ad pænā Purgatorij, ac si physice existeret talis actus.

14 Quapropter sententia hoc pacto explicans reatum pænæ, vt scilicet non sit ipsa destinatio divina, sed potius actus præteritus moraliter perseverans ratione voluntatis divinæ nolentis cedere iuri ad puniendum; & dicens reatum culpæ venialis non distingui realiter à reatu pænæ, non videtur posse à probabilitate deturbari: ergo cum ex hac sententia

per necessariam consequentiam inferatur non posse remitti peccatum veniale manente reatu ad pænā Purgatorij, propositio hoc affirmans absurda non est.

SECUNDA RATIO.

15 **A**LIVD argumentum non leve ad suadendum nostrā propositionem nō esse absurdam, sumitur ex eo, quod quamvis ex sententia identificate reatum culpæ venialis cum reatu pænæ Purgatorij evidenter inferatur idem esse tolli vnum reatum totaliter, ac tolli alium; nihilominus nullus Theologus ex Classicis dicit hoc consequens esse contra fidem: & quamvis Thomistæ acriter invehantur in sententias Scoti contrarias Divo Thomæ, & nullum lapidem non moveant, vt illas exterminent, nihilominus nullus eorum contra Scotum vnquam intulit tanquam absurdum contra fidem, ex eius sententia sequi non posse remitti culpam venialem manente reatu pænā Purgatorij; cum tamen sequela ista sit evidentiissima ex principijs. Ideo ergo hanc sequelam non obiecerunt, quia nihil absurdi contra fidem in illa videbant. Consulantur Caietanus 1. 2. quæst. 86. art. 1. Vbi pro dignitate sententiam Scoti impugnatur. Medina, & alij Thomistæ ibidem: item 3. p. quæst. 85. art. 1. & 2. vbi agunt de remissione venialium in alia vita: quamvis enim Scotus, & Nominales ex eo probent peccata venialia cum quibus iusti decedunt, remitti per tollerantiam pænarū Purgatorij, vel potius elui, & aboleri; quia reatus culpæ manens ex peccato actuali veniali non distinguitur à reatu pænæ temporalis; tamen nullus illorum huic principio irascitur tanquam contrario definitionibus Conciliorum, & nostri Doctores ita reiiciunt communiter hanc sententiam, vt illam probabilem esse supponant, vt P. Vazquez tom. de pœnit. quæst. 87. art. 1. dub. 2. qui post quā num. 9. retulit hanc sententiam Scoti, Maioris, & Nominalium post modum num. 10. solum sequitur vt veriorē sententiam asserentem remitti venialia in instanti mortis per actum perfectæ dilectionis, quem tunc anima elicit. Et Pater Amicus disp. 6. de pœnit. sect. 5. num. 159. refert eandem sententiam, eiusque fundamentum, & postea num. 163. sequitur aliam sententiam vt *probabilem*. Idem facit Meracius disp. 11. de pœnit. sect. 1.

P. Co,

Homo
ratione
peccati
mortalis
præteriti
bifariam
dicitur
maculatus.

Quamvis ex
sententia
identifi-
cante rea-
tum cul-
pæ cum
reatu pœ-
næ infe-
ratur nō
posse
vnu rea-
tum tol-
li quin
collatur;
alius; ne-
mo ex
hoc capi-
te impug-
navit Sco-
tistas.

P. Coninch. disp. 2. de pœnit. dub. 14. num. 119. P. Dicastillo, & alij communiter, qui vel probabilem supponunt, vel simpliciter illam rejciunt sine vlla censura, imo sine vilo verbo amaritudinis. Consulatur inter alios Aversa tractatu de pœnit. quæst. 4. sect. 2. Vbi illam sententiam probabilem esse supponens sequitur sententiam D. Thomæ vt communem. Præcipue consulendus est Eximius Doct. tom. de pœnit. disp. 11. sect. 1. num. 5. & 6. Vbi probat contra Scotum non esse idem remitti veniale, ac remitti pœnam, ac proinde reatum culpæ venialis distingui à reatu pœnæ, & cum multa conficiat argumenta nullo pacto pungit eam sententiam, sed illam supponens esse probabilem, impugnat eo modo, quo solent impugnari sententiæ probabiles. Quis autem non videat absurdum esse asserere tot, ac tam præclaros Viros pro dignitate discutientes sententiam Scoti non opposituros fuisse contra ipsam definitionem Tridentini docentis sæpè remissa culpa, manere reatum pœnæ temporalis, si illa definitio non loqueretur determinate de peccatis mortalib⁹. Prodigium esset aliquid esse definitum in Tridentino contra hanc sententiam, & tamen id non notasse, nec vidisse tam diligentes, & graves Scriptores, qui semper vtuntur illis definitionibus Conciliorum contra Hæreticos.

TERTIA RATIO.

17 **A**DDO gravissimum Theologum Andream Vegam lib. 13. in Tridentinum cap. 16. asserere peccatum mortale non esse totaliter dimissum dum manet reatus pœnæ Purgatorij, et sic simpliciter sit dimissum, quatenus reddebat inimicum, suum factorem. Esto enim, inquit, per contritionem, vel absolutionem dimissa sit culpa, nec maneat quantum ad hoc vt inimicum Deo faciat suum factorem, tamen dimissa non est in totum, sed adhuc manet in imputatione divina quia licet non maneat quoad effectum reddendi hominem Dei inimicum, & dignum pœna æterna, manet tamen quoad effectum reddendi dignum pœna Purgatorij. inquã sententiã incidit Bellarminus lib. 4. de pœnit. cap. 1. §. Quod etiam Andreas, solumque de illa dicit facere quæstionem de nomine. At propositio Andree Vega, digna non est censura;

ergo multo minus nostra, quæ asserit peccatum veniale non esse totaliter dimissum quoad culpam manente reatu ad pœnam Purgatorij.

QUARTA RATIO.

18

DEINDE quia graves Theologi satis expressè docent, peccatum veniale eatenus

tolli, aut remitti quoad culpam totaliter, quatenus tollitur, aut remittitur totaliter reatus ad pœnam temporalem ipsi debitam. In primis Iacobus Almaynus (qui teste P. Salas tract. 13. disp. 14. sect. 3. num. 14. ait: peccatum habituale esse reatum, & reatum esse dignitatem pœnæ) in 4. dist. 21. quæst. 1. fol. 83. colum. 4. inquit, quid sit remitti peccatum veniale quoad culpam, & tum ibi, tum fol. 84. colum. 1. ait: Peccatum veniale remitti, si nihil aliud est, quam pœnam ad quam quis est obligatus ratione venialis totaliter solvi, aut nobis condonari, aut saltem commutari in obligationem ad minorem pœnam. Et hæc eadem forma verba habet etiam modernus Scotista Franciscus de Pitiguanis Arietino, (qui ad pœnam scribebat anno 1699.) in 4. dist. 21. q. 1. art. 3. §. Pro explanatione. Duplicè hi Authores assignant remissionem peccati venialis, alteram totalem, & adæquatam, quæ consistit in totali extinctione illius reatus ad pœnam temporalem debitam veniali: alteram non totalem & adæquatam; quæ eatenus dicitur remissio venialis, quatenus minuit illum reatum ad pœnam temporalem, in quo consistit macula venialis iuxta hos Doctores: & hæc remissio in ipsorum sententia nequit esse remissio totalis, & adæquata peccati venialis: nam iuxta ipsos remissio pœnæ Purgatorij non coniungitur concomitantè cum remissione venialis: sed formalissimè est ipsa remissio. Deducit enim peccatum Veniale remitti quoad culpam, dicitur remitti pœna temporalis ei debita, ex eo quod transeunte actu peccati venialis nihil remanet, à quo quis dicitur leviter maculatus, nisi reatus ad pœnam temporalem: Actu venialis peccati transeunte (inquit Arietinus) nihil manet in peccatore, nisi obligatio, vel dignitas ad pœnam, atque adeo peccatum veniale remitti non est aliud, &c. Si enim peccatum veniale remitti non est aliud, quàm remitti reatum pœnæ temporalis ei debitæ; idem erit formalissimè remitti totalitèr

Graves Theologi affirmant, peccatum veniale eatenus

remitti totaliter quoad culpam, quatenus totaliter remittitur reatus

Vega asserit non esse totaliter remissum peccatum mortale, dum manet reatus Purgatorij.

taliter, ac remitti totaliter reatum pœnæ temporalis ei debitæ, idem remitti partialiter, ac remitti partialiter illum reatum. Vnde sicut reatus ad pœnam temporalem debitam veniali non remittitur totaliter quando manet adhuc dignitas ad aliquam partem illius pœnæ; ita nec remittitur totaliter macula venialis consistens in illo reatu: sicut quia macula mortalis consistit iuxta illos in reatu ad pœnam æternam debitam actui præterito graviter malo, non posset dici totaliter remissa illa macula; si non esset totaliter remissus reatus pœnæ æternæ debitæ tali actui, sed adhuc manere dignitas ad aliquam partem illius pœnæ æternæ, v.g. si actui præterito homicidij deberetur pœna æterna vt decem, & Deus remitteret dimidium illius pœnæ, & remaneret reatus ad pœnam æternam vt quinque nō diceretur remissa totaliter, & adæquatè macula illa mortalis, quæ consistebat in reatu ad pœnam æternam vt decem propter homicidium.

19 Itaque iuxta hos Doctores remissio peccati venialis, per quam non condonatur tota pœna Purgatorij, non est totalis. Idque expræssit nobilis Scotista Guillelmus de Rubion in 4. distinctio-
nem 14. quæst. 4. initio. Dicendum
est, inquit, quod culpam venialem re-
mitti, non est aliud, quam ipsam ad pœ-
nam temporalem non imputari. Hoc
apparet quoniam pœna culpæ veniali
debita temporalis est non æterna: sed
Deum culpam aliquam alicui remit-
tere nihil aliud est, quam ipsam ad pœ-
nam ipsi secundum regulam iustitiæ
debitam non imputare: ergo cum sola
pœna temporalis sit culpæ veniali debi-
ta solius illius non imputatio est culpæ
venialis remissio. Et paulo post sub-
iungit. Peccatum veniale remittitur,
vel remitti potest aliquando totaliter,
quia ad nullam pœnam temporalem si-
bi debitam imputatur; aliquando sic
partialiter, quod non ad totam pœnam
temporalem sibi debitam.

20 Item docuit Ioannes Gerson Doctor, & Cancellarius Parisiensis, cuius verba videtur transcripsisse P. Salas ea sect. 3. num. 12. initio Doctor iste lib. de vita spirituali animæ sect. 1. Corollario 9. docet idem esse remitti peccatū, ac non imputari, & probat ex Profeta dicente; *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*, & statim inquit, quid sit peccatum non imputari? Et subdit.

„ Quidam dicunt nihil aliud esse Deum
„ non imputare peccatum, ac illud non
„ imputare ad pœnam. Et post quam ex-
„ posuit fundamenta huius sententiæ, quæ
„ absdubio est sententia Scoti, & sequaciū,
„ addit: Tales consequenter habent cō-
„ cedere, quod nullum peccatum totali-
„ ter remittitur quoad vsque tota pœna
„ persolvatur, aut remittatur, nec mor-
„ tale, nec veniale, licet dicatur remit-
„ ti mortale, quando desinit imputari ad
„ mortem æternam tanquam principa-
„ lem. Et hunc modum exponendi re-
„ missionem peccati appellat probabilem;
nam statim refert alium modum de quo
dicit videri probabiliorē.

21 Et quamvis hæc illatio quo-
ad peccatum mortale non videatur mihi
necessaria; quia cum consistat mortale
habituale in reatu ad pœnam æternam,
potest propriè, & strictè dici totaliter re-
missum, quatenus mortale, quamvis ex il-
lo maneat reatus ad pœnam temporalem
Purgatorij tamen quoad veniale est om-
nino evidens: quia cum macula relicta,
ex veniali consistat in reatu ad pœnam
temporalem Purgatorij, implicat vt di-
catur totaliter, & adæquatè ablata, si nō
sit totaliter ablatus reatus ad illam pœnā
temporalem. Addendus est Gabriel in 4.
dist. 16. quæst. 5. art. 3. dub. 2. Vbi pro-
bat maculam venialem deleri per satisf-
actionem, Quia (inquit) transeunte
actu peccati nihil manet in anima re-
pugnans remissioni peccati nisi reatus
pœnæ: sed soluta pœna tollitur reatus
pœnæ: & ita nihil peccati manet. Pla-
nè sentiens aliquid peccati, & maculæ
venialis mansurum si pœna illa non esset
totaliter soluta, vel remissa. Quare quā-
vis possit dici peccatum veniale remissū
in aliquo proprio sensu, quando reatus
pœnæ, in quo consistit, maiori ex parte
est ablatus, præsertim si pœna, quæ restat
est exigua: vel si pœna Purgatorij, quæ
maxima est, commutata sit in pœnam
aliquam huius vitæ, quæ respectu illius
sit fere nulla: tamen nunquam verificari
potest esse adæquatè, & totaliter ablatam
maculam relictam ex veniali, & consistē-
tem in reatu, seu dignitate ad pœnam tē-
poralem Purgatorij, si manet aliqua ex
parte ille reatus. Non probo tamen mo-
dum loquendi horum Doctorum, dum
dicunt maculam venialem remitti per sa-
tisfactionem pœnarum Purgatorij: nam
remissio est actus creditoris cedentis iuri
ad puniendum; ynde satisfactio eluit qui
dēra

Reatus
pœnæ
Purgato-
rij tolli-
tur per
satisfac-
tionem.

quidem maculam, illamque tollit, & abstergit, non tamen est eius remissio.

TRIDENTINVM NIHIL DEFINIRE
contra nostram propositionem.

22 **O**PPONITVR nobis Tridentinum ses. 14. cap. 8. „ definiens: Falsum omni- „ no esse, & à Verbo Dei alienum cul- „ pam à Deo nunquam remitti, quin vni- „ versæ etiam pœna condonetur. Et Ca- „ none 12. Siquis dixerit totam pœnam „ simul cum culpa remitti semper à Deo, „ anathema sit. Verum Concilium ibi determinatè loqui de culpa mortali, & solum definire, sæpè remissa culpa mortali, & pœna æterna; manere reatum pœnæ temporalis constabit legenti Cardinalem Bellarminum lib. 4. de pœnit. cap. 1. vbi proponit statum controversiæ inter Catholicos, & Hæreticos quoad necessitatem, & utilitatem satisfactionis Sacramentalis; legatur ibi §. *Limigitur*. §. *Restat igitur*, cum sequenti, & titulo capituli tertij, vbi incipit probare veritatem Catholicam definitam in Tridentino cō- „ tra Hæreticos sub hoc titulo: Reatum „ pœnæ temporalis, qui interdum rema- „ net post amicitiam cum Deo reforma- „ tam, bonis operibus redimi posse. Legatur etiam ibidem cap. 14. §. *Nec vero*, & §. *Itaque discrimen*; & cap. 9. §. *Sanctus Cyprianus*, & cap. 10. §. *In alio vero loco*. Constat etiam legenti Patrem Valentianum tom. 2. disp. 6. quæst. 17. punct. 5. statim post initium §. *Sententia Orthodoxorum*. Cum duobus sequentibus, & in cōtroversis, cōtroversis de satisfactione, pag. mihi 863. cap. 1. §. *Sunt autem*, & §. *Secunda assertio*, & §. *Atque hæc*. Constat etiam legenti Patrem Suarez disp. 10. de pœnit. sect. 3. vbi totam doctrinam Catholicam apud omnes Orthodoxos certam tribus propositionibus comprehendit, quarum prima est: Remissa culpa mortali per pœnitentiam non „ semper remittitur tota temporalis „ pœna. Secunda: pœnam temporalem, „ quæ post remissum peccatum manet, „ non semper esse æqualem. Tertia: eam „ pœnam, quæ relinquitur post remissam „ culpam per primum pœnitentiæ actum „ posse tolli per subsequentes actus pœnitentiæ. Quod vel inde confirmatur, quod postea disp. 11. agens de venialibus, quamvis num. 5. & 6. probet etiam post remissam culpam, quandoque

manere reatum pœnæ, nullatenus dicit id esse definitum, nec ad hoc probandum adducit loca Tridentini nobis obiecta, & ab ipso citata disp. 10. sect. 3. num. 2. quoad culpam mortalem. Et solum facit paritatem inter veniale comparatum cum pœna temporali Purgatorij, & mortale comparatum cum pœna æterna inferni, de qua dicit Tridentinum vna cum culpa remitti. Vnde arguit distinguendum esse reatum culpæ venialis à reatu pœnæ Purgatorij, sicut distinguitur reatus culpæ mortalis à reatu pœnæ æternæ. Quod argumentum potius facit pro nobis, concedimus enim omnimodam quoad hoc paritatem; & inde potius colligimus probabile esse non posse remitti veniale, manente reatu Purgatorij, sicut probabile est non posse remitti mortale, manente reatu inferni. Nec verba Concilij denotant reatum culpæ mortalis distingui realiter à reatu pœnæ æternæ, & ab illo esse separabilem; salvantur enim cum sola distinctione rationis.

23 Totam controversiam inter Catholicos, & Hæreticos fuisse de pœna remanente, dimissa culpa mortali, constabit legenti verba Lutheri apud Dioscorum Coecium tom. 2. Thesauri Catholici lib. 7. art. 4. pag. 823. sic enim „ aiebat Lutherus in assertionem art. 5. Satisfactionem negavi, qualem ipsi docent, quod mihi non erit difficile probare, ostendant si possunt, vbi in tota „ scriptura vnus apex, aut iota scribitur, pro peccato mortali vno debere „ satis fieri septem annis? Dicant vbi pro „ differentibus peccatis differentes pœnas statuat Christus, aut Apostoli? Hæc Lutherus contra Catholicos. Constat etiam legenti Ioannem Davantria Ministrum Provinciale Franciscanæ ob servantiæ in Provincia Colonia in Exegesi Evangelicæ veritatis contra errores Lutheri titulo de satisfactione pag. mihi 205. vbi tanquam in tabella appendit doctrinam Hæreticorum, & subinde assertionem Catholicam sub hac forma. Responsio Catholica vt non nisi meritis „ Christi fatentur Catholici culpam deleri, ita quoque æternam pœnam sola „ morte Christi dicunt esse dimissam: verum vt sine nostra conversione, & pœnitentia, culpa, & perpetua pœna non „ relaxatur: ita omnis temporalis pœna pro „ culpis libera voluntate commissis sine „ omni eius afflictione non tollitur; sed „ Deus pœnitentibus culpam, & pœnam

Ostenditur, totā controversiam inter Catholicos & Hæreticos fuisse de pœna manente remissa culpa mortali.

Tridentinum damnas eum, qui dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti, loquitur de peccato mortali.

b, æternam misericorditer remittens, vt
 b, misericordiæ iuncta sit iustitia, tempo-
 b, ralem quandam relinquit pœnam pro
 b, delictorum modulo maiorem, vel mi-
 b, norem nostra qualicumque satisfactio-
 b, ne redimendam. Legatur idem Au-
 thor ibidem fol. 195. pag. 1. ad finem.
 Item Rosenfis in confutatione assertionis
 Lutheranae art. 5. fol. 105. pag. 2. à linea
 22. & Ioannes Echius de septem Sacra-
 mentis contra Lutherum homilia 49. fol.
 mihi 148. pag. 2. propè finem post illa
 verba: *In hoc ergo fiat intentio vera, &c.*
 Item liber scriptus, *Confessio Catholicae fi-
 dei*, in quo continetur explicatio confes-
 sionis factæ à Patribus in Synodo Provin-
 tiali Polonyca anno 1551. titulo de Sa-
 cramentis pœnitentiæ cap. 48. de satisfa-
 ctione pag. 125. & 126. & fol. 129. pag.
 1. à linea 28. ibi: *Quod autem semel.*

24 Vrgetur primò: nam vel in
 illa definitione intendit Concilium com-
 prehendere culpas veniales, ac decernere
 sæpè culpa veniali remissa manere rea-
 tum Purgatorij; vel non: si secundum
 frustra contra nos adducitur, si primum:
 ergo definit reatum culpæ venialis esse di-
 stinctum à reatu pœnæ Purgatorij, quã-
 do quidem definit sæpè separari realiter:
 ergo damnat sententiam Scoti, Scotista-
 rum, Nominalium, Durandi, & aliorum,
 quæ satis tunc erat celebris in Scholis, &
 assererat post actum peccati venialis ni-
 hil manere, nisi reatum pœnæ temporalis
 Purgatorij, ac proinde dicebat reatum
 culpæ venialis non distingui à reatu pœ-
 næ Purgatorij. Quis autem dicat Con-
 cilium voluisse decernere de re inter Do-
 ctiores Scholasticos ita controversa.

25 Vrgetur secundò: nam Car-
 dinalis Bellarminus cap. 1. illius libri 4.
 ,, asserit, Catholicos summo consensu
 ,, docere post remissam culpam sæpè re-
 ,, manere reatum pœnæ temporalis. Et
 Pater Valencia tom. 2. disp. 6. quæst. 17.
 ,, punct. 5. ait: Sententiam esse omnium
 ,, Orthodoxorum, & ex fide certam su-
 ,, peresse post culpam remissam aliquam
 ,, pœnam temporalem, dicuntque id fuisse
 ,, se definitum à Tridentino in illis locis.
 At istæ assertiones essent falsæ, & indignæ
 Viris Theologis (intellectæ de remissione
 adæquata vt adversarij volunt) si
 non limitarentur ad culpam mortalem:
 quia loquendo etiam de culpis venialibus
 nõ nisi per summam imperitiam dici pos-
 set omnes Orthodoxos constanter asserere
 re post dimissam culpam venialem super

esse reatum Purgatorij: cum Scotus, &
 Nominales identificantes reatum culpæ
 venialis cum reatu pœnæ Purgatorij, nõ
 quam dixerint, nec dicere potuerint sine
 evidenti implicatione post dimissam cul-
 pam venialem remanere reatum Purga-
 torij, hoc enim perinde esset, ac dicere
 post reatum Purgatorij remissum, ma-
 nere reatum Purgatorij. Et quemadmo-
 dum iidem Authores identificantes rea-
 tum culpæ mortalis manentem transacto
 actu cum reatu pœnæ æternæ damni, &
 sensus, nusquam dixerunt, nec dicere po-
 terunt post dimissam culpam mortalem
 posse manere reatum pœnæ æternæ: sed
 potius ex identitate vtriusque reatus intu-
 lerunt per necessariam consequentiam nõ
 posse divinitus remitti culpam mortalem
 manente reatu pœnæ æternæ vt habes
 apud Amicum disp. 5. de pœnit. sect. 5.
 quod etiam præstitit Ioannes de Medina,
 cod. de pœnitent. tract. 1. quæst. 7. §. *Hic
 modus*. Accedit quod diligentissimus
 Scriptor Pater Ripalda disp. 98. num. 1:
 supponens id quod est de fide certum cir-
 ca pœnas peccatorum in alia vita, solum
 meminit pœnæ æternæ pro mortalibus
 irremissis, & pœnæ temporalis pro mor-
 talibus remissis, & venialibus non remis-
 sis, & hoc dicit esse definitum in Triden-
 tino, & probatum à Bellarmino, Valen-
 cia, Soto, Vega, & alijs contra Lutherũ,
 & huius temporis Hæreticos: ergo Tri-
 dentinum minimè docuit post dimissam
 culpam venialem in hac vita, restare ali-
 quando pœnam Purgatorij luendam
 pro illa.

SECTIO SECVNDA.

Repelluntur censura nostra propositionis

26 EX his constat excessisse Pa-
 treni Martinon tom. de
 pœnit. disp. 64. sect. 5. n.
 3. dum ad probandum Purgatorium as-
 sumit tanquam principium fidei: Quan-
 ,, do peccata, seu mortalia, seu venialia
 ,, remittuntur non semper cum remissio-
 ,, ne culpæ totum pœnæ reatum aboleri.
 Inconsideratè namque coniunxit, quod
 est certum de fide in peccato mortali cū
 eo, quod est inter Theologos quoad ve-
 niale magis commune, remque istam nec
 ibi probat, nec probaverat alibi, vbi pro
 dignitate rem tractaverat, nempe disp.
 44. sect. 9. vbi inquit, vtum remissa
 culpa per pœnitentiam remittatur reatus
 pœnæ, ibi namque ex scripturis, & Cõ-
 cilijs

Ex celsis
 P. Mar-
 tinon.

cillijs probat dogma Catholicum, quod sæpè remissa culpa mortali, maneat reatus pœnæ temporalis, nihilque dicit de culpa veniali. Et cum disputatione 45. sectioni. 4. numero 38. & disputatione 44. sect. 7. num. 71. incidisset sermo de hac sententia Scoti, & Nominalium identificantium reatum culpæ venialis cum reatu pœnæ Purgatorij, essetque opportunus locus inurendi illi notam, si ea foret digna, nihil amarum contra illam dicit, sed solum illam simpliciter rejicit, dicendo sibi displicere, & cōmuniter rejici: quomodo ergo postea obiter rem transigens, dicit esse de fide, quod distinguatur reatus culpæ venialis à reatu pœnæ? Certe hoc mihi argumento est festinanter, & in consideratè hanc censurā inuisse: frustra que ad probandam veritatem Catholicam de existentia Purgatorij recurrit ad peccata venialia remissa quoad culpam, & manentia quoad reatum pœnæ, ut postmodum videbimus, quia controversiæ simili fundamento nunquam vtuntur ad stabiliendam existentiam Purgatorij. Addo illam propositionem Patris Martinon nobis non officere, qui solum asserimus nunquam remitti totaliter reatum culpæ venialis, manente reatu ad penam Purgatorij. Dicimus enim in eodem prorsus sensu remitti reatum culpæ venialis, quo remittitur reatus pœnæ Purgatorij debitæ peccato veniali præterito, quia censemus illos reatus non distinguere realiter sicut censemus non distinguere realiter reatum culpæ mortalis à reatu pœnæ æternæ.

27 Constat etiam ex dictis circa mentem Tridentini excessisse Ruardum Taper dum artic. 6. de satisfactione, pag. 235. ad medium ex dictis, & à se probatis in illo articulo, intulit, certa & intallibili fide esse credendum, quod post remissionem culpam tam mortalem, quam venialem, plerumque manet reatus pœnæ Purgatorij. Si enim sermo sit de culpa veniali adæquatè remissa quoad reatum culpæ, id nullatenus spectat ad principium fidei; alioqui esset principium fidei, esse falsam sententiam Scoti, Durandi, & Nominalium, Ioannis de Medina, & aliorum identificantium reatum culpæ venialis cum reatu pœnarum Purgatorij, sicut reatum culpæ mortalis cum reatu pœnarum inferni, quod ostendimus esse falsum. Perperamque Ruardus intulit hoc consequens ex ijs, quæ in decursu articuli probaverat; nam toto illo articu-

lo solū locutus fuerat de peccato mortali, & scopus eius fuit probare plerumque remissa culpa mortali manere reatum pœnæ temporalis nō solū in hac vita, sed in alia, ut patet ex initio articuli, in quo proponit assumptū probandū ex certis principijs, fidei, sic enim incipit: Peccato remisso, hoc est, peccatore in gratiā, & Filiū Dei, recepto, plerumq; manere reatum pœnæ, nō solū huius, sed futuri sæculi, nec eius, dumtaxat, quæ in boni privatione consistit, sed & pœnæ, quæ est in afflictione, tormenti, primo probandū est ex scripturis, omnium veterū scriptorū consensione, & ex Ecclesiæ Catholicæ traditione, generaliumq; Conciliorū, definitione. Perperā ergo postea ex antecedenti probato dūtaxat ex principijs fidei quoad mortalia intulit consequens complectens etiā venialia: potuit quidē à paritate facere argumentū probabile; cæterū illatione certā non potuit. Imò sibi ipsi contradixit in hac illatione: nam art. 2. pag. 68. vērō simile appellat sententiam Scoti, & Nominaliū existimantiū nihil manere in peccatore transacto actu, nisi reatum pœnæ, ac proinde identificantiū reatum culpæ relicto ex actu præterito cū reatu pœnæ, siquidē sententiā D. Thom. solū appellat magis veri simile, dicens: *Sed verisimilius est quod dicit D. Thomas.* Et ideo P. Salas tract. 13. disp. 14. & P. Henriq. lib. 1. de Pœn. c. 15. illū citant ut faventē sententiæ Scoti, & Nominaliū: ergo dum in art. 6. dicit esse de fide post remissionem culpæ veniale manere reatum pœnæ, Purgatorij, dicit esse contra fidē sententiā Scoti, quā ipse verisimile appellavit. Probo consequentiam: nam si est de fide, remissa culpa veniali, manere reatum pœnæ Purgatorij, est de fide reatum culpæ venialis separari à reatu pœnæ Purgatorij, ac proinde ab illo distinguere: ergo sententia Scoti asserens illos reatus identificari, est contra fidem.

28 Diligentius rem inspexit, quā Taper, alius Doctor Lovaniensis, insignis Lutheri impugnator, nempe Iacobus Latomus in lib. adversus Hæreses nostritæporis, ar. 5. nā postquā probavit esse certū de fide, sæpè dimissa culpa mortali manere reatum pœnæ temporalis, postea fol. 38. pag. 1. paulo post initium de veniali loquens, idem affirmat non quidem ut certū, & ab omnibus Catholicis assertū, sed ut sibi verius & probabilius, atque cōmunius: sic enim ait: Videtur etiā, quod in peccatis venialibus culpa remittatur,

Redat-
guitur
Ruardus

Diligen-
tius rem
inspexit
Iacobus
Latomus
aliter lo-
quens de
veniali,
quā de
mortali,

antequam poena solvatur, aut remittatur: nam rectus dolor, de peccatis in habentibus charitatē contritio est: contritio vero culpæ non videtur esse cōpossibilis, quod de mortalibus nemo negat, & de venialibus videtur esse eadē ratio. Ecce solum format argumentum à paritate, & conclusionem defendit cum formidine: ergo sentit nullo modo spectare ad fidem, quod dimissa culpa veniali, maneat reatus Purgatorij.

29 Hanc diversitatem loquendi servant etiam Auctores Moderni; ut videri est in P. Hurtado disp. 13. de Pœn. diffic. 1. nam Postquam dixit: Esse veritatem Catholicā aliquādo post remissam culpam, & poenam æternā, aliquid poenæ temporarię luendū manere: idque probasset ex Patribus, & Tridentino, postmodū n. sequēti de peccatis venialibus loquens, non dicit spectare ad fidē Catholicā: Sed simpliciter affirmat, remanere aliquando poenā temporālē etiam post remissā culpā venialē: imō (inquit) in Purgatorio ita remittitur culpa venialis media contritione, ut media hac nihil poenæ remittatur. Ex quo planē convincitur ipsum non affirmasse ut certum, quod remissa culpa veniali maneat reatus poenæ: nam nemo est, qui dicat esse certum, quod venialia remittantur in alia vita per contritionem.

Occasio
deceptionis
Ruardi

30 Nec mirum, quod Taper vir alioqui optime doctus, nimio zelo impugnandi hæreticos excesserit, dum opinionem magis communem distinguentem reatum culpæ venialis à reatu poenæ Purgatorij, appellavit certam de fide, deceptus paritate culpæ mortalis, quæ remittitur, manente reatu ad poenam temporālē, nam simile quid magni Scriptores patiuntur, ut videre est in P. Valentia in cōtroversijs lib. de satisfactione, c. 1. ubi docet esse assertionem inter Catholicos sine cōtroversia certā, inter æternā poenā damni, & poenā æternam sensus hoc esse discrimen: Quod poena æterna damni per se quidē hoc ipso tota remittitur, quod remittitur peccatū mortale secundum culpam: poena autē æterna sensus remittitur quidē secundū perpetuitatē durationis, sed tamen non remittitur secundum se tota simpliciter. Quis autē non videat in hoc excessisse? Consulatur P. Suarez disp. 46. de Pœnit. sect. 1. n. 2. ubi dicit hoc discrimen gratis, & sine fundamento ex cogitatum esse, tantum abest, ut sit assertio certa inter Catholicos, Pos-

Excessus
P. Valē-
tia.

suntque in huius rei confirmationem plurima coacervari exempla: accidit ergo Ruaro in nostro casu, quod Patri Valentia in casu adducto. Constat igitur censuras allatas non posse præiudicium afferre nostræ propositioni.

EX NOSTRA PROPOSITIONE
nihil sequi contra veritatem Purgatorij, & contra modum illam probandi ex principijs certis.

31 **I**D constabit legenti controversitas, dum ex principijs certis formant argumenta Theologica ad probandum existentiam Purgatorij:

non enim probant Purgatoriū ex eo quod interdū remittitur in hac vita peccatū veniale quoad reatū culpæ, quin remittatur quoad reatū poenæ principalis ipsi debita, sed ex eo quod interdū iustus decedit cū culpis venialibus, quia subita morte correptus nō habuit spatiū cogitandi, & dolendi de illis: unde cum nihil inquinatū intret in Cælū, assignandū est in alia vita Purgatorium, in quo anima iusta maculas illas eluat. Item probant ex eo, quod cum certū sit, dimissa culpa mortali per contritionē, vel absolutionē sæpē superesse poenā temporālē luendam: & cū sæpē magni peccatores in hora mortis impetrent iustificationis gratiam, quin habeant tempus satisfaciendi pro illa poena, restat ut assignetur locus in quo purgentur ab illo reatu. Consulatur Bellarminus lib. 1. de Purg. c. 11. Valentia in cōtrov. lib. de Purg. c. 4. & Becanus in Manuali cōtrov. lib. 1. c. 8. §. 2. & 3.

Docto-
res non
probant
veritatē
Purgato-
rij ex eo
quod in
hac vita
remittatur pec-
catū veniale
quoad
reatum
culpæ,
& non
quoad
reatum
poenæ.

NIHIL EX NOSTRA PROPOSITIONE
sequi contra praxim iustorum confitendi venialia.

34 **P**ATER Arriaga disput. 14. de Pœn. sect. 2. n. 13. asserit peccatum veniale relinquere post se maculam venialem levem distinctā à reatu poenæ: Id quod in præsentī (inquit) materia est fete mihi evidens ex consensu totius Ecclesiæ, & Tridentini: supponunt enim omnes veniale remitti quoad culpam per absolutionem Sacramentalem, & tamen adhuc supponunt manere reatū poenæ alicuius. Unde totius Ecclesiæ recepta praxis (in qua sine errore dici non potest Ecclesiā errare) imponit poenitentiam etiam si homo de folijs venialibus fuerit confessus.

Argum:
P. Arriaga.

Ref-

55 Respondeo multa huic Authori videri evidentia passim, quæ alijs non satis probantur quod hic ut certum statuit, peccatum veniale relinquere maculam posse, iam supra vidimus negari à D. Thoma 1. 2. quæst. 89. art. 1. in corpore, & à Bellarm. lib. 1. de amissione gratiæ cap. 14. §. *Respondeo*, & à multis Doctoribus, quos citat Héríquez lib. 1. de poenit. cap. 15. littera B. deinde, esto maculam relinquat, ut ego admitto; at istam esse distinctam à reatu poenæ Purgatorij falsum est, quia peccatum veniale quod transijt actu, solum manet reatus ut supra ostendimus cum Augustino, quatenus nimirum dum non remittitur, perinde reddit factorem suum dignum poenæ, ac si actu existeret, quia reatus culpæ manens post actum nihil aliud esse potest, quam reatus offensionis, displicentiæ & indignationis divinæ liberæ contra personam, quæ peccavit: hæc autem offensio, & indignatio libera contra personam nequit esse aliud quam voluntas aliqua libera infligendi poenam propter culpam.

P. Arriaga nunquā probat, per absolutionem Sacramentalem remitti totaliter peccatū veniale quoad reatum culpæ, & manere nihilominus reatum poenæ.

34 Si Pater Arriaga nobis probaret certum esse, quod per absolutionem Sacramentalem remittatur totaliter, & adæquatè peccatum veniale quoad reatū culpæ, & quod nihilominus supersit reatus poenæ Purgatorij debitæ tali peccato, tollendus per satisfactionē Sacramentalem tunc intentū evinceret. At hoc non probat; nam omnes Doctores identificantes reatū culpæ venialis cū reatu poenæ Purgatorij, sicut reatū culpæ mortalis cū reatu poenæ æternæ dicunt nullā dispositionē esse sufficiens ut vi absolutionis tollatur totus reatus culpæ venialis, quin sit sufficiens, ut tollatur totus reatus poenæ Purgatorij ipsi debitæ; quare si frequenter post absolutionē validā venialium censet P. Arriaga manere reatū alicuius poenæ tollendū vi poenitentiae sacramentalis, Scotos, Nominales, & eius asseclæ censebunt frequenter non remitti peccata venialia totaliter, & adæquatè per absolutionē, sed verissimè dici remitti quatenus reatus ad poenā maiorem commutatur in aliū longe minorem. Est enim quādo validè quis absolvitur à mortalibus debeat hoc ipso tolli totus reatus poenæ æternæ, ut æternæ; non tamen quando absolvitur à venialibus debet tolli totus reatus poenæ temporalis.

35 Pulchrā huius discriminis rationē possumus reddere ex Card. Sfortia in libello de poenit. n. 233. nam tamen in physicis, quā in moralibus natura est ita consti-

tuta ut sæpè facilius sit liberare se ab ingentibus malis quā à parvis, cuius ratio est (inquit) quia id quod magis accedit ad summā miseriam est magis violentū naturæ ac proinde habere debet remedia magis parata; non ita vero illa mala, quæ tantū impediunt, vel retardant felicitatē perfectā; hæc enim est bonum eximium, adeo quæ debuit esse difficile; sic etiā præbuit natura cunctis artes, quibus arcerent leones, & tygres, non ita quibus arcerent muscas, & pulices. Itē pertinet ad Divinā misericordiā, ut homo posset per instantaneā poenitentiam liberare se ab æterno reatu, ne alioquin maneret in præsentī discrimine summæ miserie: non ita facile debuit posse liberari ab omni plane reatu poenæ sensibilis, ne alioquin apud homines peccatū vilesceret, & ut acrius homines stimulantur ad frequentiam, & industriā in operibus bonis: sicut enim magis movet poenā sensus, quā poenā damni, quia licet hæc privet maiori bono: illa tamē magis cadit sub hominis imaginationē, adeoque magis exterrēt: ita magis movet poenā Purgatorij, quā allicitat spes augmenti gratiæ, & gloriæ, quod accedit per quēlibet actū meritorium, & ideo expediens fuit, ne illa tota poenā iusti remitteretur, ad hoc, ut ex desiderio eiusmodi remissionis semper iusti stimulantur ad novos actus bonos, ac proinde crescerent hic in gratia, & post hanc vitam in beatitudine.

36 Nec datur principiū ad probandū nunquam remitti peccatū veniale in Sacramento poenitentiae, vel extra, quin remittatur totus reatus culpæ venialis, sicut datur ad probandū nunquā remitti mortale intra, vel extra Sacramentū, quin remittatur totus reatus culpæ mortalis ut mortalis: nam reatus culpæ mortalis, ut mortalis, consistit in reatu odij inimicabilis, qui reatus tollitur hoc ipso, quod remittatur mortale, quia culpa mortalis expellitur per gratiam sanctificantem, quæ reddit hominem Dei amicum, & non stat hominem esse Dei amicū, & tamē esse dignum odio inimicabili; quæ ratio cessat in reatu culpæ venialis, & ideo etiā ex Authoribus distinguētibz reatum culpæ venialis à reatu poenæ Purgatorij Cardinalis de Lugo quāvis disp. 8. de poenit. n. 88. dicat certum esse, quod nunquā de facto remittatur reatus culpæ mortalis, quin remittatur totus, tamē num. 89. dicit dubitari posse de reatu culpæ venialis. Et rationes, quas adduxerint adversarij ad suadendū non semper remitti per absol-

Quo pacto dicatur venialia absolute remitti per absolutionē.

Cum quādo absolvitur homo à mortalibus, tollatur totus reatus poenæ æternæ, & non tollatur totus reatus poenæ temporalis, quando absolvi-
tur à venialibus?

Nunquā potest remitti mortale, quin tollatur totus reatus poenæ æternæ: aliter se res habet in peccato veniali relatē ad poenam temporalem.

tionem à venialibus totum reatum poenae Purgatorii, quamvis per absolutionem à mortalibus semper remittatur totus reatus poenae inferni, easdem dabimus nos, cur non semper tollitur totus reatus culpae venialis quamvis semper tollatur totus reatus culpae mortalis.

37 Quamvis autem Deus promississet auferre totum reatum culpae venialis homini iusto, quoties ritè confiteretur venialia, quod in nostra sententia idè est, ac auferre totum reatum poenae Purgatorii, idque Sacerdoti absolventi constaret certò, adhuc deberet imponere poenitentiam, tum in correctione, & medicinam: nam ut inquit P. Suarez disp. 38. de Poen. sect. 1. n. 1. hoc Sacramentum est medicina, & in eo non solùm vindicta, sed praecipue correctio poenitentis intèditur. Et ideo Leāder tract. 5. de Sacram. Poenit. disp. 9. q. 18. cū alijs docet confessarium, quantumvis per revelationem certò cognoscentem, poenitenti ex vi doloris esse iam dimissum totum reatum poenae, debere iniungere poenitentiam ad integrandum Sacramentum, & pro cautela cōtra peccata futura. Tum quia quamvis Sacerdos sic absolvens sectaretur opinionem nostram non distinguētem reatum culpae venialis à reatu Purgatorii, adhuc deberet imponere poenitentiam, quia forsan haec opinio est falsa. Et sanè Ecclesia in praxi imponendi poenitentias pro venialibus abstrahere debuit ab opinionibus Doctorum. Vnde quamvis esset certum per absolutionem tolli totum reatum culpae venialis, debuit imponere poenitentiam iusto se accusanti de solis venialibus: quia si opinio Scoti sit vera, illa poenitentia erit in correctione, & habebit alios fructus, licet non tollat reatum poenae: si sit falsa, auferet reatum poenae remanentem dimissa culpa, & insuper erit, in correctione, & cautelam: ex illa ergo praxi non potest sufficienter probari nostram propositionem esse falsam, & multo minus esse censura dignam.

38 Nec alicui videatur difficile, quando dicimus, nempe reatum culpae venialis esse divisibilem, & culpam venialem posse partialiter remitti: tum quia adhuc ex Auctoribus distinguētibz utrumque reatum Cardinalis de Lugo disp. 8. de Poenit. n. 78. & P. Martinon disput. 44. n. 101. docent posse saltem divinitus culpam etiam mortalem remitti partialiter: Tum quia hoc facillimum est explicatu: nā etiā si culpa venialis dū physice existit, cōsistat in indivisibili, tamē rea-

tus ex illa manens non debet in indivisibili consistere, quia scilicet perseverantia moralis, vi cuius culpa physice praeterita dicitur manere quoad reatum dependet à Dei voluntate nolentis cedere iuri ad indignationem, & poenā quamvis autē culpa venialis dum existit, reddat hominem dignum indignatione v. g. ut quatuor, & poena ut quatuor, potest Deus cedere iuri ad indignationem, & poenā ut duo, retento iure ad indignationem ut duo quo in evētu culpa illa erit remissa ex parte, & ex parte manebit, quod omnes fateri debent in reatu ad poenā: nam dum peccatum physice existit reatus ad poenā cū illo identificatur, siquidē peccatum in instanti in quo committitur, reddit se ipso hominem dignum poena, & consequenter reatus ille dum actu existit culpa, cōsistit in indivisibili; ac trāfacta physice culpa, reatus manens est divisibilis siquidē potest Deus cedere iuri ad infligendam vnam partē poenae, retento iure ad aliā. Similiter dū physice existit culpa mortalis per se ipsam indivisibiliter reddit hominem dignum poena aeterna, & poena tēporali, & consequenter tunc reatus illi sunt in separabiles, & in distincti; at in ordine ad perseverandum moraliter transacto actu, sunt distincti, & separantur, nam infusa gratia tollitur culpa, quatenus reddebat hominem aeterna poena reū, & quatenus reddebat inimicum, quod est tolli simpliciter, & absolute, & tamen manet, quatenus reddebat dignum poena tēporali, & hoc est, manere reatum poenae temporalis, dimissa culpa.

39 Estque mera quaestio de nomine, an culpa, & peccatum mortale dicendum sit non solùm simpliciter, & absolute remissum, dū peccator iustificatur, sed etiā remissum totaliter, ut supra observavimus ex Bellarmino nam si nomine peccati habitualis intelligatur privatio gratiae habitualis relicta ex actu praeterito graviter malo, ut intelligitur communiter à Doctoribus asserentibus peccatum habituale consistere in privatione gratiae certum est peccatum mortale totaliter tolli in iustificatione: si autem intelligatur actus praeteritus quatenus dū nō remittitur per infusionem gratiae, vel alio pacto cōdonatur, reddit hominem dignum odio inimicabili Dei, ut docet omnes impugnatores praecedentis sententiae, sic etiā est certum remitti totaliter, quia post infusionem gratiae nō remanet homo dignus odio inimicabili. Si autem intelligatur nomine peccati habitualis, actus praeteritus, quatenus mor-

Exponitur quo pacto macula venialis sit divisibilis.

Quo pacto tota macula relicta ex mortali tollatur per iustificationem.

moraliter manens in ordine ad reddendū suum factorem dignū pœna, sicut reddebat, dum actu existeret; sic certum etiam videtur, peccatū mortale simpliciter quidem, & absolute remitti per infusionem gratiæ, quatenus iam ratione actus præteriti non manet homo dignus pœna æterna; non tamē remitti totaliter, quia ratione actus præteriti manet verē dignus pœna temporali Purgatorij; quam vere patitur ob culpā præteritā remissam quidē simpliciter, & in ordine ad pœnā æternam, & odiū inimicabile; non tamen remissam totaliter, & quoad omnē pœnam: nam si culpa illa esset remissa non solum quatenus reddebat dignum pœna æterna suum factorem, sed etiam quatenus reddebat dignum pœna temporali, non posset iam ob illā infligi homini pœna Purgatorij, & hunc modū loquendi habent graves Doctores supra citati.

Culpæ veniales remitti possē paulatim, & per partes, sicut remittuntur paulatim, & distinguimus inter reatum culpæ venialis relictum ex actu præterito, & reatū pœnæ Purgatorij debitæ tali actu: ille ergo reatus dicitur culpæ, & quia ex illa relinquitur, & in ea fundatur; & reatus pœnæ, indignationisquē divinæ; quia pœnam, & indignationem divinam respicit, ut terminum;

EX NOSTRA PROPOSITIONE
nihil sequi contra indulgentias, & statutum eas lucrandi.

41 **H**OC probatur, quia licet certum sit nunquam per indulgentias remitti reatum culpæ mortalis, negari non potest esse probabilem sententiam asserentem remitti per indulgentias reatum culpæ venialis; non solum quia omnes Doctores identificantes reatum culpæ venialis cum reatu pœnæ Purgatorij ita asserere debent ut observat Cordova lib. 5. q. 8. & deducit P. Suarez disp. 50. de Pœnit. sect. 1. num. 10. sed quia etiam ex Auctoribus distinguentibus utrumque reatum, ita affirmat Div. Antoninus, & Paludanus apud eundem Suarium ibidem; & quia ipse Eximius Doctor illam sententiam probabilē censet, dum oppositū solum sequitur, ut probabiliorē.

42 At opponitur nobis ex nostra propositione sequitur, qui consilij sunt tā-

tum peccatorum venialium vane curaturos de lucrandis indulgentijs, postquā curarunt de eorū quoad culpā remissione intra, vel extra Sacramētū. Sed hoc facile solvitur; quia hæc cura, nec est vana in ijs, qui distinguunt inter hos reatus, ut patet, nec in ijs, qui nō distinguimus inter hos reatus; tum quia non tuemur hanc sententiā, ut certam, ac proinde quamvis certi essemus aliquod peccatū veniale esse nobis totaliter remissum quoad culpam, prudenter recurremus ad indulgentias; quia certi non sumus esse nobis totaliter remissum quoad pœnā, sicut qui tuentur venialia remitti quod culpā extra Sacramētū per attritionem; prudenter nihilominus recurrunt ad confessionē, ut absolvantur à culpa: tum quia cum reatus culpæ venialis identificetur in nostra sententia cum reatu pœnæ Purgatorij non sumus certi, an dum culpa venialis remissa fuit, fuerit remissa totaliter, sicuti certi non sumus, an fuerit remissus totaliter reatus Purgatorij, uterque enim reatus potest per partes tolli, ut iam explicuimus. Denique vana non est hæc cura, quia quamvis quis curaverit, de remissione venialium, certus non est, an habuerit dolorem necessarium ad eorum remissionem: Triplex itaque certitudo erat necessaria, ut vana foret cura lucrandi indulgentiam pro aliquo veniali; prima quia quis certus esset se habuisse sufficientem dolorem ut illud sibi remitteretur. Secunda, quia esset certus illud peccatum veniale esse sibi totaliter remissum quoad reatum culpæ. Tertia, quia esset certus reatum culpæ venialis non distinguī à reatu pœnæ Purgatorij. Quomodo ergo erit vana, ubi nulla ex his certitudinibus concurrat.

NIHIL SEQUI CONTRA NO-
stram propositionem ex Sacramento
Extremæ-Voluntatis.

43 **E**FFECTVS huius Sacramenti, ut docet Tridentinum Sess. 14. cap. 2. est peccati reliquias abstergere. Opponitur nobis vix esse, qui per reliquias inter alia, & præcipuè non intelligat pœnas temporales superstitēs ex dimissis peccatis, tam mortalibus, quam venialibus, & iubemur legere P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 41. sect. 1. num. 17. Imò vero qui legerit Eximium Doctorem mirabitur hinc summi argumentum contra nostram sententiam: sic enim ait ibid. num. 8. Quid

Quid sint reliquias peccatorum que peccatorum extremam voluntatem tollunt.

„ nomine reliquiarum intelligatur, varie
 „ exponitur. Quidam intelligunt peccata
 „ aliqua, quæ interdum accidit relinqui
 „ in anima etiam quoad culpam post alia
 „ Sacramenta suscepta, sive quia per in-
 „ advertentiā omiſſa sunt, sive quia po-
 „ ſtea sunt commiſſa, quod frequentius
 „ accidit in venialibus. Et num. 9. Alij per
 „ reliquias peccatorum reatum pœnæ tē-
 „ poralis intelligunt, &c. Et n. 10. Alij cū
 „ D. Thoma, & Alberto dicunt reliquias
 „ peccatorū eſſe pronitatem ad malū, &
 „ torporem, ac difficultatē operandi bo-
 „ nū, quæ ex peccato originali, & actuali
 „ relinquitur. Legendus etiam erit Bellar-
 „ minus lib. vnico de Extrema-Vnctione,
 „ c. 8. vbi impugnat alijs ſententijs, ſic ait:
 „ Dico igitur reliquias peccatorū dupli-
 „ ces eſſe, & vtrarumq; abſterſionē ad ef-
 „ ſectū huius Sacramenti propriē dictum
 „ pertinere. Primū enim reliquias dicun-
 „ tur peccata, quæ interdū manent poſt
 „ alia omnia Sacramēta, ſive mortalia, ſi-
 „ ve venialia ſint, &c. Secundo nomine
 „ reliquiarū peccati venit etiā quidē tor-
 „ por, & mæror, & anxietas, quæ ex pec-
 „ cato relinqui ſolet, & quæ maximē ho-
 „ minē morti vicinū vexare poteſt, &c. vi-
 „ deat ergo prudens, qua ratione verū eſſe
 „ poſſit illud *vis eſt*, & illud *præcipue*.

INSINUANTVR FVNDAMENTA

à ratione.

44 **H**Æ C ſeorſim latè expendo:
 nunc per ſumma capita per-
 ſtringam. Implicat peccatū
 veniale eſſe ſimpliciter, & abſolutè remiſ-
 ſum, manēte reatu ad integrā pœnā Pur-
 gatorij ipſi debitā. At hoc poſſet contin-
 gere, ſi poſſet eſſe adæquatè, & totaliter
 remiſſum manente reatu ad aliquā pœnā
 Purgatorij ipſi debitā, præſertim damni;
 ergo implicat eſſe adæquatè, & totaliter
 remiſſum, manente, &c. Sequelam mino-
 ris vltro admittunt aſſertores ſententiæ
 diſtinguentis reatū culpæ venialis à reatu
 pœnæ; cum dicant peccata venialia, cum
 quib⁹ anima iuſti decedit, remitti in inſtā-
 ti ſeparationis per actū perfectæ contri-
 tionis tunc elicitū, quin per illum aliquid
 pœnæ remittatur. Deinde eam ſic probō:
 quia ſi poteſt adæquatè tolli reatus culpæ
 venialis, manente reatu ad aliquā partem
 pœnæ Purgatorij; ergo reatus iſti diſtin-
 guntur, & ſeparabiles ſunt. Cur ergo ſal-
 tem de potentia abſoluta non poterit to-
 taliter eſſe ablatus reatus culpæ, integrè
 manente reatu pœnæ?

45 Nec enim cum fundamento dici
 poteſt, reatum culpæ identificari cum rea-
 tu vnus partis pœnæ, & nō cum reatu al-
 terius partis; cum partes illæ ſint homo-
 genæ, & culpa eodē modo reddat facto-
 rem ſuum dignū vtriſque. Maior proba-
 tur primo: Implicat remitti mortale ma-
 nente reatu ad integrā pœnā æternam
 damni, & ſenſus ipſi debitā: ergo & ve-
 niale, manente reatu ad integrā pœnā tē-
 poralē damni, & ſenſus ipſi debitā. Secū-
 do; quia implicat hominē iuſtū poſt dimiſ-
 ſum veniale manere dignū omni averſio-
 ne, offeſſione, atque indignatione divina,
 quam provocavit contra ſe, cū tale pecca-
 tū commiſit. Cui enim iuri cedit Deus
 dum remittit culpā, ſi retinet ius ad totū
 hoc? Atqui hoc cōtingeret, ſi dimiſſa cul-
 pa maneret dignus omni pœnā, quā pec-
 cando promeruit. Nam averſio, indigna-
 tio, vel offeſſio, quā Deus liberè concipit
 contra perſonā iuſti dū nō remittit ei cul-
 pā venialē, & quā deponit dum remittit,
 debet reſpicere pro termino pœnæ, præſer-
 tim præcipuā, nēpe damni; nam illa aver-
 ſio & diſplicētia cōtra perſonā eſt diſtin-
 cta à diſplicētia in culpa; tum, quia hæc
 poſterior eſt neceſſaria ſuppoſita existen-
 tia culpæ; illa prior eſt libera: tum, quia
 diſplicere in culpa, & conſequenter in
 coniunctione perſonæ cū illa, non eſt diſ-
 plicere in ipſa perſona. At hoc ipſo quod
 ita diſtincta ſit, debet eſſe leve aliquod
 odiū inimicitie, quatenus hoc in genere
 eſt velle alicui malū: ac proinde debet reſ-
 picere pro termino malū pœnæ. Nō enim
 poteſt Deus ferri aliquo odio abomina-
 tionis in perſonā iuſti (cum de hoc odio
 verificari debeat illud Sapient. *Nihil odi-
 ſti eorum, quæ feciſti*) ſed præciſe in eius
 coniunctionē cū culpa actuali, hanc enim
 coniunctionem abominatur Deus, non
 autem ipſam perſonam, ſciens vtiq; diſ-
 tingueret pretioſum à vili: ergo dum cō-
 donando culpam cedit iuri ad concipiē-
 dam levem averſionē; offeſſionē, vel diſ-
 plicētiam contra perſonam iuſti, cedit
 iuri ad puniendū, præſertim pœnā dam-
 ni, quæ eſt præcipua: ac proinde repug-
 nat peccatum veniale eſſe dimiſſum, ma-
 nente reatu ad integrā pœnā Purgato-
 rij. Tertio implicat remitti integrum rea-
 tum pœnæ manente culpa, cū hæc quate-
 nus talis reddat dignū pœnā: ergo e con-
 tra implicat remitti culpam, manēte rea-
 tu ad integrā pœnā; cum diffici-
 lius ſit proprietatem manere ſine eſſen-
 tia, & relationem ſine fundamento,
 quam

Repug-
 nat re-
 mitti
 mortale
 manente
 reatu æ-
 ternæ pœ-
 næ.

Peccatū
 veniale,
 nequit
 abſolutè
 remitti
 manente
 reatu ad
 integrā
 pœnam
 Purgato-
 rij.

quàm è converso: reatus autem culpæ cō-
paratus ad reatū poenæ sicut essentia ad
proprietas, & fundamentū ad relationē.

SECTIO TERTIA.

Epilogus.

46 **E**X dictis infertur non esse
vlla censura dignam hanc
propositionem *peccatum ve-
niale nequit esse totaliter, & adequatè re-
missum quoad reatum culpæ, manente reatu
ad aliquam partem poenæ Purgatorij ipsi de-
bitæ, præsertim damni, sed potius esse pro-
babilem.* Primo, quia hæc propositio per
necessariam consequentiam infertur ex
sententia plurimorū graviamque Theo-
logorum, qui maculam relictam ex pec-
cato mortali explicant cū Augustino per
reatū, id est, dignitatē poenæ æternæ, &
relictam ex veniali per dignitatē poenæ
temporalis Purgatorij: vel cū Scoto per
reatū, id est, deputationē passivā, & obli-
gationē ad poenā. In quo conveniunt om-
nes antiqui Scotiste, & plurimi ex moder-
nis, ut testatur Franciscus Felix recens
Scotista; quāvis inter eos sit dissensio ali-
qua, asserentibus alijs, formam, à qua quis
denominatur habitualiter peccator, &
maculatus, esse deputationē illam passivā
ad poenā connotato actu præterito: alijs
verò dicentibus, esse actū præteritū con-
notata deputatione ad poenā. Quare pro-
positio nostra nequit notari, quin notetur
illustris Schola Scotistarum cum suo præ-
ceptore.

47 Expendantur Scoti verba in 4.
dist. 16. q. 2. §. *Secunda conclusio*, ibi: Post
„ actum transeuntem tantū manet anima
„ obligata ad poenā propriā correspondē-
„ tē illi culpæ commissæ, & ista obliga-
„ tio dicitur reatus ille, qui manet in ani-
„ ma transeunte actu peccati. Et dist. 21.
„ q. 1. §. *de secunda conclusione*. Post actum
„ transeuntem, culpa, quæ manet nihil aliud
„ est, nisi reatus ad poenā debitā; iste autē
„ reatus venialis nō est nisi ad poenā tem-
„ poralem. Quis enim nō videat, maculam
consistentē in reatu ad poenā temporale
Purgatorij, *decem dierum*, v.g. non esse to-
taliter ablatam, donec sit integrè ablatas
cujusmodi reatus? B. secundo, quia Theolo-
gi Clasici ex professo impugnantes senten-
tiā Scoti identificant reatū culpæ ve-
nialis cū reatu poenæ Purgatorij nunquā
illi obiecerunt sequelā nostræ propositio-
nis, cū tamen sit clarissima C. Tertio, quia

pluriq; Theologi dum illā sententiā im-
pugnant, agentes de remissione venialiū
in alia vita, eam vocant probabilē, vel ef-
se supponūt. D. Quarto, quia nostrā pro-
positionē in terminis habēt graves Theo-
logi. E. Quinto, quia adhuc loquendo de
peccato mortali graves Theologi dicunt
illud nō esse totaliter & adequatè remis-
sum dum manet reatus ad poenā Purgato-
rij, esto, simpliciter, & absolute sit remis-
sum dum remittitur tota æternitas poenā-
rū. F. Sexto, quia duntaxat potest notari
ex Concilijs definientibus semper remissa
culpa, manere reatū poenæ tēporalis: ex-
ploratū est autem Concilia loqui de solis
mortalibus, nec vnquā intendisse damna-
re sententiā tot illustriū Doctorū Catho-
licorū identificantū reatū culpæ venialis
cum reatu poenæ Purgatorij: damnarent
autē si definirent, sæpē, remissa culpa ve-
niali, manere reatū poenæ Purgatorij. G.
Septimo, quia nullū in commodū Theo-
logicum nobis obijcitur, quod non dilua-
tur promptè, & solide. H. Ultimo, quia
nostra propositio nititur gravi fundamē-
to rationis: ergo quamvis vnus, vel alius
Theologus festinanter scribens, & decep-
tus paritate peccati mortalis, illi notam
inuserit, hæc censura præiudiciū afferre
non potest præsertim cū Ruardus Taper,
& P. Martinon. I. Illius cēsuræ Authores
deprehendātur fecisse saltū ex antecede-
ri probato duntaxat quoad mortalia ad
consequens comprehendens etiā venialia;
ac proinde properè, & sine fundamento
protulisse illā censurā, protendētes ad ve-
nialia definitiones Conciliorū, quæ de so-
lis mortalibus cōvincūtur loqui ex Bellar.
Suario, Valent. ex controversistis, qui dis-
purarunt cum Luthero, & ex ipsis Luthe-
ri assertionibus, solidissimaque ratione.

SECTIO QUARTA.

*Ostenditur à ratione non posse peccatum ve-
niale adequatè, & totaliter remitti quoad
reatum culpæ, manente reatu ad aliquam
poenam Purgatorij præsertim
damni.*

48 **S**I posset peccatū veniale adæ-
quate, & totaliter remitti
quoad reatum culpæ manente
reatu ad aliquā poenā Purgatorij ipsi cor-
respondētis, posset adæquate, & totaliter
remitti quoad reatū culpæ manente reatu
ad integrā poenā Purgatorij. At hoc est im-
possibile: ergo & illud. Sequelā ut legiti-
mam

D. vide
à n. 15.
E. n. 16.

F. à n. 22

G. à n.
31.

H. à n.
44.

I. à n. 26

Sup. n. 3

Sup. n. 1
& 2.

B. sup. n.
15.

C. ibidē.

Primā
ratio.

mam supponunt, vel admittunt libenter Auctores communioris sententiæ distincti reatu culpæ venialis à reatu pœnæ Purgatorij debitæ peccato veniali, ut videre est in P. Martinon tom. de Pœn. disp. 45. n. 15. ubi tanquam consequens ex sua doctrina admittit posse remitti totum reatum culpæ, tota pœna inanente; & videre est in P. Vazquez tom. de Pœn. q. 87. art. 1. dub. 2. n. 21. & 22. & P. Suarez disp. 11. de Pœn. sect. 4. n. 18. & alijs communiter, qui dicunt peccatum veniale cum quo anima iusti decedit ab hac vita, remitti in instanti separationis à corpore per actum contritionis, quæ tunc elicit, quin aliquid pœnæ ipsi remittatur per talē contritionē. Deinde sequela illa efficaciter probatur: nam si potest totaliter remitti reatus culpæ venialis, quin totaliter remittatur reatus pœnæ Purgatorij ei correspondētis ideo est, quia isti reatus sunt distincti, & separabiles (nam si indistincti, & inseparabiles forent, non posset vnus totaliter tolli, quin totaliter tolleretur aliustū ipso idētificatus) si autem distincti & separabiles sunt, saltem de potentia absoluta poterit totus reatus culpæ venialis tolli, manente toto reatu pœnæ Purgatorij ipsi correspondētis. Et confirmatur: quia si nec divinitus potest remitti reatus culpæ venialis, quin remittatur aliqua pars pœnæ Purgatorij correspondētis culpæ præteritæ, ideo est, quia reatus culpæ venialis idētificatur cum reatu alicuius partis pœnæ, at si idētificatur cum reatu alicuius partis debet idētificari cum reatu totius pœnæ Purgatorij. Tum, quia non est maior ratio, cur idētificetur cum reatu vnius partis, quam cum reatu alterius, cum partes illæ sint homogeneæ, & eiusdē rationis. Tum, quia culpa venialis per se ipsam constituit hominem dignum tota pœna Purgatorij debita illi, nec constituit dignum potius vna parte, quā alia: ergo vel non idētificatur cum reatu pœnæ, vel idētificatur cum reatu totius pœnæ.

49 Quod autē impossibile sit remitti totaliter, & adæquatē reatum culpæ venialis, manente reatu ad integrā pœnā Purgatorij correspondentis tali culpæ, probatur primo, implicat remitti peccatum mortale quoad culpā, manente reatu ad pœnam æternam damni ipsi correspondētem. ergo implicat remitti peccatum veniale quoad culpam, manente reatu ad integrā pœnam temporalem damni, & sensus ei correspondentem. Consequentia est legitima, & ut talis supponitur à P. Suarez disput. 11. de Pœnit. sect. 1. n. 6. &

probat, quia sicut mortale reddit factorem suum dignum pœna æterna damni, & sensus; ita veniale reddit dignum pœna temporali damni, & sensus in Purgatorio: ergo si primum nequit dimitti, manente reatu, & dignitate ad pœnam æternam damni, & sensus, ita nec poterit dimitti secundum, manente reatu ad integrā pœnam temporalem damni, & sensus in Purgatorio. Antecedens cōtinet sententiā cōmuniore inter Theologos apud Amicū disp. 5. de Pœn. sect. 5. & quam amplecti debent omnes, qui censent non posse remitti peccatum, nisi per formā intrinsecā sanctificantem cum repugnet hominē esse iustum, ac proinde, dignum vita æterna, & simul dignum morte, & pœna æterna. Item omnes, qui cum Scoto identificant reatum culpæ mortalis cum reatu pœnæ æternæ: imò latē à me probatū est disp. 3. de Incarn. sect. 4. hoc ipsum esse asserendum ab ijs, qui dicunt Deum posse extrinsecē condonare peccatum: quia implicat aliter Deum condonare culpam mortalem, quam cedendo iuri, quod ratione peccati actualis acquisivit ad odio habendū peccatorem propter culpā commissam, implicat autē huic iuri cedere, quin cedat iuri ad infligendam pœnam æternā damni, & sensus propter illā culpā: nam ius quod Deus acquirit ad tale odiū inimicabile, est formalissimē ius ad infligendam eam pœnā; quia voluntas efficax infligendi homini pœnam æternā damni, & sensus est illud odiū inimicabile: Deum enim libere odio habere personam peccatoris odio inimicitiae propter culpam, quam necessario averfatur odio abominationis, est libere velle illi aliquod malum propter culpam; ut enim inquit D. Thom. 1. 2. q. 46. art. 2. corp. *Amamus aliquem, in quantum volumus ei in esse aliquod bonum: odimus autē aliquem, in quantum volumus ei in esse aliquod malum.* Et teste Philosoph. 2. Ethic. cap. 4. & D. Thom. 1. p. q. 20. art. 1. ad 3. *Amare est velle alicui bonum, & odio habere est velle alicui malum.* At Deum odio habere libere personam peccatoris, non est velle illi malum culpæ: ergo est velle illi malū pœnæ: at inter omnia mala pœnæ maximū est pœna æterna damni, & sensus: ergo Deū libere velle homini hoc malum propter culpā, est odio inimicitiae, & quidem acerbissimo, illum averfari; vel nullum odium inimicitiae Dei erga peccatorem admitti debet; quo odio negato, minus explicari potest, cui iuri cedat Deus, dum extrinsecē condonat peccatum

Quid sit odiū inimicitiae Dei erga peccatorem.

inor-

Probatur sequela.

Aburditas sequelæ.

mortale, si non cedit iuri volendi poenam æternam damni, & sensus propter culpam: ergo implicat Deum condonare extrinsecè peccatum cedendo iuri ad concipiendum odium liberum inimicabile contra personam peccatoris, quin condonet cedendo iuri, ad volendum illi poenam æternam damni; & sensus, ac proinde repugnat Deum extrinsecè condonare peccatum mortale, manente in homine reatu, & dignitate ad poenam æternam damni, & sensus, nam hæc dignitas est formalissimè dignitas ad odium inimicabile. Ut enim inquit D. Thomas 3. contra Gentes cap. 157. *Dicitur, quod Deus peccatores odit, in quantum vult eos privare ultimofine, quem ipsi, quos diligit, præparat.* Quod etiam docet quæst. 28. de veritate art. 2. in fine corporis, & 1. p. quæst. 23. art. 3. ad 1.

50 Secundò idem assumptum ostenditur. Implicat iustum ratione culpæ venialis iam dimissæ manere dignum omnis illius offensionis, indignationis, & displicentiæ divinæ quam promeruit, & contra se provocavit dum elicit actum peccati. Atqui hoc contingeret, si posset culpa venialis remitti, manente reatu ad integram poenam Purgatorij ei correspondentem: ergo. Maior videtur perspicua; dum enim Deus remittit peccatum veniale, cedit alicui iuri quod contra peccantem acquisivit ratione peccati actualis. Cuinam autem iuri cedit, si ad huc retinet ius ad integram offensionem, indignationem, vel displicentiam contra personam illam? Ut enim Docet Augustinus lib. 1. de nuptijs, & concup. cap. 26. peccata, quæ præterierunt actu eatenus denominant peccatorem eum, qui illa commisit, quatenus manent reatus. „ Manent ergo, inquit, nisi remittantur, „ sed quomodo manent, si præterita sunt, „ nisi quia præterierunt actu manent reatu? Eatenus autem manent reatu, quatenus dum non remittuntur perinde reddunt factorem suum reum, & dignum indignationis, & offensionis divinæ, ac si actu existerent: ergo repugnat peccatum esse dimissum, & adhuc factorem eius manere dignum totius offensionis, & indignationis divinæ, quam contra se peccando provocavit: hoc enim foret peccatum manere reatu, & non manere reatu. Et confirmatur ex doctrina Eximij Doctoris lib. 7. de gratia cap. 23. num. 20. & 21. Vbi docet eatenus culpā physicè præteritam posse permanere morali-

ter, & in ordine ad maculandam animam quatenus est iniuria Dei, in cuius æstimatione manent, dum non remittitur; quia nimirum dum non remittitur perinde reddit hominem reum, & dignum offensionis, & indignationis divinæ, ac si actu existeret: ergo idem quod prius.

31 Iam probatur minor, quia si dimissa culpa veniali, posset adhuc iustus manere dignus integra poena Purgatorij; quā peccato promeruit posset manere dignus totius poenæ, dimissa iam culpa; cum poena Purgatorij vel sit unica, vel saltem præcipua, quæ per se debetur omni peccato veniali: at hoc ipso, dimissa iam culpa, maneret dignus omni offensione, & indignatione divina, quam peccando promeruit; quia implicat Deum aliter concipere offensionem, indignationem, vel displicentiam liberam contra personam iusti propter peccatum veniale ab ipso admissum, nisi quatenus propter tale peccatum vult illi aliquod malum, nimirum privationem alicuius boni positivi, vel inflictionem mali, quia Deum libere displicere in persona iusti, & liberam concipere indignationem atque offensionem contra illum propter culpam est actus virtualiter intrinsecè distinctus à displicentia in ipsa culpa: tum, quia displicentia hæc est omnino necessaria supposita existentia culpæ, & displicentia erga personam, est libera; alioqui non posset Deus culpam præteritam condonare, deponendo talem displicentiam, & indignationem: tum quia Deum displicere in culpa, quatenus contraria Deo, & naturæ rationali, quæ illam admisit non est displicere in ipsa natura rationali, & contra illam concipere aversionem, & displicentiam; quia potius displicere in malo alicuius subiecti est ipsum subiectum amare: ergo Deum concipere liberam displicentiam, & offensionem, seu indignationem contra personam ob culpam, est velle illi libere aliquod malum poenæ propter malum culpæ. Probatur consequentia primo: quia omnis affectus liber Dei, vel connotat, vel includit, quatenus liber aliquam mutationem ad extra; affectus autem indignationis, aversionis, vel odij contra poenam non aliam mutationem connotare potest, quam inflictionem poenæ: nam sola existentia peccati non sufficit, siquidem potest peccatum existere, & statim post existentiam remitti à Deo, quin contra personam concipiat indignationem illam liberam, cuius habendæ

bendæ iuri renuntiat, dum remittit culpam.

Confir-
matur.

52 Et confirmatur si enim quia Deus omnia amat eodē indivisibili actu suæ voluntatis, non potest iuxta S. Thomam 1. p. quæst. 20. art. 3. in corpore vnum magis amare, quam alium, nisi quia vni vult maius bonum, quam alteri; nimirum si utrique velit efficaciter bonum: eodem modo, quia eodem actu indivisibili, & diligit liberè personam iusto propter bonum opus, in quo necessario complacet, & contra illam liberè indignatur propter peccatum veniale, in quo necessario displicet; non potest ille actus comparari per modum liberæ dilectionis, & liberæ offensionis, & indignationis, nisi quatenus propter bonum opus vult iusto præmium, & propter malum opus vult iusto supplicium, & pœnam.

Deus
odio ab-
omina-
tionis
nō aver-
satur
peccato-
rem, sed
culpam.

53 Probatur secundo, quia indignatio, & displicentia, quam Deus potest concipere contra personam ob culpam non potest esse odium abominationis ipsius personæ; cum enim personam ipsam Deus efficaciter amet, nequit eandem averfari odio abominationis, de hoc enim odio verificari debet illud sapientiæ: *Nihil odisti eorum quæ fecisti*. Et ideo Divus Thomas quæst. 28. de veritate art. 2. in corpore explicans odium, quo Deus „averfatur peccatores: Deus, inquit, di-
„citur peccatori offensus, vel eum odi-
„sse, non odio, quod opponitur amori,
„quo diligit omnia, sic enim nihil odit
„eorum, quæ fecit ut dicitur sapientiæ
„11. sed quod opponitur amori, quo di-
„ligit Sanctos, bona æterna eis præpa-
rando. Quare duntaxat potest Deus odio abominationis averfari ipsam culpam, cuius Author non est: ergo illa indignatio, & displicentia liberè concepta contra personam ob culpam, tanquam ob moti-
vum debet revocari ad odium inimicitiae, quod in genere est velle alicui malum, & in eo differt ab odio abominationis ut rectè explicant Caietanus 1. 2. quæst. 29. art. 1. & P. Vazquez ibi disp. 23. num. 7. item 1. p. quæst. 84. num. 10. & 11. Quod odium abominationis comparatur per modum fugæ, & dissensus respectu mali, & per modum prosecutionis, & affirmationis respectu personæ: amamus enim personam, cuius malum abominamur: è cōtra vero odium inimicitiae comparatur per modum fugæ, & dissensus circa personam, & per modum prosecutionis, & affirmationis circa malum, quod volu-

mustali personæ. Et ideo ut explicat P. Vazquez 3. p. quæst. 85. art. 2. dub. vnicum num. 43. & 44. licet amor amicitie, & amor concupiscentiæ non distinguantur realiter, sed vnus, & idem actus sit amor amicitiae respective ad personam, cui volumus bonum, & concupiscentiæ respective ad bonum amatum: at odium inimicitie, & abominationis debent esse actus distincti: quare culpa terminat odium abominationis, & movet ad odiū inimicitiae vnice terminatum ad personam, cui Deus vult malum pœnæ propter malum culpæ, & ideo odium istud circa personam componitur cum eo, quod Deus personam ipsam efficaciter amet: quia stat Deum amare personam, & tamen velle illi aliquod malum pœnæ propter culpam, ut docet D. Thomas 1. p. quæst. 23. art. 3. ad 1. Odium autem Dei circa personam non dicitur simpliciter tale, nisi excludat dilectionem amabilem, qua Deus vult alicui ultimam, & completissimam participationem suæ divinitatis, consistentem in visione essentiae ipsius, quæ sola dilectio dicitur simpliciter talis ut explicat D. Thomas in 3. dist. „19. quæst. 1. art. 5. in corpore: Solum
„enim Deus dicitur simpliciter diligere,
„quos admittit ad dictam visionem, vel
„secundum rem, vel secundum causam. Ut ibi inquit; unde offensio, quam concipit Deus contra iustum propter culpam venialem, est solum secundum quid, quia componitur cum illa dilectione simpliciter tali.

54 Dices primò Deum quidem non posse averfari odio abominationis personam ipsam secundum se, benè tamen ut infectam peccato. Sed contra, quia Deum abominari personam ut infectam peccato, & peccatorem, ut peccator est, nihil aliud est, quam Deum abominari, & reprobare conjunctionem personæ cum peccato: hoc autem non est displicere in ipsa persona, sed vnice displicere in peccato; Deum enim displicere in eo, quod existat peccatum est formalissimè displicere in eo, quod peccatum coniungatur cum persona, & consequenter quod persona coniungatur cum peccato; Deum autem displicere in eo, quod existat peccatum non est vllō pacto displicere in persona ipsa, quia displicere in persona est illam aliquo pacto odio habere; & displicere in peccato, quia peccatum est, & malum personæ, potius est amare personam, ergo Deum displicere

Explicatur natu-
ra odij
abomina-
tionis; &
inimicitiae.

Evasio 1

Præcluditur.

in persona, ut infecta peccato non est displicere in ipsa persona, ipsamvè odio habere: ergo impossibile est admittere in Deo odium aliquod contra ipsam personam, nisi hoc odium dicatur esse voluntas infligendi personæ aliquod malum, & revocetur ad odium inimicitiae, quia odiū abominationis dumtaxat terminatur ad peccatum, quod Deus non fecit, non autem ad personam, quam fecit. Præterquam quod displicentia in peccatore ut peccator est, cum sit omnino necessaria, non est displicentia illa, ad quam habendam Deus renuntiat iuri, dum condonat peccatum, quia displicentia illa, quæ excluditur per condonationem, debet esse libera.

55 Dices secundo: displicentiam illam quam Deus concipere potest contra personam iusti propter culpam venialem non debere esse voluntatem infligendi illi aliquod malū pœnæ ac proinde posse cedere iuri habendi talem displicentiam, retento iure integrè puniendi. Assumptum probabis: quia non omne odium est velle alicui malum, sicut non omnis amor est velle alicui bonum: est enim quidam amor complacentiæ in obiecto amato absque eo, quod velimus illi bonum, & odium quoddam displicentiæ, & abominationis, quo aliquid nobis displicet, & est horrore & aversioni absque eo, quod velimus malum illi. Sed contra primo: quia hoc est contra doctrinam universalem Philosophi, & D. Thomæ asserentium amare idem esse, ac velle alicui bonum, & odio habere idem ac velle malum. Contra secundo, quia doctrina illa solutionis nequit ad nostrum propositum applicari: nam cum Deus verissime amet personam iusti, quæ peccavit venialiter, & uniatur ipsi per affectum efficacem communicativum existentiae, & aliorum bonorum, quæ possidet, implicat ut hanc eandem personam abominetur: unde dumtaxat abominari potest coniunctionem talis personæ cum culpa veniali, reprobando illam coniunctionem, eamque prohibendo: Deum autem abominari hanc coniunctionem, seu hanc coniunctionem esse horrore Deo, non est abominari ipsam personam, vel ipsam personam esse horrore Deo, quia potius hoc est amare ipsam personam: ergo implicat ut in aliquo alio sensu Deus dicatur concipere aversionem liberam, vel displicentiam erga personam iusti ob culpam venialem, nisi quatenus vult illam

ad tempus avertere à sui conspectu, & clara visione, & Purgatorijs devorari flammis in pœnam peccati: odium enim Dei, contra personam, cuius existentiam amat, & conservat, nequit importare imperfectiones illas, quæ propriæ sunt odij creati, nempe amaritudinem animi, & horrorem, erga ipsam personam, à cuius præsentia, & conspectu refugit animus. præcisè ergo importat placidissimam voluntatem, quæ Deus vult iustum à suo conspectu, & clara visione ad tempus arcere, aliasque afflictiones ei immittere ob culpam commissam: ergo Deum concipere liberam aversionem, & displicentiam levem contra personam iusti propter culpam venialem est formalissimè concipere voluntatem puniendi præsertim pœna damni: ergo implicat Deum cedere iuri ad concipiendam talem aversionem, & tamen retinere ius ad integrā pœnam damni, & sensus in Purgatorio infligendam.

56 Confirmatur: quia quemadmodum iuxta S. Thomam 3. contra Gentes cap. 137. & quæst. 28. de veritate art. 2. in fine corp. Deum esse graviter offensum contra peccatorem, illumque odisse, nihil aliud est, quam velle eum privare ultimo fine. Ita esse leviter offensum contra iustum, & secundum quid eum aversari, nihil aliud erit, quam velle illum ad tempus privare possessione, & fruitione ultimi finis, & deperire Purgatorijs flammis: offensio enim, & odium ex parte Dei nihil aliud esse potest, quam voluntas libera sumendi vindictam; quæ voluntas si respiciat pro termino privationem æternam visionis beatificæ est offensio, & odium simpliciter; & talis est offensio concepta ob peccatum mortale; si autem respiciat pro termino privationem temporalem visionis beatificæ, est offensio, & odium secundum quid, & talis est offensio quam concipit contra personam iusti propter culpam venialem, quia ista offensio non excludit illam dilectionem simpliciter talem: ergo dum offensam levem condonat, cedit iuri concipiendi illam offensam levem, & aversionem secundum quid; ac proinde repugnat cedere iuri ad talem aversionem, manente iuri ad integram pœnam Purgatorii infligendam.

57 Denique probatur idem assumptum; si posset culpa venialis remitti, manente reatu ad integram pœnam posset è converso remitti integer reatus

Evasio
secunda.

Impugnatio.

Ubi nota
ratio,
ad

ad pœnam manantē culpa: quia difficilius est manere proprietatem sine essentia à qua dimanant, & relationem sine fundamento, à qua resultat, quam essentiam sine proprietate, & fundamentum sine relatione. At repugnat remitti integrum reatum pœnæ debitæ veniali, manente culpa veniali: ergo repugnat remitti culpam venialem manente reatu ad integrā pœnam. Minor latè probatur à Bellarmino lib. 5. de amissione gratiæ cap. 8. §. *At hæc distinctio*, & cap. 7. §. *Deinde reatus*. Ex Augustino, apud quem peccatū, sublato reatu, non est peccatum, nisi tropicè; intelligit autem nomine *reatus* dignitatem ad pœnam, vt ex eodem Augustino probat idem Bellarminus ibidem. Probat secundò: quia implicat peccatum negare in ratione peccati, & iniuriæ Dei, quin maneat in ratione reddentis hominem dignum aliqua indignatione, & offensione divina, & consequenter aliqua pœna: quia vel illa indignatio est ipsa voluntas puniendi, vel illius radix, prorsusque implicat concipere hominem dignum indignatione divina, & concipere dignum pœna. Probat tertio; quia vt inquit Cardinalis Sfortia in libello de pœnitent. num. 234. loquens de mortali, de quo quoad præsens eadem est ratio, ac de veniali si posset Deus remittere totum reatum pœnæ æternæ, manente culpa mortali, inimicitia Dei non esset malum summè timendum, vtpotè quæ posset stare sine debito æternæ miseræ: ergo nō ita potest remittere totum reatum pœnæ Purgatorij, manente culpa veniali.

58 Ex dictis infero non posse distinguere reatum culpæ venialis, seu maculam habitualement leuem, à reatu pœnæ Purgatorij nisi dicamus maculam illam consistere in actu præterito non retractato: nam si macula venialis cōsistit in actu præterito non condonato, seu in actu præterito, & carentia condonationis, impossibile est maculam illam leuem, seu reatum culpæ venialis auferri manente reatu ad pœnam Purgatorij: nam si peccatum auferretur per condonationem Dei auferretur quatenus Deus cedit iuri, quod contra personam acquisiuit ratione culpe venialis ad concipiendam aliquam offensionem, & auersionem liberam contra personam: quæ offensio libera nequit esse aliud, quam voluntas libera privandi ad tempus hominem illum visione, & fruitione summi boni, vel inferendi aliquod aliud malum, nec ius ad offensionem

potest esse distinctum à iure ad puniendum per privationem boni, & inflictionem mali.

59 Si autem macula venialis cōsistat in actu præterito non retractato, ita vt iustum esse leviter maculatum, idē sit ac eliciūse peccatum veniale, & adhuc illud non retractasse: tunc macula illa vt talis non est debitum, proindeque non tollitur per condonationem, & remissionem factam à creditore, sed tollitur per emundationem, & abstersionem, & introductionem oppositæ pulchritudinis, potiusque dicetur Deum tribuentem retractationem, & contritionem peccati homini, qui peccavit, illum emundare à macula, hanc abstergendo, & eluendo, quam ei condonare, & remittere reatum culpæ; & ideo P. Vazquez 3. p. quæst. 87. art. 1. dub. 2. post quam num. 9. reiecit sententiam Scoti existimantis maculam venialem deleri in Purgatorio per ipsam satisfactionem pœnarum, postea n. 11. & 12. inde probat maculam illam deleri per actum dilectionis, quem elicit anima in instanti separationis, quia existimat hominem dici maculatum ab actu præterito non retractato, quia nimirum voluntas, quæ peccavit, & non retractavit peccatum, dicitur ex hac relatione manere obliqua, & conversa ad obiectum peccati, donec rectificetur per contritionem. Vnde sicut hæc sententia explicans maculam habitualement per actum præteritum non retractatum communiter rejicitur à nostris Authoribus, ita consequenter dici debet non posse remitti peccatum veniale, manente reatu ad integram pœnam Purgatorij, & cum ex hoc inferatur non posse remitti adæquatè manente reatu ad partem pœnæ Purgatorij; hoc etiam secundum consequenter debet affirmari.

60 Et quoad præsens attinet, sententia illa Parris Vazquez rejicitur: nam macula relicta ex peccato veniali nō auferretur quamvis quis per attritionem efficacem, præsertim naturalem, retractet peccatum præteritum, esto per illam auferatur illa obliquitas, & quasi habitualis conversio ad obiectum peccati: ergo nec auferri potest per contritionem, & dilectionem supernaturalem in genere causæ formalis seipsa expellentis maculam, vt autumat P. Vazquez. Probo consequentiam: quia hæc dilectio non tribuit effectum formalem, essentialiter impossibilem cum effectu formali, quem tribuit

Macula
venialis
peccati
non de-
letur for-
maliter
per dile-
ctionem
Dei su-
per om-
nia.

buit peccatum veniale : hoc enim constituit hominem dignum ut detineatur in Purgatorio, etiam si decedat in gratia: at contritio perfecta de peccatis venialibus elicitur in hac vita, vel in instanti separationis non reddit animam iusti dignam ut non detineatur in Purgatorio propter culpas illas leves, de quibus conteritur: alioqui post illum actum dilectionis iniuste ob culpas veniales torqueretur Purgatorii flammis: ergo non reddit effectum formalem, impossibilem cum effectu peccati: ergo illud non expellit in genere causæ formalis. Probo consequentiam: nam quia peccatum mortale reddit hominem dignum privatione æterna summi boni, seu æterna privatione visionis beatificæ, non tolleretur formaliter per infusionem gratiæ, nisi hæc redderet hominem dignum æterna possessione summi boni, seu visione beatificæ æterna: ergo quia peccatum veniale reddit hominem dignum privatione temporali visionis beatificæ, si tollendum est per formam positivam essentialiter impossibilem tolli non potest nisi per formam, quæ reddat hominem iustum dignum non detineri in Purgatorio propter talem culpam, seu dignum non privari ad tempus visione beatificæ post discessum in gratia ob talem culpam. Certum autem est, dilectionem, & contritionem perfectam non tribuere hanc dignitatem; alioqui quamvis anima iusti decederet cum multis venialibus, per actum dilectionis elicitum in instanti separationis constitueretur digna statim convolare in Cælum: imo quibus decederet cum reatu relicto ex gravissimis mortalibus dimissis in articulo mortis: quod est planè falsum.

61 Et confirmatur: nam licet per retractationem possit auferri peccatum, quatenus reddit hominem quasi habitualiter conversum ad obiectum actus peccati, & obliquum, & quasi curvatum, quia per retractationem rectificatur voluntas, & auferetur illa obliquitas, & moralis curvitas, non tamen potest auferri per retractationem, quatenus est iniuria aliqua Dei, reddens hominem dignum aliqua indignatione divina, & offensione quia dignitas ad hanc offensionem est dignitas ad privationem temporalem visionis beatificæ post discessum in gratia, & hæc dignitas nequit tolli per retractationem peccati, nisi illa constituat hominem dignum non privari ad tempus visione beatificæ ob illam culpam post discessum in gratia. At,

qui talis retractatio non confert homini iusto hanc dignitatem: ergo non emundat illum formaliter à peccato veniali, quatenus illud est iniuria, & offensale vis Dei.

SECTIO QUINTA.

An, & quomodo sit macula quedam levis reatus pœnæ temporalis manens dimissa culpa mortali?

62 **O**BIICIET aliquis contra nostram sententiam, maculam venialem, quæ inficit animam iusti debere esse distinctam à reatu pœnæ Purgatorii correspondentis veniali præterito: quia dimissa culpa mortali, & integrè ablata macula illius, manet sapè iustus cum reatu pœnæ Purgatorii: qui tamen reatus non est macula: quia nec est macula mortalis ut patet, nec macula venialis; alioqui dum Deus remittit peccatum mortale sicut commutat pœnam æternam in temporalem; ita commutaret peccatum mortale in veniale; quod videtur absurdum: ergo nec reatus ad pœnam Purgatorii relictus ex veniali præterito erit macula. Respondeo, sicut dignitas ad pœnam Purgatorii consistens in actu præterito venialiter malo, ut moraliter perseveranti ratione non condonationis divinæ, est macula quedam levis animæ: ita dignitas ad pœnam temporalem Purgatorii manens dimissa culpa mortali, est macula quedam levis: tum quia hæc dignitas constituitur intrinsece, & in recto per peccatum mortale præteritum, quod licet absolute, & simpliciter sit dimissum, imo totaliter, & adequatè deletum quatenus mortale; manet tamen moraliter in ordine ad pœnam Purgatorii, ac proinde licet nullo modo iam maneat in ratione maculantis graviter animam; manet tamen in ratione maculantis secundum quid: tum quia talis dignitas non pertinet ad malum pœnæ; nam hoc amatur à Deo, & dignitas ad pœnam amari à Deo non potest: ergo pertinet ad malum culpæ, & ratio est, quia esto malum non sit puniri, malum tamen esse pœna dignum. Consultatur D. Thomas 1. 2. quæst. 87. art. 1. „ad 1. ibi: Pœna quidem iusta esse potest, & à Deo, & ab homine inflictæ; „vnde ipsa pœna non est effectus peccati „directè, sed dispositivè: sed peccatum „fecit hominem esse reum pœnæ, quod „est

est malum : dicit enim Dionysius 4. de
divinis nominibus, Quod puniri non
est malum, sed fieri poena dignum.
Consulatur etiā D. Augustinus in Psalm.
50. ubi inquit : Ideo in iniquitatibus se
conceptum dicit David, quia in omni-
bus trahitur iniquitas ex Adam & vin-
culum mortis : nemo enim nascitur, ni-
si trahens poenam, & meritum poenae;
meritum autem poenae, peccatum est:
omnis ergo qui nascitur per carnis con-
cupiscentiam, peccatum trahit. Hæc
Augustinus, quem citat Sotus lib. 1. de
natur. & grati. cap. 8. pag. 24. column.
11. ergo iuxta Augustinum dignitas, &
meritum poenae, præsertim damni est pec-
catum, & culpa. Demum quia sicut ho-
minem sua culpa esse dignum carere in
æternum possessione summi boni, est ma-
cula gravis, quæ animam simpliciter de-
turpat, & tædium reddit : ita esse sua cul-
pa dignum arceri ad tempus à possessione
summi boni post hanc vitam in gra-
tia consummatam, est macula quædam levis,
quæ elui debet Purgatorij flāmis, ut ani-
ma appareat pura in patria Cœlesti, non
habens maculam, nec rugam.

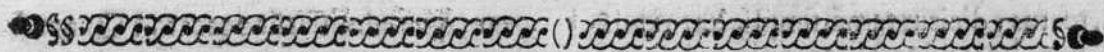
63 Et hoc docet D. Augustinus
lib. 20. de civit. cap. 25. ubi accommo-
dat ad poenas Purgatorij illud Isaïæ 4.
Abluet Dominus sordes filiarum Sion,
& sanguinem Hierusalem lavabit de
medio eius in spiritu iudicij, & in
spiritu ardoris, id est, igne Purgatorij,
& illud etiam Malechiæ 3. Ipse quasi
ignis conflans, & sedebit conflans, &
emundans argentum, & purgabit filios
Levi, & colavit eos quasi aurum, & qua-
si argentum, & erunt Domino offe-
rentes sacrificia in iustitia. Docet etiā
hoc ipsum D. Thomas 4. contra Gentes
cap. 91. num. 4. Ad visionem (inquit)
Dei creatura rationalis elevari non po-
test, nisi totaliter fuerit depurata. Vnde
sapient. 7. dicitur : Quod nihil inqui-
natum in illam incurrit. Et Isaïæ 35.
dicitur : non transibit per eam pollutus :
polluitur autem anima per pecca-
tum, in quantum rebus inferioribus in-
ordinate coniungitur : à qua quidem
pollutione purificatur in hac vita per
poenitentiam, & alia sacramenta : quan-
doque vero contingit quod purificatio
talis non totaliter perficitur in hac vita;

sed remanet adhuc debitor poenae : oportet
ergo ut post hanc vitam purgetur
ante quæ finale præmium consequatur.

65 Vnde dum Deus remittit
peccatum mortale sicut commutat digni-
tatem poenae æternæ in dignitatem poenae
temporalis, quatenus aufert illam, & re-
linquit istam, ita in eodem sensu com-
mutat maculam gravem in levem, quate-
nus aufert peccatum in ratione graviter
maculantis, & relinquit in ratione macu-
lantis leviter, hæc tamen macula levis
nequit dici peccatum veniale habituale
formaliter ; quia hoc includit intrinsece
culpam præteritam, quæ in sui existen-
tia fuit dumtaxat venialis : & talis macu-
la includit culpam mortalem præteritam,
iam adæquatè dimissam in ratione mortali-
s, & manentem dumtaxat in ratione
maculantis animam secundum quid. Po-
test tamen dici peccatū veniale æquivalē-
ter, quatenus ratione mortalis iam di-
missi per inde manet iustus maculatus le-
viter, dum manet reatus Purgatorij, v.g.
decem dierum ; ac solet manere macula-
tus ratione venialis merentis decem dies
Purgatorij, dum illud non remittitur.
Vnde dum remittitur mortale aufertur
quidem totaliter, & adæquatè macula
habitualis, quæ consistit in privatione
gratiæ habitualis, quæ est animæ pulchri-
tudo : non aufertur tamen totaliter, &
adæquatè macula consistens in actu præ-
terito moraliter perseverante in ordine
ad irā, & indignationē divinam esto au-
feratur simpliciter, & absolute ; imo esto
auferatur adæquatè, & totaliter in ordi-
ne ad odium inimicabile : quia esto ratio-
ne actus præteriti non maneat iam homo
dignus odio inimicabili, manet tamen
dignus aliqua indignatione ; quæ dignitas
est aliqua macula, & si levis. Iam autem
in defensione nostræ propositionis num.
explicuimus quo pacto licet macula pec-
cati actualis sit indivisibilis in ordine ad
existentiā physicam, non sit tamen indivi-
sibilis in ordine ad perseverantiam mora-
lem ; quia licet dum peccatum physice
existit seipso indivisibiliter reddat dignū
omni poena sibi correspondenti : post
quam tamen physice transijt, potest ma-
nere moraliter in ordine ad reatum

unius partis poenae, &
non alterius.

Licet
macula
peccati
actualis
sit indivi-
sibilis
in ordi-
ne ad exi-
stentiam
physicā,
non ta-
men in
ordine
ad perse-
verantiā
moralē,

DISPUTATIO IX.

AN SIT PROBABILE PECCATVM MORTALE NON ESSE TOTALITER, ET ADÆQUA- tè remissum quoad reatum culpæ, manente reatu ad aliquam pœnam Purgatorij præsertim damni.

Ad quæst. 86. 1. 2. art. 1. § 86.

3. part. art. 4.

QUÆSTIONE præcedenti agentes de remissione peccati venialis, breviter insinuavimus etiam non esse censura dignum id dicere de mortali, quod affirmavimus de veniali, nempe in tertia ratione num, 15. nunc seorsum probandum est, probabile esse, quod peccatum mortale non est totaliter, & adæquatè remissum quoad omnem reatum culpæ, dum manet reatus ad aliquam pœnam damni, & sensus in Purgatorio luendam: licet absolute, & simpliciter sit remissum, & in ratione mortalis totaliter, & adæquatè deletum.

SECTIO PRIMA.

Multiplex probatio nostræ sententiæ affirmantis

PROBATVR autem, quia illa opinio est probabilis, quæ nititur fundamento gravi auctoritatis, & rationis, & nō habet aliquid convincens contra se, puta definitionem Ecclesiæ, vel demonstrationem evidētem. At talis est opinio affirmans peccatum mortale non esse totaliter, & adæquatè remissum quoad omnem reatum culpæ, dum manet reatus ad aliquā pœnam Purgatorij: ergo talis opinio est probabilis.

3 Probo igitur primo assumptum, quia P. Salas 1. 2. tract. 13. disp. 14. sect. 3. num. 12. loquens de ijs Auctoribus, qui peccatum habituale explicant per reatum pœnæ, vel per dignitatem pœnæ, qui plurimis gravesque sunt (nam ipse Salas ibi num. 9. 13. & 14. enumerat ultra viginti quatuor) inquit: Qui consequenter dicere debent nullum peccatum mortale, aut veniale tolli, aut re-

mitti totaliter, donec tota pœna reamittatur, aut solvatur, licet mortale dicatur simpliciter remitti, quando desinit imputari ad pœnam æternam, cuius comparatione temporalis pœna fere nulla est. Quam illationem dum facit, hoc ipso censet illam nihil continere contra fidem, nec esse periculosam: nam Doctores Catholici non debent consequenter ad sua principia defendere sequelas absurdas, & contra fidem. Vnde dum aliqua sequela inferitur vt necessaria ex ipsorum sententia ab alio Doctore Catholico, & illa non impugnatur, censetur talis sequela non esse magis absurda, quam sit ipsa sententia. Eandem illationē eisdem fere verbis fecit Ioannes Ger-son Doctor, & Cancelarius Parisiensis lib. de vita spirituali animæ sect. 1. Coroll. 9. canque amplectitur vt probabilem vt vidimus in nostra defensione.

4 Probatur secundo, quia Durandus in 2. dist. 42. q. 3. num. 4. id affirmat disertis verbis, inquit: Dico quod, si peccatum est totaliter remissum nullus reatus omnino remanet, cuius ratio est clara ex ijs quæ dicta sunt supra dist. 23. art. 1. vbi probatum fuit quod peccatum remitti non est aliud, quam ipsum non imputari ad pœnam: cui ergo peccatum est remissum totaliter, illi peccatum non imputatur ad debitum cuiuscunque pœnæ; sed reatus non est aliud, quam debitum pœnæ: ergo cui peccatum est totaliter remissum, in eo non remanet aliquis reatus. Verum est, quod quandoque peccatum remittitur quoad reatum pœnæ æternæ, & fit commutatio in pœnam temporalem; sed tunc peccatum non est totaliter remissum, quia adhuc imputatur ad pœnam aliquam, & remanet aliquis rea-

Probatur 2. ex Durando.

Probatur 1. assumptum ex P. Salas.

reatus; dicitur tamē simpliciter remissum, licet nō totaliter, quia omnis poena temporalis est poena secundū quid per comparationem ad æternam.

Probat
tur 3.
Andræa
de Vega,
& alijs.
5 Probatū tertio; quia gravissimus Theologus Andreas de Vega id ipsum affirmat, & ait id ipsum sensisse meliores Theologos sui temporis: nam lib. 13. in Tridentinū cap. 36. agens de satisfactio-
ne poenitentiali, sic inquit: Quinta pars poenitentiae iuxta seriem nostri decreti satisfactio est, quæ fit per ieiunia ele-
mosinas orationes, & alia pia vitæ spiritualis exercitia. Et ea asseritur à Patribus nō fieri pro poena æterna, quia dimissa culpa nullus remanet reatus ad poenam æternam, sed fieri pro poena temporali, quia non semper cum culpa dimittitur lapsus à gratia Baptismali tota poena pro peccatis debita. Et hinc colligimus in principio huius libri, multo esse aliā reparationem lapsi, per poenitentiam, quam sit iustificatio peccatoris per Baptismū: nā in Baptismo tota simul poena debita pro peccatis remittitur cū culpa. Et quamvis quidā Theologi cōtenderint, ut sicut assertū est à Patribus non fieri satisfactionem pro poena æterna, ita etiā assereretur non fieri pro culpa, quando quidem illa iam nō erat, & ante quam demitteretur, nullum habet locum satisfactio pro ipsa; tamen alij meliores Theologi prævaluerunt, qui sicut scriptura, & Sancti Doctores docent, satisfactiones verè, & propriè fieri pro culpa affirmarunt. Esto enim per contritionē, vel absolutionem culpa sit dimissa, nec maneat quantū ad hoc ut inimicum Deo faciat suum factorem; tamen dimissa non est in totum, sed adhuc manet in imputatione divina: quia Deus eam imputat ad reatum poenæ temporalis, neque ante illius exolutionem, se videndū vult lapsis clare, nec ad regnū suum eos admittere. Unde & Ecclesiā canit ex Machabæorū historia. Sancta, & salubris est cognitio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur: & David licet sciret, sibi adulterij, & homicidij culpas dimissas, tamen quia adhuc illas in conspectu divino timebat manere ut imputarentur ad aliquā poenā fervēter clamabat. Amplius labamē ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Et quis potest negare, Sacerdotes imponere poenas pro peccatis, & iā iustificatos aliquas spōre sua sibi indicere poenas, & eas Domino offerre, ut dimittat, quæ admissērūt peccata? Quare si rogētur omnes fideles, quare animæ iustorū detineātur in Purgatorio? Incunctā ter respondebūt, eas ibi detineri pro peccatis, quæ in via admissērūt. Et quāvis verum sit satisfactiones esse, & fieri pro poena temporali debita pro peccatis eluenda, & delenda, tamē multo verius, & proprius est eas fieri pro expiādis ad plenū, quæ cōmissimus, peccatis. Hucusque Andreas de Vega.

6 Sentit ergo peccatum mortale non esse dimissum in totū seu totaliter, & adequatē, dum manet reatus Purgatorij: Verūque est iuxta illum, & meliores Theologos sui tēporis, culpā mortalem præteritam, & si sit simpliciter, & absolute dimissa, & in ratione mortalis nullo pacto maneat, quia non manet in ordine ad reddendū suum factorē dignū odio inimicabili à poena æterna: tamen non esse totaliter, & adequatē dimissam; sed adhuc manere secundū aliquā rationē culpæ: quia iustus in Purgatorio patitur pro culpa præterita; non patitur autem pro illa quatenus dimissa; quia ut dimissa non reddidit dignum poena; ergo patitur pro illa ut manente aliqua ratione, nimirum in ordine ad faciendū suum factorē dignum in dignatione aliqua levi, & poena temporali. Et non solum id sentiunt isti Doctores, sed efficacissimè probant ex scripturis; quæ si possunt exponi in proprio, ac riguroso sensu, debent ita intelligi. Cum ergo dicant, iustum, cui dimissum est peccatum mortale, adhuc pro culpa sua pati, & posse magis ab illa emundari, signum est illam aliqua ratione manere.

7 Probatū quartō, quia adhuc in schola Divi Thomæ, & in ipsius principijs est probabile peccatum mortale non remitti totaliter, & adequatē in ratione peccati, & culpæ, dum homo ratione illius manet reus poenæ temporalis. Id constabit legenti quæ scripsit Angelicus Doctor ad extremum vitæ suæ nempe 3. part. quæst. 86. articul. 4. ubi docet in peccato mortali esse duo, nempe aversionem ab incommutabili bono, & conversionem inordinatam ad bonum commutabile: ex his autem duobus aversionem se habere deformali in peccato mortali, quia est differentia, per quam differt à veniali, in quo reperitur conversio in ordinata sine aversione: conversionem autem se habere de materiali, & reatum poenæ æternæ consequi aversionem, & per

Probat
tur 4. ex
D. Tho.

per consequens tolli ablata aversione, & manere ea manente; reatum vero ad poenam temporalem consequi ad conversionem inordinatam, & ideo manere; quia manet talis inordinata conversio: aliterque per iustificationem tolli peccatum mortale, quia tollitur illud quod in illo est de formali, nempe aversio; & adhuc post ipsam saepe manere reatum poenae temporalis, quia saepe manet illa inordinata conversio, prout praescindit ab aversione, & est ratio quaedam communis etiam ad peccata venialia. Ipsum audiamus: proponit ibi primum argumentum ijs verbis: Re-
 „mota causa, remouetur effectus: sed culpa
 „est causa reatus poenae, ideo enim est
 „aliquis dignus poena, quia culpam commisit: ergo remissa culpa, non potest
 „remanere reat^o poenae. Cui respondet ijs
 „verbis: Ad primum dicendum, quod
 „culpa mortalis utrunque habet, & aversionem a Deo, & conversionem ad bonum creatum: aversio a Deo est ibi sicut formale, conversio autem ad bonum creatum est ibi sicut materiale: remoto
 „autem formali cuiuscunque rei tollitur
 „species, sicut remoto rationali tollitur
 „species humana. Et ideo ex hoc ipso
 „dicitur culpa mortalis remitti, quod
 „per gratiam tollitur aversio mentis a Deo: remanet tamen illud quod est
 „materiale, nempe inordinata conversio
 „ad bonum creatum.

8 En Angelicus Doctor ut solvat argumentum contendens non posse manere reatum poenae temporalis post iustificationem, quia non manet culpa, quae est causa illius respondet manere reatum poenae temporalis, quia esto aversio peccati mortalis sit ablata per iustificationem, manet tamen conversio inordinata, quae in illo reperiebatur, & haec conversio est causa eiusmodi reatus: ergo sentit per iustificationem non tolli totaliter, & adequatè peccatum mortale, quando manet reatus ad poenam Purgatorii, quia nimirum tunc manet inordinata conversio prout praescindens ab aversione, & secundum praedicatum commune peccati mortalis cum veniali: sub quo conceptu se habet tanquam ratio materialis respectu aversionis, quae est differentia per quam mortale distinguitur a veniali: nam illa conversio inordinata quatenus talis est mala, & est culpa; siquidem peccatum veniale est culpa, & tamen in illo non reperitur nisi sola conversio inordinata: ergo li-

cet iuxta S. Thomam peccatum mortale sub ratione mortalis auferatur totaliter per iustificationem, quia auferitur totaliter aversio, quae in illo se habet ut differentia specifica, & de formali: tamen sub ratione culpae manet quoad aliquid, & ex parte; quia manet quoad conversionem inordinatam, quae ut sic est culpa; & in ordine ad culpam prout praescindit a mortali, & veniali non se habet tanquam materiale illa conversio inordinata, sed se habet tanquam formale: quia culpa ut praescindit a mortali, & veniali nihil aliud dicere potest quam conversionem inordinatam ad bonum commutabile. Et sic ratio conversionis inordinatae, quae respectu peccati mortalis se habet tanquam materiale, quia se habet ut genus: respectu peccati ut sic, & ut praescindentis a mortali, & veniali, se habet tanquam formale, quia est differentia essentialis, per quam peccatum, ut sic differt a non peccato. Totum hoc constat ex eodem D. Thoma ibidem in corpore post quam enim dixit, quod ex parte aversionis consequitur peccatum mortale reatus poenae eterne subdit: ex parte etiam conversionis ad bonum commutabile, in quantum est inordinata, consequitur peccatum mortale reatus alicuius poenae, quia inordinatio culpae non reducitur ad ordinem iustitiae nisi per poenam: iustum enim est ut qui voluntati suae plus indulget, quam debuit, contra voluntatem suam aliquid patiatur, sic enim erit aequalitas. Vnde Apo-
 „calys. 18. dicitur, Quantum glorifica-
 „vit se, & in delictis ruit tantum datè
 „illi tormentum, & luctum: quia tamè
 „conversio ad bonum commutabile est
 „finita, non habet ex hac parte pec-
 „catum, quod debeatur ei poena aeterna. Vnde si sit inordinata conversio ad
 „bonum commutabile sine aversione a Deo, sicut est in peccatis venialibus,
 „non debetur peccato poena aeterna, sed
 „temporalis. Sentit ergo Ang. Doct. per iustificationem destrui peccatum mortale, quia destruitur aversio quae se habet sicut formale in illo: non tolli tamen omnem rationem culpae, sed adhuc manere aliquam rationem culpae, nempe conversionem illam inordinatam ad bonum commutabile sub eo conceptu in quo convenit cum peccato veniali. Et sicut iuxta omnes totaliter tollitur reatus poenae aeternae, & tamen non tollitur totaliter reatus poenae; ita iux-

iuxta ipsum totaliter tollitur reatus peccati mortalis, non tamen tollitur totaliter reatus peccati.

9 Id ipsum multo ante docuerat in 2. dist. 42. quæst. 1. art. 2. ad 5. ijs verbis: In peccante sunt duo defectus, unus, qui est in ipso actu peccati, secundum quod aliquis limites legis divinæ, & rationis rectæ transgreditur. Alius est in ipso peccante, privatio virtutis ex prior defectu actus inducta: quamvis autem dum aliquis gratiam recuperat, secundum defectus tollatur, non tamen ex toto primus sublat⁹ est, quia oportet, ut quantum voluntati suæ obedivit præter legem Dei, tantum etiam in contrarium recõpenset, ut sic iustitiæ servetur æqualitas: & ideo post gratiã recuperatã iniungitur satisfactio, & est adhuc homo reus tempore talis pœnæ. Eandẽ doctrinã reperit in 4. dist. 14. q. 2. art. 4. in corpore ibi in peccato duo possunt cõsiderari, scilicet ipsa inordinatio, quæ in actu est, & macula, quæ ex actu inordinato cõsequitur in anima, & secundum hoc peccatum dupliciter remittitur: quia ex ipsa act⁹ inordinatio, ne homo quantum in se erat, iniuriã Deo faciebat, ideo ex parte illa peccatum remittitur secundum quod inæqualitas prædicta iniuriæ ad æqualitatem iustitiæ reducitur, quod facit pœnitentiam, in quantum est virtus quædam per suum actum, sed ex parte maculæ peccatum remittitur per gratiam, quæ formaliter maculam tollit. Ergo sentit S. Thomas per iustificationem non remitti totaliter, & adæquatè peccatum, nempe quoad utranque rationem, nisi contritio sit tanta, ut tollat inæqualitatem iniuriæ adæquatè: esto simpliciter, & absolute remittatur, quatenus totaliter tollitur macula consistens in privatione gratiæ ad quam consequitur reatus pœnæ æternæ.

10 Et vero hanc fuisse eius mentem efficaciter cõprobare possumus primo ex Thomistarum Principe, & literalissimo Angelici Præceptoris interprete Capreolo in 4. dist. 14. quæst. 1. art. 1. in quo inquit, utrum Sacramentum pœnitentiæ possit tollere culpã manente reatu & ponit eandem rationẽ dubitandi, seu idem argumentum, quod adducit Divus Thomas 3. part. quæst. 86. art. 4. ubi agit eandem quæstionem, & nos supra retulimus. Et ponit tertiam conclusiõnem ijs verbis: Sacramentum pœnitentiæ quandoque tollit culpam, & totum reatũ, quandoque tollit culpam manen-

te aliquo reatu. Quã conclusiõnẽ probat multis autoritatibus D. Thomæ, præsertim duab⁹ prioribus à nobis adductis; quib⁹ relatis sic concludit ad finem illius articuli primi: Ex quib⁹ potest fortiori tali ratio pro conclusiõne: reatus peccati non tollitur totaliter per Sacramentum pœnitentiæ, nisi amota omni inordinata aversione, & cõversione peccatis: sed hæc duo quandoq; amoventur in Sacramento pœnitentiæ (videlicet quando dolor est tam intensus, ut extinguat omnẽ reatũ pœnæ) quandoque prius sine secundo: ergo quandoque tollitur totaliter reatus peccati, quandoque non. Ergo sentit expressè, non tolli totaliter, & adæquatè reatum peccati, quando manet reatus ad pœnam Purgatorij: quia tunc tollitur quidem inordinata aversio non tamen tollitur totaliter inordinata conversio peccantis.

11 Secundò probatur ex Patribus Carmelitanis in suo cursu Theologico tom. 4. de peccatis quæst. 87. tract. 13. disp. 17. dub. 1. §. 3. num. 18. Vbi ad explicandum quo pacto possit esse verum quod Divus Thomas docuit, nempe licet semper in iustificatione tollatur peccatum mortale quoad aversionem, maneat tamen sæpè quoad inordinatam conversionem, inquit: Pro quo nota peccatum mortale actuale, licet physice per transeat finita actiõne, manere tamen moraliter quousque per pœnitentiam retractetur, ob idque disp. præcedenti num. 74. diximus terminum à quo iustificationis non esse solum peccatum habituale consistens in gratiæ privatione, sed includere etiam suo modo ipsum peccatum actuale præteritum moraliter permanens, quæ quidem permanentia per ipsam iustificationem destruitur, secundum quod per eam formaliter, vel virtualiter retractatur, & iuxta gradum illius retractationis. Vnde ut tollatur omnino nihilque eius remaneat, oportet ut retractetur, quoad totum quod in eo fuit: si vero quoad aliquid non retractetur, permanebit quoad hoc moraliter, etiam post iustificationem. Deinde nota, in prædicto peccato fuisse simul, & conversiõnẽ ad bonum commutabile, & aversionem à Deo sine ultimo: & quamvis utraque hæc ratio sit mortaliter peccaminosa; tamen conversio non habet quod sit mortalis, præcisè; ut conversio est; sed in quantum est inductiva aversionis,

Probat⁹
tur ex
PP. Car⁹
melitis
Disca⁹
latis

Hanc fuisse mentem D. Thomæ probatur ex Capreolo.

seu

seu in quantum est conversio averfiva. Vnde si consideretur precise ut est conversio ad bonum commutabile præscindendo ab eo quod sit averfiva à Deo, quamvis adhuc prout sic sit inordinata, non tamen hæc inordinatio precise ex hoc capite ad rationem culpæ mortalis pertingit, sed est etiam communis peccato veniali, in quo invenitur conversio ad commutabile bonum inordinata, & peccaminosa.

12. Ex quo fit, quod licet in quolibet iustificatione, dum gratia infunditur, & peccatum habituale aufertur, retractetur etiam peccatum actuale præcedens, quantum ad illud quod habeat averfionis, seu conversionis averfivæ, quia hæc ratio non retractata est omnino cum gratia impossibilis; non tamen necesse est, quod retractetur etiam quantum ad conversionem secundum se precise sumptam; quia talis ratio cum prædicta præcisione non repugnat gratiæ ut cernitur in peccatis venialibus. Vnde adhuc post iustificationem potest moraliter permanere, quousque voluntas per pœnam, & mortificationem assumptam tantum sibi displiceat, tantundemque gustus, & delectationis sibi adimat, quantum indulserat per prædictam conversionem, sicque omnino illam retractet, & eius de ordinationem ad debitum ordinem reducat. Quod si in ipsa iustificatione maximo aliquo dolore id fiat, ut aliquando contingit, manebit ex tunc retractata, & abolita eiusmodi conversio sin minus ut regulariter fit, durabit moraliter, absolvenda citius vel tardius iuxta fervorem actuum *penitentia subsequentium*. Hæc illi qui statim num. 19. dicunt. *Sanctum Doctorem nomine conversionis*, manentis post sublatam averfionem culpæ mortalis non intelligere aliquid sive positivum, sive privativum, quod tunc physicè permaneat, sed peccatum actuale præteritum non retractatum quantum ad conversionem ad bonum commutabile cum præcisione sumptum, adeoque permanens moraliter quoad talem conversionem; asseruntque hanc rationem sic moraliter permanentem fundare reatum *pœnæ temporalis*. Ergo iuxta D. Thomam, & iuxta Patres Carmelitas quoties post iustificationem à peccato mortali manet quis debitor pœnæ temporalis, manet moraliter conversio ad bonum commutabile inordinata, & peccaminosa, quæ sit fundamentum illius reatus; ergo tunc

non remittitur adæquatè, & totaliter peccatum, quoad omnem rationem inordinatam, & peccaminosam; sed remittitur totaliter conversio, quatenus averfiva, & manet quatenus conversio inordinata, nimirum secundum conceptum communem ad peccatum veniale.

13. Tertiò probatur ex Illustrissimo Araujo tom. 2. in 3. part. quæst. 86. art. 4. dub. 1. num. 14. ubi ait: Dico secundo: ratio, & causa, ob quam post dimissam culpam manet in homine reatus pœnæ temporalis, precise est inordinata conversio, quæ ad ordinem divini iustitiæ non reducitur, quousque debita exhibetur pro pœna temporali satisfactio. Hæc autem inordinata conversio manens inoraliter post iustificationem habet formaliter rationem culpæ iuxta hunc Authorem, ut constat ex ijs quæ dicit ibidem num. 16. ad secundam objectionem, his verbis: Quamvis formalis ratio malitiæ conveniat actui humano ab averfione primordialiter ut in solutione ad primum innuit Divus Thomas: tamen non sola averfio, sed etiam conversio habet rationem culpæ, & mali moralis, & cum reatus pœnæ debetur culpæ, ideo tam averfioni, quam conversioni, aliquis reatus debetur, illi quidem solus reatus pœnæ damni, ut patet in parvulis, quibus pro peccato originali; quod in sola averfione à Deo, sive privatione originalis gratiæ consistit sola pœna damni, id est carentia divinæ visionis debetur; huic vero pœnæ sensus, sive temporalis per se loquendo, sive per accidens, ut perpetuitati coniuncta ob culpæ irreparabilitatem videtur. Hæc ille, qui num. 10. §. Tertiò, testatur, hanc esse sententiã D. Thomæ, Durandi, Caietani, & Soti: ergo iuxta hunc Authorem quoties post iustificationem manet reatus ad pœnã Purgatorii, toties manet moraliter aliqua ratio culpæ fundans illū reatū, & constituens hominē dignū radicaliter pœna temporali, nepe conversio inordinata, & peccaminosa, separata tamē à ratione averfionis, quæ omnino destruitur per iustificationem: ergo tunc per iustificationem non remittitur totaliter, & adæquatè peccatū quoad omnem rationem malitiæ: implicat enim esse totaliter remissum quoad omnem rationem culpæ, & adhuc manere secundū aliquam. Indque significavit Magister Soto in 4. dist. 15. q. 1. art. 4. §. *Argumenta Hæreticorum* in fine illis verbis: *Quare per hoc dicitur sim-*

Probat-
tur ex Il-
lustrissis
mo Arau-
jo.

,, pliciter tolli culpam quod tollitur aver-
 ,, sio per pœnitentiam, sed tamen non tol-
 ,, litur omnino inordinata conversio ad
 ,, creaturam, pro qua ideo debetur rea-
 ,, tus pœnæ temporalis.

Proba-
 tur ex P.
 Esparça:

14 Quartò probatur ex P. Marti-
 no de Esparça, doctrinæ D. Thomæ stu-
 diosissimo q. 96. de Sacramentis, quæ est
 de reviviscentia meritorum, pag. 360.
 ,, in responsione ad 4. ibi: Peccatum sub
 ,, hoc conceptu (nempe sub conceptu
 ,, conversionis ad creaturam, & delectatio-
 ,, nis circa illam nō permessa) est quid pos-
 ,, sitivum, ideoque potest manere aliqua-
 ,, liter, & inducere pœnam aliquā tempo-
 ,, rale, non obstante iustificatione, per quā
 ,, solū aboletur, & extinguitur totaliter,
 ,, quatenus est aversio à Deo, & habet
 ,, vim inducendi pœnam æternam. Qui
 auctor perspicuè, sentit peccatū non sem-
 per deleri totaliter, & adæquatè per iusti-
 ficationem quoad omnem rationē pecca-
 minosam, quam includit nempe quoad
 conversionem inordinatam, & aversio-
 nem, sed solum deleri totaliter cum restri-
 ctione, nempe sub vna determinata ra-
 tione aversionis, quæ est conceptus nega-
 tivus. Quod sufficit, ut simpliciter, & ab-
 solutè illud peccatum sit remissum, quia
 quod manet est ferè nihil respectu eius,
 quod ablatum est. Hinc non possum non
 mirari, quod hic Auctor citetur con-
 tra nos, eo quod dum agit personam alie-
 nam, & proponit quartum argumentum
 contra conclusionem certam inter Theo-
 logos de reviviscentia meritorum, vide-
 tur innuere, spectare ad fidem Catholi-
 cam, quod post dimissam totaliter cul-
 pam tam mortalem, quam venialem,
 maneat sæpè reatus pœnæ temporalis:
 mens enim eius non est colligendas ex-
 ijs, quæ scribit dum proponit argumen-
 ta contra suam conclusionem, sed dum
 resolvit quæstionem, & ad argumenta re-
 spondit. Quod autem pro nobis stet, sic
 ostenditur: non potest prudenter affir-
 mari esse dignam censuram hanc proposi-
 tionem: Peccatum veniale nequit esse
 ,, totaliter, & adæquatè remissum manē-
 ,, te reatu ad aliquam pœnam Purgatorij
 ,, ipsi debitam. Si semel non sit digna cen-
 sura ista alia: Peccatū mortale nequit esse
 ,, totaliter, & adæquatè remissum, manē-
 ,, te reatu ad aliquā pœnā Purgatorij ipsi
 debitam. Atqui ex hoc Auctore neutiquā
 colligi potest esse dignam censuram hanc
 propositionē secundā, cum potius ex illo
 colligatur esse verā: ergo neutiquā colligi

potest ex hoc Auctore propositionē pri-
 mam esse dignam censuram: imò à paritate
 colligetur esse probabilem.

15 Quinto eam fuisse mentem D.
 Thomæ, agnoscit P. Vazquez tom. 4. in
 3. p. q. 94. art. 1. dub. 2. n. 5. & 6. licet eam
 difficilè existimet, & modestè impugnet:
 agnoscit P. Suarez tom. de Pœnit. q. 88.
 art. 4. in commentario illius articuli, licet
 difficilem appellet. Agnoscit etiā Aversa
 tom. de Sacramentis, quæst. 3. de Pœnit.
 sect. 1. pag. 439. §. *Sexto difficiliori ratio-*
ne. Esto eam impugnet.

Proba-
 tur ex P.
 Vazq.

SECTIO SECVNDA.

Ultior nostra sententia probatio.

16 **P**ROBATVR præterea non
 remitti totaliter, & adæqua-
 tè peccatum mortale per pœ-
 nitentiam, quando adhuc pœnitens ma-
 net reus pœnæ Purgatorij, auctoritate D.
 Augustini tom. 4. lib. de vera, & falsa pœ-
 nitentia, cap. 18. ibi: Prius purgandus est
 ,, igne purgationis, qui in aliud sæculum
 ,, distulit fructum conversionis: hic autē
 ,, ignis, etsi æternus non sit, miro tamen
 ,, modo est gravis: studeat ergo quilibet
 ,, sic delicta corrigere, ut post mortem
 ,, non oporteat talē pœnā tolerare. Quæ-
 ,, dam enim peccata sunt quæ sunt morta-
 ,, lia, & in pœnitentia fiunt venialia, non
 ,, tamen statim sanata: ergo sentit Augu-
 stinus quod quoties per pœnitentiā ita re-
 mittitur peccatū mortale, ut pœnitēs ma-
 neat adhuc debitor pœnarū Purgatorij,
 illud peccatū non remittitur totaliter, &
 adæquatè in ratione peccati, sed ex morta-
 li habituali fit veniale habituale. Quæ est
 optima illatio ex principijs ipsius Augu-
 stini, qui (ut testatur Bellarminus lib. 5.
 de amissione gratiæ, c. 7. §. *Ad hac respon-*
sio) ponit peccatum habituale in reatu, id
 est dignitate ad pœnam, quia apud Augu-
 stinū peccata transferunt actu, & manent
 reatu, quatenus ratione peccati præteriti
 manet homo reus, id est dignus pœna de-
 bita tali peccato. Vnde sicut per pœnitē-
 tiam, & iustificationem aufertur dignitas
 ad pœnā æternā, & nihilominus relinqui-
 tur dignitas ad pœnā temporalem ita ex
 mente Augustini remittitur reatus culpæ
 gravis, & relinquitur reatus peccati levis,
 & sicut dignitas ad pœnā infinitā quoad
 durationem fit dignitas ad pœnam fini-
 tam, ita peccatum mortale habituale
 fit veniale, nimirum, æquivalenter,
 quia

Proba-
 tur non
 remitti
 totaliter
 & adæ-
 quatè
 mortale
 per pœ-
 nitentiā
 quando
 remanet
 reatus
 Purgato-
 rij.

quia is, qui post iustificationem à mortali, v.g. ab homicidio, manet reus decem dierum Purgatorij, perinde se habet, ac iustus, qui ob culpam venialem commissam est reus decem dierum Purgatorij, eandemque terminat offensionem, & indignationem levem Dei. Adducit illam auctoritatē Augustini Magister sententiarum in 4. dist. 20. §. *Si vero queritur de illis.*

Confir-
matio.

17 Confirmarique posset hæc doctrina Augustini: nam hominem esse dignum pati poenam Purgatorij propter culpam mortalem, quam commisit, & à qua iustificatus est, est aliquod malum; ac non est malum poenæ: ergo malum culpæ: ac non malum grave; ergo malum leve culpæ: ergo quoties per iustificationem non tollitur totaliter dignitas ad poenam, sed tollitur dignitas ad poenam æternam, & relinquitur dignitas ad poenam temporalem Purgatorij; non tollitur adæquatè, & totaliter culpa præterita in ratione culpæ, licet totaliter tollatur in ratione mortalis: quia licet nullo modo maneat in ratione mortalis, id est, in ratione reddentis hominem dignum poena æterna damni, & sensus, manet tamen in ratione culpæ, quia manet in ratione reddentis hominem dignum poena temporali damni, & sensus ergo tunc culpa mortalis habitualis fit venialis. Quod hominem esse dignum poena Purgatorij ratione peccati mortalis, à quo iustificatus est, non sit malum poenæ. Suadetur primo, quia Deus amat malum poenæ, nempe ipsam poenam Purgatorij, non amat autem dignitatē ad poenam Purgatorij, sicut nec dignitatē ad poenam inferni: etsi enim puniri nō sit malum, ac malum est esse poena dignum, ut docet Dionysius 4. de divinis nominibus. Quod perspicue docet D. Thom. 1. 2. q. 87. art. 1. ad 1. ubi ait: *Pœna quidem iusta esse potest, & à Deo, & ab homine infligita: unde ipsa pœna nō est effectus peccati directè, sed dispositivè: sed peccatum facit hominem esse reum pœnæ, quod est malum;* dicit enim Dionysius 4. de divinis nominibus: *Quod puniri non est malum, sed fieri pœna dignum.*

18 Suadetur secundò, quia sola culpa est, quæ potest hominem reddere dignum poena: nam poena est correlativum culpæ: ergo culpa præterita est forma, à qua homo iustificatus redditur dignus pati poenam Purgatorij; sed non culpa præterita, quatenus omnino remissa, & nullo modo moraliter manens in ratione culpæ: quia culpa præterita, quatenus remissa, & iam nō manens moraliter, nequit redde-

re dignum poenæ: ergo culpa præterita, quatenus nō remissa, sed aliquo modo manens in ratione culpæ: ergo licet per iustificationem culpæ mortalis in ratione mortalis omnino remittatur, non tamen remittitur totaliter, & adæquatè in ratione culpæ; sed adhuc manet quoad aliquam rationem culpæ, nempe secundum conceptum commune sibi cum culpa veniali merenti totidē dies Purgatorij; ergo probabilis est propositio Augustini intellecta, ut sonat: *Quædam peccata sunt mortalia, & in poenitentia fiunt venialia.* Et hinc elucet quantā vim habeat doctrina D. Thom. supra expensa, quod scilicet ideo homo post iustificationem manet reus poenæ Purgatorij, quia licet per iustificationem tollatur aversio peccati mortalis, nō tamē semper tollitur conversio inordinata ad bonum commutabile, quod perinde fuit, ac si diceret, propterea hominem iustificatum sæpè manere dignum poena temporali Purgatorij, quia quamvis per iustificationem necessario deleatur peccatum præteritum, quatenus mortale, quia quatenus tale dicitur tanquam formale aversionem à bono incommutabili, tamen nō semper tollitur adæquatè quatenus peccatum; quia sæpè manet quatenus conversio inordinata, sub quo conceptu est peccatum, & culpa. Elucet, inquam, quantā vim habeat doctrina D. Thom. quia fundatur in eo principio, quod reatus poenæ, vel imbibit, vel supponit dignitatē poenæ, nemo enim est debitor poenæ, cuius dignus non est: ergo nequit manere reatus poenæ, quin maneat dignitas poenæ; sed dignitas poenæ est formalissimè malum culpæ: ergo in tantum manet quis obligatus ad poenam propter culpam præteritam, quatenus illa non est omnino deleta, sed manet secundum aliquam rationem, secundum quam fundet illum reatum: quæ ratio iuxta S. Thomam est conversio inordinata ad creaturam, prout præscindit ab aversione.

19 Quod ulterius elucet, nam dignitas radicalis poenæ, nec ratione nostra potest distingui à culpa, dignitas radicalis physice existens à culpa physice existenti, dignitas radicalis moraliter perseverans à culpa moraliter perseverante. Dignitas autē proxima, seu debitum proximū poenæ necessario supponit dignitatem, & debitum radicale: sicut enim non stat aliquem esse proximè potentem intelligere, quin sit radicaliter potens; non stat aliquem esse proximè dignum, & debitore poenæ, quin sit radicaliter dignus, & debitor: ergo quoties post iustificationem manet reatus

pœnæ, id est, debitum proximum pœnæ, toties post iustificationē manet dignitas radicalis ad pœnam. Sed dignitas radicalis ad pœnam est malū culpæ: ergo toties post iustificationem manet malum culpæ: nempe conversio inordinata, & peccaminosa ad bonum commutabile separata ab aversione, quæ est differentia constitutiva peccati mortalis.

20 Nec est difficile intelligere,

Potest quod peccatum mortale maneat moraliter quoad rationem peccati, quin maneat peccatū quoad rationē peccati mortalis: sicut non est difficile intelligere, quod reatus pœnæ consecutus ad mortale, maneat quatenus reatus pœnæ, & desinat esse quatenus reatus pœnæ æternæ, & sicut votū de ingrediendo religionē strictissimā si relaxetur peccati, quoad vim obligandi ad religionē strictā, quin maneat quoad vim obligandi ad statū religionis; definit quoad differentiam specificam ab alijs votis, & manet quoad rationem communem voti Religionis. Vnde nullam vim habet obiectio illa, quā viri alioquin magni formant contra hanc sententiam D. Thomæ, nimirum quod sicut dum peccatum mortale physicè existat, conversio est inseparabilis ab aversione; ita debeant esse illæ rationes inseparabiles in ordine ad perseverantiam moralem; constat enim hanc obiectionem esse nullam ex instantijs modo adductis: nam dū peccatum physicè existit, inseparabilis est reatus pœnæ temporalis à reatu pœnæ æternæ, & tamen quoad perseverantiam moralem non ita res se habet. Et ratio à priori est, quia Deus potest cedere iuri, quod acquirit per peccatū mortale, quatenus avertit à bono incommutabili, quin cedat iuri quod acquirit per illud quatenus est conversio inordinata ad bonum commutabile, seu cedere iuri, quod acquirit per peccatum mortale, quatenus mortale, & secundum differentiam specificam per quam differt ab omni veniali; retento iure, quod acquirit per illud, quatenus peccatum, & secundum rationem communem, in qua convenit cum veniali. Quo posito, desinet perseverare peccatum illud, quatenus erat mortale, & aversivum à Deo; & manebit, quatenus erat peccatum, & conversivum ad bonum commutabile, quæ est sententia D. Thomæ.

21 Hinc facile, enervatur argumentum, quod aliqui Doctores contorquent contra illā sententiā D. Thomæ, nam si nomine conversionis inordinatæ

(inquiunt) intelligatur ipsa malitia moralis, quæ in commissione peccati fit, & hæc dicitur superesse post iustificationē, hoc est falsissimū, & cōtra sanā doctrinam, quia culpa mortalis integrā remittitur; enervatur, inquā, nam nomine cōversionis inordinatæ manentis moraliter post iustificationem, etsi intelligatur malitia mortalis, nō tamē secundū conceptū malitiæ mortalis, & aversivæ, sic enim omnino ablata est, sed secundū conceptū malitiæ præcisum à malitia gravi, & mortifera; sub quo cōceptu manet, quia licet peccatū sit destructū, quatenus reddebat dignum pœna æterna suum factorem, tamē manet quoad vim reddendi dignum pœna aliqua damni & sensus, sub quo conceptu est malitia, & culpa; quia pœna correspondet culpæ.

22 Nec hæc sententia favet hæreticis nostri temporis asserentibus peccata nō aboleri, sed regi. Vt enim testatur P. Suarez disp. 9. de Pœnit. sect. 4. n. 17. cum Bellarmi. lib. 2. de iustificatione, cap. 9. illi volebant peccata vera manere in homine iustificato, Deum tamen illa non punire, & perinde segetere cum homine, ac si peccatum non esset, & insuper assererant iustificationem peccatoris fieri per solam peccatorum remissionem sine iustitia inhærente. Vtrumque autē procul est à sententia illa; iuxta quam peccata mortalia vere destruuntur, & abolentur, & eradicantur, & in ratione mortalium nullo pacto manent, quia per interiorem renovationem, & coniunctionem hominis cum Deo mediante gratia tollitur aversio illa, quæ se habet vt formale in peccato mortali, & est differentia specifica eius, per quam distinguitur à veniali: licet maneant secundum quid, & secundum conceptum conversionis inordinatæ, qualis reperitur in venialibus: aliqua autem ratio malitiæ, & culpæ debet manere, vt maneat reatus pœnæ: nec enim vt aliqui volunt, reatus pœnæ dependet solum à culpa in fieri, non autem in conservari: ipse enim reatus pœnæ in recto in voluit ipsam culpam præteritā, ideo enim modò sum dignus pœna, quia peccavi: nō in voluit autem illam, quatenus iam omnino destructam, & remissam, quia propter culpam vt remissam, non debetur pœna; nec vt præscindentem à permanentia morali, & destructione: ergo in voluit illam vt permanentem moraliter secundū aliquam rationem culpæ; hæc enim est, quæ facit dignum pœna.

Hinc

23 Hinc deducitur per iustificationem tolli quidē totaliter, & adæquate maculam consistentē in privatione gratiæ: non tamen maculam consistentem in actu præterito, ut moraliter perseverante in ordine ad iram, & indignationem divinam: hæc enim macula etū simpliciter, & absolutē sit ablata, non tamen omnino. Dum enim homo manet dignus arceri à possessione summi boni, manet aliquo modo maculatus: quia sicut hominem sua culpa esse dignū carere in æternum possessione summi boni, est macula gravis, quæ animam simpliciter deturpat, & fœdā reddit; ita esse sua culpa dignū arceri ad tempus, est macula levis, quæ elui debet Purgatorij flammis, ut anima appareat pura in patria Cœlesti non habens maculā, nec rugam. Id quod perspicuē docet D. Thomas 4. contra gent. c. 91. n. 4. *Ad visionem, inquit, Dei creatura rationalis elevari non potest, nisi totaliter fuerit depurata.* Vnde Sap. 7. dicitur: *Quod nihil iniquitatum in illam incurrit.* Et Isaia 35. dicitur: Non transivit per eam pollutus. Polluitur autem anima per peccatum, in quantum rebus inferioribus in ordinem re coniungitur: à qua quidem pollutio, ne purificatur in hac vita per pœnitentiam, & alia Sacramenta. Quandoque vero contingit quod purificatio talis nō totaliter perficitur in hac vita, sed remanet adhuc debitor pœnæ: oportet igitur ut post hanc vitam purgetur, antequam finale præmiū cōsequatur. Vnde ex mente D. Thom. sicut dum Deus remittit peccatū mortale, commutat dignitatē pœnæ æternæ in dignitatem pœnæ temporalis, quatenus aufert illam, & relinquit istam. Ita in eodē sensu commutat maculā gravem in levem, quatenus aufert peccatum in ratione graviter maculantis, & relinquit in ratione maculantis leviter.

SECTIO TERTIA.

Solvitur quædam obiectio contendens à paritate peccati venialis posse remitti mortale quoad culpam, manente reatu ad totam pœnam.

24 **C**ONTRA nostram sententiam sic obijcies: potest dimitti peccatum veniale quoad culpam, manente reatu ad totam pœnam: ergo pariter poterit remitti culpa mortalis, manente reatu ad totam pœnā. Antecedens probatur; nam ut docet com-

muniore sententia cum P. Suarez disp. 114 de Pœnit. sect. 4. & cum P. Vazquez 3. p. q. 87. art. 1. dub. 2. num. 17. venialia, cum quibus decedit iustus, remittuntur statim in instanti separationis animæ à corpore per actum ferventissimæ charitatis, quo anima toto conatu fertur in Deum detestando omnes culpas veniales contractas, & non dū dimissas, & tamen ut ostendunt P. Suarez ibidem num. 18. & P. Vazquez num. 22. in illo instanti nulla pœna Purgatorij remittitur ex vi illius contritionis. Rationem reddit Suarius, quia statuit Deus tempus huius vitæ ad satisfaciendum per nostros actus, vel pœnas huius vitæ; tempus autem vitæ futuræ ad sustinendam condignam pœnam ignis. Sicut autem in instanti mortis extrinsecè finitur hæc vita, & intrinsecè incipit alia, ita in illa iam non habet locum modus satisfaciendi huius vitæ, sed intrinsecè incipit satis passio per Purgatorium ignem. Vazquez vero etiam reddit rationem cur possit remitti tota culpa, manente reatu ad integram pœnam; nam actus ille contritionis perfectæ elicited in instanti mortis rectificat voluntatem & per se ipsum in genere causæ formalis tollit maculam veniale, quæ resultavit ex culpa veniali commissa in alia vita, & non retractata ibi: At vero illa contritio nequit in illo instanti esse satisfactio pro pœna, seu nequit anima per illā satisfacere, ut minuatur pœna aliās peccato debita, quia hoc postulat illā contritionē esse in homine adhuc existente in via merēdi, quia est genus quoddā meriti existētis adhuc in agone, alia autē vita non est, sed hæc, quæ est quasi palestra pugnantiū pro premio. Adiungitque rationem aliam absurdo; quia si ibi actus charitatis pro pœna satisfacit (cum ibi sit ferventior, quam in via, & continuo duret, paruo tempore minueret pœnam, aut tolleretur omnino, quod est apertē falsum.

25 Respondeo primò, antecedens esse falsum, quia iam disputatione præcedenti latè probavimus impossibile omnino esse, quod peccatū veniale sit totaliter, & adæquatè remissum quoad reatū culpæ, manente reatu ad aliquā pœnam Purgatorij. Secundo respondeo admissio antecedenti, negando consequentiā: nam si peccatum veniale dimittitur, manente reatu quoad totā pœnam, ideo est, quia macula illa tollitur per mutationē intrinsecā ipsius animæ rectificantem ipsam, & auferentem obliquitatem inductam per culpam;

Quomodo remittatur venialia cū quibus iustus decedit, iuxta Suarium, & Vazquez.

Negatur paritas.

nec aliter potest tolli, nepe per condonationem extrinsecam: ac proinde tolli illā maculam non est Deum cedere iuri, quod per peccatū veniale acquisivit ad puniendum iustum venialiter peccantem pœna temporali damni, & sensus. Ex quo fit ablata macula manere ius in Deo acquisitum ratione culpæ venialis ad differendam collationem gloriæ, & infligendi pœnam ignis. Hinc autem minimè inferretur posse peccatum mortale remitti quoad culpam, manentē reatu ad integrā pœnam: nam si vel Deus remittit culpā mortalem per mutationē intrinsecā ipsius peccatoris, nempe per infusionem gratiæ, vel per condonationē extrinsecam. Si primū, implicat in terminis, maculā mortālē deleri, & tamen hominē manere dignum pœna æterna damni, & sensus: quia ipsa infusio gratiæ delens maculā reddit hominē dignum æterna gloria, implicat autem simul hominem esse dignum æterna gloria, & dignum pœna æterna damni, & sensus, alioqui simul esset dignus habere æternam gloriam, & illa carere. Si secundum etiam sequitur similis repugnantia: nam Deus ratione peccati mortalis solum acquisivit ius ad puniendum peccatorem propter culpam: quare eatenus potest cedere iuri acquisito per peccatum mortale, quatenus cedit iuri puniendi: implicat ergo Deū cedere iuri acquisito per peccatum, & tamen manere cum iure ad inferendam totam pœnā damni, & sensus. At manente in homine reatu ad totā illam pœnā manet in Deo ius ad illā inferendam: ergo implicat Deum remittere culpam mortālē per condonationem extrinsecam, nimirū, cedendo iuri acquisito per peccatū, & tamen hominē adhuc manere dignum tota pœna correspondēti ipsi peccato.

26 Sed interrogabis, cur Deum conferre homini gratiam iustificantem à peccato mortali, sit cedere iuri principali acquisito per mortale: & tamen Deum conferre gratiam iustificantem à veniali, nempe actū charitatis, non sit cedere iuri principali acquisito per veniale? Respondeo rationem esse, quia forma iustificans à mortali, nempe gratia habitualis reddit hominem dignū vita æterna, & carentia pœnarum inferni sub conditione, quod decedat in gratiam: implicat autem esse ita dignum, & simul esse reum pœnæ æternæ damni, & sensus. At forma iustificans à peccato veniali, nempe actus perfectæ dilectionis, vel charitatis non reddit animā

dignā ingredi statim cœlum, & carere in alia vita pœna Purgatorij: quia hanc dignitatem non tribueret illi etiā si esset elicitā in hac vita: si autem tribueret hanc dignitatem non posset Deus remittere peccatum veniale quoad culpam manentē reatu quoad totam pœnam.

27 Sed rogabis an casu, quo Deus remitteret peccatum veniale per extrinsecā condonationē, possit remittere illud, quoad culpam, manentē reatu quoad totā pœnam? Respondeo id implicatoriū esse: quia si Deus condonat extrinsecē peccatū, hoc præstat cedendo alicui iuri acquisito per peccatum: Deus autē per peccatū veniale nō acquirit aliud ius adversus hominē iustum peccantē, nisi ius infligendi illi aliquod malū pœnæ propter illā culpam: ergo nō potest Deus remittere peccatū veniale per condonationem extrinsecam, nisi cedendo iuri infligendi pœnā. Sed vbi manet reatus ad totā pœnā, Deus non cessit iuri infligendi aliquā: ergo vbi manet reatus ad totam pœnam, Deus non condonavit extrinsecē peccatū veniale. Videturque non posse Deū cōdonare extrinsecē peccatū, nisi cedendo iuri ad totā pœnā: cū non detur ratio, cur cessio iuris ad infligendā vnam partem pœnæ, potius quam aliā sit remissio peccati venialis quoad maculā, & culpam. Quare in sententia admittente condonationem extrinsecam dici potest, ac debet Deum remittere illā cedendo iuri ad infligendam pœnā damni, & sensus debitam veniali in Purgatorio.

28 Obijcies præterea contra nostram sententiam: Potest Deus remittere peccatū mortale quoad culpā, & tamen punire peccatorem pœna æterna damni: ergo falsa est nostra sententia. Probatur antecedens: potest Deus infundere gratiam homini peccatori, & sic remittere illi peccatū. Et hoc non obstante, postea privare illū gloria: quia infusio gratiæ non necessitat metaphysicē Deum ad conferendū homini gloriā: ergo similiter poterit, dimisso peccato, negare homini gloriā in æternū propter culpam. Admisso antecedenti, nego cōsequentiam: nam esto Deus posset separare in æternum gratiā à gloria, non tamen in pœnam peccati dimissi per infusionem gratiæ, nam implicatoriū est, ut dimisso peccato maneat Deus cum eodem iure ad odiū habendum hominem propter culpā, quod habebat antecederet ad remissionem peccati, quia dum homo erat peccator tribuebat Deo ius ad odiū

An 'admissa cōdonatio, ne extrinsecā, posset Deus remittere peccatum veniale quoad reatum culpæ, & non pœnā? Resp. negativē

Obiect.

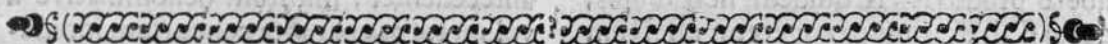
Dimisso mortali, nequit Deus privare hominem gloria propter illud.

ini.

inimicitie: quod ius maneret, si adhuc remisso peccato per infusionem gratiæ, posset Deus velle in æternum separare hominem à sui consortio, & communicatione propter culpam: hoc enim est odiū strictissimū inimicitie; si semel De^o potest stricto odio inimicitie aversari peccatorem: Deum enim velle homini, ut sit in æternum infelix, & summè miser; est illum odio maximo aversari: & sanè si dimisso peccato per infusionem gratiæ, adhuc posset Deus punire hominem illum eterna pœna damni ob culpā, adhuc homo ille esset dignus carere beatitudine: ergo simul esset dignus carere ratione reatus remanentis, & dignus habere gloriam ratione gratiæ, quæ sunt implicatoria. Deinde, quia si dimisso iā peccato posset homo ex vi illius adhuc manere dignus privari gloria, posset similiter adhuc manere dignus puniri pœna sensus: quia maior est pœna damni, quam sensus, & ubi dimissa culpa potest manere debitum pœnæ maioris non est ratio cur non maneat debitum pœnæ minoris. Quis autem non videat chymarā esse, quod quis sit dignus propter culpam aliquando commissam æterna pœna damni, & sensus; & tamen quod ex illa culpa non maneat in statu peccatoris.

29 Dices posse Deum in pœnam peccati iam dimissi per infusionem gratiæ velle homini æternam privationem,

gloriæ; quin hoc ipso velit ut sit summè infelix per totam eternitatem. Sicut per nos potest velle ut homo iustus, qui nunquam peccavit, careat in æternum visione beatifica, quin velit ut in æternum sit infelix. Nego consequentiam, quia carentia gloriæ in homine illo innocente, esset pura negatio beneficii in debiti, nō autem pœna. Vnde homo ille non haberet dolorem de carentia visionis, sed posset amore charitatis Deum diligere, & se conformare cum eius beneplacito: & habere felicitatem naturalem æternam cum maxima delectatione, & gaudio resultante ex contemplatione totius univervi, & Dei in creaturis. Sicut enim homo innocens, & constitutus in statu puræ naturæ sine gratia habituali, & sine omni peccato, posset pervenire ad beatitudinē naturalem: similiter iustus ille, cui De^o de potentia absoluta denegasset gloriam in perpetuum; nec enim esset deterius conditionis, quam homo constitutus in pura natura. At vero homo ille, qui in pœnam peccati commissi privaretur æterna beatitudine non posset habere felicitatem naturalem; quia esset materia summi, & acerrimi doloris carere in æternum sua culpa possessione summi boni: cum quo dolore nō potest componi quod habeat felicitatem naturalem, quia hæc involvit carentiam omnis doloris, præsertim acerbi.

DISPUTATIO X.

DE OPPOSITIONE GRATIAE HABITUALIS CUM PECCATO. IN QVA OSTENDITUR gratiam posse componi cum peccato actuali, quo expellitur, non autem cum habituali, quod expellit.

Ad questionem 110. 1. 2. in qua D. Thomas agit de gratia quantum ad eius essentiam.

ON est animus aliorum placita, & fundamenta examinare; sed propriam sententiam exponere. Et quia nostra sententia duplicem

habet partem, priorem, & difficiliorē prius probabimus, ostendēdo repugnare gratiam habitualemente composibilem cum proxima potentia peccandi; quæ componi divinitus nequeat cum exerci-

tio talis potentiae, nempe cum peccato actuali; seu esse impossibilem gratiam; quae sit expellibilis per peccatum, & cum illo divinitus componi non possit.

2 Respondeo eam gratiam esse impossibilem; censoque proinde peccatum actuale saltem divinitus posse cum gratia habituali componi: loquor autem de gratia habituali, quae componi possit cum proxima potentia peccandi, & per peccatum expelli, & de hac existimo posse cum peccato componi, nam si gratia habitualis non expellibilis sit per peccatum admodum quo unio Hypostatica; hæc cum peccato esset essentialiter incompossibilis, & cum proxima potentia peccandi.

SECTIO PRIMA.

Nostri sententia probatio quod divinitus possit componi gratia cum peccato actuali.

3 **C**ONCLUSIONEM sic probabo: ea quæ in sui existentia à solius Dei voluntate dependent, & Deo determinante producuntur, destrui non possunt, nisi ipso Deo liberè decernente earum destructionem, seu liberè suspendente concursum conservativum earum: ex terminis enim ipsis apparet absurdum, quod Deus ab extrinseco possit cogi, ut destruat effectum, quem liberè produxit, & quidem non minus, quam si ab extrinseco cogeretur effectum illum producere. Atqui gratia habitualis in sui existentia à solius Dei voluntate dependet, ipsoque determinante producitur, ergo nequit destrui nisi Deo decernente ipsius destructionem: tum sic, at si esset impossibilis cum peccato mortali, per quod expellitur, destrueretur Deo minime decernente ipsius destructionem, ergo non est essentialiter impossibilis cum peccato mortali, per quod expellitur, ergo repugnat gratia essentialiter impossibilis cum peccato actuali per quod expellitur, reliqua constât: minor sub sumpta suadetur, nam si esset essentialiter impossibilis cum peccato, peccante homine necessario destrueretur gratia; at homo peccat quin Deus decernat villo modo illius peccatum, ergo destrueretur Deo minime decernente liberè eius destructionem. Confirmatur hominem peccare contingit absque aliqua libera Dei voluntate determinate ad existentiam peccati; sed iuxta adversarios hominem peccare, &

gratiam destrui, vel saltem cum gratia destructione necessario connectitur, ergo iuxta adversarios gratiam destrui contingeret absque aliqua libera Dei voluntate determinate ad destructionem gratiae. At implicat, ut quod ponitur Deo liberè determinate ipsius existentiam, destruat Deo non determinate liberè eius destructionem, ergo, &c.

4 Dices, gratiam liberè destrui à Deo, hoc ipso, quod concursum indifferenter præparavit voluntati ad peccandum: sed contra quia ea præparatio concursus non sufficit, ut destructio gratiae sit libera, & voluntaria, eoque liberè determinante contingens: alias etiam sufficeret, ut peccatum hominis Deo diceretur voluntarium, ubi enim per positionem unius rei alia destruitur, non potest dici voluntaria destructio unius, cui non dicitur voluntaria positio alterius.

5 Dices secundò, licet voluntas præparans concursum ad peccatum nullo modo amet existentiam peccati, amare tamen destructionem gratiae, non quidem absolute, sed tantum conditionate, nimirum sub conditione quod homo peccet, hoc enim ipso quod Deus homini iusto præparat cursum ad peccatum, vult destrui gratiam sub conditione, quod homo peccet: unde peccante homine, liberè Deus destruit gratiam, non libertate exercita ex suppositione peccati prævisi, sed antecedenter; nimirum denominative à voluntate præparante concursum indifferenter: sed contra quia non alia de causa voluntas præparandi concursum ad peccandum est voluntas efficax destruendi gratiam, nisi quia peccatum ipsum iuxta adversarios est essentialiter impossibilis cum gratia, tota ergo necessitas quæ Deus posito peccato cogitur destruere gratiam nascitur ex peccato: atqui implicat ut Deus ab aliquo extrinseco, præsertim non posito ab ipso, cogatur ad destructionem gratiae: ergo, &c. Quod si voluntas illa conditionata non esset essentialiter petita ab ipso peccato, sed posset separari ab ipsa voluntate præparandi concursum, profecto tunc Deus liberè gratiam destrueret, nec aliunde quam à suo beneplacito necessitaretur ad illius destructionem, proindeque nullum reperiretur absurdum, quale reperitur in sententia adstruente essentialem oppositionem inter gratiam, & peccatum actuale.

6 Et certè si solutio illa teneretur, posset impune quis dicere posito actu me-

1. Evasio præclara dicitur.

Secunda

Reijciatur.

Voluntas oblativa concursus ad peccatum non est voluntas destruendi gratiam sub conditione

Confirmatur nostra ratio.

itorio non posse Deum divinitus negare præmium, nec aliunde, quam à suo beneplacito necessitari ad illud conferendum, quia videlicet voluntas præparans cõcursum ad actum meritorium esset voluntas efficax dandi præmium sub conditione actus eliciendi, quod si hoc reputatur absurdum, eo quod Deus necessitaretur ab actibus nostris ad aliquod producendum, multo magis reputari debet absurdum, quod posito actu peccati non posset Deus non destruere gratiam; siquidem absurdus est Deum necessitari ad aliquod destruendum ab existentia actus peccaminosi, si quem Deus non amat, quam necessitari ad aliquod producendum ab existentia actus boni, quem Deus amat.

7. Confirmatur, implicat ut Deus necessitetur per existentiam peccati ad aliquod producendum, ergo & implicat quod necessitetur per existentiam peccati ad destruendam gratiam. Probatur consequentia, quia ad perfectionem D. Domini non minus spectat potestas libera destruendi, & non destruendi, quam potestas libera producendi, & non producendi; si ergo quidquid Deus producit liberè producit, quin ab alio, quam à suo beneplacito, necessitetur ad producendum, ita quidquid destruit, liberè destruit, quin ab alio, quam à suo beneplacito, necessitetur ad destruendum: iam antecedens suadet, tum quia si communiter ab omnib⁹ negatur creatura essentialiter in destruibilis, nimirum quæ simul existens, & liberè à Deo producta extorqueret à Deo sui cõservationem multo magis negari debet, quod peccatū quod minimè à Deo producit extorqueat à Deo alicuius rei productionem: tum quia si unius creaturæ productio nequit ipsum necessitari ad alterius productionem, v. g. productio essentialis ad productionem proprietatem, & productio materiæ ad productionem formæ, quæ ratione communiter docent D. posse essentialiter produci sine proprietatibus, & materiam sine forma, & teste Suárez lib. 7. de gratia cap. 4. num. 5. dicunt communiter Theologi potuisse Deum assumere hypostatice naturam humanam, & nunquam illi dare visionem beatam: multo minus unius rei productio, quæ non à Deo, sed à voluntate humana fit, quahs est productio actus peccaminosi, Deum necessitare poterit ad productionem alterius rei, ergo nec necessitare ad alterius rei destructionem.

8. Dices tertio hinc fieri posse

divinitus componi in eadem voluntate amorem, & odium eiusdem obiecti, & in eodem intellectu assensum, & dissensum eiusdem veritatis; quod tamen est absurdum: sequela probatur quia voluntate eliciente amorem, poterit divinitus ibi conservari odium, & intellectu eliciente dissensum poterit divinitus conservari assensus. Respondeo sequelam esse nullam quia actus intellectus non producuntur à solo Deo, sed ab intellectu cum concursu Dei, intellectus autem nequit, dum elicit assensum, conservare dissensum, & similiter de voluntate; dum autem voluntas nostra elicit actum peccati, potest Deus conservare gratiam, unde elicientia actus peccaminosi nequit necessitare ad destructionem gratiæ, sicut elicientia assensus necessitat ad destructionem dissensus.

9. Dices: ergo saltem intellectu eliciente assensum poterit Deus conservare dissensum, quod tamen non potest admitti, alioquin intellectus simul assentiret, & dissentiret: respondeo admittendo sequelam iuxta sententiam, quæ tenet actus intellectus esse qualitates absolutas, nego tamen inde sequi illud absurdum, quia in illo eventu non denominaretur intellectus dissentiens per dissensum à solo Deo productum, ubi ipse ab intrinseco producit actum oppositum. Præterquam quod valde probabilis est opinio eorum, qui censent actionem esse de conceptu intelligentis, quamvis admittant posse intellectionem ab extrinseco produci, nam iuxta hanc sententiam nullo eventu non denominaretur intellectus dissentiens defectu actionis, quæ est de conceptu intelligentis.

10. Dices quarto, absurdum non esse quod peccante homine necessario expellatur gratia; hæc enim ut uniatur animæ debet præsupponere pro priori carētiā peccati, tanquam conditionem essentialiter requisitam ex parte subiecti ad illius receptionem; ergo cum in potestate hominis sit facere ut non existat illa carētia, in potestate hominis est facere ne existat in subiecto gratia. Respondeo implicatorium esse ut gratia à solo Deo producta, & unita animæ prærequirat tanquam conditionem essentialē ad sui unionem cum subiecto illā carētiā, quia hinc sequeretur posse voluntatem nostram Deum cogere ut aliquid destruat, quia ipse solus produxit, quod iam probabimus esse absurdum: nec cum fundamento potest dici ad existentiam unionis gratiæ cum ani-

3. Evasio.

Enervatur.

Alia instantia rejicitur.

4. Evasio rejecta.

Gratiæ infusio nequit essentialiter præsupponere carētiā peccati.

Confirmatur iterum nostra ratio.

Non minus repugnat Deum à peccato cogi ad aliquid à se solo productum destruendum quam ad aliquid producendum.

ma prærequiri illam carentiam, in quo enim genere causæ erit essentialiter requisita? Certè in nullo, quia Deus potest in genere causæ efficientis supplere omnem concursus, quem illa carentia præberet ad existentiam vnionis, cur enim non possit producere vnionem gratiæ cum anima non precedente dispositione ex parte passi, sicut potest vnionem eiusdem gratiæ producere cum lapide? Quare licet aliqua dispositio ex parte passi possit esse conditio essentialiter prærequisita, vt agens finitæ virtutis operetur, nequit tamen esse conditio vt operetur agens infinitæ virtutis, quippè quod potest omnem improportionem subiecti superare: vnde homo peccando poterit quidem præstare vt non maneat absolute iustus, & placens Deo, non tamen poterit efficere ne maneat cum gratia.

11 Dices: ergo per hoc præcisè quod gratiæ infusio sit peccati actualis impeditio pro eo instanti pro quo ipsa existit erit gratia essentialiter impossibilis cum peccato actuali: at quamvis gratia sit expellibilis per peccatū actuale, nihilominus eius infusio poterit esse peccati actualis impeditio, ergo &c. Respōdeo negando minorem, nam hoc ipso quod gratia sit per peccatum expellibilis est composibilis cum proxima potentia peccandi, nam si cum tali potentia incōposibilis foret, redderet hominem impēccabilem, ac proinde non posset per peccatum expelli; hoc autem ipso quod sit composibilis cum proxima potentia peccandi, nequit eius infusio esse impeditio peccati actualis: nec enim potest esse impeditio, seu impedimentum antecedens, alioqui laederet libertatem, & everteret proximam potentiam peccandi: nec impeditio seu impedimentū consequens, cum non sit exercitium illius proximæ potestatis, solum enim exercitium potentiæ liberæ oppositum peccato, vel aliquid supponens essentialiter hoc exercitium potest esse impedimentum cōsequens actus peccaminosi; gratia autem nec est exercitium potentiæ liberæ ad peccandum, nec supponit essentialiter exercitium illius potentiæ oppositum peccato, nempe actum bonum oppositum, alioquin iam ipsa non esset impeditio peccati sed peccatum supponeret impeditum.

12 Sed instabis vnio hypostatica, est essentialiter impossibilis cum peccato, & tamen est composibilis cum proxima potentia peccandi, potuit enim pro-

mitti humanitati non peccati, eique tribui in præmium peccati evitati, ergo similiter de gratia habituali. Respōdeo hoc ipso quod vnio hypostatica sit essentialiter impossibilis cum peccato, & composibilis cum proxima potentia peccandi nō posse eius infusionem esse impeditionem peccati pro eo instanti, pro quo est composibilis cum proxima potentia peccandi, sed eatenus esse impossibilem cum peccato, quatenus ad sui existentiam prærequirit carentiam peccati, siue actum essentialiter impossibilem cum peccato, quare illa non impedit pro illo instanti peccatum, sed supponit impeditum liberè à voluntate: pro reliquis vero instantibus impedit peccatum impediendo proximam potentiam ad illud, alioqui foret per peccatum expellibilis; vnde infusio gratiæ non alia ratione posset esse essentialiter impossibilis cum peccato, & composibilis cum proxima potentia peccandi, nisi quia pro priori ad sui existentiam præsupponit voluntatem non peccatam, hoc autem ipso non esset impeditio peccati, sed illud supponeret impeditum.

13 Sed adhuc vrgebis, ad hoc vt gratia sit essentialiter impossibilis satisfactis est quod eius infusio sit denegatio cōcursus ad peccandum in sensu composito illius, seu pro posteriori ad ipsam: hoc autem poterit habere, quamvis sit per peccatum expellibilis, quia nimirum infusio gratiæ est denegatio concursus ad peccandum in sensu composito, & non in sensu diviso, ergo optimè componitur gratiam esse expellibilem per peccatum, & tamē cum eo essentialiter impossibilem; respondeo, si semel pro priori ad infusionem gratiæ non supponatur illa proxima indifferentia ad peccandum, & non peccandum determinata ad carentiam peccati, seu ad actum impossibilem cum peccato, sed præcisè supponatur proxima illa indifferentia ad vtrumque extremum, fieri non posse, vt per infusionem gratiæ potentia impediatur à peccando, illa namque infusio gratiæ non potest impedire peccatum auferendo potentiam proximā ad illud, quomodo enim potest auferre, quod supponit? Nec potest auferre peccatum faciendo, vt voluntas se determinet ad actum impossibilem, vbi enim semel intelligitur voluntas proximè expedita ad peccandum, vel non peccandū, à nullo alio quam à seipsa potest determinari ad operandum, quapropter repugnat dari aliquam formam essentialiter incō-

Instantia
petita ab
vnione
hypostati-
ca sol-
uitur.

Infusio
gratiæ
non est
impedi-
tio pec-
cati
actualis.

sibilem cum peccato, & compossibilem cum proxima potentia peccandi, nisi talis forma sit exercitium illiusmet potentiae essentialiter impossibile cum peccato vel illud exercitium essentialiter supponat.

14 Et confirmatur, nam si gratia non supponens pro priori ad sui infusionem potentiam iam determinatam ad non peccandum, sed indifferentem ad peccandum, vel non peccandum, non esset compossibilis cum peccato, ergo essentialiter postularet voluntatem non peccare, haberetque connexionem essentialem cum eo, quod voluntas liberè se determinaret ad actum bonum: hoc autem repugnat iuxta principia Societatis, nam illa gratia esset veluti prædeterminatio Thomistica, quæ iuxta suos A.A. supponit essentialiter potetiam indifferentem ad utrumque extremum, illamque determinat ad vnum præ alio.

15 Urgebis adhuc, absurdum non est, nec contra Dei dominium, quod nequeat conferre gratiam vnionis homini potenti peccare, nisi ex suppositione quod se determinaverit pro priori ad non peccandum, ergo similiter absurdum non erit, quod nequeat infundere gratiam homini potenti peccare, nisi ex suppositione quod se determinaret ad non peccandum: nego consequentiam, quia sanctitas infinita Verbi communicata humanitati essentialiter impossibilis debet esse cum omni peccato, idque postulat infinita eius excellentia, non foret autem essentialiter impossibilis cum peccato, si posset infundi homini proximè potenti peccare, quin pro priori præsupponeretur homo iam determinatus ad non peccandum; at gratia cum sit finita, & limitata non petit hoc habere; adde vnionem hypostaticam esse essentialiter impossibilem cum peccato, quia tollit potetiam peccandi pro reliquis instantibus; non est autem inconueniens quod forma suapte natura inexpellibilis per peccatum requirat ex parte subiecti, tanquam necessariam conditionem ad sui existentiam carentiam peccati, ergo inde non sequitur posse voluntatem creatam peccato suo cogere Deum, ut aliquid à se liberè productum destruat.

16 Deinde à priori respondeo tam sanctitatem increatam, quam gratiam habitualemente exigere tanquam dispositionem ad vnionem sui cum subiecto potenti peccare, quod se determinet prius

ad non peccandum, cæterum non posse etiam diuinitus vniri sanctitatem increatam animæ non præcedente illa dispositione, posse vero gratiam, quia Deus potest contra huius, non contra illius exigentiā agere.

17 Confirmatur rursus nostra sententia, quod gratia habitualis nequeat habere essentialem oppositionem cum peccato actuali quo expellitur.

SECTIO SECUNDA.

Suadetur iterum Quod gratia habitualis nequeat habere essentialem oppositionem cum peccato actuali quo expellitur.

18 **P**ROBAVIMVS nostram conclusionem, quia alioquin destrueretur gratia sine positivo decreto Dei, amante eius destructionem, quod probavimus repugnare, nunc instauro iterum argumentum: si gratia destrueretur per decretum liberum Dei, hoc decretum, vel esset ipsummet decretum infundendi gratiam, vel decretum permittendi peccatum, at neutrum potest esse, ergo. Maior constat, siquidem in presenti negotio nullum aliud intervenit: minor probatur in primis quoad primam partem, nam decretum infundendi gratiam, habet pro obiecto gratiæ infusionem, non gratiæ destructionem, deinde probatur: quia si peccatum actuale essentialiter pugnat cum gratia, nequit dari decretum liberum amans destructionem gratiæ sub conditione quod peccatum existat; nam omne decretum liberum amans aliquod sub aliqua conditione, supponit posse existere conditionem, quin sequatur conditionatum. Deinde probatur minor quoad secundam partem: nam decretum permittens peccatum, si amat destructionem gratiæ, vel eam amat absolute, vel conditionate; non primum, quia decretum permittens peccatum de se coniungibile est cum peccato, & cum carentia peccati, ergo ex se non tendit absolute ad destruendam gratiam: non secundum, quia si decretum permittens peccatum, ex conceptu suo amat destructionem gratiæ sub conditione quod homo peccet, certè hoc ideo debet esse quia ex conceptu suo permittit peccatum essentialiter inferens destructionem gratiæ: nam si peccatum permittum non inferret essentialiter destructionem gratiæ, nec decretum permittens deberet ama-

amare conditionatè eam destructionem: at hoc ipso quod peccatum essentialiter inferret destructionem gratiæ non posset decretum illud amare destructionem gratiæ sub conditione quod homo peccet, ubi enim conditio essentialiter infert conditionatum; nequit Deus liberè amare conditionatum sub illa conditione, nam hoc ipso, quod Deus liberè amet obiectum sub aliqua conditione potest liberè nolle obiectum sub ea conditione, quod repugnat, ubi conditio est essentialiter connexa cum conditionato: repugnat enim ut Deus statuat nolo ut ponatur conditionatum esto ponatur conditio habens essentialiter connexionem cum ipsius positione. Explicatur: nequit Deus habere hoc decretum; volo ut ponatur terminus sub conditione quod ponatur actio, quia hoc ipso posset habere istud, *Nolo ut ponatur terminus licet ponatur actio*, quod tamen decretum chymæricum est utpotè supponens actionem posse existere sine termino.

19 Dices esto repugnet Deum habere illud decretum conditionatum liberum seorsim a decreto permissivo, tamen non repugnat quod decretum ipsum permissivum sit virtualiter, & æquivalenter decretum conditionatum destruendi gratiam sub conditione peccati, quod appositè explicatur hoc exemplo: nam esto in sententia constituyente peccatum habituale per privationem gratiæ nequeat Deus seorsim à decreto infundendi gratiam habere hoc decretum conditionatum volo ut per infusionem gratiæ remittatur peccatum sub conditione quod peccatum existat in subiecto. At ipsum decretum infundendi gratiam est virtualiter decretum remittendi peccatum habituale sub conditione, quod existat in subiecto, si enim gratia ipsa ex se est remissio peccati sub conditione, quod peccatum præexistat, nihil mirum quod decretum infundendi gratiam sit decretum remittendi peccatum sub eadem conditione.

20 Responderi potest primo, Deum velle absolute infundere gratiam homini præexistenti in peccato habituali esse decretum absolutum remittendi culpam illi homini, quia gratia voluta ex se est remissio peccati præexistentis, unde per hoc præcisè, quod præsupponat peccatum est remissio absoluta peccati, illudque decretum dicitur à nobis interpretative conditionatum quamvis ex se nullo modo sit conditionatum, circa aliquod obiectum, quia nimirum consideramus in decreto condi-

tiones obiecti ab ipso immediate, & formaliter amati: at decretum permittendi peccatum, nec potest quatenus liberum esse formaliter conditionatum erga destructionem gratiæ propter rationem assignatam; nec potest à nobis dici interpretative tale: ad hoc enim erat necessarium, ut obiectum ab illo decreto directè & immediate amatum esset destructio gratiæ præexistens, quod tamen constat esse falsum: nam obiectum immediate, & formaliter amatum à decreto permittente peccatum est auxilium indifferens, & ipsa recta hominis operatio, quæ ex se non sunt destructio gratiæ, nec ad illam tendunt; sed potius ad eius conservationem: implicat autem ut decretum amans præcisè obiectum, quod ex se nullo modo tendit ad destruendam, sed potius conservandam gratiam, sit decretum conditionatè tendens ad destructionem: quare solum valeret paritas casu, quo Deus efficaciter amaret existentiam peccati actualis, si nimirum peccatum actuale haberet ex essentia sua expellere gratiam à subiecto præexistentem, decretum efficaciter amans existentiam peccati, amaret destructionem gratiæ quasi conditionatè, nimirum sub conditione quod præexistat.

21 Hinc novam nostræ sententiæ confirmationem elicio: nequit gratia à Deo destitui producta, nisi vi decreti amantis eius destructionem, at si necessario destrueretur peccante homine, non destrueretur vi decreti amantis eius destructionem, ergo &c. Maior videtur ex terminis cōspicua, quia gratia nequit destitui, quin Deus à quo solū inferri, & conservari dependet effective, concursum conservativum suspendat, implicat autem quod Deus concursum conservativum suspendat, quin velit suspendere. Minor probatur quia si gratia necessario destruitur peccante homine, utique destruitur vi decreti permittentis peccatum; at decretum permittens peccatum non amat destructionem gratiæ quia si amaret, amaret utique absolute, vel conditionatè, neutro autem modo amat, non absolute, quia decretum illud ex se componi potest cum carentia peccati, nec conditionatè, quia nec potest decretum illud quatenus liberum amare propriè, & formaliter conditionatè destructionem gratiæ, sub conditione nimirum, quod homo peccet, nec interpretative, & æquivalenter, non primum, quia si peccatum actuale essentialiter infert carentiam gratiæ, implicat quod Deus habeat

habeat hoc decretum conditionatum liberum. Volo destruere gratiam sub conditione quod homo peccet, Deus enim libere volens aliquod obiectum sub aliqua conditione, hoc ipso potest habere decretum ex diametro oppositum, & contradictoriè illi decreto conditionato, nimirum istud. *Nolo destruere gratiam quâvis homo peccet.* Rursus decretum permissivum peccati, nequit esse interpretativè decretum, amans cōditionatè destructionem gratiæ; ad hoc enim erat necessariū ut obiectum directè, & immediatè, ac formaliter amatum ab illo decreto ex se tenderet ad destruendam gratiam, vel esset destructio eius sub conditione: at non sic se res habet, nam obiectum formaliter amatum à decreto permittente peccatū, est auxilium indifferens, & potentia proxima peccandi suapte natura ordinata ad conservationem gratiæ potius, quam ad eius destructionem.

22 Confirmatur: ideo decretum infundendi gratiam est æquivalenter, & interpretativè decretum conditionatum destruendi peccatum habituale, nimirum sub conditione quod illud præexistat in subiecto, quia obiectum illius decreti nēpe gratia est remissio peccati sub conditione, quod peccatum præexistat, ergo ut decretum permittens peccatum esset interpretativè decretum destruendi gratiā conditionatum, opus esset, ut eius obiectum ab eo amatum immediatè, & formaliter esset destructio gratiæ sub conditione quod gratia præexistillet, at hoc nō habet, ergo &c.

23 Obijcies ex nostra sententia sequi posse Deum esse Authorem peccati, quia poterit infundere gratiam, & supposita gratia, parare, homini concursum ad peccandum. Hoc autem est absurdū, quia inde sequitur Deum esse Authorem peccati, ideo enim cōcurrere per modum causæ vniuersalis non est causa peccati, cum tamen homo cooperans cum homine ad actum peccati sit causa illius, quia videlicet Deus concurrat ad exigentiam causæ secundæ, & quia ad id ex munere causæ primæ est obligatus; quæ ratio cessat in casu posito, nam tunc potius haberet obligationem non concurrendi, siquidem existeret gratia exigens ne concurreret: si ergo hoc non obitante Deus concurreret, esset Author peccati, & se haberet sicut homo cooperans cum homine ad peccatum.

24 Hac ratione utitur Ripalda

ad probandum gratiam non posse opponi ex natura rei cum peccato, quin opponatur essentialiter, inefficaciter tamen. Et in primis argumentum absolute non probat peccatum actuale non posse componi cum gratia, nam potest homo peccare, & peccato suo mereri, ut Deus destruat gratiam, ipsumque privet gratia habituali: nam ut idem Ripalda probat disp. ultim. num. 204. peccatum solum demeritoriè expellit gratiam, demeritum autem ut tale non habet connexionem cum pœna, sicut nec meritum cum præmio: peccet ergo homo actualiter, & Deus dicat, *Quâvis homo mereatur sua culpa, ut ipsū privet gratia habituali, nolo tamē illum pro meritis suis punire.* Certè in hoc casu Deus non concurreret ad peccatū modo illi peculiariter, seu nō concurreret, quando non debet.

25 Secundò respondeo posse Deū pro priori infundere gratiam, & nihil attendendo ad eius exigentiam, & nihilominus offerre concursum indifferenter voluntati eo fine, ut cum gratia habituali eliciat actum observationis præcepti, & nego inde sequi fore Authorem peccati, quia nimirum concurreret purè determinatus à causa secunda; & præcisè ut causa sine qua non existat actus peccaminosus, & nullo pacto ut causa cur existat; item concurreret ad exigentiam voluntatis habentis cognitionem indifferenter, & exigentis ut sibi offeratur concursus ad libere observandum præceptum, & merendum; & impotentis aliter elicere actū illum meritorium: rursus concurreret eodem omnino concursu, quo concurreret casu quo non existeret gratia in subiecto. Nec inde inferas posse hominem cooperari alteri ad peccatum, quin peccet, primò quia hominem offerre suum concursum non est debitum illi titulo suæ exigentiæ: nec enim homo habens cognitionem indifferenter, & potentiam ex parte sua expeditam exigit, ut alius homo offerat sibi concursum, sicut exigit ut Deus offerat suum concursum: secundò quia concursus à Deo oblatus est necessarius ut existat actus meritorius observationis præcepti, ad quem natura ipsa habet ius: at concursus ab homine oblatus ad id necessarius non est, quamvis ergo Deus habeat titulum ad honestè offerendum concursū, non tamen homo: Tertiò quia Deus potest offerre concursum ad actum malum per actum vniçe amantem existentiam actus oppositi, homo autem nequit offerre concursum suum ad actum malum nisi per

Reijci-
tur ratio
qua Ri-
palda
probat
non pos-
se gratiā
opponi
ex natu-
ra rei cū
peccato
quin op-
ponatur
essentiali-
ter.

si per actum amantem potius existentiam actus mali, quam oppositi? Denique quia homo potens facile, & sine incommodo suo impedire peccatum alterius, peccat, cum tamen Deus non peccet, quamvis non impediat peccata, quæ facile posset, adhuc non evertendo iura nostræ libertatis, non ergo bonum sit argumentum in præsentia materia ab homine ad Deum.

Obiectio
conten-
dens pos-
se dari
peccatū
actuale
habens
essentia-
le oppo-
sitionem
cum gra-
tia.

26 Obijeres: potest dari peccatum actuale habens essentialiter oppositionem cum gratia habituali, quam expellit, nulla ergo est ratio probativa nostræ conclusionis, quia in illo peccato instatur. Antecedens suadetur potest Deus Petro revelare se subtrahitur gratiam omni homini elicienti peccatum, & Petrus supposita hac revelatione potest habere hunc actum. *Quamvis Deus mihi hoc revelaverit, nolo tamen id credere*: qui actus peccaminosus est, & habens infallibilem connexionem cum privatione gratiæ, siquidem supponit essentialiter revelationem Dei, ergo &c.

Diluitur

27 Respondeo primò in hoc eventu Deum non necessitari ab homine peccante ad destruendam gratiam, sed à suo decreto libero, quo apud se statuit privare gratia hominem peccantem, & quamvis actus ille discrepens revelationi, supponeret essentialiter revelationem, non tamen propterea sequitur, quatenus peccatum est inferre essentialiter privationem gratiæ: imo hoc ipso quod supponat illud decretum liberum, cui inititur revelatio, supponit gratiam non excludi à se necessario, quatenus peccatum est, sed excludi à se quatenus actus essentialiter supponens decretum liberum spoliandi gratia omnem hominem peccantem, quod decretum habet essentialiter supponeret ex vi prædicati præscindit à malitia, nam si illa nolitio fieret necessario, adhuc supponeret illam revelationem, & tamen non esset peccatum.

18 Respondeo secundò illam nolitioem peccaminosam non supponeret essentialiter revelationem Divinam, nam hoc ipso talis nolitio esset supernaturalis, quidquid enim nequit existere quin præsupponat aliquid supernaturale, hoc ipso supernaturale est implicat autem ut actus peccaminosus sit supernaturalis: ratio ergo cur illa nolitio non supponat revelationem est quia vel homo habens illam revelationem, cognoscit evidenter illam esse revelationem Divinam, vel non; si primum homo ille non posset continere af-

sensum, implicat enim ut quis cognoscens evidenter Deum sibi loqui, possit dissentiri Deo loquēti, qui enim evidenter cognoscit hic, & nunc Deum sibi aliquid revelare, hoc ipso evidenter cognoscit obiectum revelatum esse verum, unde non potest voluntas tunc imperare nolitioem assensus, si ergo illam nolitioem habet signum est eum non cognoscere evidenter & quidditative an illa revelatio sit Divina, & supernaturalis, solum ergo id cognoscit probabiliter, ergo nolitio illa per se solum supponit cognitionem probabilem de existentia revelationis, actus autem voluntatis per se solum supponens cognitionem probabilem de existentia revelationis, non supponit essentialiter revelationem, nec cum eius existentia essentialiter connectitur, illa ergo nolitio peccaminosa non inferret essentialiter privationem gratiæ.

19 Dices hominem illum posse cognoscere existentiam revelationis per cognitionem supernaturalem obscuram: sed contra quia licet hoc sit verum, unde nequit deduci nolitioem illam peccaminosam essentialiter supponere revelationem, quia non supponeret cognitionem illam obscuram, quæ supernaturalis est, & connexa essentialiter cum existentia revelationis, sed prout præscindit à supernaturalitate, & secundum quod convenit cum cognitione naturali obscura versanti circa idem obiectum.

20 Respondeo tertio: licet admittatur aliquis actus peccaminosus inferens essentialiter carentiam gratiæ, non quatenus est peccatum mortale, & constituit hominem dignum poenæ æternæ, sed ex alio prædicato speciali, quatenus nimirum supponit revelationem Divinam secundum quod prædicatum omnino præscindit à malitia, & in eo convenit cum actu bono essentialiter supponente eandem revelationem, licet inquam hoc admittatur nostram sententiam non labefactat.

SECTIO TERTIA.

Solvuntur aliæ obijectiones contra nostram sententiam.

21

OBIJECIES ergo ideo gratia habet essentialiter oppositionem cum peccato habituali, quia per sui præcisè infusionem communicat aliquem effectum formalem animæ essentialiter impossibilem cum pec-

caro habituali: hic autem effectus non est alius, quam effectus iusti; & sancti simpliciter, ergo gratia per sui præcisè infusionem communicat animæ effectum formalem iustæ, & sanctæ simpliciter: tū sic: at hic effectus essentialiter incompossibilis est cum peccato actuali, ergo per sui præcisè infusionem communicat animæ effectum essentialiter incompossibilem cum peccato, & consequenter est essentialiter incompossibilis cū peccato.

22. Respondeo negando minorem. Quod si interrogas quoniam ergo sit effectus formalis essentialiter incompossibilis cum peccato, vi cuius gratia excludit peccatum habituale. Respondeo esse hūc, constituere nempe animam dignam amore amicabili Dei, per hoc præcisè quod careat peccato actuali in eo instanti in quo habet ipsam. Hic nanque effectus formalis, licet sit composibilis cum peccato actuali, non tamen cum peccato habituali, anima enim quæ nullo alio indiget, ut terminet amorem amicabilem Dei nisi carentia peccati actualis hoc ipso habet formam essentialiter incompossibilem cum peccato habituali: nam si illa forma esset incompossibilis cum peccato habituali, sane ut redderetur anima vi illius digna amore amicabili Dei, non solum indigeret carentia peccati actualis libera ipsi animæ, sed carentia peccati habitualis libera Deo, qui solus potest maculam relictam à peccato præterito tollere.

23. Explico hunc effectum formalem primum, & essentialem gratiæ, quem necessario præbet animæ per hoc præcisè quod illi uniatur, exemplo isto: sicut natura rationalis fundat ius ad beatitudinem naturalem, ita gratia, quæ est natura in ordine supernaturali, fundat ius in ordine ad beatitudinem supernaturalem: ius autem quod fundat natura rationalis in ordine ad beatitudinem naturalem est ius admittens exceptionem aliquam, nec enim vi illius iuris præcisè constituitur anima digna beatitudine naturali absolute, & simpliciter, nisi adiungatur carentia peccati: nam si natura illa peccet non erit absolute digna beatitudine naturali, ergo in ratione absolute dignæ involvit aliquod aliud præter suam entitatem, nempe carentiam peccati, sic ergo in nostro casu ius quod fundat gratia habitualis in ordine ad beatitudinem supernaturalem non est omnino absolu-

tum, sed patitur aliquam exceptionem; si enim homo peccet actualiter non erit absolute dignus vi qualitatis gratiæ: unde homo in ratione digni beatitudinis supernaturalis duo importat, nempe entitatem gratiæ habitualis sibi inhaerentem, & carentiam peccati actualis.

24. Dices hoc exemplum esse absque, quia ex illo probaretur gratiam habitualement non tribuere ius ad beatitudinem supernaturalem, nisi sub conditione quod homo aliunde careat peccato tam habituali, quam actuali: natura enim rationalis non est digna beatitudine naturali, nisi ex suppositione quod careat, tum peccato actuali, tum habituali. Respondeo exemplum adduci ad hoc, quod sicut natura rationalis ut vi suæ dignitatis constituitur simpliciter, & absolute digna beatitudine naturali expectat carentiam peccati, tam actualis, quam habitualis, ita gratia habitualis ut reddat hominem simpliciter, & absolute dignum beatitudine supernaturali expectat carentiam peccati actualis, non parificatur quoad expectandam carentiam peccati habitualis, & ratio discriminis est manifesta, quia natura rationalis non est forma suapte natura ordinata ad auferendam maculam habitualement, sicut gratia, unde quamvis natura rationalis debeat expectare carentiam peccati habitualis, quia illam non inducit, gratia tamen non debet expectare illam carentiam: quia illam inducit, imo ipsa est formalis remissio illius maculæ.

25. Obijcies secundo, ideo gratia est essentialiter incompossibilis cum peccato habituali, quia iuxta Tridentinum est unica causa formalis nostræ iustificationis: non foret autem unica causa formalis si non afferret secum essentialiter carentiam peccati habitualis; siquidē nostrā iustificationis involvit carentiam peccati habitualis: unde si hæc carentia esset superaddita ad gratiā, & ab illa sepeparabilis, duplex esset causa formalis nostræ iustificationis, altera consistens in gratia habituali, & altera consistens in cōdonatione extrinseca Dei, per quam formaliter deletur peccatum. At hæc ratio probat gratiam esse etiam essentialiter incompossibilem cum peccato actuali, nam si non sit essentialiter incompossibilis cum illo, duplex erit causa formalis nostræ iustificationis, nempe ipsa gratia, & carentia peccati actualis quæ per nos potest non dari quando datur gratia, quod est contra Concilium.

Quis nā
sit effectus
formalis
primarius
gratiæ
habitua-
lis.

Ex eo
quod
gratia
fit vnica
causa for-
malis no-
stræ iusti-
ficatio-
nis, non
proba-
tur essen-
tialiter
pugnare
cum pec-
cato
mortalis
actuali.

Sed solū
proba-
tur dele-
re per se
ipsam
peccatū
habitua-
le.

26 Respondeo in sensu Concilij gratiam esse vnicam causam nostræ iustificationis; etiam si effectus formalis iusti, & sancti simpliciter involvat præter gratiam aliquid aliud separabile ab illa, nempe carentiam peccati actualis. Nam Concilium liquitur supposita carentia peccati actualis; & hac supposita gratia est vnica causa formalis nostræ iustificationis; siquidem supposito quod homo careat peccato actuali, impossibile est quod habeat qualitatem gratiæ, quin sit iustus. Quod autem ita loquatur, patet, quia loquitur de iustificatione, & de gratia prout de facto infunditur homini peccatori: nunquam autem Deus infundit gratiam peccatori, si simul cum peccato habituali habeat actuale. Vnde nunquam Deus infundit peccatori gratiam nisi pro priori ad infusionem supponatur carentia peccati actualis. Quod vel inde patet, quia nunquam Deus infundit homini peccatori de facto gratiam, nisi pro priori præcedat dispositio contritionis, vel attritionis, illa autem dispositio est carentia peccati actualis pro illo instanti. Alia est ratio de peccato habituali, nam cum gratia infundatur homini ad remissionem peccati habitualis, infusio gratiæ non supponit carentiam peccati habitualis: ergo est vnica causa formalis nostræ iustificationis, quin supponatur carentia peccati habitualis. At hoc ipso debet ipsa per sui infusionem delere peccatum habituale, quia forma non supponens deletum peccatum habituale nequit esse vnica causa formalis nostræ iustificationis, quin ipsum deleat, nam si non delet, sed indiget nova forma ipsum delente, ergo iam duplex erit causa formalis nostræ iustificationis.

27 Secundò respondere possumus; cum nos in præsentī non asseramus positive, gratiam habere essentialē oppositionem cum peccato habituali, sed solum positive asseramus non habere oppositionem essentialē cum peccato actuali; & tantum disputandi gratia admittamus habere hanc oppositionem cum peccato habituali: non cogimur ad assignandam rationem positivam, cur gratia essentialiter sit impossibilis cum peccato habituali: sed solum cogimur ad dandam rationem, quæ prober positive gratiam posse componi cum peccato actuali, quæ non militet respectu peccati habitualis.

Et sanè nostra ratio probat metaphysice repugnare gratiam habitualementaliter impossibilem cum peccato actuali, si sit composibilis cum proxima potentia peccandi, & tamen repugnare non potest gratia habitualis essentialiter impossibilis cum peccato habituali. Si forsam adversarij contenderint illam rationem desumptam ex autoritate Concilij, definientis gratiam esse vnicam causam formalem nostræ iustificationis non evincere oppositionem essentialē gratiæ cum peccato habituali; nihil ad nos, nam dum disputandi gratia admittimus gratiam habitualementaliter essentialē oppositionem cum peccato habituali, supponimus disputandi gratia dari efficacem rationem, quæ persuadeat illam oppositionem: sive illa ratio desumatur ex autoritate Concilij, sive ex eo quod repugnet extrinseca condonatio. Solum ergo asserimus nullam adduci posse rationem quæ prober gratiam, non minus opponi essentialiter cum peccato habituali, quam cum actuali: absolute vero censemus illam rationem desumptam ab autoritate Concilij optimam esse ad suadendum gratiam habere essentialē oppositionem cum peccato habituali, nihil autem concludere de peccato actuali.

28 Obijciēs tertio: ideo gratia habitualis est essentialiter impossibilis cum peccato habituali, quia alioqui non esset perfecta sanctitas; sed similiter non esset perfecta sanctitas, si non esset essentialiter impossibilis cum peccato actuali, nam peccatum actuale non minus pugnat cum effectu formali iusti & sancti, quam peccatum habituale. Respondeo gratiam non fore perfectam sanctitatem, si non sit essentialiter impossibilis cum peccato habituali, quia perfectior est sanctitas, quæ essentialiter sit impossibilis cum peccato habituali, & talis sanctitas est possibilis. At gratia habitualis, & sanctitas creata purè physica composibilis cum proxima potentia peccandi; & essentialiter impossibilis cum peccato actuali est chymæra; vnde ex eo quod gratia habitualis de facto existens non sit essentialiter impossibilis cum peccato actuali, non sequitur quod non sit perfecta sanctitas intra genus sanctitatis cōpossibilis cum potentia proxima peccandi, seu non reddentis

Quomodo gratia sit perfecta sanctitas licet non opponatur essentialiter cum peccato actuali

subiectum impeccabile. Ratio à priori, quia sanctitas composibilis cum proxima potentia peccandi non ordinatur ad tollendum peccatum actuale, ordinatur autem ad tollendum peccatum habituale, non est autem perfecta sanctitas illa quæ non tollit id, ad quod tollendum ordinatur.

28 Obijciēs quartò implicat Deū remittere homini omnia mortalia commissa antea, per infusionem gratiæ, & simul illum odio habere odio inimicitiae; at hoc contingeret si gratia esset incomposibilis cum peccato actuale, ergo &c. Minor est perspicua: nam per nos eum Deus infundit homini gratiam habitualement, illi remittit omnia mortalia antea commissa, si ergo simul cum gratia potest admittere peccatum mortale, potest contingere ille eventus, nam Deus odio inimicitiae aversatur peccatorem, vel saltem potest. Probat autem minor, in qua est difficultas, nam dum Deus remittit homini omnia mortalia commissa, illum diligit amicabilem, nam ipsa voluntas illi infundendi gratiam remissivam mortaliū omnium, quæ antea commisit, est amor amicitie, implicat autem ut simul amet amore amicali, & odio inimicitiae prosequatur.

29 Respondeo voluntatem infundendi gratiam præcisè sumptam non esse amorem perfectè amicabilem, sed tantum in choactive, quemadmodum, si per condonationem extrinsecam Deus remitteret homini omnia mortalia; non propterea illum diligeret amicabilem. amor ergo amicabilis perfectus, qui pugnat cum odio inimicitiae, est ille, quo Deus ex complacentia in subiecto ordinat illud ad æternam beatitudinem: in hoc autem eventu non ita se haberet Deus, quia illud subiectum peccans simpliciter, illi displiceret, essetque dignum odio inimicitiae, strictè talis, quo nimirum Deus vellet efficaciter illi penam æternam propter culpam. Vnde tunc non esset dignum amore amicali strictè tali, nimirum voluntate efficaci conferendi illi gloriam, vel absolute, vel sub conditione, quod retineat statum, in quo de præsentī est, quia stante peccato in homine, neutram ex his volitionibus potest Deus habere: non ergo tunc amaret Deus hominem amore amicali strictè tali, sed solum amore quodam in choactive amicali; nam ut illius qua-

litas, quam Deus tunc infunderet, esset homo dignus amore amicali sub conditione, quod careat peccato actuale; unde superveniente carentia peccati, esset simpliciter, & absolute dignus.

30 Itaque amor amicabilis Dei erga hominem oppositus cum odio inimicabili non est voluntas infundendi qualitatem gratiæ; sed voluntas qua homini iusto, quia iustus est, decernit dare gloriam: odium autem inimicabile est voluntas, qua vult privare hominem propter peccatum æterna beatitudine. Ecce sane cum odio inimicitiae, & amor amicitiae opponantur, debent amare obiecta opposita, odium enim inimicitiae etiam si sit odium circa personam est amor circa malum, quod Deus illi vult, amat ergo odium inimicitiae privationem beatitudinis, & respicit peccatum ut motivum: vult enim infligere homini malum poenæ propter malum culpæ: ergo amor amicitiae vult conferre beatitudinem, quæ est communicatio amicali, & socialis Dei cum homine.

Vel dici potest voluntatem infundendi gratiam homini carenti peccato actuale esse amorem amicabilem Dei erga hominem; quia voluntas infundendi gratiam in circumstantiis, in quibus caret homo peccato actuale est voluntas constituendi hominem amicum Dei, & dignum simpliciter vita æternæ. Eandem autem voluntatem infundendi gratiam in alijs circumstantiis, in quibus homo existit in peccato actuale non esse simpliciter amorem amicabilem; quia tunc non vult absolute constituere hominem dignum vita æterna. Admodum quo voluntas infundendi auxilium in circumstantiis, in quibus Deus prævidet hominem medio illo re ipsa obtenturum salutem, est prædestinatio illius hominis. Eadem autem voluntas in circumstantiis, in quibus Deus prævideret auxilium illud fore inefficax, non esset prædestinatio: quare voluntatem aliquam Divinam esse simpliciter amicabilem potest pendere ab aliqua circumstantia accidentali illi voluntati.

31 Obijciēs quintò gratia habet essentialē oppositionem cum peccato habituali propter eius malitiam, sed eadem est malitia peccati actualis, ergo habet eandem oppositionem cum peccato actuale. Distinguo maiore: propter eius malitiā specificativè sumptam, nego maiorem, propter eius malitiā ut habitua-

dumtaxat, seu ut non existentem physice, sed tantum moraliter, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Itaque propterea gratia opponitur cum peccato habituali, quia pugnat cum ipsius habitualitate, & perseverantia moralis: nam peccatum præteritum eatenus perseverat moraliter quatenus manet in aliquo sui effectu; hic autem effectus est ipsa privatio gratiæ, quæ tollitur per gratiæ infusionem: quare mirum non est, quod Deus infundendo gratiam tollat peccatum; siquidem perseverantia moralis, seu habitualitas peccati vnicè dependet à Deo ut determinate ad illam, nam supposito peccato actuali solus Deus efficit ut illud transeat ad rationem peccati habitualis, vel non transeat; & in hoc sensu nullum est absurdum; quia tota malitia peccati habitualis est ipsissima malitia peccati actualis, solum enim differt ab actuali, quia hoc dicit malitiam illam ut existentem physice; habituale vero dicit malitiam ut physice transactam, & moraliter tantum perseverantem, unde ille solus potest tollere peccatum habituale, qui potest auferre illius perseverantiam moralem; & hoc spectat ad solum Deum, voluntas vero creata potest tollere peccatum actuale ut actuale, quia eius existentia pendet vnicè ab illa ut causa eligente, & determinante.

Pro maiori intelligentia nota, peccatum habituale, vel consistere in recto in privatione gratiæ, quatenus inducta per peccatum habituale præteritum, ut volunt Thomistæ, vel consistere in ipso peccato actuali præterito, quatenus per privationem gratiæ constituitur in ratione moraliter perseverantis: ita ut peccatum habituale importet in recto peccatum actuale præteritum, & de obliquo privationem gratiæ, & in utraque sententia tollitur formaliter per infusionem gratiæ. In sententia Thomistarum dicendum est ipsam privationem gratiæ constitui in ratione maculæ moralis inficientis, & deturpantis animam per ipsam malitiam peccati actualis. Itaque in illorum sententia, Deus amat maculam peccati habitualis secundum quod importat de materiali, & per modum subtracti, nempe carentiam gratiæ, non autem secundum quod importat de formali, seu per modum formæ. At in sententia opposita macula ipsa habitualis in recto sumpta est ipsa malitia actualis, & eius ha-

bitualitas consistit in privatione gratiæ: unde iuxta hanc sententiam licet Deus amet habitualitatem, seu perseverantiam moralem illius maculæ, non tamen ipsam maculam. In sententia Thomistarum macula habitualis est carentia gratiæ, quatenus causata per malitiam peccati actualis, unde illa macula non est malitia, licet in ratione maculæ moralis constituatur per malitiam; sicut subiectum album non est albedo, licet in ratione albi constituatur per albedinem. At in opposita sententia macula habitualis est ipsa malitia peccati actualis, quatenus perseverat moraliter, in ratione perseverantis moraliter constituitur per carentiam gratiæ.

SECTIO QUARTA.

An necesse sit eodem modo philosophari de peccato actuali, & habituali quoad oppositionem gratiæ cum peccato. Vbi pars negativa defenditur.

32 **E**ODEM modo de utroque philosophandū docent AA. communiter; arbitror tamē

diversam longe esse utriusque rationem, ac proinde non esse necessario eodem modo de utroque discurrendum, quod hac ratione mihi persuadeo: impossibilis est gratia habitualis, quæ coniungi possit cū potentia proxima ad peccandum, & tamen coniungi non valeat cum peccato actuali: at non est impossibilis gratia habitualis, quæ coniungi possit cum proxima potentia peccandi, & tamen componi nequeat cum peccato habituali, ergo non est necesse eodem modo philosophari de peccato actuali, ac habituali quoad oppositionem cum gratia habituali: consequentia est legitima: præmissæ seorsim nobis probandæ sunt.

33 Et imprimis probo maiorem, nam gratia habitualis, quæ compositibilis est cum potentia proxima peccandi, qualis est gratia habitualis de facto existens, & forsam omnis alia possibilis (nā opponi essentialiter cum proxima potentia peccandi videtur superare cōditionem gratiæ purè creatæ, quæ actus vitalis non sit, de quo tamen modo non disputo) illa inquam gratia hoc ipso per peccatum actuale potest à subiecto expelli, ut apparet conspicuū, at repugnat gratia habitualis, quæ per peccatum actuale possit expelli,

& tamen coniungi cum illo non valeat ut sequenti discursu constabit : ea quæ in sui existentia à solius Dei voluntate dependet , & ipso determinante producuntur , nequeunt destrui , nisi Deo determinante , & liberè decernente eorum destructionem , seu liberè suspendente concursū illorum conservativum : ex terminis ipsis apparet absurdum Deū ab extrinseco cogi , ut effectum destruat , quem liberè produxit , haud aliter ac absurdum est ipsum ab extrinseco cogi , ut illum effectum primò produceret : at qui gratia habitualis in sui existentia à solius Dei voluntate dependet , ipsoque determinante producit ergo nulla gratia habitualis potest destrui , nisi Deo liberè decernente ipsius destructionem ; sed si aliqua gratia habitualis foret essentialiter incompatibilis cum peccato actuali , per quod expellitur , illa destrueretur , minime Deo decernente ipsius destructionem , ergo repugnat gratia habitualis , quæ sit essentialiter incompatibilis cum peccato actuali , per quod expellitur , & consequenter quæ per peccatum actuale possit expelli , & tamen cum illo coniungi non valeat quæ erat propositio , quam probandam assumpsi : reliqua constant minor sub sumpta suadet , nam si aliqua esset essentialiter incompatibilis cum peccato actuali , per quod expellitur , peccante homine necessario ipsa destrueretur , at homo peccat quin Deus decernat vllō modo illius peccatum , ergo destrueretur , Deo minime decernente illius destructionem : quod confirmatur hominem peccare contingit sine libera aliqua Dei voluntate determinante ad existentiam peccati ; sed iuxta adversarios hominem peccare est gratiam destrui , vel saltem cum gratiæ destructione necessario cōnectitur , ergo iuxta adversarios gratiam destrui contingeret sine aliqua libera Dei voluntate , determinante ad eius destructionem ; at implicat , ut quod ponitur , Deo liberè determinante , ipsius existentiam , destruat Deo non determinante liberè eius destructionem , ergo , &c.

34 Ex his satis probata manet prima nostri antecedentis pars , nempe impossibilem esse gratiam habitualem , quæ coniungi possit cum proxima potentia peccandi , & tamen coniungi non valeat cum peccato actuali : nunc breviter probanda est secunda videlicet possibilem esse gratiam habitualem , quæ

coniungi possit cum proxima potentia peccandi , & tamen componi nequeat cum peccato habituali ; hæc autem suadet primo : quia ratio quam confeci ad probandam gratiam habitualem posse componi cum peccato actuali , per quod expellitur non probat ipsam posse componi cum peccato habituali , quod expellit (tam enim est proprium gratiæ posse peccatum habituale expellere , quā posse à peccato actuali expelli) ex eo enim quod sit essentialiter incompatibilis cum peccato habituali , quod expellit , non vero cum actuali per quod expellitur , solum sequitur gratiam fortiorē esse ad expellendum peccatum , quam peccatum ad expellendam gratiam , non autem sequitur Deum cogi ab aliquo extrinseco ad remittendum peccatum habituale , illudque destruendum , sicut cogeretur ab aliquo extrinseco ad destruendam gratiam si hæc esset essentialiter incompatibilis cum peccato actuali , per quod expellitur .

35 Secundo suadet ex discrimine , quod versatur inter peccatum habituale , & actuale ; nam actuale , ut tale minime est liberum Deo , nec existit ex determinatione divinæ voluntatis , sed ex determinatione solius voluntatis creatæ . At peccatum habituale , ut habituale , seu in esse habitualis à solius Dei voluntate dependet , non autem à voluntate peccatoris . Quod enim peccatum actuale transeat in habituale , & moraliter perseveret , pendet vnicè à voluntate Dei nolentis remittere homini suam culpam in illo instanti , in quo ab illa cessat . Nam si remitteret pro tunc peccatum actuale non transiret in habituale , & si enim solus peccator author sit peccati habitualis specificative sumpti , seu actus peccaminosi , qui moraliter perseverat non tamen ipsi author est illius ut habitualis , seu ut moraliter perseverantis , post quam physice desijt ; sed hoc ad Deum spectat , quia actum moraliter perseverare postquam physice præterijt , non est malum culpæ , sed malum pænæ ; quod Deus iustissime infligit propter peccatum actuale . Ex hoc discrimine constat nihil absurdi continere , quod per infusionem gratiæ necessario destruat peccatum habituale , hoc enim nihil aliud est , quam infusionem gratiæ à solius Dei voluntate dependentem habere essentialem incompatibilitatē cū morali perseverantia .

Discrimen inter peccatum actuale , & habituale , quod istud quatenus tale est liberum Deo , seu illud.

peccati actualis præteriti, quod similiter à solius Dei nutu dependet. In quo nihil absurdi reperitur, non enim Deus ab alio quam à sua voluntate necessitatur ad destruendum peccatum habituale. At cum peccatum actuale à solius peccatoris voluntate causetur, certè si illo existente necessario destruenda esset gratia, cogere- tur Deus ab aliena voluntate ad destruendum effectum, quem ipse solus pro libito produxit, quod est cōtra dominium Dei; ergo certum est non esse necessariū philosophari eodem modo de oppositione peccati actualis, & habitualis cum gratia habituali.

SECTIO QUINTA.

Solvuntur alia obiectiones contra nostram sententiam.

46 **S**ED vrgebis, potest forma à solo Deo producta exigere essentialiter ut dispositionem necessariam ad sui existentiam aliquem actum liberum nostræ voluntatis, poterit ergo gratia essentialiter postulare ad existendum in voluntate potente peccare determinationem liberato ipsius voluntatis ad non peccandum, at hoc ipso necessario destrueretur peccante homine, ergo. Patet reliqua probatur antecedens, nam revelatio supernaturalis, & Divina est forma à Deo producta in nobis, ut à causa particulari, & determinante, illa autem revelatio potest supponere essentialiter consensum liberum nostræ voluntatis, quia potest Deus mihi revelare me non consensisse tentationi, qua ad peccandum pulsatus sum.

37 **R**espondeo negando antecedens, ad eius probationem respondeo revelationem non præsupponere actum liberum ut dispositionem necessariam ex parte subiecti, sed ut verificativum obtivum. Quod patet, nā si mihi Deus revelet Petrum non peccavisse dici nequit carentiam peccati esse dispositionem necessariam ex parte subiecti: tū quia dispositio necessaria ex parte subiecti debet existere in eodē subiecto, in quo recipitur forma, tū quia debet existere in eodem instanti in quo forma recipitur, illa autem carentia peccati, nec existit in eodem subiecto in quo revelatio, nec in eodem instanti. Quare revelatio illa non postulat actum liberum ut dispositionem, sed ut verificativum. Ex eo autem quod revelatio postulare possit carentiam liberam peccati ut verificativum

non licet inferre gratiā habitualement posse essentialiter postulare eandem ut dispositionem necessariam ex parte subiecti, alioqui sicut revelatio mihi facta postulare potest carentiā peccati in cura, vel Papa, ita, & gratia mihi infusa.

38 **A**fferimus ergo: quoties forma à solo Deo producitur in subiecto: potest se produci sine dispositione aliqua naturaliter requisita ad eius productionem, quia Deo potest supplere in genere causæ efficiētis omnē cōcursū quē præstat dispositiones in formā eductam de potentia subiecti. Nec assignabilis erit aliqua forma physica extra casū questionis nostræ, quæ ita ad sui productionem requiratur dispositiones inhærentes subiecto ut nequeat Deo sine illis dispositionibus eam formā producere, & subiecto unire. Et ratio est quia formam educi de potentia subiecti, eique uniri non est formam uniri dispositionibus, & de earum potentia educi. Quod in nostro casu magis evincitur, nam gratia potest à Deo infundi animæ nō habenti aliquem actum liberum, v.g. homine dormiente: ergo ut educatur de potentia animæ non desiderat per modum dispositionis se tenentis ex parte subiecti actum liberum oppositum peccato.

39 **D**ices gratiam essentialiter postulare ut dispositionem requisitam essentialiter ad sui introductionem, & existentiam in anima, carentiam peccati sive liberam, consistentem vè in actu libero opposito actui peccaminoso, sive necessariā consistentem in defectu potestatis proximæ ad peccandum, & non peccandum, qualis defectus contingit in somnijs; sed contra primò, quia anima rationalis secundum se præcisè est subiectum proximè capax recipiendi gratiā, quia potest Deus infundere gratiam animæ, quin prior ad hoc decretum statuerit aliquit aliud circa animam cur enim nequeat Deus post decretum creandi animam, & supposita eius existentia, statim ordine signorum creare gratiam in anima, seu ex eius potentia obedientiali eam educere? Ergo anima in ratione proximè capax recipiendi gratiā non cōstituitur per carentiā peccati. Contra secundò quia stāte cognitione indiffereti in anima, & reliquis requisitis intrinsecis ad libere operandū, potest anima nō esse proximè expedita ad libere operandū nimirum si Deus neget concursum indifferentem. Implicat autem ut in hoc casu sit proximè expedita ad recipiendam gratiam, & quod non sit expedita etiam

etiam in casu ; quo Deus stantibus iisdem principiis intrinsecis offerret concursum indifferentem. Implicat enim ut subiectū eodē modo se habens intrinsece in duob⁹ casib⁹, in vno sit dispositum ex se ad recipiendā formam, & nō in alio : nam subiectū esse dispositū ex se ad recipiendā formam aliquid intrinsecum importat ; ergo etiam pro casu, in quo non supponitur in anima defectus proximæ potestatis ad peccandū intelligeretur proximā capacitas recipiendi gratiā pro priori ad omne exercitium liberū, ergo proximā capacitas recipiendi gratiā non constituitur in anima per carentiam peccati, siue liberam, siue necessariam.

40 Hinc elicio novam rationem probandi nostrā conclusionem anima rationalis per sui præcisē entitatē, est subiectum proximē capax recipiendi à Deo qualitātē gratiæ habitualis, sicut lignum per sui præcisē entitatē est subiectum proximē capax recipiendi colorē, & paries recipiendi albedinē, nec enim ut De⁹ infundat gratiā animæ necesse habet aliquid pro priori decernere circa animam, ergo qualitas gratiæ non est essentialiter incōpossibilis cū peccato actuali. Probo consequentiā, namq^{ue}, infusa gratia potest De⁹ præparare animæ concursū indifferentē ad peccandū, eiq^{ue} tribuere cognitionē indifferentē cū cæteris requisitis ad peccandū, quo posito evidens erit animā posse in sensu cōposito gratiæ peccare, quia sicut potest cōiungere illā proximā indifferentiā cum peccato, ita potest coniungere cū peccato omnia, quæ comittantur illā proximā indifferentiā. Quod autē supposita gratia possit De⁹ præparare homini concursū ad peccandū probatur, quia nihil datur essentialiter incōpossibile cum voluntate præparate illū concursum. Dices ipsā voluntatē infundendi gratiā esse voluntatē negandi concursū ad peccandum pro illo instanti. Sed contra quia defacto coniungitur voluntas infundendi gratiā cū proximā potentia peccandi, ut patet in homine conservante gratiā, quā peccando potuit amittere in eo enim instanti in quo libere se determinat ad nō peccandū habet gratiā, & in eodem instanti habet potentiam proximā peccandi, ergo infusio gratiæ ex se non habet impedire potentiam proximā peccandi.

41 Dices hoc argumentum multum probare, quia ostēdit gratiam nec ex natura rei opponi cum peccato actuali, siquidem potest infundi animæ pro priori

ad omnem aliam dispositionem, ut sic autem infusa nequit excludere ex natura rei potentiam proximā peccandi, si autem potentiam non excludit, nec ex natura rei potest excludere peccatum, quod potest connaturaliter cōiungi cum sua potentia proxima, & cum omnibus quæ intelliguntur pro signo indifferentiæ proximæ. Responderi potest primo absurdum non esse quod gratia, nec ex natura rei opponatur cum peccato actuali, quia nec ad illud impediendum, nec ad illud expellendum ordinatur, sed solum ad expellendum habituale, vnde cum isto solo debet habere oppositionem ; defacto tamen nunquā cōiungitur cum peccato actuali, quia Deus de lege ordinaria non infundit gratiam homini potenti peccare, nisi ex suppositione, quod prævideat omissionem liberam peccati. Responderi potest secundo gratiam ipsam postulare ut ex suppositione ipsius non præparetur homini concursus ad peccandum.

23 Obijcies rursus. Quamvis voluntas nostra nequeat necessitare Deum ad producendam revelationem de aliquo exercitio suæ libertatis, potest tamen necessitare Deum ad non producendam illā revelationem, ergo licet peccator mediāte peccato nequeat necessitare Deum ad producendum de novo aliquam entitatem, necessitare potest eundem ad destruendam aliquam entitatem, non ergo rectē arguimus, quod Deus nequeat à suppositione à se non amata necessitari ad aliquod destruendum ex eo, quod ab illa suppositione nequeat necessitari ad aliquod producendum. Respondeo negando consequentiā, ratio disparitas, nam voluntas nostra necessitare Deum ad aliquid non producendum non est nisi voluntatem nostram necessitare Deum ad cognoscendum per scientiam visionis exercitium liberum ipsius: dum enim peccat infert necessitatem Deo cognoscendi peccatum eius, quia cum Deus ob suam infinitā incognoscendo perfectionē ex se necessitatus sit ad cognoscendum omne cognoscibile, quicumque ponit aliquod cognoscibile, necessitat Deum ad scientiā visionis de ipso. Vbi autē in Deo existit scientia visionis de actu libero nostrę voluntatis, ipse est necessitatus ad non producendam revelationem affirmantem illum actum non existere ; at vero voluntatem nostram necessitare Deum ad destruendā gratiam non est præcisē necessitare Deū ad cognoscendū aliquid nempe existentia

peccati: nam gratia nō destruitur per hoc præcisè quod existat in Deo scientia visionis repræsentans existentiam peccati, sed, & voluntatem nostram necessitare Deum ad habendum positivum actum voluntatis, terminatum ad destructionem gratiæ, quod est absurdum; nam implicat Deum aliunde, quam à suo beneplacito necessitari ad aliquem affectum liberum, quo aliquid ad extra ponat vel tollat.

43 Confirmo, quamvis iuxta AA. nostre Societatis ponentes in Deo præfinitiones efficaces nostrorum actuum liberorum, possit voluntas nostra impedire præfinitionē, nimirum inducendo scientiam mediam de inefficacia auxilij redentem impossibilem præfinitionem operis per illud auxilium, non tamen potest positive inducere in Deum præfinitionē, qua videlicet esto sit perfectio Divini intellectus ab extrinseco necessitari ad aliquid cognoscendum; foret tamen maxima Divinæ voluntatis imperfectio ab extrinseco necessitari ad aliquid amandum; pariter ergo in nostro casu.

44 Sed insurges iterum, homo peccans necessitat Deum ad ipsum odio inimicitiae prosequendum, non ergo est absurdum quod homo mediante peccato necessitet Deum ad habendum aliquem affectum voluntatis, ergo poterit necessitare Deum ad habendum affectum destructivum gratiæ. Quod autem Deus necessario prosequatur odio inimicitiae peccatorem, probatur, nam prosequitur necessario iustum amore amicitie, ergo prosequitur necessario peccantem odio inimicitiae, nec enim est Deus magis necessitatus ad amandum obiectum amabile, quam ad odio habendum obiectum odibile.

45 Respondeo negando maiorem, nam Deum odio habere hominem peccantem est Deum velle homini peccandi malum aliquod, Deus autem nō cogitur ab homine peccante ad volendum ipsi aliquod malum, quia Deus non potest velle ipsi homini malum culpæ; ad volendum autem illi malum pænæ nequit aliunde, quam à suo beneplacito necessitati. Dispar est autem ratio de homine iusto, quem Deus necessario amat, hoc ipso, quod illi gratiam infundat, amor autem benevolentiae, qui est per modum desiderij, necessitat Deum ad gaudendum de bono illo, qui enim efficaciter amat existentiam alicuius boni, sibi necessitatem imponit gaudendi de existentia eius;

vnusquisque enim necessitatus est ad gaudendum de adimplerione suæ voluntatis efficaci. Dices antequam peccatum existat, Deus serio vult, ne existat peccatum, eiusque existentiam averfatur, quantum est ex se, ergo necessario displicet in existentia peccati: sicut enim Deus necessario complacere debet in adimplerione suæ voluntatis, ita displicere necessario debet in non adimplerione eiusdem. Respondeo, hoc non probare Deum necessario displicere in homine peccante, sed in peccato ipso: sicut enim dum Deus prohibet peccatum per prohibitionem ipsam averfatur peccatum, illudque odio habet, nimirum volendo ipsi malum non existentiae quin per hunc actum odio habeat peccatorem: (nam velle ut non existat peccatum hominis potius est amare hominem, quam eum odio habere) ita dum peccatum existit, necessario displicet in peccato, quin necessario displiceat in homine.

46 Difficilius potest opponi; quavis liberum debeat esse Deo positus omnibus prærequisitis antecedentibus ad producendum, & non producendum, producere, & non producere; tamen non est absurdum, quod creatura peccando ponat impedimentum, vi cuius Deus reddatur impotens proximè producere aliquid; ergo quamvis suppositis omnibus requisitis ad conservandum, & non conservandum gratiam debeat Deus esse potens ipsam conservare, vel non conservare, non est tamen absurdum quod homo per peccatum ponat impedimentum, vi cuius Deus reddatur proximè impotens conservare gratiam. Probatur consequentia, quia ideo primum non est absurdum, quia esto productio rei à Deo dimanans debeat esse ipsi libera, nihilominus potentia proxima ad producendam quamcunque entitatem non debet esse ipsi libera, & volita ab ipso, siquidem potentia proxima ad producendam revelationem affirmantem existentiam peccati, constituitur per ipsammet existentiam peccati, & existentia peccati non est positive libera Deo, seu ab ipso volita: at similiter in nostro casu non est necessè ut potentia proxima conservandi gratiam sit libera Deo, sed potest constitui impotens conservare gratiam per existentiam peccati: cur enim per existentiam peccati possit Deus reddi proximè impotens producere aliquam entitatem, nempe revelationem, affirmantem me non peccare, & per existentiam peccati non possit reddi impotens conservare gratiam.

Deus tamen necessario amat hominem iustum.

Res-

Homo per peccatum non necessitat Deum ut ipsum odio habeat odio inimicitiae.

47 Respondeo disparem esse rationem, quia Deū non producere revelationem affirmantem me non peccare, quando ego pecco non est aliqua mutatio in rerum natura existens, sed consistit precise in scientia visionis, qua Deus cognoscit existentiam mei peccati: at gratiam à Deo productam destrui est aliqua mutatio in tempore existens, verè enim gratia transit de esse ad non esse, & est mutatio, quæ debet existere vi decreti positivi: implicat enim gratiā annihilari, nisi De^{us} suspendat concursus, quia manente concursu Dei perseveraret gratia: implicat autē Deum suspendere concursus, quin velit suspendere; ipse enim cōcursus exhibitus à Deo est exercitiū divinæ libertatis, seu mutatio inducta per eiusmodi exercitium nō potest autē exercitiū divinæ libertatis impediri nisi per exercitium oppositum.

48 Adhuc tamen potest vrgeri; quia vt intelligatur cessare concursus divinus, & suspendi, non est necesse quod detur decretum divinum positive amans illam suspensionem, cum enim illa suspensio sit nihil non indiget positivo decreto ad sui existentiam; sed satis est vt intelligamus resultare carentiam gratiæ, vicinose censetur ipsa transire de esse ad non esse, quod non existat novum decretum conservandi gratiam distinctum à decreto primo producendi: vt autem intelligamus non existere illud novum decretum non est necesse, vt intelligamus existere aliud decretum oppositum, sed satis est quod intelligamus existere aliquid antecedens impossibile cum tali decreto nempe scientiam visionis repræsentantem existentiam peccati: sicut ad hoc vt intelligamus non existere præfinitionem in Deo non est necesse, quod intelligamus existere oppositum decretum; sed satis est quod intelligamus existere scientiam mediam essentialiter impossibilem cum scientia media, quam essentialiter præsupponit præfinitio. Sicut ergo ideo non est absurdum me posse mediante peccato impedire Deum ab aliquo producendo, quia impedio per hoc præcisè, quod cogō Deum ad habendam scientiam visionis essentialiter impossibilem cum decreto primo producendi rem illam; propter eandem rationem non erit absurdum, quod impediā Deum ab aliquo conservando, quia impedio per hoc præcisè, quod opponam impedimenta essentialiter impossibilia cum decreto conservandi: quia nimirum Deus videns illud im-

pedimentum positum per hanc ipsam scientiam redditur impotens habere decretum conservativum: vnde cessat necessario à conservando.

49 Responderi potest primò supposita potentia proxima ex parte Dei ad aliquid conservandum, impossibile omnino esse, vt impediatur à conservando nisi per actum positivum suæ voluntatis. At in præsentī supponi ex parte Dei potentiam proximam cōservandi gratiam, quia hoc ipso quod Deus produxit gratiā, habet potentiam proximam ipsam conservandi, nam ex parte Dei, quæ sufficiunt vt ipse constituatur proximè potens producere, & non producere gratiam de se capacem conservari constituunt Deum proximè capacem conservandi: implicat autem vt Deus proximè potens conservare, & non conservare, desinat conservare, nisi quia habet actum positivum, quo velit non conservare: quod autem in præsentī supponatur Deus cum proxima potentia conservandi, & non conservandi gratiam, patet, quia saltem potest conservare gratiam in anima impediendo peccatum ipsius.

50 Hinc potest elici nova nostræ sententiæ confirmatio, nam vt Deus producat in instanti A. gratiam in anima, nō est necessarium vt anima potens peccare in sequenti nempe B. supponatur non peccatura in illo, ita nimirum, vt animam liberè omitturam esse in B. peccatum sit conditio essentialiter requisita, vt in instanti A. recipiat gratiam, vt est per se manifestum, ergo vt gratia producta à Deo in instanti A. conservetur ab eo in B. non est necessarium vt in B. detur carentia peccati. Probo consequentiam, nā Deus non pluribus indiget, vt conserveat quam vt primo producat, sed potius ea, quæ ipsum constituunt proximè potentem producere, & non producere rem capacem durandi (hoc dico propter modum durationis essentialiter suce(sivum) constituunt etiam proximè capacem conservandi, & non conservandi.

51 Dices hoc argumentum esse fallax, & multum probans, quia nimirum probaret gratiam posse connaturaliter conservari simul cum peccato, quia vt Deus connaturaliter producat gratiam in anima pro instanti A. non est necesse, vt anima supponatur non peccatura in B. & tamen hoc est necessarium, vt gratia conservetur in anima pro instanti B. ergo potest Deus supponi potens pro-

producere, & non producere proximè connaturaliter gratiam; quin per hæc præcisè constitutiva constituatur proximè potens conservare, & non conservare connaturaliter gratiam, ergo pariter poterit Deus intelligi absolute potens producere, & non producere gratiam, quin intelligatur hoc ipso potens conservare, & non conservare. Sed negatur hæc consequentia, in primis constat, & non rectè argui ab uno ad aliud, quia sicut supposito quod producat Angelum, v.g. absurdum non est, quod nequeat ipsum connaturaliter destruere, nihilominus absurdum esset, quod non posset ipsum absolute destruere: ita licet absurdum sit, quod ut conservet connaturaliter aliquid indigeat aliquo, quo non indiget ut connaturaliter producat ipsum; absurdum tamen est, ut ad conservandum absolute, & simpliciter aliquid, indigeat aliquo, quo non indiget ad eius productionem; sic absurdum non est, quod ad producendam connaturaliter formam in materia indigeat dispositionibus; absurdum tamen foret quod indigeret ad absolute producendum. Et ratio est quia indigere ad connaturaliter producendum, non est Deum indigere, sed formam ipsam productam; indigere autem absolute est Deum habere defectum virtutis.

52 Potest tamen aliquis adhuc instaurare rationem sic, esto Deus hoc ipso quod producat gratiam supponatur proximè potens ipsam conservare, vel non conservare, hinc non probari supposita ea potentia non posse eam destruere, nisi per decretum positivè amans destructionem: quia ut illa potentia conservandi, & non conservandi determinetur consequenter ad non conservandum non est opus decreto positivè amante destructionem; sed sufficit quodcumque decretum impossibile cum decreto conservandi; hanc autem impossibilitatem potest habere aliud decretum, quod non sit volitio positiva destruendi, nempe volitio ipsa permittens peccatum. Sed contra quia per volitionem permissivam peccati non excluditur decretum conservandi gratiæ, implicat enim ut per actum ex se tendentem, & inclinantem ad conservandam gratiam, impediatur volitio conservandi ipsam, at decretum permittens peccatum ex se tendit ad conservandam gratiam: quia ex se amat rectam operationem: per quam gratia conservatur in anima, & odio habet peccatum, & per quod destruitur.

53 Melius posset responderi dicendo, hoc ipso quod Deus producat gratiam in anima supponi ex se proximè potentem conservare gratiam, quia supponitur proximè potens auferre à voluntate potentiam proximam peccandi prosequenti instanti, vel illam movere per auxilia, quibus infallibiliter præcaveat peccatum non supponi tamen potentem proximè ad conservandam gratiam sub conditione, quod velit permittere peccatum. Vnde hoc ipso quod velit permittere peccatum imponere sibi necessitatem ad non habendum decretum conservativum gratiæ, donec videat voluntatem non peccare.

54 Sed contra posset insurgere quia ubi Deus supponitur proximè potens conservare gratiam, tam auferendo quam conservando libertatem ad peccandum prosequenti instanti, ergo iam in instanti A. poterit Deus habere decretum efficax conservandi gratiam in anima pro B. relinquendo illi proximam potentiam peccandi: ergo anima manens in instanti B. cum proxima potentia peccandi poterit coniungere peccatum cum decreto efficaci conservandi gratiam, probo consequentiam, quia anima in instanti B. potest ponere à parte rei peccatum, ergo potest illud coniungere, vel cum decreto conservandi gratiam, vel cum ipsius carentia; sed non cum eius carentia, quia nequit decretum illud impedire, siquidem voluntas nostra solum potest impedire decretum essentialiter ex se dependens à nostra libertate, decretum autem conservandi gratiam non est essentialiter dependens à nostra libertate, ergo potest coniungere peccatum cum illo decreto.

55 Video posse responderi decreto quo Deus statuit efficaciter conservare gratiam relinquendo libertatem supponere essentialiter scientiam mediā de efficacia aliquorum auxiliorum, quibus faciat hominem non peccare, ac proinde voluntatem nostram potentem impedire illam scientiam mediā, posse impedire eiusmodi decretum. Melius potest sic vrgeri: quia implicat, ut supponatur potens proximè absolute non conservare, & tamen quod cesset re ipsa conservando nisi per decretum positivum essentialiter impossibile cum decreto conservandi: quia Deum proximè potentem habere decretum conservandi, illud decretum non habere est formalissimè habere decretum oppositum: at decretum permittens peccatum ex se non est decretum

oppositum decreto conservandi gratiam: quia illud decretum ex se potens coniungi cum bona operatione, quam vnice amat, & consequenter cum conservatione gratiæ: implicat autem vt opponatur essentialiter cum decreto efficaci conservandi gratiam decretum illud, quod ex se tendit ad conservationem gratiæ, & cum illa potest coniungi.

56 Alia via possumus satisfacere asserendo absurdum esse quod voluntas medio peccato possit cogere Deum ad non producendam aliquam entitatem purè physicam, qualis est gratia, ex quo sequitur similiter absurdum esse, quod possit cogere ad eam destruendam. Esto non sit absurdum quod possit cogere ad non producendam aliquam revelationem essentialiter supponentem exercitium liberum. Ratio discriminis, quia quod Deus nequeat producere peccante homine revelationem affirmantem hominem non peccare in illo instanti attinet ad perfectionem Dei, quia perfectio Dei est non posse fallere: at quod nequeat producere in homine actu peccante gratiam non est perfectio Dei, quodnam enim attributū Dei commendatur ex hac impotentia? Sanè quod homo per peccatum constituitur indignus gratia nequit esse impedimentum inferens necessario denegationē illius beneficii, immo maxima est perfectio Dei, quod indignis possit beneficere. Rursus gratia à solo Deo producta nequit ex parte subiecti exigere necessario ad sui vnionem cum illo aliquem actum liberum, vel exercitium quo impediatur peccatum, quia in nullo genere causæ potest esse essentialiter prærequisita ad existentiam gratiæ, & illius vnionis cum anima tale exercitium: non in genere causæ efficientis, quia illa dispositio non influit in gratiam, & esto influeret, posset eius influxus suppleri à Deo: non in genere causæ formalis, quia nec gratia, nec eius vnio cum anima constituitur per illud exercitium: non in genere causæ materialis, tum quia hæc causalitas potest suppleri à Deo per influxum efficientem; tum quia gratia non educitur de potentia illius exercitij (quod interdum potest esse pura omisio.) Denique si Deus potest gratiam creare, & illam sic creatam vnire lapidi, cur non poterit gratiam creare, & illam sic creatam vnire animæ absque aliqua dispositione ex parte illius? Nec enim vnio dependet essentialiter nisi ab extremis, quæ vnit, & à Deo, à quo causatur;

cum ergo vnio gratiæ cum anima non vniat actum liberum cum gratia non potest essentialiter ab illo pendere.

57 Sed contra hoc poteris opponere: nam vnio hypostatica est entitas purè physica: & tamen humanitas per peccatum potest impedire eius productionem; quia est impossibile, vt humanitatem peccantem in sensu composito peccati Deus sibi vniat. Respondeo primò. Humanitatem per peccatum non impedire vnionem hypostaticam, quia non impedit peccatum id, quod ex conceptu suo supponit impeditum: peccatum autem humanitatis supponit essentialiter potentiam proximam peccandi in humanitate, quæ est essentialiter impossibilis cum vnione hypostatica: quia sanctitas increata sanctificat humanitatem summè infra Deum, ac proinde eam reddit impèccabilem. Vnde peccatum supponit impeditam vnionem hypostaticam per ipsam potentiam proximam peccandi, quæ potentia proxima cum sit à Deo non impeditur Deus à producenda vnione hypostatica ab aliqua suppositione à se non volita.

58 Secundò responderi posset non peccatum, sed sanctitatem increatam impedire Deū ne producat vnionem hypostaticam sui cum humanitate peccante, quia cum sit summa sanctitas essentialiter excludit commercium peccati; non est autem absurdū Deum cogi à sanctitate infinita ad aliquid, sed dices similiter dici posset Deū non à peccato, sed à natura ipsius gratiæ cogi ad non vniendam illam humanitati peccati. Contra tamen quia gratia nequit hanc exigentiam habere ita vt eius iura Deus nequeat infringere, nam vt existat vnio gratiæ cum anima in nullo genere causæ est essentialiter requisita carentia libera peccati, nequit autem gratia cogere Deum nisi ad illa quæ sunt essentialiter requisita ad illius existentiam.

59 Aliter, & forsam expeditius dici potest vniuersaliter loquendo. Sicut Deus non potest cogi ad aliquid producendum, vel conservandum per aliquam suppositionem à se non volitam: ita nec posse cogi ad aliquid non producendum, vel non conservandum: quia tam liber debet esse Deus in non producendo, & in non conservando, quā in producendo, & conservando. Quod si obijcias Deum cogi ab existentia peccati ad non producendam revelationem affirmantem peccatum non existere. Respondeo assumptum esse

esse falsum, quia non peccatum; sed summa Dei veracitas extorquet à Deo, ut non producat revelationem affirmantem carentiam peccati ubi existit peccatum. Si enim existente peccato per impossibile existeret revelatio affirmans peccatum non existere nihil fieret contra exigentiam peccati, sed præcisè contra perfectionem Dei, quia solum fieret illam revelationem esse falsam, ac proinde Deum fallere.

60 Quod si obiecias similiter dici posse Deum non à peccato, sed à sua perfectione cogi, ne conservet gratiam peccante homine. Respondeo hoc esse falsum quia ex eo quod gratia coniungatur cum peccato, nihil sequitur contra Divinam perfectionem; solum enim sequitur Deum non desistere à communicandis suis beneficiis propter malitiam hominis, nec punire peccatum ut potest: quare nisi reducat ad contradictionem obiectorum, nequit probari esse imperfectionem in Deo coniungere gratiam cum peccato.

61 Dices gratiam ipsam Deum cogere ne ipsam conservet cum peccato, sed contra quia cum unumquodque essentialiter tendat ad sui conservationem, nequit formaliter postulare, ut Deus ipsam destruat sub conditione quod homo peccet, nisi quia peccatum essentialiter postulat, ne gratia conservetur, ubi ipsum existit. Si enim peccatum essentialiter non postulat destructionem gratiæ, impossibilis est ex parte gratiæ exigentia, ut destruat sub conditione peccati, cum melius sit gratiæ esse in anima in consortio peccati quam destrui.

62 Obijcies contra nostram sententiam, Deus necessario amat iustum amore amicitiae, ergo necessario aversatur peccantem odio inimicitiae; Divina enim bonitas non minus obligat Deum ad detestandum malum, quam ad amandum bonum, sed odio habere hominem peccantem est velle illi malum privationis, gratiæ, ergo Deus necessario vult homini peccanti malum privationis gratiæ; ergo homo peccans necessario privatur gratia.

63 Respondeo concessio antecedenti nego consequentiam: disparitas est, nam hominem esse amicum Dei est bonum à Deo causatum, & consequenter à Deo volitum; unde hominem esse iustum supponit essentialiter amorē amicabilem, & est terminus amoris amicabilem. Deus enim volens homini gratiam habituales, per quam constituitur Divi-

ne particeps naturæ, & ius habet ad beatitudinem, hoc ipso illum diligit amicabilem, quia vult illi summam felicitatem, & manifestationem Divinorum Arcanorum, quæ patefunt per visionem beatam. At hominem peccare non est aliquid à Deo causatum, nec volitum unde nequit esse terminus odij inimicabilis de cuius ratione est ut per ipsum Deus velit homini malum, tantumque abest ut peccatum actuale supponat odium Dei erga hominem peccantem, sicut gratia supponit amorem Dei erga hominem iustum, ut potius supponat amorem; nam peccatum actuale ex conceptu suo supponit divinam prohibitionem; prohibitio autem est odium ipsius peccati utpotè tendens ad eius non existentiam; odium autem peccati est formalissime amor ipsius hominis, Deus enim odio habens peccatum, quia peccatum est, odio habet illud, quia malum hominis est, siquidem ut peccatum est malum hominis; odio autem habere malum hominis, quia malum hominis est, est formaliter hominem amare, ergo peccatum ex conceptu suo potius est terminus amoris divini, erga hominem, quam sit terminus odij divini.

64 Pro maiore claritate notandum est ex Caietano 12. quæst. 29. art. 1. quod sicut amor dividitur in amorem amicitiae & concupiscentiae (de quorum discrimine agit S. Thom. 12. quæst. 23. art. 1.) ita odium: & quidem odium oppositum amoris concupiscentiae, solet appellari odium abominationis: odium oppositum amoris amicitiae appellatur odium inimicitiae. Et sicut, inquit Caietanus, quia amare est velle alicui bonum, duo ex parte obiecti includit scilicet ly bonum, & ly alicui: ita in obiecto odij duo clauduntur scilicet malum, & persona: quamvis autem amor amicitiae, & concupiscentiae uniformiter se habeant ad utrumque, scilicet per modum affirmationis, seu consonantiae. (Amor enim, ut inquit ibi S. Thom. in corpore, est consonantia quædam appetitus in id, quod apprehenditur ut conveniens; odium vero est dissonantia quædam appetitus in id quod apprehenditur ut non, civum, & repugnans.) odium tamen abominationis, & odium inimicitiae dissimiliter se habent ad hæc, nam odium inimicitiae habet se ad personam per modum negationis, & dissonantiae, ad malum vero per modum affirmationis, & consonantiae: odium vero abominationis è converso ad personam se habet per modum affir-

Quævis
Deus ne
cessario
amat ho
minem
iustum;
non ta
men ne
cessario
odio ha
bet ho
minem
mortalit
ter pec
cantem

An De
hominē
peccan
tē odio
habeat
tāquam
inimicū.

mat'ionis, & consonantiæ, ad molum autem per modum negationis, & dissonantiæ. Cum enim quis odit flagella, & similia, illi quidem dissonat, & ea ab affectu suo abnegat; seipsum autem, vel alterum, cui illa nollit, affirmat in affectu, eique consonat. Contra vero cum odit quis hominem ipsum quidem à suo affectu abnegat, illique dissonat, sed malis illius consonat, affirmatque illa in suo affectu, vult enim illi malum.

65 Ut vero explicet Caietanus quo pacto odium omne sit dissonantia quedam; quando quidem odium inimicitiae non est dissonantia respectu mali, quod quis vult alteri: asserit si res rectè inspicatur, dissimilitudinem istam inter odium abominationis, & odium inimicitiae non variare dissonantiam odij à malo obiecto, & causa. Quoniam utrobique id quod habet rationem mali, obiecti, & causæ odij abnegatur ab affectu, & dissonat; nam in odio inimicitiae persona habet rationem mali obiecti, & causæ; & in odio abominationis, non persona, sed res mala habet rationem mali obiecti, & causæ.

66 Dices hæc rectè probare peccatum actuale non esse effectum odij inimicitiae Dei erga hominem; sicut gratia est effectus amoris amicitiae, siquidem Deus non vult homini peccanti malum culpæ, sicut vult homini iusto bonum gratiæ: ceterum non probare; quod Deus supposito peccato non displiceat necessario in homine peccante, nam per peccatum homo constituitur scelus, & abominabilis. Respondeo Deum supposito peccato necessario displicere in eius existentia, sicut illam antecederet averfatus erat, quia sicut per decretum infundendi gratiam, imponit sibi necessitatem eo placendi in homine iusto, ita per prohibitionem peccati, & per odium antecedens illius imponit sibi necessitatem displicendi in eius existentia: unusquisque enim displicet in non adimplentione suæ voluntatis; ceterum displicentia in peccato existente, seu in eo quod homo sit actu peccans, non est odium erga ipsum hominem, quia illa displicentia est odium abominationis consequens, & correspondet odio obominationis antecedentis, odiū autem abominationis erga peccatū potius est amor quam odium hominis peccantis; quare nihil esse potest, quod necessitet Deum ad odio habendum hominem peccantem, seu ad volendum ipsi malum: non

enim ad volendum aliquid creatum potest Deus aliunde, quam à suo beneplacito necessitari. Malitia enim finita nequit rapere voluntatem ad odium; hic autem non datur beneplacitum antecedens, à quo necessitetur, solum enim datur prohibitio peccati: hæc autem cum non sit odiū hominis, sed solius peccati, solum potest necessitare Deum ad displicendum consequenter in peccato, non autem in homine ipso. Ratio à priori quia Deum odio habere hominem est Deum velle illi malum sicut autem peccatum nequit necessitare Deum ad inferendum malum homini peccanti, ita nec ad volendum ei malum.

SECTIO VLTIMA.

Instauratur ratio nostra sententia.

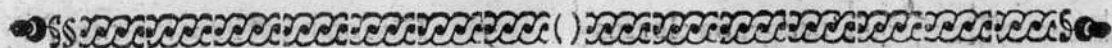
67 **D**EVS averfatur odio inimicitiae hominem peccantem mortaliter in eo instanti in quo peccat, & pro eo instanti: ergo peccatum actuale non infert necessitate metaphysica privationem gratiæ habitualis. Antecedens constat ex Concilio Moguntino cap. 4. ubi ait: Homo cum prævaticatus esset mandatum Dei, gratiam, & notitiam, in qua erat constitutus iustissimo Dei iudicio amissit, iræ, ac damnationi obnoxius. Idque docent communiter Patres, & Doctores, apud Suarez lib. 11. de grat. cap. 4. Probatur consequentia, nam si Deus averfatur odio inimicitiae hominem peccantem pro illo instanti in quo peccat: ergo pro illo instanti vult illi aliquod malum; ut enim inquit D. Thomas 12. quæst. 46. art. 2. corp. *Odimus aliquem in quantum volumus ei in esse aliquod malum*: At pro illo instanti non vult illi malum culpæ, ut patet: ergo malum poenæ; nempe privationem gratiæ, & privationem gloriæ, nisi postea resipiens per poenitentiam recuperet gratiam, & in ea decedat, quia Deus in eo instanti in quo homo peccat vult illi efficaciter privationem gratiæ intuitu peccati, & in poenam illius. At non est necessarium ut supposito peccato, & intuitu illius Deus habeat decretum privandi gratia hominem peccantem; nam homo nequit per peccatum imponere Deo metaphysicam necessitatem habendi decretum; nisi Deus ipse ex vi decreti prioris sibi imposuerit necessitatem habendi illud decretum: creatura enim nequit creatorem necessitare ad aliquid efficaciter

rer decernendum, seu ad inferendum ipsi supplicium, nisi in vi decreti, quo Deus ipse sibi necessitatem imposuit sub conditione talis operationis creaturæ. Hic autem nullum intervenit decretum prius, vi cuius Deus sibi imposuerit necessitatem habendi secundum decretum: nam hic solum intervenit decretum permissivum peccati: at vi huius nequit Deus necessitari ad habendum secundum decretum: nam decretum permissivum amat serio, & quantum est ex se non existentiam peccati, cum importet decretum collativum auxilij sufficientis ad observationem præcepti, & negationem auxilij efficacis. implicat autem ut Deus necessitetur ad habendum decretum essentialiter supponens existentiam peccati: quale est decretum efficax privandi gratia in pœnâ peccati per decretum amans non existentiam peccati: nam decretum amans non existentiam peccati, amat non existentiam decreti essentialiter supponentis existentiam peccati: implicat autem Deum necessitari ad habendum aliquod decretum per decretum prius amans non existentiam posterioris. Nam ad habendum decretum posterius solum potest necessitari per decretum prius amans existentiam posterioris.

68. Dices decretum permissivum peccati, etiam si qua parte confert auxilium sufficiens non amet existentiam secundi decreti, illam tamen amare virtualiter qua parte negat auxilium efficax; quia sub hac reduplicatione habet connexionem logicam cum peccato, & consequenter cum decreto privandi gratia propter peccatum: & sic amat virtualiter secundum decretum, & Deum necessitat ad illud habendum. Sed contra primò quia decretum permissivum peccati non habet connexionem logicam cum existentia peccati sub vlla formalitate: nam obiectum ab eo efficaciter amatum hanc connexionem non habet, & non aliunde

potest habere hanc connexionem nisi ratione obiecti: quod autem res ita se habeat, suadetur; quia collatio auxilij A. sufficientis ad observandum præceptum, & negatio omnis alterius auxilij possunt coniungi cum observatione præcepti, siquidem Deus homini, cui denegavit omne aliud auxilium, & concessit dumtaxat auxilium A. præcipit ut observe præceptum, & non præcipit impossibilia: ergo possibile est, ut auxilium A. coniungatur cum observatione præcepti in sensu composito negationis omnis alterius auxilij: ergo illud complexum auxilij A. & negationis omnis alterius auxilij non habet connexionem cum non observatione præcepti, seu cum peccato. Contra secundò, quia permissio peccati amat observationem præcepti; implicat autem ut decretum amans observationem præcepti sit logice connexum cum existentia peccati: quia alioqui amaret aliquid impossibile: nam dum vult ut existat observatio præcepti, vult ut illa oriatur ab ipso; quia vult ut oriatur ab auxilio ut collato vi ipsius; unde si aliunde esset essentialiter impossibile cū observatione præcepti, vellet ut observatio præcepti coexistet cum aliquo essentialiter impossibile cum ipsa, ac proinde vellet chymæram: ergo decretum permissivum peccati non habet essentialem connexionem cum decreto puniente peccatum, seu inducente privationem gratiæ propter peccatum, ergo vel homo mediante peccato necessitat Deum ad aliquid decernendum, nempe ad decretum destruendi gratiam: vel hoc decretum est immediate in se liberum, ac proinde supposito peccato potuit Deus non privare hominem gratia: at non potest dici primum; ergo debet dici secundum; ergo gratia est essentialiter composibilis cum peccato actuali, quo expellitur; licet sit in composibilis cum peccato habituali, quod expellit,

DISPUTATIO XI.

AN DEVS EX SE FVERIT NECES- SITATVS MORALITER AD INCARNATIONEM?

Vbi de necessitate ad optimum.

Ad quest. 1. 3. part. de convenientia Incarnationis.

SECTIONO PRIMA.

*Multiplex necessitas, & Status qua-
sitionis aperitur.*

TRIPLEX est necessitas, phy-
sica, metaphysica, & mora-
lis. Illud est metaphysice ne-
cessarium, cuius oppositum implicat cō-
tradictionem. Illud physice, cuius oppo-
situm citra miraculum cōtingere nequit,
& non nisi per potentiam absolutam Dei.
Illud moraliter, cuius oppositum nunquā
contingit, nec prudenter sperari, aut ti-
meri potest, quamvis physice possibile
sit. Cum autem oppositum eius, quod
est necessarium, sit impossibile, tribus
quoque modis aliquid impossibile dicitur.
Primò quia metaphysice repugnat,
vt hominem non esse animal. Secundò
physice, quia à solo Deo miraculose po-
test induci supra omnem naturæ cursum,
vt ignem non calefacere, accidentia exi-
stere extra subiectum, corpus poni in du-
plici loco. Tertio denique moraliter, quia
nimis arduum, & difficile, & propterea
nunquam contingens, vt hominem de-
stitutum speciali auxilio perseverare sine
veniali nōxa, piam Matrem potentem fa-
cile succurrere filio indigenti, illum sine
ope relinquere hominem vitijs indura-
tum, vehementissima tentatione repente
pulsari, & tamen ei fortiter resistere cum
solo auxilio, quod fert providentia com-
munis, militem honoris mundani aman-
tissimum, Dei autem, & sui oblitum gra-
vi contumelia affici, & tamen vindictam
non sumere si commode possit. Hæc, &
his similia moraliter impossibilia cen-
sentur.

2 Duo autem requiruntur ad im-
possibilitatem moralem, nec vnum sine
alio sufficit iuxta Cardinalem de Lugo, &
Patrem Ripalda, nimirum, vt id quod

dicatur moraliter impossibile nunquam
fuerit, vel futurum sit, immo neque vi-
deatur extitutum sub conditione in hac,
vel in alia simili hypotesi, & præterea,
quod hoc ipsum oriatur ex summa diffi-
cultate, quam vincere oporteret ad illud
ponendum. Quod saltem de necessitate
morali increatis est verum, nam si in Deo
detur necessitas moralis ad vnū, non prop-
terea oppositum erit propriè difficile
Deo. Alij cum Patre Antonio Pérez sic
necessitatem moralem describunt. Ne-
cessitas, inquiunt, moralis ad vnum est ea,
vt oppositum eveniat repugnantia, qua
prudentissime, & absque vlla deceptionis
formidine iudicetur illud non esse even-
turum, quamvis iudicium hoc adeo cer-
tum non sit vt falli non possit, sed vt nos
de illo sollicitos esse non oporteat.

3 In præsentī autem quæstione
supponitur, vt certum, Deum absolutè
non fuisse physice, aut metaphysice neces-
sitatum ad incarnationem. Non meta-
physice, quia dogma fidei est Deum libe-
rè produxisse quidquid ad extra operatus
est. Non physice: tum quia nulla causa
ex necessitate physica agit illud, quod li-
bere potuit non agere; tum quia neces-
sitas physica, vt à metaphysica distingui-
tur solum habet locum in illis causis, quæ
superiorem habent, à quo possunt mira-
culose cohiberi, ne erumpant in motus si-
bi connaturales, Deus autem superiorem
non habet: ergo &c. Supponitur rursus
ad huc ex suppositione orbis conditi non
fuisse metaphysice necessitatum ad incar-
nationem; cum natura nequeat habere
connexionem cum miraculo omnium
miraculorum maxime, & inter opera su-
pernaturalia præstantissimo. Quæ ratio
etiam evincit neque ex suppositione ele-
vationis ad finem supernaturalem, neque
ex suppositione lapsus primorum Paren-
tum fuisse metaphysice necessarium Deo
car-

carne assumere quia nec gratia elevans naturam, neque lapsus primi hominis necessitatem inferre potuerunt Deo ad incarnandum.

4 Quæstio ergo solum potest agitari de necessitate morali, vel absoluta, vel saltem ex suppositione orbis conditi, & hominis in peccatum prolapsi: quia verò non potest quidquam in hac particulari materia definiri, nisi statuendo, an Deus ex se sit universaliter necessitatus moraliter ad optimum, ideo pro intelligentia huius quæstionis notandum est, hic non esse sermonem de optimo in ratione medij ad finem efficaciter præintantum; nam in hoc sensu supposita efficaci intentione finis metaphysice manet Deus necessitatus ad optimum, id est convenientissimum medium, per quod finis obtineatur in eo gradu, quo intentus est: nec rursus esse sermonem de optimo subiective, & per denominationem extrinsecam à bonitate electionis divinæ, sic enim quidquid à Deo efficaciter amatur, hoc ipso est optimum, quia melius est suo contradictorio, utpote magis placens Deo.

5 Sensus igitur quæstionis est, utrum Deus necessitate morali teneatur ad illud, quod in se intrinsece, & obiective est melius, id est conducentius ad manifestandas divinas perfectiones, & attributa; ut quia in hunc finem melius est aliquem mundum, quam nullum producere, & Deum incarnari, quam non incarnari saltem ex suppositione peccati, dubium est, an Deus fuerit moraliter necessitatus ad universi productionem, & ad incarnationem, vel absolute, vel saltem ex suppositione peccati.

6 His positis Pater Granado disp. 3. de voluntate, & Pater Ruiz disp. 9. & 10. & cum ipsis nobiles Recentiores arbitrantur Deum esse moraliter necessitatum ad electionem optimi in his rebus, in quibus non datur processus in infinitum: nam in serie rerum, in qua non est reperire optimum, ut in mundi excellentia, magnitudine, numero, perfectione Angelica, &c. In hac inquam serie fatentur nil esse, quod non possit Deus liberrimè eligere alijs reiectis; nam alioqui nihil posset producere; cum quolibet accepto semper possit assignari excellentius, ac perfectius. Quæstionem igitur determinant ad optimum ex duobus contradictorijs quorum vnum sit altero melius omnibus inspectis ad manifestationem divinarum perfectionum.

7 Dixi omnibus inspectis, nam Pater Ruiz disp. 9. sect. 1. num. 110. advertit certum, & extra controversiam esse, Deum persæpe non facere optimum quod tale foret separatim à reliquis partibus universi, & serie operum divinorum & præcisè comparatum cum suo contradictorio, apponitque exemplum ex Divo Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 5. in humana natura donata impeccabilitatis gratia, quæ melior est secundum se, quam voluntas peccabilis, cum tamen ad totam seriem divinorum operum melior sit voluntas peccare potens: siquidem ex illa maximas Deus utilitates capit ad suorum attributorum manifestationem, quas recenset ille Author num. 18. hanc sententiam novissime magna ex parte propugnat P. Ribadeneyra disp. 14. de voluntate, ut præcipue constat ex numero 43. & 56.

8 Oppositam sententiam absolute negantem necessitatem moralem Dei ad optimum tuentur apud eundem numero 6. Eximius Doctor Suarez, Vazquez, Valentia, Puente, Hurtado, Cardinalis de Lugo, Bernal, Erice, Arriaga, Martinon, & alij quam plures, & omnium rigidissime Pater Alderete relegas à Deo omnem necessitatem moralem non solum absolutam, sed conditionatam, & ex suppositione universi producti. Et hæc est sententia communis Recentiorum, inter quos Pater Antonius Perez disp. 6. de voluntate totis viribus contendit, Deum ex se nullam habuisse necessitatem moralem ad producendum universum: cæterum ex suppositione, quod produxerit necessitatum esse moraliter ad optimum respectu illius. Negat tamen adhuc reperiri necessitatem moralem ex hac suppositione ad productionem alicuius supernaturalis. Quid autem ego censeam aliquibus conclusionibus declarabo.

SECTIO SECVNDA.

Ostenditur Deum saltem ex suppositionem necessitari moraliter ad aliqua.

9 **H**ÆC sit prima nostra Conclusio: Deus ex suppositione, quod aliqua faciat sæpe necessitatur moraliter ad aliqua alia facienda, quæ absolute potest non facere. Est contra Patrem Alderete disp. 2. de incarnatione. f. 2. quam in efficaciter probant Patrum testimonia, quæ miranda eruditione congerit Pater Ruiz, à nobis

bis probatur primò ex illo Luce 11. *Si vos cum sitis mali nobis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de coelo dabit spiritum bonum petentibus se.* Quo loci Christus argumentatur à fortiori, & ex eo, quod incredibile sit, vel Patrem daturum esse lapidem filio petenti panem; vel scorpionem petenti piscem, ducit, Deum, qui bonitate, & amore erga suos superat omnes parentes creatos daturum filijs suis ea, quæ ipsis expediunt, si debite postulaverint: ergo summa Dei bonitas, & amor; erga iustos fundat certitudinem moralem quod exauditus sit eorum orationes, quibus debite postulent spiritum bonum, multo magis, quam amor parentis in filium, fundat infallibilitatem moralem, quod non dabit nociva petentibus necessaria, & proficua.

10 Secundò probatur ex illo Isaïæ 49. *Num quid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio utero sui? Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.* Quo loci significatur maiorem esse inclinationem Dei, ut misereatur nostri quam Matris, ut misereatur infantis; at inclinatio Matris fundat moralem infallibilitatem: ergo & inclinatio Dei.

11 Pater Alderete disp. 1. sect. 2. in fine fatetur ex hoc loco rectè colligi, Deum de facto necessitatum esse moraliter ad aliqua præstanda; ceterum asserit hanc necessitatem fundari in complacentia libera, qua Deus inclinatur ad benefaciendum. Sed contra, quia in prædictis verbis arguit Dominus ab amore, ad quem moraliter sunt necessitati Parentes increatis ad amorem, quo ipse diligit iustos: ergo ex hoc amore præcisa quacunque alia complacentia necessitatur moraliter ad benefaciendum populo suo. Contra secundò, quia ut ostendi disp. 8. de voluntate repugnat Deo affectus liber pure inefficax, & cui nulla mutatio ad extra correfpondeat.

12 Tertio, quia moraliter est certum Deum collaturum præmia virtutibus in alia vita, & vitij supplicia, istaque certitudo fundatur in ipsa Dei iustitia lumine naturæ nota: ergo Deus est moraliter necessitatus ad non negandum virtutibus præmia, & ad non relinquenda impunita in alia vita scelera, quæ in hac expiata non sunt. Antecedens probatur ex Clem. Romano lib. 3. recognitionum propè mediū aiente: cum certum sit Deum iustum esse, necessarium, & consequens est aliud es-

se sæculum, in quo quisque pro meritis recipiens iustitiam, iustitiam Dei probeat. Paucisque interpositis: hoc ipsum, quod in præsentia vita non redditur unicuique pro actibus suis, fidem indubitabilem facit scientibus Deum esse iustum, quod iudicium erit.

13 Quarto, quia si semel nequit in Deo adstrui necessitas moralis ad aliqua opera præstanda ex suppositione aliorum; sanè Deus quacunque suppositione facta non habentem metaphysicam connexionem cum opere subsequenti, manebit in omnimodo æquilibrio ad ponendum, vel non ponendum illud opus. Unde nulla suppositio fundare poterit probabilitatem vnius partis contradictionis præaliam, nam rationes Adversariorum, vel nihil probant, vel hoc etiam persuadent.

14 Sequelam autem istam esse absurdam probatur primò: quia per se apparet incredibile præces Beatæ Virginis, immo, & ipsius Christi ex terminis non maiorem fundare probabilitatem doni petiti, quam præces peccatoris sceleratissimi: non fundarent autem, si Deus ex se non haberet maiorem inclinationem ad audiendas præces Sanctorum, quam peccatorum: ergo habet illam. Secundò: quia hoc esset evertere innumeras Sanctorum argumentationes, qui magno molimine, quid convenientius sit, inquirunt, atque ex eo inferunt Deum sic fecisse, v.g. ex eo, quod magis deceat dignitatem Matris Dei carere macula originali, inferunt eam fuisse immunem: ex eo, quod inordinatum videatur iustos in hoc mundo affligi, impios vero prospera fortuna frui, & nullam deinde post hanc vitam fieri commutationem inferunt animæ immortalitatem, & resurrectionem. Et multa alia cuiusmodi, quæ lato calamo scribit Ruiz ea disp. 9. à sect. 9. Esset, inquam, evertere horum Patrum argumentationes. Si enim posita dignitate Matris v.g. Deus nullam habet inclinationem ad Virginem præservandam potius, quam non præservandam, quomodo ex Maternitate inferunt præservandam; etenim ex antecedenti de se prorsus indifferenti ad duo contradictoria, neque magis determinato ad unum, quam ad aliud nequit potius unum, quam aliud inferri.

15 Dices, dignitatē Matris ex natura rei postulare illā præservandam. Sed quid refert hæc exigentia, si ea posita Deus adhuc manet in omnimodo æquilibrio sine ulla propensione ad unum extremum

potius, quam ad alterum. Dices 2. cum Cardinali de Lugo disp. 2. num. 36. in dubio præsumendum esse Deum fecisse quod cōvenientius est: Sed quomodo hoc præsumere possumus, si ex se Deus non habet inclinationem ad faciendum, quod convenientius quam omittendum, omnis nanque rationabilis præsumptio fundari debet in probabilitate aliqua suadēte vñ potius, quam aliud futurum, nulla autem probabilitas hic intervenit, si semel Deus ex se non est magis inclinatus ad præservandam matrē, quam ad non præservandā.

16 Quinto probatur nostra sententia, nam Ecclesiæ Patres defendentes providentiam Dei à calumnijs Hæreticorū, qui opera Dei reprehendebant, vt imperfecta, contententes fuisse melius, quasdam res nō producere, quæ de facto productæ sunt; alias vero res alio meliori modo constituendas fuisse: ij inquam Patres dum contendunt Deum semper operari optimum, saltem intelligendi sunt de optimo respectu vniuersi, ac proinde sentiunt Deum ex se habere necessitatem morale tribuendi vniuerso à se producto optimam dispositionem, & ordinem, ita vt nulla melior fuerit possibilis respectu eius: ex quo inferebant: si aliqua mutatio fieret in constitutione huius vniuersi, aliterque res disponerentur, quam de facto sunt dispositæ, hoc ipso fore deteriore, nihil enim esse in vniuerso, cui si quidquā addas, vel detrahas, non incidas statim in malum, à quo naturā abhorret. Quod exemplo citharæ bene temperatæ explicat Sanctus Thomas, cui si cordam aliquam remittas, vel intendas dissolvitur optima armonia: ergo Deus ex se est moraliter necessitatus ad tribuendum vniuerso optimam dispositionem, eam nimirum ex qua maior pulchritudo resultat.

16. Hinc Augustinus lib. primò de quantitate animæ cap. 35. *Iustitia inquit, summi Dei factum est, vt non modo sint omnia, sed etiam sic sint, vt melius esse non possint.* Et lib. 3. de libero arbitrio cap. 5. *Quidquid, inquit, tibi vera ratione melius occurrerit, hoc scias fecisse Deum, tanquam bonorum omnium conditorem.* Quam veritatem lumine naturæ affecutus est Aristoteles dum 8. Physicorum cap. 6. textu 36. inquit: *Quod præstat in natura esse, modo possit, arbitramur:* quasi diceret; quod melius est si possibile sit datur in rerum natura. Vnde Conimbricenses hunc textum exponētes: natura inquit, semper facit optimum, quod potest: quod autem de na-

tura dicitur; de Authore quoque naturæ dici debet. Hinc Genesios 1. laudans Deus suorum operum pulchritudinem: *Vidit cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.* Dinique vt alia omittam hanc necessitatem moralem perspicue docuit Conciliū Francofordienſe in Epistola ad Episcopos Hispaniæ illis verbis: credamus Deum omnia velle, quæ meliora sunt.

SECTIO TERTIA.

Confirmatur nostra conclusio, & præcluduntur Aduersariorum effugia.

17 **C**ONFIRMATIO fit, nam ex opposita sententia fit nō posse prudentem esse securum, quod ignis non erit vnquam frigidus: quod sol non sistet cursum suum in meridie, quod nō dabitur vicissitudo hyemis, & veris; & negata necessitate morali ad concedendum reb⁹ naturalib⁹ id, quod ex natura sua exigunt Deys manebit cum omnimoda indifferentia, & æquilíbrio, vt positis essentijs neget, vel concedat illis suas proprietates, vt cōcurrat, vel non concurrat cum causis naturalibus ad suos motus; nam fundamenta negandi necessitatem moralem persuadent spectare ad perfectionem divinæ libertatis omnimodum æquilíbrio: ergo nullum erit fundamentum quo prudenter possimus reddi securi.

18 Si dixeris fundamentum sufficiens esse, quod De⁹ vt Author naturæ nequeat oppositum facere, contra est, quia hoc perinde est, ac Deum non posse oppositum facere, quin reb⁹ violentiam inferat: hoc autem nullum præbet fundamentum, si semel ex se nullam habet inclinationem ad non inferendam violentiam potius, quam inferendam.

19 Pater Alderete disp. 2. s. 1. n. 7. respondet hoc fundamentum aliunde, quā ex necessitate morali summèdum esse, nimirū ex quotidiana experientia, qua v.g. videmus ignem calefacere applicatam sibi materiam: id enim nobis persuadet miracula non fieri, nisi raro: cassus autem raros non pertimescimus. Et confirmat, nā, & nos inquit, qui necessitatem moralem Deo negamus, sine formidine iudicamus hominem medijs flammis immisum cōburandum esse, neque oppositi Authores negare possunt nostræ sententiæ probabilitatem, quare pertimescere deberent, si timoris carentia fundaretur in carentia necessitatis morali.

SECTIO QUARTA.

*Ostenditur Deum esse moraliter necessitatum
ad productionem vniuersi, & alicuius
vniuersi hypostaticæ.*

24 **H**ÆC sit nostra secunda conclusio, quam à priori probabo; nam Deus ex se habet inclinationem ad manifestanda sua attributa, nullamque habet inclinationem ad oppositum, quia ex terminis implicare videtur rem ex se habere inclinationem ad contradictoria, neque posse Deum quidquam decernere, quin agat contra propriam inclinationem, ergo est necessarius moraliter ad manifestanda sua attributa per alicuius vniuersi productionem. Consequentia probatur 1. quia complacentia necessario conueniens agenti libero circa aliquod obiectum honestum fundat necessitatem moralem de electione illius obiecti, si non sit coniuncta cum aliqua complacentia, vel cognitione necessaria retrahente ab electione illius obiecti, & inclinante in oppositam electionem: prudens enim quisque iudicabit naturam rationalem habentem de se inclinationem ad aliquam electionem honestam, illam electionem futuram, si non adsit inclinatio aliqua invitans ad oppositum. Secundò quia si semel Deus ex se necessario potest esse inclinatus ad vniuersi productionem, nihil absurdi continet hanc inclinationem esse tantam, quæ fundet moralem certitudinem.

25 Quod autem Deus ex se habeat inclinationem ad manifestationem suorum attributorum suadetur à priori ex natura boni, quod teste Dionisio cap. 4. de diuino nomenclat. *de se est diffusivum sui esse: & ut passim ibi repetit: natura boni est proferre in lucem, & conservare.* Cum ergo Deus sit summe bonus non potest carere inclinatione diffundendi suum esse, & proferendi in lucem creaturas, in quibus eius perfectiones elucescant.

26 Probatur 2. autoritate eiusdem Dionisij ibidem: *Ipse enim bonus Author eorum quæ sunt amor; cum prius in ipso bono excellenti, præstanti; ratione esset, non passus est, ipsum in se sterilem, & in fecundum manere, sed eum impulit ad agendum, Singulari abundantia, quæ est procreatrix omnium:* ergo iuxta Dionisium amor ille necessarius, quo Deus suam infinitam bonitatem diligit eum impulit ad productionem creaturarum: ac proinde amor ille neces-

sarius est inclinatio quædam se communicandi ad extra,

26 Nec refert, quod Deus non indigeat creaturis, ut ab illis perficiatur, melior vè reddatur; nam ut inquit Divus Thomas 1. part. quæst. 19. art. 2. in corpore, res naturalis non solum habet naturalem inclinationem respectu proprii boni, ut acquirat ipsum cum non habet, vel quiescat in illo cum habet, sed etiam ut proprium bonum in alia diffundat secundum quod possibile est. Vnde videmus, quod omne agens in quantum est actus, & perfectum facit sibi simile: ergo etiam Deus à quo per quandam similitudinem derivatur omnis perfectio, de se debet habere inclinationem, ut proprium bonum in alia diffundat: ut enim subiungit Angelicus Doctor, si res naturales, in quantum perfectæ sunt, suum bonum alijs communicant, multo magis pertinet ad voluntatem divinam, ut bonum suum alijs per similitudinem communiqueet secundum quod possibile est. Confirmatur, nam Deus seipsum amat propter se, & quidem amore infinito: ergo habet inclinationem communicandi suam essentiam alijs. Probo consequentiam ratione à priori: quia Divus Thomas utitur lib. 1. contra Gentes ad probandum Deum volendo se debere etiam velle alia. Quæ enim propter se amamus, inquit, volumus multiplicari quantum possibile est: ipse autem Deus suam essentiam propter seipsum vult, & amat, non autem secundum se augmentabilis, & multiplicabilis est, sed solum multiplicabilis est secundum suam similitudinem, quæ à multis participatur, vult igitur rerum multitudinem ex eo, quod suam essentiam vult, & amat.

27 Quamvis autem Deus ex se inclinatus sit ad alicuius mundi productionem, quia melius, & convenientius est aliquem, quam nullum produci, non tamen habet inclinationem ad plures simul producendos, quod egregie explicuit D. Thom. 1. part. quæst. 47. art. 3. ubi quærit utrum sic unus mundus tantum: & huic argumento: natura facit, quod melius est: & multo magis Deus: sed melius foret esse plures mundos, quam unum, quia plura bona paucioribus meliora sunt: ergo plures mundi facti sunt à Deo. Huic inquam argumento respondet, quod nullum agens intendit pluralitatem materiale, ut finem, quia materialis multitudo non habet certum terminum, sed de se tendit in infinitum: in
in infi.

infinitum autem repugnat ratione finis. Cū autē dicitur plures mundos esse meliores, quam vnum, hoc tantum dicitur secundum multitudinem materialem; tale autem melius non est de intentione Dei agentis, quia eadem ratione dici posset, quod si fecisset duos, melius esset, quod essent tres, & sic in infinitum.

28 Respondebit aliquis ex P. Alderete disp. 1. f. 5. n. 4. ex inclinatione Dei se communicandi ad extra non posse probari necessitatē moralem, quia illa inclinatio non est absoluta, sed solū conditionata, nimirum sub conditione divini beneplaciti: quemadmodū anima nostra, vel potentia loco motiva, inquit, innate propendet in motū localem, sub conditione, quod voluntas velit motum illum. Est autem hoc beneplacitum iuxta hunc Authorem vehemens quādam complacentia libera, qua Deus propendebat in productionem huius universi, & de hac complacentia existimat dictum fuisse à Dionisio, quod Deum impulerit ad agendum.

29 Sed contra 1. quia aliquam debemus concedere Deo propensionē ad se cōmunicandum ad extra, quam ille ex se non habeat ad se non comunicandum. Atqui ad se non comunicandum etiam habet propensionem conditionatam sub conditione scilicet, quod vehementē complacentiā liberā non se communicandi cōcipiat: siquidem ex se propendet in adimplentionē vehemētis suæ cōplacentiæ, ergo ad se comunicandū debemus concedere propensionem absolutam. Contra 2. quia amor, qui Deum impulit ad creandum, est amor, quo Deus fertur in suā infinitā bonitatem, ac proinde amor necessarius; ut enim inquit D. Thomas 1. 9. exponens illū locū Dionisij: ex amore bonitatis suæ processit, quod bonitatē suam voluit diffundere, & cōmunicare alijs secundum quod fuit possibile, scilicet per modū similitudinis, & quod eius bonitas non tantum in ipso maneret, sed ad alia efflueret.

30 Dices bonitatem quidem Dei ipsum inclinaret ad se comunicandum: ceterum maiestatem à communicatione retrahere. Cum ergo par sit bonitati maiestas, Deus erit ex se in omnimodo equilibrio ad producendum, vel non producendum universum. Sed contra 1. quia implicat maiestatem virtualiter identificatam bonitati habere propensionem ipsi contrariam. Contra secundo: quia nequit esse bonum maiestatis à nullo inferiori cognosci, & adorari, sed potius ip-

sam maxime decet timeri, & coli. Affero 2. Deum ex se esse moraliter necessitatū ad incarnationem. Nam ex se est ita necessitatus ad productionem alicuius universi vnde quaque perfecti, & cui nō desit nobilissimus gradus entis, cuius existentia per aliorū existentiam non compensatur, qualis est Christ⁹ Domin⁹; nam universū sic perfectum produci melius est, quam produci hac perfectione carens. Rursus De⁹ ex se moraliter necessitatus est ad illud, quod sibi gloriosus, & mundo vtilius: nihil autē Deo gloriosus, nec mundo vtilius quā existentia hominis Dei ut probāt quæ diximus disp. 1. & quæ D. Thomas expēdit lib. 4. contra Gen. c. 54. ergo &c.

31 Affero 3. ad nullius entis in individuo productionem Deus est moraliter necessitatus. Ratio est; quia cum intra quamcūq; speciē possibilis sint infinita individua, sane si De⁹ ex se foret necessitatus ad aliquod determinate, foret necessitatus ad infinita, cū par sit de singulis ratio. Vnde cū aliunde impossibile sit ea omnia simul produci, fieret inde Deū esse moraliter necessitatum ad impossibile.

32 Affero quartō ad nullius mundi determinate sumpti creationum, neque ad ullius creaturæ, vel vnionis hypostaticæ determinatē sumptæ productionem habet Deus inclinationem, & propensionem necessariam. Probat, quia si haberet inclinationem determinatē ad aliquam, haberet ad infinitas. Vnde cum eas omnes simul producere nequeat, haberet ex se necessitatem agendi contra propriam inclinationem: siquidem ex se haberet necessitatem, se determinandi ad non productionem pluriū creaturarum; ad quarum productionem haberet nec essariam propensionem: sequela autem factis videtur absurda.

33 Dices: De⁹ necessario amat creaturas singulas posibles amore cōplacentiæ: siquidē necessario amat artē suam factivā creaturarum, & tales rationes per artē imitabiles: ergo placent necessario artefactibilia, & idæata. Probat, consequentia: quia ex hypothesi, quod aliquis amet artē musicā, seu pictoriā necessario cōplacet in musica, vel pictura artefacienda. Tum sic: at complacentia necessaria Dei in creaturis possibilibus est aliqua inclinatio ad dandum illis existentia: ergo cum aliunde sit necessitatus ad non dandam existentiam omnibus simul, iam erit necessitatus ad agendum contra propriam inclinationem.

34 Respondeo si Deus amat amore complacentiæ singulas creaturas possibiles, sicut amare probavi tractatu de voluntate, illam complacentiam talem debere esse, vt non inclinet Deum ad productionem sui termini determinatè, sed ad illam, vel ad productionem alterius similis, in quo etiam resplendeat æqualiter, vel melius perfectio divina. Sic Artifex, quia complacet in infinitis artefactis cognitis vt possibilibus, ex complacentia omnium non inclinaretur ad productionem omnium, sed aliquorum dumtaxat. Quare complacentia illa, qua Deus necessario approbat pulchritudinem, & perfectionem singulorum possibilium; perseipsam inclinat vage ad producendam hanc, vel illam rerum multitudinem, in qua perfectè resplendeant divina attributa.

SECTIO VLTIMA.

Solbuntur obiectiones.

35 **C**VM Scriptura, & Patres tan-
toperè nostræ sententiæ fa-
veant, eam proculdubio
omnes amplecterentur, si existimarent
componi posse cum perfectione divinæ
libertatis. Obijciunt eago primo neces-
sitatem moralem ad vnum pugnare cum
perfectissima libertate ad oppositum; eo
quod potentia ad omissionem eius, ad
quod quis moraliter est necessitatus, im-
potentia absolute dicitur: quo pacto ho-
mo absolute iupotens dicitur vitare om-
nia venialia, quia est necessitatus mora-
liter ad ea non vitanda collective. Res-
pondeo tunc necessitatem moralem ad
vnum esse absolute impotentiam ad op-
positum, quando oritur ex imbecillitate
naturæ, ex imperfecta cognitione boni,
& passionibus inclinantibus ad opposi-
tum, quibus sine magna molestia nequit
homo resistere, qualis est impotentia ad-
vitanda venialia. Aliter res se habet quā-
do necessitas moralis provenit ex perfe-
ctione potentiæ, quæ ob exuberan-
tiam suæ bonitatis habet inclinationem
se communicandi, quam potest non sequi
absq; aliqua diminutione suæ scilicet licitatis.

36 Obijciunt secundo: si Deus ex
se habeat inclinationem necessitantem
moraliter ad electionem optimi, neque
physice poterit, hanc electionem præter-
mittere; siquidem non habet potentiam
physicam ad inferendam sibi violentiam
agendo contra propriam inclinationem,

Respondeo primò per instantiā; nam Ad-
versarij præsertim P. Alderete disp. 1. l.
5. & in fine admittunt in Deo necessitatē
morale producendi vniversum proveniē-
tem à libera aliqua cōplacentia erga mun-
di productionem; & tamen supposita illa
cōplacentia adhuc Deus habet perfectis-
simam libertatem physicam non producē-
di vniversū quin propterea inferatur ha-
bere potestatem inferendi sibi violentiam.

37 Respondeo secundo à priori Deū
non ex indigentia, sed ex abundantia per-
fectionis habere inclinationē illam se cō-
municādi, in qua fundatur necessitas mo-
ralis: vbi autem hæc ex eo capite prove-
nit non debet esse coniuncta cum potētia
inferendi sibi violentiā. Tunc enim poten-
tia ad agendum contra propriam inclina-
tionem est potentia inferendi sibi violenti-
am, quando absque aliqua tristitia, dolo-
re, vel incommodo, nequit exerceri, quod
procul est à Deo, qui se communicando
nullū accipit incrementum imperfectio-
nis, gaudij, aut delectationis; ac proinde
sine vlla molestia potest electionē optimi
prætermittere. Nos autē idcirco non pos-
sumus proprias inclinationes cohibere,
quin aliquam violentiam, & coactionem
patiamur, quia nostra inclinatio tendit ad
complementū internę scilicet felicitatis. Insta-
tur quæ rursus agumentū, nam potest ho-
mo contra inclinationē Dei agere, quin
ei aliquā violentiam inferat, vt patet in re
probo qui contra Dei inclinationem salu-
tem propriam amittit: quid ergo mirū,
quod Deus possit contra inclinationem
suam agere absque violentia.

38 Obijciunt tertio: Deus producit
optimū cum perfectissima libertate: hæc
autē postulat summam indifferentiam in
actu primo, id est omnimodum æquilibriū
non magis inclinans in vnum extremū li-
bertatis, quam in aliud, quod non com-
ponitur cum necessitate morali ad vnum:
ergo &c. Respondeo primo per instantiā;
nā supposita oratione B. Virginis aliquid
à Deo postulantis, immo supposita crea-
tione Christi D. habet De⁹ perfectissimā
libertatem ad faciendū, vel non faciendū,
quod postulatur, & tamen non habet om-
nimodū æquilibrium: alioqui orationes il-
læ nihil iuvarent ad flectendam, & incli-
nandam voluntatem divinam; siquidem
eis positis maneret adhuc in omnimo-
do æquilibrium; quod tamen est falsum.
Nam Scriptura Exodi 32. numerum 14.
Deuteronom. 9. Psalmorum 29. 78. &
37. & Ioannis 17. præscribit formā oran-
di,

di, quæ validior est ad impetrandum proponendo rationes maioris gloriæ divinæ: frustra autem præscriberet hoc, si posita oratione Deus non esset absolute magis inclinatus in vnum, quam in aliud.

39 Respondeo secundò à priori: ubi libertas est ad eligendum inter maius, & minus bonum esse imperfectam illam omnimodam indifferentiam, qui arguit voluntatem non esse summe perfectam, cum non propendat magis in maius bonum: ergo quod Deus habeat perfectissimam libertatem ad eligendum optimum potius probat non esse inæquilibrium sed cum maiori inclinatione ad electionem optimi quam ad eius omissionem. Et quidem cum omnes fateri debeant Deum ex se habere aliquam inclinationem se communicandi ad extra, fateri similiter debent perfectissimam libertatem non asferre secum omnimodum æquilibrium.

40 Obijcies quartò: Deus absque vlla difficultate, & summa cum facilitate potuit se determinare ad non producendum universum: nequit autem quis moraliter necessitatus esse ad id, quod facile potest omittere: ergo, &c. Respondeo si difficultas proprie sumatur, Deum absque vlla difficultate potuisse omittere productionem universi, quia potuit hoc præstare sine aliqua molestia, tristitia, vel diminutione virium, & gaudij infiniti, quo fruitur. Cum hoc tamen recte cõponitur, quod fuerit ex se magis inclinatus ad producendum, quam ad nõ producendum universum. Immo vnicè inclinatus ad illud primum, ac proinde, quod fuerit moraliter necessitatus. Si difficultas late sumatur, & metaphorice, ut nihil sit aliud difficultas omitendi, quàm inclinatio ad oppositum, hoc pacto non habuit Deus summam facilitatem omitendi productionem universi, sed tantam difficultatem, quanta est inclinatio ad oppositum. Addit Ruiz disput. 10, sect. 4, numero 13, aliquando difficile vocari, quod minus probabiliter existimatur esse futurum, & in hoc sensu, Deum nolle facere optimum esse difficile non quidem ipsi, sed nobis bene considerantibus propensionem Dei.

41 Obijciunt quintò: omnia creata sunt quasi nihil respectu Dei, nam ut dicitur sapientiæ 11, tanquam momentum statera, sic est ante te orbis terræ, & tanquam gutta torris ante lucani: ergo nihil creatum voluntati divinæ vim aliquam adferre potest. Sicut si quis infinite ama-

ret divitias: & possideret infinitas, non posset trahi extra indifferentiam volendi, aut nolendi per divitias finitas, quia nullum momentum adderent infinitis. Et universim, quo quis in aliquo genere bonorum plus possidet, eo minus afficitur exiguo additamento v.g. minus æstimat numum aureum, qui meliorem possidet, quam qui tantum centum: ergo nullo modo afficeretur, si possident infinitudinem bonorum: at qui Deus in se possidet eam infinitudinem: ergo nullo modo à finito bono trahi potest.

42 In primis hoc argumentum multum probat, videlicet Deum ex se nullam habere inclinationem se communicandi ad extra, quia inclinatio aliqua ad vnum extremum tollit æquilibriū omnimodum ad utrumque; probat etiam orationes, & merita Sanctorum nullum momentum adferre, ut voluntas divina sit inclinata ad concedendum potius, quam negandum præmium, ac proinde nullam probabilitatem illius fundare: quæ sanè absurda sunt.

43 A priori respondeo ex tractatu de voluntate nihil creatum ex se habere vim inclinandi divinam voluntatem, seu movendi, & faciendi, ut illa in se non sit in æquilibrio, sed ipsammet per seipsam illo carere: quia ex se habet propensionem se communicandi creaturis: quare si ex se voluntas divina foret in omnimodo æquilibrio absurdum esset extrahi ab illo vi cuiusvis creaturæ; ceterum non sic contingit. Nam propterea præces, & merita Sanctorum dicuntur flectere illam, quia ipsa ratione suæ bonitatis est conditionate inclinata ad concedendum aliquid sub conditione quod merita, & orationes illud postulent. Vnde eis positis iam est absolute inclinata ad concedendum potius quàm ad negandum.

44 Obijciunt sextò: nequit Deus esse ex se magis inclinatus ad volitionem, quam nolitionem mundi, nisi illa sit melior ista: at hoc est falsum, cum utraque sit infinite honesta & laudabilis, ergo &c. Respondeo distinguendo maiorem; nisi sit melior absolute, & in se nego, nisi sit melior in ordine ad manifestanda divina attributa, concedo. Quia ergo bonitas divina ex se est inclinata, ut se diffundat, ideo est inclinata ad volitionem mundi: quia vero ex se non est inclinatus Deus ad se non communicandū, propterea non est inclinatus ad nolitionem mundi, licet eam

ratione sui dominij posset summa cum honestate exercere. Vide Ruiz d. 10. f. 6. num. 18. vbi inquit voluntatem non inclinari ad volitionem, nisi quatenus inclinatur ad obiectum; vnde si magis inclinatur ad hoc, magis debet inclinari ad illam quamvis non sit subiective melior, quam opposita nolitio.

45 Dices Deus, ex se est inclinatus, ne existant peccata: videt autem peccata exitura si mundus creetur: ergo ex se est inclinatus ne mundus creetur: ac proinde ad nolitionem mundi. Distinguo maiorem: ne existant ex determinatione voluntatis potentis peccare, id est est inclinatus, vt voluntas potens peccare non peccet. Concedo maiorem: ne existat ex defectu potestatis ad peccandum, id est, de se est inclinatus ne existant potentia peccandi, vt sic euitentur peccata, nego maiorem. Et concessa minori nego consequentiam. Itaque de se Deus est inclinatus, vt existat voluntas potens peccare, & rursus est inclinatus, vt sub conditione, quod sic existat libere omittat peccatum: ex quo potius sequitur Deum habere inclinationem, vt mundus creetur.

46 Obijciunt septimò: si Deus ex se fuit moraliter necessitatus ad incarnationem: ergo frustra antiqui Patres adventum Christi postularunt; vt quid enim postularunt id, ad quod concedendū Deus erat moraliter necessitatus independenter ab eorum orationibus. Confirmatur primo, nam si Deus ex se moraliter necessitatus est ad faciendum id, quod melius est ad gloriam suam: ergo cum adhuc finem melius fuerit Christi fidem in mundo recipi, quam non ex se Deus erat moraliter necessitatus ad faciendum, vt reciperetur. Vt quid ergo Apostoli tam solliciti orabant pro fidei dilatione? Confirmatur secundò, quia nostra sententia tollit sollicitudinem orandi; nam vel id, quod postulatur est melius ad gloriā Dei, quam eius oppositum, vel non. Si primum frustra est oratio; quia independenter ab illa eodem modo reseratur exitura. Si secundum, improvida erit, vtpote tendens ad impetrandum, quod Deus nunquam vlli concedit. Confirmatur tertiò: quia ex nostra sententia sequitur improvide Christum postulasse à Patre, vt ab ipso mortem averteret; siquidem perebat rem minus conducentem ad gloriam Dei, ac proinde moraliter impossibilem.

47 Respondeo ad argumentum negando consequentiam; tum quia Patres

antiqui supponentes ex promissione divina Christum venturum, non eius adventum, sed adventus accelerationem postulabant, quæ tamen non erat moraliter necessaria independenter ab eorum precib⁹, tum quia cum Deum ex se esse moraliter necessitatum ad aliquid faciendum, non tollat quod absolute absque aliqua vera difficultate possit facere oppositum, non tollit orationem postulantem, ne re ipsa faciat. Tum quia cum Deo maxime placeat vt ab ipso postulemus ea, ad quæ cōcedenda ipse habet inclinationem: & cum ipsum esse necessitatum moraliter ad aliquid faciendum, nihil aliud re ipsa sit, quam ex se habere inclinationem ad id, & nullam ad oppositam; constat necessitatem moralem, non impedire orationem. Et per hoc patet ad primam confirmationem. Apostoli nanque postulabant propagationem fidei in vniverso mundo, quia videbant Deo placere, vt ab ipso postulemus ea, quæ maiorem eius gloriam concernunt.

48 Ad secundam confirmationem nego sequelam: tum quia sæpè postulamus res indifferentes, quorum concessio independenter ab oratione non erat moraliter necessaria, sed talis constituitur per ipsam orationem: tum quia sæpè postulat aliquis, vt sibi determinate conferat Deus, quod erat moraliter necessarium, vt concederet alicui vage, non tamen ipsi determinate. Deinde quamvis antecedenter ad orationem melius foret rem mihi concedi, quā negari, ac proinde Deus esset moraliter necessitatus ad concedendum, non propterea inutilis esset ratio; cum placeat Deo, vt ab ipso postulemus ea, ad quorum largitionem ipse erat inclinatus, & consequenter moraliter necessitatus: adde orantem nihil cogitare de necessitate illa morali, vel si cogitet non esse certum, an re ipsa detur, vnde ille non poterit vsum orationis impedire.

49 Ad tertiam respondere debent omnes. Siquidem Christum non mori supposita ordinatione Patris erat non solum moraliter, sed metaphysice impossibile. Postulabat ergo Christus rem omnino impossibilem. Absolute respondeo, Christum mori non fuisse optimum, nisi dependenter ab eius voluntate, quia licet melius foret Christum mori libere acceptando mortem, quam non mori, præscindendo tamen à libera acceptione non erat melius, nam si absolute ipse nolisset ac-

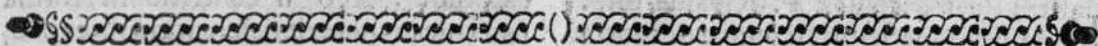
ceptare mortem, non esset conveniens ex hac suppositione, ut mortem subiret. Quare Christus postulans carētiā mortis, postulabat aliquid, ad quod non erat Deus moraliter necessitatus. Videbat tamen Christus se magis Deo placiturum, si acceptaret libere mortem, & propterea statim suam orationem corrigens subiunxit, verum tamen non mea, sed tua fiat voluntas.

50 Obijciunt octavò: ex nostra sententia sequi Dei beneficia multo minora esse, minusque digna gratiarū actione, quia forent minus gratuita, utpote procedentia à minori libertate; sicut enim si in Deo daretur absoluta necessitas producendi creaturas, productio non esset gratuita, & liberalis, ita si datur aliqua necessitas, nempe moralis, debet esse minus gratuita, & liberalis. Et confirmatur; nam ratio debiti deprimit rationem libertatis: Deus autem, si necessitatus foret ad creaturarum productionem, hanc aliqua ratione deberet: ergo minus liberaliter se gereret,

51 Respondeo negando sequelam nam infallibilitas moralis beneficii proveniens ex infinita scientia comprehendente discrimen inter bona maiora, & minora, & ex redundantia divine bonitatis, sicut est magis voluntaria &, magis libera ab omni coactione, immo ab omni necessitate antecedenti, quam Deus ab alio patiatur ad habendam eam infallibi-

tatem: & sicut est magis libera ab omni cupiditate proprii commodi, ita est magis liberalis, & gratuita. Et quidem si necessitas moralis benefaciendi proveniens ex amore, & inclinatione minueret beneficii æstimationem, magis æstimanda forent beneficia collata invito animo, & cum tristitia, aut adolore, quam collata animo libenti, & cum delectatione: quod constat esse absurdum; nam ut ait Philosophus 4. Ethicorum cap. 1. Liberalis dabit cum voluntate, & sine ullo dolore; id enim quod per virtutem efficitur afficit voluptate. Rursus sequeretur minus æstimabilia esse, vel fuisse Christi Domini, Beatæ Virginis, ac Sanctorum beneficia, utpote procedentia à necessitate morali.

52 Ad confirmationem respondeo. Deum necessitatum moraliter ad benefaciendum non debere alteri, sed sibi; ut enim docet Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 117. art. 3. ad 1. liberalitas non respicit debitum legale, sicut iustitia, sed debitum quoddam morale, quod attenditur ex quadam ipsius decentia, non ex hoc, quod sit alteri obligatus, unde merito notavit Caietanus quæst. 19. art. 2. ad finem, liberalitatem non minui, quamvis motivum communicandi sua bona sit, quia decet ipsum Deum. Confert itaque Deus beneficium creaturis, non quia ipsis debeat, sed quia sibi debet liberalitatem congruentem summo bono exercere.

DISPUTATIO XII.

AN PURVS HOMO POSSIT CONDIGNESATISFACERE PRO PECCATO PROPRIO?

Ad questionem primam 3. part.

T constet, an, & quo pacto incarnatio fuerit necessaria ad exhibendam Deo cōdignam satisfactionem pro peccatis, decernendū prius est, an possit purus homo, id est non vnitus physice Deo, satisfacere condigne pro peccato proprio, item an possit pro alieno. De hoc secundo disp. sequenti, nunc de primo: quia vero, si per aliquem actum potest homo

cōdigne satisfacere pro peccato proprio, ille debet esse actus perfecte dilectionis Dei, & contritionis; totum disputationis pondus in hoc incumbit, an per huiusmodi actus possit ita

satisfacere?

(201?)

SECTIO PRIMA.

Si contritio sit forma sanctificans, purus homo potest satisfacere condigne pro peccato proprio, quoad culpam.

IDEST, si sit forma delens per seipsam maculam habitualement; nam si per seipsam non deleat, sed dumtaxat exigeret gratiam, aut condonationem extrinsecam per quam formaliter deleatur, alia forsam esset ratio. Hanc assertionem defendit Pater Vazquez 3. p. disp. 2. cap. 6. dum asserit hominem per actum perfectæ contritionis satisfacere condigne pro culpa, esto non satisfaciatur pro toto debito contracto per peccatum; quia nimirum per istum contraxit debitum carenti auxilio sufficienti ad eliciendam contritionem, quod debitum supponitur remissum ante contritionem per auxilij collationem. Eandem defendunt ipsius Discipuli. Gaspar Hurt. & Torres, item Meratinus disp. 3. de incarnatione sect. 12. Eandem supponit P. Suarez lib. 7. de gratia cap. 14. num. 3. dum inde potissimum impugnatur sententiam P. Vazquez tribuentem contritioni formalem vim sanctificandi, quia ex illa sequeretur hominem posse condigne satisfacere pro mortali. Quo argumento utuntur passim Doctores negantes illam vim contritioni. Est autem nostras tertio contra P. Ripalda disp. 97. de ente supernaturali num. 26. contra P. Alderete disp. 5. de Incarnatione sect. 1. & contra Cardinalem Esfortia in libello de poenitentia num. 220.

2 Probatur autem à priori, quia ille condigne satisfacit pro culpa, qui facit quantum est satis ad illam extinguendam, seu ut persona offensa deponat offensionem conceptam occasione iniuriæ, & nequeat iam deinceps personam offendentem aversari, atque ut inimicum tractare; at si actus contritionis sit forma sanctificans, peccator illum eliciens totam hoc præstat respectu Dei: ergo condigne satisfacit pro culpa mortali. Probatur minor: quia si contritio est forma sanctificans, per illam formaliter aboletur macula peccati, & extinguitur ius, quod ratione culpæ Deus habet ad odio habendum peccatorem, illumque tractandum ut inimicum infligendo poenam æternam, cum repugnet hominem esse sanctificatum, & à culpa liberum, & tamen prop-

ter illam adhuc posse odio haberi, & in æternum puniri.

3 Dices primò ex P. Alderete ubi supra num. 9. contritionem esto sic forma sanctificans, adhuc non esse satisfactionem condignam pro peccato, quia non est obsequium tantundem Deo placens, quantum ipsi displicuit offensa. Sed contra, qui eareus id requiritur ad satisfactionem condignam, quatenus requiritur, ut obsequium vim habeat delendi formaliter offensam. Atqui si contritio sit forma sanctificans non requiritur, ut tantundem placeat Deo, quantum ipsi displicuit offensa, ut istam formaliter deleat, ergo si sit forma sanctificans erit condigna satisfactio pro offensa. Probatur minor; nam ut forma sanctificans deleat formaliter offensam, non debet tantum bonitatis continere, quantum malitiæ illa continet; nam gratia habitualis in sententia huius Doctoris, & communiori inter Theologos cum S. Thoma, & P. Vazquez per seipsam delet formaliter peccatum; & tamen non tantam habet bonitatem, quantum illud malitiam, nam vel peccatum habet simpliciter infinitam in ratione offensæ, vel superioris ordinis, & licet neutram haberet; tamen evidentissimum est in multitudine peccatorum mortalium plus mali contineri, quam boni contineatur in unico gradu gratiæ, & tamen unicus gradus gratiæ sufficit delere quancunque multitudinem peccatorum: ergo si contritio sit forma sanctificans poterit delere formaliter peccatum, quamvis non sit æque bona, ac illud est malum: ergo poterit esse condigna satisfactio pro illo.

4 Dices secundo: satisfactio est iniuriæ illatæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem, ut definit D. Thomas in 4. dist. 15. art. 1. quæstioncula 3. in corpore: at actus contritionis non est iniuriæ illatæ recompensatio secundum æqualitatem iustitiæ, quamvis sit forma sanctificans, cum non contineat bonitatem æqualem malitiæ iniuriæ: ergo &c. Respondeo negando minorem, quia ad compensandam iniuriam secundum iustitiæ æqualitatem satis est auferre totam inæqualitatem inductam per iniuriam; tota autem hæc inæqualitas tollitur per contritionem, hoc ipso, quod sit forma sanctificans, quia tollitur tota culpa, in qua consistebat inæqualitas. Neque vero iustitia postulat, ut plus adhibeatur, quam sit necessarium ad tollendam inæqualitatem

Reijciatur solutio P. Alderete.

Potest contritio delere offensam quin tantum placeat Deo quantum displicuit offensa.

Reijciatur 2. solutio.

inductam per iniuriam. Quare si contritio potest esse forma sanctificans, quin sit bonitatis æqualis malitiæ peccati, etiam poterit esse condigna satisfactio.

Solutio Cardinalis Esfortia.
 5 Dices tertio ex Cardinali Esfortia, propterea ex eo, quod contritio sit forma sanctificans non sequi esse condignam satisfactionem pro mortali; nam aliud est, inquit, concurrere ad aliquid per modum causæ physicæ; aliud per modum causæ meritorie de condigno. Sic Beata Virgo potuit physice concurrere ad productionem hominis Dei; & tamen neque ipsa, neque alia creatura poterat hunc effectum de condigno mereri. Concurfus enim physicus factus per elevationem non minuit summam æstimationem effectus, sicuti concursus moralis per modum meriti condigni, si ergo contritio haberet ex sua perfectione morali, & quatenus est actus meritorius delere peccatum, & obtinere de condigno gratiam habitualement, utique sequeretur prædictum absurdum; secus est, si habeat iustificare tanquam forma physica, ita, ut eandem iustificationem præstaret, etiam si non eliceretur, neque libere, neque meritorie. Hæc ille.

Impugnatur.
 6 Sed contra, quia hæc solutio licet evidenter probet peccatorem elicientem contritionem per illam non satisfacere pro culpa merendo condigne culpæ remissionem; siquidem formalis remissio fit per ipsam contritionem, & evidens est eam non mereri seipsam, tamen minimè probat non satisfacere verè, & propriè. Sicut enim propriè facit formam, quæ delet culpam; ita propriè facit quantum satis est, ne iam Deus sit amplius aversus à peccatore, ipsique infensus; & sicut quod Beata Virgo non meruit de condigno Christum, non tollit, quod propriè ipsum produxerit, ita quod peccator eliciens contritionem emundantem à culpa non mereatur condigne illius remissionem non tollit, quod propriè satisfaciatur pro culpa.

Exponitur quid sit satisfactio condigna.
 7 Nec vero peccator dici debet solum satisfacere per modum causæ physicæ, nam esto ipsa contritio non deleat culpam, tanquam causa moralis, & meritoria: siquidem eodem modo deleat, quamvis eliceretur necessario; tamen peccator ex quo libere ponit illam formam dici potest, ac debet causa moralis ipsius satisfactionis, sicut dicitur causa moralis suorum peccatorum, & actuum laudabilium.

8 Contra secundò, & principa-

liter, nam hic Author supponit satisfactionem condignam pro culpa esse illam, per quam offensor condigne mereatur, ut Deus infundat gratiam, qua illa formaliter remittatur, ac proinde supponit idem esse satisfactionem condignam pro culpa, ac meritum condignum remissionis. At hæc doctrina est falsa; nam satisfactio condigna pro culpa per seipsam formaliter delet maculam; meritum autem condignum remissionis non per seipsam, sed per præmium sibi correspondens hoc præstat. Ut intentum probem summo culpam venialem pro qua iuxta communem Theologorum potest homo iustus condigne satisfacere: & sic argumentor. Nā si condigna satisfactio pro culpa non extinguit illam formaliter, sed indiget acceptatione: ergo postquam homo exhibuit condignam satisfactionem pro culpa veniali, si Deus nolit illam acceptare, ad hunc manebit in homine culpa, & dignitas offensionis: ergo adhuc poterit Deus ab illo exigere ulteriorem satisfactionem; nam quandiu manet culpa, manet Deus cum iure exigendi satisfactionem pro illa; cum ius illud essentialiter imbibatur in culpa, quæ sicut peccatorem constituit dignum displicentia, & offensione divina; ita constituit dignum à quo Deus exigit satisfactionem. At implicat, ut postquam homo exhibuit Deo condignam, & æqualem satisfactionem pro offensa maneat Deus cum iure ad exigendum ulteriorem satisfactionem; quia Deus non habet ius ad exigendum ab homine ratione offense nisi illam, quam ipse pro illa debet, satisfactionem, ipse autem solum debet satisfactionem æqualem, quando illam potest reddere: ergo Deus non potest exigere, nisi satisfactionem æqualem: ergo postquam pro offensa exhibuit homo satisfactionem æqualem, non potest Deus ulteriorem exigere: ergo quia offensa formaliter extinguitur per condignam satisfactionem.

9 Ex quibus deducitur responsionem Esfortiæ duntaxat evincere peccatorem non posse mereri de condigno remissionem peccati mortalis per actum contritionis: minimè tamen probat; dimissa iam parte debiti per collationem auxilij congrui, non posse condigne pro illo satisfacere, quoad totam culpam, & æternam poenam.

10 Dices quartò ad delendum peccatum per modum formæ impossibilis non requiri quidem tantum bonita-

4. Solu-
tio.Impug-
natur.

tis in forma expellente, quantum est malitiæ in peccato, ut evincit exemplum gratiæ sanctificantis, quæ minus bona est, quam sit malum peccatum, & tamen illud per seipsam formaliter delet. Sed contra, quia satisfactio, ut modo probavimus, non delet offensam per modum causæ moralis meritorie moventis personam offensam ad condonandam iniuriam, sed per modum obsequij impossibilis cum ulteriori perseverantia morali iniuriæ, eamque extinguentis seipso formaliter: ergo si ad delendum peccatum per modum formæ impossibilis non requiritur bonitas æqualis malitiæ, neque ad delendum per modum satisfactionis.

11 Quare tunc obsequium debet esse æquale malitiæ peccati, ut sit condigna satisfactio pro illo, quando sine hac æqualitate habere nequit vim delendi formaliter offensam, ut contingere videtur in humanis: cæterum ubi obsequium sine bonitate æquante malitiæ, per seipsam delet offensam nihil illi de esse potest, ut sit satisfactio condigna; prout contingit in contritione, si sit forma sanctificans, nam hoc ipso tantum valet ad placandum Deum, quantum valuit peccatum ad ipsum lacessendum. Vnde qui libere ponit illam formam, libere satisfacit pro peccato: qui necessario; satisfacit necessario; quare qui dicunt esse de conceptu satisfactionis pro offensa habere tantum bonitatis moralis, quantum illa habuit malitiæ, asserere debent idem esse satisfactionem condignam, ac meritum condignum veniæ, seu cui correspondeat ut præmium æquale remissio culpæ vnice posita à persona offensa, quod tamen ostendimus esse falsum.

5. Solu-
tio.Reijci-
tur.

12 Dices quintò: non stat Deum gratis remittere peccatum, & tamen hominem condigne satisfacere pro illo: at si contritio sit forma sanctificans Deus gratis donans homini contritionem gratis illi remittit offensam; sicut gratis remittit, dum gratis infundit gratiam habitualement. Iusto argumentum in contritione de venialibus commissis ab homine iusto, quæ elicitæ à iusto extinguit ius per seipsam formaliter, & culpam venialem per modum condignæ satisfactionis delet; & est tamen donum Dei gratis sæpè concessum. Dicendum ergo est nihil obesse contritionem esse donum Dei gratis datum, & sine præcedentibus meritis, ne sit satisfactio pro peccato, nam sicut componitur cum hoc, quod homo verè, & proprie ponat

contritionem, ita componitur, quod per illam verè, & propriè satisfaciatur.

SECTIO SECVNDA.

Impugnatur sententia Patris Ripaldæ.

13

DICES sexto ex P. Alderete, & Ripalda hominem ratione peccati gravis infamem contrahere servitutem, ob quam Deus illum ut vile mancipium tractare potest, iusque acquirit exigendi ab ipso omnia obsequia possibilia. Quod inde suaderetur; nam titulo peccati potest peccatorem obligare ad pœnas æternas: ergo à fortiori ad obsequia æterna; nam arbitrio Iudicis supræmi pœna debita delicto potest committi in obsequium personæ offensæ: obsequia autem æterna iure possunt exigi pro cruciatibus æternis; cum peccatori melius sit illa præstare, quam hos subire. Hinc autem infertur, non posse hominem per actum contritionis condigne satisfacere pro culpa mortali, quavis ille sit forma sanctificans: quippe ut sit satisfactio condigna pro peccato debet esse adæquata iuri, quod Deus habet in servitutem peccatoris; quæ adæquatio contritioni non convenit; nam ratione talis servitutis poterat Deus tanquam Dominus obsequiorum peccatoris exigere iure alium actum perfectiorem, seu intensiorem, aut una cum actu contritionis actum religionis.

Propo-
hantur
sententiæ
illa.

14 Verum ad hominem contra hunc Authorem argumentor ex eis quæ ipse docet disp. 97. num. 3. ibi enim inde probat ad satisfactionem æqualem pro offensa non requiri bonitatem valentem obligare offensum ad amicitiam, & communicationem bonorum, quæ offensa demerita est, quia, inquit, ad satisfactionem æqualem pro offensa sufficit bonitas operis valens extinguere offensam, & inimicitiam cum offenso, ut est evidens. Tum sic: atqui si actus contritionis sit forma sanctificans, eius bonitas sufficit extinguere offensam, & inimicitiam cum offenso, ut est manifestum: ergo si sit forma sanctificans est satisfactio æqualis pro offensa.

Impug-
natur ad
hominem.

15 Iam ad argumentum respondeo hominem ratione peccati infamem contrahere servitutem, quia nimirum quantum est ex se peccando animam Diabolo vendit, accepto tanquam prætio ipsa voluptatis dulcedine; ut exponunt August. & Anselmus in caput 7. Epistolæ ad Ro-

Respon-
detur.

Exponi-
tur servi-
tus, quā
cōtrahit
homo ra-
tione
peccati.

manos. Concedo etiam Deum ratione huius servitutis posse exigere à peccatore infinita obsequia, dummodo nullum eorum sit forma sanctificans, nego tamen posse exigere infinita, si aliquod sit forma sanctificans, nam ubi per aliquod obsequium Deo exhibitum homo se sanctificat à culpa, extinguit ius in Deo exigendi ulterius obsequia in satisfactionem culpe, sicut ubi per satisfactionem, vel per opera satisfactoria delet reatum totius pœnæ extinguit in Deo ius ad exigendam satisfactionem pro pœna.

16 Vnde ad rationem Ripaldæ nego contritionem non esse satisfactionem adæquatam iuri, quod Deus habet in servitute peccatoris; nam illa satisfactio est adæquata iuri, quæ ius ipsū extinguit: at contritio, si sit forma sanctificans, extinguit ius, quod Deus ratione peccati mortalis acquirit in æternam servitutem peccatoris: cum extinguat culpam, quæ est fundamentum illius iuris, & qua ablata nequit homo manere dignus pœna æterna damni, & sensus, ut fert communior sententia, & ostendimus sect. sequenti. Quamvis autem dimisso mortali quoad culpam remaneat reatus ad aliquam pœnam temporalem, hoc non efficit contritionem non esse condignam satisfactionem pro mortali, quoad culpam, sed solum quoad integram pœnam. Adde contritionem posse esse ita perfectam, ut ratione illius extinguatur omnis reatus ad pœnam, ut docet communis sententia apud Patrem Suarez de pœnitentia disp. 10. sect. 3. num. 7.

17 Dum autem dicitur ratione illius servitutis potuisse Deum exigere alium actum contritionis perfectiorem, vel simul cum illo actum religionis. Respondedo, ratione illius iuris non posse Deum exigere actum quo ius ipsū extinguitur: ac proinde non posse exigere contritionem, si hæc sit forma sanctificans; nam in signo in quo Deus exigit actum aliquem ratione servitutis contractæ per peccatum, & intelligitur proxima potestas ad illum actum, & intelligitur talis servitus: in signo autem proxime potestatis ad elicendam contritionem sanctificantem à peccato, nequit intelligi servitus per ipsum contracta; nam pro posteriori ad illud signum potest supervenire contritio liberans à peccato, & consequenter à tali servitute: pro posteriori autem ad signum in quo intelligitur servitus, nequit supervenire in eodem instanti reali forma ab illa liberans.

18 Ex alijs autem actibus non sanctificantibus potest Deus ratione illius iuris exigere perfectiores, & perfectiores in infinitum, quia quacunque multitudinem exhibita, manet adhuc integrum ius ad alios infinitos. Si autem Deus per preceptum velit exigere contritionem, potest exigere, quam voluerit in quacunque intensione non excedente vires actus primi. Quod si solum exigit contritionem necessariam ad satisfaciendum pro culpa, non potest obligare ad hanc intensiorem præ illa: cum contritio si semel est forma sanctificans, non habeat vim sanctificandi præcise quatenus intensa, sed quatenus est dolor efficax de peccatis propter Deum suam dilectum.

SECTIO TERTIA.

Solvitur alia obiectio, Vbi an possit culpa mortalis remitti, quin tollatur reatus pœnæ æternæ.

19 **C**ONTRA nostram assertionem poterit quis sic insurgere: non est satisfactio æqualis pro culpa, & offensa, quæ non extinguit ius acquisitum Deo ratione offensa ad exigendam satisfactionem pro ipsa. Atqui contritio licet sit forma sanctificans, tale ius non extinguit: ergo neque est condigna satisfactio pro offensa quoad culpam. Probatur minor, nam forma sanctificans solum extinguit ius ad aversionem, & odium inimicitie: hoc autem ius separabile est à iure exigendi satisfactionem pro offensa, ut cernitur in humanis, ubi potest homo offensus ab alio illum admittere in pristinam amicitiam, quin cedat iuri in compensationem iniuriæ acquisito.

20 Itaque iustitia postulare videtur, ut peccator vel per seipsum, vel per fidei iussorem offerat Deo satisfactionem tantundem ipsi placentem, quantum displicuit offensa; huic autem iuri Deus non cedit quamvis culpa deleatur per iustificationem, nam ratione culpæ iam dimissæ potest nunc competere Deo ius ad exigendam satisfactionem, prout cernitur in obligatione, cum qua post iustificationem manet homo ad luendam pœnam Purgatorii, pro qua Deus exigere potest satisfactionem in hac vita. Et sane frequens est loquutio apud Patres ut testatur Pater Suarez disp. 10. de pœnitentia sect. 3. num. 11. iustos etiam post dimissam culpam

culpam satisfacere pro offensa, quam in Deum commiserunt.

21 Et confirmatur, quia stat hominem iustificari à culpa, per contritionem, & tamen adhuc manere cum reatu totius eternæ pœnæ debitæ peccato licet de fide sit de facto in iustificatione simul cum culpa remitti æternam pœnam, atqui manente illo reatu potest Deus exigere satisfactionem pro offensa iam dimissa, nimirum, ut peccatorem liberet ab æternæ pœnæ.

22 Quod autem possit homo iustificari à culpa manente toto illo reatu, sententia est gravium Theologorum, eam enim defendunt post aliquos antiquos Cardinalis de Lugo disp. 7. de pœnitentia sect. 5. num. 69. & P. Ripalda disp. 91. de ente supernaturali à num. 41. quibus non obscure favet Pater Suarez disp. 19. de pœnitentia sect. 2. num. 9. Sunt pro hac sententia speciosa fundamenta, quæ recti methodi causa hic omittimus, ut maiori cum claritate, & brevitate diluantur ex dicendis sect. sequenti.

Doctores aliter sentientes posse remitti culpam manente reatu ad æternam pœnam.

23 Nunc ad argumentum respondendo, deleta peccato quoad culpam vi satisfactionis exhibitæ à peccatore, implicatur esse, quod maneat in Deo ius ad ulteriorem satisfactionem pro culpa; esto manere possit ad satisfactionem pro reatu pœnæ: quemadmodum si esset deletum, quoad culpam, & totum reatum pœnæ, nullam omnino iam Deus posset pro illo satisfactionem exigere, quia iam peccator nullam deberet. Et quemadmodum iustus post dimissam culpam venialem, si satisfactus esset pro illa luendo totam pœnam ei respondentem non posset iam Deus ab eo exigere satisfactionem pro pœna, quia hæc satisfactio ordinatur ad liberandum à reatu pœnæ, & nullus tunc superesset; ita deleta peccato quoad culpam per satisfactionem exhibitam à reo, nequit Deus exigere sanctificationem pro culpa, quia hæc ordinatur ad delendam culpam, & ista tunc supponeretur deleta.

Impugnatur illorum sententia.

24 Immo quamvis culpa non supponeretur deleta per actionem ipsius peccatoris, sed per gratiæ infusionem, iam Deus non posset exigere satisfactionem pro illa; quia dum remisit culpam, sicut abstulit à peccatore dignitatem odij & aversionis divinæ, ita abstulit debitum exhibendi satisfactionem pro culpa; eam enim eatenus tenetur exhibere, quatenus tenetur procurare, ne Deus sit ipsi inen-

sus propter culpam: nequit autem Deus esse ipsi inensus postquam renūciavit iuri odio habendi propter culpam, quod præstitit, dum illam remisit, ergo postquam Deus condonavit offensam non tenetur homo ex iustitia pro illa satisfacere, licet titulo gratitudinis debeat Deo rependere obsequia pro beneficio remissionis.

25 Ex dictis patet post dimissam culpam posse quidem manere ius ad exigendam satisfactionem pro pœna cuius reatus manere potest dimissa culpa; non tamen ius ad exigendam satisfactionem pro culpa, ut distinctam à satisfactione pro pœna; sicut de illa loquimur in nostra assertionem: Patres vero dum dicunt iustos post dimissam culpam adhuc satisfacere pro offensa, loquuntur de satisfactione pro pœna, quæ etiam dici potest quodam modo satisfactio pro culpa, quatenus reatus ad pœnam ex culpa dimanat.

26 Exemplum quod in confirmationem adducitur, & ut verum supponitur à nobis, tanquam falsum negatur. Nam hoc ipso, quod homo antiquam offensorem sui in pristinam amicitiam admittat cedit iuri exigendi ab illo compensationem pro iniuria; nam hæc eatenus fundabat ius ad illam, quatenus fundabat ius aversionis, & negandi offensori communicationem amicabilem: unde, postquam offensus huic iuri cessit, iam non manet cum iure ad compensationem iniuriæ. Deinde quamvis id inter homines verum foret, in Deo locum habere nequit; inter homines nanque ideo verum esset, quia is, qui iniuriam passus est, quavis illam gratis condonet, potest deinceps pati dolorem, aut ignominiam propter eius præteritionem, nisi illam ad æqualitatem compenset per humiliationem, & satisfactionem offensoris, quæ de se postquam est physice præterita, sit allativa tanti gaudij, & honoris, quantum iniuria præterita afferre potest doloris, & ignominia, quæ ratio cessat in Deo, qui ex iniuria præterita nullum dolorem, aut ignominiam pati potest.

27 Ad confirmationem permitto maiorem, nempe Deum posse remittere peccatum mortale quoad culpam manente reatu ad æternam pœnam, nego tamē minorem, nempe tunc posse Deum exigere satisfactionem pro offensa iam dimissa; solum nanque poterit exigere pro reatu pœnæ. Itaque argumentum in eo peccat, quod ex una parte distinguit reatum odij inimicabilis constituentem culpam

Respondetur ad fundamentum sententiæ contrariæ.

culam, à reatu poenæ æternæ : & aliunde confundit satisfactionem pro culpa cum satisfactione pro æterna poena, cum tamē satisfactiones istæ debeant distingui, si reatus distinguuntur : nam satisfactio pro peccato quoad culpam tendit ad extinguendum ius, quod Deus quatenus offensus acquirit ad odiendum offendorem suū : satisfactio vero pro peccato quoad poenam tendit ad extinguendum ius, quod quatenus supremus iudex, & gubernator habet ad infligendam poenam commensuratam delicto. Vnde argumentum solum concludit hominem non posse per contritionem satisfacere pro peccato, quoad reatum poenæ æternæ, quod nos libenter concedimus, si semel possit homo dimissa culpa mortali manere reus æternæ poenæ ; nam hoc ipso contritio, licet sit forma sanctificans, non potest delere reatum poenæ æternæ per modum formæ impossibilis : si autem hoc pacto non delet, non potest condigne delere ; quia præter modum delendi ut formā impossibilem, solum superest modus delendi per modum meriti, quo pacto nequid contritio condigne delere reatum poenæ, obsequium enim, quod non est tam bonum, quam malum est peccatum, non potest condigne mereri remissionem totius poenæ, illi correspondentis.

Autho-
res asse-
rentes
non pos-
se remit-
ti pecca-
tum mor-
tale ma-
nente
reatu ad
æternam
penam.

28 Permissi, sed non concessi maiorem, quia cum Sancto Thom. 3. p. quæst. 86. art. 4. in corpore cum Soto in 4. dist. 15. art. 4. conclusionem 4. cum P. Vazquez 1. 2. disp. 104. cap. 4. & 3. p. quæst. 94. art. 1. dub. 2. num. 3. & 4. cum Alensi, Scoto, Gabriel, & alijs verissimū existimo nō posse remitti peccatum mortale, quin remittatur reatus æternæ poenæ non solum ob rationem, qua ducitur P. Vazquez, nimirum, quia peccatum nequit deleri, nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, per quam homo constituitur dignus gloria æterna, cum quo non componitur illum habere reatum ; ac proinde dignitatem æternæ poenæ, sed gratis admittendo possibilem esse condonationem extrinsecam, quæ nimirum inimicitiam destruat, quin amicitiam adstruat, hoc autem sect.

sequenti ostendam.

(††††)

SECTIO QUARTA.

Ostenditur non posse hominem satisfacere pro mortali, quoad culpam, quin satisfaciatur pro æterna poena.

29 **P**ROBATVR: implicat Deū remittere culpam mortalem quin remittat æternam poenam ipsi commensuratam : ergo implicat per contritionem hominem satisfacere pro mortali, quoad culpam, quin satisfaciatur, quoad æternam poenam. Consequentia est legitima ; nam si antecedens est verum, destructio culpæ est etiam destructio reatus ad æternam poenam : hinc autem legitime inferitur non posse per contritionem deleri culpam quin deleatur talis reatus, iam probatur antecedens. Implicat Deum remittere culpam mortalem, quin cedat iuri averſandi odio inimicitie peccatorem : at implicat Deum cedere huic iuri manente reatu ad totam poenam, nempe manente reatu ad poenam æternam damni, & sensus : ergo implicat Deum remittere culpam mortalem manente toto illo reatu. Consequentia est evidens, maior perspicua ; quia quamdiu Deus non cedit illi iuri, manet homo dignus odio inimicitie, tam diu autem manet peccator, & maculatus culpa læthali.

Probr-
tur illa
sententia.

30 Probatur ergo minor : voluntas efficax Dei infligendi homini æternum malum poenæ damni, & sensus propter malum culpæ est formalissime odium inimicitie adversus peccatorem : sed implicat Deum cedere iuri habendi istam voluntatem manente reatu ad poenam æternam damni, & sensus : ergo &c. constat hæc minor ; quia manente reatu ad totam illam poenam, ea tota manet homo dignus, implicat autem Deum cedere iuri ad infligendam illam poenam, & tamen hominem manere illa dignum ; quia quamdiu in homine datur dignitas ad poenam in Deo datur ius ad illam infligendam : ac proinde cessio iuris ad infligendam poenam propter culpam tollit reatum, & dignitatem poenæ.

Volun-
tas infli-
gendi
homini
poenam
æternam
damni,
& sensus
propter
culpam
est for-
maliter
odium
inimici-
tie.

31 Quod autem illa voluntas efficax sit odium inimicitie ; prout dicebatur in maiori, suadeturi : nam amare est velle alicui bonum, & odire est velle alicui malum, ut habetur ex Philosopho 2. Rethoricorum cap. 4. & ex Divo Thoma 1. p. quæst. 20. art. 1. ad 3. estque communis omnium sensus : ergo voluntas ef-

ficax

ficax infligendi homini æternam pœnam est odium inimicitiae; cum velit maximum malum, pœnam scilicet æternam damni, & sensus propter malum culpæ est formalissime odium inimicitiae adversus peccatorem.

32 Confirmatur primò; nam Deum odio habere peccatorem propter culpam est velle illi aliquod malum, vt enim inquit D. Thomas 1.2. quæst. 46. art. 2. corpore. *Amamus aliquem, in quantum volumus ei inesse aliquod bonum; odimus autem aliquem, in quantum volumus ei inesse aliquod malum;* at non est velle illi malum culpæ; quia hanc Deus non amat: ergo est velle illi malum pœnæ: inter mala autem pœnæ summum locum obtinet æterna pœna damni, & sensus, ergo dicendum est voluntatem infligendi hanc pœnam propter culpam esse strictè odium inimicitiae.

33 Confirmatur secundò, nam voluntas efficax privandi hominem propter culpam gratia habituali, qua amicus, & filius Dei constituebatur, est odium inimicitiae, vtpotè essentialiter opposita cum amore amicabili, qui consistit in voluntate efficaci dandi gratiam homini, qua filius adoptivus, & amicus Dei constituitur, vel in voluntate communicandi ei supposita gratia hæreditatem æternæ gloriæ, vel in vtraque simul, nam cum vtraque ista voluntate simul sumpta, & cum qualibet earum seorsim opponitur essentialiter voluntas illa negandi gratiā propter culpam: ergo à fortiori voluntas efficax privandi hominem æterna beatitudine, & infligendi æternam pœnam ignis erit odium inimicitiae.

34 Probatur consequentia primò: quia privatio gratiæ in tantum est ingens pœna in quantum ad illam consequitur privatio beatitudinis. Secundò: quia plus est negari homini in æternum familiaritatem, & communicationem cum Deo per visionem, & amorem beatificum, & illum subijcere æternis flammis, magisque opponitur cum sincero amore amicitiæ, quam negare illi gratiam tribuentem ius physicum ad illam beatitudinem. Nam si concessa gratia homo privaretur æterna beatitudine, & deputaretur æternis flammis, parum illi prodesset gratia. E contra vero, si absque gratia assumeretur ad æternam beatitudinem, & bona inde conaturaliter dimanantia, parum ei noceret carentia gratiæ habitualis. Tertio, quia voluntas hominem privandi propter cul-

pam æterna beatitudine, eumq; deputandi æternis flammis non componitur cum voluntate efficaci dandi ipsi gratiam habitualement per totam æternitatem; quia implicat, vt Deus amicum suum propter culpam iam dimissam tam acerbè tractet; quid enim amplius facere posset, si esset inimicus infensibilissimus? Ergo voluntas puniendi in æternum pœna damni, & sensus propter culpam est etiam voluntas excludendi hominem in æternum à sua gratia, & amicitia, ac proinde est odium inimicabile.

35 Confirmatur vltimò; quia odium inimicitiae contrarie opponitur amoris amicitiae: atqui voluntas efficax Dei communicandi homini æternam felicitatem est amor amicitiae: ergo è contra voluntas infligendi homini propter culpam æternam in felicitatem erit odiū inimicitiae, cum habeat conditiones prioris voluntati contrarias. Probatur innotum quia per illam vult Deus homini bonum illud, quod vult sibi ipsi, scilicet visionem, & fruitionem sui, in quo consistit amor amicitiae, prout condistinguitur à simplici benevolentia, vt docet D. Thomas in 3. quæst. 1. art. 3. corpore: tum quia per illam vult Deus communicare homini sua secreta, & cum illo familiariter conversari per totam æternitatem; tum quia per illam vult, vt homo maneat in æternum ipsi inseparabiliter coniunctus, & in eum mirabiliter transformatus per actus beatificos. Denique: quia si Deum velle vt homo per gratiam habitualement habeat ius physicum ad æternam felicitatem est ipsum amicabiliter diligere; ergo à fortiori velle ipsi efficaciter ipsam æternam felicitatem.

Dices ex Cardinali de Lugo disp. 7. de pœnitentia num. 91. Deum posse velle totam illam æternam pœnam propter culpam iam dimissam, non ex affectu odij & inimicitiae in hominem, sed ex affectu iustitiæ vindicativæ: quod confirmat Ripalda disp. 91. num. 41. in fine; nam odiū inimicitiae, inquit, & affectus vindictæ differunt, & separabiles sunt, tum quia Deus vindicat culpam mortalem dimissam supplicio temporali absque vllò odio inimicitiae: tum quia odium inimicitiae est aversio, & displicentia non solius culpæ, sed etiam personæ: odium vero vindictæ non est formaliter aversio, & displicentia personæ, sed solius culpæ: quippe potest quis displicere in facinore commisso ab amico, ab eoque facinore per affectum

Exponitur
natur
ra odij
inimicitiae.

etum averti, quin displiceat in persona amici, ab eaque avertatur.

36 Hæc tamen ex dictis à nobis facile evanescunt; quia implicat culpam mortalem esse dimissam, & tamen hominem, qui illam commisit, esse adhuc dignum puniri propter illam pœna æterna damni, & sensus. Vnde si propter culpam iam dimissam tota illa pœna plecteretur, propter culpam iam dimissam odio acerbissimo inimicitia illum Deo everfaretur; quod in terminis implicat. Ad confirmationem Ripaldæ respondeo affectus illos ex genere suo diversos, & separabiles esse, in præsentia tamen materia separari non posse, ut evincunt nostra argumenta. Nec oppositum probat paritas adducta, nã licet voluntas infligendi temporalem pœnã ob culpã dimissam sit aliquale odiũ eius, qui peccavit, quatenus vult illi aliquod malũ, non tamen est odiũ inimicitia; prout istud contra distinguitur à simplici malevolentia: siquidem componitur cum amore amicabili amante efficaciter illi personæ gratiam habitua lem, & communicationem intimam æternam cum Deo per visionem, & amorem beatificum.

37 Adde voluntatem illam non esse propriè odium adhuc simplicis malevolentia; quia etsi velit malum aliquod animæ Purgatorii, non tamen ut malum, sed ut bonum quoddam eius, id est tanquam medium, ut illa perveniat ad fructum summi boni, ad quam pervenire non potest, nisi prius luat pœnam commensuratam delicto pro quo in alia vita non satisfacit, & tanquam medium ad æternum gaudium, quod anima illa habebit deo, quod culpam suam Purgatoriiis flammis expiaverit, ostensa que in ipsa sit iustitia punitiva. At æternam pœnam damni, & sensus nequit Deus amare, nisi ut malã peccatori, quia nequit illam amare ut medium ad bonum, & fœlicitatem peccatoris, qui nunquam gaudere poterit, sed in æternũ irascetur ob perpersionem tam acerbæ pœnæ, esto Deo illam pœnã amet, ut bonam alijs, quia casus, & damnatio unius solet esse occasio, ut alij erigantur, & salvetur. Et pœna damnatorũ est prædestinatis materia summi gaudij, quia per totã æternitatẽ gaudebunt de æterna ostensione iustitiæ punitivæ. Quare dũ Deo punit in Purgatorio, amat pœnã ut corrigentẽ, dũ autẽ in inferno amat pœnã ut ex terminantẽ, prout loquitur D. Th. q. 8. de malo ar. 1. hoc autem secundum est strictissime odio habere ipsum peccatorem, non autem illud primum.

38 Nec obstat ratio à priori reddita à Ripalda: illa nanque solum ostendit affectum vindictæ ex genere suo non esse aversionem, & displicentiam personæ, non tamen probat talem non esse voluntatem puniendi peccatorem æterna pœna damni, & sensus, quæ enim maior aversio Dei erga peccatorem quam illum in æternum separare à seipso, & æternis subijcere flammis ob suam culpam, quodnam veacerbius inimicitia odium?

39 Hinc etiam diluenda est ratio à priori, qua Cardin. de Lugo suam sententiam probat. Ea autem sic habet: nam ex peccato actuali, inquit, duo iura nascuntur in Deo contra hominem: alterum est ius ad rationabilem indignationem, & aversionem à peccatore per displicentiã, & odium ipsius, & dum Deus huic iuri non cedit, perseverat moraliter culpa. Alterũ est ius secundũ iustitiã punitivã ad puniendum peccatorem secundũ mensurã delicti, quæ iura sunt moraliter valde diversa, nã si per impossibile Deus non esset ex officio gubernator, & iudex specialis, licet haberet ius rationabile contra peccatorem, & per consequens cedendo huic iuri posset condonare culpam; non tamen haberet ius ad puniendum hominẽ, neque posset condonare pœnã: ergo poterit Deo cedere iuri ad odio habendum inimicabiliter, quin cedat iuri ad puniendum pœna æterna.

40 Hæc, inquam, ratio ex dictis diluenda est, nã esto in humanis duo illa iura separantur, in Deo tamen separari non possunt, ut satis probatum manet. Inhumani quidẽ persona offensa acquirit ius negandi suã communicationẽ familiarẽ alteri homini, à quo gravem iniuriam accepit, quin propterea habeat ius ad illũ puniendum auctoritate propria; quia delictũ illud non punitur privatione talis familiaritatis, cum sine illa possit offensor cumulatã fœlicitatẽ habere; at Deus formalissime quatenus offensus, hoc ipso, quod pariter habeat ius negandi in æternum communicationem amicabilẽ offensori, habet ius illũ puniendi præcipua pœna, quia hæc in tali privatione consistit, quia hæc est pœna damni privans formaliter beatitudine, & acerbissimum afferens dolorem deculpabili amissione illius. Deinde quatenus offensus habet ius puniendi gravẽ sui iniuriam æterna pœna sensus, quia quatenus talis est supremus Princeps superiorem non habens, ad quem spectat vindicare ipsius offensas; vnde in ipso est impræscindibile ius, quod habet, qua-

Ratio à priori, qua modo us est Cardin. de Lugo ad alterẽdum posse remitti peccatum mortale manente reatu ad æternam pœnam.

Non potest hoc esse dignus pœna æterna propter culpam iam dimissam.

Voluntas infligendi malũ ordinatũ ad fructum summi boni nõ est propriè odium.

tenus persona offensa, à iure, quod habet, quatenus supremus Princeps.

An dimissa culpa possit saltem manere reatus ad æternam pœnam sensus solitarie sumptæ.

41 Sed rogabis an saltem dimissa culpa mortali possit manere reatus ad æternam pœnam sensus solitarie sumptæ? Affirmat amicus disp. 5. de pœnitentia n. 76. quamvis ibi latè probet non posse manere reatum ad pœnam damni, potest etiã simul cum gratia, & beatitudine supernaturali ad tēpus stare obligatio ad pœnam sensus, vti stetit in Christo; qui ex præcepto Patris obligatus fuit ad pœnã mortis, neq; enim æternitas obligationis ad pœnam sensus addit ex parte subiecti aliquam repugnantiam propter quam nō possit stare simul cum homine amico, & familiari Deo, ac proinde cum homine ab omni peccato purgato.

Ostenditur pars negativa contra Amicū.

42 Hæc tamen sententia mihi falsissima est, quia repugnat vt De° hominē sibi amicissimum, & cū ipso familiarissime conversantē per intimam vnionē affectuū & manifestationē secretorum, pro vt cōtingit in patria, tam acerbè tractet propter culpam iam dimissam. Vnde quamvis ante ingressum Cœli non esset remissus reatus pœnæ æternæ ignis, per ipsā tamen summi boni possē sionem, & fruitionem remitti deberet. Quod vel inde convincitur; quia ad beatitudinē essentialē animæ connaturaliter consequitur gloria corporis cū dote impossibilitatis: ergo implicat simul, quem esse beatum, & dignum pati pœnam sensus præsertim acerbissimam, & æternā ignis. Neque paritas adducta quidquam probat, nam licet Christus ex præcepto Patris esset obligatus ad non impediendam mortē suam, & acerbissimos dolores, huius tamen pœnæ ipse dignus non erat: & quamvis ex miraculosa dispositione Patris illam passus fuerit, totū hoc ordinatū est in maiore gloriam ipsius Christi: & neutrum illorum locum habet in nostro casu.

SECTIO QUINTA.

Præcluditur quoddam effugium, & natura odij inimicitiae amplius explicatur.

43 **D**ICES forsam: odium inimicabile Dei adversus peccatorem consistere in displicentia, qua supposita existentia peccati necessario averfatur peccatorē, in ipsoque displicet; quia per peccatū constituitur simpliciter malus, turpis, & foedus. Sed contra 1. quia odium inimicabile Dei contra peccatorē debet esse liberū supposita existentia cul-

pæ: atqui illa displicentia per te est necessaria: ergo in illa non consistit odiū inimicitiae. Probatur maior; quia De° potest remittere culpā commissam in instanti A. cōcedēdo iuri, quod ratione illi° acquisivit ad æternū odiū inimicitiae contra peccatorem; non potest autē cedere iuri habendi displicentiam necessario resultantem ex peccato: ergo in hac displicentia non consistit odium inimicitiae.

44 Quod si respondeas ex peccato commissio in instanti A. resultare quidem necessario odiū inimicitiae contra peccatorē pro illo instanti, non tamen prosequentib°, in quib° iam non existat physice peccatum. Contra est: quia homo per peccatum commissum in instanti A. non solum constituitur dignus, vt odio habeatur pro eo instati, sed prosequentib° per totā æternitatē, istudque odiū statim commissæ culpæ potest Deus concipere, quia est pœna peccati actualis, & pœna potest coexistere culpæ (nam habituale vt habituale nullā addit malitiā supra actuale, quæ expectanda sit ad concipiendū odium) in intelligibile autem est, quid sit Deū in instanti A. propter culpam tunc commissam odio habere peccatorem pro tota æternitate, nisi hoc sit, tunc Deum concipere voluntatem efficacem interendi aliquod malum pœnæ in tota æternitate propter culpam commissam in instanti A.

45 Contra secundo: quia certum est Deum intuitu peccati cōmissi à Petro in instanti A. concipere posse voluntatē efficacē privandi illū gratia, & gloria per totā æternitatē: hæc autem voluntas facit vt Petrus maneat habitualiter peccator per totā æternitatē: quia supposito eo decreto impossibile est, vt remittat ei offensam, illumque restituat in suam gratiā: ergo talis voluntas est odiū inimicitiae. Probatur consequentia, quia cum odium inimicitiae non antecedit illā voluntatē, vel cum ipsa debet identificari virtualiter, vel ad ipsam necessario consequi: hoc autē secundū est falsum: illud ergo primū debet esse verum. Probatur minor: quia si consequatur ad talē voluntatē nihil aliud erit, quam displicentia pure speculativa resultans ex illa voluntate practica: hoc autem est omnino falsum, quia odiū inimicitiae cū maxime debeat timeri ab homine, debet esse principiū inferendi illi maximum malū infelicitatis æternæ. Non ergo potest consistere in displicentia pure speculativa, & sterij ad inferendum homini aliquod malum; hanc enim præcisē

Odiū inimicitiae adversus peccatorem, debet esse liberū supposita culpa.

sump-

sumptam parum curarent homines, parumque timirent.

46. Contra tertio: quia falso supponitur Deum supposita existentia peccati necessario odio habere ipsam personam peccatoris, quia licet necessario displiceat in exigentia peccati, illamque reprober, & abominetur, hoc tamen non est odio habere ipsam personam peccantem, dum propter culpam nullam malum ipsi amat, sed potius videtur esse amor ipsius personæ: sicut enim dum Deus antecederet abominatur peccatum, suadendo, & quasi desiderando ne fiat illud, odium peccati dici solet amor ipsius peccatoris, quia est detestari malum hominis, ut malum hominis est: ita dum consequenter reprobatur, & abominatur peccatum iam factum, videtur amare personam ipsam, in cuius malo displicet.

47. Confirmatur; quia si Deum necessario displicere in peccato iam facto est necessario odio habere personam peccatoris vel est illam odio habere odio inimicitiae, vel odio abominationis. Neutrum autem dici potest: non posse dici primum probatur: quia odium inimicitiae in genere est, *Velle alicui malum, ut malum illius est*, & ut explicat Caietanus 1. 2. quæst. 29. art. 1. & cum illo P. Vazq. 1. 2. disp. 23. n. 7. odium inimicitiae tendit per modum fugæ, & negationis in personam; cui volumus malum, & per modum prosecutionis, & affirmationis in malum ipsum; ac proinde est amor mali, quod volumus inimico, & odium ipsius inimici: & quando malum volitum opponitur cum vera amicitia, odiū illud dicitur simpliciter inimicabile: si vero cum illo componatur dicitur simplex malevolentia. Iam vero Deus quatenus necessario displicet in peccato commisso, non vult malum aliquod peccatori, quia nec vult malum culpæ, nec pro tunc vult necessario malum pœnæ: sicut enim Deus à peccato non cogitur ad inferendum malum pœnæ, ita neque ad illud volendum; & quamvis à peccato cogere ad inferendum malum privationis gratiæ, (quod tamen ut falsum alibi reieci arbitratu gratiam non habere essentialē oppositionem cum peccato actuali, à quo expellitur, esto illam habeat cum habituali, quod expellit,) tamen Deus quatenus displicens in peccato: & consequenter in peccatore reduplicative, prout peccator est, non vult malum ipsi peccatori: ac proinde illum specificative sumptum non detestatur, licet detestetur conjunctionem eius cum peccato.

48. Probatur deinde non posse dici secundum, nempe, quod Deum displicere in peccato, ut commisso, illiusque existentiam abominari, non sit odio habere personam peccantem odio abominationis, ipsam vè abominari. Probatur inquam: quia id esset contra illud *nihil odisti coram, quæ fecisti*: quod intelligi debet de odio abominationis quatenus scilicet Deus nequit abominari existentiam illam quam ipse inducit: intellectum autem de odio inimicitiae esset falsum, nam Deus hominem fecit, & tamen illum odio inimicitiae aversatur, dum vult illi malum pœnæ æternæ propter culpam.

49. Probatur rursus, nam ut recte explicat citati Authores, odium abominationis, quo scilicet detestamur, & abominamur malum alicuius, tendit per modum affirmationis, & prosecutionis, in personam, cui volumus malum, & per modum negationis, & fugæ in ipsum malum, ac proinde est odiū mali, & amor personæ. Deo ergo quatenus displicens in peccato commisso, quod est malum peccatoris, potius dicendum est amare, quam odio habere personam peccatoris.

50. Dices: Deo necessario amat iustum amore amabili: ergo necessario aversatur peccatorem odio inimicabili. Resp. negando consequentiā. Nam hominem esse iustum est effectus amoris amabilis Dei; unde dum supponimus hominem esse iustum, hoc ipso supponimus esse amatum à Deo amore amabili: at hominem peccare non est effectus odij inimicabilis Dei, quia ille non vult homini malum culpæ, sicut ei vult bonum gratiæ. Vnde dum supponimus hominem peccare non supponimus Deum illum inimicabiliter aversari. Deinde cum gratia sit bonum hominis, Deum in illa consequenter complacere, est quodam modo Deum gaudere de bono hominis, ac proinde illum amare. At cum peccatum sit malum hominis, Deum consequenter in illo displicere potius videtur esse amare ipsam personam hominis, quia est displicere in malo ipsius. Quare ex eo, quod Deo non min⁹ sit determinatus ad displicendum in malo, quam ad complacendum in bono, solum sequitur necessitatem esse ad displicendum in peccato, sicut est necessitatus ad complacendum in gratia, quamvis autem hoc secundum sit etiam complacere in ipsa persona, illamque amabiliter persequi: illud tamen primum non est displicere in persona, sed potius videtur esse quodam modo illam amare.

Deum
necessa-
rio displicere in
existentia
peccati,
non est
Deum
odio ha-
bere pec-
catorem
odio ini-
micitiae.

Quid sit
odium
inimicitiae.

ib. 532V
capitulum

Esto Deo
necessa-
rio amor
iustum
amore
amicabili,
non
tamen
necessa-
rio aver-
satur pec-
catorem
odio ini-
micitiae.

Varie di-
lucitur.

§ 1 At acutè replicabis : ergo sicut homo peccando cogit Deum ad displicendum in peccato , ita cogit ad amandam personam peccantem : ac proinde mediante peccato sibi amorem divinum conciliat , quo nihil videtur dici posse absurdius. Propter hanc rationem existimo , Deum non habere propriè displicentiam consequentem in peccato commisso , licet admittamus habere complacentiam consequentem in bono opere , quia cum peccatum sit essentialiter provocativum iræ divinæ contra peccatorem , nequit esse conciliativum amoris : foret autem si inferret displicentiam in peccato , quatenus est malum hominis , quia hoc est hominem amare . Cuius ulterior ratio esse potest : quia qui displicet in malo , quod præsupponit existens , quodam modo connatur in impossibile , quia quantum est ex se vellet , ne fuisset illud malum , quod supponitur esse ; Deo autem repugnat connari ad non existentiam eius , quod supponitur existere . Vnde dum Deus dicitur reprobare malum , ut iam factum , iste potius est actus intellectus iudicantis , actionem illam inique esse positam , quam voluntatis displicentis , & quasi dolentis , quod fuerit posita .

§ 2 Deinde propter hanc rationem probabiliter dici potest , neque cōplacentias , neque displicentias consequentes existentiam boni , vel mali creati propriè Deo convenire , sed tantum metaphoricè : quia complacentia consequens est gaudium , & displicentia est tristitia quædam : repugnat autem cum summa felicitate , quam Deus ex se habet , quod contingenter possit gaudium capere , vel tristitiam , quia hæc minuit , & illud auget felicitatem : & utrunque Deo repugnat .

§ 3 Denique licet diceremus Deū propriè displicere consequenter in peccato , ut existenti , & illam displicentiam esse aliquod odium inimicitiae contra peccatorem , quatenus nimirum Deum inclinat ad infligendum ei poenam æternam , adhuc dici debet illam esse odium inefficax , & imperfectum in ratione odij , præter quod assignari debet odium efficax inimicabile : hoc autem nequit esse aliud , quam voluntas efficax separandi hominē in perpetuum à sui visione , & com-

munione , illumque depu-
tandi æternis flam-
mis.

SECTIO SEXTA.

An absolute purus homo possit condigne satisfacere pro peccato mortali proprio , quoad culpam?

54 **A**FFIRMANT Alexander Pallud. Ricardus, & Ruardus Taper, apud Patrem Vazquez hic disp. 2. num. 2. qui cum omnib⁹ suis discipulis hanc conclusionem defendit in sensu explicato sect. 1. licet absolute doceat nō posse hominem satisfacere perfecte pro peccato proprio , quatenus satisfacere non potest pro omni debito cōtracto per peccatum . Eandem sententiam amplecti videtur Caietan⁹ 3. p. q. 1. art. 2. ubi docet purū hominē in præsentī quæst. intelligi non solū per exclusionē coniunctionis cum supposito divino , sed etiā per exclusionē gratiæ . Et ibi §. *Ad alterā vero* , asserit fore ut homo condigne pro peccato suo satisfaceret , si actū charitatis ex proprijs virib⁹ elicere posset . Respōdens enim ad argumentū Scoti statim proponendum , inquit : conceditur , quod infinitas offensæ est infinitas secundum quid , & quod ipsam adæquaret infinitas etiam secundum quid actus charitatis in Deum , si satisfactor aliquis ex proprijs virib⁹ exhibere posset talē actum Deo offenso : sed quoniam non solū purus homo sed neque quæcunque creatura pura ad hoc se potest extendere , exigitur satisfactor simpliciter infinitus , qui scilicet ex proprijs virib⁹ possit actum infinitum secundum quid adæquantem offensam exhibere Deo . Eandem sententiam amplecti videtur Scot⁹ in 4. dist. 15. q. 1. art. 2. quoad possibilitatē . Arbitratur tamen Subtilis D. ut homo possit condigne satisfacere pro peccato per contritionem requiri , quod hæc non sit alias debita , seu alio titulo à Deo postulata , nam ibidem art. 1. satisfactionem definit dicens : *Satisfactio est redditio æquivalentis , alias in debiti* .

§. I.

Expenditur Scoti ratio.

55 **I**N favorem huius sententiæ arguit Scotus : Satisfactio est redditio æquivalentis : sed quantum malum fuit averſio à Deo per peccatum , tantum bonum est conversio ad Deum per charitatem : ergo purus homo potuit æquivalens reddere . Præterea : quantum bonum natum fuit in-
esse

esse actui meo, tantum bonum, & non plus abstulit peccatum meum, & tantum bonum inesse potest actui meo: ergo per illum omnino æquivalens redditur. Hoc argumentum male torfit Caietanum, cui videtur succubuisse, dum loco nuper citato concedit Scoto, fore ut purus homo satisfaceret cōdigne pro peccato proprio, si actum perfecte dilectionis eliceret viribus proprijs.

Argui-
tur ad ho-
minem
contra
Scotum

56 Nos tamen ad hominem contra Scotum facile ostendimus non posse hominem purum per contritionem etiam alias in debitam, nec petitam alio titulo, satisfacere condigne pro mortali; quia hic Author non agnoscit formam aliquam nobis inherentem, quæ per seipsam expellat peccatum, nec quæ ex natura rei exigat illius expulsionem. Nempe asserit gratiam habitua-lem solum habere quandam congruentiam, ut ea præsentem Deus remittat peccatum, ut patet ex 4. dist. 1. quæst. 6. §. *Contra istam conclusionem*. Quod si id asserit de gratia, à fortiori idē dicet de contritione.

Discri-
men in-
ter satis-
factionē
pro ini-
uria, &
restitutio-
nem rei
ablatae.

57 Quo posito iam apparet minorem argumenti Scoti in suis principijs falsam esse, nempe, quod tantum bonum sit conversio ad Deum per charitatem; quantum malum fuit aversio per peccatum. Etenim hoc suapte natura meretur æternam penam iuxta fidem: at contritio in principijs Scoti non meretur cōdigne æternam gloriam ex se, nisi ex benignitate Dei ad eam acceptetur: ergo non est tantum bonum, quantum malum est peccatum. Deinde ex illa doctrina evincitur non esse condignam satisfactionem pro peccato, quia hanc condignitatem non habet satisfactio illa, quæ ex meritis suis nequit iniuriam delere, nisi accedat gratuita acceptatio personæ offensæ; talis autem est contritio in principijs Scoti: ergo &c. Ad argumentum ergo respondebis distinguendo inter satisfactionem pro iniuria, & restitutionem rei ablatae; nam ad restitutionem æqualem satis est si reddas alteri totum illud, quod contra iustitiam abstulisti, nimirum ut reddas centum, si abstulisti centum. At ad satisfaciendum pro iniuria illata in negando alteri, quod ei debebas, non sufficit, quod ei nunc reddas illud, quod à te iniuste negasti, v.g. si quis iniuriā intulit principi negando ei honorē debitum, puta non discoperiendo caput coram ipso, non satisfacit, si hunc honorē reddat postea, sed debet satisfactionem offerre sufficientem, ut Rex iustam indignationem deponat. Nam denegatio honoris debiti in præsentia Principis est

quidē contemptus Regiæ Maiestatis, qui non tollitur per hoc, quod in alia occasione subditus honoret Regem, sed requiritur satisfactio contemptum compensans.

58 Si ergo dicitur, creaturam, quæ dum violavit præceptum diligendi Deum v.g. contempsit infinitam eius maiestatem parvi pendens eius iussa, cumque offendens in præsentia ipsius, non satisfacere, si postea eliciat actum charitatis, sed opus esse, ut compenset illam iniuriam, & contemptum. Quæ compensatio non probatur ex eo, quod postea ex supererogatione eliciat similem actum, alioqui qui peccavit mortaliter negando elemosinam ex præcepto debitam, satisfaceret condigne dando in alia occasione elemosinam ex supererogatione ac proinde non solum actus charitatis, sed cuiuslibet alterius virtutis esset condigna satisfactio pro peccato mortali: quod est plane absurdum.

59 Explicatur: duplex est in homine obligatio respectu Dei, vel potius una duplici æquivalens: altera non aufertur à Deo illud, quod suum est, ipsi ex præcepto debetur: altera non indigne tractandi infinitam eius personam; eam contemnendo, & positive in honorandum autem homo transgreditur præceptum grave, utranque obligationem violat: nam aufert à Deo actum præceptum, illum omittendo in his circumstantijs, in quibus debebat elicere, quod est quasi expoliare Deum re sua, & rursus indigne tractat personam divinam contemnendo eius præceptum in præsentia ipsius. Si spectaretur præcisè prima iniustitia, satisfacere, homo reddendo in alia occasione id, quod abstulit in ista: & hæc esset quædam restitutio. At spectando secundam, quæ à prima inseparabilis est, non ita res se habet, sed requiritur, quod homo ponat obsequium sufficienter compensans contemptum illum divinæ maiestatis. In humanis potest quis auferre ab altero rem suā quin indigne tractet eius personam, & tunc satisfacit restituendo id, quod abstulit; si vero ut foraretur rem alienam, contumelia affecit dominum eius, licet per restitutionem satisfaceret pro re ablata, non tamen pro iniuria, & contemptu erga personam.

60 Rationi Scoti affinis est hæc alia: actus perfectæ dilectionis tantum Deo placet, quantum ei displicuit peccatum mortale; nam sicut per istud voluntas nostra prætulit creaturam Deo, ita per illum præfert Deum omnibus creaturis.

ergo sic per ipsum condigne satisfacit pro peccato mortali. Cui rationi negat antecedens Cardinalis de Lugo disp. 3. num. 11. quia plus est, inquit, vilissimam creaturam audere contra infinitum Creatorem, quam exhibere illi subiectionem mille titulis debitam. Sed posset quis cum Meratio disp. 3. de incarnatione sect. 6. n. 4. & 5. contendere non semper esse indignius, quod vilis persona ob fragilitatem Deum graviter offendat, quam sit bonum, ac decens, quod ipsum ardentissime super omnia diligat. Validius ergo impugnatur illa ratio in hunc modum; nam si tantumde placeret Deo actus perfecte dilectionis, quantum displicet peccatum mortale, mereretur homo condigne per tale actum perseverantiam finalem; sicut per peccatum mortale condigne mereretur impenitentiam finalem. Consequenter autem est falsum: alioqui omnis, qui semel Deum diligit super omnia, acciperet altissimum perseverantie donum; cum Dei benignitas nemini neget premium quod condigne promeretur, esto non inferat supplicium, quoties quis illo dignus est.

61. Quod si contra hanc solutionem instes in hunc modum: tantumde placet Deo quod peccatum vitetur, quantum ei displicet, quod committatur; at urgente precepto amandi Deum vitatur formaliter peccatum per actum charitatis: ergo iste tantumdem placet Deo, quantum ei displicuit peccatum. Si inquam ita instes, in primis respondebitur argumentum pariter probare tantumdem Deo placere quemlibet actum preceptum, quantum ei displicet ommissio talis actus, quæ est peccatum mortale, item omissionem homicidij tam bonam esse, quam malum est ipsum homicidium.

62. Respondebitur secundo: distinguendo maiorem: tantumdem placet Deo moraliter, seu complacentia fundata in bonitate morali vitæ peccati movente ad remunerationem, nego, tantumde placet quasi pure physice, & complacentia fundata in oppositione essentiali cum peccato: concedo. Vel aliter: tantumde Deo placet per modum medij, & in ordine ad removendum peccatum, concedo: per modum finis ratione sui æstimabilis, & in ordine ad premium, nego. At actum charitatis hoc pacto tantumdem placere non est illum esse tam bonum, quam malum est peccatum. Nam ad illud primum sufficit oppositio essentialis cum omissione peccaminosa sui. At ad hoc secundum opus erat, ut tantumde præmij mereretur actus cha-

ritatis, quantum supplicij meretur peccatum mortale: quod iam ostendimus esse falsum.

§. II. *Nostre sententia ubi speciali ratione ostenditur actum contritionis esse formam sanctificantem.*

63. **D**ECISSIO huius dubij pendet à decisione illius celestis questionis, an actus contritionis sit forma sanctificans; nam cum sect. 1. probatum maneat hominem posse condigne satisfacere pro mortali proprio, quoad culpam, si contritio sit forma sanctificans, sane hoc ipso, quod probetur esse formam sanctificantem, concluditur posse hominem illo pacto satisfacere. Quanquam autem P. Suarez disp. 4. de incarnatione sect. 8. latissime disputet, an actus contritionis sit forma sanctificans; quia tamen id pro dignitate tractare spectat ad tractatum de iustificatione, ideo breviter transigenda res erit.

64. Notandum autem est, eos, qui opera posthuma P. Vazq. in lucem ediderunt, aliqua immutasse 1. 2. disp. 8. ubi accerrime hic Doct. propugnat vim sanctificandi actus contritionis, nimirum ut temperarent sententiam, quæ ea tempestate multis dura videbatur. Nam ad finem illius disputationis notatur, scopum illius fuisse probare dilectionem Dei esse tantæ virtutis, ut sine gratia habituali, & sine novo favore ei accedente iustificare nos posset de potentia absoluta, si separaretur ab habitu; defacto tamen non iustificare, nimirum, quia supponit peccatum iam remissum per infusionem gratiæ, à qua iuxta hunc doctorem efficienter procedit, dum ex parte causæ materialis ad iustificationem disponit. At ex 3. p. disp. 2. num. 62. constat P. Vazq. asseruisse etiam factum ipsū: nam ibi docet contritionem, non solum habere hanc vim, sed defacto iustificare à peccato, aitque sect. 1. 2. disp. 103. cap. 3. ostendisse in Adulto, qui iustificatur extra Sacramentum, magis certum esse, eum iustificari contritione tanquam forma, quā gratia habituali. Quod tamen ibi non legimus, nimirum quia de industria expunctum est. Quanquam autem hæc sententia tunc dura videretur, postea passim sine ulla offensione propugnata est. Eamque non solum tradidere discipuli Patris Vazquez Ludovicus Turria. Et Gaspar Hurtado, sed latissime Meratius tomo secundæ gratiæ disput. 12. per duas, & triginta sectiones.

Efficax
eius im-
pugna-
tio.

Quid
edide-
runt op-
erapostu-
ma Pa-
tris Vaz-
quez, re-
perarunt
eius sen-
tentiam de
actu con-
tritionis
sanctifi-
cante.

fectiones, noster Antonius Perez in manuscriptis de iustificatione, alijque multi Recentiores.

Proponitur nostra ratio.

65 Ego etiam probabilius existimo actum perfectæ dilectionis habere vim delendi formaliter maculam peccati mortalis, & defacto delere. Omis- sis autem alijs probationibus, hic tantum appendam rationem, qua usus sum anno 1662. in publicis disputationibus. Sic igitur argumentatus sum. Actus ardentissimæ charitatis erga Deum titulo suæ perfectionis physicæ est essentialiter impossibilis cum omni peccato actuali commisso cum advertentia ad Deum, cum fieri non possit ut perfectissime quis Deum superomnia diligat; & tamen scienter aliquid admittat, quo scit eum offensum iri: ergo etiam est essentialiter impossibilis cum macula habituali peccati mortalis, ac proinde illam formaliter delet. De antecedenti non ambigitur: probatur consequentia: quia si illa dilectio componi posset cum macula peccati mortalis, etiam posset componi cum formali offensa Dei actuali: si ergo hæc secunda compositio est impossibilis, etiam erit illa prima. Probatur antecedens, nam si illa dilectio posset ita componi, adhuc in sensu composito illius foret homo dignus pœna aeterna damni, & sensus: ergo etiam posset illa dilectio componi cum tota pœna debita peccato mortali, quæ per ipsam non remittitur: si enim in sensu composito illius, adhuc homo, qui peccavit mortaliter, est dignus tota illa pœna, in sensu composito eiusdem poterit illam pati: ergo cum decretum efficax detrudendi statim ad infernum, eiusque manifestatio sit pœna debita peccatori, sane si homo, qui peccavit mortaliter, in sensu composito illius dilectionis retinet maculam mortalem, & dignitatem pœnarum inferni, & consequenter decreti illas statim incipientis infligere, poterit in sensu composito illius dilectionis incipere experiri pœnas inferni; & evidenter cognoscere existentiam illius decreti, ut ab hac notitia torqueatur: totum enim hoc est pœna non excedens dignitatem culpæ mortalis, quam per te homo retinet, non obstante illa ardentissima dilectione Dei.

66 Tum sic; atqui status ipse damnationis sub experientiam hominis cadens & evidenter ab eo cognitus ipsum necessitat moraliter ad peccandum, cum

advertentia ad Deum, eiusque offensio- nem: ergo si actus ardentissimi amoris Dei potest componi cum macula peccati mortalis, & consequenter cum statu damnationis ei correspondentis, ut iusta pœna; poterit etiam componi cum peccato actuali commisso cum advertentia ad Deum. Pater consequentia, quia quod componitur cum necessitate morali ad peccandum, componitur cum peccato, à quo illa nunquam separatur. Minor subsumpta est communis Theologorum apud Eximium Doctorem eam late probantem lib. 8. de Angelis cap. 8. & 11.

67 Conformatur primo: nam ut inquit Magister Soto in 4. dist. 50. articulo 4. & 5. Sicut ex visione Dei sequitur in Beatis confirmatissimus ip- sius amor; ita in damnatis ex considera- tione suæ miseriæ sequitur obstinatissi- mum odium Dei quo velut hostem, eum perpetuo prosequuntur. Et saltem ut do- cet Pater Suarez eo cap. 11. numero 18. Damnati sunt moraliter necessitati ad odio habendum Deum: ergo si amor ardentissimus Dei potest componi cum macula peccati mortalis, & consequen- ter cum pœna damnationis, poterit componi cum odio Dei. Quis autem non videat non posse hæc duo coherere, nempe hominem Deum ardentissime di- ligere, & simul ipsum insensissime aver- sari, blasphemiasque, & maledicta in il- lum evomere, idque cum plena adver- tentia divinæ offensionis? Damnatus enim peccat sciens sua peccata displicere Deo: immo quia scit ei displicere.

68 Confirmatur Secundo: nam qui Deum ardentissime super omnia di- ligit omnino transformatur in ipsum, & vi huius effectus cogitur detestari ea, quæ ei displicent. Nam ut ostendi disp. 2. de pœnitentia sect. 3. proprium est amoris amicabilem, præsertim valde perfecti, induere amantem inclinationibus perso- næ amatae. Vnde fit, ut is, qui Deum super omnia diligit, non solum necessario debeat amare ea quæ requiruntur, ut Deus ex- istat, & felix sit, & oppositum existentia, & felicitati Dei efficaciter detestari, sed etiam amare debeat ea, quæ ipsi placent, quia placent, & quæ displicent, detestari, quia displicent. Quæ est ratio cur diligens Deum amicabilem nequeat in sensu com- posito huius dilectionis eligere peccatum, quod scit graviter ei displicere: immo nec culpam venialem cum advertentia ad di-

Confirmatur nostra ratio.

Confirmatur.

vinam displicentiam admittere, saltem ubi dilectio est perfectissima. Ergo amor Dei perfectissimus hominem in Deum transformans est essentialiter in coniungibilis cum damnatione hominis sic amaris, & consequenter cum macula peccati mortalis. Nam si componi posset cum damnatione cogeret hominem ad amandam ipsam, postquam expertus esset eius acerbiter, vel saltem ad eam non detestandam efficaciter. Siquidem impossibile est aliquem diligere Deum ardentissime, & scire aliquid ab ipso efficaciter amari, & tamen conari efficaciter ad oppositum. At impossibile est, ut damnatus semel expertus acerbiter poenarum in sensu composito illarum habeat necessitatem eas amandi, vel saltem non detestandi: cum damnatio ipsa necessitet ad hanc detestationem, ergo &c.

69 Cum hoc argumentum primo proposuissim, responsum est, illum actum perfectissime dilectionis impedimentum esse, ne Deus in illo instanti incipiat punire peccatorem poena inferni. Sed contra insitit: nam si dilectio illa non tollit maculam, & dignitatem supplicij, nec potest impedire ne statim inferatur. Potest quidem Deus voluntate sua decernere efficaciter ne homini statim inferatur supplicium, cuius est dignus, ac proinde istud pro aliquo tempore impedire quin impediatur eius dignitas. At forma in-

1. Respō trīnseca homini eatenus ob suam perfectionem physicam potest impedire exhibitā no- stentiam supplicij, quatenus aufert dignitatem illius; cur enim à forma physica non sanctificante hominem à culpa cogatur reiicitur. Deus ad non castigandum illum?

70 Responderi secundo posset, experientiam poenarum inferni defacto quidem necessitate moraliter ad peccandum; non tamen necessitaturam pro casu, in quo coniungeretur cum ardentissimo Dei amore. Sed contra, quia amor ille, si non aufert culpam, non impedit essentialiter acerbiter poenarum ipsi correspondentium; cum tota illa acerbitas non sit poena excedens culpam. Vnde in sensu composito illius amoris parietur homo totam acerbiter, quam experiretur seorsim ab illo. At hæc acerbitas est, quæ necessitat damnatum ad peccandum: ergo si ille amor potest componi cum experientia poenarum inferni, poterit componi cum peccatis, quæ ad illam necessario consequuntur. Cum ergo hæc secunda compositio repugnet, repugnare quoque

2. Resp. Impug- natur. debet illa prima.

71 Dicēs nostrum argumentum multum probare: pariter enim probat ardentissimam Dei dilectionem naturalem, qua ipsum supra omnia diligit, etiam sanctificare hominem à macula peccati mortalis. Hoc autem est absurdum, quia alioqui posset homo proprijs viribus iustificari à peccatis, quod esse contra fidem supponit P. Vazquez disp. 3. de incarnatione num. 1. Et constat ex his, quæ ipse adducit 1.2. disp. 203. num. 81. ex Concilijs, & Patribus contenditibus contra Pelagium, veniam, & remissionem peccatorum esse gratiam. Respondeo hominem sine auxilio gratiæ non posse in statu naturæ lapsæ diligere Deum super omnia, quod non solum docet P. Vazq. 1.2. disp. 194. sed P. Suarez cum communi Theologorum eam latè defendit lib. 1. de gratia cap. 34. præsertim num. 17. & brebiter Card. Bellarm. lib. 1. de poenitentia cap. 6. §. 11. Cuius sententiæ veritas ratione à nobis facta roboratur, quia si posset homo lapsus viribus proprijs Deum perfecte super omnia diligere, posset viribus proprijs emundari à peccato.

72 Sed difficilius insurges, nam ratio nostra pariter probaret propositum efficax vitandi omnia mortalia conceptum ob metum gehennæ delere maculam peccati mortalis, quia si non deleteret, posset componi cum experientia poenarum inferni, & consequenter cum odio Dei, & alijs peccatis gravibus, quæ à damnatis committuntur. Respondeo propositum illud ex conceptu suo non pugnare cum omni peccato mortali, quia non pugnat cum ijs, quæ ipsum statum damnationis supponunt, quia hæc non merentur poenam inferni, quam iam inductam supponunt: ac proinde iam metus poenarum nequit ab his committendis arcere. Quare propositum illud solum potest habere efficaciam, ut poenitens cognoscens aliquam actionem esse dignam poenarum inferni, & contingens esse, ut propter illam damnetur: ab ea absteineat ob metum damnationis.

73 Quod si insites, etsi defacto peccata commissa in inferno non puniantur, potuisse tamē puniri: quo in eventu ex vi propositi efficacis concepti ob metum poenarum cogeretur homo non peccare adhuc in ipso inferno: ergo illud propositum est suapte natura in compossibile cum omni peccato gravi actuali, ac proinde cum macula peccati mortalis. Respondeo, quamvis Deus peccata in inferno com-

Obiectio diluitur.

In statu naturæ lapsæ nō potest homo sine auxilio gratiæ diligere Deū super omnia.

Difficilior obiectio contra nostram rationem.

Solvitur

Instan-
tia alia.

Diluatur.

missa puniret ulteriori poena sensus, propositum efficax conceptum in via ex timore inferni non se extenderet ad illa peccata: tum quia non extenditur ad casum, in quo circumstantiae sunt adeo immutatae ut homo sit moraliter necessitatus ad peccandum, ut contingit in damnatis: tum quia motivum illud est de se imperfectum & debile, ac proinde impotens vincere difficultatem summam, quam damnati habent abstinendi à peccatis in inferno. At motivum charitatis, cum sit de se infinitum, si voluntas illi adhæreat per ardentissimum amorem, debet esse potens vincere omnem difficultatem occurrentem. Unde actus perfectissimæ dilectionis propter vim uniendi hominem cum Deo, & convertendi ad ultimum finem, habet essentialem impossibilitatem, cum omni actuali offensa Dei. Forma autem, quæ ex hoc titulo talem impossibilitatem habet, impossibilis debet esse cum statu damnationis.

74 Confirmatur, nam propositum vitandi peccata ob metum poenarum, respicit, ut finem, cui, ipsam personam proponentem, & est unio quædam illius cum seipsa. Unde solum potest cogere ad vitanda illa peccata, quorum commissio apprehenditur, ut magis nociva, quam proficua committenti: ergo non potest cogere ad evitanda peccata, quæ supponunt statum damnationis, nam damnati apprehendunt, ut sibi convenientius Deum contemnere, & offendere, à quo tot mala patiuntur, quam ipsum honorare vitando peccata. At actus charitatis respicit Deum, ut finem, cui, in quem transformatur amantem. Unde vi illius cogitur amans vitare illud, quod apprehendit, ut contrarium Deo. At damnati apprehendunt sua peccata, ut contraria Deo: ergo si in sensu composito damnationis retinerent amorem Dei super omnia nullum peccatum possent admittere: ergo amor ille titulo convertendi in Deum, & uniendi hominem cum ultimo fine pugnat cum omni offensa actuali Dei, quod non habet aliquis alius affectus respiciens ipsam creaturam, ut finem, cui.

75 Quod si iterum obijcias: saltem propositum efficax vitandi omne mortale ob eius turpitudinem, & dissonantiam cum ratione essentialiter opponi cum omni peccato, cum istud pro omni eventu rationi dissonet. Respondendum est ex dictis. Nam si propositum illud detestatur peccata præcisse, quia sunt ma-

lum naturæ rationalis creatæ, & nullo modo, quia sunt malum naturæ increatae: oritur præcisse ex amore naturæ creatæ erga seipsam: odium autem hinc ortum nequit naturam cogere ad evitanda peccata nisi pro eventu in quo natura ipsa non iudicet, ut sibi convenientius ea committere, quam vitare. At natura rationalis in inferno existens apprehendit, ut sibi convenientius peccare, quam vitare peccata: cum enim ipse status damnationis eam necessitet ad odio habendum Deum, tanquam inimicum, ipsam quoque necessitet ad reputandum ut bonum proprium id, quod advertit inimico suo displicere, nempe peccatum. Unde odium illud nequit esse impossibile cum peccatis commissis in inferno, ac proinde ex conceptu suo non pugnat cum omni peccato. At amor ardentissimus Dei ex terminis suis opponitur pro omni eventu cum omni formali offensa Dei, titulo uniendi, & convertendi perfectissime animam ad Deum, quia cogit vitare peccata, quia Deo displicent; damnati autem, quamvis apprehendant ut bonum proprium Deum blasphemare, & contemnere, id tamen apprehendunt, ut malum Dei. Unde si simul cum poenis inferni retinerent illum amorem, vi illius necessitarentur ad vitandam omnem Dei offensam. Implicat autem naturam rationalem simul esse necessitatam physice vi amoris ad evitandam omnem Dei offensam, & vi status necessitatam esse moraliter ad procurandam Dei offensam.

76 Ex dictis constat contritionem perfectam delere formaliter maculam peccati mortalis, ac proinde sanctificare saltem negative animam, non tamen propterea contendimus sanctificare simpliciter positivè, sed potius censemus in hoc genere solum sanctificare secundum quid, quia esse iustum simpliciter dicit statum permanentem filij adoptivi Dei, ut constat ex Tridentino sect. 6. cap. 3. definiendi iustificationem per hoc, quod sit *translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei*: nec tecum affert per modum radicis gratiam habituales, & habitus supernaturales, quia nec per modum radicis physice, cum hæc permanere debeat simul cum fructu, & contritio non permaneat cum gratia habituali: nec per modum radicis moralis, cum eam de condigno non mereatur, in quo valde differt à peccato mortali merente privationem gratiæ. Unde peccatum facit hominem

Alia instan-
tia.

Diluatur.

Contritio solū
sanctifi-
cat secū-
dū quid,
& abso-
lute dis-
ponit
ad statū
iustū.

nem simpliciter malum, quia reddit inep-
tum ad ultimum finem : contritio vero
non reddit simpliciter bonum, quia licet
pro semper auferat maculam peccati, non
tamen reddit hominem permanentem re-
cte dispositum ad suum finem : unde posi-
tive solum sanctificat in instante, in quo
existit.

77 Quod confirmatur ex doctri-
na Philosophi primo Rethoricorum cap.
7. vbi distincte agens de bonorum diffe-
rentia, & inæqualitate, asserit bona exi-
mia esse illa, quæ sunt maxime stabilia.
Cum ergo forma reddens hominem sim-
pliciter iustum, & filium Dei adoptivum
sit bonum maxime eximium, debet esse
forma suapte natura permanens, quod
contritioni minime convenit.

§. III.

*Præcauentur obiectiones desumptæ
ex Concilio.*

78 **P**LVIRIMA obijci solent con-
tra vim sanctificandi contri-
tionis, validiora sumuntur
ex Tridentino. Ego brevissime præcipua
capita perstringam. Arguunt primo: nam
Concilium sess. 6. cap. 6. inter dispositio-
nes iustificationis recenset dilectionem,
qua Deum, ut iustitiæ fontem diligere in-
cipimus; & post modum initio capitis 7.
addit: *Hanc dispositionem, & præparatio-
nem iustificatio ipsa consequitur.* Verum ibi
non loqui de dilectione perfecta, sed de
dilectione quadam imperfecta, ut nomen
ipsum, incipiendi denotat, post Vegam, &
Cardinal. Belarm. ostendit clare P. Vazq.
ea disp. 203. à num. 89. & quamvis ibi
etiam sermo foret de dilectione perfecta,
dici posset eam disponere ad iustificatio-
nem simpliciter, & absolute talem, quæ
completur per infusionem gratiæ, & do-
norum.

79 Dices Concilium ibi statim
subdere, *Iustificationem non esse solum pec-
catorum remissionem, sed, & sanctificationem,
& interiorem renouationem hominis per vo-
luntariam receptionem gratiæ, & donorum;*
ergo sentit dilectionem Dei disponere ad
remissionem peccatorum, Respondeo id
non sequi: nam si quia iuxta Concilium
iustificatio importat remissionem pecca-
torum licet deducere, ultimam dispositio-
nem ad iustificationem etiam esse disposi-
tionem ad remissionem, eodem pacto, quia
importat voluntariam susceptionem gra-
tiæ, & donorum, liceret inferre, disposi-

tionem ad iustificationem esse dispositio-
nem ad voluntarietatem susceptionis gra-
tiæ, quod constat esse falsum, cum illa vo-
luntarietas consistat formaliter in ipsis dis-
positionibus.

80 Arguunt secundo ex sect. 14.
cap. 4. vbi de contritione in genere, prout
abstrahit à perfecta, inquit, *Fuisse quavis
tempore necessariam ad impetrandam veniam
peccatorum.* Ergo cum nihil impetret seip-
sum, consequens est veniam peccatorum
distingui à quacunque contritione. Resp.
Concilium solum contendere nunquam
impetrari veniam peccatorum sine aliquo
motu contritionis, quod est verum, quam-
vis non impetretur, sed formaliter obti-
neatur per contritionem perfectam, ad
quam regulariter peccator non pervenit,
nisi præcedente dolore alio imperfecto.
Dum enim quis recogitat peccata comis-
sa, contritio imperfecta solet præcedere
perfectam, ut notat Sanctus Thomas in
4. dist. 17. quæst. 2. art. 2. quæstiuncula
6. in corpore. Quod à simili explicatur
ex eo, quod hæc propositio sit vera, *Ad-
merendam beatitudinem requiritur actus ani-
mæ;* non licet inferre: ergo beatitudo non
est actus animæ. Ergo pariter ex eo quod
hæc sit vera, *Ad impetrandam veniam pec-
catorum requiritur motus contritionis;* non
licebit inferre: ergo remissio peccatorum
non fit per aliquem motum contritionis.

81 Respondeo secundo ibi im-
petrationem sumi latè prout abstrahit à
causa formali remissionis, & à causa me-
ritoria, ac impetratoria, solumque Conci-
lium intendere nunquam obtineri veniam
peccatorum, sine motu contritionis, siue
venia illa consequatur ad contritionem siue
per eam formaliter fiat. Quod vel inde
suadetur: nam etiam ad impetrandam ve-
niam venialium est necessarius aliquis mo-
tus contritionis, & tamen in sententia D.
Thomæ, quam Concilium, nec ignoravit,
nec reiecit, per contritionem perfectam
formaliter delentur venialia.

82 Arguunt tertio ex sess. 6. Can.
3. vbi definitur neminem sine prævia Spi-
ritus Sancti inspiratione posse credere,
sperare, diligere, aut pœnitere, sicut op-
portet ut ei iustificationis gratia confere-
tur. Responderi primo potest cum Card.
Sforzia Concilium loqui de necessitate,
vel antecedente, vel concomitanti; hoc
est, vel in genere dispositionis, vel in ge-
re causæ formalis, præscindendo, quo ad
hoc ab utraque sententia, ut potè quam de-
finire non oportebat ad intentum Conci-
lij,

1. Ex ses.
6. cap. 6.
& 7.

2. Ex ses.
74. c. 4.

3. Ex ses.
6. Can. 3

lij, sicuti si definiretur visionem Dei esse necessariam ut alicui conferatur beatitudo, non significaretur non consistere in visione, sed in amore; sed tantum excluderetur opinio nullo modo requirens visionem ad beatitudinem. Sed melius respondeo cum P. Vazquez Canonem illum editum fuisse contra reliquias Semipelagianorum, qui asseriebant ex proprijs nostris viribus sine auxilio gratiæ per Christum præcedere in nobis fidem, spem, & aliquam dilectionem Dei, & poenitentiam, quibus iustificationis gratiam à Deo impetramus, contra quos definit Concilium neminem sine gratia per Christum posse elicere actus, quibus impetret à Deo gratiam iustificationis, in quocunque illa consistat, sive in solo habitu, sive etiã in actu, de quo Concilium non curabat.

83 Arguunt 4. ex fess. 6. cap. 7. *Vbi gratia habitualis dicitur vnica causa formalis nostræ iustificationis.* Verum ibi solum contendere formam, qua iustificamur, non coalescere partim ex forma nobis extrinseca, nempe ex iustitia Dei, vel Christi, ostendit clare P. Vazquez ea disp. 203. num. 112.

84 Arguunt quinto ex illo Ioannis 24. *Siquis diligit me, sermonem meum serbabit, & Pater meus diliget eum.* Sed respondeo facile ibi non promitti dilectionem divinam deletivam peccati, sed communicativam gratiæ habitualis, quam Deus infallibiliter confert homini diligenti eum super omnia.

85 Sexto late expendit P. Suarez lib. 7. de gratia cap. 14. à num. 27. testimonium ex fess. 6. cap. 8. vbi dicitur ideo homines gratis dici iustificatos, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam iustificationis gratiã promerentur. Respondeo totum hoc esse verum, licet actus perfectæ dilectionis, & contritionis formaliter iustificet à peccatis, nimirum, quia illum per opera antecedentia non promeretur.

86 Septimo obijciunt Concilium fess. 6. cap. 14. docere nos non satisfacere pro culpa, & poena æterna, sed tantum pro poena temporali, eo quod poena æterna simul cum culpa gratis remittitur. Ergo ex mente Concilij falsum est nos satisfacere pro culpa, & poena æterna. Verum hoc testimonium non fideliter referri, observavit Vazq. ibidem num. 80. solum quippe docet Concilium per elemosinas, orationes, & alia pia opera, quæ post iustificationem fiunt in satisfactionem pec-

catorum, nos non satisfacere pro poena æterna, sed solum pro temporali; quia poena æterna vna cum culpa supponitur remissa per Sacramentum, vel votum Sacramenti: unde potius hoc testimonium est pro nobis, quatenus significat per contritionem, quæ est votum Sacramenti, remitti peccata.

SECTIO VLTIMA.

An ex dictis sequatur posse purum hominem perfecte satisfacere pro peccato mortali proprio?

87 **E**X dictis sect. 1. & præcedenti constat purum hominem per actum perfectæ contritionis satisfacere pro peccato, quo ad culpam, quia facit quantum est satis ad illam extinguendam, ac proinde reddit æquivalens pro offensa in ordine ad auferendam displicentiam, & odium divinum contra peccatorem, licet non reddat æquivalens in ordine ad merendum, tantam complacentiam, quantam displicentiam meruit peccatum. Satisfactio enim condigna ex suo conceptu solum postulat æqualitatem cum offensa, ut auferenda, ita, ut ea posita, non sit necessaria liberalis condonatio creditoris. Nunc vero examinandum restat, an hinc sequatur posse purum hominem perfecte pro peccato proprio satisfacere.

§. I.

Defenditur ratio P. Vazq. & soluitur prima contra illam difficultas.

88 **E**GO cum P. Vazq. in præfenti disp. 2. num. 53. & cum eius discipulis Gaspare Hurtado disp. 1. difficultat. 12. & Meratio disp. 4. sect. 7. assero non posse purum hominem perfecte, & integre satisfacere pro peccato suo mortali, quamvis per actum perfectæ contritionis condigne pro illo satisfaciatur, quoad totā maculam remanentē post collatum auxilium. Probatur autē ratione Patris Vazquez. Non est perfecta, & integra satisfactio pro peccato illa quæ essentialiter supponit gratis condonatum partem debiti per ipsum contracti. At actus perfectæ contritionis elicitus à peccatore, & per quem ille satisfacit pro culpa, essentialiter supponit gratis condonatum partem aliquam debiti contractam per peccatum: ergo talis actus non est

Respon-
detur.

Non pos-
test ho-
mo per-
fecte, &
integre
satisfa-
cere pro
peccato
suo mor-
tali, quā-
vis per
actum cō-
tritionis
satisfa-
ciat con-
digne
pro illo
quoad
maculā
perfe-

perfecta, & integra satisfactio pro peccato mortali, ac per consequens per illum, nequit pro eo perfecte satisfacere. Ac proinde absolute non potest. Maior videtur ex terminis nota. Minor vero suadetur: nam homo per peccatum mortale contraxit debitum carendi auxilio congruo ad contritionem, & dilectionem perfectam, per quam deletur macula. Sicut enim, quia peccando contempsit amicitiam divinam, promeruit manere in aeternum exclusus ab illa, ita promeruit carere medio efficaci ad illam recuperandam per proprios actus; quale est illud auxilium; debitum autem carendi auxilio gratis supponitur remissum pro priori ad contritionem per ipsam gratuitam donationem.

89 Multi sunt Authores in impugnanda hac ratione Patris Vazq. Obijciunt ergo primo aliqui. Nam debitum carendi auxilio non tollitur per illius collationem, quia identificatur cum macula peccati, vel ad illam necessario consequitur: macula autem non tollitur formaliter per auxilij collationem: sed per ipsam contritionem: ergo homo eliciens contritionem delentem maculam satisfacit pro toto debito contracto per peccatum: ergo satisfacit perfecte, & integre pro peccato. Respondet P. Meratius debitum ipsum subiectivum, seu dignitatem carendi auxilio non tolli, usque dum tollatur macula; dici tamen gratis remitti debitum, quatenus gratis conceditur auxilium, quo quis carere debebat, sicut in humanis, si quis propter delictum debeat duplicem poenam, & una tantum afficiatur, altera gratis ei condonatur.

90 Sed melius respondeo ipsam voluntatem divinam dandi homini auxilium ad eliciendam contritionem in instanti C. de peccato antea commissio esse cessionem iuris divini ad negandum pro tunc auxilium in poenam talis peccati, ac proinde per illam extingui formaliter debitum carendi tunc auxilio. Quare si macula peccati adhuc maneret in C. collato iam auxilio, illa quidem fundaret debitum carendi auxilio pro instantibus subsequenteribus, non tamen pro C. in quo iam supponitur collatum. Universaliterque censeo voluntatem efficacem Dei non infligendi homini poenam debitam delicto esse cessionem iuris ad illam infligendam. Nam ubi conservatio iuris ad infligendam poenam dependet a libera Dei voluntate, illi iuri censetur cedere, quoties sibi ipsi impossibilem facit punitionem.

§. II.

Secunda difficultas contra illam rationem, & prima illius solutio.

91 **D**IFFICILIVS impugnatur aliqui rationem Patris Vazquez: nam ex illa sequi videtur, nec Christum Dominum perfecte satisfecisse pro peccatis nostris; nam per hoc contraximus debitum carendi Redemptore: quod debitum essentialiter supponit remissum satisfactio Christi. Huic objectioni respondet Meratius non posse hominem per peccatum contrahere istud debitum, quia nullus hominum dignus esse potest vltimo suo peccato, ne Deus alijs, vel hominibus, vel Angelis beneficiat, & gratiae suae dona largiatur, ac proinde dignus, ne alicui humanae, vel Angelicae naturae gratiam hypostaticae secum unionis communicet, ex qua communicata unionem, qui confurgit homo, vel Angelus, hoc ipso redemptor est, id est plene, perfecte, & que potens ad eos condigno pretio redimendos, qui redemptione opus habuerint: unde sicut absurdum esset asserere peccatorem peccato suo dignum esse, ne Deus vlli mulieri Virginitatis simul, & fecunditatis singularem prerogativam tribuerit, ita absurdum est asserere eundem dignum esse, ne vlli hominum, aut Angelorum gratia unionis hypostaticae conferatur.

92 Sed Contra hanc solutionem insurgit Pater Alderete disp. 5. sect. 1. nam. 7. Nam satisfactio Christi potuit non acceptari a Deo in redemptionem peccatorum, ut docet Vazquez disp. 9. cap. 2. & 3. ergo peccator incurrit debitum, ne satisfactio Christi acceptetur pro peccato ipsius: ergo Christus non satisfacit adequate pro toto debito peccati: nam eius satisfactio supponit remissum debitum non acceptandi ipsam. Verum haec obiectio omnino inefficax est. Pro ea diluenda notandum est, satisfactionem Christi non extinguere per seipsam maculam nostrorum peccatorum, ut est certissimum, sed eatenus deservire ad eam auferendam, quatenus per eam Deus placari potest, ut nobis conferat gratiam habitualement, vel auxilia congrua, quibus ad iustificationem promoveamur: quare Deum acceptare satisfactionem Christi pro nostris peccatis, nihil aliud est, quam intuitu illius, vel nobis immediate infundere gratiam habitualement, vel conferre auxilia congrua ad actum perfectum

fectæ contritionis, & dilectionis, quibus formaliter deletur macula peccati. Hinc iam constat obiectionem nihil concludere, quia solum probat ipsam acceptionem passivam satisfactionis Christi pro nostris peccatis, quæ consistit in eo, quod intuitu illius nobis Deus conferat gratiam iustificantem, sive habitualement, sive actualem, supponere gratis remissionem aliquam partem debiti contracti per peccatum. Non probat autem hoc supponere ipsam satisfactionem Christi, utpotè quæ de se per modum meriti condigni est sufficientissima ad extinguendam eiusmodi partem debiti, quia meretur condigne, ut Deus illam acceptet, & intuitu illius nobis conferat auxilium congruum ad contritionem.

93 Deinde falsum censeo hominem peccato suo mereri, ut Deus non acceptet satisfactionem Christi, quia peccator non est dignus, ut ipsi denegetur auxilium congruum quando Christus petit, ut ei conferatur, & in hunc finem applicat suam passionem.

94 Sed dices contra eandem solutionem: quia licet peccator non mereatur, ne Deus alijs beneficiat, meretur tamen, ne beneficiat sibi: ergo saltem meretur, ne Christus veniat in remedium sui, seu ne sibi applicet merita sua. Respondeo admittendo totum hoc. Verum inde inferri non potest satisfactionem Christi non esse integram, & perfectam pro toto debito contracto per peccatum: nam debitum illud non supponitur gratis remissum pro priori ad satisfactionem Christi, sed formaliter extinguitur per ipsam, ut nobis applicatam.

95 Sed dices: si peccator meretur, ne Christus pro ipso applicet suam redemptionem, etiam merebitur ne Deus illum moveat per auxilia ad hanc applicationem faciendam: hoc autem debitum essentialiter supponitur remissum antecedenter ad satisfactionem: ergo hæc non est sufficiens tollere omne debitum. Resp. negando sequelam, quia homo per peccatum nequit mereri, ut Deus privet Christum donis sibi debitis: debentur autem Christo auxilia, quibus constituatur potens satisfacere pro hominibus, ut hoc pacto potiatur gloria Redemptoris.

96 At replicabis: saltem homo per peccatum meretur, ne Deus moveat efficaciter Christum ad exhibendam satisfactionem pro peccato ex affectu erga ipsum peccatorem: quia licet per peccatum non fiat dignus, ne Deus conferat

Christo auxilia efficacia ad obtinendam gloriam Redemptoris; sit tamen dignus, ne conferat ex affectu erga ipsum peccatorem: defacto autem ex hoc affectu contulit, ergo antecedenter ad satisfactionem Christi supponitur liberaliter remissa aliqua pars debiti. Respondeo primo impossibile esse, quod Deus conferat Christo auxilia efficacia ad satisfaciendum pro nobis, quin intendat bonum nostrum, seu quin conferat ex affectu erga nos, sicut implicat, ut conferat homini auxilium efficax ad recte operandum, quin operationem illam intendat: nam intentio Dei est comprehensiva in amando, & implicat aliquod donum ex ipsis collatum sequi, quin ipsum intenderit: quare sicut peccato suo non potuit mereri homo, ne Deus conferret Christo auxilia efficacia ad nos redimendum, ita non potuit mereri, ne conferret ex affectu erga nos.

97 Deinde amisso toto eo, quod assumit argumentum, non sequitur satisfactionem Christi non fuisse perfectam, nam illa pars debiti solum per accidens supponitur remissa, nam ut Christus satisfaciat pro nobis, non requirit, quod præcesserit illa specialis benevolentia. Siquidem quamvis auxilia ad satisfaciendum pro nobis essent collata Christo præcisse ex affectu erga gloriam eius, eodem modo satisfecisset pro nobis. Satisfactio autem non desinit esse perfecta ex eo; quod per accidens supponatur gratis remissa aliqua pars debiti. Sic iuxta Patrem Vazquez ea disp. 2. num. 6. actus contritionis est condigna satisfactio pro macula, quamvis hæc per accidens supponatur remissa per infusionem gratiæ, à qua efficienter iuxta ipsum defacto procedit contritio: non est autem condigna satisfactio pro debito carenti auxilio, quia illud non per accidens, sed essentialiter supponitur remissum. Denique dicere posset aliquis hominem per peccatum neutiquam contrahere debitum carenti illa speciali benevolentia præfinienti Christum, ut Redemptorem. Nam illud dumtaxat donum videtur posse negari in poenam peccati, quod existeret, vel saltem existere posset, homine non peccante: at decretum mittendi Christum ut Redemptorem nostrum non potuit existere non præcedente

peccato: ergo carentia huius

decreti non potuit esse

poena peccati.

(*)

§. III.

Secunda eius difficultatis solutio.

98 **E**A sit Christum satisfecisse perfecte pro peccatis nostris, quia ille satisfacit perfecte pro peccato, qui satisfacit pro toto debito essentialiter consequuto ad peccatum: Christus autem satisfecit pro omni debito essentialiter consequuto ad nostra peccata; nam peccato mortali essentialiter solū est constituere hominē dignum inimicitia divina pœna, æterna damni, & sensus: & consequenter dignum carere omni auxilio, quo ipsi peccatori detur proxima facultas se liberandi ab his malis. Pro toto autem hoc debito perfecte satisfecit Christus, nam eius passio dignissima fuit, ut hæc omnia debita nobis remittantur, nullumque horum essentialiter supponit liberaliter iam condonatum.

99 At non est essentialiter peccato constituere hominem dignum carere Redemptore, esto demus carentiam Redemptoris esse posse pœnam peccati, quia Deus citra omne miraculum posset decernere existentiam Christi pro priori ad decretum producendi univēsum, & consequenter pro priori ad decretum permittendi peccatum; quo in eventu homo per peccatum non constitueretur dignus carere Redemptore: quia nec posset constitui dignus carere existentia Christi secundum se, cum hæc supponeretur pro priori ad prævisionem peccati iam præfinita, ac proinde non posset præfiniri eius carentia in pœnā peccati, nec posset constitui dignus, ut Christus privaretur propter hominis peccatum potestate proxima redimendi hominem, & comparandi sibi gloriam Redemptoris, quia nequit homo suo peccato mereri, ut Christus privatur donis sibi connaturaliter debitis, hoc enim esset prævalere malitiam peccati contra infinitam Christi dignitatem, quare solum potest homo per peccatum constitui dignus carentia Redemptoris pro eventu, in quo Deus differat determinationem suæ libertatis circa existentiam, vel non existentiam Christi usque ad signum post prævisum absolute peccatum. Unde quia ista dilatio est per accidens respectu peccati, ideo ipsi accidentarium est constituere hominem dignum carentia Redemptoris.

100 Sed contra hanc solutionem acute, & nervose poterit quis sic insurge-

re, nam simili argumento probari posset non esse essentialiter peccato constituere hominem dignum carere auxilio congruo ad eliciendam perfectam Dei dilectionem, qua se emundet à macula peccati. Nam potest Deus ante quam videat Petrum peccantem in instanti A. concipere decretum efficax dandi illi auxilium congruum ad eliciendam talem dilectionem in instanti B. Quo in eventu non posset homo per peccatum commissum in A. constitui dignus carere in B. auxilio congruo ad eliciendam tunc Dei dilectionem emundantem à peccato. Ergo tunc per dilectionem elici tam in instanti B. satisfaceret homo pro toto debito contracto per peccatum commissum in A.

101 Verum hæc obiectio multum probat; siquidem probat non esse essentialiter peccato mortali constituere hominem dignum carere in perpetuum amicitia divina, & visione Dei: quod est evidenter falsum. Sequela probari potest eodem argumento, quo tu probas non esse essentialiter constituere hominem dignum carere auxilio congruo. Quia nimirum ante prævisum absolute peccatum Petri in instanti A. similiter poterit Deus concipere decretum efficax dandi illi gratiam, & gloriam in instanti B.

102 Dicendum ergo est connaturaliter potuisse Deum præfinire existentiam Christi pro priori ad decretum permittendi peccatum; non tamen potuisse præfinire pro priori conferre Petro dilectionem Dei in instanti B. & pro posteriori permittere eius peccatum in instanti A. Ratio est, quia cum essentialiter sit peccato mortali commissio in instanti A. continere summum bonum, eiusque amicitiam; essentialiter illi est constituere peccatorem dignum carere in perpetuum possessione summi boni, eiusque amicitia. Quæ dignitas essentialiter est dignitas carenti auxilio congruo, immo, & sufficienti ad eliciendum in instantibus sequentibus actum perfectæ dilectionis, quo se liberet ab illo debito carenti in æternum amicitia, & possessione summi boni. Implicat autem Petrum per peccatum commissum in instanti A. constitui dignum carere in instante B. auxilio congruo ad eliciendam perfectam Dei dilectionem. si pro priori ad decretum permittendi illi tale peccatum præcessit in Deo decretum efficax præfiniens existentiam illius auxilij.

103 Ratio est, quia nec per peccatum

catum commissum in A. potest constitui dignus carere illo auxilio in sensu composito decreti efficaciter prævenientis eius existentiam, quia hoc esset constitui dignum quadam chymæra, nempe frustratione decreti efficacis Dei: nec in sensu diviso talis decreti, quia hoc esset mereri sensum divinum illius decreti, nimirum merendo existentiam decreti oppositi, id est decreti negandi tale auxilium pro instanti B. implicat autem Petrum per peccatum existens pro posteriori ad aliquod Dei decretum, mereri decretum oppositum, ut extremum eiusdem indifferentiæ. Nam Petrus peccato suo solum mereri valet decretum, quod à Deo concipi potest intuitu talis peccati, & ex prævisione illius. At decretum sic contradictorie oppositum decreto antecedenti permissionem peccati, nequit concipi intuitu talis peccati, & ex prævisione illius: ergo Petrus per peccatum nequit mereri decretum, sic contradictorie oppositum decreto antecedenti permissionem peccati.

104 Probatur minor: quia tale decretum solum potest concipi à Deo pro priori ad decretum permissivum peccati, utpote contradictorie oppositum decreto conferendi auxilium, quod per te antecedit decretum permissivum peccati: implicat autem, ut concipiatur intuitu peccati, & ex prævisione illius decretum illud, cui est essenziale existere pro priori ad decretum permissivum peccati: ergo de primo ad ultimum implicat Petrum per peccatum commissum in A. constitui dignum carere in B. auxilio congruo. Si pro priori ad decretum permissivum talis peccati præcesserit in Deo decretum efficax conferendi in B. eiusmodi auxilium: ergo cum repugnet Petrum peccare in instante A. quin contrahat debitum carenti tali auxilio in B. consequens est omnino repugnare, quod Deus pro priori decernat auxilium, & tamen pro posteriori permittat peccatum, quo Petrus constituitur dignus carere tali auxilio.

105 Et hæc est pulchra, & efficax ratio ad probandum non posse Deum remittere peccatum antequam committatur, id est per decretum anteverrens peccati permissionem: contra id quod docent Recentiores cum Cardin. de Lugo disp. 7. de poenitentia num. 126. & cum

Ripalda disp. ultim. de en.

te supernaturali se-
ctione 29.

(10?)

§. IV. Ultima eiusdem difficultatis enodatio.

106 **E**A sit actum contritionis elicitedum à puro homine propterea non esse condignam satisfactionem pro omni debito contracto per peccatum: quia nec formaliter delere potest debitum carenti auxilio, cum in genere causæ formalis solum habeat vim abstergendi maculam: nec potest delere meritorie: quia nec potest homo formaliter mereri per contritionem auxilium requisitum ad ipsam, cum principium meriti non cadat sub merito: nec potest mereri æquivalenter, quia mereri hoc pacto est habere valorem sufficientem ad illud donum, si aliunde non obstarat defectus alterius requisiti: non habet autem valorem æqualem illi dono. Quod inde evincitur, quod per actum perfectæ dilectionis non potest purus homo mereri alteri auxilium congruum ad actum perfectæ contritionis, quo se emundet à peccato formaliter: nam Deum concedere peccatori tale auxilium est moraliter illi remittere peccatum. Nequit autem homo per actum contritionis, quo se emundat à peccato, mereri alteri remissionem peccati mortalis, ut constabit disp. sequenti: ergo nec potest mereri illi auxilium congruum ad contritionem, qua iustificetur à peccato: ergo nec æquivalenter potest sibi mereri auxilium ad ipsammet contritionem. Quod explicatur: nam licet principium meriti posset cadere sub merito adhuc repugnet, ut peccator per actum contritionis, quo se emundat à peccato mereretur condigne auxilium congruum, quo motus fuit ad talem contritionem, quia hoc esset mereri iustificationem à culpa mortali: ergo defacto, nec æquivalenter meretur illud bonum.

107 At vero quamvis daremus hominem per peccatum contrahere debitum carenti Redemptore, pro eoque non posse Christum formaliter satisfacere, adhuc posset satisfacere æquivalenter, quia illa impotentia non proveniret ex defectu valoris æqualis, sed ex speciali repugnantia, qua principium meriti nequit cadere sub merito: nam illa satisfactio meretur ut homini relaxentur alia debita multo maiora, quam debitum carenti Redemptore: nam respectu hominis debitum istud incomparabiliter minus est debito subeundi poenam æternam damni, & sensus.

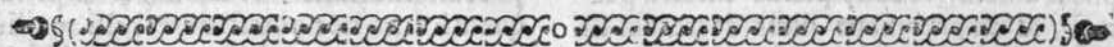
Nam

Nam licet liberaretur à debito carenti Redemptore, si adhuc maneret cum toto debito subeundi æternam pœnam, parum illi prodesset illa liberatio. Econtra vero si liberaretur à debito carenti pœna æterna, quamvis non liberaretur à debito carenti Redemptore, parum hoc illi noceret: eatenus enim libertas ab hoc debito est æstimabilis respectu peccatoris, quatenus est medium, ut liberetur à debito subeundi pœnam æternam. Rursus Christus potest mereri alteri humanitati unionem hypostaticam: ergo quod nequeat mereri propriam, non provenit ex defectu valoris. Denique quia Deus posset pœnam illam carenti Redemptore commutare in aliam, pro qua cumulatissime Christi⁹ satisfaceret cum excessu infinito.

107 Sed insurges ex Cardin. de Lugo disp. 5. num. 9. nam similiter pœnam carenti auxilio congruo posset Deus commutare in aliam pœnam, ut si homo per peccatum meruit pœnam æternam sensus ut quatuor, posset Deus commutare pœnam carenti auxilio in duos alios gradus pœnæ æternæ sensus, ita, ut iam homo non esset debitor carenti auxilio congruo, sed patiendi pœnam æternam ut sex. In hoc eventu collatio auxilij congrui facta peccatori non esset condonatio

alicuius pœnæ, maneret enim adhuc homo dignus pœna intensa ut sex adæquante totam dignitatem peccati: ergo tunc posset homo adæquate, & perfecte satisfacere pro toto debito peccati.

108 Sed hoc argumentum meo iudicio debile est: nam si semel actus perfectæ dilectionis per seipsum emundat à macula peccati mortalis, & à debito pœnæ æternæ, implicatorium est, ut debitum illud carenti auxilio congruo, & sufficiente ad eliciendam contritionem commutare possit Deus in aliquod augmentum pœnæ sensus: nam in æstimatione morali incomparabiliter plus est hominem habere debitum patiendi pœnam æternam, ut quatuor, & simul debitum carenti auxilio congruo, & sufficiente ad eliciendam contritionem, qua se liberet à toto illo debito, quam habere debitum patiendi pœnam æternam, ut sex, immo ut mille, sine debito carenti tali auxilio. Nam homini non magis nocere potest habere debitum patiendi pœnam æternam, ut mille, quam ut quatuor, si habet auxilium ad contritionem, per quod eodem modo tollitur debitum utriusque pœnæ, quin sit, supposito auxilio difficilius tollere debitum pœnæ maioris, quam minoris.

DISPUTATIO XIII.

AN PURVS HOMO POSSIT SATISFACERE AD ÆQUALITATEM PRO PECCATO mortali alterius.

Ad quest. prim. tertie part.

SECTIO PRIMA.

Status questionis, & Authorum sententiæ.

I NON disquirimus, an possit satisfacere ex iustitia, seu per satisfactionem in qua serventur omnes conditiones rigorosæ iustitiæ: sed an possit condigne, nimirum exhibendo tale obsequium, quo Deus iuste placeatur, propterea quod tantundem ipsi placeat, quantum displicuit offensa, Scotus, Liquerus, Paludanus, Maironus, Ru-

bion, Sotus, Faventinus, & Caietanus apud Amicū disp. 5. sect. 7. affirmant potuisse purum hominem constitutum caput reliquorum pro peccatis totius generis humani condigne satisfacere, etsi non perfecte, & ex iustitia, quia illa satisfactio procederet ex gratia creditoris. Cui sententiæ favere videtur P. Suar. disp. 4. de incarnatione sect. 7. conclusione 1. ubi ait: de potentia absoluta fieri potuisse, ut homo purus innocens, & eximie Sanctus, satisfaceret de iustitia, & aliquo pacto de condigno pro peccatis aliorum, etiam totius

tius generis humani. Id quod iterum docuit lib. 3. de gratia cap. 16. num. 12. Verū absolute huic sententiæ contrariū est, quia ea sect. 7. §. *Hinc constat* asserit peccatum mortale, etiam si non sit simpliciter infinitum, esse inadæquabile per satisfactionem exhibitam à persona finita.

2. Cæterum ut ait P. Vazquez disp. 4. num. 17. pervulgata, & perantiqua, non solū Scholasticorum, sed etiā Patrum sententia est; nullā puram creaturam quantalibet gratia ornatam potuisse pro toto genere humano condigne, & perfecte satisfacere: eademque ratio est de satisfactione vnius puræ creaturæ pro quavis alia. Et pro hac sententia statim expendit plurima Patrum testimonia. Et P. Bernal disp. 3. num. 28. postquam asseruit gratiam vnionis fuisse simpliciter necessariam, ad condignam satisfactionem pro Dei offensa gravi præstanda, appellat hanc sententiam certissimam, & sanè non auderem (inquit) ipsam in dubio revocare, nam habet pro se gravissimas argumentationes. Tum Summi Pontificis, tum Concilij generalis, & clarissima testimonia complurium Patrum, quæ apud ipsum videri possunt. Non parum tamen laborant Theologi in assignanda solida ratione huius sententiæ, quam tuentur omnes Thomistæ cum D. Thoma, & DD. Societatis cum P. Suarez, & Vazqu. Huius ergo disputationis labor in investiganda hac ratione communis asserti totus incumbet.

SECTIO SECVNDA.

Impugnatur sententia recurrens ad infinitatem peccati.

3. **M**ODERNI Thomistæ impotentiam puri hominis ad satisfaciendum pro mortali, siue proprio, siue alieno existimant vnice petendam ex magnitudine offensæ. Arbitrantur enim peccatū mortale esse simpliciter infinitum in ratione offensæ post M. Alvarez disp. 3. de incarnatione. Quā infinitatē nostris tuentur etiā P. Conin. Puente. Hurt. Taner. Merat. & acerrime P. Bernal disp. 4. de incarnatione. Quā infinitate supposita optimam consuevit rationem: quia nulla satisfactio exhibitā à pura creatura pro peccato, potest tantundem Deo placere, quantum ei displicuit offensa simpliciter infinita inclusa in illo peccato: ergo nulla ex-

hibita à pura creatura potest esse æqualis satisfactio pro peccato alieno. Hanc rationem propter id, quod supponit, impugnat reliqui omnes Societatis Authores cum Eximio Doctore disp. 4. sect. 7. & P. Vazquez disp. 2. cap. 2. Omnes Scotistæ cum Subtili Doctore in 3. dist. 19. & multi Thomistæ: nam Cabrera rigidissimus Thomista disp. 4. num. 81. appellat communem inter Thomistas sententiam negantem, peccatum esse simpliciter infinitum, quam etiam ego verissimam existimo. Et late eius veritatē ostendi disp. 2. vnde ex hoc capite non potest probari impotentia puri hominis ad satisfaciendum pro peccato alieno.

SECTIO TERTIA.

Aliæ rationes de impotentia puri hominis ad satisfaciendum pro mortali examinantur.

4. **P**ROBAVIMVS hucusque impotentiam istam non posse probari ex infinitate peccati, cum talis infinitas non detur. Nunc videndum, an licet sit simpliciter finitum adhuc sit in superiori ordine ad satisfactionem puræ creaturæ.

§. I.

Defenditur ratio Eximij Doctoris.

5. **E**XIMIVS Doctor Suarez disp. 4. de incarnatione sect. 7. probat impotentiam puri hominis ad satisfaciendum pro mortali, ex infinitate personæ offensæ, quia offensæ gravitas pensari potissimum debet ex dignitate personæ offensæ, & contra vero valor meriti, & satisfactionis ex dignitate personæ satisfaciens. Cum etgo Deus offensus per peccatum mortale infinite distet à creatura satisfaciente, impossibile erit, ut satisfactio puræ creaturæ adæquet gravitatem offensæ mortalis. Contra hanc rationem acriter invehitur Pater Vazquez disp. 2. cap. 3. & post eum Card. de Lugo disp. 5. sect. 3.

6. Potissima impugnatio, quia ad condigne satisfaciendum pro offensa non requiritur, quod persona satisfaciens sit æqualis dignitatis cum persona offensa: nam in humanis, si subditus

contumelia afficiat Principem, etiam si non satisfaciatur, se humiliando, & veniam petendo, potest tamen egregia aliqua obsequia Principi exhibere, quibus in prudentum æstimatione deleatur iniuria, & mereatur in gratiam Principis restitui, v. g. Si cum periculo propriæ vitæ à morte liberet, vel cum dispendio propriæ libertatis, à captivitate redimat: cur ergo non poterit creatura tot, tamque egregia opera in Dei honorem cum gratia ipsius edere, ut condigne per illa satisfaciatur pro peccato mortali. Secundo suaderetur, qui aliqui purus homo non posset condigne satisfacere pro veniali, quam sequelam, et si aliqui admittant, negat tamen P. Suarez ea disp. 4. sect. 12.

7 Hæc tamen non multum urget. Ad secundum respondebitur per peccatum veniale non contemni bonum infinitum, sicut contemnitur per mortale; nec Deum per illud offendi simpliciter, sed solum secundum quid: unde persona infinite distans à Deo poterit nihilominus exhibere satisfactionem æqualem malitiæ veniali, & tantundem Deo placentem, quantum illi displicuit. At nulla satisfactio puræ creaturæ potest tantundem Deo placere, quantum illi displicuit peccatum mortale: nam ut optime probat Egidius de Præsentatione lib. 2. de beatitudine quæst. 5. art. 3. num. 8. homo per peccatum mortale, quantum est ex parte sua Deum contemnit, & bonum infinitum postponit bono finito; iste autem contemptus plus repugnat infinitæ Dei maiestati, eique displicet, quam ei placere possit quæcunque multitudo obsequiorum exhibita à pura creatura, & mille titulis debita. Multo enim plus rationi dissonat, quod vilis creatura summum bonum contemnat, quam quod ei offerat obsequia, quorum ipse dignissimus est, & quæ comparata cum ipsius magnitudine parva reputari debent.

8 Hinc ad textum respondebitur: licet in humanis possit id contingere, non tamen habere locum respectu Dei, à quo homo infinite plus distat, quam plebeius distat à Rege. Nam propter hanc infinitam distantiam quodcunque obsequium exhibitum à pura creatura est minoris efficaciam ad Deum placandum, quam peccatum mortale ad ipsum irritandum.

9 Potestque amplius confirmari sententia P. Suarez, quia licet peccatum mortale non sit simpliciter infinitum, quia quocunque posito, potest intra illum ordinem dari aliud maius: tamen ex eo, quod sit contemptus boni infiniti, merito constituitur in superiori ordine ad quamcunque satisfactionem puræ creaturæ. Nam cum certum sit, dari res aliquas, quæ licet non pertingant ad infinitatem, nihilominus collocantur in ordine superiori inæquabile, per res alias inferioris ordinis, quantumvis in infinitum multiplicentur, cur non poterit id dici de peccato mortali respectu cuiuslibet satisfactionis penibilis à pura creatura? nimirum displicentiam in illo esse talis ordinis, ut quantumvis possit crescere, ac proinde non sit simpliciter infinita, nihilominus superet complacentiam habitam in quocunque obsequio puræ creaturæ; hoc pacto licet intuitio Dei non sit infinita, sed possit in infinitum augeri, est tamen in superiori ordine ad quascunque cognitiones aliorum obiectorum: similiter peccatum mortale, esto supponatur esse finitum, est in superiori ordine ad omnia venialia, & substantia spiritualis est in ordine superiori ad quascunque corporeas, & bonum vitæ ad quascunque divitias.

10 Dices, actum charitatis esse in ordine superiori ad actus virtutum moralium: & tamen istos, si multiplicentur, posse adæquare, immo superare vim meritoriam illius: ergo pariter in nostro casu. Respondeo primo, actum charitatis in ea ratione, in qua est superioris ordinis, non posse adæquare per actus virtutum moralium, nimirum in ratione iustificantis, vel ultimo disponentis ad iustificationem, & perfecte convertētis hominem ad Deum; in ratione autem merentis vitam æternam ex dignificatione gratiæ habitualis non esse superioris ordinis ad actus aliarum virtutum: nam virtus meritoria vitæ æternæ est proprietas consequuta ad omnem actum supernaturalem honestum. Quare ex eo, quod sub hac ratione possit adæquare, nihil sequi contra rationem Pater Suarez.

11 Secundo respondeo, quod dentur res aliquæ superioris ordinis, quoad perfectionem physicam, & specificam, quæ possint adæquare in

ri in æstimatione morali per res inferioris ordinis nihil obesse. Nam cum etiam dentur aliæ, quæ ita sunt in ordine superiori, ut nunquam possint adæquari adhuc in æstimatione morali per res inferioris ordinis, iure ipso potest dicere P. Suarez, peccatum mortale participare hanc superioritatem respectu satisfactionis puræ creaturæ, quamvis non sit infinitum simpliciter. Nam rationes à nobis adductæ sectione præcedenti evincunt non habere illam infinitatem; doctrina autem Patrum probat habere illam superioritatem. Idque satis probabiliter suadet ratio Eximij Doctoris.

12 Quæ amplius confirmatur. Nam ex eisdem capitibus, unde crescit offensa, decrescit satisfactio. Crescit enim offensa ex magnitudine personæ, cui irrogatur, & ex vilitate offendentis, & ex obligationibus, quibus hæc illi obstringitur. Obsequium vero decrescit ex omnibus his capitibus. Cum ergo Deus offensus sit simpliciter infinitus, & creatura ipsum offendens infinite à Deo distet, & sit quasi nihil respectu ipsius, innumerisque titulis obligata illi inservire, sit consequens, &c. Si enim distantia inter Regem, & plebeium facit ut plus æstimetur percussio Regis, quam suspensio plebei; cur distantia Dei à creatura non efficiet, ut plus æstimetur quæcunque gravis Dei iniuria, quocunque obsequio puræ creaturæ.

13 Possumus autem explicare illam superioritatem ordinis in hunc modum. Nam purus homo, quantumvis sanctus, per nulla opera meretur donum perseverantiæ: est enim adeo certum inter Theologos illud non cadere sub meritum condignum nostrum, ut graves Theologi censeant hoc assertum ad fidem pertinere: reliqui vero dicant, saltem sine temeritate negari non posse, ut habes apud Ripaldam disp. 94. de ente supernaturali numero 2. Potestque formari ratio ad probandum, non posse opera elicitā ab homine iusto mereri condigne proportionem arithmetica donum perseverantiæ, quia nequeunt ita mereri donum excellentius, si a dæqualitatem compensantur per donum longe inferius: quælibet autem opera elicitā ab homine iusto ad æqualitatem compensantur per determinatum augmentum gratiæ, quod est minoris æstimationis, quam donum

perseverantiæ; nam illud augmentum est amissibile, & potens homo illo fruens esse in æternum miser: at donum perseverantiæ finalis est inamissibile, & homo illo gaudens necessario debet esse in æternum beatus. Nulla ergo opera elicitā ab homine iusto mereri possunt condigne donum perseverantiæ finalis. At peccatum mortale condigne meretur impenitentiam finalem: ergo displicentia divina in peccato mortali est superioris ordinis ad complacentiam in quibuscunque operibus elicitis à puro homine iusto, quamvis talis displicentia non sit simpliciter infinita.

14 Nunc videndum, quid opponant Thomistæ contra hanc Eximij Doctoris doctrinam. Eorum Recentiores sic illum impugnant post P. Bern. disput. 4. num. 16. Nam ideo iuxta P. Suar. ex eo, quod persona offensa sit simpliciter infinita, non deducitur offensam esse simpliciter infinitam, quia cognitio Dei regulans offensam, & actus ipse offensivus sunt aliquid finitum. At cognitio illa, & modus tendendi actus offensivi non sunt superioris ordinis ad cognitionem regulantem actum satisfactorium, & ad modum, atque conatum illius: ergo nec offensa erit in superiori ordine ad satisfactionem puræ creaturæ. Verum ex dictis sect. præcedenti §. 8. facile respondeo, ipsum actum offensivum prout elicitum in talibus circumstantiis habere illam superioritatem; quia ut sic elicitus est contemptus maiestatis infinitæ; quod sufficit ad eam superioritatem, licet non sufficiat ad infinitatem, eo quod intra genus contemptus maiestatis infinitæ potest dari excessus maior, & maior sine termino.

15 Obijciunt secundo: nam vel gravitas offensæ mortalis sumitur à persona offensa, ut à forma: vel est aliqua realitas physica, vel moralis identificata cum actu offensivo, vel ad illum consequuta. Si primum, offensa non solum erit ordinis superioris, sed etiam infinita simpliciter. Si secundum, nec erit ordinis superioris, cum actus offensivus non sit superioris ordinis ad actum satisfactorium.

16 Et confirmatur, vel gravitas ista moralis cōmensuratur cū principio efficienti, ita ut illud nō possit excedere, vel non cōmensuratur. Si primū, nequit esse ordinis superioris, cum voluntas, quæ est principium illi, nō sit superioris ordinis ad creaturam satisfaciendam gratiæ donis orna-

Propōnuntur, & solvuntur argumenta sententiæ P. Suarez de superioritate ordinis impugnantia.

Satisfactio decrescit ex eisdem capitibus ex quibus crescit offensa.

Explicatur ordinis superioritas.

tam si secundum, non solum poterit esse ordinis superioris, sed etiam simpliciter infinita. Si namque potest à principio ordinis inferioris superioritas ordinis summi; etiam à principio finito poterit infinitas offensæ sumi.

17 Sed hæc etiam facile evanescent ex dictis §. illo 8. Ad objectionem respondeo, actum ipsum offensivum in genere imperfectionis, & mali moralis esse in superiori ordine ad satisfactionem puræ creaturæ. Ad confirmationem respondeo gravitatem offensæ commensurari cum principio elicienti, quantum ad hoc, quod non possit illud excedere. Hoc autem principium, nempe voluntas creata; licet in genere principij elicitivi actuum honestorum non sit superioris ordinis ad puram creaturam, quatenus potentem viribus gratiæ satisfacere; est tamen superioris ordinis in genere principij defectivi, seu elicitivi actuum turpium, quia est potens elicere viribus proprijs aliquem actum, qui in ratione mali sit superioris ordinis ad omnem satisfactionem puræ creaturæ, totaque gravitas offensæ continetur tanquam in prima radice in voluntate creata ut potente operari cum plena advertentia contra præceptum divinum in materia gravi. Et in hac ratione est superioris ordinis ad quancunque puram creaturam, ut potente operari viribus gratiæ.

18 Obijciunt tertio, in nostra sententia non posse peccatum mortale esse in superiori ordine ad satisfactionem actus charitatis: offensæ enim non est ordinis divini per essentiam, nec per communicationem divinitatis, ut formæ seipsa dantis gravitatem, alias esset infinita simpliciter: ergo solum est ordinis divini obiective, & terminative: hoc autem pacto etiam actus charitatis est ordinis divini: ergo per istum poterit ad æqualitatem compensari.

19 Respondeo, offensam esse ordinis divini per modum recessus, seu per modum contemptus divinæ maiestatis summe indebiti: actum vero charitatis esse ordinis divini per modum accessus, & obsequij mille titulis Deo debiti. Primus autem ordo plus continet mali quam secundus contineat boni, ut probatum manet. Rursus offensæ Dei abusive duntaxat, & improprie, potest dici ordinis divini, quatenus est contemptus divinitatis, at actus supernaturalis charitatis dicitur ordinis divini,

non solum quatenus terminatur ad divinitatem, sed quatenus est ordinis supernaturalis, & participatio quædam dilectionis Dei erga seipsum. Denique etiam si odium Dei, & amor Dei sint eiusdem ordinis terminative, quatenus uterque actus terminatur ad Deum, tamen peccatum in ratione offensæ est superioris ordinis ad actum charitatis in ratione satisfactionis, quia hæc decrevit ex vilitate personæ amantis, illud vero crevit ex vilitate persone odio habetis.

§. II.

Expenditur alia ratio.

20 GREGORIUS A rimnensis apud P. Salas tractatu 13. num. docet peccatum mortale mereri privationem totius gloriæ possibilis. Et hinc nobiles Recentiores laudari à P. Ripalda disp. 97. num. 7. probant, peccatum mortale esse supra satisfactionem puræ creaturæ. Nam maior est indignitas, & demeritum peccati, quàm dignitas, & meritum cuiuscunque actus boni eliciti à puro homine: nam per peccatum fit homo indignus omni gradu amicitiae divinæ, & beatitudinis supernaturalis, quantumvis intensissime, at per nullum actum bonum fit dignus omni intensione gratiæ, & beatitudinis: ergo maior est malitia peccati mortalis, quam bonitas cuiuscunque actus puræ creaturæ. Patet consequentia, quia indignitas, & demeritum consequitur ad malitiam, sicut dignitas, & meritum ad bonitatem in eo gradu, in quo sunt bonitas, & malitia, hæc illi.

21 Quam rationem illustrare possumus. Nam quod homo per peccatum fiat positive indignus omni gradu amicitiae, & beatitudinis, seu dignus privatione cuiuscunque gratiæ, & gloriæ, suadetur, tum à priori, quia qui peccat mortaliter, contemnit summum bonum, eiusque amicitiam, ac proinde dignus constituitur, qui spoliatur à Deo omni iure amici, & qui submoveatur omni gradu amicitiae, tum à posteriori, nam si peccat homo iustus habes decem gradus gratiæ, omnibus illis privatur in poenam peccati, & Deus vult illi privationem omnium illorum, ut malum æquale bono possessionis eorundem. Rursus, si peccet homo sanctissimus habens decem mille, omnibus illis spoliatur

liatur in pœnam peccati, eodemque modo spoliaretur gratia infinite intensa si illam possideret. Ergo peccator meretur per peccatum mortale privationem cuiuscunque gratiæ possibilis; tantum enim Dei odium meretur, ut vi illius spoliaretur peccator gratia infinite intensa, si illam ante peccatū possideret. Ergo maior est malitia peccati mortalis, quam bonitas cuiuscunque actus honesti; nullus enim cumulus actuum honestorum meretur omnem gratiam; & gloriam possibilem: ergo peccatum mortale est in superiori ordine ad satisfactionem puræ creaturæ.

22 Contra hanc rationem multa obijcit Ripalda, quæ solutione indigent. Opponit ergo primo: homo per peccatū veniale fit indignus unione hypostatica; quo fieri dignus non potest per ullū actum supernaturalē, quantumvis perfectū. Et tamen non est maior malitia peccati venialis, quam bonitas omnis actus supernaturalis homini iusto possibilis: ergo quamvis homo per peccatū mortale fiat indignus omni gratiā, & gloria possibili, qua fieri dignus nequit per illum obsequium possibile, non inde sequitur maiorem esse malitiam peccati mortalis, quā bonitatem cuiuscunque obsequij possibilis.

23 Opponitur secundò: nam inter homines, ut quis ad æqualitatem refarciat iniuriam illatam Petro, seu pro illa satisfaciat, non est necesse, ut exhibeat obsequium dignum omnium bonorum, quæ ab illius liberalitate dimanare possunt: licet per iniuriam meruerit omnibus illis privari: ergo pariter, licet per peccatum mortale mereatur homo carentiam omnis gratiæ possibilis, & consequenter totius gloriæ, non propterea ad satisfaciendum pro illo erit necesse exhibere obsequium dignum omni gratia possibili.

24 In primis ad hanc secundam objectionem respondeo, hominem per peccatum mortale mereri privationem cuiuslibet gratiæ possibilis non ut cunque, & tanquam meram cessationem à benefaciendo, sed tanquam inflictionem mali æqualis ipsorum bonorum possessionis: nam talis est malitia peccati mortalis, ut mereatur odium strictum inimicitiae Dei adversus peccatorem, vi cuius homo spoliaretur gratia infinite intensa, si illam ante peccatum possideret: privatio autem boni perfecte

possessi, & proprii ipsius possidentis est malum æquale illi bono.

25 At in humanis, qui iniuriam intulit Petro, licet per illam mereatur iacturam totius inimicitiae possibilis, & bonorū, quæ ex liberalitate, & amicitia promanare poterant à Petro in ipsum, non tamen id meretur, ut malum æquale possessioni illorum bonorum, sed tanquā suspensionem beneficij indebiti. Petrus enim iniuriam passus nequit iusto inimicitiae odio prosequi offensorem, nec cessare ex odio à benefaciendo liberaliter; quare dum negat offensori suo beneficia, quæ ex eius amicitia sperari poterant, si iuste negat, non ita negat, ut eodem modo esset negaturus, si illa essent in dominio perfecto offensoris: nam si res ita se haberet, non posset Petrus offensori suum illis privare, quare dum eam negat iuste, non negat ex odio, sed præcisse negat, ut indebitam, & ut merces cessans ab amore, & idcirco illorum bonorum privatio non est tam mala, quam bona foret illorum possessio.

26 Ut enim privatio sit malū æquale bono ipsi, requiritur, quod bonū illud sit perfecte debitum, & proprium ipsius amittentis. Si autem non sit debitum, aliter se res habet. Maior enim pœna est auferre à Petro quatuor aureos proprios, quam negare ei centum, ad quos nullū ius habebat. Hæc ergo est ratio, cur ad satisfaciendum digne pro mortali necessariū sit obsequium dignum quacunque gratia, & gloria possibili: quia nimirum peccatum mortale tantæ est malitiæ, ut per illud mereatur peccator iacturam facere cuiuscunque gratiæ possibilis adhuc ut sibi perfecte debitæ, & possessæ; quacunque enim possideret ante peccatum, eandem iustissime amitteret in pœnam illius. Et similiter hæc est ratio, cur ad satisfaciendum pro iniuria irrogata Petro, non sit necesse illi exhibere obsequium dignum omni dono, quod alias offensor sperare posset à libertate Petri; nam offensor Petri non meretur privationem horum donorum, ut malum æquale ipsorum possessioni, & dominio; sed ut meram cessationem à beneficentia indebita: si enim illorum donorum dominus esset, non posset à Petro illis iuste privari in pœnam talis iniuriæ.

Hinc ad primam objectionem respondeo, hominem per peccatum veniale non mereri privationem unionis hypostaticæ tanquam malum æquale possessori

illius, sed tanquam negationem beneficii in debiti, nam hoc ipso, quod homo, vel leviter Deum offendar, dat illi motivum, ne sibi beneficiat, præsertim comunicando bonum summum: nam quo maius est donum, quod sperari potest ab alterius liberalitate, eo minor culpa sufficit, ut quis eo censeatur indignus. Deinde peccatum veniale essentialiter impossibile est cum unione hypostatica: unde humanitas venialiter peccans admitteret quidem impedimentum essentiali unionis, non tamen propterea unionis carentia deberet esse poena illius peccati. Quod si humanitas unita Verbo, & habens absolutum ius ad perpetuitatem unionis, per impossibile peccaret venialiter, non propterea mereretur privari possessione tanti boni, quia hoc esset puniri ultra condignum.

27 Sed quid, si per impossibile peccaret mortaliter, mereretur ne privationem unionis hypostaticæ sicut peccator quilibet meretur privationem gratiæ habitualis? P. Alderete disput. 4. lect. 2. numer. 13. post Cardinal. de Lugo disput. 5. num. 44. respondet negative: redditque rationem; quia humanitas magis Deo placet ratione sanctitatis increatae, quam illi displiceat ratione peccati mortalis: unde privatio unionis illius iam possessæ est poena excedens gravitatem culpæ. Verum hoc difficile apparet: nam humanitas illa per peccatum mereretur poenam inferni: implicat autem esse dignam hac poena, & non esse dignam spoliari unione hypostatica. Quare utrunque videtur sequi ex illa suppositione. Et propter hoc ipsum dici potest omnino repugnare, quod humanitas per peccatum expellat à se unionem semel habitam, esse primam illius existentiam impedire valeat.

28 Sed instat à priori Ripalda: quia licet ad merendam maiorem gloriam requiratur, maior bonitas, quam ad merendam minorem; tamen ad demerendam maiorem non requiritur maior malitia, quam ad demerendam minorem: eadem enim malitia, quæ demeretur id, quod est minus, à fortiori demeretur, quod est maius: è contra vero bonitas, quæ meretur id, quod est minus, non idcirco meretur, quod est maius. Sicut in humanis, qui demeretur Episcopatum, aut Magistratum, à fortiori demeretur Pontificatum, & Imperium: è contra vero, qui meretur illud primum, non

propterea meretur hoc secundum.

29 Sed contra: nam ideo ad meritum vitæ æternæ non requiritur bonitas æqualis omni gloriæ possibili: quia stat hominem esse dignum habere primum gradum, quin sit dignus habere reliquos. At non stat hominem esse dignum privari ultimo gradu gloriæ ad quem habebat ius, quin sit dignus privari reliquis omnibus, etiam si ad illos haberet perfectum, & absolutum ius: ergo licet actus merens de condigno vitam æternam, non debeat sic mereri quemlibet gradum gratiæ, & gloriæ, tamen peccatum condigne demerens unum gradum gloriæ, condigne demeretur reliquos: & sane in humanis ex eo, quod propter aliquod delictum mereatur quis privari dignitate aliqua parva, cuius erat dominus, non propterea meretur privari dignitate magna: nam delictum, quod sufficit, ut Dux aliquis, vel Comes privetur dominio alicuius civitatis, non sufficit, ut privetur dominio integre provinciae. Et tamen delictum, quod sufficit ut homo habens mille gradus gratiæ præviter aliquo, hoc ipso sufficit ut privetur omnibus illis collectivè: ergo quia peccatum mortale tantæ est malitiæ, ut de se mereatur privationem cuiuscunque gratiæ iam possessæ ut malum æquale bono possessionis.

30 Quare ratio Ripaldæ solum habet locum in bonis in debitis, & ad quæ persona non habet ius: nam in terminis recte procedit illud argumentum. Non tamen in bonis debitis, & iure possessis: nam in his ex eo quod quis propter delictum mereatur multari privatione minoris, non sequitur, quod mereatur multari privatione maioris: alioqui, qui meretur multari privatione certum aureorum, meretur multari privatione mille.

§. Ultim.

Ratio Patris Vazquez.

31 **S**VBUTILIS istes Doctor impugnatis aliorum rationibus disput. 4. cap. 4. aliam assignat cap. 5. cur purus homo nequeat condigne satisfacere pro peccatis aliorum: pro qua supponit primo bonum opus elicatum ab uno homine non posse in genere causæ formalis delere maculam alterius. Id quod videtur lumine naturæ notum, nam sicut dilectio supernaturalis Dei existens in Petro

ero nequit reddere Paulum diligentem Deum, ita nec mundatum à labe peccati. Solum ergo potest bonum opus unius esse satisfactio pro peccato alterius per modum meriti condigne moventis Deum, ut remittat illi iniuriam. Secundo supponit malum peccati solum posse deleri per formam intrinsecam, nempe, vel per actum perfectæ dilectionis Dei, vel per gratiam habitualement.

32 Hinc probat non posse purum hominem, quantumvis iustum, satisfacere condigne pro peccato alterius: quia gratia habitualis, quæ est radix meriti, quantumvis intensa, solum potest esse principium merendi gratiam, & gloriam subiecto, in quo est, non autem alijs. Quod probat primo à posteriori, quia defacto, nec Apostoli, nec Beata Virgo suis meritis, etsi ortis ab altissima gratia, ut à radice, nobis condigne promeruerunt ullum, vel minimum gratiæ, & gloriæ gradum. Ergo nec ex divina ordinatione potest gratia esse principium condigne merendi alijs, cum illa ordinatio extrinsecam nullam addat operibus dignitatem. Secundo à priori, quia gratia est semen gloriæ, semen autem non fructificat, nisi in terra, in qua satum est: ergo nec gratia potest tanquam radix producere fructus gloriæ, nisi in subiecto, in quo est.

43 Hanc rationem multi impugnant, quia licet defacto, & iuxta providentiam ordinariam gratia non sit principium condigne merendi alijs, quia Deus prospiciens utilitati ipsius merentis, totum valorem, & meritum condignum operum iusti acceptaverit solum in præmiū gratiæ, & gloriæ ipsi conferendum; potuit tamen aliter res disponere, & acceptare opera illa ad gratiam alijs conferendam, dicuntque gratiam in eo comparari semini, quia sicut hoc, non potest ferre fructum, nisi in solo, in quo satum est, ita illa solum potest tribuere ius ad gloriam per modum hæreditatis homini, cui inhæret, sicut enim illum, & non alium constituit filium Dei adoptivum, ita illi, & non alteri tribuit ius ad hæreditatem paternam, cæterum in eo discriminari à semine, quod principium sit merendi gloriam, ut coronam: hanc autem vim posse ex institutione divina acceptari incommodum alterius.

34 Potest tamen sententia Patris Vazq. instaurari. Nam sicut gratia habitualis inhærens Petro non constituit illum dignum, ut hæreditas gloriæ conferatur

Paulo: ita nec opus bonum Petri, ut condignificatum à tali gratia potest illum constituere dignum, ut ipse privetur augmento gratiæ, ut ista conferatur alteri: ac proinde nunquam Petrus mereri poterit condigne alteri gratiam sanctificantem.

35 Assumptum probatur primo. Nam opus bonum Petri condignificatum à gratia constituit illum magis sanctum; sicut enim non potest homo esse dignus gloria, quin sit sanctus, ita nec potest esse magis dignus gloria, vel dignus maiori, quin sit magis sanctus: per opus autem bonum elicitum à gratia constituitur Petrus dignus maiori gloria, ac proinde magis sanctus. Ergo sicut per bona opera crescit Petrus in sanctitate, ita & in filiatione adoptiva. Atqui hæc solum constituit filium dignum, ut ipsi tribuatur hæreditas, non autem ut conferatur alteri. Ergo opus bonum elicitum à Petro iusto solum constituit dignum ipsum, ut ei conferatur gloria, non autem ut conferatur alteri. Nec refert, quod augmentum gloriæ correspondens operi meritorio dicatur corona; id enim non tollit, quod simul sit hæreditas, & respondeat augmento filiationis adoptivæ, quia cum istud sit liberum operanti, hæreditas ipsi correspondens merito appellatur corona.

36 Probatur secundo. Nam opus bonum elicitum ab homine iusto, quo v.g. meretur sibi quatuor gradus gratiæ, & gloriæ dignum non est, ut propter illud detur ulterius alteri aliquis gradus gratiæ; siquidem ad æqualitatem compensatur per collationem illorum quatuor: ergo per illud non constituitur merens dignus, ut alteri conferatur gratia, & gloria; quod si dixeris per actum meritorium, ut quatuor, merentem constitui dignum, ut sibi, vel alteri conferat Deus quatuor gradus gratiæ, & gloriæ: ac proinde licet non supersit dignitas ad gratiam conferendam alteri ex suppositione, quod merenti sit collata gratia, ut quatuor, posse tamen absolute concedi: contra est, quia si condignitas meriti non respicit determinatam gratiam, & gloriam conferendam merenti: sed vage, ut conferendam illi, vel alteri, connaturaliter poterit contingere, ut merens nihil gratiæ, & gloriæ lucratur sibi; nam ubi exigentia est vaga connaturaliter expletur per quemcunque ex terminis exactis. Sequela autem præterquam quod ab adversarijs non videtur concedi, absurda est. N4 Eius

37 Eius absurditas ostenditur, quia cum homo iustus per actum supernaturalem fiat obiectum congruum divine dilectionis augentis amicitiam habitalem hominis cum Deo, & ius ad beatitudinem, fieri non potest, ut connaturaliter hoc præmii commutetur in aliud, per cuius collationem impediatur dilectio illa. Si nanque Petrus per opera sua dignus est, ut amore amicabiliter ametur, non est consentaneum naturæ legibus, ut ego propter eius merita amen amicabiliter Paulum, cessando ab amore ipsius Petri. Hoc enim esset abuti dignitate meritorum Petri, quæ me movere non possunt ad aliquid faciendum, nisi mediante amore ipsius: ac proinde ad nihil me possunt obligare mediante cessatione ab amore Petri.

38 Quapropter, sicut homo sapiens, qui propter suam sapientiam dignus est, quem discipuli loquentem audiant, non est dignus, ut propter ipsum alius quidam audiatur, ea sapientia non præditus. Pariter homo iustus, qui propter suam operationem honestam dignus est admitti ad maiorem Dei amicitiam, maioriq; gloria frui, dignus non esset, propter ipsum alius quidam hæc bona accipiat, & ipse illis maneat privatus.

49 Quod confirmatur, quia quod operatio honesta condigne mereatur gratiam, & gloriam, fundatur in amicitia ipsius merentis cum Deo, & in maxima istius inclinatione ad augendam amicitiam cum homine iusto, & communicationem amicabilem, per visionem, & amorem beatificum. Huic autem inclinationi non sit satis per collationem gratiæ factâ alteri: ego homo iustus non meretur gratiam, & gloriam conferendam alijs. Rursus quod iustus condigne mereatur gloriam, fundatur in aptitudine, quam per exercitium virtutum, & premium charitatis acquirit ad beatitudinem; quo enim homo est iustior, & Dei amantior, eo est aptior ad fruendum ipso. Cum ergo hanc aptitudinem nequeat operatio iusti communicare subiecto extraneo: consequens est ut per illam nequeat iustus constitui dignus, ut alteri conferatur gloria.

50 Quare ius, quod homo iustus per suam operationem acquirit in gloriam, ita est proprium illius, ut non possit illud transferre in alium, sicut nec potest transferre dignitatem laudis. Et quamvis ipse vellet, ut præmii gloriam corres-

pondens suis operationibus non daretur sibi, sed alteri, non esset dignus exaudiri à Deo, quia quod ipse magis amet Deum non potest illum constituere dignum, ut minus ametur à Deo, seu, ut Deus transferat amorem illius in alium. Quod tamen contingeret, si per opus meritorium v.g. per actum charitatis constitueretur dignus, ut Deus conferret alteri præmii gloriæ correspondens tali actui, non posset enim ita dignus constitui, quin constitueretur dignus privari amore amicabili Dei in ipsum collativo gloriæ.

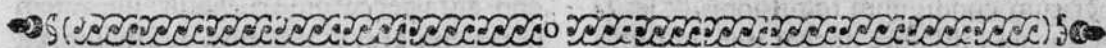
51 Hoc pacto filius, qui ratione coniunctionis naturalis cum Patre habet ius, ut iste sibi indigenti succurrat, nequit hoc ius transferre in alium æque indigentem; & quamvis vellet, ut Pater non sibi, sed alteri succurreret, non esset dignus exaudiri à Patre. Et confirmatur: quamvis iustus posset pro libito suo amittere ius ad gloriam ipsi competens ratione gratiæ; non tamen potest hoc ius transferre in alium: ergo pariter non poterit prohibito suo transferre ius acquisitum ratione recte operationis; nam quod hoc ius sit liberum, ius vero competens ratione primæ gratiæ sæpe sit independens à libertate, nihil refert: nam inhumanis non minus potest quis alienare ius acquisitum sine meritis, quam ius proprio labore comparatum.

52 Ex dictis infero, ex eo, quod iustus possit applicare alijs satisfactionem suorum operum, minime sequi, quod possit applicare meritum condignum. Nam iactura gratiæ, & gloriæ nequit compensari: iactura vero satisfactionis abunde compensatur per actum charitatis, quo abdicat à se illam satisfactionem. Nam per illum meretur æternum gloriæ pondus. Melius autem est iusto obnoxium manere pœnæ temporali Purgatorii, & post illam maiori gloria æterna donari, quam statim post mortem, in Cælum convolare: unde quamvis iustus volens transferre in alium satisfactionem suorum operum, dignus sit exaudiri, non tamen dum vult transferre sua merita, non tamen propter defectum equalitatis cum gratia alijs conferenda, sed propter defectum proportionis.

53 Unde solus Christus potuit mereri alijs gratiam, & gloriam, cum enim ipse independentem ab omni merito sit dignus omni gratia, & gloria sibi possibili, non potest iacturam pati gratiæ, & gloriæ, ex eo quod propter merita ipsius
alijs

alijs tribuantur; & cum eius meritum sit simpliciter infinitum, nequit esse de-

terminatum ad merendum dumtaxat gratiam, & gloriam proprio subiecto.

DISPUTATIO XIV.

AN SALTEM PURVS HOMO POS- SIT MERERI CONDIGNE ALIIS REMISSIO- nem peccati morralis.

NEMPE condignitate arithmetica. Sunt nobiles Theologi, qui cum sententia communi admittentes non posse purum hominem satisfacere adæ-

qualitatem pro peccato mortali proprio, vel alieno; nihilominus censent posse hominem eximie iustum mereri alijs decondigno. Ita Ripalda, qui admittens disp. 97. num. 3. eam communem sententiam, nihilominus disp. 96. num. 47. docuit posse iustum mereri condignitate arithmetica remissionem peccati mortalis. De hac enim condignitate est controversia; nam si semel potest dari meritum coedignum distinctum à congruo, non habens æqualitatem arithmeticam cum præmio, non esset difficile adstueré hanc condignitatem respectu remissionis peccati, huius tamen difficultatis discussio attinet ad tractatum de merito.

SECTIO PRIMA.

Eligitur, & probatur sententia negans.

1 **E**GO partem negantem certam arbitror cum Card. de Lugo disp. 5. num. 144. Alderete disp. 6. sect. 2. Arriaga disp. 5. sect. 4. & 5. cum Puente, Hurtado, & alijs. Probatur autem, quia implicat, ut quis mereatur condigne alteri remissionem peccati, quin offerat Deo obsequium, in quo plus, vel saltem tantundem placeat, quantum displicuit in peccato: ergo si homo non potest condigne, & ad æqualitatem satisfacere pro peccato mortali alterius, nec condigne poterit mereri remissionem illius. Patet consequentia, & antecedens probatur. Nam si Deus displicet in peccato plus, quam complaceat in obsequio, fortius, & efficacius peccatum movet ad

vindictam, & non remissionem, quam obsequium moveat adveniam, & remissionem: ergo meritum nequit prævalere adversus peccatum, & vincere eius resistantiam, nisi tantæ sit bonitatis, & virtutis, ut superet, vel saltem æquet malitiam peccati.

2 Explicatur, peccatum ipsum existens in peccatore in instante A. movet, & impellit Deum, ne infundat in sequenti instanti gratiam habitualement, qua deleatur oïusmodi macula; obsequium autem minus placens Deo quam displicet illud peccatum, quantumvis ex se vim habeat inclinandi divinam voluntatem ad infundendam gratiam illi homini pro instante B. nihilominus in præsentia contrarij validioris prævalere nequit; quare si Deus infundat gratiam, hoc erit præmiû excedens vim meritoriam illius obsequij. Nec enim intelligi potest, quo pacto peccatum mortale resistens remissioni secundum totam suam malitiam vinci possit, nisi à bono contrario superiori, vel saltem æquali. Quemadmodum in physicis, ut agens connaturaliter introducat formam, debet superare resistantiam contrarij; quod si hanc vincere nequit, connaturaliter introducere non potest talem formam: quapropter licet iustus posset mereri non peccatori gratiam illam, tamen peccatori mereri non potest condigne.

3 Et sanè cum Deum remittere peccatum, sit cedere iuri, quod habebat adversus peccatorem exigendi ab illo satisfactionem, ipsumque puniendi poena æterna; non videtur quo pacto quis possit Deum meritis suis obligare ad faciendam hanc cessionem, nisi illa talia sint, ut plus, vel saltem non minus placeat ipsi, quam displicuit peccatum. Si enim minus placeant, merito poterit ea parvi pendere, & ulteriora adhuc obsequia exigere, ut placetur.

Pro-

4 Probatur deinde autoritate Patrum, qui nulla facta distinctione inter meritum condignum remissionis, & satisfactionem, absolute docent non potuisse redimi genus humanum, nisi per Christum. Potuisset autem, si purus homo posset offerre prætiū æquale remissioni peccatorum, & illo emere libertatem humani generis à peccato, Assumptum patet ex illis verbis magni Basilij ad illa verba Psal. 48. Frater non redimit, redimet homo: non homo nudus, sed homo Deus, quia nullus alius poterat condignum adferre prætiū. Item ex illis Fulgentij de incarnatione, & gratia Epist. 4. Nullatenus humana natura ad auferendum peccatum mundi sufficiens, atque idonea fieret, nisi vnione Verbi Dei. Demum ex illis Sancti Leonis serm. 12. de passionibus: quia primi hominis vniversa posteritas vno simul vulnere sauciata corruerat, nec vlla Sanctorum merita conditionem poterant illata mortis evincere &c. Quæ sunt potissima Patrum testimonia, quibus probari solet impotentia puri hominis ad satisfaciendum pro mortali. Hæc autem æqualiter probant impotentiam exhibendi prætiū æquale pro libertate peccatoris à captivitate peccati.

SECTIO SECVNDA.

Soluuntur obiectiones.

5 **O**BIECIES primò fundamentum à priori P. Ripaldesi, nā si ob aliquam rationem non posset purus homo mereri condignitate arithmetica remissionem peccati mortalis, maxime, quia nequit obsequium exhibitum à puro homine esse tam bonum, quam malum est peccatum; at hæc æqualitas inter obsequium, & malitiam, non requiritur ad meritum condignum remissionis peccati: ergo, &c. Probatur minor, nam ad hoc sufficit æqualitas arithmetica inter meritum, & præmiū, id est inter obsequium, & bonum remissionis: potest autem dari hæc secunda æqualitas, sine illa prima: nam remissio peccati non est tam bona, quam malum est peccatum. Quod autem res ita se habeat, suadet, tum quia peccatum mortale constituit hominē summe infelicē, eius autē remissio non constituit summe felicē: tum quia peccatum reddit hominem dignum inimicitia diuina; pura autem remissio non reddit dignum amicitia, nimirum, si fiat per condonationem extrinsecam. Deuique,

quia remittere peccatum nihil aliud est, quam hominem restituere in illum statū, quo ante peccatum fruebatur: ille autem status non erat tam bonus, quā malum est peccatum: ergo remissio peccati non est tam bona, ac malum est peccatum: ac per consequens poterit purus homo exhibere obsequium æquale bono remissionis, quin sit æquale malo peccati; ac proinde condigne mereri remissionem peccati, quin condigne pro illo satisfaciat.

6 Pater Alderete ea disputa 6. sect. 2. num. 8. & sect. 3. num. 2. affirmat remissionem peccati non esse minus bonam, quam malum ipsum peccatum: nam hæc remissio (inquit) est ablatio mali debiti, cuius mali subiectum erat dignum; ablatio autem mali debiti non est minus bona, quam sit mala præsentia mali, quod aufertur. Idque explicat à contrario: nam ablatio boni debiti non est minus mala; quam sit bonum id, quo priuat: iactura nanque centum aureorum, quæ tibi debentur, non est tibi minus mala, quam tibi foret bona eorum possessio: ergo pariter in nostro casu. Iuxta quam solutionem licet in genere, & inspectis rebus secundum se, non tam bonum sit, non esse infelicem, ac malum est esse infelicem: tamen liberari ab infelicitate iam contracta, tam bonum est, ac erat malum illam perpeti.

7 Ergo respondeo remissionem peccati tam bonam esse in ordine ad auferendam infelicitatem debitam ratione peccati, quam malum, est peccatum ad illam inducendam, esto non sit tam bona in ordine ad reddendum hominem felicem, quam malum est peccatum in ordine ad reddendum infelicem, atque sufficere illam bonitatem relativam remissionis ad hoc vt nemo possit illam condigne mereri, nisi per obsequium adæquans malitiam peccati, quia nemo potest suo obsequio condigne mereri ablationem tanti mali, nisi vincendo resistantiam peccati, quæ vinci nequit nisi à bono superiori, vel saltem æquali malo peccati.

8 Quod si vrgeas absolute, & omnibus inspectis, remissionem peccati non esse simpliciter tam bonam, ac malum est peccatum, quia se sola inducere non valet summam infelicitatem, peccatum vero se solo summam infelicitatem causare valet: ergo ad illam condigne promerendam non requiri obsequiū adæquans malitiam peccati. Concesso antecedenti, nego consequentiam: nam esto

quan-

quando præmium est positivum consistens in pura collatione boni, nullo resistent e contrario; ad meritum condignum solum inspicere debeat æqualitas inter præmium, & meritum ut bonum subiecto merenti; tamen ubi præmium consistit in ablatione mali resistentis sui destructioni, ad meritum condignum non debet sola hæc æqualitas attendi, sed insuper æqualitas cum malo, quod vincitur. Hoc pacto in physicis, ut causa producat effectum in præsentia contrarij, non solum inspicere debet æqualitas inter causam, & effectum, sed inter causam, & contrariū, quod superari debet. Et sic calidum ut unum non potest introducere primum gradum caloris, ubi resistit frigus summe intensum, quem tamen gradum introduceret, si nullum resisteret contrariū, cuius vires superandæ essent ad introducendum calorem.

9 Hinc quamvis remittere peccatum sit restituere hominem in pristinum statum, quem haberet, si non peccaret, nihilominus illa remissio in ratione præmij maius quid est, quam immunitas à peccato, quia magnitudo huius præmij pensanda est ex statu summæ miseriæ, à quo liberat peccatorem, potius, quam ex statu carentiæ peccati, in quo collocat.

10 Obijcies secundo: homo iustus potest mereri alteri gratiam habitualement; ergo etiam peccatori. Admisso antecedenti, neganda est consequentia, quia maior virtus requiritur ad introducendam formam in subiecto contraria forma occupatum, quam in subiecto ab omni contrario liberum; maiusque meritum est necessarium, ut persona offensa inimicum suum in pristinam restituat gratiam, eique saveat, quam ut amico suo amplius beneficiat.

11 Obijcies tertio: potest purus homo alteri mereri præseverationem à peccato mortali: ergo etiam poterit mereri alteri remissione peccati. Probatur consequentia, quia præseveratio maius est beneficium, quam remissio: maius namque beneficium Deus contulit Beatæ Virgini illam præseverando à lapsu, quam si semel lapsam erexisset. Admisso antecedenti, nego consequentiam: etsi enim absolute, & præscindendo ab omni suppositione maiorem benevolentiam ostendat Deus erga illum, quem præservat à peccato aliquo, quam erga illum, quem finit cadere in tale peccatum, & postea erigit: nihilominus maius meritum requiritur ad

movendum Deum; ut parcat homini lapsu, eique remittat peccatum, quam ut hominem teneat, ne cadat, propter resistentiam validissimi contrarij, nempe peccati vehementer provocantis Deum ad summendam vindictam, & odio habendum peccatorem, quæ resistentia nequit superari à merito non habenti maiorem, vel saltem æqualem vim movendi adveniam, ac peccatum habet provocandi ad supplicium. Quæ ratio cessat in alio casu, in quo nihil præcedit ex parte hominis recipientis beneficium præseverationis, resistens illius communicationi. Vnde ad flectendam divinam voluntatem de se pro nam ad benefaciendum homini, quise nunquam indignum exhibuit illius beneficij, minor bonitas requiritur in merito.

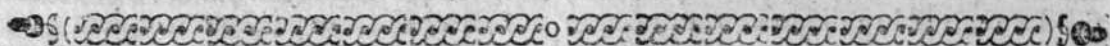
12 Adde D. Thomam 2. 2. q. 106. art. 2. docere omnibus consideratis, magis ad gratitudinem teneri peccatorem, cui Deus dimisit mortale, quam innocentem, quem à mortali præservavit, si reliqua omnia sint paria, quia considerata conditione personæ recipientis, maior gratia confertur ei; qui ex inimico fit amicus, quam ei, qui manenetur, ne ex amico fiat inimicus; esto bonum innocentie, & præseverationis à culpa sit quid utilius recipienti, & absolute eligendum; quia beneficium, & gratia multum crescit ex indignitate subiecti. Vnde quod quis beneficiat inimico, opus est egregiæ charitatis, & meretur laudem, quam non meretur beneficentia erga amicum, & sane si comparemus Petrum iustum in instante A. cum Paulo peccatore in eodem instante; & inquiramus, cuinam ex his duobus conferat Deus maius beneficium in instante B. an Petro manutenendo illum ne tunc peccet mortaliter, & amittat gratiam, an Paulo admittendo illum in pristinam gratiam, & amicitiam amissam per peccatum; comperiemus huic secundo maiorem gratiam conferri, quam primo.

15 Obijcies ultimo: potest Deus constituere aliquem hominem iustum caput aliorum etiam existentium in peccato ea lege, ut merente capite, membra recipiant gratiam cum remissione peccati, sicut defacto constituit Adam caput generis humani cum potestate transfundendi in posteros culpam. Respondeo Deum potuisse quidem decernere dare gratiam iustificantem peccatoribus sub conditione, quod aliquis iustus observaret tale, vel tale præceptum, non tamen potuisse

ruisse efficere, ut iustus ille sua obedientia mereretur condigne peccatoribus gratiam iustificantem, ut evincunt nostra fundamenta: nam pactum illud nequit dare valorem operibus.

14. Nec exemplum Adami quidquam obtinet: quia culpa illius derivata est in posteros per transfusionem voluntatum, qua supposita, posterius redditi sunt formaliter inobedientes per ipsam inobedientiam Adami, ac proinde peccantes, & merentes poenam aeternam. At in nostro casu voluntates reliquorum non essent transfusae in voluntatem illius hominis iusti, qui esset caput reliquorum; nam ille mereretur pro alijs. Si autem daretur illa transfusio, meritum illius esset meritum reliquorum, ac proinde non tam diceretur ille mereri reliquis, quam unusquisque mereri sibi. Adde, quod sicut homo ille, quamvis eliceret actum meritorium, per illum non posset obtinere de condigno alicui peccatori gratiam iusti-

ficantem: ita nec membra illius possent sibi, vel alijs existentibus in peccato, mereri per actum sui capitis gratiam iustificantem. Deinde dicto non dari transfusionem voluntatum in ordine ad meritum condignum gratiae, & gloriae, ut probat optime Ripalda disp. 16. de ente supernaturali à nom. 43. Nam meritum condignum gratiae, & gloriae non solum involvit bonitatem moralem actus, sed sanctitatem physicam subiecti: quarevis autem posterius possent reddi moraliter boni per bonitatem operationum sui capitis; non tamen possunt reddi sancti per ipsius sanctitatem physicam: unde meritum condignum gratiae, & gloriae, nunquam potest transfundi, licet possit translatum meritum condignum poenae aeternae, quia condignitas ad poenam identificatur adaequate cum malitia actus, condignitas autem ad gloriam non identificatur adaequate cum bonitate actus.

DISPUTATIO XV. AN PURVS HOMO POSSIT CONDIGNESATISFACERE PRO PECCATO VENIALI.

praecipua controversia erit de peccato veniali proprio. Ex consequenti autem aliquid dicemus de satisfactione pro veniali alieno.

SECTIO PRIMA.

Authorum placita.

PRIMA sententia negat, quia licet peccatum veniale sit offensa levis comparatum cum mortali, in se tamen non est parvi pendendum, cum sit offensa maiestatis infinitae. Vnde ex illa trahere debet superioritatem ordinis ad omnem satisfactionem purae creaturae, quia ubi persona satisfaciens infinite distat à persona offensa, nequit illius obsequium adaequare huius iniuriam. Ita Petrus Soto lect. 18. de poenitentia P. Vadingus disp. 1. de Incarnatione num. 65. & alij.

2. Secunda sententia affirmat, quia licet peccatum veniale sit offensa

personae infinitae, solum analogice, & secundum quid participat rationem offensa, nec avertit hominem à Deo ultimo fine licet retardet accessum ad illum, & quavis offensa crescat ex persona offensa, potest tamen adeò decreescere ob levitatem materiae, vel imperfectionem deliberationis, ut obsequium personae finitae adaequet, immò superet offensam aliquam personae infinitae. Et ita docet haec sententia iustum per actum perfectae contritionis perfectae, & ad aequalitatem satisfacere pro peccato veniali. Ita multi cum P. Suarez disp. 4. de Incarnatione sect. 11. & P. Vazq. disp. 3. cap. 3. Qui tamen Doctores inter se non conveniunt in modo defendendi hanc assertionem, nam Eximius Doctor censet contritionem elicita ab homine iusto non delere maculam

culam venialem independentem ab acceptatione divina, novoque favore, sicut sentit de gratia habituali, respectu peccati mortalis.

3. At Pater Vazquez arbitratur illam contritionem per seipsam in genere causæ formalis delere maculam venialem, sicut lux expellit tenebras. Non solum autem docet iustum posse satisfacere per illam pro ea macula, sed hanc satisfactionem esse vndequeque perfectam, longe aliter, ac contritio in ipsi⁹ sententia est satisfactio pro mortali: censet enim hominem iustum per peccatum veniale non contrahere debitum carenti auxilio congruo ad contritionem, sicut illum contrahit peccator per mortale. Vnde fit nihil deesse illi contritioni elicite ab homine iusto, quominus sit perfecta satisfactio pro veniali, cum nullam partem debiti supponat gratis remissam, quanquam contritio elicitæ à peccatore pro mortali ob oppositam rationem non sit perfecta satisfactio pro illa, esto per seipsam deleat maculam ut manet explicatum disp. 3. sect. 1.

4. Tertia sententia affirmat, posse quidem iustum satisfacere perfecte pro offensa levi, quia iuxta leges amicitiae est, ut leves offensæ, quæ etiam inter amicos sunt inevitabiles, possint per obsequia compensari, & tolli, quantumcunque digna sit persona, quæ leviter offenditur: cæterum ait regulariter nunquam, aut raro tolli maculam illam per satisfactionem condignam. Tum quia tollitur per gratuitam Dei remissionem, quod ab autoritate sacræ paginæ probat. Tum quia ei correspondet acerbissima pœna Purgatorii, quæ arguit vix esse vllum obsequium iusti, quo vnice compensetur, quandoquidem in eius compensationem possunt prudenter exigi plurima, & diuturna virtutum opera. Ita Cardinalis de Lugo disp. 5. sect. 7.

5. Quarta sententia est Patris Ripaldæ duo asserentis disp. 97. sect. 3. Primum est, actum charitatis regulariter elicitum à iusto ex se esse satisfactorium de condigno pro culpa levi; secundum est, nec illum, nec vllum aliud obsequium elicitum ab homine iusto esse posse in præsentī providentiā condignam satisfactionem pro offensa levi, nimirum, quia iuxta præsentem providentiā Deus acceptat totum valorem actuum honestorum iusti in præmium vitæ æternæ, ac proinde nullus illi superest valor ad satis-

faciendum pro veniali, licet ex se, & in actu primo sufficientiam habeant. Itaque iuxta hunc Authorem, ut obsequia de se sufficientia ad condigne satisfaciendum pro offensa, & illam extinguendam in genere causæ formalis, re ipsa satisficiant, & offensam absque remissione extinguant, opus est, ut non sint remunerationi exposita, sed illam ab offenso solvendam excludant. Quam doctrinam sequitur etiam, & explicat exemplis moralibus P. Arriaga disp. 6. sect. 2. præsertim num. 11. ubi probat, quod si offensor exhibeat obsequium, quod independentem ab iniuria illata alias debet, non satisfacit pro iniuria, esto obsequium sit æquale offensæ.

SECTIO SECUNDA.

Nostra sententia varijs assertionibus proponitur.

6. **A**SSERO primo, si actus contritionis elicitus ab homine iusto sit perfecta satisfactio pro venialibus, non indiget acceptatione superaddita, ut deleat maculam venialem, sed illam delet formaliter per seipsum, vel quod in idem recidit, non delet maculam illam per modum meriti condigne impetrantis à Deo eius remissionem, sed per modum formæ impossibilis. Hæc conclusio sufficienter probata manet disp. 7. sect. 1. §. Contra 2. Nam si ille actus est perfecta satisfactio pro veniali, iam Deus pro illa culpa nequit ulteriorem satisfactionem exigere: nam ratione culpæ solum debet homo exhibere satisfactionem perfectam, & æqualem: posset autem Deus ita exigere, si adhuc remaneret macula, quæ essentialiter est debitum satisfactionis. Ratio autem à priori est, nam iniuriam antea à me commissam contra aliquem perseverare moraliter, nihil aliud est, quam me iniuriam intulisse alteri, & nec illum mihi eam remississe, nec me exhibuisse condignam satisfactionem. Quare tollitur formaliter illa perseverantia, tam per gratuitam remissionem creditoris, quam per condignam satisfactionem debitoris.

7. Dices primo: satisfactio Christi fuit perfecta pro nostris peccatis; & tamen potuit Deus illam non acceptare: ergo pariter satisfactio iusti pro venialibus potest esse perfecta, quamvis indigeat acceptatione. Respondeo negando

gando consequentiam. Disparitas est, quod satisfactio unius pro alio nequit per seipsam in genere causae formalis rectificare voluntatem delinquentis, eumque emundare à macula, sed tantum id valet per modum meriti prestare, movendo scilicet, & inclinando personam offensam, ut deponat indignationem contra offendentem: unde potest non acceptari; quia persona offensa acquirit ius contra offendentem, ut ipse per seipsum exhibeat, quam potest, satisfactionem, ac proinde, quod alium satisfaciendum loco illius admittat, gratia est, quam potuit negare. Unde satisfactio unius pro alio non habet efficaciam tollendi peccatum independentem à libera acceptatione personae offensa.

8. At satisfactio exhibita ab offensore, si sit perfecta, & aequalis per seipsam in genere causae formalis delet iniuriam. Quia non stat me exhibuisse condignam satisfactionem pro iniuria, & adhuc dignum esse, quem offensor aversetur, sicut antea. Unde cernitur perspicuum discrimen, nam satisfactio condigna exhibita à Christo pro nostris peccatis, licet reddat illum dignum, ut eius intuitu Deus nobis non irascatur, non tamen facit nos dignos: unde potest coherere cum offensa se tenente ex parte nostra, & nos reddente dignos supplicio; at satisfactio condigna exhibita ab ipsomet offensore, cum reddat illum dignum, ut Deus ei non irascatur, nequit coherere cum macula peccati praebente dignitatem oppositam.

9. Dices secundo: iustus condigne meretur gloriam, & tamen potest Deus merita illius non acceptare: ergo similiter poterit iustus condigne satisfacere pro veniali, quamvis Deus possit non acceptare satisfactionem illam. Nego consequentiam; quia Deus nequit constitui debitor ad dandum aliquid creaturae independentem à sua promissione, & voluntate, cum ex se nihil debeat creaturae, unde si suppositis meritis condignis, debet gloriam merenti, ideo est, quia eam promissit: unde cum potuerit non promittere, consequenter potuit non acceptare merita illa ad praeium gloriae. Quamvis autem Deus nequeat inducere rationem debitoris independentem à sua voluntate, potest tamen exuere, seu amittere rationem creditoris independentem à sua voluntate, quia ad hoc sufficit, si debitor solvat totum, quod debet, iam

vero iustus satisfaciens ad aequalitatem pro veniali solvit totum, quod debet pro illo, ac proinde extinguit in Deo ius ad exigendum ab illo satisfactionem. Vno verbo plus requiritur, ut homo constituat sibi Deum debitorem, quam ut ipsum constituat non creditorem, faciendo seipsum non debitorem. Quamquam ergo primum contingere nequeat sine voluntate divina superaddita merito condigno; poterit contingere secundum sine voluntate superaddita satisfactioni.

10. Dices tertio, satisfactio pro poena indiget acceptatione superaddita ad hoc, ut liberet à poena: ergo & satisfactio pro culpa, ut liberet ab illa. Negat consequentiam Cardinal. de Lugo, & ex illo P. Ripalda. Nam poena (inquit) debita subiecta est arbitrio iudicis, cui competit illam definire, & taxare, & non arbitrio delinquentis, qui debet sustinere poenam, quam iudex decreverit proportionatam culpae, nam obligatio poenae non est ad se castigandum, sed ad patiendum castigationem à iudice praescriptam; quare etiam si delinquens seipsum acerbissime castiget, & acerbius etiam, quam à iudice decerni solet, si iudex nolit eam castigationem acceptare, & aliam decernat, tenetur deliquens sustinere; & ideo iustus seipsum affligens quantum meretur culpa venialis, licet afflictio in ratione poenae sit aequalis culpae, non satisfacit in actu secundo debito poenae, nec extinguit ius divinum ad ipsum castigandum, nisi Deus velit eam afflictionem acceptare; & tenetur ferre aliam poenam si Deus eam pro arbitrio definierit. Verum obligatio satisfactionis pro offensa est debitum agendi, seu exhibendi offensori obsequium aequale culpae, atque adeo extinguitur ea obligatio, ubi tale obsequium aequale extiterit, etiamsi offensor nolit illud acceptare. Hæc illi.

11. Hæc solutio in eo mihi vehementer displicet, quod omnino distinguat satisfactionem pro culpa à satisfactione pro poena, id enim esse aperte falsum ostensum est quoad peccatum mortale disp. 3. sect. 4. Et inde a priori res ostenditur quoad veniale. Et à priori res nunc declaratur, nam satisfactio pro culpa eo tendit, ut auferat à Deo ius aliud quod ipsi acquisitum ratione peccati. Deus autem ratione peccati solum acquirit ius inferendi nobis malum aliquod poenae propter malum culpae, sive privando

Satisfactio pro culpa non distinguitur à satisfactione pro poena.

privando nos aliquo bono, siue inferendo aliquod positivum malum, & quamvis acquirat ius ad exigendam satisfactionem, hoc ius dumtaxat illam respicit ut medium ad impediendam inflictionem pœnæ: nec enim potest Deus efficaciter velle, ut homo subeat omnem pœnam debitam suo peccato, & simul velle, ut sibi exhibeatur condigna satisfactio pro illo. Ergo repugnat hominem omnino satisfacere pro culpa, quin satisfaciatur pro pœna, vel pro omni, vel saltem pro principali.

12 Quod amplius manifestatur notando discrimen inter satisfationem, & satisfactionem pro culpa. Nam satisfactio ex se non dicit meritum, aut quasi meritum, sed solum dicit perpersionem pœnæ proportionatam culpæ, quæ perpersione interdum est involuntaria patienti. At satisfactio dicit perpersionem quadam humiliationis contrariam exaltationi peccati mixtam dignitati meritoriam, aut quasi meritoriam per quam humiliationem satisfaciens constituitur dignus non pati pœnam, cuius dignus effectus fuerat per culpam. Quare satisfactio pro culpa ordinatur ad liberandum à satisfatione: & ubi fuerit perfecta pro peccato proprio extinguit per seipsam formaliter ius divinum ad infligendam pœnam, ubi autem fuerit perfecta pro peccato alieno, movebit condigne Deum, ut cedat huic iuri.

13 Hinc infero primo: si aliquis satisfaciatur omnino perfecte in actu secundo pro peccato mortali, debere extinguere omne ius, acquisitum Deo ratione illius ad infligendam pœnam; quare ubi remissa culpa, manet debitum pœnæ temporalis luendæ in Purgatorio, illa satisfactio non fuit omnino perfecta in actu secundo, licet in actu primo talis possit dici, quando ex se habet valorem, intuitu cuius posset Deus remittere non solum pœnam æternam inferni, sed etiam temporalem Purgatorii, ut contingit in satisfatione Christi habente de se sufficientiam ad remissionem omnis pœnæ, licet defacto, nec à Christo fuerit applicata, nec à Patre acceptata pro omni pœna tollenda independentem à satisfatione propria ipsius peccantis.

14 Infero secundo tunc solum posse iustum omnino perfecte satisfacere pro veniali, quando potest elicere actum ita perfectum, ut vi illius extinguatur in Deo ius ad omnem pœnam, quam illi

poterat infligere ratione venialis. Si autem, supposita satisfatione, adhuc restat luenda aliqua pœna ratione talis culpæ, illa satisfactio non fuit omnino perfecta.

15 Nec solidum est discrimen assignatum ab his Doctoribus: nam quamvis pœna debita delicto subiecta sit arbitrio iudicis, non tamen reatus ad illam: hunc autem reatum potest tollere ipse delinquens, si exhibeat condignam satisfationem pro illa pœna. Quia sicut iuxta hos Authores implicat, ut quis exhibeat Deo condignam satisfationem pro iniuria irrogata ipsi, quin extinguat in eo ius ad illam aversionem, quam intuitu iniuriæ poterat habere, ita repugnat, ut exhibeat condignam satisfationem pro pœna sibi infligenda à Deo propter culpam, qui extinguat in Deo ius ad infligendam illam pœnam.

16 In humanis quidem, ubi pœna publica non solum infligitur in vindictam culpæ, sed præcipue ad exemplum aliorum, reatus non extinguitur per satisfationem delinquentis, nec extingueretur per hoc, quod ipse voluntarie, sibi imponeret pœnam illam, quam iudex poterit illi taxare, quia ad bonum publicum spectat, ut pœna non relinquatur arbitrio delinquentis, sed decernatur à iudice. At respectu Dei reatus ad pœnam extinguitur per satisfationem ipsius delinquentis, si semel ex se omnino perfecte pro iniuria satisfaciatur. Quid? Quod in humanis etiam is, qui graviter contra Rempublicam deliquit, posse talia facinora in eius utilitatem edere, eamque à talibus liberare malis, ut per proprias actiones extingueret reatum pœnæ, quæ eius culpa promerebatur.

17 Præterea, quamvis ubi delictum non meretur determinate aliquam pœnam, sed hanc, vel illam vage; in arbitrio iudicis maneat hanc præ illa decernere; si tamen delictum meretur determinate pœnam à illam, & non aliam posset iudex infligere. Is vero, qui condignam satisfationem exhibet pro pœna debita suo delicto, extinguere formaliter debet per talem satisfationem reatum illius pœnæ. Unde dico hominem iustum, si perfecte satisfaciatur in hac vita pro tota pœna debita suo peccato; per eam satisfationem extinguere totum reatum ad illam; si autem perfecte satisfaciatur pro parte, extinguere reatum illius partis, ita, ut supposita ea satisfatione, repug-

repugnet Deum ut iudicem totam poenam infligere.

18 Quod si satisfactio pro peccata non extinguat reatum illius; non erit satisfactio condigna, & perfecta, sed congrua, & imperfecta, quatenus congruum est, ut Deus remittat poenā Purgatorii iusto se affligenti in hac vita, ad eiusque benignitatem expectat, ut qui nunc de seipso vindictam sumit ob culpam commissam, non puniatur in alia vita ob eandem. Maneat ergo fixum, hominem iustum non posse perfecte satisfacere pro veniali, quin talis satisfactio per seipsam extinguat non solum iniuriam, sed & reatum poenae, & consequenter ius divinum ad puniendum iustum propter culpam.

19 Superest, ut absolute decernamus, an per actum perfectae dilectionis, & contritionis possit hanc perfectam satisfactionem exhibere in hac rerum providentia. Quia in re in primis contra Ripaldam censeo, nihil officere merito vitae aeternae, quod dilectio illa elicita à iusto sit condigna satisfactio pro veniali, ex eo enim, quod condigne satisfaciatur pro culpa, non minuitur eius vis ad promerendam vitam aeternam, nec minus meritoria ex se erit, dum elicitur ab homine iusto; qui antea peccavit venialiter, quam dum elicitur à iusto, qui antea non peccavit, si cetera sint paria, sicuti gratia habitualis infusa homini, qui antea erat in peccato, non minus constituit illum heredem vitae aeternae, eiusque opera dignificat ad primum gratiae & gloriae, quam infusa homini, qui antea esset constitutus in pura natura. Nec quod deleat maculam peccati mortalis, impedit vim eius condignificativam bonorum operum.

20 Ratio autem à priori est, quia maculam venialem delet illa satisfactio in genere causae formalis, seu per modum formae impossibilis, at gratiam, & gloriam causat in genere causae efficientis moralis moventis, & allicientis divinam, voluntatem: una autem ex his causalitatibus non retardat aliam. Nam sicut, quod deleat maculam, non tollit, quod sit opus honestum, & supernaturale; ita non tollit, quod condignificetur à gratia ad novam gratiam, & gloriam, siquidem gratia habitualis vim habet elevandi ad meritum vitae aeternae omne opus honestum, & supernaturale ab ipsa ortum, & hanc elevationem ne-

cessario praestat in genere causae formalis, & consequenter, quin à Deo possit impediri.

21 Aliter se res habet in inhumanis, ubi satisfactio pro iniuria non constituit satisfaciendum dignum corona, & remuneratione apud iniuriatum; quia nimirum non adest principium constituens illam satisfactionem dignam remuneratione. Et sicut iustus non minus meretur vitam aeternam per opera debita ex praecepto, quam per opera consilij, ita non minus meretur vitam aeternam per opus, quod est satisfactio pro veniali, quia veniale praecessit, quam per opus, quod non ideo est satisfactio pro veniali, quia veniale non praecessit, immo quamvis Deus tanquam Dominus proprietatis exigeret ab homine iusto dilectionem Dei supercuncta, non minus mereretur iustus vitam aeternam per talem dilectionem, quam si non esset sic petita: nam illam esse sic petitam, & consequenter debitam, non tollit eius honestatem, & supernaturalitatem, ac proinde nec proximam capacitatem, ut à gratia habituali condignificetur in ordine ad primum vitae aeternae.

SECTIO TERTIA.

Continuatur materia praecedens, ubi multa de remissione venialium: praesertim an tollantur per satisfactionem.

22 DEINDE examinandum restat, an actus perfectae dilectionis sit essentialiter incompossibilis cum peccato veniali habituali prout oportet, ut sit condigna satisfactio pro illo. Pars negans potest hac peculiari ratione suaderi. Actus charitatis elicitus ab homine iusto, non habet vim formaliter delendi maculam venialem secundum praedicata, in quibus à supernaturalitate abstrahens convenit cum dilectione naturali, sed secundum differentiam specificam, & quatenus dilectio supernaturalis est: ac proinde si delet, hoc debet habere ob perfectionem, quam haurit ab habitu charitatis, à quo producit. At impossibile videtur quod hinc hauriat hanc perfectionem: nam habitus charitatis, quantumvis in infinitum intendatur, non est essentialiter incompossibilis cum macula peccati venialis: non ergo poterit hanc perfectionem communicare actui: nam cum sit maxi-

ma maxima perfectio sanctitatis, non solum emundare à macula gravi, sed etiam à levi; non videtur, quo pacto habitus charitatis non habens vim emundandi à macula veniali, possit hanc vim derivare in actum charitatis.

23 Quod si primo obiecias posse actum habere oppositionem cum macula veniali, quamvis eam non habeat habitus, sicut opponitur cum peccato actuali veniali, quamvis cum eo non opponatur habitus. Responderi potest diversam esse rationem; nam hæc secunda oppositio non oritur ex prædicato supernaturalitatis, sed ex tendentia vitali actus charitatis, quia est efficax voluntas non commitendi peccatū ullū adhuc veniale, cum quo proposito non stat admissio talis peccati. At vis delendi maculam habitalem oritur ex perfectione supernaturalitatis, quam nequit communicare habitus, si in se non habet.

24 Si obiecias secundo ad communicandam illam perfectionem satis esse, quod habitus illam contineat virtualiter. Respondeo non posse habitum continere virtualiter impossibilitatem, cum macula veniali, quatenus continet actum impossibilem, quin ipse contineat formaliter talem impossibilitatem, sicut causa nequit continere virtualiter substantiam, quin ipsa sit substantia, & ratio est, quia essentialis oppositio cum macula veniali est maxima perfectio formæ sanctificantis, ac proinde debet contineri formaliter in habitu charitatis, ut eam possit derivare in actum.

25 Melius posset obijci rationem illam dumtaxat probare habitum gratiæ, & charitatis non posse causare contritionem, quæ secundum se habeat impossibilitatem cum macula veniali, bene tamen, quæ illam habeat, ut ortam à gratia, & coniunctam cum illa, quia si cut habitus perficitur per actum, ita quatenus perfectus per illum potest habere oppositionem cum macula, quam nec ipse ex se, nec actus ex se habet, quia actus ille, ut ortus à gratia erit condigna satisfactio pro culpa veniali, eam essentialiter excludens, quem conceptum satisfactionis, nec haberet illa contritio seorsim à gratia, nec gratia seorsim à contritione.

26 Quamvis hæc obiectio probabiliter solvat illam rationem, nihilominus à posteriori efficaciter probare possumus

contritionem illam adhuc ut ortam à gratia non esse essentialiter impossibilem cum macula veniali; quia si res ita se haberet, iustus decedens eum multis venialibus per actum ferventem charitatis elicitum in instante separationis animæ à corpore emundaretur ab omnibus illis, & pro eis perfecte satisfaceret, non quidem per modum meriti, quia tempus merendi cum vita finitur, sed per modum obsequii impossibilem cum ulteriori perseverantia morali peccatorum venialium. Hoc autem, quamvis defendat P. Vazq. cum sententia communiori 3. p. quæst. 87. art. 1. dub. 2. num. 17. mihi falsum apparet, impossibile namque censeo, deleri maculam peccati, seu auferri moralem perseverantiam illius, manente reatu ad integram poenam illi correspondentem. Ut autem fatetur P. Vazq. hoc contingeret, si macula peccati venialis illo pacto tolleretur in instante separationis; ergo non tollitur. Probat sequela minoris, tū quia non est ratio, cur illa dilectio remittat unā partem poenæ potius, quā aliam; tum quia si semel dilectio tunc elicitā tolleretur reatum alicuius partis poenæ, si esset valde intensa, tolleretur omnem, saltem intra aliquam morā brevem temporis hoc autem est falsum, cum constet propter culpas veniales torqueri animas Purgatorii flammis per multum tempus.

27 Quod autem nequeat remitti culpa venialis manente reatu ad integram poenam, ut assererat Pater Vazquez, & constat ex dictis, & potest denuo hac ratione suaderi; nam si nihil poenæ remittitur: ergo anima, quæ peccavit, adhuc post dimissam culpam manebit propter illam digna eadem displicentia divina, quam merebatur ante culpæ dimissionem, quod est implicatorium. Probat sequela: nam ante quam remitteretur culpa illa, anima iusti eatenus per illam merebatur displicentiam aliquam divinam, quatenus merebatur, ut Deus propter illam culpam iungeret aliquam poenam temporalem dampni, & sensus; implicat enim Deum displicere in persona, quæ peccavit, nisi quatenus propter culpam vult ei aliquod malum poenæ. Nam si nullum malum poenæ vult propter culpam, præcisè reprobatur existentiam culpæ; hoc autem non est reprobare existentiam personæ, quippe quam efficaciter amat, nec est aliquo pacto in illa displicere, quia potius reprobare malum perso-

personæ, ut malum illius est, est quodam modo illam amare. Nisi ergo Deus aliquod malum saltem per simplicem affectum velit subiecto, nequit in illo displicere, nec enim odium Dei est sicut nostrum per amaritudinem quædam animi, & comotionem internam: ergo ubi homo manet dignus eisdem malis pœnæ à Deo infligendis, quibus antea dignus erat, manet cum eadem culpa, ac proinde repugnat remitti culpam manente reatu ad integram pœnam.

SECTIO QUARTA.

Ostenditur peccata venialia remitti in alia vita per satisfactionem.

8 **S**I autem quæras, quo pacto remittantur culpa venialis, cum quibus iustus decedit. Respondeo, vel remitti per condonationem extrinsecam, vel per infusionem alicuius modi supernaturalis constituentis gratiam habitualement remissivam culpæ venialis; vel denique per satisfactionem pœnarum Purgatorij. Arbitror enim cum Scoto, & Nominalibus, citatis ab Amico disput. 6. de pœnitentia numer. 159. culpam venialem omnino deleri per satisfactionem, ita ut implicatorium sit eam perseverare moraliter, postquam homo solvit integram pœnam ipsi debitam: postquam enim integre solvit, nihil debet: ergo manet iam liber à macula peccati: nam quandiu hac inquinatus est, dignus est, qui arceatur ab ingressu gloriæ, inquam nihil coinquinatum introibit, ut dicitur Apocalips. 21. Hoc autem ipso, quod ita sit dignus, convincitur nondum exolvisse totam pœnam, nam illa detentio, & remotio ab ingressu gloriæ est pœna ipsius culpæ.

9 Confirmatur, & explicatur: demus Deum homini iusto decedenti cum venialibus merentibus annum Purgatorij denegare omnem gratiā intrinsecam, & favorem extrinsecum, & deinde denegare concursum ad eliciendā dilectionem Dei per integrum illum annum, iam inquit, an anima post hoc spatium temporis digna sit statim evolare in cœlum, vel non? Si primum ergo per satisfactionem elicit maculam venialium, nam si illa ulterius perseveraret, digna esset amplius arceri ab ingressu gloriæ. Si secundum: ergo il-

la peccata venialia non solum merebatur privationem visionis beatificæ per unum annum, sed per totam æternitatem. Quod est implicatorium, & contra statum gratiæ, in quo iustus decedit, vi cuius constituitur dignus, ut post determinatum tempus pœnarum Purgatorij intret in gaudium domini sui. Quare peccatum veniale, tandiu durabit moraliter, quandiu nec tollatur per remissionem Dei, nec per satisfactionem condignam hominis iusti, à quo commissum est, nec per satisfactionem pœnarum, per quamcumque ex his formis impediatur in æternum, ulterius perseverantiam illius, & per inde se habebit in ordine ad inficiendam deinceps animam, ac si nunquam commissum fuisset.

10 Confirmatur rursus: ex eo quod Deus nolit gratiose remittere culpam venialem non sequitur iustum cum illa decedentem debere ob illam in æternum privari visione beatificæ: hoc enim esset illam esse mortalem: proptium enim est solius peccati mortalis constituere hominem dignum æterna privatione Dei, si non remittatur: ergo solum meretur privari per tempus determinatum: hoc ergo transacto, omnino cessat perseverantia moralis illius culpæ; quia quandiu hæc moraliter perseverat potest ob illam anima iusta arceri ab ingressu cœli: ergo per satisfactionem eluitur macula venialis.

11 Dices peccatum veniale relinquit maculam in anima, sicut illam relinquit mortale: macula autem non potest tolli nisi per internam animi pulchritudinem: ergo non per satisfactionem. Respondeo ex D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 1. in corpore peccatum veniale non relinquere maculam in anima proprie loquendo, quamquam oppositum teneat communior sententia apud P. Suarez disput. 11. de pœnitentia sect. 1. & P. Vazq. 3. p. quæst. 87. art. 1. dub. 2. num. 11. & 12. Præter rationem autem assignatā ibi à D. Tho. hanc ego reddo: nam licet peccatum veniale in instante in quo committitur, sit macula contra rationem, quatenus privat aliqua pulchritudine actus boni debita tunc, & quatenus positive contrarietur rationi, tamen pro instantibus sequentibus non relinquit maculam, quia non relinquit privationem habitus caritatis, vel aliarum virtutum, quas certum est non minui per peccata venialia:

nec

nec item relinquit privationem actus virtutis, cui contrariatur: nam sola carētia libera actus debiti est macula animi: hanc autem carentiam non causat peccatum veniale, nisi in instante, in quo physice existit, non autem pro sequentibus, in quibus iam non adest potentia physica ad omittendam illam actionem, quatenus pro primo instante peccaminosa est.

31 Quare licet ad tollendum peccatum mortale habituale sit requisita interna pulchritudo, quia nimirum peccatum mortale relinquit in anima maculam, postquam iam physice transactum est, nempe privationem gratiæ habitualis, quæ non tollitur, nisi per ipsius gratiæ infusionem; non tamen est necessaria interna pulchritudo ad tollendum peccatum veniale habituale, seu ad impediendam eius perseverantiam moralem; cum illud postquam physice transactum est, nullam maculam relinquat, quam oporteat tolli per internam pulchritudinem.

32 Quam doctrinam denuo confirmo: nam ut inquit Divus Thomas 3. part. quæst. 87. articul. 2. corpore, sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter, vno modo per privationem eius, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris, aut debite proportionis membrorum; alio modo per superinductionem alicuius impediētis decorem, puta, luti, aut pulveris. Ita etiam animæ dupliciter inducitur macula, vno modo per privationem decoris gratiæ per peccatum mortale; alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale, & hoc fit per peccatum veniale. Ex qua doctrina infero, licet peccatum mortale postquam physice transactum est, relinquat in anima maculam, quæ tolli nequeat, nisi per pulchritudinem internam: quia nimirum relinquit privationem gratiæ, peccatum tamen veniale non relinquere maculam aliquam, quæ indigeat adventu alicuius pulchritudinis, ut tollatur. Nam ipsum peccatum veniale dum existit, est macula positiva, quæ physice diffinit deficiente actu peccati; nec manet moraliter in aliqua privatione permanenti, quam post se relinquat, ut effectum sui, & quæ tollēda sit per introductionem formæ positivæ, cum peccatum veniale non privet dono aliquo permanenti, & habituali

solum ergo manere dicitur, quatenus homo ratione culpæ commissæ manet in æstimatione divina dign^o tali, vel tali pœna. Ac proinde, ut desinat perseverantia moralis peccati venialis, satis erit, quod homo solvat totam pœnam, vel quod De^o cedat iuri illam infligendi.

33 Sed dices: ergo si peccatum veniale mereatur decem dies Purgatorij, & Deus cedat iuri infligendi quinque, retento iure infligendi reliquos; peccatum illud ex parte erit sublatum, & ex parte manebit; unde homo ille erit in statu peccati venialis, & simul non erit. Respondeo peccatum veniale etiāsi consistat in indivisibili quoad sui existentiam physicam, non tamen quoad perseverantiam moralem, quia potest manere in ordine ad vnam partem pœnæ, & non in ordine ad aliam. Absolute vero dicitur manere moraliter, quandiu homo iustus ratione illius dign^o est pati pœnam damni, per aliquod tempus: unde non censetur simpliciter, & absolute remissum quousque tollatur omnimode reatus ad pœnam præcipuam carentiæ visionis Dei post mortem in gratia, qui reatus non tollitur, nisi Deus cedat iuri infligendi totam illam pœnam, vel anima per satisfactionem illam luat. Postquam autem totam illā luerit, impossibile est, ut perseveret amplius moraliter illa culpa.

34 At replicabis: ergo nec peccatum mortale censebitur remissum, quando infunditur gratia, quousque anima ex solvat pœnam Purgatorij, cuius manet debitor post iustificationem. Nego consequentiam, quia peccatum actuale mortale relinquit in anima maculam permanentem, consistente in privatione gratiæ, quæ manente, impossibile est, ut peccatum illud remittatur; quia dum Deus propter culpam præteritam privat hominem gratia sua, ille manet in statu peccati, & inimicitiae, cum terminet odium inimicabile. Per infusionem autem gratiæ tollitur illa macula, & remittitur mortale, quia iam non manet homo dignus odio inimicabili; nec reus pœnæ æternæ, dignitas enim illius odij, & reatus huius pœnæ omnino coincidunt, ut in superioribus probatum manet.

35 Quamvis autem maneat reatus ad pœnam temporalem, hoc non sufficit, ut homo dicatur manere in statu peccati mortalis. Nec item manere in statu peccati venialis, quia hic status

importat reatum pœnæ temporalis non vtrunque, sed manentem ex commissione venialis. Solumque æquivalenter dici potest propter reatum pœnæ temporalis, manentem, dimissa pœna æterna, homo æquivalenter esse in statu peccati venialis, quatenus propter peccatum mortale iam dimissum, quatenus mortale, & quatenus relinquens maculam in anima, manet iustus obnoxius pœnæ temporalis perinde, ac solet manere propter venialia non dimissa.

35 Ex dictis colligitur hominem iustum non satisfacere condigne pro peccato veniali proprio, quia si per aliquem actum, maxime per actum perfecte dilectionis Dei, probavimus autem per hunc non satisfacere, quia nec per modum meriti, ut constat ex sectio-

ne 2. nec per modum formæ incompatibilis, ut constat ex nuper dictis. Et probari ultet^o posset testimonijs sacrae paginæ adductis à P. Ripalda disp. 97. n. 44.

36 Sed quid dicendum respectu venialis alieni, poterit ne iustus condigne pro illo satisfacere, merendo scilicet condignitate arithmetica illius remissionem? Qui dicunt posse iustum mereri alteri gratiam, & gloriam, à fortiori dicere debet, posse mereri remissionem venialium. Sed consequenter ad principia P. Vazq. stabilita disp. præcenti dicendum est, non posse, nimirum, quia totus valor meritorius de condigno operum iusti insumitur in promerenda gratia, & gloria proprio subiecto, quare solum de congruo poterit iustus alijs impetrare remissionem venialium.

DISPUTATIO XVI. DE SVFFICIENTIA SATISFACTIONIS CHRISTI AD REDIMENDVM genus humanum.

PROBAVIMVS hucusque satisfactionem puri hominis non fuisse ad hoc sufficientem. Nunc videndum, an Christi satisfactio fuerit ad hoc sufficiens, & ex se condigna.

SECTIO PRIMA

Stabilitur communis, & vera sententia.

SCOTVS, Durandus, Gabriel, Almainus, & Ioannes Medina apud Pater Vazquez disput. 5. cap. 1. docent satisfactionem Christi ex se, & independentem ab acceptatione divina, non habuisse condignitatem, & sufficientiam per modum actus primi, ad redimendum genus humanum. Verum communis sententia reliquorum Theologorum oppositum tenet, cuius veritas à priori constabit disp. sequenti, ubi examinabitur infinitas satisfactionis Christi.

2 Nunc opinio illa Scoti impugnatur 1. nam acceptatio divina ipsis operibus penitus extrinseca non sufficit, ut Christus dicatur condigne satisfacere pro nostris peccatis. Vel enim independentem ab ipsa acceptatione opera Christi habebant valorem æqualem malitiæ peccatorum, & bonitati remissionis, vel non. Si

primū, frustra recurritur ad talē acceptationē. Si secundū, illa nequit dare condignitatem in genere causæ formalis, quia si independentem à divīna acceptatione opus non est dignū aliquo præmio, hanc dignitatem non accipit ratione illius: alioquin, quia Deus acceptat contritionem perfectam peccatoris extra Sacramentum, & imperfectam in Sacramento ad gratiam iustificantem; peccator seorsum à Sacramento eliciens contritionem, vel in illo eliciens attritionem, merebitur de condigno gratiam habituale, & gloriam. Similiter dici poterit plebeiū, qui graviter Regem offendit, condignam ei exhibere satisfactionem per osculū manus, si Rex sub ea conditione veniam promissit, & ea levi satisfactione contentus sit. Quæ omnia sunt absurda.

3 Impugnatur secundo: quia ex Patribus constat, unionem hypostaticam Personæ Divinæ cum natura creata fuisse necessariam, ad condigne satisfaciendum pro peccatis hominū: hæc autē doctrina foret falsa, si vera esset sententia Scoti: quia si semel Deus sua acceptatione extrinseca potest facere, ut opera Christi ex se non habentia valorem æqualem redemptioni generis humani, nihilominus illud

2. Ex necessitate unionis hypostaticæ ad satisfaciendum.

con-

Impugnatur
Scotus
1. ex eo quod acceptatio est operibus Christi extrinseca.

condigne redimant. Etiam posse sua acceptatione elevare opera puri hominis ad condignam redemptionem, ad quam ex se non habent æqualem valorem.

4 Nec sufficit, si respondeas in operibus Christi fuisse congruitatem ad hanc elevationem, quæ non reperitur in vilo opere puri hominis. Nam illam congruitatem non habuerunt actus elicitæ ab humanitate Christi secundum se inspecti: quippe qui sunt eiusdem speciei, immo, & intensiori cum actibus possibili- bus puro homini: ergo illam congruitatem habuerunt, inspecta dignitate personæ operantis: ratio autem, quæ probat, hinc trahere congruitatem, probat etiam debere trahere æqualitatem, & superioritatem respectu quorumcunque peccatorum: cum maior sit dignitas Verbi, immo, & humanitatis, ut sanctificatæ per ipsum, quam indignitas quorumcunque peccatorum.

5 Ultimo, quia, ut fatetur Philippus fabernobilis Scotista in 3. distinct. 55. num. 1. Scotus non negat meritum Christi esse absolute, & simpliciter, omnibusque inspectis infinitum. Ex quo sic arguuntur: satisfactio Christi est infinita; At hoc esset falsum, nisi opera Christi ex se, & independentem ab acceptatione extrinseca, forent digna, ut eorum intuitu Deus liberaret genus humanum à captivitate peccati: ergo &c. Probat minor, quia si opera Christi ex se non habent dignitatem, & valorem, sed hunc accipiunt ab extrinseca acceptatione; profecto dignitatem non habebunt, nisi respectu ad illud præmiū, ad quod fuerint acceptata; defacto autem non sunt acceptata nisi ad præmiū finitum: ergo illi dumtaxat erunt condigna, ac proinde finita. Probat minor, quia Deus solū acceptat meritū illud ad præmiū, quod decernit dare intuitu illius, intuitu autem meritorum Christi solum decrevit dare præmiū finitum.

6 Nec vero dici potest merita Christi ex acceptatione esse infinita, quia Deus voluit ea esse infinite digna. Inquiri enim quodnam obiectum directe respiciat illa volitio, dum vult merita esse infinita? Si enim dumtaxat vult humanitatem elicientem opera meritoria esse hypostatice unitam personæ divinæ. Sanè hoc non est merita illa reddi condigna per acceptationem extrinsecam, sed per unionem physicam Verbi cum humanitate, quod per inde est, ac merita illa, ut elicitæ à Christo esse ex se

condigna omni præmio possibili, seu infinite digna. Si vult quidquam aliud, certe hoc debet esse ipsum præmiū. Nam si talis acceptatio in genere causæ formalis præstat, ut merita illa sint infinite digna, & aliunde non amat existentiam præmiij, vel alterius rei à se distinctæ. Sanè illa seipsam præcisè respiciet pro obiecto, quod est implicatorium, & rem in explicatam relinquit.

SECTIO SECVNDA.

Soluntur obiectiones.

7 **O**BJECIES primo: Christus agere non potuit Aeterno Patri condignas gratias pro omnibus beneficijs: ergo nec condignam satisfactionem exhibere pro omnibus offensis. Respondeo consequentiā esse nullā, nam ipsa gratiarum actio pro beneficijs acceptis est novum beneficium, ac proinde dignū gratiarum actione superveniente ad ipsius existentiam: unde nihil mirum, quod nulla gratiarum actio possit adæquare cuncta beneficia. At satisfactio Christi pro offensis hominum non est Dei offensa, sed maximum obsequium; unde nihil prohibet eam adæquare omnes Dei offensas.

8 Obijcies secundo, Christus oravit Patrem, ut remitteret hominibus offensas ipsi irrogatas: ergo eius satisfactio non erat ex se condigna pro illis: frustra enim funduntur præces ad impetrandam gratuitam condonationem iniuriæ, quando pro illa exhibetur condigna satisfactio. Respondeo primo eam Christi orationem non fuisse necessariam, ut ei satisfactio esset in actu primo condigna, & sufficiens, sed ut esset efficax, & in hunc scopum non fuisse inutilem, nam quamvis Christi satisfactio ex se digna erat, propter quā Deus infunderet peccatoribus gratiam iustificantem; non tamen ad id Deū necessitabat: unde optime potuerunt fundi præces, ut acceptaretur. Secundo respondeo ipsam Christi orationem, vel internam voluntatem, qua suam Passionem, & alios labores obtulit in satisfactionem nostrorum peccatorum, fuisse patrem constitutivam illius satisfactionis: licet autem admitteretur, frustra esse orationem, quæ supponit aliunde iam positam condignam satisfactionem; dici tamen nequit frustra esse orationem, quæ illam non supponit.

9 Obijcies tertio: Deus non tenebatur Christi satisfactionem acceptare, quod

3. Obie-
ctio.Respon-
sio.Quam
accepta-
tio re-
quiratur

constat, quia de facto non acceptavit pro multis: ergo illa ex se non erat condigna. Probatur consequentia, quia satisfactio condigna independentem à gratuita acceptatione delet iniuriam. Respondent aliqui, Deum teneri acceptare satisfactionem Christi, si ipse illam efficaciter applicat pro remissione peccatorum. Sed melius, concessio antecedenti, negatur consequentia, quia licet ubi satisfactio condigna pro iniuria offertur ab ipso met iniuriante, eam deleat independentem ab acceptatione gratuita, non tamen id est necesse, ubi offertur ab alio.

Sed interrogabis, quanam acceptatio requiratur ad hoc ut opera Christi satisfaciunt in actu secundo pro peccatis hominum? Aliqui arbitrantur, non aliam requiri præter illam, qua Pater Christum se offerentem, ut fideiussorem, ad solvendum pro nobis admisit, & acceptavit. Ad modum, quo in humanis, ubi creditor acceptat aliquem in fideiussorem sui debitoris, si ille loco huius exhibeat satisfactionem condignam, extinguit ius in creditore ad exigendam tale debitum. Sed dicendum est in satisfactione Christi vel non sufficere acceptationem illam in fideiussorem hominum, vel eam includere pactum, seu promissionem, qua Pater efficaciter decreverit conferre parvulis gratiam iustificantem, & adultis auxilia, quibus ad illam promoveantur per hoc præcisè, quod Christus pro illis applicaret suam Passionem, & labores.

11. Quare satisfactio Christi solum per modum meriti comparatur ad redemptionem generis humani, alioqui per hoc præcisè, quod Christus, ut fideiussor hominum se humiliaret coram Patre, per hanc humiliationem in genere causæ formalis deleteret peccata hominum, extinguendo ius divinum ad ipsos odio habendum. Unde pro priori ad infusionem gratiæ, iam parvulis esset remissum peccatum originale, & adultis personale. Quod est manifeste falsum.

12. Quapropter Christum satisfacere pro nostris peccatis, est Christum se humiliare coram Deo pro nobis, quasi fideiussorem nostri, apponendo scilicet humiliationem, & reverentiam contrariam exaltationi, & irreverentiæ repertæ in nostris iniurijs adversus Deum, & illa supposita humiliatione, condigne mereri, ut nobis Deus remittat peccata. Ut enim dicatur Christus pro nobis satisfacere, non satis est, quod Deus nobis remittat peccata intuitu dignitatis Christi, significantis Patri, sibi placere illam remissionem, nam si ego veniam concedam Petro, quia Deus mihi significavit id sibi placere, non ideo Deus dicitur mihi proprie satisfacere. Requiritur ergo quod Christus tanquam substitutus hominum, & tanquam fideiussor illorum exhibeat Deo signa reverentiæ, & humiliationis, quæ debebant homines exhibere. Et hoc pacto moveat Deum ad condonandum ipsis iniurias, adversus eum commissas.

DISPUTATIO XVII. DE INFINITATE SATISFACTIONIS CHRISTI.

VM ex dictis constet? Satisfactionem Christi non delevisse peccata generis humani per modum formæ impossibilis, seu in genere causæ formalis,

Quo dicitur restat, ut illam solum deleat in genere causæ meritoriae. Unde infinitas satisfactorum à satisfactione Christi concludetur, ubi infinitas meritorum ostensa fuerit. Nam satisfactio Christi, & meritum differunt tantum includens, & includendum, nam omnis satisfactio Christi est meritum, non autem

omne meritum est satisfactio, hæc nanque connotat iniuriā, & debitum, cuius remissio per satisfactionem obtinetur, meritum vero ab hac connotatione præscindit, & præcisè respicit præmiū. est ergo satisfactio meritum remissionis iniuriæ. Item, quia in tractatu de merito Christi de infinitate meritorum agendum erit, hic infinitatem satisfactionis breviter tantum attingimus, ut ad alia transeamus, quæ in hoc dumtaxat tractatu locum habet.

2. Igitur satisfactionem Christi esse infinitam, docet communis sententia

Sententia
Thomi-
starum.

sententia Thomistarum, quæ probari solet ex extravaganti, *Unigenitus* de poenitentia, & remissione, edita à Clemente VII. ubi dicitur, Christum suis meritis acquisivisse infinitum Thesaurum hominibus, ne formidandum, ne exauriatur, vel minuat propter infinita Christi merita, cuius quidem una gutta sanguinis, propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset. Probari etiam solet multis Patrum testimonijs videndis apud Pat. Suar. & Vazq.

3 Omnes autem Thomistæ tribuentes infinitum valorem meritum, & satisfactorium operibus Christi, affirmant hunc valorem ipsis convenire, quia eliciuntur ab humanitate physice unita cum Verbo. Sed dissident in explicando, quo pacto inde sumatur valor ille. P. Suar. disp. 4. sect. 4. refert, & late impugnat modos aliquos, qui, ut iam improbabilis omnino deferuntur. Quibus prætermis, aliqui apud eundem desumunt hanc infinitatem ex re oblata, asserentes, propterea satisfactionem Christi fuisse infinitam, quia pro nobis obtulit præcium infinitum, nimirum sanguinem unitum cum Verbo, & ab illo participantem infinitam æstimationem: & eorum nonnulli distinguunt inter satisfactionem, & meritum, asserentes, infinitatem huius desumi vnice ex infinitate operantis; infinitatem vero satisfactionis sumi, ex infinitate rei oblatae.

4 Sed contra primo: quia licet meritum, ut tale dumtaxat respiciat præmium, satisfactio autem connotet offensam, vel debitum extinguendum; tamen non aliter Christus pro nobis satisfecit, & nos à servitute diaboli redemit, nisi quatenus sua passione, & meritis vincendo resistantiam peccati, nobis obtinuit gratiam iustificantem: non ergo potest infinitas satisfactionis ex re oblata peti, si semel infinitas meriti inde non sumitur. Contra secundo: quia infinitas rei oblatae non sufficit, ut eius oblatio pro peccatis sit redemptio, & satisfactio: nam Beata Virgo pro nobis obtulit Filium suum Aeterno Patri, & Sacerdos quotidie Christum immolat pro peccatis, quin tamen Beata Virgo, vel Sacerdos redimant, vel satisfaciant. Demum, quia infinitas rei oblatae se tenet ex parte obiecti, infinitas autem obiecti

non refundit infinitatem in actum. 5 Quod si dixeris, satisfactio nem Christi fuisse infinitam ex re oblata, non utcumque, sed ut constitutam sub perfecto Christi dominio, qui posuit quidem pro nobis vitam infiniti valoris, potens eam conservare. Contra est primo, quia quantumvis pura creatura plenum dominium supra Christi humanitatem haberet, Christumque ex divina concessione, ut victimam pro peccatis hominis offerret, non propterea hæc oblatio esset satisfactio infinita pro peccatis. Contra secundo: quia perfectum Christi dominium supra propriam vitam eatenus potest voluntariam mortis acceptionem infinite estimabilem reddere, quatenus dignitas Christi exponentis vitam suam morti refunditur in illam acceptionem: hoc autem iam est infinitatem non sumere præcisè à re oblata, sed præcipue ab offerente. Contra demum, quia si satisfactio Christi fuit infinita præcisè, quia vitam obtulit infiniti valoris ille, qui habebat potestatem eam servandi, contra peccatum occidentium Christum haberet infinitam malitiā ex vita infiniti valoris iniuste ablata, cum potestate, & dominio non auferendi.

§. VNIC.

Vnde, & quomodo habeat infinitatem satisfactio Christi.

6 VERA ergo; & communis sententia Theologorum hanc infinitatem desumit ex dignitate principij satisfaciens. Sed adhuc est dissidium, an infinitus valor satisfactorius, & meritorius operum Christi colligendus sit præcisè ex dignitate humanitatis, ut sanctificata per sanctitatem increata, an præcipue ex dignitate ipsius personæ Divinæ operantis per humanitatem sibi hypostatice unitam, & habentis rationem principij quod respectu satisfactionis. Primum acriter defendit Pater Vazquez disput. 6. cap. 2. Secundum vero communiter affirmant Thomistæ cum Divo Thoma, & nostri cum P. Suar. asserentes, propterea satisfactionem Christi esse infinitam, quia ut loquuntur Patres, est operatio Theandrica, id est, Dei virilis, seu Dei, & hominis actio; trahit enim ex infinitate personæ infinitam dignitatem

Præcisè
dicitur ex
sententia Tho-
mistarum.

Dignitas
personæ
Divinæ
refundit
infinitatem in sa-
tisfactionem
Christi.

Impugnatur
quoad
modum.

quidquid ipsa vult eidem dari : ergo nihil potest Deus Christo homini conferre propter eius actiones meritorias, quin

dignus sit, ut illud sibi conferatur, ac proinde nihil conferre potest superans ipsius dignitatem.

DISPUTATIO XVIII. AN CHRISTI SATISFACTIO HAB- VERIT OMNES CONDITIONES STRICTÆ iustitiæ commutativæ.

NUNC videndum, an in satisfactione Christi servantur omnes conditiones strictæ iustitiæ? Sex conditiones ad id exiguntur, scilicet, quod

fit ad alterum; quod non fiat ex bonis creditoris; quod exhibeatur ab offendentem; quod nequeat non acceptari; quod fiat ex aliis indebitis; quod non fiat ex acceptis ab ipsomet creditore.

SECTIO PRIMA.

De prima conditione iustitiæ commutativæ, seu satisfactionis ex illa, scilicet, ut fit ad alterum.

Hæc cō-
ditio vi-
detur de-
fuisse sa-
tisfa-
ctioni
Christi,
quia est
eadem
persona
cum Ver-
bo læssio.

1 SATISFACTIONEM ex iustitia debere esse ad alterum docuit Aristoteles 5. Ethicorum cap. 1. asserens eiusdem ad seipsum iustitiam esse non posse, & cap. 6. dicens eiusdem ad seipsum non esse iustitiam, nimirum, quia nemo seipsum lædit contra ius irrogando sibi iniuriā, quæ volenti inferri non potest. Hæc conditio videtur defuisse satisfactioni Christi, quia satisfactio ista exhibetur Deo, & Christus, qui satisfacit, Deus est: ergo non distinguitur satisfaciens ab eo, cui fit satisfactio. Nec sufficit, quod aliqui respondent, nempe Christum satisfecisse Patri, à quo realiter distinguitur: nam Christus satisfecit Patri, ut Deo, quia ut Deus læssus est per peccatum; quæ autem conveniunt Patri, ut Deo, communia sunt toti Trinitati. Christus ergo satisfecit Verbo, cum quo est eadē persona: ergo ista satisfactio non videtur fuisse ad alterum.

2 Verum non maior apparet difficultas in hac conditione, quam in alijs rebus, quæ sine vlla controversia Christo tribuuntur cum omni proprietate; sicut enim ratio naturalis docet eiusdem ad seipsum, nec iustitiam, nec iniustitiam esse; multo clarius eodem modo dictat neminem posse apud se mereri, seipsum orare, & adorare, sibi que ipsi proprie obedire. Cum ergo exploratum sit inter Catholicos Christum Dominum meruisse apud Deum, ipsumque orasse, & adorasse, Deoque obedisse, certum quoque debet esse proprie satisfecisse Deo pro peccatis hominum, ac proinde defectu huius conditionis non posse eius satisfactionem excludi à rigore iustitiæ.

3 P. Vazquez disp. 8. n. 8. docet ex hac parte potuisse Christum satisfacere ex rigore iustitiæ, si aliud non obest, nimirum, quia satisfactio Christi non solum tribuenda est Verbo suppositanti humanitatem, sed etiam ipsi humanitati, tanquam principio quod: Absolute tamen censet, ex alio capite defuisse hanc conditionem satisfactioni Christi, nempe, quia in bonis divinitatis, & humanitatis non est distinctio secundum valorem, quia valor totius provenit à Deo, cui est exhibenda satisfactio. Vnde hæc non est ad alterum.

4 Sed contra primo: quia, quod valor satisfactionis sumatur à divinitate, tanquam à forma significante, nequit tollere, quod satisfactio fiat alteri, si semel humanitas est principium, quod satisfaciens, nam humanitas non est Deus, ac proinde satisfacit alteri, dum satisfacit Deo: quare id non poterit impedire hanc primam conditionem, quidquid

Diluitur
dubitatio mul-
tis exem-
plis.

At (op-
ponit
Vazq.)
totus va-
lor satis-
factionis
est à
Deo.

quid sit, an impediatur secundam, nempe quod satisfactio ex iustitia non fiat ex bonis proprijs ipsius creditoris.

5 Contra secundo: nam sicut vere dicitur Christus obedisse Deo, Deumque adorasse; ita vere dicitur satisfecisse Deo pro hominibus. Christus autem non supponit pro humanitate; Nam Christus est Deus, & humanitas Deus non est. Deinde falsum est eam esse principium quod satisfactionis. Nam comparata ad Verbum, in quo subsistit, est veluti entis ens, ipsaque unio cum Verbo facit, ut iam non possint tribui ipsi, ut principio quod actiones ipsius; actiones enim sunt subsistentium; humanitas autem Christi simpliciter non subsistit: ut enim inquit D. Thomas 1. p. quæst. 29. art. 2. Illa subsistere dicimus, quæ non in alio, sed in se existunt. Humanitas autem existit in alio, & quidem infinite digniori, nempe in Christo, tanquam pars in toto, & in Verbo tanquam natura in supposito: ergo simpliciter non subsistit. Quod etiam docuit ipse P. Vazq. 3. p. disp. 3. 1. num. 19. Nam quod in alio quoquo modo est (inquit) quomodo dicitur per se esse? Ac proinde quomodo diceretur subsistere?

6 Omissa ergo hac solutione, respondeatur, sufficere distinctionem realem penes naturas ad satisfactionem ex rigore iustitiæ, sicut sufficit ad satisfactionem latè sumptam, ad orationem, & meritum iuxta omnes. Vnde Verbum quatenus subsistens in humanitate satisfecit sibi ipsi ut subsistenti in divinitate, seu Christus ut homo, sibi ipsi ut Deo. Ratio à priori est; quia ubi naturæ sunt distinctæ, unaquæque habet peculiarem voluntatem, libertatem, & dominium, atque ius distinctum, in quibus fundatur iustitia, & iniustitia: ac proinde invenitur, quod sufficit, ut altera natura sit rationabiliter invita ex operatione alterius, & ut una sit obligata non operari contra ius alterius.

7 Nec refert quod satisfaciens specificative sumptus non sit distinctus ab eo, cui exhibetur satisfactio. Nam sicut non sufficit ad iustitiam distinctio personarum, ubi natura est eadem, ut cernitur in divinis personis, inter quas proprie iustitia esse non potest: ita non obstat personæ identitas, si adsit naturarum distinctio. Aristoteles autem propterea ad iustitiam postulavit, quod sit ad alterum simpliciter, in quo importatur distinctio

suppositorum, quia ad iustitiam requiritur distinctio realis voluntatum, & libertatum, quæ iuxta ipsum, non agnoscuntur distinctio inter naturam, & suppositum, dari non poterat sine distinctione suppositorum: & iuxta omnes ex natura rei sine illa reperiri non potest. Absolute vero non postulat talis distinctio; sed sufficit distinctio moralis, quæ hinc intervenit propter physicam distinctionem inter humanam, & divinam naturam; Verbum namque ut subsistens in humanitate, moraliter est suppositum distinctum à seipso, ut subsistente in divinitate. Sic tutor, quia personam suam, & pupilli agit, moraliter est duplex suppositum, & quatenus representans personam pupilli, potest ex bonis ipsius sibi ipsi satisfacere ex rigore iustitiæ pro bonis eis proprijs, quæ intuitu pupilli consumpsit.

SECTIO SECUNDA.

De secunda conditione, nempe quod satisfactio non fiat ex bonis creditoris,

8 HANC conditionem requiri ad satisfactionem ex iustitia constans est, Nam si ego debeam centum Petro, quæ furto sublata consumpsi, & apud me in deposito habeam alia centum eiusdem Petri, non satisfaciam debito contracto per furtum, reddendo illa centum, quorum sum depositarius. Istam vero conditionem defuisse satisfactioni Christi, inde videtur suaderi, quod totus eius valor desumitur à divinitate, quæ per peccatum fuit offensa: ergo dum Christus satisfecit, satisfecit Deo creditori per ipsummet Deum creditorem: ergo non satisfecit ex rigore iustitiæ. Urgetur amplius dubitandi ratio; nam ille honor Deo accrescens ex operibus Christi erat sub dominio physico, & morali ipsius Dei, utpotè quid creatum, & contingens: ergo Christus satisfaciens per exhibitionem illius honoris, satisfaciebat ex bonis creditoris: ergo non ex rigore iustitiæ.

9 Respondent alii qui opera Christi, ut satisfactoria non fuisse sub dominio Dei, quia ut talia includunt dignitatem intrinsecam ipsius Verbi, quæ non erat sub dominio Dei. Verum hæc solutio inutilis est: primo, quia si obstat rigori satisfactionis, debitorem exhibere creditori valorem aliquem adæquatè distinctum à creditore, cuius ipse antecederet

Ratio dubitandi

Urgetur.

Quorum dā solutio.

Exploditur

Humanitas non est principium quod.

Ad iustitiam sufficit distinctio personarum, libertas superpositum idem sit.

At non sufficit distinctio suppositorum ubi natura eadem est.

denter erat Dominus, multo magis obstabit exhibere valorem in adæquate distinctum à creditore, cuius ipse propterea antecederet non erat Dominus, quia dominium supra se non habebat, minus enim potest fieri satisfactori per ipsummet creditorem, quam per aliquid distinctum ab ipso, cuius ipse dominus est. Secundo, quia absolute valor operum Christi fuit sub perfecto Dei dominio: et si enim Deus facere nequeat, ne existat dignitas Verbi secundum se, potest facere, ne existat, ut dignificans opera humanitatis, impediendo nimirum opera ipsa. Sic sanctificatio humanitatis est sub perfecto Dei dominio, licet ipsa sanctitas increata secundum se eadem non subiaceat.

Secundo.

Solutio
Suarij.

P. Suar. disp. 4. sect. 6. respondet, non esse contra rigorem satisfactionis, quod fiat ex bonis constitutis sub dominio creditoris, licet sit contra rigorem restitutionis, nimirum, quia hæc reparat damnum illatum creditori in rebus suis, satisfactio vero versatur in actibus ad iniuriæ recompensationem, ad quam non exigitur translatio dominij, sed exhibitio reverentiæ, æquivalentis pro iniuriæ priori, licet ad restitutionem requiratur dari aliquid creditori, quod non esset ante sub ipsius dominio.

Impugnatur à
P. Vazq.
& Lugo.

Hæc solutio à P. Vazq. impugnatur, & post ipsum à Card. de Lugo ex eo, quod satisfactio, quæ est actus iustitiæ, est vera restitutio, & solum differt ab alijs speciebus restitutionis, quod per illas reddatur pecunia, vel fama ablata, per hanc vero restituatur honor. Quare sicut ad restitutionem pecuniæ exigitur, pecuniam non esse antea sub perfecto dominio creditoris, ita ad satisfactionem honoris exigitur honorem, qui redditur, non esse antea sub pleno dominio creditoris, cum igitur Deo ita exhibeatur satisfactio opere ipso, ut eo solo compensetur iniuria ipsi facta, & non aliquo honore, aut fama inde profecta, & in ipsam actionem Deus dominium habeat, sequitur, nullam posse ei exhibere satisfactionem ex vera, & propria iustitia; sicut nec posset fieri restitutio famæ alicui per famam, quæ ex se esset sub dominio illius: omnis enim satisfactio, inquit Vazq. num. 49. in materia iustitiæ, sicut etiam quævis restitutio postulat, ut ille, qui restituit, tribuat aliquid alteri, quod ex se sub dominio illius non esset, sive is, qui restituit, illud à se ab

dicet, ut in bonis, quæ pecunia æstimantur, sive illud denuo efficiat, & gignat, ut cum verbis, & signis generat honorem, aut famam in alijs, in quibus antea eam deleverat.

Verum hæc non convincit doctrinam Eximij Doctoris. Et si enim aliquando satisfactio pro iniuria sit vera restitutio, nimirum illa, quæ reddit ad reparandum damnum illatum per iniuriam, satisfactio tamen in genere ab hoc præscindit, quia aliquando iniuria non relinquit damnum ab ipsamet distinctum, & quod per restitutionem reparari debeat, & talis est omnis iniuria facta Deo. Quamvis autem satisfactio, quæ simul est restitutio, deberet habere conditionem assignatam à P. Vazq. non tamen illam debet habere satisfactio pure talis. Satis enim est ad puram satisfactionem exhibere reverentiam, & humilitationem æquivalentem iniuriæ priori, ergo huic exhibitioni non obstat, quod satisfactio sit etiam sub dominio creditoris, non obstat defectus illius conditionis requisitæ à P. Vazq. ut Christus possit satisfacere ex rigore iustitiæ pro peccatis hominum.

Pro maiori autem intelligentia notandum est, restitutionem proprie sumptam locum non habere apud Deum. Et ratio est, quia restitutio tendit ad reparandum damnum per se verans post iniuriam, eiusque ablationem respicit, ut materiam. Quia sicut fuit iniuria damnum illud intulisse, ita est iniuria illud non auferre per restitutionem. Hoc autem damnum ex sua ratione debet esse malum illius, qui passus est iniuriam, ab illaque distinctum, idque quamvis nova culpa non intercedat. Non enim dumtaxat est malum Petri, quod per furtum spoliatur pecunijs in instante A. sed ipsa negatio peculiaris pecuniarum in instante B. est novum malum, & ad istud impediendum tendit restitutio. At respectu Dei nullum malum remanet distinctum à culpa, ea transacta, quod per restitutionem impediti debeat. Si enim nova culpa non adveniat, totum malum relictum est culpa præterita, & malum poenæ, malum autem poenæ non est malum Dei, cum, supposita culpa, sit Deo gloriosum, & ab ipso amatum, sed præcisè est malum illius, qui punitur. Unde restitutio locum habere nequit respectu Dei, sed pura satisfactio pro culpa præterita, quæ sola est malum Dei, non qui-

Vindicta.

Deo non
fit pro
prie re-
stitutio.

quidem tanquam damnosum, sed tanquam malum, & contemptivum Dei.

Obvia- tur instā- tia. 14 Quod si obieceris, posse hominem offendere Deum generando in mentibus aliorum pravam de Deo opinionem: tunc autem debere facere restitutionem. Respondeo nullum malum divinum ibi intercedere præter malum culpæ; nam error genitus in mentibus aliorum eatenus Deo displicet, quatenus illi displicet culpa, ex qua connaturaliter error ille dimanat, ea autem supposita, error non displicet nova displicentia, ac proinde non est novum malum divinum, ad quod impediendum obliget iustitia erga Deum: sed est malum proximi, qui iniuste, decipitur, ad quod impediendum obligat iustitia erga proximum. Ex his constat satisfactionem exhibitam Deo pro iniuria non esse restitutionem, ac proinde non obesse rigori iustitiæ, quod fiat ex bonis creditoris.

Dominiū cre- ditoris compo- nitur cū satisfactio- ne, si compo- natur cū dominio debito- ris. 15 Absolute nostra responsio fit, tunc ad satisfactionem ex iustitiâ requiri, quod non fiat ex bonis creditoris, quando huius dominium est impossibile cum dominio debitoris. Nihil autem obesse rigori iustitiæ, quod satisfactio fiat ex bonis constitutis sub dominio creditoris, si illa pariter propriè sine sub dominio ipsius satisfaciens. Ita ut nequeant poni, nisi pro nutu ipsius. At opera Christi satisfactoria pro peccatis ita erant sub dominio Dei, ut essent verissime sub dominio Christi, ut hominis. Ratio autem à priori est, quia sicut actum meum liberum esse sub dominio Dei, non tollit, quod ego sim vera causa illius, verusque dominus, & quidem vnice determinans ad existentiam illius, supposita in differentia proxima ad utranque: ita non tollit, quod ego per elicientiam illius merear apud Deum, & satisfaciâ pro iniuria illata (si aliud non obstat) me humiliando coram ipso.

Præclū- ditur re- plicā. 16 Nec etiam obest, valorem satisfactionis Christi provenire ab ipsa dignitate Dei creditoris: quia si hoc officeret satisfactioni, etiam officeret merito: non enim minus repugnat, quod quis constituatur merens per ipsummet præmiantem, quam satisfaciens per ipsummet, cui irrogavit iniuriam: ratio autem cur neutri officiat, est, quia dignitas Verbi ita per naturam est dignitas Dei offensi, ut per gratiam unionis sit verissime dignitas humanitatis assumptæ, quæ per illam constituitur suo modo

infinite digna, & æstimabilis. Vbi autem dignitas creditoris est etiam in re dignitas ipsius debitoris, ille optime potest solvere per opera, quorum valor præcipuè proveniat ab ipsomet creditore sibi intrinsece unito. Quamvis autem valor satisfactionis proveniat à creditore, est tamen simpliciter liber debitori, & constitutus sub ipsius dominio, quatenus liberum est ipsi ponere, vel non ponere actionem, quæ à dignitate infinita creditoris, quæ simul est dignitas ipsius satisfaciens, accipat valorem infinitum.

17 Ratio autem meo iudicio potissima, cur dominium Dei supra actus liberos voluntatis creatæ non tollat, quod hæc possit per illos ex iustitiâ satisfacere Deo pro iniuria, est, quia quamvis ratio ne illius dominij possit Deus pro libito suo impedire existentiam nostræ actionis liberæ independentem à nobis, non tamen inducere, cū sit de conceptu actionis nobis liberæ, ut non possit à Deo poni, nisi ex determinatione nostræ voluntatis, & pro nutu ipsius, & quamvis admittatur, impossibilem esse metaphysicè eventum, in quo non suppetant Deo media efficacia ad faciendum, ut voluntas nostra eliciat consensum liberum, hoc nihil refert, quia impossibile est, ut medium aliquod habeat efficaciam ad exprimendum à nobis consensum liberum, nisi ex ipsomet consensu, & dependentem ab illo, saltem ut prævisio per scientiam mediam. Vnde potestas Dei ad faciendum, ut re ipsa existat actio nobis libera, essentialiter dependet in operando à nostra voluntate: quia illa potestas solum est ad conferendum voluntati nostræ virtutem, & præparandum illi concursus: supposita autem virtute, & præparatione concursus facta per decretum indifferens, iam non est penes Dei dominium, & libertatem, quod ponatur actio satisfactoria potius, quam eius omissio, sed id vnice pendet à voluntate creatæ ut eligente, & determinante, licet non ut efficienti: ergo dominium Dei supra actiones liberas creature non tollit, quod voluntas creatæ possit per illas ex rigore iustitiæ satisfacere.

(*)

SECTIO TERTIA.

De alia conditione, quod satisfactio fiat ex proprijs, & non ex gratuito acceptis à creditore.

18 **H**ANC conditionem præcedentii annectimus, quia ex eisdem principijs nobis exponenda est. Eam autem esse necessariam ad satisfactionem ex rigore iustitiæ, sentiunt Capreolus, Caiet. Ferrara, Soto, & Ioannes de Medi apud P. Vazq. disp. 8. cap. 1. & passim posteriores Theologi: & probatur: nam si quia debitor non est solvendo, creditor misericordia motus tribueret ei, aut alteri pro eo summam argenti, ex qua integre pro se, vel alius pro eo solveret, non interveniret rigorosa satisfactio, & restitutio ex iustitia, sed potius quædam gratuita, & liberalis condonatio creditoris.

19 Hinc probari videtur satisfactionem Christi pro nobis ob defectum huius conditionis non fuisse ex iustitia, quia Christus satisfecit pro nobis, quatenus homo, ac proinde secundum humanitatem: hæc autem non satisfecit ex proprijs, sed ex gratuito acceptis à Deo creditore, & quidem eo fine, ut pro nobis satisfaceret; nam unionem hypostaticam, ex qua desumitur valor satisfactorius, omnino gratis accepit humanitas, & subinde auxilia, quibus indiguit ad eliciendam actionem satisfactoriam: non ergo satisfecit ex rigore iustitiæ.

20 Varie Doctores solvunt hanc difficultatem, ut defendant satisfactionem Christi fuisse ex toto rigore iustitiæ. Primo respondent aliqui, gratiam unionis fuisse factam humanitati, non autem Christo: istum autem, & non illam fuisse principium satisfaciens, ut quod iam vero Christum satisfecisse ex proprijs: quia valor satisfactionis sumebatur à propria excellentia suppositi divini terminantis humanitatem: auxilia autem necessaria, ut humanitas eliceret actionem satisfactoriam, erant debita Christo ob infinitam ipsius excellentiam.

21 Secundo respondent alij, tunc gratiam creditoris officere rigori iustitiæ, quando creditor dat debitori præteritum, quo solvat, cum pacto explicito, vel implicito, ut ex illo solvat: tunc enim gratia creditoris, non solum antecedit solutionem debiti: sed in illa imbitur, quia debitor non exhibet aliquid,

quod sit absolute suum, sed aliquid ipsius creditoris acceptum cum onere solvendi debitum. Aliter autem se rem habere, quando creditor dat sine tali pacto præteritum, unde debitor solvat, esto det eo fine, ut inde solvatur debitum: quia dictum præteritum datum sine eo onere sit proprium ipsius debitoris. Unde iam iste solvit ex suo, quia posset sine iniuria creditoris præteritum illud retinere: eiusque proinde solutio, licet supponat gratiam, non tamen includit. Iam vero licet humanitas gratuito acceperit à Deo unionem hypostaticam, eo fine, ut satisfaceret pro hominibus, non tamen cum onere sic satisfaciendi.

22 Alij aliter rem exponunt: ego in examinandis his solutionibus non immorabor. Ex dictis autem sect. præcedenti respondeo, satisfactionem Christi non deficere à rigore iustitiæ ex defectu huius conditionis, quia tunc solum obest satisfactioni ex iustitia, quod quis satisfaciatur ex gratuito acceptis à creditore, quando ex hoc infertur non satisfacere ex proprijs: iam vero Christus ut homo, esto satisfecerit ex gratuito acceptis, vere tamen satisfecit ex proprijs, quia licet operationes honestæ, quibus pro nobis satisfecit, sint absolute donum Dei, & gratia respectu humanitatis: sunt tamen vere constitutæ sub dominio humanitatis non minus, quam si illas eliceret ex viribus sibi congenitis.

23 Quare licet daremus humanitatem ipsam fuisse principium quod huius satisfactionis, adhuc defendi posset satisfecisse ex proprijs, quia satisfecit per operationes proprie constitutas sub dominio suo, quas pro libito potuisset omittere. Et quidem gratiam creditoris hic intervenientem, non impedire rigorem iustitiæ, vel inde suadet, quod gratia creditoris, quæ dirigitur ad faciendum debitorem perfecte dominum illorum bonorum, per quæ facienda est satisfactio, non potest impedire rigorem iustitiæ, cum tendat ad faciendum, ut debitor solvat de suo. At gratia collata à Deo creditore humanitati ad satisfaciendum pro peccatis nostris, eo dirigebatur, ut humanitas haberet in sua potestate, & dominio bona, unde satisfaceret: ergo illa gratia non impedivit satisfactionem ex iustitia.

24 Nec obstat dubitandi ratio, quippe, quæ ad summum probat, non potuisse humanitatem satisfacere formaliter

Dubitandi ratio.

1. Responsio.

2. Responsio.

Quid du
bitandi
ratio
evincat.

liter per ipsammet vnionem hypostaticā; non tamen probat non potuisse, ea mediante, lucrari, vnde satisfaceret: nimirum bene vtendo sanctitate increata sibi gratiose communicata, iste enim bonus vltus est infinite æstimabilis, & est sub perfecto dominio humanitatis, ac proinde habet, quidquid requiritur, vt sit prærium, quo illa solvat pro peccatis hominum, quare Deus conferens humanitati vnionem hypostaticam ex intentione redemptionis generis humani, se habet, vt creditor, qui conferret gratiose debitori pecuniā, qua ipse negotiaretur, & acquireret, vnde solveret totum debitum.

25 Nec refert discrimen hic adductum à P. Vazq. quod videlicet in negotiatione, & mercatura, quā quis facit ex pecunia, ipse est præcipuus Author lucri, pecunia autem gratis ab alio accepta, est quasi instrumentum ipsius: gratia autem collata humanitati, vel potius Deus per gratiam est præcipua causa illius lucri spiritualis, seu operationis. Non, inquam, refert: nam licet Deus in genere causæ efficientis sit præcipuus Author operis liberi boni, in genere tamen causæ eligentis, & determinantis, voluntas creata est causa principalis, immo vnica. Et sicut, quod De⁹ sit præcipuus Author, non tollit, quod voluntas creata sit vere domina illius actus, ita non tollit, quod vere solvat de suo.

SECTIO QVARTA.

De altera conditione, nempe, quod fiat ex non debitis alio titulo.

Dubitā-
di ratio.

16 **H**ANC conditionem esse necessariam ad satisfactionē ex iustitia docent communiter Theologi cum Anselmo lib. 2. cur Deus homo cap. 19. Nam si quis deberet Petro cētum ex mutuo, & centū ex emptione, non satisfaceret vtrique debito, reddendo centum. Propter defectum huius conditionis: arbitrantur non pauci Christi satisfactionem non fuisse ex iustitia, quia quidquid Christus poterat facere, quo mereretur, & satisfaceret pro nobis, totum debebat Deo alijs titulis.

1. Solu-
tio.

17 Ad hanc difficultatem varie respondent Authores defendentes satisfactionem Christi fuisse ex toto rigore iustitiæ. Quidam enim primo respondēt per opus finiti valoris non posse dissolvi duplex debitum, bene tamen per opus

infiniti valoris, quale est opus Christi. Sed hanc solutionem vt insufficientem merito rejicit P. Vazq. disp. 8. num. 79. quia quamvis vnum opus sit infiniti valoris, si tamen secundum totum illum valorem correspondet vni debito, non potest simul correspondere alteri opus infinitum, vbi debitum exigit solutionem infinitam.

18 Secundo responder P. Suarez disp. 4. sect. 6. §. *Respondetur primum* prædictam conditionem ita esse intelligendam, vt satisfactio non fiat ex alias debitis titulo iustitiæ, aut ex ijs, quæ exiguntur à creditore eo titulo: fieri tamen posse satisfactionem perfectam secundū rigorem iustitiæ ex debitis alio titulo, quam iustitiæ, nempe gratitudinis, obedientiæ, aut misericordiæ. Nam sæpe solvendo debitum iustitiæ implet homo præceptum, & posset simul verum, & formalem actum obedientiæ exercere, & misericordiæ, & gratitudinis, si necessitas, vel occasio se offerret. Redditque discrimen inter hæc duo: nam præsens conditio, quod satisfactio non fiat ex alias debitis, eatenus requiritur ad satisfactionem ex iustitia, quatenus in ea debet servari æqualitas. Obstat autē æqualitati satisfactionis, quod fiat ex alias debitis titulo iustitiæ. Nam quando duo debita iustitiæ concurrunt, non potest illis adæquari vnica solutio, cum vnumquodque postulet suam peculiarem solutionem: vnde quoties multiplantur debita iustitiæ, multiplicantur res ipsæ, quæ debentur, vt si debeam Petro decem ex mutuo, & decem ex emptione, iam debeo viginti. Econtra vero quod solvitur ex debito alterius virtutis, vt obedientiæ, misericordiæ, &c. Non impedit æqualitatem debiti iustitiæ, quia hæc debita sunt diversi generis, & vnūquodque potest esse simul cum alio in eadē re.

19 Hanc solutionem impugnant late P. Vazq. disp. 8. cap. 6. ostendens non posse fieri satisfactionem ex iustitia per opus alias debitum ex alia virtute, quamvis non debeatur ex iustitia. Nam si quis debeat centum loco sacro ex voto pure interno, & centum ex iniusta læsione rerum illius loci, non satisfaciet vtrique debito solvendo cētum, perinde, ac si prior obligatio fuisset ex iustitia.

20 Card. de Lugo disp. 4. num. 29. responder non esse contra satisfactionem ex iustitia, quod fiat per opus, quod posset exigere à creditore alio titulo, si defacto

Suarij
solutio.

Suarium
impug-
nat Vaz-
quez.

Aliæ duæ
solutiones.

facto non exigatur. Vnde ait propter defectum huius conditionis non esse excludendam satisfactionem Christi à rigore iustitiæ, quia nimirum licet eius opera possent exigi à Deo alio titulo, & tunc deberentur ex alio; defacto tamen non exiguntur, & per consequens non debentur, sed deberentur. Quam solutionem impugnat P. Alderete disp. 12. sect. 5. Vbi ipse respondet hanc conditionem non fuisse desideratam in satisfactione Christi, quia Deus ex pacto obligavit se ad non exigendum titulo supremi dominij proprietatis à Christo opera illa, quibus pro hominibus satisfecit: & ideo reliquisse locum, ut Christus per illa satisfaceret ex rigore iustitiæ; quod præstare non posset, si maneret in Deo ius ad exigenda illa opera titulo supremi dominij.

21 Ego his placitis examinandis non immoror: tantum assero tunc solum officere satisfactioni ex iustitia, quod opus, quod sit, sit debitum alio titulo, quando id est in causa ne sit æquale debito pro quo extinguendo offertur. Secus, si hoc non obstante, opus illud manet æquale debito extinguendo. Iam vero, quod opera Christi debeantur Deo alijs titulis, non tollit quod sint æqualia debito nostrorum peccatorum extinguendo. Quod adeo verum existimo, ut quamvis Deus, tanquam supremus Dominus proprietatis obligaret Christum ex iustitia ad sacrificandū illi propriam vitam, & Christus sic obligatus illam sacrificaret, adhuc posset per illius satisfactionem satisfacere pro peccatis hominum, quia per illam oblatam, ut pretium redemptionis nostre dignus esset accipere in præmiō redemptionem totius generis humani: unde si saltem ulterius accederet promissio, seu pactum ex parte Dei ipsum obligans ex iustitia ad acceptandam illam Christi satisfactionem, hic satisfaceret ex iustitia pro peccatis hominum, quia nimirum solveret pretium æquale obligans Deum ex iustitia ad remittendum hominibus peccata. Ratio autem à priori est, quia satisfactio ista est per modum meriti: non impedit autem rationem meriti, quod opus sit alias debitum: nam homo potest constitui dignus præmio, per hoc quod muneri suo satisfaciat, & propriā adimpleat obligationem, alioqui non mereremur per opera præcepta.

22 Quod si dicas hoc non esse admittere in satisfactione Christi rigo-

rem satisfactionis, sed solum rigorem meriti, atque hac ratione rigorem iustitiæ non propriæ, sed generalis ei tribuere, quatenus satisfactio eius apud Deum perfecte condigna fuit tanta redemptione, nec vlla indiguit ipsius Dei condonatione, & favore: id totum admittit Pater Vazq. qui est præcipuus Author sententiæ negantis satisfactionem Christi fuisse ex rigore iustitiæ. Respondeo cum P. Suar. qui est præcipuus Author sententiæ affirmantis, rigorem illum meriti in presenti materia sufficere ad rigorem iustitiæ, saltem si accedat ex parte Dei promissio antecedens, ipsum obligans ex iustitia ad liberandum genus humanum à servitute peccati, sub conditione, quod Christus in pretium offerat vitam suam, & Passionem.

Præcluditur quædam evasio.

SECTIO QUINTA.

De alijs duabus conditionibus satisfactionis ex iustitia.

23 QUINTA conditio ordine satisfactionis est, quod satisfactio ex iustitia exhibeatur ab ipso met debitore personaliter. Hanc autem conditionem ponunt aliqui ex antiquis, eamque defendit Card. de Lugo disp. 4. sect. 2. qui consequenter docet propter defectum huius conditionis defecisse satisfactionem Christi à rigore iustitiæ.

24 Sed nobis dicendum est cum Eximio Doctore disp. 6. sect. 4. initio, eam conditionem non requiri ad satisfactionem ex iustitia, quia licet creditor habeat ius ad exigendam satisfactionem ab ipso met iniuriante, iustitia tamen commutativa hoc non exposcit, utpote quæ solum attendit ad æqualitatem inter id, quod redditur, & id, quod ablatum est, & solum postulat ne aliqua pars debiti gratis, & sine solutione condonetur. Verum quidem est antecedenter desiderari aliquam gratiam creditoris, nempe, quod contentus sit, ut sibi offeratur satisfactio ab alio, loco debitoris. Hæc tamen gratia antecedens non impedit rigorem iustitiæ. Quod probari potest exemplo: nam si mihi furripias equum valentem centum, illumque nolis reddere, paratus dare pretium summum pro illo, & ego consentiam huic commutationis, & malim pretium, quam equum restituere, satisfacies ex iustitia restituendo centum, licet

Potest aliter satisfacere ex iustitia pro oblatiusculâ pā.

cer ego habeam ius, ut mihi equus in specie restituatur, & me invito, nequeat iuste detineri: ex quo tamen malui, ut prætium mihi redderetur, iustitia iam non postulat, ut equus mihi reddatur, sed fit satis reddendo prætium, pariter ergo in nostro casu, &c.

25. Ultima conditio est, quod satisfactio ex iustitia non possit non acceptari à Creditore, eo quod debeat extinguere ius illius etiam invito, & nolentis. Hanc conditionem requiri ad satisfaciendum ex iustitia, & ob illius defectum, satisfactionem Christi non fuisse ex iustitia pugnacissime defendit Pater Vazq. disp. 9. cap. 2. & 3. Et probatur, quia satisfactio ex iustitia adæquare debet omnem obligationem, & debitum iustitiæ, ac proinde ponere totam æqualitatem, quam iustitia procurat: si autem totam ponit, profecto seipsa extinguit debitum: nam posita omnimoda æqualitatem, nullum ius manet in creditore, cum omne ipsius ius oriatur ex aliqua inæqualitate.

26. Nobis dicendum est cum P. Suar. disp. 4. sect. 5. §. *In hac re*, & duobus sequentibus, ad hoc ut quis satisfaciatur ex iustitia pro iniuria, opus esse, ut nulla alia satisfactio similis ab eo exigí possit, siue hoc præveniat ex natura ipsius satisfactionis, quæ independenter ab omni pacto per seipsam formaliter extinguit ius creditoris, ut dum homo homini condigne satisfacit pro iniuria, quam ei intulit; siue proveniat ex pacto antecedenti, vi cuius creditor se obligavit ad condonandam iniuriam offensori, sub conditione, quod alius pro illo exhibeat satisfactionem æqualem iniuriæ, Deus autem necessario acceptavit satisfactionem Christi pro nobis necessitate proveniente, vel à voluntate Christi efficaciter applicante satisfactionem pro nobis, & sua infinita excellentia necessitate Deum ad illam acceptandam, ut quidam volunt, vel à pacto, seu promissione divi-

na, qua Deus admisit Christum, ut fidei iussorem hominum, & se obligavit ad liberandum genus humanum à captivitate peccati sub conditione, quod ille pro nobis mereretur.

27. Vbi nota satisfactionem omnino æqualem iniuriæ, si exhibeatur ab ipso met offensore, extinguere formaliter ius creditoris ad exigendam similem satisfactionem independenter ab omni pacto, & consensu ipsius creditoris, si vero non exhibeatur ab ipso met, sed ab alio loco illius, licet ex se sit æqualis, & in actu primo sufficiens, non tamen esse efficacem in actu secundo independenter à consensu creditoris, quia cum ipse habeat ius ad exigendam satisfactionem ab ipso met offensore determinate; non potest per satisfactionem alterius hoc iure privari, nisi ipse libere consentiat, quod aliis pro offensore satisfaciatur: hic tamen consensus non impedit satisfactionem ex iustitia, quia non impedit omnimodam æqualitatem inter solutionem, & debitum, ut supra explicatum est.

28. Adde satisfactionem, & solutionem factam à fideiussore, vel capite morali debitoris. (qualis est Christus respectu hominum) moraliter fieri ab ipso met debitore: faciunt enim ambo moraliter unum, ut procurator, & principalis, tutor, & pupillus, curator, & minor.

19. Quæ in hac disp. diximus probant, satisfactionem Christi fuisse ex rigore iustitiæ, si ei non desit altera conditio, quam communiter exigunt Authores, nempe, quod Deus illam acceptaverit obligatus ex iustitia. De qua agendum disp. sequenti, quia celebrem continet difficultatem. Vbi etiam decernemus, an id reipsa fuerit necessarium, ut Christus dicatur satisfecisse pro nobis ex rigore iustitiæ.

(***)

DISPUTATIO XIX.

AN DEVS PER SATISFACTIONEM

CHRISTI FVERIT OBLIGATVS EX IVSTITIA

stricta ad remissionem peccati?

SEV an Deus acceptaverit obligatus ex stricta iustitia. Si Deus sit capax obligationis ex stricta iustitia non erit dubium, quod ex illa defacto acceptaverit satisfactionem Christi; si enim alicui creatura potuit se obligare, maxime Christo, ut homini. Si autem potuit, profecto ita prestitit, cum id indicent Sacre Paginae testimonia, quae si possunt, debent in proprio sensu exponi. Tota ergo difficultas revocatur ad possibilitatem huius obligationis.

SECTIO PRIMA.

Sensus questionis, & Authorum placita.

IUSTITIA latissime sumpta accipitur pro quacunque virtute constituyente aequalitatem cum regula rationis. Secundo minus late pro omni virtute ad alterum, quae scilicet constituit aequalitatem cum regula rationis in ordine ad alium, quo pacto comprehendit religionem, gratitudinem, obedientiam, pietatem, & similes. Terrio strictissime, ac proprie pro virtute constituyente aequalitatem alteri debitam ratione iuris quod habet ad illam, tanquam ad rem suam eo rigore, ut si tali iuri non fiat satis irrogatur iniuria ei. Non est dubium Deum acceptasse satisfactionem Christi ex aliqua iustitia, seu ex aliqua virtute, quae iustitia dicatur, saltem late. Controversia est, an illam acceptaverit ex stricta iustitia, cuius munus est reddere unicuique ius suum, seu rem illam, ad quam habet strictum ius, & quod sine iniuria contemni nequeat.

2 In hac controversia acriter contentione inter se pugnant. Eximius Doctor, P. Suar. & P. Vazq. iste totis viribus contendit propriam, & strictam iustitiam imperfectionem impor-

tare in suo conceptu essentiali, ac proinde à Deo relegandam. Ita docuit 1. p. disput. 85. & 86. & 1. 2. disput. 223. & 3. part. tom. 1. disput. 7. & duobus sequentibus, item toto 4. quæst. 85. articul. 3. dub. vni; ideo autem toties hanc questionem agitavit, quia novis argumentis Patris Suar. cogebatur de novo in arenam descendere.

3 At Eximius Doctor contra arbitratur propriam, & strictam iustitiam in suo conceptu essentiali ab omni imperfectione præcindere, ac proinde Deo competere. Ita primo docui tomo 1. in 3. part. disput. 4. sect. 5. & 6. Deinde in speciali opusculo de iustitia Dei: & in opusculo de libertate divina disput. 2. sect. 2. Et demum lib. 12. de gratia cap. 30. Utrique profè adducit plurimos ex antiquis, & ex modernis: utrumque ducem sequuntur strenui milites: Eximium Doctorem Bellarminus Valentia, Ragusa, Azor, Salas, Albertinus, Rebel, Granad, Tanner, Ruiz, Petr. Hurt. Rayn. Fasselus Alderete, Anton. Perez, Arriaga, & alij, quam sententiam communiter tuetur Thomistæ: Patrem Vazquez sequuntur Molina, Lessius, Torres, Coninch, Beccanus, Gaspar Hurtad. Meracius, Thom. Sanchez Cardinalis de Lugo, Bernal, & alij.

4 P. Ripalda disp. 83. sect. 3. media incedit via asserens, Deum non posse obligare ex iustitia suam potestatem moralem absolutam consulente bono excellentiæ divinæ, posse tamen obligare ex iustitia suam potestatem moralem ordinariam, & rebus creatis connaturalē, consulente bono creaturarum, tam privato, quam communi. Prior potestas est, quia Deo nullis adstrictis legibus, & exigentijs creaturarum operatur supra earum exigentias pro arbitrio, & bono supremæ excellentiæ. Posterior potestas, quia iuxta creaturarum exigentiam operatur consulens ipsorum bono, quare sicut omnes Theologi

Sententia
P. Suar.

Ripalda
media
via incedit.

logi distinguunt in Deo duplicem potestatem physicam, aliam naturalem, & ordinariam, qua quid sit iuxta exigentiam naturæ creatæ, nullam inferens ipsi vim; aliam omnino absolutam, & supernaturalem, qua agit supra leges, & exigentiam physicam naturæ, & plerumque contra illam, rebus creatis inferens vim: sic iste Author distinguit duplicem potestatem moralem utendi rebus creatis, aliam ipsis connaturalem, & ordinariam, qua iuxta exigentiam moralem, & iuxta creaturæ rationalis utitur rebus creatis: aliam absolutam, & supremam, quia supra exigentiam moralem, & iuxta creaturæ rationalis pro iure, & bono suæ excellentiæ de rebus creatis disponit; asserit ergo Deum non posse obligare ex iustitia hanc potestatem, posse vero illam.

SECTIO SECUNDA.

Impugnatur sententia P. Ripaldæ.

1. Argumentum
contra
Ripald.

SENTENTIA huius Doctoris nuper expositam sic impugno. Quia implicat Deum obligare ex iustitia suam potestatem ordinariam tribuendo verum ius creaturæ, quin obliget suam potestatem absolutam; nam si creatura habet strictum ius morale, ut Deus tribuat rem promissam: ergo hic nulla potestate potest illam sine iniuria negare. Nam si Deus non obstante promissione, habet aliquam veram potestatem negandi citra iniuriam rem promissam, profecto vi illius promissionis non se obligavit simpliciter, & absolute ad conferendam rem illam, ac proinde creatura non habet verum ius adversus illum: quomodo enim ego habeam verum ius, ut mihi Petrus aliquid concedat pro aliquo casu, si relate ad eundem Petrus habet veram potestatem negandi mihi rem illam citra iniuriam?

2. Argumentum.

6. Contra secundo, quia obligationem ex iustitia colligit hic Author sect. 7. ex illo Apostoli: *Non enim iniustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri*; & ex alijs similibus, in quibus si obligatio iustitiæ continetur, profecto ea est talis, ut redat iustos omnino securos retributionis futuræ, & vi cuius possint absolute pronunciare Deum fore iniustum, si ipsis in gratia deceden-

tibus negaret coronam meritorum, huiusmodi autem obligatio talis debet esse, ut nulla potentia possit citra iniuriam violari: alioqui posset Deus sine ulla iniustitia illorum operum oblivisci.

7. Contra tertio: nam potentia ordinaria est illa, qua Deus operatur attendendo ad rerum exigentiam, & non supra, vel contra illas: implicat autem, ut Deus libere obliget ex iustitia, vel ex fidelitate ad aliquid faciendū hanc potestatem ordinariam, ut ratione distinctam ab absoluta. Nam Deum sic obligare suam potestatem ordinariam ad aliquid faciendum est Deum sibi imponere obligationem moralem, ac proinde necessitatem metaphysicam non omittendi rem illam utendo potentia ordinaria; est autem chymarica huiusmodi obligatio, cum antecederet ad illam sit metaphysice impossibile, ut Deus emittat productionem illius rei, utendo potentia ordinaria; siquidem omisio rei debitæ essentialiter est usus potestatis absolutæ. Quis autem non videat Deum non posse libere imponere sibi obligationem moralem non omittendi rem illam, ad quam non omittendam ante omne decretum liberum, erat ipse metaphysice necessitatus. Quare obligatio illa moralis debet ligare potentiam absolutam imponendo illi obligationem ad non impediendum id, quod ut Author naturæ, & secundum potentiam ordinariam tenetur facere, seu id, quod exigunt naturæ rerum. Quia si potentiam absolutam non ligat, nullam re ipsa imponit necessitatem: & solum hic Author ultimatè asserit, non posse Deum negare aliquid ex natura rei debitum, nisi utendo potentia absoluta. Hoc autem verissimum est independentem ab omni obligatione morali; quam Deus sibi libere imponat: nihil ergo re ipsa dicit hic Author, si obligatio ex iustitia non ligat potestatem absolutam.

8. Sed oppones ex eodem: Prætor, & Respublica potest ex contractu obligare civis potestatem privatam, qua prospicit bonis particularium, & non altam, & publicam, qua prospicit bonum commune. Ergo pariter poterit Deus obligare potestatem ordinariam, quin obliget potestatem absolutam. Concesso antecedenti, neganda est consequentia: nam illa obligatio Prætoris ipsum ligat ex iustitia ad non utendum bonis illis, de quibus contrahit cum cive

3. Argumentum.

Deus nō potest obligare suam potentiam ordinariam ad aliquid faciendum.

Occurritur objectioni factæ à Ripalda.

cive in utilitatem propriam vel alterius particularis; licet maneat cum iure ad utendum illis bonis in favorem boni communis, si necessitas hoc exposcat, in quo nulla est contradictio: quia Prætor antecederet ad illam obligationem poterat uti illis bonis incommodum proprium, vel alterius personæ particularis, & post illam iam non potest. At in nostro casu aperta est contradictio in eo, quod ligetur potentia ordinaria, quin ligetur absoluta.

9 Nam vi illius obligationis interdicat sibi Deus usum denegandi rem debitam ex natura rei, quem usum posset habere, seclusa illa obligatione: usus autem denegandi rem ex natura rei debitam est formalissime usus potestatis absoluta: ergo per illam obligationem interdicat sibi Deus usum potestatis absolute: hanc ergo ligat obligatio illa. Et ratio à priori est, quia omnis obligatio ex iustitia ad aliquid faciendum ligat potestatem aliquam, quæ antecederet datur ad illud non faciendum: omnis autem potestas antecedens Dei ad non faciendum id, quod est rerum naturis consentaneum, & debitum, est formalissime potestas absoluta: ergo omnis obligatio ex iustitia quam Deus sibi imponit ad faciendum id, quod est naturis rerum consentaneum, & debitum, ligat potentiam absolutam

SECTIO TERTIA.

An obligatio ex iustitia lædat Dei dominium?

10 **P**ATER Ripalda sect. 5. ex perfectione divini dominij probat, non posse Deum obligare suam potestatem absolutam ex iustitia, & huic fundamento insistant Recentiores negantes hanc obligationem. Nam ea supposita, non haberet Deus potestatem denegandi rem creaturæ, cui se obligavit: hoc ipso non maneret cum dominio absoluto eius boni, quod promissit: nam dominus absolutus rerum potest citra iniuriam alterius de rebus suis disponere: cui enim iniuriam irrogat, qui utitur iure suo, & dominio rerum suarum? Ergo repugnat Deo obligatio ex iustitia.

11 Pater Suarez tractat breviter hanc difficultatem eo cap. 30. numer. 40. ad illamque respondet per

hanc obligationem non lædi divinum dominium, sicut nec læditur, per obligationem fidelitatis, vel sicut non minuitur libertas Dei per immutabilitatem sui decreti: ad hanc enim immutabilitatem pertinet hæc obligatio, nam quia promissit, & sic promissit, seipsum negare non potest, & implendo promissum, suam voluntatem maxime implet, & sua potestate utitur, prout vult. Vnde potestatem integram retinet, non vult autem aliter ea uti, nec unquam vult, quia ita, & sub tali conditione, & ratione, ac honestate decrevit. Hæc ille.

12 Sed contra hanc solutionem urget non levis difficultas. Nam Deus per suam promissionem nequit à se abdicare dominium perfectissimum, quod pollet in ordine ad negandum homini decedenti in gratia gloriam sine iniuria; cum hoc dominium sit Deo essenziale: ergo licet per promissionem sit physice ligata potestas, & iam simpliciter in sensu composito ipsius nequeat Deus denegare gloriam; tamen si per impossibile coexisteret denegatio gloriæ cum ea promissione, non propterea foret iniuriosa homini: ac proinde promissio Dei potest quidem reddere impossibilem negationem gloriæ, non tamen iniuriosam homini, quia adhuc in hypotesi, quod negatio gloriæ coniungeretur cum promissione, oriretur à perfectissimo Dei dominio, quia oriretur à divina voluntate identificata secum virtualiter illud dominium: ergo oriretur à perfectissima potestate denegandi gloriam sine iniuria hominis, at denegatio gloriæ orta ab hac potestate, nequit esse iniuriosa homini: ergo in illa hypotesi denegatio gloriæ non foret iniuriosa homini.

13 Quod hac paritate confirmatur: nam licet voluntas nostra de se proxime expedita ad amorem, & odium, per positionem amoris excludat odium, si tamen per impossibile simul cum amore poneret odium, istud in illa hypotesi existeret libere, nimirum, quia oriretur à potentia proxime indifferenti ad odio habendum, vel non odio habendum, & idem est odium existeret libere, ac oriri ab illa indifferentia. Ergo similiter licet Deus per promissionem gloriæ essentialiter excludat eius denegationem, ipsamque reddat impossibilem in sensu composito promissionis, si tamen per impossibile illa denegatio coexisteret

P2

cum

Solutio
P. Suarez

Contra
Suarez. arguitur:
quia Deus nequit à se abdicare perfectissimum dominium, quod pollet, pro promissione ne aliquæ

Ratio
dubitandi.

cum promissione, non propterea foret iniuriola homini, quia adhuc oriretur à potestate Dei denegandi gloriam sine iniuria; à qua potestate debet illa denegatio denominari non iniuriola, non minus, quam à potestate proxima indifferenti debet odium coexistens cum amore denominari liberum.

Doctrina
Suarij in
statuatur
1. per in
stantiā.

14 Potest tamen hæc obiectio, doctrinam Eximij Doctoris impugnans, sufficienter solvi; & in primis instatur in obligatione fidelitatis. Nam sicut ad perfectum Dei dominium supra gloriam spectat posse illam denegare homini citra iniuriam illius, ita posse denegare citra omnem culpam, & imperfectionem ipsius Dei: at quamvis hoc secundum spectet ad perfectionem divini domini, nihilominus cum eo componitur, quod si per impossibile denegaret, supposita promissione, denegaret cum culpa, & imperfectione, nimirum cum vitio infidelitatis: ergo quamvis illud primum spectet ad perfectum Dei dominium, cum eo componitur, quod si per impossibile denegaret gloriam supposita promissione, denegaret cum iniuria hominis, seu cum peccato iniustitiæ.

Diluitur
obiectio
facta
contra
doctrinā
Suar.

15 Ad obiectionem ergo responderi potest, denegationem gloriæ cōpossibilem cum promissione non esse exercitium illius potestatis antecedentis, quam Deus habet ad negandam gloriam homini sine iniuria illius; quia Deus non habet hanc potestatem in ordine ad eventum, in quo promississet gloriam, & in ordine ad denegationem cōpossibilem cum tali promissione: sicut non habet relate ad illum eventum potestatem denegandi sine infidelitate. Vnde in eventu, in quo per impossibile coniungeretur denegatio gloriæ cum promissione illius, talis denegatio non denominaretur iusta ab illa potestate antecedenti denegandi gloriā sine iniuria, siquidem illa respicit ut exercitium suum denegationem gloriæ impossibilem cum promissione, & eam dumtaxat denominat iustam: unde per hoc præcisè, quod aliqua denegatio gloriæ supponatur coexistens cum promissione, iam supponitur incapax denominari iusta ab illa potestate antecedenti.

16 Similiter ad confirmationem dici valet, odium in illo eventu non denominatum iri liberum; nam in

differentia illa antecedens, est potestas ad amorem, vel odium essentialiter incompatible cum ipso: nam potestas ad amorem, & odium inter se cōpossibilia non est indifferentia ad amandum, vel odio habendum; siquidem omnis indifferentia libertatis ad duo extrema, est potestas electiva inter illa, ac proinde ea respicit, ut exercitia inter se incompatible. Quare hoc ipso, quod fingatur, odium coexistere cum amore, supponitur non adesse in actu primo libertatem ad eligendum immediate inter amorem, & odium, à qua possit istud denominari liberum in actu secundo.

17 Solutionem Patris Suar. sequuntur Recentiores Thomistæ, qui ad difficultatem præsentem initio sectionis propositam respondent, de ratione supremi domini esse quidem facultatem absolutam, & antecedentem utendi re sua in quoscunque vius absque iniuria alterius, non tamen facultatem consequentem, & ab omni libera suppositione expeditam: nam sicut suprema libertas non excludit necessitatem ex suppositione, sed solum necessitatem absolutam, & antecedentem, ita supremum dominium non excludit obligationem ex suppositione, sed solum antecedentem, & absolutam. Ac proinde respondent non esse contra dominium Dei, quod supposita promissione onerosa, & purificata conditione, non possit Deus potentia consequenti, & in sensu composito promissionis denegare rem promissam sine iniuria alterius, quia potest absolute, & potentia antecedenti, atque in sensu diviso promissionis.

18 Sed contra hanc ipsam solutionem nova urget difficultas, quia ex illa sequitur Angelum, vel hominem promittentem rem alteri, vel donantem, quamvis, supposita promissione, eiusque acceptance, nequeat rem illam retinere absque iniuria alterius, adhuc tamen manere cum perfecto dominio illius, quia tota illa impotentia est consequens exercitium suæ libertatis, nempe liberam promissionem, vel donationem. Sequela autem est falsa: quia postquam Angelus, vel homo rem suam alienavit per promissionem, vel donationem, iam non habet dominium illius, sicut habebat ante promissionem, & donationem, quia in creatis nequit dominium eiusdem rei perfectum, & in solidum esse apud

Pariter,
& confite-
mario
enervatur.

Suario
adheret
Thomistæ
Recentioribus.

Nova contra
solutionem
difficultas.

apud duos: sicut ergo in hoc casu tollitur dominium, quamvis impotentia utendi sine iniuria, sit consequens; pariter continget in Deo, si per promissionem confertur creaturæ verum ius adversus ipsum Deum. Et ratio à priori videtur esse, quia licet non sit contra perfectionem dominij, quod usus aliquis antecederet possibilis reddatur consequenter impossibilis per usum oppositum; videtur tamen esse contra illam, quod usus aliquis reddatur impossibilis titulo iniuriæ irrogandæ alteri: unde usus dominij, qui facit, ut usus oppositus sit deinceps iniurius alteri, videtur perimere dominium, illudque transferre in alterum.

Alia RR.
solutio.

19 Propter hanc difficultatem aliqui Recentiores, quos suppresso nomine laudant Cardinalis de Lugo, & Ripalda, parum fidentes solutioni traditæ à Patre Suarez ad alias confugere. Quidam ergo dixerunt, ideo Deum manere perfecte dominum rei promissæ, supposita promissione onerosa obligante ipsum ex iustitia, quamvis iam sine iniuria nequeat rem promissam denegare; quia ex hac suppositione denegatio illa est usus Deo metaphysice impossibilis. Etsi autem sit de ratione dominij perfecti supra rem aliquam, quod possit illam dominus denegare citra iniuriam alterius pro omni eventu possibili, non esse tamen de ratione illius, quod possit eam denegare sine iniuria pro eventu impossibili; quia non pertinet ad perfectionem dominij extendi ad casus chymæricos. Ex quo conficitur hominem, qui supposita promissione obligante ex iustitia, nequit denegare rem promissam, iam non manere perfecte dominum illius, sicut a ntea, quia nimirum, non obstante promissione, homo absolute potest denegare rem promissam: est autem contra dominium, quod usus rei absolute possibilis Domino, sit iniurius alteri.

Impugnatur I.

Verum dominium extendi ad usum rei sub aliqua conditione non propterea foret iniustus: ergo licet non sit contra dominium Dei, quod non extendatur ad usum simpliciter, & absolute impossibilem; poterit tamen esse

contra illud, quod non extendatur ad usum impossibilem ex suppositione; absolute tamen possibilem.

Impugnatur 2.

21 Contra secundo: nam etsi Angelus supponatur esse inflexibilis, ut volunt Thomistæ, quin scilicet possit unquam amplecti oppositum eius, quod semel elegit; nihilominus poterit promittendo alteri rem aliquam suam cum vero proposito adimplendi promissum, abdicare à se dominium rei illius. Et tamen ex hac suppositione maneret cum potestate utendi sine iniuria re illa promissa pro omni libito sibi possibili: quidem libitum denegandi rem iam non foret ei absolute possibile: ergo in genere non sufficit ad perfectum dominium, quod usus, qui supposita promissione, est possibilis promittenti, non sit iniurius alteri; si tamen usus contradictorius foret iniurius casu, quo existeret ex illa conditione: ergo non sufficit ad perfectum dominium Dei, quod nullus usus illi absolute possibilis post promissionem sit iniurius alteri, si tamen usus contradictorius foret iniurius casu, quo existeret ex illa suppositione.

22 Secundo respondent, ut refert Pater Ripalda, graves, & illustres Recentiores, posse Deum absque detrimento sui dominij, manere obligatum ex iustitia homini, quia non repugnat dominium gloriæ esse apud Deum pro tota æternitate, & simul esse apud hominem vi promissionis divinæ, quoniam inter homines potest dominium eiusdem rei insolidum esse apud duos pro vno instante temporis: nam in instante, quo Petrus donat pallium suum Paulo, habet perfectum illius dominium, quia antecederet ad donationem potest in illo instante disponere de pallio pro libito suo absque iniuria alterius, & in eodem instante Paulus ex vi donationis sibi factæ acquirit dominium in pallium, quia iam ex suppositione in illo instante potest disponere pro libito suo de pallio illo absque iniuria alterius. Transacto autem instante donationis, iam dominium pallij non est apud Petrum, quia iam non potest disponere de illo sine iniuria Pauli.

Alia ite
RR. solutio.

23 Hinc inferunt, posse dominium gloriæ esse insolidum penes Deum, non solum pro vno instante, sed pro tota æternitate, nimirum, quia voluntas Dei conferens homini ius in gloriam, durat indivisibiliter per totam æternitatem.

Dominium rei insolidum penes duos.

æternitatem, & se habet relate ad illam sicut voluntas Petri donantis pallium, se habet relate ad primum instans, in quo concipitur, quia per totam æternitatem illa Dei volitio est immediate libera, non minus, quam volitio Petri pro primo instante. Vnde sicut dominium Petri donantis pallium Paulo, non repugnat in illo primo instante cum dominio Pauli, quamvis in illo instante obligetur Paulo ad non negandum illi pallium sine iniuria: ita dominium Dei promittentis, & donantis gloriam homini non repugnabit cum dominio hominis, quamvis obligetur per æternitatem ad non negandam homini gloriam sine iniuria.

24 Si autem ab his Authoribus quæras, cur dominium eiusdem pallij possit esse pro primo instante apud Petrum, & Paulum, non autem prosequentibus? Responden causam esse, quia pro primo instante, quando Petrus dat dominium, & Paulus illud recipit, nequit vnus libitum repugnare libito alterius, cum donator velit, vt donatarius utatur pallio pro libito suo. Quare ratio cessat in sequentibus instantibus, in quibus donator potest voluntatem mutare. Deus autem cum eandem volitionem libere exerceat per totam æternitatem, ita confert alteri dominium rei suæ, vt simul illud semper retineat.

25 Contra hanc solutionem multa opponi possunt. Primum sit Petrum non posse in instante A. habere dominium pallij, & illud transferre in Paulum pro eodem instante, sed solum posse in A. transferre dominium pro B. quia Petrus donans pallium Paulo, abdicat à se dominium illius, & consequenter privat se dominio illo, quo antea potiebatur; implicatorium autem est, vt instante A. hoc præstet pro A. quia tunc pro priori ad donationem videt rem esse suam, vultque se exuere dominio illius, & illo induere Paulum: non potest autem id præstare in A. pro A. quemadmodum sit ipse sit indutus pallio in instante A. non potest ex hac suppositione velle illud exuere pro eodem, sed potest in instante A. velle exuere pallium pro B. & vt illud tunc induat Paulus, & quamvis Petrus in A. possit promittere pallium Paulo, & iste possit tunc promissionem acceptare: hinc non fit Paulum ex instante A. esse iam dominum pallij, quia videlicet Petrus illud

tunc promittens, & volens transferre eius dominium in Paulum, non vult in A. pro A. sed in A. pro B. quia alioqui veller duo cōtradiētoria. Vnde licet promissio acceptata à Paulo in A. pariat ei dominium pallij, non tamen tunc, sed in instante sequenti.

26 Secundo opponi potest: quia esto admittatur dominium pallij esse tunc apud vtrumque, apud neutrum tamen est perfectum, & in solidum: ac proinde hac paritate non potest probari dominium perfectum gloriæ esse apud Deum, & apud hominem. Nam qui in aliquo instante est perfecte dominus rei, nequit inferre iniuriam alteri per aliquem usum illius rei sibi possibilem in illo instante. At Petrus donans Paulo dominium pallij in instante A. potest inferre iniuriam Paulo per aliquem usum pallij sibi possibilem in illo instante: & similiter Paulus Petro: ergo neuter est in illo instante perfecte dominus pallij.

27 Probatur minor quoad Petrum; nam hæc duo recte cohærent, nempe Petrum velle dare Paulo dominium pallij in instante A. & tamen nolle tradere ipsum pallium; sicut recte Velle cohærent Petrum se obligare per velle ad aliquid faciendum, & tamen nolle rem promissam exequi, quia aliud est velle se obligare ad rem exequendam, aliud velle illam exequi. Petrus non est ergo donans dominium pallij potest pro posteriore naturæ ad donationem habere voluntatem retinendi pallium. Hæc autem voluntas est iniuriōsa Paulo: ergo Petrus potest tunc inferre iniuriam Paulo. Deinde probatur minor quoad Paulum, nam iste potuit in instante donationis pro priori ad illam contrectare pallium invito Petro: ergo potuit iniuriam illi inferre in usu pallij.

28 Quare falsum est, quod Authores illius solutionis dicebant, nempe pro instante donationis dominij non posse libitum vnus hominis discordare à libito alterius. Falsa rursus est ratio, qua ad id ducebantur: nam esto is, qui transfert dominium pallij in alterum, hoc ipso velit, vt alius ex hac suppositione sit potens vti pallio pro libito suo; non tamen est necesse, vt hoc ipso velit alium vti pallio pro libito suo, ac proinde non est necesse, vt libitum dantis conformetur cum libito recipientis.

29 Quapropter falsum est Petrum & Pau-

Impug.
natur 2.

Impug.
natur 1.
quia do-
minium
penes
duos esse
vel pro
vno instā-
ti repug-
nat.

& Paulum esse dominos pallij in solidum pro eodem momento : nam dominium unius non est subordinatum dominio alterius : dominus autem insolidum excludit dominium alienum non subordinatum sibi. Vnde in illo eventu dominium esset divisum inter utrumque : nam Petrus haberet dominium in ordine ad usus non supponentes donationem pallij , circa quos nullum ius haberet Paulus : contra vero iste haberet ius in ordine ad usus supponentes donationem , circa quos nullum dominium haberet Petrus. Absurdissimum autem foret similiter philosophari de dominio Dei , & creaturæ circa eandem rem.

SECTIO QUARTA.

Nostra solutio.

29 **A**RBITROR obligationem

ex iustitia optime componi cum perfecto Dei dominio erga rem illam , ad quam contendendam ex iustitia obligatur : esto in creatis nequeat dominium eiusdem rei esse insolidum penes duos , etiam pro unico instante. Censeoque rationem petendam esse ex eo , quod licet creatura acquirat strictum ius erga rem promissam , nihilominus non acquirit plenum , perfectumque dominium illius , sed imperfectum & in ordine ad aliquem usum ortum potius à potestate dominativa Dei , quam à potestate creaturæ : nam per promissionem solum acquirit ius , ut à Deo tamquam à causa efficiendi ; & dominative determinanti recipiat rem promissam , non autem ut de re promissa disponat pro libito suo absque iniuria Dei : ac proinde ius illud magis est ad recipiendum , quod Deus disponit circa rem illam , quam ad disponendum de ipsa pro libito suo. Vnde vi illius promissionis obligantis Deum ex iustitia non acquirit creatura dominium rei promissæ , quale accipit Paulus circa pallium sibi donatum à Petro.

30 Nam dominium est potestas utendi re pro libito absque iniuria alterius , & consequenter utendi etiam contra libitum alterius sine iniuria illius. Quo pacto Paulus accipiens à Petro dominium pallij , accipit potestatem utendi pallio pro libito suo sine iniuria

Petri etiam contra libitum Petri. Homo autem , cui Deus promissit coronam gloriæ sub conditione meritum , etiam si positis meritis , habeat verum ius , ut sibi Deus conferat gloriam , & ne ab illo impediatur ab eius consequutione , non tamen habet potestatem disponendi gloria pro libito suo sine iniuria Dei , etiam si operetur contra Dei libitum , non solum quia homo accipiens à Deo gloriam vi illius promissionis , & meritum suorum , nullum alium usum potest habere circa illam , quam usum fruendi ipsa , siquidem , nec illam potest destruere , nec alienare , sed etiam quia licet gloria foret res , quam posset Beatus alienare pro libito suo contra libitum Dei , vel aliter de illa disponere , ad eum scilicet modum , quo Paulus potest disponere de pallio sibi donato à Petro ; nihilominus vi promissionis , non acquireret potestatem ad hoc faciendum contra libitum Dei sine iniuria ipsius , sicut Paulus accipit potestatem disponendi de pallio contra libitum Petri sine iniuria ipsius , ac proinde non acquireret perfectum dominium.

31 Ratio autem est : quia dominium illud hominis ad sic disponendum de gloria argueret , Deum non retinere perfectum dominium gloriæ , sed illud à se abdicasse per promissionem , sicut Petrus abdicat dominium pallij , donando illud Paulo : non enim est perfecte dominus alicuius rei ille contra cuius libitum potest alius re illa uti , quin ei inferat iniuriam. Vt cernitur in Petro donante pallium Paulo , qui propterea non retinet dominium pallij donati , quia potest donatarius de illo disponere pro libito suo , etiam contra libitum Petri sine iniuria ipsius Petri.

32 En ergo rationem cur obligatio ex iustitia non sit contra dominium Dei , nempe , quia non arguit Deum illud à se abdicasse. Quandoquidem etsi supposita promissione , ut absolute obligante Deum ex iustitia ad reddendam rem promissam , homo , cui facta est promissio , habeat strictissimum ius ad gloriam : hoc tamen ius respicit pro termino usum aliquem ortum à potestate dominativa Dei , ad quem sibi imposuit necessitatem per ipsam promissionem , ac proinde ius illud est essentialiter subordinatum Deo , ut domino gloriæ , quia

Deum est
se obli-
garum ex
iustitia
non ar-
guit ip-
sum à se
domini-
um abdic-
se,

Ratio
petitur
ex eo,
quod
stat ius
ad rem
sine ple-
no rei
domi-
nio,

respicit usum proveniente a potestate dominativa Dei circa gloriam. Nequit autem esse contra dominium causae in aliquem terminum ius illud, quod respicit pro usu, ac exercitio suo exercitium potestatis dominativae illius causae in talem terminum. Aliter se res habet in casu Petri donantis Paulo dominium pallij, nam ius illud, quod Paulus acquirit respicit pro usu, & exercitio actionem aliquam unice spectantem ad potestatem dominativam ipsius Pauli, & nullo pacto ad potestatem dominativam Petri.

Obvia- 33 Nec refert, quod supposita
tur repli illa promissione ut absolute obligante,
ca. nequeat iam Deus in sensu composito illius negare rem promissam sine iniuria; nam ipsa collatio gloriae est exercitium perfectissimae potestatis liberae ad ipsam negandam sine iniuria; cum sit exercitium illius potestatis liberae, quam Deus per promissionem obligavit ad conferendam gloriam, quae potestas est formalissime ipsa potentia Dei antecedens ad negandam gloriam sine iniuria: non potest autem esse contra perfectissimum dominium causae alicuius ius illud, quod expletur, & reducitur ad actum secundum per exercitium potestatis antecedentis, quam habet talis causa ad negandam sine iniuria rem illam, quae est terminus, & complementum iuris. Et ad hoc explicandum faciunt, quae supra diximus in defensionem sententiae. P. Suarez praesertim paritas obligationis ex fidelitate.

34 Et quamvis Deus adhuc ex suppositione promissionis maneat perfectus dominus, non sequitur, quod si ex suppositione promissionis negaret, non inferret iniuriam. Promissio enim illa obligans ex iustitia non aufert potestatem dominativam circa gloriam, quam Deus antecederet habebat, sed eam ligat, atque determinat: Deus enim non habebat potestatem ad denegandam gloriam in sensu composito promissionis, licet in sensu composito promissionis haberet potestatem ad negandam gloriam in sensu diviso promissionis. Hanc autem potestatem negandi in sensu diviso retinet Deus simul cum promissione: sicut voluntas amans simul cum amore habet potestatem ad odium, quia amor non destruit potestatem antecedentem ad odium, sed eam determinat ad non odio habendum.

35 Itaque ex suppositione pro-

missionis habet Deus potestatem antecedentem ad denegandam gloriam sine iniuria, non tamen ad denegandam ex suppositione promissionis: quemadmodum voluntas ex suppositione amoris, & simul cum illo habet potestatem antecedentem ad ponendum odium, non tamen ad ponendum ex suppositione amoris, quod est habere potestatem antecedentem, & in sensu diviso, non tamen consequentem, & in sensu composito.

SECTIO QUINTA.

Soluntur obiectiones.

36

OBIECIES primo: nemo potest debere alteri ex iustitia usum sui dominij; at

collatio gloriae, v.g. est usus divini dominij: ergo non potest Deus debere creaturae ex iustitia collationem gloriae. Respondent aliqui huic argumento per instantiam: nam prodigus est dominus pecuniarum suarum; & tamen Deo debet ex iustitia usus rectus, & non prodigus illarum; usus enim prodigus pecuniarum, licet non sit iniuria alterius hominis, est tamen iniuria Dei, cum sit peccatum, & omne peccatum sit iniuria Dei. Sed haec instantia non urget, nam licet prodigus sit perfecte dominus suarum pecuniarum relate ad alios homines, quia potest pro libito suo illis uti sine iniuria aliorum, etiamsi id faciat contra ipsorum libitum; non tamen est perfecte Dominus relate ad Deum, quia sine iniuria Dei, nequit uti pecunijs illis nisi in ordine ad illos, usus, quos Deus ipse praescripserit, & ideo utendo pecunijs contra libitum Dei irrogat ipsi iniuriam, quia Deus est perfectissimus Dominus illarum. Cum ergo Deus absolute, & simpliciter, & comparatione facta ad quamcumque personam a se distinctam, sit perfecte dominus gloriae, non poterit alteri debere exercitium sui dominij, sicut quia prodigus relate ad alios homines est perfecte dominus pecuniarum, non debet ex iustitia alijs usum illarum.

37 Aliter ergo respondeo distinguendo antecedens: nemo potest debere alteri usum sui dominij independenter a sua libera voluntate exercente formaliter illud dominium concedo: dependenter a sua voluntate exercente formaliter illud dominium, nego. Quia ergo Deus

Obie-
ctio 14

1. Solu-
tio.

Deus

Deus non debet collationem gloriæ, nisi mediante promissione sua involuntate voluntatem efficacem dandi gloriæ, quæ voluntas est exercitium perfectissimi dominij, quod Deus habet ad dandam, vel negandam gloriæ pro libito suo sine iniuria alterius, ideo ex eo, quod debeat alteri exercitium sui dominij, non sequitur, quod non habeat perfectissimum dominium.

38 Vel aliter distinguo antecedens: nemo potest debere alteri ex iustitia usum sui dominij immediatum, concedo, usum mediatum, sub distinguo, dependenter ab usu immediato eiusdem dominij, nego: aliter: admitto antecedens, & nego consequentiam. Collatio autem gloriæ debita ex iustitia est usus mediatu divini dominij supponens Deum determinatum ad gloriæ dandam per promissionem, quæ est usus immediatus potestatis antecedentis quam Deus habet ad disponendum de gloriæ pro libito suo absque iniuria alterius.

39 Obijcies secundo: Deus non potest se private dominio ullius rei creaturæ existentis, at se privaret parte dominij integri, & solidi, si deberet aliquid creaturæ ex iustitia; quia id, quod debetur creaturæ, est suum ipsius, & quod est suum creaturæ, non potest esse alienum, quatenus est suum, ut pallium, quod est Petri, quatenus est Petri, nequit esse Pauli, at omnia nostra sunt Dei: ergo.

40 Respondeo propterea Deum non se private dominio perfectissimo rei, quam ex iustitia debet creaturæ vi promissionis, quia id, quod debetur à Deo creaturæ est dumtaxat in ordine ad usum essentialiter subordinatum Deo, & qui essentialiter est exercitium divini dominij: quod autem hoc modo est suum creaturæ, quatenus suum, est principaliter alterius, nempe Dei. Itaque ius creaturæ adversus Deum est essentialiter subordinatum Deo, quia constituitur per decretum ipsius imbibitum in promissione, & respicit pro termino effectum determinandum vi talis decreti. Non est autem contra perfectum Dei dominium ius, illud, quod respicit pro termino effectum determinandum vi decreti divini, quo pro tota æternitate formaliter exercetur dominium ipsum, quod Deus habet ad disponendum de re illa pro libito suo absque iniuria alterius: nam per tale decretum expletur adæquate, & per totam æternitatem potestas

denominativa Dei. Iam vero pallium Petri ideo quatenus Petri nequit esse Pauli, quia est suum Petri in ordine ad usum, qui non sunt exercitium dominij Pauli, nec explent libitum ipsius, sed potius possunt esse contra illud, idque absque aliqua eius iniuria.

41 Hinc infero solutionem tertie obiectionis contendentis Deum non fore perfectum dominum gloriæ, si illam deberet ex iustitia homini, ex eo, quo res debita alteri ex iustitia, potius est creditoris, cui debetur, quam debitoris. Dicendum nanque est, tunc id esse verum, quando ius creditoris est in ordine ad usum, qui non sunt principaliter exercitium dominij ipsius debitoris, secus si sit in ordine ad usum habentes hanc conditionem: nam tunc expleri ius illud est potius expleri libitum debitoris, quam creditoris: nam ius illud expletur quatenus pervenit ad effectum voluntas efficax illius, qui se voluntarie debitorem fecit. Nam per eam voluntatem se obligavit alteri in ordine ad eum usum, qui determinandus erat ex vi talis voluntatis. Vnde eo in casu debitor simpliciter est superior creditore, quia totum istius ius dimanat ex efficaci determinatione debitoris, & respicit pro termino effectum illius.

42 Obijcies quarto: Deus non potest communicare creaturæ dominium iurisdictionis adversus seipsum: ergo nec dominium proprietatis. Respondeo negando consequentiam: disparitas est: nam habens dominium iurisdictionis in aliquem potest ut superior ipsi præcipere, eumque ut sibi subditum dirigere in suum finem. Vnde esse subditum est proprium illius, qui vel nondum assecutus est suum finem, vel adhuc potest assequi perfectius: verumque autem longe abest à Deo, qui sibi ipsi finis est seipsum perfectissime possidens ante omnem creaturæ productionem: repugnat ergo ipsi, obedire creaturæ, & consequenter huic habere dominium iurisdictionis in illum. Hæc autem ratio cessat in dominio proprietatis, ad quod solum spectat tueri libertatem dominij, & facere, ne alij impendant illud ab usu rei.

43 Obijcies quinto Cum Cardin. de Lugo ex nostra sententia sequi posse Deum vi suæ præmissiois fieri servum creaturæ, quia si ex iustitia potest obligari ad faciendum unum opus ad libitum ipsius, poterit obligari ad faciendam, quæcumque: vnde poterit obligari ad

Solutio
3. obie-
ctio.

4. Obie-
ctio di-
solvitur.

5. Obie-
ctio Lu-
go.

2. Solu-
tio.

2. Obie-
ctio.

Solutio.

Dilui-
tur.

ri ad sternendum Petro lectum, ad condiendos cibos, & alia huiusmodi præstāda, quæ propria sunt servi. Quid ergo tunc illi deesset ad veram servitutem, cum hæc constitutur per debitum iustitiæ, quo unus debet alteri sua opera ad libitum ipsius? Respondeo ex eo, quod Deus possit obligari ex iustitia ad conferendam, v.g. Petro gloriam, sub conditione, quod illam condigne mereatur, non sequi, quod possit obligari ad obeunda quæcumque munia Petrus voluerit, & ad sequendum nutum ipsius, sicut ex eo, quod Rex possit obligari ex iustitia ad conferendum militi Iacobum stemma, v.g. si arcem defenderit, non sequitur posse obligari ex iustitia ad faciendum in eius obsequium quidquid illi libuerit.

44 Deinde rogo, an ad omnes illas actiones præstandas pro libito creaturæ possit Deus obligari ex fidelitate, vel non? Si secundum immerito contra nos arguant; si primum, etiam poterit obligari ex iustitia sine ullo absurdo. Negamusque inde sequi fore servum illius creaturæ, quia Deus essentialiter superior est omni creatura, eius voluntatem flectere potens quo voluerit, & vitam eius auferre pro libito potens; qui autem has condiciones habet respectu alterius, nequit enominari servus illius, esto ex indulgentia suæ voluntatis possit ei obligari ex iustitia.

6 Obie-
ctio ex
eodem.

45 Obijcies sexto cum eodem Card. Servus, ut Servus non potest adquirere ius adversus dominum, quia quid Servus acquirit, domino acquirit; at creatura essentialiter habet servitutem respectu Dei: ergo nequit adquirere ius adversus illum. Respondeo, Servum legalem, & civilem, qualis est unus homo respectu alterius, non posse quatenus servum adquirere ius adversus dominum, quia omnes operæ ipsius sunt domini, sub cuius potestate ipse existit: non stat autem illa opera esse domini, & simul esse servi, ac proinde non stat, servum habere dominium proprietatis supra rem aliquam, quam ut servus acquirit, quia si haberet in ordine ad illam, iam exueret servitutem, & posset compellere dominum, ut relinqueret illi liberam eius rei dispositionem, etiam contra nutum ipsius. At servus naturalis, qualis est homo respectu Dei, potest ex voluntate domini adquirere ius adversus ipsum, quia stat Deum communicare homini ius in rem aliquam,

& tamen retinere perfectum illius dominium, cum tamen homo nequeat homini concedere ius in rem aliquam, & tamen sibi retinere perfectum eius dominium.

46 Ultimo obijcies nos reipsa non concedere creaturæ verum ius proprietatis in re promissam à Deo; si enim vi talis promissionis non conceditur creaturæ facultas utendi re illa pro libito in quoscumque usus, non conceditur ipsi verum dominium. Respondeo ut Deus dicatur obligari ex iustitia homini ad aliquid ei conferendum, non esse necessè, & simul cum retradat ius disponendi de illa pro libito suo: tum quia res promissa sæpe talis est, ut circa illam vnicum tantum usum realis possessionis, & fructificationis possit homo habere; ut cernitur in gloria, quæ eatenus sua hominis esse potest, quatenus ea frui valet, quin ab eius possessione deturbari possit, non vero, quia ipsam possit alienare, vel aliter de illa disponere. Tum quia licet circa rem promissam possit homo habere plures usus liberos, nihilominus Deus vi obligationis posset concedere facultatem in ordine ad unum usum, & non ad alios. Cur enim nequeat Deus obligari ad concedendam rem in ordine ad aliquos usus, & non in ordine ad alios? Ut cernitur in humanis, ubi potest quis habere ius ad aliquem usum rei, quin habeat ad omnes. Sic usufructuarius ius habet ad percipiendos fructus vineæ v.g. non tamen ad illam alienandam. Pater ergo optime posse Deum obligari homini ex iustitia, quin conferat homini potestatem disponendi de re promissa pro libito suo, quia aliud est obligari ex iustitia ad concedendum illi facultatem ad quoscumque usus.

47 Sed quæres, an possit Deus obligari ex iustitia ad conferendum Petro rem cum plena potestate morali, seu iure disponendi de illa pro libito suo sine iniuria aliorum pro omni eventu possibili? Respondeo posse relate ad alios homines, vel alias creaturas: quia potest facere, ut res illa ita sit illius, ut in nullo eventu possint alij homines licite re illa uti eo invito, non tamen posse concedere hanc potestatem perfectam relate ad ipsum Deum; quia est possibilis eventus, in quo homo disponat de re illa contra voluntatem Dei, & Deus nequit tribuere ius homini ad hoc, quia id foret Deum spoliare seipsum dominio proprietatis erga

Ultima
obiectio.

Solutio.

Obligatio ex iustitia non illico dat crediti ius ad quoscumque rei usus.

Solutio.

erga rem illam, cum implicet manere cum vero dominio rei, & tamen alium habere ius ad utendum re illa contra voluntatem eius, quia implicat dari verum ius ad utendum re contra voluntatem domini. Quis enim non videat Deo repugnare, quod seipsum spoliaret dominio rei creatæ, cum sit primum eius principium, & ultimus finis: vnaquæque enim res propria est illius personæ ad quam, tamquam finem cui ordinatur. Quapropter, etsi Deus possit ex iustitia obligari ad dandum homini dominium alicuius rei, quod sit plenum relate ad ad alias creaturas, non tamen quod tale sit relate ad ipsum Deum: id enim esset concedere dominium non subordinatum sibi.

48 Ex his deduces: dum Deus sua promissione obligatur ad dandum Petro gloriam, vel aliquod aliud accidens ipsi inhærens, ut subiecto, solum obligari ad producendum, & conservandum tale accidens: nam cum istud sit entis ens, ex suppositione quod existat, est suum illius substantiæ, cum ipsam respiciat, ut finem cui directum, ac principale: ut enim inquit D. Thom. 1. p. quæst. 21. art. 1. ad 3. Dicitur suum alicuius, quod ad ipsum ordinatur.

SECTIO SEXTA.

Concluditur Deum acceptasse ex iustitia satisfactionem Christi.

49 **V**IDIMVS hanc satisfactionem ex iustitia Deo non repugnare titulo perfecti dominij, quia istud recte componitur cum obligatione iustitiæ. Nunc videndum, an ex alijs capitibus id repugnet P. Vazq. multis contendit Deum non acceptasse satisfactionem Christi ex iustitia stricta, quia nec ex distributiva, nec ex commutativa. Non primum, quia distributiva respicit æqualitatem geometricam, quæ ut minimum versatur inter duas proportionēs, nempe duarum rerum, & duarum personarum, & tunc intercedit, quādo aliqua præmia, vel bona communia dividenda sunt inter plures, servando eam proportionem inter præmia, quæ datur inter dignitates personarum, ut tantundem præmium unius excedat præmium alterius, quantum dignitas unius excedit dignitatem alterius, ut si Achilles excedit Ayacem in dupla portione, & inter eos pecuniæ

communes dividendæ sunt, & Ayaci dantur duo nummi aurei, Achilli dentur quatuor. Constat autem Deum in remunerandis meritis Christi non attendisse ad hanc æqualitatem proportionis: ergo non acceptavit eius satisfactionem ex iustitia distributiva.

50 At nec ex commutativa: nam hæc iuxta Philosophum 5. Ethicor. cap. 4. respicit æqualitatem inter datum, & acceptum; atqui inter Deum, & creaturam nequit dari æqualitas dati, & acceptati, cum nos nihil proprie dare Deo possimus, nec ille à nobis accipere iuxta illud Iobi 25. *Si iuste ageres, quid donabis ei;* multa in hunc scopum cogerit Vazq. contendens ex Philosopho in omni subiecto exercente iustitiam commutativam, reperiri contrapassum, seu repassivum in eo sitam; ut tantundem damni patiatur utervis contrahentium, quantum commodi accipit, quatenus in alium transfert tantundem iuris, & bonorum, quantum accipit ab alio.

51 Respondeo Deum acceptasse satisfactionem Christi ex iustitia commutativa respiciente æqualitatem inter rem, & rem, nimirum inter ius, & terminum iuris. Ad fundamentum autem Christi P. Vazq. respondeo cum P. Suar. in opusculo de iust. sect. 2. num. 7. & lib. 1. de gratia cap. 3. num. 36. illas esse imperfectiones iustitiæ commutativæ humanæ, de qua loquebatur Philosophus, à quibus præscindit iustitia commutativa ut sic, quemadmodum D. Thom. 2. 2. quæst. 17. art. 2. ait materiā liberalitatis esse pecuniam, & temporalia bona: id intelligitur de liberalitate humana: nā liberalitas ut sic ab hoc præscindit, & proprie reperitur in Deo respectu nostri, ut ipse docet 1. p. quæst. 12. art. 1.

52 Quod si iustitia ut sic dicatur respicere æqualitatem inter datum, & acceptum; *Id datum* non debet sumi strictè, prout significat id, quod in alterius utilitatem cedit, & cuius dominium ei de novo acquiritur; sed latius prout cōplectitur omne id, quod cedit in alterius honorem. Quod ad hominem confirmare possumus: nam P. Vazq. 1. 2. disp. ult. num. 82. docet Deum remunerare merita nostra ex gratitudine, & dum ipsi obijciuntur gratitudinem secundum D. Thom. esse virtutem recompensativam beneficiorum, respondet illam definitionem ita explicari posse, ut nullam imperfectionem exprimat, nimirum si nomine beneficij

Deus acceptavit
Christi
satisfactionem
ex iustitia
commutativa
ut sic

Vergetur
ad hominem
contra Vazq.

Vazquæz
opinio,
& arg.

ficij accipiamus opus alteri gratū. Quid ergo mirum, quod dum dicitur iustitiam commutativam respicere æqualitatem inter datum, & acceptum; nos dicamus datum, & acceptum non esse intelligendum materialiter, & vt sonat, sed altius vt significat quidquid alteri exhibetur, sive per modum obsequij, sive per modum afferentis verum commodum, & vtilitatem.

53 Et ne quæstionem faciamus de nomine, solum contendimus in Deo reperiri formaliter virtutem, cui proprie conveniat definitio iustitiæ strictæ, tradita ab Vlpiano, & explicata à D. Thoma 2. 2. quæst. 61. In qua dicitur *Iustitia constans, & perpetua voluntas ius suum unicuique tribuendi*. Fundamentum præcipuum sumitur ex scripturis, & ex Paulo ad Hæbreos 6. *Non est iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri*. Ex 2. ad Thimoteum: *Supereſt mihi corona iustitiæ, quam reddit mihi in illa die iustus Index*. Item ex 1. ad Chorintios 9. & 2. ad Thimoteum 1. vbi corona gloriæ nomine depositi, & bravij significatur, quæ quidem ex iustitia debentur. Item ex verbis Christi in parabola Mercenariorum vineæ: *Non ne ex dennario convenisti mecum, tolle, quod tuum est*. Vbi & explicatur obligatio Patris familias orta ex conventionē, quæ ad iustitiam pertinet, & ius proprium Mercenarij, cum ei dicitur, *Tolle, quod tuum est*.

54 Quæ omnia, si possunt, debent in proprio, ac rigoroso sensu accipi secundum communem regulam interpretandi scripturas, & non ita exponuntur ab ijs, qui iustitiam strictam Deo denegant. Quorum aliqui docent, Deum remunerare merita iustorum ex gratitudine, alij ex fidelitate, alij ex iustitia providentiali, quæ est virtus, qua Deus providet rebus, concedens ea, quæ secundum naturam suam in physicis, & secundum moralem decentiam in moralibus exigunt. In nullo autem ex his dicendi modis salvatur Deum fore proprie iniustum, si negaret gloriam merentib⁹, quod tamen scriptura significat, & testatur D. Augustinus de natura, & gratia, cap. 2. dicens: *Non est iniustus Deus, vt iustos fraudet mercede iustitiæ*, & lib. 4. contra Iulianum cap. 3. inquit: *Deus ipse, quod absit, erit iniustus, si ad eius regnum verum non admittitur iustus*.

55 Addit P. Alderete disp. 11. sect. 8. quod quamvis non posset obligari ex iustitia ad conferendam gloriam iusto,

quia hoc ipso videretur abdicare dominium ipsi essentialiter competens ad denegandam gloriam sine iniuria, tamen potuisset obligari ex iustitia propter merita Christi ad remittenda hominibus peccata, seu ad extinguendum ius, quod ratione peccati acquirerat ad puniendos æterna pœna peccatores: sicut autem Deus dum liberaliter condonat peccatū, abdicat à se ius istud, cum non possit iuste infligere pœnam inferni propter culpam iam dimissam, ita potuit obligari ad illud abdicandum sub conditione, quod Christus offerat merita sua in hunc finem: nam vniversaliter, qui potest à se abdicare ius aliquod, potest se ex iustitia obligare ad illud abdicandum.

56 Sed hæc doctrina difficilis est, quia si Deus hac de causa potest obligari creaturæ ex iustitia ad abdicandum à se ius ad puniendum peccatorem; ergo quia potest condonare gloriam merenti, potuerit ad id obligari ex iustitia. Rursus sicut Deo essenziale est posse sine iniuria negare gloriam homini merenti, ita essenziale est posse negare sine iniuria remissionem peccati alieni. Ergo si quia primum est essenziale Deo, nequit ex iustitia obligari homini ad dandam illi gloriam, quia secundum est etiam essenziale Deo, non poterit obligari homini ad dandum illi remissionem peccati alieni.

57 Ad vltimum quæres primo, an, vt satisfactio Christi dicatur ex rigore iustitiæ, necessarium fuerit, quod De⁹ illam acceptaverit obligatus ex iustitia? Respondeo affirmative, quia cum hæc satisfactio sit per modum meriti, eatenus Christus potuit ex iustitia satisfacere pro nostris peccatis, quatenus ex iustitia meruit, vt Deus nobis remitteret peccata, non datur autem meritum iustitiæ vbi remuneratio ex iustitia non debetur. Secundo: quia vbi quis ex rigore iustitiæ satisfecit creditori pro aliquo debito, nequit iam creditor sine iniustitia debitum illud exigere: ergo implicat Christum ex rigore iustitiæ satisfecisse Patri pro debitis nostrorum peccatorum, id est pro æternis penis, & quod ex suppositione talis satisfactionis posset Pater sine iniustitia à nobis exigere pœnas illas: id autem contingeret, si non teneretur ex iustitia acceptare satisfactionem Christi pro debito nostrorum peccatorum: ergo, &c.

58 Quæres secundo, an Deus potuerit obligari Christo ex sola fidelitate ad remittendum hominibus peccata

Opinamentum
P. Alderete.

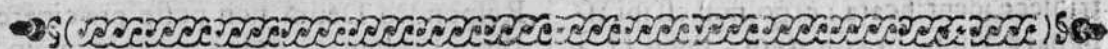
Difficile
redditur
1.

Secundo:

sub

sub conditione, quod ille pro tali remissione offerret sua merita? Respondeo negative: nam ut ostendit Pater Suarez in opusculo de libertate divina disput. 2. sect. 2. à num. 41. promissio

divina onerosa sub conditione æquali rei promissæ parit promissario strictum ius: iam vero meritum Christi non solum est æquale remissioni peccatorum, sed eam infinite excedens.

DISPUTATIO XX. AN CHRISTVS SATISFECERIT DEO OBLIGATIVVS EX IVSTITIA.

QVM Christus satisfecerit Patri, ut fideiussor hominū, non potest ex iustitia obligari ad exhibendam satisfactionem, nisi quatenus illi per peccatum contraxerunt debitum iustitiæ, an vero contraxerint, pendet ex eo, an peccatum mortale sit stricta Dei iniuria? Et ideo hic omnes quæstionem istam attingunt, quā nos etiam breviter discutiemus.

SECTIO PRIMA.

*An peccatum mortale sit stricta iniuria Dei
Vbi defenditur pars affirmativa.*

IN EGANT multi cum P. Vazquez disp. 9. de incarnatione, quos citat Ripalda disp. 88. num. 1. affirmant vero multo plures cum P. Suarez disp. 2. sect. 3. quam sententiam præter citatos à Ripalda, tuetur P. Alderete, P. Antonius Perez in manuscriptis Vadingus, & alij. Media via incedit Card. de Lugo disp. 3. sect. 3. asserens creaturam posse exercere strictam iniustitiam adversus Deum, nimirum pro casu, in quo ille, ut dominus proprietatis obsequium exigeret, & creatura negaret: cæterum re ipsa non nisi rarissime creaturam inferre Deo strictam iniuriam.

2. Nostra conclusio sit omne peccatum mortale esse strictæ Dei iniuriæ; rationem breviter attingimus disp. præcedenti. Nam Deus est perfectissimus dominus proprietatis voluntatis nostræ, & libertatis, cum sit primum principium, & ultimus finis illius: quæ ratio ultimi finis est potissima ad fundandum hoc dominium, ut eleganter expendit P. Lessius lib. 10. de perfectione divina cap. 5. Quoties ergo homo mortaliter

peccat, vitur re propria Dei, ut supremi domini contra voluntatem ipsius scilicet prohibentis illum usum, est ergo iniuria domini: ergo &c.

3. Dices primo: scienti, & volenti nulla fit iniuria iuxta regulam iuris 27. in 6. & Aristotelem 5. Ethicorum cap. 9. atqui Deus invitatus non est in actu peccati, tum quia potens impedire, non impedit, tum quia ultro, & sponte ad illum concurrat. Respondeo Deum sufficienter esse invitum erga actum peccati, ut istud sit stricta iniuria illius. Esto enim libens conferat voluntati auxilium, & offerat concursum indifferentem; habet tamen ius, ut homo recte utatur illo determinate auxilio, & concursu indifferenti, hominique præcipit rectum illum usum; unde dum homo peccat facit contra hanc Dei voluntatē, & contra ius Dei, quod non poterat expleri, nisi dependēter à consensu libero hominis, ad quē vnice spectat determinare indifferentiam auxilij, quod ex hoc ipso quod Deus contulit, habet ius, ut cum illo determinate voluntas operetur, idque præcipit, & desiderat: cui voluntati resistit arbitriū, dum peccat: ergo vitur ipso contra voluntatem supremi domini; ac proinde ei irrogat iniuriam, quia licet prævideat abulum, nullatenus tamen illum vult, unde licet scienti, & volenti non fiat iniuria, id perperam applicatur ad nostrum casum.

4. Dices secundo: non omnem usum rei alienæ, qui fit invito domino, esse ipsi iniuriosum, sed dumtaxat usum rei alienæ, ut alienæ: iam vero peccatum non esse eiusmodi, quia est usus voluntatis, prout est potentia peccandi, voluntas autem, prout est potentia peccandi, non est à Deo. Respondeo, voluntatem

Deus invitatus est erga actum peccati

Voluntas ut est potentia peccandi est à Deo.

Peccatum mortale est stricta Dei iniuria.

tem, ut est potentia peccandi esse à Deo secundum totum id, quod dicit in recto, & intrinsece, quia sic nullum prædicatū dicit, quod sit à se, & non ab alio: & omnia prædicata, quæ importat, sunt inter se non solum realiter, sed virtualiter intrinsece identificata: ergo non est ibi assignare unum prædicatum, quod sit à Deo, & aliud, quod non. Et quamvis peccare sit malum moraliter, & nequeat tribui Deo: posse tamen peccare malum non est, sed est medium ad egregium bonum, nempe ad gloriam non peccandi, cum peccare possis, ad quam gloriam consequendam tribuit Deus homini potentiam peccandi, unde hæc, ut talis, idcirco præcisè dicitur non esse à Deo, quia non est collata ad peccandum, seu ex complacentia in peccato. Id autem non tollit, quod peccatum sit usus rei alienæ, ut alienæ contra voluntatem domini: nam est usus voluntatis ut est potentia ad utrumque, sub qua ratione est Dei secundum omnia prædicata sibi intrinseca.

5 Dices tertio, voluntatem liberam esse suorum actuum dominam, ac proinde nulli posse facere iniuriam utendo dominio suo. Sed contra, quia adversarij non negabunt potuisse Deum, ut dominum proprietatis exigere actum perfectum: quo in eventu maneret voluntas cum dominio talis actus, & tamen inferret iniuriam Deo, illum omittendo: ergo voluntatem esse dominam suorum actuum non probat, quod non inferat Deo iniuriam, dum peccat. Respondeo, ergo voluntatem esse quidem dominam suorum actuum, dominio tamen essentialiter subordinato alteri, & imbibente servitutem respectu Dei, ac proinde esse dominium physicum ad eliciendum, vel non eliciendum actum præceptum sine iure morali ad eius omissionem: non enim habet ius voluntas ad utendum seipsa, & potentijs sibi subordinatis contra voluntatem præceptivam Dei, sed solum habent ius ad utendum secundum præscriptum supremi domini: dominium autem pure physicum supra actus non probat, quod illi non sint iniuriosi alteri. Sic latro habet dominium physicum supra actionem suam furandi, & tamen quia ad illam non habet ius: & alter habet ius, ne talis actio ponatur, ideo talis actio est strictè iniuria. Et hoc pacto se habet res in nostro casu: quia voluntas non habet ius ad exercendam actionem peccaminosam, & Deus habet ius, ne illam exerceat.

6 Dices quarto: Deum præcipientem nobis aliquem actum non exigere illum à nobis, ut dominum proprietatis, sed tantum ut dominum iurisdictionis: ergo licet peccatum sit inobedientia, non tamen stricta Dei iniuria. Respondeo Deum non posse præcipere aliquid voluntati, quin præcipiat, ut dominus proprietatis: quia nequit præcipere, quin seipsum respiciat ut ultimum finem illius præcepti, & quin dum præcipit, consulat principaliter bono suæ gloriæ, & dirigat voluntatem creatam ad consequendum ipsum Deum, ut ultimum finem: Deus ergo quoties præcipit creaturæ, præcipit ut ultimus finis ipsius. Atqui Deus ut ultimus finis creaturæ est formalissime dominus proprietatis illius: ergo quoties præcipit creaturæ, præcipit ut dominus proprietatis.

7 Itaque Deus præcipit, ut dominus iurisdictionis, & simul ut dominus proprietatis: ut dominus iurisdictionis, quatenus dirigit alios ad consequendam propriam felicitatem, & suum finem, & quatenus prospicit illorum bono; ut dominus proprietatis, quatenus præcipit ut ultimus finis illorum, prospicit bono excellentiæ propriæ utrumque necessario intendens, & utilitatem creaturarum, & gloriam propriam: ipsa enim felicitas creaturarum rationalium, quam ut dominus iurisdictionis intendit, & simul gloria extrinseca ipsius Dei, quam ex amore sui intendit, ut dominus proprietatis, est finis ultimus creaturarum rationalium, quibus præcipit, quod enim est Deo maxime gloriosum, est creaturæ maxime utile.

8 Unde ut sapienter inquit P. Lessius lib. 14. de perfectione divina num. 62. *Non minus Deo gratias agere debemus, quod quærat gloriam suam, quam quod quærat salutem nostram, quia gloria eius est salus nostra: hoc in hymno Angelico Ecclesia insinuat, cum ait: gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam: beneficia enim ipsius in nos sunt gloria eius.* Quapropter actus iurisdictionis divinæ aliquid præcipientis necessario est etiam exercitium domini proprietatis, quia præcipit, ut ultimus finis creaturæ, & sub illa ratione est ipsius dominus: ideoque Deus habet potestatem præcipiendi creaturis, quia est illarum dominus, nec sine hoc proprietatis dominio potestatem illam præcipiendi, & obligandi haberet, & quamvis increatis dominium iurisdictionis

Deus nō potest præcipere voluntati, quin ut dominus proprietatis præcipiat.

Dominium voluntatis erga suos actus est alteri subordinatum.

nis non coniungatur cum dominio proprietatis erga personas, quibus superior præcipit: nihilominus dominium hoc iurisdictionis immediate supponit dominium proprietatis divinæ erga illas personas, & ex illo derivatur: ideo enim Deus communicat vni creaturæ potestatem præcipiendi alijs, quia est dominus illarum, & vult, ut obediant potestati humanæ: quemadmodum inter homines sæpe dominus mancipij vult, ut obediat alteri; ac proinde omnis iurdictio humana vim suam accipit à proprietate divina, ideo enim habet vim obligandi personas subditas, quia operatur nomine Dei habentis dominium proprietatis in illas.

9. Præbatur secundo principaliter nostra conclusio: quia omnis indigna tractatio personæ dignæ est ipsi iniuriosa, quia ex iustitia distributiva tenemur unumquemque iuxta suam dignitatem honorare; ac proinde inhonoratio, & indigna tractatio personæ dignæ est contra iustitiam. At omne peccatum mortale est indigna tractatio personæ infinite dignæ, nempe Dei: ergo omne peccatum mortale est stricta Dei iniuria. Probatur minor; quia qui peccat mortaliter summum bonum vilipendit; illud postponendo alicui commodo, vel delectationi temporali; & ut inquit P. Suar. disp. 2. de pœnitentia sect. 3. num. 6. *Privat Deum, quantum est in affectu peccantis, dignitate ultimi finis, & alium constituit.* Denique Deum ipsum contemnit; ideo enim peccatum mortale habet tam ingentem malitiam, quia est contemptus Dei, ut vidimus agentes de eius infinitate. Deum autem vili pendere, postponere creaturæ, atque contemnere est personam infinite dignam indigne tractare.

10. Dices tunc indignam tractationem personæ dignæ esse contra iustitiam, quando affert illi nocumentum aliquod: nos autem peccatis nostris Deo nocere non possumus. Sed contra, quia sicut ad actum inimicitiae non requiritur illatio nocumenti, siquidem per peccata mortalia reddimur Dei inimici, quin per illam Deo noceamus, ita nec ad actum iniustitiæ requiritur illatio nocumenti. Ratio est, quia sicut ex iustitia tenemur non inferre nocumentum alteri, ita tenemur alterum non contemnere.

11. Sed contra obijcies primo. Nequit ommissio actus præcepti esse stri-

cta Dei iniuria, nisi actus ipse præceptus sit ex iustitia Deo debitus; at hoc est falsum: ergo &c. Probatur minor, quia homo iustus per actum præceptum obligat Deum ex iustitia, ut sibi reddat coronam gloriæ recte operanti promissam: non obligaret autem si illum actum ex iustitia deberet Deo. Nemo enim potest ex iustitia obligari ad remunerandum id, quod alias sibi ex iustitia debetur. Sed hoc argumentum facile solvitur ex dictis disp. 9. sect. 4. nam sicut quod actus præceptus sit Deo debitus ex iustitia non tollit, quod sit honestus, & supernaturalis, dignusque vita æterna, dum elicitur ab homine iusto, ita non tollit, quod per illum possit iste Deum ex iustitia obligare, supposita promissione ad reddendum sibi præmium, quod condigne meretur talis actus, quare argumentum solum probaret, Deum independentem à sua promissione non potuisse obligari ex iustitia ad remunerandum actum sibi alias ex iustitia debitum.

Obijcies secundo: si homo peccans inferret Deo strictam iniuriam, teneretur ex iustitia Deo statim satisfacere pro peccato, sicut tenetur satisfacere homini, cui iniuriam itrogavit. P. Suarez respondet ideo hominem non obligari ad festinam satisfactionem faciendam Deo, sicut ad festinam restitutionem faciendam homini, quia dilectio non est nociva Deo. Cardinal. de Lugo respondet, propterea hominem iniuriam Deo non teneri ad restitutionem, seu compensationem ex iustitia, quia non potest restituere in individuo actum, quem iniuste negavit pro instanti sibi iniunctum: æquivalenter vero non tenetur ex iustitia dare, quia id potest Deus, quoties voluerit, sine incommodo recuperare, eliciens ex nostra voluntate actum, quem voluerit, quod idem est moraliter loquendo, ac illum in bonis habere: sicut non tenebor ex iustitia compensare damnum Petro illatum, si ille curam habeam mearum facultatum, & possit ipse pro libito meis sumptibus rem ablatam recuperare.

13. Petrus Hurtadus respondet, ideo non obligari hominem ad compensationem iniuriæ, quia talis compensatio, etiam in humanis non est debita, nisi quando per iniuriam relinquatur aliquod damnum, seu nocumentum in bonis dominis: qui enim detrahit de alio, non tenetur ad restitutionem, seu compensationem, nisi per deductionem læserit bonum alterius

terius nomen, & malam de illo opinionem persuaserit. At omnis iniuria Dei non relinquit aliquod nocumentum, seu damnum honoris, si secundamus blasphemiam, & contumeliam in Deum, quæ interdum generant apud homines contemptum, & malam opinionem Dei: ergo quamvis in hoc genere iniustitiæ existat obligatio alicuius compensationis, tamen ea non erit alijs iniuriæ generibus annexa. Has omnes solutiones latè impugnat Ripalda. Ego in illis examinandis non immeror.

14 Sed ex dictis in tractatu de poenitentiae virtute disp. 3. in qua egi de præcepto contritionis, respondeo propterea hominem non obligari ad statim satisfaciendum Deo pro iniuria eo modo, quo potest per illius perfectam contritionem, & detestationem, quia potestas ad ita satisfaciendum est beneficium, & privilegium misericorditer à Deo concessum peccatori, & obligatio, quæ hæc potestatem committatur, non est instituta in favorem Dei creditoris, sed ipsius hominis debitoris: unde non oportuit, ut statim premeret, quia si statim peccator obligaretur elicere contritionem, hæc obligatio vergeret in periculum animarum.

SECTIO SECVNDA.

Resolvitur questio.

15 **N**ON potuit Christus obligatus esse existentia ad satisfaciendum pro hominibus, nisi illi peccando intulissent Deo

strictam iniuriam, indeque contraherent obligationem iustitiæ pro illa satisfaciendi: 1. sectione præcedenti permisimus dari in peccatore illam obligationem, & reddidimus rationem, cur non statim premeret. Nunc absolute decernendum, an Christus satisfecerit obligatus ex iustitia. Partem negantem tueretur aliqui, quia cum nemo ad impossibile teneatur, & cum peccatori impossibile fuerit exhibere Deo perfectam satisfactionem pro mortali, non tenebatur ex iustitia satisfacere pro illo: ergo nec Christus, ut fideiussor peccatoris ad id ex iustitia teneretur.

16 Sed mihi magis placet sententia opposita: si enim peccator teneretur ex iustitia satisfacere Deo pro suo peccato per contritionem illius, casu, quo ista tantumdem placeret Deo, quantum displicuit offensa: ergo non inane liber ab hac obligatione ex eo, quod contritio de facto minus placeat Deo, quam illi displicuit offensa. Sic quamvis plebei gravem iniuriam inferens Magnati, non intelligatur ad æqualitatem satisfacere, sed humiliando coram illo, non propterea eximitur ab hac obligatione: nam iustitia potulat, ut qui alium iniuste contempsit, eidem satisfaciat: quod si non valeat ad æqualitatem, saltem tenetur facere quantum potest. Iniquumque esset dicere Magnatem offendentem alium eiusdem dignitatis teneri ex iustitia ad se humiliandum coram illo, quia hæc humiliatio compensat iniuriam ad æqualitatem: plebeium vero offendentem Regem non teneri ex iustitia ad se humiliandum, quia illa humiliatio non compensat offensam ad æqualitatem.

DISPUTATIO XXI. DE CAUSA FINALI INCARNATIONIS, VBI AN CHRISTVS VENERET ADAMO non peccante.

Ad 3. quest. 1. 3. part.

SECTIO PRIMA.

Status controversia.

1 **N**OMINE causæ finalis plerique intelligunt in præsen-

ti motivum, sed cum tractatu de voluntate dixerim nihil creatum posse movere divinam voluntatem præsertim per modum finis, sed Deum unice, nomine causæ finalis in præfenti intelligo ultimum terminum

num; & præcipuum scopum creatum, in quem collinavit primum decretum præfinitivum Christi, seu bonum illud, ad quod consequendum ordinavit Deus Incarnationem, an videlicet finis iste fuerit redemptio generis humani, an quidquam aliud: ut autem advertit Exim. D. d. 5. sect. 2. in hac quæstione unum est, quod ad rem maxime pertinere videtur, an scilicet hoc mysterium intentum fuerit à Deo per primam voluntatem, qua hoc univèrsum perfectum condere decrevit, sicut creatio Angelorum, & hominum fuit per se intentum: an vero solum quasi per accidens, post permissum, & prævisum peccatum.

2. Duplicem autem habere potest sensum quæstio ista, an Christus veniret, Adamo non peccante. Primus est an veniret ex vi præsentis decreti, quo mysterium Incarnationis defacto præordinatum est: nimirum, vel quia Christus per primum decretum ordinatus est ad aliquem finem independentem à peccato: vel quia licet ordinatus fuerit ad finem redimendi homines à peccato, simul ordinatus est ad alium finem independentem à peccato, propter quem, etiam non incidente peccato, advenisset. Secundus sensus est, an veniret, Adamo non peccante, saltem ex vi alterius decreti, quod tunc Deus haberet casu quo non prævidisset Adamum peccaturum. Pater Valentia, & P. Vazquez in præsentem notant quæstionem in priori sensu agitari communiter à Theologis; in secundo autem sensu esse prorsus inutilem, quia nihil potest definiri in alterutram partem de ijs, quæ Deus faceret in alia rerum serie. Intra tamen dicemus ex vi decreti, quod defacto Deus habuit, posse deprehendi, quid fecisset in alia hypothesi.

SECTIO SECUNDA.

Sententia S. Thom. eiusque fundamentum.

3. **S**ANCTVS Thomas hic quæst. 1. articul. 3. sequitur ut probabiliorem partem affirmantem Christum non venturum, Adamo non peccante, eamque probat hac ratione. Ea, quæ ex sola Dei voluntate proveniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in Sacra Scriptura tradantur, per quam divina voluntas nobis innotescit. Vnde cum in Sacra Scriptura

vbique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, convenientius dicitur Incarnationis opus à Deo ordinatum esse in remedium contra peccatum; ita quod peccato non existente, Incarnatio non fuisset. Hanc sententiam sequuntur omnes Thomistæ, & plurimi è Nostreis cum P. Vazq. & Valentia: Iuxta hanc autem sententiam primo Deus decrevit independentem ab Incarnatione totum ordinem rerum, qui antecessit peccatum. Secundo prævidit peccatum. Tercio in eius remedium præfinit Incarnationem.

4. Plurima autem sunt Scripturæ & Patrum testimonia pro hac sententia. Quæ ad tres classes reduci possunt. Prima est eorum, in quibus dicitur Incarnationem factam fuisse in remedium peccati ut Lucæ 19. versiculo 10. *Venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.* Et prima ad Thimotheum 1. versiculo 15. *Christus Iesus venit in mundum peccatores saluos facere.* Et in symbolo, *qui propter nos homines, &c.* Secunda classis est eorum, in quibus dicitur nullam fuisse necessitatem Incarnationis, secluso peccato, quod habent Origenes, & Athanasius, alijque Patres apud Valentiam.

5. Tertia classis est eorum, in quibus dicitur Christum non fuisse venturum in mundum, non fuisse descensurum de Cælis, non assumpturum carnem nostram, &c. Non existente peccato: quod testatur Iræneus lib. 5. adv. Hær. cap. 14. *Si non haberet, inquit, caro saluari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset, & si non haberet sanguis iustorum inquiri; nequaquam sanguinem habuisset Dominus.* Et August. serm. 8. de Verbis Domini; *Si homo non perisset, Filius hominis non venisset, &c.* serm. 9. de Verbis Apostolorum, *Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores saluos facere.* Demum Sanctus Leo serm. 3. in Pentecost. Si enim, homo ad imaginem, & similitudinem, Deifactus, in sue naturæ honore manisset, nec diabolica fraude deceptus, à lege sibi proposita per concupiscentiam, deviasset, Creator mundi creatura non fieret.

6. Sed quanquam hæc fundamenta gravia sint; sufficienter eis respondetur ab oppositæ partis Authoribus. Ad primam rationem respondetur etiam in scripturis, & Patribus reperiri sufficiens fundamentum ad asserendum Christum præsi-

præfinitū fuisse ante permissionem peccati tanquam supremum Principem, cui deservirent omnes creaturæ: idque redundare in maximam Christi gloriam: hinc autem recte colligi ipsum venturum, Adamo non peccante. Ad primam autem classem responderetur ex P. Suar. d. 5. sect. 3. & 4. Incarnationem quidem factam fuisse in remediū peccati, quia præfinita est duplici decreto adequato, altero antecedenti permissione peccati, & amante Incarnatione propter ipsius excellentiam, & propter gloriam, quæ ex illo Deo accrescit, ut cuius Christus veniret etiam si non existeret in Deo scientia media futuri lapsus: altero supponente permissionem peccati, & amante Incarnationem propter redemptionem generis humani.

7 Ad secundam classem respondebitur ideo, secluso peccato, non fuisse necessariam Incarnationem, quia solum ad finem exhibendi Deo condignam satisfactionem pro offensa gravi, necesse fuit absolute Deum incarnari; nam omnes alij fines possent absolute sine hoc medio obtineri.

8 Ad tertiam classem respondebitur illa omnia intelligenda esse de adventu Christi in terras, & consanguinitate nobiscum per assumptionem carnis passibilis, & originem à primo Parente. Quia quamvis Adamo non peccante, Verbum assumeret naturam creatam, vel humanam, vel Angelicam, non tamen assumeret passibilem, nec descenderet ad conversandum cum hominibus. Ac proinde peccatum fuisse quidem causam, vel occasionem adventus Christi, non tamen Incarnationis secundum se. Quod autem hæc duo distinguantur, videtur supponere Ecclesia, dum orat; per Incarnationem tuam, per adventum tuum. Et quod attinet ad Irenæum ab omnibus debet exponi cum aliqua limitatione, ne alioqui in absurdum incidamus. Dum enim dicit: si non haberet sanguis iustorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Dominus, id est, nisi effusus fuisset, iniuste sanguis iustorum: Constat enim Christum ex vi præsentis decreti extitutum, quamvis non effunderetur iniuste sanguis iustorum, quia potuit efficaciter inspirare Tyrannem, ne iustos persequeretur. Sicut ergo quoad hanc partem

accipi debet autoritas Irenæi cum limitatione; ita potest accipi quoad priorem.

(o)

SECTIO TERTIA:

Scoti sententia, eiusque fundamenta.

9 SCOTVS in 3. dist. 7. quæst. 3. Alex. Albertus, Catherinus, & aliqui ex nostris affirmant Christum venturum, Adamo non peccante, non tamen in carne passibili, arbitantes Christum secundum se præfinitum esse independentem à peccato, ut passibilem vero non nisi dependenter ab illo. Præter fundamenta autem ab auctoritate scripturæ & Patrum, multæ rationes conficiuntur pro hac sententia. Prima sit: quia si Christus non fuisset præfinitus ante prævisionem peccati primi Parentis, sed occasione illius, Incarnatio esset bonum occasionatum, hoc est non cadens sub primariam Dei intentionem, sed solum sub secundariam, nempe posito peccato, quod Deus ex se vult non esse. Id autem videtur absurdum.

10 Secunda ratio: cæteri homines prædestinati sunt ante quam prævideretur peccatum primi Parentis: ergo, & Christus, qui est caput, & exemplar prædestinatorum iuxta Apost. Rom 8. antecedens probatur primo, quia Deus vult nobis gratiam, & gloriam, antequam videat oppositum illarum, nempe peccatum. Secundo: quia si prædestinatio nostra fuisset post prævisum peccatum, posset dari causa reprobationis scilicet peccatum: nam in signo, in quo non obstante peccato originali, prædestinati sunt aliqui, alij relinquerentur in massa perditionis propter peccatum.

11 Tertia: quia si Christus prædestinatus est propter nostram redemptionem, & salutem, sequitur nostram prædestinationem fuisse finem prædestinationis Christi, ac proinde nos prius fuisse prædestinatos, quam illum. Quarta: nam ordinate volens prius vult finem, deinde ea, quæ sunt ad finem inter hæc autem prius ea, quæ sunt propinquiora fini: cum ergo Deus velit seipsum, & gloriam suam ut finem, cætera autem ut mediū, debuit prius velle Incarnationem, quam reliqua, cum illa sit propinquior Deo.

12 Quinta: Christus fuit causa gratiæ, tum Angelorum, tum primi hominis in statu Innocentiæ: at gratia illa præfinita fuit à Deo ante prævisum peccatum primi Parentis: ergo à fortiori Christus.

13 Sexta quia nulla prædestinatio ad gloriam alicuius hominis, aut Angeli pendet à prævisione peccati proprii, vel

vel alieni: ne alicui detur occasio gaudendi de peccato: ergo nec prædestinatio Christi.

14. Iuxta hanc sententiam: primo Deus decrevit Incarnationem propter eius excellentiam, & humanitatem Christi prædestinavit ad summam gloriam in: dependentem à peccato: secundo prævidit lapsum Adami futurum. Tertio decrevit, & Christus veniret in carne passibili ad redimendum genus humanum.

15. Hæc tamen fundamenta facile solvuntur ab oppositæ sententiæ Authoribus. At primam rationem respondent nihil repugnare, quod Incarnatio sit bonum per accidens occasionatū: quia quod De⁹ eam præfinierit occasine peccati, & non aliter maxime cōmendat ipsi⁹ charitatē erga homines propter quos non quasi obiter, & aliud agens sed ex instituto venit.

16. Ad secundam respondent negando antecedens, & asserendo nec Adamū, nec aliquē alium hominē electum fuisse efficaciter ad gloriam, nisi post prævisum originale peccatum. Vnde ad primā probationem antecedentis respondetur Deū simplici dumtaxat affectu velle omnibus gloriam, antequam prævideat peccatū originale. Ad secundam vero dicitur reprobationis à gratia dari quidē causam communē ex parte reprobī, nempe peccatum originale; non autem peculiarem: reprobationis vero à gloria dari causam peculiarem ex parte reprobī.

17. Ad tertiam respondent Christum fuisse prædestinatum in finem nostræ salutis; hinc autem solum probari eam prius fuisse volitam à Deo per modum finis simplici voluntate, non autem efficaci: volebat enim Deus nostram salutem, quia ex se illi placebat, sed efficaciter nulli dare eam decrevit, nisi ex meritis Christi, qui tolleret debitum carenti ipsa, contractum per peccatum.

18. Ad quartam omīssis alijs solutionibus potest facile responderi id ad summum esse verum de volente finē obtinendum vi, & causalitate mediorum, non autem de volente finem, qui supponitur iam possessus, & propterea movet, ut intendatur alia, tanquam participantia eius bonitatem; ut contingit in præsentī; Deus enim seipsum necessario diligit, ut finem omnium non quidem causandum, & obtinendum, sed manifestandum, & participandum. Qui autem amat hunc finem, non debet amare prius ea,

quæ sunt propinquiora illi: nec enim Deus ex amore sui cogitur amare prius ea, quæ sunt in se perfectiora: sed potest intendere ut finem gloriam suam extrinsecam resultantem ex æterna hominum felicitate; & ad hunc finem consequendum amare Incarnationem.

19. Ad quintam respondet P. Vazquez gratiam collatam Adamo ante lapsum non fuisse ex meritis Christi, sed dumtaxat eius gratiæ reparationem. Ad sextam respondeo nullum posse prudenter gaudere de peccato proprio, vel alieno, etsi Deus pro sua misericordia ex peccato occasionem sumpserit ad cōmunicandum beneficium prædestinationis, hoc enim non duxit ortum ex meritis peccati, quod ex se potius inclinat ad puniendum.

SECTIO QUARTA.

Sententia P. Suarez.

20. **E**XIMIVS Doctor d. 5. sect. 3. & 4. docet Deum de-

crevisse Incarnationem ex duplici motivo totali: primo ante prævisum absoluta peccatum ob excellentiam mysterij. Secundo post prævisum peccatum ob nostram salutem, ita ut per utrūque decretum voluerit totaliter, & sufficienter Incarnationem per primum quidem abstrahendo à carne passibili, & impassibili. Per secundum vero determinando carnem passibilem. Aitque ex vi primi decreti Christum venturum pro casu, in quo non daretur in Deo scientia media de futuro lapsu Adami: cæterum quia defacto talis scientia præcessit, addit vi primi decreti venturum Christū, Adamo non peccante. Quod explicat sect. 5. dicens illud primum decretum fuisse de communicanda sua persona divina humanæ naturæ modo perfectissimo, & aptissimo ad sua attributa manifestanda, ac proinde hoc decretum; supposita scientia media futuri lapsus, necessitasse Deum ad secundum decretū referens Incarnationem ad redemptionē generis humani, & determinans vitam passibilem; quia supposita illa præscientia, hic erat modus congruentissimus veniendi ad manifestanda divina attributa.

21. Quapropter iuxta Patrem Suarez conditionalis illa: *Si Adamus non peccasset* dupliciter potuit apponi, ut Adamus prævideretur non peccaturus quocunque modo relinqueretur

à Deo; & in hoc casu censer Christum venturum ex vi illius primi decreti, quavis Adamus non peccasset; quia cum tunc foret impossibilis, manifestarentur per Incarnationem perfectissime divina attributa, quamvis Christus non veniret ad redimendum. Vel potuisse apponi conditionem illā ita ut à Deo prævideretur occasio aliqua, in qua peccaturus esset Adamus: & in hoc casu ait P. Suar. Christum non venturū adhuc ex vi primi decreti; Adamo non peccante; quia supposita aliqua scientia media futuri lapsus, ex vi talis decreti cogeatur Deus permittere peccatū, quia hæc permissio erat tunc medium necessarium, ut per Incarnationem manifestarentur perfectissime divina attributa.

22 Hæc solutio displicet primo; quia supponit possibilem esse evētum, in quo sub nulla tentatione appareat Adamus per scientiam mediam lapsurus. Secundo; quia cum illa scientia sit ante omne liberū decretū; sanè si supposita scientia media futuri lapsus, modus congruentissimus exequendi Incarnationem est illam ordinando in redemptionē peccati; primū decretū amans supposita illa scientia, Incarnationē ad manifestanda attributa congruentissimo modo præfinit Christum ut Redemptorē ante prævisum absolute peccatū, quod hic Doct. ibi sect. 3. §. *Lico itaque primo*, negat esse possibile, vel saltē cogit ad permittendū peccatū ex fine redemptionis, seu ad ordinandā permissionē peccati, ut mediū in finē redemptionis, quod idem absurdum continet. Deniq; quia vi talis decreti concepti post scientiam mediam futuri lapsus cogitur Deus de industria colligere Adamo vocationem illam, cum qua prævidit lapsurum, non collaturus eam, si videret fore efficacem ad observandū præceptum. Quod pugnat cum ijs, quæ docet Eximius Doct. lib. 8. de Angelis cap. 4.

SECTIO QUINTA.

Ostenditur Christum fuisse præfinitum ante permissionem peccati.

23 **E**GO probabilius existimo nullam creaturam fuisse præfinitam ante Christū, sed vel Christū fuisse præfinitū ante omnes, vel simul cum omnibus, tanquam finem earum, & tanquam caput hominū, & Angelorum; ac proinde decretum In-

carnationis antecessisse permissionem peccati. Hæc assertionem præter Alexādrum, Albertum, Scotum, Iacobum de Valentia Albertum Pigium, & Claudiū Taurenensem, Nicolau de Cusla, & Clitovæum; magno rationū, & autoritatū pendere defendit P. Salm. tom. 5. id est, tom. 3. in Epist. Pau. d. 3. in 5. assert. à pag. 30. vsque ad 42. Et Exim. D. disp. 5 de Incarnatione sect. 2. & sequentibus, & post ipsum P. Puent. Hurt. Martinus Per. & Martinon d. 3. de Incarnat. sect. 2. & novissime P. Alderete d. 19.

24 Expendit Eximius D. pro hac sententia illud sapientiæ 8. versic. 22. *Dominus possedit me in initio viarum suarum ante quam quidquam faceret à principio: Vbi septuaginta habent: Dominus creavit, seu condidit me initium viarum suarum.* Quæ verba de Christo ut homine, exponit ingens Patrum multitudo (ut inquit noster Salazar ad eum locum) qui ut Arrianis occurrerent, eo loco contra Filij Divinitatē abutentibus, quamvis eorum argumēta alijs expositionib⁹ diluere possent, maluerunt de Christi humanitate, seu de Christo ut homine interpretari. Hoc supposito, sic format argumentum. P. Suar. d. 5. sect. 2. locus iste ex cōfessione PP. accipiendus est de Christo, ut homine: ergo Christus ut homo conditus est ab æterno in initio viarū Dei: sed non secundum rem: ergo secundum propositū, & intentionem Dei. Nec solum significatur ut cūque Consilium Dei æterno conditum: hoc enim commune est rebus omnibus, quæ in tempore creantur, sed singulari quodam modo, nimirum quia in ipsa mente Dei primatum habuit.

25 Expendit etiam locum Apostoli ad Colosenses primo. In quo Christus dicitur. *Primogenitus omnis creature*; quod secundum communem expositionē Patrum, & secundum Concilium Sardicense in Epist. ad omnes fideles intelligi debet de Christo, ut homine: nam ut Deus dicitur unigenitus, ut homo primo genitus.

26 Denique concludit Apost. ut sit in omnibus primatum tenens; ergo iuxta Apostolum Christus ut homo est finis propter quem, & in cuius honorē Deus omnia creavit: ergo in intentione divina Christus est prior omnibus creaturis, vel saltem non est posterior.

27 Probat etiam P. Salm. hanc sententiam ex Apost. Rom. 8. vbi Christus dicitur, *Primogenitus in multis fratribus*; hoc

hoc enim non dicitur de æterna generatione, in qua Christi Fratres non habuit; nec de generatione temporali secundum carnem, quia ut dicitur Hæbr. 1. *Novissime diebus istis locutus est nobis in Filio*: ergo superest, ut de generatione in Dei prædestinatione, in qua illum principiū, & fundamentū possuit omnium electorū, de quo accipiendum sit illud Apostoli ad Colos. 1. *Qui est primogenitus omnis creaturæ*.

28 Multa etiam Sanctorum Patrum testimonia expendunt pro hac sententia P. Suarez, & P. Alderete, cum sanè eleganter tradit Rupertus de gloria, & honore filij hominis in Math. lib. 13. in 3, quiens, Religiose dicendum, reverentius, terque est audiendum, quia propter istū, filium hominis gloria, & honore coronandū Deus omnia creavit. Quod probat ex illis verbis Apostoli ad Hæbr. 2. *Propter quæ omnia, & per quem omnia*: quibus expensis concludit: *Ergo ipse causa est, propter quæ creavit omnia*. Pro hac sententia communiter etiam expendi solet Cyrillus lib. 5. Thesaur. cap. 8. ubi versans illud proverbio 8. *Ante sæcula fundabit me*, inquit, præfundatur ante nos Christus, & in ipso nos omnes super edificamur, idque ante initium mundi in præsentia Dei, ut cum ordine divino benedictio maledictionem antecesserit, & damnationem in mortem vitæ pollicitatio. Item Iræneus lib. 3. cap. 33.

29 Sed ut alia via hanc sententiam validius confirmemus, supponendum est Adamum ante peccatum habuisse revelationem Christi venturi, nimirum in sopore illo, quem Deus in ipsum immisit. Genesis 2. vers. 11. à quo excitatus dixit, *Hoc nunc os ex osibus meis, & caro de carne mea*; Christum significans ut docet D. Thom. hic quæst. 1. art. 3. ad 5. & 2. 2. quæst. 2. art. 7. est que communis sententia, ut testatur P. Suar. lib. 3. de ope sex die cap. 18. n. 8. & P. Vazq. hic d. 12. num. 19. Secundo supponendū est Adamum auxisse gratiam habitualement occasione illius revelationis, quia si illa fuit obscura, meruit præbendo ei assensum, si fuit clara occasione illius habuit affectum aliquem honestum, & consequenter meritorem. Hoc supposito, probatur, decretum efficax intendi Christum fuisse ante permissio nem peccati.

30 Quia si Deus præfinivit Christū, quia prævidit Adamum transgredientem præceptū non comedendi delignum: ergo

præfinivit Christum, quia prævidit Adamum eo peccato amisisse totam gratiā habitualement, quam habuerat in instante antecedenti ad transgressionem præcepti. ergo quia prævidit amisisse gratiam, quam acceperat sine meritis, & quam occasione revelationis suis meritis acceperat: ergo præfinivit primo Christum per decretum supponens iam fidem Christi venturi, & consequenter supponens iam decretum efficax Christi, quod est implicatorium.

31 Probatur ulterius: nam si revelatio Christi venturi facta Adamo supponebat peccatum istius, ut absolute futurum pro tempore sequenti. ergo gratia acquisita occasione huius revelationis etiam supponebat tale peccatum: hoc autem est impossibile: nam gratia illa destructa est per positionem talis peccati; implicat autem, ut rem destruat illud ipsum, quod aliquo modo causat eius existentiam primam: sicut enim hæc nequit impediri sui conservationem, ita nec illud à quo talis prima existentia depēdet.

32 Denique suadetur: quia congruum est, & maxime expectās ad Christi dignitatem, quod sicut est primus, quoad perfectionem, ita sit primus in intentione Dei, & decernatur ut finis creatus omnium creaturarum.

SECTIO SEXTA.

An absolute Christus veniret Adamo non peccante.

33 **N**EGANT non pauci ex ijs, qui nobiscum sentiunt Christum fuisse præfinitum ante omnem creaturam, quorū aliqui affirmant primum illud decretū fuisse de Christo ut Redemptore; quorum sententiā alibi impugno, quia eandē habet difficultatem, ac illa, quæ adstruit præfinitionem efficacem poenitentiae ante prævisum absolute peccatum: alia via Pater Alderete disp. 21. contendit primum illud decretū esse essentialiter connexum cum peccato, quamvis antecedit eius permissionem, nimirum quia regulatur per scientiam visionis repræsentantē peccatum Adam, ut absolute futurum non quidem in seipso, sed in medio aliquo extrinseco; nempe incomplexo complacentiæ liberæ creandi mundū, & scientiæ mediæ repræsentantis Adamū peccaturum, si creetur, & creandū si Deus habeat eam liberā complacentiā: quæ posita, iā Deus ante omne efficax decretū cognoscit

Adamum absolute peccaturum, & hac scientia instructus incipit seriem decretorum efficacium per perfinitionem Christi Redemptoris, quam sententiam alibi impugno.

34 Mihi probabilior apparet sententia asserens Christum absolute venturum, Adamo non peccante, quam hac ratione suadet P. Salmeron: nam in illo eventu magis Christus exaltaret Deum, quam omnes Angeli, & iusti Viri: si ergo tunc darentur Sancti, qui Deum laudarent, etiam tunc esset Christus, in quo Deus multo magis sibi complacuit, & veluti artifex in perfectissimo opere quievit; quemadmodum in creatione, formato homine, qui typus erat Christi; dicitur De^o quievisse ab omni opere suo. Præterea Christ^{us} est perfectior toto universo: ergo natura sua magis optabilis: sicut ergo De^{us} voluit propter se res, & bonitatem earum usus est ad manifestandam gloriam, & bonitatem suam, quanto magis usus fuisset hoc admirabili, & perfectissimo opere, in quo sunt omnes Thesauri sapientiæ, & bonitatis divinæ.

35 Id quod defendi posset, etiam si defacto Christus non fuisset præfinitus ante prævisum absolute peccatum: nam etiam si Deus distulisset præfinitionem Christi usque ad signum prævisionis peccati; tamen decretum illud mittendi Christum conceptum ex tali prævisione amaret hoc mysterium, præcipue propter eius excellentiam, & minus præcipue propter remedium peccati, & ex illo modo amandi posset deprehendi, quod tunc veniret Christus propter excellentiam ipsius mysterij, quia defacto amata fuisset Incarnatio ob hanc causam, tanquam de se sufficientem movere hic, & nunc divinam voluntatem quamvis simul amata fuisset ob remedium peccati. Vnde ex presenti modo amandi sufficienter colligeretur, quod veniret Christus, Adamo non peccante, non quidem quod veniret per hoc decretum, sed per aliud. Sic ex modo, quo quis statuit ire Matritum ob duos fines, quorum alter sine altero sufficienter inclinat eius voluntatem colligitur illum iturum, quamvis deesset unus ex illis finibus; iturum, inquam, non per affectum, quem defacto habet, utpotè alligatum utrique fini, sed quem haberet tunc. Alibique ostendi Deum in præsentia determinatione nostræ voluntatis posse infallibiliter cognoscere, quid fecisset hic, & nunc circa

idem obiectum sub alijs circumstantijs: v.g. ex modo succumbendi alicui tentatio, ni potest infallibiliter deprehendere, quod non succubisset, si tentatio foret minor in certo quodam gradu.

36 Nec contra nostram sententiam militant testimonia scripturæ affirmantia, Christum venisse in remedium peccati: quia nullibi dicitur propter hoc solum venisse; sed tacite supponitur venisse ob excellentiam ipsius mysterij ratione sui maxime amabilis, & experibilis, etiam secluso remedio peccati. Vnde Christus primo, ac principaliter existit gratia sui, & per se ipsum est causa finalis huius mysterij, immo rerum omnium creaturarum, & quidem primaria infra Deum, qui est ultimus finis omnium, & ideo Apost. 1. Corinth. 3. versic. 23. aiebat omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. Ideo autem Sacri Scriptores sæpe mentionem faciunt de adventu Christi ob finem redemptionis, quia in animo illis erat sæpe nobis inculcare, quanta passus sit Filius Dei pro abolendo peccato, ut sic gratitudinem excitarent, & permoverent ad cavendum in posterum tantum malum.

37 Quod si aliquid Patres dicere videntur, quod non venisset ob aliam causam, interpretandi sunt (inquit Salmeron) quod non veniret, ut medicus, ut passibilis, ut Salvator per gratiam, & sanguinem suum. Quod si obstinate quis velit ita causam facere peccatum, ut præter hanc causam nulla alia sit adventus: Christus faciet illos falsum dicere, & secum pugnare. Nam quomodo verum erit, quod agnus dixit; veniendi nulla alia causa fuit, quam peccatores salvos facere: cum Scripturæ aliam assignent. Ait enim Dominus: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati, & alibi ego veni ut vitam habeant, & abundantius habent.* Hæc Salmer.

SECTIO SEPTIMA.

Modus specialis conciliandi illa duo, & quod Christus non veniret Adamo non peccante, & quod nihilominus sit præfinitus ante omnes creaturas.

38

QVAMBUS ut probabilius tutati simus Christum venturum Adamo non peccante: cui

cui hæc sententia displicuerit, non propterea cogetur asserere Christum fuisse præfinitum post prævisum absolute peccatum, quomodo autem hæc duo inter se conciliari possint, omisissis aliorum placitis, sic expono. Authores, qui affirmant Christum non venturum, Adamo non peccante, asserere hoc ipso debent melius, & convenientius esse quod Christus tunc non veniret nimirum, quia opus istud Incarnationis, cum sit maxime supernaturale, & omnium miraculorum maximum, non debuit fieri, nisi maxima causa, atque necessitas subsisteret, si enim convenientius, & melius foret ad manifestanda divina attributa, quod tunc veniret, profecto veniret, quia ut constitit, disput. 2. Deus semper facit id, quod melius est ad ostensionem suorum attributorum.

39 Deus ergo per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscit melius esse carnem assumere pro casu, in quo per scientiam mediam appareat Adamus peccaturus, & infecturus totum genus humanum, si constituatur caput morale posterorum cum tali libera potestate, qualem defacto habuit transfundendi in illos iustitiam originalem, media observatione præcepti, vel iniustitiam, & peccatum originale, media transgressione: hoc supposito si accedat scientia media representans Adamum peccaturum sub tali conditione, iam Deus absolute iudicat melius, & convenientius esse decernere Incarnationem, quam non decernere, oppositum absolute iudicaturus, si daretur scientia media opposita. Tunc vero concipit decretum efficax mittendi Christum, ut primo genitum omnis creaturæ, quod decretum amat excellentiam mysterij, & redemptionem in actu primo, & quasi medicinx præparationem; non tamen amat redemptionem in actu secundo, & actualem morbi curationem, quia finis iste non representatur, ut amabilis pro illo signo propter rationes repugnantiae, quæ dantur in eo, quod Deus ante prævisum absolute peccatum amet efficaciter finem essentialiter dependentem ab ipso: sed solum representatur ut amabilis pro signo sequenti ad prævisionem absolutam peccati.

40 Licet autem Deus per illud primum decretum non velit absolute, ut Christus redimat hominem à peccato, vult tamen, ut sit paratus in remedium peccati imminuentis, & consequenter vult redemptionem conditiona-

te, nimirum sub conditione, quod Deus ipse permittat Adamo pro posteriori peccatum, & istud appareat per scientiam visionis; licet autem illud decretum non moveat directe ad permittendum peccatum, movet tamen indirecte, & per modum removentis prohibens; quatenus Deus non permetteret lapsum totius naturæ in Adamo, nisi videret bona, quæ mediante Christo iam præfinito, colligenda erant. Optime ergo coherent illa duo, & Christum non venturum, Adamo non peccante, in illis circumstantiis, in quibus defacto peccavit, & tamen Christum fuisse præfinitum ante prævisum absolute peccatum, non utrumque, sed per decretum minime connexum cum peccato: quod quidem non daretur defacto, si non præexisteret scientia media futuri lapsus, posset tamen dari.

41 Dices dumtaxat esse melius, & convenientius Christum venire ex suppositione peccati originalis prævisi per scientiam visionis: quia supposita scientia Media representante Adamum peccaturum sub tali conditione, potuit non dari peccatum, tum quia potuit Deus non producere Adamum, tum quia potuit illum ponere sub alia hypothesi, in qua videretur non transgressurus præceptum. Respondendo, ut Deus absolute iudicet convenientius, & melius esse carnem assumere, quam non assumere, non esse expectandam scientiam visionis peccati originalis, sed sufficere scientiam mediam futuri lapsus sub ea hypothesi, de qua Deus cognoscat melius esse ponere Adamum sub ea, quam sub alia, qualis abs dubio est hypothesi illa, sub qua Deus de facto Adamum collocavit: quia supposita illa scientia, iam imminet peccatum originale, quia videtur per scientiam mediam infallibiliter futurum, si Adamus constituatur sub tali hypothesi, & occurso rerum, & circumstantiarum, & Deus videt se maxime inclinatum ad sic constituendum, quia videt melius esse Adamum creare, & constituere sub illo rerum occurso, quam non creare, vel constituere sub alio, in quo appareat non peccaturus, unde, quia imminet morbus, sapientissime Deus medicum parat, ut curet infirmos sub conditione, quod incendant in infinitatem; quia tunc censet melius esse medicum illum mitte-

re, quam non mittere. Si autem per scientiam mediam appareret Adamus non peccaturus sub eadem hypothesi, in qua defacto apparuit peccaturus: tunc non immineret peccatum; ac proinde Deus non censeret melius esse mittere Christum, quam non mittere: & ideo non mitteret, quamvis absolute posset.

SECTIO VLTIMA.

Resolvuntur aliqua dubia.

42 **D**UBITATUR primò, an Christus ut passibilis primario venerit propter solum originale, venturus ex vi præsentis decreti, quamvis nulla peccata actualia futura essent in posteris Adami. Respondeo affirmative cum P. Vazq. disp. 13. quia Christus, ut passibilis in nostra sententia, & secundum se in sententia Sancti Thomæ præfinitus est præcipue occasione originalis peccati inficientis totam naturam, actualia vero iam supponunt Christum præfinitum, quia supponunt auxilium sufficiens collatum ex meritis Christi, unde ad medendum peccatis actualibus ordinata est Incarnatio per aliud decretum.

43 Dubitatur secundò, an veniret Christus, si sola peccata actualia sine originali inficeret naturam humanam in omnibus fere individuis. Negat Pater Vazq. ibi, quia Christus non venit propter remediū peccatorū, quæ alias essent, sed eorum, quæ defacto fuerunt: ergo his deficientibus nullo modo veniret. Verū hoc gratis dicitur, quia quod defacto Christus præfinitus sit in remedium originalis, probat quidem non venturū tunc per præsens decretum: at quod nullo modo veniret, unde quæso probatur?

44 Nobis ergo affirmandum est cum P. Valencia disp. 1. puncto 6. in fine, siquidē in illo eventu haberet locum causa principalis, ob quā Christ⁹ defacto venit, scilicet ut genus humanū alienatū à Deo salvaretur, & reconciliaretur Patri, unde quāvis tunc non veniret per decretum præsens, veniret tamen per aliud. Idque sufficienter colligitur ex modo, quo de facto venit. In sententia autem D. Thom. si non essent futura peccata nullo modo veniret, nec per præsens, nec per aliud decretum; idque sufficienter colligitur ex eo, quod de facto venerit, iuxta ipsum vnice in remedium peccati.

DISPUTATIO XXII. DE VNIONE HYPOSTATI- CA SECVNDVM SE.

Ad art. 7. quest. 2. 3. part.

SECTIO PRIMA.

Quid hæc unio, & quomodo facta.

1 **H**ANC unionem non esse solum moralem, & affectivam, nimirum per consensionem voluntatum, sed physicam, & veram, diffinitum est in Concilio Ephesino contra Nestorianos asserentes post Incarnationem mansisse in Christo duas personas. Quare Incarnationis mysterium, teste Petavio lib. 1. de Incarnatione cap. 9. nihil aliud esse existimabant, quam habitationem Dei in homine, velut in domicilio suo, ac templo; excellentiori ta-

men modo, quam in Moyfi, ac reliquis Prophætis habitasse dicitur; unde Theophorum, id est Deiferum appellabant Christum, non verè Deum: Beatamque Virginem dicebant non esse appellandam Theotocon, sed Christocon, id est non Deiparam, sed Christiparam, ac proinde solum in eo sensu dicebāt Christum esse Deum, quo olim Moyfes Deus Pharaonis nuncupatus est, nimirum auctoritate, & repræsentatione, non unitate, & realitate.

2 Huic Hæresi se opposuerunt Euthychiani, qui, ut Nestorianis contradicerent, asseruerunt vnam tantum in Christo post unionem mansisse naturam; vel

vel quia somniarunt diuinitatem conuersam fuisse in carnem; vel quia putarunt diuinitatem, & carnem vnitas fuisse ad componendam tertiam quandam naturam, sicut corpus, & anima vniuntur ad componendam naturam humanam. Vtroque autem extremo damnato, Catholica Fides docet in Christo esse duas integras, & perfectas naturas, diuinam scilicet, & humanam, & eas in vnā coaluisse personam, vt vnus, & idem sit verus Deus, & vnus homo, & in hoc sensu D. Thom. quæst. 2. art. 1. docet vnionem non esse factam in natura; & art. 2. factam esse in persona. Nam ibi agit de termino ex vnione resultante, qui non est vna natura, sed vna persona subsistens in duplici natura, diuina, & humana. Non vero agit de termino, cui vnita est humana natura.

3 Mirabilem hanc vnionem explicant Patres exemplo infusionis, per quam nobilissimo tronco ramus alienus inferitur; & ignitionis, quæ totam ferri naturam penetrat, & ad suam puritatem, & nitorem trahit. Denique exemplo vnionis, qua anima rationalis, cum in se sit subtilis, immortalis, viva, & intelligens, copulatur corpori torpenti, corruptibili, sensu, ac ratione destituto, illudque reddit pulchrum, vivum, & mobile. Quæ exempla eleganter prosequitur P. Lessius libr. 12. de perfectione diuina cap. 5.

4 Supponimus cum nostris Doctoribus aduersus Thomistas secutos Magistrum Albarez esse modum quandam substantialem intrinsece supernaturalem receptum in humanitate, & terminatum ad Verbum. Supponimus etiam, Verbum non habuisse specialem influxum in hanc vnionem, vt late probat Bernal disp. 11. sect. 4. ex Concilijs, & Patribus. Sufficiat nobis autoritas Concilij Toletani, 11. in confessione fidei: Incarnationem, Filij Dei tota Trinitas operasse credenda est, solus tamen Filius formam serui accepit, in singularitate percepit. Omittimus quæstiones faciliores, v.g. an hæc vnio sit indibisibilis, an potius composita ex particularibus vnionibus, quarum vna recipiatur in materia, alia in anima: & an præter istas assignanda sit alia, per quam vnio ipsa intercedens inter animam, & corpus vniatur Verbo; & an prius natura fuerit animam, & corpus vniri Verbo, quam vniri inter se,

vt ad difficiliora transcamus,

SECTIO SECVNDA.

An hæc vnio sit intrinseca Verbo?

5 **I**D est, an Verbum intrinsece denominet vnitum. Ratio dubitandi, quia si intrinseca sit, videtur mutari Verbum, aliter se habens intrinsece, ac antea. P. Lessius eo lib. 12. num. 23. partem negativam amplectitur, dicens hoc esse maxime mirabile, & incomprehensibile in hoc mysterio, quod absque aliqua nova habitudine ad humanitatem possit eam ita adstringere, vt ratione illius vnionis verè dicatur, & sit homo; hoc autem provenire ex infinitate Verbi, quod sicut in alijs, ita etiam in ratione hypostasis vim infinitam habet, qua substantiarum omnium existentias per modum hypostasis possit terminare. Sicut enim intellectio diuina ob suam infinitatem in propria linea se extendit ad futura contingetia absque accessione habitudinis realis ad illa: ita similiter hypostasis.

6 Hæc sententia videtur esse communis inter Theologos antiquos, nam Scotus in 3. dist. 1. quæst. 1. §. *De primo dico*, affirmat hanc vnionem esse relationem disquiparantiam, realem in vno extremo nempe humanitate, & solius rationis in alio, scilicet in Verbo. Et D. Bonaventura ibidem ait Verbum per vnionem incipere denominari vnitum sicut columna, posito homine, incipit denominari dextera. Eodem modo loquitur D. Thom. quæst. 16. art. 1. ad vltimum, & art. 6. ad secundum.

7 Possetque hæc sententia exponi dicendo hypostasim Verbi ob suam actualitatem infinitam ex se determinatam esse, vt per hoc præcise, quod humanitas incipiat immutari, & trahi ad Verbum media vnione hypostatica, istud incipiat illam possidere vt suam peculiari titulo, eamque teneatur regere vt propriam, sicut Petrus, v.g. potentias suas regere debet, & speciali titulo incipiat intime præsens esse illi, quia licet modus vnionis intrinsece non afficiat Verbum, illud tamen ita humanitati adnectit, vt si per impossibile ratione immensitatis ei intime præsens non assisteret, tamen vi illius vnionis hanc præsentiam acquireret, & in hoc consistere, quod Verbum personet humanitatem, & cum ea sit verè, ac physice vnitum.

8 Quamvis autem hæc sententia

ria

ria sic explicata possit probabiliter sustineri: contraria tamen præferenda est ut verior, & modo communior, quam defendit Card. de Lugo disp. 11. sect. 7. & alij post Suar. disp. 8. sect. 4. & omnes defenderent, si sperarent posse solide explicari, quomodo Verbum incipiat de novo suscipere denominationem intrinsece uniti, quin mutetur. Dico igitur, non mutari, quia non unitur ut potentia passiva unionis, sed ut pure terminus, ideo autem ut pure terminus unitur, quia non unitur, ut perfectibile, sed ut pure perfectivum, nec ut acceptivum, sed ut communicativum perfectionis, & hoc ideo, quia ex se supponitur infinite perfectum in omni genere, & ut eminenter præhabens quidquid est perfectionis in humanitate. Quare licet verbum in ratione communicantis perfectionem se habeat intrinsece aliter, quam antea, non propterea mutatur, quia mutari est absolute, & simpliciter se habere aliter, quam prius hoc autem significat habere modo formaliter aliquam perfectionem, qua antea carebat si mutatio sit positiva; vel aliqua carere, quam antea habebat, si sit negativa.

9 Quod patet ex ipsa definitione motus, qui est via ad mutationem in facto esse, *Nam motus est actus entis in potentia prout in potentia*: ergo res, quæ mutatur debet esse absolute in potentia ad perfectionem, quam acquirit. Deus autem non est absolute in potentia ad perfectionem humanitatis, cum eam eminenter in se contineat, tantundemque valeat secluso, ac simul cum illa, & non possit aliquid esse in potentia ad id, quod in se perfectissime continet cum ad id potius sit in actu, quare licet Deus in tempore habeat, immo sit aliquid vere, & proprie, quod antea non erat, nempe homo, non propterea mutatur: quia rem mutari est ipsam esse, vel habere de novo aliquid, quod antea simpliciter, & omnimodo non habebat, scilicet nec formaliter, nec eminenter, seu ex vi perfectionis se sola æquivalentis complexo sui, & alterius, quod in nulla creatura locum habet; quia cum quolibet sit finita, coniuncta cum alia facit maius in ratione entis; unde implicat unam

creaturam uniri intrinsece alteri, quin

mutetur.

(o)

SECTIO TERTIA.

Quo pacto salvetur Verbum assumpsisse naturam, & non personam.

10 COMMUNIS sententia, asserens personam creatam addere aliquid positivum supra naturam, facile respondebit propterea non assumpsisse personam, quia non assumpsit illam proprietatem positivam, quæ naturam complet in ratione personæ; in nostra autem sententia, non videtur facile posse exponi.

11 Ut difficultati occurram, præmitto dilucidam explicationem hæresis Nestorianæ adductæ à Bellarmino lib. 3. de Incarnatione cap. 5. Asserebant itaque Nestoriani Beatam Virginem purum hominem peperisse, huic autem Filium Dei postea multis modis fuisse unitum, non quidem substantialiter communicando hypostasim, sed accidentaliter; primo, secundum habitationem, quia Verbum habitavit in homine Christo, tanquam in suo templo iuxta illud Ioannis 2. *Soluite templum hoc, & tribus diebus, &c.* Et propterea dicebant caute scriptum esse Isaïæ 7. *Vocabitur nomen eius Emmanuel, id est non vocabitur Deus, sed nobiscum Deus, id est in nobis habitans*; secundo, per unionem voluntatis, quæ filius hominis coniunctus erat semper cum voluntate Dei; tertio, secundum operationem, quia Christus homo erat instrumentum, quo utebatur Verbum in operibus illis admirandis, quæ à Christo facta sunt; quarto, secundum participationem, quia Verbum illi homini impertivit nomen, & dignitatem suam, ut nimirum Deus, & Filius vocaretur Dei, & ab omnibus creaturis adoraretur, non propter se, sed propter eum, à quo assumptus fuerat, eo modo, quo imagines Sanctorum nominibus eorum interdum appellantur, & propter eos adorantur.

12 Hoc supposito respondeo: propterea Verbum non assumpsisse personam, quia naturam assumpsit per unionem substantialem, & physicam, & non per unionem moralem, atque accidentalem, qualem adstruebant Nestoriani, & enim hoc ipso, quod Verbum physice unitum, sit humanitati, hæc non manet perse, ac separatim existens, in quo consistit eam propria personalitate gaudere, ut sectione sequenti explicabo. Quare Nestoriani propterea in Christo duas perso-

personas adstruebant, quia existimabant humanitatem per se existere, ac separatim à Verbo, & è contra; nec inter utrūque intercessisse veram, & physicam vnionem, vt constat ex Anathematismo 3. Concilij Ephesini, in quo error ille his verbis damnatur: Siquis post naturarum vnionem substantias in vno Christo dividit, naturasque ea tantum copula nectit, quæ est secundum auctoritatem, vel dignitatem, anathema sit.

13 Vt constat etiam ex actis eiusdem Concilij, vbi Cirillus ait, Operare Catholicos, vt Nestorius admittet veram, & physicam vnionem inter Verbum, & humanitatem, & non præstitisse aliquem hominem, cui postea copulatum sit: additque fore in Ecclesia Dei pacem, si hæc Nestorius concederet. Tercio ex quinta synodo generali collatione 8. Can. 5. sic definiente: Si quis non confitetur Dei Verbum carni secundum substantiam vnitum fuisse, & propter hoc (expendite vim causalis) vniam eius substantiam, seu personam, anathema sit. Denique ex Boetio lib. de duabus naturis relato à Divo Thoma in 3. dist. 5. quæst. 1. art. 3. sic differente: Si non est vna persona in Christo, nulla vnio facta est diuinitatis, & humanitatis, nisi secundum similitudinem gratiæ, quod etiam Nestorius posuit. Idem autem est Verbum non assumpsisse humanam personam, ac vniam tantum in Christo esse personam: ergo, si ideo vna in Christo est persona, quia Verbum physice vnitum est humanitati, sanè ideo Verbum non assumpsit personam, quia physice coniunctum est humanitati, cum qua coniunctione non coheret eam existere per se, quod tamen erat necessarium, vt foret persona.

SECTIO QUARTA.

Notantur aliqua quæ præ oculis habenda sunt ad intelligendum mysterium Incarnationis.

§. I.

An personalitas Verbi reddat substantiam humanitatem?

14 **I**TA in scholis quotidie audimus. Sed nisi hæc loquutio probe intelligatur, dicetur

res planè absurda: nam si substantia Verbi per modum formæ, aut quasi formæ redderet substantiam vt quod humanitatem, sanè faceret vt humanitas esset persona humana, & creata, & purus homo: nam vn inquit P. Lesius ex communi omnium sensu lib. 12. de perfectionibus diuinis num. 24. *Purus homo nihil aliud est, quam natura humana indiuidua per se subsistens.* Est autem contra fidem, quod in Christo detur purus homo.

15 Et sanè nec Patres, nec Concilia, nec vnquam D. Thomas ita locuti sunt vt dicant, personalitatem Verbi reddere substantiam humanitatem. Sed solum dicant Verbum subsistere in humanitate, nimirum illam supposito, & exercendo munus personæ respectu illius: & humanitatem subsistere in Verbo, nimirum tanquam in supposito, & principio quod, cui tribuantur principaliter eius operationes.

16 Ne offendantur imperiti, qui forsam scandalizabuntur, si audiant negari propositionem, quam quotidie in scholis audiunt supponi vt Veram, cum tamen meo iudicio sit manifeste falsa: distingue illam propositionem, *Personalitas Verbi reddit substantiam humanitatem simpliciter, & absolute:* nego maiorem (nam vt inquit Angelicus Doctor D. Thom. 1. p. quæst. 29. art. 2. Ea simpliciter, & absolute subsistere dicimus, quæ non, in alio, sed in se existunt. At personalitas Verbi mediante vnione hypostatica facit vt humanitas existat in alio, nempe in Verbo tanquam in supposito, & in Christo tanquam pars in toto ergo non facit vt subsistat, ac proinde non reddit substantiam.) Reddit substantiam in ipso Verbo, concedo. Hoc autem potius est facere, vt humanitas simpliciter non subsistat, quam facere vt subsistat, & reddere substantiam.

§. II.

An substantia Verbi suppleat substantiam propriam humanitatis.

17 **I**ndiscriminatim ita Magistros in scholis passim loquentes audimus. Sed propositio distinguenda est; ne dicatur res planè absurda. Distinguo ergo hanc propositionem. *Substantia Verbi supplet substantiam propriam humanitatis,* sumpta substantia in sensu Conciliorum, ac Patrum,

Patrum, concedo, sumpta subsistentia in sensu Scholasticorum, nego. Nam ut inquit P. Vazquez 3. p. disp. 16 num. 18. subsistentia apud Patres, ac Concilia non est idem, ac apud Scholasticos: apud hos enim idem est quod personalitas, seu ultimus terminus naturæ, quo completur, & trahitur ad esse suppositi: apud illos vero idem est, ac persona. Quod prius observaverat D. Thomas 3. p. quæst. 2. art. 3. *Subsistentia autem, inquit, idem est, ac res subsistens*, quod est proprium hypostasis ut patet per Boetium lib. de duabus naturis. Subsistentia ergo sumpta pro persona, verum est subsistentiam divinam supplere humanam; quia nimirum persona divina facta est mediante unione hypostatica persona humanitatis, exercendo respectu illius munus suppositi, & personæ, quia persona divina est principium quod intimum, cui tribuntur operationes humanitatis; quæ operationes creatæ tribuerentur supposito creato, si natura illa non esset assumpta; quia nimirum si humanitas illa non fuisset assumpta, ipsa esset persona, & suppositum. Vnde persona divina exercet munus, quod exerceret persona creata. At sumpta subsistentia pro personalitate, seu pro illo complemento, quod in creatis persona addit supra naturam; impossibile est ut subsistentia Verbi suppleat munus subsistentiæ humanæ: idque est certo certius: nam personalitas creata facit, ut humanitas ipsa sit persona; ac subsistentia Verbi mediante unione hypostatica facit ut humanitas illa, quæ alias esset persona, & suppositum, iam non sit persona, sed existat in Verbo tanquam in supposito. Rursus subsistentia propria facit, ut natura humana per se, ac separatim existat: subsistentia Verbi facit ut non existat per se, sed in alio: ergo subsistentia Verbi non supplet subsistentiam humanam sumptam in sensu Scholasticorum: nam unum oppositorum non suppletur per aliud munera autem existendi per se, & existendi in alio sunt opposita.

Persona
Verbi
supplet
humanam
subsistentiam.

Subsistentia
Verbi
non ita.

§. III.

An personalitas Verbi suppositet, & personet humanitatem in eodem sensu in quo illam suppositaret personalitas propria, quatenus est aliquid superadditum naturæ.

18 **R**ESPONDEO negative: nam personalitas Verbi personat ut quod exercendo munus personæ, & suppositi respectu humanitatis assumptæ, & extorquendo ab illa munus personæ. At personalitas propria personaret ut quod, faciendo ut humanitas ipsa esset persona.

§. IV.

An personalitas Verbi reddat naturam humanam incommunicabilem alteri ut supposito.

19 **R**ESPONDEO negative: nam mediante unione hypostatica communicatur humanitas alteri ut supposito: ergo non redditur mediante illa, incommunicabilis alteri nempe Verbo, ut supposito. Quod si dicas, communicari ipsi quidem Verbo ut supposito, ceterum reddi mediante subsistentia Verbi incommunicabilem alteri supposito distincto à Verbo. Respondeo, nec hoc modo reddi incommunicabilem: nam personalitas Verbi mediante unione hypostatica reddit humanitatem existentem in Verbo tanquam in supposito: existere autem in Verbo tanquam in supposito non opponitur cum eo, quod simul existat in aliquo alio tanquam in supposito, nempe in Patre, & Spiritu Sancto. Vnde poterit simul humanitas assumi à triplici supposito: divino, nisi aliunde ostendatur repugnantia. Ratio autem est, quia solum subsistentia illa, quæ reddit subsistentem ut quod humanitatem, & facit ut humanitas sit persona, reddit illam incommunicabilem alteri ut supposito, quatenus reddit illam omnino per se existentem: quia implicat existere omnino per se, & tamen existere in alio tanquam in supposito.

§. V.

Quæ Incommunicabilitas sit de ratione personæ.

20 **P**ERSONA secundum celebrem definitionem Ricardi Victorini lib. 4. de Trinitate

Incom-
munica-
bilis
personæ
est per
prædica-
tionem,
non per
vnionē.

nic. cap. 23. *Est rationalis naturæ incom-
municabilis subsistentia*, id est incommuni-
cabile subsistens, vt exponit Vazquez 1.
p. disp. 126. nam apud Patres *subsistentia*.
sumitur pro re subsistente vt vidimus su-
pra: duo itaque sunt de conceptu personæ
impe esse substantiam completam incō-
municabile, & per se existentem. Incom-
municabilitas autem, quæ in hac defini-
tione postulat, non est communicabi-
litas per vnionem, sed per prædicatio-
nem, & identitatem realem cum pluri-
bus. Quod patet: quia illa particula po-
sita est ad excludendum à ratione perso-
næ secundas substantias, id est rationes
communes, quæ sunt prædicabiles de
pluribus realiter distinctis, & ad exclu-
dendum à ratione personæ hunc numero
Deum, quia licet sit aliquid completum,
& per se subsistens (vt communis senten-
tia inter Thomistas, & Scotistas tenet;
& inter Doctores Societatis cum Patre
Suaréz agnoscen-tes in Deo subsistentiam
absolutam) nihilominus non est persona,
quia prædicatur de pluribus realiter dis-
tinctis, nempe de Patre, Filio, & Spiri-
tu Sancto. Et similiter ad excludendum
Spiratorem, quia licet sit aliquid comple-
tum per se subsistens, tamen quia prædi-
catur de duobus suppositis realiter distin-
ctis, nempe Patre, & Filio; non est sup-
positum. Idque patet ex D. Thoma, qui
id docet ex communi sententia quæst. 8.
, de potentia art. 8. inquit: Hoc non ē
, hypostasis significat substantiam indi-
, viduam, id est, quæ non potest de plu-
, ribus prædicari. Et 3. p. quæst. 3. art.
, 1. ad secundum, dicens: Persona dici-
, tur incommunicabilis, in quantum
, non potest de pluribus suppositis præ-
dicari. Quod dixit Angelicus Doct. vt
ostenderet, non esse contra conceptum
personæ communicari per vnionem, vt
patet in Verbo vnito humanitati. Patet
secundo, illum esse sensum illius defini-
tionis: quia alioqui hic numero Deus es-
set persona: cum sit aliquid per se subsi-
stens incommunicabile alteri vt supposito
per vnionem; cum ratione suæ perfe-
ctionis infinitæ ei ab intrinseco repugnet
existere in aliquo à se distincto tanquam
in supposito. Tertio constat ex Boetio
apud quem persona est *rationalis naturæ
indiuina substantia*, quatenus substantia
indiuina idē est, ac substantia particula-
ris, quæ de vno solo prædicatur. Quarto
quia si sermo esset de incommunicabili-
tate per vnionem, hæc sufficienter ex-

plicaretur per rationem *subsistentis*, quia
implicat subsistentiam creatam esse om-
nino per se; & communicari alteri per
vnionem, in quo existat vt in supposito.
Vnde frustra in definitione diceretur de-
bere esse *incommunicabile subsistens*.

21 Hinc humanitas in Christo
non definit esse persona, quia non sit sub-
stantia quædam particularis, & incom-
municabilis in sensu, quo postulat in il-
la definitione, sed quia deficit illi ratio
per se existentis, seu subsistentis. Omnis
quidem persona est incommunicabilis al-
teri vt supposito. Cæterum hæc incom-
municabilitas conuenit naturæ creatæ,
quatenus habet modum per se existendi;
in sensu composito cuius, repugnat vt
communicetur alteri substantiæ, & ista
non est incōmunicabilitas, de qua fit mē-
tio in definitione personæ, nec ratio per-
sonalitatē, & supposititalitatis recte expli-
catur per hoc quod reddat naturam in-
communicabilem alteri vt supposito: sic
enim in ipsa definitione suppositi suppos-
neretur explicata ipsa ratio suppositi, dū
supposititalitas explicatur per ordinem ad
suppositum.

§. VI.

*An in creatis multiplicetur persona multi-
plicata personalitate?*

22 **D**EMVS disputandi gratia
suppositum in creatis ad-
dere aliquid positivum,
& hoc supposito, inquirimus, an multi-
plicato illo positivo, seu multiplicata sup-
posititalitate, vel personalitate, multipli-
cetur persona. Respondeo negative: quia
personalitas secundum id quod superad-
dit naturæ, nihil aliud est, quam modus
perfectatis, reddens naturam per se exi-
stentem: quamvis autem eadem natura
afficeretur triplici modo perfectatis, non
esse triplex subsistens: ergo non esset tri-
plex persona, seu suppositum.

23 At in Deo alia est ratio: quia
ibi personalitas est per se subsistens, & est
subsistentia vt quod, nec personalitas illa
facit vt natura diuina sit persona; ita vt
denominatio personæ cadat in recto su-
pra naturam diuinam: nam persona est
substantia completa incommunicabilis,
& per se existens: Paternitas autem non
facit vt natura diuina sit substantia incō-
municabilis; quia ratione sui est prædica-
bilis de pluribus realiter distinctis: quare
substantia relativa non reddit formaliter
sub-

subsistentem naturam divinam; quia subsistentia relativa est personalitas; & si redderet subsistentem relative naturam divinam faceret ut illa esset persona. Quare subsistentia relativa est subsistentia naturæ divinæ in eo sensu, in quo est relatio naturæ divinæ; sicut autem non est rela-

tio naturæ divinæ, quia illam reddat relatum, ita non est subsistentia naturæ divinæ, quia illam reddat subsistentem; alioqui redderet subsistentem relative; sed dicitur subsistentia naturæ divinæ, quatenus exigitur à natura divina, & cum illa identificatur.

DISPUTATIO XXIII.

AN SIT PROPRIUM PERSONAE

INFINITAE OB EIVS INFINITATEM

alienam posse suppositare naturam.

Ad quaest. 3. 3. part. articul. 1.

AFFIRMAT Angelicus D.

3. p. quaest. 3. art. 1. ad secundum, ubi ait: *Proprium esse personae infinitae propter eius infinitatem ut fiat in ipsa concursus natura-*

rum secundum subsistentiam. Et cum eo omnes Thomistae. Eandem sententiam tenet Durandus in tertium dist. 1. quaest. 5. Aureolus ibidem quaest. 3. art. 4. pag. mihi 365. §. *Ratio autem.* Henricus quodlib. 11. quaest. 10. Picus Mirandulanus, Apolog. quaest. 4. & 6. Pater Suar. tom. 1. in 3. p. disp. 13. sect. 4. P. Vazq. disp. 25. cap. 3. Lugus disp. 12. num. 91. appellans hanc sententiam communem, Tannerus, & alij. Qui consequenter affirmant omnino repugnare personae creatae alienam suppositare naturam, non solum quia repugnat ut illam sibi hypostatice uniat; sed quia repugnat ut illam terminet. Quae sententia, quamvis communis sit admodum difficile est, eam solida confirmare ratione, ut animadvertunt Patres Suarez, & Vazquez.

SECTIO PRIMA.

Singulari ratione probatur sententia affirmans.

EGO huic sententiae communis libenter subscribo; asseroque, ita proprium esse personae infinitae suppositare alienam naturam, ut implicet contradictionem, per-

sonam creatam exercere munus suppositi, & personae respectu naturae extraneae; ac proinde assero, nec de potentia absoluta Angelum posse fieri hominem. Missis autem rationibus quae communiter afferri solent à Thomistis, à Durando, ab Eximio Doctore, à Patre Vazq. & alijs; singulari ratione conclusionem communem ostendam.

2. Ut autem rationem consiciam, suppono personam creatam importare in recto naturam substantialem completam in linea naturae, & de obliquo vel negationem existendi in alio digniori, cui tribuantur eius operationes. Ut ego probabilius censeo, & late ostendam disp. 28. vel certe modum positivum perfectitatis, ratione cuius fiat, ut natura omnino per se existat, sitque sui, & non alterius, cui tanquam principio quod tribuantur eius operationes; ut fert communior sententia. Quae suppositio omnino explorata mihi videtur, nam suppositum teste Suar. disp. 34. metaphysice sect. 1. nihil aliud est, quam *substantia completa, & incommunicabilis: vel substantia completa individua subsistens incommunicabiliter*, ut definit Banez 1. p. quaest. 3. art. 3. quis autem non videat denominationem per se existentis non cadere supra modum illum perfectitatis, sed supra ipsam naturam, quae ab illo modo tanquam à forma denominatur per se existens, sicut ab intellectu denominatur intelligens, & à modo durationis denominatur durans? Quod etiam patet ex illa celebri defini-

Præmit-
titur, per
sonam
creatam
importa-
re in re-
cto natu-
ram,

tione

Autho-
res cum
D. Tho.
affirmā-
tes.

definitione personæ tradita à Richardo Victorino, & ab omnibus Theologis admittitur, iuxta quam persona nihil aliud est, *Quam rationalis naturæ incommunicabilis subsistentia*, id est incommunicabile subsistens. Vt exponit P. Vazq. 1. p. disp. 126. Nam subsistentia apud Patres sumitur pro ipso concreto subsistente ut quod; constat autem denominationem subsistentis ut quod cadere supra ipsam naturam creatam: nam modus ille perfectitatis non est subsistens ut quod, nec de illo verificari potest quod sit *principium quod*; seu id cui tribuuntur operationes naturæ.

3 Hinc constat, non posse Angelum fieri hominem, seu uniri substantialiter cum natura humana ad faciendum unum per se cum illa; quin natura Angelica uniatur substantialiter cum humana; quia persona Angeli importat in recto naturam. Vnde nequit persona Angeli uniri naturæ humanæ, prout oportet ut illam personet, & suppositet, quin natura Angeli uniatur substantialiter cum natura humana.

4 Hoc supposito sic argumentor: proprium est personæ infinitæ ob ipsius infinitatem, quod possit uniri substantialiter alienæ naturæ quin amittat rationem personæ, & suppositi. E contra vero proprium est personæ creatæ ob sui finitatem, quod nequeat uniri substantialiter cum aliena natura ad faciendum unum per se cum illa, quin amittat rationem personæ, & suppositi: ergo proprium est personæ infinitæ ob ipsius infinitatem, alienam posse suppositare naturam: & personæ finitæ, non posse ob suam finitatem. Patet consequentia: quia persona creata nequit suppositare alienam naturam, quin cum illa uniatur unione substantiali ad faciendum unum per se; sicut persona Verbi unita est: ergo si nequit ita uniri, quin amittat rationem personæ, non poterit suppositare, & personare alienam naturam: nam quo pacto mediante unione cum humana natura poterit persona angelica, v.g. Michael, personare illam naturam, seu exercere munus personæ, & suppositi respectu illius, si mediante eadem unione amittit conceptum personæ, & suppositi? Et quidem nihil clarius, quam non posse unam substantiam exercere munus suppositi, & personæ respectu alterius, si requirit ipsi uniri, quin amittat rationem personæ: munus enim personandi, & suppositandi, essentialiter postulat, ut id,

quod suppositat, & personat alienam naturam, dum suppositat, & personat sit suppositum, & persona; alioqui exercitium causandi destrueret causam, quod est in terminis repugnans.

5 Quod autem sit proprium personæ creatæ ob sui finitatem, quod nequeat uniri substantialiter alienæ naturæ, quin amittat rationem personæ, probatur: nam persona creata importat in recto naturam, & de obliquo modum subsistentiæ, & perfectitatis; nequit autem natura creata, v.g. natura Michaelis, uniri substantialiter naturæ alienæ, v.g. naturæ humanæ, quin amittat rationem personæ: ergo persona creata nequit uniri substantialiter naturæ alienæ, quin amittat rationem personæ. Probatur minor; nam hoc ipso quod natura Michaelis uniretur substantialiter cum humanitate ad faciendum unum per se, natura Michaelis existeret in aliquo digniori se, nempe in illo toto resultante ex ipsa, & humanitate, esset enim stricte, & proprie pars illius totius, non continens totam illius perfectionem, sed potius contenta in illo, est enim de conceptu compositi resultantis ex extremis finitis, quod sit maius quo libet illorum seorsum, nam finitum additum finito facit maius, & totum maius est sua parte, & ideo merito dicebat D. Thom. in 3. sent. quæst. 2. art. 3. ad 1. „quod bonum creatum se habet ad in- „creatum, sicut punctum ad lineam, v- „de sicut punctum additum lineæ non fa- „cit maius, ita nullum bonum crea- „tum additum in persona bono increato „facit melius. Implicat autem naturam Michaelis existeret in aliquo toto digniori, & perfectiori se, & tamen retinere conceptum suppositi, & personæ: ergo implicat naturam Michaelis uniri substantialiter alienæ naturæ; quin amittat rationem personæ.

6 Minor autem subsumpta, ad quam tota revocatur difficultas, probatur primo, nam ut inquit Ang. Doct. „3. p. quæst. 2. art. 2. ad tertium, Non „quodlibet individuum in genere sub- „stantiæ, etiam in rationali natura, ha- „bet rationem personæ, sed solum illud „quod per se existit, non autem quod „existit in alio perfectiori: unde manus „fortis, quantumvis sit quodam indivi- „duum, non tamen est persona; quia non „per se existit, sed in quoddam perfe- „ctiori, scilicet in suo toto. Ex quo principio deducit Angelicus Doctor;

Implicat retinere conceptum personæ id, quod existit tantum, qui pars in toto.

Confici-
tur ratio
probans
solâ per-
sonâ infi-
nitam
posse
alienam
supposi-
tare natu-
ram.

humanam naturam in Christo non esse personam, licet sit quoddam individuum in genere substantiæ rationalis; quia videlicet existit in aliquo digniori, & perfectiori se, nempe in Christo: ergo implicat naturam Michaelis existere in aliquo toto digniori, & perfectiori se, & tamen retinere conceptum personæ.

7 Probatum secundo; quia id quod venit in unionem alicuius magis completi, nequit habere rationem hypostasis, & personæ; atqui natura Michaelis faciens unum per se cum humanitate, venit in unionem, & compositionem alicuius magis completi; siquidem totum illud per se ex utraque resultans, est quid completius, & perfectius qualibet ex illis seorsim accepta: ergo natura Michaelis nequit tunc habere rationem hypostasis, & personæ. Probatum minor ratione, qua utitur D. Thom. 3. part. quæst. 2. art. 3. ad solvendum argumentum, quo contendebatur, in Christo præter hypostasim Verbi esse aliam hypostasim creatam, eo quod hypostasis nihil aliud est secundum Boetium, quam substantia particularis, & in Christo præter hypostasim Verbi est quædam alia substantia particularis, scilicet compositum ex corpore, & anima. Ad hoc enim argumentum respō-

Cur in Christo non sit persona creata, quamvis sit substantia singularis, & individua, dicitur S. Thom. 3. part. quæst. 2. art. 3. ad secundum dicendum, quod hypostasis significat substantiam particularem non quocunque modo, sed prout est in suo complemento: secundum vero quod venit in unionem alicuius magis completi, non dicitur substantia, hypostasis, sicut manus, vel pes; & si creatura, militer humana natura in Christo, quamvis sit substantia particularis, quia tamen venit in unionem cuiusdam cōdividua, scilicet totius Christi, prout est Deus, & homo non potest dici hypostasis, vel suppositum.

8 Probatum tertio, quia Patres disputantes cum Nestorianis, inde probant, non dari in Christo personam creatam, nimirum, quia humanitas illa non fuit producta ut per se existens, sed ut pars Christi. Quod patet ex authoritatibus adducendis disp. 2. 1. sect. 4. item ex Boetio lib. de duabus naturis sic diserte: si non est una persona in Christo, nulla unio facta est divinitatis, & humanitatis, nisi secundum similitudinem gratiæ, quod etiam Nestorius posuit: ergo sentit omnino repugnare, quod humanitas verè, & propriè uniatur cum alio ad faciendum unum per se, & tamen

quod retineat conceptum personæ: ergo repugnat naturam creatam existere ut partem in aliquo digniori se, & tamen retinere rationem personæ.

9 Ratio autem a priori est; quia quod existit tanquam pars in aliquo digniori se, existit in illo toto tanquam in supposito, & non tanquam suppositum illius totius: quia pars ut pars non est sui, sed alterius, nempe totius, ubi hoc est aliquid completius, & perfectius parte secundum se, prout est omne totum resultans ex partibus finitis: totum vero resultans ex illis partibus, non est alterius, sed sui. Ut autem inquit optime Aureolus in tertium dist. 1. quæst. 1. art. 1. pag. 336. Suppositum debet significari hoc, & ut totum; natura vero, & pars concipitur non ut hoc, sed ut huius. Quod prius docuerat D. Thom. 3. p. quæst. 2. art. 2. in corpore inquit: *Suppositum significatur ut totum*: ergo implicat, ut id, quod existit tanquam pars in aliquo toto digniori, & excellentiori, quam sit ipsum secundum se, retineat rationem personæ. Rursus, suppositum est id, quod simpliciter, & absolute subsistit: est id quod Aristoteles appellat *hoc aliquid*: est id, cui tribuuntur operationes, hæc autem omnia dumtaxat conveniunt toti, seu composito resultanti ex partibus finitis; nulli autem eorum convenire possunt, nam pars existens in toto digniori se, non est quid simpliciter subsistens, ut enim inquit S. Thom. 1. p. quæst. 29. art. 2. *Et subsistere dicimus, quæ non in alio, sed in se existunt*, nec item est hoc aliquid, cum sit totius, & non sui, & cū in illo, & non per se existat, nec denique parti tribuuntur operationes toti tanquam principio quod, sed potius toti tribuuntur operationes partis; totum enim est, quod operatur. Quod demum confirmatur: nam teste D. Thom. 1. p. quæst. 29. art. 3. in corpore, *Persona significat id quod est perfectissimum in natura*. Ergo natura Michaelis unita humanitati ad faciendum unum per se cum illa non haberet rationem personæ; siquidem totum ex utraque resultans, esset perfectius illa: unde illud totum potius foret ipsum suppositum.

10 Constat ergo, personam creatam ob sui finitatem non posse alienam suppositare naturam; quia nequit uniti substantialiter alienæ naturæ, quin amittat rationem personæ. E contra vero persona divina optime potest alienam suppositare naturam; non solum quia fides id docet

Cur id quod existit tanquam pars in aliquo toto digniori se, nequeat retinere rationem personæ.

Suppositum significatur ut totum.

Et ut hoc aliquid.

Quænam dicantur subsistere.

Personam significat id, quod est perfectissimum in natura.

docet; nam *Verbum carofactum est*; sed quia aperta ratio id ostendit: nam persona divina ob sui infinitatem vnitur substantialiter alienæ naturæ, quin amittat rationem personæ, & suppositi; cum enim ipsa ob eam infinitatem contineat eminenter quidquid est perfectionis in toto illo denuo resultante ex ipsa, & humanitate; illud totum non est quid perfectius, completius, & dignius, quam persona Verbi secundum se, vnde existēs in illo toto, non existit in alio digniori, cui tribuantur ipsius operationes vt principio quod, & tanquam supposito; ac proinde non existit in illo composito incipiente in tempore tanquam in supposito, sed potius tanquam suppositum illius; nec propriè, & stricte est pars illius compositi substantialis incipientis in tempore, sed est totum illius totius, & totum illud est eminenter, & æquivalenter, quasi pars respectu Verbi; quia potius continetur à Verbo, quam contineat Verbum; potius est id, cuius operationes tribuntur Verbo, quam id, cui tribuantur operationes Verbi: illud enim complexum substantiale, quatenus complexum substantiale, incipit in tempore, & est quid contingens, & quid creatum; implicat autem, vt operationes increatæ tribuantur alicui creato, vt tali, tanquam principio quod: nam esse principium quod, est aliquid pertinens ad excellentiam, & dignitatem, & est dominari operationibus; implicat autem vt aliquid creatum dominetur operationibus increatis: ergo implicat, vt aliquid creatum, vt tale, sit principium quod operationum increatarum.

11 Quod Verbum non existat in Christo tanquam pars, docet expressè D. Thom. opusc. 2. seu in compendio Theologiæ cap. 211. his verbis: Quia „persona, hypostasis, & suppositum de- „signant aliquod integrum, si divina natura in Christo est, vt pars, & non vt „aliquid integrum, sicut anima in com- „positione hominis; vna persona in Chri- „sto non se teneret tantum ex parte na- „turæ divinæ, sed esset quodam consti- „tutum ex tribus; sicut & in homine „persona, hypostasis, & suppositum „est, quod ex anima, & corpore consti- „tuitur: sed quia divina natura est ali- „quid integrum, quod sibi assumpsit per „quandam ineffabilem vnionem, perso- „na se tenet ex parte diuinæ naturæ. Ani- „ma vero, & corpus trahuntur ad per-

sonalitem personæ divinæ. Idem docet opusc. 3. contra Græcos, & Armen. vbi probat repugnare perfectioni divinæ naturæ quod sit pars; Nam hominis pars (inquit) imperfecta est. Rationem nostram fuisse hucusque propositam ad breves terminos redactam sic propono. Substantia finita nequit alienā suppositare naturam, quia nequit vniri cum illa ad faciendum vnum per se, quin amittat rationem suppositi: nam hoc ipso quod faciat cum aliena natura vnum per se, existit in illo tanquam in supposito, ac proinde nequit ibi existere tanquam suppositum: nam totum per se resultans ex partibus finitis, præeminet cuilibet seorsim; ac proinde illud debet esse habens, & principium quod; pars vero debet esse habita, & principium quo. At substantia infinita ob prærogativam infinitatis vnitur alienæ naturæ ad faciendum vnum per se, quin amittat rationem suppositi: quia totum resultans ex Verbo, & humanitate, quatenus sic resultans, non est maius Verbo secundum se, quod nobis sufficeret; immo est quid minus; quia inde resultat Christus vt homo, qui vt talis est minor Patre, iuxta illud, *Pater maior me est*, ac proinde est minor Verbo secundum se, quia licet includat Verbum, non tamen vt perficiens humanitatem tantundem, ac seipsum: vnde Verbum in Christo vt homine non existit tanquam in supposito, sed tanquam suppositum.

SECTIO SECVNDA.

Infertur ex dictis, cur in Christo non detur persona creata, & quomodo ille sit persona composita.

12 **E**T hæc est ratio à priori, cur in Christo non detur persona creata, & incipiens in tempore: nam complexum illud substantiale resultans in tempore ex Verbo, & humanitate, in vi complexi, & quatenus est aliquid contingens, nequit comparari vt principium quod respectu operationum Verbi secundum se; alioqui Christus, vt homo, esset verè, & propriè principium quod Spiritus Sancti: compararetur autem, si foret persona, & suppositum: ergo non est. Probatur minor: nam vbi compositum est persona, & suppositum, operationes provenientes à partibus inclusis in illo toto verissime, & propriissime tribuntur illi; sic operationes

elicitæ ab anima, propriissime tribuuntur homini. Rursus si compositum illud, ut tale, foret suppositum, partes constitutivæ illius existerent in illo tanquam in supposito, & illud esset suppositum illarum. Implicat autem ut Verbum existat in aliquo creato tanquam in supposito, & quod aliquid creatum sit suppositum Verbi: ergo repugnat ut compositum resultans ex Verbo, & humanitate, sit suppositum. Quare porius illud compositum existit in Verbo tanquam in supposito, quam Verbum in ipso.

Hæc suppositio est falsa: Christus in quantum homo est hypostasis, seu persona.
 14 Ex ijs deduco veram esse sententiam Durandi, Paludani, Ricardi, Alexandri, Bonaventuræ, & Altfyodorenſis, qui apud Patrem Vazquez, tom. 1. in tertiam partem disp. 69. cap. 2. affirmant hanc propositionem esse falsam: *Christus in quantum homo est hypostasis, seu persona.* Non solum ob rationem, quæ ipsi reddunt, nimirum, quod illa reduplicatio denotat humanitatem esse causam, cur Christo conveniat esse personam, quod est falsum: sed etiam, quod Christus, ut homo, est quid contingens, & creatum; nihil autem creatum est in Christo persona: alioqui daretur in Christo duplex persona, nempe persona increata Verbi, & persona creata.

In quo sensu Christus sit persona composita.
 15 Deduco secundo: in quo sensu Christus sit persona composita; quod docent Theologi cum Divo Thoma 3. p. quæst. 2. art. 4. ut videre est apud Patrem Vazquez disp. 16. & apud Patrem Suarez disp. 6. sect. 4. conclusionem 3. dicendum namque est, esse personam compositam, non quidem compositione efficiente personam, sed afficiente, & denominante personam iam præexistentem, & illam constituyente in ratione hominis: nam compositio illa si efficeret personam, daretur in Christo duplex persona, altera, quæ efficeretur per unionem hypostaticam in tempore; altera quæ produceretur per generationem ab æterno. Ratio à priori est, quia compositum illud resultans ex Verbo, & humanitate physice inter se unitis, quatenus compositum ex ijs, non est persona; quia non est aliquid perfectius Verbo secundum se, sed potius quodam modo minus perfectum; quia illud compositum, ut tale, est quid contingens, & creatum: quod autem est quid creatum, minus perfectum est, quam Verbum secundum se; ut potest quod formaliter includit omnem perfectionem sine imperfectione. Quare licet

Verbum imbibatur in illo composito, minus tamen illud perficit, quam ipsum sit perfectum quoad se. Ac proinde illud compositum eminenter se haberet ut pars respectu Verbi, estque potius habitum à Verbo quam habens Verbum. Et in hoc sensu veram censeo sententiam Durandi, qui asseruit in Christo dari compositionem *huius ad hoc*, nempe Verbi ad humanitatem, non tamen *huius ex ijs*: si enim velit dicere Christum non esse personam compositam ex Verbo, & humanitate; sed solum esse personam divinam compositam, & unitam ad humanitatem; ita ut ex hac compositione non resultet denuo persona; verissime censet. Si vero neget dari ibi aliquam veram compositionem ex Verbo, & humanitate, falso loquitur, & in hoc sensu illum impugnat Pater Vazquez ea disp. 16. cap. 3.

16 Sed dices: omnis compositio est ex partibus: Sed Verbum Divinum non potest habere rationem partis, quia omnis pars habet rationem imperfecti: ergo quia impossibile est, quod Christi persona sit composita. Respondeo cum D. Thom. 3. p. q. 2. art. 4. ad 2. „Quod illa compositio, quæ datur in „Christo ex divinitate, & humanitate „non dicitur esse ratione partium, sed „potius ratione numeri; sicut omne illud, in quo duo conveniunt, potest „dici ex ijs compositum.

SECTIO TERTIA.

Alia ratione ostenditur, proprium esse personæ infinitæ alienam terminare naturam.

17 **P**RIMA sectione ostendi non posse naturam Angelicam uniri humanæ, & simul retinere rationem suppositi: ac proinde non posse suppositum Angelicum humanam terminare naturam, & in illa subsistere, tanquam hypostasis illius; ad modum quo suppositum divinum humanam terminavit naturam exercendo respectu illius munus suppositi, personæ, seu hypostasis: modo autem alia via longe diversa contendam, substantiam Angelicam non posse exercere munus suppositi respectu naturæ humanæ, quamvis posset ipsi uniri, & in sensu composito huius unionis retinere propriam supposititatem, sicut Verbum Divinum retinet propriam rationem suppositi, dum unitur naturæ humanæ.

In Christo datur compositio huius ad hoc, non tamen huius ex ijs.

Præmit-
tatur,
quid sit
suppositum
hypostasis,
& perso-
na.

18 Antequam autem conclu-
sionem probem, prius declarabo quid
sit suppositare aliquam naturam, seu es-
se suppositum, hypostasis, seu personam
illius. Igitur esse hypostasis, supposi-
tum seu personam alicuius naturæ idem
est, ac esse id cui tribuuntur operationes ta-
lis naturæ, ut loquitur Divus Thomas 3.
p. quæst. 2. art. 3. in corpore S. Thom. ver-
ba sunt: Hypostasis est, cui tribuuntur
operationes, & proprietates naturæ, &
ea etiam, quæ ad naturæ rationem per-
tinet in concreto: dicimus enim quod
hic homo ratiocinatur, & est risibilis, &
est animal rationale: & hac ratione hic
homo dicitur esse suppositum, quia sci-
licet supponitur ijs, quæ ad hominem
pertinent eorū prædicatione recipiens.
Vnde dimanuit illud vulgare proloquū,
Actiones sunt suppositorum: quia nimi-
rum actiones dimanantes à natura, pro-
prie tribuuntur supposito illius naturæ,
seu supposito subsistenti in illa natura.
Hinc familiare est Divo Thom. dicere,
quod Verbum Divinum subsistit in du-
plici natura, in divina scilicet, & humana,
ut patet ex 3. p. quæst. 2. art. 3. ad primum
& art. 4. in corpore; ubi inquit: *Persona
Christi subsistit in duabus naturis*. Et apud
eundem idem est esse personam, ac esse
subsistens in rationali natura: ut patet
ex 1. p. quæst. 29. art. 3. in corpore ubi
ait: Persona significat id quod est per-
fectissimum in tota natura, id est subsi-
stens in rationali natura. Subsistere au-
tem in aliqua natura idem est ac esse re-
ctum illius naturæ de quo scilicet ipsa, &
eius operationes prædicantur in concreto,
ut subsistere in humana natura est esse ho-
minem, & esse hominem idem est, ac ha-
bere humanitatem; ut enim ex Damas-
ceno docet D. Thom. opusc. 48. & 3. p.
q. 4. art. 3. in corpore, & q. 13. art. 1. *Ho-
mo de suo principali significato dicit habens
humanitatem; eaque ratione Verbum dicitur
subsistere in humanitate, & esse hominem,
quia est habens humanitatem*; nequit enim

Omne
concre-
tum dire-
cte sup-

19 Et universaliter omne con-
cretum directe supponit pro habente
formam. Ut enim optime observat Har-
bete for-
mæ quodl. 3. q. 6. art. 2. Concretum, &
abstractum in eo differunt ex modo
significandi, quod abstractum semper
pro for-
ma habi-
ta, ut humanitas illud, quo homo est homo
formaliter; concretum semper signifi-

catur ut habens. Quod etiam observa-
vit Durandus in primum dist. 34. q. 1. his
verbis: *Concretum directe supponit pro habente
formam, abstractum vero pro forma habita*.
Et sicut in concretis substantialibus esse
concretum alicuius naturæ est subsistere
in illa, ita in accidentalibus esse concre-
tum alicuius formæ, est subsistere in illa;
quæ phrasis non est invisitata apud Di-
vum Thomam; nam 3. p. quæst. 3. art.
1. ad secundum. Sic habet: Non est con-
tra conceptū personæ sic communicari,
ut subsistat in pluribus naturis: quia etiā
in personam creatā possunt plures na-
turæ concurrere accidentaliter, sicut in
persona unius hominis invenitur quan-
titas, & qualitas. Idem autem est subsi-
stere in pluribus naturis accidentalibus, ac
subesse pluribus accidentibus, tanquam
id, cuius sunt illa accidentia: subsistere
enim tunc perinde est, ac existere sub
accidentibus, tanquam subiectum illa
sustentans; & idem est subsistere in di-
versis naturis substantialibus, ac subsi-
stere illis; seu sub illis existere, non qui-
dem tanquam subiectum inhaesionis, sed
tanquam subiectum prædicationis, cui
scilicet proprie tribuuntur operationes
illarum naturarum, & tanquam id, cui-
us sunt illæ naturæ. Quod patet ex eodē
D. Thoma 3. p. quæst. 2. art. 3. ad primum
ubi sic habet: Manifestum est, quod al-
teritas, quæ provenit ex differentia ac-
cidentalibus, potest ad eandem hypostasis
vel personam pertinere in rebus crea-
tis: eo quod idem numero potest diver-
sis accidentibus subesse: non autem co-
tingit in rebus creatis, quod idem nu-
mero subsistere possit diversis essen-
tijs, vel naturis, sed unus, & idem Chri-
stus subsistit in duabus naturis.

20 Vnde P. Molina 1. p. q. 29. art. 2.
disp. 3. §. *Tertio modo* inter alias acceptiones
huius Verbi subsistere, ponit hanc, ut
perinde sit subsistere, ac sub alijs omni-
bus sistere, seu esse: *Quod solis* (inquit)
rebus incommunicabilibus, suppositis ve-
conuenit; unde in hac acceptione sub-
sistere, & esse suppositum, idem sunt,
quandoquidem suppositum idem est, ac
sub omnibus positum, quod soli indi-
viduæ, id est incommunicabili substan-
tiæ convenit.

21 Quare esse suppositum ali-
cuius naturæ, & subsistere in illa, idem
est, ac esse id, cui primo tribuuntur tan-
quam basi, & fundamento naturæ omnia,
quæ de natura dicuntur; idem ac esse

Subsiste-
re pluri-
bus natu-
ris, tunc
acciden-
talibus,
tum sub
stantiali-
bus, quid
signifi-
cet.

Quid sit
subsiste-
re,

Idem
est
sub
omnibus
positum

Humani-
ras in
Christo
habet
modum
existendi
similem
acciden-
ti.

Doctri-
na Ioan-
nis de
Napoli
notatu
digna.

id, quod in prædicatione subiicitur om-
nibus ijs, quæ de natura enuntiantur; ita
ut suppositum naturæ sit id quod habet
naturam, eiusque actionibus denomina-
tur, & ut suas respicit. Vnde si suppo-
situm distinguatur realiter à natura,
cuius est suppositum; hæc comparari
debet cum illo ut entis ens, ut scili-
cet suppositum sit *hoc aliquid*, *hoc subsi-*
stens, natura vero si huius; ad modum
quo apud Aristotelem sola substantia
est ens simpliciter, accidentia vero sunt
entis ens, quia non sunt sui, sed sub-
stantiæ: substantia est *hoc aliquid*, *id*
est id, quod est simpliciter, accidentia
vero sunt id, quo substantia habet ta-
le vel tale esse. Et hoc pacto compa-
ratur humanitas Christi cum persona
Verbi, ut enim docet Rusticus Cardi-
nalis in Dialogo contra Azephalos, qui
habetur tom. 6. Bibliothecæ novæ, quam
vis humanitas Christi nullo modo sit ac-
cicens, habet tamen in Christo modum
essendi similem accidenti, quia compara-
tur cū Verbo sicut obliquum cum recto,
& non dat Verbo esse simpliciter, sed esse
secundum quid, nempe esse hominem;
quod per inde comparatur respectu Ver-
bi, sicut esse album respectu hominis, si-
cut enim homo antecederet ad albedi-
nem intelligitur esse simpliciter, ita Ver-
bum antecederet ad unionem cum hu-
manitate. Vnde Divus Thomas 3. part.
quæst. 3. art. 1. ad tertium sapienter di-
xit: Natura humana non constituit per-
sonam divinam simpliciter, sed con-
stituit eam secundum quod denomina-
tur à tali natura; non enim ex natura
humana habet filius Dei quod sit sim-
pliciter, cum fuerit ab æterno, sed so-
lum quod sit homo.

22 Id opportunè notavit Ioan-
nes de Neapoli quæst. 9. punt. 3. ubi
cum dixisset modum essendi proprium
substantiæ esse, quod sit alteri non in-
nixa, & modum essendi proprium ac-
cidentis, quod sit alteri innixum, seu
inhærens; quatuor essentiarum genera
distinguit. Est enim quædam essentia
substantialis quantum ad rem, & quan-
tum ad modum, ut humanitas fortis;
est alia accidentalis quantum ad rem,
& quantum ad modum, ut albedo for-
tis. Est & alia tertia accidentalis quan-
tum ad rem, & substantialis quantum ad
modum, ut quantitas Eucharistica; est
denique alia substantialis quantum ad
rem, & accidentalis quantum admo-

dum, & hæc est humanitas Christi, quæ
realiter quidem est substantia, utpote
non indigens inniti alteri, ut videlicet sit
in rerum natura; habet tamen modum ac-
cidentis, non quidem quantum ad hoc
quod sit inhærens sicut accidens, sed quia
est innixa supposito alterius naturæ, di-
vinæ scilicet, sicut accidens innititur
supposito alterius naturæ videlicet sub-
stantiæ. Hinc Divus Augustinus, &
Scotus apud Bellarminum lib. 3. de
Christo cap. 8. modum quo Verbum
sustentat humanitatem, & suscipit præ-
dicationem eorum, quæ dicuntur de hu-
manitate, comparant modo, quo substan-
tia sustentat accidentia, & suscipit deno-
minationem eorum, quæ dicuntur de ac-
cidentibus, ab illisque denominatur. Ait
que Augustinus hæc propositionem *Deus*
est mortuus, esse similem huic *Philosophus*
est mortuus: ut enim Philosophia non
est capax mortis, & tamen *Philosophus*
dicitur mortuus, quando ille homo perit,
qui erat Philosophus: sic etiam licet
divinitas non possit mori, vere tamen
Deus mortuus dicitur, quia ille homo
mortuus est, qui erat etiam Deus. So-
lum datur discrimen, quod substantia su-
stentat accidentia per modum causæ ma-
terialis, ab illisque perficitur: Ver-
bum vero seclusa omni imperfectione
modo sustentat humanitatem. In hoc
autem datur utrobique paritas, quod
nec accidens est sui, sed substantiæ;
nec humanitas est sui, sed Verbi, & si-
cut accidens est purum quo in ordine ad
operandum; ita & humanitas, & sicut
quando substantia est libera, & medijs fa-
cultatibus accidentalibus elicit operatio-
nes liberè, istæ primario subiacent
substantiæ, & sunt sub ipsius denomina-
tione: ita operationes illius humanitatis
vnitæ Verbo, tribuuntur Verbo ut prin-
cipio quod vere continenti illas actiones,
& dominantem super illas.

23 Hoc iacto fundamento, iam ar-
gumentum conficio ad probandum non
posse suppositum Angelicum v.g. suppo-
sitare naturam humanam, id est non pos-
se Angelum fieri hominem; sed hoc esse
privilegium suppositi infiniti ob eius in-
finitatem. Sic igitur argumentor. Esse
suppositum naturæ humanæ est esse id,
cui proprie tribuantur operationes natu-
ræ humanæ, sed Angelus nequit esse id,
cui proprie tribuantur operationes natu-
ræ humanæ; ergo &c. Probo minorem:
nam is, cui proprie tribuuntur operatio-
nes

Modus
qua Ver-
bum su-
stentat
humani-
tatem, est
similis
modo,
quo sub-
stantia
sustentat
accidentia
ablati-
imperfec-
tionib⁹.

Confici-
tur ex di-
stis ratio-
ne.

Angelus
adhuc
vnitus
humani-
tati non
tenere-
tur illam
regere.

nes naturæ humanæ; verè, & propriè debet dici peccans peccante humanitate, & merens illa merente; at Angelus nequit verè, & propriè dici peccans peccante humanitate; nec Deus potest facere vt sit id, cui propriè tribuantur he, & aliæ omnes operationes humanitatis: ergo &c. Probatur minor, quia Angelus vnitus humanitati non est capax, vt ipsi tribuatur peccatum humanitatis præcisè quia illi vnitus est; nisi ex vi illius vnionis teneatur regere humanitatem; cuiusque peccata impedire: hoc autem est impossibile, quia cum actiones humanitatis non dependant ex se ab Angelo vt à principio; nec ex vi illius vnionis Angeli cum humanitate hanc dependentiam incipiant habere, sanè supposita quacunque vnione Angeli cum humanitate, poterit voluntas humana quocunque voluerit seipsam flectere: quin Angelus valeat eam ab operando cohibere: ergo per nullam vnionem sui cum humanitate potest Angelus subire obligationem regendi humanitatem; hæc enim obligatio supponit perfectum dominium Angeli supra humanitatem flectendi illam quo voluerit; quod dominium, nec Angelus ex se habet, nec acquirere potest mediante vlla vnione; vt enim docet Theologi cum Divo Thoma 1. 2. quæst. 9. art. 6. proprium est solius Dei movere voluntatem ad suos actus: ergo Angelus nequit esse suppositum naturæ humanæ. Quare cum solus Deus sit principium influens cum humanitate ad suos actus, nullaque alia substantia hoc habeat; solus Deus est qui potest fungi munere suppositi respectu illius: nam cum ex se sit principium illorum actuum, si accedat vnio ad humanitatem erit principium intimum, cui propriissime tribuantur operationes illæ.

Nequit
Angelus
elevari
ad con-
currentem
cū
humani-
tate ad
omnes
actus
illius.

24 Dices posse Deum elevare Angelum vt concurrat cum humanitate ad omnes suos actus: ergo poterit Angelus saltem supposita illa elevatione fungi munere suppositi respectu naturæ humanæ. Respondeo primò, antecedens esse falsum; quia actus humanitatis postulant provenire ab ipsa; vt à principio proximo; & à Deo vt à causa prima; non postulant autem adhuc vage provenire à substantia Angeli: nequit autem causa elevari ad productionem effectus non postulantis, vel determinatè, vel saltem vage provenire ab illa, vt ostendi in physicis. Repon-

deo secundo admissio antecedenti, negando consequentiam, primo, quia concursus ille præstandus ab Angelo minime esset necessarius vt humanitas eliciat suas operationes, v. g. actus liberos; quia ad hos efficiendos satis est concursus ipsius animæ, & concursus causæ primæ; neutrumque horum supplere posset Angelus, vt patet, nam concursus causæ primæ insupplebilis est, & etiam concursus Voluntatis in actionem liberam, cum implicet esse liberam immediate voluntati actionem illam, quæ non oritur immediate à voluntate: ergo posset humana natura elicere operationes omnino independentes ab Angelo; ergo Angelus non foret suppositum terminans naturam humanam, quia implicat esse suppositum alicuius naturæ id, cui tribui non possunt operationes omnes naturæ. Secundò, quia suppositum alicuius naturæ est id cui ex natura rei tribuantur operationes naturæ, hoc ipso quod sit suppositum terminans naturam, quam rationem suppositi illius naturæ debet habere per formam intrinsecam (nec enim esse suppositum alicuius naturæ potest esse denominatio extrinseca) nimirum, vel quia identificatur realiter cum natura, vel illi physicè vnitur: ergo si Angelus ex vi vnionis cum humana natura præcisè, & seclusa omni elevatione extrinseca nequit esse id, cui tribuantur omnes operationes naturæ, sanè Angelus incapax est suppositare humanam naturam.

25 Confirmatur primò: esse suppositum alicuius naturæ est esse rectum illius naturæ, esse ens primum intimè, qua ratione humanitas Christi non est suppositum, nam vt sapienter inquit Pater Antonius Perez Assertion. 171. „Hoc ipso quod vniatur Verbo non est iam primum intimè, quia supponit aliud prius, & vnitum, scilicet ipsum Verbum. At Angelus nequit esse rectum humanitatis, nec ens primum intimè relate ad illam; quia ad hoc requirebatur vt esset ex se Angelus prior natura respectu humanitatis, ad hoc vt accedente vnione fieret primum intimè.

26 Confirmatur secundo: esse suppositum alicuius naturæ est esse principium quod intimum respectu operationum talis naturæ; ad quod duo requiruntur, nimirum, & esse principium

Concursus voluntatis in actionem liberam nequit ab alio suppleri

multis modis

illud est

Suppositum ali-
cuius na-
tura de-
bet esse prin-
cipium
operatio-
num il-
lus.

& esse intimum, horum alterum habet Verbum Divinum ex se cum ex se sit principium perfectissime influens in omnes operationes naturæ humanæ: alterum autem nempe esse intimum habet media vnione hypostatica. At Angelus ex se non habet esse principium operationum humanæ naturæ; nec ratione vnionis potest hoc accipere: ergo media vnione nequit constitui in ratione principij intimi operationum naturæ humanæ; ergo nec in ratione suppositi naturæ humanæ; id est suppositantis naturam humanam. Quare sola illa substantia erit capax terminandi alienam naturam vt suppositum, & hypostasis eius, quæ ex se fuerit principium omnium operationum ipsius, hæc enim sola mediante vnione constitui potest in ratione principij intimi primi respectu omnium illarum: vnio enim dare potest rationem intimi, non autem rationem principij. At sola substantia increata hoc habet; ergo, &c.

27 Confirmatur: nequit Angelus sustentare naturam humanam in vilo vero sensu: ergo nequit esse suppositum eius. Patet consequentia: quia proprium est suppositi terminantis naturam alienam illam sustentare. Hinc proloquium est Doctorum omnium (inquit Bernal disp. 12. num. 76.) *Humanitatem pendere a Verbo tanquam a sustentante*, quia ab illo suppositatur. Hinc suppositum dicitur subsistere in natura, seu subsistere naturæ, quam terminat, quia illam sustentat intrinsece. Hinc iuxta Divum Thomam 3. p. quæst. 3. art. 1. ad secundum, & quæst. 2. art. 3. ad primum potest idem suppositum creatum subsistere in diversis naturis accidentalibus: *Quia potest, inquit, idem numero diuersis accidentibus subesse*. Non tamen potest subsistere in diversis naturis substantialibus, eo quod (inquit) *In rebus creatis non possit idemmet subsistere in diuersis essentijs, vel naturis*. Subsistere autem diuersis naturis idem est, ac illas sustentare. Iam probatur antecedens: nam Angelus non potest sustentare naturam humanam in genere causæ materialis, hæc enim nequit dependere ab Angelo tanquam à subiecto: nec in genere causæ finalis, vt patet: nec in genere causæ efficientis, quia nequit Angelus creare animam, & materiam quibus homo constat: immo nec eius vnionem efficienter attingere, quia iuxta sententiam commu-

nem, nequit Angelus extra se, nisi motum localem producere: nec denique in genere causæ formalis; quia sustentare hoc modo naturam est reddere illam subsistentem, & facere vt in se existat independentem ab alio: quod præstare nequit Angelus; hoc enim munus non est proprium suppositi alieni, sed subsistentiæ propriæ: vnde infra constabit Verbum non reddere subsistentem humanitatem Christi. Sola ergo persona infinita potest suppositare naturam alienam: quia sola persona infinita potest illam in genere causæ efficientis intimæ sustentare: quia media vnione fit intima, & ex se est principium efficienter sustentans quancunque naturam creatam.

28 Ex his deduces, non solum falsam quoad factum ipsum, sed omnino chymæricam esse sententiam Origenis, qui vt testatur Divus Hieronymus in Prologo super Malachiam, censuit Ioan- nem Baptistam & Malachiam fuisse Angelos, qui suapte nimirum perfectione assumpsissent hypostatice naturas istorum. Item sententiam Tertuliani, qui pariter in lib. de carne Christi existimavit, Angelos assumpsisse hypostatice illa corpora, in quibus perhibentur sæpe apparuisse hominibus, vt Genesis 18. & 19. lib. 6. Daniel 8. & 9.

29 Quare vt docet D. Hieronymus Agxi 1. Malachias, & Baptista non ideo in Scriptura appellantur Angeli, quia in suo esse verè fuerint Angeli; sed propter officium, quia nimirum fuerunt nuncij divinitus missi; Angelus enim idem est ac latine nuncius, vt enim Gregorius ait, *Nomen est officij, non nature*; Angeli autem qui in Scriptura leguntur apparuisse in specie humana, Viri dicuntur, vt apud Danielem vbi supra, *Ecce Vir Gabriel*; non quia re vera homines facti fuerint, sicut Deus factus est homo, sed quoniam Viri videbantur, loquebantur, agebantque vt Viri, vt enim docent Theologi omnes, & videre est apud Patrem Valentiam tom. 1. quæst. 2. de Angelis punct. 1. solum erant vniti illi Angeli illis corporibus, tanquam motores; illaque corpora ex aere tantum condensato fuerunt compacta in speciem humanam.

30 Infero secundo ex dictis aliter Verbum suppositare naturam humanam Christi, quam suppositat personalitas Petri eius naturam: nam Verbum suppositat vt

Si nullo
genere
causæ
potest An-
gelus su-
stentare
naturam
humanam.

Verbum
suppositum
naturam hu-
manam
ut quod.

fit ut quod: est enim hypostasis, suppositum, & persona illius naturæ, ut enim Damascenus ait libr. 3. fidei cap. 1. r. „ paulo post initium, Verbum assumptum, sit naturam in individuo consideratam, „ non quæ secundum seipsam subsisteret, „ ret, & individuum prius esset, & sic „ ab ipso assumpta, sed quæ in eius hypostasi subsisteret: nam ipsa hypostasis „ Dei Verbi facta est carni hypostasis. Et paulo post medium eiusdem capitis „ ait: Naturam Verbi incarnatam esse, „ est unitam esse carni; & carnem factum „ esse Verbum, est ipsam Verbi hypostasim invertibiliter factam esse carnis hypostasim, & in eodem lib. cap. 2, „ ad medium: Ipsum autem Dei Verbum carni suppositum hypostasisque est: „ non enim ei, quæ secundum seipsam antea subsisteret suppositumque esset, unitus est Deus Verbum, sed Sanctæ inhabitans Virginis utrumque in sua hypostasi, supposito, subsistentia, persona, „ ex castis semper Virginis sanguinibus „ carnem animatam anima rationali, & „ intellectu sustinuit, primitias affluens, mens humanæ conspersio, ac mas, „ scilicet ipsum Verbum carni factum hypostasis. At vero personalitas creata quatenus est quid superadditum naturæ præcise suppositat ut quo, ad summum enim est aliquis modus substantialis complens naturam Petri in ratione suppositi, ipse tamen non est suppositum vel persona, tum quia persona debet esse aliquid per se existens, debet esse hoc aliquid, debet esse id cui tribuuntur operationes naturæ,

Contra venit illi modo perfectatis, qui & inheret naturæ, & est aliquid illius, nec naturæ, eiusque actionibus denominatur, tum quia persona secundum Divum Thomam significat id quod est perfectissimum in natura, nempe subsistens in natura rationali, ille autem modus hoc non habet, ut ex terminis est manifestum. Tum quia suppositum naturæ humanæ est homo; ridiculum autem foret dicere modum illum perfectatis esse hominem, nam teste Divo Thoma 3. part. quæst. 4. articulo 3. in corpore, & quæst. 13. articulo 1. & opusculo 48. & teste Damasceno apud eundem, *Homo idem est, ac habens humanitatem.* Denominatio autem habentis humanitatem nequit cadere supra illum modum, quia est de-

nominationis excellentiæ, & perfectionis, ut enim inquit Philologus in libr. 6. princip. cap. ultimo & 7. metaphysic. textu 79. *Semper quod est principale est habens*: denominatio autem eiusmodi cadit supra id, quod in unoquoque perfectissimum est, nempe supra naturam ipsam humanam, quæ est substantia simpliciter, non autem supra modulum illum, qui substantia non est simpliciter, sed aliquid substantiale ad summum, reductive tantum pertinens ad prædicamentum substantiæ.

32. Ex his inferitur tertio aliud discrimen inter munus, quod præstat subsistentia Verbi respectu humanitatis. Et illud quod præstat modus subsistentiæ respectu humanitatis Petri: nam iste modus est subsistentia ut quo præcise, & nullo pacto est subsistens ut quod. Vnde solam naturam Petri reddit subsistentem ut quod. Subsistentia autem Verbi est in se subsistentia ut quod, seu subsistentia subsistens: & respectu humanitatis non exercet munus subsistentiæ ut quo ita scilicet ut denominatio subsistentis ut quod cadat supra humanitatem Christi, & proveniat à subsistentia Verbi tanquam à forma, sicut denominatio subsistentis ut quod cadit supra humanitatem Petri, & provenit à modo perfectatis tanquam à forma, vel complemento ultimo formæ denominantis. Hæc illatio mihi videtur evidentissima, & probatur aperte primo: nam si subsistentia verbi redderet subsistentem ut quod humanitatem, eam constitueret in ratione personæ creatæ, & puri hominis, ac proinde duplex in Christo foret persona, altera creatæ, nempe ipsa humanitas per se subsistens; altera increata nempe ipsum Verbum; quod & in se est persona, & humanitatem compleret in ratione personæ, sicut eam compleret in ratione personæ subsistentia propria, si ea gauderet. At consequens est contra fidem docentem contra Nestorium, in Christo unicam esse personam. Sequela autem ostenditur, nam purus „ homo nihil aliud est, quam natura „ humana individua per se subsistens, ut ex communi Doctorem consensu tradit Lessius libr. 12. de perfectionibus divinis numero 24. ergo si substantia Verbi redderet naturam humanam per se subsistentem, omnino illam

Subsistentia ut quo subsistens reddit naturam subsistentem ut quod.

Verbum autem non ita, quia non subsistit ut quo, sed ut quod.

compleret in ratione personæ. Foret ergo humanitas Christi persona, licet in ratione talis compleretur per aliquid increatum; sed non foret persona ipsa Verbi; nam persona Verbi est ipsum Verbum: humanitas autem licet redderetur subsistens ratione Verbi, non propterea esset ipsum Verbum, ergo foret persona distincta à persona Verbi: ergo daretur in Christo duplex persona.

33. Confirmatur: nam vt expendimus sect. 1. suppositum nihil aliud est quam substantia completa subsistens, & incommunicabilis, vt ex communi docet P. Suarez disp. 34. metaph. sect. 1. At humanitas ex se est substantia completa, & incommunicabilis; cum ex se sit impotēs existere in pluribus per identitatem, (quæ est incommunicabilitas quæ ponitur in definitione personæ; defectu cuius hic numero Deus non est persona) ergo si aliunde redditur absolute subsistēs vt quod per subsistentiam Verbi; nihil ei deerit ad rationem personæ.

34. Probatum deinde illatio, nam humanitatem Christi reddi subsistentem vt quod ratione subsistentiæ Verbi sibi communicatæ media vnione hypostatica, est implicatio in terminis: nam vel esse subsistens simpliciter, est idem ac omnino existens per se, qui effectus à nobis explicatur per negationem existendi in alio quovis modo: Nam quod in alio quocunque modo est, (inquit P. Vazquez 3. p. disp. 3. num. 33. & disp. 32. num. 19.) Quomodo dicetur per se esse? Esse enim per se idem est, quod in se, & non in alio esse, vt ait ibidem idem Vazquez; & vt loquitur D. Thom. 1. p. quæst. 29. art. 2. *Ea subsistere dicimus quæ non in alio, sed in se existunt.* Et iuxta hanc significationem subsistentis, evidens est humanitatem Christi non esse subsistentem vt quod ratione subsistentiæ Verbi sibi vnite, nam ratione vnionis ad Verbum redditur simpliciter existens in alio nempe in Verbo tanquam in supposito, & in Christo tanquam in toto ipsam continente vt partem. Vel esse subsistens simpliciter idem est ac esse

Humanitas non existit sub omni Et hoc pacto evidens quoque est humanitas non subsistere; nam cum ipsa existat in Christo, Christus, seu personam præsona Verbi est quæ suscipit prædicationem eorumque in concreto dicuntur de humanitate.

35. Consulatur Pater Molina 1. p. quæst. 29. art. 2. disp. 3. vbi docet hoc Verbum subsistere tribus modis vsurpari, primo vt idem sit ac per se existere, id est independenter ab alio tanquam à subiecto: in hoc autem sensu humanitas Christi non per subsistentiam Verbi, sed per seipsam subsistit; quia hoc habet omnis substantia ex suo conceptu. Secundo vt idem sit, ac omnino & absolute per se esse, ita vt in sua existentia non pendeat ab aliquo cui quasi inexistat, & à quo sustentetur. Et in hoc sensu humanitas Christi non subsistit (inquit Molina ibi §. *Nulla item*) quia vt modo per Incarnationem habet esse in Christo, pendet à Verbo Divino, cui quasi inexistit, & à quo sustentatur. Tertio vt idem sit, ac sub omnibus alijsistere, seu esse: quo solis rebus incommunicabilibus, suppositivæ convenit. Vnde in hac acceptione (inquit) subsistere, & esse suppositum idem sunt: quod quidem suppositum idem est, ac sub omnibus positum, quod soli incommunicabili substantiæ convenit, ac prout non convenit substantiæ, quæ alteri communicatur actu, qualis est humanitas Christi: ergo in nullo vero sensu verificari potest de humanitate Christi, quod sit simpliciter, & absolute subsistens vt quod: vt enim ait Vazq. 3. p. disp. 71. num. 11. quod per alienum, vel in alieno supposito subsistit, non est absolute, & simpliciter subsistens. Nec Patres, & Concilia vsquam docent humanitatem reddi subsistentem per subsistentiam Verbi, sed solum docent humanitatem subsistere, seu existere in Verbo, & Verbum subsistere in humanitate modo, quod perinde dictum est, ac Verbum esse hypostasim humanitatis. Consulatur D. Thom. 3. p. quæst. 2. art. 3. ad primum, & artic. 4. in corpore, & Damascenus cap. 27. *Dialecticæ vbi sic*, ait: Caro Domini non subsistens secum, dum seipsam, non hypostasis, sed magis enhypostasos est, in hypostasi enim Verbi Dei subsistit assumpta ab ipsa, & hanc habuit, & habet hypostasim. Consulatur P. Suarez disp. 14. de Incarnatione sect. 1. §. *Dices*, vbi ait naturam assumptam non subsistere in se, sed in alio, quod proprie dicitur subsistere illa.

Triples significatum Verbi subsistere.

SECTIO QUARTA:

*Ratio persuadens non posse personam creatam
alienam suppositare naturam.*

36 **Q**UIA Angelicus Doctor
D. Thom. 3. p. quæst. 3.
art. 1. ad secundum ait,

„ propriū esse personæ infinitæ propter
„ eius infinitatem, ut fiat in ea concursus
„ naturarum secundum subsistentiā. Cum
„ illo, & cum communi nostrorum Docto-
„ rum asserimus personā creatam non posse
„ alienam suppositare naturam, sed id esse
„ privilegium personæ infinitæ ob eius in-
„ finitatem; ac proinde dicimus non po-
„ tuisse de potentia absoluta Angelum fie-
„ ri hominem. Omissis autem rationibus,
„ quæ communiter circumferuntur a Do-
„ ctoribus ad hoc asserendum, quia illas nō
„ censemus efficaces: sententiam commu-
„ nem hac singulari confirmamus ratione.

37 Si persona creata alienam ne-

quit suppositare naturam, quin amittat
rationem personæ, & suppositi; id planè
ei absolute repugnat. Tum quia id quod
aliquis exercere nequit sine sui destructio-
ne, absolute non potest: tam quia munus
suppositandi alienam naturam cum essen-
tialiter afferat suppositum, nequit illud
perimere; sicut munus reddendi intelli-
gentem nequit intellectionem destruere.
At persona creata nequit alienam suppo-
sitare naturam, v.g. Michael humanita-
tem, quin amittat rationem personæ: nam
persona iuxta illam celebrem Ricardi Vi-
ctorini definitionem ab omnibus Theo-
logis acceptam est *rationalis naturæ in-
communicabile subsistens*: Quæ denominatio
subsistentis ut quod in creatis cadit præci-
pue, & in recto supra naturam, ipsa enim
est subsistens, & principium quod suarum
operationum, non autem modus subsisten-
di, & perfectatis. Natura vero Michae-
lis nequit suppositare humanitatem, quin
amittat rationem personæ: quia nequit
hoc præstare, quin ei uniatur unione sub-
stantiali ad faciendum vnum per se cum
illa, & nequit sic uniri quin amittat ra-
tionem personæ, & suppositi: nam hoc
ipso existit in alio digniori se, nempe in
toto illo resultante ex ipsa, & humanita-
te: nam finitum aditum finito facit mai-
us, & totum est maius sua parte, quando
hæc est finita, & non continens eminen-
ter aliam. Quod autem existit in toto
digniori se, hoc ipso existit in illo tanquā
in supposito, & iam non est suppositum

ut enim inquit Angelicus Doctor Divus
Thomas 3. p. quæst. 2. art. 2. ad tertium.

„ Non quodlibet individuum in genere
„ substantiæ etiam in rationali natura,
„ habet rationem personæ, sed solum il-
„ lud, quod per se existit, non autem quod exi-
„ stit in alio perfectiori. Vnde manus
„ fortis quantumvis sit quoddam indivi-
„ duum, non tamen est persona; quia non
„ per se existit, sed in quodam perfe-
„ ctiori, scilicet in suo toto: ergo de pri-
„ mo ad ultimum persona creata ob sui fi-
„ nitatem nequit alienam suppositare natu-
„ ram.

38 E contra vero persona infini-
ta potest venire in compositionem substan-
tialem cum aliena natura, quin existat in
alio digniori se, ac proinde quin amit-
tat rationem personæ, & totalitatem pro-
priam suppositi; cum enim finitum addi-
tum simpliciter infinito non faciat maius,
totum per se resultans ex natura creata,
& persona divina non est quid dignius, &
completius persona divina secundum se,
ac proinde hæc non existit in illo tanquā
in supposito, sed potius tanquam suppo-
situm illius. Et ita Verbum Divinum est
suppositum Christi, non tamen existit in
Christo tanquam in supposito.

39 Brevius sic: si Angelus nequit
retinere rationem suppositi hoc ipso quod
uniatur cum natura humana ad facien-
dum vnum per se cum illa, profecto An-
gelus nequit suppositare naturam huma-
nam, & esse homo: quia munus suppo-
siti nequit rationem suppositi destrue-
re. At Angelus nequit uniri cum natura
humana ad faciendum vnum per se cum
illa, quin amittat rationem suppositi;
quia hoc ipso quod faciat vnum per se cū
humanitate existit in illo toto per se tan-
quam in supposito, nempe tanquam pars
in toto digniori se: ergo non existit ibi
tanquam suppositum. At substantia infi-
nita ob prærogativam infinitatis potest
uniri cum natura humana ad faciendum
vnum per se cum illa, quin amittat ratio-
nem suppositi; quia persona infinita exi-
steret in illo toto non tanquam in suppo-
sito, sed tanquam suppositum, quia exi-
steret ut præeminens illi toti, potiusque
ut habens quam ut habita ab illo toto.

40 Vel sic, proprium est substan-
tiæ finitæ ob sui finitatem, ut nequeat
uniri cum natura aliena ad faciendum
vnum per se cum illa, quin totum illud ex
utroque extremo resultans, sit maius sin-
gulis partibus seorsim: nam finitum addi-

Finitum
additum
infinito,
nec maius,
nec perfectius,
facit.

tum finito facit maius, ac proinde quin totum illud præmineat singulis partibus seorsim sumptis. At hoc ipso substantia finita nequit retinere rationem suppositi in sensu composito unionis ad alienam naturam, quia hoc ipso existit in aliquo digniori se: ac proinde iam non est substantia compellera per se subsistens, & consequenter non est suppositum. Si autem suppositum non est, profecto suppositate nequit. At substantia infinita ob prærogativam infinitatis potest uniri ad faciendum unum per se cum natura aliena, quin totum illum sit maius substantia divina secundum se ipsive præmineat, ac proinde quin substantia divina desinat esse suppositum: nam potius substantia divina secundum se præminet toti resultanti in tempore: nam Christus ut homo minor est verbo secundum se.

SECTIO QUINTA.

Soluntur obiectiones.

41 **O**BIECIES primo: quamvis totum resultans ex Angelo, & humanitate sit perfectius Angelo secundum se, hoc non tollit quod Angelus sit suppositum illius totius, seu principium quod omnium operationum illius: ergo poterit Angelus suppositare naturam humanam. Probatur antecedens: nam quamvis totum resultans ex substantia, & accidenti, v.g. ex Angelo, & intellectione sit quid perfectius, quam substantia secundum se, Angelo, v.g. hoc non tollit quod Angelus sit suppositum in illo toto: ergo pariter in nostro casu. Respondeo ex substantia, & accidenti non resultante unum per se, ac proinde de conceptu accidentis esse non constituere primam substantiam, seu hypostasim, & suppositum; siquidem idem numero suppositum potest subesse diversis accidentibus. Vnde ut inquit D. Thom. 3. p. quæst. 2. art. 3. ad 3. secundum, Manifestum est, quod aliteritas, quæ provenit ex differentia accidentali, potest ad eandem hyposta-

Idem suppositum, vel suppositum pertinere in rebus positum, creatis, eo quod idem numero potest subesse diversis accidentibus subesse: non autem diversis accidentibus contingit in humanis, quod unus, & idem numero subsistere possit in duobus; non diversis essentibus, vel naturis, sed unus, & tamen idem Christus subsistit in duabus naturis. At vero ut Angelus suppositaret na-

turam humanam deberet ex illo, & natura humana resultare unum per se quod esset hic homo. Implicat autem aliquid finitum venire in compositionem substantialem cum alio finito, & tamen esse suppositum, quia hoc ipso existit in alio digniori se, & quod sic existit nequit esse suppositum ut probatum manet.

42 Sed non quiescit adhuc animus: replicabunt enim adversarij posse ita Angelum venire in compositionem cum humanitate, ut Angelus ipse esset rectum illius totius, & cui tribuerentur operationes humanitatis: sicut quando ununtur habitus cum substantia, operationes habituum tribuuntur substantiæ. Foret ergo tunc Angelus habens humanitatem, & id cui tribuerentur operationes humanitatis, & consequenter foret homo, & suppositum humanæ naturæ. Respondetur hoc esse impossibile: nam accidens suapte natura est entis ens, ac non potest essentialiter postulare, ut eius operationes principaliter tribuantur substantiæ, ipsa enim est quæ operatur, & quæ dominatur actionibus habituum, & potentiarum: unde implicat, accidens constituere aliquod totum, cui ut distincto aliquo pacto à substantia tribuantur operationes ipsius accidentis: istæ enim debent tribui ipsi substantiæ ut cōdistinctæ ab accidenti tanquā principio quod ita ut ibi accidens se habeat pure ut forma denominans, non autem ut constituens subiectum quod denominatur. At vero humanitas cum ex se sit substantia, non comparatur ad Angelum tanquam entis ens. Vnde quamvis veniat in compositionem physicam cum Angelo, non est, nec esse potest ut tribuantur eius operationes Angelo secundum se: sed potius est necesse, ut præcipue tribuantur toti per se, resultanti ex Angelo, & humanitate, seu ex natura Angelica, & humana; quia cum illud totum sit quid perfectius, quam Angelus secundum se, illud totum erit suppositum, non vero ipse Angelus: quia implicat, aliquam substantiam existere tanquam partem in aliquo toto per se, & tamen illam partem esse suppositum illius totius, seu existere in toto illo tanquam suppositum eius: sed potius debet existere in illo tanquam in supposito. Nam illud totum est hoc aliquid, & est quid excellentius Angelo secundum se: ergo debent operationes Angeli tribui ut principio quod illi toti; nā hæc tributio debet cadere supra id quod est.

Substan-
tia, ut
principa-
lior, est
habens,
adeoque
suppositu-
m.

est excellentissimum ibi: totum autem illud est excellentius qualibet parte: ergo illi debent tribui operationes: at istæ attribuantur suppositis: ergo illud totum est ipsum suppositum.

43 Confirmatur; nam ut inquit Aureolus in 3. dist. 1. quæst. art. 1. §. *Nunc ostendo.* Conceptus suppositi se habet ut habens, conceptus vero naturæ ut habitum, & à fortiori conceptus partis: semper autem quod est principale, est habens, ut dicitur 7. metaph. textu 79. At in nostro casu totum per se resultans ex Verbo, & humanitate non est quid perfectius in vi complexi, & compositi, quam Verbum; sed est quid minus perfectum cum sub illa reduplicatioe sit quid contingens, & creatum. Certum est de fide, Verbum existere in Christo tanquam suppositum Christi. Implicat autem existere in Christo reduplicative ut homine, quatenus est complexum in tempore incipiens, & existere in illo sic sumpto tanquam in supposito. Alioqui simul esset in alio tanquam in supposito, & esset suppositum: quod est falsum, quia de ratione suppositi est non posse communicari alteri ut supposito. Quod autem totum per se resultans in tempore ex Verbo, & humanitate sit quid minus perfectum Verbo secundum se, si illud totum sumatur reduplicative, & in vi complexi incipientis, rursus patet; nam sub hac reduplicatioe, id est, ac hic homo, quatenus hic homo; seu idem ac Christus, quatenus homo, Christus autem quatenus homo est minor seipso quatenus Verbo; nam ut constat ex illis verbis Christi Ioan. 14. *Pater maior me est*, Christus quatenus homo est minor Patri; at quatenus Verbum est æqualis Patri: ergo quatenus homo est minor seipso ut Verbo.

44 Alia etiam via possumus reddere perspicuam rationem, cur si Angelus uniretur humanitati, non possent Angelo tribui operationes humanitatis ut principio quod, possint autem, ac debeant tribui operationis humanitatis assumptæ Verbo ob ipsius infinitatem; nimirum, quia operationes humanitatis essentialiter pendent à Verbo ut à causa influente in illas; unde per hoc præcisè, quod humanitas approprietur Verbo per unionem physicam, iam illæ operationes, quæ alias tribuerentur ipsi humanitati ut principio quod, debent tribui Verbo ut principio quod: non dependent autem operationes humanitatis essentialiter à

Verbo independenter ab ipsius infinitate, quia nisi Verbum essentialiter esset imensum, & ubique existens, operationes naturæ humanæ, quæ potest de quocunque loco moveri ad alium, non essent determinatæ ut orirentur à Verbo; quia humanitas non haberet ex se potestatem habendi semper sibi intime præsens Verbū, prout oportebat, ut concurreret cum ipsa ad eius operationes. At vero operationes humanitatis non sunt determinatæ ex se ut oriantur ab Angelo. Unde quantumvis humanitas uniretur Angelo, non propterea eius operationes tribuerentur ipsi ut principio quod; sed dumtaxat possent tribui toti resultanti ex utraque natura,

45 Sed omiſſa pro nunc hac solutione, solum insistimus primæ, & dicimus propterea operationes ortas ab humanitate unita Verbo ut unita non solum esse tribuendas toti resultanti in tempore ex Verbo, & humanitate, seu illi homini quatenus homo est; sed præcipue ipsi Verbo secundum se; quia operationes debent tribui præcipue illi; quod perfectius est; sed Verbum secundum se perfectius quid est, quam Verbum reduplicative ut homo: ergo illi secundum se tanquam principio quod debet tribui operationes humanitatis assumptæ. Ita ut unio cum humanitate sit conditio ut ipsi tribuantur, & humanitas sit principium quo illas eliciens, Verbum vero principium quod. E contra vero operationes elicite à natura Angelica unita humanitati debent præcipue tribui toti resultanti ex utraque natura, ac proinde illud totum debet esse suppositum, nec natura Angeli existere in illo tanquam supposito, sed tanquam in supposito. Cum contra Verbum existat in hoc homine, ut suppositum eius, & tanquam in supposito. Alioqui aliquid creatum esset quid excellentius Verbo: nam ubi suppositum distinguitur realiter à re existente in illo tanquam in supposito, debet esse quid excellentius, & perfectius re illa secundum se, quia debet significari ut habens rem illam, quæ existit in ipso tanquam in supposito: *Semper autem quod est principale, est habens*, ut inquit Philosophus 7. Metaphysicæ.

46 Ex ijs deduco illud complexum substantiale resultans ex Verbo si sumatur in vi complexi non esse suppositum: quia alioqui Verbum existeret in aliquo creato tanquam in supposito: nam illud

Opera-
tiones
præcipue
tribuuntur
illi,
quod perfectius
est.

Declina-
tur alia
via obie-
ctio.

Christus
ut homo
reduplica-
tive,
non est
persona.

illud complexum ut tale incipit in tem-
pore ; & est quid contingens ; implicat
autem ut Verbum existat in aliquo crea-
to ut imposito ; sed debet existere in illo
ut suppositum. Quare Christus ut ho-
mo si sumatur reduplicative non est per-
sona, & hypostasis, ut docent Durandus,
Bonaventura, Ricardus, & Alensis, si-
cut sub illa reduplicatione non est Deus,
licet si sumatur specificative sit persona;
quatenus persona Verbi dum est in Chri-
sto retinet conceptum personæ ; & exer-
cet munus personandi humanitatem.

57. Quod si dicas, Christus ut
homo est unum totum per se, sed non
est unum tanquam una natura: ergo est
unum tanquam unum suppositum. Res-
pondeo etiam spirator ut talis, est unum
totum per se, & non est unum totum tan-
quam una natura: nec tanquam unum sup-
positum. Sicut autem spirator quamvis
sit unum per se resultans ex natura divi-
na, & spiratione activa; non tamen est
suppositum, quia est quid communicabi-
le, ita ex alio capite in nostro casu Chri-
stus ut homo reduplicative acceptus, licet
sit unum per se incommunicabile, nihi-
lominus non est suppositum, quia est unum
per se minorem, exprimens perfectionem,
quā alterum ex constitutivis ipsius, nempe
quam Verbum, ac proinde est incapax
comparari ut suppositum respectu Verbi,
quia suppositum sustentans constitutivum
sui, à quo distinguitur debet esse perfectius
illo constitutivo, & comparari proprie
ut habens respectu illius. Quod nequit
competere Christo ut homini, nam po-
tius est habitum à Verbo, quam habens
Verbum, potius contentum, quam con-
tinens unde eminenter comparatur ut
pars respectu Verbi secundum se: totum
autem, quod eminenter est pars respectu
alterius ex suis constitutivis, nequit esse
suppositum, quia hoc ipso illud constitu-
tivum, ipsum eminenter continens, exi-
stit in illo toto tanquam suppositum eius;
ac proinde nequit existere in illo tanquam
in supposito, quia hæc duo sibi repugnāt:
quoties autem complexum in vi comple-
xi est suppositum; quodlibet constitui-
vum ingrediens ad illius constitutionem
existit in illo tanquam in supposito.

48 Sed dices: Christus est per-
sona composita, ut dicunt Concilia, &
Patres apud Patrem Vazq. disp. 16, &
communiter Theologi: ergo compositum
resultans ex Verbo, & humanitate est
persona. Respondetur ex Patre Vazq.

ibi num. 16. cum dicitur per hanc com-
positionem fieri, aut resultare unam per-
sonam compositam; non dicimus (in-
quit ille) fieri aut resultare aliam per-
sonam, quæ ante Incarnationem non
esset, sed eandem fieri, & resultare co-
positam ex duabus naturis. Unde distin-
guenda est illa propositio, Christus est
persona composita, compositione effi-
ciente personam; nego: compositione af-
ficiente personam præexistentem, seu effi-
ciente ut persona præexistens subsistat in
natura humana, & ab illa incipiat consti-
tuta in ratione hominis, concedo ante-
cedens, & distingo consequens. Com-
positum illud specificative sumptum, qua-
tenus dicit in recto personam Verbi, &
de obliquo naturam humanam, est perso-
nam, concedo: si sumatur reduplicative,
& significando utraque partem in recto,
ipsarumque unionem, nego. Itaque
Patres dixerunt, Christum esse personam
compositam, ad significandum, in Chri-
sto dari duplicem naturam in una perso-
na; quarum altera ei advenit mediante
unionem, & compositionem Verbi ad huma-
nitatem; & quia nomen Christus non sig-
nificat nudam personam Verbi secun-
dum se, sed illam ut subsistentem in hu-
mana natura; propterea Christus appel-
latur persona composita; non quia per il-
lam compositionem, quæ temporalis, &
contingens est, fiat persona: sic enim fie-
ret persona aliqua creata, & sic in Chri-
sto non esset tantum una persona: sed
quia per illam compositionem fit ut per-
sona divina incipiat personare humanita-
tem, & in illa subsistere, & esse homo, &
ad hoc significandum dixit Durandus,
personam Christi non esse compositam
ex humanitate, sed esse compositam hu-
manitati: quod loquendo de persona illa
specificative sumpta, verum est, quia per-
sona increata Verbi, licet sit composita,
& unita humanitati in tempore, non ta-
men ex se est composita ex humanitate;
alioqui persona divina ex se esset homo:
Verum quia Patres dum dicunt Christum
esse personam compositam non loquun-
tur de persona Christi specificative sum-
pta, sed de illa reduplicative ut subsistit in
humanitate; propterea loquendum cum
communi Theologorum, Christus est
compositus ex humanitate. Ex hac ta-
men compositione non resultat persona,
quia sic resultaret persona nova; sed resul-
tat nova denominatio substantialis perso-
næ præexistentis, quæ incipit esse homo.

Sed

Christus
quo sen-
su sit per-
sona co-
posita?

Christus
quo sen-
su sit per-
sona co-
posita?

49 Sed dices: totum resultans ex Verbo, & humanitate, quatenus est quid ex utroque compositum includit Verbum, & aliquid amplius: ergo non est minus perfectum, sed magis etiam, saltem extensive. Distinguo includit ut perficiens tantundem illud complexum, ut tale, ac perficit seipsum, nego, nam seipsum reddit ens à se, æternum, & necessarium, & non facit ut illud complexum in vi complexi sit ens necessarium, & à se: includit ut minus perficiens, concedo.

50 Sed replicabis, hoc pacto etiam dici posse Angelum unitum substantialiter humanitati constituere totum, quod in vi totius sit minus perfectum, quam Angelus secundum se. Nam Angelus secundum se est incorruptibilis, & tamen totum resultans ex Angelo, & humanitate non foret incorruptibile. Verum simili argumento probari potest totum resultans ex anima, & corpore non esse quid intensive perfectius anima secundum se; siquidem ista secundum se est incorruptibilis, & tamen illud totum est corruptibile: quod est aperte falsum. Dicendum ergo est, totum per se resultans ex Angelo, & humanitate, si per impossibile daretur, fore intensive perfectius, quia implicat duas substantias finitas uniri substantialiter quin constituent aliquid intensive maius: nam est de essentia finiti, ut additum finito, faciat maius; plures enim effectus simul posset producere illud totum resultans ex natura Angelica, & humana, quam naturam Angelicam seorsim; alioqui hæc esset virtutis simpliciter infinitæ, cuius privilegium est ut tantum possit se sola, quantum simul cum alijs. Unde natura Angelica perficeretur per humanam in ratione potentis agere; & similiter in alijs perfectionibus: totum autem inde resultans, ut resultans divina virtute ex utraque, vel foret incorruptibile, sicut ipse Angelus; ita ut nullum agens naturale posset destruere unionem inter illas naturas, sicut nullum agens naturale potuit destruere unionem hypostaticam Verbi ad humanitatem; licet potuerit destruere unionem naturalem inter animam, & corpus: vel si foret corruptibile, hæc imperfectio compensaretur alijs pluribus emolumentis resultantibus ex unione utriusque naturæ sicut quod anima rationalis sit incorruptibilis, & homo corruptibilis, non probat illam esse perfectiorem isto, quia licet incorruptibi-

le sit, ceteris paribus, melius sit, quam corruptibile, non tamen ceteris imparibus.

51 Obijcies ulterius contra nostram rationem. Si esset contra rationem suppositi existere in aliquo toto perfectiori, sequeretur humanitatem per se existentem non esse suppositum; siquidem existeret in complexo resultante ex ipsa. Alia obijctio: totum autem illud quid perfectius est humanitate secundum se, quia finitum additum finito facit maius: ergo non est contra rationem suppositi existere in aliquo toto digniori se: ergo natura Angeli non desineret esse suppositum ex eo quod existeret in toto per se resultante ex illa, & humanitate.

52 Respondeo hoc argumentum non tam impugnare nostram sententiam, quam modum illum subsistentiæ, & perfectiatis superadditum naturæ; siquidem ex eo quod natura constituatur in ratione suppositi per aliquam entitatem, vel modum substantialem sibi superadditum, sequitur ipsam esse suppositum, & non esse suppositum; esse quidem, quia per illud modum completur in ratione per se existētis, & ut affecta illo modo, est substantia completa incommunicabilis, & per se existens, quæ est definitio suppositi. Non esse, quia per conjunctionem cum illo modo substantiali constituit unum totum substantiale perfectius ipsa natura secundum se. Unde hoc argumento poterit quis moveri ad persuadendam sententiam apud me verissimam; nempe suppositum in creatis nihil positivum addere supra naturam, sed hanc esse suppositum per hoc præcisè quod non existat in alio digniori, cui tribuantur eius operationes, in qua sententia corrumpit vis argumenti: nam cum natura non debeat coniungi cum aliquo alio ad hoc ut sit persona, non sequitur humanitatem per se existentem non esse suppositum.

53 Respondeo secundo, argumentum corrumpere, si dicamus suppositum importare in recto utrumque, nempe naturam humanam, & illum modum perfectiatis: nam tunc, quamvis ipsa natura dicatur existere in aliquo digniori se, nempe in illo complexo resultante ex ipsa, & modo perfectiatis: illud tamen complexum non existit in alio, ac proinde licet natura non sit suppositum, illud tamen complexum est suppositum. Ad nostram autem sententiam satis est, quod suppositum

Disiunctio
primò

Secundo

fitum creatum non importeret in recto
solum modum perfectatis, quod apud om-
nes est certissimum, siquidem modus il-
le non est homo, nec est id cui principa-
liter tribuuntur operationes naturæ, nam
quævis suppositum non importeret solum
naturam in recto, sed naturam, & modum
illum perfectatis; nequit suppositum An-
gelicum uniri substantialiter cum huma-
nitate ad illam suppositandam, quin unia-
tur natura Angelica; quia si solus ille mo-
dus uniretur, hoc non sufficeret ut An-
gelus diceretur unitus humanitati, & fa-
ctus homo; quia ille modus non est An-
gelus; sed complexum ex natura, & illo
modo. In divinis quidem satis est, ut unia-
tur immediate, & formaliter humanita-
ti personalitas Verbi ad hoc, ut dicatur
Verbum fieri hominem, tum quia cum
illa personalitas sit realiter ipsa natura,
implicat uniri personalitatem, quin rea-
liter, & vere simul uniatu naturæ. Tum
quia, cum illa personalitas sit per se subsi-
stens, est persona, & nequit verificari per-
sonalitatem illam esse unitam humanita-
ti, quin verificetur personam divinam esse
unitam humanitati.

Tertio.

54 Respondeo tertio, admit-
tendo quod persona creata importat in
recto solum naturam, & de obliquo mo-
dum perfectatis, & nego inde sequi, quod
natura humana affecta illo modo, non sit
persona, nam coniunctio cum modo illo
habet ex essentia sua facere, ut natura
sit per se, & non existat in alio, nequit, er-
go facere, ut natura existat in alio, & de-
signat esse suppositum; siquidem per hoc
præcisè quod natura rationalis comple-
ta, qualis est humanitas, existat per se, est
persona, quia hoc ipso est sui, & non al-
terius, & est substantia completa incom-
municabilis, & per se existens. Vnde li-
cet coniunctio humanitatis cum alia sub-
stantia faceret ut humanitas esset in alio,
nempe in toto resultante ex utraque sub-
stantia, non tamen coniunctio cum illo
modo, cum potius hæc coniunctio essen-
tialiter exigit, ut natura humana existat
per se, & in se, & non in alio perfectio-
ri se; implicatque ut ex illo modo, & na-
tura resultet aliud ab ipsa natura; modus
enim ille non efficit ut detur aliud, sed solū
facit ut natura sit aliter, quam si careret
illo modo, nempe ut existat per se. Estq;
essentiale omni modo, ut cum re, cuius
est modus, non faciat, aut constituat aliud,
aut alium simpliciter; sed ut constituat
rem eandem aliter se habentem.

55 Deinde notandum est, hu-
manitatem non vindicare sibi illum mo-
dum, quia intra lineam substantiæ crea-
tæ est imperfecta, sed potius quia est per-
fecta, & non indiget unione ad aliam
substantiam ad hoc ut ipsa persistat in re-
rum natura: hinc enim fit, ut connaturali-
ter resultet ille modus positivus, cuius re-
sultantia solum posset impediri per hoc
quod illa substantia uniretur Verbo. Ete-
nim si admittatur ille modus, dicendum
mihi videtur, implicatorium esse, ut na-
tura careat illo modo, & simul careat
unione ad aliquam personam divinam,
quia natura in illo eventu foret, & non
foret persona: foret, quia esset substantia
completa per se existens, & incommunica-
bilis: non foret autem, quia non haberet
modum perfectatis, qui per se requiritur
ut natura sit persona. Rursus si admitta-
tur ille modus, dicendum mihi videtur,
naturam connecti naturaliter cum exi-
stentia illius modi, non tamen illum posi-
tive exigere; nam cum implicatorium sit
naturam habere illum modum, & esse
unitam alicui personæ divinæ, si exigeret
illum modum, exigeret aliquid, quo priva-
retur unione ad Verbum, ac proinde exi-
geret carere unione ad Verbum: quia
habere illum modum est formaliter care-
re unione ad Verbum: ergo illum exige-
re, esset exigere carere unione ad Ver-
bum. Optimeque intelligitur naturam
connecti naturaliter cum illo modo, quin
illum exigit; sicut connectitur natu-
raliter cum sui interitu, quin istum exi-
gat. Est quidem natura intra proprios li-
mites contenta, & sic non exigit uniri
cum Verbo, quamvis hoc multo melius
illi foret, quam esse per se, non tamen
propterea debet exigere carere unione
cum Verbo: quia esset nimis stulta hæc
exigentia cum tenderet ad malum sub-
iecti.

56 Itaque natura humana nec
exigit unionem hypostaticam: nec exi-
git illa carere; ex eo vero quod Deus no-
lit elevare naturam ad unionem cum Ver-
bo resultat necessario ille modus. Quare
iste modus non est proprietas humanita-
tis stricte: quia proprietates positive po-
stulantur a natura, cuius sunt proprietates;
ille autem modus non postulatur a
natura; licet naturaliter ex illa resultet.
Et ideo Patres, & Concilia dum dicunt
Verbum assumpsisse naturam humanam
cum omnibus suis proprietatibus, loquun-
tur de proprietatibus stricte talibus peri-
tis posi-

tis positive ab ipsa natura, sine quibus natura esset in statu violento. Ex quo colligitur, vel personalitatem propriam non addere aliquid positivum supra naturam, vel si addit, hoc positivum non esse strictè proprietatem, ac proinde non esse postulatam à natura. Itaque natura humana non exigit esse personam quia hoc ipso exigeret carere unionem ad Verbum, per quam amittit rationem personæ. Verum, quidem est naturam compleri per modum illum in ratione suppositi: compleri tamen in ratione personæ, & suppositi est illam naturam esse divisam, & separatam à summo bono ut subsistente in ipsa, & ideo nequit cadere sub exigentiam naturæ.

57 Vnde deduco naturam non indigere subsistentia propria, ut operetur, quia cum exigit positive operari, si ad operandum indigeret subsistentia, eam positive exigeret. Vnde licet actiones humanitatis sint illius suppositi, in quo ipsa est, non tamen positive exigunt esse illius, nisi ex suppositione, quod natura

Natura sit illius suppositi: nam operationes quantum est ex se indifferentes sunt, ut sint alterius suppositi, si natura sit alterius suppositi. Nec dici potest quod humanitas ad propria, ut operandum exigit vage vel existere in operetur supposito divino, vel in supposito humano, vel potius esse suppositum humanum. Siquidem nec vage potest natura exposcere unionem cum Verbo; alioqui ad illam connaturaliter pervenire posset. Nec item dici potest exigere determinate ad operandum subsistentiam creatam: alioqui existens in Verbo iam non posset ex hac suppositione connaturaliter operari. Quamvis autem subsistentia propria non sit conditio prærequisita ad operandum postulata vage aut determinate ab operationibus humanitatis: de facto tamen prius est naturam existere per se, quam operari; siquidem resultantia illius modi perfectitatis ex natura est magis necessaria, quam operatio naturæ. Vnde quia magis necessaria sunt priora minus necessarijs, sicut in Deo sunt prædicata necessaria priora liberis, prius intelligitur natura existens per se, quam operans. Absolute tamen potuit Deus decernere concurrere cum humanitate ad aliquam operationem, ante quam decerneret ut modus ille perfectitatis actu resulter ex natura ut si decerneret negare humanitati omittenti actum virtutis, unionem cum Verbo, & illam unionem concedere si eliciat illum

actum. Quo eventu operatio in illo signo non eliceretur à supposito.

SECTIO SEXTA.

Soluntur aliæ obiectiones.

58 **O**BIECIES primò; Petrus supponit naturam humanam ut quod: ergo quamvis Michael sit substantia finita, poterit supponere ut quod humanitatem, nimirum supplendo munus suppositi respectu humanitatis, quod exercet Petrus: nam ad supplendum munus suppositandi humanitatem Petri, non requiritur, quod substantia supplens hoc munus sit infinita: nam ad supplendum munus, quod præstatur à causa finita per se non requiritur virtus infinita. Sic quia obiectum creatum quatenus concurrat ad suam visionem finitum est, ad supplendas eius vices sufficit species finita: ergo si Petrus, quatenus suppositans naturam humanam est aliquid finitum, ad supplendas eius vices in suppositanda natura humana, non requiritur perfectio infinita.

59 Respondeo Petrum idcirco supponere humanitatem ut quod, quamvis sit aliquid finitum, quia supponit, tanquam aliquid identificatum cum ipsa humanitate. Petrus enim nihil aliud est, quam talis numero humanitas per se existens: ad suppositandum autem humanitatem tanquam aliquid indistinctum ab ipsa sufficit perfectio ipsius humanitatis, nam esse suppositum humanitatis A. nihil aliud est, quam esse id, cui tribuntur operationes illius humanitatis, tanquam principio quod: at per hoc præcise, quod humanitas A. per se existat, ipsi tanquam principio quod tribuntur operationes ab ipsa elicite; quia hoc ipso illa est sui, & non alterius dignioris, cui debeant attribui. At ad suppositandam humanitatem A. tanquam aliquid distinctum ab ipsa requiritur perfectio infinita, quia requiritur substantia constituens unum per se cum humanitate, & tamen præminens toti resultanti ex utraque, & retinens rationem suppositi in illo toto, quod non potest convenire substantiæ finitæ. Vnde patet, nullam esse paritatem adductam: cum ad supplendum munus obiecti in ordine ad concurrendum satis sit continere in genere causæ efficientis illam visionem, tanquam virtus obiecti finiti, ad quod nulla requiritur infinitas.

Obij;

60 Obijcies secundo: quamvis totum resultans ex substantia, & accidenti sit perfectius substantia secundum se, nihilominus substantia non amittit rationem suppositi: ergo quamvis totum resultans ex natura Angelica, & humana foret perfectius Angelo secundum se, non propterea Angelus amitteret rationem suppositi. Respondeo negando consequentiam, nam propterea substantia non amittit rationem suppositi, quamvis uniatur cum accidenti, quia operationes ortæ ab accidenti debent tribui principaliter ipsi substantiæ ut principio quod, illamque denominare, cum accidens sit entis ens & suapte natura famuletur substantiæ, proinde substantia est incapax faciendi cum accidenti hoc aliquid, seu hypostasim, cui tribuantur operationes, potius quam ipsi substantiæ; quia ipsi substantiæ non autem toti resultanti ex ipsa, & accidenti debent tribui operationes ipsius accidentis. At substantia Angeli hoc ipso, quod uniatur humanitati ad faciendum vnum per se cum illa, hoc ipso amitteret rationem suppositi, quia operationes humanitatis, quæ est ens simpliciter, & non comparatur ad Angelum ut entis ens, non possunt tribui substantiæ Angelicæ principaliter: ergo deberent tribui toti resultanti ex utraque: ergo hoc esset suppositum. Implicat autem ut totum resultans ex partibus finitis sit suppositum, & tamen quod aliqua ex partibus existat in illo tanquam suppositum, quia si totum per se est suppositum; pars finita illud continens existit in illo tanquam in digniori, ac completiori se, ac proinde existit in illo tanquam in supposito. Implicat autem existere in alio tanquam in supposito, & existere tanquam suppositum: idcirco autem Verbum non amittit rationem suppositi, quamvis faciat vnum per se cum humanitate, quia propter suam infinitatem existit in illo toto, tanquam suppositum, & quid principaliter secundum se, quam ipsummet ut subsistens in humanitate: & hæc comparatur ad Verbum, tanquam entis ens: est enim essentialiter determinata, ut si uniatur cum substantia infinita, ipsius operationes tribuantur potius substantiæ infinite ut tali, quam toti resultanti in tempore ex utraque.

61 Obijcies tertio: possibilem esse personalitatem creatam, quæ possit terminare duplicem naturam Angelicam y.g. & humanam: ponamus, ergo Ange-

lum tali personalitate gaudere: & illam communicari humanitati. In hoc eventu natura humana redderetur subsistens per subsistentiam Angelicam: ergo Angelus fieret homo, sicut Verbum factum est homo, quia natura humana reddita est subsistens per subsistentiam Verbi. Respondeo transeat esse possibilem modum personalitatis, qui possit simul duplicem naturam terminare: nego tamen hinc sequi Angelum posse fieri hominem, quia modus ille subsistentiæ superadditus nature Angelicæ non est Angelus, nec suppositum, nec naturam Angelicam suppositat ut quod, exercendo scilicet munus suppositi respectu illius, sed solum ut quo faciundo ut ipsa natura Angelica sit suppositum. Vnde si illa personalitas simul terminaret humanitatem, faceret ut humanitas foret persona, ac proinde duplex tunc persona existeret, & unica personalitas, duplex subsistens, & unica subsistentia; sicut si vna intellectio simul communicaretur Angelo, & homini daretur duplex intelligens; non ergo tunc Angelus foret homo, quia ad hoc opus esset, ut non ipsa humanitas foret persona, sed ut Angelus exerceret munus personæ respectu illius. Verbum autem non propterea factum est homo, quia subsistentia Verbi reddat humanitatem subsistentem ut quod ut constituit disputatione præcedenti: nam si redderet subsistentem ut quod, non exerceret munus personæ respectu illius, sed faceret ut ipsa humanitas esset persona: ideo ergo Verbum factum est homo, quia extorsit ab humanitate munus suppositi, & illud traxit ad se.

62 Hinc deduces parum solidum esse fundamentum, quo Cardinalis de Lugo disp. 12. de Incarnat. num. 91. secutus Patrem Suarez probat, non posse personam creatam alienam terminare naturam, ex eo nimirum, quod subsistentia creata est modus, & modus nequit communicare suum effectum formalem, nisi rei illi, cuius est modus: hæc namque ratio solum probat, non posse subsistentiam Angeli reddere subsistentem ut quod naturam humanam, & illam constitueret in ratione personæ sicut constituit naturam Angelicam: non probat autem intentum; quia potius si subsistentia Angeli redderet subsistentem humanitatem, Angelus non foret homo, sed ipsa humanitas in ratione hominis constitueretur per subsistentiam Angelicam, nam personalitas Angeli superaddita nature non est persona;

Angelus non fieret homo licet eius subsistentia terminaret humanitatem.

ynde

Operaciones accidentis tribuuntur substantiæ.

Non ite Angelo operationes humanitatis.

Vnde ex eo quod illa vniretur naturæ humane, non sequitur personam Angeli terminare naturam humanam. Authores illi censent Angelum fore hominem, si substantia Angeli superaddita naturæ redderet pariter subsistentem humanitatem, & nos probavimus hoc esse falsissimum: quia potius tunc daretur duplex persona, & una non esset alia.

63 Vbi notandum est discrimen inter personalitatem divinam, & illam personalitatem superadditam naturæ Angelicæ: nam personalitas divina est per se subsistens, & est persona; & non facit, ut ipsa natura divina suscipiat formaliter denominationem personæ, sed ipsa eam suscipit in recto, & principaliter: & dum vnitur humanitati non facit, ut illa sit homo, sed hoc munus extorquet ab ipsa, & trahit ad se. At personalitas Angeli non est per se subsistens, nec persona, sed facit ut natura Angelica sit persona; & vnita humanitati non esset persona humanitatis, sed faceret ut humanitas esset persona.

64 Admissi disputandi gratia, posse subsistentiam Angeli reddere simul subsistentem humanitatem; absolute id censeo repugnare, quia munus subsistentiæ Angelicæ est reddere naturam Angelicam per se existentem, & incommunicabilem per modum substantiæ extraneæ naturæ: modus autem, cuius essentia est separare naturam Angelicam ab humanitate, non potest simul seipsum communicare utrique, & intime coniungere.

SECTIO SEPTIMA.

Aliæ obiectiones.

65 **O**BIICIENS præterea ex Och. in 3. quæst. 1. ad terminandum naturam unam sufficit virtus finita, & ad terminandum alteram, satis etiam est finita virtus; alioqui nec Angelus posset terminare suam naturam, nec homo suam; cum neuter habeat virtutem infinitam. Det igitur Deus vel Angelo, vel homini duplo, vel triplo maiorem virtutem finitam, sic ut habeat tantam quanta est necessaria ad terminandam utranque naturam.

66 Confirmat Pater Valentia tom. 3. disp. 1. quæst. 3. part. 6. quia licet persona iam creata per illam personalitatem, qua est prædita, nequeat terminare alienam naturam, eo quod illa personalitas habet virtutem commensuratum suæ na-

turæ, v.g. personalitas Angeli habet virtutem commensuratum naturæ Angelicæ, ac proinde non possit alienam terminare. Cæteram per potentiam absolutam possibile est, aliquam personam creatam eiusmodi perfectione essentiali ab initio suæ creationis esse præditam, ut possit hypostasè terminare alienam naturam: siquidem non videtur esse necessaria perfectio infinita ad terminandum plures naturas, sed sufficit finita longè maior, quam sic iam in persona quæ solum possit terminare suam naturam: nihil autem repugnat, ut perfectio illa maior tribuatur alicui personæ creatæ possibilis.

67 Parum tamen urget hoc argumentum. Pro solutione nota, quod terminare naturam aliquam stat dupliciter: vel terminare ut quod, vel terminare ut quo: terminare ut quod idem est esse suppositum illius naturæ. Sic Petrus terminat naturam humanam, quia est suppositum naturæ humanæ: & Gabriel Angelicam, quia est suppositum naturæ Angelicæ: sic etiam Verbum terminat naturam humanam: nam licet ex se solum sit suppositum naturæ divinæ, nihilominus media vnione hypostatica factum est suppositum naturæ humanæ, ut passim docent Concilia, & Patres: terminare ut quo nihil aliud est, quam esse rationem formalem, à qua natura habet esse ultimo terminatam, id est à qua habet esse in se existentem, & non in alio digniori, cui tribuantur eius operationes: hoc pacto modus subsistentiæ propriæ in creatis terminat naturam, quia facit ut natura sistat in se, & sit sui, & non alterius substantiæ dignioris, & completioris, cui debeant tribui eius operationes: ac proinde facit ut compleatur in ratione suppositi. In hoc autem sensu subsistentia relativa in divinis non terminat naturam; siquidem hæc ratio sui formaliter est incapax existendi in alio digniori, cui tribuantur eius operationes, ac proinde ipsa ratio sui est quo, & quod: est enim alterius, & comparari cum illo tanquam obliquum cum recto, est imperfectio, quæ procul abest à natura divina. Vnde natura divina ratione sui formaliter est *hoc aliquid* per se subsistens, solumque deficit à conceptu personæ, quia est quid commune pluribus realiter distinctis, in quibus postulat existere non ex indigentia, sed ex fecunditate, in quo valde differt à secundis substantijs, nempe à rationibus communibus logicè, quæ non sunt aliquid

Duplex
modus ter-
minandi
naturam

per se subsistens ut quod, quia ut sint indi-
gent individuis, nec aliter possunt consi-
stere nisi in illis, & ratione illorum: homo
enim ideo existit, quia existit Petrus, vel
Paulus, &c. At hic numero Deus non
ideo existit, quia existit Pater, quia existit
Filius, vel Spiritus Sanctus; sed potius
è contra; ideo Pater existit, quia existit,
hic numero Deus, qui est prima radix, &
origo omnium divinarum relationum.
Quare subsistentiæ relativæ solum termi-
nant ut quod naturam divinam, quate-
nus sunt supposita illius naturæ; sunt enim
subsistentiæ per se subsistentes; in quo val-
de differunt à subsistentia creata, quæ non
est subsistentia subsistens: sed subsistentia
faciens ut natura sit subsistens. Unde illæ
non faciunt ut natura sit subsistens; cum
enim sint subsistentiæ relativæ, & perso-
nales, sanè si redderent subsistentem, red-
derent relatam, & personam, quod est fal-
sum, constituerentque illam in ratione in-
communicabilis; cum potius ad hoc den-
tur, ut ratione illarum natura divina com-
municetur.

68 His positis, respondeo ad argumē-
tum: ad terminandam naturam unam, suf-
ficit virtus finita, distinguo, ad terminan-
dum ut quo præcisè, concedo antecedens:
ad terminandum ut quod sub distinguo: si
natura illa sit aliena, & distincta ab ipso
terminante ut quod, nego antecedens: si sit
propria, & indistincta ab ipso terminante,
concedo antecedens, & nego consequen-
tiam. Ratio sumitur ex probatione nostræ
conclusionis. Ad terminandū ut quod natu-
rā propriam non requiritur virtus infinita;
quia terminare ut quod naturā propriā
nihil est aliud quam esse id cui tribuan-
tur operationes illius naturæ: quod sanè
habet humanitas Petri v.g. per hoc præ-
cisè quod sit per se existens, nam per hoc
præcisè quod hæc humanitas sit per se
existens, non est alterius, sed sui ac proin-
de ipsi, & non alteri tribuantur eius ope-
rationes; quia ipsa, & non alius dominatur
tanquam principium intimū quod supra
suas operationes, ad quod sanè non requi-
ritur virtus infinita. At vero ad terminā-
dum ut quod alienam naturam requiritur
virtus infinita: non quidem quia termi-
nans ut quod alienam naturam exhibeat
aliquem influxum in ipsam naturam,
quatenus eam terminat, quia terminare
non est influere: sed quia ad hoc ut termi-
net ut quod aliquis alienam naturam, de-
bet esse tantæ perfectionis, ut dum alienæ
naturæ unitur, totum ex utroque resul-

tans non sit aliquid perfectius, quam ip-
se terminans: nam si totum ex utroque
extremo resultans est quid perfectius
quolibet extremo seorsim; iam ipsum
compositum est id, quod terminat ut
quod naturam illam, quia illud com-
positum habet rationem suppositi: ac
proinde nullum ex extremis unitis potest
habere rationem suppositi; quia quodli-
bet habet rationem partitis: repugnat autē
esse propriè partem, & simul retinere ra-
tionem suppositi. Cum ergo privilegium
sit substantiæ infinitæ, ut dū venit in com-
positionem cum altera, non amittat ratio-
nem totius, nec constituat aliquid perfe-
ctius se: privilegium est solius substantiæ
infinite alienam posse terminare naturam
gerendo munus suppositi respectu illius.

69 Sed replicabis: si ad terminan-
dam naturam ut quo sufficit virtus, seu
perfectio finita: ergo possibilis erit sub-
sistentia aliqua creata potens terminare
duplicem naturam Angelicam, v.g. &
humanam. Non ergo repugnabit quod
subsistentia Angelica terminet ut quo
etiam naturam humanam. At subsisten-
tiam Angelicam posse terminare natu-
ram humanam, perinde est, ac posse An-
gelum fieri hominem, humanamvè sup-
positare naturam, sicut subsistentiam divi-
nam posse terminare humanam naturam,
perinde est, ac Deum posse fieri homi-
nem: ergo potest Angelus fieri homo,
atque humanam suppositare naturam.

70 Ante quam huic obiectioni
occurram, notare oportet debilem nimis
esse rationem, & inerte fundamentum,
quo Cardinalis de Lugo disp. 12. de Inc.
num. 91. secutus Patrem Suarez, probat
non posse personam creatam alienam
terminare naturam. Inde enim hoc pro-
bat Cardinalis de Lugo, quia subsistentia
creata est modus, modus autem nequit
communicare suum effectuum formale,
nisi illi rei, cuius est modus. Parum, inquā
solidum est hoc fundamentū; ex illo enim
apertè deducitur, si subsistentia creata esset
aliqua entitas absoluta, fore ut posset per-
sona creata alienam suppositare naturam,
id quod expressè concedit P. Suar. dispu-
tatione illa 13. de Incarnatione sect. 4.
§. *Quæ circa*: hoc autem est apertè falsum:
nam licet subsistentia creata sit aliqua pro-
prietas absoluta naturæ, ut aliqui dicunt
de vocatione; certum tamen est subsisten-
tiam Angeli non esse Angelum, nec sub-
sistentiam hominis esse hominem: quia
ut supra probatum manet suppositum
creatum

Et si sub-
sistentia
creata fo-
ret abso-
luta; non
posset
alienā na-
turā sup-
positare
creata
persona.

creatum apud omnes importat in recto naturam, vel solam, vel simul cum subsistentia, seu personalitate, sive hæc sit modus, sive aliquid absolutum: illa enim subsistentia cui sit quædam proprietates consequuta ad naturam, nequit esse id, quod habet naturam, & cui tribuantur eius operationes, ita ut natura sit aliquid illius, sicut accidens dicitur esse entis: quia denominatio habentis naturam, & exercentis munus principij quod respectu operationum ipsius, nequit cadere in aliquâ proprietatē, quæ est longè imperfectior, quā sit natura: ergo ex eo quod subsistentia Angeli terminaret naturam humanam, non sequeretur suppositū Angeli suppositare naturam humanam; si enim illa subsistentia non est suppositum, qua ratione poterit exercere munus suppositi respectu alienæ naturæ. Deinde quia si daremus subsistentiam Angeli terminare simul naturam Angelicam, & humanā, sanè tunc illa subsistentia sicut constitueret naturā Angeli in ratione suppositi, ita naturā hominis constitueret in ratione suppositi: ergo hinc daretur duplex suppositum; cum enim illa subsistentia sit purè quo, eiusq; munus sit reddere naturā cui vnitur per se subsistentem ut quod, & incommunicabilē; & cum in hoc cōsistat ratio suppositi: sanè illa personalitas constitueret tunc duplicē personā, sicut eadē albedo in duplici subiecto constitueret duplex album. At hoc ipso suppositū Angelicum non terminaret naturā humanā, nec verificari posset Angelum esse hominē: ad hoc enim verificandum requiritur quod humanitas non sit suppositum, sed quod Angelus fungatur munere suppositi respectu illius, ut patet exemplo verbi, quod hoc ipso quod factum sit homo, humanitas assumpta non est homo, nec suppositum.

71 His animadversis ad replicam respondeo, impossibilem esse subsistentiam, quæ simul terminare valeat naturā Angelicam, & humanam, non solū quia subsistentia est modus, & impossibile videatur, eundem modum modificare substantias tam diversas, quæ minimè inter se comparantur per modum actus, & potentie: sed speciali ratione, quæ singularis est pro modo subsistentiæ, & non militat in alijs modis: nam subsistentia reddens naturam Angelicam subsistentem, reddit illam per se existentem, & separatam ab omni alia substantia, cum qua faceret vnum totum: ergo talis subsistentia

ex conceptu suo petit non identificari cū subsistentia naturæ humanæ. Probatur consequentia, quia si identificaretur redderet, & non redderet naturam Angelicam separatim ab humanitate existentem: redderet, ut supponitur, quia redderet subsistentem, & subsistere est per se, ac separatim existere, ac proinde non componere cum alio vnum totum excellentius ipsa; non redderet autem, quia illa subsistentia esset modus indivisibilis per seipsum vnitus vtrique illi naturæ: ergo vniret vtranq; illam naturā inter se; implicat enim modum aliquē esse vnionem sui cum duobus extremis, quin sit vnio illorum inter se.

72 Confirmatur: implicat ut humanitas intelligatur per se existens, & natura Angelica similiter; & tamen quod ita inter se sint colligatæ, ut quo tendit vna, necessario debeat tendere alia, quin scilicet possint in diversis locis existere, & ad diversas partes se movere. Hoc autem contingeret, si idem modus indivisibilis subsistentiæ afficeret vtranque naturam, hic enim modus, cum non posset existere simul in distinctis locis, essentialiter postularer, ut illæ naturæ dum per ipsum subsistunt, essent semper in eodem loco. Præterea licet subsistentia non esset modus sed quid absolutum, non posset vtrāque naturam reddi subsistens eadem subsistentia, quia subsistentia reddens naturam Angelicam subsistentem, essentialiter postulat, ut in sensu composito illius nequeat natura Angelica vniri naturæ humanæ; siquidem non stat esse subsistentem, & esse vnitam alteri substantiæ; forma autem postulans ut subiectum quod informat, & denominat, non vniatur alteri subiecto, incapax debet esse vniri illi alteri subiecto, quomodo enim poterit magis separare subiectum, cui inest, quam seipsam ab illo subiecto.

73 Deinde ex eo quod esset possibilis illa subsistentia terminans ut quo naturam Angelicam, & humanam, non sequeretur posse Angelum fieri hominem, seu posse suppositum Angelicum terminare naturam humanam, ut nuper ostendebamus contra Lugum, & Suarium.

SECTIO OCTAVA.

Ratio à priori, cur suppositum creatum nequeat suppositare alienam naturam.

74 V. G. cur Angelus nequeat suppositare naturam humanam, & sic fieri homo; ratio autem

autem est ; quia ubi suppositum distinguitur à natura , illam proprie dicitur sustentare : sic enim loquuntur Theologi passim , qui dicunt Verbum Divinum sustentare humanitatem , & hanc inniti Verbo ut supposito , & ut inquit , Bernal disp. 12. num. 76. est proloquium Doctorum omnium , illic humanitatem pendere à Verbo , & pendere ab illo tanquam à sustentante ; æquè patet ex ipsa notione hypostasis , quæ idem est ac suppositum : & hypostasis nominatur , ut inquit D. Thomas 3. part. quæst. 29. art. 2. in corpore , secundum quod supponitur accidentibus . Vnde ablatis imperfectionibus , non minus proprie Verbum sustentat naturam humanam , quam Petrus sustentat accidentia : dicitur enim Verbum subsistere naturæ humanæ , seu subsistere in natura humana , sicut Petrus , v.g. dicitur subsistere , seu subesse accidentibus , ut constat ex D. Thoma 3. p. quæst. 2. art. 3. ad 1. ubi docet , *Diuerſa accidentia in rebus creatis posse ad eandem hypostasim , vel suppositum pertinere* ; eo quod idem numero potest diuersis accidentibus subesse : non tamen posse ad eandem hypostasim in creatis pertinere duplicem naturam substantialem eo , quod in rebus creatis non possit idem numero subsistere diuersis essentijs , vel naturis . Sed hoc esse proprium hypostasis infinitæ , in qua propter eius infinitatem possunt concurrere plures naturæ , potestque idem numero suppositum diuinum diuersis subsistere naturis .

75 Suppositum itaque terminans alienam naturam debet illi subsistere , eamque sustentare . At Angelus nequit sustentare naturam humanam : ergo non potest illam suppositare . Probatur minor : quia nequit suppositum aliquod sustentare alienam naturam , nisi vel in genere causæ materialis , quo pacto Petrus sustentat albedinem , vel in genere causæ efficientis , quo pacto Deus omnia sustentat in esse , etenim si nullam habet suppositum causalitatem in naturam , non apparet quo pacto eam verè , & propriè dicatur sustentare . At Angelus neutro modo sustentare valet naturam humanam : quia nec potest illam efficere , solius enim Dei est creare animam , & materiam , easque in esse conservare , ut supponimus : nec in genere causæ materialis potest sustentare naturam humanam quæ à causa materiali est independens : ergo &c.

76 Quare cum solius Dei sit omnia in esse sustinere , & conservare solusque ipse possit creare animam rationalem , & materiam primam , quibus constat humanitas , ipse solus potest suppositare naturam humanam : quod præstabit vniendo eam sibi ; sustentare enim per modum suppositi dicit causare naturam sibi intrinsecam : importat itaque duo , nempe facere illam naturam propriam sibi , eam sibi copulando vnione substantiali , & illam in esse conservare . Quæ duo iuxta P. Bernal disp. 12. sect. 2. identificatur , siquidem iuxta ipsum productio humanitatis fuit eiusdem vnio ad Verbum , sicut eductio accidentium est eorundem vnio ad subiectum , ut probavi in Physica (id quod videtur docuisse Leo Primus apud ipsum ibidem num. 57. affirmans , naturam humanam Christi ipsa Assumptione fuisse creatam , & alij Patres ab ipso relati .) Et sicut actio eductiva essentialiter pendet à subiecto ; ita actio productiva humanitatis dependet essentialiter à Verbo tanquam ab extremo vnibili . In sententia autem communi productio humanitatis distinguitur ab vnione hypostatica : & in hac sententia propterea sustentare humanitatem per modum suppositi est solius Verbi proprium , quia sustentare naturam est illam efficere ut propriam , id est illam efficere , & vnire sibi .

77 Confirmatur : quia nisi Verbum in genere causæ efficientis dicatur sustentare humanitatem ; non suppetit aliud genus causæ in quo sustentetur : non in genere causæ materialis ; nec in genere causæ finalis , ut patet : nec denique in genere causæ formalis , ad modum quo subsistentia propria dicitur sustentare humanitatem Petri : etenim sustentare in genere causæ formalis est reddere naturam subsistentem : Verbum autem non reddit subsistentem humanitatem , ut alibi à nobis latè probatum est : ergo &c. Restat ergo , ut propterea dicatur sustentare Verbum humanitatem per modum suppositi , quia illam producit , & conservat in esse tanquam principium intimum , quod soli Verbo competit .

(o)

DISPUTATIO XXIV.

AN SI TRES DIVINAE PERSONAE ASSUMERENT EANDEM HUMANITA-

tem, resultaret triplex homo, an vnus dumtaxat.

Ad quaest. 3. 3. part. articul. 6.

SENTENTIAM affirmantem in illo eventu fore vnicum hominem sequitur Eximius Doctor, Pater Suarez tom. 1. in 3. part. disp. 13. sect. 3. Molina 1. part. quaest. 36. art. 4. disp. 3. Arrubal, Coninch. & Didacus Ruiz, disp. 77. de Trinitate sect. 7. plures alios referens, & Cardinalis de Lugo disp. 13. de Incarnatione sect. 3. & novissimi Pater Alderete disp. 44. de Incarnatione sect. 7. & 8. Ego vero sententiam oppositam pro viribus defendendam suscipio, & ad quaestionem respondeo, in illo eventu foret tres homines. Ita sentiunt Marsil. in 3. part. quaest. 2. art. 3. dub. 2. Gabriel dist. 1. quaest. 1. art. 3. dub. 3. Caietanus 3. part. quaest. 3. art. 6. & 1. part. quaest. 39. art. 3. Medina ad eundem locum tertiae partis. P. Arriaga disp. 27. de Incarnatione num. 22. & 1. part. disp. 54. num. 11. P. Hurtadus de Incarnatione disp. 39. sect. 5. P. Bernal disp. 24. sect. 2.

SECTIO PRIMA.

Probatur vera sententia, quod foret triplex homo.

IN CONCLUSIONEM probandum est, homo idem significat, ac habens humanitatem, at in illo eventu forent tres habentes humanitatem: ergo & tres homines. Consequentia est legitima; praemissae seorsim probandae erunt. Et primo probatur maior à priori, quia ut optime observat Durandus in 2. dist. 34. quaest. 1. hoc est discrimen inter concretum, & abstractum, quod *Concretum directe supponit pro habente formam, abstractum vero pro forma habita*: ergo concretum humanitatis, nempe homo, idem est, ac habens humanitatem, & concretum Deitatis, nempe Deus,

idem, ac habens Deitatem, & concretum albedinis, idem, ac habens albedinem, & sic de reliquis. Secundo probatur à posteriori ex mysterio Incarnationis: nam haec propositio est vera, *Deus est homo*. At non esset vera, nisi esse hominem idem foret ac habere humanitatem: siquidem in nullo alio sensu potest verificari quod Deus sit homo, nisi in illo, si enim esse hominem idem sit, ac esse humanitatem terminatam substantia, seu humanitatem suppositam: falsum erit dicere *Deus est homo*, quia Deus non est humanitas supposita. Item si esse hominem idem sit, ac esse compositum ex humanitate, & substantia, etiam erit falsa illa propositio, quia Deus non est compositum ex humanitate, & substantia, non enim Deus est humanitas, & substantia simul: ergo Deum esse hominem idem est, ac Deum esse personam suppositantem humanitatem, seu habentem humanitatem media vnione hypostatica, tanquam id cui operationes humanitatis tribuantur, & ratio est, quia ad veritatem propositionis aliquid affirmantis de subiecto requiritur, quod id quod ex parte subiecti importatur in recto, habeat identitatem realem cum eo, quod importatur in recto ex parte praedicati: atqui humanitas non habet identitatem realem cum Deo, quod ex parte subiecti importatur in recto in illa propositione: ergo in illa propositione nequit humanitas importari in recto, sed dumtaxat in obliquo. At hoc ipso quod humanitas importetur in obliquo, debet in recto importari solum Verbum, quod est suppositum habens humanitatem: ergo idem est dicere Deus est homo, ac dicere Deus est habens humanitatem, ergo idem est homo, ac habens humanitatem.

2 Tertio probatur eadem propositio autoritate D. Th. opus. 48. seu in tra-

„ statu de substantia, vbi ait : Homo de
 „ suo principali significato dicit habens
 „ humanitatem ; & quia habens huma-
 „ nitatem potest esse suppositum non hu-
 „ manum, vt patet in humanitate Chri-
 „ sti, quæ supponatur, supposito divi-
 „ no, ideo in creatis differunt suppositum,
 „ & natura. Et 3. p. quæst. 17. art. 1. in
 „ corpore. Deus (inquit) significat ha-
 „ bentem Deitatem, & homo significat
 „ habentem humanitatem. Idem repetit
 1. part. quæst. 39. art. 3. ad 1. Quam
 Divi Thomæ doctrinam optimè con-
 firmat Caietanus 3. part. quæst. 3. art. 2.
 §. *Quæstio* : nam homo idem est, ac sub-
 sistens in humanitate, & subsistens in
 humanitate idem omnino est, ac ha-
 bens humanitatem ; quod probat ex my-
 „ sterio Incarnationis : Ex hoc enim (in-
 „ quit ille) quod huic humanitati nihil
 „ deest, nisi propria subsistentia, & nisi
 „ proprium subsistens in hac humani-
 „ tate, & constat quod nihil deest nisi
 „ proprium habens illam humanitatem ;
 „ manifestè patet, quod ratio substan-
 „ tis in natura, & ratio habentis na-
 „ turam vna, & eadem est. Deinde
 probatur eadem maior autoritate Da-
 masceni lib. 3. fidei cap. 11. vbi inquit :
 „ Deitas naturam ostendit : Pater vero
 „ hypostasim : Deus autem, & commu-
 „ ne naturæ significat, & vnâ quancunque hy-
 „ postasim denominat : nam Deus est divi-
 „ nâ naturâ habens, & homo humanam.

3. Iam probatur minor, nem-
 pe in illo eventu fore tres habentes, ita
 vt ratio habentis multiplicaretur : nam
 ratio habentis humanitatem in illo even-
 tu caderet vnice supra personam divi-
 nam : & vnaquæque vt condistincta ab
 alia, esset habens humanitatem : er-
 go multiplicaretur ratio habentis hu-
 manitatem, & consequenter ratio ho-
 minis. Antecedens quoad primam par-
 tem constat ex dictis in probatione ma-
 ioris : nam si ratio habentis humanita-
 tem non caderet vnice supra personam
 divinam, sed inadæquate saltem su-
 pra humanitatem, illa propositio esset
 falsa *Deus est homo*, seu Deus est habens
 humanitatem, quia tunc rectum præ-
 dicati esset aggregatum ex persona di-
 vina, & humanitate : ac proinde di-
 stingeretur à recto subiecti : quoties
 autem rectum prædicati distinguitur
 à recto subiecti falsa est propositio af-
 firmans vnum de alio. Quoad secun-
 dam vero partem facile suadetur, quia

vnaquæque persona vt condistincta ab
 alia vniretur ei humanitati secundum
 peculiare quod dicit, & per distinctam
 vnionem : ergo vnaquæque persona vt
 condistincta ab alia esset habens huma-
 nitatem.

4. Secundo probatur nostra con-
 clusio. Si tria supposita haberent ean-
 dem albedinem, proculdubio resulta-
 rent tria alba : & similiter si haberent
 eandem artem, resultare triplex arti-
 fex, & vniuersaliter, si multiplicatur
 subiectum habens formam accidenta-
 lem, multiplicatur concretum acciden-
 tale resultans ex illa forma, & subie-
 cto, siue sit substantivum, vt artifex,
 Doctor, &c. Siue adiectivum, vt do-
 ctus, sapiens, &c. Vt est in confello
 apud omnes cum D. Thoma 1. p. quæst.
 36. art. 4. & quæst. 39. art. 3. ergo si tria
 supposita divina assumerent eandem hu-
 manitatem, resultaret triplex homo. Pro-
 bo consequentiam ; quia sicut hæc præ-
 dicatio est accidentalis, *Petrus est arti-*
fex, ita hæc, *Deus est homo*, vel hæc,
Pater est homo, *Filius est homo*, *Spiri-*
tus Sanctus est homo, sunt acciden-
 tales, tam enim accidit Deo esse homi-
 nem, quam Petro esse artificem, & sicut
 concretum resultans ex Petro, & albedi-
 ne importat in recto Petrum, & de obli-
 quo albedinem : ita concretum resul-
 tans ex persona assumente, & humani-
 tate assumpta, importat in recto perso-
 nam, & humanitatem solum de obliquo.
 Atqui ratio vnica propter quam multi-
 plicatur concretum accidentale multi-
 plicato subiecto, est, quia illud concre-
 tum accidentaliter prædicatur de subie-
 cto, & formam accidentalem solum im-
 portat de obliquo, subiectum vero ipsum
 in recto : ergo cum concretum resultans
 ex persona assumente, & ex humanitate
 assumpta, nempe homo, accidentaliter
 prædicetur de illa persona, & humanita-
 tem importet solum de obliquo, personâ
 vero ipsam in recto ; debet multiplicari
 multiplicatis personis assumentibus : ergo
 sicut ex triplici subiecto, & vna arte re-
 sultaret triplex artifex, ita ex triplici per-
 sona divina, & vna humanitate resulta-
 ret triplex homo.

52. Confirmatur primo ; quia ea-
 dem ratio, quæ probat, vnitatem, vel mul-
 tiplicitatem concreti accidentalis peten-
 dâ esse ex vnitatem, vel multiplicitate sub-
 iecti, pariter probat in mysterio Incar-
 nationis vnitatem, vel multiplicitatem
 concre-

Concre-
ta acci-
dentialia
ad subie-
cti multi-
plicitate
multipli-
cantur.

concreti homo petendam esse ex unitate, vel multiplicitate personæ assumentis humanitatem: nam ratio quæ primum probat ex natura rerum petita, est illa, quam optime expendit P. Bernal disp. 24. de Incarnatione num. 27. nimirum quia subiectum, & accidentalis forma in ordine ad termini constitutionem, & suppositionem ita se habent quasi ens simpliciter, & entis ens, ita scilicet ut subiectum censeatur simpliciter esse ens, forma vero censeatur esse ens ipsius, unde sicut solum subiectum constituitur ens, ita solum ipsum, si unicum sit, causat unitatem, si vero multiplex multipliciter concretum accidentalis solum ipsum in recto significantis; hæc autem ratio pariter probat secundum: nam persona divina, & humanitas in ordine ad constitutionem, & suppositionem huius concreti homo, ita se habent, quasi ens simpliciter, & entis ens; minus enim est humanitas comparata Verbo, quam accidens comparatum substantiæ; unde in illo concreto resultante ex utroque, persona divina censeatur simpliciter ens, humanitas vero veluti entis ens, quia non tam est sua, quam Verbi, in quo existit, & cui ipsius operationes principaliter tribuuntur; ergo &c.

6 Confirmatur secundo; quia si queramus discrimen inter concreta accidentalia, & substantialia, ut hæc multiplicentur pro multiplicitate formæ significatæ per nomen, illa vero non multiplicentur ad multiplicationem formæ, comperimus concretum homo resultans ex persona divina, & humanitate imitari potius naturam concretorum accidentalium, quorum unitas, vel multiplicitas non sumitur ab unitate, vel multiplicitate formæ significatæ, sed præcisè ab unitate, vel multiplicitate subiecti; quam naturam concretorum substantivorum, de quibus D. Thom. 1. p. 3. quæst. 39. art. 3. dixit, Quod singularitas, vel pluralitas nominis substantivi attenditur secundum formam significatam per nomen. Ut enim scire notat P. Coninch. disp. 7. de Trinitate dub. 2. num. 65. non in eo differunt concretum substantivum, & concretum accidentale, quod unum significet substantiam, & aliud accidens: sed quod accidentale significat formam, non ut rem substantem suæ significationi, sive ut id, quod per ipsum significatur esse,

sed tanquam ad iacentem rei, quæ per ipsum significatur esse; sive tanquam formam qua aliud, quod in recto dicitur, tale, vel tale denominetur: contra vero concretum substantiale significat rem explicitè significatam non ut alteri adiacentem, aut convenientem, sed secundum se consideratam, & quæ ipsi significationi immediate substat, quæ per nomen dicitur secundum se esse. Ac hoc concretum homo resultans ex persona divina, & humanitate non significat humanitatem ut substantem immediate significationi illius nominis: (alioqui sicut vere dicitur Verbum est homo, vere diceretur Verbum est humanitas) seu tanquam id quod per ipsum significatur esse, sed tanquam advenientem Verbo, & tanquam formam, per quam Verbum quod in illo concreto importatur in recto, constituitur in ratione hominis; ergo concretum istud homo, dum resultat ex persona divina, & humanitate debet sequi normam concretorum accidentalium: ac proinde unitatem, vel multipliciter debet capere non à forma significatæ de obliquo, nempe ab humanitate, sed à subiecto, vel quasi subiecto habente illam formam, nempe à persona divina, quæ tanquam suppositum habet humanitatem, mediante unione hypostatica, eiusque operationes ipsi tribuuntur.

7 Quod denuo confirmatur ex ratione, quam affert D. Tho. ad probandum quod concreta accidentalia capiant unitatem, vel multipliciter à subiecto; „quia videlicet, accidentia sicut esse habent in subiecto, ita ex subiecto suscipiunt unitatem, vel multipliciter; ergo cum humanitas habeat esse in Verbo, ex Verbo debet capere unitatem in ratione hominis: si ergo esset in tribus personis, ex illis caperet multipliciter. Quare universaliter censeo nullum concretum multiplicari posse, nisi multiplicetur id quod importatur in recto; nec è converso fieri posse ut multiplicetur totum id quod importatur in recto, quin multiplicetur concretum; quam-

vis id quod importatur de obliquo nullatenus multiplicetur.

(*)

SECTIO SECVNDA.

Soluuntur 2 obiectiones & exponitur cur licet sint tres personæ habentes Deitatem non sint tres Dij ubi ostenditur quod non multiplicatur ratio habentis Deitatem.

8 **C**ONTRARIAM sententiam asserentem in illo eventu fore vnum tantum hominem sequuntur plures gravissimique Theologi, Suarez tom. 1. in 3 p. disp. 13. sect. 3. Molina 1. p. quæst. 36. art. 4. disp. 3. §. Quando vero. Ragusa, Atrubal, Coninch. disp. 7. de Trinit. dub. 2. num. 89. Ruiz disp. 77. de Trinit. sect. 6. num. 7. cum alijs pluribus, quos ibi refert Cardinalis de Lugo disp. 13. de Incarnat. sect. 3. P. Alderete disp. 44. de Incarnatione sect. 7. & 8.

9 Obijcies primo: si vera est nostra doctrina vniversaliter asserens omne concretum directe supponere pro habente formam, ac proinde concretum homo supponere pro habente humanitatem, & concretum Deus pro habente Deitatem: fiet dari tres Deos in Trinitate: nam dantur tres personæ, & quælibet est habens Deitatem. Consequens autem est contra fidem.

10 S. Thomas 1. p. quæst. 39. art. 3. ad 1. argumentum, quo contendebatur nomina essentialia prædicari in Deo pluraliter, quia Deus idem significat, ac habens Deitatem, tres autem personæ sunt tres habentes Deitatem, respōdet his verbis: Licet Deus significet habentem Deitatem, est tamen alius modus significandi, quia Deus dicitur substantive, sed habens Deitatem dicitur adiective: vnde licet sint tres habentes Deitatem, non tamen sequitur, quod sint tres Dij. Consequenter ad hanc doctrinam docuerat in corpore articuli, ea quæ significant essentialiam adiective, prædicari pluraliter de tribus, propter pluralitatem suppositorum: dicimus enim (inquit) tres existentes, vel tres sapientes, aut tres æternos, aut immensos, & immensos: si substantive sumantur, dicimus vnum increatum, immensum, æternum, vt Athanasius dicit. Quæ tamen doctrina difficultatem ingerit; si enim Deus, & habens Deitatem, sunt nomina omnino synonyma, nequit multiplicari significatum vnus, quin multiplicetur significatum alterius; sicut quia album, & habens albedinem sunt

nomina omnino synonyma, nequit multiplicari ratio habentis albedinem, quin multiplicetur ratio albi; nec ratio habentis artem, quin multiplicetur ratio artificis. Deinde, quia absolute iuxta hanc sententiam, concedi possunt tres omnipotentes, immo concedi debent, quia omnipotens est nomen adiectivum, & similiter tres immensi, tres increati, &c. Hoc autem videtur falsum: nam iuxta symbolum, omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus Sanctus; & tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens.

11 Quare consequenter ad nostra principia respondeo negando sequentia, nepe quod multiplicetur ratio habentis Deitatem: licet enim Pater sit habens Deitatem, & habens Deitatem Filius, & habens Deitatem Spiritus Sanctus, non tamen tres habentes, sed vnus habens. Vnde si numerus afficiat rationem habentis, non sunt tres habentes, quia ratio habentis non multiplicatur: licet sint tres personæ habentes, seu quæ habent Deitatem. Ratio autem cur non multiplicetur ratio habentis Deitatem est, quia nomen habentis est nomen excellentiæ, & perfectionis, & dominij, significans nimirum primum intimum, cui tribuuntur operationes Deitatis, quatenus Dei est; hoc autem nequit esse relatio divina: quia relatio est proprietas quædam ipsius naturæ, & veluti modus illius; proprietas autem naturæ nequit esse id, cui tribuuntur primo, & per se operationes naturæ, quatenus natura est; nec potest denominatio habentis naturam cadere supra eius proprietatem. Licet ergo Pater Æternus sit habens Deitatem, non convenit tamē illi hæc perfectio propter prædicatum relativum, in quo differt à Filio, sed propter prædicatum commune, in quo convenit: ergo prædicatum habentis Deitatem non multiplicatur: solum enim in divinis multiplicantur illa prædicata, quæ conveniunt personis ob peculiaria prædicata in quibus differunt ab alijs.

12 Quod confirmo: quia sicut Deitas, quatenus talis, est communis tribus personis, ita debet illi correspondere suum concretum commune tribus personis; cum enim ipsa sit infinite perfecta in omni genere, & eminenter contineat omnem perfectionem relationum, non potest denominatio habentis Deitatem cadere supra aliquid virtualiter ab ipsa distinctum. Quod inde suadetur; quia distinctum.

Tres personæ habentes non sunt tres habentes Deitatem.

Conceptus habens est conceptus primariæ perfectionis.

vinæ naturæ ideo repugnat suppositari per suppositum creatum, quia de ratione suppositi est, quod sit id, quod habet naturam, & cui tribuantur operationes naturæ, proindeque est denominatio excellentiæ, & domini: repugnat autem, quod aliquid creatum dominetur operationibus naturæ divinæ, & suscipiat denominationem habentis naturam divinam. Hæc autem ratio etiam probat, non posse denominationem habentis naturam cadere in recto supra relationes, quia istæ vel nullam dicunt perfectionem secundum esse ad; vel si dicunt perfectionem, illa est omnino secundaria, & minus principalis: ideo enim relationes erunt infinite perfectæ, quia ratione sui exigunt identificari cum essentia divina, è contra vero essentia divina non ideo est infinite perfectionis, quia exigit identificari cum relationibus. Denominatio atem habentis Deitatem nequit cadere supra perfectionem secundariam, nam conceptus habentis naturam divinam, & dominantis operationibus naturæ divinæ, ut talis, est conceptus primariæ præfinitionis.

13 Confirmatur rursus, quia cum relationes divinæ, præsertim filiatio, & spiritio passiva, ex conceptu suo supponant pro priori ad sui existentiam relativam, naturam divinam, ut perfectissime operantem, nimirum ut intelligentem, & animantem, sunt incapaces ut supra ipsas cadat denominatio habentis naturam, quia nequeunt esse primum principium intimum, cui tribuantur operationes illius naturæ. Præterea, esse Deum, intrinsece est quid perfectius, quam non esse Deum: ergo natura divina nequit constitui in ratione Dei per aliquid à se virtualiter distinctum, quia hoc ipso intensivè perficeretur, implicat autem ut natura divina intensivè perficiatur, cum enim sit simpliciter infinite perfecta, non potest intensivè crescere in perfectione.

14 Confirmatur: esse Deum est perfectio simpliciter simplex, quia in vnoquoque est melior ipsa, quam non ipsa, sicut esse intelligentem, esse amantem, &c. At qui naturæ divinæ ut virtualiter distinctæ à relationibus debet convenire omnis perfectio simpliciter simplex, quia ratione sui, & ut virtualiter distincta à relationibus, est simpliciter infinite perfecta, easque non exigit ex indigentia, sed ex fecunditate: ergo naturæ divinæ, ut virtualiter condistrictæ à relationibus, convenit esse Deum: ergo ratio habentis

Deitatem, nequit primario cadere supra aliquid relativum.

15 Obijcies secundo, & instabis contra dicta nequit hoc nomen *Deus* supponere pro aliquo communi, sed necessario debet supponere pro relativo: sed hoc ipso, quod supponat pro relativo, multiplicari debet ratio habentis Deitatem, siquidem relativum, pro quo supponit, multiplicatur: ergo &c. Maior, in qua sola est difficultas, suaderetur: nam hæc propositio est vera *Deus generat*, ut docet omnes Theologi cum D. Thoma 1. part. quæst. 39. art. 4. licet hæc sit falsa, *Essentia divina generat*, quæ damnata fuit ab Ecclesia cap. *Damnamus* de summa Trinit. contra Abbatem Ioachim; at qui illa, *Deus generat*, esset falsa; & consequenter esset vera eius contradictoria, *Deus non generat*, si simul hoc nomen *Deus* significaret aliquid absolutum: quia cum absolutum non distinguatur realiter à Filio, falsum esset dicere *Deus generat, Filium*, & consequenter esset verum dicere *Deus non generat*, quod est contra D. Thomam, & communem Theologorum ibidem.

16 Respondeo cum D. Thoma ibidem in corpore articuli, cum Caietano in cōmentario illius articuli §. *Ad evidentiam*. Cum P. Valentia tom. 1. disp. 2. quæst. 13. part. 3. §. *Secundum quod*, cum P. Suarez lib. 4. de Trinit. cap. 14. Deum quandoque supponere pro hoc numero Deo communi tribus personis: ut cum dicimus, *Deus creat*; hic numero *Deus est Trinitas*: hic *Deus est realiter communis tribus personis*: quandoque supponere pro persona, vel pro vna tantum, ut cum dicitur, *Deus generat*: vel pro duabus, ut cum dicitur, *Deus spirat*: ratio vero, cur possit supponere hoc nomen *Deus*, pro persona, est quia cum ex se significet habentem Deitatem, & vnaqueque persona sit habens Deitatem, potest pro vnaqueque persona supponere: quare in illa propositione, *Deus generat*, supponit pro persona Patris, & sumitur *Deus* identice, id est, *Quod est Deus, & habens Deitatem*, nempe *Pater generat*.

17 Dicendum tamen est cum P. Suarez ibidem num. 5. & 6. Deum ex se, & sine vlla restrictione positum supponere immediate pro hoc Deo communi tribus personis, quatenus virtualiter distincto à relationibus; nempe pro hoc subsistente in divinitate realiter communi tribus personis. Rationem reddit Eximius Doctor, quia ille terminus, cum sit concretus,

Solutio
2.
obiectio
& exponitur
suppositio
huius
nominis
Deus.

Nomen
Deus
supponit
pro
hoc Deo
communis
tribus
personis.

concretum, ex modo sue significationis habet supponere pro re subsistente: quatenus vero terminus singularis est, habet etiam supponere pro subsistente singulari, quantum potest; sed potest supponere pro tali subsistente particulari, & realiter communi, quia re ipsa datur: ergo vere pro illo supponit. Quod ipsum expressè docet Damascenus lib. 3. fidei, cap. 4. Illud (inquiens) animadvertendum est, quod humanitatis, & divinitatis vox essentias, seu naturas indicat: ut Dei, & hominis vocabulum tum de natura usurpatur, tum de personis, nimirum, eo quod specialius est, generatioris nomen suscipiente. Vide etiam D. Thom. 3. p. quæst. 16. art. 1.

18. Quare ad supponendum pro pro persona debet aliunde restringi, nimirum, ex aliquo adiuncto. Vtrumque expressit D. Thom. 1. p. quæst. 39. art. 5. ad 3. per se (inquit) supponit pro natura communi, sed ex adiuncto determinatur eius suppositio ad personam: Vnde cum dicitur, *Deus generat*, ratione actus notionalis supponit hoc nomen De^o Pro persona Patris. Hinc neutiqaam deduci potest absolute loquendo esse tres habentes Deitatem; nam hoc nomen habens Deitatem sine aliqua restrictione sumptum supponit pro singulari communi tribus personis, nempe pro hoc subsistente in natura divina, sed solum ex nostra sententia infertur esse tres, qui habent Deitatem, ita ut multiplicetur id quod habet non tamen ratio habentis.

19. Dices, hoc nomen Deus est nomen suppositi: ergo nequit supponere pro aliquo realiter communi tribus personis; siquidem non datur in divinis suppositum aliquod realiter commune tribus personis. Antecedens probatur: hoc nomen *homo* est nomen suppositi, & sic de reliquis concretis substantialibus creatis: ergo & hoc nomen Deus erit nomen suppositi. Huic difficultati respondet optime Caietan^o ad illum articulum 4. §. *Ad evidentiam notandum est* (inquit) diligentissime, quod inter Deum, & cæteras substantias hoc inter est, quod in reliquis hæc duo scilicet natura, & habens naturam oportet sic se habere, ut habens naturam sit suppositum: natura vero sit ipsa essentia. In Deo vero habens essentiam, dupliciter invenitur, scilicet suppositum, ut *Pater*, vel *Filius*, & *singulare*, id est, hic Deus. Itaque in divinis consideranda sunt tria, scilicet, essentia, hic Deus,

& supposita divina, scilicet Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. In reliquis autem duo tantum inveniuntur, puta humanitas, & sortes: non enim hic homo est aliud, quam sortes. Hic tamen Deus est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Statimque subdit, rationem diversitatis esse, quia natura divina ex se ipsa subsistit, nec mendicat subsistentiam à suppositis, immo confert eam illis. Cum autem conaturalissimum sit cuique termino concreto supponere pro habente significatam formam, consequens est, (inquit) quod Deus primo supponat pro hoc Deo, & quia hic Deus significat singulare naturæ divinæ, ideo dici à D. Thom. quod supponit, pro natura in concreto: & quia hoc singulare est commune tribus suppositis, ideo quandoque dicit quod stat pro personis distincte; & quia est idem cuilibet supposito, & concreto significatur, ideo potest stare pro singulis personis.

§. VNICVS.

Exponitur, cur hoc nomen Deus non sit nomen suppositi: homo autem sit nomen suppositi.

20. **E**X qua doctrina perspicuum est discrimen cur homo sit nomen suppositi, non autem Deus: & ratio est, quia homo significat subsistens in natura humana: & De^o subsistens in natura divina, subsistens autem in natura humana hoc ipso quod sit creatum, est incommunicabile pluribus per identitatem realem, quia nihil creatum potest esse idem realiter cum pluribus realiter distinctis: hoc autem ipso illud subsistens est suppositum, & persona, quia persona nihil aliud est, quam *rationalis natura incommunicabilis subsistentia*, id est, incommunicabile subsistens, ut exponit P. Vazquez 1. p. quæst. 29. art. 1. & P. Molina loco statim citando ex communi Theologorum, qui subsistentiam positam in definitione personæ accipiunt in concreto, in quo sensu tres divinæ personæ frequenter appellantur à Patribus, tres subsistentiæ, ut videre est apud Vazquez 1. p. disp. 24. At vero subsistens in natura divina non est suppositum, quia est communicabile pluribus per identitatem realem; nam hic numero Deus, seu hoc singulare subsistens in natura divina est realiter commune tribus personis. Quod patet ex ipsa significatione nominis *suppositum*. Ut enim

enim inquit P. Molina 1. p. quæst. 29. art. 2. disp. 3. §. *Tertio modo, suppositum idem est quod sub omnibus positum*. Ex qua Ethimologia nominis constat suppositum non esse illud quod pluribus realiter communicatur per identitatem, ut enim inquit Durandus in 3. distinct. 1. quæst. 2. nam. 6. suppositum est sic sub alio positum, quod sub ipso non est aliud positum; omne autem quod est communicabile pluribus habet aliquid positum sub se, & ideo non est propriè, & simpliciter suppositum.

21 Constat etiam hoc ipsum ex definitione personæ, quam ex Boetio amplectuntur Theologi, ut sit: Rationalis, naturæ individua substantia, nam per ly individua substantia, intelligunt Theologi substantiam completam per se existentem, & incommunicabilem, seu quæ non sit communis pluribus per identitatem realem. Vnde essentia divina licet sit singularis essentia, non tamen est ratione sui formaliter individua substantia: quia substantia individua est illa quæ, in vno solo reperitur; est enim individuum, quod de vno solo prædicatur: & ut inquit D. Thom. 3. p. quæst. 77. art. 2. in corpore. Est de ratione individui, quod non possit in pluribus esse. Vnde ut optime exponit Vazquez 1. p. quæst. 29. in explicatione articuli, & definitionis personæ, nomine substantiæ intellexit Boetius quod alij nomine substantiæ, & per individuum intellexit, quod alij per incommunicabilem, dum definiunt personam, *Rationalis naturæ incommunicabilem substantiam*, ac proinde eo nomine intellexit substantiam completam per se existentem, & incommunicabilem pluribus per identitatem.

SECTIO QUARTA.

Solvitur 3. obiectio, & ostenditur contra Cardinalem de Lugo, hunc numero hominem non significare aliquid habens hanc numero humanitatem, & similiter hunc numero Deum aliquid habens Deitatem, sed hoc numero habens humanitatem.

22

OBIECIES tertio principaliter perperam à nobis inferri in casu nostræ quæstionis fore tres homines, eo quod homo resultans ex persona Verbi, & humanitate includat in recto personam: quia stat includere in recto personam, & ta-

men non multiplicari, non enim importat hic numero homo, hoc numero suppositum, sed hoc vel illud, & hanc numero naturam; ut hic numero homo idem sit, ac aliquid habens hanc numero naturam. Ita discurret Cardinalis de Lugo disp. 13. de Incarnatione sect. 3. & cum eo P. Alderete disp. 52. qui dicunt, hæc concreta *Deus, homo*, importare in recto substantiam, non minus quam hoc concretum *persona divina, persona humana*, quia hæc est vera prædicatio: *hic homo est hæc persona*, quæ non esset vera, si utrumque concretum non importaret idem in recto: nihilominus non resultare plures homines, vel Deos ex vna natura cum pluribus personis, quia licet *persona, & homo* (inquit Cardinalis num. 23.) dicant in recto solam substantiam terminantem naturam, & licet plures personalitates cum vna natura sint plures personæ, non tamen plures homines, quia termini substantivi *homo, Deus, &c.* significant explicite naturam, & valde implicite, & confuse suppositum, & ideo termini unitatis, & determinationis suppositi determinant, vel designant naturam, non personam. Quare hic homo non significat hoc suppositum habens aliquam humanitatem; sed potius è contra suppositum in confuso habens hanc humanitatem, & per consequens variata substantia manet hic idem homo, si manet suppositum cum eadem humanitate, quia manet totum id, quod significat hic homo. At vero hæc persona, quia determinat explicite personalitatem, etiam determinat, & significat idem quod *hæc substantia habens aliquam naturam rationalem*. Ex quo fit, tres personas esse vnum Deum, quia hic Deus est substantia terminans hanc Deitatem, in quo conceptu conveniunt omnino tres personæ, quia quælibet est aliqua substantia terminans hanc Deitatem: ergo in esse Dei non distinguuntur. At hæc persona est hæc substantia terminans aliquam naturam, in quo differunt tres personæ, quia hæc non est illa substantia, sed alia. Ex quo concludit terminum unitatis, vel determinationis additum concreto naturæ, determinare naturam licet significatam in obliquo: additum vero personæ determinare personalitatem. Quæ doctrina videtur esse Suariz tom. 1. in 3. p. art. 6. in commentario ubi ait: *Hic homo formaliter designat hanc humanitatem ut substantiam, seu subsistens in hac humanitate: quia de ratione*

ratione huius hominis non est hoc suppositum, sed tantum subsistens in hac humanitate.

23 Sed contra primo, quia falsum supponit solutio plures personalitates creatas cum eadem natura facturas plures personas, ut constat ex disp. 22. sect. 6. & constabit infra sect. 5. Contra secundo, quia si in illo eventu resurgeret unus tantum homo, vera esset hæc propositio Pater est idem numero homo, ac Filius: hæc autem falsa est, quia non est possibile (verba sunt D. Thom. 3. part. quart. 16. art. 1. in corpore) intelligi, quod duorum, quæ sunt secundum suppositum, vel hypostasim distincta. Unum proprie prædicetur de alio: quæ ratione probat Angelicus Doctor in sententia Nestorij ponentis duo supposita, vel duas hypostasies in Christo, non posse salvari illam propositionem *Deus est homo*: quæ tamen salvaretur si vera est doctrina adversariorum: quia tunc duo supposita, alterum creatum alterum increatum suppositarent eandem numero naturam: ergo essent idem numero homo si semel tres divinæ personæ assumentes eandem numero humanitatem, essent idem numero homo.

24 Contra tertio, quia quod homo explicite significet humanitatem, & implicite suppositum non probat, concretum illud non debere multiplicari multiplicato supposito: nam etiam album, & omnia concreta accidentalia significant explicite formam, qua constituuntur, & implicite subiectum, & tamen multiplicantur multiplicato subiecto, quamvis non multiplicetur forma.

25 Responder Lugo disparem esse rationem, nam termini adiectivi, & consequenter concreta accidentalia, licet significant formaliter formam, significant tamen eam per modum accidentis, & habiti à subiecto; cum autem accidens sit ens in alio, seu adveniens alteri, iam supponit subiectum, quasi hoc aliquid constitutum, quod possit, & debeat designari, & determinari per signum oppositum, ideo ly hoc positum cum albo determinat subiectum albedinis, quia ipsum subiectum significatur ut ens constitutum, & perse, cui albedo advenit. At vero terminus substantivus, ut homo, non significat humanitatem ut habitam, seu ut advenientem alteri, sed substantive, id est ut constituentem primario illud ens, & ut primario essentiam illius, quando humanitas significatur formaliter, &

explicite per terminum substantivum, determinationem cadere supra humanitatem formaliter, & explicite significatam, non supra subsistentiam; quæ non significatur (inquit num. 24. in fine) ut subiectum habens humanitatem, sed ut terminus eam terminans.

26 Sed contra: quia sicut albedo advenit subiecto iam constituto in esse entis simpliciter, ita humanitas advenit personæ divinæ ut constitutæ in esse entis per se, & simpliciter talis: ergo si propter illam rationem hoc concretum album multiplicatur, multiplicato subiecto, ita hoc concretum homo resultans ex persona divina, & humanitate debet multiplicari, multiplicata persona suppositante humanitatem. Quod si dixeris humanitatem advenire quidem personæ divinæ, quatenus est persona divina, seu quatenus est Deus, non tamen advenire illi quatenus est homo: similiter albedo advenit subiecto ut constituto in esse substantiæ, non autem in esse albi. Unde si in primo casu personæ habentes humanitatem sunt plures, quin dentur plures homines; ita in secundo casu subiecta habentia albedinem erunt plura, quin dentur plura alba. Contra secundo, quia falsum est terminum homo non significare humanitatem ut habitam: significat enim per inde habens humanitatem, sicut album habens albedinem: ac proinde utrobique forma concreti significatur ut habita, ut enim supra diximus ex Durando, omne nomen concretum supponit pro habente formam; abstractum vero pro forma habita. In eo autem differunt homo, & album quod homo significat habens humanitatem præscindendo ab eo, quod illud habens sit distinctum, vel non sit distinctum ab humanitate habita: at vero album significat habens albedinem ut distinctum ab albedine: quia esse album semper est prædicatum accidentale subiecto, de quo prædicatur: at esse hominem non semper est prædicatum accidentale subiecto, de quo prædicatur: licet enim Deo sit prædicatum accidentale esse hominem, non tamen Petro. Unde albedo nunquam potest esse alba, humanitas tamen potest esse homo, nimirum si non sit unita substantiæ digniori, cui tribuantur ipsius operationes: per hoc enim præcisè quod humanitas non esset tali substantiæ unita esset homo: quia homo est habens humanitatem, & habens humanitatem idem est, ac primum intimum cui

Impugnatur Lugo.

Præcluditur.

Homo significat humanitatem ut habitam præscindendo à distinctione, vel identitate eius eadem.

Eius aya go.

cui tribuuntur operationes humanitatis primario, & principaliter; si autem humanitas non esset unita substantiæ extraneæ ipsi tribuerentur ipsius operationes; ipsa ergo esset homo. Quæ est doctrina expressa D. Thomæ, ut multis probavi disp. præcedenti.

27 Sufficiat modo vnum testimonium Angelici Doctoris ex 1. p. quæst. 29. art. 1. ad secundū, ubi inquit: *Humana natura in Christo non est persona, quia est assumpta à digniori, scilicet à Verbo*. Et alterum ex 3. p. quæst. 2. art. 2. ubi respondens ad tertium argumentum, quo contendebatur Verbum assumpsisse personam humanam, eo, quod assumpsit naturam individuam, & iuxta Boetium personam nihil aliud est: Quam rationalis naturæ individua substantia (inquit) non quodlibet individuum in genere substantiæ etiam in rationali natura habet rationem personæ, sed solum illud, quod per se existit, non autem illud, quod existit in alio perfectiori: licet ergo hæc natura humana sit quoddam individuum in genere substantiæ; quia tamen non per se separatim existit, sed in quodam perfectiori, scilicet in persona Dei Verbi, consequens est, quod non habeat personalitatem propriam, & consequenter quod non sit persona. Et 3. sent. dist. 6. quæst. 1. art. 3. ad 5. ubi expressè docet, quod si Verbum naturam humanam, quam assumpsit deponeret, esset homo illud coniunctum ex duabus substantiis, nempe ex anima, & corpore unitis resultans. Sentit ergo perspicue D. Thom. quod humanitas separatim existens esset homo, & persona humana; at vero albedo quamvis separatim existat, nunquam erit alba.

28 Adde album non dicere albedinem ut inhaerentem subiecto, sed præcisè ut unitam subiecto habentem, nam si Deus produceret albedinem per creationem, & illam uniret subiecto, resultaret album. Hoc autem modo etiam homo resultans ex persona divina, & humanitate dicit humanitatem ut unitam personæ divinæ. Solumque datur discrimen, quod Verbum est habens humanitatem citra omnem sui mutationem, subiectum vero non habet albedinem absque sui mutationem.

29 Denique in illa solutione non possum non animadvertere, falso à Cardinali dictum esse substantiam non significari ut subiectum habens humanitatem,

sed solum ut terminum, etenim cum de substantia divina sit sermo, falsum est, illam non significari ut subiectum, non quidem inhaesionis, sed denominationis: licet enim respectu unionis hypostaticæ dicatur Verbum se habere ut pure terminum, humanitatem vero ut subiectum, hoc ideo est, quia humanitas mutatur, & perficitur per illam, non vero Verbum; ceterum in ordine ad denominationem hominis, Verbum est subiectum, humanitas vero est terminus; quia Verbum est habens humanitatem, seu Verbum est id, cui tribuuntur operationes humanitatis, non tamen humanitas est habens Verbum. Quare licet non sit subiectum inhaesionis, est tamen subiectum prædicationis, in quo convenit etiam cum subiecto habente accidens, quia subiectum dicitur habens formam accidentalem, & converso non dicitur forma habens subiectum.

30 Impugnatur tertio principaliter sententia Cardinalis de Lugo: quia falso supponit, hoc concretum homo solum significare expressè humanitatem: & enim expressè significat habens humanitatem: ergo si ratio habentis humanitatem significata expressè, & simul significata in recto multiplicatur, debet multiplicari homo.

31 Impugnatur quarto à priori, quia ideo concretum album multiplicatur, multiplicato subiecto, & sic de omnibus alijs concretis accidentalibus; quia significat formam non ut rem substantem sui significationi, sive ut id, quod percipitur significatur esse, sed tanquam adjacentem rei, quæ per ipsum significatur esse, ut ait P. Coninch. disp. 7. de Trinitate dub. 2. num. 65. Atqui etiam hoc concretum homo resultans ex persona divina, & humanitate non significat humanitatem ut rem substantem suæ significationi, sive ut id, quoad per ipsum significatur esse habens humanitatem, sed tanquam adjacentem personæ divinæ, quæ per illud concretum significatur ut habens humanitatem, & quæ in ratione hominis per humanitatem constituitur: ergo hoc concretum homo resultans ex persona divina, & humanitate non debet esse vnum vel multiplex ab unitate, vel multiplicitate humanitatis, sed ab unitate vel multiplicitate suppositi: ac proinde sicut homo significat habens humanitatem, ita hic homo significare debet hoc habens humanitatem, & aliquis homo, aliquid habens humanitatem.

Verbum
est subie-
ctum de-
nomina-
tionis
respectu
humanitatis.

Deni-

Denique impugnatur illa sententia ; quia si hic numero Deus non significat hoc numero habens Deitatem , sed aliquod habens hanc numero Deitatem falsa erit hæc propositio. *Hic Deus est Trinitas*, quia si hic numero De^o importat in recto suppositum, idem est , ac aliquod suppositum habens hanc Deitatem : falsum autem est dicere, quod aliquod suppositum habens Deitatem, est Trinitas : quia propositio indefinita , & in determinata non verificatur nisi ratione alicuius individui determinati, v.g. hæc, *homo currit* non verificatur, nisi quia vel Petrus currit, vel Paulus currit. Vnde ad sui veritatem, requirit, quod aliquis homo determinate existat in rerum natura, cui competat currere, licet ex modo significandi non postulet, quod ille homo sit potius Petrus, quam Paulus : ergo cum nulla persona determinate sit Trinitas, consequens est, ut illa propositio in sententia Cardinalis sit falsa, *Hic numero Deus est Trinitas*. Quare merito D. Thom. 1. p. quæst. 39. art. 6. in corpore, ut reddat rationem cur sit vera hæc propositio *Deus est Trinitas*, recurrit ad individuum Deitatis commune realiter tribus personis : sic enim ait : Quia hoc nomen Deus per se habet supponere pro essentia, ideo sicut hæc est vera, essentia est tres personæ, ita hæc vera est, De^o est tres personæ. Et in responsione ad primum, quo contendebatur, sicut hæc est falsa, *homo est omnis homo*, ita hanc deberè esse falsam, *Deus est Trinitas*. Respondet quod hoc nomen *homo* per se habet supponere pro persona, & ideo hæc est falsa *homo est omnis homo*, quia pro nullo supposito verificari potest, sed hoc nomen *Deus* per se habet quod stet pro essentia. Vnde licet pro nullo suppositorum naturæ divinæ hæc sit vera, *Deus est Trinitas*, est tamen vera pro essentia.

33 Confirmatur, quia si Deus significat suppositum, vel aliquod determinate, vel aliquod vagè, vel omnia collective, nihil autem horum dici potest, quia si significaret aliquid determinate esset falsa hæc propositio Deus est Pater, & Filius. Si vagè, esset falsa hæc *Deus est plures personæ* ; quia falsum est dicere, aliquam personam esse plures personas. Si omnes collective, esset falsa ista : Pater est Deus : restat ergo hoc nomen *Deus* absolute, & sine aliquo addito prolatum supponere ex se, & primario pro hoc numero Deo communi tribus personis ; &

hanc, & non aliam suppositionem habere in illa propositione, *Deus est Trinitas*.

SECTIO QUINTA.

Solvitur alia obiectio, cuius occasione ostenditur, ex vna humanitate cum triplici subsistentia creata, non resultare nisi vnum hominem, quamvis ex eadem, & triplici subsistentia divina resultaret triplex.

34

OBIECIES quarto : si eadem natura humana terminetur triplici subsistentia creata non resultabit nisi vnus homo : ergo similiter si terminaretur triplici subsistentia divina non resultaret nisi vnus homo. Concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio est, quia in illo eventu, in quo vna humanitas esset terminata triplici subsistentia creata, non esset nisi vnus habens humanitatem, ac proinde non esset nisi vnus homo. Ratio est, quia subsistentia creata est modus quidam perfectatis, quæ reddit naturam positive per se existentem : seu non existentem in alio digniori, cui tribuantur ipsius operationes, seu quæ reddit naturam incommunicabilem alteri ut supposito, quod per inde est, ac præstare, quod denominatio habentis naturam, & principij quod operationū ipsius nequeat cadere supra substantiam extraneam : ac proinde denominatio habentis humanitatem nequit cadere supra modum illum perfectatis, sed necessario cadere debet supra humanitatem ipsam, quæ hoc ipso quod non sit vnita substantiæ nobiliori, est id, cui tribui debent operationes ipsius, ac proinde est habens seipsam : quare modus ille subsistentiæ constituet denominationem hominis cadentem supra humanitatem, sicut albedo constituit denominationem albi cadentem supra subiectum. At vero casu, quo humanitas assumeretur à tribus personis, denominatio hominis, seu habentis humanitatem non posset cadere supra ipsam, sed supra personas, quia denominatio habentis est denominatio dignitatis, & excellentiæ ; vnde debet cadere supra illud quod potissimum est in concreto. Cum ergo persona divina sit potissimum in concreto resultante ex ipsa, & humanitate, & hæc minus sit respectu illius, quam accidens respectu substantiæ, consequens est ut illud concretum debeat importare in recto personam divinam. Cum ergo

Nomen
De^o sup-
ponit
pro es-
sentia.

Subsistē-
tia divi-
na quo-
modo
suppleat
munus
propriū?

ergo multiplicato recto alicuius concre-
ti, concretum ipsum multiplicetur, mi-
rum non est quod in illo eventu resulta-
rent tres homines.

35 Dices: subsistentia divina
supplet munus subsistentiæ creatæ: ergo
sicut triplex subsistentia creata terminans
eandem naturam non constituit nisi vnum
hominem; ita nec triplex subsistentia di-
vina. Respondeo illam locutionem solum
esse veram in hoc sensu, quatenus subsi-
stentia divina unita humanitati trahit ad
se denominationem illam, quam subsisten-
tia creata tribueret humanitati: quia subsi-
stentia divina unita humanitati trahit
ad se denominationem hominis, illamque
quasi extorquet ab humanitate, at ve-
ro subsistentia creata non traheret ad se
illam denominationem, sed potius esset
vltimum complementum, vt talis deno-
minatio caderet supra humanitatem. Ra-
tio disparitatis est; quia subsistentia creata
non sustentat vt quod humanitatem, cum
sit modus quidam illius, & potius ab illa
sustentetur; sed tantum vt quo, quatenus
facit vt humanitas in se sistat, seu vt per se
existat, seu non existat in alio digniori,
cui tribuantur eius operationes. At vero
subsistentia divina sustentat vt quod hu-
manitatem, quia illam habet, tanquam
suppositum, cui debent principaliter tri-
bui operationes humanitatis.

36 Quare rigore loquendo
falsum est humanitatem reddi subsisten-
tem per subsistentiam Verbi in eo sensu,
in quo redderetur subsistens per subsisten-
tiam propriam; nam effectus formalis
subsistentiæ vt exponit Vazquez 3. parte
disp. 31. num. 33. & disp. 32. num. 19.
„Est reddere rem simpliciter per se exi-
„stentem, qui effectus formalis rectè à
„nobis explicatur per negationem exi-
„stendi in alio quovis modo: nam quod
„in alio quoquo modo est (inquit ille)
„quomodo diceretur per se esse? Vnde D.
Thom. 1. p. quæst. 19. art. 2. *Illa (inquit)
subsistere dicimus, quæ non in alio, sed in se
existunt.* Et vt alij sentiant, effectus for-
malis subsistentiæ est *reddere naturam in-
communicabilem alteri*, nimirum, vt suppo-
sito, id est facere vt in sensu composito,
illius modi nequeat natura communicari
substantiæ extraneæ, quæ respectu illius
gerat rationem suppositi, eamque dicatur
habere. Ex quo constat munus subsisten-
tiæ reddentis naturam subsistentem esse
reddere naturam per se existentem, id est
non existentem in alio; ac proinde non

existentem in Verbo, aut alia quavis per-
sona divina, & incommunicabilem alieno
supposito; ac proinde incommunicabi-
lem Verbo. Quo posito, quis non videat
non reddi humanitatem subsistentem per
subsistentiam Verbi sibi unitam, quia per
illam unionem potius humanitas reddi-
tur existens in alio, eique communicatur:
quomodo ergo reddetur per se existens, &
incommunicabilis? Restat ergo vt hu-
manitas potius dicenda sit subsistens in
Verbo, quam subsistens per Verbum. Quod
si subsistens dicatur, tunc subsistens in alio
sensu debet accipi, vt perinde sit esse sub-
sistentem, ac esse personatam, id est esse
naturam Verbi vt personæ, quæ naturam
humanam dicatur habere.

SECTIO SEXTA.

*Soluitur 5. obiectio, & exponitur quo pacto
Christus sit homo eiusdem speciei
nobiscum.*

37 **O**BIICIENS quinto ex nostra
sententia sequi Christum
non esse hominem eius-
dem speciei cum nobis: nam in hac pro-
positione *Petrus est homo*, concretum *homo*
importat in recto humanitatem; at in hac
propositione *Christus est homo*, concretum
homo importat humanitatem in obliquo,
quia Christus non est humanitas, alioqui
non esset Deus. Æquivocè ergo prædica-
tur de Christo, & nobis. Respondeo
concretum *homo* prædicatum de Petro
habere eandem significationem forma-
lem, ac prædicatū de Christo; quia vtro-
bique significat habens humanitatem, vt
enim inquit S. Thom. opusc. 2. cap. 211.
*Nomen hominis attributum Petro, & Chri-
sto idem significat, scilicet naturam huma-
nam, sed non idem supponit, quia hic supponit
suppositum æternum Filij Dei, ibi autem sup-
positum creatum.* Vnde univoce prædica-
tur de Christo, & de Petro, immo univo-
cè prædicatur de Deo, ac de Petro: sicut
enim dum dicimus, *Deus est homo*, sensus
est, *Deus est habens humanitatem*; ita dum
dicimus, *Petrus est homo*, sensus est, *Pe-
trus est habens humanitatem*. Idem ergo
significatum formale est vtroque; licet
significatum materiale sit diversum: in
Petro enim denominatio habentis huma-
nitatem cadit supra ipsam humanitatem,
quæ proinde importatur in recto, & in
obliquo: at in Deo denominatio habentis
humanitatem cadit supra personam
Verbi

Verbi. Vnde non solum prædicatur univoce de utroque, quatenus prædicari univoce nihil aliud sit, quam prædicari proprie, ut contendit Bernal disp. 45. à num. 66. sed prædicatur univoce, quatenus prædicari univoce est ita prædicari, ut ratio directe significata per prædicatum sit eadem in inferioribus: id quod negat Bernal: quia inquit, ratio significata per nomen homo non est eadem in Petro, & Deo, nam in Petro est constitutum ex humanitate, & subsistentia: in Deo vero est persona Verbi terminans humanitatem. Etenim licet persona Verbi sit res valde diversa ab humanitate, non tamen est diversa prout significatur per illud nomen homo: nam utrobique correspondet eis idem conceptus formalis; nempe habens humanitatem.

38 Vnde falsum existimo quod hic Author asserit, nempe hoc concretum homo post incarnationem divet- sam accepisse significationem, ac antea habebat: nam dum post incarnationem prædicatur de Deo significat idem ac habens humanitatem; at dum prædicatur de Petro significat idem, ac complexum ex humanitate, & subsistentia. Falsum, inquam, existimo, quia in eodem sensu, in quo antea unumquodque suppositum humanum dicebatur homo, factus est Deus homo, quia videlicet Deus per incarnationem incepit habere humanitatem, & esse id, cui tribui deberent operationes illius: esse autem hominem idem est, ac habere humanitatem, & quamvis esse hominem accidentaliter prædicetur de Deo, & essentialiter de Petro; hoc non tollit quominus in eodem sensu, & in eadem significatione usurpetur terminus homo: quia nimirum illud discrimen non significatur per nomen, quod præcisè significat habens humanitatem præscindendo à modo habendi humanitatem, an scilicet habeatur essentialiter, an accidentaliter.

39 Ratio autem cur Christus sit homo eiusdem speciei nobiscum est, quia constat natura humana eiusdem speciei cum nostra. Quia enim denominatio hominis provenit ab humanitate tanquam à forma, identitas specifica in ratione hominis debet sumi ab identitate specifica formæ: vnde non posset Christus dici homo diversæ speciei, nisi haberet naturam speciei, diversam à nostra; nam differentia sumitur à forma, & quavis concretum homo, quod prædicatur

de Deo, & Christo, non importet in resæto naturam, nihil refert: quia sat est illam importet in obliquo, ut persona Verbi in ratione hominis sit eiusdem speciei; quia concretum habentis specificatur à forma habita: vnde cum humanitas habita à Verbo, & humanitas habita à Petro sint eiusdem speciei; Verbum in ratione habentis humanitatem non differt specie à Petro. Quod confirmatur: quia ex communi Philosophorum *lac*, & *nix* non differunt in ratione albi, sed faciunt duo alba eiusdem speciei; quia videlicet ubi forma habita est eadem, subiecta non differunt speciei in ratione habentium formam, sed materialiter, & entitative. Sicut autem in concretis accidentalibus quamvis identitas, vel diversitas specifica sumatur à forma significata de obliquo, nihilominus distinctio numerica sumitur à subiectis, ita ut tot sint alba, quot sunt subiecta habentia formam; ita in nostro casu multiplicatio hominis sumitur à multiplicatione subiecti, vel quasi subiecti habentis humanitatem, ac proinde ubi tria supposita divina haberent eandem humanitatem, darentur tres homines.

SECTIO SEPTIMA.

Solvitur 6. obiectio, & explicatur, quomodo unitas, vel pluralitas nominis substantivi attendatur secundum formam significatam.

40 **O**BIECIES sexto regulam illam traditam à Divo Thoma 1. p. quæst. 39. art. 3. pro multiplicatione nominum substantivorum, & adiectivorum in mysterio Trinitatis, quæ universalis videtur esse: nam postquam dixit, quod nomina essentialium quædam significant essentiam substantive, quædam adiective, & postquam asseruit ea, quæ substantive essentiam significant, prædicari de tribus personis tantum singulariter, ut esse Deum, esse creatorem; quæ vero adiective essentiam significant prædicari pluraliter, ut esse sapientem &c. Ratione reddit: quia, inquit: nomina substantiva significant aliquid per modum substantiæ, nomina vero adiectiva significant aliquid per modum accidentis, quod inhæret subiecto: substantia autem sicut per se habet esse, ita per se habet unitatem, vel multitudinem: inde: & singularitas, vel pluralitas nominis substantivi attenditur secundum formam significatam per nomen. Acciden-
tia

Concre-
ta specifi-
cantur à
forma ha-
bita, quod
est
subiectum

Concre-
tum ho-
mo idem
signifi-
cat post,
ac ante
Incarna-
tionem.

ria autem sicut esse habent in subiecto, ita ex subiecto suscipiunt unitatem, vel multitudinem: ideo in adiectivis attenditur singularitas, & pluralites secundum supposita.

41 Ex qua doctrina sic arguunt adversarij. Homo est concretum substantivum: sed unitas, vel pluralitas nominis substantivi attenditur secundum formam significatam per nomen: ergo cum forma significata per hoc nomen homo sit humanitas; nequit resultare multiplex homo, ubi una tantum fuerit humanitas: ergo in casu, in quo tres divinæ personæ assumerent eandem humanam naturam, non daretur nisi unus homo. Responderi potest primo distinguendo illam propositionem minorem; attenditur secundum formam significatam per nomen, quando forma significata per nomen importatur in recto, & stat per se, concedo; quando forma significata per nomen importatur in obliquo tantum, & stat in alio, cui tribuntur eius operationes, nego minorem: siquidem tunc, quamvis nomen sit substantivum, non attenditur ad eius unitatem unitas formæ, sed subiecti, & suppositi, ut patet in hoc nomine artifex, & alijs concretis accidentalibus substantivis; quæ unitatem, vel multipliciter sumunt ex unitate, vel multipliciter subiecti. Cum ergo in illo casu, in quo tres personæ divinæ unirentur eidem humanitati, concretum homo resultaret ex persona divina, & humanitate importeret in recto solam personam divinam, & in obliquo tantum humanitatem, quod patet eo eo, quia alias foret falsa illa prædicatio. *Deus est homo*; consequens est, ut in illo evētu triplex homo resultare deberet.

39 Deinde responderi potest, D. Thomam solum loqui de concretis, quando constitutio substantiæ est connaturalis; quod sufficiebat instituto, de quo agebat; nempe de unitate, vel multipliciter concretorum, quæ essentialiter de Deo prædicantur; non fuisse autem locutum universaliter de omni concreto, etiam de illis, quæ significant constitutionem substantiæ non connaturalem; quale est concretum homo resultans ex persona Verbi, & humanitate. Quod suadetur ex ratione quam affert Angelic. Doct. quæ solum est efficax pro concretis significantibus substantiam connaturaliter constitutam: ideo enim dicit unitatem, vel multipliciter concreti substantivi sumendam esse ex unitate, vel multipliciter formæ; quia illa concreta significant aliquid per

modum substantiæ; substantia autem sicut per se habet esse, ita per se habet unitatem, vel multipliciter. Hæc autem ratio solum militat quando concreta sunt connaturalia; tunc enim forma significata, debet in recto importari; quia natura substantialis, quæ est forma significata per illa concreta, hoc ipso quod connaturaliter existat, non debet existere in alio digniori, cui tribuatur ipsius operationes, ac proinde ipsa debet importari in recto tanquam immediatū susceptivū significationis nominis concreti, v.g. humanitas hoc ipso, quod connaturaliter existat, non debet esse unita substantiæ digniori se, cui ipsius operationes tribuatur, & supra quā in recto cadat denominatio hominis, id est habentis humanitatem; ac proinde denominatio hominis debet cadere supra ipsam: unde homo debet esse unus, vel multiplex pro unitate vel multipliciter humanitatis, quādo hæc connaturaliter existit. Nō valet autem hæc ratio, quando concreta nō sunt connaturalia; quia tunc humanitas significata per nomen non importatur in recto, sed tantum de obliquo; ac proinde denominatio hominis in concreto non magis potest cadere tunc supra ipsam, quā denominatio albi supra albedinem, & denominatio artificis supra artē. Sicut ergo tunc significatio huius concreti homo non afficit humanitatem, sed personam divinā habentem humanitatem media unione hypostatica, ita unitas, vel multipliciter illius concreti homo non debet desumi ex humanitate, sed ex persona divina habente humanitatem.

43 Dices discrimen esse inter concreta accidentalialia, & hoc concretum homo, etiam quando non est connaturale: quod concreta accidentalialia semper important formam ut inherentē subiecto, ac proinde ut sumentem suam unitatem, vel multipliciter in concreto ab unitate, vel multipliciter subiecti: at concretum homo semper significat humanitatem ut substantiam; ac proinde ut per se stantem independentem ab omni subiecto: ergo ut habentem suam unitatem, vel multipliciter in concreto independentem ab omni alia.

44 Respondeo concretum homo semper significare humanitatem ut habentem suam unitatem, vel multipliciter in concreto independentem ab omni alio ut subiecto, cui inhaereat, vel in quo recipiatur, idque solum concludi ex vi paritatis: non autem ut habentem omnino inde-

pendenter ab omni alio ; nam cum humanitas possit existere in alio tanquam in supposito, cui inexistat, & cui tribuantur ipsius operationes, ut contingit in humanitate unita Verbo, potest habere unitatem, vel multipliciter sui concreti dependenter ab alio, tanquam à principali constitutivo supra quod cadat significatio concreti. Perinde autem est humanitatem existere in supposito divino, ne denominatio hominis cadat supra ipsam ; ac accidens existere suapte natura in subiecto, ne denominatio in concreto cadat supra ipsum.

45 Sicut autem parum interest quod nomen sit substantivum, ne multiplicetur pro multipliciter suppositorum, quando forma significata per nomen importatur solū de obliquo: ita parū interest, quod sit adiectivum, ut multiplicandū sit pro multipliciter suppositorum; si forma importata in obliquo ex modo significandi simul importetur in recto, tunc enim quavis nomen sit adiectivum, non debet multiplicari nisi multiplicetur forma v. g. hoc concretum habens Deitatem, habens omnipotentiam &c. In ijs enim concretis Deitas, & omnipotentia ita importantur in obliquo, ut simul importentur in recto: quando enim forma significata per nomen est summe perfecta, & primaria, atque principalis perfectio reperta in supposito, nequit denominatio habentis illam formam formaliter cadere supra aliquid ab ipsa realiter, vel virtualiter distinctum. Et hæc est ratio à priori, cur D. Thomas in symbolo absolute, & sine vlla limitatione dixit non multiplicari nomina illa, quæ significant perfectiones absolutas, etiam si sint adiectiva ; etenim *omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus Sanctus, & tamen non tres omnipotentes, sed unus omnipotens*, & sic de reliquis; quia videlicet omnipotens idem est, ac habens omnipotentiam; æternus idem, ac habens æternitatem, & cum omnipotentia, æternitas, &c. virtualiter identificetur cum natura divina, dicantque summam perfectionem intensivam, & primariam, denominatio habentis illam perfectionem nequit cadere supra aliquid virtualiter distinctum ab illa primario & in recto; quia omnis perfectio divina virtualiter distincta à perfectionibus absolutis est perfectio relativa, & veluti proprietas perfectionis absolute, ac proinde est perfectio secundaria, & minus principalis: nequit autem denominatio habentis perfectionem primariam cadere supra perfectio-

nes secundarias. Vnde licet Pater sit habens Deitatem, nihilominus hæc denominatio non cōpetit illi ratione relativi, ita ut supra illud primario cadat, sed ratione absoluti, ac proinde ibi divinitas est habens, & habita.

SECTIO OCTAVA.

Septima, & præcipua obiectio contra nostram sententiam, vbi quomodo hoc nomen spirator supponat pro habente formam, & an detur spirator, quod sit individuum quoddam per se subsistens, commune duabus personis; sicut hic numero Deus est individuum per se subsistens, commune tribus, vbi pars affirmans defenditur.

46 **O**BIECIES septimo principaliter contra nostram conclusionem evertendo principium, quod sumpsimus, nempe omne concretum supponere pro habente formam. Etenim hoc nomen spirator est nomen concretum substantivum, & tamen non supponit pro habente formam, nam ut tenet communis Theologorum sententia cū D. Th. 1. p. q. 39. art. 4. in divinis non datur duplex spirator, sed unus: & Pater, & Filius sunt unus spirator: quæ assertio satis colligitur ex veritate fidei definita in Concilio Lugdunensi sub Gregor. X. quæ refertur cap. vnic. de summa Trinit. in sexto, nempe, *Quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam ex duobus principijs, sed tanquam ex vno principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit.* Ex quo arguunt Theologi, quod sicut Pater, & Filius non possunt dici duo principia Spiritus Sancti, sed debent dici vnum principium; ita non possunt dici duo spiratores, sed debeant dici unus spirator; licet iuxta communem sententiam possint dici duo spirantes adiective; ut probat Fasol. tom. 3. quæst. 36. art. 4. dubit. 1. n. 10.

47 Ex quo principio sic efformatur argumentum contra nostram sententiam; si spirator supponeret in recto pro habente formam nempe pro habente spirationem activam; concedi deberent duo spiratores; nam concedi debent duo habentes spirationem, siquidem cum denominatio habentis spirationem activam, nequeat cadere supra hunc numero Deum communem tribus personis; quia habere spirationem activam, ac posse spirare, seu esse id, cui tribuitur actio spirandi, quæ sunt prorsus idem; debet cadere supra suppositum; ergo supra Patrem, & Filium; ergo

Spiratio
est vnus
per se
subsistēs.

50 Ex qua doctrina obiter infero rationem spirantis vt quod non multiplicari, sicut supra dixi de ratione habentis Deitatem; quia videlicet Pater, & Filius sicut sunt vnus spirator; ita sunt vnū principium quod; quare licet Pater sit spirans, & Filius sit spirans, non tamen sunt duo spirantes, sed vnus spirans; si numerus afficiat rationem spirantis; licet sint Duo; quorum quilibet spirat. Et in hoc sensu, & non in alio existimo verum esse, quod Theologi communiter docent eum Divo Thoma 1. p. q. 39. art. 3. nempe nomina essentialia adiectiua, seu quæ essentiam significant, adiectiue prædicari pluraliter de tribus, propter pluralitatem suppositorum; Dicimus enim tres existentes, vel

tres sapientes; aut tres aternos, & increatos, & immensos, inquit ibi D. Thomas; hoc enim non ita intelligendum est, vt numerus afficiat rationem omnipotentis, immensi &c. Sic enim est falsa propositio, & in eo sensu negatur in symbolo dum dicit, *Non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens*.

51 Quod autem in hoc sensu, & non in alio loquuntur Theologi, colligo ex Scoto in 1. dist. 12. q. 1. Vbi dans discriminē inter nomina concreta adiective, & substantiue sumpta, ait quod vt illa dicantur pluraliter, satis est pluralitas suppositorū, non vero vt dicantur pluraliter ista; hanc rationē illius regulę tradit: nam duo adiectiva ita sunt affecta, vt neutrum determinet alterum, sed vtrunque determinet substantivum, vt patet, quando dicimus, *Petrus est musicus albus*, per inde enim est, ac dicere *Petrus est Musicus, & albus*. Quia ergo adiectiva eius sunt naturę, vt non se determinant mutuo, sed determinant substantivum se tenens ex parte subiecti; hinc est, vt sensus huius propositionis, *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus* sunt tres aterni; adiective sit iste, *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus* sunt tres, & eorū quivis est aternus, quia vtrūque adiectivum immediate afficit subiectum. At vero si terminus positus ex parte prædicati sit substantivus, & cum illo coniungatur terminus numeralis; tunc numerus determinat prædicatum; & multiplicat rationem formalem illius: vnde hæc est falsa: *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus* sunt tres *Dij*; quia cum numerus non afficiat tunc subiectū, non est sensus: *Pater & Filius, & Spiritus Sanctus* sunt tres, & quilibet est Deus; qui esset verus: sed numerus afficit prædicatum, & denotat multiplicari Deitatem.

52 Vt autem redeam ad sententiam Patris Molinæ, quamvis illa à Patre Vazquez censeatur eiusdem probabilitatis cum ea, quæ ponit concretū Deitatis realiter commune tribus personis, nihilominus non omnes, qui illud concretū adris Eximij sententia. mittunt, concedunt concretum spiratoris prout ponitur à P. Molina: nam P. Suar. illud primum concedens sententiam Molinæ impugnatur lib. 10. de Trinit. cap. 4. Vbi docet Spiritum Sanctum non posse procedere ab aliquo constituto ex spiratione activa; quia, inquit, spiratio activa vt dicitur esse quarta relatio, non vnitur immediate essentię vt essentia est, sed Patri, & Filio, quos supponit secundū ordi-

nem rationis spirantes: asseritque idem esse sufficiens, & immediatum principium productionis per voluntarē, quod est immediatum principium productionis per intellectū; ac proinde Patrem vt constitutum proprietate personali immediate spirare, sicut immediate generat; non vero solum mediate virtualiter, seu ratione nostra; quatenus scilicet identificatur cum spiratore vt Molina asserit. Quare inter Paternitatem, & spirationem activam hoc constituit discriminē; quod Paternitas supponitur generationi vt proprietas constituens personam generantē; spiratio autē sub nulla ratione supponitur ad productionem Spiritus Sancti; quia non est necessaria ad personā constituendā, quæ est principium Spiritus Sancti. Et ratio differentię est (inquit) quia ante Paternitatem non supponitur aliquid constitutum, quod possit esse principium productionis ad intra; ad spirationem autem activam iam supponitur. Asserit proinde Patrem, & Filium immediate spirare per amorem tanquam per virtutē spirandi; sicut Pater generat per intellectiōem, tanquam per virtutem generandi. Et lib. 5. cap. 8. tradens discriminē inter spirationē activam, & relationes personales, ait, in hoc maxime differre, Primo, quod relationes personales per se, & ex proprijs conceptib⁹ subsistentes sunt, alias non possent constituere personas: spiratio autē activa, cum adveniat personis iā constitutis, nec est ratio subsistendi, nec ex proprio conceptu secum affert subsistentiā, sed illam habet à personis, quibus inest nostro intelligendi modo. Secundo quod relationes personales non sunt, nec intelliguntur à nobis tanquā resultantes, sed tanquā per se primo convenientes divinæ naturæ, at vero spiratio (inquit) est in Deo quasi per resultantiam, seu indirectam consecutionem; solunque intelligitur existere, quatenus ex productione personæ iam constitutæ consequitur.

53 Hanc Suarij sententiam difficilem iudico. Primo, quia si semel Pater, & Filius intelliguntur spirare, quin intelligatur aliqua relatio realis distincta virtualiter à Paternitate, & Filiatione: ergo in divinis non est ponenda quarta relatio realis: nam ad quid erit necessaria relatio illa pro posteriori natura resultans? Quare resultantia illa solū potest esse ex modo nostro concipiēdi: sicut ex actione generativa concipimus resultare relationē Paternitatis in creatis, cum

Impugnatur
natur 12

cum tamen in probabiliori sententia relatio illa non sit modus realis resultans. Secundo, & principaliter, quia in hac sententia nequit explicari supra quid cadat denominatio spiratoris; se principij potentis spirare; certum enim est debere cadere in recto supra aliquid relativum; nam spirator realiter distinguitur ab Spiritu Sancto; nihil autem absolutum distinguitur ab Spiritu Sancto: ergo supra nihil absolutum potest in recto cadere illa denominatio: ergo si non admittitur relatio aliqua distincta virtualiter à Paternitate, & Filiatione, quæ constituat spiratorem per modum actus primi illa denominatio immediate debet cadere supra Paternitatem, & Filiationem, hoc autem est absurdum; quia illæ duæ relationes, cum non sint identificate, non possunt constituere unum numero rectum illius concreti spiratoris: ergo erunt duo spiratores. Tertio, quia de quacunque ex duabus personis spirantibus prædicatur spirator, vere enim dicimus, *Pater est spirator, Filius est spirator*. Quæro ergo quid prædicetur de Patre in illa propositione? Certe non potest prædicari sola voluntas, quæ in sententia Suarj est virtus spirandi; voluntas enim præcisè sumpta non est spirator, nec voluntas ut modificata per relationem Patris, & Filij. Pater enim non est voluntas ut modificata per Filiationem, & Paternitatem; nec voluntas ut modificata per Paternitatem; alioqui intelligetur spirator antequam intelligatur Filius. Restat ergo ut in illa prædicatione intelligatur voluntas ut connotans relationem spirationis activæ, ac proinde spirator seu principium spirandi debet esse complexum saltem ex voluntate divina, & aliqua relatione communi Patri, & Filio, sive illa relatio habeat se per modum virtutis, sive solum sit conditio, ut virtus spirandi in voluntate consistens intelligatur completa; in hoc enim puncto eodem modo philosophandum erit de illa relatione in ordine ad Spiritum Sanctum, ac de Paternitate in ordine ad Filium: unde si Paternitas fuerit virtus generandi, spiratio activa debet esse virtus spirandi: si vero Paternitas solum fuerit connotatum, & complementum virtutis generandi consistentis in intellectione, spiratio activa solum erit connotatum virtutis spirandi consistentis in volitione.

54 Duo tamen certa esse debent: primum, licet dicatur virtutem spirandi non importare in recto spirationem activam, sicut nec virtutem generandi importare

Paternitatem; nihilominus spiratorem necessario importare in recto relationem spirationis activæ; sicut Pater necessario importat in recto Paternitatem; nam spirator quatenus talis distinguitur realiter ab Spiritu Sancto: ergo cum non distinguatur ratione absoluti debet distinguari ratione relativi: ergo importat in recto spirationem activam oppositam spirationi passivæ. Secundum quod certum esse debet, est, virtutem spirandi non posse esse Paternitatem, & Filiationem, quamvis virtus generandi dicatur esse Paternitas. Ut enim docet Suarez lib. 10. de Trinitate cap. 5. num. 3. res est certa, & in qua conveniunt omnes Theologi, nempe in Patre, & Filio unam tantum esse virtutem spirandi, eandem numero, & utrique realiter communem: & ratio est, quia si Pater, & Filius simul cum distinctione personali haberent etiam virtutes spirandi realiter distinctas, nihil super esset propter quod dici possent unum principium vere, & in re ipsa; prout Concilia definiunt. Deinde, quia si virtus spirandi consisteret in Paternitate, & Filiatione, vel qualibet seorsim esset tantum virtus partialis, & sic foret quælibet virtus imperfecta; vel esset virtus totalis, & sic necessario admittendi essent duo spiratores, sicut admittuntur duæ virtutes totales spirandi.

55 Contra sententiam Patris Molinæ, & in favorem sententiæ Patris Suarez plura adducit P. Fasol. tom. 3. quæst. 36. art. 4. dub. 2. à num. 19. quæ tamen dissolvere non esset operosum, si nostri instituti foret. Vnum tamen animadverto, quo omnia concurrunt, quæ ibi congerit, venit immediate spirationem activam non con-
 Spiratio activa cō-
 venit im-
 mediate
 essentia
 divine.

adstruit hic Author, nec convenire Patri, & Filio ratione proprietatum personalium, sed immediate convenire essentia divine: hæc enim sicut est intellectio, & amor, ita petit ratione sui relationes, quibus communicetur quatenus intellectio, & quatenus amor. Unde spiratio activa non minus convenit immediate essentia, quam Paternitas; sicut enim Paternitas est relatio per quam essentia communicatur ut intellectio ita spiratio activa, est relatio per quam communicatur, ut amor. Unde non minus est per se subsistens spiratio activa, quam paternitas, licet non sit subsistens in eo sensu, in quo subsistere idem est, ac esse suppositum,

siquidem ut optime ait Durandus in 3^a dist. 1. quæst. 2. num. 6. esse suppositum est esse incommunicabile; quia suppositum est sic sub alio positum, quod sub ipso non est aliud positum. Omne autem quod est communicabile pluribus, habet aliquid positum sub se, & ideo non est proprie, & simpliciter suppositum, & subsistere in hac acceptione nihil aliud est, quam sub omnibus existere, seu omnibus subijci: quod non competit nisi prædicatis individuis, de quibus alia prædicantur, ipsa vero non prædicantur de alijs, quia sunt ultima, & minime communia pluribus; quales in divinis sunt solum personæ, non autem spirator, qui prædicatur de Patre, & Filio tanquam superius de inferioribus: unde potius Pater, & Filius existunt sub spiratore, quam è converso. Non est ergo spirator subsistens in hoc sensu, sed in alio, nempe in illo in quo subsistere idem est, ac per se existere independentem ab omni alio, cui tribuantur eius operationes, in quo sensu essentia ut condistincta virtualiter à relationibus subsistens est, consulatur Molina 1. p. quæst. 2. 9. art. 2. disp. 3. §. *Tertio modo*, ubi explicat varias acceptiones subsistentiæ.

56 Probabile que existimo spirationem activam omnino concomitantem cum Paternitate dimanare ab essentia divina virtualiter; licet prius origine operetur Paternitas quæ spiratio activa; nullam enim prioritatem videtur habere Paternitas respectu spirationis activæ: in tantumque dicetur Patrem communicasse Filio spirationem activam, quatenus communicavit illi essentiam vindicantem sibi tanquam proprietatem illam spirationem activam.

57 Quod si contra hanc sententiam obijcias, ex illa fieri Spiritum Sanctum non procedere à Patre, & Filio, sed solum procedere ab spiratore. Nego sequelam; quia nequit procedere ab spiratore realiter communi Patri, & Filio, quin à Patre, & Filio dicatur procedere, non tanquam à duplici principio quod, sed tanquam ab unico principio quod. Sicut creaturæ nequeunt procedere ab hoc numero Deo realiter communi tribus personis tanquam à principio quod, quin vere dicantur procedere à tribus personis. Quare propositio negans procedere à Patre, & Filio est falsa: unde est vera propositio affirmans procedere à Patre, & Filio, & similiter quæ affirmat procedere ab spiratore.

58 Petes an Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio, quatenus sunt plures; an præcisè, quatenus sunt unum? Respondet Molina q. 36. art. 4. disp. 5. §. *Ex ijs*. Simpliciter, & absolute loquendo Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, quatenus sunt hoc numero individuum qui dicitur spirator, & similiter procedere ab illis in quantum sunt multa supposita, in quantum id est conditio sine qua ab utroque supposito non distingueretur. Sed contra potest argui, quia quod Pater, & Filius inter se opponantur relative, & distinguantur realiter non est per se conditio ut producant Spiritum Sanctum; dummodo enim opponantur cum Spiritu Sancto, illum producent: sic quod personæ divinæ inter se distinguantur, non est per se conditio ut producant creaturas; dummodo enim essent hic numero Deus, quamvis inter se essent identificatæ, producerent. Immo productio Spiritus Sancti non magis per se postulare videtur pluralitatem suppositorum, quam productio creaturarum; sicut enim Deus eodem modo produceret creaturas quamvis non esset realiter trinus; ita spirator produceret eodem modo Spiritum Sanctum, quamvis identificaretur cum solo Patre. Et in hoc sensu asseruit Scotus in primum dist. 12. q. 1. per accidens esse in principio quod Spiritus Sancti pluralitatem suppositorum, & rationem reddit, quia tota virtus spirandi perfectissima est in qualibet persona, nec in duabus simul est perfectior, quam in singulis: ergo ad spirandum accidentarium est illi quod sit in duabus personis: alias Scoti rationes vide apud Suarez lib. 10. de Trinitate cap. 6. num. 1.

59 P. Molina ib. §. *Puto tamen* ait ad productionem Spiritus Sancti realiter distincti à Patre, & Filio per se requiri in principio Spiritus Sancti pluralitatem suppositorum Patris, & Filij, tanquam conditionem sine qua non produceretur talis; nam si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, ab illo non distingueretur: licet si per impossibile Filius non concurreret ad productionem Spiritus Sancti, solus Pater sufficeret ut illum produceret; tamen tunc non esset distinctus à Filio. Quam solutionem reddit etiam Suarez lib. 10. de Trinitate cap. 6. num. 6.

60 Caterum quamvis hæc solutio recte adhibeatur à Suariorum negante Spiritum

Distinctio inter Patrem, & Filium non est conditio ad spirandum necessaria, iuxta Scotum

ritum Sanctum procedere immediate ab aliquo subsistente communi Patri, & Filio, & asserente procedere immediate à Patre, & Filio, ut constitutis proprijs relationibus; quia hoc ipso Spiritus Sanctus ex vi suæ proprietatis personalis dicit immediate relationem ad Patrē, & Filiū, & procedit à Patre, & Filio, quatenus Pater, & Filius sunt, ly quatenus reduplicante conditione necessariam ad spirandum, non autem virtutem spirandi, ut explicat Caietanus 1. p. quæst. 36. art. 4. Quamvis, inquam hæc solutio recte adhibeatur à Suario iuxta sua principia; non tamen videtur adhiberi congrue posse à Molina asserente, Spiritum Sanctum procedere immediate ab aliquo subsistente communi Patri, & Filio; nam iuxta hanc sententiam Spiritus Sanctus ex vi suæ proprietatis personalis solum respicit immediate, & formaliter tanquam principium quod sui illud subsistens commune, nempe spiratorem, qui in suo conceptu formali non includit Paternitatem, nec Filiationem: sed spirationem activam, & essentiam: ergo si Spiritus Sanctus respiceret tanquam principium reale sui Patrem, & Filium, ut tales, solum illos respiceret ut principium reale mediatum. Atqui hoc modo non respicit; quia Pater, & Filius non sunt principium reale spiratoris: immo nec principium virtuale, siquidem relatio spirationis activæ immediate dimanat ab essentia iuxta Molinam: ergo nullo modo respicit, nisi solum per accidens, quatenus scilicet Pater, & Filius identificantur realiter cum spiratore, quem per se supponit ergo si per impossibile Pater & Filius non identificarentur realiter cum spiratore, vel si per impossibile maneret spirator deficiente Patre, & Filio, adhuc maneret Spiritus Sanctus cum hac numero personalitate quam defacto habet, siquidem manente principio quo, & quod alicuius effectus, potest manere effectus, quamvis reliqua omnia deficiant.

61 Immo hinc potest contendere falsam esse sententiam Molinæ de illo subsistente communi realiter Patri, & Filio: quia ex hac sententia videtur sequi spiritum Sanctum non distingui à Patre, & Filio, sed dumtaxat ab spiratore: si enim Pater, & Filius non producant Spiritum Sanctum immediate, sed solum quasi mediate, nimirum, quatenus identificatur realiter cum prin-

cipio quod producente, nempe cum spiratore: ergo solum dicuntur distingui, quatenus spirator, cum quo identificantur, distinguitur. Atqui hoc non sufficit ut dicantur absolute distincti: nam essentia divina etiam identificatur cum spiratore, qui distinguitur ab Spiritu Sancto, & tamen ipsa ab illo non distinguitur.

62 Nihilominus respondendum est veram esse sententiam Molinæ: scilicet Spiritum Sanctum ita procedere à Patre, & Filio, tanquam ab vno principio, & vno spiratore, ut simul procedat ab eisdem quatenus plures; ita tamen ut illa particula, nec reduplicet principium quo, nec principium quod immediatum, & formalem, sed conditionem necessariam, ut principium quod producat hunc Spiritum Sanctum cum hac characteristica proprietate, quam habet defacto. Quare licet si per impossibile maneret spirator deficiente Filio; nihilominus Pater spiraret; non tamen produceret Spiritum Sanctum eiusdem rationis. Ratio est, quia Spiritus Sanctus procedit ut mutus amor Patris, & Filij, & ut inquit Henric. in sum. art. 54. principium spirandi est voluntas concors duorum, qui se mutuo diligunt: ergo ex vi suæ proprietatis personalis postulat ut virtus spirandi sit in duobus suppositis, quod bene confirmat Vazquez 1. p. disp. 150. num. 8. ex Ricardo de Sancto Victore 3. de Trinitate cap. 37. & 41. ubi docet amorem esse non posse perfectum, & iucundum, nisi sit saltem duorum, ut enim ipse ait cap. 16. Nihil, definitur contrarium naturæ, si plenitudo sapientiæ dicatur esse in vna tantum persona; in vna nanque persona plenitudo sapientiæ esse posset: at plenitudo amoris natura sua exigit plura supposita, ut perfectus sit; perfectio enim amoris, in eo consistit ut mutus sit: ergo cum Spiritus Sanctus procedat ut amor perfectus, consequens est, ut procedat ut mutus amor; quod sane non haberet, si ab vna tantum persona procederet.

63 Quo circa differentia est inter potentiam creandi, & potentiam spirandi; quia licet illa necessario sit in tribus personis, & creatura necessario à tribus procedat, non tamen ut tria sunt, sed ut in unitate conveniunt, quia videlicet esto hic numero Deus, qui creat, sit in tribus personis; at per se non postulat illam existentiam in tribus personis titulo crean-

Distinctio
atio Patris à Filio est
conditio
necessaria ad spirandum

Creator
quo distinet ab
spiratore

di; quia eodem modo crearet, eisdemque effectus, quamvis esset in vna tantum persona: at virtus spirandi vt talis necessario postulat esse in duobus, ac proinde hic numero spirator per se debet esse communis duabus personis vt possit producere Spiritum Sanctum. Quapropter Pater, & Filius producant Spiritum Sanctum, quatenus sunt duo supposita, & quatenus sunt vnus spirator. Et consequenter Spiritus Sanctus per se petit procedere à pluribus, concurrentibus tamen per eandem virtutem per se subsistentem.

64 Ad confirmationem, quæ contendebatur falsam esse sententiam Molinæ respondetur, Spiritum Sanctum non solum opponi relative cum spiratore, sed etiam cum Patre, & filio, quia ab utroque procedit. Vnde spiratio actiua habet nō solum referre spiratorem ad Spiritum Sanctum, sed etiam Patrem, & Filium; nam Pater, & Filius sunt supposita, quæ secundum se exigunt producere Spiritum Sanctum, licet non exigant producere per suas relationes tanquam per virtutē producendi; nec tanquam per principium quod immediatum ratione nostra; sed exigunt producere Spiritum Sanctum per spiratorem, qui proinde supponit Patrem, & Filium tanquam supposita, quæ verè, & realiter denominentur productiua ab actione, quæ oritur ab ipso spiratore. Vnde simile non est, quod assertur de natura diuina; hæc enim ita identificatur cum spiratore, vt nec exigit esse, nec sit capax essendi principium producentis Spiritum Sanctum. Quod autem hoc habeant Pater, & Filius, non verò essentia, sufficienter colligitur ex principijs fidei, quæ docet Spiritum Sanctum à Patre, Filioq; procedere; non docet autē procedere ab essentia, sed potius docet non procedere, quia hoc ipso, quod ab illa procederet, essentia non esset in Filio per realem identitatem; ex eo autem quod Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio, neutiquam sequitur quod non procedat immediate ab spiratore realiter communi vtrique personæ: immo ex eo quod fides doceat Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio tanquam ab vno principio, recte colligitur admitendum esse spiratorem, qui sit aliquid subsistens, & commune Patri, &

Filio, vt diximus supra

cum P. Molina

(*)

SECTIO NONA.

Soluitur alia obiectio, & eius occasione differtur de Christi prædestinatione.

65 **O**BIECTIO octavo contra nostram sententiam, si humanitas dimitteretur à Verbo, maneret idem numero homo, qui antea existerat; atqui hoc esset falsum, si semel hic numero homo idem est, ac hic numero habens humanitatem; siquidem suppositum tunc habens humanitatem esset creatum, & suppositum antea habens erat increatum. Esset autem verum si semel hic numero homo idem sit, ac aliquod habens hanc numero humanitatem; siquidem cum tunc maneret hæc numero humanitas, maneret aliquis habens hanc numero humanitatem: ergo hic numero homo non est idem, ac hic numero habens humanitatem. Atqui hoc est fundamentum vnicum ad asserendum, quod in casu triplicis personæ diuinæ assumptum eandem humanitatem, resultaret triplex homo: ergo in illo eventu non resultaret triplex homo. Maior sola probatione indiget: ea autem in hunc mundum suadetur; nam ex communiori sententia Theologorum cum D. Thoma 3. p. quæst. 24. art. 1. & 2. Christus quatenus est hic numero homo prædestinatus est vt esset Filius Dei; seu hic numero homo, qui est Christus prædestinatus est vt esset Filius Dei. Atqui si non esset idem numero homo, ille qui resultaret in illo eventu humanitatis dimissæ, ac qui datur in eventu humanitatis vnitæ; falsa esset illa communis sententia Theologorum; siquidem hoc ipso, hic numero homo, qui de Christo dicitur, importat determinatè hunc numero habentem humanitatem in recto, nempe personam Verbi vnitam humanitati. Quo posito, nequit hic numero homo dici prædestinatus vt sit Filius Dei; siquidem nemo potest dici prædestinatus vt sit illud, quod ipse est, vel vt habeat id, quod supponitur habere in suo cōceptu essentiali; siquidem subiectum, quod prædestinari dicitur, debet per prædestinationem dirigi ad accipiendum aliquod beneficium supernaturale distinctum à seipso. Hic autem numero homo in suo conceptu essentiali includeret esse Filium Dei: ergo non posset in illa sententia dici prædestinatus vt esset Filius Dei.

66 Hæc obiectio postulat vt aliquid

quid dicamus de prædestinatione Christi de qua disputant Theologi ad illum locum tertiæ partis: inter quos cum nulla in re sit dissensio, est tamen magnum diffiduum de modo loquendi, ut enim inquit Caietanus in commentarijs illius articuli primi quæstionis 24. secundum rem nulla est inter Catholicos quæstio de prædestinatione Christi: omnes namque conveniunt, in tempore factum esse à Deo per gratiam unionis, ut homo esset Deus, & Deus esset homo, & totum hoc fuisse ab æterno præordinatum, & prædestinatum à Deo. An autem hoc sufficiat ut hic homo dicatur verè prædestinatus ut esset Filius Dei, disputant. Aditque Caietanus totam quæstionem esse de verificatione Verborum Apostoli ad Romanos. 1. ubi de Christo Domino loquens, inquit: *Qui prædestinatur est Filius Dei in virtute.* Quomodo scilicet intelligenda sunt, an proprie, an minus proprie?

Nomine prædestinationis quid intelligatur.

67 Pro clariore quæstionis resolutione notandum est in præsentī nomine prædestinationis non intelligi decretum efficax æternum Dei perducendi creaturam possibilem ad gloriam; in quo sensu esse prædestinatum solum potest competere personæ efficaciter electæ ad gloriam. Sed nomine prædestinationis intelligi æternam Dei præordinationem eorum quæ per gratiam Dei in tempore fiunt, ut enim inquit D. Thom. in hoc ipso articulo, ubi inquit an Christo cōveniat prædestinatum esse, prædestinatione proprie accepta est quædam divina, præordinatio ab æterno de ijs, quæ per gratiam Dei sunt facienda in tempore.

68 Secundo animadvertendum est posse prædestinationem adhuc accipi bifariam, vel absolute, vel respectivè: in priori sensu dicitur prædestinatio omne decretum Dei producendi aliquid supernaturale, & gratuitum: in secundo prædestinatio est decretum efficax Dei dirigens creaturam rationalem ad aliquem finem supernaturalem, & gratuitum. Ratio est, quia prædestinare, sicut etiam destinare, si propriissime accipitur, directionem dicit alicuius ad aliquid. Hinc decretum efficax dirigens hominem ad vitam æternam, propriissime prædestinatio dicitur. In hoc sensu sumpta prædestinatio duo respicit, nempe rem illam, quæ destinatur, & beneficium, ad quod destinatur: res quæ destinatur vocari solet obiectum prædestinationis, item, & subiectum; beneficium vero, ad quod de-

stinatur, appellatur terminus prædestinationis: in priori sensu prædestinare, idem est, ac antecedenter animo statuere, seu ut inquit Anselmus in Conc. *Præordinare, quod est statuere futurum esse.* In secundo sensu idem est, ac transmittere, vel ordinare, dirigere rem prædestinatam ad finem, seu terminum, quem non potest natura sua attingere; sicut sagitta mittitur à sagitante in signum, seu scopum. Quo exemplo utitur D. Thom. 1. p. quæst. 23. art. 1. *Nam destinare* (inquit Augustinus de Deo in fine corp.) *est mittere.*

69 His suppositis assero primo saltem in priori sensu convenit Christo esse prædestinatum ita D. Thom. 3. part. quæst. 24. art. 1. probat, quod conveniat, Christum prædestinatum esse, sequenti ratione. Prædestinatio proprie accepta est quædam divina præordinatio ab æterno de ijs, quæ per gratiam Dei sunt facienda in tempore, est autem hoc in tempore factum per gratiam unionis à Deo, ut homo esset Deus, & Deus esset homo; nec potest dici quod Deus ab æterno non præordinaverit hoc se facturum in tempore; quia sequeretur quod divinæ menti aliquid de novo accideret: & ideo oportet dicere, quod ipsa unio naturarum in persona Christi cadat sub æterna Dei prædestinatione: & ratione huius Christus dicitur prædestinatus. En D. Thomas probat, Christo convenire esse prædestinatum; quia nimirum omne illud, quod in tempore fit per gratiam Dei, debet esse ab æterno prædestinatum; sed in tempore factum est per gratiam Dei, quod homo esset Deus, & Deus esset homo; ergo id prædestinatum est ab æterno: sed hominem esse Deum, & Deum esse hominem est Christum existere: ergo ab æterno prædestinatum est ut Christus in tempore existeret: at illi, cuius existentia ab æterno prædestinata est, propriè convenit esse prædestinatum; ergo Christo propriè convenit esse prædestinatum.

70 Assero secundo, Christo non convenit esse prædestinatum, nisi quatenus homo est. Ita D. Thom. ib. art. 2. Probatur, nam ut inquit ibi Angelicus Doctor, *Id dicimus convenire alicui secundum quod homo, quod convenit illi ratione humanæ naturæ:* atqui esse prædestinatum non convenit Christo, nisi ratione solius humanæ naturæ: ergo non convenit esse prædestinatum Christo, nisi quatenus homo. Reliqua constat. Minor probatur ratione

Christus quatenus homo dicitur prædestinatus est.

tionem D. Thom. ibidem : Nam in prædestinatione (inquit) duo possunt considerari, vnum ex parte ipsius prædestinati, & secundum hoc importat antecessione quādam respectu eius, quod sub prædestinatione cadit : alio modo potest considerari secundum effectum temporalem ; qui quidem est aliter, quod gratuitum donum Dei. Tum sic, at secundum verumque istorum attribuitur prædestinatio Christo ratione solius humanæ naturæ : nam humana natura non semper fuit vnita Verbo, & ei etiam hoc per gratiam est collatum vt Filio Dei in persona vniretur : ergo solum ratione humanæ naturæ prædestinatio competit Christo. Vnde Augustinus in lib. de prædest. Sanct. dixit : Prædestinata est ista humanæ naturæ tanta, & tam excelsa subiectio, vt quo attolleretur, vltius non haberet.

71 Sed dubium est an quæ diximus duabus conclusionibus præcedentibus sufficiant vt sit vera hæc propositio, *Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse Filius Dei.* Affirmat S. Thomas, qui in illo articulo secundo probat illam propositionem esse veram, & ad hoc probandum adducit rationem numero præcedenti relatam : nam postquam art. 1. probabit, convenit Christo esse prædestinatum ; in secundo probat, non convenire illi, nisi quatenus homo : & ex hoc principio in fine articuli concludit illam propositionem esse veram.

72 Durandus in 3. dist. 7. quæst. 3. asserit, proprie quidem dici quod humana natura fuerit prædestinata, vni Filio Dei, & quia ex tali vnione verificantur istæ propositiones ; *Deus est homo, & homo est Deus* ; posse verè, & proprie dici, quod prædestinatum fuit, hominem esse Deum, & Deum esse hominem : non posse tamen cum proprietate dici, quod Filius Dei est prædestinatus vt esset homo, vel quod homo est prædestinatus esse Filius Dei. Idem tenet Palud. ibi quæst. etiam 3. & Lorca disp. 89. de Incarnat. memb. 3. Bonavent. & Masil. apud Vazq. Bernal disp. 68. num. 11. Primum probat Durandus, quia illud, quod convenit aliqui propria virtute, non convenit ei proprie per prædestinationem : vna enim ex conditionibus prædestinationis est, quod id, ad quod aliquis prædestinari dicitur conveniat ei ex dono gratuito, & non virtute propria. At esse hominem convenit Filio Dei per assumptionem humanæ na-

turæ, quæ facta est propria virtute ipsius ergo &c. Secundum vero suadet ; quia cum illud ad quod quis prædestinatur, conveniat ei per gratiam, debet ipsum supponere, sicut gratia supponit naturam ; ad proinde subiectum prædestinationis debet saltem natura antecedere terminum, ad quem prædestinatur : atqui homo, de quo dicitur esse Filius Dei, non antecedit natura ad esse Filium Dei ; siquidem non prius natura intelligitur hic homo, quam intelligatur Filius Dei : ergo ille homo non potest proprie dici prædestinatus, vt esset Filius Dei.

73 His non obstantibus, plures gravissimique Theologi censent in omni rigore esse veram hanc propositionem : hic homo prædestinatus est vt esset Filius Dei. Ita Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 50. sect. 2. Vazquez ibi disp. 90. cap. 3. Lugo disp. 32. de Incarnatione sect. 2. & alij apud ipsos. Qui omnes ad fundamentum Durandi respondent, ad prædestinationem non requiri, quod subiectum prædestinationis sit prius natura, quam habeat illum terminum, ad quem prædestinare dicitur ; sed satis esse quod sit prius ratione, ita vt in suo conceptu obiectivo non includat illum terminum, ad quem prædestinari dicitur. Et hoc dicunt evenire in præsentia.

74 Quod unusquisque explicat iuxta sua principia. Pater Suarez, & ex eo Cardinalis de Lugo id explicat, quia hic homo ex conceptu suo non petit esse Filius Dei : quia in conceptu huius numero hominis non includitur suppositum divinum ; quia hic homo non significat hoc subsistens in humanitate, sed subsistens in hac humanitate, ita vt importet suppositum vage, & naturam determinate. Verum hic modus explicandi concreta substantiva latè supra à nobis refutatus est ; siquidem determinatio debet cadere supra id, quod concretum importat in recto. Vnde cum homo importet in recto habentem humanitatem ; hic numero homo debet esse hic numero habens humanitatem ; sicut homo vt sic est habens humanitatem.

75 At Pater Vazquez iuxta suam doctrinam, quod concreta substantiva naturarum directe, & in recto significant naturam, connotant autem consequenter, & indirecte suppositum ; ait de conceptu huius hominis non esse quod sit Filius Dei, quia esset idem numero homo, si maneret eadem humanitas cum subsistē-

tia creata, ac proinde hic numero homo recte potest dici prædestinatus ut sit Filius Dei: cum enim prædestinare (inquit ille num. 22.) sit opus rationis, satis est, præcedat secundum rationem id, quod prædestinatur, finem, ad quem prædestinatur nostro modo intelligendi; iuxta quem de prædestinatione, & fine illius loquimur.

76 Contra hanc rationem opponit Lorca, opus esse ut in ratione divina prædestinante præcedat subiectum prædestinationis terminum, ad quem prædestinatur: hoc autem modo non præcessisse hunc hominem ad esse Filium Dei: nam Deus non prius concipit hunc hominem, quam concipiat esse Filium Dei: licet enim nos qui confusè res concipimus, possimus ita cognoscere, non tamen Deus qui res concipit prout sunt in se: hic autem homo, qui est De^o re ipsa in ratione hominis non constituitur hic, & nunc nisi per suppositum divinum: ergo dum Deus vult ut existat hic homo, vult Verbum Divinum uniri humanitati: ergo velle ut hic homo sit Filius Dei, non est gratia facta huic homini prout oportebat ad prædestinationem.

77 Huic obiectioni respondet Lugo, Deum in sua prædestinatione respexisse ad subiectum determinatum, nempe ad humanitatem, nullumque aliud habuisse decretum, quam dandi unionem hypostaticam humanitati; quod sane potuit velle absque ullo conceptu hominis ex parte subiecti. Cæterum hoc ipsum sufficere ut cum proprietate possimus dicere Deum prædestinasse *hunc hominem, ut esset Filius Dei.*

78 Sed contra Cardinalem opponit Alderete, quia cum prædestinare sit ordinare subiectum ad finem aliquem seu receptionem beneficii; non possumus vere dicere Deum prædestinasse hunc hominem ad beneficium filiationis Dei ex eo, quod ordinaverit humanitatem ad beneficium unionis hypostaticæ, quia revera per decretum suum non ordinavit hunc hominem, sed hanc humanitatem ad beneficium illud recipiendum: siquidem humanitas non est homo, sed denominatio hominis cadit supra Verbum. Contra secundo, & fortius possumus nos agere; quia de conceptu huius numero hominis est esse hunc numero habentem humanitatem: sed hic numero habens humanitatem non potuit ordinari ad recipiendum tanquā beneficium hoc, quod

est esse Filium Dei, siquidem hic numero habens in suo conceptu includit esse Filium Dei: ergo.

SECTIO DECIMA.

Exponitur nostra sententia de prædestinatione Christi.

79 **M**IHI dicendum videtur posse quidem dici hominem prædestinatum esse Filium Dei; non posse tamen dici hunc hominem esse prædestinatum ut sit Filius Dei, si semel requiritur, quod terminus prædestinationis non includatur essentialiter in subiecto, quod prædestinari dicitur. Hoc secundum patet; nam hic numero homo idem est, ac hic numero habens humanitatem: sed hic numero habens humanitatem est persona Verbi: ergo hic numero homo includit essentialiter personam Verbi, & esse Filium Dei: ergo nequit prædestinatus dici ut sit Filius Dei, si semel terminus prædestinationis non debet includi in subiecto prædestinationis. Primum vero probatur, quia dum Deus decrevit ut Verbum subsisteret in hac humanitate, voluit ut in hac humanitate non subsisteret suppositum creatum: ergo voluit ut subsistens in hac humanitate esset Deus, & non purus homo: ergo voluit ut homo constitutus hac humanitate esset hic numero, nempe Deus, & non esset purus homo: ergo Christus quatenus homo, id est quatenus subsistens in hac humanitate prædestinatus est ut esset Filius Dei; quia hoc nihil aliud est, quam Deum voluisse ut subsistens in hac humanitate, esset Filius Dei.

80 Dices ad prædestinationem requiri quod fiat beneficium subiecto dum ei confertur terminus: nullum autem beneficium Christo fieri posse, quatenus homo, quia sic reduplicatur tantum ratio communis hominis, quæ non est capax beneficii, nisi prout est in singulari. Respondeo illam reduplicationem non reduplicare rationem communem humanitatis sed præcisè rationem communem habentis hanc numero humanitatem, sub qua reduplicatione capax est beneficii, nimirum ratione huius numero naturæ, cui Deus maximum contulit beneficium dum voluit ut subsistens in ipsa esset persona divina: itaque Christus debet sumi in illa reduplicatione, quatenus homo per hanc

hanc numero humanitatem, ut sit sensus, Christus quatenus homo, id est, quatenus subsistens in hac numero humanitate, prædestinatus est Filius Dei: in hoc autem sensu vera est propositio. Siquidem quod in tempore factum est per gratiam Dei, ab æterno prædestinatum est à Deo: sed per gratiam Dei factum est in tempore ut subsistens in hac humanitate esset Deus: siquidem maximum fuit beneficium huius humanitatis, quod in ipsa Deus subsisteret: ergo ab æterno prædestinatum est à Deo, ut subsistens in hac humanitate esset Deus: ergo subsistens in hac humanitate prædestinatus est esse Filius Dei, non quidem per gratiam factam ipsi subsistenti ratione suppositi, sed ratione naturæ, & forsitan hæc fuit mens Divi Thomæ, qui in citatis locis non dicit Christum quatenus est *hic homo*, sed quatenus est homo, fuisse prædestinatum esse Filium Dei.

81 Obijcies tamen contra secundam partem nostræ conclusionis, in qua diximus hunc numero hominem non posse dici prædestinatum ut sit Filius Dei, testimonium Apostoli ad Rom. 1. ubi loquens de Christo, inquit: Qui factus est ei ex semine David secundum carnem (id est homo) qui (scilicet homo) prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundum Spiritum Sanctificationis ex resurrectione mortuorum. Vbi de illo homine, qui factus est ex semine David, dicit prædestinatum esse Filium Dei. At qui hic numero homo, qui est Deus, factus est ex semine David: ergo hic numero homo, qui est Deus, prædestinatus est esse Filius Dei.

82 Respondeo primo, etiam si ille locus intelligatur cum hoc rigore, nihil contra nos dicere; sed ad summum probare, falsum esse, ad prædestinationem requiri, ut subiectum quod dicitur prædestinari, ordinetur ad aliquid ita gratuitum ipsi, ut non includatur in illo; sed satis esse quod sit beneficium respectu naturæ, licet non sit distinctum à toto composito, & iuxta hunc discurrendi modum licet humanitas non sit prædestinata ut ipsa sit Filius Dei, quia humanitas non est capax huius denominationis, sufficit tamen humanitatem esse prædestinatam, ut constituat hunc hominem Deum, ad hoc ut Christus, quatenus *hic homo* dicatur prædestinatus esse Filius Dei. Et ita sane videtur sentire D. Thom. illa questione

Secunda. 24. art. 1. ad 1.

83 Secundo respondeo ex illo

loco non deprehendi hunc hominem dici posse prædestinatum, ut esset Filius Dei; ut ingenue fatetur P. Vazq. disp. 90. cap. 1. ubi plures affert expositiones illius loci, easque satis probabiles; duæ tamen sunt magis plausibiles. Prima Græcorum Patrum, quibus Toletus assentitur, de qua omnibus expensis ait P. Vazquez illa disp. 90. num. 12. sibi maxime probari, qui loco Verbi *prædestinatus* legunt *declaratus*, quasi per virtutem miraculorum, & sanctificandi, atque redimendi homines, & per resurrectionem mortuorum innotuerit, Christum esse Filium Dei naturalem. Etenim ubi nos legimus prædestinatus, legunt Græci, definitus voce derivata à nomine definitio, quæ est oratio explicans naturam rei; quasi tam clare proposita fuerit Christi divinitas per resurrectionem, ac proponi solet essentia per definitionem; cum qua incidit aliorum expositio dicentium, Christum esse prædestinatum Filium Dei, non quia sit prædestinatus, ut sit, sed ut cognoscatur esse iuxta phrasim Scripturæ, in qua non nunquam dicitur aliquid tunc fieri, quando manifestatur ut Apocalyp. 5. dicitur: *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere divinitatem*, non quidem in re, quia hoc sub meritum non cadit, sed in aliorum cognitione. Secunda principalis expositio est, hunc hominem Christum verè, & propriè fuisse prædestinatum, non quidem ut esset Filius Dei absolute, siquidem hoc iam includebatur in conceptu huius hominis, *Sed ut esset Filius Dei in virtute secundum Spiritum Sanctificationis*. Id est ut ad nos descenderet cum potestate, & efficacia ad salvandos homines, ex resurrectione mortuorum, id est moriendo, & resurgendo propter homines; vel secundum Spiritum Sanctificationis, quem ex mortuis resurgendo ad nos misit; non enim fuit Spiritus Sanctus datus, donec Iesus fuit glorificatus.

84 Omnibus expensis, verius existimo non esse veram illam propositionem, hic homo prædestinatus est ut esset Filius Dei, quia esse prædestinatum ut esset Filius Dei, nequit convenire huic homini nisi ratione humanitatis: nam ratione personæ divinæ, nequit convenire ei quod sit prædestinatus ad esse Filium Dei, cum hoc habeat ex se; at ratione humanæ naturæ non potest hoc convenire huic subsistenti in humanitate; quia nequit Verbum ut subsistens in humanitate habere per communicationem idiomatum

Hic homo non est prædestinatus ut esset Filius Dei

ratio

retione humanitatis, nisi illa prædicata, quæ humanitati secundum se conveniunt, non autem quæ illi secundum se repugnant; ac esse prædestinatam ut sit Filius Dei non est prædicatum potens convenire humanitati, sed illi repugnans: ergo, &c. Quare humanitati solum potest convenire esse prædestinatam, ut constituat hunc hominem cum persona divina: hoc autem prædicatum nequit per communicationem idiomatum convenire huic homini, quia hic homo non constituit hominem, sed est ipse homo.

85 Hinc patet contra nostram sententiam non posse sumi argumentum ex prædestinatione Christi, nam vel hic homo non est prædestinatus, ut esset Filius Dei; vel si est prædestinatus, non est de conceptu prædestinationis, ut terminus prædestinationis non includatur in subiecto quod, sed satis est quod terminus ille sit gratia respectu naturæ constituentis subiectum prædestinationis.

SECTIO VLTIMA.

Solvitur ultima obiectio.

86 **D**ENIQUE obijcies, quia si in illo eventu resultarent tres homines, vel essent eiusdem, vel diversæ speciei? Neutrum autem dici potest, non secundum, quia alioqui etiam Christus non esset eiusdem speciei nobiscum; non primum, quia qua ratione probatur esse plures homines numero distinctos, probatur debere distingui specie; non enim sunt plures ratione naturæ, quæ esset unica in omnibus; ergo ratione personalitatum; sed istæ sunt speciei diversæ: ergo si ratione illarum sunt plures, sunt plures speciei diversæ.

87 Huic argumento respondi in publica disputatione, iterumque respondeo, personalitates illas esse speciei diversas materialiter, & in ordine ad se, non autem formaliter, & in ordine ad constituendum hominem; quia licet constituerent tres hominis personalitates speciei diversæ, non tamen constituerent, quatenus differunt, sed quatenus conveniunt; quia ideo Pater esset homo, non quia Pater, sed quia est habens humanitatem; & similiter Filius non ideo esset homo, quia Filius, sed quia est habens humanitatem, & similiter de Spiritu Sancto: ergo in conceptu hominis convenirent, non qui-

dem convenientia duntaxat generica, quia cum denominatio hominis tanquam à forma desumeretur ab humanitate, quæ eadem esset in omnibus, non posset illa convenientia esse solum generica: ergo esset specifica: ergo licet ratio hominis multiplicaretur, non multiplicaretur specificè in ratione hominis. Quamvis enim Pater ut Pater differat quasi specie à Filio ut Filio; nihilominus hæc diversitas nequit inducere diversitatem specificam in ratione hominis, quia videlicet diversificari specie in vno prædicato nequit inducere diversitatem specificam in alia ratione formali, ad quam de materiali se habet diversitas illa specifica.

88 Hoc explicui duplici exemplo. Primo ex sententia communi Philosophorum, iuxta quam lac, & nix non sunt duo alba specie diversa: quia licet lac in ratione substantiæ differat à nive; quia tamen ex hac differentia specifica non habet esse album, sed ex eo, quod sit habens albedinem, in quo conceptu non differt, sed potius omnimodo convenit; ideo in ratione albi sunt eiusdem speciei. Secundo ex sententia communi Theologorum, iuxta quos intellectus humanus, & Angelicus in ratione elevabilium ad videndum Deum non differunt specie, licet differant specie sub alia ratione; quia videlicet in ordine ad videndum Deum æqualiter, vel inæqualiter, de materiali se habet inæqualitas potentialium, sed solum attenditur ad convenientiam, vel inconvenientiam in lumine gloriæ: tantumque convenit homo cum Angelo in ratione elevabilis ad videndum Deum, quantum cum alio homine.

84 Sed instabant: nam in ratione habentis humanitatem, nec numero quidem differunt tres divinæ personæ. Respondi, non differre in illa cognitione abstrahente rationem habentis humanitatem ab omnibus, differre tamen numero ex parte rei: quia à parte rei multiplicatur illa ratio: & identitas realis illius rationis communis cum diversitate specifica, quam habent inter se, causat distinctionem numericam in ratione hominis; quia implicat à parte rei esse plures habentes humanitatem, & non esse plures homines; licet non possit causare diversitatem specificam in illa ratione, siquidem Pater non habet esse homo ex illo prædicato, ex quo habet differre à Filio, quod tamen erat necessarium, ut esset homo diversæ speciei, ut patet: nam ratio habentis

Essent
autē tres
distincti
numeros

Tres habentes humanitatem non essent tres homines, specie distincti.

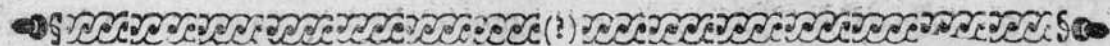
ris albedinem multiplicatur numero hoc ipso quod subiecta sint plura; & tamen ex eo quod subiecta sint specie diversa, non sequitur, quod alba sint specie diversa. Et ratio à priori est; quia licet in ijs concretis forma importetur in obliquo, nihilominus denominatio sumitur à forma, licet cadat supra subiectum; subiectum denominatur album ab albedine, & persona divina denominaretur homo ab humanitate. Vnde cum iuxta axioma commune, differentia specifica sumitur à forma, nequeunt concreta differre specie: nisi formæ, à quibus denominantur, sint specie diversæ. Vnde licet subiecta specie differant nihilominus concreta non differunt specie, quia non sumunt suam speciem à subiectis, sed à formis, vel à subiecto non nude sumptis, sed quatenus respiciunt formas; sub quo conceptu nequeunt differre specie, nisi formæ quas respiciunt specie differant.

90 Et hæc est ratio à priori cur Christus sit homo eiusdem speciei nobiscum; quia licet homo qui prædicatur de Christo, & de Deo, importet in recto personam Verbi, siquidem Christus est suppositum divinum subsistens in natura divina, & humana, & homo, qui prædicatur de nobis, importet in recto aliquid creatum, quod non solum specie, sed etiam genere differt à Verbo: nihilominus, quia denominatio hominis sumitur ex humanitate, & hæc est eiusdem speciei in nobis, & in Christo, ideo Christus est homo eiusdem speciei nobiscum. Et hæc est manifesta instantia contra illud argumentum; quia vel nihil probat, vel evincit, Deum non factum esse hominem eiusdem speciei nobiscum. Alia instantia esse potest nam si tres divinæ personæ assumerent tres humanitates, procudubio essent tres homines, & tamen distinctio illorum hominum desumeretur non à distinctione humanitatum (nam iuxta communem,

& verissimam sententiam, si verbum assumeret tres humanitates, non essent tres homines (alioqui in Christo, in quo dantur duæ naturæ, darentur duo viventes masculinè, quod est absurdum) sed à distinctione suppositorum: nam pluralitas illorum concretorum debet desumi à pluralitate eorum quæ importantur in recto; ut patet in concretis accidentalibus; illa autem concreta procudubio importarent in recto personas divinas (alioqui non verè diceretur Verbum est homo) ergo ab illis sumeretur pluralitas: & tamen à distinctione especifica illorum non sumeretur diversitas specifica. Idem ergo respondeo in casu argumenti.

91 Sed instabant in forma, in illo eventu esset verum dicere: Pater, quatenus Pater terminat humanitatem; sed terminare humanitatem est esse hominem: ergo quatenus Pater est homo. Sed quatenus Pater differt à Filio: ergo constituit diversum specie hominem. Distinxi, Pater quatenus Pater terminat; si Paternitas reduplicetur tanquam ratio quæ, & solum denotetur unionem factam esse in Patre ratione relativi, & non ratione absoluti, concedo: si reduplicetur ut ratio formalis sub qua, nego. Paternitas enim ideo terminaret humanitatem, quia esset substantia divina, in quo conceptu convenit cum alijs, non vero quia Paternitas. Sicut potentia Angeli, quatenus potentia Angeli elevatur ad videndum Deum, si reduplicetur differentia specifica ut ratio quæ; non ut ratio formalis sub qua. Adde illum arguendi modum esse sophisticum; quia ex eo quod Pater quatenus Pater differt specie à Filio, & sit homo, non sequitur quod differat specie quatenus homo; nisi quatenus Pater sit homo, in hoc sensu, ut esse hominem conveniat illi ex eo quod sit Pater: sicut esse rationale convenit Petro ex eo quod sit homo, quod constat esse falsum.

DISPUTATIO XXV.

AN SI VNA DIVINA PERSONA

ASSVMERET TRES HVMANITATES, ESSET

vnus tantum homo, an forent tres.

Ad quæst. 3. 3. part. art. 7.

SECTIO VNICA.

Probatur, fore vnum tantum.

RESPONDEO cum S. Tho, hic, cum P. Suarez, cum Caietano, Valencia, Cardinali de Lugo, & alijs, quod tunc resultaret vnus tantum homo simpliciter, & absolute. Probatur primo, quia vt inquit D. Thom. in corpore huius articuli 7. „quæstione 3. Nunquam nomen ab ali- „qua forma impositum pluraliter dicitur „nisi propter pluralitatem suppositorum. „Homo enim, qui est duobus vestimen- „tis indutus, non dicitur duo vestiti, sed „vnus vestitus duobus vestimentis: natu- „ra autem assumpta quantum ad aliquid „se habet per modum indumenti, licet „non sit similitudo quantum ad omnia: & „& ideo si persona divina assumeret duas „naturas humanas propter vnitatem per- „sonæ diceretur vnus homo habens duas „naturas humanas,

2 Probatur secundo: nam vt constat ex dictis disputatione antecedenti, homo de suo proprio, ac formali significato, idem est, ac habens humanitatem: at tunc non essent multi habentes humanitatem, sed vnus habens multas humanitates: ergo esset vnus homo simpliciter, & absolute.

3 Confirmatur, quia vt observavit Ioannes de Neapoli quæst. 9. punt. „3. Humana Christi natura, licet reali- „ter sit substantia, habet tamen modum „accidentis, nō quidem quantum ad hoc „quod sit inhærens, sicut accidens, sed „quia est innixa suppositio alterius natu- „ræ, scilicet Divinæ, sicut accidens „innititur supposito alterius naturæ, sci- „licet substantiæ. Quibus addo in hoc etiam assimilari naturam humanam in Christo, accidenti, quia sicut accidens non est simpliciter ens, sed entis ens, &

non est sui, sed substantiæ, cui innititur, nec ipsi tribuuntur operationes ab illo tanquam à virtute agendi ortæ, sed tribuuntur substantiæ, cuius est accidens. Ita humanitas in Christo comparata cum Verbo, cui innititur tanquam supposito, non est simpliciter ens, sed est entis ens; nec ipsi tribuuntur operationes ab ipsa ortæ, sed principaliter tribuuntur Verbo, quia Verbum dicitur homo, dicitur intelligens, amans, &c. Cum ergo humanitas vnita personæ divinæ imitetur modum accidentis: implicat vt multiplicetur concretum homo multiplicata præcise humanitate, si non multiplicatur suppositum cui innititur: sicut implicat, vt multiplicetur concretum album v.g. per hoc præcise quod multiplicetur albedo; si non multiplicatur subiectum, seu suppositum, cui albedo inexistit. Sicut ergo vnum subiectum cum triplici albedine, non est triplex album, sed vnū; ita vtra persona, seu vnum suppositum divinum cum triplici humanitate, non est triplex homo, sed vnus.

4 Probatur tertio: nam si vna persona divina vnita tribus humanitatibus esset plures homines masculinè, de facto Christus esset plures viventes masculinè: quia de facto habet plures naturas viventes nempe divinam, & humanam: nec potest assignari ratio cur vna persona habens plures naturas humanas possit dici plures homines, & non possit Christus dici plures viventes ex eo quod habeat plures naturas viventes.

5 Probatur quarto: nam si diversitas illa naturarum, quæ concurrunt in Christo, nempe divina, & humana, non obstat, quominus Christus sit vnus, & plures: ita multiplicitas humanitatum, quæ per unionem hypostaticam concurrent in eadem hypostasi, seu persona divina, non obstat quominus esset vnus homo, & non plures.

Qua

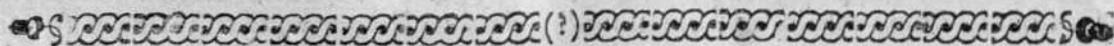
6 Quare multiplicitas naturarum concurrentium in vna persona divina non sufficit, ut sint multi masculinè, sed propter unitatem personæ multæ naturæ constituunt vnum dumtaxat masculinè, ut constat ex illis verbis symboli, *Qui licet Deus sit, & homo; non duo tamen, sed vnus est Christus*. Ergo multæ humanitates coniunctæ eidem personæ divinæ non constituerent multos homines, sed vnum.

7 Quod confirmatur: nam ponamus Verbum assumpsisse humanitatem A. & humanitatem B. & quatenus subsistit in humanitate A. appellari Iesum, & quatenus in humanitate B. Appellari Emmanuel, tunc esset verum dicere, Iesus est Emmanuel, & Emmanuel est Iesus sicut modo est verum dicere: *Deus est homo, & homo est Deus*: sicut enim modo concurrunt in eadem persona divina natura humana, & natura divina, & propterea est vera secunda prædicatio; ita tunc concurrerent multæ humanitates in eadem persona divina, & propterea foret vera prima prædicatio. Atqui hoc ipso quod Iesus tunc esset Emmanuel, & Emmanuel esset Iesus, Iesus, & Emmanuel non essent multi masculinè, sed vnus; quia si essent vnus, & alius, esset falsa illa prædicatio: quia tunc prædicatum non identificaretur cum subiecto: ergo tunc non resultarent multi homines, sed vnus tantum.

8 Pro maiori dictorum intelligentia nota, Patres loquentes de Christo dicere, quod in Christo est aliud, & aliud

propter diversitatem naturarum, non tamē alius, & alius propter unitatem personæ. Sic in actis Concilij Ephesini cap. 7. num. 2. propè finem dicitur, Non est „ alius, & alius, sed aliud, & aliud, licet „ in Sacræ Triados mysterio contrarium „ reperiatur: ibi enim est alius, & alius, „ ne hypostases confundantur; non tamē „ aliud, & aliud. Ergo licet in vno supposito divino essent plures humanitates, non esset ibi, vnus, & alius homo; licet ibi daretur vnum, & aliud, id est vna & altera natura.

9 Sed interrogabis, an sicut in Christo datur vnum, & aliud propter diversitatem naturarum, ita ipse Christus possit absolute dici vnum, & aliud. Respondeo, quamvis ab Augustino in Enchiridion cap. 35. & ab Anselmo de Incarnat. cap. 5. Christus dicatur aliud, & aliud, quia sufficienter constat Verborum explicatio, scilicet hoc dici propter diversitatem naturarum: absolute tamen, & sine explicatione negandum esse, quod Christus sit vnum, & aliud, ut docet D. Thom. quest. 16. art. 1. ad 2. licet negandum non sit in Christo esse vnum, & aliud: quia simpliciter hæc propositio concedenda est: *Christus est vnum*, quia non est nisi vnum suppositum, & vna res completa per se existens, non autem duæ res completæ per se existentes. At P. Suarez ad art. 1. quest. 12. monet, illam propositionem: *Christus est aliud, & aliud* esse distinguendam; & concedendam si solum significet diversitatem naturarum, ut solet accipi à probatis Authoribus.

DISPUTATIO XXVI.

AN SVBSISTENTIA IN CREATIS IDENTIFICETVR CVM ACTIONE creativa rerum subsistentium?

V G. An subsistentia Michaelis identificetur cum actione creativa naturæ Michaelis? Et subsistentia Petri cum actione creativa humanitatis Petri.

SECTIO PRIMA:

Proponitur sententia Patris Bernal affirmantis.

I N hac questione affirmat P. Bernal disp. 12. de Incarnat. sect. 1.

§. 2. Ut autem conclusionem probet supponit rem apud me verissimam, quā late in Philosophia probavi, nempe inhaerentiam accidentis in subiecto, non distinguui realiter ab actione eductiva per quā accidens producit dependenter à subiectione; nam illa actio est realiter passio, & per seipsam intrinsece dependet à subiecto, illique affigitur, & ei vnitur & inhaeret; aliunde vero ipsamet actio eductiva accidentis intrinsece per seipsam adhæret ipsi accidenti per ipsam productionē, ipsique affigitur, vnde est vnio sui cum subiecto, & cum termino; ac proinde nectit, & vnit formaliter terminum cum subiecto; & sicut in genere causæ efficientis, & tanquam causalitas principij efficientis facit, vt terminus existat; ita in genere causæ formalis facit vt existat in subiecto, illique inhaereat.

2 Hoc supposito sic probat suam sententiā: primo substantia rei creatæ duos effectus ad summum habet, reddere naturam independentē à supposito, seu non indigentem alio, quo substantialiter compleatur, & reddere illam independentē à subiecto à quo sustentetur, sed vtrunq; effectū præstat in Angelica Michaelis substantia, creatio ipsi concessa: ergo talis creatio realiter est idem cum eiusdē Angeli substantia. Probat minorem: illa creatio æquē propria, connaturalis, & debita est Angelicæ substantiæ, ac eductio albedini: sed eductio simul reddit formam albedinis in suo esse completam, & à subiecto pendente: ergo creatio naturæ Angelicæ simul eam reddit in suo esse completam, & à subiecto independentem: vel aliter æquē postulat entitas Angeli compleri in suo esse substantiali, & independere à subiecto; ac postulat entitas albedinis compleri in suo esse accidentali, & à subiecto pendere: sed entitas albedinis duos illos effectus sibi debitos habet realiter ab eductione sibi debita: ergo entitas Angeli duos illos effectus sibi debitos habet à creatione sibi debita.

3 Secundo probat à priori, Michaelis entitas per illam sui creationem est independentis à supposito; proinde illa creatio est illius independentia positiva à supposito, ac proinde propria illius substantia. Prima pars; quæ sola quæstionem habet, ostenditur; quia Michaelis entitas ideo est independentis à subiecto per sui creationem, quia totum suum

esse habet per hanc actionem, & hæc est à subiecto independentis, vt quo; ideoque necessario reddit entitatem illam à subiecto independentem vt quod. Sed hæc eadem creatio est independentis à supposito, cum nec attingat, nec possit attingere suppositum; & proinde est à supposito independentis per seipsam, & vt quo: ergo realiter constituit suum terminum à supposito independentem, vt quod, seu formaliter substantem.

4 Tertio probat exemplo Theologico. Nam substantiæ divinarum personarum procedentium, seu productarum, sunt idem realiter cum ipsarum productionibus, vt omnes Catholici fatentur. Immo sunt idem formaliter, vt asserit Molina, & plerique Recentiores. Quod si substantia Divini Verbi realiter, & formaliter, est idem cum eiusdem Verbi productione: ergo substantia Michaelis est realiter idem cum eiusdem Michaelis productione. Si enim vna, & eadem origo secundum vnum realem, & formalem conceptum, est simul communicatio passiva, per quam essentia divina Verbo Dei communicatur, & simul est productio passiva Verbi, & eiusdem propria substantia, cur vna, & eadem via, per quam Michaeli datur actualis existentia, seu Michael ipse producit, non erit simul eiusdem Michaelis substantia? Si tria illa nec formaliter differunt, cur hæc duo, vel tria illis respondentia, realiter distinguantur?

SECTIO SECVNDA.

Ostenditur contra Bernal substantiam creatam non subsistere in actione creativa.

5 DOCTRINAM nuper adductam impugno primo, quia materia prima, & anima rationalis Petri vere terminant actionem creativam; & tamen nec anima rationalis Petri vere subsistit, neque eius materia prima; sed dumtaxat vere subsistit compositum ex utraque resultans, nempe ipse Petrus: ergo actio creativa non est substantia,

quod non subsistat materia prima, neque
vlla pars, sed dumtaxat totū, recte probat
P. Vazq. 1. p. disp. 125. 17n. & disp. 174.
num. 15. & 3. p. disp. 32. cap. 2. & 3.
contra P. Suarez, qui tom. 1. Metaph.
disp. 39. sect. 5. admittit in materia pri-
ma suum modum substantialem subsi-
stendi, & alium modum subsistentiæ in
forma; recte probat etiam Caietanus 3.
p. q. 6. ad art. 3. vbi ostendit subsistentiam
esse prorsus indivisibilem, tam in sub-
stantijs spiritualibus, quam corporali-
bus; negatque materiam primam in ho-
mine habere modum proprium subsisten-
tiæ, eo quod in suo esse, & subsistere pen-
deat ab ipso esse, & subsistere animæ ra-
tionalis. Prior autem: quia ut inquit
D. Thomas 1. p. quæst. 29. art. 2. Ea
„ substantia secundum quod per se exi-
„ stit, & non in alio, dicitur subsisten-
„ tia; illa enim subsistere dicimus, quæ
„ non in alio, sed in se existunt. Ergo
cum materia prima Petri, & eius ani-
ma existant in ipso Petro tanquam par-
tes in toto, neutra proprie subsistit;
quia, tam materia, quam anima exi-
stet in alio à se distincto. Confirmatur,
quia proprium est subsistentiæ redde-
re rem per se existentem, non existit au-
tem per se, quod verè existit in alio, vel
tanquam forma in subiecto, vel tanquam
pars in toto, vel tanquam natura in sup-
posito vnde ait D. Thom. 3. part. quæst.
2. art. 2. ad 3. ait, humanam naturam
in Christo non esse personam, quamvis
sit substantia singularis, & individua,
quia existit in alio perfectiori, nempe in
„ Christo, quia (inquit ipse.) Non quod
„ libet individuum in genere substantiæ
„ etiam in rationali natura habet ratio-
„ nem personæ, sed solum illud, quod
„ per se existit; non autem illud, quod
„ existit in alio perfectiori: vnde manus
„ fortis licet sit quoddā individuum, non
„ tamen est persona; quia non per se exi-
„ stit, sed in quodam perfectiori, scili-
„ cet in suo toto. Idem docet perspicuè
„ quæst. de vnione Verbi art. 1. & art. 2.
in corpore, & ad 3. & ad 10. vbi hæc
„ habet: Humana natura quando est
„ Verbo vnita, quia non secundum se
„ existit, non habet proprium supposi-
„ tum, vel hypostasim, præter per-
„ sonam Verbi, sed si separetur à Verbo,
„ haberet, non solum proprium supposi-
„ tum, sed etiam propriam personalita-
„ tem; quia iam per se existeret: sicut
„ etiam pars continui, quando est indi-

„ visa à toto, est in potentia, & non in
„ actu, sed solum facta divisione.

6 Quod confirmatur ex Damas-
ceno in sua dialect. cap. 27. vbi inquit:
„ Enypostaton dicitur ab altera hyposta-
„ si assumpta natura, & in ipsa habens
„ existentiam: vnde, & caro Domini nō
„ subsistens secundum seipsam, neque ad
„ temporis momentum non hypostasis,
„ sed magis enypostatos dicitur. Ergo
sicut repugnat humanitatem subsistere
simpliciter, & existere in alio digniori,
nempe in Christo; ita repugnat materiā
primam Petri, eiusque animam subsiste-
re, quando existunt in suo toto.

7 Impugnatur secundo, quia
actio creativa naturæ Michaelis non est
essentialiter impossibilis cum eo, quod
natura illa assumatur à Verbo: at subsi-
stentia propria Michaelis impossibili-
ter essentialiter est cū eo, quod natura Mi-
chaelis assumatur à Verbo; ergo quia actio
creativa naturæ Michaelis non est subsi-
stentia propria naturæ Michaelis. Con-
sequentia liquet: seorsim probandæ
sunt præmissæ. Et in primis probatur
maior: nam actio creativa naturæ, eidē
connaturalis, debet esse composibilis
cum omni eo, cum quo natura ipsa est
composibilis; tum quia actio connatu-
ralis termino potest ipsum comitari vbi-
cunque extiterit; tum quia propterea
actio creativa materiæ est composibilis
cum vnione ad formam, quia materia
ipsa est coniungibilis cum forma; &
propterea creatio animæ rationalis con-
iungibilis est cum vnione animæ ad cor-
pus, quia ipsa anima cum corpore con-
iungitur. At natura Michaelis est com-
posibilis cum vnione ad Verbum, quia
potest assumi à Verbo: quia actio crea-
tiva naturæ Michaelis, ipsique connatu-
ralis potest componi cum vnione ad Ver-
bum. Deinde probatur minor, quia na-
turā Michaelis gaudere propria subsiste-
tia idem est, ac naturam Michaelis per se
existere; seu idem est ac gaudere propria
personalitate, & esse personam Angeli-
cam: nam persona nihil aliud est quam
rationalis naturæ incommunicabile subsi-
stens: seu substantia completa per se exi-
stens, & incommunicabilis. Vnde purus
homo nihil aliud est, quam natura huma-
na individua per se existens ut inquit P.
Lefius lib. 12. de perfect. num. 24. & pu-
rus Angelus nihil aliud, quam natura
Angelica individua per se existēs. Impli-
cat autē naturā Michaelis per se existere.

& si.

& simul existere in alio, nempe in Verbo: implicat ergo esse purum Angelum; & simul assumi à Verbo: quia cum assumitur à Verbo, non est sui, sed Verbi; dum autem est purus Angelus, est sui, & non alterius: dum assumitur à Verbo eius operationes non tribuuntur ipsi, sed Verbo; dum autem est purus Angelus, eius operationes tribuuntur ipsi, & non alteri, quia substantia propria Michaelis impossibilis est cum eo quod assumatur à Verbo.

8 Impugnatur tertio, nam natura Michaelis exigit actionem creativam sui sibi connaturalem; at natura Michaelis non exigit formam essentialiter impossibilem cum eo, quod assumatur à Verbo, quia actio creativa Michaelis ipsi connaturalis non est essentialiter impossibilem cum eo quod assumatur à Verbo, & consequenter non est substantia propria naturæ Michaelis, nam hæc, quatenus talis est essentialiter impossibilem cum eo, quod natura assumatur à Verbo: cum omnino repugnet existere per se, & existere in alio; esse totum, & esse partem. Cætera constant; probatur minor: quia natura Michaelis exigens formam essentialiter impossibilem cum vnione hypostatica, exigeret carere vnione hypostatica, siquidem habere illam formam, esset carere vnione hypostatica, natura autem Michaelis nequit habere exigentiam carendi vnione hypostatica, quia hoc esset fastidire, & aversari bonum infinitum sibi communicandum mediante vnione, quod prorsus repugnat, etsi enim natura non exigit dona supernaturalia quibus maxime perficitur, quia ob suam excellentiam superant meritum, & ius naturæ; non tamen exigit illis carere. Vnde hoc ipso quod natura rationalis sit perfectibilis per gratiam sanctificantem, nequit exigere ut sibi connaturalem modum aliquem eam reddentem incapacem recipiendi gratiam in sensu composito sui.

SECTIO TERTIA.

Sententia P. Bernal, quod possit assumi humanitas retinendo propriam substantiam, & personalitatem, proponitur, & impugnatur.

DICES cum P. Bernal disp. 24. de Incarnat. sect. 2.

posse assumi à Verbo naturam creatam propriam retinendo substantiam, ac proinde, quamvis actio creativa naturæ Michaelis sit eius substantia propria, non inde sequi quod non possit componi cum assumptione naturæ illius à Verbo. Quod si illi opponas cum P. Suar. modum essendi per se, & modum essendi in alio esse ita oppositos, ut destruant sibi invicem effectus formales, atque adeo vnum inferre carentiam alterius; ergo neque divinitus esse compossibiles. Responderi ibi num. 10. hanc rationem principium petere; nam quæstio, inquit, solum est, an illi modi sint ita oppositi; sicut in antecedenti proponitur: simili autem ratio, ne probaretur, notitiam claram, & obscuram eiusdem obiecti esse in eodem intellectus impossibiles. Quare concludit, modum essendi per se, & essendi in alio solum esse oppositos, quatenus existente vno nequit naturaliter alius existere, sicut esse simul idem corpus in duobus locis, infra, & supra.

10 Quod si illi cum Vazquez iterum opponas, repugnare eandem naturam simul esse per se, & in alio, quia dum est per se, non est in alio: ergo &c. Reponderi num. 11. falsum esse antecedens cum sua probatione. Natura enim, quæ per suam substantiam est per se, si dum est ita per se vniatur alienæ substantiæ, est in alio, ut in supposito alieno, cuius neque indigentiam, neque appetitum naturalem habet: id vero non magis repugnat quam idem accidens esse simul in subiecto proprio, & alieno: eandem formam sublunarem in materia, quam exigit, & in alia, quam non exigit.

11 Sed contra primo, quia dum natura gaudet propria substantia est ens simpliciter, eique tribuuntur operationes, tanquam digniori, & principio primo intimo; dum autem existit in Verbo tanquam in supposito, non est ens simpliciter, sed quasi entis ens, neque ei tribuuntur operationes tanquam digniori; & primo principio intimo; sed Verbo; ipsaque natura creata, v.g. humanitas est purum instrumentum coniunctum respectu Verbi, non operans nomine sui, sed nomine Verbi: dum existit per se, est sui, & non alterius; dum existit in Verbo, est alterius, & non sui; dum existit per se, ipsa est homo; dum existit in Verbo, non ipsa est homo, sed facit ut Verbum sit homo, qui sunt modi essentialiter impossibiles.

12 Contra secundo, quia illa doctrina est contra Patres, qui oppositionem agnoscunt essentiali inter hoc, quod est, humanitatem existere per se, seu habere propriam personalitatem, & existere in Verbo tanquam in supposito: nam ut humanitas gaudeat propria personalitate, & sit persona & homo requirunt, ut existat separatim, & seorsim ab unione cum Verbo: & apud ipsos ex eo quod uniat in Verbo, ex terminis arguitur quod non sit homo, seu persona. Id patet primo ex Divo Thoma quæst. de unione Verbi art. 1. & 2. in corpore, & ad 3. & 10. Vbi hæc habet: humana natura, quando est in Verbo unita, quia non secundum se existit, non habet proprium suppositum, seu hypostasim præter personam Verbi, sed si separaretur à Verbo, haberet non solum proprium suppositum, sed etiam propriam personam, quia iam per se existit, sicut etiam pars continui quando est indivisa à toto, est in potentia, & non in actu, sed solum facta divisione. Et eadem habet in 3. dist. 6. quæst. 1. art. 2. ad 5. & 3. part. quæst. 2. ad 3. & art. 5. ad 1. quæst. 16. articulo 12. corpore, & ad 2. quæst. de potentia art. 2. ad 7. & 13. & art. 4. corpore, & 4. contra gent. cap. 49. ad 9. & 10. quodlib. 9. quæst. 2. art. 1. unde iuxta D. Thomam sicut repugnat, ut pars continui sit suppositum dum est unita alijs cum quibus constituit unum; & solum potest esse suppositum, si divisum, & separatim existat; ita repugnat ut humanitas sit suppositum, & persona dum est unita Verbo; & solum potest hoc habere, si existat seorsim, & separatim & iuxta D. Thomam solum potest humanitas subsistens denominari, quando non existit in alio: ut enim ipse inquit 1. part. quæst. 29. art. 2. ea subsistere dicimus, quæ non in alio, sed in se existunt, & iuxta eundem, humanitatem existere per se importat negationem existendi in alio, ut patet ex 10. contra gent. cap. 29. in fine, ubi inquit: Hoc, quod est substantiam esse ens per se, non importat nisi negationem quandam, dicitur enim esse ens per se ex eo, quod non est in alio.

13 Patet secundo ex Rustico Cardinali in disputatione cum Aze-phalo, & ex Theodoro Carix Episcopo qui cum virgerentur à Nestorianis, ut di-

cerent, cur humanitas Christi non sit persona, sicut humanitas Petri persona est, responderunt non esse personam, quia est pars Christi, agnoscetes repugnantiam in eo, quod sit persona humanitas dum existit unita Verbo cum illo constituens unum totum per se. Ideo humanitas illa (aiebat Rusticus in tomo 6. Bibliothecæ) non est persona; quia creata est in Verbo tanquam pars Christi; & Theodorus in tomo 9. eiusdem Bibliothecæ, quia corpus, inquit, animatum assumptum est pars Christi: idcirco non est hypostasis. Patet 3. ex Paschasio Rom. Eccl. Diacono Cardinali lib. 2. de Spiritu Sancto contra Macedonium cap. 4. ubi ait: *Dei quidem, & hominis duplex substantia est, sed tamen una persona.* Qua obrem, quia formam servi accipiens, famulo Deus iungitur, minoris humilitas intra reverentiam maioris absconditur, & superioris lumine exaniti consumitur, ac sic proprietatem personæ humanitatis, divinitate obumbrante, vel eminente, non obtrinet. Patet quarto ex Vgone, Victorino tom. 3. in Apologia de Verbo Incarnato q. 7. ubi sic inquit: Verbum ideo naturam hominis, non personam assumptum sit, licet id quod est assumptum sit persona (nimirum in puris hominibus) quia non trahit personalitatem, vel personantiam ex eo quod est assumptum, habens multo digniorem personam ex natura divinitatis: sicut lampas in nocte dicitur lumen Ecclesiæ, in die vero solis maiore lumine superveniente, iam lampas non dicitur lumen Ecclesiæ, sed potius solis lumen: sic homo persona quidem esset ex sua rationalitate, si non esset assumptus, at nunc, ut iam dictum est, ex eo quod in ea dignius est, id est in lumine divino est persona.

14 Contra tertio quia si substantia, & personalitas propria humanitatis non habet essentiali incompatibilitatem cum unione humanitatis ad personam divinam, non est unde habeat oppositionem ex natura rei, & quæ solum per miraculum superari valeat. Probatum assumptum, si enim personalitas propria est aliquid positivum à natura ipsa postulatū, nequit ex natura rei excludere unionem cum Verbo, ne cogamur dicere ipsam naturam postulantem eiusmodi substantiam, & personalitatem exigere non uniri cum Verbo: sicut quia

Substantia propria, vel essentiali, vel nullā habet oppositionem cum unione hypostatica.

quia aqua exigit frigiditatem impossibilem ex natura rei cum calore intenso; ex natura rei exigit non informari calore intenso. Id namque esset absurdum; quia cum natura summe perficiatur per divinitatem sibi unitam, nequit exigere carere hac perfectione; quia esset appetitus, & exigentia stulta, & insipiens; quam Deus nequit naturæ imprimere.

15 Deinde suadetur loquendo determinate de actione creativa, in qua hic Author constituit substantiam propriam, illam non habere impossibilitatem ex natura rei cum unione humanitatis ad personam divinam; quia iuxta hunc Authorem disp. 12. sect. 1. numero 21. ideo natura per sui creationem constituitur independens à subiecto, & à supposito alieno, quia totum suum esse habet per creationem, hoc est independens à subiecto, & à supposito alieno. At quod actio creativa humanitatis, vel naturæ Michaelis sit independens à supposito divino, non probat quod talis actio ex natura rei exigit non coniungi naturam cum supposito divino; sed solum probat, quod non exigit ut coniungatur: ac proinde natura ut producta per illam actionem creativam non indiget unione ad Verbum ad existendum, & operandum; quod autem non indigeat, non probat, quod positive exigit carere tali unione, & habeat oppositionem ex natura rei cum illa. Stat enim naturam non indigere ad essendum, & operandum unione sui cum alio, quin exigit carere tali unione: sic humanitas ad existendum, & eliciendas operationes naturales non indiget gratia sanctificante, neque tamen exigit carere illa: quamvis enim gratia sanctificans sit supra exigentiam naturalem, non tamen est contra.

16 Hinc rursus infertur substantiam naturæ Michaelis non potius consistere in actione creativa, quam in ipsa natura: hæc enim cum ex se sit substantia completa per seipsam habet non indigere unione ad aliam substantiam, unde actio creativa solum in genere causæ efficientis reddit naturam non indigentem tali unione, quatenus producit naturam tali unione non indigentem: ipsa vero natura per seipsam in genere causæ formalis est non indigens unione ad substantiam distin-

ctam: sicut enim substantia incompleta, v.g. materia prima, per seipsam est indigens unione ad aliam substantiam; ita substantia completa, v.g. humanitas, & natura Michaelis, per seipsam est non indigens unione ad substantiam aliam; quia in ratione non indigentis; non constituitur per actionem creativam.

17 Præterea infertur, humanitatem Christi de facto habere propriam substantiam, quia ipsa ita de facto est unita cum Verbo, ut non indigeat tali unione ad existendum: quia si substantia consistit in forma excludente indigentiam unionis ad alienam substantiam; de facto habebit humanitas Christi propriam substantiam.

18 Dices de facto illam humanitatem produci per actionem affigentem illam Verbo, & facientem ut dependeat à Verbo tanquam à supposito; & consequenter cum illa actione de facto non componi propriam substantiam. Sed contra quia si semel possunt hæc duo coherere, nempe humanitatem existere per se, & habere propriam substantiam, ut hic Author affirmat: non est ratio cur humanitas Christi de facto non existat per se; siquidem de facto habet existentiam non indigentem unione ad Verbum, ut sit; quamvis enim ut producta per actionem unitivam eiusdem ad Verbum, indigeat illa unione, hæc non est indigentia humanitatis productæ, sed actionis productivæ, quæ cum sit supernaturalis ipsi humanitati, potest exigere id quod humanitas non exigit, & indigere eo, quo non indiget humanitas: humanitas vero ipsa producta per actionem affigentem illam Verbo, (seu producentem simul cum ipsa eiusdem unionem cum Verbo,) non indiget illa unione cum Verbo; quia si existere per se nihil est aliud quam habere existentiam non indigentem unione ad aliud; humanitas Christi erit in ipso Christo per se existens, ac proinde erit persona. Cum ergo hoc sit absurdum, dicendum est, hoc quod est existere per se, amplius dicere, quam non indigere unione ad aliud, ac proinde idem esse, ac non habere illam unionem: quia repugnat humanitatem habere propriam substantiam, & tamen in sensu composito eius affirmari à Verbo.

SECTIO QUARTA:

Respondetur ad fundamenta P. Bernal.

19 **A**D primum ergo argumentum huius Authoris ex numer. 2. nego, substantiam rei creatæ solum habere illos duos effectus, nempe reddere naturam independentem à supposito alieno, seu non indigentem alio, quo substantialiter compleatur, & reddere illam independentem à subiecto, seu non egentem alio à quo tanquam à subiecto sustentetur. Nam utrumque habet natura Michaelis per seipsam essentialiter, nam per seipsam est non indigens aliquo à se distincto ut supposito sui, & ut subiecto; & tamen non est essentialiter naturæ Michaelis habere substantiam propriam; siquidem potest divinitus illa privari, & assumi à supposito divino. Substantia ergo propria ultra illa duo requirit quod natura Angeli sit separata à substantia divina, cui tribuantur eius operationes. Ad paritatem petitam ab educatione albedinis, respondeo essentialiter esse illi educationi reddere albedinem actu inhaerentem subiecto, & in illo existentem, quia talis actio essentialiter pendet per seipsam à præsupposito subiecto, illique intrinsece affigitur, & in illo per seipsam recipitur. At hinc non sequitur essentialiter esse creationi naturæ Michaelis, vel humanitatis reddere naturam Michaelis, vel humanitatem actu independentem à supposito alieno: quia in sensu composito talis creationis potest humanitas uniri cum Verbo, & ab illo actu pendere tanquam à supposito. En ergo disparitatem apertam: nam implicat albedinem esse educatam à subiecto, & esse separatam à subiecto; at non implicat humanitatem esse creatam, seu terminare actionem creativam sibi connaturalem, & tamen esse coniunctam cum Verbo; quia actio creativa naturæ ipsi connaturalis est coniungibilis cum omni eo, cum quo coniungibilis est ipsa natura, unde quamvis essentialiter sit educationi coniungere formam educatam cum subiecto, non est essentialiter actioni creativæ naturæ separare naturam à supposito extraneo: ac proinde non est essentialiter actioni

creativæ facere ut natura per ipsam producta, sit per se existens, & non existens in alio tanquam in supposito, quotiescunque enim terminus connaturaliter productus per aliquam actionem non exigit non uniri cum substantia aliena, actio illa nequit excludere illam unionem, sed debet esse coniungibilis cum omni eo, cum quo terminus coniungi potest.

20 Hinc patet ad secundam rationem ex numero 3. quia actio creativa naturæ ipsi connaturalis licet sit positiva independentia per modum indigentia; non tamen independentia excludens dependentiam actualem non petitam ab ipsa natura; aliud enim est naturam non indigere dependentia, & unione ad Verbum tanquam ad suppositum; aliud est talem dependentiam non habere: iam vero actio creativa connaturalis naturæ, quamvis reddat naturam non indigentem unione ad Verbum, non tamen reddit naturam carentem illa unione, & dependentia à Verbo, quod tamen est necessarium, ut natura dicatur habere propriam substantiam, & personalitatem non enim subsistit, neque est persona, quod existit in alio digniori se, cui tribuantur eius operationes.

21 Ad tertium desumptum ab exemplo divinarum substantiarum procedentium, seu productarum, respondeo nihil eo argumento probari: ideo enim Filius, & Spiritus Sanctus denominantur subsistentes à sua productione passiva, quia illa productio passiva est per se subsistens identificata virtualiter cum persona producta: ac proinde est per seipsam substantia completa per se existens, & incommunicabilis. At productio passiva humanitatis, & naturæ Michaelis non est idein cum natura producta: & quamvis foret, non propterea esset substantia, quia humanitas ipsa, vel natura Michaelis non est essentialiter per seipsam persona, seu substantia completa per se existens, & incommunicabilis: quamvis enim sit substantia naturaliter completa, & incommunicabilis pluribus per identitatem, non est tamen per sui præcise entitatem per se existens; quia eius entitas est complebilis per substantiam divinam, ac proinde ipsa est capax existendi in alio digniori se, cui tanquam primo intimo tribuantur omnes eius operationes unde ex se est indifferens,

ut vel

ut vel existat per se, & sit persona; vel existat in alio tanquam in persona, & supposito sui, & consequenter ut non sit persona.

SECTIO QUINTA.

Solvitur quædam obiectio; cuius occasione disquiritur an Incarnatio Verbi debeat realiter identificari cum productione humanitatis.

22 **A**T obijcies sic: necesse est ut humanitas, vel producatur in alio tanquam in supposito, vel producat in se tanquam suppositum, id est necesse est, ut producatur ad existendum per se, vel ad existendum in alio digniori se, v.g. in Verbo, vel Paulo aliter; necesse est ut producatur ut totum, vel ut producatur ut pars alterius totius, v.g. Christi: ex ijs duobus modis productionis alter est naturalis, nempe ille quo producitur, ut existat per se, ut sit suppositum, & totum; alter supernaturalis, videlicet ille, quo producitur ut pars alterius totius, & ut existat in alio. At essentiale est actioni supernaturali, qua producitur ut existat in alio, ut illam uniat supposito divino, eique affigat: quia essentiale est productioni naturali, qua producitur ad existendum per se, ut illam separet ab alio, ac proinde, ut sit illius substantia, & personalitas.

23 Respondeo negando minorem: nam quamvis Deus producat humanitatem ex intentione uniendo illam cum Verbo, non est necesse ut actio productiva humanitatis sit unitiva eiusdem cum Verbo, ita ut producendo uniat, & uniendo producat: sed potest Deus producere humanitatem per actionem ipsi connaturalem, & eam sic productam assumere, & sibi hypostaticè unire per aliam actionem terminatam ad unionem hypostaticam: cum enim humanitas, & unio hypostatica eiusdem ad Verbum sint termini realiter distincti, & diversi ordinis, scilicet naturalis, & supernaturalis, non potest dari necessitas ut eadem actione indivisibili producantur; sed potest produci propriori humanitas per actionem sibi continentialem, & pro posteriori produci via hypostatica eiusdem ad Verbum, & ita fuisse de facto productam affirmat expressè D. Thomas 3. p. quæst. 4. art. 2. ijs verbis: Illud quod assumitur oportet præintelligi assumptioni, sicut illud quod movetur localiter, præintelligitur ipsi

motui, & affirmat cum D. Tho. communis sententia Theologorum inter quos legendus est Vazquez tom. 1. in 3. p. disp. 71. num. 12. ubi ait, neminem negare posse, prius natura creati animam, & generari humanitatem, quam assumatur, & uniat Verbo: neque enim (inquit) generatio humanitatis, & assumptio possunt esse eadem actio, tum quia id, quod assumitur, præintelligi debet ante assumptionem, tum etiam quia generatio humanitatis est ordinis naturalis secundum substantiam; at vero assumptio, & unio cum Verbo est supernaturalis secundum substantiam. Et quamvis P. Bernal disp. 12. sect. 2. multis argumentis ab autoritate, & ratione petitis contendat, unionem hypostaticam esse realiter idem cum ipsa humanitatis productione: nihilominus nullo argumento efficaci concludi potest, non potuisse aliter rem contingere, admittere de facto eadem actione fuisse humanitatem productam, & unitam Verbo: nego tamen non potuisse aliter evenire. Unde nunquam potest concludi actionem illam, qua connaturaliter producitur humanitas ad existendum per se, esse essentialiter substantiam, & personalitatem humanitatis: quia ex eo quod actio sit connaturalis humanitati de se sufficienti ad existendum per se, & non indigente unione ad aliam substantiam ad existendum, & operandum, non sequitur quod actio illa sit impossibilis cum unione humanitatis ad aliam substantiam; quia actio connaturalis termino non debet esse impossibilis cum eo, cum quo terminus ipse componi potest. At humanitas potest componi cum unione ad Verbum; quia ut actio productiva humanitatis, ipsique connaturalis potest componi cum tali unione: quia non est essentialiter actioni connaturali humanitatis productivæ, illam separare à Verbo.

24 Probaturque posse Deum producere humanitatem ad hoc ut existat in Verbo tanquam in supposito, quoniam talis actio sit unio humanitatis ad Verbum, neque unio, id est productio unionis. Nam Deus de facto producit animam rationalem Petri, v.g. ut informet corpus Petri, in illoque existat tanquam in subiecto; & nihilominus productio animæ, neque est unio animæ ad corpus, cum sit creatio, vi cuius anima extra corpus conservari potest: neque est productio unionis propter eandem rationem: item quia vivens concurret ad productionem unionis.

Produce
re termi-
num ad
hoc ut eū
alio unia-
tur, non
est produ-
ctionem
esse ter-
minorum
unionē.

nis inter animam, & corpus, & tamen non concurrir ad productionem ipsius anime, utpote quæ à solo Deo creatur, & infunditur corpori: quia productio anime realiter distinguitur à productione unionis, quia potest Deus producere humanitatem ad hoc ut existat in Verbo tanquam in supposito, quin per eandem actionem, qua producit humanitatem, illam formaliter uniat cum Verbo, vel uniat efficienter producendo scilicet unionem cum Verbo, quia ex terminis Incarnatio Verbi non petit esse actio ad identificata cum productione humanitatis.

25 Deinde à priori suadetur non esse necessarium, ut Incarnatio Verbi fuerit actio realiter identificata cum productione humanitatis: nam productio humanitatis, vel esset Incarnatio, quia simul cum humanitate produceret unionem hypostaticam eiusdem cum Verbo, & sic esset unio simul, & productio, vel quia per seipsam talis productio humanitatis esset formalis unio eiusdem cum Verbo, sicuteductio accidentis de potentia subiecti est unio formalis illius accidentis cum subiecto. At nullo ex istis modis potest esse necessarium, ut Incarnatio Verbi fuerit actio realiter identificata cum productione humanitatis. Non primo, quia si semel unio hypostatica est modus realiter distinctus à productione humanitatis, nulla necessitas potest Deum cogere, ut eadem actione indivisibili producat utrumque terminum, nempe humanitatem, & illum modum unionis, ut paulo ante probavimus. Non secundo, quia cum productio humanitatis non siteductio humanitatis quasi de potentia Verbi, neque à Verbo dependeat ut à subiecto, & causa materiali, tum ob manifestam imperfectionem, quam arguit in Verbo munus subiecti, & causæ materialis; tum quia productio humanitatis afficere debebat intrinsece Verbum, prout erat necessarium, ut esset eiusdem unio cum humanitate: neque illa productio dependeat à priori à Verbo nisi in genere causæ efficientis, quo pacto eodem modo dependet à Patre, & Spiritu Sancto, quos minime uniat cum humanitate.

26 Dices actionem productivam humanitatis dependere à Verbo ut à supposito, & ut ab extremo unibili, ac proinde non minus esse intrinsecam Verbo, quam sit intrinseca substantiæ productio accidentis dependens à substantia ut à subiecto, sed contra primo, quia ut hu-

manitas producat, & uniat, Verbo, non est necesse ut Verbum exerceat erga illam productionem aliquam specialem causalitatem, quam non exercent Pater, & Spiritus Sanctus, sed satis est, quod omnes tres personæ producant primo humanitatem, deinde producant pro posteriori unionem hypostaticam, per quam humanitas illa copuletur Verbo; ita ut à priori non minorem habeat dependentiam Incarnatio à Patre, & Spiritu Sancto, quam à Filio; solumque differant, quod unio producta uniat Filium, & non alias duas personas. Quare nequit explicari, quid sit productionem humanitatis pendere à Verbo tanquam à supposito, & tanquam ab extremo unibili: si enim sermo sit de dependentia illius actionis à Verbo tanquam à supposito producente per ipsam; hoc pacto etiam dependet à Patre, & Spiritu Sancto: si autem sermo sit de dependentia illius actionis à Verbo tanquam à supposito uniendo cum humanitate producta, hæc non est dependentia à priori; neque est propria dependentia; nam productio unius extremi ex se non connexi cum alio extremo, non dependet ab illo alio extremo, cum quo unitur, neque est ratio, cur actio productiva humanitatis titulo producendi formam, quæ unienda est cum Verbo, debeat intrinsece afficere Verbum: immo neque est ratio cur ex se debeat postulare ut humanitas uniat, cum Verbo. Sic actio creativa animæ uniendæ cum corpore non afficit intrinsece corpus, nec est unio sui, & animæ ad illud corpus, neque actio productiva naturæ coniungendæ cum gratia habet ullam connexionem cum gratia; sed eodem modo se habet, siue natura uniat, cum gratia, siue non.

SECTIO SEXTA.

Soluntur rationes, quibus P. Bernal probat, humanitatem Christi eadem indivisibili actione fuisse productam, & unitam Verbo.

27 SED videamus quas rationes adducat P. Bernal in confirmationem suæ sententiæ. Eas proponit ea disp. 12. sect. 2. §. 4. à n. 76. Primam sumit ex proloquio Doct. omnium; aiunt enim Christi humanitatem pendere à Verbo, & pendere ab illo tanquam à sustentante: sed hæc essent omnino falsa, si productio humanitatis non pende-

penderet essentialiter à Verbo tanquam ab extremo vnibili, ergo &c. Minor claret: nam si conservatio materiæ, & productio animæ, & productio vnionis ipsa inter se coniungentis, neque sunt vnio cum Verbo, neque ex natura sua postulant vnionē suorū extremorū cum Verbo, plane sunt actiones independentes à Verbo: ergo etiam ipsi termini, & per consequens tota humanitas ex illis terminis coalescens. Qua ergo cum proprietate, aut veritate dicitur illa humanitas pendere à Verbo, & pendere ab illo, vt à sustentante?

28 Secundam sic format num. 81. Nam creatio animæ Petri, ideo est propria illius animæ substantia, quoniā est substantialis productio ipsius, independens à supposito: ergo vt creatio animæ Christi non sit propria eius substantia, necesse est, quod sit actio pendens à supposito; ac proinde à supposito divino, cum in Christo non sit suppositum humanum. Tum sic, est actio dependens à di-
divino supposito: ergo est vnio sui termini cum illo: patet consequentia; tum quia stante eiusmodi actione, & quocumque alio sublato, non potest eius terminus non esse physicè connexus, & vnitus cum supposito divino: tum etiam à simili, nam actio pendens essentialiter à subiecto, est realis, ac physica vnio sui termini cum eodem subiecto. Tertiam sic instruit n. 82 entitas, quæ naturaliter est in alio, per eandem actionem, qua fit, vnitur: ergo forma, quæ supernaturaliter in alio est, vt Christi humanitas in Verbo, per eandem actionem producitur, & cum illa vnitur.

29 Quartam num. 83. sic proponit: res illa, quæ naturaliter est in alio, nempe quantitas; aut albedo, aut quodvis aliud productum accidens, per eandem actionem supernaturaliter producitur, & existit supernaturaliter per se: ergo res, quæ naturaliter existit per se, qualis est humanitas, per eandem actionem producitur, & existit supernaturaliter in alio. Consequentia probatur; tum quia oppositorū eadem est ratio: tum quia nunquam assignabitur sufficiens discrimen; res enim, quæ naturaliter est per se, non magis extrahitur à suo connaturali modo existendi, dum fit existens in alio; quam res, quæ naturaliter est in alio, extrahatur à suo connaturali modo existendi, dum fit existens per se: ergo si hæc, nimirum eucharistica albedo, per eandem

actionem, qua producitur, existit per se: sanè illa, nempe Christi humanitas, per eandem actionem, qua producitur, existit in alio.

30 Hæ rationes intentum non convincunt, ad primam respondeo, illum modum loquendi Theologos, quod humanitas Christi pendeat à Verbo tanquā à sustentante, non probare, quod eadem actione, qua humanitas producitur, vnatur Verbo. Nam illo modo loquendi vtuntur communiter Theologi; & tamen communis, eorū consensus tenet prius ordine naturæ esse, humanitatem esse productam, saltem quoad existentiam animæ rationalis, & corporis, quam esse vnitam Verbo: & plerique etiam docent, prius quoque ordine rationis esse animam rationalem vniri corpori, quam animam, & corpus vniri Verbo; vt videre est apud P. Vazq. 3. p. disp. 71. n. 12. quod non obscurè tenet D. Tho. 3. p. q. 6. art. 4. ad 3. in illis verbis: vnione personali prius secū, dū intellectū oportet quod caro vnatur animæ, quā Verbo, quia ex vnione, ad animam habet, quod sit vnibilis Verbo. Licet nonnulli doceant, quamvis anima rationalis, & corpus prius natura intelligantur, quam assumantur à Verbo; prius tamen assumi quam vniantur inter se; inter quos videndus est Pater Alderete. In hoc ergo conveniunt communiter Theologi prius ordine rationis fuisse animam rationalem Christi creari, & corpus organizari, & ultimo disponi ad receptionem animæ, quam vtrumque vniri Verbo; licet inter se dissideant, an vnio corporis, & animæ præcesserit quoque vnionem hypostaticam ordine rationis, an illam subsecuta sit. Cum ergo communiter doceant, productionem humanitatis præcessisse ordine rationis productionem vnionis hypostaticæ; commune illud eorum proloquium, quod humanitas Christi pendeat à Verbo vt à sustentante, non debet explicari, per hoc quod productio humanitatis sit vnio eiusdem cum Verbo.

31 Illa ergo dependentia humanitatis à Verbo vt à sustentante, non potest esse à priori, & propria, quia licet productio humanitatis pendeat à priori à Verbo vt à principio efficienti; hoc pacto etiam dependet à Patre, & Spiritu Sancto: dependentia vero illius actionis à Verbo vt ab extremo vniendo cum humanitate, non est dependentia à priori, neque dependentia per se à posteriori per

connexionem essentialem vel saltem con-
naturalem cum illa vnione : productio
namque humanitatis non magis conne-
ctitur cum vnione hypostatica, quam ip-
sa humanitas : hæc autem nec connecti-
tur cum vnione ad Verbum, neque illam
exigit : quia nec productio humanitatis
illam connexionem, vel exigentiam ha-
bet.

32 Qua ergo (inquit) cum pro-
prietate, aut veritate dicitur : *Illam huma-
nitas pendere à Verbo, & pendere ab illo ut à
sustentante?* Respondeo eo modo loquen-
do huma-
nitas pē-
deat à
Verbo ut
à susten-
tante.
di solum significare Theologos, humani-
tatem illam, quæ quantum ex vi suæ pro-
ductionis naturalis potens erat per se, &
solitarie existere; ita de facto vniri, &
conungi cum persona Verbi, & ad illam
trahi, ut omnes operationes ipsius non mi-
nus tribuantur Verbo ut subsistenti in hu-
manitate, & illam possidenti ut naturam
propriam, quam si humanitas foret acci-
dens inhaerens Verbo. Et sicut si res po-
tens per se, & separatim existere, copula-
retur fortissimæ columbæ, eique adhære-
ret indissolubili vnione, diceretur à colum-
na sustentari, ne caderet, aut infringere-
tur : ita humanitas licet producta sit vi
actionis per quam posset per se, ac sepa-
ratim existere; ita adhæret Verbo media
vnione hypostatica, ut dicatur à Verbo
sustentari, quia titulo vnionis hypostati-
cæ tenetur Verbum illam in perpetuum
conservare, & ita regere, ut non possit
moraliter deficere.

33 Idque in meis principijs fa-
cile explicatur. Assero ergo Verbum ve-
rè & propriè sustentare humanitatem
Christi ut suppositum eius : quia cum in
genere principij efficientis illam simul
cum Patre, & Spiritu Sancto producat,
manuteneat, & sustentet; deinde acce-
dente vnione illa, sustentat per modum
principij intimi possidentis per vnionem
humanitatem ut naturam propriam, seu
sibi appropriatam; sicut homo sustentat
brachium sibi vnitum; & ut principium
intimum tenetur concurrere ad omnes
operationes illius humanitatis, utpotè ip-
si tribuendas; teneturque proinde huma-
nitatem illam ut naturam propriam gu-
bernare, & in suis operationibus dirige-
re; ne in aliquo discordet à divinitatis
beneplacito. Quare licet omnes tres di-
vinæ personæ in genere causæ efficientis
sustentent humanitatem; solum tamen
Verbum sustentat ut suppositum, seu ut
principium intimum, & intrinsecum hu-

manitati, quod titulo vnionis tenetur na-
turam illam ut rem propriam conservare,
& de illa curam habere, perinde ac tene-
tur Petrus suas potentias, & sensus gu-
bernare; quia humanitas post vnionem
hypostaticam operatur, ut instrumentum
coniunctum Verbi, & quasi nomine ip-
sius; sicut forma accidentalis inhaerens
substantiæ; & substantia operatur per
illam tanquam per virtutem, & propter
hanc rationem dixi, solam substantiam
divinam posse alienam suppositare natu-
ram, quia sola substantia divina potest
esse principium intimum primum, &
principale omnium operationum naturæ
distinctæ sibi vnitz.

34 Ad secundam rationem res-
pondeo negando id quod supponit, nem-
pe creationem animæ Petri esse propriam
illius substantiam; quoniam est substan-
tialis productio ipsius independens à sup-
posito. Nam supra probavi animam ra-
tionalem Petri non subsistere, sed solum
subsistere Petrum, in quo tanquam in to-
to existit anima ut pars: subsistere enim
est proprium totius, & nequit convenire
parti. Vnde licet creatio animæ Petri sit
substantialis productio ipsius indepen-
dens, id est non pendens essentialiter à
supposito, quia est potens conservare ani-
mam extra omne suppositum, id est extra
Petrum, qui est suppositum proprium il-
lius animæ, & extra substantiam divi-
nam, quæ est suppositum alienum potens
suppositare eam animam; non tamen il-
la creatio est independens à supposito ex-
clusive, id est excludens dependentiam
sui, & animæ per ipsam productæ à sup-
posito; immo ex se connaturaliter postu-
lat dependentiam sui termini à supposito
proprio, quia postulat animam existere in
Petro tanquam in supposito; & est indis-
ferens ut existat in Verbo, vel alia perso-
na tanquam in supposito superexcedenti
infinite proprium suppositum. Vnde crea-
tio animæ licet non postulet animam exi-
stere in Verbo tanquam in supposito, non
tamen postulat non existere, seu non
excludit; quod sufficit, ne sit substantia
propria animæ; nam implicat ut anima
in sensu composito substantiæ propriæ
existat in Verbo tanquam in supposito.

35 Vnde ex eo quod creatio ani-
mæ Christi non sit propria eius substan-
tia, non sequitur quod sit actio dependens
à supposito divino, datur enim medium,
quia illa actio nec reddit animam positi-
ve independentem à supposito divino, id
est per

Creatio
animæ
reddit illa
tam pres-
cindente
à dependen-
tia, vel non
dependente
à Verbo

per se existentē independentē à Verbo, & separatim ab illo, nec positive dependentem, id est actu existentem in illo, sed ab utroque præscindit; & solum habet producere animam, ex se quidem non indigentem vnione ad Verbum; potentem tamen illā habere, vel illa carere; ac proinde ex se præscindentem ab eo quod sit per se subsistens, vel subsistens in alio.

36 Ad tertiam rationem concessio antecedenti, nego consequentiam: entitas enim, quæ naturaliter est in alio; producitur per educationem; educatio autem est ex terminis suis vnio termini educti cum subiecto ex cuius potentia educitur. Forma autem, quæ supernaturaliter est in alio; potest produci per creationem, & pro posteriori vniri cum altero per novam actionem, & sic contingit in præsentī: nam anima rationalis producitur per creationem, quæ creatio neque petit, neque excludit vnionem animæ cum Verbo, & pro posteriori advenit actio supernaturalis producens vnionem illius cum Verbo.

Potest accidens per creationem conservari & simul vniri subiecto.

37 Ad quartam respondeo, rem illam, quæ naturaliter est in alio, ut quantitas Eucharistica, quæ naturaliter est in substantia panis, per eandem actionem supernaturalem produci, & esse per se quoad sufficientiam actionis, & non indigentiam alterius actionis, (ut enim existat per se sufficit actio creativa supernaturalis per quam Deus quantitatem illam conservat independentem ab influxu substantiæ panis, & non requiritur adventus novæ actionis;) non tamen per illam præcisè actionem constitui in ratione existentis per se in actu secundo, seu in ratione existentis per se, & separatim ab vnione ad omne aliud: siquidem potest Deus quantitatem eucharisticam conservare per creationem, & simul illam vnire cum subiecto, sicut animam rationalem producit per creationem, & simul vnit cum corpore. Vnde sicut anima rationalis dum est in statu separationis, & per se omnino existit, in ratione sic existentis constituitur, principaliter quidem & in recto per actionem creativam, & suam entitatem de se non indigentem vnione ad corpus ad sui conservationem, de obliquo vero per carentiam vnionis ad corpus; ita quantitas eucharistica producta per creationem, in ratione per se existentis constituitur in recto per illam actionem, de obliquo vero per carentiam vnionis ad substantiam: nam posset Deus

in sensu composito actionis creative vnire quantitatem eucharisticā substantiæ: nihil enim prohibet Deum producere quantitatem per actionem independentem à subiecto, & tamen simul quantitatem sic productam vnire cum substantiæ: etsi enim opponantur hæc duo, nimirum quantitatem esse productam per creationem, & simul pendere à substantia tanquam à causa materiali: non tamen opponuntur hæc alia duo; nempe quantitatem esse productam per creationem, & tamen esse vnitam substantiæ.

38 Vnde non sequitur, quod res, quæ naturaliter existit per se, qualis est humanitas, per eandem actionem producat, & existat in alio, siquidem potest produci per actionem creativam sibi connaturalem, & in sensu composito illius per novam actionem, eamque supernaturalem vniri cum Verbo. Nam licet actio illa creativa sit ex se sufficiens ad conservandam humanitatem separatam à Verbo, non habet tamen ex se separare à Verbo, sed de se est indifferens, ut humanitas in sensu composito talis creationis existat in Verbo, & cum illo constituat vnum per se. Itaque humanitatem produci in Verbo dicit duas actiones realiter distinctas, alterā quoad substantiam naturalem, nempe creationem humanitatis, alteram supernaturalem quoad substantiam nempe productionem vnionis hypostaticæ, humanitatem vero produci extra Verbum dicit duo, alterum positivum, nempe humanitatem produci per actionem creativam, alterum negativum, nempe huic actioni non adiungi aliam producentem vnionem humanitatis cum Verbo.

SECTIO SEPTIMA.

Soluntur argumenta, alia quibus Recentiores contendunt, non aliter posse humanitatem suppositari a Verbo, quam si Verbo vniatur eadem actione qua producitur.

39 **N**OBILIS Recentior, qui sententiam Patris Bernal sequitur, & illustrat, sic argumentatur id probandum non posse humanitatem suppositari à Verbo, nisi eadem actione producat, & vniatur Verbo. Humanitas Christi nullum substantiale complementum potest suscipere per vnionem cum Verbo, nisi illi deficiat,

ciat, quod per illam vnionem suppletur, ac humanitati nullum complementum substantiale deficere potest, si illa supponatur producta, & existens, quia ea à Verbo divino sibi vnito nequit suscipere complementum substantiale, atque adeo neque subsistere à Verbo, si producta supponatur. Minorem probat 1. quia illud, quod post specificam substantiæ constitutionem resultat, nequit non esse accidens, vtpotè quod accidit substantiæ sua specie constanti, alioqui etiam potentiæ ab anima distinctæ, necnon quantitas superaddita, possent appellari substantialia complementa, vtpotè naturaliter indefectibilia.

40 Probatur secundo, quia de ratione accidentis est inhærere substantiæ, cui ipsum vnice deseruit: omnis autem modus resultans ex natura humana iam producta inhæret illi: quippe supponit illam præexistentem, nec minus destinatus est ad seruiendum illi, vt adæquate ab ipso distincte, quam aliud quodlibet exploratum accidens: siquidem modus ille, quicumque sit, neque intelligit, neque amat, neque vivit, neque agit, neque suscipit in se aliquid, sed vnice deseruit vt natura præexistens vivat, agat, vel suscipiat: quippe cum natura supponatur producta, & productione naturali, & non requirente alienum terminum, satis intelligitur in se existens, & non indigens alio, vtpotè producta actione suæ conditioni consona, actionibus autem, & passionibus etiam seruiunt potentiæ, & quantitas; & tamen hæc omnia sunt verè naturæ accidentia: quia accidens etiam esset complementum illud, quod ab existentia, & productione naturæ distinctum, & derivatum dicitur; vtpotè pariter habens rationem entitatis, vel rei secundæ: & cuius comparatione natura res prima est: proprium autem rei primæ est, esse substantiam, & rei secundæ esse accidens.

41 Verbum in primis hoc argumentum non est efficax ad probandū humanitatem Christi eadem actione produci, & vniri Verbo; sed ad summum est efficax ad probandum subsistentiam propriam, vi cuius compleretur humanitas substantialiter: si non esset vnita Verbo, non esse modum aliquem fluentem ab ipsa natura per quem constitueretur in ratione hominis, & personæ, quod nos libenter concedimus.

40 Ad argumentum ergo res-

pondeo negando suppositum maioris: supponit enim humanitati assumptæ à Verbo deficere aliquod complementum substantiale, ipsique connaturale, & hoc complementum suppleri à Verbo, & hoc est supponere fallum vt enim inquit D. Thomas 3. part. quæst. 4. articul. 2. ad 2. *Naturæ assumptæ non deest propria personalitas propter defectum alicuius, quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat, sed propter additionem alicuius, quod est supra humanam naturam, quod est vnio ad diuinam personam.* Et vt docent Concilia, & Patres apud Claudium Typhanum lib. de hypostasi, & persona cap. 29. & 30. Verbum assumpsit humanitatem cum omnibus suis proprietatibus: vnde Concilium Æcumenicum Chalcedonense, Act. 5. indefinit. fidei sess. 6. vt notat Baronius ad ann. 451. sic habet: *Sequentes Sanctos Patres, confitemur eundem Dominum nostrum Iesum Christum perfectum in Deitate, eundem perfectum in humanitate, consubstantialem Patri secundum diuinitatem, consubstantialem nobis secundum humanitatem, per omnia nobis similem, absque peccato.*

42 Et Concilium Latheranense sub Martino 1. consult. 5. in confess. fidei Canon. 5. ita statuit. *Siquis secundum Sanctos Patres non confitetur propriæ, & secundum veritatem vnā naturam Dei Verbi incarnatam, per hoc quod incarnata dicitur nostra substantia, perfectè in Christo Deo, & indiminute absque tantummodo peccato significata, condemnatus sit.* Et Canon. 9. *Siquis secundum Sanctos Patres non confitetur propriæ, & secundum veritatem naturales proprietates Deitatis eius, & humanitatis indiminute in eo, & sine diminutione saluatas condemnatus sit.*

43 Idenque dehinc septima synodus generalis, quæ est Nicæna 2. Act. 3. Ex quibus constat, Verbum assumpsisse omnes perfectiones, & omnes proprietates naturæ humanæ, & omnia quæ ad hominem spectant, vno excepto peccato. Quæ definitiones essent falsæ, si subsistentia propria naturæ esset aliquod complementum substantiale naturæ superadditum, ab eaque necessario dimanans, & cum vnione hypostatica impossibile, hoc enim complemento diminueretur humanitas per assumptionem; & iam aliquid præter peccatum, spectansque ad perfectionem, & complementum naturæ humanæ Verbum: non assumpsisset. Quare vt inquit D. Thom.

4. contra gent. cap. 43. *Derogaretur perfectioni Incarnationis Dei Verbi, si aliquid eorum, quæ naturalia sunt homini ei deesset.* Et paulo post, *Fides per omnia sine peccato, similem eum nobis in natura confiteretur.* Hinc Augustin. in Ench. cap. 34. *Verbum caro factum à Divinitate carne suscepta, non in carnem divinitate mutata, nihilque naturæ humanæ in illa susceptione fas est dicere defuisse; ergo argumentum falsa laborat suppositione, dum ait, naturam humanam nullum substantiale complementum posse suscipere per unionem cum Verbo, nisi illi deficiat complementum naturale, quod per illam unionem suppleatur.* Nam humanitas per unionem hypostaticam suscipit complementum substantiale supernaturale, quin amittat vllum complementum naturale.

44 Rursus ex alio etiam capite laborat argumentum falsa suppositione: duo enim supponit, nempe dari in humanitate subsistentiam propriam, quæ sit complementum substantiale superadditum naturæ, ab illaque distinctum, & illud complementum naturale suppleri à Verbo mediante unionem, & utrumque est falsum, falsitatem primi iam probavimus ex Concilijs, & Patribus: falsitas vero secundi, facile demonstratur: nam si daretur in humanitate subsistentia propria, quæ esset aliquod complementum substantiale distinctum à natura, munus illius non suppleretur à Verbo; nam munus eius esset reddere naturam per se, & separatim existentem, & illam constituere in ratione puri hominis, & personæ creatæ: Verbum autem media unionem non supplet hoc munus, quia mediante unionem, potius facit ut natura humana, non existat per se, sed in alio; facit ut natura humana non sit persona, ac proinde extorquet ab humanitate munus personæ, & trahit illud ad se: in Christo enim humanitas non est homo, sed Verbum est homo, non est persona, sed Verbum est persona illius humanitatis, eique ut supposito humanitatis tribuuntur eius operationes.

45 Sed quamvis cum sententia communi admitteremus modum substantialem personalitatis, & subsistentiæ propriæ dimanantem à natura, sicut ab ea dimanant propriæ passionem, cuius munus sit ita terminare existentiam naturæ ut in se fiat existens, & ei repugnet in alio subsistere; prout illum explicat P. Suarez disp. 82. de Incarnat. sect. 3. §. Sed

nihil minus. Adhuc possemus facile respondere argumento, modum illum non esse accidens naturæ, sicut sunt potentia, & quantitas: quia licet supponat naturam existentem in esse naturæ, non tamen supponit existentem in esse hominis; sed eius munus proprium est constituere concretum substantiale homo, ac proinde modus ille est substantialis, quia dat esse simpliciter; nam esse hominem, esse equum, esse Petrum, esse Bucephalum, est esse simpliciter. At potentia distincta à substantia, & quantitas, non dant esse simpliciter, idemque est de omni accidente; nam quantitas facit ut homo sit parvus, vel magnus, non tamen ut sit homo; calor facit ut sit calidus, intellectus facit ut sit proxime potens intelligere, non tamen ut sit homo, unde non facit, sed supponit concretum substantiale, & esse simpliciter: at modus subsistentiæ, & personalitatis licet supponat naturam in abstracto, non supponit in concreto, sed illam constituit in concreto, & constituit in ratione hominis, & totius substantialis.

46 Secundo argumentatur laudatus Recentior: humanitas Christi non solum unitur Verbo, sed etiam sustentatur ab illo, ut Patres, & Theologi loquuntur: atqui si unio hypostatica sit posterior quam natura, hæc nequit in illo sustentari: quia ea unio non est posterior; est igitur ipsa productio, vel terminus, productionis humanitatis: minorem probat primo, quia alioquin materia in forma, & forma in quantitate, alijsque accidentibus necessarijs sustentaretur. Secundo, quia potius ea unio in humanitate, quam humanitas in unionem, vel per unionem sustentari deberet, siquidem unio supponit humanitatem, eique præsuppositæ inhæret, & affigitur: subsistentia vero humanitas, non supponit unionem, si hæc distinguitur ab actione productiva humanitatis, & est posterior humanitate.

47 Sed ad hoc argumentum iam supra respondimus, & nunc respondemus negando minorem. Ad primam eius probationem, nego sequelam. Humanitas enim potest sustentari à Verbo, etiamsi uniatur illi pro posteriori ad sui existentiam; quia postquam humanitas unitur Verbo, comparatur ad illud ut entis ens, & ut forma denominans Verbum, illudque constitutus in ratione hominis; Verbumque, quod præscindendo

Subsistentia si modus sit supponit naturam; non tamen hominem.

ab vnione solum sustentabat humanitatem vt principium efficiens, accedente vnione, iam sustentat vt suppositum, quia per vnionem fit humanitas propria Verbi, vnde illam manu tenet, & conservat ad eiusque operationes concurrat vt ad rem propriam, & proveniente à natura sua. Quod inuis non potest exercere forma respectu materiæ, nec possunt exercere accidentia respectu formæ: potius enim forma sustentat accidentia, quàm ab illis sustentetur, & materia sustentat formam, potius quam à forma sustentetur, nequit autem in vilo vero sensu verificari, humanitatem potius sustentare Verbum, quam sustentetur à Verbo. Ad secundam probationem respondeo, humanitatem quidem sustentare vnionem hypostaticam, quatenus illa est modus quidam creatus in humanitate receptus, & in hoc sensu, verum est humanitatem non sustentari in illo modo vnionis, tanquam in principio sustentante: falsum autem est, humanitatem per illum modum, vt causalitatem, & vt vinculum quo, non sustentari à Verbo. Theologi autem, ac Patres non affirmant humanitatem sustentari à modo vnionis, sed solum dicunt mediante vnione sustentari à Verbo.

48 Arguit tertio per vnionem hypostaticam homo est Deus, & Deus est homo: at id falsum esset, nisi Deus ipse, seu Filius sustentaret à priori, atque adeo tanquam terminus ipsa productione vnitus, humanitatem productam quàm ita sustentat. Probat minorem; quia nisi Verbum sustentet naturam humanam, nequit homo esse Deus; alioqui etiam si ea natura non subsisteret in Verbo, sed tantum cum illo vniretur, homo esset Deus. At nequit Verbum eam naturam sustentare, nisi vt terminus productionis vnitiuæ, & supplens defectum productionis non vnitiuæ, seu modi tenentis naturam, sine vnione.

49 Respondeo negando minorem: ad eius probationem, respondeo vt homo sit Deus, satis esse, quod suppositum habens humanitatem per vnionem physicam, habeat diuinitatem per identitatem realem: nam homo significat habentem humanitatem, & Deus habentem Deitatem, vt autem suppositum diuinum habeat per vnionem hypostaticam humanitatem, non est necesse, vt humanitas eadem actione, qua producit vnatur, nam etiam si Deus produce-

ret accedens per vniam actionem, & per aliam illud vniret cum subiecto, substantia esset habens illud accedens, & subiectum denominaretur album ab albedine à solo Deo producta per creationem, & eidem vnitam per novam actionem. In probatione minoris argumentum falsum supponit, dum inquit; alioqui si natura non subsisteret in Verbo, sed tantum cum Humanitate vniretur, homo esset Deus. Supponit enim posse humanitatem vniri Verbo quin in illo subsistat, & hoc est supponere rem omnino chymericam: implicat enim humanitatem vniri physice in illo Verbo, & Verbum non habere humanitatem, & ratione illius constitui in ratione hominis: hoc autem, & non aliud est humanitatem subsistere in Verbo, nam subsistere in Verbo est humanitatem non esse sui, sed Verbi, non esse hominem, sed constituere Verbum in ratione hominis, & cum illo constituere vnum per se: implicat autem esse physice vnitam cum Verbo, & non constituere vnum per se cum illo.

50 Arguit quarto: ideo homo est Deus, quia nomine hominis in recto significatur habens, seu tenens naturam humanam; si enim significaretur hominis natura, falsa esset illa propositio: homo est Deus, siquidem humanitas non est Deus, nec è contra. At in Christo nequit non se habere humanitas, etiam in omni suo officio tanquam substantia, & consequenter tanquam habens, nisi ea sustentetur à priori, & intrinsece à Verbo, instat scilicet accidentis à subiecto, subiecti tamen imperfectionibus sublatis, quia ita contingit. Respondeo concessa maiori, & negando minorem: ratio enim vnica, cur humanitas in Christo non sit habens, sed habita, & se habeat respectu Verbi sicuti entis ens, non est quia humanitas per eandem actionem, qua producit vnatur Verbo, sed quia vere, & realiter vnita est Verbo, & Verbum ratione illius vnionis illam possidet vt naturam suam, eiusque actionibus denominari debet, easque vt proprias dirigere, & regere. Sic subiectum diceretur album, & habens albedinem, quamvis licet produceretur à solo Deo per creationem, & per aliam actionem posteriorem vniretur cum ipso. Vnde humanitas in Christo desinit habere modum proprium substantiæ, nempe modum existendi per se, & suscipiendi denominationem hominis, eam sibi tribuendo; non quia actio per quam

quam producit illam affigit Verbo; sed quia in instanti in quo producit datur actio illam affigens Verbo, & cum eo modo vnionis, vt Verbum denominet, & constituat in ratione hominis; eique deserviat, perinde, ac accidentia deserviant substantiæ creatæ, eiusque nomine operantur, & tanquam virtus illius.

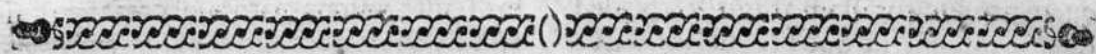
51 Denique argumentatur, Pater, & Filius non subsistunt per spirationem activam, secus vero per absolutam, & personalem substantiam, sed non ob aliam rationem, nisi quia licet per identitatem illi spirationi communicentur, Pater supponitur existens productione activa, & Filius passiva: ergo quia repugnat vt humanitas supponatur existens vi suæ productionis, & quod subsistat per aliam posterius, cui communicetur.

52 Respondeo non ideo præcisè Patrem non reddi subsistentem per spirationem activam, quia supponitur existens; sed quia Pater supponitur non solum existens, sed subsistens completissime, & quatenus Deus, & quatenus Pater; nam quatenus Deus est substantia completissima per se existens: inopetens existere in alio digniori se, quamvis quatenus Deus postulet esse in tribus personis realiter inter se distinctis: Deinde quatenus Pater est substantia completa per se existens, & incommunicabilis, nimirum per identitatem pluribus realiter distinctis, quæ est ipsissima definitio personæ: estque ob infinitam suam perfectionem incapax existendi in alio digniori se, & idem est de Filio; quamvis enim possit vniri cum substantia creata, & cum ea constituere vnum per se; nequit tamen existere in aliquo digniore se, quia totum resultans ex persona divina, & ex substantia creata non est aliquid perfectus persona divina secundum se; immo est aliquid minus perfectum; siquidem persona divina minus perficit

mediante vnione naturam creatam, cui vnitur, quam perficiat seipsam: vnde persona divina non existit in complexo resultante ex ipsa, & ex natura creata, tanquam in supposito, sed tanquam suppositum illius complexi. Iam Vero humanitas quamvis supponatur producta per actionem creativam, & consequenter existens, non supponitur adhuc vt subsistens, donec intelligatur carere vnione ad substantiam divinam: nam in illo signo adhuc est indifferens vt vnatur cū substantia divina, vel maneat per se, ac separatim existens: si vnatur ipsa non est persona, quia hoc ipso existit in Christo tanquam in supposito, & persona ipsam suppositante, & personante: nec ipsa est homo, sed constituit personam divinam in ratione hominis: si autem maneat separata à substantia divina, & ab omni alia cum qua constituat aliquod totum perfectius se; iam ipsa humanitas est homo, & persona; quia ex illa suppositione est substantia completa per se existens, & incommunicabilis.

53 Adde spirationem activam esse subsistentiam per se subsistentem, quæ constituit hoc concretum substantiale spirator; sicut Deitas constituit hoc concretum substantiale Deus; quia est per se subsistens. Vnde Pater, & Filius producant Spiritum Sanctum per modum vni⁹ principij, quia Pater, & Filius sunt realiter spirator, ac proinde illa subsistentia non est subsistentia alterius à se virtualiter distincti, sed sui; sicut intellectio per se subsistens, cum sit intellectio intelligens, non est intellectio alterius à se virtualiter distincti. Nihil ergo mirum, quod neque Pater, neque Filius reddantur subsistentes ab illa subsistentia consistente in spiratione activa; quia hæc nihil à se virtualiter distinctum formaliter denominat. Patet ergo nullum, esse argumentum inde petitum.

DISPUTATIO XXVII.

AN SUPPOSITUM INCREATIS AD- DAT ALIQ VIDE POSITIVUM SUPRA NATURAM

Ad quest. 4. 3. part. art. 2.

DISPUTANT Theologi ad art. 2. quest. 4. 3. p. in quo inquitur, an Filius Dei assumpserit personam; disputant inquam quid addat persona supra naturam, de quo P. Vazq. integram habet disputationem. Nos autem hanc instituimus, quia est necessaria ad mysterium Incarnationis recte explicandum.

SECTIO PRIMA.

Quid sit suppositum? Quod persona?

1 PRIMAM substantiam, & suppositum idem omnino esse in creatis ostendit optime P. Suarez disp. 34. Metaphysicæ: nam omnis substantia, singularis, completa, & per se subsistens est prima substantia, & omne suppositum creatum est substantia singularis, completa, ac per se subsistens. In Deo autem non omnino coincidunt: natura enim divina ratione sui formaliter, & quatenus virtualiter distincta à relationibus, est singularis, & completissima, & tamen ratione sui non est suppositum: cum non sit incommunicabilis, quæ doctrina præsertim vera est iuxta communem sententiam, quæ tuetur naturam creatam in genere substantiæ compleri per modum quendam positivum perfectitatis, qui subsistentia appellatur.

2 Suppositum, & persona habent se, sicut inferius, & superius, nam persona solum dicitur de substantia rationale completa, & per se subsistente.

In quo Porro suppositum, & hypostasis idem differant significant ex usu ecclesiastico, & com-supposi- muni phrasi Theologorum, licet nomen tum, & hypostasis olim suspectum fuerit Latinis persona. PP. præsertim Hieronymo, & Augustino existimantibus idem significare, ac nomen *Vsia*; quod Latine *natura*, seu *essentia*, vel *substantia* interpretatur, ac proinde

de nolentibus consentire cum locutione eorum, qui in Deo tres hypostases concedebat, ne videretur admittere tres substantias, vel tres naturas; verum hæc lis nominum postea sedata est, & in Ecclesia Latina nomen hypostasis pro persona, vel supposito usurpatum est, de quo videre potest P. Vazquez 1. p. disp. 24.

3 Persona autem definitur à Boëtio *rationalis naturæ individua substantia*; ne autem hæc definitio conveniat naturæ divinæ, nomine substantiæ individuae intelligit Boëtius quod alij nomine substantiæ: individuum vero appellat, quam alij incommunicabilem vocant, ac proinde eo nomine intelligit *individuum completum*, quod nec est pars, nec alteri de supposito unitur. Clarius est definitio tradita à Ricardo, Victorino lib. 4. de Trinitate cap. 23. *Rationalis naturæ incommunicabilis subsistentia*, per quam definitionem excluditur natura divina à ratione personæ, quia est pluribus per identitatem communicabilis, & anima rationalis, quæ est communicabilis homini per unionem. Dubium autem est quo pacto humanitas Christi excludatur à ratione personæ humanæ? De quo infra.

Quid sit
persona.

SECTIO SECUNDA.

*Referuntur sententiæ de constitutione
suppositi in creatis.*

4 PRIMAM sententia est Durandi in 1. distinct. 34. num. 15. & plurium nominalium, suppositum supra naturam nihil addere, nec positivum, nec negativum, sed hæc duo solum differre penes diversum modum concipiendi, sicut ens, & entitas; natura enim significatur in abstracto tanquam id, quod in aliquo est, suppositum vero in concreto tanquam id, quod est. Quæ sententia ab omnibus exploditur: nam si suppositum, & persona idem prorsus sunt,

sunt, ac natura: ergo cum in Christo detur natura humana dabitur etiā in Christo persona humana, quod est contra fidē.

5 Secunda sententia est suppositum supra naturam solum addere characteristics proprietates accidentarias, quib⁹ natura contrahitur, & determinatur, vt constituat suppositum. Ita Heruē⁹ & Iavellus apud P. Vazquez, quæ etiam sententia facile refellitur, quia licet accidentia characteristic sint quasi sigillū, & nota quib⁹ hoc suppositū, & hæc natura singularis dignoscitur vt distincta ab alia, iuxta quē sensum individuum definitur à Porphyrio, *Id cuius collectio proprietatū in nullo alio reperitur*, Nihilominus accidentia nō possunt intrinsece cōstituere compositum substantiale: cum substantia nequeat componi ex non substantijs. Secundo, quia Verbum divinum assumpsit naturam humanam singularem, & individuum cum omnibus suis proprietatibus accidentarijs, & tamen non assumpsit suppositum: ergo natura in ratione suppositi equit constitui per accidentia.

6 Tertia sententia est, suppositum addere supra naturam esse actualis existentia, ita Capreolus in 3. disp. 5. quæst. 3. art. 3. Sed contra primo, quia essentia, & existentia naturæ nequeunt realiter distingui. Secundo, quia etiam si distinguerentur potest natura produci, quin producat suppositum humanum vt patet in humanitate Christi, non tamen produci valet, quin eius producatur existentia.

7 Quarta, & communis sententia Thomistarum cum Caietano; 3. p. quæst. 11. art. 3. & nostrorum cum P. Suar. disp. 34. Metaph. sect. 4. num. 24. & cum P. Vazq. 3. part. disp. 31. cap. 6. docet suppositum supra naturam addere entitatem aliquam incompletam, quæ tamen naturæ, à qua distinguitur complementum sit, quam entitatem alij dicunt esse absolutam, alij vero esse modalem. Hanc sententiam fuisse reijciam sectione sequenti.

8 Quinta denique sententia est, suppositum creatum solum addere supra naturam aliquid negativum, ita Scotus, Enriq. & nonnulli Nominales apud Albertinum de prædicamento substantiæ disp. 3. quæst. 1. licet non eodem modo omnes illud negativum explicent, omisis alijs modis, quia minus celebres sunt, Scotus in 3. disp. 1. q. 1. §. *Idco propter istū*, & §. *Non asserendo*, docet suppositū ad-

dere supra naturam duplicem negationem dependentiæ, actualis scilicet, & aptitudinalis.

9 Pro cuius opinionis intelligentia supponendum est, in doctrina Scoti triplicem esse dependentiam actualem, aptitudinalem, & potentialem; actualis est, cum aliqua natura substantialis actum pendet ab aliquo cui innititur, & hanc actualem dependentiam habet humanitas Christi à Verbo; aptitudinalis (inquit) est illa, quæ semper quantum est de se, esset in actu quo modo grave aptum est esse in centro, vbi semper esset, quantum est de se, nisi esset impedimentum. Hanc dependentiam aptitudinalem habet anima rationalis à corpore separata, quia quantum est ex se habet propensionem vt uniatur corpori, & constituat naturam humanam. Potentialis est, cum natura potens divinitus dependere ab aliquo, & illi inniri, non habet naturalem inclinationem, aut exigentiam, sed solū quandam non repugnantiam, vt alteri innitatur, & hanc dependentiam potentialem habet quælibet natura respectu Verbi, quæ ab illo assumptibilis est.

10 His positis asserit Scotus suppositum addere supra naturam duplicem negationem dependentiæ, actualis scilicet, & aptitudinalis, non autem potentialis, ita vt deficiente quacunque ex his duabus negationibus, deficiat ratio suppositi creati, defectu prioris negationis humanitas non est in Christo suppositū creatū, quia videlicet actualiter pendet humanitas à Verbo; defectu posterioris anima rationalis separata à corpore non est persona, quia licet habeat negationem dependentiæ actualis à corpore, non tamen negationem dependentiæ aptitudinalis, quandoquidem ab intrinseco per se ipsam habet dependentiam illam aptitudinalem.

11 Hanc Scoti opinionem sequuntur ex Authoribus Societatis Pater Molina 1. part. quæst. 29. art. 2. disp. 3. §. *Age vero*, & sequentibus P. Salmer. tomo. 2. tract. 27. & ex modernis P. Vazdignus disp. 4. de Incarnat. dub. 3. §. 1. & P. Martinon, quibus ego subscribo; antequam autem hanc sententiam probem sententiam communem impugnare oportet.

Triplex
depen-
dentia
explica-
tur in
sententia
Scoti,

Scotum
sequun-
tur alij

SECTIO TERTIA.

*Impugnatur sententia communis affirmans
suppositum in creatis addere aliquid po-
sitivum supra naturam.*

12 **H**ÆC, ut vidimus, affirmat
suppositum addere supra

naturam aliquam entita-
tem positivam, quam plerumque eius as-
sertores dicunt esse modum quemdā per-
fectitatis; hæc sententia propterea mihi
displicet, quia ille modus superfluous om-
nino videtur, nec unquam satis explicari
potest, quisnam sit eius effectus formalis,
ut patebit discurrendo per singulas ad-
versariorum explicationes.

Impug-
natur Ca-
jetanus.

13 Primo ergo Caiet. affirmat
illam realitatem esse mediam inter natu-
ram, & existentiam, ac proinde eius ef-
fectum formalem esse constituere proxi-
mum susceptivum existentiae, seu redde-
re naturam proxime capacem existendi,
additque illam realitatem esse ultimum
terminum naturæ, & se habere, ut purè
terminum respectu illius, id est nullam
causalitatem exercere respectu illius, ad-
huc in pedere causæ formalis, sicut pun-
ctum (inquit) est terminus lineæ, quin sit
causa illius in aliquo genere. Reijcitur
tamen hæc sententia, quia prius est exi-
stere, quam per se existere: ergo subsi-
stentia non præcedit existentiam. Secun-
do, quia ex illa sententia fieret posse di-
vinitus hominem subsistere, quin existat,
quandoquidem producta subsistentia,
posset Deus non producere existentiam,
nam potest priora absolvere à posteriori-
bus; tertio, quia cum subsistentia reci-
piatur in natura, implicat quod illam
non informet. Nec est simile quod ad-
ducitur de puncto, hoc enim non reci-
pitur in linea, & propterea illam non in-
format.

14 Secundo P. Suarez ait mu-
nus subsistentiæ esse reddere naturam vl-
timo completam in ratione existendi,
seu esse complementum substantiale na-
turæ, & ultimum terminum illius. Sed
contra primo, quia hoc inquirimus, cur
postquam materia per formam substan-
tialem completur, & ex utraque resul-
tat unum per se, ulteriori complemen-
to opus est? Ad quod ve munus præstan-
dum ponitur ille ultimus terminus? Se-
cundo ad hominem, quia Pater Sua-
rez peculiarem tribuit subsistentiam ma-
teriæ, per quam illa subsistat pro prio-

ri ad formam: ergo non est de concep-
tu subsistentiæ esse ultimum comple-
mentum naturæ. Tertio, quia post-
quam natura Divina terminatur per
Paternitatem, adhuc manet termina-
bilis per Filiationem; ergo non est de
conceptu subsistentiæ esse ultimum ter-
minum.

15 Tertio Pater Vazquez ter-
tia parte disp. 31. numero 33. & disp.
32. numero 19. ait: effectum formalem
subsistentiæ esse reddere naturam sim-
pliciter per se existentem: hunc autem
effectum per se existendi recte à nobis
explicari per negationem existendi in
alio quovis modo. *Nam quod in alio
quoquo modo est (inquit) quomodo dicitur
per se esse?* Aitque hoc modo per se exi-
stendi reddi omnino incommunicabilem
naturam, atque hoc pacto dici hypo-
stasim, seu suppositum, & eo modo
retento nulli alteri communicari potest.
„Nam si alteri communicatur (inquit)
„natura, eo ipso amittit modum illum
„per se, cum quo recipitur nega-
„tio illa communicationis, non solius
„communicationis secundum actum,
„sed secundum aptitudinem, & poten-
tiam. Ex quo infert, nec partibus inte-
gralibus, nec essentialibus convenire
hoc, quod est subsistere; siquidem utra-
que pars, tan integrans, quam essentia-
lis alteri communicatur, ac proinde non
per se, sed in alio est, *Esse enim per se
idem est quod in se, & non in alio esse.*

Impug-
natur P.
Vazq.

16 Hæc sententia impugnabi-
tur ex dicendis contra quartum, & quin-
tum modum: alijs omisiss, breviter rei-
citur, quia ut res intelligatur non esse
in alio quocunque modo, v.g. tanquam
pars in toto, non est adstruendus modus
ille positivus; alioqui quanto gutta aque
extrahitur à flumine, & incipit esse per
se, illa produceret in seipsa ab intrinseco
modum positivum perfectitatis, quo stan-
te, repugnat ipsi uniri cum reliqua aqua;
hoc autem est falsum, quia cum gutta il-
la naturaliter appetat sui coniunctionem
cum alijs, quo se facilius à contrarijs pos-
sit tueri, nequit ab intrinseco producere
modum repugnantem huic communi-
cationi.

17 Quarto alij communiter
dicunt effectum formalem subsistentiæ
esse reddere naturam incommunicabi-
lem alteri. Sed contra primo, quia vel est
reddere naturam incommunicabilem alte-
ri, ut subiecto, & ad hoc non est necessa-
rius

Alij im-
pugnan-
tur,

Impug-
natur P.
Suarez.

rius modus positivus, ut dicemus contra sextam sententiam; vel alteri ut supposito, & tunc ratio suppositi inexplicata relinquatur. Secundo, quia vel ratione subsistentiæ propriæ natura sit incommunicabilis alteri, v.g. Verbo solum ex natura rei, vel essentialiter. Hoc secundum statim impugnabitur; primum vero dici non potest, tum quia cum natura ab intrinseco habeat non posse ex natura rei communicari Verbo, frustra quaeritur modus distinctus ad hoc, ut reddatur incommunicabilis ex natura rei, tum quia, cum Patres passim doceant, Verbum assumpsisse quidquid assumptibile est in humanitate, certe si personalitas humana esset assumptibilis, sequeretur Verbum assumpsisse personam humanam.

18 Quinto P. Alderete tom. 1. de Incarnatione disp. 40. sect. 3. affirmat effectum formalem subsistentiæ esse reddere naturam omnino incommunicabilem substantiæ, quæ non est de naturali complemento ipsius. Hanc ultimam particulam ideo adiecit, ut explicaret quo pacto natura divina reddatur subsistens per Paternitatem, quamvis adhuc maneat communicabilis reliquis personis, quia videlicet istæ sunt de naturali complemento naturæ divinæ. Item ut defenderet materiam primam habere subsistentiam partialem, licet adhuc sit communicabilis formæ, quæ est complementum ipsius.

19 Sed contra primo, quia subsistentia propria naturæ divinæ v.g. Paternitas non reddit ipsam omnino incommunicabilem substantiæ extraneæ, quando quidem manet communicabilis humanitati, potuit enim Pater incarnari, sicut Filius. Quod si dicas effectum formalem subsistentiæ esse reddere naturam immediate incommunicabilem substantiæ extraneæ: naturam autem divinam reddi hoc pacto incommunicabilem substantiæ creatæ. Contra est, quia cum Paternitas sit immediate communicabilis naturæ creatæ, nequit reddere naturam divinam immediate incommunicabilem naturæ creatæ, nequit enim subsistentia magis incommunicabilem facere naturam, cuius est subsistentia, quam ipsa subsistentia sit incommunicabilis. Contra est secundo, quia vel de se natura divina est immediate communicabilis creaturæ, vel de se est immediate incommunicabilis? Si primum, certe relationes nequeunt illi tollere hanc communicabilitatem; si secundum, nequeunt illi tribuere incommunicabilitatem.

20 Contra tertio, quia sicut natura non habet aliquam entitatem incompletam, per quam reddatur divinitus incommunicabilis his accidentibus, quæ eius naturale complementum esse nequeunt, v.g. visioni beatificæ, non est cur habeat illam entitatem, per quam reddatur incommunicabilis alteri substantiæ, per quam perfici potest multo magis, quam per accidentia supernaturalia. Contra quarto, quia cum illa subsistere dicamus, *Quæ non in alio, sed in se existunt*, ut ait D. Thom. 1. p. quæst. 19. art. 2. cumque totum hoc abunde intelligatur per hoc, quod res non sit in alio, nec alio indegeat ad essendum, gratis fingitur, ipsam ab intrinseco postulare entitatem, vi cuius reddatur alteri incommunicabilis. Contra quinto, quæ est potissima ratio à priori nostram sententiam muniens, & communem evertens: quia cum ingens bonum sit naturæ creatæ hypostatice uniri Verbo Divino, nequit ipsa ab intrinseco sibi vindicare tanquam sui proprietatem aliquam entitatem, per quam omnino incapax reddatur tanti boni, hoc enim ipso postuleret illo bono carere, quæ tamen exigentia inordinatissima foret, licet enim natura nequeat innatè postulare bona adeo superiora, non tamen debet illa positive aversari, secum afferens impedimentum essentialiale, ratione cuius illa ab intrinseco respuat: nam hoc ipso natura creata foret naturæ divinæ contraria hoc autem repugnat: ut enim inquit August. lib. 12. de Civit. cap. 2. Naturæ, „ quæ summè est, quæ faciente sunt, quæ- „ cunque sunt, contraria natura non est; „ nisi quæ non est. Ei quippe quod est, non „ esse contrarium est; & propterea Deo, „ id est summæ essentiae & Authori omnium „ quælibet qualiumcunque essentiarum, essentia nulla contraria est. Et ut ait lib. de fide, & symbolo cap. 4. *Nihil habet Deus contrarium. Si enim quaeretur à nobis quid sit albo contrarium, respondebimus nigrum. Si quaeretur, quid sit calido contrarium, respondebimus, frigidum si quaeretur, quid contrarium veloci, responderemus, tardum. Cum autem quaeritur, quid sit contrarium ei, quod est: recte respondetur, quod non est.* Et ut inquit Agath. Papa in Epist. ad Imperatores contra Hæresim Monothel. lecta & approbata in 6. Synod. *Si ab eo, (id est à Verbo) humana voluntas, sicut, & natura suscepta est, & salvata est, & quod à susceptore salvatum est, non ei poterat esse contrarium. Nihil enim sibi contrarium creator*

omnium condidit, vel per mysterium Incarnationis assumpsit. Contra denique quia impossibilis videtur forma positiva, cuius unicum munus sit excludere aliam & suum subiectum reddere incapax ulterioris perfectionis; hoc enim est munus negationis, quæ est malignantis naturæ, neutiquam vero esse potest munus primum formæ positivæ, sed ad summum secundarium.

21 Sexto nonnulli apud P. Ariaga disp. 4. Metaph. sect. 2. dixerunt munus subsistentiæ esse complere substantiam in ratione independentis à subiecto inhærentis, non quidem in ratione independentis à priori, quia hoc habet materia prima, anima rationalis, & Angelus formaliter per actionem creativam, sed independentem à posteriori, ita ut natura habeat ratione subsistentiæ nullo modo dependere, nec à posteriori, à subiecto inhærentis.

22 Sed contra primo, quia cum impossibile sit, ut Angelus v.g. à subiecto dependeat, ab illo ve educatur, ut probavi in Physica, non indiget aliquo modo posteriori, per quem reddatur independentem à subiecto, sed per seipsum formaliter hoc habet. Contra secundo, quia cum humanitas Christi pro priori ad unionem cum Verbo, supponatur omnino independentem à subiecto, supponeretur iam subsistens, & personata, unde non posset assumi à Verbo in unitatem personæ.

SECTIO QVARTA.

Ostenditur, suppositum, & personam in creatis nihil positivum addere supra naturam.

23 **A**SSERO igitur suppositum increatis nihil positivum addere supra naturam; v.g. purum hominem nihil addere supra humanitatem: sed hanc compleri in ratione suppositi, & personæ per hoc præcisè quod non sit unita substantiæ digniori, cui tribuantur ipsius operationes: seu per hoc præcisè, quod non existat in alio digniori: ac proinde dico naturam humanam compleri in ratione hominis, & personæ per negationem existendi in alio digniori, quod dicatur habens humanitatem, & quamvis hæc sententia sufficienter probata maneat ex aliarum impugnatione, denuo explicanda, & positivè probanda est.

S. I.

Imprimis ostenditur hanc esse sententiam D. Thom. non minus quam Scoti.

24 **N**ON solet communiter Angelicus Doctor citari pro hac sententia; cum ta-

men meo iudicio sit manifestus eius assertor, non minus quam Scotus. Quod probatur primo, quia 3. p. quæst. 2. art. 2. respondens ad 3. argumentum, quo contendebatur, unionem Verbi factam fuisse in persona; seu Verbum assumpsisse personam humanam, eo quod assumpsit naturam humanam individuum, & iuxta Boetium persona nihil aliud est, quam rationalis naturæ individua substantia: ad hoc inquam, argumentum respondens, sic ait: Non quodlibet individuum in genere substantiæ etiā in rationali natura, habet rationem personæ, sed solum illud quod per se existit, non autem illud, quod existit in alio perfectiore. Licet ergo hæc humana natura sit quoddam individuum in genere substantiæ, quia tamen non per se separatim existit, sed in quodam perfectiori, scilicet in persona Verbi Dei, cōsequens est, quod non habeat personalitatem propriam. Ergo iuxta S. Tho. hæc humanitas completur ratione personæ per hoc præcisè quod non existat in alio perfectiori, & consequenter per meram negationem existendi in alio perfectiori: nam hoc quod est non existere in alio perfectiori, meram negationem importat.

25 Probatur secundo, quia 1. p. q. 29. art. 1. ad 2. ait: *Humana natura in Christo non est persona, quia est assumpta à digniori scilicet a Verbo Dei: foret ergo persona per hoc præcisè quod non esset assumpta à digniori. Tertiò quia in 3. dist. 5. q. 3. art. 3. ad 3. quod est huiusmodi: Deponat Christus naturam assumptam, ex separatione nihil acquireretur, quod prius non haberetur. Ad quod argumentum ita respondet: Separatio dat utrique partiū totalitatem, & in continuo dat utrique esse in actu: unde supposito quod hominem deponeret, subsisteret ille homo per se in natura rationali, & ex hoc ipso acciperet rationem personæ: ergo iuxta D. Tho. sicut pars continui fit totum per hoc præcisè quod separaretur ab alijs, & per se, ac separatim existat, ita humanitas fieret homo, & persona ex hoc præcisè quod dimitteretur à Verbo.*

26 Probatur quarto, quia in 3. dist. 6. quæst. 1. art. 3. ad 5. hæc habet: *Homo nihil aliud est, præter coniunctum*

„Cum anima, & corpore, & vnione: sed
 „hoc ipso quod illud non adiungatur al-
 „teri subsistenti in natura composita, se-
 „quitur quod coniunctum sit homo. vn-
 „de si Verbum humanam naturam quam as-
 „sumpsit, deponeret, ex hoc ipso esset
 „homo illud coniunctum. Non foret au-
 „tem, si ad esse hominis ultra naturam ef-
 „fet necessariū complementum superaddi-
 „tum, hoc enim non cogeretur Deus con-
 „cedere ex eo quod dimitteret naturam:
 „ergo iuxta D. Tho. coniunctū ex anima,
 „& corpore cōpletur vltimo in esse homi-
 „nis, & personæ per hoc præcisè, quod
 „non copuletur alteri digniori.

27 Probatur quinto, ex 3. p. q. 2. ar.
 5. ad 1. vbi hæc habet: Ideo in puris ho-
 „minib⁹ ex vnione anime ad corpus con-
 „stituitur persona, quia anima, & corpus
 „sic in eis coniunguntur, vt per se exi-
 „stant: sed in Christo vniuntur ad inui-
 „cem vt adiuncta alteri principaliori,
 „quod subsistit in natura ex eis composita:
 „& propter hoc ex vnione anime, &
 „corporis in Christo non constituitur
 „nova hypostasis, seu persona, sed adve-
 „nit ipsum compositum personæ, seu hy-
 „postasi præexistenti. 6. Probatur ex 3.
 part. quæst. 4. art. 2. ad 2. quem locum
 paulo post expendimus.

28 Probatur septimo, ex opusc. 20.
 quod è compendium Theolog. cap. 2. r. 1.
 vbi præmittit: Quod hæc nomina Perso-
 „na, hypostasis, & suppositum integrū
 „quoddā designant: non enim potest dici
 „quod manus, aut caro, aut quæcunque
 „aliarū partiū sit persona, vel hypostasis,
 „aut suppositum, sed hoc tantum quod
 „est hic homo. Et Paulo post subiungit,
 „aliquorū coniunctio per se considerata
 „quandoque facit aliquod integrū, quæ
 „in alio; propter additionē alterius, non
 „constituit aliquod integrū; sicut in la-
 „pide commixtio quatuor elementorum
 „facit aliquod integrū; vnde illud quod
 „est ex elementis constitutum in lapide,
 „potest dici suppositum, vel hypostasis,
 „quod est hic lapis: compositio autē ele-
 „mentorū in animali non constituit ali-
 „quod integrum, sed constituit partem,
 „scilicet corpus, quia necesse est aliquid
 „aliud advenire ad completionē anima-
 „lis scilicet animam: vnde compositio
 „elementorū in animali non constituit
 „suppositum, vel hypostasis: nec tamen
 „propter hoc minus est efficax in ani-
 „mali elementorum compositio; quā in
 „lapide, sed multo ampl⁹, quia est ordi-

„nata ad rem nobiliorem. Sic igitur in
 „alijs hominibus vnio anime, & corpo-
 „ris constituit hypostasis, & suppositū,
 „quia nihil aliud est præter hæc duo: in
 „Domino autē Iesu Christo, præter ani-
 „mam, & corpus advenit tertia substan-
 „tia, scilicet divinitas: non est ergo seor-
 „sim suppositū, vel hypostasis, sicut nec
 „persona id, quod est ex corpore, & ani-
 „ma constitutum, sed suppositum, hypo-
 „stasis, vel persona est id, quod constac
 „ex tribus substantijs, corpore scilicet, &
 „anima, & divinitate, & ita in Christo,
 „sicut est vna tantum persona, ita vnum
 „suppositum, & vna hypostasis. Hæc D.
 Thom. ergo ex eius mente in puris homi-
 nibus vnio corporis, & anime constituit
 hypostasis, & suppositū per hoc præcisè,
 se, quod ibi nihil aliud sit præter illa duo:
 ergo iuxta D. Thom. humanitas est ho-
 mo, & persona per hoc præcisè, quod nō
 vniatur substantiæ digniori, quia hoc ip-
 so est aliquod integrum, & ideo præcisè
 in Christo humanitas non est homo, nec
 hypostasis, vel persona, quia ei additur
 per vnionem physicam substantia divina.

29 Quod confirmatur ex ijs, quæ
 paulo post addit, dicens: In homine (scili-
 cet puro) persona hypostasis, & suppositum
 est quod ex anima, & corpore constituitur:
 ergo sentit purum hominē non adere ali-
 quod complementum substantiale supra
 totum resultans ex corpore, & anima: nā
 si adderet illud complementū, falsissimū
 esset asserere, quod in puro homine hypo-
 stasis, & suppositū est quod ex anima, &
 corpore constituitur: esset enim hyposta-
 sis illud totum, seu concretum, resultans
 ex humanitate, & substantia, seu perso-
 nalitate superaddita.

§. II. Probatur nostra sententia auctoritate Conci-
 „liorum, & Patrum, asserentium, Verbum
 „omniā assumpsisse humanitatem cum omni-
 „bus suis proprietatibus.

30 Argumentor sic: fide Sanctum
 „est Verbum Divinū non as-
 „sumpsisse personā humanā:
 „alioqui duplex in Christo esset persona,
 „altera humana, altera divina, quod est
 „hæreticum. Quare vt inquit Augusti-
 „nus lib. de fide ad Petrum cap. 2. Deus
 „naturam hominis assumpsit, non personam;
 „atqui si persona adderet aliquam enti-
 „tatem positivā supra naturam, sequeretur
 „Verbum assumpsisse personā humanam:

si enim adderet talem entitatem, illa entitas foret proprietas necessario con-
 quata ad naturā, & complementū quod-
 dam substantiale ipsius: certum autem
 est ex doctrina Conciliorum, & Pa-
 trum Verbum Divinum assumpsisse na-
 turam humanam cum omnibus suis pro-
 prietatibus, & perfectionibus: ergo se-
 queretur Verbum assumpsisse personam
 humanam, nimirum assumendo natu-
 ram cum sua personalitate propria; si
 hæc est aliqua entitas, & perfectio su-
 peraddita naturæ, illamque complens,
 & perficiens: ergo &c.

31 Quod autem illud certum
 sit ex doctrina Conciliorum, & Patrum,
 constat primo ex Concilio Æcumenico
 Calcedonenſi ſexcentorum triginta Patrū
 Act. 5. in definitione fidei ſel. 6. apud
 Baronium ad annum Chriſti 451. ubi ſic
 „habetur: Sequentes Sanctos Patres
 „confitemur eundem Dominum noſtrū
 „Ieſum Chriſtum perfectum in Deitate
 „eundem perfectum in humanitate, con-
 „ſubſtantialem Patri ſecundum Deita-
 „tem, & eundem conſubſtantialem no-
 „bis ſecundum humanitatem, per omnia
 „nobis ſimilem abſque peccato, &c. Et
 „paucis interiectis. Nuſquā ſublata dif-
 „ferentia naturarum propter vnionem,
 „magiſque ſalva proprietate vtriuſque
 „naturæ, in vnā perſonam, atque ſub-
 „ſtantiam concurrentis.

32 Secundo ex 7. Synodo gene-
 rali, quæ eſt Nicæna ſecunda Act. 3. ubi
 Sancta Synodus confitetur: *Filium Dei*
conſubſtantialem factum nobis modis omni-
bus abſque peccato. Tercio ex 6. Synodo
 Act. 4. in Epist. Synodali approbata
 „Act. 8. definitur, Chriſtum habere
 „duas naturas, & vnāquāque proprie-
 „tates naturales habere, divinam om-
 „nia, quæ divina ſunt, humanam omnia
 „quæ humana, abſque vllō peccato.
 Quarto ex Concil. Lateran. ſub Martino
 1. Can. 9. ubi definit, Quod in nullo eſt
 „diminuta, minorata, expoliata ve na-
 „turali proprietate natura aſſumpta: Et
 „in eodem Can. 9. hæc habet: Siquis ſe-
 „cundum Sanctos Patres non confitetur
 „proprie, & ſecundum veritatem natu-
 „rales proprietates Deitatis eius, & hu-
 „manitatis indiminute in eo, & ſine mi-
 „noratione ſalvatas, condemnandus ſit.

33 Eodemque modo loquuntur S.
 Leo ſerm. 3. de Nativit. S. Auguſt. cap.
 24. Enchirid. & Damasc. lib. 3. fidei cap.
 „6. circa medium, ubi aſſerit; Verbum

„aſſumpſiſſe quod in natura noſtra plan-
 „tavit, & nihil prætermiſiſſe eorū, quæ
 „cum nos initio conderet, naturæ no-
 „ſtræ inſervit, ſed omnia ſumpſiſſe, hoc
 „eſt corpus, & animā, eorūque proprie-
 „tates. Item lib. de duab⁹ volunt. Si quā
 „(inquit) naturalem proprietatem non
 „accepit, non eſſet perfectus homo, ſed
 „aliquid ei deeſſet. Eodem etiam modo
 loquitur Athan. lib. 3. de nat. aſſumpta.
Ille prius vt Deus opulentus, poſt modum
inops factus eſt, & homo nobis in omnibus
ſimilis excepto peccato. Item Anaſt. Synaita
 Patriarch. Antiochen. in duce viē contra
 „Acephal. cap. 17. Omnia, quæ homini
 „bus ſunt communia, & naturalia, nul-
 „lique repræhenſioni in nobis obnoxia,
 „ſicut docet Paul⁹, aſſumpſit, ideo ipſū in
 „humanitate etiā perfectū confitemur.

34 Conſtat ex Epistola Agato-
 nis Pontificis ad Imperatores, quæ poni-
 tur in 6. Synodo Conſtantinopolitana
 Act. 4. & approbatur à Sancta Synodo
 Actione 8. ibi enim tradens regulam
 fidei, & loquens de Chriſto inquit: Om-
 „nia duplicia vnus, eiufdenque Domi-
 „ni Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti ſecun-
 „dum Evangelicam traditionē aſſerim⁹,
 „id eſt, duas eius naturas prædicamus,
 „divinā ſcilicet, & humanā, ex quibus,
 „& in quibus etiam poſt admirabilē, at-
 „que inſeparabilem vnionem ſubſiſtit,
 „& vnāquāque eius naturam proprie-
 „tatem naturalem habere confitemur,
 „& habere divinam omnia quæ divina
 „ſunt, & humanam omnia, quæ hu-
 „mana ſunt abſque vllō peccato.

35 Conſtat denique ex Cirillo,
 qui præfuit Concilio Ephęſino, in quo
 Neſtoris error damnatus eſt; etenim
 in libello de recta in Chriſtum fide ad
 Imperatrices Eudoxiam, & Pulcheriam
 non multo poſt initium hæc habet: Per-
 „fectus Deus cum eſſet, factus eſt per-
 „fectus quoque homo, nec quidquam
 „omhino, quod humanæ naturæ cog-
 „natum eſſet præter vnā impiam ma-
 „liciam reliquit. Si nihil præter vnā
 maliciam reliquit ex ijs, quæ naturæ
 humanæ cognata ſunt, ſequitur non reli-
 quiſſe ſubſiſtentiam, & perſonalitatem
 propriam humanitatis, ſi illa addit ali-
 quid poſitivum ſupra naturam: ſiqui-
 dem id maxime cognatum eſſet natu-
 ræ humanæ, vtpote neceſſario ab ip-
 ſa dimanans, eamque complens. Eſt
 autem maxima authoritas Cirili, Ale-
 xandrini, qui, vt teſtatur Bellarmi-
 nus

nus libr. de Scriptor. Ecclesiasticor. fuit specialiter à Deo edoctus circa mysterium Incarnationis; eiusque Capitula, & scripta omnia contra Nestorium approbat 5. Synodus Generalis collatione 8. in definitione fidei Can. 3. vbi anathematizat omnes, qui contra eius capitula scripserunt, & decesserunt in tali impietate. Vt ergo salvetur veritas Conciliorum, & Patrum asserentium Verbum assumpsisse naturam humanam, cum omnibus suis proprietatibus, excepto peccato, & hoc cohereat cum doctrina certa fidei, quod Verbum non assumpsit personam humanam; dicendum est personam nihil addere positivum supra naturam, sed meram negationem vnionis ad substantiam extraneam digniorem, cui tribuantur ipsius operationes: si enim aliquid positivum addere, falsa foret illa doctrina Conciliorum, & Patrum.

36 Quam doctrinam accepi ex S. Thom. 3. p. quæst. 4. art. 2. vbi respondens ad secundum argumentum, quo contendebatur, Verbum assumpsisse personam, Quia Filius Dei assumpsit, quæ in natura nostra plantavit, plantavit autem personalitatem: ergo assumpsit personam. Ad hoc inquam argumentum respondens ait: Dicendum quod naturæ assumptæ non deest propria personalitas propter defectum alicuius, quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat, sed propter additionem alicuius, quod est supra humanam naturam, quod est vnio ad Verbum. Et 4. contra Gentes cap. 43. Derogaretur (inquit) perfectioni Incarnationis Dei Verbi, si aliquid eorum, quæ naturalia sunt homini, ei deesset. Et paulo post: Fides per omnia sine peccato similem cum nobis in naturalibus confitetur.

37 Dices Patres, & Concilia loqui de proprietatibus perficientibus naturam, ut contradistinctam à persona; non autem de proprietatibus complementibus eam in ratione personæ. Sed contra, quia vniuersaliter loquuntur sine vlla exceptione de omni proprietate strictè tali: constat autem, personalitatem propriam, si sit aliquid positivum, esse strictè proprietatem naturæ, cum ab illa necessario promanet: ergo violenter exponuntur cum limitatione. Et sane ad hanc expositionem deberet cogere convincens aliqua ratio, vel autoritas; quam tamen adversarij non producunt. Quare

cum Patres illa duo coniungant, nempe Verbum non assumpsisse personam, & simul assumpsisse naturam cum proprietatibus, clare patet ex eorum mente personalitatem nihil addere positivum supra naturam.

38 Hinc audiendus non est P. Martinon disp. 7. de Incarnat. num. 87. Respondens Patres loqui de proprietatibus assumptibilibus, falso nanque assererent, Verbum assumpsisse omnes proprietates naturæ, si sentirent aliquam esse inassumptibilem: dum ergo affirmant assumpsisse omnes, plane sentiunt, nullam esse inassumptibilem.

§. III.

Probatur ulterius nostra sententia auctoritate Patrum auctoritatibus.

39 **P**ROBATVR secundo auctoritate D. Alberti Magni in 3. dist. 5. art. 11. & 12. vbi hæc habet verba: Sicut personitas propria destruitur per accidens vnione, ita per accidens ponitur divisione. Et si dicatur quod divisio potius tollit, quam confert; dicendum, quod per se aufert, scilicet rem, quæ erat vnita, & per accidens confert, divisionem esse vnum, & ab alio divisum, & hæc est singularitas. Tertio auctoritate Magistri in 3. dist. 5. vbi quærens cur anima rationalis iuncta corpori non sit persona? Hanc solam rationem reddit, Quod non sit per se, neque sola, sed vnita corpori, & ideo Verbum Divinum naturam humanam, non personam accepisse, quod accipiendo naturam humanam eam sibi vniverit, & vniendo acceperit. Idem docet Alexander 3. p. quæst. 4. membro 6.

40 Probatur præterea nostra sententia auctoritate Vgonis, Victorini, quæ Maxima est apud Theologos; nam in Apologetico pro Verbo Incarnato cap. 7. inquit, *Naturam Christi non habere propriam personam, quia est vnita digniori*. Probatur etiam, quia Concilia, & Patres disputantes contra Nestorium, non inde probant, non dari in Christo personam creatam, quia per assumptionem expoliata fuerit humanitas complemento aliquo substantiali, quod eam in ratione personæ constitueret, sed quia per vnionem physicam coniuncta est

Verbo, & producta ut pars Christi, non autem per se, ac separatim, univ ersumque Patres dum mysterium Incarnationis explicant, & quarunt, cur humanitas Christi non sit persona humana? Hanc unam reddunt causam, *Quod non sit sola per se, & separata à Verbo*; Nullamque prorsus mentionem faciunt illius formæ, modi, aut realitatis, quæ ab illa fuerit exclusa, & in alijs hominibus reperitur. Hinc Rusticus Cardinalis Diaconus, in disputatione cum Acephalo, (quæ habetur lib. 6. Bibliothecæ novæ) cum premeretur à Nestorianis, ut declararet, quid min⁹ haberet humana Christi natura, quam aliorum hominum, propter quod deficeret à ratione personæ, minime respondit, ei defuisse aliquod complementum naturale, quo aliæ naturæ constituuntur in ratione personæ, sed præcisè dixit: *Ideo non esse personam, quia creata est in Verbo tanquam pars Christi*. Quam responsionem adhibuit etiam Theodorus Carix Episcopus tom. 9. Bibliothecæ eidem interrogationi, *Quia corpus animatum (aiebat) assumptum est pars Christi, idcirco non est hypostasis*. Et simili modo loquitur Anast. in duce vitæ cap. 2. & Maxim. in Epist. ad Georgium.

41 Denique probatur ex Concilio Francofurdienfi in Epist. ad univ. fos. Christi Fideles colum. 2. ubi hæc habet: Itaque in Deo, & homine gemina substantia, sed non gemina persona est, quia persona personam consummere potest; substantia vero substantiam non potest; siquidem persona res iuris est, substantia naturæ. Ac si diceret, personam Divinam media unione sui cum humana natura consumpsisse, seu potius impedivisse propriam illius personalitatem; quia videlicet humanitatem esse personam, res iuris est, id est, quia importat moralem quandam denominationem consistentem in eo quod humanitas sit sui, & non alterius: quæ denominatio deperditur per hoc præcisè quod uniatu r personæ divinæ: nam hoc ipso eius operationes præcipuè tribuntur Verbo. Adverte autem verba illa nuper relata ex Concilio Francofurdienfi; esse etiam verba expressa Paschalis Ecclesiæ Romanæ Diaconi Cardinalis Viri Magnæ Sanctitatis, & doctrinæ, ut testatur Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis, & floruit ad annum 499. fere trecentis annis ante concilium, utpote, quod celebratum est anno 794.

42 Hinc Alexander Alensis 3. p. quæst. 6. art. 4. ait, ideo Verbum consumpsisse personam creatam; quia fecit ut natura non esset persona. Consulatur D. Thom. 3. p. quæst. 4. art. 2. ad. 3. ubi explicans decretum illud Innocentij, Tertij in quadam decretali: Persona, Dei consumpsit personam hominis, ait, quod consumptio ibi non importat destructionem alicuius, quod prius fuerat, sed impeditionem eius, quod aliter esse posset: si enim humana natura non esset assumpta à Divina persona, natura humana propriam personalitatem haberet; & pro tanto dicitur persona consumpsisse personam, licet improprie, quia persona divina sua unione impedivit, ne humana natura propriam personalitatem haberet.

SECTIO QUINTA.

Probatur nostra sententia rationibus.

43 PRIMO à priori, quia ut docet D. Thom. 3. p. quæst. 2. art. 3. in corpore, esse hypostasim, suppositum, aut personam idem est, ac esse id cui tribuuntur operationes naturæ, Hæc enim ratione (subiungit statim) hic, homo dicitur esse suppositum, quia scilicet supponitur eis, quæ ad hominem pertinent eorum prædicationem recipiens; atqui humanitas, per hoc præcisè, quod non sit unita substantiæ digniori, est id, cui tribuuntur operationes, cum hoc ipso sit hoc aliquid, seu hoc individuum; quo nomine Aristoteles in prædicamentis appellat primam substantiam, quæ iuxta Theologos idem est, ac suppositum: ergo. Confirmatur; nam, ut ex Damasceno docet D. Thom. opuscul. 48. & 3. p. quæst. 4. art. 3. in corpore, & quæst. 3. art. 1. *Homo de suo principali significato dicit habens humanitatem*, qui est communis sensus Theologorum, ut patet, tum à posteriori, quia aliter Deus non posset dici factus homo, ut recte ostendit Caietanus 3. p. quæst. 3. art. 2. tum à priori ex ipsa natura nominis concreti: nam ut inquit Hebraeus quodlib. 3. quæst. 6. art. 2. Concretum, & abstractum in eo differunt ex modo significandi, quod abstractum semper significat naturam, qua aliquid est tale, ut humanitas illud, quo homo est homo formaliter: concretum vero semper significatur ut habens. Quare, ut ait Durandus in primum dist. 34. quæst. 1.

Probatur
1. à
priori.

Concre-

Concretum directe supponit pro habente formam; abstractum vero pro forma habita. Tū sic; per hoc præcisē, quod humanitas non sit vnita substantiæ digniori, est habens seipsam, quia non habetur ab altero, qui dominetur actionibus ipsius, & cui illæ debeant tribui tanquam primo principio intimo: ergo per hoc præcisē erit homo, & consequenter persona.

2. Apost.

44 Secundo à posteriori, quia si persona creata aliquid positivum addat supra naturam: illud debet esse modus quidam substantialis ita eam complens, & per se existentem reddens, vt in sensu composito eius nequeat in alieno supposito existere, vt tenet communior, & vera sententia, vt videre est apud P. Vazq. 3. p. disp. 33. Iam sic arguo: ergo humanitas exigit, vt complementum naturale, aliquod essentialiter impossibile cum eo, quod assumatur à Verbo, & consequenter exigit non vniri Verbo: hoc autem est absurdum, quia cum summe perficiatur illa vnione, nequit ex se illam auersari; vnde vnio hypostatica, licet ob sui excellentiam sit supra, non tamen potest esse contra exigentiam humanitatis, ac proinde personalitas propria illius compleri debet per negationem vnionis ad substantiam divinam, quam negationem humanitas, nec ex se reiiciat, nec postulet, sed connaturaliter ei competat ex eo, quod Deus nolit miraculose eam sibi copulare per vnionem hypostaticam.

45 Denique ex conceptu personæ, quæ secundum definitionem Ricardi Victorini lib. 4. de Trinitate cap. 33. *Est rationalis nature incommunicabilis subsistentia, id est incommunicabile subsistens*, vt exponit P. Vazquez 1. p. disp. 126. & frequenter reliqui exponunt; vsitatum enim est apud Patres, vt subsistentia sumatur pro subsistente, vt ipse observat disp. 124. & D. Thomas 3. p. quæst. 2. art. 3. in corpore.

46 Duo itaque sunt de conceptu personæ, nempe esse substantiam completam incommunicabilem, & per se existentem: ut ex neutro capite postulatur in humanitate modus positivus, vt sit persona, non quidem ex capite subsistentis, nam vt inquit D. Thomas 1. p. quæst. 29. art. 2. *Ea subsistere dicimus, quæ non in alio, sed in se existunt*; ad hunc autem affectum præstandum nullum modum superadditum requirit humanitas, quod perspicue docet D. Thom. 1. contra

gentes cap. 29 in fine dicens: Hoc quod, est substantiam esse ens per se non im-
portat, nisi negationem quandam, dicitur enim esse per se, ex eo, quod non est in alio, quod est negatio pura. Nec ex capite incommunicabilitatis: nam licet hæc debeat esse aliquid positivum, competit tamen humanitati ratione sui formaliter, quia incommunicabilitas propria personæ, & quæ in eius definitione ponitur, non est incommunicabilitas per vnionem, sed per identitatem, & prædicationem, vt sit sensus personam debere esse substantiam incommunicabilem, id est particularem, & minime communem pluribus realiter distinctis.

47 Quod probatur primo, quia alloqui incommunicabile positum in definitione personæ idem significaret, ac subsistens, nam subsistens vt subsistens nequit per vnionem communicari substantiæ digniori ad faciendum vnum per se, quia hoc ipso quod vniatur, amittit rationem subsistentis, quia iam existit in alio digniori: vnde frustra in definitione personæ simul cum ratione subsistentis coniungeretur ratio incommunicabilitatis, si illa incommunicabilitas foret per vnionem. Secundo, quia id docet ex communi D. Thom. quæst. 8. inquit: *Hoc nomen hypostasis significat substantiam indivisibilem*; id est, quæ non potest de pluribus prædicari 3. p. quæst. 3. art. 1. ad 2. dicens: *Persona dicitur incommunicabilis, in quantum non potest de pluribus suppositis prædicari*: quod dixit Angelicus Doctor, vt ostenderet non esse contra conceptum personæ communicari per vnionem, quando illa communicatio non aufert rationem subsistentis, vt patet in Verbo vnito humanitati. Tercio quia alloqui hic numero Deus esset persona, cum sit aliquid per se subsistens incommunicabile per vnionem alteri, vt supposito; naturæ namque Divinæ ratione sui formaliter repugnat existere in supposito extraneo. Itaque ratio incommunicabilitatis ponitur in definitione personæ ad excludendas substantias secundas: seu rationes communes; item ad excludendam naturam divinam à conceptu personæ, quia est communicabilis pluribus per identitatem.

48 Cum ergo hæc numero natura humana sit substantia completa; id est substantia non exigens vnionem cum alia substantia, nec tali vnione indigens, vt connaturaliter existat, & ratione sui sit incapax prædicari de pluribus reali-

Quæstio
incom-
munica-
bilis sit
de ratio-
ne personæ

incom-
munica-
bilis sit
de ratio-
ne personæ

ter distinctis, ac proinde cum sit incommunicabilis, prout oportet ad rationem personæ, sane per hoc præcisè, quod ulterius sit per se subsistens, qui conceptus ei convenit per hoc, quod non sit vnica alteri digniori; consequens est, ut independentem ab omni modo substantiali sibi superaddito sit rationale subsistens incommunicabile, qui est conceptus personæ.

SECTIO SEXTA.

Inferitur ex dictis an, & quomodo humanitas subsistat per subsistentiam Verbi, & hæc suppleat subsistentiam creatam.

49 **E**X dictis infero primo, personam divinam non personare naturam humanam in eodem sensu, quo eam personaret propria personalitas, siue hæc compleatur per negationem, siue consistat in modo positivo; etenim persona divina personat *ut quod*, quia est persona illius humanitatis, Nam ipsa hypostasis Dei Verbi facta est carni hypostasis, ut loquitur Damasc. lib. 3. fidei cap. 11. E contra vero personalitas propria personaret, *ut quo* quia ipsa non esset persona illius naturæ, sed in genere causæ formalis faceret, ut natura ipsa esset persona; esset enim tunc natura substantia rationalis completa incommunicabilis, & per se existens, quæ est definitio personæ.

50 Infero secundo: humanitatem Christi non subsistere, *ut quod*, per subsistentiam Verbi, ita scilicet ut hoc se habeat tanquam forma denominans, & illa ut subiectum denominatum. Pater, quia subsistentia Verbi, quæ est subsistentia per se subsistens, est quidem subsistentia humanitatis, sumpta subsistentia *ut quod* pro hypostasi, seu persona, ut frequenter sumitur à patribus, & Concilijs, non tamen sumpta *ut quo* pro ratione formali subsistendi: nam implicat subsistentiam Verbi esse personam humanam, naturæ, & simul in genere causæ formalis eam reddere personam, seu complere in ratione puri hominis; compleret autem, si redderet formaliter subsistentem: nam, ut ex communi consensu inquit P. Lessius lib. 12. de perfectionibus divinis num. 24. *Purus homo nihil aliud est, quam natura humana individua per se subsistens: ergo si subsistentia Verbi redderet naturam humanam per se subsistentem com-*

pleret illam in ratione puri hominis, unde in Christo duplex daretur persona.

51 Quare humana Christi natura non subsistit, *ut quod*, sed tantum, *ut quo*, quatenus est forma à qua hypostasis Verbi dicitur homo; unde solum dicitur subsistere in Verbo: ad modum, quo accidentia subsistunt in substantia, ablati tamen in perfectionibus: ut enim observat Ioannes Neapoli quæst. 9. punct. tertio humana Christi natura, licet realiter sit substantia, habet tamen modum accidentis, non quidem quantum ad hoc, quod sit inherens, sicut accidens, sed quia est innixa supposito alterius naturæ, scilicet divinæ, sicut accidens innititur supposito alterius naturæ, scilicet substantiæ; & hoc est quod PP. sæpe docent, qui non dicunt humanitatem reddi subsistentem per subsistentiam Verbi, sed existere, vel subsistere in Verbo, ut patet ex D. Thom. 3. p. quæst. 2. art. 2. ad 1. & 2. & art. 4. in corpore, & passim alibi. Consulatur P. Vazq. 3. p. disp. 31. n. 11. ubi recte docet, id quod per alienum, vel in alieno supposito subsistit, non esse absolute, & simpliciter subsistens. Legatur præcipue Damasc. in sua dialectica cap. 27. ubi inquit: Enhypostaton, dicitur ab altera hypostasi assumpta, natura, & in ipsa habens existentiam, unde & caro Domini non subsistens secundum seipsam, nec ad temporis momentum, non hypostasis, sed magis Enhypostatos est. In hypostasi enim Verbi Dei subsistit assumpta ab ipsa, & hanc habuit, & habet hypostasin; rationem autem reddiderat immediate antea, nepe quod hypostasis principaliter, est quod secundum seipsum proprie consistentem subsistens, & est, & dicitur.

52 Infero tertio, siue dicatur subsistentiam propriam humanitatis compleri per negationem, siue dicatur consistere in modo positivo perfectiatis non posse dici proprie, quod subsistentia Verbi supplet naturæ humanæ subsistentiam propriam, si hæc sumatur pro ratione formali, à qua natura redditur subsistens. Patet, quia, cum proprium sit vnionis hypostaticæ reddere naturam humanam existentem in alio, eamque communicare supposito extraneo, implicat, ut mediante illa, suppleatur forma reddens effectum formalem, omnino oppositum, qualis est effectus formalis per se existens, quem capit humanitas à propria subsistentia; vnum enim contradictorium nequit

In Christo humanitas non subsistit ut quod.

Subsistentia Verbi proprie non supplet subsistentiam naturæ humanæ

nequit suppleri per aliud. Solum ergo o
subsistentia divina potest dici gerere vi-
ces subsistentiæ creatæ, si subsistentia su-
matur in sensu Patrum pro persona, cum
enim persona Verbi sit suppositum illius
naturæ humanæ, vereque dicatur homo,
fungitur munere illo, quo fungeretur hu-
manitas ipsa, si per se existeret, sicut enim
tunc denominatio hominis caderet su-
pra humanitatem ipsam; sic modo ca-
dit supra Verbum.

53 Ut enim observat Aureolus
in 3. dist. 1. art. 1. §. *Nunc ostendo.* con-
ceptus suppositi se habet ut habens; con-
ceptus vero naturæ ut habitum: semper
autem quod est principale est habens ut
dicitur 7. Metaph. textu 79. ergo quan-
do humanitas est coniuncta Verbo de-
nominatio hominis, seu habentis huma-
nitatem debet cadere supra Verbum:
quando autem est per se existens debet
cadere supra ipsam, & nequit cadere su-
pra modum perfectitatis, quævis daretur: ille
enim non est aliquid per se subsistens, esto
faciat humanitatem per se subsistentem:
quod autem non est per se subsistens, ne-
quit vere dici homo.

SECTIO VLTIMA.

Soluuntur obiectiones.

54 **Q**UOMODO in nostra sen-
tentia salvetur Verbum
assumpsisse naturam, &
non personam, supra explicatum est sect.
quarta, ac proinde præoccupata iam ma-
net obiectio, quæ ex hoc capite formari
solet contra nostram sententiam. Obij-
citur ergo ulterius primo; nostram sen-
tentiam vanas reddere definitiones Con-
ciliorum affirmantium post unionem na-
turæ humanæ cum divina non mansisse
in humana personalitatem propriam: nā
si ipsam gaudere personalitate propria est
eam non esse unitam personæ divinæ, ut
nos dicimus; perinde esset definire non
mansisse post unionem ad Verbum cum
personalitate propria, ac post unionem
non mansisse carentia unionis. Verum
hoc argumentum eodem impetu in ad-
versarios descendit; nam tam evidens
est naturam humanam post unionem cū
Verbo non mansisse cum modo perfecti-
tis essentialiter impossibili cum tali
unionem, ac non mansisse post unionem
cum carentia unionis, & ideo ex adver-
sarijs P. Aldere disp. 39. à num. 10. hoc

argumentum omnino inefficax censet
contra nostram sententiam.

55 Vera ergo responsio est, Con-
cilia solum definire unionem humanita-
tis ad Verbum non fuisse dumtaxat mo-
ralem secundum auctoritatem, & re-
præsentationem, qualem ponebat Ne-
storias, ut vidimus disp. 17. sect. 3. sed
physicam, & realem; cum qua non com-
ponatur humanitatem esse personam, seu
propria personalitate gaudere. Et quod
illa fuerit mens Nestorij, patet etiam ex
Anastasio Synaita Episcopo Antioche-
no, qui floruit anno 544. in opere, cui
titulus Dux viæ contra Acephalos, ibi
enim cap. 4. sub finem ita ait: Sancta
„ Ecclesia, ut Nestorium ob naturarum
„ in Christo divisionem, separationem
„ ve damnat: ita severum cum suis, ob
„ earundem confusionem damnat. Patet
iterum ex Cirillo Alexandrino, cuius tā-
ta est auctoritas in hac materia, ut vidi-
mus supra sect. 4. §. 2. nam in eo opere, in
quo ex omnibus fere novi testamenti li-
bris argumenta depromit contra Nesto-
rium, tractans locum quendam ex Evan-
gelio Ioannis, hæc habet: Quomodo
„ non insipient, qui divisione inducta,
„ alium Dei Patris Verbum, alium rur-
„ sus illum, qui ex Sacra Virgine ortū
„ ducit Filium esse asserunt. Et tractans
loca ex Epistolis Ioannis sic loquitur:
„ Quicumque divisione inducta eum,
„ qui ex muliere natus est, verum Filium
„ Dei negant, Filij autem nomen soli,
„ nudoque Dei Verbo assignant, ij Pa-
„ tres omnes inordaces faciunt. Et tra-
ctans loca Epistolæ ad Romanos; hæc
„ scribit: Qui vnum in duos disperciunt;
„ aperto impietatis crimine se se con-
„ stringunt. Quando quidem si is, qui
„ passus est, esset homo per se, & secun-
„ dum se, divisim, & non ipsummet Dei
„ Verbum carnis trabea indutum: Pater
„ pro nobis Filium non dedisset, &c.
Constat ergo manifeste Nestorium non
admisisse unionem physicam humanita-
tis cum Verbo; sed posuisse humanita-
tem per se, ac separatim existentem
physice, & solum moraliter coniunctam
cum Verbo.

56 Vnde dum Ephesinum ana-
thematismo tertio damnat errorem Ne-
storijs his Verbis: *Siquis post naturarum
unionem subsistentias in vno Christo di-
vidit, anathema sit*; hoc tantum intendit
nec enim eius scopus fuit definire, quod
supposita unionem physica Verbi cum hu-
manitate

manitate, hæc non retinuerit propriam personalitatem, quasi Hæretici concederent vnionem physicam, & nihilominus dicerent humanitatem gaudere propria personalitate. Nestoriani enim nunquam concesserunt eiusmodi vnionem, immo vero, si illam concederent, re ipsa convenirent cum Catholicis, ut vidimus supra ex Cirillo: scopus ergo fuit absolute statuere, humanitatem ita fuisse unitam Verbo, ut vnica tantum sit persona in Christo, ac proinde vnionem illam fuisse physicam, prout oportebat ad impediendam personalitatem propriam humanitatis.

57 Vnde Concilia in illis definitionibus loquuntur non de vnione secundum conceptum explicitum vnionis physice cum Verbo, sed secundum conceptum vnionis, qualis continetur in scriptura dum dicitur, *Verbum caro factum est*: nam si explicitè dicerent humanitatem post vnionem physicam cum Verbo non mansisse cum propria personalitate, non opponerentur Nestorianis, quippe qui nunquam asseruerunt post vnionem physicam humanitatis cum Verbo humanitatem retinuisse propriam personalitatem: hoc enim esset supponere vnionem physicam, & ea supposita, concedere humanitati propriam personalitatem. Nestoriani autem nunquam concesserunt eam vnionem, nec ea concessa, negarent carentiam proprie personalitatis in natura humana. Vnde si ita definirent, nihil sua definitione concluderent contra Nestorianos: sumitur ergo vnio in illis definitionibus sub conceptu vnionis, qualis continetur in scripturis, sub quo conceptu vnionem hanc fatebantur Nestoriani, & dum dicitur post hanc vnionem non mansisse personalitatem creatam, perinde est, ac dicere hanc vnionem excludere talem personalitatem, ac proinde esse physicam.

58 Obijcies secundo; naturam humanam esse còpletam in ratione personæ, & suppositi idem est, ac esse ens primum intime, id est, esse id, cui primario, & principaliter tribuantur operationes humanæ, seu esse sui, & non alterius: quam primitatem amittit per hoc præcisse, quod vniatur Verbo: quo posito, sic argues: hoc quod est substantiam habere rationem primi intimi est quid à natura intentum, & est quædam perfectio; at negationes puræ non sunt à natura intentæ, nec perfectio: ergo substan-

tia constituitur in ratione primi intimi per aliquid positivum, & non per puram negationem.

59 Respondeo: hoc quod est naturam humanam esse personam, & suppositum non esse quid per se intentum à natura secundum id, quod importat de obliquo; cum enim naturam humanam non esse unitam personæ divinæ non sit bonum ipsius naturæ humanæ, nequit ab ipsa postulari, nec à generante esse per se intentum: est ergo persona res iuris, ut inquit Paschasius lib. 2. de Spiritu Sancto, id est moralis quædam dignitas consistens in eo, quod natura sit sui iuris, seu non sit alterius dignioris, cui tribuantur ipsius operationes; quæ moralis dignitas non postulatur ab ipsa natura, quia melius ipsi est esse naturam Verbi per vnionem, quam per se, & separatim existere.

60 Obijcies tertio: illud, quod addit rectum puri hominis supra humanitatem secundum se, tanquam rectitudinem actualem, non est accidens, nec negatio: ergo debet esse modus positivus substantialis: probatur antecedens, quia alioqui rectum totale substantiale componeretur ex non substantia; deinde si esset negatio, conceptus experimentalis expresus per pronomen ego, esset negativus, quod est contra communem hominum conceptionem.

61 Respondeo purum hominem in recto solum importare naturam humanam, & de obliquo carentiam vnionis ad substantiam digniorem, quæ carentia licet sit in causa, ut humanitas ipsa sit persona, sit aliquid, seu id, cui tribuantur operationes; nihilominus denominatio personæ, & principij quod, & denominatio recti vnice cadit supra naturam, quæ ex se habet essentialiter esse rectum, esse quod, aut esse personam sub conditione quod non vniatur substantiæ digniori, quæ trahat ad se munus recti, & munus principij quod operationum illius naturæ; absurdum quidem esset rectum ipsum, supra quod cadit denominationis hominis, constari ex negatione; cæterum quod substantia indigeat aliqua negatione ad hoc ut habeat denominationem personæ, quæ est res iuris, & importat moralem quandam dignitatem consistentem in eo, quod natura non sit alterius, absurdi nihil continet, immo est omnino necessarium: iam vero conceptus experimentalis solum cadit supra illud, quod persona importat in recto,

naturæ

natura enim est, quæ cognoscit se non esse in alio cui tribuantur ipsius operationes.

62 Sed vrgebis: persona creata quatenus talis est substantia: ergo quatenus talis non importat negationem, hæc enim est non substantia; substantia autem ex non substantijs constari nequit. In isto argumentum; persona creata quatenus talis est aliquid absolutum: ergo quatenus talis nequit componi ex entitate modalis; sicut enim quatenus substantia nequit constitui ex non substantia, ita quatenus entitas absoluta, nequit componi ex eo, quod absoluta entitas non est. Videant ergo adversarij, quomodo hanc instantiam solvant, & eodem modo suum argumentum solutum velint; in forma igitur respondeo, concessio antecedenti distinguendo consequens: ergo quatenus talis non importat negationem, in recto, concedo; de obliquo, & per modum connotati, nego; est quidem persona creata, substantia, quia persona creata nihil aliud est, quam natura rationalis completa (id est, nec ad operandum, nec ad existendum postulans vniri cum alia substantia) per se existens, id est non existens in alio digniori, cui tribuantur ipsius operationes, quod non tollit, quin in ratione personæ compleatur per negationem; nam per istam exercetur modus proprius existendi substantiæ.

63 Vel paulo aliter, distinguo antecedens: persona creata quatenus talis est substantia præcisè, nego antecedens: est substantia habens modum existendi proprium substantiæ, concedo antecedens, & nego consequentiam, quia licet persona creata quatenus præcisè substantia nequeat importare negationem, quia quatenus substantia præcisè, est entitas non indigens vnione sui ad aliam substantiā, vt sit, & vt operetur, nihilominus, quatenus substantia habet modum operandi proprium substantiæ, potest, ac debet importare negationem, nam modus ille est existere per se, id autem, vt supra probavimus ex D. Thom. 1. contra gent. cap. 29. in fine, dumtaxat importat negationem.

64 Obijcies quarto: personalitas creata est participatio personalitatis divinæ; sed hæc est omnino positiva: ergo & illa. In isto argumentum: personalitas creata est participatio personalitatis divinæ; sed hæc est aliquid relativum: ergo, & illa; quæ consequutio ab-

surda est. In forma respondeo distinguendo antecedens; est participatio vera, ratione illius, quod importat in recto, concedo; ratione illius, quod importat in obliquo, nego: importat enim personalitas creata in recto ipsam existentiam substantiæ de se non indigentis vnione ad alteram substantiam, vt sit, nec vt operetur, quæ est perfectitas radicalis, & insuper importat negationem existendi in alio digniori, cui tribuantur ipsius operationes; unde ratione recti est participatio personalitatis increatæ, sicut enim hæc est substantia de se incommunicabilis pluribus realiter inter se distinctis per identitatem cum illis, ita & natura creata, quæ est ipsa personalitas pro recto, est de se incommunicabilis pluribus per identitatem; licet hæc incommunicabilitas ei competat ob limitationem, & incommunicabilitas non competat personalitati divinæ, nisi dumtaxat per oppositionem relativam: rursus sicut personalitas divina est de se sufficiens, vt existat sine vnione ad substantiam distinctam; ita, & personalitas creata.

65 Ratio autem à priori cur natura Divina postulet personalitates positivas virtualiter sibi superadditas, & natura creata non exposcat personalitatem positivā sibi realiter superadditam, est, quia natura divina, cum sit infinite perfecta, postulat infinite communicari; nequit enim ita communicari, nisi dentur producents, & productum ad intra, quod non stat, quin dentur ad intra perfectiones positivæ superadditæ ad naturam virtualiter, & inter se realiter distinctæ. Hæc autem ratio non militat in natura creata, vtpotè non postulante communicari alicui realiter identificato cum ipsa, quod sit aliquid productum immanenter; unde in Deo ponuntur subsistentiæ relativæ, vt natura divina infinite communicetur, vt autem sic communicetur, aliquid positivum desiderat præter seipsam; at in creatis subsistentia non ponitur superaddita naturæ, vt ista communicetur, sed potius, vt non communicetur; ad hunc autem effectum formalem non est opus aliquo positivo, sed sufficit mera carentia communicationis.

66 Obijcies quinto, humanitas exigit operari: ergo exigit vt detur aliquod principium quod suarum operationum; implicat enim humanitatem operari, quin detur principium quod ta-

Cur hæc
tura di-
vina præ
creata
postulet
persona-
litatem
positivā
superad-
ditam?

lis operationis, siquidem istud est per se requisitum ad operandum: ergo vel ipsa humanitas exigit esse principium *quod* suarum operationum, vel saltem vage, ut ipsa, vel alia substantia, nempe divina, sit principium *quod* operationum humanarum: ergo cum admittenda non sit exigentia vaga, dicendum est determinate exigere esse principium *quod* suarum operationum: ergo cum in nostra sententia constitutur in ratione principij *quod* per carentiam vnionis ad substantiam divinam, sit consequens, ut determinate exigat illam carentiam.

67 Respondeo implicatorium quidem esse ut humanitas operetur quin detur aliquod principium *quod* talis operationis, quia implicat quod operetur, quin sit vnita substantiæ divinæ, vel ab illa separata. Si primum, substantia divina est principium *quod* operandi, si secundum, erit ipsa humanitas; ceterum hæc repugnantia non provenit, nec ex exigentia ipsarum operationum, nec ex exigentia humanitatis, sed præcisè ex lege contradictionis, quia nimirum necessarium est, ut detur in rerum natura vnū de duobus contradictorijs, nempe quod humanitas sit vnita, vel non sit vnita substantiæ divinæ: hinc autem non intertur, vel humanitatem, vel eius operationem ex terminis suis intrinsicis exigere alterum ex illis duobus, quem admodum ex eo, quod ego non possim operari, quin detur Turca, vel carentia Turcæ, quin sim albus, vel caream albedine, non sequitur me per meam operationem exigere vage Turcam, vel carentiam Turcæ, albedinem, vel carentiam albedinis, neutrum enim exigo, sed ab utroque in mea exigentia præscindo, quamvis necesse sit alterum ex illis à parte rei existere.

68 Et quidem mihi manifestum est, quando necessitas respicit vnum ex duobus contradictorijs, tunc operationem non exigere tanquam conditionem præviā, vel tanquam principium sui vage alterum ex illis, quoties enim effectus postulat vage provenire ab hac, vel ab illa causa, illæ necessario debent convenire in aliqua ratione communi ob quam exigantur ab effectu, & vna debet esse potens supplere defectum alterius; duo autem contradictoria in nulla ratione conveniunt, nec vnum potest suppleri per alterum: ergo implicat, ut aliquis effectus vage postulet, ut prærequisitum

ad sui existentiam, vnum de duobus contradictorijs.

69 Quapropter carentia vnionis hypostaticæ, per quam in nostra sententia humanitas compleretur in ratione hominis, & principij *quod* nullam prioritatem habet naturæ, & causalitas, sed mere concomitanter se habet cum illis, quāvis enim ea carentia sit per se necessaria ad hoc, ut humanitas subeat denominationē principij *quod*, non tamen ut existat operatio, quemadmodum in sententia asserente libertatem esse extrinsecam actibus liberis, quamvis cognitio indifferens, quatenus retrahit ex se ab illa actione, sit necessaria ut talis actio sit libera, non tamen ad hoc ut simpliciter sit. Adde plures cum P. Vazq. 3. p. disp. 2. r. num. 17. existimare subsistentiam propriam, aut alienam non esse conditionē requisitam ex parte principij ad agendum, etiam si subsistentia propria consistat in modo positivo.

70 Ex dictis infero humanitatem ex se non exigere constituere hominem, quamvis necesse sit, ut hominem constituat, quia nec exigit, ut ipsamet sit homo, hoc enim esset exigere carentiam vnionis ad personam divinam, nec exigit ut aliud sit homo per ipsam, nam ut probavi disp. 25. sola substantia infinita potest alienam suppositare naturam, ac proinde ex substantijs distinctis ab humanitate solus Deus potest constitui in ratione hominis per ipsam; humanitas autem non exigit, ut Deus fiat homo. Cum autem sit necesse, ut vel vniatur substantiæ divinæ, vel careat hac vnione, necesse est, ut vel humanitas ipsa sit homo, vel Deus sit homo per ipsam.

71 Hinc infero non omne abstractum exigere facere concretum, nam esto omne abstractum accidentale, eo quod entitas incompleta sit, & entis ens, exigit esse in subiecto, illudque denominare, & sic concretum facere; at abstractum, quod est substantia completa, id est, substantia non indigens vnione sui ad aliam substantiam, nec ad essendum, nec ad operandum, qualis est humanitas, non exigit facere concretum, idque provenit ex eius perfectione supra omne accidens, & substantiam incompletam, quia talem substantiam facere concretum, est vel vniiri substantiæ divinæ, vel carere tali vnione: neutrum autem postulat, non primum, quia vnio est supra exigentiam totius naturæ, non secundum, quia carentia

talis

talī vnionis non est bonum humanitatis, ac proinde nequit esse terminus existentiae, & appetitus innati.

72 Ultimo obijciēs: ex nostra sententia sequeretur humanitatem non posse facere vnum per se cum Verbo, cum in nostra sententia sit substantia ex se completa, & ex duobus entibus completis nequit fieri vnum per se. Respondeo hanc difficultatem non posse evitari ab adversarijs asserentibus humanitatem ex se non esse substantiā completā, sed exigere complementū substantiale proveniens à propria substantia. Nam nō min⁹ difficile est resultare vnū per se ex duplici ente altero completo, altero incompleto, ac ex duplici ente cōpleto. Nec enim cōplementum positum ab adversarijs potest suppleri per Verbum, nam substantia illa propria, quæ iuxta adversarios est complementum substantiale humanitatis

reddit illam substantentem vt quod, & facit vt sit homo, & persona, Verbum autem media vnione hypostatica non exercet hæc munera respectu humanitatis, sed potius extorquet ab illa munus substantentis, vt quod, hominis, atque personæ, & ipsum Verbum est, & dicitur homo, & persona humanitatis; quapropter illud principium ex duobus entibus completis, &c. Ne sit falsum, vel intelligendum est dumtaxat naturaliter, vel solum de entibus finitis: nam vbi alterum est infinitum, optime potest fieri vnum per se, quia substantia infinita potest suppositare substantiam creatam completam; hæc enim completa dicitur, quia nec ad essendum, nec ad operandum indiget vnione ad aliam substantiam; id autem non impedit, quod vnita personæ divinæ sit respectu illius tanquam entis ens, & existat in illa tanquam in supposito.

DISPUTATIO XXVIII. AN CHRISTVS VT HOMO SIT PERSONA?

Ad quest. 16. 3. part.

SECTIO PRIMA.

Sensus questionis, & Authorum placita.

2 CHRISTVM esse personam fides docet: inquirimus vero an sub hac reduplicatione sit persona, seu hypostasis? Agunt de hac questione Theologi 3. p. quæst. 16. art. 1. negant Durandus, Paludanus, Ricardus, Alexander, Bonaventura, Altfyodorenſis, & alij apud Patrem Vazquez ibidem disp. 69. cap. 2. reddunt rationem, quia particula *in quantum* denotat humanitatem esse causam, & rationem propter quam convenit Christo esse personam; sicut propter eandem rationem hæc propositio neganda est; *Christus quatenus homo est Deus*. S. Thomas, Capreolus, Caietanus, & Thomistæ asserunt, in quodam sensu esse veram, & in quodam esse falsam; nam si particula *in quantum* reduplicet suppositum divinum, est vera; si autem reduplicet naturam humanam,

erit falsa. Et P. Suarez in commentario illius articuli dicit, duplicem esse posse sensum illius propositionis, primus est, Christum ab humanitate habere quod sit persona, quo modo sumitur *in quantum* reduplicative: & sic est plane falsa propositio, quia significat Christum esse personam creatam, cuius veluti causa, & radix est humanitas. Secundus est, Christum etiam vt substantentem in humana natura esse personam, quo modo sumitur *in quantum* specificative; & sic est propositio verissima. Hæc Suarius. At P. Vazquez ea disp. 69. num 7. asserit hanc propositionem: *Christus in quantum homo est persona*, in nullo sensu, quem verba proprie reddere possunt, esse falsam:

ac proinde esse simpliciter
veram, & concedendam.

SECTIO SECVNDA.

*Ostenditur: hanc propositionem Christus
ut homo est persona: si summatur
reduplicative esse falsam.*

EGO arbitror hanc propositionem esse falsam: si summatur reduplicative, non solum ob rationem Durandi, sed quia Christus ut homo reduplicative, vel dicit in recto utranque partem, nempe Verbum, & humanitatem, vel saltem Verbum in recto, & humanitatem in obliquo, alterum per modum subiecti denominationis, alterum per modum formæ denominatis: sicut album ut album, significat subiectum ut habens albedinem, & sic significat compositum illud resultans in tempore ex humanitate, & Verbo, quatenus in tempore resultat, & incipit esse, & in vi complexi: & sub hac consideratione Christus non est suppositum, etsi enim persona Verbi adhuc dum terminat humanitatem sit persona: nihilominus non est persona, & suppositum, quatenus terminat humanitatem: ita ut denominatio personæ, & suppositi cadat supra illud complexum substantiale quod resultat ex Verbo, & humanitate, quatenus ex utroque resultans: nam sub hac consideratione illud non est suppositum, quia ut sic est aliquid contingens, & incipiens in tempore; in Christo autem non datur suppositum contingens: alioqui daretur duplex suppositum, alterum necessarium, nempe Verbum, alterum contingens, nempe illud complexum in vi complexi. Idque mihi videor efficaciter colligere ex 5. Synodo Anathematismo 5. ubi hæc habet: Siquis non confitetur Dei Verbum carnī substantialiter uniri, & propriam vnam eius subsistentiam, vel personam, & ita Sanctam Calcedonensem Synodum vnam subsistentiam Domini Nostri Iesu-Christi confiteri, anathema sit. Neque enim adiectionem subsistentiæ, vel personæ Sancta Trinitas suscepit ex Incarnatione vno de eadem Trinitate Dei Verbo. Ex qua auctoritate sic argumentor Sancta Trinitas non suscepit adiectionem personæ ex Incarnatione Verbi, atque si Christus ut homo esset persona, suscepisset adiectionem personæ ex Incarnatione Verbi: nam ex Incarnatione Verbi suscepit adiectionem naturæ humanæ, & ex Incarnatione Deus factus est homo: si ergo ratio hominis resultans ex Incarnatione, quatenus talis

est persona; sane conficitur; sicut Deo facta est adiectione hominis; ita Deo factam fuisse adiectionem personæ.

3. Deinde argumentor, quia cum Verbum includatur in illo toto ut constitutivum, & quasi pars; sane si illud totum in vi totius esset suppositum, Verbum existeret in aliquo creato, tanquam in supposito, quod repugnat; nam operationes oritur à parte, vel quasi parte existente in toto tanquam in supposito, verissime tribuuntur illi toti ut principio quod; sed à Verbo oritur Spiritus Sanctus vere, & proprie: ergo Spiritus Sanctus vere, & proprie oriretur ab aliquo creato ut creatum est; nempe ab illo complexo in vi complexi; hoc autem repugnat, quia principium quod alicuius termini productivum, nequit esse minus perfectum, quam terminus: omne autem creatum, ut tale, est minus perfectum, quam Spiritus Sanctus: ergo à nullo creato potest oriri Spiritus Sanctus ut à principio quod.

4. Confirmatur primo, nequit Christus ut homo esse persona, quin humanitas sit persona, vel personam constituat, sed humanitas in Christo, neque est persona, neque personam constituit: ergo quia Christus ut homo non est persona. Probatur maior: nequit Christus ut homo esse minor Patre, esse mortalis, esse passibilis, quin humanitas sit minor Patre, sit mortalis, sit passibilis, vel constituat illam minoritatem, mortalitatem, & passibilitatem: ergo neque potest Christus ut homo esse persona, quin humanitas sit persona, vel personam constituat. Deinde probatur minor, & quidem quoad primam partem est certa: nam si humanitas in Christo est persona, erit persona creata; ac proinde in Christo dabitur persona creata; quod est contra fidem: quoad secundam autem partem suadetur: nam cum humanitas in Christo nequeat constituere personam divinam, & increatam; siquidem hæc antecedenter ad unionem supponitur præexistens: constituet personam creatam, ac proinde debitam in Christo persona creata. Quare licet humanitas constituat personam Verbi in ratione hominis, ac proinde faciat ut Verbum habeat in tempore aliquam denominationem, quam ab æterno non habuit: non tamen constituit Verbum in ratione personæ, quomodo autem Verbum quatenus homo potest esse persona, si in ratione personæ nullo modo constituitur per humanitatem.

5 Confirmatur secundò, Christus ut homo est minor Patre, iuxta illud ipsius Christi, *Pater maior me est*: ergo est minor Verbo secundum se, siquidè Verbum secundum se est æquale Patri: ergo Verbum existit in Christo ut homine tanquam suppositum illius, ut hominis, nam suppositum, & persona significat id quod est perfectissimum in natura: ergo non existit in illo toto tanquam in supposito: ergo illud totum non est suppositum, sed potius eminenter comparatur ad Verbum, tanquam pars ad totum, tanquam contentum ad continens.

6 Confirmatur tertio, terminus unionis hypostaticæ, id est ex illa resultans, & per illam factus, est quid factum in tempore per veram, & realem actionem, & consequenter quid creatum; ut ostendit Pater Suarez disp. 7. de Incarnatione sect. 5. à §. *Dico secundo*. Sed terminus huius unionis est Christus Ut homo: ergo Christus ut homo est quid creatum: ergo si Christus ut homo est suppositum, erit suppositum creatum ac proinde in Christo dabitur suppositum creatum, quod est contra fidem.

7 Respondet ex Patre Suarez ea disp. 7. sect. 4. §. *Ad difficultatem*, & si illud complexum ut tale sit quid creatum, & distinctum à Verbo, & ut tale sit persona, non sequi quod sit persona creata, & distincta à Verbo, sed solum sequi, quod sit eadem persona cum persona Verbi subsistens in alia natura. Et ratio à priori, inquit, est, quia id, quod formaliter constituit personam, non est natura, sed personalitas; hæc autem non multiplicatur in Christo, quamvis naturæ multiplicentur, & ideo nec persona multiplicari potest, quia in substantijs non fit multiplicatio, nisi forma constituens multipliciter.

8 Verum hæc solutio non satisfacit: nam si Christus ut homo est persona; Christ' ut homo vel debet esse persona necessario existens, & consequenter increata, vel persona contingenter existens, & consequenter creata; sed Christ' ut homo nō est persona necessario existens, seu persona increata: ergo si ut homo est persona, erit persona contingenter existens, atque adeo persona creata. Nec solutio quidquam obtinet: primo quia falsum est quod assumit, nempe non posse multiplicari personam quin multiplicetur personalitas secundum id quod superaddit

naturæ: nam hoc falsum est. Et si enim in divinis id quod constituit, & multiplicat personas sit ipsa personalitas secundum id quod superaddit ad naturam, eo quod illa personalitas est per se subsistens, ac proinde est personalitas, quæ simul est formaliter persona, seu id quod persona importat in recto. At increatis quod multiplicat, & distinguit personas, non est personalitas secundum quod superaddit ad naturam, sed personalitas prout importat naturam, seu est ipsa natura; sine cuius multiplicatione nequeunt in creatis multiplicari personæ; nec enim dari possunt tres puri homines, quin dentur tres humanitates per se existentes: nam quamvis eadem humanitas afficeretur triplici modo subsistente, & perfectatis non foret triplex persona; quia non foret triplex substantia completa per se existens, & incommunicabilis; nec ibi daretur triplex subsistens *ut quod*, à contrario vero daretur triplex persona, licet non daretur nisi vnicus modus perfectatis, ut notavi supra disp. 23. sect. 6. num. 62. Si semel modus ille triplicem naturam terminaret, quia è converso daretur tunc triplex substantia completa per se existens, & incommunicabilis.

9 Secundo, quia licet in genere verum sit non posse dari distinctam personam, quin detur nova, & distincta personalitas, sumpta personalitate pro personalitate *ut quod*; falsum est, in Christo ut homine non dari novam personalitatem *ut quod*; nam illud complexum substantiale, si ut tale est persona: ut tale est personalitas *ut quod*: at ut tale non est personalitas increata: ergo creata.

10 Sed pergit P. Suarez, rem declarando à contrario, sumendo exemplum à mysterio Trinitatis, in quo licet Pater habeat aliam personalitatem à Filio, non tamen est alius Deus, sed est alia persona in eadem Deitate subsistens, & similiter quando per æternam Filij generationem intelligimus addi divinitati personalitatem distinctam à Paternitate, licet Filius genitus sit Deus, non tamen propterea est alius Deus, sed alia persona, quæ est idem Deus. Sic ergo (inquit) à contrario contingit in presenti mysterio, nam licet personæ Verbi adiungantur per unionem hypostaticam

postaticam nova natura, & id quod inde resultat sit persona, non tamen est alia persona, sed eadem subsistens in alia natura, quia constitutivum formale nature idem omnino semper manet.

11 Sed contra, quia hoc probat quidem hunc hominē Deum esse personam, quia est persona divina subsistens in humanitate; ita nimirum ut subiectū supra quod cadit prædicatum personæ, non sit illud complexum in vi complexi: (quia hoc pacto de aliquo creato in Christo vere diceretur esse personā; ac proinde daretur persona creata) sed sit ipsum Verbum specificative sumptum, quod subsistit in humanitate; non probat autem quod hic homo quatenus est hic homo sit persona; ita ut prædicatum personæ verificetur tanquam de subiecto de illo complexo in vi complexi. In Deo autem propterea non multiplicantur Dī, licet multiplicentur personæ habentes Deitatem; quia nomen Deus supponit pro Deitate ut per se subsistente, non sunt autem in Deo tres Deitates ut per se subsistentes; Vnde quia Filius licet sit Deitas per se subsistens, non tamen est nova Deitas, propterea non est novus Deus. At si hic homo quatenus hic homo incipiens, sit persona in vi complexi, nequit non esse nova persona; quia illud complexum in vi complexi est quid novū. Et sane si De⁹ supponeret pro complexo, ex personalitate, & Deitate; Filius ut Filius esset novus, & distinctus Deus à Patre, quia est novum, & distinctum complexum.

SECTIO TERTIA;

Soluntur argumenta contraria.

12 **S**ED obijcies primo, Christus quaten⁹ homo est Filius Dei naturalis, ut docet communis sententia Theologorum: ergo quatenus homo est suppositum, & persona; nam denominatio Filij est propria suppositi. Respondeo ex P. Suar. tom. 1. in 3. p. disp. 49. sect. 1. §. *Propter hæc argumenta*, dum dicitur Christum ut hominem esse Filium Dei naturalem, particulā ut non sumi reduplicative, quia certum est, inquit, humanitatem non esse rationem, ob quam Christus sit Filius Dei naturalis, sed sumi specificative, ut sensus sit, Christum in humanitate subsistentem habere in humanitate ipsa habitudinem

aliquam, seu relationem Filij ad Deum, Quare ut docet ipse ibidem §. *Ex ijs infero*, Christus in quantum homo est Filius Dei naturalis, quia in quantum homo, id est in humanitate ipsa est Sanctus, & summe gratus Deo, & habet ius propriū & intrinsecum ad divinam hæreditatem, & ut ipse Eximius Doctor explicat sect. 2. §. *Sextam rationem*, in hac quæstione loquimur de Christo ut homine, designando formaliter humanitatem ut id, in quo conveniat Christo Filiatio naturalis, & non designando tantum personam humanitati unitam. Vnde ad nostrum propositum responderi potest Christum ut hominem specificative sumptum esse Filium Dei, & sic sumptum esse personam: reduplicative autem sumptum non esse Filium Dei, & sic sumptum non esse personam.

13 Et Confirmatur: nam Christus quatenus homo reduplicative non est Deus iuxta communem, & verissimam sententiam; quia hæc propositio significaret humanitatem esse rationem, aut saltem prærequisitum ut Christus sit Deus; cum tamen solum sit ratio, ut sit homo: ergo nec quatenus homo potest dici persona, quia sic significaretur rationem personæ competere Christo ratione humanitatis, quod est falsum. Item quia si quatenus homo est persona, quatenus homo erit Deus, quia si quatenus homo est persona, quatenus homo est persona divina; at quatenus persona divina est Deus: ergo &c. Hinc deduco, nec dici posse quod Christ⁹ quatenus homo sit Filius Dei naturalis, sumendo ly quatenus reduplicative: quia etiam hoc pacto denotaretur Filiationē naturalem competere Christo ratione humanæ naturæ.

14 Secundo respondetur admittendo Christum ut hominem adhuc reduplicative sumptum esse Filium Dei naturalem; non tamen filiatiōe naturali convenienti illi per generationem æternam, sed Filiatiōe naturali convenienti illi per gratiā vñionis: quamvis autem denominatio Filij naturalis Dei Filiatiōe æterna, sit denominatio cadens supra suppositum ut tale; non tamen denominatio Filij naturalis Filiatiōe naturali convenienti illi per gratiā vñionis factā humanitati debet cadere supra suppositum ut suppositum, sed potest, ac debet cadere supra suppositum sub aliqua reduplicatiōe

Saltē
per gene-
rationē
æternā

tionē sub qua non habet esse suppositum; quia debet cadere supra Verbum, quatenus est homo: sub qua reduplicatione, nec est persona divina, quia aliqui sub illa reduplicatione foret Deus: nec est persona creata; quia in Christo non datur persona creata.

15 Nec tibi videatur absurdum, Christum sub aliqua reduplicatione esse Filium naturalem Dei, sub qua reduplicatione non est persona: nam vt docent Pater Suarez vbi supra, & Vazquez disput. 89. numer. 83. Christus vt homo non est Filius solius Patris, sed Dei, vt Deus est. En iam argumentum; Deus quatenus Deus non est suppositum; nec persona: & tamen quatenus Deus est Pater Christi, vt hominis: ergo poterit Christus vt homo esse Filius Dei, quamvis sub ea reduplicatione non sit persona: nec enim esse personam magis est de conceptu Filij, quam de conceptu Patris. Sicut ergo licet per generationem æternam, & strictissime talem, nequeat generare nisi persona, quatenus persona; nec generari nisi persona quatenus persona, quia generans debet esse distinctus à genito; & ad intra nequit dari distinctio nisi penes perfectionem relativam, quæ ob suam incommunicabilitatem est persona, & tamen per generationem temporalem potest generare persona divina sub aliqua ratione, sub qua non est persona, quia non generat nisi vt Deus; ita per generationem temporalem potest generari persona sub aliqua ratione, sub qua non est persona, nempe persona Christi quatenus homo, quia sub hac reduplicatione generatur à Deo vt Deus est, & sub illa reduplicatione non est persona. Similiter Deus quatenus Deus, est per adoptionem Pater iustorum, & tamen sub illa reduplicatione non est persona.

16 Obijcies secundo, Christus quatenus homo est aliquid per se subsistens, & incommunicabile: ergo est persona. Distinguo antecedens, aliquid per se subsistens ratione Verbi suppositantis naturam humanam, concedo: ratione naturæ humanæ, nego antecedens, & consequentiam; quia ergo Christus quatenus homo reduplicat naturam humanā, quæ in Christo non est per se existens, quia existit in alio digniori se; nempe in Verbo; ideo quatenus homo non est persona. Petrus autem quatenus homo est persona,

quia reduplicat naturam humanā vt per se existentem. Et ideo dici potest, Christū vt hominem, reduplicative sumptū, non existere per se, sed in alio digniori se, nempe in Verbo tanquā in supposito: implicat autem vt sub ea ratione sub qua existit in alio tanquam in supposito, sit suppositum.

17 Vel aliter distingui, est aliquid per se subsistens, & incommunicabile; minorem tamen exprimens perfectionē quam aliquod ex suis constitutivis secundum se sumptū, concedo: aliter nego antecedens, & consequentiam. Nam hoc ipso quod Christus quatenus homo minorem exprimat perfectionē, quam Verbum secundum se, existit in Verbo tanquam in supposito, & hoc ipso sub illa reduplicatione nequit esse suppositū: quia esse in alio tanquam in supposito, & esse suppositū sunt termini implicatorij. Melius sic distingo: Christus vt homo est aliquid subsistens in Verbo tanquam in supposito, concedo; aliquid subsistens simpliciter, & in se, & tanquam suppositum suorum constitutivorum, nego; quia Christus vt homo non est suppositum Verbi, seu id cui tribuantur operationes provenientes à Verbo vt Verbum est, quia quatenus homo est minor Verbo.

18 Quod autem Christus quatenus homo sit minor Verbo vt Verbum est: patet, quia quatenus homo non est Deus; Verbum autem, quatenus Verbum, est Deus. At sub illa ratione sub qua aliquid non est Deus, est minor Deo: ergo &c. Rursus, quia Christus quatenus homo est minor Patre iuxta illud: *Pater maior me est*: ergo est minor Verbo secundum se. Vnde sicut persona Verbi quatenus subsistens in humanitate, ab humanitate constituitur in ratione hominis tanquam à forma; ita & in ratione minoris Patre.

19 Quod si instes: Christus vt homo includit Verbum, & humanitatem: ergo non est minor Patre. Distinguo antecedens includit Verbum, vt perficiens humanitatem, & quatenus ab illa denominatur homo concedo, aliter, nego antecedens, & consequentiam. Itaque quod Christus, vt homo sit complexum ex Verbo, & humanitate invicem unitis, probat quidem, illud complexum materialiter sumptū esse quid maius extensive Verbo secundum se; non tamen si sumatur formaliter, quatenus partes illius complexi invicem cōpulantur, & comparantur.

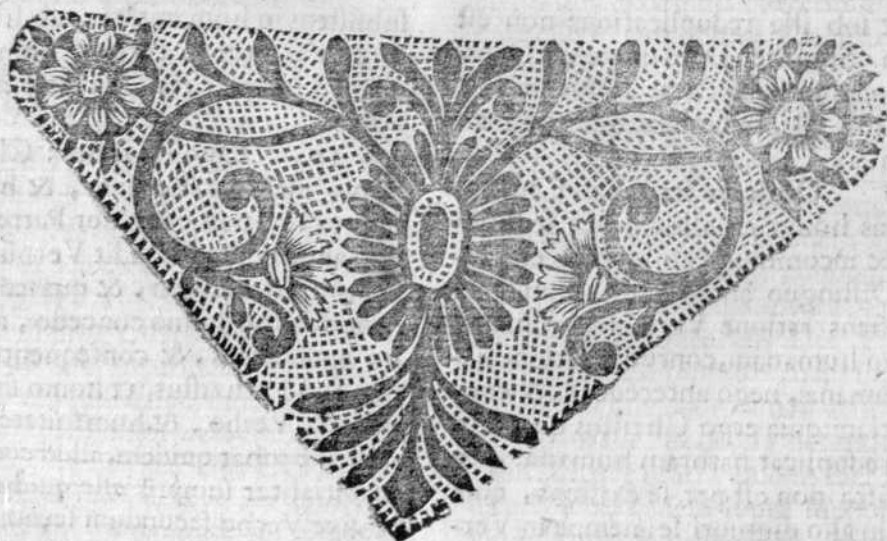
Christus
vt homo
qua ratio
ne sit sub
sistens.

parantur ; sub hac enim ratione minus perficit Verbum humanitatem , quam perficiatur secundum se à Divinitate ; minoremque perfectionē exprimit Verbum ut homo est , quam Verbum ut Deus est . Et sanè ad hoc ut Verbum , quatenus homo foret quid saltem extensive maius Verbo secundum se , deberet Verbum quatenus homo esse Deus & homo simul : quod constat esse falsum , nam hæc propositio est falsa : *Verbum , quatenus homo , est Deus* . Quare Christus adæquate sumptus , quatenus est Deus , & homo , est quid extensive maius Deo secundum se , & sub reduplicatione Dei , & hominis nequit dici minor Deo . At Christus quatenus homo sub qua dumtaxat ratione in tempore resultat , est minor Deo : non quidem minoritate intrinseca Verbo , sed minoritate convenienti ipsi Verbo denominative ab humanitate .

20 At dices : complexum ex Deo , & creatura non est minus Deo , sed secundum quid maius : ergo pariter in nostro casu . Permissio antecedenti , nego consequentiam : quia complexum ex Deo , & creatura non imbibit Deum ut perfectientem creaturam , sed præcise imbibit Deum ut perfectientem seipsum , & creaturam ut perfectientem seipsam : idemque est complexum ex Deo , & creatura , quam Deus , & creatura ; Deus autè , & creatura simul est aliquid secundum quid maius quam Deus solus ; extrema enim in complexo isto sumuntur materialiter , quia illud est complexum quoddam per accidens nullam dicens physicam unionem , & complexionem par-

tium inter se . Vndè in illo complexo non sumitur Deus ut perfectiens creaturam , nec quatenus denominatus à creatura ; sed Deus ut perfectiens seipsum : complexum autem ex Deo ut perfectiente seipsum , & creatura ut perfectiente se , est Deus , & creatura simul . At in nostro casu non sumitur Verbum ut perfectiens seipsum , sed ut perfectiens humanitatem , & quatenus ab illa constituitur in esse hominis , sub qua ratione Verbum est minus seipso secundum se , & quatenus est Deus . Si autem sumantur partes illæ materialiter , & quatenus illud complexum est Deus , & humanitas , sub hac reduplicatione illud complexum non est minus Verbo secundum se : quia sub hac reduplicatione est ens necessarium simul & contingens ; necessitate afficiente præcise Verbum , & contingentia afficiente præcise humanitatem . At Verbum sub reduplicatione hominis est aliquid contingens : non quidem contingentia intrinseca Verbo , sed contingentia extrinseca , & denominativa .

21 Qui autem dixerit , Christum ut hominem esse personam ; debet dicere esse personam Verbi ut subsistentem in humanitate , ita ut ratio subsistentis in humanitate non constituat simpliciter personam , sed solum constituat illam in ratione terminantis novam naturam . In quo sensu Petrus ut albus etià dici debet persona , non quidem distincta à Petro secundum se , sed eadem cum nova affectione ; ita ut esse album non constituat personam simpliciter in esse personæ , sed personam præexistentem constituat in ratione albi .

DISPUTATIO XXIX.

AN ET QVOMODO CHRISTVS MERUIT PER ACCEPTATIONEM MOR- tis aliosque actus præceptos?

Ad quest. 19. 3. part. art. 3. & 4.

SECTIO PRIMA.

proponitur status questionis.

SUPPONIMVS in præsentibus Christum habuisse verum, & rigorosum præceptum moriendi, obligans ipsum non quidem ad procurandam sibi necem, sed ad non impediendam, immo ad positive acceptandam, si in odium palam prædicatæ veritatis, & repræhensæ improbitatis sibi inferretur à Iudæis. Ita communiter Theologi contra Lorcam, & alios nonnullos. Consultantur Pater Bernal disp. 57. de Incarnation. sectione 3. & Pater Alderete tota disput. 73. qui late ostendunt ex scriptura, & Patribus existentiam huius præcepti. Difficultas ergo præsentis tractatus est in concordiam redigere impeccabilitatē Christi cum merito in observatione huius præcepti: & ratio dubitandi est. Nam vel Christus potuit non obedire Patri præcipienti acceptationem mortis: vel non potuit. Si primum: ergo potuit peccare: si secundum: ergo necessario acceptavit mortem, & consequenter sine merito.

2 Hæc est vna ex gravioribus Theologiæ totius difficultatibus, in qua enodanda non parum desudant Theologi. Plurimi excogitati sunt modi conciliandi libertatem Christi in observandis præceptis cum eius impeccabilitate: novem, vel decem refert Monacæus disput. 9. à capite 6. Plerique tamen ex illis suamet imbecillitate iam evanuerunt: unde in illis referendis, & refellendis non immorabor, sed classicos dumtaxat examinabo. Ex his autem quæ dixerimus de merito, & libertate Christi in subeunda nece, facile posset

deducetur, an, & quomodo meruerit per observationem aliorum præceptorum. Quatuor sunt celebriores sententiæ in hac controversia. Prima Thomistarū, quæ hanc concordiam explicat per distinctionem sensus compositi, & divisi. Secunda communior, quæ per necessitatem moriendi, & per libertatem ad circumstantias eam declarat. Tertia P. Suarez, quæ per scientiam mediam, & distinctionem principij proximi, & remoti illam exponit. Quarta, quæ per libertatem, vel impediendi præceptum, vel petendi dispensationem concordiam intendit. Ego in prima, & secunda disputat. duplicem concordiam defendam: deinceps vero alias sententiæ examinabo.

SECTIO SECUNDA.

Prima concordia impeccabilitatis Christi cum libertate in acceptanda morte, quia præceptum fuit dispensabile cuius natura breuiter exponitur.

3 **E**XISTIMO Cum Cardinali de Lugo, cum Patre Bernal, & Patre Alderete difficultatem hanc optime enodari per facultatem concessam Christo petendi dispensationem præcepti infallibiliter concedendam à Patre.

4 Constat facile, omnia in concordiam redigi, si naturam huius præcepti exponamus. Dico ergo hoc præceptū non fuisse utcumque dispensabile, sed infallibiliter pro nutu Christi dispensandum: ut ex vna parte supærum dominium Dei erga Christum salvetur, dū Christus præcepti capax asseritur: & ex alia Christi libertas, & impeccabilitas protegatur, dum in ipsius potestate libera

obtinendi dispensationem facultas relinquitur. Impositum fuit Christo hoc præceptum humano modo, proindeque non urgebat statim ad acceptandam mortem, quamvis locum relinqueret, ut statim posset ex obedientia acceptari; sed latitudinem temporis admitteret, intra quam posset impunè eius observatio differri. Et hæc latitudo temporis, ut ego existimo, fuit spatium triginta trium annorum. Intimatum fuit Christo hoc præceptum in primo. Conceptionis instanti: quod ubi ille cognovit, statim nulla interposita mora se conformavit cum voluntate Patris, mortemque acceptavit in remedium generis humani iuxta illud Psalm. 39. quod Paulus ad Hæbreos 10. explicat de Christo ingrediente in hunc mundum: *Sacrificium, & oblationem noluit; aures autem percipisti mihi: tunc dixi, ecce venio, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus: vultui, & legem tuam in medio cordis mei.* Et cum posset pro libito huius præcepti dispensationem obtinere; quia tamen videbat rem magis Deo gratam se facturum, si mortem acceptaret, quam si præcepti dispensationem peteret, mortem pro salute hominum acceptavit, & ut Apost. loquitur, *Proposito sibi gaudio elegit Crucem*, duplicem perfectissimæ obedientiæ laudem promeritus, & quia Paterno imperio se libens subiecit, cum posset facile dispensatione petita, ab illo se eximere: & quia statim obedivit, cum posset pro libito mortis acceptationem per longum tempus differre: *Perfectus namque obediens*, ut ait Bernardus, *Nescit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem.* En quo pacto mortem, libere quoad substantiam acceptavit: nam in instanti, in quo acceptavit potuit, petere præcepti dispensationem, qua petita; & obtenta posset in sequenti instanti nolle mori.

SECTIO TERTIA:

Præcipua difficultas contra nostram sententiam, & prima eius solutio.

5 **D**IFFICULTAS desumitur ex eo quod Christus non potuerit differre acceptationem mortis usque ad ultimum instans, pro quo urgebat præceptum: cum enim istud esset de morte libere, & meritorie subeunda in præmium scilicet redemptio-

nis nostræ, non satisfaceret hinc præcepto, si eius observationem eo usque distulisset. Nam tunc non libere, sed necessario mortem acceptaret, cum pro illo instanti non posset petere dispensationem præcepti, ne alioqui coniungeretur præcepti obligatio, & eiusdem relaxatio. Quod si in instanti ultimo non posset peti præcepti dispensatio, nec in alijs antecedentibus potuisset peti, & obtineri: nam de quolibet ostendi potest esse ultimum, pro quo urget præceptum: si enim Christus non potuit differre acceptationem mortis ad ultimum instans: ergo præceptum urgebat saltem pro penultimo; ac proinde illo accedente non posset Christus non acceptare mortem: ergo nec instans illud penultimum esset aptum ad observandum præceptum; quia non esset mors meritoria pro tunc, ac proinde facto regressu per singula instantia concludetur, nullum esse aptum ad observationem huius præcepti.

22 Huic difficili obiectioni tres adhibet solutiones Cardinalis de Lugo, eas autem omnes satis efficaciter impugnat Pater Alderete, qui aliam excogitavit, quæ non minus valide potest impugnari. Ego brevitatis causa ab impugnationibus abstinens, aliter difficultati occurram; antequam autem hoc præstem assero contra Patrem Alderete, non potuisse Christum differre observationem præcepti usque ad ultimum instans; quia postquam ita distulisset, iam in ultimo instanti necessario acceptaret mortem: implicat enim, ut postquam in aliquo signo ultimi instantis intelligitur positive existens obligatio præcepti, prout oportet ad eliciendum pro posteriori actum ebedientiæ, possit pro posteriori signo eiusdem præcepti dispensatio supervenire. Nam Christum esse obligatum in illo priori ex vi præcepti sibi antea impositi, non est præcisè, impositum antea fuisse illi præceptum: totum enim hoc verificari posset, quamvis in instantibus antecedentibus prorsus fuisset abrogatum præceptum: ergo est, præceptum fuisse antea impositum, & postea non fuisse relaxatum: iam ergo in illo priori intelligitur positive existens carentia relaxationis; ac proinde locus non relinquitur, ut pro posteriori adveniat relaxatio. Eodè prorsus argumento, quo probari solet, peccatum habituale constitui per carentiam condonationis: quia videlicet hominem manere modo debitorem pœnæ æternæ, & in digna-

dignationis Divinæ ex vi peccati antea à se commissi, non est præseise hominem antea peccasse: ergo est, hominem antea peccasse, & non dum illi fuisse condonatum peccatum.

7 Ratio autem à priori est; quia quoties rei alicuius conservatio pendet à libera Dei voluntate, vel alterius agentis libera determinatione, non potest prius res illa intelligi positive conservata, quam talis voluntas; aut libera determinatio intelligatur positive existens, & dum ab illa voluntate, & libera determinatione præscinditur, à rei quoque conservatione præscindi debet. At præceptum Christo impositum, quamvis absolutum sit, quia nullam conditionem expectat, ut incipiat obligare; nec in prima sui existentia vllatenus pendeat à libera Christi voluntate: nihilominus tamen in ordine ad sui conservationem tacitam imbibit conditionem, *Nisi Christus petierit dispensationem*, pendetque proinde in sui conservatione à voluntate Christi non petendi dispensationem: unde non potest positive intelligi conservatum pro aliquo instanti, donec intelligatur positive existens voluntas Christi non petendi dispensationem pro eodem instanti.

8 Hoc supposito existimo legitimam huius dubij solutionem petendam esse ex possibilitate præcepti, quod secundum aliquam vim obligandi extendatur ad instans, pro quo eius observatio libera sit impossibilis. Quæ solutio quamvis prima fronte dura videatur, rectè tamen explicata, dilucida est, & vera. Assero ergo Christum non potuisse differre observationem præcepti usque ad ultimum instans, ac proinde illam fuisse Christo pro tunc impossibilem: & nihilominus aliquam vim obligandi huius præcepti usque ad illud instans pervenisse, nimirum vim reddendi illicitam nollitionem mortis, quæ non supponeret petitam, & obtentam dispensationem. Ut hoc planius explicetur, respondere oportet prius directe ad illud argumentum.

9 Concedo itaque, Christum non potuisse differre acceptationem mortis usque ad ultimum instans: quia illud erat ineptum ad observationem præcepti: & (quod hinc sequitur) concedo, præceptum illud urgere saltem pro penultimo instanti. Nego tamen istud esse ineptum ad observationem præcepti, aut

eandem esse rationem de illo, ac de ultimo. Hoc enim non propterea est ineptum ad observandum præceptum, quia est ultimum, pro quo urget præceptum, sed quia est ultimum simpliciter, ultra quod vis illa obligandi non porrigitur. Et quidem ex discrimine inter utrumque instans satis apparebit, penultimum aptum esse, ut Discreti in eo observetur præceptum, quamvis men ultimum sit prorsus ineptum. Propterea nanque istud tale est: quia postquam præceptum in illo intelligitur positive penultimè existens, prout oportet, ut pro posteriori possit obedientia poni; iam non datur facultas petendi dispensationem; ac proinde mors libere acceptari nequit. Ac hæc facultas petendi dispensationem datur in penultimo instanti etiam postquam intelligitur præcepti obligatio positive existens, & vrgens. Quamvis enim ex suppositione quod præcepti obligatio intelligatur in penultimo instanti, non possit illa obligatio abrogari in penultimo pro penultimo; potest tamen in penultimo abrogari pro ultimo; quatenus scilicet ex vi dispensationis petita, & obtenta in penultimo pro ultimo efficitur, ut sit iam licitum Christo recusare mortem in ultimo instanti, quod tamen licitum non foret, nisi illa dispensatio præcellisset. Vno Verbo: mors acceptari non potest libere à Christo prout requiritur ad observandum præceptum; nisi postquam præcepti obligatio intelligitur positive existens, & possit Christus illam obligationem tollere per petitionem dispensationis. Hoc autem totum præstare potest Christus in instanti penultimo, non autem in ultimo: quia postquam obligatio præcepti intelligitur in ultimo, iam non potest ab illo tolli, nec impediri, ne porrigatur ad instans sequens, cum illud instans sit ultimum. At postquam intelligitur in penultimo, potest impediri, ne transeat ad ultimum. Ergo, &c.

10 Nec ex eo, quod in illo penultimo instanti urgeat iam obligatio præcepti, quin eius observatio possit amplius differri, statim inferre licet, Christum esse necessitatum ad acceptandam tunc mortem, ac proinde illud instans esse ineptum ad observandum præceptum. Nam ex eo quod tunc urgeat, solum concludi potest, Christum esse necessitatum ad acceptandam mortem tunc, vel ad petendam dispensationem; quæ necessitas optime cõponitur cū libera acceptance mortis;

mortis: immo illa necessitas vaga indicat singula extrema determinate libere poni posse, quia ubi sola adest necessitas eliciendi hunc, vel illum actum, implicat, ut hic determinate sumptus necessario ponatur. Quod ex natura ipsius præcepti conspicuum fit: nam illud ex se non habet necessitate ad acceptandam libere mortem etiam in aliquo instanti indeterminate, ex quo consequens erat, ut facta dilatione observationis usque ad ultimum instans, pro quo urget, necessitatem absolutam inferret acceptandi tunc determinate mortem: nam cum hoc præceptum sit de morte libere quoad substantiam subeunda, sibi ipsi contrarium foret, si illam necessitatem invehret: quia repugnat necessitas antecedens ad aliquid libere quoad substantiam faciendum. Solum ergo hoc præceptum habet obligare ad acceptandam mortem pro aliquo instanti indeterminate intra tempus præscriptum, & obligare determinate pro penultimo ex suppositione, quod in antecedentibus non fuerit observatum. Habet tamen hoc præceptum necessitate ad acceptationem mortis, vel petitionem dispensationis pro aliquo instanti indeterminate intra tempus præscriptum: ex suppositione autem quod ante penultimum instans nec fuerit per acceptationem mortis observatum, nec per impetrationem dispensationis obrogatum, necessitat metaphysice Christum ad acceptandam mortem, vel petendam dispensationem.

11 Itaque hoc interest discrimen inter penultimum instans, & reliqua antecedentia, quod in istis poterat Christus ab utroque actu supersedere, nolens pro tunc aut mortem acceptare, aut dispensationem petere: at ubi perventum esset ad penultimum, necessum erat, ut acceptaret mortem, vel peteret dispensationem. Quapropter perperam arguunt adversarij ab obligatione ad necessitatem obligaret ergo, & urgeret præceptum in penultimo instanti ad acceptandam mortem: non tamen necessitaret ad id determinate, sed vage, vel ad acceptandam mortem, vel petendam dispensationem. Itaque obligatio determinate respiciens mortem, cum eam respiciat, ut libere quoad substantiam acceptandam, manifeste probat, necessitatem non posse respicere acceptationem mortis determinate: quia implicat obligatio aliquid libere faciendi, ubi adest necessitas illud determinate ponendi.

12 Solum restat explicandum, quonam pacto potuerit hoc præceptum extendi ad ultimum instans, pro quo non potuit observari, quod iam præsto. Finis, & scopus Dei imponentis Christo præceptum mortis fuit, ut Christus libere ex obedientia acceptaret mortem in aliquo instanti temporis per præceptum præfiniti, ut autem hunc finem obtineret, necessarium fuit, quod pro singulis instantibus temporis præscripti redderet Christo illicitam nolitionem mortis non supponentem petitionem, & obtentam dispensationem: si enim in aliquo instanti illius temporis licitum maneret Christo mortem recusare, non petita prius dispensatione, non maneret obligatus ex vi præcepti ad acceptandam mortem in aliquo instanti. Nam quoties Christo licet aliquid efficaciter decernere, licet quoque propositum illud ad executionem perducere: nam voluntati cognoscenti ab initio motiva omnia, quæ honestare, vel deturpare possunt propositi efficacis executionem, non potest esse illicita talis executio, si semel propositum licitum fuit. Vnde si liceret Christo in aliquo instanti intra spatium triginta, & trium annorum recusare mortem, non petita prius præcepti dispensatione, id est si foret licita voluntas efficaciter impediendi mortem, quam Iudæi erant ipsi machinaturi: posset licite postea accedente passionis tempore suam mortem impedire. Itaque Deus, ut Christum obligaret ad acceptandam mortem pro aliquo instanti temporis præfiniti saltem pro penultimo, reddidit illicitam recusationem mortis non supponentem petitionem, & obtentam dispensationem pro singulis instantibus illius temporis, etiam pro ultimo.

13 Explicatur hoc amplius: præceptum positivum non habet aliam vim obligandi ad actum, nisi quia reddit illicitam eius omissionem. Quapropter ut Deus obligaret Christum ad acceptandam mortem in aliquo instanti ante ultimum, debuit reddere illicitam nolitionem mortis, quantum foret satis, ut Christus maneret obligatus ad acceptandam libere mortem in aliquo instanti ante ultimum. Ad hoc autem omnino necessarium fuit, ut redderet illicitam Christo nolitionem moris non supponentem petitionem, & obtentam dispensationem pro omnibus, & singulis instantibus etiam pro ultimo. Si enim semel liceret Christo in ultimo instanti absque petita, & ob-

tenta dispensatione mortem absolute recusare, non posset ex vi præcepti manere obligatus ad moriendum: quemadmodum si mihi liceret pro libito extra claustra religiosa egredi absque facultate Superioris, non possem ego ex vi professionis religiosæ obligatus manere ad non egrediendum extra domum pro libito. Et similiter si mihi liceret absque dispensatione obtenta tempore quadragesimali carnibus pro libito vesci; ex vi præcepti ieiunandi non possem manere obligatus ad abstinendum à carnibus. Habemus ergo Deum non potuisse obligare Christum ad acceptandam mortem in aliquo instanti ante ultimum, nisi reddendo illicitam nolationem mortis pro ultimo non supponentem petitam; & obtentam dispensationem in antecedentibus.

14 Cognovit ergo Christus naturam huius præcepti, & quamvis post primam ipsius existentiam statim mortem ex obedientia acceptavit; quia tamen obligatio illa non virgebat ad acceptandam tunc, sed tunc, vel in aliquo subsequenti saltem penultimo; potuit Christus in primo instanti, & in alijs antecedentibus penultimum non exercere suam libertatem circa mortem acceptandam, vel dispensationem petendam; sed ab utroque actu supersedere, differendo acceptationem mortis, vel petitionem dispensationis usque ad penultimum instans, pro quo tandem virgeret obligatio acceptandi mortem libere. Quemadmodum is, qui habet præceptum audiendi Sacrum die Festo, licet audiendo primo manere præceptum adimpleat, potest hora septima, v.g. dicere: nolo adhuc audire Sacrum, sed eius auditionem differere, usque ad duodecimam horam, in qua tandem virgebit præceptum. Si ergo Christus, ut potuit, distulisset observationem præcepti usque ad penultimum instans, iam tunc esset Metaphysicè necessitatus ad acceptandam mortem, vel petendam dispensationem præcepti, quin in illo instanti supersedere posset ab alterutro ex illis actibus, sicut potuit in antecedentibus, & quin posset ulterius differre acceptationem mortis, vel petitionem dispensationis, quia si ulterius differret, iam omnino necessario acceptaret mortem, & consequenter peccaret: cum præceptum esset de morte libere subeunda. Quamvis enim præceptum hoc non præciperet vagè acceptationem mortis, vel petitionem dispensationis, sed determinate obligaret

ad acceptandam mortem, hæc ipsa obligatio erat Metaphysica necessitas acceptandi mortem, vel petendi dispensationem. Hæc nanque est natura cuiuscunque præcepti, ut dum obligat ad actum libere ponendum, necessitet ad illum, vel ad exercitium oppositum.

15 Ratio autem à priori cur præceptum Christo impositum de morte libere subeunda extendatur ad instans ultimum, pro quo nequit observari libere, est, quia præceptum impositum personæ impeccabili de re aliqua quoad substantiam libere ponenda, debet esse dispensabile pro nutu ipsius, solumque relinquere libertatem ad omittendam rem præceptam, quatenus relinquit facultatem obtinendi dispensationem. Unde in quocunque instanti libere observetur, debet dari potentia expedita ad impetrandam dispensationem: hæc autem non potest impetrari in hoc instanti pro hoc, sed in hoc pro sequenti. Ac per consequens nunquam potest observari in instanti aliquo ultra quod non porrigatur vis aliqua obligandi illius præcepti.

16 Dices; huiusmodi præceptum non videri positivum, quandoquidem eatenus obligat ad acceptandam mortem, quatenus reddit illicitam nolationem mortis non supponentem petitam & obtentam dispensationem, quod videtur, esse proprium præcepti negativum. Respondeo, præceptum hoc esse positivum; quia etiam si prohibeat omissionem mortis, eo tamen fine prohibet, ut ponatur bonitas positiva acceptationis: quoties autem præceptum aliquid prohibet eo fine, ut ponatur bonitas positiva, positivum est: negativum est autem quando prohibet aliquid, non eo fine, ut ponatur bonum, sed ut præcaveatur malum. Sic in sententia Lessij, & aliorum præceptum restituendi est positivum; quia etiam si prohibeat retentionem rei alienæ, nihilominus non prohibet eo fine, ut præcaveatur malum retentionis, sed ut ponatur bonum restitutionis. Et in contraria sententia Molinæ, Sanchez, & aliorum propterea præceptum restituendi est negativum, quia licet intendat actum restitutionis, nihilominus non intendit illum propter positivam ipsius bonitatem, sed ut per illum declinemus à malo retentionis, & continuationis moralis furti. Consulatur regula adducta à P. Dicastro. tom. 1. de iustitia, & iure lib. 2. tract. 2. disp. 1. dub. 5. ad dignoscendum, quando præ-

præceptum est négativum, vel positivum.

17 Sed objicies contra nostram sententiam, omnino chymæricum videri, quod extendatur vis præcepti ad aliquod instans pro quo est impossibilis eius libera adimpletio; obligatio enim illa pertingens ad ultimum instans esset de re impossibili. Respondeo illam obligationem ultimi instantis non esse de re impossibili; quia illa non tendit ut observetur præceptum libere in ultimo; sed ut observetur libere in aliquo ex instantibus antecedentibus, saltem in penultimo. Nam ideo Deus prohibuit recusationem mortis etiam pro ultimo, ut Christum obligaret ad acceptandam libere mortem saltem in penultimo: illaque obligatio præcepti extensa ad ultimum cognita in penultimo impellebat Christum ad acceptandam libere mortem in penultimo. Unde quamvis illa obligatio ut protracta ad ultimum sit posterior tempore observatione libera præcepti, est tamen prior natura, & causalitate, & applicata per cognitionem in instanti antecedenti impellebat Christum ad acceptandam libere mortem.

18 Quamvis autem hoc præceptum quoad aliquam vim, nempe quoad vim reddendi illicitam nolitionem mortis non supponentem peritam, & obtentam dispensationem, extendatur ad aliquod instans, in quo non potest libere observari, seu pro quo est impossibilis eius observatio ut libera: nihilominus non extenditur ad aliquod instans, ad quod non extendatur eius observatio, libera quidem immediate in instantibus antecedentibus, necessaria vero in ultimo prout in ultimo, & solum libera denominative à libertate instantium antecedentium, nam hoc præceptum reddebat illicitam, & consequenter impossibile Christo nolitionem mortis in ultimo, sub conditione, quod in penultimo non peteretur dispensatio pro ultimo, unde per hoc, quod libere acceptaret Christus mortem in penultimo, iam purificata manebat illa conditio, quia Christum libere acceptare mortem in penultimo est virtualiter nolle petere dispensationem pro ultimo: ac proinde iam ex hac suppositione erat omnino impossibile Christo recusare mortem in ultimo, quia ex illa suppositione erat omnino necessarium acceptare mortem in ultimo.

19 Neque præceptum erat de

acceptanda libere morte, & continuanda libere acceptance usque ad ultimum instans per libertatem de novo exercitam in ultimo; esset enim de re impossibili. Parumque refert, quod acceptatio mortis non fuerit immediate libera in ultimo; quandoquidem habuit illam immediatam libertatem toto tempore antecedenti, nempe spatium triginta trium annorum. Nam ante penultimum instans non urgebat præceptum, poteratque Christus, nec petere dispensationem, neque acceptare mortem; unde toto illo tempore liberrima fuit acceptatio, in penultimo autem quamvis urgeret præceptum, solum necessitabat vel ad acceptandam mortem, vel ad petendam dispensationem. sicut enim præceptum indispensabile urgere, idem est, ac necessitatem imponere, vel peccandi, vel faciendi rem præceptam; ita urgere præceptum dispensabile, est imponere necessitatem, vel exequendi rem præceptam, vel petendi dispensationem. Unde in penultimo acceptatio erat etiam libera, solum ergo erat necessaria in ultimo ex suppositione quod libere præexercitisset in antecedenti.

SECTIO QUARTA.

Secunda eiusdem difficultatis solutio.

20 **T**OTA difficultas nascebatur ex natura huius præcepti obligantis ad mortem libere subeundam, quod magis videntur supponere, quam probare Authores. Quod enim Christus dicatur redemisse genus humanum per mortem suam, venisse salvum facere, quod perierat, factum esse sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, & similia; non evincit hoc præceptum fuisse de morte libere subeunda, ita ut libertas ipsa mortis sit materia præcepti, sed solum probat redemptionem, generis humani per mortem Christi fuisse finem præcepti, vel potius Dei præcipientis, & mittentis Filium suum; *Ut traderet semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis;* ut loquitur Apostolus ad Ephesios 5. Quapropter si nulla alia suppeteret via ad enodationem illius dubij, dicendum foret, Christum potuisse differre acceptance mortis usque ad ultimum instans, in quo necessarium erat acceptare; quia iam non posset petere dispensationem.

nem. Nec tamen propterea violatum iri præceptum; quia hoc non obligabat ad redemptionem generis humani, ad quã libertas requiritur, sed solum ad subeundam necem in redemptionem generis humani, tanquam in finem præcipientis, vel ipsius præcepti.

21 Id explicari oportet ex doctrina D. Thom. secunda secunde quæst. 44. art. 6. corpore, ubi docet, perfectionem charitatis sub præceptum cadere, non quidem tanquam materiam, quã non posita violatur præceptum, sed tanquam finem, quo non obtento, non observatur perfectè. Ad hunc modum intelligi potest, Christum potuisse non redimere genus humanum, si differret acceptationem mortis ad ultimum instans; quo in casu non observaret perfectè præceptum, quia non pertingeret ad finem præcipientis: impleret tamen quoad vim obligativam in conscientia; dicereturque imperfectè implere præceptum, eo modo, quo diceretur imperfectè operari, si discreparet à maiori beneplacito Patris in operibus consilij, quã non esset imperfectio positiva, sed negativa, id est minor perfectio.

22 Et quidem qui contenderet, præcepti obligationem extendi non posse ad instans, pro quo præceptum nequit observari, facile assignaret rationem, cur hoc præceptum non respiceret mortem ut liberam, sed præscindendo à libertate, vel necessitate. Nã Deus intendit efficaciter redimere genus humanum per liberam Christi obedientiam: ad hunc autem finem obtinendum debuit adhibere medium proportionatum: præceptum autem iniungens mortem ut liberam tale non est: unde debuit adhibere præceptum præscindens à libertate; quia videbat, istud relinquere locum libertati, Christumque re ipsa acceptaturum mortem ante ultimum instans, ac proinde libere prout congruit præcipientis intentioni. Unde sequitur, Christum potuisse impedire finem illum redemptionis prout efficaciter intentum à Deo, nimirum impediendo scientiam mediam, quam essentialiter supposebat illa Dei intentio, nempe, scientiam per quam vidit, Christum acceptaturum esse mortem ante ultimum instans, ac proinde libere.

re si ei imponatur tale
præceptum,
(i:z)

SECTIO QUINTA.

Soluntur obiectiones.

23 **O**BJECIES primo, ex nostra sententia sequi acceptationem mortis non fuisse Christo immediate liberam, sed duntaxat denominative à voluntate non petendi dispensationem: hoc autem est absurdum; quia Christus per ipsam formalem obedientiam, & acceptationem mortis meruit iuxta illud Apostoli: *Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedientiam iusti constituentur multi.* In primis gratis admissa sequela, nego eius absurditatem: quia illa volitio non petendi dispensationem eliceretur à Christo ex motivo perfectissimæ obedientiæ erga Præceptum Patris; haberetque se instar imperij efficacis determinantis ad existentiam acceptationis, essetque quidam obedientia, & impletio præcepti per modum intentionis. Secundo, nego sequelam, asseroque acceptationem mortis fuisse Christo immediate liberam; quia non supposebat nolitionem petendi dispensationem, sed ipsamet voluntas moriendi erat virtualis nolitio petendi dispensationem, Christus namque cognoscens in primo instanti sue Conceptionis præceptum sibi impositum à Patre, eiusque beneplacitum, & veluti desiderium, ut ipse mortem oppeteret pro hominibus, quamvis simul cognosceret, liberum sibi esse illius præcepti dispensationem petere, & obtinere; nihilominus ut se conformaret cum voluntate Patris, nobisque perfectissimam obedientiæ exemplum relinqueret, statim voluntatem Patris adimplevit iuxta illud Psalm. *Tunc dixi: ecce venio, ut faciam voluntatem tuam* &c. Mortemque acceptavit iuxta illud Pauli: *Proposito sibi gaudio, sustinuit Crucem.*

24 Obijcies secundo: ex nostra sententia sequi Christum potuisse peccare; quia Deus potuit, illi negare dispensationem præcepti, quã negata peccaret detrectando mortem. Respondet Cardinalis de Lugo, Christum habuisse revelationem de dispensatione sibi postulanti concedenda. Sed ego huic solutioni diffidens, respondeo, Christum non per revelationem, sed ex natura præcepti sibi impositi evidenter cognovisse sibi infallibiliter concedendam dispensationem, ubi eam postularet. Cum enim

ex una

ex vna parte nobis constet ex Scripturis, & Patribus, Christum supposito præcepto mortis potuisse non mori, & aliunde sit impeccabilis, consequens est, ut præceptum ipsi impositum de morte libere subeunda sit, non solum dispensabile, sed infallibiliter dispensandum pro nutu Christi: si enim hoc modo non esset dispensabile, maneret eo posito, Christus peccandi periculo obnoxius. Vnde ad hanc responsionem firmandam tot habemus fundamenta, quot sunt ad probandum, Christum supposito præcepto mortis, mansisse liberum ad non moriendum.

25 Dices, hoc modo inutile profuse esse tale præceptum, nullamque afferre veram obligationem. Qualis enim est obligatio moriendi, si ea posita perinde potest Christus mortem fugere, ac si tale præceptum non existeret? In primis hoc argumentum æqualiter premit omnem sententiã admittentem in Christo potentiam proximam ad non moriendum. Negatur ergo assumptum. Nam Pontifex veram potest voti obligationem habere, quam tamen pro libito relaxare valet. Et Christus Dominus vel defacto emisit votum, vel saltem illius emittendi capax fuit; ut docet Pater Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 28. sect. 2. P. Salmeron tom. 10. tract. 2. versus finem, Rainaudus lib. de Iuda proditore cap. 4. & Iustinianus in præludijs ad Epistolas Pauli disp. 1. cap. 5. Idque tanta firmitate docuit Suarez, ut aperte pronuntiaverit modestissimus Author: *Mihi nõ est dubium, quin non obstante divinitate personæ suæ fuerit Christus capax voti & obligationis ex illo ortæ.* Christus autem secum dispensare posset: parum autem refert ad hoc, an obligatio proveniat ex voto, an ex præcepto. Rursus humanus legislator proprijs tenetur legibus, quando materia est communis, & eiusdem rationis in ipso ac in alijs. Quod expresse habetur in Iure Canonico in capite Iustum est distinct. 9. ubi dicitur, Principem teneri suis legibus. Et in cap. *Non liceat Papæ* 12. quæst. 1. ubi Pontifex legem fert, quæ ipsum obligat in conscientia. Et D. Thomas 12. quæst. 96. art. 5. ad 3. hoc ipsum docet, & ibi exponit legem Princeps ff. de legib⁹ in qua Princeps dicitur esse solutus legibus, nimirum ut sit solutus quoad vim coactivam, non autem quoad directivam; & nihilominus Princeps humanus potest

secum dispensare, ut docet P. Suarez lib. 3. de legibus. Ergo non erit inutilis obligatio præcepti, in Christo existens, quavis pro nutu ipsius sit dispensabilis.

26 Quapropter respondeo, adeo hoc præceptum non esse inutile, ut sit maxime necessarium ad ostendendum suum premium Dei dominium erga Christum, & Christi subiectionem erga Patrem. Nam Deus titulo supremi dominij potest à Christo exigere omnes actiones liberas ut liberas, veram imponendo obligationem in conscientia eas offerendi summo domino: cum libertas sit perfectio actus, & quod est perfectionis in actu non possit esse titulus subtrahendi illum à dominio divino. In nulla alia autem sententia, nisi in ista explicatur, quo pacto possit Deus titulo supremi dominij iurisdictionis exigere à Christo acceptationem liberam mortis. Nam dū ita exigit; eum obligat ad talem acceptationem. Hæc autem obligatio acceptandi libere mortem non potest in Christo reperiri, nisi possit absque culpa mortem non acceptare: hoc autem non potest, nisi pro libito suo valeat dispensationem obtinere. Nec illa obligatio inanis est: nam antequam imponeretur, liberum erat Christo, nolle mori, nullo prius elicto actu: at illa posita, id non licet, nisi prius à Patre dispensationem petat. Et quamvis habeat in sua potestate tollere obligationem præcepti, hoc tamen non habet, nisi in ordine ad voluntariam subiectionem, quam Christus ostenderet, dum supplex peteret dispensationem præcepti. Immo hinc elicitur, præceptum à nobis admissum perfectissime participare rationem præcepti: quia cum munus præcepti sit ostendere præcipientis auctoritatem, & inferioris subiectionem, hoc munus perfectissime habet præceptum Christi: quia necessitat ipsum ad acceptandam mortem, vel ad petendam dispensationem. In utroque autem ex his actibus ostenditur Dei superioritas, & Christi subiectio.

27 Obijciens tertio: admissio hoc præcepto, valde imperfectam reddi obedientiam Christi, propter cuius perfectionem salvandam præceptum adstruitur. Nam illa est imperfecta obedientia, in qua superior se debet accommodare voluntati inferioris, & non è converso. Hoc autem ita accideret in presenti. Respondeo, tunc obedientiam esse imperfectam, quando in ipsa executione rei

rei præscriptæ trahit subditus voluntatem superioris ad suam. Quod tunc solum contingit, quando subditus negotiatur, ut illud sibi superior iniungat, non quod ipsi superiori, sed quod subdito magis placet, quam obedientiam merito vocat imperfectam Sanctus Parens noster Ignatius. Quod autem subditus dum actu se voluntati superioris conformat, potens sit trahere ad se voluntatem superioris, ut obligationem obediendi auferat, perfectionem obedientiæ non minuit: immo illam auget: qui enim potens pro nutu præcepti relaxationem obtinere, hac potestate non utitur, sed alterius se subijcit voluntati, laudabilius intra limites obedientiæ operatur, quam qui obedit in sua potestate non habens præcepti obligationem tollere.

28. Dices, perfectionem quidem obedientiæ esse, ut alteri te submittas, dum posses facile ab illius imperio te eximere. Verum maximam imperfectionem esse, ut hanc facultatem te eximendi pro nutu tuo auferat ipsum obedientiæ præceptum. Sed contra, quia si semel est perfectio obedientiæ, ut his obediat, qui facile posset ab obedientiæ iugo se subducere, certe non erit contra perfectionem illius, quod hanc facilitatem auferat ipsum præceptum, quod de se ordinatur ad perfectam obedientiam. Quoties enim aliquod prædicatū spectat ad perfectionem actus, non potest dari imperfectio in eo, quod virtus, vel habitus ad illum actum ordinatus, auferat secum facultatem tribuendi tali actui illud prædicatum. Sanè si præceptum ordinatur ad vincendam renitentiam subditi, & vincendam difficultatem, quam experitur in facienda re illa, quæ iubetur, non debet esse dispensabile pro nutu subditi: quia sic nullo modo adigeret subditum ad faciendam rem præceptam, essetque proinde prorsus inutile. At præceptum Christo impositum non ad hoc tendebat, quia Christus libentissime, & summa cum promptitudine acceptaret mortem, quavis nullum ei imponeretur præceptum; quia ad id sufficeret minima insinuatio beneplaciti Patris.

29. Præceptum ergo Christo impositum non est ad excitandum ipsum ad acceptandam mortem, sed propter alios fines, nimirum ut materia illa eleuaretur ad altiorem ordinem, & ut Christus acceptando ex obedientia mortem gratissimum offerret Sacrificium Aeterno Patri

& ut per vnus hominis obedientiam iustificarentur multi, sicut per alterius hominis inobedientiā peccatores Constituti sunt multi. Ad modum quo P. Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 28. sectio 2. affirmat Christum fuisse capacem voti; quāvis enim in nobis votum tendat ad firmandam voluntatem in bono, finisque eius sit stabilire voventem in ea re, quæ Deo promittitur; *Tamen votum ex se nec solum, nec præcipue est* (inquit Eximius Doctor) *propter firmandam voluntatem, sed propter offerendum Deo obsequium, consecrandamque, & ad nobiliorem ordinem eleuandam ipsam materiam voti, ac denique ut actus ex voto factus perfectior sit, quam sine voto.*

30. Obijcies quarto: nam si Christus potuisset præcepti dispensationem impetrare, non dixisset urgente passionis tempore: *Pater si possibile est, &c.* Sed potius dicere debuisset; etsi possibile sit, quod transeat à me calix iste, nolo tamen, ut in hoc mea voluntas, sed tua fiat: ergo &c. Cæterum hoc argumentum non est peculiare contra nostram sententiam, sed militat contra omnes, quæ supposito præcepto, tribuunt Christo libertatem ad non moriendum: si enim hanc habuit, qua ratione dicere potuit; *Pater si possibile est, &c.* Respondeo primo cum D. Thom. in compendio Theologor. cap. 49. illis verbis non expressisse Christum voluntatis affectum, quo mortem recusaret, aut præcepti dispensationem postularet, sed solum partis sensitivæ renitentiam. Secundo respondeo cum Patre Maldonato in expositione illius loci, Christum ibi non respexisse ad potentiam antecedentem Patris, sic enim sciebat, omnia esse Deo possible, ut ipse testatus fuerat paulo antea; sed ad potentiam consequentem, & ex supposito. ne decreti, atq; præfinitionis: & perinde fuit dicere, *Pater si possibile est*, ac si diceret, si non est contra voluntatem, & decretum tuum; transeat à me calix iste. proinde tunc non attendebat Christus ad potestatem, quam ipse habebat, sic enim optime noverat, se posse mortem effugere, sed ad præfinitionem Dei.

(11.)

SECTIO VLTIMA.

Soluitur Vltima obiectio, Vbi an Christus habuerit obligationem naturalem redimendi homines?

31 **O**BIICIENS vltimo obligationem Christi ad redimendum gen^o humanum non fuisse positivam, seu ortam ex præcepto positivo, sed naturalem ortam ex naturali lege charitatis. Hæc autem obligatio fuit indispensabilis: ergo Christi libertas non debet conciliari cum eius impeccabilitate per facultatem petendi dispensationem. In primis responderi potest, admittendo habuisse naturalem hanc obligationem redimendi gen^o humanum. Cæterum hinc concludi non potest, præceptum mortis fuisse naturale; quia etsi Christus mortem non acceptaret, non propterea nos relinqueret irredemptos, cum illi data fuerit optio redimendi mundum per mortem, vel citra mortem, vt probant communia Patrum dicta, dum inde maxime extollunt Christi erga nos charitatem; quod cum posset nos absque vlllo labore redimere, voluit tamen per passionem opus nostræ redemptionis consummare. Et colligitur ex illo Pauli ad Hæbreos 10. *Qui propositio sibi gaudio, substituit Crucem.* Consulend^o est Pater Bernal, qui egregie probat, Christo datam fuisse optionem vitæ passibilis, vel impassibilis.

32 Sed quid dicendum, si Christus non moriens irredemptos nos esset relicturus? Affirmat Bernal, Christum in illo eventu lege naturali obligatum iri ad moriendum; quia lege misericordiæ teneretur, mundum eripere à summa miseria: lege charitatis in proximos illis aperire viam ad summam felicitatem; & lege quasi iustitiæ Divinum ius læsum reparare. Hæc ipsum sentit Pater Suarez: „Quia lex charitatis (inquit) obligat, ad ponendam corporalem vitam pro salute spirituali proximi, & à fortiori pro salute totius naturæ. Nec respondere sufficit, hoc esse verum in puris hominibus, quorum vita corporalis minoris est momenti, quam vita spiritualis proximi: quia quamvis vita Christi esset vita Dei, non tamen amittebatur sim-

pliciter, sed ad tempus brève, & quidem maiori cum gloria, & honore postea recuperanda.

33 Negativa tamen sententia præferenda est, quam tenent Hurtadus: Vvadingus, & alij communiter. Ratio à priori est: quia præceptum naturale obligare non potest ad exponenda bona præstantiora, & superioris ordinis pro bonis minus præstantibus & inferioris ordinis. At vita Christi corporalis est bonum præstantius, & superioris ordinis, quam salus æterna totius mundi: ergo &c. Nec refert, quod vita illa non esset amittenda nisi per brebe tempus: nam vita Christi etiam per brebe tempus durans maioris est estimationis, quam totius mundi salus, cum sit valoris infiniti: ergo nec per brebe tempus debet lege naturali charitatis amitti pro salute totius mudi. Deinde ab adversarijs qui ita respondent, rogo: an lege charitatis teneretur Christus vitam exponere pro salute hominum, casu quo illa esset amittenda simpliciter, nec nisi in generali resurrectione recuperanda? Si affirmant: frustra ergo recurrunt ad hanc solutionem de veloci vitæ illius recuperatione: si negent, inde ego concludam, nec pro brevi tempore debuisse amitti; cur enim Christus non teneretur amittere simpliciter vitæ pro salute totius naturæ, quando homo pur^o pro salute spirituali proximi hac obligatione constringitur? Certè non potest responderi, nisi recurrendo ad valorem infinitum vitæ Christi. Hæc autem ratio militat etiam pro brevi tempore. Nam Christus offerens suam vitam pro brebi illo tempore obtulit aliquid valoris infiniti.

34 Tunc ergo solū facilitas, vel securitas recuperandi bonū iuvare potest ad inducendam obligationē naturalem exponendi illud bonum pro bono proximi, quando illa securitas efficit, vt boni illius amissio sit minoris valoris, quam proximi salus, aut bonum. Quod non contingit in præsentī: nam adhuc supposita infallibilitate resurrectionis, res est summi valoris, & æstimationis, quod Christus per illud brebe tempus

vitam amittat,

(oio)

DISPUTATIO XXX.

SECUNDA CONCORDIA LIBERTATIS CHRISTI IN ACCEPTANDA MORTE præcepta cum eius impeccabilitate.

SI alicui durum videatur, præceptum Christi fuisse dispensabile modo explicato disputatione præcedenti, in præsentī tradam alium cōcordiæ modū, quo impeccabilitas, & libertas Christi concilientur cum præcepto indispensabili.

SECTIO PRIMA.

Nostra sententia.

ASSERO cum Patre Suarī disputatione 37. de Incarnatione sect. 3. & cum Patre Molina 1. part. quæst. 14. disp. 18. membro 4. in responsione ad 8. & ultimum, cum Tannero, Albertino, & Theophilo, Rainaudo de nova libertate part. 2. cap. 5. Christum libere observavisse præceptum, quia observavit vi auxiliorum suapte natura indifferentiū, & per principia proxima ex se coniungibilia cum omissione actus præcepti, & tamen fuisse impeccabilem simpliciter, & absolute; quia nimirum principium remotum, nempe suppositum divinum unitum humanitati, quod ratione unionis illam sustentat, & est suppositum eius, essentialiter erat impossibile cum actuali omissione actus præcepti; quia ratione unionis hypostaticæ essentialiter erat determinatum ad non permittendum humanitati assumptionem ullum peccatum, proindeque tenebatur non conferre illi nisi ea auxilia, quæ per scientiam mediam videbantur efficacia ad observationem liberam præcepti, & non aliter. Vnde hæc duo salvantur, nimirum personam Christi esse impeccabilem, quia nunquam potest componi cum transgressionem præcepti, & tamen illud libere observare, quia libertas attenditur penes principia proxima, & Christus constitutus est potens observare præceptum per principia pro-

xima de se indifferentia, & quibus præcise attentis posset peccare; nisi aliunde ab intrinseco exigeret, ne humanitati unquam conferatur libera facultas observandi præceptum, nisi præcedente securitate infallibili de non transgressionem.

2 In modo tamen defendendi hanc sententiam longe aliter discuro, ac præfati Doctores: sentio nimirum, non posse salvari in Christo principia proxima ad omittendum actum præceptum, quin in humanitate detur potentia proxima antecedens ad impediendam unionem hypostaticam. Omnes autem illi Doctores oppositum supponunt, existimantes, illam esse suppositionem ita antecedentem, ut nullo modo dependeat à libertate humanitatis, ut prævisa per scientiam mediam. Deinde sentio sine inconvenienti defendi posse, unionem hypostaticam essentialiter supponere scientiam mediam de observatione præcepti, ac proinde posse impediri ab humanitate. Primum ostendam sectione sequenti. Secundum sectione 3.

SECTIO SECUNDA.

Ostenditur non coherere in Christo præceptum indispensabile cum principiis proximis ad omittendum actum præceptum, nisi adsit in humanitate facultas ad impediendam unionem hypostaticam.

3 **I**N hac sectione ostendam, vel Christi voluntatem non habuisse libertatem ad omittendum præceptum, & peccandum attentis principiis proximis, vel habuisse libertatem ad impediendam existentiam unionis hypostaticæ. Quod tamen Eximius Doctor non concedit, utpote qui disputatione 10. de Incarnatione sectione 3. §. *Ultimo arguitur*, docet substantiam, seu personalitatem esse conditionem

nem prærequisitam ad operandū, ex quo inferitur, non conferri dependenter ab exercitio libertatis, nec posse impediri ab humanitate. Sic igitur argumentor: humanitatem peccare est formalissime impedire vnionem sui cum Verbo: ergo vel humanitas Christi, non potuit peccare, adhuc attentis principijs proximis, vel potuit impedire existentiam vnionis hypostaticæ. Probatur antecedens: ponere aliquid essentialiter connexum connexione antecedenti cum carentia vnionis, est impedire vnionem (nec enim sufficit, ponere aliquid vtrunque connexum, nā si sit connexum connexione consequenti; quia nimirum essentialiter supponit priori ad se carentiam vnionis, posse illud ponere non est posse impedire vnionem) at humanitatem peccare est ponere aliquid essentialiter connexum cum carentia vnionis connexione antecedenti: ergo &c. Maior constat primo à paritate: quia sicut ponere aliquid connexum connexione antecedenti cum existentia rei, est rem illam inducere; ita è contra ponere aliquid essentialiter connexum connexione antecedenti cum carentia rei, est rem illam impedire. Secundo à priori; quia hoc est ponere impedimentum inferens carentiam rei posteriori: id autem est formalissime impedire existentiam rei.

4 Probatur minor: humanitatem peccare est ponere aliquid essentialiter connexum cum carentia vnionis hypostaticæ; cum impossibile sit humanitatem peccare in sensu composito vnionis ad Verbum. At non connexum connexione consequenti, seu supponente iam impeditam vnionem, nec connexione pure concomitanti: ergo antecedenti. Nō esse connexum connexione consequenti patet: quia peccatum pro priori natura ad se solum supponit proximam potentiam peccandi, seu prærequisita essentialia ad sui existentiam; atqui in sententia P. Suarez carentia vnionis hypostaticæ non constituit proximam potentiam peccandi: alioqui humanitas Christi non haberet attentis principijs proximis potentiam expeditam ad peccandū, prout habere statuit Eximius Doctor. quod si dicas, carentiam vnionis non constituit potentiam proximam peccandi: essentialiter tamen præsupponi à peccato ante sui existentiam: quia peccatum essentialiter supponit aliquam personalitatem in humanitate essentialiter incom-

possibilem cū personalitate Verbi vt subsistente in humanitate; cum non possit supponere hanc, nec ab ipsa procedere. Contra est: nam hinc concluditur humanitatem non habuisse proximam potentiam ad peccandum: siquidem in ratione proximè potentis elicere peccatum constitui debet per existentiam omnium, quæ peccatum essentialiter prærequirit ad sui existentiam. Si ergo prærequirit carentiam vnionis hypostaticæ, per eam debet humanitas cōstitui in ratione proximè potentis peccare. Si ergo non constituitur signum est, quod peccatum non præsupponit essentialiter carentiam illā.

5 Quod autem peccatum non sit connexum connexione concomitanti cum carentia talis vnionis probatur: quia si peccatum, nec supponit essentialiter carentiam illam, nec eam infert, non est ratio cur illam secum infallibiliter afferat: non enim nostrum peccatum potest cogere Deum ad denegandam vnionem, nisi quatenus ipse essentialiter determinatus est ad illam non concedendam, per hoc præcisè quod homo peccet. Vnde vt intelligamus in Deo necessitatem absolutam negandi vnionem hypostaticam huic humanitati, prius intelligere debemus, eam habere peccatum, & istud videri à Deo: ab hac enim scientia visionis necessitatur Deus ad non concedendam vnionem: ergo cum existentia peccati habeat prioritatem respectu talis scientiæ, etiam habebit respectu carentiæ vnionis, si semel talis carentia non præsupponitur vt prærequisitum ante existentiam peccati: ac proinde nequit carentia vnionis habere se concomitanter cum peccato illam secum afferente.

5 Sed age demus peccatum concomitantly se habere cum carentia vnionis, adhuc negari non potest, potentiam proximam peccandi esse potentiam impediendi vnionem. Nam vbi carentia vnionis non præsupponitur, vel intelligitur, quando potentia est proximè expedita ad peccandum; si aliunde peccatum essentialiter est connexum cum illa potentia proxima peccandi, est potentia proxima faciendi, vt detur carentia vnionis; & consequenter potentia proxima impediendi vnionem; qui enim in signo, in quo præscinditur ab vnione, & carentia vnionis intelligitur proximè expeditus, ponere actum afferentem secum infallibiliter illam carentiam, hoc ipso est potens

rens determinare ad existentiam illius carentiæ: quia est potens facere, ut detur; quamvis gratis admittamus, illam non subsequi ad actum. Sic in sententia aliquorum actio se habet concomitanter cum termino, & tamen potentia determinans ad existentiam actionis afferentis secum essentialiter terminum, determinat ad existentiam termini. Et sanè aliqua causa debet assignari, quæ post illud signum indifferentiæ, in quo præscinditur ab vnione, & ab ipsius carentia, determinet libere ad ipsius carentiam. Hec autem causa non est Deus: nam supposita proxima in differentia ad peccandum, sicut ad solam voluntatem creatam spectat, determinare ad existentiam peccati, ita & ad carentiam vnionis, quatenus coniunctam cum peccato: quia implicat, posito peccato, existere simul vnionem. Vnde causa determinans tunc ad existentiam peccati, est quæ determinat ad carentiam vnionis: ergo de primo ad ultimum si semel componi potest vnio hypostatica cum proxima potentia peccandi, dicendum est, voluntatem habere potentiam proximam ad impediendam existentiam illius; nisi velimus dicere habere potestatem ad coniungendum peccatum cum ipsa vnione.

6 Hinc infero, omnem suppositionem connexam essentialiter cum existentia actus liberi esse impedibilem à nostra voluntate. Nam omnis eiusmodi suppositio est composibilis cum proxima potentia omittendi illum actum: talis autem potentia cum componatur cum eiusmodi suppositione, non supponit ex se carentiam illius: ergo cum aliunde sit proxime potens inducere omissionem actus essentialiter ex se connexam cum carentia talis suppositionis, est proxime potens determinare ad carentiam illam, & consequenter impedire existentiam talis suppositionis. Vbi enim potentia ex se præscindit ab existentia alicuius suppositionis, & aliunde est proxime potens inducere exercitium essentialiter connexam cum carentia talis suppositionis, est proxime potens hanc impedire.

8 Ex quo rursus inferitur, omnem suppositionem essentialiter connexam cum existentia actus, & inimpedibilem à nobis pugnare cum nostra libertate: quia si componeretur cum libertate, seu proxima indifferentia ad omissionem actus, voluntas nostra haberet potentiam ad chymæram: quia potentia illa proxima non

supponeret carentiam illius suppositionis, & aliunde esset potens inducere exercitium essentialiter connexam cum carentia talis suppositionis; quod est posse impedire suppositionem inimpedibilem, ac proinde habere potentiam ad chymæram.

9 Ratio autem à priori debet esse, quod voluntas, dum est coniuncta cum suppositione inimpedibili à se, & aliunde connexa essentialiter cum existentia actus non habet, nec pro libito suo potest habere carentiam talis suppositionis; cum tamen illa carentia sit essentialiter prærequisita ad omissionem illius actus: qui autem non habet, nec pro libito suo potest habere medium, aut quasi medium essentialiter prærequisitum ad existentiam sui exercitij, non habet proximam potestatem, & sufficientiam liberam ad illud exercitium, ut enim inquit Eximius Doctor lib. 5. de gratia cap. 234, Impossibile est, me habere in mea potestate effectum, nisi habeam actum, vel in mea potestate quidquid est necessarium, ut effectus fiat. Et hoc est primum principium in Schola Societatis, quo Eximius Doctor sæpè ostendit voluntatem carentem prædeterminatione ad actum bonum, non habere auxilium sufficiens, si talis prædeterminatio sit prærequisita. Et hoc etiam principio evertitur sententia Ioannis Vincentij, qui licet ob hoc argumentum fatetur, prædeterminationem non esse necessariam: tamen admittebat illam ut possibilem. Nam ex eodem principio convincitur voluntatem prædeterminatam ad amorē prædeterminatione non prærequisita, non manere cum sufficientia libera ad omissionem, quia non habet, nec pro libito suo potest habere carentiam talis prædeterminationis omnino prærequisitam ad omissionem amoris, quamvis prædeterminatione ponatur non necessaria ad amorē. Ergo voluntas dum est coniuncta cum suppositione inimpedibili, & essentialiter connexa cum actu, non habet proximam potestatem ad omissionem illius actus ac proinde non libere, sed necessario ponit actum.

10 Dices carentiam illius suppositionis non esse prærequisitam ad existentiam omissionis ex exigentia ipsius omissionis, sed ex exigentia illius suppositionis, quæ essentialiter frustrabilis est. Hoc autem sufficere, ut simul cum illa suppositione detur in voluntate potentia proxime expedita ad omissionem actus. Sed contra: quia illud principium

cipiū est ex terminis, & vniversaliter verum, vndeunque proveniat necessitas illius medijs, sine quo impossibile est finem obtineri. Nam quamvis iste ex se non postularer medium A. ad sui existentiam; si tamen Petri⁹ non posset pervenire ad illū finē sine medio A. & istud non haberet, nec pro libito suo posset habere; non diceretur, habere in sua potestate libera illum finē. Contra secundo: quia simili responsione defendi posset, physicam prædeterminationē non tollere libertatem, si ponatur vt non prærequisita, dicendo voluntatē prædeterminatā ad amorē retinere proximā potestatē ad omissionē amoris, quia licet non habeat, nec pro libito suo possit habere carentā talis prædeterminationis, ea tamen carentia non est necessaria ad omissionē amoris ex exigētia ipsius omissionis, sed ex exigentia prædeterminationis ad amorē; nihil enim fieret contra omissionē amoris ex eo quod coniungeretur cū prædeterminatione amoris, sed solum fieret contra exigentiam talis prædeterminationis.

II Quod si reddas disparitatem inter prædeterminationem, & alias suppositiones infrufragiles, & inimpedibiles à nobis: quod prædeterminatio est principiū immediatum, & immutat modū operandi voluntatis, illamque determinat ad vnū actum præ alio: at suppositiones alię sunt principiū remotum, & non immutāt principia proxima. Contra est: nam si semel aliquod principium infrufragile, & inimpedibile à nobis potest pro posteriori ad se inferre principia proxima indifferentia ad vtrūque extremū contradictionis; similiter prædeterminatio physica nō requisita poterit supponere pro priori ad se potentiā proxime indifferentē ad vtrūque; ex quo evidenter fieret, non tollere libertatem. Nam vbi voluntas ita ponit actū, vt habeat potentiā proxime expeditā ad illum non ponendū libere operatur. Nec refert quod prædeterminatio determinet voluntatē; quia determinatio illa actus, quę non pugnat cum proxima indifferentia ad oppositū, non potest tollere libertatē. Et sanē Thomistę asserentes, esse de cōceptu libertatis creatę prædeterminari à Deo, non possunt convinci, nisi probetur, illam prædeterminationē non coherere cum proxima indifferentia ad oppositum. Hoc autem quomodo persuaderi poterit ab eo, qui defendit consistere cum proxima indifferentia ad omissionem actus aliquam suppositionem

essentialiter connexam cum actū, & omnino inimpedibilem à nostra libertate? Sane qui hoc defendit, non immerito timere poterit, ne vallydissime contra ipsum retorqueantur argumenta, quę contra prædeterminatores fieri solent.

12 Alijs etiam vijs impugnari potest sententia P. Suar. Contra illam sic argumentor: natura humana Christi ab intrinseco, & omnino antecedenter est necessitata ad non habendam in se chymæram: nam subiectū habens in se chymæram; chymæra est: sicut enim subiectū chymericum improporcionatum est formę reali, ita subiectū reale formę chymericę. At qui chymæra est, humanitatē pro aliquo priori naturę habere vnionē cum Verbo, & habere præceptū indispensabile obligans ad aliquem actum pro posteriori eiusdem instantis eliciendum, & tamen pro posteriori illo non elicere actū præceptū: ergo humanitas ab intrinseco, & omnino antecedenter est determinata ad non habendā pro priori naturę vnionem hypostaticā simul cum præcepto obligati ad actū, quin pro posteriori naturę talem actum eliciat. Ergo est omnino antecedenter determinata ad habendum actū præceptū pro posteriori, sub conditione, quod pro posteriori habeat vnionē hypostaticā, & præceptū indispensabile obligans ad eliciendum actum pro posteriori. Tum sic. Atqui etiā necessitatur simpliciter, & absolute ad habendam vnionem hypostaticā, & præceptū: ergo simpliciter, & absolute necessitatur antecedenter ad eliciendum actum præceptū. Pater consequentia; quia necessitas conditionata transit in absolutā posita conditione, si ea conditio est omnino antecedens, & independēs ab vsu libertatis. Nam ex duplici necessitate partiali, si vtraque est absoluta, & simpliciter talis, resultat necessitas absoluta, & totalis simpliciter, & absolute talis. Nam qui est antecedenter necessitatus conditionate ad aliquē terminum, si aliunde necessitatur ad conditionē, ista posita, iam erit omnino necessitatus ad illū terminū. Minor quoque constat; nam tam vnio hypostatica, quā existentia præcepti iuxta principia Patris Suar. 2, est omnino independens in existendo ab exercitio libertatis humanę Christi; & humanitas purē passivē se habet respectu illarum: subiectum autem simpliciter, & absolute necessitatur ad habendā formam, quam ab alio recipit sine vlla dependentia ab vsu suę libertatis.

Expli-

13. Explicatur humanitas ab intrinseco, & per modum naturæ est necessitata ad faciendum pro posteriori signo naturæ sensum compositum vnionis hypostaticæ; & præcepti cum actu præcepto sub conditione, quod pro priori signo naturæ eiusdem in instantis necessitetur ad sensum compositum sui cum vnione, & præcepto; siquidem ille sensus compositus infallibiliter infertur ex isto. Atqui pro priori naturæ necessitatur ad sensum compositum sui cum vnione, & præcepto; ergo simpliciter, & absolute necessitatur ad sensum compositum vnionis, & præcepti cum actu præcepto. Atqui nequit simpliciter, & absolute necessitari ad hanc coniunctionem, quin simpliciter, & absolute necessitetur ad actum præceptum; siquidem illa coniunctio essentialiter involvit existentiam actus præcepti; ergo simpliciter, & absolute necessitatur ad existentiam actus præcepti. Confirmatur breuiter. Humanitas Christi nullam habet libertatem ad faciendum ne existat coniunctio sui cum vnione hypostatica, & cum præcepto: rursus nullam habet potestatem ad faciendum, ne ad hanc coniunctionem existentem pro priori sequatur pro posteriori coniunctio sui cum actu præcepto: siquidem est chymæra humanitatem pro priori naturæ esse coniunctam cum vnione hypostatica, & cum præcepto obligante ad eliciendum actum pro posteriori eiusdem instantis, & tamen pro posteriori illo non sequi coniunctionem humanitatis cum actu præcepto. Ergo humanitas coniuncta cum vnione hypostatica, & cum præcepto indispensabili obligante ad eliciendum pro posteriori actum, nullam habet libertatem ad istum non eliciendum pro illo posteriori.

14. Forſan aliquis respondebit, humanitatem Christi attentis principiis proximis potuisse componere omissionem actus præcepti, seu peccatum cum vnione hypostatica, licet absolute, & simpliciter illa coniunctio sit impossibilis, quia ipsa vnio postulat essentialiter ne fiat. Sed contra: quia implicat dari potentiam proximam ad coniunctionem chymericam; unde hoc ipso quod vnio hypostatica essentialiter postulet non coniungi cum peccato, reddit impossibilem potentiam proximam ad illam coniunctionem.

(o)

SECTIO TERTIA.

Proponitur modus saluandi libertatem Christi simul cum præcepto indispensabili.

15. PROPTER hucusque dicta arbitror, non posse sustineri sententiam Patris Suarez, nisi dicamus, humanitatem Christi, attentis principiis proximis, potuisse omitendo actum præceptum, impedire existentiam vnionis hypostaticæ; & quia in hoc nihil absurdum video, absolute censeo, saltim seclusa visione beatifica, posse componi cum impeccabilitate, & libertate Christi præceptum indispensabile de acceptanda morte. Dico itaque vnionem hypostaticam essentialiter supponere scientiam mediā, per quam Deus cognoscat, hanc humanitatem acceptaturam esse mortem sub conditione, quod illi imponatur præceptum eam acceptandi. Quia cum hæc vnio ex essentia sua habeat ordinari ad constituendum compositum substantiale ex hac humanitate, & Verbo, quod possit per actus strictæ obedientiæ compensare inobedientiam primi hominis, essentialiter supponit omne illud, quod requiritur ad hunc finem, ad istum autem requiritur, quod præsupponat essentialiter scientiam mediā de congruitate auxiliorum respectu huius humanitatis, si ei iniungatur præceptum acceptandi mortem: quia si talis vnio eam scientiam non supponat, non erit impedibilis ab humanitate; & hoc ipso erit improporcionata ad finem, ad quem essentialiter ordinatur; quia ad istum deservire non potest, nisi relinquat proximam indifferentiam ad omitendum actum præceptum, & hanc relinquere non potest, nisi sit impedibilis.

SECTIO QUARTA.

Prima difficultas contra nostram sententiam se. ita ab impeccabilitate ipsius Christi.

16. PLURIMÆ difficultates opponi possunt contra nostram sententiam. Prima sit, quia ex illa videtur sequi, Christum potuisse peccare: Nam Christus potuit non observare præceptum, sed non observare præceptum indispensabile est, peccare, ergo Christus potuit peccare. Distinguo maiorem, potuit, non observare in sensu diuiso vnionis Verbi cum humanitate libere omitteute actum præceptum, concedo: in sensu composito, nego maiorem;

Zz

& di:

& distinguo minorem: non observare in sensu composito, est peccare, concedo: nō observare in sensu diviso est peccare; sub distinguo, ipsam humanitatem; concedo, est peccare Christum: nego minorem, & consequentiam.

17 Dices, Christus ab intrinseco est incapax suscipiendi denominationem libere omittentis actum præceptum: ergo Christus est antecedenter necessitatus ad suscipiendā denominationem elicientis actum præceptum; ac proinde non libere observat præceptum. Concesso antecedenti, neganda est consequentia; quia ut Christus posset libere omittere actum præceptum, opus erat, ut humanitas haberet proximā potestatem ad coniungendā omissionem actus præcepti cum vnione hypostatica: ex eo autem quod hanc potestatem non habeat, non sequitur Christum esse antecedenter necessitatum ad observandū præceptū. Ratio est; quia ad hoc ut suppositū libere observet præceptum satis est, quod non sit antecedenter necessitatus ad talem observationem; stat autem non esse sic necessitatum, quamvis non sit positive capax omittendi actum præceptū. Nam ad hoc secundum requiritur, quod suppositum operetur per principia proxima, quæ possint componere omissionem actus præcepti cum illo supposito, seu quæ possint omittere actum præceptum in sensu composito vnionis sui ad illud suppositum. Ad illud vero primum sufficit, quod operetur per principia proxima, quæ simpliciter, & absolute possint omittere actum præceptum, saltem in sensu diviso vnionis sui ad illud suppositū. Nam hoc ipso, quod principia proxima sint expedita ad omittendum actum præceptum in sensu diviso vnionis sui ad tale suppositum, illa non sunt necessitata ad eliciendum actum præceptum. Vbi autē principia proxima non sunt necessitata ad actū, suppositum operas per illa nequit esse simpliciter necessitatus ad illum: sicut enim suppositum ideo præscisse dicitur operari; quia principia proxima operantur, (nec enim derivatur denominatio operantis à supposito in principia proxima, sed è contra ab istis in illud;) ita ideo præscisse potest denominari operans necessario; quia principia proxima operantur necessario. Cū ergo humanitas Christi acceperit potestatem proximam ad omittendum actum præceptum in sensu diviso vnionis hypostaticæ, & non ad omittendum in sensu

composito; consequens est, ut Christus non observaverit necessario, sed libere præceptum.

18 Secundo sub alijs terminis respondetur, personā Christi libere observare præceptū; quia ita observavit, ut potuerit ex libertate humanitatis carere denominatione observantis; & in hoc sensu nō observare, nepe negative. Aliud autem est personam Christi potuisse ex libertate humanitatis carere denominatione observantis; aliud est potuisse habere denominationē non observantis, seu libere omittentis actum præceptū, quod est posse non observare positive. Nam ad hoc secundum requirebatur, quod omisso actus præcepti posset poni ab humanitate in sensu composito vnionis cum Verbo, quod est impossibile. Ad illud vero primum satis est, quod possit poni in sensu diviso talis vnionis; quod non repugnat. Humanitas enim talem accepit potestatem omittendi actum præceptum, ut si re ipsa esset omissura, nō fuisset assumpta à Verbo.

SECTIO QUINTA.

Solvitur secunda difficultas petita ab impeccabilitate ipsius humanitatis.

19 **O**BIICIES secundo: humanitas redditur impeccabilis ratione vnionis hypostaticæ, ut constat ex Concilijs, & Patribus adductis à P. Suar. disp. 33. sect. 2. At hoc ipso nequit relinquere in humanitate proximā potentiā peccandi; quia quandiu voluntas aliqua habet proximā potentiam peccandi, non potest dici impeccabilis. Responderi potest primo, vnionem hypostaticam propterea reddere voluntatē Christi impeccabilem; quia in primis est essentialiter impossibilis cū omni peccato illius humanitatis, tam mortali, quam veniali, quod non habet gratia habitualis, nec aliqua forma creata præter beatificam, & insuper quia illa vnio essentialiter est indestructibilis per peccatum, quamvis enim in illo instanti, in quo vrget præceptum acceptandi mortem detur in humanitate Christi proxima potentia ad impediendam existentiam vnionis, non solum pro eo instanti, sed pro omnibus antecedentibus, seu potentia ad faciendū ne vnquam extiterit; non tamen datur potentia ad expellendam vnionem, seu ad illam destruendam. Quia hæc duo nunquam

com.

Christus
est incapax libere
omittendi; nō
tamen
necessitatus
ponendi
actū præceptum.

componi possunt, nempe humanitatem unitam esse Verbo pro aliquo tempore, & tamen pro tempore sequenti amittere unionem illam propter peccatum. Nam cum hæc unio in prima sui existentia dependeat à scientia media de observatione præcepti facienda ab illa humanitate pro tempore sequenti: hoc ipso quod existat, supponit observandum esse postea præceptum si imponatur, ac proinde incapax est destrui vi peccati. Illa autem forma, quæ semel existens in anima incapax est destrui per peccatum, reddit animam impeccabilem: quia est essentialiter impossibilis cum peccato, & aliunde ex suppositione quod semel existat, est suapte natura permanens, & independens in sui conservatione à carentia libera peccati, seu ab observatione libera præceptorum.

20 Sed dices: gratia habitualis propterea non reddit animam impeccabilem mortaliter, quamvis sit essentialiter impossibilis cum omni peccato mortali, quia postquam illa existit in anima in instanti A. v.g. potest in instanti B. supervenire potentia proxima ad peccandum, & faciendum, ne illa gratia conservetur in anima. At postquam humanitas unita est Verbo in instanti A. potest in instanti B. supervenire illi potestas proxima ad peccandum, & consequenter ad faciendum, ne extiterit unquam illa unio. Perinde est autem supervenire post existentiam formæ potentiam proximam ad impediendam primam existentiam illius; ac supervenire potentiam ad impediendam dumtaxat conservationem: immò videtur esse à fortiori: nam plus est, formam existentem in instanti A. dare locum, ut in B. superveniat potentia ad impediendam eius existentiam non solum pro instanti B. sed pro A. quam dare locum, ut superveniat præscisse potentia ad impediendam eius existentiam pro instanti B. dumtaxat. Ergo si gratia non reddit animam iusti impeccabilem, eo quod dat locum ad hoc secundum, multo minus unio hypostatica reddet impeccabilem animam Christi si dat locum ad illud primum.

21 Respondeo negando hanc consequentiam. Nam unio hypostatica ob suam perfectionem supponit essentialiter voluntatem illam, cui ipsa nunc communicatur, obedituræ esse postea præcepto, si ei imponatur, quod non supponit gratia. Et ideo unio porius, quam gratia reddit

impeccabilem humanitatem; quia ratione illius modi præsupponendi est ab intrinseco incapax, ut Deus suspendat consensum conservativum illius intuitu peccati, & in poenam illius.

22 Dices, potentiam proximam peccandi convenientem humanitati Christi pro instanti C. v.g. solū esse posse potentiam ad impediendam existentiam unionis hypostaticæ pro instanti C. non autem pro instanti A. iam præterito. Respondeo primo, sicut potentia ad peccandum nunc est potentia ad impediendam existentiam revelationis, quæ heri enunciatset me hodie non peccaturum, ita in nostro casu &c. Respondeo secundo, & si potentia proxima ad peccandum conveniens humanitati Christi pro instanti, quo urgebat præceptum, non esset potentia ad faciendum, ne unquam illa humanitas fuisset unita Verbo, sed dumtaxat ad impediendam conservationem unionis, adhuc salvati impeccabilitatem humanitatis Christi: nam ita unio hypostatica cohereret cum proxima potentia peccandi, ut tamen essentialiter esset connexa cum carentia peccati; ac proinde ita relinqueret potentiam proximam ad impediendam conservationem unionis quantum est ex parte principiorum proximorum, ut tamen ab intrinseco incapax sit expelli intuitu peccati.

23 Itaque unio hypostatica afficiens humanitatem ab instanti A. ideo illam reddit impeccabilem, quia dum est in instanti A. pugnat eum omni peccato pro eo instanti in sensu composito sui, & aliunde essentialiter postulat, ut pro instantibus sequentibus non tribuatur humanitati, nisi illa proxima potentia ad peccandum, quæ per scientiam mediam, quæ ipsa supponit, apparet coniungenda cum observatione præcepti. Vnde eam permittit dumtaxat supervenire potentiam proximam peccandi, de qua sit infallibile vi scientie mediæ non esse coniungendam cum peccato, ubi autem subiectum habet sibi intrinsecam formam connexam essentialiter cum eo, quod nec cum illa componere possit peccatum ullum; nec per illum sit re ipsa divisurum à se formam illam, recte potest dici impeccabile: potest autem hæc impeccabilitas dici moralis ad distinctionem alterius impeccabilitatis provenientis ex defectu potestatis proximæ, quæ potest appellari physica. Hinc distinguenda est illa propositio, *Quamdiu voluntas aliqua habet potentiam proximam peccandi,*

Impeccabilitas
physica
& moralis.

non potest dici impeccabilis : distinguo , si ita illam habeat , vt simul certum sit ex vi formæ intrinsecæ potentiam illam non reducendam ad actum peccati , sed potius semper coniungendam cum obseruatione præcepti , nego : aliter , concedo.

24 Deinde difficultas illa solvi potest asserendo , humanitatem Christi esse impeccabilem , quatenus est Christi ; quia testimonia Patrum , quibus illa impeccabilitas probatur , loquuntur de Christo , vel de humanitate vt subsistente in Verbo. Hoc autem verum est , quavis humanitas peccando possit impedire vnionem. Quod autem Patres in eo sensu loquantur , patet ex eorum testimonijs adductis à Petavio tom. 2. de Incarnat. lib. 11. à pag. 117. asserunt enim propterea non potuisse peccare Christum hominem , quia natura Deus erat. Ita expressè Cyrillus Alexandrinus in Paschali homilia 26. item Augustinus in lib. contra sermonem Arrianorum cap. 7. Vt autem mediator Dei , & hominum Christus Iesus (inquit) non faceret propriam , quæ Deo aduersa est , voluntatem ; non erat tantum homo , sed Deus homo ; per quam mirabilem , singularemque gratiam , humana in illo sine vilo peccato posset esse natura. Propter hoc ergo ait , descendi de Cælo non vt faciam voluntatem meam , sed voluntatem eius , qui me misit : vt ea causa esset tantæ obedientiæ , quæ omnino sine vilo peccato esset ; hominis , quem gubernabat , quia de Cælo descenderat ; hoc est non tantum homo , verum etiâ Deus erat.

25 Et Fulgentius lib. 3. ad Trasimund. cap. 38. Propterea vtique (inquit) etiâ Christi humanitas sine peccato permansit , quia eam in vnitatem personæ diuinitas accepit , quæ naturaliter peccare non potuit. Item Hilar. lib. 10 de Trinitat. Homo Christus Iesus , & in veritate Nativitatis est , dum homo est , & non est in proprietate peccati dum Christus est. Atque ita dum homo Christus Iesus est , habet nativitatem hominis , quia homo est ; nec est in vitiosa hominis infirmitate , quia Christus est. Eodem modo loquuntur alij Patres , præsertim Anselmus lib. 2. cur Deus homo cap. 10. vbi inquit : *Primus Adam peccare potuit , quia purus homo ; secundus Adam peccare non potuit , quia est Deus.* Et Tertulianus libr. de carne Christi , vbi sibi obijcit. Si nostram in-

ducat carnem , peccatrix fuit caro Christi ; si ; sic respondeo : nostram induit , suam , fecit , & suam faciens , non peccatricem effecit. Quod optimo exemplo explicat Origenes 2. Periar. cap. 6. Ferrum , natura sua capax est caloris , & frigoris , si tamen intra fornacem ignis semper continetur recte dicimus non posse frigere ali- quando recipere : sic Beatissima Christi anima in Deo semper existens , quidquid agit , quidquid intelligit Deus est , & ideo inconvertibilis est , & immutabilis , quæ inconvertibilitatem ex Dei Verbi vnione indeficienter vnita possedit.

SECTIO SEXTA.

Tertia difficultas petita à ratione suppositi.

26 **C**ONTRA nostram assertionem insurgere , quis poterit ex Patre Suarez disp. 24. de Incarnat. sect. 2. §. *Ex hac conclusione* : humanitatem Christi non posse impedire existentiam vnionis : quia omnis operatio procedit à supposito ; cum actiones sint suppositorum : ergo si humanitas eliceret actionem peccaminosam , vel hæc oriretur à supposito Divino , & hoc repugnat ; vel ab humano , & sic illa actio non impediret vnionem hypostaticam , sed illam supponeret iam impeditam per personalitatem humanam essentialiter impossibilem cum diuina in eadem humanitate : ergo hæc vnita Verbo non potest à se dividere vnionem ; & hinc reddit rationem Eximius Doctor , cur iustus possit amittere gratiam habitualement per peccatum , humanitas autem Christi nequeat amittere gratiam vnionis : ratio autem est ; quia gratia habitualis non constituit suppositum , & ideo non omnis operatio procedens à supposito habente gratiam , procedit à gratia : at gratia vnionis constituit suppositum operans , & ideo omnis operatio procedens à natura habente hanc gratiam , necessario procedit à supposito divino.

27 Sed contra , quia vt recte contra Patrem Suarez ostendit Pater Vazquez disp. 21. de Incarnat. cap. 3. personalitas non est conditio per se requisita , vt humanitas operetur. Quod multis rationibus probat ; eis autem breuitatis causa omisissis , sic ego rem suadeo : nam operatio elicienda ab humanitate non exigit ex se tanquam principium , vel prærequisitum ad sui existentiam personalitatem. Nam vel exigeret determinare per :

personalitatem creatam connaturalem humanitati, vel vage illam, aut divinam; neutrum autem dici potest: non primū: alioqui non posset, elicere humanitas dum subsistit in Verbo, vllā operationem ex ijs, quas posset separata à Verbo: quod est falsum, & contra omnes: nā variato principio, aut conditione per se exacta, & petita ab actione variari debet actio. Nec etiam potest dici secundū: quia humanitas non exigit vage subsistentiam propriam, vel divinam: alioqui per istam posset connaturaliter subsistere: nam subiectum suapte natura postulans vnā ex duabus formis potest connaturaliter accipere quancunque ex illis: ergo nec operationes procedentes ab humanitate exigant vage subsistentiam propriam humanitatis, vel divinam.

27 Suadetur secundo: nam vel personalitas propria supra humanitatem solum adit negationem vnionis ad personam divinam, vt ego verissimum censeo, & disputatione 27. probavi: vel addit modum aliquem positivum substantialem perfectitatis, vt fert communis sententia. Si primum, personalitas propria secundum id, quod addit ad naturam, nequit esse conditio prærequisita ad operandum: quid enim certius, quam non esse conditionem ad operandum carentiam formæ nullo pacto impediens, sed potius maxime iuvantis operationem? Si secundum: sanè fieri divinitus poterit, vt humanitas in rerum natura existat, quin gaudeat personalitate propria, vel aliena. Nec enim ex eo quod Deus privet subiectum proprietate aliqua sibi debita, propterea cogitur conferre eidem subiecto perfectionem aliquam supernaturalem excellentem ipsi indebitam. Quod si hoc potest fieri, certè humanitas illa carens modo perfectitatis sibi debito, & vnione hypostatica sibi indebita perinde posset operari, ac humanitas Petri: nam modus ille nec vires addit, nec applicat potentiam activam ad passum. Quis enim dicat humanitatem illam apertis oculis meridiana luce non visuram coloratum sibi applicatum.

28 Nec oppositum vnquam tradidit Aristoteles, vt optime probat Pater Vazquez: nam 1. Metaphysicæ cap. 10. quem locum pro se afferunt adversarij, solum docuit, actiones, & passionem non esse vniversalium, sed singula-

rium; nimirum quia nec agens in cōmuni, sed agens in individuo, & in singulari operatur; nec producit terminū in cōmuni, sed in singulari; nec operatur circa subiectū vt sic, sed circa subiectū singulare. Et 1. de anima cap. 4. solum docuit, actiones vitales, quæ fiunt per corpus, vt flere, nere, & similes non esse animæ, sed compositi. Ipse vero 3. de anima cap. 4. dicit, se acturum de ea animi parte, quæ intelligit, & sapit. Ac proinde concedit, animam esse principium quod actionum, quæ non dependent à corpore.

29 Nec refert, Ioannem Theologum in Concilio Florentino sessione 18. post medium assumpsisse tanquam sententiam tunc communem Theologorum axioma illud: *Actiones sunt suppositorum*. Tum quia vt Pater Vazquez observat ea disputat. 21. numero. 23. Concilium non approbavit rationem, sed solum conclusionem, quam ille deducere conabatur. Ad modum quo in septima Synodo Generali quidam disputans cum Hæreticis, vt probaret Angelos depingi posse, assumpsit eos esse corporeos, id quod tunc erat valde commune apud Græcos. Concilium tamen solum approbavit conclusionem, non autem assumptum. Tum quia licet admittamus illud axioma ex mente Ioannis Theologi esse vniversaliter verum, inde concludi non potest, suppositalitem esse principium, vel conditionem per se ad causandum prærequisitam. Nam vt optime observat Cardinalis de Lugo, aliud est, actiones esse suppositorum, id est tribui suppositis, ea ve denominare; aliud provenire à supposito, vt supposito, illud ve præsupponere. Nam vt aliqua actio vere tribuatur alicui supposito non requiritur vt illud præsupponat. Nam in divinis actio spirandi verè tribuitur Filio, & tamen non præsupponit Filium: quia cum illa sit distincta virtualiter à Filiatione, vtpotè cōmunis Patri, eam accipit Filius à Patre: nam Pater communicat Filio omnia, quæ habet præter esse Patrem: ac proinde prius intelligitur in Patre, quam in Filio. Ergo vt actio aliqua denominet suppositum, non est necesse vt illud præsupponat, quando quidem spiratio activa quamvis sit pro priori ad Filium, denominat illum spirantem.

30 Itaque actiones sunt suppositorū, quate-

Humanitas omni nudata subsistentia ad huc operaretur.

Actiones sunt singularem.

Actiones
quomodo
sint
suppositi-
orum.

quatenus hoc ipso, quod proveniant à natura, & hæc sit in supposito, tribuuntur ipsi. Hoc pacto actiones ad extra non supponunt per se Deum ut trinum, sed Deum ut unum ex communi sententia Theologorum apud Suarez lib. 1. de Trinitat. cap. 11. & tamen tribuuntur Trinitati Personarum, quia nimirum per se procedunt ab hoc numero Deo, & hic existit in tribus suppositis.

33 Dices ex Patre Alderete disp. 23 de Incarnatione sect. 3. decreta libera essentialiter supponere tres Divinas personas constitutas, quia si prius existerent in Patre, quam in Filio, hic non amaret libere, siquidem quod decretum existeret in Patre, non esset Filio liberum, & ex suppositione quod existeret in Patre, necessario derivaretur in Filium. Hinc autem sumit argumentum ad probandum, personalitatem esse conditionem essentialiter prærequisitam ad operandum; quia si non foret ita prærequisita, posset Deus habere decretum liberum pro priori ad personas. Verum hæc obiectio parum urget. Nam licet personalitates Divinæ sint priores decretis liberis ordine nature propter maiorem propinquitatem ad unum; quia nimirum magis sapiunt conditionem naturæ divinæ ob suam necessitatem: tamen ordine causalitatis non præcedunt decreta divina: etsi enim Deus per impossibile non foret trinus, si tamē foret unus, eodem modo amaret libere, & eadem posset concipere decreta libera, ac nunc.

34 Nec hinc inferas, decreta libera posse habere prioritatem respectu personalitatum, quia nec habent prioritatem causalitatis, cum id quod necessario existit, nequeat dependere à contingente; nec per maiorem propinquitatem ad unum, ut patet. Et sanè quamvis daremus, Deum pro priori ad personalitates Filij, & Spiritus Sancti concipere decretum liberum, per illud amaret Filius, & Spiritus Sanctus; nam licet in signo, in quo conciperetur decretum, non existerent illæ personæ formaliter quoad prædicata relativa, existeret tamen earum natura, quæ primario accipit denominationem amantis. Nam personalitates ut distinctæ, virtualiter, & ut præcise à natura non sunt volitivæ, sed solum hoc habent ratione naturæ. Hinc autem existentia amoris, quæ præcederet in Patre pro priori ad Filium hunc denominaret libere amantem; quia

nimirum existentia illius decreti esset libera naturæ Filij; ac proinde Filio. Nam suppositum amare libere nihil aliud est, quam constare natura amante libere.

35 Quæ hucusque diximus satis enervant vim argumenti adducti à Patre Suarez, quem ad hominem urgere possumus: nam si subsistentia est essentialiter prærequisita ad operandum, non videtur quo pacto defendi possit, humanitatem unitam Verbo habere potentiam proximè expeditam ad peccandum, ut ipse asserit: quia si ad omnem actionem debet necessario pro priori supponi personalitas aliqua: ergo cum pro priori ad actum peccati nequeat supponi in humanitate personalitas divina; quandoquidem repugnat, humanitatem peccare in sensu composito unionis, necessario debet præsupponi personalitas propria. Ergo humanitas unita Verbo non habet, nec prohibito suo potest habere aliquid essentialiter prærequisitum ad eliciendum actum peccati. At iuxta firmissimum Societatis principium stabilitum ab ipso Eximio Doctore, qui non habet, nec prohibito potest habere aliquid essentialiter prærequisitum ad existentiam alicuius exercitij, non habet potentiam liberam ad illud: ergo si unio hypostatica est inimpedibilis, humanitas unita Verbo non habet potentiam expeditam ad omittendum actum præceptum, contra id, quod docet P. Suarez.

36 Dicendum ergo est, subsistentiam propriam humanitatis non debere necessario præcedere ad operationes; quia humanitas Christi potens omittere actum præceptum est potens facere, ut existat ipsamet sine unione ad Verbum; ac proinde est potens facere, ut denominatione operantis actum parvum cadat in recto supra solam humanitatem: immo est potens facere, ut ipsa sit suppositum: ideo enim præfuisse humanitas unita Verbo non est suppositum; quia existit in alio digniori, cui tribuuntur ipsius operationes. Vnde si illa separaretur à Verbo hoc ipso esset suppositum; ac proinde cum ipsa sit potens separare se mediante operatione peccaminosa ab unione, & Verbo, erit potens facere ut ipsa sit suppositum.

37 Sed insurgens ex Cardinali de Lugo disp. 8. num. 7. & post ipsum ex P. Alderete disp. 33. sect. 4. nam modus operandi sequitur modum essendi. Vnde prius

prius debet esse, naturam habere modum essendi sibi connaturalem, vel alium sup-
plentem ipsius vices, quam operari. Qua
de causa anima rationalis iuxta varios
modos essendi, quos potest habere nem-
pe in corpore, vel extra corpus, habet
varios modos operandi: unde quia in cor-
pore habet modum essendi quasi mate-
rialem, & ut ita dicam, materializatum,
propterea dum est in corpore, nequit
operari sine dependentia à corpore; dum
vero est extra corpus, habet modum ope-
randi altiore, sicut habet modum essen-
di sine dependentia à corpore. Quemad-
modum ergo anima rationalis licet exis-
tat pro priori ad unionem cum corpore,
nihilominus pro illo priori nequit opera-
ri, sed debet expectare unionem cum cor-
pore, per quam accipiat determinatum
modum essendi, ad quem consequantur
tales, vel tales operationes; pariter hu-
manitas pro priori ad subsistentiam non
poterit operari, quia nondum habet de-
terminatum modum essendi, sed debet
expectare complementum substantiale
competens ipsi humanitati ratione sub-
sistentiæ.

28 Respondeo ex illo princi-
pio: *Modus operandi sequitur modum essen-*
di, nihil posse contra nos concludi: legi-
timum eius sensum latè exponit P. Al-
bertinus tom. 2. initio: significat enim,
non posse operationem excedere perfe-
ctionem sui principij, sed debere esse illi
commensuratum. Ex eo autem neutiquam
inferri potest, modum subsistendi esse præ-
requisitum ad operandum: nam tunc de-
bet modus essendi ipsius naturæ præce-
dere ordine causalitatis ad operationes,
quando istæ pro diversitate modorum es-
sendi debent sortiri diversas operationes,
ut contingit in anima, cuius operationes
sunt essentialiter diversæ pro diversitate
modorum essendi in corpore, vel extra
corpus. At operationes humanitatis non
sunt diversæ essentialiter pro diversitate
modorum existendi per se, vel existendi
in alio tanquam in supposito: nam illas
met operationes, quas elicit humanitas
unita Verbo, potuit elicere separata à
Verbo, seu si separaretur. Adde iuxta ve-
ra principia modum existendi per se con-
naturalem humanitati nihil addere posi-
vum supra ipsam, sed dumtaxat addere
negationem unionis ad substantiam ex-
traneam tanquam ad suppositum: Unde
manifeste colligitur operationes elicitas
ab humanitate nullo pacto posse specifi-

cari à personalitate propria secundum
illud, quod addit ad naturam.

29 Insurgens tamen iterum ex P.
Alderete ea sect. 3. num. 6. nam qualibet
substantia creata essentialiter est incom-
pleta substantialiter, quemadmodum de
se est accidentaliter incompleta. Et quæ-
admodum omnis substantia creata habet
aliquod complementum accidentale con-
veniens in genere cunctis substantijs,
quale est ubicatio, & duratio, ita debet
habere de se aliquod complementum sub-
stantiale commune omnibus substantijs:
hoc autem complementum quod est idē
cum subsistentia, ideo advenire debet, ut
natura sit potens operari; quia quemad-
modum esse substantiale est propter ope-
rari, ita ut operatio sit finis, *qui*, & ipsa
substantia sit finis *cui*, ita complementum
substantiale debet esse propter operari,
suapte nimirum natura ordinatum, ut
substantia reddatur potens operari.

30 Respondeo primo, negando,
quamlibet substantiam creatam essentiali-
ter incompletam esse substantialiter, si-
cut est incompleta accidentaliter; alio-
qui persona, v.g. Petrus esset substantia-
liter incompleta. Quod si nomine sub-
stantiæ intelligas naturam, etiam id ip-
sum nego: nam natura non completur
substantialiter per subsistentiam propriam
secundum id, quod superaddit ad ipsam,
quia solum superaddit negationem unionis
ad substantiam alienam, ratione cuius
verificetur, illam existere in alio dig-
niori, cui tribuantur ipsius operationes:
nam per hoc præcisè quod humanitas
non existat in alio digniori, cui tribuan-
tur eius operationes, existit per se, & est
id, cui tribuuntur eius operationes, proin-
deque est suppositum. Deinde licet ad-
mitteremus humanitatem esse essentiali-
ter incompletam, ac proinde exigere sub-
sistentiam positivam, qua compleretur;
non tamen hoc complementum exigeret
propter operationem: nam carens hoc
complemento eodem modo operaretur:
siquidem nequit carere subsistentia pro-
pria, nisi quia terminatur divina: natura
autem humana existens in Verbo eodem
modo potest operari, ac si existeret per
se, ac separatim à Verbo: ergo non exi-
git titulo operandi modum illum sub-

stantialem per se existendi, quo
separatur à Verbo, &
quo completur.

(*)

Modus
operandi
quomodo
sequatur
modum
essendi.

SECTIO VLTIMA.

Reliquæ difficultates.

31 **O**BJICIES præterea: si humanitas omittendo actum præceptum potest impedire existentiam unionis hypostaticæ: ergo illa unio non intelligitur pro signo proximè indifferentiæ: ergo nec tunc intelligitur positive existens Christus: si autem non intelligitur existens, nec intelligitur indifferens ad observandum, vel non observandum præceptum: non ergo libere observat. Respondeo in instanti, in quo humanitas Christi libere observat præceptum, nullum esse signum, in quo non existat Christus, licet non intelligatur pro omni signo à quo; eum autem non intelligi pro signo indifferentiæ nihil aliud est, quam unionem humanitatis cum Verbo non constituere proximam indifferentiam ad peccandum, quod non tollit, quod Christus verè existat modo sufficienti, ut suscipiat denominationem libere operantis. In forma ad argumentum, concessis reliquis, distinguo illam propositionem, *Si non intelligitur Christus existens, nec intelligitur indifferens*; indifferentia intrinseca ipsi personæ Christi, seu Verbo, concedo: non intelligitur indifferens pure denominative ab indifferentia humanitatis, nego. Itaque ut Verbum tanquam principium quod libere dicatur observare præceptum, satis est, quod humanitas, cui est realiter unitum sit proximè indifferens, & cum hac indifferentia operetur.

32 Vel paulo aliter distinguo illam propositionem: *Si non intelligitur Christus existens, non intelligitur indifferens*: distinguo: si non intelligitur existens, realiter admitto: si non intelligitur existens pro signo in quo humanitas est indifferens, sub distinguo, non est indifferens indifferentia intrinseca personæ ipsius, concedo: non est indifferens pure denominative ab indifferentia humanitatis assumptæ, nego. Itaque sicut humanitatem esse observaturam præceptum, si ei imponatur, est conditio essentialiter prærequisita, ut existat hæc unio hypostatica, & Christus; ita est conditio, ut Christus denominetur indifferens ad observandum præceptum. Ac proinde persona Verbi unita humanitati pro priori ante indifferentiam humanitatis ad observandum præceptum, in illo priori deno-

minatur indifferens cum dependentia ab eventu futuro, quod non est inconveniens in persona suppositante alienam naturam, & operante per principia proxima adæquate à se distincta: foret autem inconveniens, si hæc indifferentia esset per modum principij proximi, vel per modum principij remoti requisiti, vel non distincti adæquate à principijs proximis, per quæ dicitur operari.

33 Obijcies vltimo, visionem beatificam necessitate humanitatem Christi ad observandum præceptum; quia visio clara summi boni necessario rapit voluntatem illud videntis ad fugiendum peccatum, & ideo Beati non habent potentiam proximam peccandi. Respondeo, visionem illam esse suppositionem consequentem ad observationem præcepti, sicut diximus de unione hypostatica; non quia pro priori ad unionem hypostaticam, & ad visionem beatificam necessario consequutam ad talem unionem, præcedat observatio præcepti ut dispositio moralis, vel meritum de congruo: certum enim est, unionem hypostaticam collatam esse humanitati independentem à propria dispositione, & merito: sed quia tam collatio unionis hypostaticæ; quam collatio visionis beatificæ essentialiter supponit scientiam mediam de observatione præcepti faciendâ ab hac humanitate, si ei imponatur tale præceptum. Vnde humanitas Christi sicut potuit impedire unionem hypostaticam, ita & visionem beatificam debitam tali unioni: ac proinde visio illa non dirigit ad observationem præcepti, sed alia cognitio, & in signo indifferentiæ ad observandum, vel non observandum præceptum præscinditur à visione beatifica.

34 Quamvis autem in reliquis beatis nulla detur potentia proxima peccandi, id non est ex terminis ipsius visionis beatificæ, quasi hæc non possit componi cum proxima potentia peccandi; potest enim, ut si Deus promitteret in præmiū observationis præcepti visionem beatam statim conferendam in instanti observationis: sed id provenit ex alia radice, nimirum ex eo, quod reliqui beati sunt iam omnino in termino, & extra viam; at Christus erat comprehensor simulque viator: unde oportuit, ut ita haberet visionem beatificam ab instanti primo suæ Conceptionis, ut illa non impediret modum operandi proprium hominis viatoris potentis mereri in obser-

Humanitas Christi sicut potuit impedire unionem hypostaticam, ita etiam visionem beatificam potuit impedire.

uatione præcepti. Quare in Christo visio beatifica non est principium omnium actuum honestorum, quos elicit, est autem in reliquis beatis. Et ideo isti carent potentia proxima peccandi, quia licet possit componi cum visione beatifica potentia proxima peccandi antecedens visionem, non autem consequens visionem. Et huic argumento debent omnes respondere: nam Christus videbat voluntatem efficacem

Patris de eo, quod ipse acceptaret mortem: & tamen hæc visio non cogebat ad acceptandam mortem: nimirum quia illa voluntas supposebat essentialiter scientiam Mediam de observatione libera præcepti futura sub conditione, quod præceptum imponeretur; ac proinde erat suppositio consequens respectu observationis præcepti: suppositio autem consequens nequit libertatem impedire.

DISPUTATIO XXXI.

AN PER DISTINCTIONEM SENSUS COMPOSITI, ET DIVISI RECTE EXPLICETUR concordia libertatis, & impeccabilitatis

Christi cum præcepto indispensabili,
& in impedibili?

VIA Recentiores Thomistæ valde laborarunt in stabilienda hac concordia; & quia eorum sententia celebris nunc est in hac Salmantina Academia, & passim defenditur, eam in hac disputatione examinare, & à fundamentis convellere decrevi, id quod non parum deserviet ad penetrandam naturam nostræ libertatis.

SECTIO PRIMA.

Exponitur sententia Thomistarum, & quid intelligant per potestatem ad non moriendum in sensu diviso præcepti.

1 GREGORIUS Cipullus 3. p. quæst. 19. art. 3. num. 12. asserit esse communem sententiam Thomistarum cum Vanez, Medina, & Magistro Alvarez, Christum ideo liberè adimplevisse præceptum moriendi, quia potuit non mori in sensu diviso præcepti, licet non potuerit in sensu composito: & cum sola potestas ad non moriendum in sensu composito præcepti sit potestas ad peccandum, affirmat habuisse potestatem ad non moriendum absque potestate ad peccandum; iam vero potestas ad non moriendum in sensu di-

viso præcepti non est in ipsorum sententia potestas divisa à præcepto; quasi Christus non potuerit habere potestatem proximam ad recusandam mortem præceptam nisi prius præceptum divideretur, & separaretur ab ipso: quia hoc ipso evidens foret, voluntatem Christi, dum est composita, & coniuncta cum præcepto, non habere proximam potestatem ad recusandam mortem. Nec ite in ipsorum sententia hæc potestas in sensu diviso præcepti est potestas ad dividendum à se præceptum, quasi humanitas potuerit impedire eius existentiam; cum iuxta ipsos existentia præcepti fuerit omnino independens ab humana Christi libertate.

2 Sensus ergo divisus, & compositus non debent sumi ex parte subiecti, quasi idem sit habere potestatem in sensu composito præcepti, ac habere potestatem compositam cum præcepto; & habere in sensu diviso, ac habere potestatem divisam; sed ex parte termini: non tamen eodem modo sumitur compositio, & divisio adhuc ex parte termini à Thomistis: nam compositio sumitur positive, divisio vero solum præscissive. Idem enim est habere potestatem ad recusandam mortem in sensu composito præcepti, ac habere potestatem ad componendam recusationem mortis cum præcep-

Quomodo Thomistæ hic accipiant sensum divisum, & compositum.

to moriendi. At habere potestatem ad recusandam mortem in sensu diviso, non est in eorum sententia habere potestatem ad dividendum à se præceptum per recusatationem mortis, sed ad ponendam recusatationem, seu nolitionem mortis secundum se, ex cuius existentia actuali, si daretur, evidenter inferretur, præceptum non existere.

3. Quare moderni Thomistæ communiter dicunt, Christum Dominum habere potestatem ad carentiam mortis secundum se, non autem ad illam ut coniungendam cum præcepto moriendi. Quod ipsum alij sub alijs terminis explicant asserentes, Christum habere potestatem antecedentem ad omissionem mortis pure negative sumptam, non autem privative acceptam: quia omisio mortis privative sumpta est peccatum: siquidem est omisio mortis coexistens cum præcepto moriendi: omisio autem mortis præceptæ negativè sumpta est omisio mortis secundum se præscindens ab illa coexistentia, vel separata à præcepto. Item alij hoc ipsum declarant alijs terminis dicentes, Christum habere potestatem ad omissionem mortis præceptæ specificativè, non autem reduplicativè ut præceptæ. Nam hoc secundum esset habere potestatem ad omissionem mortis ut coniungendam cum præcepto; illud autem primum tantum denotat, Christum simul cum præcepto habere potestatem ad omissionem mortis, licet non habeat potestatem ad ponendam illam omissionem simul cum præcepto, quia, inquiunt, cum præcepto optime coherere proximam potestatem ad omissionem actus præcepti, licet ipsa omisio coherere non possit.

SECTIO SECVNDA.

Refellitur præcedens sententia

4. **H**ÆC sententia impugnari potest omnibus argumentis, quib⁹ impugnari solent physica prædeterminationes, quorum aliqua attingimus in tractatu de scientia futurorum contingentium, sed ijs modo prætermisissis, alia specialiora conficiamus. Etsi enim per impossibile physica prædeterminatio non everteret libertatem, illam everteret præceptum impositum Christo prout explicatur à Thomistis. Nam physica prædeterminatio, uti illi

nunc defendunt; non est necessaria ad posse, sed ad actualiter operari; nec constituit actum primum proximum, sed illum aliunde constitutum vi auxiliij sufficientis, reducit, & determinat ad actum secundum: præceptum vero ut cognitum est necessarium ad posse obedire, & actum primum expeditum ad obediendum constituit: nec enim Christus carens notitia præcepti est proxime potēs obedire, sicut homo carens physica prædeterminatione est iuxta ipsos proxime potens operari.

5. Hinc autem primum conficio argumentum contra illam sententiam. Omnis actus primus est coniungibilis cum actu secundo, utpotè exercitio suo. Potentia autem libera ut libera est actus primus ad utrumque contradictionis extremum, cum sit potentia agendi, & non agendi: ergo est cum utroque coniungibilis: ergo actus primus. Christi ad obediendum constitutus per notitiam præcepti, quatenus sic constitutus, est coniungibilis cum utroque contradictionis extremo, nempe cum acceptance mortis, & cum nolitione mortis. Probatur consequentia; quia actus ille primus ut sic constitutus est actus primus liber: at actus primus liber quatenus talis est coniungibilis con utroque contradictionis extremo: ergo potentia proxima Christi ad acceptandam libere mortem præceptam præcepto indispensabili, & inimpedibili est potentia proxima ad omissionem mortis in sensu cōposito præcepti, & consequenter ad peccandum.

6. Confirmatur: nam potentia antecedens libera ad omissionem actus præcepti est potentia ad coniungendam talem omissionem cum libertate ad omittendum: at libertas ad omittendum actum includit formalissime principium sufficiens ad ponendum ipsum: ergo potentia antecedens libera ad omittendum actum præceptum est potentia libera ad coniungendam illam omissionem cum principio sufficienti ad obediendum. Atqui principium sufficiens ad obediendum includit notitiam præcepti: ergo potentia libera ad omittendum actum præceptum est potentia ad coniungendam illam omissionem cum notitia præcepti, & cōsequenter est potentia ad peccandum.

7. Argumentor secundo, actus ille primus proximus ad obediendum connectitur essentialiter cum actu obedientiæ: ergo ille actus primus non est ad

Princi-
pium suf-
ficiens
ad obe-
diendum
includit
notitiā
præcep-
ti.

ad obediendum libere. Probatur antecedens: nam ille actus primus proximus involvit intrinsicè notitiam præcepti: nam Christum esse proximè expeditum ad obediendum non est præcisse Christum existere, & habere cognitionem, quantum est ex se sufficientem ad fugiendam, vel non fugiendam mortem, sed est, Christum existere cum illa cognitione, & insuper habere præceptum sibi intimatum: ergo est actus ille primus complexum quoddam ex voluntate Christi, & intimatione præcepti: hoc autem complexum essentialiter connectitur cum actu obedientiæ, siquidem ei repugnat carentia talis actus: quia illud complexum coniungi cum carentia actus obedientiæ, foret dari peccatum Christi à parte rei.

8. Iam ostenditur prima consequentia. Nam ubi actus primus connectitur essentialiter cum actu secundo obedientiæ, nulla adest facultas antecedens in agente ad faciendum, ne ille actus primus prodeat in actum secundum obedientiæ: nam actum illum primum non prodire in actum secundum, est dari chymæram à parte rei: siquidem est, separari ab actu secundo actum primum inseparabilem ab illo: nulla autem adest facultas antecedens in agente ad faciendum, ut detur chymæra à parte rei. Iam vero ubi nulla adest in agente potestas ad faciendum, ne actus primus prodeat in actum secundum obedientiæ, ille actus primus non est ad obediendum libere: ergo si actus primus proximus Christi ad obediendum connectitur essentialiter cum actu obedientiæ, ille actus primus non est ad obediendum libere.

9. Confirmatur, seu explicatur. Christus Dominus constitutus in actu primo proximo per notitiam præcepti nullam habet potestatem ad supprimendum, cohibendum, vel impediendum actum obedientiæ, seu ad faciendum, ne ab illo actu primo egrediatur actus secundus obedientiæ: ergo non libere, sed necessario obedit. Consequentia est evidens: antecedens vero probatur primo: quia non egredi pro posteriori actum secundum obedientiæ ab illo actu primo existenti pro priori est dari chymæram à parte rei, quia est separari ab exercitio agendi actum primum inseparabilem ab agendo. Secundo, quia non egredi actum secundum ab illo actu primo, est coniungi carentiam obedientiæ cum obligatione obedientiæ in persona impeccabili:

ac proinde est dari peccatum in persona impeccabili, quod est etiam chymæra.

10. Vbi nota hanc rationem totam suam efficaciam habere contra Thomistas, qui ex vna parte supponunt, unionem hypostaticam esse suppositionem omnino antecedentem, & consequenter in impedibilem per omissionem actus præcepti, & ex alia volunt, simul cum præcepto indispensabili coherere in Christo proximam potentiam ad omittendum actum præceptum. Si autem dicamus, unionem hypostaticam esse impedibilem ut ego defendi disp. antecedenti, nullam vim habet hæc ratio: quia ex eo quod actus primus proximus Christi ad eliciendum actum præceptum non connectatur cum actu obedientiæ, solum sequitur, quod ille actus primus proximus possit coniungi cum peccato: non sequitur autem quod possit coniungi ipse Christus, nam per conjunctionem illius actus primi cum peccato impediretur unio hypostatica, & consequenter existentia Christi.

SECTIO TERTIA.

Præcluduntur effugia aduersariorum.

RESPONDEBUNT aduersarij, notitiam præcepti se tenere quidem ex parte actus primi: cæterum non inde sequi requiri ad libertatem, quod voluntas Christi possit cum illa coniungere omissionem actus præcepti. Nam illi notitia ita se tenet ex parte actus primi, ut non sit necessaria ad existentiam actus præcepti secundum se: ad libertatem autem satis esset, quod voluntas possit coniungere omissionem actus præcepti cum actu primo, ut per se requisito ad eius existentiam. Unde dicent, Christum Dominum pro priori ad præceptum iam fuisse expeditum ad acceptandam, vel fugiendam mortem: ac proinde notitiam præcepti non constituere proximam potentiam ad volendum, vel nolendum mori, licet constituat actum primum proximum ad obediendum, quatenus volitio mortis non habet rationem obedientiæ, nisi pro priori supponatur præceptum moriendi intimatum Christo: obligationem autem præcepti supervenientem ad potestatem proximam volendi, vel nolendi mortem, non auferre potestatem proximam ad nolendum mori: sed solum determinare illam indifferen-

ferentiam, ut erumpat in actum volendi mori, ac proinde præceptum illud essentialiter connexum esse cum eo, quod Christus obediat libere: sicut physica prædeterminationis superveniens potentiae proxima ad utrumque, essentialiter connectitur cum existentia libera actus.

12 Hoc est unicum effugium, quo recurrere possunt, & interdum recurrunt adversarii: sed contra sic insurgit: quia Deus potuit Christo præcipere non solum ut acceptaret mortem, sed ut illam acceptaret ex motivo obediendi Patri præcipienti, seu per actum specialis obedientiae: sicut enim supremum dominium Dei supra humanam Christi voluntatem probat, potuisse Deum obligare Christum ad acceptandam mortem ex aliquo alio motivo honesto, ita & ex motivo obediendi Patri. Atqui ad actum specialis obedientiae eliciendum, vel non eliciendum non intelligitur expedita Christi voluntas pro priori ad notitiam præcepti, cum actus specialis obedientiae essentialiter supponat notitiam præcepti: ergo per illam notitiam constituitur proxime potens elicere libere actum specialis obedientiae. At ea, quæ constituunt potentiam expeditam ad eliciendum libere actum, constituunt etiam illam expeditam ad omittendum talem actum, cum potestas libera ut talis sit potestas ad utrumque: ergo per notitiam præcepti constituitur proxime potens ad omittendum talem actum. Hinc autem manifeste inferitur, posse coniungere omissionem actus specialis obedientiae cum notitia præcepti, & consequenter peccare. Probatur sequela, quia posse omittere est posse coniungere omissionem actus præcepti cum potentia proxima ad omittendum: sicut posse amare est posse coniungere amorem cum potentia amandi proxima.

13 Ad hanc rationem respondere poterunt admittendo, quod Deus possit præcipere Christo actum specialis obedientiae, negando tamen hinc sequi, quod possit coniungere Christus omissionem illius actus cum præcepto ut obligante ad ipsum: esto sequatur, quod possit coniungere illam omissionem cum præcepto ut obligante ad rem præceptam, quod non sufficit ad peccandum. Ratio reddi potest, quia cum actus specialis obedientiae habere debeat pro obiecto materiali voluto rem præceptam, & pro motivo præceptum superioris, ne-

quit seipsum ut materiam præceptam respicere, sed aliquid à se distinctum. Vnde licet omni actui specialis obedientiae essentialis sit supponere cognitionem præcepti ut obligantis ad rem præceptam distinctam ab ipso actu, nulli tamen potest esse essentialis supponere notitiam præcepti ut obligantis ad ipsummet actum. Quare hanc notitiam solum poterit, supponere volitio reflexa, quæ Christus ex motivo obediendi Patri præcipienti actum specialis obedientiae, velit illum actum elicere. Vnde solum sequitur, voluntatem Christi posse coniungere omissionem illius volitionis reflexæ cum cognitione præcepti ut obligantis ad actum specialis obedientiae: quod non sufficit ad peccatum: quia illa volitio reflexa non est præcepta.

14 Sed contra: quia Christus eadem cognitione virtualiter indivisibili cognosceret, sibi esse præceptum acceptare mortem, & acceptare ex motivo obediendi: sed per te Christus potuit, coniungere omissionem actus specialis obedientiae cum cognitione præcepti ut obligantis ad acceptandam mortem: ergo cum cognitione præcepti ut obligantis ad acceptandam mortem ex motivo obediendi; & consequenter cum cognitione præcepti ut obligantis ad actum specialis obedientiae: ergo potuit peccare. Duæ consequentiæ ultimæ sunt evidentes: prima vero etiam est clara; nam ubi cognitio per eandem indivisibilem formalitatem proponit duo obiecta, implicat potestas ad coniungendam omissionem actus cum vno prædicato illius cognitionis, & non cum alio: iam enim illa prædicata non essent virtualiter intrinsece idem, immo nec realiter, quando quidem separarentur pro casu, in quo ommissio coniungeretur cum vno prædicato actus, & non cum alio.

15 Propter hanc rationem, quæ meo iudicio convincens est, respondere poterunt secundo adversarii, non posse Deum præcipere Christo, nisi illum actum liberum, ad quem eliciendum, vel non eliciendum supponatur iam pro priori ad præceptum proxime expedita voluntas Christi, ita ut præceptum tribuat Christo facultatem ad hoc, ut eliciendo actum, ad quem erat antecederet potens, dicatur obedire; non autem ad ipsum eliciendum. Sed contra primo, quia hoc est contra dominium Dei. Contra secundo; quia intimatio præcepti non est

est intimatio præcepti quod supponat libertatem ad actum, sed vel quod supponat, vel afferat. Contra tertio: quia Christus habens præceptum acceptandi mortem licet non teneretur illam acceptare, quia præceptam à Patre, seu ex motivo obediendi; at saltem poterat: quis enim dicat, Christum agnoscentem præceptum Patris non potuerit ita statuere: „Quia Pater ita præcipit, nolo mortem meam impedire, sed paratus sum illam subire in redemptionem generis humani? Ergo Christus poterat ad implere præceptum per actum specialis obedientiæ ex se supponentem essentialiter intimationem præcepti tanquam constituentem proximam potestatem. Vbi autem creatura per varios actus ex se adimplere valet præceptum, potest Deus imponens præceptum, negare concursum ad reliquos, & dumtaxat offerre illum ad aliquem determinate: ergo poterat negare concursum humanitati Christi ad alios actus, per quos posset adimplere præceptum, solum offerendo concursum ad actum specialis obedientiæ. Tum si ex hac suppositione iam unice Christus poterat observare præceptum per actum specialis obedientiæ, ac proinde iam ad illum determinate erat obligatus: ergo poterat, coniungere, & non coniungere illum actum specialis obedientiæ cum potentia proxima ad illum eliciendum. Patet consequentia: nam potentia libera ad eliciendum actum, quatenus est potentia libera ad illum, potest coniungi, & non coniungi cum illo; nam si quatenus potentia ad actum necessario coniungeretur cum illo, non esset potentia libera, sed necessaria. Atqui potentia proxima ad eliciendum actum specialis obedientiæ constituitur per notitiam præcepti: ergo cum tali notitia poterat coniungere, & non coniungere actum specialis obedientiæ. At non coniungere tunc illum actum cum tali notitia præsupposita, esset peccare, quia tunc talis actus esset debitus; ergo posset tunc peccare.

16 Vergetur: nam Christum esse liberum ad adimplendum præceptum, vel per actum charitatis, vel per actum misericordiæ, vel per actum specialis obedientiæ, non est, Christum esse necessitatum adimplere per aliquem ex illis iuxta Thomistas; alioquin Christus non esset liber quoad substantiam mortis, ut ipsi argumentantur contra Patrem Vazquez: ergo Christus supposito præcepto

poterat habere hunc actum: *Nolo adimplere præceptum mortis, nec per actum misericordiæ, nec per actum charitatis: & tamen maneret liber ad adimplendum, vel non adimplendum præceptum.* Tunc autem determinate esset obligatus adimplere præceptum per actum specialis obedientiæ, quia supponimus exclusisse reliquos: ergo posset coniungere omissionem illius actus cum obligatione illum determinare eliciendi: nam Christus ut determinate obligatus ad illum actum libere eliciendum, est formalissime liber ad illum eliciendum, vel non eliciendum: ergo cum seipso ut obligato poterit coniungere, vel actum, vel omissionem actus, quod est posse obedire, vel peccare. Probo consequentiam, quia cum seipso ut libero in actu primo ad eliciendum, vel non eliciendum, potest coniungere, vel actum, vel omissionem actus: sed ipse ut obligatus est liber in actu primo: ergo &c.

17 Confirmatur: nam Christus est liber ad obediendum, vel non obediendum potentia consequenti notitiam præcepti: nam esse liberum potentia consequenti aliquam suppositionem, idem est, ac esse liberum potentia constituta per talem suppositionem: nam si est liber, & potentia non constituitur proxime expedita per illam suppositionem, erit liber potentia antecedenti, vel concomitanti notitiam præcepti; non autem potentia consequenti; & ideo voluntas amans non est potens odio habere potentia consequenti, sed tantum potentia antecedenti: quia potentia ad odium nequit, constitui per amorem, sed constituitur per aliquid præcedens existentiam amoris.

18 Deinde argumentor contra illam responsionem: demus gratis adversario, Deum non posse præcipere Christo, nisi illum actum, ad quem eliciendum, vel non eliciendum sit ipse proxime expeditus pro priori ad præceptum. Sane hinc sequitur, posse Christum peccare. Nam eius voluntas ut affecta notitia præcepti, & ut obligata obedire, non est necessitata obedire: ergo adhuc ut sic affecta est libera ad obediendum, vel non obediendum: ergo potest cum seipsa ut sic affecta componere non obedientiam, ac proinde peccare.

19 Dices: ut sic affectam esse necessitatum consequenter, & antecederet liberam. Sed contra: quia suppositio præcepti non pertinet ad actum secundum

cundum obediendi, sed se tenet ex parte actus primi, constituitque potentiam proximam obediendi: ergo si voluntas ut affecta præcepto est necessitata ad obediendum, ut sic est necessitata necessitate antecedenti; quia necessitas proveniens à suppositione non libera potentia, & aliunde constituenta actum primum, nequit non esse necessitas antecedens: nam actus primus constitutus per talem suppositionem non est actus primus liber: cum non sit coniungibilis cum utroque extremo contradictionis: ergo est actus primus necessarius.

201103 Quod autem suppositio præcepti, seu notitia præcepti se teneat ex parte actus primi, probatur primo: quia licet præceptum non obliget ad actum specialis obedientiæ, sed vel ad illum, vel ad actum obedientiæ materialis, qui nimirum posset existere, quamvis non præxisteret præceptum, qualis est actus acceptans mortem ex motivo placendi Deo, vel ex motivo liberandi homines ab æterna miseria, tamen notitia præcepti movet ad eliciendum actum illum, quo observatur præceptum, & non movet per modum causalitatis, & influxus causæ primæ: nam iste concursus in sententia Thomistarum consistit in physica prædeterminatione: ergo per modum formæ se tenentis ex parte actus primi. Probatur secundo: nam si notitia præcepti movens Christum ad illum observandum se teneret ex parte actus secundi, etiam notitia præcepti movens purum hominem, se haberet ex parte actus secundi. Probatur tertio: quia quod illa notitia non sit essentialiter prærequisita ad actum præceptum secundum se sumptum, non probat, non se tenere ex parte actus primi ex abundantia, & non ex indigentia termini: alioqui quando quis elicit amorem remissum directus à cognitione intensa, non se haberet intensio cognitionis ex parte actus primi; cum illa non sit prærequisita ad existentiam illius affectus. Quarto: quia illa notitia dirigit ad actum præceptum, & ratione illius imputatur homini ad laudem, quod eliciat actum præceptum, obediatque Deo præcipienti. Quinto: quia si ex eo quod notitia præcepti non sit prærequisita ad faciendum illum actum, quo observatur præceptum: deducitur, illam notitiam non se tenere ex parte actus primi, nec tollere libertatem, quamvis in persona impeccabili sit essentialiter connexa cum

observatione præcepti: sanè si aliquis pro priori supponatur cum potentia sufficienti ad eliciendum actum amoris Dei ex vi scientiæ infusæ, non necessitabitur ad illum eliciendum, quamvis in eodem instanti pro priori ad amorem donetur visione beatifica, illaque rapiatur ad eliciendum amorem: si enim cognitio præcepti quia supervenit post principium de se sufficiens ad eliciendum actum materialis obedientiæ non necessitat ad illius elicientiam, quamvis essentialiter cum illa connexus sit: pariter visio beatifica superveniens ad scientiam infusam de se sufficientem ad actum amoris Dei non necessitabit ad illum eliciendum.

SECTIO QUARTA.

Alio argumento refellitur sententia Thomistarum.

21 ARGUMENTOR tertio: nam universaliter, & ex terminis posse transgredi præceptum nihil aliud est, quam personam omnino independentem in sui existentia ab observatione præcepti habere simul cum præcepto indispensabili potestatem proximam ad omittendum actum præceptum. At Christus per te est persona omnino independens in sui existentia ab observatione præcepti adhuc ut prævisa per scientiam mediā sub principiis proximis, & simul cum præcepto indispensabili obligante ad acceptandam mortem habebat proximam potestatem ad omittendam acceptationem mortis: ergo habebat potestatem proximam ad transgrediendum præceptum, & consequenter ad peccandum. Reliqua patent: maior probatur: nam si illa duo universaliter, & ex terminis non sunt idem, profecto non repugnabit, purum hominem habere simul cum præcepto amandi Deum v.g. potestatem proximam ad omittendum amorem Dei, quin habeat potestatem proximam ad peccandum. Si enim cum præcepto obligate ad eliciendum actum stat potestas proxima ad omissionem actus secundum se in persona independenti quoad existendum ab observatione præcepti ut prævisa per scientiam mediam, quin sit potestas ad coniungendam illam omissionem cum præcepto, & consequenter quin sit potestas ad peccandum: cur non poterit stare in puro homine? Nam posse omittere in sensu diviso, quin sit potestas ad

ad omittendum in sensu composito præcepti, si semel ex terminis non repugnat, non est cur repugnet respectu puri hominis, quia id nullam infinitatem arguit. Absurdum autem est dicere, purum hominem posse simul cum præcepto habere potestatem proximam ad omittendum actum præceptum, quin habeat potestatem proximam ad peccandum: alioqui de facto hoc non esset bonum argumentum: *Petrus habet obligationem ieiunandi: & potest omittere ieiunium: ergo potest peccare.*

22 Dices, puro homini, si ratione doni intrinseci constituatur impeccabilis, posse illa duo competere: non tamen alicui convenire de facto. Sed contra, quia si semel potest dari in subiecto habente præceptum indispensabile, & independens ab ipsius libertate, potestas proxima ad omittendum actum præceptum, quin sit potestas proxima ad peccandum, non est ratio, cur hoc provenire debeat ab impeccabilitate. Cur enim licet subiectum alias sit peccabile, non poterit accipere potestatem ad omittendum actum præceptum præcepto indispensabili, in sensu diviso tantum, si semel id est possibile?

23 Confirmatur argumentum primo. De facto omnis purus homo potens omittere actum, de quo habet præceptum indispensabile, est potens peccare: ergo pariter Christus, si proxime potens est omittere actum, de quo habet simile præceptum, erit potens peccare. Probat consequentia; ideo purus homo hoc habet; quia cum per notitiam præcepti constituatur in actu primo proximo, nequit simul cum illa habere potestatem ad omissionem actus, quin illa sit potestas ad coniungendam illam omissionem cum illo actu primo, & consequenter cum notitia præcepti. At pariter Christus per notitiam præcepti constituitur proxime potens obedire: ergo si potest nihilominus omittere actum præceptum, potest eam omissionem coniungere cum notitia præcepti, & consequenter peccare.

24 Ex his inferitur, voluntatem habentem præceptum, non posse retinere potentiam proximam ad omissionem rei præceptæ secundum se, quin habeat potestatem ad illam coniungendam cum præcepto. Sicut enim supposito præcepto ex parte actus primi, potentia ad faciendam rem præceptam secundum se est potentia ad coniungendam rem illam cum præcepto, quia licet res illa secundum se non con-

notet essentialiter præceptum, ubi tamen istud præsupponitur; nequit voluntas ponere rem illam, quin coniungat cum præcepto: pariter, supposito præcepto ex parte actus primi, potentia ad omissionem rei præceptæ debet esse potentia ad coniungendam illam omissionem cum præcepto; quia ubi præceptum supponitur ex parte actus primi, nequit voluntas ponere omissionem rei præceptæ in sensu diviso illius præcepti: nam potentia libera ad omittendum actum, non est potentia libera ad omittendum illum in sensu diviso actus primi proximi ad oppositum, sed dumtaxat in sensu diviso actus oppositi, & causalitatis ad ipsum. Iam vero notitia præcepti præcedens actum obedientiæ, nec est actus ipse obedientiæ, nec est causalitas ad illum; sed se tenet ex parte actus primi: ergo nequit voluntas omittere actum præceptum in sensu diviso illius notitiæ, sed tantum in sensu composito.

SECTIO QUINTA.

Dilimitur obiectio quædam.

25 SED obijciat quis in favorem sententiæ Thomistarum, posse se Christum moveri ad operandum libere à cognitione de se connexa essentialiter cum existentia operationis libere: Christus enim potest operari ex intentione conformandi se cum voluntate Patris: cum ergo Pater habuerit voluntatem efficacem, ut Christus acceptaret mortem, & Christus eam cognoverit per scientiam infusam, vel beatam, essentialiter connexam cum existentia illius decreti, & consequenter cum existentia operis præfiniti, consequens est, ut poterit moveri ad acceptandam mortem à cognitione essentialiter connexa cum existentia illius acceptationis: ergo quamvis cognitio præcepti sit in Christo essentialiter connexa cum observatione præcepti, poterit moveri ad illam, & constituere actum primum.

26 Respondeo, implicatorium esse, quod cognitio Christi infallibiliter terminata ad existentiam decreti præfinitis acceptationem liberam mortis pro aliquo instanti, v.g. pro A. possit movere ad acceptationem illam pro illo instanti: nam actus primus constitutus per illam cognitionem esset contrarius ipsi præfinitioni: nam præfinitio illa efficaciter amat acceptationem mortis per media om-

no indifferentia ; & per actum primum constitutum per carentiam omnis formæ connexæ essentialiter cum alterutro ex extremis contradictionis determinate. At actus primus constitutus per cognitionem infallibilem illius decreti est essentialiter cōnexum cum vno extremo determinate : ergo &c.

27 At contra insurges : nam Christus ab instanti suæ Conceptionis per scientiam beatam cognoscebat voluntatem efficacem Patris, quod poneret animam suam pro hominibus, iuxta illud Psalmi 39. quod Paulus ad Hæbreos 10. explicat de Christo ingrediente in mundum : Sacrificium, & oblationem, nolui, aures autem perfecisti mihi : tunc dixi : ecce venio, ut facerem voluntatem tuam ; Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Eam autem cognitionem de voluntate Patris etiam habuit in illo instanti, pro quo urgebat præceptum : ergo ab illa permotus est ad adimplendum præceptum Patris. Nam si ingrediens in mundum permotus est ab illa cognitione ut se offerret Patri ad sustinendos passionis, & Crucis labores : ergo in ipso instanti, in quo urgebat præceptum permotus est ab illa cognitione ad hanc acceptationem.

28 Confirmatur primo : nam præceptum acceptandi, vel non acceptandi mortem videbatur urgere in ipso passionis tempore, quando nimirum in hortum venerunt milites comprehendere Iesum. Tunc autem Christus cognoscebat voluntatem efficacem Patris, ut colligitur ex illis verbis Christi. Ioannis 18. vers. 11. *Mitte gladium tuum in vaginam, calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Et Mathei 26. 52. *Covertes gladium tuum in locum suum ; an putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* Quomodo ergo implebuntur scripturæ, quia sic oportet, fieri? Ergo Christus ex intentione implendi voluntatem efficacem Patris à se cognitam, & verificandi scripturas voluit non impedire

mortem suam tunc, quando urgebat præceptum : ergo motus est ad observandum præceptum à cognitione essentialiter connexa cum illa observatione.

29 Respondeo scientiam beatam de existentia præfinitionis efficacis Dei circa acceptationem liberam mortis ponendam à Christo in instanti A. v.g. potuisse movere Christum in instantibus antecedentibus, ut desideraret, habere illam acceptationem pro instanti A. non potuisse tamē movere immediate ad ipsam acceptationem, quam repræsentabat ut existentem in A. ut evincit ratio à nobis assignata. Et illud primum ad summum probat autoritates adductæ, non autem secundum.

30 Ad rationem vero respondeo, Christum quidem in instanti, quo observavit præceptum, vidisse per scientiam beatam præfinitionem efficacem illius observationis, non tamen pro priori naturæ ad illam observationem : nam præfinitio efficax operis liberi, licet antecedit collationem auxilij, tamen est consequens ad operationem præfinitam. Vnde Christus videbat voluntatem Patris in signo posteriori ad observationem præcepti, vel concomittanter cum illa.

31 Alia est ratio de voluntate antecedenti præceptiva, vel consultiiva; hanc enim cognoscebat Christus in signo indifferentiæ ad observandum præceptum. Caterum talis cognitio non erat essentialiter connexa cum observatione præcepti ; quia voluntas signi, qualis est voluntas consultiiva, vel præceptiva non habet connexionem cum obiecto amato : alioquin fierent omnia, quæ Deus consulit, & præcipit : nec in Christo habet hanc connexionem : nam humanitas Christi attentis principiis proximis, potuit peccare, & peccando impedire existentiam unionis hypostaticæ, ut probavi sect. 2. possuntque autoritates in obiectione adductæ exponi de voluntate

præceptiva, vel consultiiva;

non autem de voluntate præfinitiva

operis.

DISPUTATIO XXXII. DE NATURA, ET ESSENTIA VIRTUTIS POENITENTIAE.

Ad quaest. 85. 3. par.

SECTIO PRIMA.

An poenitentia sit propria virtus.

Ad art. 1. quaest. 85.

1 **V**ERA, & communis Theologorum sententia affirmat contra aliquos, quos citat Bonaventura in 4. dist. 14. & probatur: nam secundum Philosophum 2. Ethicorum: virtus est habitus electivus secundum rationem; quod convenit poenitentiae; nam tunc habitus est eiusmodi, quando actus, in quos inclinatur sunt rectae rationi conformes: actus autem, in quos inclinatur habitus poenitentiae hoc habent, quia de illis datur praeceptum, vel consilium: item quia (ut in praesenti D. Thomas) pertinet ad rectam rationem, ut quis doleat, de quo dolendum est, & eo fine, & modo, quo dolendum est: quod observatur in poenitentia: nam poenitens assumit moderatum dolorem de peccatis praeteritis cum intentione ea remotioni.

2 Sed obijcies primo: actus virtutis debet esse electio voluntatis, dolor autem, seu tristitia de peccatis praeteritis, non est electio voluntatis, sed passio appetitus sensitivi: ergo &c. Respondeo, duplicem esse tristitiam de peccato praeterito, aliam spirituales ab organo corporali independentem; aliam materiale proveniente ab appetitu sensitivo, & afferentem secum corporalem transmutationem, v.g. contractionem cordis. Actus ergo elicitus à virtute poenitentiae est prior illa tristitia, quae nihil aliud est, quam displicentia quaedam circa malum peccati apprehensum, & praesens cum inquietudine quadam, & anxietate.

3 Sed dices: displicentiam istam esse omnino necessariam, ut indeliberatam, quia ex apprehensione mali proprii ut praesentis necessario consequitur tristitia, sicut ex apprehensione boni necessa-

rio consequitur gaudium: ergo tristitia illa non est studiosa, prout oportet ad rationem virtutis. Respondeo, ut tristitia illa sit opus studiosum, & meritorium, satis esse quod sit in potestate virtutis ratione alterius actus, à quo dependet, ut docet P. Vazquez 1. 2. disp. 14. num. 11. & patet à simili invidie, quae nihil aliud est, quam tristitia de bono alterius, quatenus minuit bonum proprium: haec enim non est immediate in potestate voluntatis; sed necessario consequitur amorem propriae excellentiae ultra debitum modum, qui est supervia. Et tamen hoc sufficit, ut invidia sit peccatum. Si autem quaeras, quinam sit ille actus ratione cuius tristitia de peccato imputatur voluntati? Respondeo esse volitionem liberam considerandi motiva inducentia ad tristitiam: liberum enim est voluntati alio mentem avertere, & sic suspendere affectum tristitiae.

4 Obijcies secundo: iuxta Philosophum 4. Ethicorum cap. 9. verecundia non est virtus, sed passio laudabilis, quia supponit turpe factum, de quo quis erubescit. *Pudor* (inquit Aristoteles) *probi Viri esse non potest, cum ob malas res exoritur.* Sed etiam poenitentia supponit turpe factum, de quo quis poenitet: ergo &c. De hoc argumento varia à variis dicuntur. Pater Vazquez ingenue fatetur errasse Aristotelem in excludendo verecundiam à ratione virtutis, eo quod peccatum supponat, aitque huius erroris fundamentum fuisse, quia Aristoteles existimavit, esse connexas virtutes, & tunc demum pervenisse hominem ad statum virtutis, cum omnes simul haberet, ut iam deinceps peccare non possit.

5 Sed quidquid sit de Aristotelis mente; Sanctus Thomas in praesenti discrimen assignat inter poenitentiam, & verecundiam; *Quod verecundia* (inquit) *respicit turpe factum ut praesens, pro quo quis timet confundi; poenitentia*

penitentia vero præteritum : est autem contra perfectionem virtutis, quod quis habeat de præfenti turpe factum, de quo oporteat illum verecundari. non est autem contra perfectionem virtutis, quod aliquis prius commiserit turpia facta, de quibus oporteat eum penitere cum ex vitioso fiat aliquis virtuosus.

Quæ ratio non sic intelligenda est, ut verecundia respiciat determinate turpe factum præfens, & non possit præteritum; hoc enim est falsum: sed quia respicit non solum præteritum; sed etiam præfens; penitentia vero præcise præteritum: repugnat autem virtuosus habere turpe præfens, non autem habuisse. Sic exponit hanc rationem Caietanus 2. 2. quæst. 144. art. 1. *non 6* Quamvis autem sic exposita eludat argumentum, quod contra illam conficit in præfenti P. Vazq. adhuc tamè potest intrinigi: quia licet non cohareat aliquem esse virtuosum simpliciter, & habere præfens turpe factum: tamen optime cohaeret elicere actum virtutis in una materia, & simul graviter delinquere in alia: nam peccatum contra castitatem, v.g. optime cohaeret cum actu virtutis in materia iustitiæ: si ergo aliud non obstarat, optime posset verecundia consistere cum turpi facto, & tamen esse actus virtutis simpliciter, & absolute laudabilis.

7 Cardin. de Lugo disp. 1. de penit. ait propterea verecundiam non esse virtutem quia eius actus non est efficax circa suum obiectum: nam licet sit timor infamiæ, quæ ex turpitudine oritur, non tamen est fuga efficax, sed talis cum qua potest stare amor efficax ipsius turpitudinis: de ratione vero actus virtuosus est, quod ita efficaciter feratur in obiectum honestum, ut non possit simul voluntas velle efficaciter turpitudinem oppositam: quis enim dicat esse castum illum, qui habet displicentiam aliquam inefficacem circa luxuriam, si tamen simul habet voluntatem efficacem peccandi contra castitatem.

8 Sed contra: quia verecundiæ actus est efficax circa suum obiectum, nempe circa infamiam, cuius est timor, hanc enim respicit pro obiecto, peccatum vero duntaxat ut occasionem: quanquam ergo possit componi cum amore efficaci facti turpis, de quo quis erubescit, non sequitur esse displicentiam inefficacem sui obiecti: nam respectu infamiæ, cuius est timor, odium efficax est.

9 His ergo prætermis, duplex disparitas assignari potest. Prima sit; ideo

penitentiam esse virtutem, non autem verecundiam, quia dolere de peccatis præteritis, cadit sub electionem: non autem erubescere coram alijs ob turpe factum: nam verecundi absque vlla libertate, rubore suffunduntur ob detectum crimen; quod non magis potest per se loquendo spectare ad virtutem, quam pallere in repentino periculo. Secunda sit: quia licet id caderet sub electionem, non ideo foret virtus: nam verecundia est timor infamiæ ob turpe factum: timere autem ignominiam, quam quis metetur non est per se laudabile, maxime cum timor iste non tollat turpitudinem, ob quam suscipitur, sed cum illa cohareat. Et confirmatur; nam timor ille provenit ex affectu erga propriam æstimationem, & honorem, quod est motivum de se indifferens, & nisi ametur secundum regulam alicuius virtutis, non tribuit laudabilitatem actui, ut si quis æstimationem propriam amet, ut cum maiori fructu salutis proximorum incubat,

SECTIO SECVNDA.

An penitentia sit virtus specialis.

10 **A**LTI SI DORENSIS, Rubion, & alij apud Amicum in præfenti docent non esse aliquam virtutem penitentiam, ad quam specialiter spectet dolere de peccatis, & eorum destructionem intendere: sed generaliter unamquamque virtutem habere vim inclinandi ad dolorem de peccatis sibi oppositi, & conandi in destructionem eorum, ac proinde penitentiam esse virtutem generalem complectentem aggregatum omnium: quia unaquæque est penitentia, quatenus inclinatur ad delenda peccata sibi opposita. Probat autem hæc sententia primo: quia ad eundem habitum pertinet fugere malum aliquod, eiusque destructionem intendere, ad quem pertinet prosequi bonum, cui malum illud opponitur; sed ad quamlibet virtutem pertinet prosequi bonum alicui peccato oppositum: ergo ad quamlibet pertinet fugere peccatum illud, eiusque destructionem intendere. Secundo, quia virtus specialis non potest opponi omni vitio, quia sicut respicit bonum aliquod speciale, a quo specificetur, ita respicere debet malum aliquod speciale, cui opponatur: at penitentia opponitur omni vitio, cum quodlibet sit eius obiectum: ergo penitentia non est specialis virtus.

Hæc

11 Hæc tamen sententia iam antiquata est, facileque rejicitur: quia qui multa peccata commisit, v. g. contra castitatem, iustitiam, & religionem, potest de his omnibus dolere, quin attendat ad peculiariora motiva illarum virtutum, contra quas peccavit: ergo assignanda est aliqua virtus particularis, quæ ex motivo universalis possit detestari omnia peccata; & quidem si ad unanquamque virtutem unice spectaret dolor de peccato contra ipsam, sequeretur non posse hominem detestari peccata omnia nisi simul exercendo actus omnium virtutum, quod tamen naturaliter contingere non potest, quia fieri non potest, ut in eodem instanti attendat quis ad obiecta motiva singularum virtutum, & erga illa afficiatur per tot actus specie distinctas. Quapropter sententia communis Theologorum docet, dari virtutem particularem, quæ sub ratione universalis possit respicere omnia peccata, eorumque destructionem intendere. Quodnam autem sit obiectum eius formale postea dicendum erit.

12 Nec opposita fundamenta vrgent. Ad primum admitto, quamlibet virtutem intendere destructionem peccati sibi oppositi ex motivo suo peculiari, non tamen ex motivo universalis. Vnde assignanda est aliqua virtus particularis, quæ detestetur peccatum quodlibet sub motivo communi ad reliqua, & quæ proinde tendat, ut homo bene vivat absolute, & in omni materia, & non tantum temperare v. g. Ad secundum dico, non posse unicam virtutem opponi omni vitio sub motivo speciali, sub quo unum vitium distinguitur ab alio, & singula opponuntur diversis virtutibus; bene tamen sub motivo universalis, quo pacto charitas opponitur omni peccato, quatenus displicenti Deo.

SECTIO TERTIA.

An poenitentia ita sit virtus specialis, ut distinguatur à reliquis.

13 **Q**UAMVIS sect. præcedenti constiterit poenitentiam esse virtutem specialem; dubium ad huc manet, an sit virtus distincta à charitate religione, iustitia, & alijs, an vero cum aliqua ex illis realiter identificetur.

14 Prima sententia est Scoti, Aureoli, Mayor. Durandi, Marfilij, & Gabriel. in 4. dist. 14. & Caiet. 3p. q. 85. art. 2. qui negant poenitentiam esse virtutem à cate-

ris distinctam, illamque revocant, vel ad iustitiam simpliciter quatenus hæc actu poenitentiae recõpensat iniuriã Deo per peccatum illatam, ut Durand. & Marfil. vel ad iustitiam vindicativam, quatenus peccator ut minister Dei vindicat in seipso culpam contra Deum commissam, ut Scotus, Aureol. & Gabr. vel ad religionem, quatenus honorẽ Deo debitum per peccatum sublatum restituit, ut Caietanus, vel ad charitatẽ, quatenus ex complacentia Dei detestatur peccatum ut malum, & offensam Dei: eiusdem quippe virtutis est diligere obiectum, & detestari oppositum, vel ad obedientiam, quatenus satisfacit pro peccato contra divinam legem commissio; vel ad spẽ, quatenus odit peccatum, ut privativum æternæ gloriæ, & causativum æternæ poenæ.

15 Secunda sententia præcedentibus affinis potest esse, tot esse virtutes poenitentiae sufficentes ad delenda peccata, quot sunt motiva universalis, quibus potest peccator inclinari ad dolorem ipso- rum; ac proinde charitatem esse poenitentiam, quatenus potest movere ad dolorem de peccatis, ut contrarijs Dei beneplacito: & spem, quatenus potest movere ad dolorem de peccatis ut contrarijs consecutioni æternæ salutis, & obedientiam, quatenus inclinatur ad dolorem de peccatis ut contrarijs Dei præcepto: sicut enim obedientia habet pro materia omne opus præcepti sub illa ratione formali, quatenus est ex præcepto Superioris, & sic constituitur specialis virtus, ut constat ex D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 2. Sic etiã habere potest pro obiecto, quod odio prosequatur, & de quo commissio doceat, omne peccatum, quatenus est contra præceptum. Et quidem cum poenitentia præcipuus actus sit dolor de peccatis præteritis: sanè sicut hic dolor potest esse ex multiplici motivo; ita poenitentia multiplex esse debet.

16 Tertia & communior sententia Theologorum cum D. Thom. 3. p. q. 85. art. 2. agnoscit virtutem specialem poenitentiae distinctam ab omnibus Theologicis, & moralibus, quæ communiter circumferuntur. Ita è nostris Pater Valentia, Suarez, Vazquez, quos secuti sunt Coninch, Lugo, Amicus, Dicastillo, & alij plures apud ipsos. Qui Authores non diffitentur posse charitatem, spem, & obedientiam appellari poenitentiam quatenus elicere possunt contritionem de peccatis præteritis sub motivo universalis.

fali: afferunt tamen præter istas assignandam esse aliam virtutem peculiarem, quæ ex proprio munere sit, & dicatur pœnitentia. Quæ sententia bifariam probari solet, primo impugnando sententias iam relatas: secundo explicando motivum peculiare huius virtutis. Non immoror nunc in priori capite, quia ex dicendis in confirmationem nostræ sententiæ, oppositæ impugnatae manebunt. Transeamus ergo ad secundum.

SECTIO QUARTA.

Referuntur Doctorum sententiæ circa motivum virtutis specialis pœnitentiæ.

17 **I**N eo assignando mira est Authorum varietas: ad duas principales classes reducuntur eorū placita. Prima est eorū qui afferunt motivum virtutis pœnitentiæ supernaturalis (de qua nunc loquimur) essentialiter supponere peccatū vt commissum à propria voluntate pœnitentis; nullumque proinde posse efficere actum, qui peccatum non supponat. Hi autem sunt S. Thom. hac quæst. 85. art. 2. Canus relectione de pœnitentia p. 2. ad 1. P. Valentia tom. 4. disp. 7. q. 2. punct. 1. Vazq. hic num. 22. citans Scotum, Granadus contrav. de pœnitentia tract. 2. disp. 3. num. 3. & apud ipsum Henric. & Ricard. Nolter Antonius Perez in manuscriptis, & alij non pauci. Secunda classis est eorum, qui afferunt motivū pœnitentiæ complecti omnia peccata, tam cōmissa, quam non commissā; ac proinde illā posse exercere actus non supponentes peccatum, quanquam nomen pœnitentiæ non habeat propter hos actus, sed propter illos, quos elicit circa peccatum commissum. Ita P. Suar. hac quæst. 85. in commentario articuli secundi, quem sequuntur Lugo, Amicus, Hurt. Mart. Perez, Dicast. Martinon, & alij multi. Iuxta primum placitum pœnitentia similis est medicinæ præcisæ vim habenti curandi morbos contractos, iuxta secundum medicinæ insuper vini habenti præservandi ab alijs, & respicienti vt finem sanitatem, quæ per accidens potest supponere morbum.

18 Primæ sententiæ Authores re ipsa conveniunt in assignando motivū huius virtutis, licet sub diversis terminis illud explicent; afferuntque primariū eius munus esse emendare peccatum commissum contra Deū, seu compensare offen-

sam per condignam eius retractionem, & satisfactionē, qualem potest homo divinæ gratiæ auxilio adiutus exhibere. Quam sententiā postea latius exponem. At secundæ sententiæ Authores ita inter se sunt diversi, vt vix vnus alteri consentia, eoque res est deducta, vt aliqui putent quæstionem esse de nomine.

19 P. Suar. in præsentī disp. 2. sect. 3. n. 4. supponens quodlibet peccatū mortale esse propriæ, & strictæ Dei iniuriam, docet virtutem pœnitentiæ esse iustitiam quandam hominis ad Deum propriæ, & strictæ talē, cuius munus sit reddere Deo ius suum, sive illud nunquā lædendo, sive læsum reparando; distinctā tamen ab illa, qua homo obligatur alteri homini, quia respicit ius longe excellentius, cui nunquam homo potest reddere æquale. Alij autem, qui negant peccata nostra esse iniurias Dei strictæ dictas, & dari in nobis iustitiā strictam respectu Dei, affirmant obiectum formale pœnitentiæ esse æqualitatem quandam cum Deo, qualis reperitur in amicitia, & in qualibet virtute ad alterum, quæ deficit à rigore iustitiæ.

20 Hanc equalitatē Card. de Lugo qui non de omnib. peccatis, sed ad aliquibus concedit esse iniurias Dei, constituit disp. 2. de pœnitentia sect. 4. in hoc quod est habere pacem cum Deo, seu non habere Deū rationabiliter aversum, & indignatū. Itaque pœnitentia iuxta hunc Authorem inclinatur ad habendā pacē cum Deo, seu ad vitandam eius offensam, illamque tollendā omnibus modis, quando posita est; cuius obiectū formale est bonitas pacis cum Deo, seu non habere Deū aversum, & indignatū; cum autem Deus omnibus peccatis offendatur, ea omnia odio habet hæc virtus sub ea ratione formali, quia offensa Dei sunt, & omnia illa conatur tollere, vt iterum habeat Deū pacatum, & placatum, & ideo dicitur virtus reconciliativa, quia tendit ad hoc vt Deum aversum nobis reconciliet.

21 Vt autem hanc sententiam explicet, distinguit offensam ab iniuria, aitque istam esse contra ius strictū, quod quis habet in res suas; offensam vero non semper esse contra ius; ac proinde non semper includere iniuriā. Nam si Petrus nolit Paulo amico valde indigenti mutuare librū, quo ipse non indiget, illum offendit, iustā præbendo aversionis causā, & tamen iniuriā ei non infert, vtpote non habenti ius ad librum. Rursus si Petro amico librum subripias, simul illi iniuriam, & offensam infe-

inferes; restituto tamen libro, tollitur iniuria, licet maneat offensa, quia adhuc manet rationalis causa offensionis, quæ data fuit per furtivâ subreptionem libri; quare iniuria tollitur per restitutionem, offensa vero per aliam virtutē, cuius munus est inclinare ad non dandam alteri rationabilem indignationis causam, ad illamque tollendam per condignam satisfactionē, si data fuit. Quod si hæc virtus reperitur inter homines, reperiri à fortiori debet inter hominem, & Deum, et si enim dū homo peccat striete iniuriā Deo non inferat, quæ per restitutionem resarcire debeat; præbet tamen illi iustam indignationis causam, ad quam præcavendam, & tollendam poni debet specialis virtus, quæ merito poenitentia appellatur, quia tendit ad placandum Deum, quem homo peccando offendit.

22. Pater Amicus disp. 1. de poenitentia asserit poenitentiam respicere ius divinum, quod Deus habet ut prima regula in omnes nostras actiones morales, ne lædatur per deformitatē earum, & ut læsum resarciatur per retractationē præcedentiū, & conformitatē subsequentium actionū. De^o enim ut prima regula omnis moralis honestatis habet ius, ne morales actiones create difformentur recto dictamini, quod ipse de huiusmodi actionibus habet, cui dictamini necessario difformantur omnes actiones peccaminosæ: hoc autem ius est diversum à reliquis, quæ De^o habet ut primū principiū, ultimus finis, ac supremus legislator, ac proinde poenitentia, quæ respicit hoc ius debet esse diversa à virtutib⁹ respicientibus alia iura. Sicut enim Deus ut primū principium fundat ius supremi dominij, cui debetur supremus cultus, pro quo exhibendo ponitur religio; & ut summū bonū fundat ius ultimi finis, cui debetur amor super omnia, pro quo ponitur charitas: & ut suprem⁹ legislator fundat ius supremi gubernatoris, cui debetur summa observantia præceptorū, pro qua ponitur abedientia; ita ut prima regula omnium moralium actionū fundare debet peculiare ius imitabilitatis, & exemplabilitatis, cui debetur perfecta conformitas nostratum operationū moralium, & huic iuri debet respondere peculiaris virtus nēpe poenitentia.

23. Alij dicunt obiectum formale poenitentiae esse bonū contrariū peccato non retractato, aut non emendato, quæ virt⁹ primo inclinatur ad non peccandū: secundo ad retractandū si peccaveris, quia

utroque modo vitatur malū peccati non retractati. Alij demum affirmare possunt obiectum poenitentiae formale esse animæ sanitatem coalescentē ex cumulo omnium virtutum, quam potest obtinere homo, vel conservando se innocentem, vel reparando innocentiam amissam, & sic facile possent excogitari aliae sententiae.

24. Ex hac sententiarum varietate constat, Authores huius secundæ classis non assignare virtutē specialem, cui potiori titulo quam charitati, spei, vel obedientiae conveniat poenitentiae ratio: nā iuxta ipsos istæ virtutes possunt, supposito peccato, elicere de illo & propositū efficax, deinceps non peccandi; non minus, quam virtus illa quam unusquisque illorum poenitentiam specialem appellat, & aliunde nō minus ista, quam illa potest habere actus independentes à peccato: cur ergo potius ista, quam illa dicenda erit poenitentia? De re igitur solum potest controversi cū his Authoribus, an detur virtus illa quā quisque illorum appellat virtutem poenitentiae, & an motivum illius distinguatur à motivo reliquarum: & hoc non spectat ad hunc locum sed ad secundam secundæ ad tractatum de virtutibus.

25. Quapropter, ut ego arbitror, punctum huius loci, & sane difficile est, an detur aliqua virtus, cuius unicum munus sit inclinare ad emendanda peccata præterita, & quæ in omni suo exercitio supponat essentialiter peccatum: nam si hæc detur absdubio erit illa, quam Patres, & Theologi poenitentiam appellant; si autem non detur, incertum erit cui potissimum poenitentiae nomen conveniat.

SECTIO QUINTA.

Datur specialis virtus poenitentiae in omni actu essentialiter supponens peccatum à poenitente commissum.

26. **D**IXI in omni suo actu, quia certū est ipsum habitū supernaturalem poenitentiae non supponere peccatum commissum, si, cut illud non supponit gratia, cum qua simul infunditur. Hanc conclusionem tenet Authores citati initio sectionis præcedentis. Probatur autē à priori: quia ubi datur specialis honestas annexam habens specialem difficultatē, assignari debet specialis virtus, quæ illam honestatem respiciat ut finē, eamq; difficultatē vincat. Ac in eo quod quis per proprios actus con-

tur ad delenda peccata, quæ contra Deū commissit, illaque expiare contendat, Deūque sibi infensum placare, & reconciliare, specialis honestas relucet, specialisq; difficultas: ergo debet assignari specialis virtus, quæ hanc honestatē, & difficultatem respiciat ut finem, à quo moveatur in exercitio suorum actuum. Quæ sane virtus nulla alia esse potest, quàm pœnitentia quæ ex proprio munere tendit ad emendanda peccata, & reconciliandum peccatorem cum Deo.

27 Minor est certa; quia ut inquit Philosoph. 2. Ethicor. cap. 3. *Virtus est circa honestum difficile*; constatque ex communi sensu Theologorum, qui virtutes distinguunt pro diversitate honestatum, quas respiciunt. Minor quoad specialem honestatem constat: quia absdubio per se honestum, ac laudabile est, quod quis Deum sibi iratum reconciliare conetur, eiusque offensam suo modo per proprios actus compensare velit. Rursus hæc honestas specialis est, cum à nulla alia virtute respiciatur, utpote supponens essentialiter peccatum à penitente commissum. Vnde merito D. Thom. in presenti, art. 2. dixit in pœnitentia reperiri specialem rationem actus laudabilis, scilicet cooperari ad destructionem peccati. Quoad difficultatem vero suadet, quia specialiter difficile est, quod quis electionem semel factam reprober, & de illa doleat, & in seipsum se viat, & quod postquam expertus est peccati illecebras, & blandimenta, ipsum efficaciter detestetur. Quæ ratio magis explicabitur solvendo obiectiones, quæ contra illam fieri possunt.

28 Obijcies ergo primo cum Caietano hac quæstione 85. in comentario art. 2. nulla virtus est, quæ intrinsece supponat suum contrarium in subiecto proprio, sed contrarium pœnitentiæ est peccatum: ergo virtus pœnitentiæ non potest intrinsece supponere peccatū in subiecto, *Et hæc ratio*, inquit ille, *convincit meum intellectum*. Confirm. 1. quia alioqui non posset homo pervenire ad cumulum virtutum, nisi prius peccando, quia semper deesset ei virtus specialis pœnitentiæ. Confirm. 2. quælibet virtus habet inclinationem innatam ad exercitiū suorum actuum: ergo si ad exercitiū virtutis pœnitentiæ est necesse præexistere peccatum, pœnitentia inclinabit ad peccandum: nam virtus inclinans ad consecutionem finis debet inclinare ad

existentiam mediæ prærequisiti.

29 Respondeo distinguendo maiorem: ut præsens, concedo, ut præteritum, nego. Etsi enim contra rationem virtutis sit indigere præsentia sui contrarij, non tamen exigere quod præcesserit: aliqua enim virtus ordinata est ad emendandam culpam præteritā, & hoc ipso in sui exercitio illam debet supponere aliquando commissam. Sicut enim datur virtus quædam ad tuendam bonam valetudinem animi: ita assignari debet virtus quædam ad eam reparandam, si quando fuerit amissa. Ponitur enim hæc virtus in homine iusto sicut quoddam medicamentum præparatum pro casu, in quo ille lapsus fuerit in peccatum veniale tanquam in morbum quendam, & sicut iracundia in animali, cuius nullus est usus ante læsionem, & dolorem illatum, & tamen ei indita est à natura, ut si forte lædatur, damnum reparet, & vindictam sumat, & sic invasionem inimici coerceat. Et quidem sicut iustitia vindicativa supponit peccatum commissum ab alijs, ita pœnitentia in sui exercitio supponere debet peccatum commissum ab ipso pœnitente,

30 Hinc ad primam confirmationem respondeo absurdum quidem esse, quod nequeat homo pervenire ad cumulum omnium virtutum infusarū, quin prius peccet: nam virtutes infusæ gratiam committantes in sui existentia non pendent à peccato: absurdum tamen non esse, quod aliqua virtus nequeat pervenire ad suum exercitiū, quin homo prius peccaverit. Et ratio est, quia exercitiū talis virtutis non est absolute necessariū, ut quis simpliciter perfectus sit; sed solum conditionate, & ex suppositione quod inciderit in peccatum.

31 Ad secundam confirmationem respondeo, idem argumentum fieri posse, quamvis pœnitentia haberet actus independentes à peccato: nam iuxta omnes habet saltem aliquos actus essentialiter supponentes peccatum, in quos inclinat, quin inclinet in illum. Ratio autem est: quia illa inclinatio non est absoluta, sed conditionata. Virtus autem inclinans in consecutionem alicuius finis solum sub conditione quod præexistat peccatum, non est necesse, ut in illud inclinet.

32 Obijcies secundo: eadem virtus iustitiæ, quæ inclinat ad resarciendum damnum proximo illatum, inclinabat antea ad non inferendū: ergo eadem
virtus,

virtus, quæ hominem inclinât ad satisfaciendum Deo pro offensa commissa, inclinabat antea ad non committendam offensam illam. At virtus poenitentiae inclinât ad illum primum: ergo & ad hoc secundum: ergo non supponit essentialiter peccatum commissum. Confirmatur: nam si peccatum quodvis est stricta Dei iniuria, vt Pater Suarez, & alij arbitrantur, transacto peccato, remanebit in homine obligatio iustitiæ ad satisfaciendum Deo pro iniuria illata: proindeque assignari debet virtus iustitiæ ad hanc satisfactionem inclinans; & cum hoc sit minus proprium poenitentiae, erit hæc stricta quædam iustitia hominis ad Deum: sicut ergo iustitia hominis ad hominem obligat ad non lædendum ius alterius; & ipsamet obligat ad resarciendam læsionem iuris; ita iustitia illa hominis ad Deum obligabit ad non lædendum ius diuinum, illudque resarciendum per contritionem, & vitæ mutationem si fuerit læsum.

33 In primis hoc argumentum pari vi probat non dari aliquam virtutem specialem poenitentiae: nam si ad eundem habitum pertinet præcavere malum, ante quam eveniat, & illud reparare postquam evenierit, certe emendatio totius collectionis peccatorum pertinebit ad collectionem omnium virtutum, siquidem ad vnamquamque spectat præcavere peccatum sibi oppositum, vnde collectio omnium inclinât ad cavendam collectionem omnium peccatorum.

34 Respondeo igitur eiusdem virtutis esse illæsiōem iuris alieni, & restitutionem, quia vterque actus eundem respicit finem, idemve obiectum formale, nempe æqualitatem, quæ est medium inter damnum, & lucrum, dicitur autem lucrum à Philosopho, quod cuique contingit ultra id, ad quod habet ius, damnum vero quod cuique deest ex ijs ad quæ habet ius, quare plus habere, quam debeas, est lucrum, & minus habere, quàm debeas, est damnum, & hæc sunt extrema vitiosa, inter quæ iustitia ponit medium intendendo vt finem æqualitatem consistentem in eo, ne quis proximo invito, habeat plus quam debet, & ne ille habeat minus, & hanc æqualitatem respicit formaliter restitutio, quatenus est actus iustitiæ, & eandem respicit illæsiō iuris alieni, & propterea pertinent ad eandem virtutem.

35 At finis à poenitentia intentus est diversus ab eo, quem intendunt

reliquæ virtutes: est enim eius finis deleere peccata commissa contra Deum, & reparare amicitiam divinam læsam, per cordis contritionem, & vitæ mutationem, supponens certam spem veniæ: hūc autem finem nulla alia virtus respicit, nec ab illo movetur in exercitio suorum actuum. Explicatur, & confirmatur satis efficaciter: nam propositum efficax redeundi ad fontem aquæ vivæ, & relinquendi cisternas discipatas; id est redeundi ad Deum bonum incommutabile, & relinquendi bonum commutabile, cui peccando voluntas adhæserat, est actus maxime proprius virtutis poenitentiae. At hic actus non elicitur ab illo habitu supernaturali, quo inclinamur ad non relinquendum fontem aquæ vivæ pro cisternis discipatis: ergo elicitur ad habitum essentialiter supponente peccatum commissum in exercitio suorum actuum. Probatur minor: nam propositum illud elicitum à poenitentia supernaturali essentialiter supponit spem veniæ, & reconciliationis; quam spem ante peccatum commissum non potuimus concipere: nam Deus nulli promissit se daturum ei poenitentiam, si peccaverit, quia hoc esset in punitatem polliceri in re gravissima, quod est contra rationem rectæ gubernationis, & contra Patres sæpe ingeminentes, nobis esse promissam veniam peccatorum, si poenitentiam egerimus nunquam tamen esse promissam poenitentiam, si peccaverimus: ergo habitus supernaturalis inclinans ad non relinquendum Deum pro peccato, non facit propositum efficax redeundi ad Deum, fundatum in spe certa, licet possit elicere actum conditionatum sine tali spe.

36 Ad confirmationem in primis responderi potest, ex eo quod peccatum sit stricte iniuria Dei non recte inferri, eo transacto, manere in peccatore obligationem ex iustitia ad satisfaciendum pro illo: sicut ex eo quod homo sit obligatus ex iustitia ad non occidendum proximum, non sequitur, quod patrato homicidio, maneat obligatus ex iustitia ad resarciendum homicidium ipsum. Deinde à posteriori colligitur non manere in peccatore talem obligationem, quia aliqui teneretur statim post peccatum exhibere Deo satisfactionem, proindeque peccaret eam differendo: sicut quia homo ex iustitia teneretur ad aestituendum, peccat differendo restitutionem. Quod si dixeris illam iustitiā hominis ad Deum

non obligare peccatorem ad statim satisfaciendum Deo, quia dilatio satisfactionis Deo nociva non est. Eodem iure dici poterit non obligare absolute, quia nec totalis omisio satisfactionis Deo nociva est.

37 Deinde respondetur: etsi homo sit obligatus ex iustitia quadam ad non transgrediendum vllum Dei præceptum, hinc non probari assignandam esse peculiarem aliquam virtutem, cuius munus sit inclinare ad non lædendum ius divinum in vlla materia: nam vnaquæque virtus sufficienter inclinat ad non offendendum Deum in propria materia: unde omnes simul sumpte inclinant ad non offendendum in in vlla, & accedente virtute perseverantiæ satis sunt, ut homo innocentiam conservet. At postquam homo peccavit resultat materia, & finis alicuius particularis Virtutis, quia specialiter honestum, & difficile est quod quis pro peccatis contra Deum commissis compensationem sibi possibilem exhibeat, & Dei iram avertere conetur, ad illumque perfecte convertatur.

38 Denique licet præter reliquas virtutes admitteremus aliquam inclinantem ad non lædendum ius divinum; hæc tamen esset distincta à virtute pœnitentiæ, utpote supponente in exercitio suorum actuum certam spem veniæ, & respiciente diversum finem nempe compensationem pro peccatis, & vitæ mutationem per conversionem perfectam à commutabili ad incommutabile bonum, cuius compensationis honestas independens est ab eo quod detur obligatio iustitiæ ad illam exhibendam.

SECTIO SEXTA

Soluntur aliæ obiectiones, & amplius explicatur motum pœnitentiæ.

39 **O**BIICIENS tertio. Præcipuus actus pœnitentiæ, & à quo denominationem pœnitentiæ sortitur, est dolor de peccatis præteritis, ut constat ex definitionibus pœnitentiæ adductis in præmio; at virtus respiciens in finem bonum compensationis pro peccatis, & perfectam vitæ mutationem, atque peccatorum destructionem; non potest elicere dolorem de peccatis: ergo virtus pœnitentiæ non respicit illum finem, sed alium independentem à peccato commisso. Probatur minor:

nam ea solum virtus potest elicere dolorem de peccatis, quæ amat bonum, cui peccata opponuntur: nam virtus odio habens peccatum, ideo illud odio habet, quia est contrariū bono, quod ipsa amat. Sic charitas dolet de peccatis, quia sunt contraria divino beneplacito, quod ipsa quarrit. Et spes, quia sunt contraria consecutioni beatitudinis à se intentæ; at peccatum commissum contra Deum non est contrarium bono compensationis, & destructionis peccatorum: immo essentialiter præsupponitur ad illud, cum sit impossibile compensare peccatum, & amicitiam amissam instaurare, quin peccatum præcesserit: ergo virtus respiciens ut finem bonum compensationis, & emendationis peccatorum non potest elicere dolorem de illis.

40 Hoc argumentum non militat contra eos, qui dicunt obiectum formale pœnitentiæ esse bonum pacis cū Deo, vel bonum æqualitatis cum iure divino, nam huic bono opponitur peccatum, pacem illam, & æqualitatem impediens. P. Vazquez hac quæst. 85. art. 2. num. 57. & 59. ait proprium actum interiorem pœnitentiæ esse actum intentionis, seu imperij, quo quis vult punire, & compensare offensam, hoc est condignam retractionem, & satisfactionem facere, ad id vero præter hunc actum etiam elici à virtute pœnitentiæ odium peccati, quatenus est iniustitia quædam contra Deum faciens nos ipsi inæquales, non ex amore, & complacentia Dei, sed nostri. Quod ipse explicat ibidem art. 3. num. 29. nam sicut iustitia odio habet iniustum, & inæquale factum proximo, non ut malum illius est, sic enim esset amor proximi, & ex complacentia illius esset odium iniuriæ contra ipsum, proindeque spectaret ad benevolentiam, & misericordiam, non autem ad iustitiam, sed quia iniustum, quod est ad proximum, concipit, ut est contra rationem, ac proinde ut est malum sibi; sic etiam voluntas satisfaciendi Deo, & veluti iniuriam compensandi elicit à pœnitentia non ex complacentia bonitatis Dei, ex qua odio habeamus peccatum ut malum Dei formaliter, quia hoc spectat ad charitatem; sed ex complacentia, & amore nostri: nam per illam voluntatem amamus compensationem, ac satisfactionem pro peccato, quatenus est bonum secundum rationem, & consequenter quatenus est bonum nobis; nobis enim amamus bonum virtutis.

Smili-

Similiter per odium elicitedum à pœnitentia odio habemus peccatum, quatenus est iniustitia quædã, & inæqualitas cū Deo, non ex complacentia Dei propter ipsū, sed ex complacentia nostri, quatenus apprehendimus illam iniustitiam, & inæqualitatem cum Deo, vt malum rationis, & consequenter vt malum nobis.

41 Ideo autem hic Author docet pertinere ad pœnitentiam odio habere peccatum, vt nobis malum, quia censet hoc odium includi in ipsa voluntate satisfaciendi Deo pro iniuria; vel certe ex illa inferri, vt constat ex art. 2. num. 41. *Cum pœnitentia, inquit, amet satisfactionem Deo facere pro iniuria, odio habet iniuriam, pro qua satisfacit.* Verum hæc sententia difficilis est, quia licet illa voluntas tendat ad destruendam perseverantiam moralem peccati præteriti, ideoque illā aversetur, non videtur, quo pacto detestari possit ipsum peccatū præteritum, quod ex se non opponitur huic cōpensationi, sed potius est necessarium ad illam. Et hinc reiicienda est aliorum responsio, qui dicunt, obiectum formale pœnitentiæ esse peccatum præteritum vt cōpensabile per actus pœnitentis, proindeque ad pœnitentiam expectare detestationē talis peccati: hoc enim nihil aliud est, quam pœnitentiam respicere vt obiectū formale à se amatum cōpensationem pro peccato præterito. Id vero non est odio habere ipsum peccatum, seu nolle vt fuerit, sed tantum est nolle vt perseveret moraliter; seu velle, vt Deus deponat iram, & indignationem conceptam adversus peccatorem propter peccatum præteritum.

42 Respondeo igitur odium peccati præteriti non esse actum elicitedum, sed imperatum à virtute pœnitentiæ; nam vt docet D. Thomas hac quæst. 85. art. 42. ad primum: proprius actus virtutis specialis pœnitentiæ est intentio destruendi peccatum, & emendandi Deo id, quod contra ipsum peccatum est; seu propositum efficax cōpensandi iniuriā Deo illatam per cordis compunctionem, & actiones penales: nā finis à pœnitentia intentus, vel est delere peccata præterita quoad culpā, & reatū pœnæ, vel satisfacere Deo pro offensa commissā, vel cōpensare iniuriam illi illatam. Ad hunc autem finem obtinendum imperat dolorem de peccatis, & alios actus necessarios vel utiles ad huius finis consecutionem. Et ideo D. Thomas loco nuper citato;

„ Si consideretur (inquit) sola displicentia peccati præteriti, hoc immediate „ ad charitatem pertinet, sed intentio „ operandi ad deletionem peccati præteriti requirit specialem virtutem sub „ charitate.

43 Contra hanc doctrinam insurgit Lugo disp. 2. à num. 44. nam si virtus pœnitentiæ respicit vt finem bonum cōpensationis, & satisfactionis pro peccato, sequitur illam non esse per se connexam cum dolore peccati: quis autem dicat illum esse vere pœnitentem, qui de peccatis cōmissis non dolet? Probatur sequela, quia stat bene velle satisfacere pro debito, & tamen de illius contractione non dolere: quo pacto gratitudo intendit cōpensare beneficia, quin de illis doleat: ergo stat bene velle satisfacere pro debito contracto ex peccatis, & tamen non dolere de illis.

44 Quod si respondeas propterea pœnitentiam afferre necessario dolorem de peccatis, gratitudinem vero non afferre dolorem de beneficijs, quia dolor de peccatis est necessarius ad illorum cōpensationem, dolor vero de beneficijs necessarius, immo nec utilis est ad illa cōpensanda. Contra insurgit: nam hinc sequitur defacto quidem dolorem esse cōpensationem pro peccato, quia Deus voluit sibi cōpensari peccata per dolorem de illis; cæterum id non spectare per se ad virtutem pœnitentiæ, quia potuit Deus illam cōpensationem non exigere, sed aliam, puta quod peccator daret omnem suam substantiam pro peccato, vel ingrederetur religionem: ergo si finis per se intentus à pœnitentia esset cōpensatio pro peccatis, illa ex se non magis connecteretur cum cōpensatione facienda per contritionem, quam cum alia.

45 Verum hæc non multum vrgent; in primis enim dico pœnitentiæ virtutem non intendere qualemcunque cōpensationem pro peccatis, sed cōpensationem consistentem in dolore cordis, & alijs actibus, quibus peccator cōvertatur perfecte à bono cōmutabili ad bonū incōmutabile, & quibus peccatum præteritū destruat quantū est ex parte pœnitentis, vnde determinate respicit, vel dolorē attritionis, vel contritionis. Deinde dico, nec de potentia absoluta posse contingere, vt homo satisfaciat Deo pro peccatis, quin de illis vere ipsum pœniteat, esto Deus ea liberaliter condonare possit,

possit, posita eleemosyna, vel alio opere ut conditione: dum enim peccator non destruit actionem offensivam, quantum potest, non satisfacit Deo, adhuc de congruo: non destruit autem, quantum potest, dum non retractat, & detestatur per cordis compunctionem.

46 Obijcies quarto: satisfactio ipsa pro peccatis, & conversio ad Deum potissimum consistit in actu contritionis: ergo propositum efficax eliciendi contritionem ad eandem spectat virtutem, ad quam ipsa contritio: sicut in humanis ad eandem virtutem spectat satisfactio quā quis exhibet alteri pro iniuria, & propositum efficax illam exhibendi. Atqui contritio spectat ad charitatem: ergo & propositum efficax satisfaciendi Deo per contritionem; ac proinde non datur virtus specialis penitentiæ. Respondeo propterea illud in humanis esse verum, quia hominibus satisfacimus per actus externos; hi autem spectant ad eandem virtutem, ad quam actus interni ipsos imperantes. At cum Deo satisfacimus potissimum per actus internos charitatis, & aliarum virtutum, non est necessè, ut propositum eliciendi contritionem pertineat ad eandem virtutem, ad quam contritio, quia potest respicere diversum motivum, nempe honestatem satisfaciendi Deo, quam contritio ipsa non respicit pro motivo, sed potius divinam bonitatem.

47 Sed replicabis, superflue virtutem specialem penitentiæ pro elicientia illius propositi; nam sicut charitas potest elicere actum contritionis quo fit formaliter satisfactio; ita poterit elicere propositum efficax eliciendæ contritionis: nam quæcunque virtus sufficit ad amandum directe aliquod obiectum, satis est ad amandum amorem illius obiecti ipsumque imperandum. Respondeo: aliud est exercitium alicuius virtutis non esse necessarium ad consecutionem alicuius finis; aliud non esse utile, ac proinde ipsam virtutem esse superfluum: argumentum ergo concludit non esse necessarium exercitium virtutis specialis penitentiæ, ut quis impetret veniam peccatorum congrue satisfaciendo pro illis, ea que compensando; cæterum non concludit superfluum esse virtutem specialem, quæ moveatur ab honestate, quæ relucet in eo quod quis satisfaciat Deo pro peccatis, illaque deleat quantum potest, & hanc honestatem respiciat ut finem: est enim expectabilis per seipsam honestas

ista, estque difficilis; ad quam proinde obtinendam merito assignatur virtus, licet simpliciter ad illam non sit necessaria.

48 Hoc pacto, ut quis diu perseveret in innocentia, non erat simpliciter necessaria virtus specialis perseverantiæ, quia cum vnaquæque ex alijs virtutibus sit sufficiens ad eliciendum proprium actum in quocunque tempore, certe ut quis per multum tempus temperate comedat v.g. satis est virtus temperantiæ; tamen quia in hoc quod est diu aliquem perseverare in exercitio alicuius virtutis, datur honestas quædam specialis, ea que difficilis, ponitur specialis virtus perseverantiæ, ad quam spectat propositum efficax diu perseverandi in exercitio reliquarum virtutum, ob honestatem, quæ in hoc ipso relucet, quæ virtus mentem excitat ut exerceat reliquas virtutes, quantum est necessarium ad conservandam innocentiam: similiter ergo in nostro casu, &c.

49 Hinc obiter deudeces quando Patres, & Concilia docent actum penitentiæ esse necessarium ad impetrandam veniam peccatorum, non loqui determinate de actu virtutis specialis penitentiæ, sed de vera contritione, & proposito emendandi peccata præscindendo ab eo, an proveniat, vel non proveniat ab speciali virtute.

50 Obijcies quinto: in Christo, Beata Virgine, & Beatis innocentibus sunt omnes virtutes morales infusæ, ac proinde illa, quæ appellatur penitentiæ, nulla autem virtus est in subiecto penitus otiosa, & quin vllum actum in illo exercere valeat: ergo virtus penitentiæ in Christo, Beata Virgine, & Beatis aliquem actum exercet: hoc autem esset falsum, si in omni suo exercitio supponeret essentialiter peccatum, vel re ipsa commissum, vel saltem existimatum: ergo &c. Respondeo si absurdum est virtutem existere in subiecto, in quo nullum actum exerceat, non extitisse in præfatis subiectis virtutem penitentiæ, nec hoc esse absurdum, quia gratia habitualis non debet secum asserre omnes virtutes in quolibet subiecto. Quid autem absolute dicendum sit, constabit sect. sequenti.

51 Obijcies sexto: ad penitentiam spectat propositum cavendi peccata in futurum non minus, quam dolor de præteritis: poterit ergo istud propositum vel elicere, vel imperare antequam ho-

mo peccet; ac proinde habere actum non supponentem peccatum commissum. Respondeo, sicut poenitentia imperat dolorem de praeiis, ita imperare propositum non peccandi de cetero eo fine, ut peccatum commissum destruat, & indignationem divinam eius intuitu conceptam avertat, vel eo fine ut Deo satisfaciat pro offensa illata, seu ut iniuriam irrogatam compenset. Ex eo autem quod in hunc finem propositum illud imperet, minime deducitur posse actum habere non supponentem peccatum commissum.

52 Sed interrogabis, quem ex his finibus respiciat poenitentia an finem delendi peccata & avertendi indignationem divinam intuitu illorum conceptam, an finem satisfaciendi pro illis, ea ve compensandi, sistendo in honestate compensationis? Vel an detur duplex poenitentia specialis virtus, altera respiciens primum finem, altera respiciens secundum? Respondeo hoc esse mihi probabilius: ad habitus poenitentiae supernaturalis ex communi sententia Theologorum non remanet in peccatore. Unde actus poenitentiae intendens delere peccatum mortale, nequit esse elicitus ab habitu poenitentiae, cum sit dispositio ad ipsam recuperandum in iustificatione. Unde habitus poenitentiae solum potest inclinare ad delenda peccata venialia commissi ab homine iusto, & ad summum reatum poenitentiae temporalis debite peccato mortali iam dimisso quoad culpam.

53 Assignanda est ergo virtus aliqua, quae ut finem respiciat peccata venialia quoad maculam, & reatum poenitentiae, & mortalia quoad reatum poenitentiae temporalis, praeter istam autem virtutem assignanda est alia, quae versetur circa mortalia iam dimissa, & circa omnia venialia antea commissi: talis autem erit virtus illa quae ut finem respiciat bonum compensationis pro peccato: hoc enim bonum est propter se expetibile, licet etiam possit amari propter aliud, nempe in fine destruendi peccatum, & movendi Deum ad hoc ut remittat culpam: virtus autem poenitentiae supponens dimissa peccata mortalia olim commissi ab homine, qui iustus est, dum illam habet, potest optime amare compensationem pro illis: nam quamvis illa sint iam dimissa, proindeque nulla remanere possit obligatio ex iustitia ad compensationem faciendam; tamen honestum, & laudabile est ut ea compensatio fiat: nam rationi consonum est ut il-

le quia à me accepit malum offensam, accipiat bonum obsequium, & submissionis.

54 Quod exemplo declaratur; nam si ego Petrum offendam, & ille mihi condonet iniuriam, nam ex iustitia obligatus non sum ad exhibendam satisfactionem, nec serio intendere possum, ut ille deponat indignationem adversus me conceptam, cum sciam iam deposuisse, & tamen possum adhuc honeste amare compensationem pro iniuria illata, quia honestum est, ut qui à me accipit malum contemptus, recipiat bonum obsequium, & humiliationis: pariter ergo in nostro casu &c. Et sane quamvis quis per revelationem certo cognosceret peccata esse sibi dimissa, adhuc posset se humiliare, quia peccavit, & de hoc dolere, intendens ut finem, honestatem, quae in hoc relucet.

55 Sed hinc insurgit difficultas, quam late versat Cardin. de Lugo disp. 2. de poenit. sect. 3. nam bonitas compensationis includit peccatum praeteritum, non videtur autem esse motivum honestum id quod includit peccatum. Probatur assumptum: nam obsequium praesens ut condistinctum ab offensa praeterita, non est compensatio, denominatur enim formaliter compensatio ex eo quod ponatur post offensam: ergo qui vult obsequium praesens ob honestatem compensationis moveretur ab honestate, quae relucet in coexistentia obsequii cum praeritione peccati, ac proinde moveretur ab aliquo complexo intrinsece includente peccatum. At voluntas amat bonitatem illam à qua moveretur: ergo amat complexum intrinsece claudens peccatum, ac proinde amat peccatum.

56 Hoc argumentum commune est pro alijs materijs; nam similiter probat bonitatem punitionis, v.g. quae est finis iustitiae vindicativae, non esse motivum honestum: nam bonitas punitionis non est sola bonitas tormenti, quod iudex infligit, sed includit peccatum praeteritum; nam manentibus omnibus alijs, per hoc praecise quod reus non peccasset, non daretur honestas punitionis: ergo tormentum illud in ratione punitionis honestae constituitur per peccatum praeteritum; ac proinde moveri ab honestate punitionis erit moveri ab aliquo complexo includente intrinsece peccatum.

57 Nostra responsio sit: obsequium in ratione compensationis compleri de obliquo per praesistentiam peccati, & simi;

& similiter honestatem punitionis compleri per hoc, quod is, qui punitur, deliquerit. Hinc autem perperam inferri, quod qui amat honestatem compensationis, aut pœnitentis amet peccatum: nam præexistentia peccati non includitur in illo complexo tanquam bona, & amabilis, sed tanquam circumstantia reddens alteram compartem bonam, & amabilem: id enim quod amabile non est, potest reddere aliud amabile. Sic morbus licet utilis non sit, reddit utilem medicinam? & tempestas licet, nec bona, nec appetibilis sit denominat bonâ, & appetibilem projectionem mercium.

58 Quod amplius sic declaro: etsi honestas punitionis compleatur de obliquo per præexistentiam peccati; nihilominus potest iudex efficaciter velle, ut existat honestas punitionis, quin velit, ut existat peccatum: ergo similiter poterit moveri ab honestate punitionis, quin moveatur à peccato. Consequentia est legitima; nam iudicem moveri ab illa honestate nihil aliud est, quam in illa complacere, & hanc complacentiam ipsum impellere ad inferendum supplicium. Si autem potest velle ut existat illa honestas, quin velit ut existat peccatum, à fortiori poterit complacere in illa, quin complacere in isto. Antecedens vero suadetur: nam existere illam honestatē nihil aliud est, quam supplicium coexistere præteritioni peccati: iudex autem optime potest vele hanc coexistentiam, quin velit existentiam præteritionis peccati: nam ad id satis est quod iudex supponens peccatum præterijisse, velit ut huic præteritioni adiungatur existentia supplicij, amat itaque conjunctionem, non tamen utrunque extremum, quia alterum præsupponit aliud positum, & ipse solum tendit ad ponendum alterum extremum, ac proinde istud dumtaxat amat, dum intendit eius conjunctionē cum extremo præsupposito. Aliter se res haberet si independenter à præsuppositione alterius extremi, intenderet utriusque conjunctionē, quia tunc eius affectus ad utrunque inducendum tenderet, ac proinde utrunque amaret,

SECTIO SEPTIMA.

De subiecto virtutis pœnitentiæ.

59

QUÆRITUR primo; an hæc virtus sit in Christo? Respondeo negative cum

S. Thom. Vazq. Valentia, & alij apud Amicum. Quia cum pœnitentia in exercitio suorum actuum supponat peccatum commissum à proprio subiecto, & Christi sit impeccabilis, non congruit illi hæc virtus. Dices, humanitatem Christi de se peccabilem esse: sed hoc nihil refert; nam per vnionem hypostaticam redditur omnino impeccabilis: & infusio gratiæ habitualis, & virtutum supernaturalium supponit pro priori naturæ existentem vnionem hypostaticam, nequit autem congrue infundi habitus pœnitentiæ subiecto, quod pro priori supponitur impeccabile. Adde ipsam vnionem suapte natura exigere, ne humanitas illa antea præextiterit sine vnione, ac proinde supponit non præcessisse peccatum in humanitate circa quod versari valeat pœnitentia: implicat autem, ut vnio, quæ suapte natura supponit negationem peccati præteriti in aliquo subiecto, radicare valeat in illo habitum supernaturalem pœnitentiæ cuius omnis actus supponit peccatum commissum à subiecto.

60 Quæritur secundo, an hæc virtus sit in Beata Virgine, & Beatissimis innocentibus? Negat P. Vazquez. Melius tamen alij affirmant: nam Beata Virgo habuit potentiam antecedentem ad peccandum saltem antequam Verbum conciperet; ac proinde pro tunc saltem solum fuit impeccabilis ex vi protectionis externæ, non autem vi alicuius doni intrinseci: ubi autem gratia infunditur personæ peccabili secum affert habitum pœnitentiæ, quamvis ille per accidens nunquam sit exercendus. Sic infantibus, qui ob suâ complexionē connaturaliter pervenire nequeunt ad ætatem, in qua valeant peccare, infunditur habitus pœnitentiæ cum gratia baptismali.

61 Quæ ratio persuadet Beatissimos, qui nunquam peccarunt, habuisse in hac vita habitum pœnitentiæ, quo tamē privare non debuerant in statu beatitudinis; sicut enim ibi retinent potentiam nutritivam, & alia instrumenta necessaria ad conservandam vitam mortalem, & passibilem, licet ea ibi nunquam exerceant: ita similiter, &c. Quod si dicas pariter dici posse retinere habitum fidei, & spei. Respondeo disparem esse rationem; nam status beatitudinis pugnat cum exercitio fidei, & spei, at non ita cum exercitio virtutis pœnitentiæ; quia Beatus, qui in via peccavit, potest in patria gaudere de eo, quod peccata à se comissa per

per proprios actus deleverit, eaque compensaverit; nam eiusdem virtutis est desiderare satisfactionem pro peccatis, & de illa exhibita gaudere. Potest item imperare detestationem peccati à se olim commissi ex motivo compensandi offensam Deo irrogatam: quanquam enim ex nobis hæc detestatio coniuncta sit cū dolore, & tristitia, non tamen in Beatis, in quibus summum gaudium de Deo viso impedit tristitiam illam. Deinde ego non video rationem quæ mihi efficaciter persuadeat habitum fidei, & spei non manere in Beatis, quamvis ibi nullum actum exercent, & ideo hoc nonnulli affirmarunt, quorum sententiam probabilem iudicat Pater Suarez disp. 7. de fide sect. 5. num. 4.

62 Quæritur tertio, an habitus poenitentiae maneat in peccatore pro statu peccati? Negat sententia cōmunis Theologorum cum D. Thoma 1. 2. quæst. 65. art. 4. Sed Pater Vazquez 1. 2. disp. 88. num. 3. censet hanc sententiam communē nulla efficaci ratione probari: nam sicut habitus fidei, & spei manent ut illis adiuvetur homo ad recuperandam gratiam amissam, cur similiter manere non posset poenitentia, quæ suapte natura tendat ad destruendam culpam inclinando peccatorem ad elicientiam eorum actuum, quibus culpa delenda est saltem dispositivè?

63 Cardinalis de Lugo ait propterea manere fidem, & spem in peccatore, non autē poenitentiam, quia sine actu fidei, & spei non potest ille impetrare veniam peccatorum, potest tamen sine actu virtutis poenitentiae. Sed hæc ratio efficax non est, quia licet simpliciter non sit necessarius ille actus ad illum finem, est tamen convenientissimus: nam si quis intendat delere peccatum, & compensare iniuriam Deo illatam, ex hac intentione applicabit mentem ad cogitanda motiva quib⁹ inducatur ad dolorem de peccatis, & propositum emendandi vitam: conveniens ergo videbatur manere virtutem poenitentiae in peccatore simul cum fide, & spe.

64 Cardinalis Sfortia ait propterea habitum poenitentiae simul cum alijs habitibus virtutum moralium deperdi per peccatum mortale: nam abiecta inclinatione ad finem, debent deficere inclinationes ad ea bona, quæ suapte natura ordinantur tanquam media in illum finem. Cum ergo charitas sit inclinatio

in Deum tanquam in finem, & virtutes morales sint inclinationes in media conducentia ad consecutionem huius finis, ordinataeque ad augendam, & fovendam charitatem, consequens est, ut hac amissa, amittantur & illæ. Sed contra: quia nulla est ratio, cur virtus poenitentiae non sit per se ordinata, tum ad augendam charitatem, tum ad illam reperendam, si forsitan per peccatum amittatur. Quo posito non erit congruum, ut deficiente charitate, ipsa quoque deficiat.

65 Nec magis urget alia ratio peculiaris quæ non militat in alijs virtutibus moralibus, militat autem in poenitentia; eius enim actus efficax, inquit, est velle displicentiā omnis peccati mortalis, qui actus excluditur per omne peccatum mortale. Quam rationem reddit etiam Pater Ripalda tom. 2. disp. 128. num. 74. eius tamen robur ego non video: nam etiam poenitentiae actus efficax est velle displicentiā omnis peccati venialis, quin inde probari valeat illam deperdi per aliquod peccatum veniale: illa ergo ratio solum probat actum efficacem poenitentiae esse impossibilem cum peccato mortali, quia non stat aliquem efficaciter dolere de peccatis præteritis, & propositum non peccandi de cætero habere, & tamen actu peccare: non tamē evincit habitum ipsum poenitentiae amitti per peccatum mortale: alioqui etiam spes deberet amitti: nam ad illam spectat elicere propositum efficax quærendi beatitudinem, & nunquam peccandi, quia per peccatum exponitur homo periculo ipsam amittendi. Hoc autem propositum non minus opponitur cuilibet peccato mortali, quam actus poenitentiae imperans detestationem peccati mortalis: quapropter rectum fuit iudicium P. Vazq.

SECTIO OCTAVA.

De obiecto materialis poenitentiae.

66 **O**BIECTVM materiale virtutis poenitentiae sunt in primis omnia illa bona, quæ hæc virtus potest eligere ut medium ad consecutionem sui finis expiandi peccata commissa. Sunt item omnia mala, quæ illa potest detestari, ut impediunt consecutionem illius finis. Rursus sunt obiectum materiale huius virtutis omnia peccata, quorum contritionem potest imperare. Et quia ex sect. 6. constat posse imperare

perare dolorem de omnibus venialibus. Item de mortalibus iam dimissis, sit consequens, ut hæc omnia sint obiectum materiale ipsius.

67 Nec ab hoc numero excipienda sunt peccata commissa sine advertentia ad Deum: nam ad hæc, si dari possunt, absdubio exteditur virtus penitentiae: nam vere displicent Deo, eiusque offensionem promerentur; ipse enim ut creator naturæ rationalis, & primus fons omnis honestatis moralis odio habet ea, quæ fiunt contra dictamen rationis naturalis: sicut Pater odio habet offensas commissas contra Filium sine advertentia ad ipsum Patrem.

68 De peccato habituali personali dicendum est simpliciter respici à penitentia, potest enim merito quis dolere, quod macula peccati infectus sit, & hunc dolorem imperare valet virtus penitentiae in finem tollendi illam maculam: non respicitur tamen quatenus habituale reduplicative, quia sic non est liberum peccatori, sed soli Deo nolenti infundere gratiam, per quam auferatur macula contracta ex peccato actuali præterito: non potest autem virtus penitentiae imperare retractationem nisi illius, quod libere peccator posuit.

69 De peccato autem originali dicendum est esse extra sphaeram virtutis penitentiae: nam huius obiectum formale est compensare, vel delere per proprios actus retractativos præteritæ electionis offensionem contra Deum commissam; hæc autem ratio non extenditur ad peccatum originale, quod à nobis incurritur sine propria electione: nequit enim quis proprie, & physice retractare illud, quod ipse non elegit.

70 Quod attinet ad imperfectiones morales, dicendum est, eas indirecte posse respici à penitentia, quatenus sunt occasio incidendi in venialia, ad quæ quis disponitur, dum eligit minus bonum potens eligere maius. Vel omittit actum Deo placentem, ad quem eliciendum non erat obligatus, quod est imperfecte moraliter operari; directe tamen imperfectiones morales non spectant ad penitentiam, quia non relinquunt maculam in anima ad quam delendam penitentia tendere valeat.

71 De peccatis alienis patet ex nostris principiis non cadere sub sphaeram penitentiae, quia munus eius est emendare turpe factum proprium. Quod

est specialiter honestum valdeque difficile, cum importet dolorem de præteritis, & propositum efficax non peccandi in futurum.

SECTIO NONA.

An penitentia sit virtus moralis, an Theologica.

72 **D**ICENDVM est esse virtutem moralem. Nam Theologica immediate virtus respicit ultimum finem nempe Deum, ad illumque inclinatur; virtus moralis immediate respicit finem creatum suapte natura conducentem ad consecutionem finis ultimi. Virtutes Theologicae sunt tantum tres fides, spes, & charitas: per fidem inclinamur ad credendum ultimum finem; per spem ad eundem nobis appetendum; per charitatem ad illum diligendum in seipso, & gratia sui. Virtutes morales tot sunt, quot sunt media conducentia ad ultimum finem specie morali diversa; ad hæc enim per illas inclinamur; nam ad consequendum aliquem finem non sufficit esse bene inclinatum ad ea media, quæ per se sunt apta ad eius consecutionem. Iam vero virtus penitentiae non respicit immediate Deum ut finem, sed aliquid creatum, nempe deletionem, & compensationem peccatorum, quod bonum est medium de se conducent ad consecutionem ultimi finis: ergo non est virtus Theologica sed moralis.

73 Dices hanc virtutem respicere Deum ut finem cui, quia intendit satisfacere Deo, quod sufficit ut sit virtus Theologica, sicut charitas est virtus Theologica etiam in ijs actibus, quibus vult Deo bona extrinseca, quia habet Deum pro fine cui. Sed Contra, quia tunc respicitur aliquod subiectum ut finis cui, quando finis qui intentus à virtute amatur ex complacentia erga illud subiectum; iam vero finis qui intentus à penitentia, nempe *satisfacere Deo* pro offensis, illasque delere, non respicitur à penitentia ex complacentia Dei, sed ipsius penitentis; nam hoc ipso, quod penitentia intendat ut finem qui bonum modo assignatum, quia illud est in se honestum, respicit ut finem cui ipsum penitentem, cui illud bonum honestum est conveniens. Quare omnis virtus respiciens ut finem qui aliquod bonum creatum, quia in se honestum, respicit ut finem cui ipsum subiectum, cui est honestum.

Hinc

74 Hinc charitas in his actibus, in quibus amat Deo bona extrinseca, non fertur in illa, quia honesta sunt, sed quia bona Deo, ipsique placentia respiciendo Deum, ut motivum, & finem, cui amat illud bonum, & quem proinde principaliter amat, dum amat aliquid quia ipsi bonum: at poenitentia ita vult satisfacere Deo ut ipsum non amet: non ergo illum respicit ut finem, cui.

75 Dices, bonitatem divinam cognitam movere ad exercendum actum poenitentiae, quia non conaretur quis ad destruendum peccatum, nisi cognosceret Deum sibi remissurum offensam: ergo poenitentia est virtus Theologica, ut potè quæ movetur à prædicato increato. Respondeo ad virtutem Theologicam satis non esse quod à prædicato increato ut cognito moveamur ad aliquid operandum, nisi moveamur ab illo ut amato. Sic maiestas divina ut cognita movet nos, ut exhibeamus ipsi cultum per virtutem Religionis, quia tamen non movet ut amata ad actum Religionis, Religio non est virtus Theologica.

76 Postremo obijcies: omnis virtus moralis respicit medium inter duo extrema, quod tamen poenitentiae non videtur convenire: ergo &c. Martilius respondet poenitentiam ponere medium inter præsumptionem, & desperationem. P. Suarez vero ait, respicere medium inter extrema non convenire strictè omnibus virtutibus moralibus, sed illis dumtaxat, quæ versantur in moderandis passionibus. Alij aiunt, cum poenitentia imittetur quodammodo iustitiam, & hæc constituat medietatē inter duo extrema vitiosa, nempe inter plus respectu unius, & minus respectu alteri, non tamen inter duo vitia, quia unū tantum habet contrarium, nempe iniustitiam: similiter poenitentiam versari inter duo extrema vitiosa, quorum alterū est plus indulgere peccatori, quam par est; alterum vero minus obsequi Deo, seu potius simpliciter non obsequi; & hæc extrema vitare agendo ratione contraria, atque adeo constituendo æqualitatem secundum quid inter Deum, & peccatorem: solumque habere unum vitium contrarium, nempe impoenitentiam.

SECTIO VLTIMA.

An poenitentia sit species iustitiæ.

77 **D**ICENDUM est primo non esse iustitiam vindicativam

contra Scortum; quia poenitentia non imperat contritionem, & propositum non peccandi eo fine, ut puniatur culpa commissa, sed ut culpam destruat, & iniuriam Deo irrogatam compenset, quod non est munus iustitiæ vindicativæ.

78 Dicendum est secundo contra Cuietanum, non coincidere cum Religione: nam poenitentia non imperat contritionem, & propositum non peccandi eo fine, ut Deo exhibeamus cultum, & protestemur eius excellentiam, quod est munus Religionis, & sane cultus, quem ista respicit, debet speciali ratione significare excellentiam divinam, ut patet in sacrificijs, adoratione, voto, & oratione: contritio autem, & propositum, quæ imperat poenitentiam, non significant peculiari ratione excellentiam divinam.

79 Dicendum est tertio, poenitentiam non esse partem subiectivam iustitiæ commutativæ. Dicitur autem pars subiectiva iustitiæ species sub illa contenta, rationem communem iustitiæ contrahens eum toto rigore. Probatur primo, quia vel peccatum non est strictè iniuria adversus Deum, vel si sit, poenitentia ab hoc præscindit, quia quamvis quis sibi persuadeat peccatum non esse strictè iniuriā Dei, adhuc poterit exercere virtutem specialem poenitentiae. Secundo, quia poenitentia ita respicit satisfactionem pro offensa, ut illam amare valeat, postquam ista remissa est; ac proinde ex modo eam respiciendi præscindit ab eo, an detur in Deo ius strictū ad illam satisfactionem, à quo iure præscindere non valet virtus iustitiæ.

80 Dicendum est ultimo cum D. Thoma hic art. 3. cum P. Vazquez, & alijs, virtutem poenitentiae esse partem potestativam iustitiæ; dicitur autem pars potestativa iustitiæ, quæ hanc quodammodo imitatur, quia est virtus ad alterum, licet deflectat ab eius rigore, vel quia non respicit iustum, seu æquale simpliciter, vel quia non servat alias conditiones iustitiæ, quo pacto Religio, pietas, & observantia dicuntur partes potestativæ iustitiæ. Probatur assertio ex dictis, nam poenitentia deficit à rigore iustitiæ, retinet tamen aliquod iustitiæ specimen, quia sicut per istam satisfacimus homini pro iniuria,

ita per illam satisfacimus Deo.

DISPUTATIO XXXIII. DE ACTIBVS IMPERATIS A VIRTUTE POENITENTIÆ NEMPE contritione, attritione, & proposito non peccandi.

ACTVS spectantes ad virtutem poenitentiae alij sunt elicti, alij imperati: illi respiciunt intrinsece finem, seu motivum poenitentiae; isti alia motiva; solumque extrinsece referuntur ad finem poenitentiae à qua imperantur; circa elictos nulla est difficultas: nam poenitentia, sicut quaelibet alia virtus potest elicere complacentiam erga suum finem secundum se; desiderium efficax illius, dum consideratur ut absens, & gaudium dum consideratur ut praesens, atque electionem mediorum conducentium ad consecutionem sui finis. Item displicentiam simplicem erga malum oppositum huic consecutioni, & fugam efficacem huius mali, deinde tristitiam de ipsius praesentia. Tota ergo difficultas est circa actus imperatos praesertim circa contritionem.

SECTIO PRIMA.

An contritio perfecta debeat esse ex motivo charitatis.

CONTRITIO aliquando sumitur late prout est ratio communis ad contritionem perfectam, & ad imperfectam, quae attritio nuncupatur; & sic sumpta definitur à Tridentino sessione 14. cap. 4. *Animi dolor, ac detestatio de peccato commissso cum proposito non peccandi de cetero.* Aliquando vero sumitur stricte, & significat contritionem perfectam, quae sine Sacramento iustificat. Ut enim animadvertit S. Thom. in 4. dist. 17. quaest. 2. art. 1. *In corporalibus dicuntur attrita quae aliquo pacto sunt comminuta, sed non perfecte; sed contritio dicitur quando omnes partes trita sunt simul per divisionem ad minimas; & ideo significat attritio in spiritualibus quandam displicentiam de peccatis commissis, sed non perfectam, contritio autem perfectam.* Dubiū

autem est quid sit necessariū ad hanc contritionem perfectam, quae sine Sacramento sufficit reconciliare hominem cum Deo? In primis in hac sectione examinabimus an illa debeat esse ex motivo charitatis.

2. Prima sententia quorundam Theologorum asserit id non requiri, sed satis esse quod sit, vel ex motivo obedientiae, vel Religionis, aut iustitiae, ita ut qui dolet de peccatis, quia contraria sunt divinis praecipis, vel quia opposita cultui, & reverentiae debite Deo, vel quia lesiva divini iuris, sufficere disponatur ad iustificationem extra Sacramentū, quia sub his omnibus rationibus peccatū consideratur in ordine ad solū Deū, in quo satis videtur discriminari contritio ab attritione. Istaque videtur esse communis fidelium persuasio, qui tunc se habere contritionem arbitrantur, cum ita dolent de peccatis propter Deū, ut nulla imminente poena, vel iactura praemij eodem modo dolerent; quod videtur praestare, dum dolent de peccatis, vel quia sunt iniuria, vel quia sunt irreverentia Dei. Hanc sententiam probabilem appellat P. Suar. disp. 4. sect. 2. n. 13. dicens sibi aliquando placuisse. Eam tamen P. Vazq. in praesenti erroneam appellat. Excessit tamen in ferenda censura, ut ostendit recte Cardinalis de Lugo. 3. Secunda ergo, & communis Theologorum sententia est, contritionem quae extra Sacramentū iustificat, debere esse ex motivo charitatis. Probat autem 1. ex illo primae Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Et ex illo primae ad Cor. 3. *Sine charitate nihil sum.* Secundo autoritate August. qui lib. de vera, & falsa poenitentia cap. 9. inquit: *Sine amore nemo unquam gratiam invenit, nec veniam assecutus est.* Et sermone secundo de tempore; *Poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei.* Eodemque modo loquuntur alij Patres apud Suar. Tercio autoritate Tridentini sess. 14. cap. 4.

cap. 4. docentis: *Aliquando contingere, contritionem charitate perfectam esse, hominem que Deo reconciliare, prius quam Sacramentum poenitentiae actu suscipiatur.* Vbi sentit non aliter contritionem extra Sacramentum iustificare, nisi sit charitate perfecta. Esse autem charitate perfectam idem est, ac esse coniunctam cum dilectione Dei super omnia. Nec enim sermonem habet Concilium de charitate habituali; cum loquatur de peccatore per contritionem impetrante gratiam iustificante, & habitum Charitatis, qui proinde nequit intelligi in peccatore pro eo signo, quo mediante contritione perfecta movet Deum, ut sibi infundat gratiam, & charitatem.

4. Dices, Concilium ibi affirmare quidem quod contritio charitate perfecta extra Sacramentum iustificet non tamen id negare de alia contritione minus perfecta. Sed contra, quia cum ibi contradistinguat contritionem perfectam ab imperfecta, quæ attritio dicitur, & extra Sacramentum non iustificat, diminute procederet, si aliqua contritio charitate non perfecta extra Sacramentum iustificaret.

5. Dices propterea ibi Concilium contritionem imperfectam appellare attritionem; quoniam, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & penarum metu communiter concipitur: ergo contritio illa, quæ concipitur de peccato, quia est irreverentia, vel iniuria Dei, aut contemptus divini præcepti, in sensu Concilij non est attritio indigens Sacramento ad iustificandum: ergo est contritio in sensu Concilij potens extra Sacramentum iustificare.

6. Contra tamen; nam qui dolet de peccato ex motivo Religionis, iustitiæ, vel obedientiæ sane dolet de peccato ob ipsius turpitudinem, nimirum, quia privat honestate Religionis, iustitiæ, vel obedientiæ, sicut qui amat actionem aliquam ex motivo Religionis, vel iustitiæ, amat ob honestatem creatam, quam respiciunt illæ virtutes; ergo dolor de peccatis ob illa motiva est attritio in sensu Concilij. Quare dum Patres docent dolorem de peccatis, prout sunt offensa Dei esse contritionem, loquuntur de dolore, qui oriatur ex dilectione Dei, & feratur in peccata, quia offendunt Deum, seu quia ipsi displicent, non autem de dolore, qui feratur in peccata, quatenus privant aliqua honestate creata.

7. Denique probatur ratione, quia ut homo extra Sacramentum iustificetur, debet perfecte converti ad Deum, à quo fuerat per peccatum mortale averfus, & emendare perfecte de ordinatione peccati; hoc autem non præstat nisi per conversionem suam respiciat Deum ut finem cui: nam cum potissima de ordinatio peccati consistat in eo, quod homo seipsum præstulerit Deo secundum rationem nobilissimam finis cui: siquidem dum peccat, respicit seipsum ut finem cui ultimam suæ actionis, & hac ratione aufert à Deo rationem ultimi finis, debet hanc inordinationem emendare, nec emendat nisi per conversionem ad Deum ut finem cui, quod solum fit per actum charitatis, nam actus reliquarum virtutum non respiciunt Deum ut finem cui. Et confirmatur: nam cum Deus infundens gratiam, hominem diligat amicabiliter, merito exigit ut dispositionem amorem amicabilem ex parte creaturæ; nam optima dispositio ut ab alio ameris, est ipsum amare, & ideo Deus Ioelis 2. dicit: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.*

SECTIO SECUNDA.

An, & quomodo contritio sit detestatio efficax omnium peccatorum.

8. **D**ICENDVM est primo contritionem perfectam non esse solum displicentiam simplicem, seu nollicitatem, vel velleitatem carentiæ peccati, sed detestationem omnino efficacem cuiuslibet peccati mortalis, talē scilicet, ut cum illa non cohæreat electio, aut approbatio alicuius peccati mortalis. Nollicitas peccati, seu velleitas carentiæ peccati est quidam affectus disponens amicum ut gaudeat, si existat bonum amatum, & doleat, si forte non existat: talis tamen conditionis, ut cohæreat cum electione mali noliti, vel cum omissione boni voliti: siquidem non ita tendimus per illum affectum in bonum volitum, vel in malum nolitum, ut velimus illud, & nolumus istud pro omni eventu, & occurrente quacunque difficultate at detestatio efficax peccati ita vehementer ipsum horret, ut componi nequeat pro vilo eventu cum eius electione: debetque hæc detestatio universalis esse, ac proinde averfari tum peccatum præsens, tum futurum, ac præteritum.

9 Dicendum est secundo: licet contritio sit detestatio efficax peccati præteriti, non tamen esse voluntatem efficacem carætiæ ipsius, qua videlicet peccator nunc efficaciter, & absolute desideret non peccavisse antea; quia cū sciat se peccavisse, & cognoscat, nec ipsum, nec Deum modo posse facere, ne peccaverit antea, nequit hoc efficaciter desiderare; quia circa impossibile cognitum ut tale non potest dari intentio absoluta, & efficax. Sed rogabis quomodo ergo contritio poterit esse detestatio efficax peccati præteriti? Respondeo ideo, quia ita per illā peccator averfatur peccatum præteritum, ita ve in illo displicet, ut hæc displicentia sit essentialiter impossibilis cum approbatione illius: sitque equivalenter voluntas efficax conditionata, explicata his vocibus: *Vellem non peccasse, si id foret in mea potestate*. Illa namque displicentia peccati præteriti est talis energiae, ut fundet hoc iudicium: si peccator posset nunc facere, ne peccatū suū fuisset id absdubio faceret.

10 Vnde deduces contra P. Vazq. 1.2. disp. 44. cap. 4. per has voces, *Vellem non peccasse, si id foret in mea potestate*, non significari dumtaxat affectum, quē haberet tunc voluntas, sed affectum præsentem, quem iam habet, vi cuius ita detestatur peccatum commissum, ut fundet veritatem illius iudicii conditionati, ac proinde licet visus, & auditus non eliciat actus, qui explicentur per has voces. *Viderem, audirem*; voluntatem tamen posse habere actum explicatum his vocibus, *vellem non fecisse*, siquidem per has significatur detestatio præsens præteriti facti essentialiter impediens eius approbationem.

SECTIO TERTIA.

An, & quomodo contritio debeat detestari peccatum super omnia.

11 COMMVNIS sententia Theologorum est contritionem perfectam esse dolorem de peccatis ob Deum summe, & super omnia dilectum, & debere detestari peccata super omnia, ac proinde amorem Dei, ac dolorem de peccatis debere esse summum; sed in hoc explicando magna est Authorum varietas. Prima sententia est Adriani asserentis ad contritionem requiri summum conatum, ac proinde debere esse summū dolore intensive: & idē sentit de dilectione Dei. Ratio ipsi est, quia

alioqui, nec amabitur Deus plusquā omne bonū, nec peccatum odio habebitur super omne malū. Secunda sententia est Petri Soto docentis non requiri quidē, ut sit absolute summus intensive, requiri tamen, ut sit intensior, quam quivis alius dolor de quovis alio modo. Idemque sentit de amore Dei: fundamentū illius est, quia cum æstimatio alicuius rei sit amor illius, quo aliquis intensius rem aliquam amat, eo illam magis æstimare videtur: si ergo aliquis intensius creaturam, quam Deum amaret, magis illam, quam istum æstimaret. Ut ergo quis diligat Deum super omnia, necesse est, ut Deum intensius amet, quam alia objecta. Et similiter ut doleat de peccato super omnia, oportet hic dolor sit intensior dolore cuiusque alterius mali.

12 Vtraque tamen sententia communiter rejicitur, & merito. Prima quidem, quia alioqui non adimpleret quis præceptū diligendi Deum super omnia, nisi eliceret amorem secundum ultimū potentiam, hoc autem est absurdum, quia præceptum illud esset nimis rigidum, & fragilitati humanæ minime consentaneū hominesque redderet obnoxios immedicabili scrupulorū anxietati: nemo enim probabiliter iudicare posset, se adimpluisse præceptum amoris; quia nemo potest scire an operatus sit cum intensione adæquantē intensiōnem habitus charitatis. Secunda vero, quia alioqui possent duo elicere æqualē omnino amorē circa Deum, æqualēque dolorē de peccatis, & tamen alter iustificari, & alter non, nimirū si alter haberet simul actū amoris intensiorē circa aliud objectum, alter vero non haberet. Deinde quia alioqui, qui vehementius nunc doieret de morte Patris v.g. quā antea doloit de peccato, hoc ipso peccaret. Sic enim non minus diceretur aliquid contra Deum diligere, quā si dum amat Deum, simul amaret vehementius aliud objectum.

13 Sententia ergo communis est amorē charitatis, ex quo procedit, vel cū quo identificatur cōtritio perfecta, debere esse summū non intensive, sed appreciative & pariter de dolore ipso. Sed hic labor, hoc opus est: quonā pacto dilectio charitatis sit amor summus appreciative, & dilectio Dei super omnia. Et similiter de contritione: nam cū ille terminus *omnia* denotet relationē, & comparisonē, explicari debet, an per ly *omnia* debeant intelligi omnia alia objecta distincta à Deo,

Deo, an solum obiecta ipsi contraria, seu ei displicentia.

14. Huius difficultatis, quæ non parva est, enodatio distinxit Theologos in varias opiniones. P. Vazq. 1. 2. disp. 194. num. 19. ait idem esse amare Deum summe, & super omnia appetiatiue, ac illud amare vero amore amicitia: & detestari peccatum super omnia, ac illud detestari ex affectu amicitia: erga Deum, quod tunc, inquit, contingit, quando Deo volumus bonum aliquod, aut de bono ipsius gaudemus, quia bonum ipsius est, & quando peccatum detestamur hac sola ratione, quia offensa Dei est, non ex cõplacentia nostri, sed ex cõplacentia ipsi.

15. P. Suar. disp. 3. de poenit. sect. 9. n. 10. existimat amorem Dei esse super omnia ex eo præcisè, quod eius motivum adeo excellens sit, ut de se sit potentius ad affirmandam nostram voluntatem in tali affectu, quam alterius boni motivum: id enim satis est, ut talis affectus virtualiter superet aliorum bonorum affectum.

26. Cardinal. de Lugo disp. 5. de poenit. n. 22. censet hanc excessum in amore Dei super omnia, nihil aliud esse, quam talem modum efficaciam, & adhesionis ad obiectum, quo ostendat voluntas, se ab illo nullo alio bono dimovendam: nam quamvis possit pro sua libertate ab eo recedere, ex modo tamè adhaerendi Deo insinuat se nullo modo postea à Deo recessuram. Ex quo fit, ut si tunc afficeretur inadvertenter erga aliquod obiectum Deo contrarium, quam primum id adverteret, ab illo amore desisteret.

17. P. Ripal. disp. 38. de fide. sect. 6. arbitratur Deum super omnia amari, non esse aliud, quam eo modo efficaci voluntatem affici in Deum, ut eius summe appetiatiuus sit, quo scilicet Deus ametur, & appetiatur tãquam bonum primum & supremum omnium, non solum eorum, quæ Deo contrariantur, sed eorum, quorum amor cum amore Dei consistit: quia is affectus, nequit admittere aliorum bonorum amorem, tãquam superiorem, & prius deponibilem à voluntate, quam ipsum; sed ita se habet, ut casu, quo omnia bona præter unum desiderenda forent, reliqua omnia à Deo distincta desiderentur potius, quam Deus summe dilectus appetiatiue.

18. Ultima demum, & communior sententia docet, amorem Dei super omnia in eo consistere, quod per illum ita amans erga Deum afficiatur, ut cum hoc

amore componere nequeat affectum erga aliquam gravem Dei offensam. Ego in his sententijs, examinandis non immorabor, sed rem explicabo conformius ad sententiam communem, & ad sensum Patris Vazquez.

19. Dico igitur Deum summe, & super omnia appetiatiue amari idè esse, ac voluntatem ferri in Deum per affectum, quo illum adhæsiue appetiatur ut bonum infinitum, & ita illi adhæreat, & in ipsum transformetur, ut, vi huius affectus, & unionis amatoris paratus sit detestari ea, quæ Deo displicent, & ea, quæ ipsi placent, amare, nam proprium est huius unionis induere amorem inclinationibus rei amatae; Amicus enim amicum diligens debet amare non solum ea, quæ per se necessaria sunt, ut existat amicus, & felicitate fruatur, & ea detestari, quæ huic existentia: opponuntur: sed amare ea, quæ amico placent, & illa detestari, quæ illi displicent. Est enim amans amico similis in inclinatione propter illam unionem affectivam, quæ facit ut amicus meus sit alter ego. Unde quia licet carentia peccati non sit necessaria ut Deus existat, Deo tamen placet, & peccatum ipsi displicet, amans Deum amore charitatis, debet vi huius affectus amare carentiam peccati, quia Deo placet, & detestari peccatum, quia Deo displicet; paratusque esse ad dimittenda bona illa, quorum amor Deo displicet, & hoc est illum amare super omnia. Hinc ego existimo cum amore non posse componi peccatum veniale actuale cognitum ut contrarium divino beneplacito: quia non stat me per affectum charitatis Deum diligere super omnia, & in illum transformari per unionem affectivam, & cognoscere me illi displicentem, si talem actionem elicitam, & tamen illam sponte eligere; poterit tamen componi cum illa dilectione peccatum veniale commissum sine advertentia ad Deum.

20. Unde infero rationem à priori, cur licet amor Dei super omnia characterare valeat cum peccato veniali, non tamen cum mortali; nam ex communi, & vera sententia repugnat aliquem peccare mortaliter quin advertat Deum peccato suo offensum iri: non stat autem me affective esse unitum cum Deo, & tamen voluntarie eligere actionem, per quam sciam eum graviter offendi. Quod si ut aliqui arbitrantur posset peccatum mortale committi sine

advertentia ad Deum, non video, cur cum hoc pacto non possit componi dilectio Dei super omnia.

21 Et hinc rursus infero quid sit diligere Deū ex toto corde: est enim ita adherere summo bono per affectū cordis, ut nulla eius pars maneat libera ad offendendum Deum in eodem momēto; nam hoc ipso quod aliquis sciēter eligat aliquid Deo displicens, convincitur aliquam partem cordis sibi reservasse, nepe illam quā impedit amor inordinato, ac proinde nō dilexisse Deū ex toto corde.

22 Siquis autem malit defendere dilectionē Dei super omnia posse consistere cum peccato veniali cognito ut offensa Dei, dicat illam dilectionem ita unire amantē cum amato, ut saltem cogat ipsū ad non eligendum aliquid graviter Deo displicens, & dignū æterna separatione amantis ab amato. Et in hoc sensu diligere Deum super omnia perinde erit, ac ita Deo adhærere per affectū charitatis, ut vi illius paratus esse debeat dimittere omnia, quæ graviter Deum offendant, & amicitia hominis cū Deo impediunt.

23 Dices ex nostra doctrina sequi, Petrum v.g. per dilectionem Dei super omnia disponi ad detestandū magis peccatum alienū grave, quam propriū leve, vel etiam minus grave intra lineam mortalis: nam si vi illius dilectionis induit inclinationes Dei amati, sane sicut Deus magis averfatur peccatum grave Pauli, quam leve, vel minus grave Petri; ita ipse Petrus magis debet, &c.

24 Responderi tamen potest eum qui adheret Deo, ut bono infinito per affectum charitatis non solum appetiāre Deum secundū se sumptum, plus quā omnia alia obiecta, sed etiam appetiāre plus, & præferre unionem, & amicitiam cum Deo omnibus alijs obiectis, & ideo nō posse cōtingere ut ex charitate malit alienam salutem, quam suam, magisque detestetur alienū peccatum, quam propriū: nam hoc ipso amaret aliquid magis, quam æternā amicitiam, & unionem cum voluntate divina. In cuius confirmationem adduci valet pulchra illa Aristotelis sententia: quod patriam aut amicos possumus nobis præferre quoad alia bona distincta ab ipsa virtute, unde possumus, & mortē eligere, ut patria felicitate fruatur: non tamen possumus illos nobis præferre quoad bonū præcipuum virtutis, præoptando illud eis, quā nobis.

25 Ratio autem à priori videtur es-

se: quia qui diligit Deum propter se, & in illum transformatur, non præscindit in hoc affectu à propria felicitate, nam hæc est obiectum voluntatis, debetque proinde ab ea respici per quencumque actum. Sed in hoc differt iste amor ab amore concupiscentiæ, quod per hunc constituit homo propriam felicitatē in bonis, quæ ipsum afficiunt, quatenus bona illius sunt: at per affectum charitatis, quæ est perfectissima amicitia hominis ad Deum, constituit suam felicitatē in bonis intrinsicis Dei, quatenus bona Dei sunt, in quem per amorem transformatur: vultque esse felix ex eo, quod Deus in se, & sibi summe bonus, & felix est: quod stare nequit, quin per illummet affectum amet seipsum ut unitum summo bono, ac proinde, quin ille amor reflectat supra seipsum, quatenus est unio transformans amantem in amatum, & faciens ut bona amati, quatenus bona illius sunt, sint etiam bona ipsius amantis.

26 Itaque quamvis alij actus voluntatis supra seipsum non reflecterent, amor tamen amicitie ex terminis suis debet supra se reflectere: quicūque enim amat vero affectu amicitie alium, non solum debet amare bonū illius, quia bonū eius est, sed debet amare se amare, quia per hunc affectū æstimat bonum amici, quatenus est amici, ut propriū; nequid autem illud æstimare, ut propriū, quin amor ille reflectat supra seipsum utpote per quæ bona amici fiunt propria amantis.

27 Confirmatur, quia amicus nequit desiderare amico felicitatem aliquā incompossibile cum amicitia. Vnde, quia Aristoteles existimavit non posse intercedere amicitiam inter Deum, & hominem, merito dixit amicum non desiderare, ut alter amicus fiat Deus, quia per hoc dissolveretur amicitia: ergo est de conceptu amoris amicabilis appetiāre ipsam amicitiam: ergo affectus ille charitatis, quo homo adhærere Deo super omnia, non solum appetiāre Deum super omnia, sed etiam super omnia appetiāre unionē amicabilem cum Deo, respiciendo bona intrinseca Dei ut obiectum formale principaliter amatum, seipsum vero ut obiectū materiale indirecte amatum: ergo necesse est, ut vi amoris charitatis magis detestetur homo peccatum propriū, per quod hæc amicitia dissolvitur, vel minuitur, quam peccatum alienum, per quod nec dissolvitur, nec minuitur.

Secun-

28 Secundo expeditius responderi potest ex vi amoris, quo quis adhæret Deo super omnia, cogi quidem ut displiceat magis in peccato alieno maiori, quàm in proprio minori displicentia quadàm speculativa, semper tamen displicentia practica magis debere avertari peccatū propriū quantūvis minus Deo displicēs: & ratio est, quia unusquisque obligatur ad impediendū efficaciter peccatū proprium, non autem alienum. Vnde licet peccatum meum leve minus displiceat Deo quam peccatū grave alterius, proindeque sub hac ratione min⁹ quoque mihi displicere debeat, si Deum amo super omnia; nihilominus quatenus proprium magis mihi displicere debet displicentia practica, quia Deus obligat me ad impediendum propriū peccatū leve, non autem peccatum grave alterius præcisè; quia Deo displicet.

29 Consequenter ad dicta explicandum est, quid sit detestari peccatū summe appetitive, & super omnia. Respōdeo, idem esse, ac detestari peccatum ut summum malū, seu ut contrarium Deo summe appetitive dilecto. Vnde vi huius detestationis ita disponitur homo, ut venienti quocunque malo temporali, incomparationē cum peccato mortali, illud malit, quam hoc eligere: & hoc est detestari peccatū supra quodlibet aliud malum. Ad hoc autem non est necesse, ut in particulari apprehendantur mala illa, supra quæ peccatum detestamur nec oportet comparationē explicite facere.

30 Quin immo prudentis est, ut post D. Thom. & alios observat P. Granados ab huiusmodi comparationibus abstinere præsertim cum hominib⁹ exiguæ virtutis: nam malū aliquod sensibile in speciale propositum potest valde cōmovere appetitum, & ita conijcere voluntatē in periculū consentiendi peccato, ut evitet illud malum: si autem non proponatur in speciali, cum non ita moveat, relinquit voluntatē magis expeditam, ut serio detestetur peccatū, firmiterque proponat illud cavere. Quæ detestatio si talis sit, ut quandiu illa maneret, non admitteretur ullum peccatum, nec anteponeretur aliquod bonum sensibile, aut evitatio alicuius mali pœnæ sufficit, ut dicatur summus dolor appetitive, licet si occurreret urgentissima tentatio, vel proponeretur gravissima aliqua pœna sub-

cunda deturbaret hominem ab illo proposito.

SECTIO QUARTA.

An, & quomodo contritio perfecta detestetur malum culpæ supra malum pœnæ æternæ.

31 **C**ONTRA dicta sic obijciēs: nam si ad hoc, ut peccator diligat Deum super omnia debet super omnia detestari peccatū: ergo debet detestari supra pœnas inferni. Vbi ergo urget præceptū contritionis, & pœnæ inferni comparantur cum peccato, obligatus est ad habendū hunc actum: *Si peccandum foret, aut infernū eligendum, eligerem potius infernū, quam peccatū.* Quod tamen durissimū apparet. Respōdeo, mala pœnæ, quæ in cōparatione venire possunt cum malo culpæ esse mala huius vitæ ut infamiam, inopiam, exilium, mortem, & similia, quæ interdum necesse est acceptare ad evitandū peccatum. Mala autem alterius vitæ, ut ignis Purgatorii, vel inferni non veniunt incomparationem cum peccato, quia hæc nunquam subiri possunt ad evitandam culpam, sed potius à Deo sunt constituta, ut corū timore peccata fugiamus. Vnde præceptū contritionis obligans ad dolendum de peccatis super omnia, nunquam obligat ad actum adductum in argumento.

32 Sed rogabis, an licet homo non teneatur, saltē possit ex dilectione Dei super omnia moveri ad habendum hunc actum; *Malo pœnas inferni subire, quam peccare.* Respondeo, nunquam hominem posse eligere pœnas inferni ad evitandū peccatum, nec ad aliū finem: nam si de resis naturalis dicitur æternā miseriam esse fugiendam, & felicitatem æternam esse quarendā; proindeq; ex terminis est honesta fuga æternæ miseriam, & prosecutio æternæ felicitatis, è contra vero turpis est prosecutio æternæ miseriam, & fuga felicitatis æternæ. Implicat autē ut ex dilectione Dei super omnia moveatur homo ad actum turpem: ergo non potest eligere pœnas inferni ad evitandū peccatum, quā electionē significat actus ille in argumento adductus; quod autem si de resis naturalis dicitur æternam miseriam esse fugiendam, ex quo sequitur electione illi⁹ esse intrinsece malam utpote contra dictamen rationis. Suaderetur, quia ratio naturalis dicitur fugiendum esse id, quod naturæ rationali, ut tali disconveniens est: quid autem disconvenientius illi, quam æterna separatio à suo ultimo fine?

33 Sed dices offensa Dei est dignior odio: quam poena inferni, cum peius sit peccare, quam puniri propter culpam: ergo potest homo per dilectionem Dei disponi ad eligendas poenas inferni, ut evitet peccatum. Respondeo antecedens esse verum, non quia possint eligi poenae inferni ut peccatum non fiat, ipsa enim talis electio est peccatū, perindeq; esset eligere illas ad evitandum peccatum, ac si Medicus occideret infirmū, ut ipsum sanaret: sed quia poena inferni est bona, & à Deo amabilis ex suppositione peccati: cum tamen hoc ex nulla suppositione sit à Deo amabile unde hinc solum sequitur per amorem charitatis hominē disponi ut magis displiceat in peccato, quam in poenis inferni, non autem quod possit licite amare poenas illas ad evitandum peccatum.

34 Fateor, Viros Sanctos passim ita loqui: *Mallem poenas inferni pati, quam peccare*: per hoc tamen non significant actū internum, quo eligant, & efficaciter amēt poenas illas ad evitandum peccatum, sed solū ostendant istud sibi magis displicere, quam illas. Aliud autem est poenas inferni min⁹ displicere, quam peccatū aliud positive amari ad evitandū peccatū. Fateor etiam illam maiorem displicentiam fundare hoc iudicium conditionatū de obiecto impossibili: *Si ad evitandum peccatum esset necessarium pati poenas inferni, illas eligerem*. Cæterum id non probat possibilem esse eventū, in quo homo eligat poenas illas ad evitandum peccatum.

35 Sed arguit contra nos Cardinalis de Lugo disp. 5. de poenit. num. 30. proponendo casum, in quo homo existens in peccato, & per errorem credens sine confessione peccatorum neminem posse salvari, sistatur coram Tyrano, & intentata morte, urgeatur ad negandum Christum. Homo enim ille crederet, vel negandum esse Christum cum peccato, mortali, vel moriendum esse sine confessione, & subeundam æternam poenam: ergo teneretur alterutrum eligere; sed non teneretur negare Christum: ergo deberet eligere damnationem æternam ex amore Dei, & ad evitandam eius offensam: ergo possibilis est casus, in quo non solum quis possit, sed etiam debeat eligere poenas inferni ad evitandum peccatum.

36 Respondeo Metaphysice impossibile esse, ut quis diligat Deum super omnia, & eligat acerbissimā mor-

tem, ne ipsum offendat, & tamen quod simul sibi persuadeat se damnatum iri, si mortem corporis subeat, ne Deum offendat. Quare homo ille in tali eventu, vel positive iudicaret se deceptum fuisse, dū credidit confessionem esse necessariam in omni eventu ad optinendam salutem, vel saltē iudicaret illam necessitatem esse incertam, & ita iudicium erroneum negative suspenderet. Quod sufficit ne eligeret poenas inferni ad evitandum peccatum negandi Christum. Impossibilitas illius eventus ostenditur primo: quia cū iuxta Apostolum ad Hæbreos: *Sine fide impossibile sit placere Deo*. Sanē in Viro illo fidei ante dilectionem Dei super omnia deberet præcedere fides certa, qua crederet Deum esse, & remuneratorem esse: nam iuxta eundem Apostolum ibi: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia remunerator est*: ergo ille martyr eligens, firmissime sibi persuaderet. Deum collatum ire ipsi beatitudinē, si illum ex toto corde diligat, & mortem oppetat pro observando eius præcepto: ergo non posset in sensu composito huius fidei simul iudicare se damnatum iri, si Christū confiteatur. Secūdo, quia est contra dictamen rationis, ut quis sibi persuadeat Deum summe bonum ipsum proicetū in infernum, si observet eius præceptum, & moriatur, ne ipsum offendat: quod tamen contingeret, si in eventuposito fidelis ille iudicaret confessionem peccati à se olim commissi esse necessariam ad vitandas poenas inferni: sic enim apud se diceret, scio me moriturum sine confessione, & sic damnandum, si confitear Christum, cæterum ne Deum offendam, malo subire mortem temporalem corporis, & æternam animæ. Tertio, quia ex terminis implicat ut ex amore efficaci finis eligat quis in perpetuū carere eodem fine. At in æternum damnari est in perpetuum carere ultimo fine, nempe Deo: ergo ex amore efficaci Dei nequit quis eligere æternam damnationem.

37 Dices: non repugnare, quod Deus decernat nunquam conferre peccatori veniam peccati, nisi præeunte eius confessione, & quod hoc decretum revelaret peccatori, qui urgetur à Tyrano ad negandum Christum. Respondeo, in hoc eventu hominem illum non propterea sibi persuasurum se damnandum, si confiteatur Christum, sed potius resuscitandū, ut confiteatur peccatum, quemadmodum Abrahamus, Isaac sacrificare volēs, cre-

debat

debat illum posse à Deo resuscitari, vt adimplerentur Dei promissa, alioqui de ijs dubitaret, & foret infidelis. Vel dicitur repugnare, quod Deus etiam pro illo eventu velit confessionem esse necessariam ad salutem.

38 Dices vltimo ex Patre Suarez disp. 3. de poenitentia num. 6. potest Deus pro sua voluntate hominem ad æterna tormenta destinare sine alia causa, nisi vt dominium ostendat: ergo potest homini præcipere vt acceptet libere illud tormentum. Quo in eventu esset obligatus ad eligendam æternam poenam pro evitanda culpa. Respondeo primo, antecedens mihi videri impossibile, quia pugnat cum infinita Dei bonitate, & cum sincera intentione beatitudinis naturalis, ad quam destinat hominem per creationem ipsius; cum hac enim seria intentione non cohæret, quod nulla præcedente culpa, velit hominem privare omni felicitate. Deinde permisso antecedenti, neganda est consequentia; quia nequit Deus homini præcipere, vt eligat id, quod ipsi summum malum est, & nullatenus esse valet medium ad felicitatem; siquidem hanc voluntas, vel veram, vel apparentem in omni electione quærere debet: esse autem in æternum miserum, nec est, nec apparere potest medium ad felicitatem. Denique; quia nec Deus potest præcipere homini, vt eligat infernum ex amore ipsius Dei, cum repugnet, vt ex amore finis moveatur quis ad carendum illo in sempiternum. Nec vt eligat ex amore sui, cum ex terminis repugnet, vt quis ex amore sui moveatur ad amplectendam æternam sui miseriam,

SECTIO QUINTA.

An ex motivo charitatis possit quis detestari vnum peccatum mortale sine alio.

39 **S**VPPONIMVS id poste fieri ex peculiari motivo, v.g. ob specialem turpitudinem: nã potest quis incestum detestari ob peculiarem illius turpitudinem, quin detestetur simplicem fornicationem. Dubium ergo solum est, an ex motivo charitatis, vel alio vniuersali complectente sub se omnia mortalia, possit quis detestari vñ peccatum mortale, quin formaliter, vel virtualiter detestetur reliqua. Tunc autem formalis detestatio omnium peccatorum datur, quando præcedit memo-

ria omnium saltem in confuso; virtualis vero dum solum præcedit memoria vnius & voluntas illud detestatur ex motivo communi cum aliis tali tendendi modo, vt si alia occurrerent, illa quoque detestaretur.

40 Pater Ripalda disp. 131 de ente supernaturali sect. 4. num. 25. asserit posse Deum ex motivo charitatis (non est sermo de dilectione perfecta super omnia: nam certum est hanc movere ad detestanda omnia mortalia vt constat ex sect. 3.) diligere efficacia adeo remissa, quæ componatur cum affectu alicuius peccati mortalis: ac proinde posse odio haberi vnum peccatum mortale ex motivo charitatis, quin odio habeatur etiam virtualiter aliud, nam potest esse efficacia dilectionis Dei, aut detestationis peccati ex modo tendendi in bonitatem divinam adeo frigida, vt possit contemnere aliqua bona temporalia, quin omnia; vt patet in amicitia hominis ad hominem, interdum enim potest quis ita amicum diligere, vt vi huius dilectionis paratus sit pro illo divitias, honorem, & vitam ipsam ponere; interdum ita vt divitias, & honorem; non autem vitam; interdum vero ita, vt solas divitias.

41 Quod confirmat: nam ex motivo temperantiæ potest quis efficaciter decernere abstinentionem à cibo, & non à potu, quia hoc secundum est illi difficilius; item ex motivo iustitiæ potest is, qui debet decem, moveri ad restituendum tantum quatuor, coniungendo cum voluntate restituendi illa nolitione efficacem restituendi decem. Et ratio est, quia licet motivum iustitiæ de se sufficienter inclinet etiam ad restitutionem decem, tamen, quia vim suam motivam non exercet nisi iuxta efficaciam, qua in illud voluntas afficitur potest hæc tã debiliter erga ipsum affici, vt eius efficacia solum extendatur ad restituendum quatuor, non autem decem.

42 Communis tamen sententia apud Patrem Suarez disp. 3. de poenitentia sect. 8. & Cardinalem de Lugo disp. 5. num. 73. oppositum docet. Præcipua autem ratio pro ea sumitur à paritate fidei: implicat enim, vt quis credat aliquod mysterium fide divina, quia à Deo revelatum est, quin virtualiter credat reliqua: ergo implicat vt charitate divina detestetur quis aliquod mortale, quia est Dei offensa, quin virtualiter detestetur reliqua. Hæc tamen ratio
intendit

intentum non evincit? nam qui credit aliquid mysterium, quia à Deo revelatum est, propterea virtualiter credit reliqua, quia si certo cognosceret alia esse à Deo revelata ex modo assentiendi huic mysterio cogeretur assentiri alijs, eo quod supposito assensu revelationis, nulla est difficultas in assentiendo mysterio revelato; at qui detestatur aliquid peccatum ut Deo displicens non propterea vi huius odij videtur cogi ad detestandum aliud evitatu difficilins, quamvis sciat illud etiam displicere Deo: quia hæc scientia non habet connexionem cum detestatione, sicut notitia revelationis habet connexionem cum assensu mysterij revelati.

43 Probat præterea à priori Lugo, quia quando voluntas fertur in aliquid obiectum propter aliquid motivum eo ipso fertur in istud immo principalius iuxta vulgare axioma: propter quod unumquodque tale, &c. Quod hic potissimum locum habet: nam si ego volo medicinam propter sanitatem, à fortiori volo sanitatem: similiter si fugio potum propter febrim, à fortiori fugio febrim: pariter ergo si detestor furtum propter Dei offensam, magis istam detestor: sicut ergo cum illo actu nequit componi volitio furti, ita nec volitio offensæ Dei.

44 Sed nec ista ratio intentum concludit. Pro quo nota duplicem esse finem, aliud moventem, ut sit, ut sanitas movet ad fugiendum potum nocibum, & eligendam medicinam salutiferam, ut hoc modo ipsa sit, seu causetur: alium moventem, quia est: quo pacto Dei bonitas ipsum movet ad operandum, & eadem à nobis dilecta per actum charitatis movet nos ad amandum ea, quæ ipsi placent, & detestandum ea, quæ displicent. Igitur quando finis est primi generis, nequit quis efficaciter amare medium propter finem, & tamen habere abolitionem efficacem finis: quia hoc ipso efficaciter vellet, & nollit, ut unicus, & idem finis existeret, quod repugnat. At quando finis est secundi generis, non videtur res ita se habere: nam quod tunc intenditur non est finis movens, seu motivum, quod primo inclinat voluntatem ad amandum, quia quando movet finis, quia est, amans non intendit eius existentiam, sed illam præsupponens, propter ipsam intendit aliquid aliud: ergo dum alia ratio non adducitur, nihil repugna-

re videtur ut ita quis afficiatur erga illum finem præsuppositum, ut vi huius affectus disponatur ad detestandum aliquid contrarium inclinationi illius finis, & non omnia. Cur ergo bonitas Dei ut amata per actum charitatis non poterit movere ad detestandum aliquid mortale gravissimum; quin moveat ad detestanda alia minora? Sicut in sententia communi movet regulariter ad detestanda omnia mortalia, quin moveat ad detestanda venialia.

45 Et hinc deducitur contra Patrem Martinon disp. 48. de penitentia num. 59. non posse quem efficaciter detestari unum peccatum mortale propter internum, quin detestetur virtualiter omnia. Ratio autem est, quia infernus non movet, quia est, sed quia potest esse, & movet, ne sit. Unde qui efficaciter detestatur aliquid peccatum propter ipsum efficaciter intendit evadere penas inferni: implicatorium est autem quod in sensu composito huius intentionis committat aliquid peccatum mortale, sciens per illud incurri poenam æternam.

46 Sed hinc poterit quis explicare rationem Cardinalis de Lugo: nam qui detestatur homicidium, quia est Dei offensam, sicut intendit, ne existat homicidium, ita intendit ne existat offensio passiva Dei, seu odium inimicitiae conceptum intuitu illius: ergo implicat ut in sensu composito talis detestationis committat aliud mortale, per quod incurritur odium inimicitiae; alioqui simul vellet, & nollit efficaciter, ut existeret odium inimicitiae.

47 Sed adhuc hæc explicatio non quietat animum: nam odium illud, quod intendit cavere, qui detestatur peccatum, non est obiectum formale, sed pure materiale charitatis: duplex enim distingendum est odium Dei circa homicidium, alterum abominationis, quo homicidium ipsum averfatur, & quantum est ex se vult, ne existat; alterum inimicitiae, quo averfatur peccatorem, quia commisit homicidium. Iam ex his duobus odijs primū supponitur ante peccatum, & hoc est, quod movet ad ipsum detestandum, & fugiendum odium inimicitiae concipiendum intuitu eius, qui enim amat Deum, ideo movetur ad detestandum peccatum, quia scit esse contrarium inclinationi ipsius Dei, seu odio, quo Deus ex se abominatur existentiam peccati, non autē quia scit esse contrarium odio inimi-

odio inimicitiae cōcipiendo intuitu peccati existentis, nam huic odio peccatum non est contrarium, sed potius necessario ad ipsum præsupponitur. Vnde odiū illud inimicitiae pure terminat, non autem movet detestationem peccati prævenientem à charitate. Cum ergo Deus habeat inclinationem, ne committatur furtum, & maiorem, ne committatur homicidiū, cur non poterit affectus charitatis esse adeo imperfectus, ut moveat ad detestandum homicidium, quia contrarium maiori Dei inclinationi, non autem furtum, quod alteri minori inclinationi. Adde odium inimicitiae conceptum intuitu homicidij esse diversum ab odio concepto intuitu furti: cur ergo non poterit homo intendere cavere vñ odium, & non alterum? Sanè ratio Cardinalis, & exempla ab eo adducta rei huius repugnantiam non probant.

48 Ego sententiam communem sic probo: nam implicat amorem charitatis erga Deum si sit efficax, & transformans amantem in Deum amatum nō detestari virtualiter saltem omnia mortalia. Primo, quia si non detestatur omnia, nullum detestatur, cum non sit maior ratio de vno, quam de alio; fac enim hominem diligere Deum amore amicitiae, quin cogitet de vilo peccato, certe hic amor formaliter solum terminatur ad Deum: cur ergo virtualiter feretur in vnum mortale potius, quam in aliud, siquidem ex modo tendendi in Deum non magis respicit vnum, quam aliud? Secundo à priori, quia cum per quodlibet mortale dissolvatur amicitia Dei cū homine, sane affectus ille, quo homo diligit Deum ut amicum, debet ita disponere amantis animum, ut nihil valeat in sensu composito eius admittere contrariū amicitiae; cum implicet me amare Deum amicabiliter, & simul sciemer admittere aliquid, quo scio ipsum graviter offensum iri, & me habiturum ut inimicum.

49 Dices: potest aliquis amare Deum propter se amore charitatis, qui solum velit Deo bona intrinseca nempe perfectiones eius necessarias; hic autem amor non amat amicitiam Dei cum homine, quæ est aliquid contingens: ergo non opponitur cum volitione eligente aliquod peccatum contrarium amicitiae. Respondeo primo ex dictis sect. 3. amantem Deum amore amicabili velle efficaciter adherere Deo amicabiliter, & esse

vnitum affective cum illo; quod sufficit ut nequeat amor ille componi cum peccato mortali; nam qui scienter hoc admittit, hoc ipso contemnit amicitiam, & vñionem affectivam cum Deo: non stat autem aliquem efficaciter velle esse vñitum affective cum altero, & tamen hanc vñionem contemnere.

50 Respondeo secundo: quamvis amor ille non reflectat supra seipsū, nihilominus ita afficere amantem erga amatum, ut illum contemnere nequeat in sensu composito sui: quicumque autem graviter Deum offendit, illum contemnit: & hæc est ratio, cur peccatum mortale mereatur poenam æternam, nimirum quia est contemptus Maiestatis infinitæ: ergo omnis amor efficax hominis erga Deum ita illum affective vñit cum isto, ut simul admittere nequeat peccatum mortale. Et sane, qui non movetur ad detestandum peccatum: quia est contemptus divinæ bonitatis, sed quia est contemptus in tali materia, hoc ipso convincitur non amare Deum ex motivo charitatis, quæ præcipue cavere debet contemptum bonitatis, quam propter se amat, & magis detestari, quod est præcipuum in mortali. At in peccato homicidij v.g. præcipuum est, quod sit contemptus lapremi numinis, in qua ratione convenit cum omni mortali; minus autem præcipuum, quod sit in tali materia: ergo &c.

51 Hinc patet ad primum fundamentum Ripaldæ: ad exemplum de amicitia inter homines, respondeo amorem amicitiae vñus hominis cum altero, si verus, & sincerus sit, componi non posse cum voluntaria electione alicuius, actionis, quæ præbeat amico rationabilem causam aversionis, & moveat ipsum ad voluntatem efficacem negandi alteri communicationem amicabilem. Ad confirmationem admitto, quod in illa dicitur, nego tamen inde fieri paritatem ad nostrum casum propter rationes, quas modo assignavimus, quæ speciales sunt pro amore amicitiae. Addo in illo exemplo iustitiæ, motivum operandi non esse honestatem iustitiæ secundum se, sed prout in tali materia; nam illud ibi est motivum, quod voluntas intendit consequi ut finem; non intendit autem consequi honestatem iustitiæ nisi in tali materia: ergo &c. At in materia charitatis motivum detestandi peccatum semper est idem nempe bonitas divina secundum se.

SECTIO SEXTA.

An ex motivo charitatis possit quis detestari vnum peccatum veniale sine alio.

52 **N**ON posse quem ex motivo charitatis detestari vnum peccatum veniale, quin virtualiter detestetur omnia mortalia, certo certius est: nam qui fugit hic, & nunc actum in aliquam præcisit, quia displicet Deo, etsi leviter, & fortiori fugeret quancunque aliam, si sciret displicere graviter. Deinde certum est posse detestari vnum peccatum veniale sine alio ex motivo peculiaris turpitudinis reperiæ in vno, quæ non reperitur in alio. Iam ad quæstionem respondeo negative, quia qui detestatur veniale ex motivo charitatis, detestatur illud: quia est contra inclinationem divinæ bonitatis, seu contra divinum beneplacitum: quæ ratio communis est omni veniali.

53 Dices: posse me ex affectu charitatis erga Deum detestari aliquod veniale non præcisit, quia Deo displicet, sed quia intra genus offensæ levis habet maiorem gravitatem, quam aliud. Respondeo in peccato veniali præcipuum esse quod Deo displiceat, minus autem præcipuum, quod displiceat in tali, vel tali materia, vel secundum magis, & minus intra lineam venialis: affectus autem charitatis illam rationem præcipue debet attendere in peccato, quæ in illo præcipua est. Vnde qui detestaretur veniale non præcisit, quia Deo displicet, sed quia displicet in tali, vel tali materia, non exerceret actum charitatis, sed alterius virtutis.

SECTIO SEPTIMA.

An contritio perfecta debeat esse amor Dei formalis, & amorem formalem supponere.

54 **P**ATER Suarez disput. 4. de pœnit. sect. 2. num. 15. & cum ipso P. Martinus Perez disp. 2. sect. 2. & alij arbitrantur contritionem ipsam perfectam non esse formaliter amorem Dei, sed tantum virtualiter. Rationem reddunt, quia ille actus non tendit directe in Deum tanquam in obiectum quod, sed tantum in obiectum quo, seu rationem proximam detestandi peccatum. Deinde quia contritio est af-

fectus fugæ, amor autem formalis Dei est affectus prosecutionis.

15 Nobis oppositum placet cum Patre Vazquez hac quæstione 85. art. 6. num. 42. ratio est, quia contritio detestatur peccatum, quia malum Deo. Vnde Deum respicit ut finem cui, ac proinde ut obiectum quod amatum: nam sicut amare malum alicuius, quia malum eius, est formalissime illum odio habere, ita odio habere malum alicuius, quia malum eius est, est formalissime ipsum amare. Quare contritio est fuga respectu peccati, & formalis prosecutio respectu Dei.

56 Sed ulterius sciendum restat an pro priori ad contritionem formalem præcedere debeat amor Dei super omnia illam inferens? Respondeo affirmative, quia implicat mihi displicere aliquid, quia malum alteri, nisi pro priori præcedat amor transformans me in alterum, ut ita possim malum eius respicere ut proprium: nam si quis odio habeat alterum, ab illoque sit affective seiunctus, implicat ut ex hac suppositio- ne doleat de malo illius, quia malum illius est: ergo unio affectiva cum altero est necessaria dispositio, ut mala illius possint mihi displicere, quia mala illius sunt. Hinc cum D. Thom. 1.2. quæst. 29. art. 2. censeo in creatis omnem affectum odij essentialiter præsupponere amorem: nam si odio habeo malum, quia mihi malum, præsupponitur amor mei erga me ipsum: si odio habeo malum alterius, quia malum eius est, præsupponitur amor meus erga alterum. Ex his deduces non posse remitti peccatum extra Sacramentum sine dilectione Dei formalis, quia non stat contritio perfecta sine illa.

SECTIO OCTAVA.

An ad contritionem iustificantem extra Sacramentum sufficiat virtualis detestatio peccatorum.

57 **D**ETESTATIO virtualis peccatorum est illa, quæ includitur in ipsa dilectione Dei super omnia, ac proinde hæc detestatio non requirit memoriam peccatorum: nam si quis omnino oblitus de peccatis suis eliciat actum dilectionis Dei super omnia, hic habet contritionem virtuales peccatorum; nam per illam

illam dilectionem præfert Deum omnibus alijs, ac proinde virtualiter vult omnia post habere, ne eum offendant. Dubitatur ergo, an hæc contritio virtualis tantum, & implicita sufficiat ad remissionem peccatorum extra Sacramentum.

58 Cui dubio respondendum est affirmative cum P. Suarez disp. 9. de poenitent, sect. 1. cum Vazquez quæst. 86. art. 2. dub. 1. cum Cardinali de Lugo, & alijs communiter contra Canum relect. de poenitentia p. 3. & Petro, Soto lect. 3. Probatur autem ex illo Ioannis 14. *Siquis diligit me, Pater meus diliget eum.* Et ex illo primo Ioannis 14. *Qui manet in charitate, in Deo manet.* Non ergo stat peccatorem diligere Deum super omnia, & tamen non diligere Deo amabiliter, & manere in eius gratia. Ratio autem est, quia dilectio Dei super omnia est perfecta conversio hominis ad Deum virtualiter continens contritionem de offensis commissis, & propositum iterum non offendendi Deum; ac proinde infallibiliter affert secum conversionem hominis ad Deum iuxta illud, *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.*

59 Dubium est, an cum peccator recordatur peccatorum suorum, sufficiat dilectio Dei super omnia sine expressa contritione: affirmant Cardinales de Lugo, disp. 5. num. 35. Sed nobis negandum est cum Patre Suarez ubi supra num. 11. asserentis extra casum oblivionis non remitti peccatum sine formali poenitentia. Probatur autem nostra assertio primo, quia fieri non potest, ut quis sciens se graviter Deum offendisse, ipsum diligat super omnia, quin hoc ipso detestetur peccatum commissum, si habeat potentiam proximam ad illam detestationem: quia sicut repugnat, ut stante illa dilectione, approbet peccatum commissum, ita repugnare videtur, ut stante illa dilectione non reprober illud.

60 Ratio à priori est: quia cum dilectio illa Deum æstimet super omnia nequit non inferre detestationem actus contemnentis ipsum, si id advertat homo illam eliciens, & habeat proximam potentiam ad illam detestationem.

61 Probatur secundo: quia quamvis dilectio Dei super omnia posset connaturaliter consistere cum voluntaria omissione contritionis, nihilominus dum coexisteret cum nolitione libera eliciendi formalem contritionem de peccatis cognitis ut commissis, & non

dum deleteris, non afferret secum remissionem illorum, tum quia is, sciens se offendisse Deum, & potens elicere contritionem, illam non elicit, nec formaliter, nec virtualiter retractat peccatum: non possumus enim prudenter interpretari, quod retractet peccata ille, qui habet expressam, & formalem voluntatem non retractandi: tum quia contritio formalis peccati per se loquendo necessaria est ad impetrandam eius veniam, ut colligitur ex Tridentino sessione 14. cap. 4. Vbi post definitam contritionem subdit: *Fuit autem omni tempore necessarius hic motus ad obtinendam peccati veniam.* Et ex illis verbis Christi Domini, Lucæ 13. *Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis:* ergo solum per accidens, nimirum quando non occurrit memoria peccati, poterit sufficere dilectio sine contritione, non autem per se, & in omni eventu.

SECTIO NONA.

An contritio perfecta sine proposito expresso non peccandi de cetero sufficiat ad remissionem peccatorum extra Sacramentum.

62 SUPPONO ad præsentem quæstionem, non posse aliquem de peccatis præteritis efficaciter dolere ex motivo charitatis, quin saltè virtualiter detestetur futurum: nam qui dolet de peccatis, quia sunt gravis Dei offensa, & contemptus Divinae Maiestatis, ita affective fugit culpam præteritam, ut si nunc foret in ipsius potestate facere, ne illa præcessisset, id abs dubio faceret: qui autem ita averfatur culpam præteritam, nequit in sensu composito huius aversionis habere voluntatem efficacem committendi peccatum aliquod mortale, tunc vel postea, quod sufficit, ut illa contritio sit virtuale propositum non peccandi de cetero. Suppono secundo, posse quem dolere de peccatis præteritis, quin de vita futura aliquid cogitet, ac proinde quin expresse proponat non peccare in futurum. Quæstio ergo est, an illa contritio tunc sufficeret ad iustificationem extra Sacramentum.

63 Negant antiqui Theologi apud Patrem Suarez disput. 4. de poenit. sect. 3. num. 1. Nobis dicendum est primo cum ipso Eximio Doctore, ibi, & cum Patre Vazquez quæst. 86. a. 2. dub.

4. per accidens sufficere contritionem perfectā de peccatis præteritis sine proposito expresso amplius non peccandi, nimirum cum non advertit homo nisi ad peccata commissa, nec quidquam cogitat de vitandis peccatis pro tempore futuro, quia id memoriæ non occurrit: in illo nanque eventu vere convertitur ad Deum conversione perfectissima orta ex motivo charitatis: ergo Deus convertitur ad ipsum, & sic videtur contigisse Davidi nam cum primo à Propheta Nahan increpatus est, dixit: *Peccavi Domino*, & statim iustificatus est, quin ibi fiat vlla mentio mutandi vitam in futurum.

64 Dicendum est secundo per se requiri illud propositum explicitum, nimirum cum menti occurrit disponere de vita futura: nam tunc ipsa contritio necessitatem imponit homini eliciendi illud propositum. Et quamvis eam necessitatem non imponeret, si tamen homo sciens, & prudens noller illud propositum elicere, non sufficienter esset dispositus ad iustificationem: nam tunc nec formaliter, nec virtualiter haberet propositum mutandi vitam. Non formaliter, ut patet, non virtualiter, quia non vult virtualiter homo illud, quod efficaciter repudiat, idque colligitur ex auctoritate Tridentini citata sectione antecedenti, & ex locis Scripturæ, in quibus ad veram poenitentiam nova vitæ emendatio postulatur, ut Ezechiel 18, 33. Psalm. 50. & Apocal. 2.

SECTIO DECIMA:

An contritio sufficiens ad remissionem peccatorum extra Sacramentum debeat esse de omnibus peccatis in particulari.

65 **A**FFIRMAT Caietan. relection. de penit. p. 3. dub. ultimo, quam sententiā colligit ex Augustino de vera, & falsa Religione cap. 9. ex Chrysostomo tom. 5. lib. 1. & 2. de contritione; & ex illo Isaie 38. *Recogitabo omnes annos meos*; & ex illo Psalm. 76. *Cogitavi dies antiquos*.

66 Negat vero communis, & vera sententia, quam late defendunt P. Suarez disp. 4. sect. 3. & P. Vazquez quæst. 86. art. 2. dub. 7. qui recte contra Scotum ostendit, nec fuisse præceptum in naturali, aut scripta lege, nec in Evāgelica esse revocandi in memoriam pec-

cata, nisi ut illa confiteamur. Probat autem: nam ut quis perfecte conteratur de peccatis ob Deum summe dilectum, satis est, quod in confuso apprehendat se Deum offendisse. Illa nanque contritio esset perfecta amicitia hominis cū Deo, perfecta que ad illum conversio, ac proinde per illam homo sibi Deum reconciliat. Nec ex Patribus citatis aliud colligitur, quippe qui vel solum docuere illam recogitationē peccatorum esse utilem, ut magis quis humilietur, & ferventius in se concipiat odium: vel solum docuerunt esse necessariam, ut quis confiteatur: loca vero scripturæ tantum suadent Regem Ezechiam, & Davidem recogitasse peccata sua in particulari: non autem, quod hoc illis fuerit necessarium ad impetrandam eorum veniam.

SECTIO VNDECIMA:

An, in homine iusto ad remissionem venialium sufficiat dilectio Dei sine expressa contritione.

67 **D**IXI in homine iusto: nam in peccatore nequeunt venialia remitti sine mortalibus, ut fert communis sententia apud Patrem Vazquez 1. 2. disp. 141. cap. 2. supponimus autem ut rem exploratam contritionem formalem de venialibus sufficere extra Sacramentum ad ipsorum remissionem.

68 Durandus in 4. dist. 16. q. 4. negat actum dilectionis Dei quantumvis fervidum sufficere, quia peccatum veniale potest cum illo consistere. Sed contra; quia dilectio Dei super omnia potest esse adeo fervens, ut cum illa sistere nequeat offensa aliqua formalis Dei, quantumvis levis. Immo probabiliter supra asseruimus quamcunque dilectionem Dei super omnia hoc habere. Vbi autem dilectio Dei talis est, ut coherere nequeat cum veniali actuali, est virtualis retractatio peccati venialis præteriti, ac proinde sufficiens ad illius remissionem.

69 Nobis dicendum est cum sententia communi dilectionem Dei, quæ sit virtualis detestatio venialium sufficere ad illorum remissionem extra Sacramentum: erit autem virtualis detestatio, quando ita disponat amantis animum, ut occurrente memoria eorum, inferat expressam, & formalem ipsorum

forum contritionem. Suadetur assertio: quia similis detestatio virtualis mortaliū satis est ad ipsorum remissionem, ut supra ostendimus.

70 Dices discrimen esse, quod Deus ad præsentiam talis dilectionis infundit gratiā formaliter delentem mortalia: non infundere autem aliquam formam delentem formaliter venialia. Sed contra: quia licet dilectio illa non remittat formaliter mortalia iuxta sententiam communē, sed tantum disponat ultimo ad gratiā formaliter illa remittentē: at relate ad venialia non est dispositio, sed forma abstergens, & formaliter emundans maculam à venialibus relictam. Ut patet à simili de contritione formali, quæ licet in sententia communi non debeat formaliter mortalia, quorum est dolor, delet tamen formaliter venialia, quorum est detestatio. Vnde argumentum nostrum est à fortiori.

71 Ratio autem cur contritio virtualis, vel formalis per seipsam debeat maculam relictam à venialibus, & per se ipsam iuxta sententiam communiorē non debeat formaliter maculam relictam à mortalibus est, quia illa contritio non est condigna satisfactio pro mortalibus, est autem condigna satisfactio pro venialibus; idque discrimen oritur ex eo, quod venialia non privant animam aliquo dono habituali, sed tantum fervore charitatis: unde ut remittantur, non requirunt infusionem doni habitualis, sed contenta sunt fervore charitatis. Fervor autem iste, quo privatur veniale, ut observat Pater Suarez quæst. 87. art. 1. num. 9. non est intensivus, sed extensivus, & ex parte obiecti; nam actus charitatis si sit perfectus extendit se ad omnia, quæ Deo placent, & excludit actionem Deo displicentem, quo fervore privatur homo per peccatum veniale, quia qui venialiter peccat, nequit in sensu composito habere dilectionem ita perfectam, ut cogat amantem nihil eligere displicens Deo. Vnde per positionem huius ferventis dilectionis emundatur homo à macula relictā ex venialibus.

72 Maior est difficultas de dilectione Dei super omnia, quæ non sit virtualis detestatio venialium, an illa sufficiat ad eorum remissionem. Affirmat Scotus apud Patrem Vazquez hic quæst. 87. art. 1. num. 2. quia dilectio illa magis Deo placet, quam ei displicuit peccatum veniale: ergo illud delet.

Sed contra primo: quia si illa dilectio ex hoc capite talem vim habet certe peccata venialia iustorum delerentur per quæcunque opera illorum magis Deo placentia, quam displicuerunt venialia, immo per opera eque placentia. Vnde fideles pro extinguendis peccatis non magis deberent conari ad eorum contritionem, quam ad alia opera honesta, quod est contra communem sensum.

73 Deinde, quia vel illa dilectio delet venialia in genere causæ formalis suapte natura impossibilis cum macula relictā ab illis: vel in genere causæ meritorie moventis Deum, ut illa condonet extrinsece: (supponimus enim ex communi sententia venialia non deleri formaliter per infusionem alicuius doni habitualis;) at neutrum dici potest. Non primum, quia illa dilectio non est impossibilis cum macula ab ipsis relictā. Rursus: quia cum dilectio illa non magis respiciat unum veniale, quā alia, vel nullum delet, vel deleret innumera, si commissa fuissent, quod videtur absurdum. Deinde non potest dici secundum; quia vel condonatio extrinseca repugnat; vel licet sit possibilis, sane actus meritorius, qui ex se non est retractatio venialis, suapte natura non ordinatur, nisi ad augendam gratiam, & charitatem: nullum ergo est fundamentum ut dicamus intuitu illius remitti venialia. Ex eo vero quod magis placeat, quam displicuit veniale, solum probatur constituere hominem dignum maiori Dei gratia: hæc autem dignitas non pugnat cum macula veniali, sicut nec ipsa maior gratia, cuius est dignitas.

74 Dicendum ergo est cum sententia communi apud Lugum disp. 9. num. 23. nunquam remitti venialia extra Sacramentum sine formali, vel virtuali contritione illorum. Et hinc deducet aliquam Dei dilectionem de se sufficere ut mortalia remittantur extra Sacramentum; non tamen ut remittantur venialia, nimirum, quia est contritio virtualis mortalium, & non venialium.

75 In fine adverto, quod supra dixi, contritionem perfectam in homine iusto delere per seipsam formaliter maculam venialem, negari à Cardinali de Lugo disp. 9. de pœnitentia num. 18. cōtendente contritionem solum esse dispositionem de congruo, ut Deus venialia remittat formaliter per condonationem extrin-

extrinsecam. Sed parum vrgent fundamenta quib⁹ ducitur. Probat enim n. 19. contritionem non delere formaliter venialia, quia alioqui vilesceret hominib⁹ malitia illorū vtpotē delebilis per proprios actus. Hoc autem fundamentum non vrget: quia sicut non vilescit in ipsius sententia ex eo, quod homines certo credant sibi condonanda esse à Deo peccata omnia si eliciant perfectam illorum contritionem: ita &c. Ratio vero est: quia qui nunc peccat minime scire potest se postea eliciturum contritionē, cum hæc sit speciale donum Dei peccanti minime promissum. Nec magis vrget aliud fundamentum desumptum ex eo, quod totus valor contritionis ad equalitatem remuneratur per augmentū gratiæ, & gloriæ: etenim remissio venialium non est præmium contritionis, sed effectus formalis ab ipsa præstitus, siquidem non delet venialia promerendo eorum veniam, sed illam extinguendo in genere causæ formalis per modum condignæ satisfactionis. Vnde tota vis meritoria cōtritionis versatur circa augmentum gratiæ, & gloriæ.

SECTIO DVODECIMA.

Quid sit attritio, & in quo à contritione perfecta differat.

75 **D**ICENDVM est primo cū Patre Suarez in præsentī contra aliquos antiquos attritionem supernaturalem, quæ cum Sacramento disponit sufficienter ad iustificationem, non differre à contritione perfecta per minorem intensiōem, vel durationem, vel carentiam informationis à gratia habituali, sed penes motiva diversa: nam contritio perfecta est dolor de peccatis ob Deum summe dilectum; attritio vero ob alia motiva.

76 Tria autem solent assignari motiva attritionis, nimirum turpitudō specialis ipsius peccati, pœna inferni, & amissio gloriæ: nam potest quis excitari ad dolorē de peccatis, vel quia cognoscit ille habere talem, vel talem turpitudinem contra dictamen rationis, vel contra talem, vel talem virtutem, vel quia per illa quis meretur privationem visionis beatificæ à se desideratæ, vel pœnam æternam sensus, quam timet. Discrimen hoc attritionis à contritione pulchre describit Bernardus tractatu de

diligendo Deo circa finem: Est qui confitetur Deo (inquit) quoniam potens est, & est qui confitetur, quoniam sibi bonus est, & item qui confitetur, quoniam simpliciter bonus est. Primus servus est, & timet sibi. Secundus mercedarius est, & cupit sibi. Tertius Filius est, & defert Patri. Itaque & qui cupit, & qui timet, utrique pro se agunt; sola quæ in Filio est charitas, non quærit, quæ sua sunt.

77 Dicendum est secundo cum Cardinali Sfortia: motivum attritionis posse esse pœnam temporalem modo sit infligenda à Deo: alioqui non possemus atteri de venialibus ex metu Purgatorij. Ratio à priori, quia non solum pœnæ æternæ, sed etiā teporales possunt à nobis Deo denuntiari, ut arceamur à peccando, aliunde vero non minus obsequium in principem est observare ipsius leges ex metu pœnæ levis, quam ex metu pœnæ gravis. Si ergo aliunde hoc motivū sit universale, & firmissime creditum, poterit excitare voluntatem ad dolorem de peccatis, & propositū non peccandi. Dolor autē de peccatis ob motivū purē temporale, & sine respectu ad Deum non est attritio supernaturalis, qualis requiritur ad iustificationem in Sacramento, ut si quis doleat de peccatis propter infamiam apud homines, vel propter infirmitatem contractam occasione peccati, & attritio innixa his motivis nō convertit vllō modo hominem ad Deum, attritio autem, quæ cum Sacramento sufficit ad iustificationem debet convertere hominem ad Deum aliquo pacto.

78 Pro maiori explicatione attritionis, quæres primo, an illa sine dilectione Dei sufficiat cum Sacramento pœnitentiæ ad iustificationem? Verum de hoc in secundo tractatu agendum nobis erit. Quæres secundo, an attritio omnis, quæ sit dolor efficax de peccatis ex amore gloriæ, vel metu gehennæ ortus, essentialiter impossibilis sit cum peccato actuali? Cardinalis Sfortia in libello de pœnitentia num. 132. supponit nō quamcunque attritionē efficacem, quantumvis respiciat motivum universale asserere secum necessario propositum efficacem non peccandi de cætero, ac proinde supponit attritionem illam non esse impossibilem cum peccato actuali, sed oppositum nobis asserendum est; nam qui ita detestatur furtum, quia per illud constituitur dignus pœna æterna, ut si

foret

foret in ipsis potestate facere, ne furtū cōmissum fuisset, id absq̃ dubio faceret ex vi præsentis affectus: qui ita, inquā detestatur culpā præteritā, impossibile est, ut in sensu composito talis detestationis admittat scienter aliquā actionē, qua sciat se constitui dignum pœna æterna.

79 Quæres tertio, an attritio supernaturalis elicita à peccatore sufficiat ad impetrandā remissionē venialium sine remissione mortaliū? Negat communis, & vera sententia apud Amicum in præsentī d. 6. n. 71. at non omnes conveniūt in assignanda ratione, mihi ea videtur probabilius, quæ asserit propterea venialia nō remitti peccatori, quia eorū remissio est reintegratio ad familiaritatem Dei; ac proinde essentialiter supponit amicitiam eiusdē. Hinc communior sententia apud P. Vazq. 1. 2. disp. 141. cap. 2. docet pec-

ccata venialia damnatorum puniri pœna æterna; quia cum nunquam remittantur quoad maculam, nunquam etiam remittuntur quoad pœnam.

80 Quæres quarto, an saltem in homine iusto attritio supernaturalis afferat remissionē venialium? Affirmant Durandus, Gabriel, Henricus Coninch. & alij, quorū sententiam probabilē appellat P. Suar. disp. 11. sect. 3. n. 11. Negant vero multi cum P. Vazq. q. 87. art. 1. n. 6. Quorū sententia magis mihi probatur: nā si attritio venialium secum afferret eorū remissionē, nunquam illa remitterentur in Sacramento pœnitentiæ siquidē priori supponerentur dimissa. Hoc autē videtur esse contra communē sensum fidelium, qui frequentant confessionem ad impetrandam remissionem venialium.

DISPUTATIO XXXIV. DE PRÆCEPTO CONTRITIONIS.

SUPPONENDVM est, cum communi Theologorū contra Victoriam apud P. Suar. disp. 15. sect. 1. & P. Vazq. q. 86. art. 2. dub. 2. contritionem perfectam esse sub præcepto. Quod probatur primo ex illo Lucæ 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Secundo à priori quia quæ sunt necessaria ad salutem, & aliunde sunt in nostra potestate, sunt sub præcepto; huiusmodi autem est contritio perfecta: ergo.

SECTIO PRIMA.

An statim post cōmissum mortale teneamur elicere contritionem.

AFFIRMANT Guillelmus Parisiensis, Argentina Maior, Petrus Soto, & aliqui alij apud Cardinalem de Lugo in præsentī. Probatur autem primo hæc sententia; quia unusquisque tenetur statim restituere, quod abstulit proximo; sive honorem, sive bona fortunæ: ergo peccator tenetur statim media contritione satisfacere Deo pro peccato. Secundo, quia differendo contritionem ex-

ponitur peccator periculo æternæ damnationis cum contingens sit, ut morte repentina præoccupetur. Tertio, quia qui fidem amisit, tenetur quam primum hæresim retractare: ergo qui amicitiam Dei amisit, tenetur quam primum eam recuperare. Quarto, quia nec de potentia absoluta potest Deus facere, ut mihi licitum sit amittere gratiam sanctificantem: ergo multo minus potest esse licitū voluntarie persolvere in statu peccati mortalis, & amissionis gratiæ. Quinto, quia non possumus differre correctionē fraternam, quando sine incommodo proprio adhiberi potest, & fructus speratur: multo autem magis tenemur nos ipsos, quam proximum corrigere: ergo non possumus differre correctionē propriā. Sexto, quia gravissimum malum est perseverare in statu peccati mortalis: unusquisque autem tenetur vitare suum gravissimū malū. Ultimo, quia qui existit in peccato est in periculo probabili incidendi in aliud, ut enim inquit Greg. peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, suo pondere trahit ad aliud: ergo tenemur statim hoc periculum declinare agendo pœnitentiam.

2 Vera tamen, & cōmunis sententia cum Exi. Doct. disp. 15. sect. 5. & P. Vazq. q. 86. ar. 2. dub. 5. affirmat, præceptū istud non statim obligare. Probat. 1. ex communi sensu fideiū, qui in se tale obligationem non cognoscunt, nec de dilata contritione se accusant, nec confessarij de hoc interrogant poenitentes. Secundo, quia alioqui per se loquendo, & seclusa ignorantia invincibili non excusaretur à mortali, qui accederet ad Sacramentū poenitentiae, vel baptismi cum sola attritione cognita ut tali: quod tamen ut inquit Card. de Lugo, certum est esse contra cōmunem Theologorū sensum. Probatur sequela, quia regulariter intercedit tempus inter dolorē de peccatis, & susceptionem Sacramenti. Vnde homo tunc omittens contritionem peccaret mortaliter, ac proinde non accederet cū dispositione debita ad Sacramentum.

3 Tertio probatur à priori hæc sententia: quia præceptum delendi peccata per contritionem non tam est onus, quā privilegium concessum hominibus à liberalissimo Principe: quod proinde late est interpretandū nimirū interpretatione accommodata fini concessionis, nempe salutis animarū: huic autē fini accommodata interpretatione, quod hoc præceptū non obliget statim, nam si statim obligaret frustraretur eius finis; nemo enim fere illi satisfaceret: unde vrgeret in periculū animarū, quia cum peccator differret poenitentia aueretur peccatū, & aucto peccato, cresceret abstinatio, reddereturq. difficilior poenitentia, ac proinde ratio: quare maxime cōveniens fuit, ut hoc præceptum admitteret dilationē. Nec fuit necessū, ut statim obligaret ad hoc, ut homo stimuletur ad agendam cito poenitentiam: nam periculum damnationis æternæ sufficienter ad hoc stimulare valet.

4 Nec obstant fundamenta in contrariū. Ad primū negatur consequentia; nam lex contritionis est valde diversa à lege restitutionis; hæc enim vnice respicit utilitatem creditoris, non autem debitoris, qui sæpe bonis proprijs se debet expoliare, ne proximus damnū patiatur: è contra vero lex contritionis vnice respicit utilitatē ipsius debitoris, nempe hominis, non autem creditoris Dei scilicet, qui nihil lucratur per contritionē. Vnde lex contritionis nihil aliud est, quā lex, qua Deus cedens iuri suo ad puniendū in æternū peccatorem, illū obligat ad acceptandam veniā peccati, ne incurrat æter-

nā poenam; hæc autē lex non debuit statim obligare, quia hoc foret Deū homini quasi invito obrudere veniā. Vnde Deus concedens homini potestatem eliciendi contritionē est veluti creditor optionē dans debitori, vel solvendi debitū, vel acceptandi gratuitā eius remissionē debet enim peccator ratione peccati penā æternā; & Deus concedens illi potestatem eliciendi contritionē, hoc ipso dat optionē, ut vel eligat solvere debitū vel acceptare gratuitā eius condonationē, quod ipse præstat eliciendo contritionē. Consonū autem rationi est, ut creditor optionē illā tribuens non obliget statim ad acceptandam gratuitam debiti remissionem.

5 Ad secundū respondeo periculum illud generale moriēdi repentine nō sufficere, ut peccator obligetur ad agendam statim poenitentia: quia cum potestas illam agendi sit privilegium à Deo concessum in favorem animarum contra finem illius ageret Deus, si obligaret ad illud statim acceptandum.

6 Ad tertiū ab omnibus reddenda est disparitas: nam qui contraxit hæresim negando aliquod mysteriū sibi sufficienter propositū, tenetur, cum primū advertit, præbere assensū illi mysterio, & hoc pacto renuntiare hæresi, ut fert communis sententia apud Thom. Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 1. qui autē amisit amicitia Dei per omissionem alicuius actus debiti, non tenetur etiam iuxta adversarios cum primū advertit elicere actum illū, per cuius omissionē peccavit, sed satis est, quod eliciat dolorē de peccato cōmisso.

7 Ratio autē discriminis primo videtur esse, quia fides magis necessaria est ad vitanda peccata in posterum, quā habitus charitatis: cum illa sit initium salutis; nihil autem nimirum, quod maior sit obligatio recuperandi id quod est magis necessariū ad abstinendum à peccato. Secundo à priori, quia supposita credibilitate mysterij nulla est maior difficultas in eliciendo assensu fidei statim, ac postea: unde rationi consonū est, ut statim obligetur homo ad illum eliciendum. At in nostro casu initio post commissum peccatum solet esse difficilior elicientia contritionis, quam postea: unde æquum fuit ut posset homo impunē differre contritionem, ut interim vividius cogitaret motiva ad illam eliciendam, & paulatim cor emolliret. Tertio, quia ut inquit Cardinalis de Lugo, sicut esset non levis irreverētia, si Regi, vel Pontifici aliquid tibi asseveranti non crederes, sed suspens-

so interim iudicio, deliberatione, & assensum in aliud tempus differres; sic gravissima est irreverentia, si Deo aliquid nobis asseveranti, postquam sufficienter nobis proposita est Dei locutio, adhuc assensum suspendimus.

8 Ad quartum nego consequentiam: ideo enim fieri non potest ut homo voluntarie omittat gratiam sine peccato mortali, quia absurdum est Deum hominem privare amicitia sua, si ipse voluntarie non se constituat dignum illa privatione; quod non præstat nisi peccando mortaliter: at quod gratiam semel amissam non statim recuperet, potest fieri citra culpam: nam per peccatum commissum constitutus est dignus carere in perpetuum gratia sanctificante. Quod autem Deus illi concesserit potestatem eam recuperandi per contritionem, non probat obligationem eliciendi ipsam statim, ut probatum manet.

9 Ad quintum respondeo penitentiam directe tendere ad abstergendam maculam relictam ex peccato præterito; correctionem vero ad evitandam novam culpam: finis enim eius est proximum proclivem ad novum lapsum in officio continere; non autem præcisse ipsum movere ad dolendum de peccato commissio. Vnde dispar est utriusque ratio: fatemur sicut quis tenetur liberare proximum à periculo novi peccati, ita teneri liberare seipsum: negamus tamen teneri ad abstergendam statim maculam relictam ex culpa præterita. Hinc deduces charitatem fraternam non obligare ad reprehendendum proximum, nisi quando periculum est novi lapsus: unde quavis quis certo sciat fratrem suum graviter deliquisse, non tenetur illum monere, ut resipiscat, nisi advertat periculum novi lapsus, vel iudicet eum versari in periculo æternæ damnationis, nisi statim agat penitentiam, tunc enim tenetur ipsum hortari ad penitentiam, sicut ille qui constitutus est in tali periculo, si illud advertat tenetur statim agere penitentiam.

10 Ad sextum concedo, gravissimum esse malum perseverare moraliter in culpa physice præterita, seu retinere maculam ex illa relictam. Ceterum hoc malum est debitum propter culpam præteritam, & ex terminis suis nihil importat contra rectam rationem; quod patet: nam Deus nihil potest velle contra rectam rationem, & tamen ex suppositione quod homo peccavit, vult, ut perseveret moraliter culpa illa physice iam transacta, quatenus vult illam non remittere infundendo gratiam, vel alio pacto illam condonando. Vnde in-

fero posse hominem, qui peccavit actualiter ex hac suppositione velle saltem in directe esse aliquandiu in statu peccati absque novo peccato: nam quavis absolute, & simpliciter sit malum, ac proinde ineligibile ab homine esse in statu peccati: tamen ex suppositione quod homo peccavit, non est malum, quod culpa illa physice iam præterita moraliter perseveret: unde ex hac suppositione potest homo saltim indirecte velle perseverantiam illam morale pro aliquo tempore, quatenus potest velle non agere poenitentiam, sciens esse medium unicum ad auferendam illam perseverantiam.

21 Dices hanc rationem multum probare: nam sicut per peccatum actuale fit homo dignus carentia temporali gratiæ ita fit dignus carentia æternæ: & damnationis: ergo si quia est dignus, potest absque peccato indirecte amare perseverantiam morale culpe pro aliquo tempore, ita poterit, & pro tota eternitate. Respondeo id non sequi, quia eligere æternam damnationem est intrinsece malum, ut probatum est disp. 2. sect. 4. Vnde homo voluntarie omit- tens poenitentiam cum scientia futuræ damnationis gravissime peccaret: nam charitas erga seipsum, etsi non obliget ut statim post commissum peccatum de illo poeniteat, obligat saltem, quando adest periculum certum æternæ damnationis.

12 Ad ultimum respondeo illo argumento non probari, quod quis teneatur agere statim penitentiam, quia peccatum commissum non trahit secum novum peccatum ex eo, quod homo statim non poeniteat; quod si traheret ab dubio teneretur peccator avertere hoc periculum.

13 Dices, si quis vellet, & positive procuraret, ut proximus eius perseveraret per aliquod tempus in peccato habituali peccaret mortaliter: ergo etiam peccavit mortaliter, si velit permanere amplius in peccato habituali proprio. Admissio antecedenti, nego consequentiam: nam charitas erga seipsum non obligat ad evitandum quodcumque malum, etiamsi illud tale sit: at charitas erga proximum obligat ad illud vitandum in alio: ut apparebit ex hoc exemplo: nam si ego scirem bonam famam propriam mihi iniuste ablata post annum v. g. esse recuperandam, non tenerer nunc procurare illius reparationem; & tamen si commode possem facere, ut proximus hoc anno recuperaret famam iniuste amissam, non possem id differre in annum sequentem. Et ratio à priori est: quia proximus pateretur in-

tus detrimentum famæ; ex qua suppositione habet ius, ut ego eius modo proficiam: ego autem non invitus, sed voluntarie paterer detrimentum famæ propriæ: sic ergo in nostro casu, &c.

SECTIO SECVNDA.

Quo tempore obligetur peccator præcepto contritionis.

14 **M**ARSILIVS, Vigeri^o, & Petrus Soto affirmant obligare in diebus festis: quia eorum observatio ordinatur in sanctificationem animarum. Hadrianus, obligare, quando magna aliqua calamitas populo imminet. Sotus vero docet obligare, quando est in periculo oblivionis peccatorum. Sed hæc sententiæ iam sunt antiquatæ, & ab omnibus deferuntur. P. Suar. disp. 5. de pœnit. sect. 6. Henriq. Coninch. & Card. de Lugo disp. 7. n. 234. docent obligare ante articulum mortis ad non multum differendam pœnitentiã, nullum tamen tempus determinatum assignant, pro quo urgeat hæc obligatio P. Vazq. q. 86. art. 2. dub. 6. post Caiet. & Navar. & ex ipso Gaspar Hurt. docet per se loquendo non obligare peccatorem præceptum contritionis, nisi in extrema necessitate, seu periculo mortis, licet per accidens obligetur sæpius extra illum articulum, sive ob præceptum Ecclesiæ, sive ob receptionem alterius Sacramenti, cui debet præmitti pœnitentia, & iustificatio, sive ex alijs capitibus.

15 Assero primo ut peccator teneatur præcepto contritionis ad recuperandam amicitiam cum Deo, licet non sufficiat periculum generale moriendi in peccato, cui exponuntur omnes, qui voluntarie differunt pœnitentiã, sufficit periculum speciale; hoc autem non requiritur quod sit certum, sed sufficit, quod sit probabile, id est, tale, in quo plerumque moriuntur homines. Assertio videtur certa: nam in illo eventu probabiliter iudicare posset se damnatum iri, si non ageret pœnitentiã, & hoc iudicio stante peccaret omittens contritionem. Dices, licet supposito hoc iudicio probabili secuturæ damnationis, certum sit illud peccare, differendo pœnitentiã, posse tamen illud iudicium probabile non formare. Sed contra: quia satis est illud cognoscere fundamentum ad habendum hoc iudicium, ut stante hac cognitione, peccet omittendo contritionem: quia licet tunc non crederet se damnatum iri, si omittat contritionem, crederet tamen esse valde probabile

suam damnationem: hoc autem stante iudicio implicat ut omittat contritionem, quin graviter delinquat.

16 Sed interrogabis, an ad hanc obligationem requiratur istud periculum probabile mortis, an vero sufficiat periculum minus; ponam^o ex.g. certum esse moraliter non esse moriturum maiorem partem exercitus in bello, sed dimidiã, vel minorem dimidia. Tenebitur ne tunc miles ante pugnam elicerere contritionem, si non habeat copiam confessarii? Respondeo affirmative: siquidem non minorem curam habere debemus salutis æternæ, quam vitæ corporalis: at nemo etiam si in gratia sit, potest sine iusta causa licite exponere vitam suam pugnae periculosa, in qua vel dimidia pars, vel paulo minor occubere solet: ergo nec peccator potest exponere salutem suam æternam tali periculo.

17 Hinc assignare possumus regulam ad dignoscendum, quando propter periculum mortis corporalis teneatur peccator elicere contritionem, si non potest confiteri. Dico ergo, quoties periculum mortis tale est, ut non possit ullus homo pro arbitrio suo illi se exponere sine causa aliqua: tunc urgere præceptum contritionis, quia absurdum est ut magis teneatur homo tueri vitam corporis, quam quam æternam salutem animæ.

18 Sed videndum super est, an extra periculum mortis corporalis urgeat præceptum contritionis? Partem affirmantem posset quis hac ratione suadere; quia si non teneremur elicere contritionem, nisi quando adest periculum mortis tale, ut illud per se loquendo omnis homo vitare teneatur, non maior esset obligatio habendi curam vitæ spiritualis, quam vitæ corporalis, consequens autem est absurdum: ergo extra periculum mortis corporalis tenemur elicere contritionem peccati mortalis nondum dimissi. Sed hæc ratio intentum non evincit, quia quamvis non haberemus obligationem elicendi contritionem, nisi imminente periculo mortis, adhuc obligatio curandi salutem animæ esset maior, quam obligatio tuendi vitam corporis: nam si in pugna ipsa, in qua præsens est periculum mortis, miles adverteret nimium conatum, & actionem ad tuendam propriam vitam impedimento sibi esse ad eliciendam contritionem, teneretur ab illo conatu superfedere quamvis hinc certius reddetur periculum mortis corporalis.

19 Validius id suadet ex dignitate Dei offensus, quem contemnere videtur, qui tan parum curat Deum sibi reconciliare

liare ut velit per totam vitam in eius inimicitia perseverare. Non enim fieri potest sine nova Principis indignatione, quod post delictum contra eum commissum posset quis ipsum sibi reconciliare, & tamen quod id negligat, & voluntarie differat ad finem vitæ petitionem veniæ, ad ipsiusque gratiam redire.

20 Adiungit aliam rationem Cardinal. de Lugo disp. 7. n. 137. nam qui est in peccato, est averfus à Deo, & conversus ad creaturam; at homo ita constitutus non potest bene instituere, & ordinare vitam suam in ultimum finem: tenetur ergo convertere se ad Deum, & avertere se à creatura per contritionem, siquidem ad illum finem hoc est medium necessarium: ea nanque est voluntatis nostræ natura ut unusquisque operetur iuxta finem illum, quem amat, nec possit diu eligere media difficilia ad finem alium, quem minus diligit.

21 Urget hoc amplius P. Coninch contēdens hoc præceptum urgere aliquoties in vita, si diuturna sit, nam ille qui tandiū sponte manet alienus ab amicitia divina, ipso facto quodam modo ostendit se eam parvifacere, nec enim rei, quam magnificimus, tandiū volumus carere: illud autem continet gravem Dei iniuriam.

22 Ego sententiam hanc P. Coninch verissimam existimo, & probatur ex Bulla Innocentij XI. qui hoc an. 1679. die 2. Martij prohibuit, & damnavit sexaginta quinque propositiones ut *minimum tanquā scandalosæ, & in praxi perniciosæ*. Quam Bullam publicari iussit supremus Inquisitionis Hispanicæ Senatus in omnibus Regnis subiectis Regi Hispaniæ, & publicata fuit in Ecclesia Salmatina die 11. Novembris eiusdem anni. Inter has autem propositiones continentur tres sequentes, quæ in Cathalogo propositionum damnatarum sunt quinta, sexta, & septima.

1 *An peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret: cōdemnare non audent.*

2 *Probabile est, ne singulis quidem rigoroſe quinquenijs per se obligare præceptū charitatis erga Deum.*

3 *Tunc solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, qua iustificari possumus.*

23 Hinc argumentor: homo tenetur sæpius per vitam amare Deum super omnia: ergo multo magis à peccatis converti, si sciat, se in eis esse; quia maior est Dei

iniuria quod aliquis diū sponte maneat in eius inimicitia, quam si semper habitualiter eum amans, diū differat eum amare actualiter. Antecedens patet ex decisione Pont. & ante eam erat cōmunior, & probabilior sententia. Imprimis assero, præceptum contritionis urgere, non solū in periculo mortis corporalis, sed etiam in periculo mortis spiritualis, quando nimirū peccatori imminet periculum proximum incidendi in novum peccatū mortale. Ita P. Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 8. punct. 4. citans Canum, & Medinam in 64 assert. Probatur autē, quia ut inquit Gregorius hom. 11. in Ezech. *Peccatum, quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere in aliud trahit.* Ergo sicut peccator tenetur vitare novum peccatum, ita urgente eo periculo tenetur agere pœnitentiā de peccato mortali, ut nimirum liberetur à tyranide diaboli regnantis in anima peccatoris, & illam vehementer impellentis in nova peccata.

24 Quod confirmatur ex verbis Christi Ioan. 8. *Omnis, qui facit peccatum servus est peccati.* Ut enim inquit Galet. explicans ad litteram hunc textum, *Peccatum remanens dominatur in animo trahendo in aliud peccatum tanta, & tali efficacia, ut oporteat hominem subiectum peccato, nisi pœniteat, de novo peccare; quia iam animus aversus est ab incommutabili bono retinente hominem ne peccet.* Idē docet Toletus ibid. *Attende (inquit) per peccatum arbitrium hominis servum manere peccati, & Dæmonis, quia non habet potestatem, & vires, ut resistat peccato, & Dæmoni, nisi enim diuinæ gratiæ adsit auxilium, in eo est statu, ut nequeat à peccato commissio sua se purgare virtute, neque valeat omne in posterum cavere peccatum, neque omnem Dæmonis vincere tentationem, sed succumbere necesse est novis peccatis.* Tenetur ergo peccator per pœnitentiā, & contritionem pellere ab anima sua Diabolum, ne tentationibus suis eum moraliter necessitet ad committenda nova peccata: ergo saltem tenetur elicere contritionem quādo urget periculum incidendi in novum peccatum mortale.

25 Hinc infero cum P. Coninch disp. 3. de pœnit. num. 32. & cum P. Antonio Perez disp. 3. de pœnitent. num. 46. quæ habetur in tome posthumo de iustitia, & iure, pag. 310. à fortiori peccare mortaliter differentes pœnitentiā vsque ad finem vitæ, non solum quia perseverant in peccatis ea repetendo; sed speciali peccato contra virtutem specialem pœnitent-

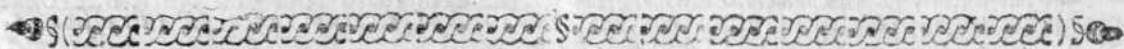
tiæ. Et probatur (inquit) meo iudicio manifestatione, quia plerique horum damnantur, & se exponunt manifesto periculo non agendi veram pœnitentiam. Ut enim ex Sanct. PP. & Scripturis probat P. Ruiz disp. 52. de prædestinatione, Deus negat plerumque pœnitentiam hominibus, qui talem vitam agunt. Est autem peccatum lethale peculiare se exponere periculo, in quo plerique damnantur, & pœnitentiam non agunt, sicut peccat mortaliter contra obligationem conservandi propriam vitam, qui sine causa, aut necessitate excusante intrat in periculum, in quo plures pereunt.

26 Affero deinde cum eodem Antonio Perez ibidem num. 47. peccatorem, qui non habet copiam confessoris, teneri ut minimum elicere actum perfectę contritionis intra annum, quia certū est maiorem hominum partem, qui pœnitentiam differunt ultra annum, damnari; nam hi qui cōmuniter malè vivūt plerumque damnantur, nec veram in articulo mortis pœnitentiam agere solent nisi raro: ergo qui pœnitentiam differunt ultra annum magno periculo suam salutem

exponūt, & in magno periculo versantur, ne vquam pœnitentiam agant. Ergo ex ipsa lege pœnitentiæ tenentur eam non differre ultra annum. Immo crediderim non posse differre per longum tempus, vgo ultra dimidium anni.

27 Denique cum eodem Authore ibidem num. 48. cenſeo homines in peccatis inveteratos, & qui multis ab hinc annis ad Deum se non converterunt, si aliquando sentiant inspirationem vehementem ad contritionem, & specialem facilitatem ad eam, tunc teneri: *Ratio est: quia si illā occasionem elabi sinant, nunquam forte invenient: quare tunc non elicere contritionem, est valde negligere suam salutem, magnoque periculo illam exponere.*

28 Quare quamvis peccator non teneatur elicere actum perfectę contritionis statim post peccatum mortale commissum, non potest diū illum differre. Licet non possimus designare tempus determinatum pro quo vrget præceptum contritionis, si non datur periculum mortis corporalis, vel speciale periculum incidendi in novum mortale.

DISPUTATIO XXXV. QVIBVS PARTIBVS ESSENTIALI- TER CONSTITVATVR SACRAMEN- tum Pœnitentiæ.

Ad quest. 84. tertie partis.

SACRAMENTVM Pœnitentiæ, Est signum sensibile à Christo Domino institutum, ad sanctificandam animam à peccatis post Baptismum commissis. Constat autem ex Trid. sess. 14. cap. 5. fuisse à Christo Domino institutum post Resurrectionem ante quam ad Cœlos ascendere, illis verbis. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, quorum retinueritis, retenta sunt. Ioan. 1. 20. v. 23. ex multis autem, quæ anno 1662. Salmaticæ de hoc Sacramento dictavi, solum huc asseram aliquas quæstiones, quæ magis Scholasticæ sunt, relictis alijs purè

moralibus; quia nostri instituti modo non est Theologum morale, sed Scholasticum agere.

SECTIO VNICA.

Quibusdam sententijs parum probabilibus reiectis, probatur vera, & communis sententia de partibus essentialibus huius Sacramenti.

I **P**RIMA sententia est Scoti in 4. distinctione 14. quæst. quarta asserentis essentiam Sacramenti Pœnitentiæ sitam esse in ab-

solutione à peccatis prolata à Sacerdote, quia hæc sola significat totū effectū huius Sacramenti, nempe remissionē peccatorū: dolorem autem de peccatis, eorūque confessionem esse dispositionē præviam ad hoc Sacramentum essentialiter prærequisitā ex Christi institutione. Secunda sententia est Durand. in 4. dist. 14. q. 3. totam essentiam huius Sacramenti sitā esse in confessione poenitentis, & absolutione Sacerdotis. Tertia Marfilij in 4. q. 10. art. 1. partes illius esse contritionem, confessionē, & satisfactionem, non autem absolutionem. Quarta Gabrielis in 4. dist. 14. q. 2. art. 1. quæ excludit contritionē à constitutione huius Sacramenti, quia non est sensibilis.

2 Communis, & vera sententia Theologorum cum D. Thom. q. 84. art. 2. tenet dolorem, confessionem, & absolutionē esse partes essentielles huius Sacramenti, satisfactionem vero esse partē integram, sine qua subsistere potest vera essentia Sacramenti. licet non sit tunc eū integritate, & complemento sibi debito. Quæ videtur esse sententia Tridentini, sess. 14. cap. 3. Vbi definit formam huius Sacramenti, *In qua præcipue eius vis sita est in illis ministri verbis positam esse, ego te absolvo, &c. Esse autem quasi materiā huius Sacramenti ipsius poenitentis actus, nempe contritionem, confessionē, & satisfactionem.* Probatur autem hæc sententia ratione cōmuni, qua omnes RR. vtuntur post Card. de Lugo. Illud quo præcisē ablato, res deficit, manentibus omnibus alijs, est intrinsicum rei constitutivum; sed dolor, cōfessio, & absolutio ita se habent respectu Sacramenti poenitentiae, vt quocunque ex his ablato, deficiat hoc Sacramentū, et si reliqua omnia maneant: ergo ita se habent vt quodlibet constituat intrinsicē, & essentialiter hoc Sacramentum, Minor constabit discurrenti per singulas illas partes. Maior videtur certa: alioqui à ratione nullo argumento posset convinci, qui diceret, corpus, vel vnionē non esse intrinsicū hominis constitutivum, sed merum connotatum, vel conditionē, vt anima ipsa sit homo. In quo probando immorari non libet, quia res est satis vulgaris.

3 Vnde conditiones essentialiter prærequisitæ, quæ non constituunt, in hoc differunt à constitutivis, quod illæ tales sunt, vt si manerent reliqua omnia, & ipsæ solū deficerēt, non propterea deficeret res; eatenusque illis deficientibus

res deficit, quia earū defectus affert secū defectum alicuius constitutivi: at constitutiva talia sunt, vt præcisus defectus cuiusque ex illis essentialiter affert defectum compositi, seu constituti. Quare si ex plurib⁹ reb⁹ essentialiter prærequisitis ad aliquod totum, aliquamve denominationem, vna deficere potest, manentibus reliquis omnibus, & tamen illa deficiente, deficit totum, plane concluditur eam esse constitutivum, quia si non foret adhuc maneret totum, seu denominatio, quia adhuc manerent omnia ipsius constitutiva, & totum nihil aliud est, quam collectio suorum constitutivorum.

4 Dices hanc rationem multū probare: probat enim 1. Sacramentum poenitentiae intrinsicē cōstitui per ipsa peccata, quæ quis confitetur: nam per hoc præcisē, quod nullum fuerit commissum ab eo, qui confitetur vnū, vel multa, non conficietur Sacramentū, quāvis quis per errorem vere doleat, & confiteatur peccata; quæ existimat se commississe, vt tenet communis sententia Theologorum. Sequela autē est absurda, quia cum hoc Sacramentum ordinetur ad destruenda peccata, nequit per illa constitui. Probat 2. hoc Sacramentum constitui per intentionem ministri: nam verba prolata sine intentione non conficiunt verum Sacramentum, vt definitum est ab Eugenio 4. in Concilio Florentino. Absurdum autem videtur, intrinsicē Sacramentū constitui per intentionem ministri, quæ interdum est mala, vel quia perficitur malo fine, vel sine debitis circumstantijs, Sacramentum autem nequit intrinsicē constitui per peccatum: quia est opus Dei, & supernaturale, & causativū gratiæ. Probat 3. ipsam Christi institutionē, & potestatem absolvendi, quam accipit Sacerdos, dum ordinatur, intrinsicē constituere hoc Sacramentum, siquidē quocunque ex his deficientibus, illud deficeret, quamvis reliqua omnia manerent.

5 Hæc tamen non obstant. Ad primum responderi potest primo negando sequelam, nam cognitio de peccatis excitans dolorem supernaturalem constitutivum huius Sacramenti, vel est cognitio quædam experimentalis generata per species relitas ab actibus peccaminosis, ab eisque essentialiter dependens, vel est cognitio supernaturalis; & quocunque ex his dicatur, talis cognitio erit essentialiter vera, ac proinde subsistere impotens, quin præcesserint peccata. Vnde

quādo hæc re ipsa non precesserūt, cognitio, quæ excitatur dolor, est essentialiter diversa, & minime constituit Sacramentum, nec excitat dolorem constituētem. Vnde hoc non deficit tunc specie, quia peccata non præextiterunt, sed quia ubi peccata non præcesserunt, non existit cognitio, quæ regulare debet dolorem constitutivum Sacramenti, & illo non existente, hoc non existit; hoc autem ipso non evincitur eo argumento Sacramentum intrinsece constitui per peccatum præteritum, siquidem defectus Sacramenti non colligitur immediate, & per locum ab intrinseco ex defectu præteritionis peccati, sed dumtaxat mediate, quatenus illius præteritionis defectus affert secum defectū alterius rei intrinsece constituentis Sacramentum.

6 Secundo respondeo cum Cardinal. de Lugo disp. 12. sect. 2. admittere sequelam, quæ sane non probatur esse absurda illo inconvenienti adducto in obiectione; quia Sacramentum penitentiae constituitur iuxta hunc dicendi modum per realem præteritionem peccati, non tendit autem ad destruendam hanc præteritionem, quia hoc esset tendere ad impossibile, sed tantum tendit ad faciendum, ne malitia peccati physice iam præterita, amplius perseveret moraliter, seu ad impediendam ulteriorem perseverantiam moralem illius.

7 Ad secundum responderetur; verissimum esse, quod intentio ministri constituat intrinsece Sacramentum penitentiae, sicut & quodcunque aliud. Ut evincit ratio à nobis facta, & paulo inferius probabitur ex illa definitione Eugenij, de qua in obiectione fit mentio. Quamvis autem hæc intentio interdum sit mala, nihil inde absurdi colligitur; illa enim non constituit in recto Sacramentum, & per modum virtutis, seu rationis agendi gratiam, sed pure de obliquo per modum applicationis determinantis formaliter, ut Deus per hæc determinate verba, & per hanc determinate materiam conferat gratiam huic determinatæ personæ. Non est autem absurdum, quod causa bona applicetur ad producendum effectum bonum per applicationem malam.

8 Quapropter Sacramentum est opus Dei supernaturale, & causativum gratiæ quoad principalia sui constitutiva, non tamen quoad omnia. Et sane ex terminis non magis repugnat aliquid

malum constituere intrinsece id; quod est simpliciter bonum; quam id quod est bonum, & summe laudabile, constituere intrinsece peccatum. At hoc secundum non est absurdum: ergo nec primum. Probatur minor: nam libertas in actu primo proximo constituitur per decretum Dei oblativum concursus, & libertas illa ut talis denominat liberam actionem peccaminosam in sententia communiori negante libertatem esse essentialem actioni liberæ; ac proinde talis indifferentia includitur intrinsece in illa actione, ut peccaminosa: nam ut peccaminosa, est libera, & ut libera constituitur per proximam indifferentiam principij, ac proinde per decretum indifferens.

9 Ad tertium admitto sequelam, quæ minime absurda est, sed maxime rationi conformis: nam verba non conficiunt Sacramentum, nisi quatenus procedunt à persona habente veram potestatem absolvendi. Vnde quod persona constituit in ratione potentis absolute, constituit verba in ratione formæ legitimæ huius Sacramenti. Et quod attinet ad institutionem Christi, probatur illam intrinsece involvi in Sacramento: nam hoc est signum ad placitum, de cuius ratione est constitui formaliter in ratione signi per voluntatem instituentis. Rursus: Sacramentum est causa instrumentalis gratiæ proxime potens illam inducere; causa autem instrumentalis in ratione proxime potentis producere effectum constituitur per applicationem agentis principalis. In præsentem autem causa principalis est Deus, qui per voluntatem instituendi Sacramentum, seipsum, & Sacramentum applicuit ad causandam gratiam in homine illud rite suscipiente.

10 Dices hæc esse contra Tridentinum quatuor tantum partes Sacramenti penitentiae adnumerans, contritionem, confessionem, absolutionem, & satisfactionem. Respondeo constitutiva hæc à nobis paulo supra explicata virtualiter fuisse assignata à Concilio, dum dixit absolutionem esse formam huius Sacramenti: nam locutum absdubio est de absolutione ut proveniente à legitimo ministro, & cum debita intentione, ut sic autem includit intentionem ministri, & potestatem, quam habet. Quod colligitur ex definitione Eugenij III. in Concilio Florentino, ubi sic ait: *Om-*

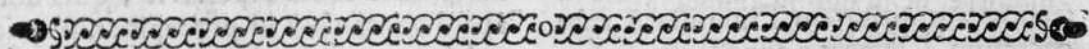
nia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia; quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Similiter dum Tridentinum definit, dolorem de peccatis commissis esse partem huius Sacramenti, virtualiter declarat præteritionem peccatorum ingredi de obliquo ad eius constitutionem, quia dolor ille in ratione doloris de peccatis revera commissis completur per illam præteritionem, & ut sic completus, & non aliter constituit Sacramentum.

11 Fundamentum Scoti parum urget. Primo, quia etsi sola forma absolutionis significet gratiam, quasi speculative; in ratione tamen significantis practice involvit contritionem, & confessionem. Secundo, quia licet sola absolutio significet gratiam conferendam, non propterea sola debet constituere hoc Sacramentum, utpote quod non debet significare gratiam per quodlibet sui constitutivum, sed per aliquod. Sed urget Scotus: solus Sacerdos est minister conficiens hoc Sacramentum; ille autem solum conficit absolutionem: ergo hæc sola est tota essentia Sacramenti. Concessis præmissis, neganda est consequentia. Ratio est, quia quamvis aliquod totum intrinsece constet pluribus partibus, sola illa causa dicitur conficere totum, quæ ponit partem ultimo determinantem ad existentiam illius. Sic quam-

vis domus intrinsece constet lignis à terra productis non dicitur confici ab illa, sed ab artifice. Solus ergo Sacerdos dicitur conficere hoc Sacramentum, quia ille solus determinat ad ultimum complementum eius, sicut artifex determinat ad ultimum complementum domus.

12 Nec rursus urget fundamentum Durandi excludentis contritionem; etsi enim illa non sit per se sensibilis, sensibilis tamen redditur per ipsam confessionem, & externam compunctionem; nec vero ex eo quod Sacramentum sit signum sensibile, probari valet singulas ipsius partes seorsim sumptas debere esse per se sensibiles, ad illud enim satis est, quod aliqua, vel aliquæ sint sensibiles. Nec denique urget fundamentum eorum, qui propterea excludunt absolutionem, quia hæc non est poenitentia; hoc enim Sacramentum tantum denominative ab aliqua parte dicitur poenitentia; sicut denominative ab alia dicitur Sacramentum absolutionis.

13 Si autem quæras, cur satisfactio sit pars integralis huius Sacramenti; respondeo idcirco, quia cum illud ordinetur ad remissionem culpæ, & similiter ad remissionem poenæ, hæc causat ex opere operato satisfactio, quavis non illam, utpote quam iam supponit collatam vi gratiæ Sacramentalis. Poena autem hæc cuius remissionem causat satisfactio, est poena temporalis, cuius reatus manet post dimissam culpam, & æternam poenam.

DISPUTATIO XXXV. CONTINENS ALIQUAS QVAESTIONES DE ABSOLUTIONE Sacramentali.

Ad quæst. 84. tertiæ partis.

SECTIO PRIMA.

*An absolutio Sacramentalis possit conferri
absenti.*

1 **N**ON pauci olim, præsertim Thomistæ affirmarunt, absentem valide absolvi pos-

se, & in casu necessitatis licite: sic Paludanus in 4. dist. 17. quæst. 2. D. Anton. 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 9. Sylvester, Verbo *Confessio* quæst. 15. Petrus Soto de institutione Sacerd. lect. 11. Eam item docuerunt Alensis, Ricard. Maior, Palacius, Navarrus, & alij apud P. Suar. disp. 19. lect. 3.

Verum

2 Verum hæc sententia damnata est à Clemente VIII. in speciali Bulla edita anno 1602. die 19. Iulij: nam ibi damnatur, ut falsa, temeraria, & scandalosa hæc propositio: *Licet per litteras, seu internuntium confessorio absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.* Prohibeturque sub pœna excommunicationis statim incurrendæ soli Papæ reservatæ: *Ne illa publice, vel priuatim doceatur, ne ve unquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad praxim quovis modo deducatur:* ex qua definitione colligitur primo absolutionem collatam absenti esse invalidam, nam si foret valida, saltem in casu extremæ necessitatis foret licita. Vnde Pontifex declarans semper esse illicitam, virtualiter declarat esse invalidam. Colligitur secundo ante tempora Clementis fuisse quidem licitam propter auctoritatem gravium Doctorum, qui ita sentiebant: semper tamen fuisse invalidam, quia Pontifex nequit sua declaratione valorem dare, vel adimere Sacramentis.

3 Sententiam hanc à Clemente damnatam, olim reiecerant ut falsam D. Thom. Scotus, Caietanus, Victoria, & alij, quos refert, & sequitur P. Suarez disp. 19 de pœnitentia sect. 3. qui anno 1588. compluti, & anno 1598. Conimbricę publice docuit, nec valide, nec licite posse conferri absolutionem sacramentalem absenti, ut ipse testatur ibidem num. 7. Et hoc ipsum docuerunt omnes nostri Doctores: solus Pater Saa secutus auctoritatem Thomistarum ante decretum Clementis appellavit probabilem eam sententiam saltem in casu necessitatis; quod tamen retractavit in secunda editione facta anno 1600. duobus annis ante quam damnaretur illa opinio à Clemente. Ratio pro hac sententia desumitur ex ipsa forma absolutionis, nam pronomen demonstrativum *te* præsentiæ rei desiderat, cui impenditur absolutio. Fundamenta contrarię opinionis petita, vel a paritate matrimonij, vel a paritate humani iudicij, in quo reus absens absolvi potest, facile ex dictis in hac, & præcedenti disputatione evanescent.

4 Sed inquires, an si Sacerdos pœnitentem apud se rite confessum inadvertenter dimittat sine absolutione, possit supra illum iam aliquando distanzem verba absolutionis proferre? Res-

pondeo cum Ochagavia, & alijs, quos sequitur Diana 5.p. tract. 13. resoi. 36. in tali eventu confessorium cum dexteritate vocare debere pœnitentem, & suam illi negligentiam aperire: quod si id facere nequeat sine scandalo, & pœnitens sit moraliter præsens, nempe parum distans, etiam viginti passus, posse, ac debere illum absolvere.

SECTIO SECVNDA.

An valida sit absolutio collata reo præsenti, qui per litteras exposuit sua peccata confessorio absenti.

5 CIRCA illud Clementis decretum dubitatur, an vilius non solum damnata sit absolutio collata absenti, sed etiam confessio, seu expositio peccatorum facta Sacerdoti absenti, etiam ut ab illo præsenti pœnitens absolutionem obtineat. P. Suarez disp. 21 de pœnitentia sect. 4. impressionis Lugdunensis (quæ in prima impressione Conimbricensi desideratur) num. 10. primus omnium docuit Bullam Pontificis intelligendam esse solum conjunctive, ut nimirum non liceat per litteras simul confiteri, & absolvi: ac proinde censuit validum esse Sacramentum pœnitentiæ per absolutionem datam præsenti, etiam si confessio facta sit absenti, & quamvis Pontifex integram illam sectionem ex illius tomo deleri præceperit, non propterea hanc sententiam sua probabilitate expoliavit, quia non aliam ob causam id præcepit, nisi quia nolebat, ut ipso vivente, eius Bulla ab alio declararetur, ut probat Pater Amicus disp. 11. num. 61. ex ipso Clemente, qui sufficienter postea suam mentem declaravit vivæ vocis oraculo: nam rogatus, an moribundus, qui ante adventum Sacerdotis signa contritionis ostendit, si deinde obmutuit, debeat à Sacerdote præsenti sacramentaliter absolvi; respondit debere, quin & se illum absoluturum, & Parochum, qui aliter fecisset, puniatur, nec talem casum suo decreto comprehendisse; ut Cardinalis Bellarminus, & Archiepiscopus Armacanus ab ipso Pontifice se audisse testati sunt anno 1608. die 16. Aprilis: testimonium Armacani producit in præsenti Cardinalis de Lugo.

6 Hinc autem conficitur efficax argumentum pro sententia Suarii: nam si semel

si semel moribundus potest absolvi à Sacerdote, qui eius peccata non audit, nec signa vlla contritionis in illo vidit, solum, quia suū desiderium confitendi per alios ipsi manifestavit; pariter in casu extremæ necessitatis poterit à Sacerdote præsentem absolvi ille, qui ei per litteras sua peccata singillatim exposuit, licet per se loquendo debeat coram Sacerdote se sistere poenitens, eique sua peccata manifestare, ut ab eis absolvi possit. Si enim manifestare per alios solum desiderium confitendi sua peccata in confesso, satis est, ut superveniens Sacerdos ipsum absolvat: etiam manifestare per litteras non tantum desiderium, & peccata in communi, sed etiam in particulari satis erit, ut absolvatur in casu necessitatis.

7 In hanc Suatij sententiam acriter inveci sunt Recentiores Thomistæ præsertim Alvarez 1.2. q. 19. ar. 6. disp. 80. in difficultate addit. Nuñus 3. part. quæst. 9. art. 3. diffinit. 2. Petrus Fay. in addit ad 3. p. quæst. 9. art. 3. disp. 3. Candidus in disquisit. moral. disp. 3. art. 15. dub. 1. Iacintus Kochecius dissertatione de confessione facta absenti. Franciscus Dabila tract. de confessione per litteras cap. 2. & alij. Eam vero sententiam & expositionem ad decretum Clementis late, & nervose propugnat P. Raynaudus in singulari dissertatione, quam in defensionem Eximij Doctoris edidit, & typis mandata est cum opere posthumo eiusdem Eximij Doctoris de vera intelligentia auxilij efficacis, & habetur ad finem illius. Item P. Amicus nuper citatus. Deinde Fillucius, Billalobos, Becanus, Bardi, Tamburinus, Dicostrillo, & alij plures citati ab Amadeo Guimeneo tract. de poenitentia propositione 19. n. 5. Argumenta, quæ fieri solent contra illam expositionem decreti traditam à Suario, commodius discutimus sect. seq.

8 Nunc advertendum est extra casum extremæ necessitatis non esse licitum exponere sua peccata Confessori absenti per litteras, vel internuntium, etiam si fiat eo animo, ut ab illo præsentem absolutionem accipias. Casus autem necessitatis esset, cum poenitens arcto carcere conclusus non speraret longam Sacerdotis ad se venturi colloquutionem, sed prævideret fore, ut raptim duntaxat, & forte ad momentum cum ipso posset agere. Tunc enim si urgeat periculum mortis, poterit per litteras, vel internun-

cium Sacerdoti absenti sua peccata exponere. Si autem superveniente Sacerdote potest dicere, accuso me de peccatis in Epistola ad te transmissa exaratis, debet suum dolorem coram Sacerdote sic exponere, si tamen forsam adsint fidei hostes, quos par sit non advertere, quod peragitur, potest absolvi licite, & valide, quin aliud externum signum præbeat præter litteras missas ad Sacerdotem. Deinde si unus sit Sacerdos, & ille multum distans, & infirmus timeat cum ille vocatus advenerit, se fore iam sensibus destitutum, potest ei per litteras, vel internuntium sua peccata manifestare, ut ab ipso superveniente absolvatur.

9 Quæres, an persona præ verecundia propè insuperabili non valens à se impetrare, ut aliquid probrosum ore enuntiet, illud scripto comprehensum exhibeat Sacerdoti præsentem dicens, hæc esse sua peccata, de quibus doleat, & absolvi petat, possit valide, ac licite absolvi? Respondeo affirmative cum Cano relect. de poenitentia part. 5. cum Patre Valentia disp. de poenitentia q. 1. punct. 1. in fine; & cum Eximio Doctore disp. 12. de poenitentia sect. 3. num. 6. qui rationem reddit, quia cum obligatio manifestandi peccata propria voce Confessorio potissime videatur consuetudine introducta, non videtur cum maiori rigore acceptata. Quare non solum impotentia utendi propria voce, quod indubitatum est, sed etiam (inquit ille) magna difficultas, aut nimia verecundia est rationalis causa, ut quis in scripto tradat sua peccata legenda Confessori, quin illa proprio ore manifestet.

SECTIO TERTIA:

An moribundus, qui verbis, aut nutibus confessionem petijt vel signa poenitentiae dedit, si testis sit, qui deponat, absolvendus sit?

10 **N**EGANT communiter Recentiores Dominicani citati sectione præcedenti, post Magistrum Canum, Sotum, & Ludovicum Lopez. Sed affirmant omnes nostri Doctores, & communius reliqui Theologi, ut habes apud Dianam 3. p. tractat. 3. resolut. 1. & 3. & Cardinalem de Lugo disp. 17. numero 45. Hanc sententiam ego etiam amplector, & certe non video, quomodo iam reprobar

bari possit, postquam à Paulo V. in suo Rituali Romano approbata, & toti Ecclesiae ad praxim Pontificia auctoritate proposita est in ritibus de Sacramento poenitentiae his verbis: Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox, & loquela ea redeficiat, nutibus, & signis conetur Sacerdos, quoad eius fieri poterit, peccata poenitentis cognoscere, quibus ut cunque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.

11 Qui Ritus non fuit à Paulo V. introductus, sed est in Ecclesia antiquissimus: nam Concilium Arausicanum primum cap. 12. ait: Subito obmutescens prout statutum est, baptizari, aut poenitentiam accipere potest, si voluntatis praeteritae testimonium aliorum verbis habet, aut praesentis in suo nutu. Item concilium Cartaginense 4. cap. 63. hæc habet: Is qui poenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in fransesim versus fuerit, dent testimonium, qui cum audierint, & accipiat poenitentiam, etsi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. Effugia quibus adversarii eludere tentant auctoritatem Ritualis Romani, & hæc Conciliorum testimonia exponere, præcludit optimè Cardinalis de Lugo in praesenti.

12 Quarto probari solet eadem sententia auctoritate S. Leonis Magni Epist. 91. ad Theodorum, ubi de moribundis loquens ait: Quod si aliqua egritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulo antea poscebant, sub praesentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis circumstantium prodesse debeant, & simul, & poenitentiae & reconciliationis beneficium consequatur. Demum auctoritate Sancti Thomae opusc. 65. §. de extrema unctione ubi ait: Si autem infirmus, qui petit unctionem, amisit notitiam, vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum, nihilominus vngat eum Sacerdos, quia in tali casu debet etiam baptizari, & à peccatis absolvi.

13 Ratio vero pro nostra sententia est: quia satis est ad valorem huius Sacramenti, quod poenitens meliori mo-

do, quo potest, sua peccata manifestet: si ergo moribundus non aliter ea potest manifestare, quam petendo confessionem vel signo alio externo manifestando suum dolorem de peccatis, satis id erit, ut à superveniente Sacerdote cognoscere hunc dolorem per testimonium depositionem absolvi possit, ac debeat. Et sane sicut Trident. sess. 14. cap. 5. & Can. 7. dicit ad remissionem peccatorum necessariam esse de iure divino confessionem, ita dicit esse necessariam confessionem omnium mortalium, & omnium circumstantiarum mutantium speciem; at quamvis per se loquendo necessarium sit in confessione aperire distincte omnia peccata, non tamen in casu necessitatis, v.g. tempore naufragij, vel incendij, quia tunc satis est, quod poenitens in confuso sua peccata manifestet: ergo quamvis per se loquendo requiratur confessio stricte talis, nempe confessio vocalis facta coram Sacerdote, non tamen in casu necessitatis.

14 Sed obijciunt primo adversarii, confessionem non minus dirigi ad Sacerdotem praesentem, quam absolutio dirigatur ad poenitentem praesentem: sed propter hoc secundum absolutio data absenti est nulla; ergo propter primum confessio facta absenti erit nulla. Ut ergo moribundus possit absolvi opus est ut coram Sacerdote manifestet suae contritionis signa. Obijciunt secundo: nam materia, & forma Sacramenti poenitentiae debent habere propinquitatem, & conjunctionem moralem, quæ in omnibus æque Sacramentis (dempto matrimonio) est adhibenda; alioqui liceret hodie ablueri puerum, & cras proferre formam Baptismi. At in nostro casu confessio poenitentis, & absolutio Sacerdotis non habent conjunctionem moralem ergo &c.

15 Verum secunda obiectio nimis probat, nempe eum, qui hodie confiteretur sua peccata Sacerdoti, non posse cras ab eo absolvi, nisi denuo repetendo peccata: quod tamen est falsum, satis enim est, si tempore absolutionis dicat, nunc me acusso de omnibus illis, quæ heri coram te confessus sum. Respondeo ergo ad hanc secundam obiectionem, requiri quidem conjunctionem moralem inter formam, & materiam proximam huius Sacramenti: cæterum dico ad hanc conjunctionem non requiri physicam praesentiam ipsius Sacerdotis tunc quando poenitens manifestat sua peccata; sed satis

tis esse quod eius confessio perseveret moraliter in dispositione testium, ad hoc ut absolutio supra ipsum poenitentem liceat, & valide proferatur à superveniente Sacerdote. Illud, quod assertur de baptismo, nihil probat, alioqui Sacerdos, qui videt poenitentem postulante confessionem, & differt absolutionem per horam, quia existimat infirmum post modum recuperaturum usum sensuum, non absolveret valide illum post horam, sicut qui ablueret modo infantem non baptizaret, si post horam proferret verba.

15 Ratio autem est quia coniunctio moralis inter abluionem, & prolationem formæ baptismi non admittit illam distantiam durationis, quam admittere valet coniunctio confessionis, & absolutionis: nam illa verba, *Ego te baptizo*, supponunt tunc abluere puerum: illa vero, *Ego te absolvo*, non supponunt tunc poenitentem manifestare sua peccata.

16 Ad primam obiectionem respondeo confessionem formalem, quæ proprio ipsius poenitentis ore fit, dirigi ad præsentiam Sacerdotis non minus, quam absolutio dirigatur ad præsentiam poenitentis, non tamen confessionem virtualem, quæ fit petendo confessionem, & edendo contritionis signa: quæ tamē confessio virtualis in casu necessitatis sufficit ad valorem Sacramenti. Neganda ergo est paritas inter absolutionem, & confessionem: alioqui sicut ad valorem Sacramenti non sufficit nutibus absolvere, ita nec sufficeret nutibus confiteri. Vnde muti non forent absolutionis capaces; nec moribundus manifestans coram Sacerdote suum dolorem percussione pectoris, aliisque signis.

17 Disparitas petenda est præcipuè ex institutione Christi, & Ecclesiæ traditione. Deinde eo quod confessio solum requiritur, ut poenitens manifestet Sacerdoti sua peccata: unde si non potest per verba satis est, quod illa manifestet per nutus: si non potest per se, satis est, quod per interpretem: ergo si non potest immediate illa manifestare Sacerdoti, quia hic tunc absens est, satis est, quod per testes, & internuntium hoc præstet.

18 At absolutio non requiritur, ut Sacerdos manifestet poenitenti suam internam voluntatem eum absolvendi, alioqui foret invalida, si proferretur verbis, quæ poenitens non intelligit, sed ratione sui est necessaria tanquam aliquid

determinate postulatum à Christo ad remissionem peccati.

19 Præcipuum fundamentum sententiæ contrariæ desumitur ex decreto Clementis citato sectione præcedenti damnante confessionem, & absolutionem in absentia, sive per litteras, sive per internuntium. Cum ergo in nostro casu confessio fiat absente Sacerdote, & illi manifestetur per internuntium videtur nostra doctrina opponi decreto Clementis. Iam sectione præcedenti vidimus Patrem Suarez exposuisse hoc decretum in sensu coniunctivo, quasi Pontifex solum damnaverit propositionem asserentem licitum esse per litteras, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri; & ab eodē absente absolutionem percipere: posseque manere verum, quod nemo possit confiteri absenti, & ab eodem absente absolutionem obtinere, quamvis verum sit posse quempiam in aliquo eventu exponere peccata sua Sacerdoti absenti, consecuturum postea absolutionem ab eo iam præsentem.

20 Contra hanc interpretationem insurgunt non solum omnes adversarii post Magistrum Alvarez, sed etiam multi ex his, qui nostram tuerentur sententiam, & inter eos Cardinalis de Lugo disd. 17. num. 65. quia ex ipsius decreti verbis, & eius intentione apparet mentem Pontificis non fuisse solam copulativam prohibere; alioqui posset, salvo eodem decreto, adhuc dicere aliquis, posse absolutionem absenti conferri, dummodo confessio in præsentia præcesserit, quod tamen nemo conceder, quia Pontifex utrunque abusum, & confitendi apud absentem, & absolvendi absentem voluit de medio tollere, quod non præstitisset, si solum sensum copulativum prohiberet.

21 Verum Clementem hoc suo decreto non damnassee, ut illicitam absolutionem moribundi in nostro casu, constat, nam ut testatur Archiepiscopus Armacanus in responso quodam dato ad Patrem Coninch. & adducto à Cardinali de Lugo disp. 17. sect. 4. ipse Clemens declaravit suo decreto, se non comprehendisse eventum, de quo egerat S. Leo, qui ab dubio est ille, de quo modo disputamus. Et hinc ostenditur re ipsa veram esse interpretationem Patri Suar. ad decretum Clementis, quia alioqui iste discreparet à Leone, eique ex diame-

tro opponeretur, si utrumque illud membrum propositionis damnatae voluisset divisim improbare.

22 Vnde deducitur per decretum Clementis non aliud expresse reprobari, quam quod quis confiteatur Sacerdoti absenti per litteras, aut internuntium, ab eoque absente absolvatur. Hinc vero clare infertur, nec validam, nec licitam esse absolutionem datam absenti, quantumvis confessio facta fuerit in presentia; nam per collationem absolutionis consummatur totum Sacramentum ex peccatorum expositione moraliter perseverante, & iudiciali forma contextum: at confessio totius huius Sacramenti per litteras, seu in absentia est damnata, quia non cohaeret cum veritate formae. Quod incommodum non urget Sacramentalem peccatorum expositionem factam absenti per litteras, aut internuntium: immerito ergo Cardinalis de Lugo propter hoc argumentum improbat interpretationem P. Suarez.

23 Sed in illam denuo insurgunt adversarii: nam ea reiecta est ab ipso Clemente, & postea à Paulo V. die 14. Iulij anno 1605. in congregatione S. Officii, ut latè refert Petrus de Fai in supplementum 3. p. quaest. 9. art. 3. disp. 3. in illo namque Pauli decreto dicitur: *Et interpretationem decreti Clementis non subsistere.* Ergo iuxta illa decreta, illicita, & invalida est confessio Sacramentalis, seu expositio peccatorum facta absenti, quamvis absolutio à praesenti conferatur: ergo in casu, in quo moribundus petit absolutionem absente Sacerdote, non potest ei absolutio impendi, quantumvis testes deponant de petitione confessionis, quia revera hæc expositio peccatorum fit absenti.

24 Verum quidquid sit, an in decreto Clementis, & hoc posteriori Pauli V. damnata sit confessio Sacramentalis facta absenti, nec ne? Certum tamen debet esse non fuisse damnatam absolutionem moribundi in nostro casu, cuius rei locuplex testis est P. Suarez qui post Romanam disceptationem, & dictum Pauli decretum, suam de hac re sententiam rogatus, sententiam exposuit per litteras datas conimbriae 9. Octobris anno 1610. quas transcribit Tannerus quaest. 9. de poenitentia dub. 1. num. 16. Sic ergo loquitur: *Non desunt, qui sentiant, ita omnino esse dicendum.* (videlicet non impendendam absolutionem in no-

stro casu ob decretum Clementis; & subsequens Pauli) Mihi vero certo constat non fuisse hanc mentem Pontificis, tum ex ore utriusque Pontificis, tum ex sententia multorum Cardinalium; tum quia hoc nunquam fuit revocatum in dubium. Quare censeo, etiam nunc esse absolvendum poenitentem infirmum in illo casu iuxta decretum Leonis Papae, ita sine dubio intelligendum, & iuxta Doctorum multorum sententiam, quæ sine dubio graviore, & antiquiori autoritate nititur, nihilque contra illam obijciatur, quod aliquius momenti sit, præter dicta decreta, quæ obitare non possunt, &c. Quomodo autem hæc doctrina circa casum illum concilianda sit cum dictis decretis noluerunt prædicti Pontifices declarare, sed reliquerunt industriae Theologorum; ideoque in hoc liberum erit unicuique congruam conciliationem excogitare. Hæc ille.

25 Laborant ergo non parum Theologi in hac conciliatione. Multi, quos sequitur Diana respondent, talem moribundum non confiteri per internuntium confessario absenti, quia hic est praesens poenitenti, quando internuntius illi declarat infirmum petivisse confessionem: quia nimirum non sufficit internuntium hoc testatum esse, antequam Sacerdos accedat ad moribundum, sed debere in praesentia illius. Vnde tunc infirmus confitetur quasi per interpretem Sacerdoti praesenti. Hunc dicendi modum solide impugnatur Cardinalis de Lugo disp. 17. à num. 67.

26 Cardinalis Sfortia tract. de poenit. num. 297. sequitur conciliandi modum quem amplexus est Archiepiscopus Armacanus, & testatus est communicasse cum Clemente, quod scilicet confessio non possit fieri absenti, sed votum confitendi possit per alios innotescere absenti, & illud votum sufficiat in casu necessitatis ad absolutionem. Et in idem recidit responsio Cardinalis de Lugo asserentis, Clementem, dum declaravit esse illicitam confessionem factam absenti locutum esse de confessione simpliciter tali, quæ est actus iudicialis quo reus manifestat iudici sua delicta, non autem de confessione secundum quid, & quasi extraiudiciali, quæ continetur in voto, seu desiderio confitendi. Verum hoc est difficile in isto conciliandi modo, quod

quod ad valorem Sacramenti sufficiat manifestare absenti desiderium confitendi, & quod ad hoc ipsum non sit satis manifestare illud ipsum desiderium, & insuper omnia peccata in particulari, vel per litteras, vel per internuntium.

27 Aversa ait, Clementem illo suo decreto damnaſſe absolutionem absenti pro omni eventu, confessionem vero absenti per se loquendo, & extra casum gravissimæ necessitatis, non tamen pro isto. Ferdinandus de Moure in exam. cap. 7. §. 6. num. 30. Zambranus, & Kelsonius asserunt Clementis decretum excludere Sacramentum integram confessionis factam per litteras, vel internuntium quia in Sacramento integro comprehenditur absolutio, quam certum est non posse conferri absenti, vel ab absente. Utraque hæc expositio coincidit cum prima interpretatione P. Saur.

28 Mihi cum P. Raynaudo maxime placet Paulum in illo decreto, quod declaravit interpretationem Suarrij non subsistere, minime rem ipsam prohibuisse, quam docuit Eximius Doctor, siquidem eam postea canonizavit in Rituali Romano dum docuit moribundum, qui confessionem petijt coram adstantibus, absolvendum esse à Sacerdote superveniente; sed solum prohibuisse modum loquendi, quo simpliciter dicatur licitum aliquando esse confiteri absenti: quia timor non vanus fuit, ne id perverse intelligeretur de toto Sacramento, quod plerumque confessio nominatur, valide inter absentes consummato, absolutione quoque absenti impensa, quod certum est admitti non posse: quare ex merito horum Pontificum confessio illius moribundi, non debet dici facta in absentia, & hoc pacto tandem P. Suarez conciliavit decretum Clementis, & Pauli cum doctrina S. Leonis, & Ritualis Romani. Sic enim habet in litteris supracitatis. Mihi autem sæpe de hoc cogitanti solum occurrit convenienter dici posse, & debere in prædicto casu confessionem non esse in absentia, sed in præsentia confessionis, & poenitentis, non tantum, quia in illorum præsentia illi, qui intersunt, perhibent testimonium poenitentiae, & dispositionis, ac confessionis, petitionis aegroti, sed etiam & maxime, quia confessor in præsentia poenitentis examinat conscientiam ipsius eo modo, quo potest, & suis oculis videt eum vivere, & ex

ea parte esse capacem Sacramenti, & non posse pro tunc melius se disponere ad confitendum; quod necessum est ad ferendum iudicium de sufficientia illius confessionis; ideoque merito dici posse fieri, seu consumari in præsentia Sacerdotis.

29 Denique dici potest, non obstante decreto Clementis, & decreto Pauli rejicientes expositionem P. Suarez posse dici licitam, & validam esse expositionem peccatorum factam Sacerdoti absenti per litteras, aut internuntium in casu necessitatis, asserendo propterea Paulum V. dixisse non subsistere interpretationem decreti Clementis, quæ illud exponit in sensu coniunctivo, quia dabat occasionem ad dicendum posse absolvi absentem, dummodo confessio facta esset in præsentia, ut ergo Pontifex declararet non solum esse illicitam, & invalidam conjunctionem confessionis, & absolutionis in absentia, sed etiam absolutionem ipsam seorsim sumptam, ideo dixit non subsistere eam interpretationem prout verba sonant, quamvis res ipsa intenta à Patre Suarez, sufficienterque ab ipso declarata vera sit.

30 Sed restat scire, an ut talis moribundus possit absolvi, debeat coram ipso deponere testis de petita confessione. Afirmant multi cum Diana part. 2. tract. de absolutione moribundi, quia alioqui illa confessio foret in absentia. Sed nobis negandum est cum Cardinali de Lugo disp. 17. num. 67. & 85. cum Patre Bernardino in selectis moralibus lib. 10. quæst. 13. adducente pro illa Possevinum, Aversam, Gamachæum, & Pontium, & cum alijs multis citatis ab Amadeo, Guimæneo, tract. de poenit. propositione 19. num. 3. Et probatur ex verbis Ritualis Romani: *Si ante quam incipiat confiteri, vox, & loquela cum deficiat, si confitendi desiderium per se, si ve per alios ostenderit, absolvendus est.* Vbi non exigit, ut illi, per quos ostendit desiderium debeant esse coram infirmo, quando ei absolutio impenditur, quare sufficit, si is, qui videt moribundum petentem confessionem, confessorium arceſſat, illum certiore faciens de petitione confessionis, quin necesse sit ut regrediatur ad infirmum. Fundamentum contrariæ sententiæ sufficienter manet ex dictis solum: advertendum est autem, nec requiri, quod testes, qui deponunt de petitione confessionis, sint plures,

res, quia unus sufficit, ut per illum quasi per interpretem manifestet infirmus voluntatem confitendi: nec requiri, quod ille sit testis immediatus, sed satis esse, quod ex certa aliorum narratione sciat moribundum petiisse confessionem.

31 Sed quæres primo, an in prædicto casu debeat absolutio impendi sub conditione exterius, vel saltem interius appositâ. Affirmant multi apponendam esse interius conditionem; nam apud omnes est certum non esse necessarium illam externe exprimere. Mihi pars negans probabilior apparet cum Patre Vaquez quæst. 91. art. 2. & Ioanne Sanchez in select. disp. 44. num. 32. quia cum nostra sententia sit evidenter probabilis, Sacerdos ea uti absolute potest; idque est conformius Rituali, ubi nihil dicitur de tali conditione apponenda.

32 Quæres secundo, an oppositæ sententiæ Authores teneantur nostram sententiam in praxi sequi, & moribundum absolvere in dicto casu. Negant Albarez, & Kochecius apud Cardinalem de Lugo disp. 17. num. 87. sed abs dubio affirmandum est eum communi Doctorum: nam cum moribundus ille sit in extrema necessitate, & periculo æternæ damnationis, tenetur Sacerdos illum adiuvari, quantum licite potest sine gravi suo incommodo, quis autem dubitet, posse eum absolvere deponendo proprium iudicium, & conformando se cum nostra opinione, quam tot, tamque illustres sapientia, & pietate Viri amplectuntur? Nec reverentia debita Sacramento oppositum suadet. Nulla enim ei irrogatur iniuria, si Sacerdos ob rationes adeo probabiles, proximo externe periclitanti, succurrat beneficio absolutionis.

33 Quæres tertio, an si moribundus non petijt confessionem, seu solum dedit signa doloris, vel tundendo pectus, vel oculos in Cœlum levando, &c. Absolvendus sit. Negat P. Suarez disp. 23. sect. 1. num. 13. & alij multi apud Diana p. 3. tract. 3. resol. 2. sed nobis affirmandum est cum P. Henriquez lib. 4. cap. 9. in fine, & lib. 6. cap. 10. §. 7. cum Cardinali de Lugo disp. 17. num. 29. Layman, Reginaldo, & Filiucio: nam in Catholico credente necessitate Sacramenti poenitentiae signa illa doloris sunt in ordine ad obtinendam remissionem peccati per confessionem, ad

proinde sunt sufficiens illius petitio. Et sanè si Confessarius prudenter suspicetur, vel saltè dubitet, an illa signa oriantur ex voluntate confessionis, potest, ac debet in tali dubio saltem sub conditione infirmum absolvere, qui si re ipsa non retulit dolorem illum ad claves, absolutio erit nulla, licet fuerit licita.

SECTIO QUARTA.

An qui confessionem non petijt, nec dedit signum poenitentiae. Possit Sacramentaliter absolui.

34 **A**FFIRMANT multi Authores moderni, quos recenset Amadeus Guimenius tract. de poenit. propositione 20. loquendo de moribundo, qui prius Christiano more vivebat, & Sacramenta frequentare solebat. Adam. P. Tamb. qui in metho. expeditæ confessionis edito Roma anno 1647. lib. 2. cap. 10. Nonnulli (inquit) Doctores putant eiusmodi, moribundum satis superque petere, confessionem per mores Christianos, tota vita sensibilibiter peractos; itaque ideo putant absolvi posse saltem sub conditione, si est capax absolutionis. Idcirco in praxi censeo posse absolvi sub conditione dicta, immo propter tam urgentem instantis mortis necessitatem etiam debere. Ratio est, quia propter conditionem cavetur iniuriæ Sacramenti, & ex alia parte consulitur, quantum fieri potest, saluti moribundi, quia in tali articulo præsumi, saltem attritus potest.

35 Ipseque Amadeus Vir optime doctus, & acris iudicij testatur se, cum suggestu Compluti dictaret tractatum de poenit. anno 1645. & iterum anno 1652. hanc opinionem secutum fuisse, eamque in ea Universitate communi plausu frequenter defensari. Immo Ioannes Pontius, Caramuel, & alij nonnulli, quos ipse Amadeus citat ibidem à num. 14. addunt prædictam sententiam sustinendam esse pro quolibet peccatore Catholico. Harum sententiarum fundamenta fulsissime expendit P. Arriaga disp. 36. de poenit. sect. 3. acriter invehit in Caramuelem acerrimum novitatum defensorem, eiusque argumenta particulatim comminuens. Unde num. 30. concludit hanc sententiam non solum olim fuisse, quod adversarij non dissentiant, sed

sed etiam modo improbabilem, quia cios Authores, inquit, non adducunt solutionem probabilem ad loca Conciliorum, quibus clare sententia communis probatur.

36 Sententia ergo negans infirmum illum absolvendum esse communis est inter Theologos. Ita Pater Suarez disp. 23. sect. 1. num. 13. Vazquez quæst. 91. art. 2. dub. 1. num. 1. dicens nullum esse, qui contrarium dicat. Coninch. disp. 5. num. 28. & disp. 7. num. 96. dicens contrarium non esse probabilem. Cardinalis de Lugo disp. 17. sect. 3. qui productis huius sententiæ fundamentis, præsertim ab authoritate Conciliorum, sic num. 40. concludit: non ergo expedit in re tanti momenti sub pietatis specie sapere plus, quam omnes Sancti Patres docuerunt, sed observare terminos, quos apposuerunt nobis. Et alij multi, quos refert, & sequitur Diana 3. p. tract. 3. resol. 8. & 4. p. tract. 4. resol. 92. & ut inquit P. Arriaga, ubi nuper, hæc sententia ante triginta aut quadraginta annos adeo certa erat apud omnes Theologos, & fideles, ut opposita non fuerit probabilis. Quod magnum est argumentum ad persuadendam sententiæ oppositæ falsitatem, quia absurdum est Ecclesiâ Dei per tot retro secula in materia adeo necessaria ad salutem animarum ignorasse hoc remedium nec sufficenter providisse animarum saluti.

37 Probatur autem hæc sententia ratione à priori petita ex natura huius Sacramenti, quod ex sua institutione essentialiter est iudicium quoddam, in quo Sacerdos, cognita causa, reum absolvit. Nequit ergo minister huius Sacramenti illud conferre, nisi ut index, iudex vero nequit ut iudex procedere, nisi accusator præcedat: ut ergo absolutio valide administretur, debet præcedere ex parte pœnitentis accusatio, qua se accuset de peccatis, vel in speciali, vel saltem in confuso implorando iudicis officium.

38 Probatur secundo ex perpetuo Ecclesiæ usu: nam Concilia, & Patres declarantes moribundum destitutum sensibus absolvi posse, semper adhibent illam limitationem, nimirum, *Si voluntatis præteritæ testimonium in aliorum verbis habet*: ut constat ex autoritatibus adductis sectione præcedenti: ergo sentiunt non posse impendi absolutionem si non præcedat illud testimonium. Respondet Caramuel, illam

conditionalem denotare quidem posse absolvi moribundum, si petierit confessionem; non tamen denotare non posse absolvi, si non petivit. Sed contra: quia alioqui frustra Concilia adderent illam limitationem, si enim licet absolvere moribundum, siue petat, siue non petat confessionem, frustra Concilia dicunt esse absolvendum, si tamen coram adstantibus confessionem petijt. Quapropter illa verba continent conditionem, sine qua non licet absolutionem impendere iuxta legitimam eorum expositionem.

39 Sed contendit Caramuel Concilia illa pro ipsius sententia stare, dum dicunt, *Quod subito obmutescens baptizari, aut pœnitentiam accipere potest*. Coniungunt enim Baptismum cum pœnitentia: ergo de utroque eodem modo discurrere possumus, ac debemus: sed Cathecumenus, qui in morbum lapsus sensibus destituitur, baptizari potest, quia ipsa status Cathecumeni professio est Baptismi ante mortem petitio: ergo Catholicis qui in morbum similiter lapsus sensibus destituitur, absolvi poterit, quia ipsa status Catholici professio est absolutionis Sacramentalis ante mortem petitio.

40 Sed contra: quia licet utrunque Sacramentum Concilia coniungant, quoad hoc quod possint conferri moribundo sensibus destituto, tamen pro conferenda absolutione exigunt ut conditionem necessariam petitionem confessionis, ut patet ex verbis, quæ immediate subiungunt: *Si voluntatis præteritæ testimonium in aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu*. Ergo ex mente Conciliorum nequit conferri moribundo sensibus destituto nisi existente illa conditione. Et sanè si paritas quoad omnia valeret, posset absolutio conferri moribundo à Sacerdote evidenter cognoscente illum ita repente fuisse oppressum, ut nullum ediderit contritionis signum, sicut in simili casu potest, ac debet Cathecumeno administrare Baptismum. Consequens autem est absurdum: quia confessio est pars essentialis huius Sacramenti, & ministro non licet impendere absolutionem, quando scit non esse conficiendum Sacramentum.

41 Est ergo magna disparitas inter pœnitentiâ, & Baptismum: nam iste solû desiderat intentionem ipsum recipiendi, ut sit voluntarius recipienti: intentio

autem semel concepta recipiendi Baptismum non interruptitur per peccatum, quia quis existens in peccato potest valide recipere Baptismum, sed perseverat moraliter, quandiu durat confessio status Cathecumini, & dum non adest voluntas contraria non recipiendi Baptismum. Et ut vi illius remittantur peccata personalia præterita, sufficit attritio pure interna, quin reddatur sensibilis per actionem externam. At pœnitentia postulat per se confessionem, & in casu necessitatis saltem illius petitionem, non præcise, ut absolutio à peccatis sit voluntaria pœnitenti, sed tanquam pars proprie constituens Sacramentum. Et intentio illud recipiendi interruptitur per quodlibet peccatum mortale: nam per quodlibet in conscientia existens sine retractatione, & dolore redditur invalida absolutio. Quapropter intentio requisita ad valide recipiendum hoc Sacramentum debet esse orta ex dolore peccati, vel saltem cum illo coniuncta. Rursus ad valorem pœnitentiæ non sufficit dolor pure internus, sed requiritur dolor factus sensibilis per confessionem vocalem, aut per nutus, vel per absolutionis petitionem.

42 Probatur tertio sententia communis: nam cum Tridentinum sessione 14. cap. 3. assignet contritionem, & confessionem pro materia essentiali huius Sacramenti; implicat, ut illud conficiatur, nisi præcedat confessio aliqua, qua nimirum pœnitens manifestet se peccasse, & de peccatis dolere; at ubi moribundus, nec confessionem petijt, nec ullum dedit pœnitentiæ signum, nulla præcedit confessio: ergo tunc non potest absolvi.

42 Hanc Concilij auctoritatem sic Caramuel eludere conatur: eodem modo Concilium loquitur de confessione, quo de contritione, quo de satisfactione; ait enim, *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus contritio, confessio, & satisfactio*. Atqui ad valorem huius Sacramenti sufficit contritio impropria, nempe attritio, sufficit etiam satisfactio imperfecta nempe volita: ergo etiam sufficit confessio impropria, qualis illa forsam est, quæ non ex asseveratione testis alicuius, sed ex vitæ testimonio colligitur. Vel rursus sic: atqui contritionis nomine Tridentinum intelligit contritionis desiderium, & sa-

tisfactionis nomine propositum satisfaciendi: ergo confessionis nomine idem Concilium intelligit confessionis desiderium: non ergo confessionem actualem, sicut nec contritionem actualem, nec satisfactionem actualem. Hæc ille in Theologia fundamentali.

44 Hæc Concilij expositio frivola omnino mihi videtur, nullamque conciliare valens probabilitatem huic sententiæ. Et in primis falsum est ex mente Concilij non requiri ad valorem huius Sacramenti aliquam contritionem proprie talem: etsi enim non requiratur contritio perfecta orta scilicet ex perfecta dilectione Dei, requiritur tamen aliquis verus dolor, aliqua ve propria contritio quæ prout abstrahit à perfecta, & imperfecta, definitur à Concilio sessione 14. cap. 4. *Animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*: ergo in eodem sensu requiretur aliqua confessio proprie talis, qualis perfecta non est illa, quæ consistit in vita Christiane peracta. Rursus dum Concilium ait, satisfactionem esse materiam huius Sacramenti, abs dubio loquitur de satisfactione propria, seu in re exhibita quæ non est pars essentialis, sed integralis huius Sacramenti: propositum namque satisfaciendi non est pars integralis huius Sacramenti, sed præcedit ante absolutionem, tanquam debita dispositio, & involvitur in ipso dolore, & proposito amplius non peccandi.

45 Dicere autem, quod desiderium internum confitendi sufficiat ad valorem huius Sacramenti, est penitus improbabile: nam illud desiderium ratione sui non est sensibile, nisi externe manifestetur, nec potest dici confessio in ullo vero sensu. Dicere rursus, quod vita Christiane peracta est sufficiens confessio, est plane absurdum: alioqui si Sacerdos evidenter cognosceret hominem qui antea bene vixerat, subito morbo correptum nullum dedisse confessionis signum adhuc posset ei impendere absolutionem, quod iam ostendimus esse falsum. Deinde nam vel illa bona vita interrupta est per peccatum mortale, vel non. Si secundum non est necesse ei impendere absolutionem, cum non sit in periculo damnationis; si primum, illud testimonium bonæ vitæ non sufficit: alioqui
si Pe;

si Petrus heri haberet voluntatem confitendi, & hodie incideret in peccatum mortale, posset hodie à me absolvi ex vi voluntatis ab ipso heri habitæ absque ulla nova petitione confessionis; quod est clare falsum. Quod denique addit desiderium contritionis, sufficere ad valorem huius Sacramenti, falsum etiam est, si tale desiderium non sit vera detestatio peccati continens propositum non peccandi de cætero, quod est contritio requisita à Concilio; si autem hoc habeat, nulla est paritas, nam desiderium confessionis non est confessio.

46 Sed pergit, Caramuel, & ponit casum, quo existimat non obscure probati suam sententiam: ponamus enim Sacerdotem piū qui quotidie horas recitare solebat, eo morbo repentino oppressi, & sensibus destitui. Certe ille quotidie in oratione Dominica postulabat sibi peccata dimitti, & cum modis ordinariis, quos Deus peccata dimittit, sit mediante confessione, hanc virtualiter poscebat: ergo vi huius petitionis poterit tunc absolvi. Sed contra, quia hæc duo toto cælo differunt, nempe habere hodie voluntatem confitendi hora mortis, & hodie dolere sensibilter de peccatis cum animo non peccandi de cætero. Primum non sufficit, quia nullus est homo quantumvis facinorosus, qui adhuc dum in latrocinijs perseverat, nō desideret confiteri hora mortis; cum tamen voluntas confitendi tunc habita non sufficit ad valorem huius Sacramenti. Secundum vero etsi sufficiat, tamen non continetur in recitatione orationis Dominicæ, cum illa frequenter recitur absque ullo dolore peccatorum.

47 Confirmatur: nam vel ego non obstante religiosa vita illius Sacerdotis, censeo forsā postea peccasse mortaliter, vel non. Si primum hoc ipso censeo illā recitationē horarum non esse sufficientem petitionem confessionis, ac proinde non posse absolvi. Si secundum hoc ipso censeo illum non indigere confessione, ac proinde titulo extremæ necessitatis non potero illi impedere absolutionem; non præcedente illo signo doloris. Adde illā rationem pro quocūque facinoroso militare: quia nullus est, qui non desideret mori cum Sacramenti.

48 Duplicem deinde adhibet confirmationē suæ sententiæ Caram. cū alijs. Prima desumitur ex facto Clem. VIII. Viri sapientissimi, qui dicitur ab-

solvisse sub conditione hominem, quem ruentem vidit è fabrica Sancti Petri. Secunda ex praxi confessorum Castrensiū, qui absolvant milites in pugna cadentes, non expectato ullo signo doloris. Ad primam respondet Cardinalis de Lugo eam historiam nullum habere fundamentum, diligenter enim (inquit) petij à multis doctis, & prudentibus viris, qui iam à multis annis in vrbe commorantur, & ipsius Clementis tempore aderant, qui rem omnino fabulosam putant. Ad secundam concedit, si milites repentina hostium aggressionē spaciū confitendi non habeant, & dicant ex corde se desiderare confessionem, & ex tunc absolutionem petere Sacramentalem, absolvi postea posse, quāvis sensibus omnino sint destituti, non posse autem absolvi, si non præcessit ille dolor, & petitio absolutionis. Adde in militibus præsumi prudenter posse eos in illo mortis periculo habuisse dolorem de peccatis, & petisse confessionem: quia cum pugnam aggrediantur cum cognitione periculi, & sciant necessitatē absolutionis Sacramentalis, illam tunc postulare solent. Vnde possunt sub conditione absolvi. Quod extendi non valet ad alios casus, ubi repentinus morbus hominem occupat.

49 Ex dictis infero: si sistamus intra terminos huius quæstionis, in qua inquiritur, an moribundus, qui nollum dedit pœnitentiæ signum, possit absolvi, sententiam affirmantem esse penitus improbabilem, quia hoc ipso, quod supponatur non præcessisse ullum signum doloris, supponitur deesse partem essentialem huius Sacramenti: non licet autem Sacerdoti impendere absolutionem adhuc sub conditione, quando certum est non esse conficiendum Sacramentum. Et quamvis prudenter dubitari possit, an infirmus habeat internum dolorem, si tamen certus est cum dolorem non manifestasse, certus debet esse non esse conficiendum Sacramentum, ac proinde non posse tunc absolutionem impendi.

50 Si autem quæras, quid sit dicendum casu, quo Sacerdos, nec per se, nec per relationem testium cognoscit moribundum illum dedisse pœnitentiæ signum, sed procul ignorat, an dederit, vel non dederit, poterit ne illum tunc absolvere sub conditione? Aliud enim est Sacerdoti cōstare, quod infirmus non

dederit pœnitentiæ signum, in quo casu, iam diximus, non posse absolutionem impedire: aliud Sacerdoti non constare, quod dederit pœnitentiæ signum, de quo casu nunc dubitamus. Respondeo fundamenta sententiæ communis satis persuadere moribundum illum non posse absolvi, quod colligitur ex Concilij citatis initio sectionis præcedentis exigentibus præconditione necessaria, ut Sacerdos moribundum illum absolvat, quod ille per se, vel per alios, ostendat Sacerdoti desiderium confitendi: ergo si eiusmodi desiderium non ostendit, non poterit absolvi. Et rursus probatur, ex natura huius Sacramenti, quod institutum est per modum iudicij sensibilis in quo iudex nequit inchoare, nisi præcedat accusatio, vel imploratio iudicis. Nisi ergo Sacerdos cognoscat per se, vel per aliorum testimonium, moribundum petijisse confessionem, non poterit illum absolvere, & quoad hoc sententiâ communem veram etiam existimo, & opposita, vel exigua, vel fere nullam intrinsecam probabilitatem habet.

51 Sed, rogas, an in praxi moribundus ille absolvendus sit saltem propter auctoritatem Doctorum affirmantium, qui hac tempestate non pauci, nec ignobiles sunt, quorum sententia saltem in hoc dubio videtur habere probabilitatis speciem? Respondeo, quando adest dubium, & si sit pure negativum, videlicet, quia nec habeo fundamentum, ut mihi persuadeam petijisse confessionem, nec habeo fundamentum, ut Mihi persuadeam non petijisse, potero illi moribundo absolutionem impendere sub hac conditione; *Si forsam confessionem petijisti, & legitimum habes dolorem, ego te absolvo &c.* Quæ resolutio firmatur hac paritate: In dubio negativo, an moribundus habeat usum rationis, potest absolvi sub conditione, ut est exploratum apud omnes: ergo pariter in nostro casu, &c. Probatur consequentia, nam sicut aliqua confessio, vel accusatio ex parte pœnitentis est omnino necessaria ad valorem absolutionis: ita & usus rationis: ergo sicut, hoc non obstante, quando Sacerdos anceps est, an moribundus habeat usum rationis, poterit illum absolvere sub conditione, ita in nostro casu, &c.

52 Dices, quando nullum est positivum fundamentum ad iudicandum moribundum petijisse confessio-

nem non esse dubium, sicut in alio casu de usu rationis, an conficiendum sit Sacramentum, sed omnino certum non esse conficiendum: quia quamvis reipsa contingat petijisse confessionem, hoc non sufficit, ut absolutio sit valida, sed requiritur, quod illa accusatio manifestetur Sacerdoti, qui tanquam iudex nequit inchoare hoc iudicium nisi ad instantiam partis cognitam. Sed contra; quia certum non est requiri hanc notitiam ex parte Sacerdotis: dummodo enim signa contritionis, & petitio confessionis sint ex se sensibilia, licet actu non percipiantur, hoc videtur sufficere ad valorem absolutionis: quia quod circumstantes percipiant illa signa, nec est de conceptu absolutionis, nec videtur esse de conceptu confessionis: ergo si Sacerdos prudenter dicere valet, forsam hic moribundus petijt confessionem, quamvis id à Circumstantibus non fuerit notatum, poterit illum absolvere. Potest enim contingere, ut moribundus reipsa desideret confessionem, & exterius aliquo pacto suum desiderium aliquo motu manifestet, quin circumstantes id advertant, vel intelligant. Quod Mercantius tomo. 1. tract. 4. quæst. 3. pag. 140. Sibi contigisse narrat in ultimo vitæ discrimine: sensibus enim erat destitutus, excepto auditu, recto tamen iudicio, ac ratione utebatur, & ex medico loquente, & ex naturæ debilitate mortem sibi appropinquare credebat, unde interne dolebat de peccatis, & dolorem suum exprimere conabatur, circumstantes tamen arbitrabantur motus illos esse signa naturæ patientis, non autem animi, contriti. Ab illo tempore in animo, induxi, inquit, quod si quovis modo, aliquem Catholicum sic oppressum, reperirem, nec signum aliquod mihi, hi intelligibile pœnitentiæ dare possent, set, nihilominus sub conditione absolverem, eo, quod forte aliud pœnitentiæ signum edat, etsi mihi incognitum.

53 Non est autem contra Tridentinum hæc resolutio, quia etsi sit essentialiter requisita aliqua confessio ad valorem absolutionis, ut tamen hæc licite impendatur, satis est, quod Sacerdos prudenter suspicari valeat, forsam illum moribundum petijisse confessionem, vel illam modo postulare aliqua actione de se sensibili, quamvis ab ipso

ab ipso non percipiatur, sicut satis est, quod dubitet, an infirmus habeat usum rationis, ut eum sub conditione absolvat. Rursum potest dici, nec esse contra decreta Conciliorum supra citata, asserendo illa exigere eam conditionem, ut absolutio conferatur sine conditione, non tamen ut conferatur sub conditione; nec esse contra naturam huius Sacramenti, quod licet institutum sit per modum iudicii, non tamen est ordinatum ad condemnandum, sed absolvendum. Vnde satis erit, utcumque præsumi accusationem ex parte rei, ut ipsi absolutio conferatur sub conditione.

54. Ex his infero: si quis in subita rixa gladio transfodiatur, & superveniat Sacerdos, qui eum solum, & sensibus destitutum inveniat, posse illum sub conditione absolvere, siquidem in simili casu frequenter solent homines Catholici, confessionem petere: quod maxime locum habet, si Sacerdos iudicet hominem illum non iniuste subiisse illud discrimen, sed iniuste ab hostibus oppressum fuisse.

55. Infero secundo, non tantum eum, qui frequentare solebat Sacramenta, sed quolibet Catholicum posse sic absolvi in illo dubio: nam quilibet, si agnoscat periculum mortis, solet tunc desiderare, & petere confessionem. Vnde nisi probetur, nemo debet præsumi adeo malus, ut tunc noluerit confiteri. In dubio ergo an petierit, vel non petierit confessionem, absolvatur sub conditione. Infero tertio, si coram adstantibus ita subito aliquis destituatur sensibus, ut ipsi sibi certo persuadeant nullam dedisse contritionis signum, non posse tunc absolvi, quantumvis antea pie vixerit: vita enim Christiane peracta est quidem sufficiens fundamentum, ut mihi persuadeam fore, ut homo ille tunc peteret confessionem, si agnosceret suum periculum, non tamen ut iudi-

cem illud agnovisse, ac proinde absolute petisse confessionem.

56. Pro maiori dictorum intelligentia observa, aliud esse loqui de opinione speculativa asserente ad valorem Sacramenti poenitentiae non requiri, quod accusatio moribundi manifestetur Sacerdoti, sed satis esse quod moribundus interne doleat de peccatis, & aliquo signo sensibili exterius manifestet dolorem eo modo quo potest: sicut accidit Marcancio; quamvis hæc manifestatio non percipiatur à Sacerdote; aliud esse loqui de opinione practica, asserente licitum esse absolvere sub conditione moribundum illum, de quo quis prudenter suspicari potest dedisse signa externa contritionis, & confessionem petisse. Prima opinio speculativa exigua habet probabilitatem. Cæterum hæc exigua probabilitas sufficiens fundamentum est, ut quis iudicet se posse licite impendere absolutionem tali moribundo sub conditione, ac proinde hæc opinio practica probabilitatem habet; quia sufficit quæcumque probabilitas, quantumvis exigua, quod conficeretur Sacramentum si reipsa petijt moribundus confessionem; & suspicio prudens, quod re ipsa petierit, ad hoc ut pessimè licite absolutionem impendere sub conditione. Quemadmodum est contra quamvis sit probabilissimum, & fere certum, quod sit bellua, & non homo, animal, quod movetur in sylva coram venatore: tamen si datur aliqua probabilitas quamvis exigua, quod est homo, non potest venator sagittam emittere. Sicut enim sufficit hæc exigua probabilitas de vita hominis periclitantis si sagittam emitat, ut à sagittando teneatur abstinere. Ita sufficit exigua probabilitas de salute æterna obiectura moribundo ex absolutione si detur, ut eam confessarius illo modo licite possit impendere,

((1))

DISPUTATIO XXXVII.

AN ATTRITIO SVFFICIENS AD IVSTIFICATIONEM IN HOC SACRAMENTO debeat oriri ex dilectione Dei.

AM fixum est inter Theologos non requiri contritionem perfectam, ut homo iustificetur intra Sacramentū: dubiū restat, an attritio ad hoc sufficiens concipi possit ex solo metu pœnæ, an vero debeat concipi simul ex motivo charitatis. Cardinalis Sfortia tract. de pœnitentia cap. 12. totis viribus hoc secundum defendit citans pro hac sententia Patrem Valentiam, tom. 4. disp. 7. quæst. 8. punt. 1. & P. Henriquez lib. 4. de Sacramentis, qui est primus de pœnitentia cap. 26. littera K. illamq; multiplici autoritate muniens. & rationibus non contemnendis.

SECTIO PRIMA.

Proponuntur fundamenta Cardinalis Sfortia affirmantis.

I PROBATVR ergo hæc sententia primo ex illo primæ Ioann. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Et ex illo primæ ad Corinthios 13. *Sine charitate nihil sum.* Secundo autoritate Tridentini nam sessione 6. cap. 6. absolvit seriem iustificationis per Baptismum dicendo: *Non dum baptizatos ad eam disponi, dum Deum, tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt:* & mox immediate subiungit: *Ac propterea moventur aduersus peccata per odium aliquod, & detestationem;* hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet. Ergo pœnitentia, quæ præcedere debet ante iustificationem collatam vi Baptismi homini adulto, ac proinde quæ præcedere debet ante iustificationem collatam vi pœnitentiæ (non enim perfectior contritio requiritur, ut adultus iustificetur in Baptismo, quam in pœnitentia) includit in se dilectionem Dei tan-

quam fontem omnis iustitiæ, quæ sane dilectio ad solam virtutem charitatis pertinet.

2 Tertio probatur autoritate Augustini de vera, & falsa pœnitentia cap. 9. & 17. dicentis: *Sine amore nemo unquam gratiam invenit, nec veniam assecutus est.* Et sermon. 7. de tempore; *Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei.* Et libr. 2. contra Chresconium, cap. 12. *Mundantur peccata charitate, quæ si adsit, omnia recte fiunt, si vero desit cætera frustra fiunt.*

3 Quarto autoritate Divi Thomæ in 4. distinctione 17. quæst. 3. art. 4. quæstiuncula 1. dicentis confessionem non valere sine charitate, quæ est principium merendi. Et rursus ibidem dist. 14. quæst. 2. articul. 1. quæstiuncula 2. ad 3. & dist. 22. quæst. 2. art. 1. quæst. 4. Distinguentis attritionem à contritione, seu à perfecta charitate solum secundum plus, & minus, quod non recte diceretur, si differrent adæquate penes motivum. Atque tandem in 3. part. quæst. 85. art. 2. ad primum docentis displicentiam peccati præteriti, eam utique quæ requiritur ad Sacramentum pœnitentiæ, pertinere immediate ad charitatem, solamque intentionem specialem operandi ad detestationem peccati pertinere ad specialem virtutem sub charitate.

4 Denum probatur ratione, quia videtur summe incongruum, ut cum Deus statuerit non conferre adulto habitum fidei sine prævio actu fidei, & habitum spei sine actu spei, nihilominus statuit dare habitum charitatis sine prævio actu charitatis. Confirmatur primo: nam Tridentinum dicit iustificationem esse renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum, unde homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus. Non fit autem voluntarie amicus, qui nullo modo

modo amat. Et certe cum ad amicitiam requiratur ut alteri afficiamur in ratione finis cui; non potest esse dispositus ad amicitiam divinam, qui nullum talem affectum habet erga Deum,

5 Confirmatur secundo; quia cum in peccato præcipua malitia consistat in aversione à Deo in ratione finis cui, sub qua ratione ipse est optimus, & magis meretur amorem, quam sub quacunque alia ratione; peccatum non debuit deleri nisi per oppositam conversionem ad Deum tanquam ad finem cui; ac proinde per actum amoris.

14 Confirmatur tertio; quis enim putaret congrue esse dispositum ad impetrandam non solum veniam, sed amicitiam Principis, eius offensorem, qui ita peteret veniam: displicet mihi, quod te offenderim, eo quod metuum à te puniri; ceterum de tua displicentia, ac de tua offensione, gratia sui nullum affectum habeo? Sub hac autem forma se offerret Deo quicumque peccator in confessione, qui poeniteret ex solo motivo metus. Hæc sunt fundamenta huius sententiæ; quæ abs dubio illam probabilem, reddunt.

SECTIO SECUNDA.

Proponitur sententia communis negans.

7 CONTRARIA tamen sententia affirmans attritionem ortam ex solo metu poenarum inferni sufficere in Sacramento ad iustificationem, communis est inter Theologos, eamque colligunt ex Tridentino sess. 14. cap. 4. cum enim dixisset contritionem perfectam disponere sufficienter extra Sacramentum ad iustificationem, statim addit, contritionem imperfectam extra Sacramentum non sufficere, sufficere vero in Sacramento, explicans autem quid intelligat nomine contritionis imperfectæ, inquit: *Quæ attritio dicitur, quoniam, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & poenarum metu communiter concipitur.* Sentit ergo attritionem conceptam ex metu inferni sufficere in Sacramento ad iustificationem: ergo ex ipsius mente omnis huiusmodi attritio etiam si hoc dumtaxat motivum respiciat, est sufficiens in Sacramento &c.

8 Sed respondet Card. Sfortia Concilium nunquam dixisse attritionem,

quæ disponit ad iustificationem in Sacramento, esse posse tantum ex motivo poenarum. Immo cum afferat exemplum Ninivitarum, à quibus improbable est impetratam esse iustificationem sine ullo charitatis affectu, patet, inquit, Concilium loqui non tam de ipso actu attritionis formali, quam de illo primo motivo, per quod incipimus disponi ad attritionem; in quo tamen aliud perfectius motivum includatur.

9 Sed contra primo: quia cum ibidem, & Canone 5. Concilium contra Hæreticos probet attritionem non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, sed etiam donum Dei esse disponens hominem ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam; loquitur sane de attritione, quæ vnice moveatur ex metu poenarum, non autem de illo dolore, qui insuper moveretur ex Dei bonitate. De hoc enim nunquam Hæretici dixerunt facere hominem magis peccatorem. Contra secundo; quia cum Concilium dicat sufficere ad iustificationem in Sacramento conceptum ex metu inferni dolorem, intelligi debet de omni dolore respiciente illud motivum, dum enim aliud non exigitur, sufficienter, excluditur necessitas omnis actus alterius doloris. Exemplum autem Ninivitarum non affertur à Concilio ad probandum requiri ad iustificationem in Sacramento dolorem similem illi, quo Ninivitæ iustificati sunt, nam cum extra Sacramentum nemo iustificetur sine perfecta Dei dilectione, inde fieret hæc etiam requiri ad iustificationem in Sacramento. Solum ergo affertur ad probandum timorem illum, à quo incipere solet peccatoris conversio, esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens adiutus viam sibi ad poenitentiam parat. *Hoc enim timore* (inquit Concilium) *utiliter concussi Ninivitæ ad Ionæ predicationem plenam terroribus poenitentiam egerunt, & misericordiam à Deo impetrarunt.*

10 Potest etiam sententia communis probari: quia ex opposita doctrina requirente motivum amoris ad attritionem in Sacramento requisitam, deditur aut difficilis, aut valde incertus valor confessionum, quæ communiter fiunt bona fide à Christianis. Verum hæc sequelam negat Cardinalis: quia

nullus est, qui serio concipiens Deum; cuius nomine intelligimus ens summe bonum, & summe nobis beneficium, ad Deumque confugiens tanquam ad iustitiæ fontem, & misericordiæ, & paratū reconciliare sibi suos inimicos, eosque in filios adoptare, non excitetur ad aliquem amorem ipsius, ac proinde ad aliquam displicentiam, quod tantam bonitatem offenderit. At simul cum hoc affectu ille, qui accedit ad confessionem, detestatur peccata præterita, & futura ex nocuentis, quæ afferunt, nunquam ergo iustificatur peccator adhuc in Sacramento sine aliqua Dei dilectione.

11 Posset demum sententia communis probari, quia opposita exigere videtur ad iustificationem in Sacramento totum illud, quod requiritur extra ipsum, & aliquid amplius, quia requirit dolorem ortum ex motivo amoris, & timoris simul, cum extra Sacramentum primus dolor sufficiat. Multus est acutus iste Author in assignanda differentia inter attritionem, & contritionem perfectam iuxta sua principia. Ego brevius, & facilius rem expedirem aliter in eo attritionem illam differre à contritione perfecta, quod hæc oritur ex dilectione Dei adeo perfecta, ut secluso omni timore pœnarum, inducat dolorem efficacem de peccatis, & propositum efficax ea fugiendi. At attritio illa oritur ex dilectione Dei valde imperfecta, & talis naturæ, ut secluso motivo pœnarum, non possit inducere dolorem efficacem de peccatis, & propositum efficax non peccandi, esto, inducat necessariam quādam displicentiam in peccatis ut contrariis divinæ bonitati, ad quam tanquam ad misericordiæ fontem recurrit peccator, dum peccata sua cōfiteatur. Vnde non sequitur plus requiri in Sacramento, quam extra illud ad iustificationem. Ex quo deducitur sententiam communem solum probari efficaciter autoritate Tridentini, cui præcipue innititur consensus Theologorum, qui post ipsum scripsere.

SECTIO TERTIA

Solvuntur fundamenta Sfortiæ.

12 **R**ESTAT ut solvamus fundamenta Cardinalis Sfortiæ. Ad primum ex autoritate Ioannis respondeo, illam

vel esse intelligendam de charitate habituali, sine qua manet homo in morte peccati: vel de dilectione actuali proximi in illis circumstantiis in quibus urget præceptum ipsum diligendi. Locus vero Pauli solum significat reliqua opera virtutis non sufficere ad meritum vitæ æternæ, nisi procedant à gratia, & charitate habituali. Ad secundum ex autoritate Tridentini respondetur, adultos disponi quidē ad iustificationem in baptismo, dum Deum diligere incipiunt tanquam omnis iustitiæ fontem, hanc tamen inchoationem dilectionis non debere esse actum charitatis, sed spei, vel alterius virtutis, qui propterea dicitur inchoatio dilectionis Dei, quia ad hanc per illum disponitur homo.

13 Ad tertium ex autoritate Augustini respondetur, omnem actum honestum, & laudabilem virtutis supernaturalis appellari reductivè charitatē, quia est quædam illius participatio cum charitas respiciat finem ultimum, & reliquæ virtutes respiciant obiecta honesta, quæ sunt media ad consecutionem illius. Vnde Augustinus in his locis non loquitur de charitate strictè tali, sed prout abstrahit à perfecta, & imperfecta, à formaliter, & reductivè tali: alioqui quomodo locū haberet id, quod ille docet tract. 9. in Ioan. nimirum timorē pœnarum introducere charitatem, sicut acus filiū introducit? Vel si à charitate strictè tali loquatur, intelligendus est in ordine ad meritū vitæ æternæ, ad quod requiritur quod homo sit in gratia, & charitate.

14 Ad quartum ex autoritate D. Thomæ respondetur, eum prioribus locis solum significare statum gratiæ & charitatis esse necessarium, ut quis per confessionem mereatur vitam æternam. In secundo autem loco distinguit contritionem, & attritionem secundum plus, & minus, non quoad motivū, nam hoc in contritione esse debet essentialiter diversum, ac in attritione, sed quoad effectum emolendi, & quasi perfringēdi duritiem cordis: nam quoad hoc maiorem vim habet contritio, quam attritio, quia magis disponit cor ad quæcunque virtutis opera. Dicuntur enim de voluntate peccatoris contritio, & attritio per analogiam ad corpora dura, quæ tunc dicuntur conteri, quando dividuntur in minimas partes, & quasi in pulverem rediguntur, ut facile undecunque cedant

cedant tangenti: dicuntur vero atteri cū dividuntur in partes maiores, ut non facile cedant tangenti. In tertio autem loco solum agit D. Thomas de distinguenda charitate à virtute speciali poenitentiae.

15 Ad quintum desumptum à paritate rationis respondeo, propterea ante infusionem habitus fidei, & spei debere praecedere actum fidei, & spei, quia sine illis nequeunt exerceri actus supernaturales aliarum virtutum, qui possent disponere ad iustificationem in Sacramento. Et sanè quis non videat non posse hominem recurrere ad poenitentiam, ut in ea ipsi remittantur peccata, nisi credat, & speret ita fore. Aliter autem se res habet in charitate, quia sine illius habitu possunt exerceri actus aliarum virtutum, quæ sunt participatio quædam charitatis, & absque dilectione Dei potest concipi efficax desiderium vitæ æternæ, & amicitiae cum Deo, efficaxque propositum nunquam recedendi à divino beneplacito. Hæc autem est sufficiens dispositio ad incundam amicitiam cum Deo in Sacramento, in quo ipse exundatione quadam misericordiae prætergreditur nostram dispositionem conferendo gratiam ex opere operato.

16 Vnde quamvis in poenitentia iustificatio non fiat nisi per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum non arguitur inde, quod debeat præcedere dilectio, sed ad summum desiderium efficax redeundi ad amicitiam divinam: quamvis autem hoc desiderium nequeat exerceri sine actu fidei, & spei; bene tamen sine dilectione Dei, quia non est necessè, quod ad ita desiderandum mereatur quis à Dei bonitate. Et hinc patet ad primam confirmationem. Ad secundam vero respondeo illam proportionem non requiri, ut homo intra Sacramentum iustificetur.

17 Ad tertiam neganda est paritas: tum quia subditus, qui præcisè ob metum supplicij detestatur offensam Principis humani, non propterea habet voluntatē vitandi omnes iniurias Principis, sed tantum illas; quas ipse cognoscere, & punire valeat, cum tamen is, qui dolet efficaciter de offensa Dei ob metum poenæ æternæ, hoc ipso efficaciter detestetur omnem gravem Dei iniuriam. Tum quia præcipua poena, qua Princeps humanus offensam sibi illatam

punire potest, non est separatio à sua gratia, & communicatione, sed exilium, vel suspendium, &c. Vnde subditum timere efficaciter poenam Principis, non est timere separationem à gratia, & confortio illius. Cum tamen præcipua poena, qua Deus peccatores punit, sit æterna separatio à sui gratia, & visione. Vnde peccatorem detestari peccatum propter æternam poenam est detestari separationem æternam sui à Deo, & ultimo fine. Denique, quia humanus princeps non complacet per se in timore illo, quo subditus ipse rebellis veretur supplicium, cum tamen Deus complacet in attritione, quæ est speciale donum ipsius. In calce adverto peccatorem, qui cum sola attritione sufficienter est dispositus intra Sacramentum non habere aliquem actum positivum, quo parvi faciat habere Dei dilectionem, quamvis hanc omittat propter difficultatem, quam in ipsa elicienda experitur, quapropter peccator non se sistit coram Deo in hoc Sacramento sub ea forma, quæ in argumento proponitur,

18 Sed rogabis, quo sensu peccator, in hoc Sacramento ex attrito fiat contritus? In primis certum est non posse ipsum actum attritionis entitative fieri contritionem. Certum deinde est attritionem posse informari gratia habituali collata per Sacramentum, & sic ex informi fieri formatam. Denique certum videtur non semper fieri hominem in Sacramento ex attrito contritum per formalem contritionem, quia non est necessè, ut qui rite suscipit Sacramentum ex sola attritione eliciat post modum perfectam contritionem. Solum ergo dicitur homo in Sacramento fieri ex attrito contritus æquivalenter, & in ordine ad effectum obtinendi gratiam sanctificantem, quia nimirum ad illam impetrandam tantundem valet attritio cum Sacramento, ac contritio,

SECTIO QUARTA.

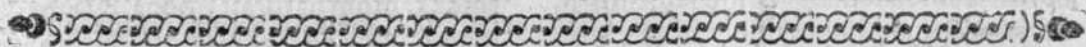
Quomodo exponenda sit sententia Cardinalis Sfortia, si quis velit illam defendere.

19 **S**IQVIS autem velit sententiam Cardinalis Sfortia defendere; dicere debet, dilectionem illam Dei ex qua oritur attritio iustificans intra Sacramentum, esse dilectionem;

lectionem quandam Dei imperfectam; quæ nimirum non diligit Deum super omnia; & quæ potest componi cum statu peccati mortalis, ut enim recte docet Toletus in Luc. cap. 10. annot. 52. qui sunt in peccato diligunt Deum, & propter eum multa faciunt, ut dare elemosynâ, quanquam non diligant ex toto corde, ex tota anima &c. Et ratio est, quia ut probat P. Lessius lib. 3. de iust. & iure cap. 1. dubit. 13. non omnis affectus charitatis in Deum est dilectio Dei super omnia: hæc enim includit propositum servandi omnia mandata, quod quidem propositum non includit omnis affectus charitatis. Vnde late ibi defendit Lessius posse quem ex affectu placendi Deo, & gratum ei obsequium exhibendi acceptare martyrium, quin Deum diligat super omnia: nam ex vi illius solius voluntatis non est paratus servare omnia præcepta: multi enim mallet mori, quam fidem Christi negare; & tamen non idcirco deserunt fornicationem, ebrietatem, & similia peccata, quæ ipsi minoris æstimant, quam Christi negationem, quod signum est illam voluntatem non includere propositum servandi omnia mandata, ac proinde

de non esse dilectionem Dei super omnia, & sicut qui horret maiora peccata, non propterea horret minora: ita potest quis ex affectu placendi Deo, & gratum ei obsequium exhibendi, potius mortem subire quam fidem Christi negare; quin propterea ex illo affectu malit mortem subire, quam fornicari: ac proinde quin per illum affectum diligat Deum super omnia.

20 Sic ergo dici potest dilectionem Dei, quam necessario præsupponit attritio supernaturalis iustificans intra Sacramentum, esse dilectionem imperfectam, quæ ex se non est impossibilis cum omni peccato mortali; quia nimirum ex suo modo tendendi ita fertur in Deum, ut nisi adiungeretur metus inferni, vel amissionis gloriæ, non excluderet affectum peccati mortalis: unde quousque illa coniungatur cum actu attritionis efficaci non inducit propositum efficax vitandi omne mortale. At dilectio Dei super omnia, quæ extra Sacramentum iustificat, est actus adeo nobilis, ut quamvis per impossibile infernus non esset, vi illius homo vitaret omne peccatum mortale.

DISPUTATIO XXXVII. AN POSSIT DEFECTV DOLORIS DARI SACRAMENTVM POENITENTIAE validum, & informe.

AC disputatio necessaria est, ut constet qualis debeat esse dolor requisitus ad valorem huius Sacramenti. Est autem in omnium opinione Sacramentum informe, quod re vera essentialiter integrum est, sed non habet effectum in suscipiente defectu dispositionis, quod in alijs Sacramentis facile cernitur. Nam adultus, quem legitimus minister cum debita intentione abluat, simul proferens formam Baptismi, vere baptizatus manet, si habet intentionem suscipiendi Baptismum, & tamen non suscipit gratiam, si non afferat attritionem de peccatis commissis. Et idem est de alijs Sacramentis. Non itaque di-

citur Sacramentum in forme, quia careat forma, per quam intrinsece constituitur, quia hoc ipso Sacramentum non esset, sed quia propter aliquam indispositionem susipientis, non confert illi gratiam, quæ est forma extrinseca Sacramentorum. Est autem in poenitentia peculiaris difficultas: nam dolor est pars essentialis huius Sacramenti, & non aliorum: dubium ergo est, an dolor sufficiens ut detur Sacramentum, sit quoque ex parte poenitentis sufficiens dispositio, ut ei conferatur gratia.

(*.*)

SECTIO PRIMA.

*Authores sententiæ affirmantis, & varij
modi illam defendendi.*

I DARI posse Sacramentum poenitentiae informem affirmant apud P. Vazq. quæst. 92. art. 2. D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. quæst. 1. Rycard. Palud. Capteol. Durand. Caiet. Canus, Ledesma, uterque Soto, Navarrus, & Covarrubias. Quibus addendi sunt præter modernos Thomistas P. Suar. disp. 20. sect. 5. Valencía quæst. 11. punct. 2. & 3. Henriq. lib. 2. de poenit. cap. 11. Cardinal. Tol. lib. 3. sum. cap. 10. Card. de Lugo disp. 14. sect. 6. & 7. Granad. contr. de poenit. disp. 3. sect. 3. Gaspar Hurt. disp. 6. difficult. 8. Filliucius, & alij non pauci.

2 Præcipua apud Thomistas ratio pro hac sententiâ est illa, quam ex D. Thom. adducit M. Soto in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 2. §. *Ad vero*. Si enim (inquit) verum esset quod illius qui sine gratia accedit ad Sacramentum, nec illam per ipsum suscipit, confessio non est valida, cum nullus sit certus in gratia suscepisse Sacramentum, nunquam esset certus confessionem fecisse legitimam, & præceptum implevisse: atque adeo Sacramentum, quod nobis ad placandas conscientias institutum est, illas potius turbulencia, & tremore inquietaret. Deinde hanc sententiam probat Soto à paritate Baptismi, aliorumque Sacramentorum, quæ possunt esse valida; & informia. Ideo enim potest quis baptismum v.g. suscipere, quin suscipiat gratiam, quia Sacramentum, & eius effectus sunt res distinctæ, proindeque potest dari obex respectu unius, quin detur respectu alterius. Quæ ratio militat etiam in Sacramento poenitentiae.

3 Varij autem sunt modi defendendi hanc sententiâ. Primus est, quando poenitens confitetur existimans se afferre dolorem, cum tamen non afferat: tunc enim verum confici Sacramentum arbitratur Palud. quia materia huius Sacramenti, quæ ipsum totum cum absolutione conficit, est tantum peccator confessus, & subiaceat Sacerdotis iudicio, quamvis sine dolore sit materia polluta. Unde sicut si Sacerdos habet ostiam pollutam, non debet consecrare, sed si consecrat, tamen factum tenet. Ita in nostro casu &c. Verum hic dicendi modus ma-

nifeste rejicitur ex Florentino, & Tridentino, asserentibus contritionem simul cum confessione, & satisfactione, esse materiam huius Sacramenti, & certe paritas illa etiam probaret verum suscipi Sacramentum ab eo qui confitetur sua peccata sciens se nullum dolorem afferre.

4 Secundus modus est, cum dolor, seu attritio est imperfecta; & inefficax, sed tamen bona fide credit poenitens se habere dolorem sufficientem, ut digne accedat ad Sacramentum. Tunc enim confessionem esse validam, licet non conferat gratiam, docent Caietanus, Victoria, Valentia, Palud. Canus, & Henriquez citati, & subscripti à Patre Granad. ubi supra num. 19. Item Navarrus in sum. cap. 9. num. 10. & Sotus statim citandus. Verum hic dicendi modus rejicitur ex Tridentino sess. 14. cap. 4. *Injta quod contritio disponens ad iustificationem, siue intra, siue extra Sacramentum debet esse animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero*. Quod non verificatur ubi dolor non est efficax.

5 Tertius modus, cum quis accedit ad hoc Sacramentum cum attritione tantum naturali, bona fide existimans, se accedere recte dispositum: tunc enim verum confici Sacramentum affirmat ibid. Granad. n. 22. & docet etiam Magister Soto ubi supra quæst. 3. art. 3. concl. 5. ubi ita habet: *Vbiunque est aliqua detestatio cum aliquo proposito mutandi vitam, quamvis illa non semper, nec per se, nec per Sacramentum ad gratiam sufficiat, erit validum Sacramentum, si reliqua concurrant*. Verum iste dicendi modus sufficienter manet reiectus disput. 4. sect. ultima.

6 Nec fundamentum adductum à Soto quidquam obtinet, quia quamvis poenitens non sit certus, an confessio à se facta fuerit valida, nihilominus anxius esse non debet, quia quandiu ei non occurrit fundamentum prudens ad credendum, illam fuisse nullam, non habet obligationem eam repetendi. Peccata autem tunc invalide confessa remittuntur per sequentes confessiones validas. Paritas autem aliorum Sacramentorum nihil valet, quia dolor est pars huius Sacramenti, & non aliorum.

7 Quartus, & ultimus modus, omniumque probabilissimus est ille, quem primus in scholas invexit Eximius Doctor

Et or disp. 20. de pœnit. sect. 4. num. 26. & sect. 5. nimirum posse dari confessionem validam, & informem ex defectu extensivo attritionis. Habeat quis, exempli gratia duo peccata, furtum, & incestum, & furti inculpabiliter oblitus doleat de incestu ob specialem eius deformitatem, & sic confiteatur. In hoc casu confessio valida est, & tamen non confertur gratia: ergo iam datur Sacramentum validum, & informe. Quod tunc non conferatur gratia, patet, quia unum peccatum mortale non remittitur sine alio: tunc autem non remittitur furtum, quia iuxta presentem providentiam nullum remittitur peccatum etiam in Sacramento sine illius retractatione; & tunc non retractatur furtum, sed præcisè incestus: ergo tunc non infunditur gratia, utpote quæ ab omni mortali iustificat. Quod autem confessio tunc sit valida suadetur, quia illa tunc est formaliter integra, & ex vera attritione fit.

8. Et confirmatur à Gaspare Hurtado: nam dolor ad essentiam valoremque huius Sacramenti requisitus tanquam pars, sufficit, quod sit eorum mortalium, quorum fit confessio, & non requiritur, quod sit aliorum, quæ vel ob oblivionem, vel aliam ob iustam causam reticentur; immo ut est horum, nequit esse pars, quia dolor non est pars huius Sacramenti, nisi quatenus sit sensibilis per confessionem; per hanc autem tantum fit sensibilis respectu eorum, quorum est confessio: ergo in nostro casu licet non daretur dolor sufficiens per modum dispositionis ad gratiam iustificantem, daretur tamen dolor sufficiens per modum partis ad valorem Sacramenti. Addunt autem isti Doctores Sacramentum illud postea conferre gratiam, quando datur attritio furti, si novum non committatur mortale.

SECTIO SECUNDA.

Præfertur sententia negans, & varijs rationibus probatur.

9. **N**EGANT posse dari defectu doloris Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe. Gabriel, Maior, Adrianus, Ioannes Medina, & alij quos ex nostris sequuntur P. Vazquez quæst. 92. art. 2. dubio unico Coninc. disp. 4. dub. 1. Saa, Ver. confessio num. 6. Amicus,

disp. 12. sect. 6. Cardinalis Sforria in libello de Pœnit. num. 299. Martin. disp. 48. sect. 12. Laym. tract. 6. cap. 3. Fagun. de secundo præcepto Ecclesiæ lib. 2. cap. 7. num. 9. Luisius Turrianus, disp. 28. de pœnit. dub. 1. P. Arriaga disp. 13. de Sacramentis sect. 2. & sequentibus.

10. Probatur autem communiter: nam Tridentinum sect. 14. cap. 3. & 4. eodè modo loquitur de dolore requisito ad valorem huius Sacramenti, ac de dolore requisito ad eius effectum: ergo si dolor requisitus ad effectum debet esse universalis, etiam debet esse universalis dolor requisitus ad valorem: ad proinde defectu doloris extensivi non poterit hoc Sacramentum esse informe. Antecedens probatur: nam eundem dolorem quem cap. 3. definit esse materiam huius Sacramenti cap. 4. docet peccatorem disponere ad iustificationem.

11. Et confirmatur: nam Tridentinum eo cap. 4. loquens de attritione sufficiente ad hoc Sacramentum, ait illam debere voluntatem peccandi excludere: non excludit autem voluntatem peccandi attritio, quæ concipitur ob specialem deformitatem alicuius peccati, sed illa tantum quæ concipitur ob motivum commune omnibus mortalibus: ergo iuxta Tridentinum attritio sufficiens ad valorem huius Sacramenti debet esse universalis, & excludens voluntatem peccandi mortaliter in quacunque materia.

12. His probationibus alias adiungo. Sit prima ex Tridentino sess. 14. cap. 3. ubi hæc habet: Sunt autem, quasi materia huius Sacramenti ipsius, pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur: ergo iuxta Tridentinum eatenus dolor de peccatis est materia, & pars huius Sacramenti, quatenus ad peccati remissionem requiritur: ergo quotiescunque deest talis dolor, qualis requiritur ad remissionem peccatorum in Sacramento, deficit materia, & pars huius Sacramenti: ergo iuxta Tridentinum ille dumtaxat dolor est pars huius Sacramenti, qui sufficit, ut in ipso remittantur mortalia, quæ quis confitetur: atqui ad hoc requiritur dolor

lor vniversalis ex motivo : ergo &c.

13 Sit secunda : nam Concilium statim initio cap. 4. explicans naturam contritionis, quæ primum locum obtinet inter actus pœnitentis, qui sunt materia huius Sacramenti, ait, illam esse, *Animi dolorem ac detestationem de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero.* Ergo contritio, quæ est pars huius Sacramenti, duo includit iuxta Tridentinum, nimirum dolorem de peccatis commissis, & propositum non peccandi de cætero. Atqui iuxta Tridentinum propositum istud debet esse vniversale vitandi cum gratia Dei omnia mortalia, quæ deinceps potest homo ille committere : ergo iuxta Tridentinum dolor debet esse etiam vniversalis de omnibus commissis. Probatur consequentia, tum quia cum eodem modo loquatur de dolore, ac de proposito, non agnoscit ullam rationem discriminis : tum quia loquitur de proposito incluso in ipsa contritione, siquidem ait talem contritionem esse *animi dolorem de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero.* At propositum vniversale nõ includitur in contritione respiciẽte motivum peculiare, & alligatũ alicui peccato, sed in contritione respiciente motivum vniversale, & commune omni peccato mortali.

14 Tertia : nam qui confitetur mortale, efficaciter desiderat reconciliari cum Deo, ac proinde efficaciter detestatur statum peccatoris, & inimici Dei : ergo dum dolet de peccato mortali, quod confitetur, necessario illud odio habet, quia per ipsum amisit amicitiam cum Deo, quam nunc renovare intendit : quod quidem motivum commune est omni mortali ab ipso commissio : ergo nequit peccator dolere de mortali, prout oportet ad conficiendum hoc Sacramentum, quin dolor ille sit vniversalis.

15 Quarta : quia non conficitur validum Sacramentum, vbi verba formæ non verificantur : non verificantur autem verba absolutionis, quando non adest dolor vniversalis, quia tunc non confertur gratia remissiva peccatorum, illa autem verba : *Ego te absolvo à peccatis tuis :* significant colationem gratiæ remissivæ peccatorum.

16 Vltima : quia si ad valorem huius Sacramenti per se nõ requireretur dolor vniversalis, sed sufficeret dolor illius duntaxat mortalis, quod quis in con-

fessione exponit ; posset quis valide confiteri, quamvis non doleret de omnibus mortalibus, quorum scientiam habet, immo quamvis sacrilegium committeret in omissione huius doloris. At hoc est absurdum, vt & adversarij supponunt, & constat ex praxi fidelium ; qui hoc ipso quod sciunt confessionem fuisse sacrilegam, iudicant fuisse nullam, & repetendam esse : ergo ad valorem huius Sacramenti per se non sufficit dolor eorum peccatorum, quæ quis confitetur ; sed requiritur dolor vniversalis omnium mortalium, quæ commissio ac proinde defectu doloris extensive non potest dari Sacramentum pœnitentiæ informe.

17 Sequela, ad quam tota difficultas revocatur, in hunc modum probatur : nam quamvis pœnitens reminiscatur furti in casu proposito, poterit dolere de solo incestu ob specialem eius deformitatem, illudque solum confiteri, & reticere furtum, præsertim si adsit iusta causa non faciendi confessionem materialiter integram, eo quod furtum non possit tunc manifestari absque infamia proximi. Tunc autem si vera forent principia adversariorum, confessio illa esset valida : nam si semel attritio de incestu ob specialem eius deformitatem, aliquando constituit verum Sacramentum pœnitentiæ : ergo quoties detur illa attritio, & illius peccati confessio, & insuper absolutio, conficietur validum Sacramentum, quamvis adsit notitia furti : carentia enim huius notitiæ nõ erat pars constitutiva illius Sacramenti, vtpote constituti essentialiter adæquate per dolorem, & confessionem incestus, & absolutionem, Sacerdotis iurisdictionem, & intentionem habentis : ac proinde præsentia illius notitiæ non impedit aliquid constitutivum illius Sacramenti : ergo in sensu composito illius notitiæ manent omnia, quæ illa seclusa, iuxta adversarios conficiunt validum Sacramentum, ac proinde hoc manet.

18 Confirmatur. Quia dolor de peccatis non est pars intrinsece constitutiva Baptismi ; nã quamvis adulter scienter accedat ad ipsum sine attritione peccatorum, verum recipiet Sacramentum, licet sacrilege : ergo si semel dolor vniversalis non est de necessitate huius Sacramenti, sed sufficit dolor peculiaris : quamvis quis sciẽter accedat sine dolore vniversali omnium peccatorum mortalium, quorum scientiam habet, & eum solo

solo dolore particulari, illorum quæ confiteretur, verum recipiet Sacramentum, licet sacrilegiū committat in illo recipiēdo.

19 Dices illam hominem, qui scienter reticet furtum ob aliquam iustam causam, obligatum tamen esse ad eliciendum dolorem vniuersalem, quia quamvis dolor ille, quatenus extenditur ad furtum, non constituat tunc Sacramentum, est tamen dispositio debita ad effectum gratiæ recipiendum: vnde si pœnitens illum dolorem omitteret, peccaret mortaliter. Sed contra, quia quāvis ita peccaret, hoc peccatum non redderet invalidum Sacramentum, licet faceret sacrilegam eius susceptionem; nam voluntarie omittere id, quod non constituit Sacramentum, nequit ipsum invalidum reddere, vt patet in adulto culpabiliter omittente dolorem de peccatis, dum suscipit Baptismum. Dolor autem furti in nostro casu non esset iuxta aduersarij pars constitutiva Sacramenti pœnitentiæ: ergo illum omittere non redderet nullum Sacramentum. Absurdum autem est dicere validam esse confessionem sacrilegam: nam hoc ipso, quod sciamus illam fuisse sacrilegam, agnoscimus obligationem eam repetendi: ergo absurda est sententia aduersarij. Contra secundo, quia posset pœnitens non advertere ad obligationem non apponendi obicem gratiæ, quo casu non peccaret omittendo dolorem furti: ergo tunc saltem validum conficeretur Sacramentum: ac proinde non solum pro casu inculpabilis obligationis

dari posset Sacramentum pœnitentiæ in forme; sed pro casu in quo pœnitens legitime excusatur à manifestando aliquo dilecto cuius conscientiam habet.

20 Immo aduersarij non possunt congruentem reddere rationem, cur ille qui sine iusta causa aliquod mortale scienter reticet, faceret confessionem nullam, siquidem posset dolere de alijs, quæ manifestat ob specialem eorum deformitatem, & dolor particularis eorum, quæ pœnitens manifestat iuxta ipsos sufficiens est per se ad valorem huius Sacramenti: quamvis ergo peccaret mortaliter reticendo aliquod mortale in confessione: non propterea confessio aliorum esset nulla. In nostra autem sententia in promptu est ratio, quia is qui scienter aliquod mortale in confessione detinet, peccat mortaliter; implicat autem, vt tunc doleat de peccatis commissis ob rationem communem omni mortali. Vnde cum hic dolor sit necessarius ad valorem huius Sacramenti, implicat vt tunc validum conficiatur Sacramentum.

21 Ex his deducitur dolorem vniuersalem omnium sufficienter reddi sensibilem, quamvis non omnia manifestentur: nam illa externa summissio, & veniæ petitio, quæ pœnitens ab omnibus absolvi postulat, illum dolorem quæ vniuersalem sufficienter reddit sensibilem; ac proinde, ille quæ talis constituit Sacramentum, sicut quando pœnitens loqui non potest sufficienter per nutus reddit sensibilem contritionem omnium.

DISPUTATIO XXXVIII. AN PECCATVM COMMISSVM IN DISPOSITIONE BAPTISMI SIT MATERIA confessionis.

UBIVM procedit tum de peccato fictionis, seu de sacrilegio commisso indigne suscipiendo Baptismū, tum de alijs peccatis, vt si quis inter suscipiendum haberet voluntatem furandi, vel aliquod aliud præceptum violandi.

1 Communis sententia Tho:

mistarum cum D. Thoma 3. part. quæst. 69. art. 10. ad 2. affirmat peccatum fictionis esse materiam pœnitentiæ, & id negat de alijs peccatis in illo instanti commissis. Vtrūque enim asseruit Angelicus Doctor ibi his verbis: *Fictio non remouetur per Baptismum, sed per pœnitentiam subsequentem, quæ remota, Baptismus auferit culpam, & reatum omnium peccatorum*

torum præcedentium Baptismum, & etiam simul existentium cum ipso Baptismo. Et hanc sententiam, quoad primam eius partem communiter sequuntur Theologi Quoad secundam vero ex nostris eam tuetur P. Vazquez tom. 2. in 3. p. disp. 160. num. 19. P. Suarez tom. 3. disp. 28. sect. 5. §. *Sed quares.* Meracius disp. 10. de Baptismo sect. 1. Granadus de pœnit. disp. 3. num. 6. & apud ipsum P. Valentia. Item P. Martinus Perez disp. 16. sect. 7. num. 3.

2 At alij non pauci eodem modo discurrunt de utrisque peccatis, existimantque vniuersaliter ad pœnitentiã pertinere omnia peccata, quæ commissa non sunt ante Baptismum. Ita Cardinalis de Lugo disp. 16. de pœnitentia sect. 1. Arriaga disp. 13. sect. 1. Laym. lib. 6. num. 104. Coninch. quæst. 62. de Sacrament. num. 95. & 96. Martinon, de Sacrament. disp. 25. num. 1.

3 Sed videamus, quo fundamento nitatur sententia communis ad probandum sacrilegium commissum in susceptione Baptismi esse materiam pœnitentiæ. P. Vazquez rationem reddit; nam quamvis sola voluntas, & propositum mente conceptum recipiendi Baptismum sine debito dolore præcedat ipsum, tamen peccatum indignæ susceptionis opere consummatum subsequitur ipsum Baptismum; prius enim ordine naturæ est baptizari, quam indigne baptizari, ac proinde quam peccatum indignæ receptionis: nec enim opere compleri potest hoc sacrilegium, nisi prius intelligatur Baptismus reipsa receptus, & ita hoc peccatum subditur clavibus, quamvis sola illa voluntas indigne recipiendi Baptismum, si opere non compleretur, non subderetur.

4 Sed hoc fundamentum inefficax est: nam nulla hic intervenit prioritas, nisi in subsistendi consequentia, quatenus scilicet susceptio Baptismi præcendit ab illo sacrilegio: istud tamen non præcendit à Baptismi susceptione. Ista autem prioritas non sufficit ad salvandū, quod intendit P. Vazquez, nimirum id, quod dicit Tridentinum de Sacramento Pœnitentiæ sess. 14. cap. 1. nempe, *Institutum esse ad remittenda peccata post Baptismum commissa, & reconciliandos fideles post Baptismum lapsos.* In nullo enim vero sensu potest dici de eo, qui indigne suscipit Baptismum peccasse post ipsum peccato talis sacrilegij.

5 Deinde quia ut quis indigne suscipiat Baptismum non est opus ut in illo instanti in quo ultimo completur forma Baptismi, existat physice voluntas illa indigne suscipiendi, sed satis est quod existat moraliter, sicut ut illa susceptio sit voluntaria prout oportet ad valorem Baptismi, nõ requiritur quod existat tunc physice voluntas suscipiendi: tota ergo malitia illius voluntatis tempore præcedit: at omnia peccata tempore præcedentia Baptismum remitti debent vi ipsius: ergo & tota illa malitia: nihil ergo restat remittendum vi pœnitentiæ,

5 P. Suarez ea disp. 28. sect. 5. concl. 3. ait propterea peccatum obicis computari inter ea, quæ Baptismum subsequuntur, quia Baptismus prius natura imprimit characterem, quam infundat gratiam: cum quia ad imprimendum characterem nullam requirit dispositionem, quam requirit ad gratiam: tum etiam, quia sicut character baptismalis est potentia passiva ad alia Sacramenta, & ad eorum effectus, ita & ad effectum gratiæ baptismalis: igitur quando homo ponit obicem gratiæ per susceptionem sacrilegam, iam intelligitur insignitus characterе baptismali: ergo tale peccatum est posterius Baptismo.

6 Sed hoc etiam fundamentum est inefficax, quia quod character non indigeat illa dispositione, qua indiget gratia baptismalis solum probat eam dispositionem habere prioritatem respectu gratiæ & non respectu characteris. Hinc autem male inferitur, quod peccatum fictionis sit characterе posterius, cum ab illo non dependeat, nec tanquam à causa, nec tanquam à conditione: siquidem eo modo peccaret homo indigne suscipiendo Baptismum, quamvis Deus impediret existentiam characteris: nullam ergo prioritatem habet character respectu illius sacrilegij. Immo sacrilegium videtur habere prioritatem respectu characteris, nam voluntas suscipiendi Baptismum est prior Baptismo, ac proinde characterе, talis autem voluntas in his circumstantiis est sacrilegium, quod hic intervenit. Rursus ex eo quod character præcedat gratiam baptismalem, nullo pacto sequitur, quod præcedat sacrilegiū impediens illā.

7 Tercio alij probant illud peccatum sacrilegæ susceptionis propterea non posse tolli vi Baptismi, quamvis pos-

int

sint alia commissa in institutione Baptismi, quia illi sacrilegio essentielle est impedire effectum Baptismi; ceteris vero peccatis accidentale: nequit autem remitti vi Sacramenti peccatum, cui essentielle est impedire eius effectum. Sed contra, quia quamvis alijs peccatis per accidens sit impedire effectum Baptismi, quatenus per accidens illis est quod committantur tempore Baptismi; tamen ex suppositione, quod sic committantur non minus est illis essentielle, quam tali sacrilegio impedire effectum Baptismi. Quare sicut alia peccata, hoc non obstante, possunt postea remitti vi Baptismi præteriti, nimirum, quando aderit sufficiens eorum retractatio; ita illud Sacrillegium. Quapropter absolute censeo eodem modo philosophandum esse de vtriusque.

8 Restat ergo examinare, an utraque pertineant ad poenitentiam. Pater Martinon probat sententiam affirmantem, asserens nullum peccatum commissum in instanti Baptismi posse remitti vi illius, quia quodlibet tunc commissum enervat eius vim. Sed contra, quia non solum peccata commissa in instanti Baptismi, sed peccata præterita perseverantia tunc moraliter enervant vim Baptismi, cum accedit sine retractatione præteritorum. Sicut ergo peccata moraliter perseverantia in instanti Baptismi, possunt postea remitti vi eiusdem; pariter peccata commissa tunc. Quare ratio illa solum probat peccata illa non posse in ipso instanti Baptismi remitti, non autem in sequentibus, in quibus homo illa retractet.

9 Cardinalis de Lugo suam sententiam probat à priori, & ex verbis Tridentini sess. 14. cap. 5. ubi dicitur: *Christum reliquisse Sacerdotes sui ipsius Vicarios, & tanquam Præsides, & Iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint.* Ex quo infert pertinere ad Iudices Ecclesiæ peccatum in instanti Baptismi commissum, quia est peccatum hominis fidelis. Verum hæc probatio sufficiens fundamentum non habet in Tridentino ut constabit legenti, totum contextum. Cum enim initio capitis dixisset: *Integram omnium peccatorum confessionem omnibus post Baptismum lapsis iure divino necessariam existere:* statim subdit rationem: *Quia Dominus noster Iesus-Christus è terris ascensus ad Cælos, Sacerdotes sui ipsi Vicarios re-*

liquit tanquam Præsides, & Iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint. Vnde ego infero per hæc crimina intelligere præcisè illa, in quæ ceciderint post Baptismum, seu post quam fideles sunt, & non comprehendere crimina terminata in ipso instanti Baptismi: Et sic hæc ultima verba corresponsdeant illis prioribus, *Omnibus post Baptismum lapsis.* Alioquin verificari posset de homine nunquam lapso post Baptismum esse, illi necessariam confessionem, nimirum si lapsus fuisset in ipso instanti Baptismi: vnde Concilium non integre exposuisset necessitatem confessionis ad salutem.

10 Ego postquam iterum, atque iterum Tridentinum legi probabilius censeo ad poenitentiam non pertinere peccata illa, quæ terminantur intrinsece in ipso instanti Baptismi, sive sit peccatum obicis, sive aliud. Hanc sententiam ut probabiliorē secutus fuit olim Cardinalis de Lugo, ut ipse testatur disput. 16. num. 10. Vbi pro ea refert Sylvest. Palud. Ioan. de la Cruz, & Recentiores Salmanticenses secutos communiorē sententiam antiquorum, qui de solis peccatis subsecutis ad Baptismum dicunt esse materiam confessionis. Quam sententiam probō. Nam Tridentinum quoties agit de Sacramento poenitentiae pro ipsius materia tantum assignat peccata post Baptismum commissa, idque passim repetit: ergo hæc tantum, non autem illa, quæ intrinsece tractantur in ipso instanti Baptismi sunt materia poenitentiae. Probatur consequentia: nam ubi Concilia, ex professo declarant materiam alicuius Sacramenti, per inde est aliquam præcisè nominare, ac reliquas excludere. Sic ubi Florentinum definiivit materiam Baptismi esse aquam elementalem, virtualiter exclusit aquam artificialem: & ubi declaravit materiam Eucharistiæ esse panem triticeum, & vinum de vite, virtualiter exclusit omnem aliam materiam.

11 Iam probatur antecedens nam Tridentinum sess. 14. cap. 1. initio ait: *Sacramento Poenitentiae lapsis post Baptismum beneficium redemptionis applicari, & ad finem illius capitis, fuisse institutum ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, & cap. 2. initio: Regeneratos lavacro Baptismatis, si postea se crimine aliquo cōtaminaverint, sibi debere tantumquam reos ante hoc Tribunal: & in fine;*

11. Baptismum ad salutem necessarium; & reperit idem cap. 5. initio, & Can. 1. definit Sacramentum poenitentiae pro fidelibus quoties post Baptismum in peccata labuntur ipsi Deo reconciliandis à Christo Domino institutum.

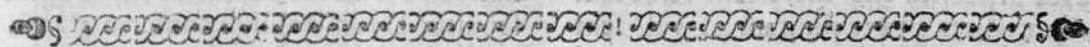
12. Nec particula *post* derorquenda est ad improprios sensus, sed proprie accipienda; sic autem accepta significat posterioritatem durationis in praedictis testimonijs, praesertim cum posterioritas causalitatis locum ibi non habeat. Dices particulam *post* non semper accipi positive pro tempore sequenti, sed interdum negative pro tempore non antecedenti, ut cum dicimus, homo non peccat nisi post usum rationis: ibi enim solum significat non peccare ante usum rationis. Vnde perinde esse apud Concilium peccata commissam post Baptismum, ac peccata non commissam ante Baptismum.

13. Sed contra primo: quia cum peccatum essentialiter supponat usum rationis, ut causam sui, peccatum commissum in primo instanti usus rationis in aliquo proprio sensu dici valet post usum rationis. In nostro autem casu voluntas furandi, v.g. habita in instanti Baptismi non supponit ipsum ut causam sui, nec ut praerequisitum: ergo in nullo vero sensu potest dici quod sit post Baptismum. Contra secundo: quia Patres Concilij non ignorabant committi posse peccatum inter suscipiendum Baptismum: cum ergo dumtaxat assignent pro mate-

ria huius Sacramenti peccata commissam post Baptismum, non fuit eorum intentio comprehendere peccata intrinsece terminata in instanti Baptismi.

14. Et quidem cum magnus sit favor, quod peccatum in eo instanti commissum, accedente postea legitima illius retractatione, remittatur vi Baptismi, quia hoc ipso remittitur quoad culpam, & poenam, & cum favores sint ampliandi, non est ratio cur dicamus illud remittendum esse vi poenitentiae, cum pro huius materia Conciliū solum assignet peccata post Baptismum commissam.

15. Dixi non pertinere ad poenitentiam peccata intrinsece terminata in instanti Baptismi: nam si tunc incipiant, & postea continuentur per aliquod tempus, attinebunt ad poenitentiam, quia tunc vere possunt dici post Baptismum commissam. Si vero antea inceperint, & ultimo terminentur in instanti Baptismi, ad istum pertinere debent, quia vere possunt dici ante Baptismum commissam, & quia peccatum obicis est huiusmodi, de hoc firmiter censeo attingere ad Baptismum, praesertim quia ita potest fieri ut in ipso instanti Baptismi non sit iam libertas ad impediendam sacrilegam susceptionem ipsius. Absurdumque est non posse remitti vi Baptismi peccatum, quod physice existit ante ipsum quoad totam suam malitiam. Denique peccatum praecise durans, seu existens in instanti Baptismi ad hunc spectare debet propter rationes allatas.

DISPUTATIO XXXIX.

AN PECCATA SOLVM EXISTIMATA SINT MATERIA SVFFICIENS huius Sacramenti.

EXEMPLI causa, arbitratur Petrus se positum in tali occasione peccasse, cum tamen re ipsa non peccaverit: accusat se de hoc solo peccato cum debito dolore, & absolvitur à legitimo ministro. Dubium est an tunc validum conficiatur Sacramentum?

1. Affirmant probabiliter nobiles Recentiores cum P. Martino Perez disp. 21. de poenit. sect. 6. num. 4. & 5. idque

probant primo à priori, quia ibi concurrunt omnes partes essentielles huius Sacramenti assignatae à Tridentino, videlicet, contritio, confessio, & absolutio. Nec enim peccatum praeteritum constituit intrinsece hoc Sacramentum, ut existimavit Cardinalis de Lugo, cuius sententiam esse contra communem Theologorum ostendit Pater Dicastillo disput. 4. de poenitentia

Eg

num,

num. 6. & 61. Secundo à paritate confessionis de peccatis iam dimissis. Tercio à paritate iudicii humani, quod ut valide exerceatur, parum refert, quod crimen re ipsa sit falsum, si tamen legitime probetur. Quarto à paritate Baptismi, qui quamvis institutus sit ad delendum originale, valide administratus est Beata Virgini, quæ illud non contraxerat. Quinto à paritate extremæ Vñctionis, cuius forma etsi supponere videatur peccatum commissum à recipiente, valide tamen profertur supra personam, quæ nunquam actualiter peccavit ob speciale privilegium, ut tenet communior sententia Theologorum apud Leandrum tomo 1. de Sacrament. tract. 4. disput. 3. quæst. 5. affirmans Beatam Virginem recepisse extremam Vñctionem. Sexto à paritate virtutis pœnitentiæ, quæ exercetur circa peccata tantum existimata eliciendo, vel imperando eorum contritionem. Ultimo à paritate præcepti divini obligantis ad confitendum peccata existimata.

2 Sed nobis negandum est cum Cardinali de Lugo disput. 12. numero. 23. Patre Martinon disputat. 42. num. 3. in fine Patre Arriaga disput. 30. numero 23. Amico disput. 13. numero 53. & 54. Dicastillo disput. 4. numero 82. & demum cum Leandro disput. 1. quæst. 4. quæ videtur esse sententia communis Doctorum, qui potius supponunt, quam disputant peccata præterita esse materiam remotam essentialiter prærequisitam ad valorem ipsius, non minus, quam requiritur ad valorem aliorum Sacramentorum, quod materia eorum remota sit vera, & non tantum apparens.

3 Probatum autem nostra communisque sententia: nam iuxta Tridentinum, contritio quæ est pars huius Sacramenti, est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso. At attritio de peccato dumtaxat existimato, non est detestatio de peccato commisso: sicut enim homo dumtaxat existimatus, vere homo non est, ita peccato commissum, dumtaxat in existimatione, non est vere peccatū commissum, ac proinde detestatio de illo, non est detestatio de peccato commisso, sed potius de peccato non commisso: ergo &c.

4 Et quidem certum est Christum potuisse ita instituere hoc Sacra-

mentum, ut ad eius valorem essentialiter prærequireret veram, & realem præexistentiam peccati, sive tanquam conditionem, sive tanquam constitutivum. At quod ita instituerit, sufficienter deprehenditur, tum ex Tridentino, tum ex ipsa forma: *Ego te absolvo à peccatis tuis*: quæ supponit peccata illa, quæ pœnitens exponit, esse revera peccata illius, ab illoque commissæ fuisse. Vnde reddit hunc sensum: ego tibi remitto, vel tibi confero formam remissivam eorum peccatorum, quæ commisisti, & nunc confiteris cum dolore.

5 Hinc patet ad primum fundamentum adversariorum: nam licet tunc detur verus dolor, non datur tamen dolor de peccato commisso, qui tamen requiritur ad valorem huius Sacramenti. Ex hoc autem necessario sequitur unum è duobus esse dicendum; nimirum, vel dolorem requisitum ad hoc Sacramentum essentialiter præsupponere peccatum, ut re ipsa commissum, ac proinde per seipsum esse dolorem de peccato commisso: vel si peccatum non præsupponit, constitui in ratione doloris de peccato re ipsa commisso per hoc quod istud re ipsa commissum fuerit. Si autem dicatur hoc secundum, necessario inferitur peccatum præteritum intrinsece constituere hoc Sacramentum, prout affirmant Cardinalis de Lugo, & post ipsum Arriaga, & Leander ubi supra, & nos alibi explicuimus. Nec in hoc ullū est inconveniens, solū enim sequitur Deum noluisse conferre gratiā, mediante dolore, confessione, & absolutione, nisi quando illa cadunt supra peccatum, quod re ipsa existit.

6 Et quidem licet Authores citati à Dicast. negent peccatū esse materiam, ex qua conficitur Sacramentum, id tamen in eodem sensu affirmant, in quo dicunt intentionem ministri non esse partem huius Sacramenti. Vnde sicut ita hoc dicunt, ut tamen asserant esse essentialiter prærequisitam ad eius valorem, pariter dicent de peccato præterito, & id etiam supponit hic Author, qui ideo tot paginas implevit contra Cardinalem de Lugo, quia eius sententiam meo iudicio non penetravit. Nam Cardinalis supposebat ex una parte posse illum dolorem, qui defacto constituit Sacramentum, existere secundum entitatē, quin re ipsa præcesserit peccatū, nimi.

nimicum si pœnitens falso existimaret peccatum illud fuisse à se commissum, & hanc suppositionem Dicastillo non impugnât: aliunde vero supponebat cum sententia communi, peccatum præteritum esse essentialiter prærequisitum ad valorem huius Sacramenti. Ex his vero præmissis iuxta regulam constitutorum à nobis explicatam ubi supra, & etiam approbatam ab hoc Authore, manifeste convincitur præ-existentiam realem peccati constituisse intrinsece hoc Sacramentum. Quare sententia communis appellans peccata præterita prærequisitum essentialle ad valorem huius Sacramenti quoad rem ipsam convenit cum sententia Cardinalis de Lugo appellantis constitutum.

7. Hinc patet nullum esse secundum argumentum: nam licet peccata sint dimissa; quando quis illa iterum confitetur; vere tamen præcesserunt, & dolor non est de illis quoad perseverantiam moralem à solius Dei voluntate pendentem, sed quoad existentiam physicam pendentem à voluntate peccatoris. Patet etiam nullum esse tertium, quia iudex humanus non potest proferre sententiam nisi iuxta allegata, & probata: at Deus, qui principaliter absolvit, potuit alligare collationem gratiæ Sacramentalis ad dolorem de peccatis, quando hæc sunt re ipsa commissa. Patet etiam nullum esse quartum, quia forma Baptismi non supponit personam baptizandam contraxisse originale, sicut forma pœnitentiæ supponit reum commississe peccatum, quod confitetur. Patet etiam nullum esse sextum, & septimum, nam ut virtus pœnitentiæ exerceatur, & ut præceptum confessionis obliget, satis est, quod homo existimet se peccasse, siquidem honestas actionis, & obliga-

tio operandi sumuntur ex cognitione; hoc autem non sufficit ad valorem Sacramenti ut probatum manet.

8. Ad quintum, quod difficilius est, potest in primis responderi cum Patre Vazquez in 3. part. disp. 119. cap. 8. cum Granado, Ioanne Sanchez, & alijs, personam, quæ nunquam peccavit actualiter, capacem non esse extremæ Vnctionis, quod ibi latè probat P. Vazq. Sed admissio anteced. respōdeo secundo negando paritatē: nā propterea Doctores illi affirmant posse conferri extremā Vnctionē homini, qui ex privilegio nunquam peccaverit, quia existimant formam illius reddere sensum condicionalem, ut perinde sit: *Remittat tibi Deus quicquid peccasti per visum, &c. idest, si quid peccasti*, ut constat ex Patre Suarez disp. 42. sect. 6. num. 8. quod colligunt ex verbis Iacobi qui solum dixit: *Si in peccatis est dimittentur ei*. At nec Pater Suarez nec ullus alius ex illis Doctoribus unquam asseruit formam absolutionis reddere sensum conditionalem: isti ergo Doctores non favent sententiæ Recentiorum, sed potius illi contrarij sunt. Quod deinde patet: nam apud P. Vazquez ibidem num. 73. disparitatem assignant inter pœnitentiam, & extremam Vnctionem: nam cum materia (inquiunt) necessaria absolutioni sint peccata, necesse est ut in illo qui absolvendus est, peccata commissa post Baptismum præcesserint, & ipse ea confiteatur. At in Sacramento Vnctionis peccata actionis commissa post Baptismum, vel antea

non sunt materia, circa quam forma Sacramenti versetur, licet vim habeat remittendi venialia.

(*)

DISPUTATIO XXXX.

AN PECCATA DVBIA SINT MATERIA NECESSARIA CONFESSIONIS.

SECTIO PRIMA.

Status quæstionis, & Authorum placita.

1 **I**NTELLECTVM nostrū dubitare nihil aliud est, vt optimè explicat Pater Vazquez 1. 2. disp. 62. numero 26. quam pendere in vtramque partem contradictionis, & nulli determinate assensum præbere, quia in nulla illarum sufficienter apparet prædicati convenientia cum subiecto, & vt inquit Pater Suarez tom. 5. in tertiam partem disp. 40. sect. 5. dubium proprium est, quando post diligentem inquisitionem intellectus anceps, & quasi suspensus manet.

2 Hæc autem suspensio intellectus potest provenire, vel ex eo, quod pro neutra parte contradictionis se offerat ratio inclinans ad assensum, vel ex eo, quod se offerant rationes, & motiva omnino æqualia pro vna, & altera parte, vt docet Divus Thomas quæst. 14. de veritate art. 1. corpore, his verbis: Quandoque intellectus non, sicut non inclinatur magis ad vnum quā, ad aliud, vel propter defectum movementum, sicut in illis problematibus, de quibus rationes non habemus, vel propter apparentem æqualitatem eorum, quæ movent ad vtramque partem, & ista est dubitantis dispositio, qui fluctuat inter duas partes contradictionis. Idem docet Pater Bresserus lib. 4. de conscientia cap. 1. vbi cum numero 1. dixisset dubium proprie sumptum nihil aliud esse, quam suspensionem animi constituti in æquilibrio, neque assentientis, neque dissentientis, statim numero 3. subiungit, hoc contingere, vel ob defectum rationum, seu mediorum assentiendi, aut dissentienti; quomodo dubitamus, an astra sint paria; vel ob mediorum vtrinque æqualitatem; quando enim pro vtraque parte occurrunt rationes æquales, merito intellectus manet dubius. Idque explicatur exem-

plo statetæ, quæ duplici ex capite potest esse in æquilibrio, vel quia neutri ipsius brachio imponitur pondus, vel quia vtrinque imponitur pondus omnino æquale. In vtroque enim casu non magis inclinatur in vnam partem, quam in aliam, sed manet in æquilibrio. Sic ergo intellectus potest manere suspensus & in æquilibrio, vel quia pro neutra parte contradictionis occurrit ratio, seu motum; vel quia pro vtraque occurrunt motiva omnino æqualia. Vtrobique enim verificatur non magis inclinari in vnam partem, quam in aliam; & hæc est dubitantis dispositio, vt aiebat. D. Thom.

3 Quando suspensio animi constituti in æquilibrio, provenit ex defectu movementum, appellatur à multis dubium negativum; quando autem provenit ex æqualitate movementum appellatur dubium positivum; vt videre est in Patre Coninch. Disputat. 34. de Sacramentis dub. 10. num. 82. vbi ait: „Dubium aliud est negativum, vt quādo pro neutra parte habeo sufficientes rationes, vt possim probabilem assensum elicere, v.g. An arenæ maris sint pares: aliud positivum quādo vtrinque sunt pares rationes, talesque, quæ singulæ suam partem probabilem efficerent, nisi aliæ rationes contrarium suaderent: quando enim intellectus pro vtraque parte habet rationes omnino æquales, in neutram partem præ alia potest inclinare, sed suspensus hæret. Eodem modo loquitur P. Cardenas in sua Crisi Theolog. disp. 6. num. 115. dicens: *Dubium negativum esse quo quis dubitat nulla occurrente ratione pro alterutra parte contradictionis.*

4 His positis circa naturam dubij proprie sumpti, in primis assero præsentem quæstionem non institui de peccatis, ita pure negative dubijs, vt pro neutra parte se offerat ratio inclinans ad assensum: hoc enim dubium non est morale, & prudens, sed pure physicum, & in sufficiens ad inducendam

dam obligationem confitendi, vt recte probat P. Bressler. lib. 4. de consciēt. cap. 18. & P. Bardi disp. 5. cap. 1. & Pater Coninch disp. 7. de pœnit. n. 69 durissimum enim foret obligare ad confitendū peccatum hominem illum, cui post diligentem conscientiae discussionem nulla occurrit ratio inclinans ad iudicandum se commississe peccatum, hic enim nec physice, nec moraliter, nec formaliter, nec æquivalenter habet conscientiam peccati. Hinc miror, Cardinalem de Lugo disp. 16. de pœnit. num. 59. explicuisse dubium negativum, de quo est præsens controversia, exemplo huius propositionis, astra sunt paria; de quo constat esse dubium pure physicum, & simile dubium circa peccatum commissum omnino contemnendum esse. Immo non tam est dubiū, quam pura ignorantia, & nescientia; interrogatus enim quis, an astra sint paria, respondere debet, nescio, & non apte responderet, dubito. Si enim ita responderet, statim posset rursus interrogari, quam habes dubitandi rationem? Et cum nullam posset reponere, convinceretur non apte respondisse. Quamvis autem omnis qui dubitat habeat ignorantiam rei de qua dubitat, tamen cum dubium fundatur in rationibus prudentibus pro vna, & altera parte, non dicitur pura nescientia, sed dubium prudens, quia est ignorantia immixta rationibus gravibus.

5 Assero secundo, nec etiam institui quæstionem de dubio provenientia à ratione levi dubitandi: tum quia ratio levis virum prudentem movere non potest; tum quia si omne eiusmodi dubium sufficeret ad obligationem confitendi, aperiretur ianua infinitis scrupulis, vt P. Bresslerus optime notat.

6 Dicendum ergo est quæstionem institui de dubio prudenti ob rationes graves dubitandi, ac proinde sermo est de peccatis prudenter, ac rationabiliter dubijs; sunt autem eiusmodi illa, de quibus pœnitens speciali aliqua ratione gravi ductus dubitat an à se fuerint commissæ, quia nimirum occurrit ratio ad ad affirmandum fuisse commissæ, & occurrit ratio equalis ponderis ad negandū; ita vt in actu primo non magis inclinatur ad vnam partem quam ad aliam, sed maneat anceps, & in equilibrio: hic enim est proprie status intellectus dubitantis, qui fluctuat inter duas partes contradictionis, vt supra aiebat Divus Thomas, & ex illo Bresslerus. Vnde merito

Sylvester in summa verbo dubium, definiens ex mente Divi Thomæ, & Philosophi dubium morale, & prudens, inquit: dubium secundum Philosophū & Divum Thomam est contrariarum rationum æqualitas. Et ita etiam definiunt Tabiena verbo dubitatio. Durandus in 3. distinct. 17. quæst. 2. Divus Antoninus 1. parte summ. titulo 3. cap. 10. Adrianus quodlib. 2. in 3. punct. & Frater Antonius de Cordova lib. 2. quæst. 3.

7 Ex his infero difficilem habere explicationem assertionem plurium Authorum, qui in præsentiquæstione affirmant, non dari obligationem confitendi peccata dubia, quando dubium est positivum; dari vero, quando dubium est negativum; aiuntque quæstionem procedere de dubio negativo. Nam si loquantur de dubio ita purè negativo, vt pro neutra parte contradictionis appareat motivum inclinans ad assensum; clare allucinantur; quia quæstio non est de hoc dubio, vt probavi, estque aperte falsum, in hoc dubio dari obligationem confitendi. Si autem loquantur de dubio orto ex rationibus positivis dubitandi, quæ quia æqualiter movent, relinquunt intellectum anceps, & in æquilibrio; sicut pondera æqualia hinc inde moventia relinquunt statueram in æquilibrio; tunc confundunt dubium positivum cum negativo; & falso affirmant quæstionem non procedere de hoc dubio positivo, & non debet supponere, sed probare, quod in hoc dubio non detur obligatio confitendi.

8 Infero secundo, dubium prudens, & morale proprie sumptum non recte dividi in positivum, & negativum, quia intellectus non dicitur proprie dubitare, nisi quando est anceps, & suspensus, & fluctuat inter duas partes contradictionis, quin vni potius, quam alteri assensum præstet: nec dubium hoc est prudens, & morale, nisi hæc suspensio, & fluctuatio præveniat ex rationibus positivis contrarijs, quarum vna inclinat in vnam partem, & altera in aliam. Vnde omne dubium prudens, & morale est positivum quoad fundamenta dubitandi, & negativum quoad suspensionem assensus, & est lis de nomine, an hoc dubium appellandum sit positivum denominative à fundamentis positivis; vel negativum denominative à negatione, & suspensione assensus. Sed ne in nomine hæ-

reamus appellemus hoc dubium morale negativum, & inquiramus ab adversarijs, quod intelligant nomine dubij morales positivi.

9 Si dicant nomine dubij positivi intelligi assensum opinativum vnius partis cum formidine partis oppositæ, quia ut inquit P. Suar. disp. 22. de penit. sect. 9. n. 4. *Homo interdum dicitur dubitare, quia non habet certitudinem, licet habeat iudicium probabile, quod formidinem non excludat.* Si hoc dicant, contra est primo, quia hoc non est proprie dubium, sed valde improprie; ut enim inquit idem Pater Suarez tomo 5. in 3. partem, disput. 10. sect. 5. Aliud est dubitare, aliud assentire cum formidine, dubium enim proprium est, quando post diligentem, inquisitionem intellectus anceps, & quasi suspensus manet. Vnde merito P. Bresslerus lib. 4. cap. 18. dixit, Dupliciter posse quæ dubitare de peccato à se commisso, vel stricte, & suspensive, vel late, & opinative; quod ideo dixit, quia assensus cum formidine improprie solum dicitur dubium. Ergo dubium morale proprie sumptum non potest aptè dividi in positivum, & negativum.

10 Contra secundo, quia cum dicitur quis dubitare positive de peccato à se commisso, quia assentitur cum formidine, vel dicitur dubitare, quando iudicat se commississe peccatum per iudicium opinativum cum formidine partis oppositæ; & tunc est falsum, quod non teneatur confiteri; quia qui opinative iudicat se commississe peccatum, habet conscientiam peccati, & qui habet conscientiam peccati mortalis tenetur illud confiteri iuxta Concilium. Vel dicitur dubitare de peccato, quando iudicat iudicio opinativo à se non fuisse commissum, cum formidine tamen partis oppositæ, & tunc ego quidem verum existimo non teneri ad confitendum, ceterum hoc ideo est, quia in ijs circumstantijs, in quibus quis prudenter, & opinative iudicat se non commississe peccatum, hæc pars representata illi fuit, ut magis verisimilis quam opposita; ac proinde non habuit potentiam proximam antecedentem ad iudicandum absolute se commississe peccatum: quod infra explicabimus. Ceterum non debet hoc supponi ut certum, & exploratum, sed probatum: nam Pater Salas 1. 2. tract. 8. quæst. unica numero 6. ad quartum affirmat, licet pœnitens tanquam probabilius opinetur non esse aliquid peccatum mor-

tale, vel iam fuisse in confessione detectum, teneri ad illud confitendum, hoc ipso, quod absolute sit probabile illud esse mortale, vel non fuisse in confessione detectum; cuius sententiam etsi ut falsam impugnet Pater Thomas Sanchez lib. 1. sum. cap. 10. num. manifeste tamen supponit esse probabilem.

11 Dicit forsan aliquis, dubium morale negativum tunc intercedere, quando in actu primo occurrunt rationes dubitandi pro utraque parte; quarum tamen quælibet est insufficientis ad præstandum assensum opinativum; etsi sit sufficiens ad dubitandum, & propterea intellectus manet anceps, & dubius, quin possit assentire uni potius quam alteri. Dubium vero morale positivum tunc inveniri, quando in actu primo occurrunt rationes probabiles pro utraque parte, quarum quælibet sufficit ad assensum opinativum, & prudentem.

12 Sed contra, quia omnis ratio dubitandi si prudens sit, & non levis, debet quantum est ex se esse sufficiens ad præstandum assensum illi parti contradictionis, si seorsim ab alia occurreret, quia si non est ratio levis, sed gravis, ergo graviter inclinat ad assensum; ergo si occurrat illa ratio ad iudicandum peccatum fuisse commissum; & nulla ratio occurrat ad iudicandum oppositum; poterit pœnitens elicere assensum opinativum prudentem de peccato à se commisso accedente imperio voluntatis: ut enim definit opinionem probabilem seu assensum opinativum Pater Thomas Sanchez lib. 1. sum. cap. 10. num. opinio probabilis est, quæ nititur fundamento alicuius momenti, & non habet aliquid convincens contra se. Ratio autem, quæ non est levis, sed gravis, alicuius momenti est, ergo sufficiens quantum est ex se ad assensum opinativum: ergo si seorsim occurreret, sufficeret ad assensum opinativum, & prudentem. Quare si illa non sufficit ad assensum opinativum quando concurret cum alia ratione dubitandi, quæ æquali pondere inclinat ad partem oppositam; nulla erit ratio quantumvis magna, quæ sufficiat ad conciliandum assensum opinativum, si concurret cum alia ratione omnino æquali inclinante ad oppositum, ut supponere videtur D. Thom. loco supra citato, ubi perinde dicit intellectum manere suspensum

sum, & dubium quando datur æqualitas moventium in utramque partem, ac quando datur defectus moventium; & supponit P. Coninch loco supra citato, dum ait, tunc dari dubium positivum; quando utrinque sunt pares rationes, talesque, quæ singulæ suam partem probabiliter efficiunt, nisi aliæ rationes contrariæ suaderent. Quib⁹ in verbis clare supponit, non manere probabilē in ordine ad assensum speculativum, & directum, illam partem contradictionis pro qua occurrit ratio gravis, & valida, quando pro parte opposita occurrit ratio æque gravis, & valida eidem intellectui.

12 Est ergo questio de peccatis prudenter dubijs, quatenus occurrit in actu primo ratio gravis inclinans ad iudicandum peccatum fuisse commissum, & occurrit ratio æquali pondere inclinans ad iudicandum oppositum, ita ut propter conflictum rationum contrariarum æqualium maneat intellectus anceps, & fluctuans, quin in actu primo magis inclinetur ad unam partem, quam ad aliam: hic enim proprie est status intellectus dubitantis.

14 His suppositis negant absolute dari obligationem confitendi peccatum dubium P. Coninch. disp. 7. de pœnit. dub. 8. asserens nunquam obligari pœnitentē ad manifestandū peccatum, nisi iudicare possit fuisse à se commissum, P. Martij non disp. 50. sect. 8. Caramuel in Theologia fundamentali pag. 675. & est satis communis inter Recentiores in manuscriptis.

Sententiam affirmantem tuerentur communiter Doctores P. Suar. disp. 22. de pœnit. sect. 2. P. Thomas Sanchez lib. 1. sum. cap. 10. num. 66. & 67. innumeros referens, & eam certissimam appellans, P. Granad. tract. 9. de pœnit. disp. 7. certam vocans, Card. de Lugo disp. 16. sect. 2. & 3. Card. Stortia, P. Bardi, & alij multi.

SECTIO SECVNDA.

Premittuntur aliquæ assertiones ante resolutionem quæstionis.

15 **A**SSERO primo: qui probabiliter iudicat se commississe peccatum mortale; hoc ipso tenetur illud confiteri. Probatur clare ex Trident. sess. 14. cap. 5. obligante pœnitentem ad confitenda omnia mortalia, quorum post diligen-

tem discussionem conscientiam habeat, & obligante ad exponendum illa peccata, quibus se Deum mortaliter offendisse meminerit. Nam hæc duo propriissime verificantur de eo, qui probabiliter, seu opinative iudicat se mortaliter deliquisse: nam iudicium probabile de peccato commissio est vere, & proprie conscientia illius, atque memoria.

16 Nec refert, quod simul cum illo iudicio pœnitens censeat probabile esse se non peccavisse; quia sicut, hoc non obstante, directe censeat se peccavisse, ita hoc non obstante, tenetur confiteri, quia illud iudicium reflexum de probabilitate oppositæ partis non tollit, quominus vere, & proprie habeat conscientiam peccati mortalis.

17 Et sanè in sententia eorum, qui dicunt voluntatem nostram non posse imperare intellectui, ut propositis pro utraque parte rationibus probabilibus, assentiatur cuicunque ex illis, sed solum ut assentiatur probabiliori; nec in casu æqualitatis posse imperare, ut assentiatur uni potius, quam alteri: in hac inquam sententia, quam ego veram existimo, tunc hoc ipso, quod aliquis iudicat se peccasse, non potest esse proxime, & practice probabile respectu illius, se non peccasse, quia hoc ipso rationes suadentes hoc secundum minus efficaces sunt, quam oppositæ; ac proinde in sensu composito illarum, nequeunt persuadere id, quod suadent. Si autem illa sententia sit falsa, is, qui iudicat se peccasse, poterit ut probabilitatis partis oppositæ deponere hoc iudicium: utrum vero eo deposito excusetur à confitendo peccato, dicemus assertionem secundam.

18 Hæc ratio procedit quando persona iudicans, se peccasse, non est scrupulosa. Nam ut docet Pater Laym. lib. 1. tract. 1. num. 37. & Theologi communiter, scrupulosi optime consulunt, ut omittant in confessione peccata de quibus certi non sunt fuisse à se commissæ, immo nimis scrupulosi audiendi non sunt, nisi iurare possint, se commississe peccatum, & illud adhuc non exposuisse; ut communiter consulunt Doctores.

19 Assero secundo: si quis voluntarie deponat iudicium, quo sibi persuadebat se peccavisse, non propterea manet obligatus à confessione illius peccati. Ratio mihi est, quia dum rationes in actu primo occurrentes sunt sufficere, ut hic

& nunc iudicet se peccasse ille absolute habet conscientiam peccati mortalis moraliter loquendo.

20 Quod, vel inde probatur; quia alioqui is qui iudicat se peccasse, & leves tantum habet coniecturas in oppositum, posset se excusare ab obligatione confitendi, nimirum suspendendo illud iudicium, nam ad illud habendum obiectum probabile non necessitat, cum hoc sit privilegium obiecti evidentis; cum hoc ergo sit absurdum, constanter affirmo, toties hominem esse obligatum ad confitendum peccatum: quoties iudicat, vel proxime expeditus est ad iudicandum se peccavisse. Nam si iudicat, omnino tenetur: non est autem liberum ipsi auferre à se pro illo instanti obligationem confitendi: ergo potestas libera ad impediendum, vel suspendendum illud iudicium non officit huic obligationi: ergo quamvis libere suspēdat, manet obligatus.

21 Sed quid dicendum, si quis probabiliter iudicet se non peccavisse, erit ne tunc immunis ab obligatione confitendi? Respondeo, si ita id iudicet, ut in actu primo non adsint rationes probabiliter suadentes oppositum, abs dubio non teneri; quia illud iudicium tunc moraliter æquivaleret certitudini. Dubium tantum est quando quis ita iudicat se non peccasse, ut tamen habeat fundamenta probabilia ad iudicandum oppositum. P. Suarez disp. 22. sect. 9. num. 6. Pater Thomas Sanchez P. Granadus, & Cardinalis de Lugo affirmant tunc non teneri, quia homo in rebus practice potest sequi opinionem probabilem relicta probabiliori.

22 Verum in primis hoc fundamentum inefficax est: etsi enim sit communissima sententia inter Doctores huius sæculi, quod liceat sequi opinionem revera probabilem relicta probabiliori, & tutiore; at hoc intelligitur de opinione probabilis practica, seu versante circa praxim licite operandi, id est de opinione probabilis affirmante aliquid esse licitum; non autem de opinione speculativa versante circa aliquid præsuppositum ad licentiam operandi, qualis est opinio affirmans peccatum non fuisse commissum: ex eo enim, quod sit probabile peccatum non fuisse commissum minime inferitur, quod Petrus non teneatur illud confiteri; quando ipsi est probabilius fuisse à se commissum, nec

ex probabilitate speculativa circa factum præsuppositum potest inferri probabilitas practica circa carentiam obligationis confitendi. Sicut ex eo, quod sit probabile, hanc medicinam profuturam infirmo, non sequitur, quod liceat medico illam applicare si sit probabilius fore nocituram. Similiter ex eo, quod sit probabile maiorum attinere ad Petrum, non sequitur, quod liceat iudici illum ei adiudicare, si sit apud ipsum probabilius non attinere ad illum, sed ad Paulum. Ergo non est bona consequentia: probabile est Petrum non commississe peccatum: ergo probabile est non teneri illud confiteri. Quare sicut in sententia communi horum Doctorum, ex eo, quod dubium sit, an Petrus commississet peccatum, non inferitur, dubium quoque esse an habeat obligationem; sed cum dubio speculativo circa commissionem peccati: componitur certa obligatio illud peccatum confitendi ut dubium: sic ex eo quod probabile sit Petrum non peccavisse, non inferitur, probabile quoque esse, quod non teneatur illud confiteri.

23 Immo quando probabilitas versatur circa aliquid prævium ad licentiam operandi sæpe ex maiori probabilitate non inferitur licitum esse operari. Sic quamvis probabilius sit validum esse Baptismum sub hac forma, ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque, non sequitur probabile esse, quod liceat illud administrare sub ea forma relicta forma certa. Et ex eo, quod probabilius sit animal, quod movetur in silva esse feram, non sequitur licitum esse in illud sagittam immittere, si est probabile, quod sit homo. Vnde nec ex eo, quod probabilius sit Petrum non peccavisse videtur recte inferri, ipsum non habere obligationem confitendi, cum absolute probabile est Petrum peccavisse, si formam arguendi spectemus: sicut enim tenetur quisque non se exponere periculo probabili occidendi hominem; ita videtur teneri non se exponere periculo probabili omittendi in confessione peccatum mortale commissum, & ideo P. Salas 1.2. tract. 8. quest. unica num. 60. ad 4. asseruit dari obligationem confitendi peccatum, quando absolute probabile est fuisse commissum, quamvis oppositum sit probabilius. Non ergo recte arguitur ab opinione probabilis versante circa aliquod prævium ad

ad licentiam operandi, ad opinionem probabilem affirmantem licitum esse sic, vel sic operari.

24 Omīssa ergo illa probatio-
ne horum Doctorum, ego aliter probo,
non teneri ad confitendum peccatum
mortale, cum, qui prudenter iudicat se
illud non commississe: nam qui pruden-
ter iudicat se non peccavisse, hoc ipso
in actu primo hec pars repræsentata
illi fuit ut magis verisimilis; nec potuit
in illo instanti in sensu composito talis
apparentiæ, & maioris verisimilitudi-
nis iudicare oppositum, quia intellectus
noster necessitatur, quoad specificatio-
nem assentiri probabilioribus, & non
potest adhuc ex imperio voluntatis
assentiri parti sibi minus verisimili, ut
docent P. Suarez 1. 2 tract. de actib.
hum. disp. 10. sect. 1. P. Vazquez 1. 2.
disp. 67. cap. 1. num. 4. P. Lessius tomo
posthum. q. 17. de actib. hum. art. 16.
Cardinalis Toletus apud Candidū Phi-
laletum quæst. 2. de opinionum praxi,
vbi innumeros ex antiquis Philosophis,
& Theologis pro hac doctrina citat P.
Arriaga 1. 2. tom. 2. disp. 24. num. 30.
Layman tract. 1. cap. 5. § 2. num. 2. P.
Comitolus in resp. moral. lib. 5. quæst.
16. P. Bresslerus de conse. lib. 3. cap. 2.
Venerabilis P. Ludovicus à Ponte in
manu scriptis de conscientia, (quæ pro
reverentia tanti Viri asservantur in Bi-
bliotheca Collegij S. Ambrosij in Vrbe
Vallis-Oletana) dub. 4. §. *Notandum pri-
mo*, & dub. 5. §. *Ultimo ad hominem*; id-
que optime probant P. Antonius Perez
disp. 4. de iust. & iure cap. 5. & Cardi-
nalis Sfortia de actib. hum. disp. 8. q. 6.

Quare quotiescunque aliquis as-
sentitur vni parti contradictionis ut
veræ, & dissentitur alteri ut falsæ,
recte inferitur illam partem cui as-
sentitur, & quam veram existimat,
apparuisse illi in actu primo magis ve-
risimilem, & oppositam, quam iudi-
cat falsam, apparuisse illi minus veri-
similem, seu magis falsissimilem: & nō
potuisse hanc in eo instanti ab eo iudi-
cari veram: nam hic actus videtur con-
tradictionem implicare: ego quidem cē-
seo partem A. esse minus verisimilem,
seu magis falsissimilem, quam partem
B. & nihilominus absolute iudicio par-
tem A. esse veram, & partem B. esse fal-
sam. Sicut implicat ut quis colorem à
longe cernens, & iudicans illum esse ma-
gis similem albo, quam nigro, nihilo-

minus in eodem instanti iudicet esse ni-
grum: & non album. Videturque pror-
sus implicare, ut quis serio, & ex animo
sic affirmet: ego quidem censeo hanc
opinionem esse veram, cæterum iudi-
co fundamenta sententiæ contrarie esse
validiora, & urgentiora.

25 Ex ijs conficio rationem,
nam qui prudenter iudicat se non com-
mississe peccatum, & nequit iudicare op-
positum; nec formaliter, nec equivalen-
ter, nec physice, nec moraliter habet
conscientiam peccati: ergo non tenetur
illud confiteri. Probatur antecedens: nā
formaliter, & physice potius habet con-
scientiam de non peccato; non æquiva-
lenter, quia cum ille pro eo instanti ne-
queat iudicare se non peccavisse, nec
eam partem per assesum absolutum pro-
bare, non manet illa pars probabilis res-
pectu ipsius in ordine ad assensum abso-
lutum de veritate: unde Augustinus lib.
de utilitate credendi cap. 1. recte ex eo
quod aliquid non probetur illicui, inferit
non esse probabile respectu ipsius: quo-
modo est, inquit, illud quod sequuntur,
si non probatur, probabile? Ergo non
perinde se habet, ac si iudicaret se non
peccavisse; quod esset equivalenter ha-
bere conscientiam peccati: ergo cum
aliunde prudenter sibi persuadeat se non
commississe peccatum, poterit supra hoc
iudicium speculativum fundare dicta-
men practicum moraliter certum, quod
hic, & nunc non teneatur confiteri. In
his enim rebus moralibus saltem opinio
probabilior sufficit ad generandā quan-
dam moralem securitatem: alioqui qui
habet urgentiora fundamenta authori-
tatis, & rationis ad credendum aliquem
contractum esse licitum, & ex vi horum
fundamentorum prudenter iudicat illū
contractum esse secundum se licitum,
non poterit illum tuta conscientia exer-
cere: quod est planè absurdum, ut evin-
cunt ea, quæ Navarrus adducit tom. 2.
relectione in cap. *Siquis autem* de pœnit.
dist. 7. à num. 4. & alia quæ addit P. Mo-
ia in select. tract. 1. quæst. 5. contra Vin-
centium Varonium affirmantem nos te-
neri, ad sequendam opinionem tutiorem
hoc ipso, quod sit absolute probabilis,
quamvis opinio minus tuta sit, & nobis
appareat probabilior.

26 Hæc dicta sunt iuxta ve-
ram sententiam, quod intellectus noster
nequit assentire parti sibi minus verifi-
mili, sed quid dicendum erit in senten-
tia

ria Doctorum, qui censent posse intellectum ex imperio voluntatis assentiri parti minus verisimili, quæ nititur fundamento gravi quidem, & prudenti, etsi minus gravi quam sit oppositum, quid sit dicendum, viderint Authores illi. Ego solum proponam rationem, quæ mihi videtur persuadere, cum qui ob fundamentum minus probabile, minusque verisimile iudicat se non peccasse, potens maiori cum fundamento iudicare oppositum, non habere iustam excusationem ad non confitendum peccatum, quia si actum primum inspicimus, homo ille evidenter cognoscit, sibi apparere in actu primo probabilius, & verisimilius, quod peccaverit; potestque prudentissime iudicare, se peccavisse, cum ad hoc habeat maius fundamentum quàm ad oppositum: unde quamvis voluntarie suspendat assensum circa peccatum commissum, & quia ita ipsi placuit iudicet se non peccavisse, moraliter, & æquivalenter habet conscientiam peccati mortalis, quia quamvis actu non iudicet se peccasse, habet potentiam proximam antecedentem ad id iudicandum maiori cum fundamento; & perinde se habet, ac si iudicaret actu se peccasse. At qui habet conscientiam peccati mortalis tenetur illud confiteri: ergo tunc tenetur confiteri. In huius rei confirmationem annotanda est doctrina. S. Iustini in explicatione questionum Gentium responsione 140. ubi docet, in Scriptura ignorantem, *Quæ culpa hominis inest, cum potuisset facile Deum nosse, licet aliquando scientiam, & cognitionem.* Quod confirmat ex illo Ioan. 7. *Et me scitis, & unde sum scitis, id est scire, & cognoscere potestis,* de facto enim illi ignorabant Christum, sicut ergo perinde fuit Christum negare, & persequi, quando facile poterant cognoscere esse Christum, ac si illum persecuti fuissent cognoscentes esse Christum: ita perinde est confessionem peccati omittere, quando poterat facile iudicare illud fuisse à te commissum, ac si omitteres, actu iudicans fuisse à te commissum.

27 Et confirmatur, quia absurdum videtur obligationem confitendi peccatum mortale ita constitui in potestate hominis, ut si velit, illam habeat, si nolit, non habeat: id autem contingeret, si esset deobligatus à confitendo peccatum mortale ille, qui ob fundamentum minus verisimile iudicat se non

peccasse: nam homo iste, si ut potuit, iudicaret, se peccasse, abs dubio teneretur confiteri, quia tunc haberet conscientiam peccati mortalis: & aliunde per te, quando iudicat se non peccasse, non tenetur: ergo sicut est in sua libera potestate iuxta eos Authores iudicare se peccasse ob fundamenta verisimiliora, vel iudicare se non peccasse ob fundamenta minus verisimilia; ita est in sua libera potestate habere, vel non habere obligationem confitendi; hoc autem videtur absurdum; quia non est in potestate subditi excutere obligationem præcepti.

28 Confirmatur secundo, quia cum in sententia communi Doctorum, etiam illorum qui dicunt posse intellectum assentiri obiecto sibi minus verisimili, teneatur confiteri peccatum homo ille, qui prudenter dubius est, an à se fuerit commissum; à fortiori tenebitur ille, cui probabilius est à se fuisse commissum: si enim tenetur quando non habet maius fundamentum ad iudicandum fuisse commissum, quam ad iudicandum oppositum; à fortiori tenebitur quando habet maius fundamentum ad iudicandum fuisse commissum.

29 Nec est aliquod firmum principium ad probandum, liberum esse ab obligatione confitendi illum hominem, qui ob fundamentum minus verisimile iudicat se non peccasse. Dices, principium firmum esse hunc syllogismum: nemo tenetur confiteri peccatum quando prudenter iudicat, non fuisse à se commissum: sed homo ille prudenter iudicat ob fundamenta minus probabilia peccatum illud non fuisse à se commissum: ergo &c. Respondebitur, distinguendo maiorem: nemo tenetur confiteri peccatum quando prudenter iudicat non fuisse à se commissum; si potuit prudentius iudicare fuisse à se commissum; negabitur maior: si non potuit iudicare fuisse à se commissum, concedetur, quia iustissime potuit Deus obligare hominem ad confitendum peccatum quotiescunque probabilius est fuisse commissum.

30 Sed dices, hinc sequi, quod teneatur confiteri, etiam si sit magis verisimile, quod non peccaverit; quia hoc ipso, quod absolute sit probabile, & verisimile, quod peccaverit; potest iuxta principia illorum Doctorum prudenter affirmare se peccavisse: at qui prudenter iudicat se peccavisse, tenetur confiteri, quia

quia hoc ipso habet conscientiam peccati mortalis, & iuxta Concilium tenetur confiteri omnis qui habet conscientiam peccati mortalis. Responderi posset, ita videri dicendum consequenter ad principia Doctorum, qui affirmant, posse intellectum assentire prudenter parti sibi minus verisimili, & ita dixit P. Salas loco supra citato, absolute pronuntians teneri hominem ad confitendum quotiescunque probabile ipsi est se peccasse, quamvis oppositum sit probabilius. Nam hoc principium est omnino certum ex definitione Concilij: omnis homo prudenter iudicans se peccasse mortaliter, tenetur confiteri: quia omnis homo hoc iudicans habet conscientiam peccati mortalis. Non est autem certum illud aliud principium, quod nullus homo prudenter iudicans se non peccasse mortaliter tenetur confiteri, unde potentia proxima ad prudenter iudicandum peccatum fuisse commissum fundabit obligationem confitendi; non tollit autem obligationem confitendi potentia proxima ad iudicandum peccatum non fuisse commissum, nisi sit coniuncta cum impotentia proxima ad iudicandum oppositum.

31 Quod si daretur principium firmum ad asserendum omnem hominem prudenter iudicantem se non peccasse, hoc ipso immunem esse ab obligatione confitendi; tunc hoc principium probaret non posse hominem formare prudens illud iudicium, quin in actu primo appareat ipsi magis verisimilis hæc pars quam opposita, ac proinde probaret falsam esse sententiam Doctorum assentientium posse formari iudicium prudens ex vi motivi minus verisimilis, quam sit motivum ad iudicandum oppositum, & ex ijs principijs deducetur quoties homo est in actu primo proxime expeditus ad prudenter iudicandum se peccasse mortaliter, toties obligatum esse ad confitendum. Tū quia tunc moraliter, & æquivalenter habet conscientiam peccati mortalis; tum quia absurdum est asserere, quod homo teneatur confiteri dum est anceps, & dubius, an peccaverit mortaliter, & quod non teneatur quando est expeditus ad prudenter iudicandum se peccasse.

SECTIO TERTIA.

Resolvitur questio affirmatiue.

32 **E**GO licet à censuris abstineream, quibus partem oppo-

sitam notant graves Authores apud Scildere de conscient. form. tract. 6. §. 2. num. 42. sententiæ communi ut probabiliori assentior: asseroque quoties homo prudenter dubitat, an peccaverit mortaliter in tali occasione, obligatum esse exponere hoc dubium in confessione, idque verum potissime esse censeo, quando animi suspensio provenit ex eo, quod pro utraque parte se offerunt rationes probabiles æqualis ponderis, quæ mutuo sibi ipsis resistentes animum relinquunt suspensum. Censeoque in consequenter procedere eos, qui in hoc dubio liberant hominem ab obligatione confitendi, & cum ipsi subiiciunt, quando suspensio oritur ex eo, quod ratio inclinans ad iudicandum peccatum fuisse commissum insufficiens ex se est; etenim si in hoc eventu obligatus est ad confitendum; à fortiori erit, quando ratio inclinans de se est sufficiens ad ferendum prudens iudicium, solumque ab extrinseco impeditur, quatenus concurrat cum alia ratione inclinante æquali pondere ad iudicandum peccatum non fuisse commissum.

33 Probatur autem primo: nam Tridentinum sess. 14. cap. 5. declarans quænam peccata debeant manifestari à poenitentibus in confessione definit: Debere omnia mortalia, quorum post diligentem discussionem, conscientiam habent. Solum ab hac regula excipiēs venialia: Nam venialia, inquit, quibus à Dei gratia non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quanquam recte, & utiliter in confessione dicantur, taceri tamen citra culpam, multisque alijs remedijs expiari possunt. Ergo iuxta Tridentinum datur obligatio manifestandi peccata prudenter dubia: nam de his conscientiam habet poenitens, remorsumque rationabilem experitur, nec potest, dum ita dubitat, cum Apostolo dicere; *Nihil mihi conscientius sum.* Et sanè in cap. Inquisitioni de sententia excommunic. *Conscientia pulsata animum*, dubitantis de valore Matrimonij: & Clericum, qui in prælio iusto percussit, & dubitabat, an occidisset, conscientia de cuiusquam interfectione remordere dicitur; ideoque iubetur à ministerio alterius abstinere reverenter, ob dubium contractæ irregularitatis, ut constat ex cap. Petitio de Homicidio voluntario. Unde conscientia peccati eo loci sumitur à Concilio pro ea notitia, quæ

quæ sufficiat ad prudentem remorsum, & anxietatem.

34 Et confirmatur : quia paulo post addit : *Dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata mortalia Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia divinæ misericordiæ agnoscenda exponunt ; qui vero secus faciunt & scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* At memoriæ occurrit illud mortale, de quo pœnitens prudenter dubitat, an à se fuerit commissum, alioqui non solum non deberet, sed nec posset illud prudenter confiteri : ergo si illud scienter detineat, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponet : datur ergo obligatio illud manifestandi.

35 Hinc obiter solvendum est præcipuum adversariorum fundamentum desumptum ex Concilio dicente eo cap. 5. *Nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam ut ea peccata confiteantur, quibus Deum mortaliter se offendisse meminerint.* Qui enim dubitat, an peccaverit, non meminit se peccavisse : ergo non exigitur ab illo, ut tale peccatum manifestet. Solvendum, inquam, est hoc fundamentum : nam apud Concilium memoria ibi non accipitur stricte, sed idem est apud ipsum, pœnitentem meminisse peccati mortalis, ac istud occurrere ipsius memoriæ, ut patet, tum ex proxime dictis, tum ex his verbis, quæ immediate subiungit Concilium : *Cetera autem, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in uniuersum eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus ab occultis meis munda me Domine.* At prudenter dubitanti, an peccaverit, profecto occurrit illud peccatum, de quo dubitat : ergo istud non debet computari inter occulta, quæ indirecte remittuntur, sed debet manifestari, & directe remitti.

36 Ante quam secundam probationem conficiam, suppono Theologos communiter ex illis Christi verbis Ioannis 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt,* quibus institutum est hoc Sacramentum, colligere eius necessitatem ad salutem : nam si independentem ab illo possent fideles impetrare veniam mortalium, Sacerdotes non haberent potestatem ea retinendi, ut probat P. Suarez disp. 17. sect. 2. num 13. Secundo supponendum

est, ante institutionem huius Sacramenti, ad impetrandam veniam peccatorum fuisse necessariam pœnitentiam per veram dolorem, & contritionem, ut constat ex illa sessione 14. cap. 1.

37 His positis, sic argumentor : ex institutione huius Sacramenti præcisse sumpta recte colligitur dari obligationem manifestandi in confessione peccata mortalia certa : ergo & manifestandi mortalia prudenter dubia. Antecedens constat ex communi sententia Doctorum. Consequentia probatur, nam inde primum recte colligitur, quia antecedenter ad institutionem huius Sacramenti peccatores tenebantur ex præcepto divino naturali de peccatis suis mortalibus coram Deo pœnitentiam agere per veram eorum contritionem, & veniæ petitionem, & quia Christus hoc Sacramentum instituens, ut docet Tridentinum eo cap. 1. Sacerdotes ut sui Vicarios reliquit, ad quos deferri voluit peccata illa, ad quæ confitenda coram Deo per cordis contritionem homines tenebantur ex iure naturali divino. Atqui ex hoc iure etiam tenebantur confiteri coram Deo per cordis contritionem peccata mortalia prudenter dubia : ergo etiam ex institutione huius Sacramenti colligitur obligatio confitendi hæc peccata.

38 Itaque Christus commutavit obligationem antiquam eliciendi contritionem de peccatis in obligationem illa confitendi coram Sacerdote : unde quia olim non dabatur obligatio delendi venialia per contritionem, non imposuit obligationem ea confitendi : & quia dabatur obligatio de mortalibus certis, & probabilibus, imposuit obligationem ea confitendi : ergo pariter, quia dabatur obligatio de peccatis prudenter dubijs, imposuit, &c.

39 Dices primo : hoc argumentum multum probare, nimirum esse obligationem confitendi peccata, de quibus probabile est à pœnitente non fuisse commissa. Respondeo, quando hoc ita est probabile, ut simul sit probabile fuisse commissa ; & antiquitus fuisse obligationem eliciendi contritionem de illis, & nunc esse obligationem ea confitendi, ut supra probabi. Quando autem ita est probabile peccata non fuisse commissa, ut oppositum probabile non sit, nec antiquitus fuisse obligationem contritionis, nec modo esse obligationem confessionis.

Dis

40 Dices secundo: propterea in veteri lege fideles obligatos fuisse recurrere per contritionem ad Deum pro peccatis dubijs, quia non supererat aliud remedium pro illorum remissione, in nova autem lege obligatos non esse recurrere ad Dei Vicarios per confessionem, quia superest aliud remedium, nempe contritio. Sed contra, quia hæc in nova lege non subrogatur confessioni, nisi quatenus continet eius votum: & quando urget præceptum confessionis, non est recurrere ad contritionem. Vnde sicut pro peccatis certis, & probabilibus debemus recurrere ad confessionem, & non possumus ad contritionem, nisi quatenus continet eius votum, ita pro dubijs. Nam ex institutione huius Sacramenti utrunque colligitur. Vnde adversarius ita respondens supponit contritionem in lege nova sine respectu ad confessionem esse remedium pro peccatis dubijs, quod est supponere conclusionem, quam nostrum argumentum ostendit esse falsam.

41 Tertio argumentor: nam præceptum confessionis est quasi præceptum sanitatis procurandæ: at homo non solum tenetur aperire Medico morbum certum, sed prudenter dubium: ergo pariter peccator.

42 Argumentor ultimo: nam communis, & certa Theologorum sententia est apud Patrem Suarez disputat. 17. section. 3. colligiturque ex Tridentino sessione 14. capi. 4. hoc Sacramentum in re, vel in voto esse omnibus post Baptismum lapsis necessarium ad salutem: hoc autem esset falsum, si non daretur obligatio confitendi peccata mortalia prudenter dubia: ergo datur. Probatur minor. Pone enim hominem constitutum in ultimo vitæ discrimine, & habentem præcise mortale prudenter dubium, de quo possit se accusare, & certo cognoscentem nunquam se assecuturum certiorum eius notitiam. Homo iste, si vera sit sententia adversariorum, optime poterit habere voluntatem absolutam, & efficacem nunquam confitendi illud peccatum, & tamen in sensu composito illius voluntatis elicere contritionem perfectam eius. Tunc autem ei remitteretur peccatum illud, (quod ponimus fuisse commissum) sine hoc Sacramento in re, vel in voto: nam contritio peccati coniuncta cum voluntate expressa nunquam illud confitendi nequit esse votum implicitum, & interpretativum confessionis.

SECTIO QVARTA.

Solvuntur obiectiones.

43 **P**RÆCIPVVM fundamentum desumptum ex Tridentino, & aliud desumptum à paritate dubij positivi, iam præoccupata manent, reliqua vero facilius diluuntur. Obijcies ergo primo, in dubijs melior est conditio possidentis: ergo in dubio, an peccaveris, decernendum est in favorem libertatis. Respondeo quando dubitatur, ad quem pertineat dominium rei, cæteris paribus, standum esse pro eo, qui possidet: finistre autem illam regulam huc applicari: nam in præsentis possessio, quæ hominem liberat ab obligatione confitendi, est possessio innocentiae à peccato, seu possessio gratiæ sanctificantis; hæc autem possessio non est certa, sed dubia, hoc ipso, quod dubium sit, an homo peccaverit mortaliter.

44 Obijcies secundo: in Tribunal Forensi non admittuntur delicta dubia: ergo nec in Tribunali poenitentiae. Verum hoc argumentum multum probat, nempe non posse adduci peccatum dubium ad hoc Tribunal etiam simul cum alijs. Neganda est ergo consequentia; nam Tribunal Forense est ad damnandum reum, qui inique damnabitur propter delictum dubium: at Tribunal poenitentiae non est ad damnandum, sed ad absolvendum reum, qui hac de causa iuste obligatur ad manifestandum delictum prudenter dubium; nam si illud re ipsa commissit, per eius confessionem liberatur à tanto malo, & consequitur maximum bonum gratiæ iustificantis, si vero non commissit, multum illi prodest sic de sua salute fuisse sollicitum. Hinc in Tribunali Forensi ea præsumptio prævalet, quæ est pro negatione delicti, quia ista magis favet reo. Ac in hoc Tribunali illa potius prævalere debet, quæ delictum supponit, quia ista magis favet reo.

45 Hinc solvenda est tertia obiectio desumpta ex illa regula iuris: *Nemo in dubijs præsumitur deliquisse.* Nam id verum est, quando ex tali præsumptione sequitur damnum contra delinquentem; secus vero quando oritur favor in bonum ipsius. Obijcies quarto, supra peccatum dubium non potest cadere absolutio, nam hæc requirit materiam

riam certam, qualis non est peccatum dubium: nam hoc ipso, quod re ipsa non præceserit, absolutio erit nulla. Respon-
sio ad summum probaret, dum adest
peccatum dubium seorsim, per accidens
dari obligationem manifestandi simul
cum illo mortale alias confessum, vel
veniale, ne scilicet frustretur Sacramen-
tum. Deinde dico posse illud peccatum
manifestari sollicitarie, tum vero impen-
dendam esse absolutionem sub conditio-
ne, nimirum, quod re ipsa peccatum il-
lud commissum sit.

46 Obijcies ultimo: pro pec-
cato dubio non potest quis obligari ad
pœnam certam, qualis est ipsa confessio,
& penitentia imponenda à Confessario.
Verum hæc ratio multum probat, nimi-
rum, nec Christum potuisse obligare ad
confitendum peccatum dubium, nec nos
posse modo illud confiteri; nam & pec-
cato voluntarie exposito imponenda est
pœnitentia. Respondeo ergo, id locum
non habere, quando obligatio manife-
standi delictum, & pœnitentia impo-
nenda sunt in bonum ipsius rei, ut hic
contingit. Semper tamen pro peccato
dubio imponenda est minor pœnitentia.

SECTIO QUINTA:

*An confessus peccatum ut dubium, si postea
comperiat esse certum, teneatur
iterum confiteri?*

47 **C**ARDINAL. de Lugo disp.
16. sect. 2. §. 4. pro parte
negante gravia conficit ar-
gumenta; licet non audeat id absolute
asserere. Ausus est tamen Leander disp.
5. quest. 27. post Merollam, & Cara-
muelem, & hanc sententiam probabi-
lem appellant Pellizarius, & Tamburi-
nus apud eundem. Probaturque tum à
priori; quia qui confessus est peccatum
suum, & dubium, iam ab illo directe
absolutus est. Tum à paritate, quia qui
confitetur sedecies peccavisse paulo ma-
gis, vel minus, quamvis postea com-
periat peccasse duodecies, non tenetur
iterum se accusare: ergo similiter.

48 Vera tamen est sententia
communis oppositum docens: nam dif-
ferentia inter peccatum dubium, & cer-
tum variat notabiliter iudicium confes-
sarii, & in ordine ad confessionem est
moraliter specifica, & quemadmodum
siquis dubitasset, an peccatum à se com-

missum esset veniale, an mortale, & pos-
tea comperisset esse mortale, tenetur
id manifestare, ita &c. Ratio autem est
quia tenetur quis manifestare omnia
mortalia modo sufficienti, ut ab eis ab-
solute absolvatur. Consultatur Martinon
disp. 50. sect. 8. num. 94. & Scildere de
conscient. form. tract. 6. §. 2. num. 47.

SECTIO SEXTA.

*Ad quid teneatur, qui certus est se peccasse,
& dubius an confessus sit.*

49 **S**I peccatum est certum, &
confessio dubia negative, ita
ut penitenti non occurrat
ratio sufficiens ad iudicandum se confes-
sum fuisse: certa, & communis senten-
tia est illum teneri confiteri, quia tunc
præceptum confitendi certo possidet, &
reus non probat se illi satisfecisse.

50 Dubium est, quando ad-
sunt rationes probabiliter suadentes fa-
ctam fuisse confessionem, & similiter
adsunt rationes probabiliter suadentes
non fuisse factam. Pater Coninch, Me-
rolla, Pater Salas, & P. Scildere ubi su-
pra num. 44. affirmant etiam tunc pec-
catorem obligatum esse confiteri. Ne-
gat vero Cardinalis de Lugo, & com-
munior sententia apud Leandrum disp.
5. quest. 28.

51 Nostra Sententia sit, quan-
do in actu primo adsunt rationes proba-
biles pro utraque parte omnino æquales,
dari obligationem confitendi. Tum quia
ut ego existimo cum Cardinali Sfortia,
tunc intellectus nequit formare iudiciū,
quod confessus sit: qui autem certus est
se peccasse, & nequit iudicare se con-
fessum fuisse, tenetur confiteri. Secundo,
quia licet posset pro nova voluntate in-
tellectus tunc ferre indicium de confes-
sione, id non sufficeret, ut de obligare-
tur, quia pari iure formare posset iudi-
cium oppositum. Nec opinio illa proba-
bilis de adimplerione præcepti illum
exonerare valet, quia tota vis illius opi-
nionis repellitur per opinionem contra-
riam.

52 Quod explicatur: nam si
Petrus debens Ioanni centum, urgeatur
coram iudice, ut solvat, licet afferat
rationes probabiliter suadentes se iam
solvisse: si tamen creditor has rationes
repellat productis in medium alijs æque
probabiliter suadentibus, non solvisse,

coge-

cogetur solvere debitum certum : ergo pariter in nostro casu.

53 Dices ex Carniali de Lugo disp. 16. num. 59. obligationem audiendi Sacrum, ieiunandi, & similes certas esse, & tamen eis satisfacere hominem, si iuxta sententiam probabilem ieiunet, audiat Sacrum, &c. Ergo pariter quamvis obligatio confitendi sit certa, ei satisfaciet per confessionem probabilem. Respondeo, antecedens esse æquivocum : si ieiunare secundum sententiam probabilem, idem sit, ac habere opinionem probabilem, quod iam ieiunaveris, antecedens non debuit supponi ut verum, sed probari, quia si habeas similiter opinionem æque probabilem, quod adhuc non ieiunaveris, teneris adimplere obligationem certam ieiunandi. Si autem ieiunare secundum sententiam probabilem, idem sit, ac facere ieiunium, eo modo, quo sententia probabilis dictat illud non violari, v. g. ieiunare sumendo mane portionem, quæ iuxta sententiam probabilem non fragit ieiunium : tunc antecedens est verum, cæterum consequentia est nulla ; nam in casu antecedentis certo constat illum hominem ieiunasse servando leges, quæ iuxta sententiam probabilem satis sunt ad verum ieiunium ; præceptum autem Ecclesiæ licet obliget ad ieiunandum, non tamen ad ieiunandum iuxta sententiam rigidiorē. At in casu consequentis non constat ieiunasse, quia probabilitas unius partis omnino retunditur per probabilitatem æqualem partis oppositæ. Vnde manet adhuc integra obligatio confitendi.

54 Deinde dico secundo ut quis censeatur satisfacisse præcepto confitendi peccatum certum, non est necesse, quod sit certus se confessum fuisse, sed

sufficit, quod id probabiliter iudicet, dummodo non habeat rationes probabiles in contrarium ; nam tunc sufficienter probat se satisfacisse præcepto, eiusque probatio non repellitur. Dico ultimum, si probabilius sit factam fuisse confessionem, non dari obligationem confitendi, quamvis oppositum sit absolute probabile : quia tunc rationes, quibus penitens contendit se satisfacisse præcepto, non repelluntur sufficienter per rationes oppositas, ac proinde prævalere debent.

55 In fine adverto, eum, qui certo scit se olim commisisse peccatum : & rursus certo scit se post illud peccatum confessionem fecisse cum sufficienti examine, habere sufficiens fundamentum, ut nunc prudenter iudicet se tunc exposuisse illud peccatum, proindeque non esse obligatum illud confiteri, nisi modo se se offerat aliqua urgentissima ratio, qua sibi prudenter persuadeat, se oblitum fuisse talis peccati in ea confessione. Quæ tamen ratio difficile potest occurrere, præsertim si multum iam tempus transactum est post illam confessionem. Quapropter rescandus est omnis scrupulus, qui oriri solet ex eo, an hoc vel illud peccatum exposuerit in prima confessione, dum enim non apparet fundamentum urgentissimum, præsumere debet illud peccatum, cuius post tam longum tempus recordatur, expositum iam à se fuisse.

56 Hinc certissimum est, eum qui in ingressu religionis fecit confessionem generalem, non habere obligationem confitendi peccatum commissum in vita seculari, ex eo, quod modo non reminiscatur, an de illo se accusaverit tunc, nam potest, ac debet sibi prudenter persuadere illud sibi tunc occurrisse, quamvis ipse nunc non recordetur.

DISPUTATIO XXXXI.

AN CIRCUMSTANTIAE NOTABILITER AGGRAVANTES INTRA eandem speciem sint materia necessaria confessionis.

SUPPONITUR ab omnibus non esse obligationem exponendi circ-

constantias, quæ notabiliter non aggravant; supponitur etiam obligatio-

nem

nem esse exprimendi eas circumstantias, quæ intra eandem speciem transferunt peccatum de veniali in mortale. Quæstio est de circumstantiis, quæ supposito quod peccatum si mortale, illud notabiliter aggravant intra eandem speciem. Sic quod furtum fuerit mille aureorum, v.g. notabiliter aggravat peccatū mortale furti intra speciem iniustitiæ, & quod odium inimici continuatum sit per multum tempus aggravat notabiliter intra speciem odij.

SECTIO PRIMA.

Eligitur sententia negans.

IN hac celebri quæstione partem affirmantem defendit Eximius Doctor Suarez cum Scotto, & plurimis ex antiquis disp. 22. sect. 3. pro hac sententia triginta Authores refert Diana 1. part. tract. 7. resolut. 1. è nostris illam sequuntur P. Saa, Thomas Sanchez, Henriquez, Coninch. Fagundes, & alij apud Dianam. Quibus addendi sunt P. Arriaga disp. 32. sect. 1. Amicus disp. 13. sect. 6. Martinon disp. 50. sect. 4. & hanc sententiam secutus est Cathacismus Pij V. de Sacramento pœnitent. pag. 281. Partem vero negantem accerrime propugnat P. Vazq. 3. part. quæst. 91. art. 1. dub. 2. cum D. Thom. & multis antiquis. Patrem Vazquez quam plurimi postea secuti sunt: quinquaginta numerat Diana ubi supra, & inter eos è nostris sunt Valentia, Lessius, Toletus, Granadus, quibus adde Cardinalem de Lugo disp. 16. sect. 3. Cardinalem Sfortia in libello de pœnit. num. 309. & P. Martinum Perez disp. 27. sect. 3.

2 Sententia affirmans potissimè probatur ex Tridentino; nam rationes, quibus sess. 14. cap. 5. ex institutione huius Sacramenti colligit manifestanda esse singillatim, & in particulari omnia mortalia post Baptismum commissa, omnesque circumstantias mutant speciem, efficaciter suadere videntur manifestandas quoque esse circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem. Illud enim probat Conciliū ex eo, quod Christus hoc Sacramentum instituit per modum iudicij, Sacerdotes ut sui Vicarios, & Iudices relinquens. Constat enim (inquit Conciliū) Sacerdotes hoc iudicium incognita causa exerce-

re non potuisse, nec æquitatem in penis iniungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potius in specie ac singillatim sua ipsi pœnitentes peccata declarassent. Hinc deducit declaranda esse ab illis in confessione omnia mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, & paulo inferius: Colligitur præterea (inquit) etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa nec à pœnitentibus integre exponantur, nec iudicibus innoscant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere. Hæ namque rationes similiter probare videntur explicandas esse circumstantias notabiliter aggravantes.

3 Et confirmatur: nam istæ interdum magis mutant iudicium Confessarij, quam circumstantiæ mutant speciem, & magis necessaria est illarum explicatio ad correctionem pœnitentis, & impositionem pœnitentiæ, quam istarum: magis enim variatur iudicium Confessarij ex eo, quod pœnitens dicat furtum suum fuisse centum aureorum, quàm si dicat fuisse in loco sacro furtum vasis aurei.

4 His tamen non obstantibus, sententiæ neganti ut probabiliori adhæreo, quia reddit confessionem faciliorem, & tam pœnitentes, quam confessarios liberat ingenti onere, & negari non potest, quod gravibus nitatur fundamentis; & quidem exploratum est Christum potuisse instituere hoc Sacramentum per modum iudicij nõ adeo exacti, ut ad illud ex obligatione deferenda sint peccata gravia cum omnibus circumstantiis etiam individualibus, sed per modum iudicij benignioris, ad quod satis sit deferre omnia mortalia, illaque explicare quoad numerum, & differentias específicas, quin sit necesse explicare magnitudinē individualement cuiusque. Fundamentū autem habem⁹ ad credendū ita fuisse institutum: nam hoc ipso, quod Concilium tradens ex professo doctrinam de ijs, quæ necessario manifestanda sunt in confessione, solum dicat dari obligationem manifestandi circumstantias mutant speciem; signum est Christum non imposuisse obligationem manifestandi alias, ut enim inquit Cardinalis Sfor-

Sfortia quomodo imposuisset obligationem adeo obscuram, quæ ipsi Concilio Æcumenico rem exquisitè examinanti mansisset innotata.

5 Confirmatur primò: quia Adversarij non aliunde, quam ex institutione huius Sacramenti probant necessario explicandas esse in confessione istas circumstantias. At hinc sufficienter non colligitur, quia ex eo, quod Christus dederit Sacerdotibus potestatem remittendi, & retinendi peccata, solum sequitur, vnumquodque teneri explicare omnia mortalia, quæ commissit: omnia autem simpliciter explicat, qui explicat omnes differentias specificas, & earum numerum: nam circumstantiæ aggravantes intra eandem speciem, nec variant speciem, nec numerum peccatorum, cum sint quasi proprietates individuales ipsorum, sine quibus substantia, & numerus eorum explicari valet. Et ideo Concilium ex illa institutione solum intulit dari obligationem confitendi circumstantias mutantis speciem.

Confirmatur secundò: quia notabiliter aggravari possunt peccata ex intentione, libertate, & duratione actus, & cognitione peccantis, durum autem est ad hæc omnia in confessione explicanda pernitentes obligare. Tertiò, quia ut inquit P. Granadus, opposita sententia occasionem præbet sexcentis scrupulis, quia cum certum sit apud eius Authores non omnem circumstantiam aggravantem intra eandem speciem esse necessario confitendam: anxietate premetur semper peccator, an intentio peccati, duratio illius, & quantitas furto sublata, & aliæ similes eo usque perveniant, ut notabiliter aggravent.

6 Ad fundamentum contrariæ sententiæ respondeo, Sacerdotes incognitis his circumstantijs non posse de illis iudicium ferre: nec æqualitatem servare in imponendis poenitentijs conformiter ad illas, posse tamen iudicium ferre de peccatis quoad illorum substantiam, & relatè ad hanc, æqualitatem servare. Deinde dico propterea circumstantias mutantis speciem esse manifestandas, quia sine illis peccata non innotescunt integre quoad substantiam, & essentiam suam specificam, nec servari potest æquitas illi correspondens: cum tamen hoc requiratur ex institutione Christi. Oppositum autem contingit in circumstantijs aggravantibus intra eandem speciem, nam sine illis innotescunt integre peccata quoad essentiam, & numerum: licet non innotescant integre

quoad conditionem individualement.

7 Ne refert, magis sæpe immutare iudiciū Confessarij circumstantiam aggravantem intra eandem speciem, quam circumstantiam transferentem ad aliam speciem. Nam Christus obligavit ad hanc explicandam, & non ad illam: ratio autem forsam fuit, quia circumstantias mutantis speciem facile est advertere, difficile autem advertere aliquas ex aggravantibus, esto, facile sit notare alias. Lex autem universalis attendere debet ad ea, quæ frequenter contingunt.

8 Ex dictis infero primò à fortiori non esse obligationem explicandi circumstantias notabiliter diminuentes intra eandem speciem. Vnde fœmina consentiens in peccatum ob ingentes minas non tenetur hanc circumstantiam explicare. Et idem est de eo, qui occidit alium, eo quod illi cum filia, vel vxore peccantem deprehenderit. Infero secundò, eum qui furatus est vna vice mille aureos, satisfacere dicendo, commisi peccatum grave furti, non tamen sufficit dicere furatus sum decem v.g. quia sub his verbis non significatur adhuc in confuso tota quantitas illius furti.

SECTIO SECVNDA.

Soluntur aliæ obiectiones.

9 **O**BIECTIES primò: Poenitens interrogatus à Confessario de circumstantijs notabiliter aggravantibus tenetur illas exponere: ergo etiā tenetur, quin interrogetur, cum enim hoc iudiciū sit voluntariū, & non coactū per se loquendo, non tenetur poenitens respondere interrogatus nisi de ijs, quæ si rectè advertat, tenetur voluntarie exponere. Cardinalis de Lugo negat sequelā, cui ego adhæreo, quia Confessarius ut Medicus ius habet inquirendi plura, ut debitam medicinam applicet. Vnde Innocentius Undecimus merito damnavit hanc propositionem: *Confessario interroganti peccati alicuius consuetudinem, non tenetur poenitens respondere.* Consultatur P. Granadus disp. 9 sect. 3 num. 16. qui cum P. Henriquez defendit poenitentem non teneri respondere, quando circumstantia de qua interrogatur non est necessaria medicinæ applicandæ.

10 Obijcies secundò proponendo varios casus in quibus datur obligatio manifestandi circumstantias notabiliter aggravantes. Primus sit: gradus affinitatis, & consanguinitatis non differunt specificè.

cifice, vt docet Divus Thomas 2. 2. q. 154. art. 9. ad 2. & tamen qui fornicatus est, tenetur explicare an peccaverit cum affini, an cum consanguinea: secundus est, gradus consanguinitatis non differunt inter se essentialiter, & tamen qui peccavit cum consanguinea, tenetur explicare gradum consanguinitatis. Tertius, infamare, dicendo verum, vel dicendo falsum non differunt specie, & tamen debet pœnitens explicare vtro ex his modis infamaverit. Quartus, qui vno ictu occidit plures debet numerum occisurum exponere, cum tamen id sit tantum circumstantia notabiliter aggravans.

Ad primum respondet Diana 5. p. tract. 14. resol. 56. cum non paucis negando antecedens, docendoque eum, qui peccavit cum matre, satisfacere dicendo se commississe incestum. Sed hæc sententia nimis laxa est. Ego cum P. Granado respondeo, licet inter eos gradus nō detur distinctio specifica completa, quia omnes ordinantur ad eundem finem, & fundamentum habent in eadem sanguinis coniunctione, dari tamen distinctionem essentialem incompletam desumptam ex diverso modo coniunctionis. Unde peccatum cum affini est diversæ speciei à peccato cum consanguinea.

11 Ad secundum prætermissa illa opinione Dianæ respondeo cum Patre Vazquez dub. 4. & Patre Thoma Sanchez in manuscriptis de pœnitentia citatis à Patre Granado incestum cum consanguineis in primo gradu esse diversæ speciei à reliquis, ac proinde qui peccavit cum matre, vel sorore non satisfacere dicendo, incestum commissi: incestum vero cum reliquis infra primum gradum esse eiusdem speciei, ac proinde peccatum cum quacunque consanguinea ultra primum gradum sufficienter explicari, non explicato gradu consanguinitatis. Deinde cum Cardinali de Lugo disp. 16. num. 314. censeo eum, qui peccavit cum matre, non satisfacere dicendo, se peccasse cum consanguinea in primo gradu; nam in illo peccato est specialis irreverentia erga honorem debitum parentibus, & specificè differt à peccato cum sorore. Immo propter eandem rationem differt à peccato parentis cum filia, ac proinde qui ita peccavit, nō satisfacit dicendo se peccasse cum consanguinea in primo gradu rectæ lineæ.

12 Ad tertium respondeo illas duas infamationes differre specie, nam vna est

præcisè contra iustitiam, altera insuper contra veracitatem, quæ in materia gravi graviter obligat. Ad quartum respondet P. Vazquez dub. 4. cum Adriano, & Navarro, & post illos P. Granadus illā obligationem provenire ex eo, quod ibi est multiplex peccatum: multa enim ibi interveniunt homicidia, quodlibet autem homicidium est peccatum mortale, nec vnū vnitur cum altero ad constituendum vnū quid, sicut quantitates rei ablatae ad constituendum vnum furtum. Card. de Lugo disp. 16. n. 135. docet satis probabiliter, quando multi occiduntur eodē ictu non esse necessarium explicare numerum occisorum, sed satisfacere pœnitentem, dicendo, se semel fuisse homicidam, vel se semel occidisse multos homines vno ictu: & ratio à priori est, quia licet multiplicari valeant peccata externa, quin multiplicentur voluntates internæ, hic tamen nō interveniunt multæ actiones externæ, quæ à voluntate internâ immediate malitiam suscipiant, sed vnica dumtaxat. Quæ doctrina vero similior multo est, quando re ipsa non secuta sunt homicidia, sed præcisè quis desideravit occidere decem homines, v.g. tunc enim satisfaciet dicendo se habuisse semel voluntatem efficacem occidendi multos homines, vel aliquos.

SECTIO TERTIA:

Solvitur obiectio contendens, explicandas esse circumstantias notabiliter aggravantes, quia hæc sententia est tutior: & in Sacramentis conferendis, vel suscipiendis tutior pars est eligenda, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis, Vbi examinatur sensus primæ propositionis damnatæ ab Innocentio Vndecimo, & multa deseruntur de integritate confessionis.

13 **O**BIECIES præterea contra nostram, & communiorē sententiam Bullam Innocentij Vndecimi, qui hoc anno 1679. die 2. Martij damnavit, & prohibuit sexaginta & quinque propositiones. Vt minimum tanquā scandalosas, & in praxi perniciosas; quarum prima est hæc: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi.* Ex hac Summi Pōtificis decisione iam certū est, non esse licitū in Sacramētis cōferendis sequi opinionē probabilem de valore Sacramenti relicta

relieta opinione tutiore. At opinio affirmans circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem de necessitate exponendas esse in confessione, est opinio tutior, quam sententia opposita: quia iam post hanc Bullam non licebit absolvere penitentem, qui voluntariè omittit circumstantias illas in confessione: ac proinde iam post hanc Bullam non poterit in praxim deduci sententia affirmans non dari obligationem exponendi circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem: ac proinde illa iam est practice improbabilis.

Respondeo longe esse à mente Pontificis damnare sententiā illam, quæ absurdum est D. Thom. D. Bonavent. D. Antonini, P. Alberti Magni, Navarii, Covartubia; & aliorum illustriū Doctorū, ut fatetur P. Suarez præcipuus sententiæ contrariæ assertor disp. 22. de pen. sect. 3. num. 3. & pro qua ut vidimus n. r. quinquaginta numerat Authores Diana, & quam ultra eos defendunt Cardinalis de Lugo, & Cardinalis Esfortia.

14 Ratio autem est: quia Bulla Pontificis loquitur de opinionibus versantibus circa valorem Sacramenti; quando scilicet opinio, dicit talem, vel talem materiā, talem, vel talem formam sufficere ad valorem Sacramenti, non autem de opinionibus versantibus circa obligationē suscipiendi Sacramentum cum tali, vel tali dispositione, quæ habent pro objecto, non quidem valorem Sacramenti, sed obligationem præcepti divini. Neque enim disputatur, sit, vel non sit validum Sacramentum penitentiae, in quo quis voluntariè omittit circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem, solumque confitetur diversitatē specificam, & numerum peccatorū: seu an explicatio circumstantiarum notabiliter aggravantium intra eandem speciem sit per se necessaria ad valorem Sacramenti, sed solum disputatur, an detur, vel non detur obligatio exponendi eas circumstantias in confessione. Quæ sūt res valde diversæ; potest enim dari obligatio gravis apponendi aliquid in conficiendo Sacramento, quamvis illud non sit de substantia Sacramenti. Sic in consecratione Calicis datur obligatio gravis proferendi illa verba, *Novi, & æterni testamenti*, & tamen communis, & vera sententia, quam latè propugnat P. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 60. sect. 1. tenet ad substantiam, & valorem consecrationis non esse necessaria, sed totam

essentiam formæ consecrationis consistere in illis verbis: *Hic est Calix sanguinis mei*. Damnat ergo Pontifex sententiam quorundam Theologorum, quorum meminit P. Salas 12. tract. 8. disp. unica sect. 10. affirmantium, perinde liberum esse vti opinione probabili in administratione Sacramentorum, etiam si periculum sit efficiendi irritum Sacramentum, atq; in quacunque alia materia: & dicentium quod quemadmodum licitum est vti opinione probabili, ne aliquid restituatur, cum periculum est, an res sit aliena; eodem modo licere vti opinione probabili in administratione Sacramentorū, etiam si periculum sit efficiendi irritum Sacramentum. Isti namque Authores affirmant, quod ubi fuerit varietas opinionum de materia, & forma Sacramenti, etiam si opinio aliqua probabilior multo sit quā alia, & tutior, non erit contra Religionem vti materia dubia, cum periculo efficiendi irritum Sacramentum, modo usus, & consuetudo Ecclesiæ ad contrarium non obliget, ut sanè obligat ad non utendum in Baptismo hac formæ: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & gemiti, & præcedentis ab utroque*, sed hac: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. Et aliqui eorum apud Salas tract. 8. disp. unica sect. 103. num. 88. absolute pronuntiant, eum qui utitur opinione probabili circa Sacramenta, relicta materia, & forma, & iurisdictione certa, non peccare: maximeque prabant sententiam Salonij, qui 22. quest. 66. art. 4. controvers. 2. ad tertium ait: non posse amplecti opinionem probabilem circa materias, & formas Sacramentorum, non provenire ex defectu opinionis, & ratione periculi, sed quia contravenitur præcepto utendi formæ, & materia præscriptis; & vtitatis in Ecclesiā, quare si in ipsis Sacramentis aliquod dubium se offerat, circa quod nullum sit Ecclesiæ præceptum, quemlibet possit relicta opinione probabiliori sequi probabilem.

15 Quamquam vero illi Authores affirmēt liberum esse vti opinione probabili in administratione Sacramentorum; loquuntur tamen cum limitatione: siquidē dicunt, hoc esse verum, si attendamus præcise ad reverentiā debitam Sacramento ex virtute Religionis, tam quod attinet ad eius integritatem, quam quod ad effectū eius spectat; putāt enim Sacramentum rectē administrari, & sine

irreverentia sequendo opinionē probabilem circa materiā, & formam illius, relictā tutiori. Si autem attendamus ad obligationē charitatis, qua debemus, & obligamur ad Sacramentorū administrationē, ut necessitati fratris indigentis succurramus, existimant aliā esse rationem, & expressē asserunt, neminē satisfacere obligationi charitatis, si sequatur opinionem probabilem, immò etiā probabiliore minus tutam, cum potest tutam eligere, & sequi: quare licet sequens hanc opinionē non peccet contra Religionem, peccare tamen contra charitatē, aut contra misericordiā, qua debemus proximo, indigenti remedium adhibere. Redduntque rationem manifestam: quoniam obligatio charitatis, & misericordiæ postulat, ut si proximo possumus certum remedium, & sine ullo periculo adhibere, non adhibeamus illud, quod fortē in re nullius erit momenti: qui autem minus tutam eligeret partem administrans Sacramentum, etiam si ea pars probabilior esset, huic periculo re ipsa proximum exponeret, ut forsam re ipsa careret remedio, vel quia re ipsa nullum esset Sacramentum, vel quia careret effectu gratiæ.

16 Itaque Innocentius Undecimus dum condemnavit propositionem præfixam initio huius sectionis, declaravit illicitum esse uti opinione probabili in administratione Sacramenti relictā tutiori, propter irreverentiam Sacramenti, quamvis nulla lex Ecclesiæ, nullaque conventio id vetaret, & quamvis id non vetaret lex charitatis erga proximum, cui administratur Sacramentum: proindeque statuit veram esse, & in praxi unice tenendam sententiam communem Theologorum, quam tenet noster Eximius Doctor Suarez tom. 3. in 3. partem disp. 16. sect. 2. & alij multi, quos citat P. Salas 12. tract. 8. disp. unica sect. 10. num. 86. & alij apud Leandrum tract. 1. de Sacrament. disp. 1. quæst. 17. & apud Thomam Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. n. 35 nimirum teneri Ministrum Sacramenti ad applicandam materiā, & formam certam, graviterque peccare, sacrilegiūque committere contra reverentiam debitam Sacramento, si utatur materiā, vel forma dubia, seu incerta, omitta certā, etiam si id faciat sequendo opinionē probabilem speculative, vel etiam probabiliorem de veritate, & sufficientia. Quamquam vero non possit Minister Sacramentorū, ut materiā, vel forma probabili,

quando potest apponere certam; in casu tamen necessitatis, in quo non adsit materia certa, bene potest uti probabili. Nā si desit chrisma confectum ex balsamo, & oleo, quod est materia certa extremæ Vnctionis: bene potest uti Oleo simplici benedicto ab Episcopo, quod est solum materia probabilis, & ubi periclitaretur vita infantis, & non daretur aqua elementalī, posset uti aqua rosacea, quæ est materia probabilis Sacramenti Baptismi iuxta Tannerum, & Cardinal. de Logo.

27 Ad propositum ergo redeundo, respondeo concedendo minorem argumenti subsumptam, nempe sententiā affirmantem circumstantias notabiliter aggravantes explicandas in confessione, esse tutiorem, quatenus qui illam sectatur nulli periculo se exponit: qui vero sectatur oppositam se exponit periculo violandi materialiter præceptum, si re ipsa datur: quamvis non se exponat periculo peccandi, seu violandi formaliter præceptum, quamvis re ipsa daretur. Qui enim propter fundamenta sententiæ negantis, quæ in ipsius intellectu præponderant fundamentis sententiæ affirmantis, sicut præponderant in intellectu Divi Thomæ, & tot illustriū Doctorum, qui negant obligationem illam, format iudicium certo probabile, & certo prudens, quod non sit obligatus illas circumstantias confiteri, non peccat eas omitendo, quamvis daretur re ipsa tale præceptum, talisque obligatio. Deinde nego consequentiā, quia poenitens voluntarie omitens illas circumstantias, quia sibi persuadet veram esse sententiam D. Thomæ, & communiorē inter Theologos negantē eiusmodi obligationē, per hoc præcise quod confiteatur omnes circumstantias peccatorum mutantem speciem, & numerū peccatorum, qui post diligentem conscientiæ discussionem memoriæ occurrit, confessionem facit formaliter integram, & exhibet materiā, non tantum probabilem, sed omnino certam ad conficiendum verum Sacramentum, si adsit dolor efficax peccatorū præteritorum, & propositum non peccandi de cætero. Quia certum est conficere verum Sacramentum qui confitetur omnia sua peccata, quæ memoriæ occurrunt post diligentem suæ conscientiæ discussionem, cum vera contritione, & proposito efficaci non peccandi de cætero, & recipit absolutionem à legitimo Sacerdotē habente iurisdictionē ad absolvendum. At qui

qui explicat omnes species peccatorum, quæ commissit, eorumque numerum, confitetur omnia sua peccata nullum enim furtum, homicidium, sacrilegium, vel aliquod peccatum relinquit inconfessum. Dum enim se accusat de furto unico gravi, quod commissit, non explicando quantitatem furti, reipsa explicat furtum, quod commissit. Ergo qui ita confitetur certam exhibet materiam ad validum Sacramentum, & non mere probabilem.

18 Confirmatur; nam peccatum habens circumstantiam mutantem speciem æquivaleret duplici peccato, furtum enim per se est peccatum, & iniuria Ecclesiæ, est etiam per se peccatum; & ideo furtum in Ecclesia æquivaleret duobus peccatis, & propterea talis circumstantia est necessario in confessione exponenda. Item fornicatio est peccatum, & iniuria viri est peccatum, & ideo fornicatio cum vxorata æquivaleret duobus peccatis, ac proinde talis circumstantia est necessario appericienda in confessione. Hæc autem ratio non militat in circumstantijs aggravantibus intra eandem speciem; siquidem in furto viginti aureorum non intervenit virtualiter duplex peccatum, sed unum maius furto decem aureorum. Ergo qui in confessione exponit omnes differentias peccatorum, & eorum numerum, verè, & propriè confitetur omnia peccata, quorum conscientiam habet: ergo facit confessionem integram, ac proinde exhibet materiam sufficientem ad valorem Sacramenti; quamvis volutarie omitat circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem, eo quod sententiam communem secutus, & eius fundamentis ductus format iudicium certo probabile, quod illas circumstantias non teneatur confiteri: & Confessor tenetur illum absolvere. Nam tenetur conformari cum opinione poenitentis, quando illa est certo probabilis, & concepta à poenitente ex motivo certo prudenti, quale est motivum quod tot Viros Sanctissimos, & Sapientissimos post exactam controversiæ discussionem, & post argumenta omnia Adversariorum considerata, impulit adiudicandum non dari talem obligationem, Confessarium enim debere conformari cum opinione poenitentis, est communis consensus Doctorum; & verissimus quando illa est certo probabilis, & concepta ex motivis præponderantibus in ipsius mente, motivis sententiæ contrariæ, seu, quando habet in intellectu poenitentis eundem statum, quæ ha-

buit in intellectu suorum Authorum, qui propterea illam amplexati sunt ut veram & oppositam reiecerunt, ut falsam, quia ipsius fundamenta apparuerunt illis urgentiora oppositis. Si enim non haberet eundem statum in intellectu operantis, neque illi assentiretur ut veræ, sed eius fundamenta reputaret minora fundamentis oppositiæ sententiæ; tunc non esset opinio poenitentis, neque, ille cum sola noticia opinionis probabilis alienæ, cuius fundamenta ipsum minus urgerent quam fundamenta opposita, accederet rectè dispositus, neque Confessor teneretur illum absolvere; quia tunc poenitens haberet maius fundamentum ad credendum se esse obligatum ad appericiendas eas circumstantias; dum autem sic dispositus accederet, non teneretur Confessor illum absolvere, si negaret eas circumstantias; quia perinde se haberet accedens ad confessionem dum habet maius, & præminens fundamentum adiudicandum dari obligationem confitendi illas circumstantias, ac si accederet id actu iudicans.

19 Alio etiam argumento à posteriori probare possumus, valorem Sacramenti in casu posito non esse dubium, sed certum; quamvis obligatio confitendi illas circumstantias sit sub opinione, & secundum se dubia. Nam si valor Sacramenti esset tunc dubius, sicut est dubia obligatio, hinc possent sumere Authores sententiæ affirmantis validissimum argumentum ad probandum dari obligationem confitendi illas circumstantias; quia nimirum, qui illas omitteret, se exponeret periculo frustrandi Sacramentum; & adduceret ad pedes Confessarii solum materiam probabilem ad valorem Sacramenti relicta materia certa, seu cum posset adducere certam, quod est intrinsece illicitum, ut probat P. Suarez loco supra citato, & communis sententia Doctorum. At neque Pater Suarez, neque ullus alius ex Authoribus sententiæ affirmantis illo argumento usi sunt, quamvis verissimum sentiant, non esse licitum in conferendis Sacramentis sequi sententiam probabilem de valore Sacramenti relicta tutiori: ergo quia supponunt confici Sacramentum validum, quamvis re ipsa esset falsa opinio asserens non dari obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem: ergo quia sentiunt, cum qui confitetur cum vero dolore efficaci, & proposito diversitatem specificam suorum peccatorum, eo-

rumque numerum, recipit absolutionem à legitimo Confessore, efficere validum Sacramentum, siue confiteatur, siue ex opinione probabili taceat circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem.

20 Responsionem traditam didici ab Eximio Doctore, qui tomo 3. in 3. part. disp. 16. sect. 2. § *Sed urgebit aliquis* duo argumenta objicit contra suam sententiam, quod scilicet graviter peccet Minister Sacramentorum, si utatur materia, seu forma dubia, vel incerta, omissa certa, etiam si id faciat sequendo opinionem probabilem speculative, vel etiam probabiliorē, de veritate, seu sufficientia: duo, inquam argumenta, proponit ijs verbis: Nam in materia confessionis saepe licet uti materia probabilis omissa certa, ut verbi gratia confiteri cum attritione cognita absque contritione, cum tamen hæc sit materia certa, illa vero probabilis tantum, & utraque sit in hominis potestate. Simile exemplum est, quādo sunt opiniones, an teneatur quis in tali casu confiteri tale peccatum, necne; tunc enim, si penitens confiteatur illud, utitur materia certa; quia non est dubium quin illa sit confessio integra: si vero taceat, utitur materia probabilis, & tamen hoc licet, quamquam utraque materia sit in eius potestate.

21 Quibus argumentis Respondet: In hoc posteriori casu semper materiam esse certam, quia semper est confessio integra formaliter, & hæc est materia certa, & indubitata confessio: dicitur autem (inquit) confessio formaliter integra, quādoque nihil in confessione tacetur ex malitia, seu ex negligentia, quæ ad peccatum mortale sufficiat; quādo autem aliquid prudenter, ac licite tacetur propter occasionem, talis confessio est integra formaliter absque ulla dubitatione. At vero qui sequendo opinionem probabilem aliquid tacet, prudenter ac licite operatur, & ideo practice certus est, se facere confessionem integram absque formali mutilatione, & ideo etiam est certus exhibere se materiam certam Sacramento. Et statim addit, eandem responsionem applicari posse posteriori exemplo: Quamquam enim sit sub opinione an attritio cognita sufficiat ad effectum Sacramenti consequendum; tamen quod ad Sacramentum

, ipsum conficiendū sit materia sufficiens, certum esse, & extra omnem opinionem, & ideo eum, qui sic accedit, materiam certam Sacramenti præbere, & ideo in hoc non peccare. Hæc Magnus Suarez, qui statim occurrit objectioni, cōtendenti, eum, qui accedit cum sola attritione cognita, saltem peccaturum in hoc, quod non adhibet dispositionē certā ad effectum Sacramenti, & exponit se periculo frustradi sacramētum suo effectū, quod non videtur minus malum, quam exponere se periculo non conficiendi Sacramentū: occurrit inquam, concedendo, non excusandum hominem illum à gravi culpa si cōstitutus in articulo mortis, voluntarie accederet cum sola attritione cognita, quia tunc se exponeret periculo irreparabili æternæ damnationis. Dicit vero, extra hunc articulum excusari posse, præsertim ob difficultatem habendi contritionem; quia licet se exponat periculo non obtinendi effectū Sacramenti; tamen cum ille non sit tunc simpliciter necessarius ad salutem, & postea possit alijs vijs suppleri, si forsā tunc non obtineatur, non est illa sufficiens ratio mortalis culpæ.

22 Cæterum omissa nunc doctrina huius ultimæ solutionis, quia ad nostrum propositum necessaria non est; ad priorem regrediendo, ex illa constat, eum qui omittit circumstantias notabiliter aggravantes, quia ob fundamenta sententiæ negantis, format iudicium prudens, & certo probabile, quod ipse non teneatur illas circumstantias exponere; asserre materiam certam ad valorem Sacramenti, dum cōfiteretur omnes differentias peccatorum, & ipsorum numerum; quia asserit confessionem formaliter integram, siquidem nihil in confessione tacet, neque ex malitia, neque ex negligentia graviter culpabili; sed solum tacet prudenter, ac licite ob iudicium prudens, ac certo probabile à se formatum ob fundamenta sententiæ negantis: *Quādo autem aliquid prudenter, ac licite tacetur propter occasionem, talis confessio est formaliter integra absque ulla dubitatione*, ut supra aiebat Exim. Doct. Ergo Confessarius cognoscit illum hominē asserre confessionem formaliter integram; ac proinde agnoscit asserre materiam certam ad valorem Sacramenti: ergo dum illum absolvit, non utitur materia probabilis circa valorem Sacramenti relicta tutiore, sed utitur materia certa.

23 Dices hanc rationem bene probare Ministrum poenitentiae posse, ac debere absolvere poenitentem, quem scit tacere circumstantias notabiliter aggravantes motum opinione certo probabili, quam ipse facit suam per assensum certo prudentem, id est conceptum sine passione, & praecipitatione ob fundamenta sententiae negantis quae ipsi apparent urgentiora oppositis: quia talis poenitens accedit recte dispositus: poenitenti autem recte disposito, ac sua peccata integre formaliter confesso cum vero dolore, & proposito efficaci non omplius peccandi, non potest negari absolutio. Ceterum post Bullam Innocentij Undecimi, non posse poenitentem formare iudicium prudens, quod non teneatur confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, si quidem sicut post Bullam non licet in Sacramentis conferendis uti opinione probabili circa valorem Sacramenti relicta tutiore; ita nec licebit in Sacramentis suscipiendis, cum par sit ratio.

24 Respondeo in primis Pontificem solum loqui de ministro conferente Sacramenta, & determinat, eum non posse conferre Sacramentum sub forma, vel sub materia tantum probabili, relicta forma, vel materia certa, vel etiam probabiliore, quae tutior est, quia hoc ipso exponeret voluntarie Sacramentum frustrationi, quod est sacrilegium: non loqui autem de suscipiente Sacramentum, quamvis à paritate arguatur ab uno ad alium. Deinde absolute dico, Pontificem non inducere novam obligationem, sed declarare eam, quae iam dabatur, & quam agnoscebat communis sententia Theologorum, affirmans non esse licitum sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore: ergo sicut ante Bullam Pontificis etiam ex merito Doctorum adstruentium obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, integre formaliter confitebatur, qui secutus sententiam negantem talem obligationem, eique assensum praebens, omittebat eas circumstantias: sic post Bullam Pontificis, integre, & valide confitebitur, ille, qui eas circumstantias omittit, quia sibi persuadet veram esse sententiam negantem talem obligationem.

25 Dices secundo, obligationem explicandi circumstantias notabiliter aggravantes: si re ipsa datur, fundari in ipsa natura Sacramenti instituti per modum iudicii, in quo iudex incognita

causa sententiam ferre non potest, neque aequitatem in penis iniungendis servare, quin cognoscat multitudinem, & magnitudinem delictorum, ut constat ex Tridentino sess. 14. cap. 5. ergo idem est dari opinionem vere probabilem, quod revera existat obligatio eas circumstantias manifestandi in confessione, ac dari opinionem, quod sit invalidum Sacramentum poenitentiae, in quo ille circumstantiae voluntariae omittuntur: ergo sicut est probabile agere contra praecceptum divinum manifestandi eas circumstantias, qui illas voluntarie omittit; ita est probabile, quod conficiat Sacramentum invalidum, dum sic omittit. Ergo qui voluntarie omittit eas circumstantias non affert materiam certam ad valorem Sacramenti, sed duntaxat probabilem: ergo exponit se periculo faciendi Sacramentum invalidum, dum eas circumstantias omittit; cum posset, eas circumstantias confitendo, se ab omni periculo liberare: ergo peccat eas circumstantias omittendo, quia ex decisione Pontificis illicitum est exponere Sacramentum frustrationi; sequendo opinionem probabilem; quando potest omne periculum caveri sequendo sententiam tutiorem; sicut hic caveretur exponendo eas circumstantias.

26 Respondeo concessio antecedenti, & negando consequentiam primam, & subsequentes. Quia si datur illa obligatio, illam voluit Christus manere obscuram, & sub opinionibus, non luit autem valorem Sacramenti poenitentiae manere obscurum, & sub opinionibus, sed per concilia, & Patres manifestavit Ecclesiae suae, Sacramentum poenitentiae quoad omnes partes, quae necessariae sunt ad eius valorem. Incredibile enim est, Christum voluisse ut confessio circumstantiarum notabiliter aggravantium esset necessaria ad valorem Sacramenti poenitentiae, & quod non illuminaverit Patres Concilij Tridentini, ut dum esset sententiam, & naturam huius Sacramenti nobis exposuerunt, hoc nobis non explicaverint, immo nobis praebuerint urgentissimum fundamentum ad prudenter iudicandum, necessarium non esse explicare eiusmodi circumstantias, neque ad valorem, neque ad fructum huius Sacramenti. Quod autem hoc fundamentum praebuerit, suaderetur ex illo cap. 5. sess. 14. in quo duo colligit ex institutione huius Sacramenti. Cum enim praemisisset, ex institutione Sacramenti poenitentiae

„ vniversam Ecclesiā semper intellexisse
 „ institutam esse à Christo integrā pec-
 „ catorum confessionē , & omnibus post
 „ Baptismum lapsis iure divino necessa-
 „ riam existere: quia Dominus noster Je-
 „ sus Christus, è terris ascensurus ad Cœ-
 „ los, Sacerdotes sui ipsius Vicarios re-
 „ liquit, tanquam Præsides, & Iudices,
 „ ad quos omnia mortalia crimina defe-
 „ rantur, in quæ Christi fideles cecide-
 „ rint, quò pro potestate claviū remissio-
 „ nis, aut retentionis peccatorum sen-
 „ tentiam pronuntient; constat enim, Sa-
 „ cerdotes iudicium hoc incognita causa
 „ exercere non potuisse, neque æquita-
 „ tem quidem illos in pœnis infligendis
 „ servare potuisse, si in genere dumtaxat,
 „ & non potius in specie, ac sigillatim sua
 „ ipsi peccata declarassent. Cum in quā
 „ hæc præmississet, duo colligit Conciliū.
 „ Primum, oportere à pœnitentibus, om-
 „ nia peccata mortalia, quorum post di-
 „ ligentem sui discussionem, conscien-
 „ tiam habent, in confessione recenserī.
 „ Secundum, etiam eas circumstantias in
 „ confessione explicandas esse, quæ spe-
 „ ciem mutant: quod sine illis peccata
 „ ipsa neque à pœnitentibus integre ex-
 „ ponantur, nec iudicibus innotescant,
 „ & fieri nequeat, vt de gravitate crimi-
 „ num rectè censere possint, & pœnam,
 „ quam oportet, pro illis pœnitentibus
 „ imponere. Et iterum eadem scilicet Can.
 „ 7. anathemate percutit, eum qui dixerit,
 „ non esse necessarium iure divino, con-
 „ fiteri omnia, & singula peccata mor-
 „ talia, quorum memoria cum debita, &
 „ diligenti præmeditatione habeatur, &
 „ circumstantias, quæ peccati speciem
 „ mutant.

27 En Concilium dum naturam
 Sacramenti Pœnitentiæ explicat; & cō-
 fessionem Sacramentalem, quam Chri-
 stus instituit, exponit; ex institutione hu-
 ius Sacramenti colligit, exponenda esse
 in confessione omnia, & singula peccata
 mortalia, quorum post diligentem cons-
 cientiæ discussionem pœnitens conscien-
 tiam habet, & quia hoc integre expli-
 care non potest, quin explicet circun-
 stantias peccatorū mutantēs speciem, ex
 eadem institutione colligit explicandas
 esse has circumstantias: nulla mentione
 facta de circumstantijs notabiliter aggra-
 vantibus intra eandem speciem: ergo
 Concilium clare sentit ad hoc vt quis
 faciat confessionē integram, quā Chri-
 stus instituit, nimirum confessionem, in

qua exponat omnia, & singula mortalia,
 quæ post diligentem conscientiæ discus-
 sionem memoriæ ipsius occurrunt, satis
 esse, si explicet differentiam specificam
 peccatorum, & eorum numerum: alio-
 qui diminutè explicuisset naturā huius
 Sacramenti; neque sufficienter declaras-
 set materiam proximam necessariam ex
 parte confessionis ad valorem illius: ergo
 virtualiter, & implicite docuit, explica-
 tionem circumstantiarum aggravantium
 intra eandem speciem, non esse necessa-
 riam per se ad integritatem formalem
 confessionis, & consequenter neque ad
 valorem huius Sacramenti. Sanè si Con-
 cilium dixisset, ex institutione huius Sa-
 cramenti rectè colligi, *Saltem circumstan-
 tias mutantēs speciem esse explicandas in cō-
 fessione*, fundamentum nobis præbisset,
 vt assereremus, voluisse manere sub lite,
 & sub opinionibus, an manifestatio cir-
 cumstantiarum aggravantium intra ean-
 dem speciem sit per se necessaria ad va-
 lorem huius Sacramenti; verum hoc non
 dixit, sed explicaturus integritatem cō-
 fessionis necessariā ex institutione Chri-
 sti ad valorem huius Sacramenti, sim-
 pliciter affirmavit, *Ex institutione huius
 Sacramenti colligi, eas circumstantias in
 confessione explicandas esse, quæ speciem mu-
 tant.* Ergo nullum fundamentum nobis
 præbuit, ad suscipiendū, voluisse manere
 sub lite, & sub opinionibus, an ad valo-
 rem huius Sacramenti sit, per se loquen-
 do, necessarium explicare in confessione
 circumstantias notabiliter aggravantes
 intra eandem speciem, sed potius nobis
 præbuit vrgentissimum fundamentum
 ad asserendum, non esse necessariam ex-
 plicationem illarum circumstantiarum
 ad valorem huius Sacramenti.

28 Confirmatur: vel ex insti-
 tutione huius Sacramenti colligitur ex-
 plicandas esse in confessione circunstan-
 tias notabiliter aggravantes intra eandē
 speciem, vel non colligitur. Si primū,
 ergo Concilium diminutè processit, &
 occasionem errandi fidelibus dedit, in re
 gravissima: quia enim ex institutione hu-
 ius Sacramenti colligitur, explicandas
 esse circumstantias mutantēs speciem,
 Concilium Ecclesiam docuit, illarum
 explicationem esse necessariam ad valo-
 rem Sacramenti: ergo si ex eadem insti-
 tutione colligitur quoque, illas alias ex-
 plicandas esse, hoc debuit docere Con-
 cilium: & dum hoc non docuit, occasio-
 nem dedit fidelibus errandi in re gravif-
 sima,

finis, nimirum confitendi sine explicatione circumstantiarum nobiliter aggravantium intra eandem speciem, & bona fide faciendi Sacramentum Pœnitentiæ invalidum ob defectum materiæ requiritæ ex institutione Christi ad eius valorem. Si non colligitur, & propterea Concilium id omisit: ergo certum est non esse per se necessariam explicationem circumstantiarum notabiliter aggravantium intra eandem speciem ad valorem huius Sacramenti.

29 Respondebis, Concilium Solum fecisse mentionem illationis, quæ necessario colligitur ex institutione huius Sacramenti, qualis est, quod circumstantiæ mutantes speciem debeant explicari: non vero illationis, quæ solû probabiliter; qualis est, quod circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eandem speciem, debeant explicari. Sed contra, quia in re, & ex parte obiecti ex institutione Sacramenti solum potest colligi vnum è duobus contradictorijs vera illationes: aliud vero solum potest colligi per errorem, & deceptionem inferentis. Concilium vero debuit explicare id, quod re vera colligitur: unde si non explicuit, inde efficaciter inferitur, id non inferri. Ergo revera ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ nõ colligitur explicandas esse circumstantias notabiliter aggravantes.

30 Quare ex eo, quod sit probabile, dari præceptum divinum exponendi circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem; solum sequitur explicationem illarum circumstantiarum esse necessariam ad valorem huius Sacramenti in ijs, qui per assensum prudentem approbaverint illam opinionem, id est in ijs, qui iudicaverint iudicio opinativo prudenti dari tale præceptum; ij enim integrè, & valide confiteri non possunt, quin illas circumstantias exponant. Non sequitur autem esse probabile, omnes teneri explicare eas circumstantias: nam qui iudicio opinativo verè prudenti iudicant non dari tale præceptum ob fundamenta sententiæ negantis, quæ ipsis apparent urgentiora, & ob auctoritatem Doctorum illam defendentium, quæ maior est, quam auctoritas defendentium sententiam affirmantem; integrè confitentur, dum exponunt omnes differentias específicas suorum peccatorum, eorumque numerum, quamvis omittant circumstantias aggravantes intra eandem speciem, eandem

non omitturi; si ipsis appareret virisimilior existentia præcepti, vel æque verisimilis, ac non existentia, quia nemo potest facere confessionem invalidam eo solum titulo, quia omittit in confessione aliquam circumstantiam, quam ipse prudenter iudicat non debere exponi in confessione. Sic famina, quæ urgente præcepto communionis, non habet alium confessarium, quam proprium Parochum, cum quo habuit sacrilegum desiderium peccandi, non tenetur circumstantiam sacrilegij exponere, si prudenter iudicat, illum Sacerdotem hinc sumpturum occasionem ad illam sollicitandam ex fragilitate, & seipsam, si sollicitetur fore in magno periculo consentiendi; immò tenetur non exponere, ut docent communiter Doctores, cum Soto in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5. in responsione ad 3. Cum Caietan. in summa *Verbo confessio* cū Navarro in Manuali cap. 7. cum Silvestro *Verbo confesso*. 1. §. 19. & cum Toletio lib. 3. cap. 8. num. 6. cum Cano relection. de pœnitentia parte 5. fol. 123. Et sanè Frater Antonius de Cordova in sua summa quæst. 1. Henriquez lib. 5. cap. 12. Pater Suarez disp. 22. de pœnitentia sect. 2. Cardinal. de Lugo disp. 16. num. 526. & Cononch. disp. 7. dub. 9. num. 79. ut rem apud omnes certam affirmant, posse aliquam circumstantiam mutantem speciem taceri in confessione propter detrimentum, quod sibi, vel alteri pœnitens timeat, præsertim quando est detrimentum spirituale; ut enim inquit Bernar. lib. de præcepto, & dispensat. *Quod pro charitate institutum est, contra charitatem esse non debet.* Ergo confessio non est invalida ex eo, quod in illa taceatur aliqua circumstantia gravis, si id fiat ex iudicio prudenti, quod non datur obligatio talem circumstantiam apperendi.

31 Quare licet sententia affirmans non dari obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, foret reipsa falsa, non propterea confessio, in qua quis tacet eiusmodi circumstantias eo quod certo probabiliter, & prudenter iudicat, se ad id non teneri, erit reipsa invalida: sed certum est esse validam, si pœnitens omnes circumstantias mutantes speciem confiteatur, & peccatorum suorum numerum cum dolore, & proposito efficacibus: quia confessio illa est formaliter integra. Christus nanque hoc ipso, quod voluisset, illud præceptum esse obscurum; & prudenter posse negari

negari à Sanctis & Sapientissimis Doctoribus, noluit valorem Sacramenti facere in omnibus pœnitentibus dependentem ab explicatione circumstantiarum notabiliter aggravantium; sed solum in ijs, qui prudenter iudicarent existere tale præceptum, vel qui haberent maius fundamentum ad hoc iudicandum, quam ad iudicandum oppositum, vel saltem æquale.

32 Dices tertio, eum, qui tacet voluntariè circumstantias notabiliter aggravantes, non facere confessionem formaliter integram, nam regula illa tradita à Patre Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 16. sect. 2. *nempe tunc dici confessionem formaliter integram, quandoque nihil in confessione taceatur ex malitia, seu ex negligentia, quæ ad peccatum mortale sufficiat*; videtur falsa. Nam alioqui si quis post diligentem conscientia discursionem, in qua memoria occurrerent differentia specificæ suorum peccatorum, per errorem invincibilem iudicaret se non esse obligatum ad manifestandas in confessione circumstantias mutantes speciem, & hoc errere ductus, solum diceret se commississe multa peccata, & confiteretur cum vero dolore, & proposito non amplius peccandi, & absolutionem reciperet à legitimo Sacerdote; faceret confessionem formaliter integram, siquidem nihil ex malitia, aut ex negligentia graviter culpabili taceret. At hoc est falsum; nam iuxta Tridentinum illa est confessio formaliter integra, in qua pœnitens confiteretur omnia, & singula mortalia, quæ post diligentem conscientia discursionem memoriæ occurrunt: siquidem postquam initio capitis 3. sess. 14. dixit: institutam fuisse à Domino integram peccatorum confessionem post modum hanc integritatem explicat per hoc, quod in confessione recenseantur à pœnitente, *Omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discursionem conscientiam habet*. Atqui homo ille non recenseret in confessione omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discursionem conscientiam habet: ergo non faceret confessionem formaliter integram: ergo non apponeret materiam necessariam ad valorem Sacramenti.

33 Mihi imprimis videtur casus argumenti impossibilis: quia pœnitens ille tenetur scire, quæ sunt necessaria ad rectè confitendum sua peccata, & consequenter ignorantia illa non est invinci-

bilis, & sine peccato, sed est ignorantia vincibilis, & peccaminosa. Ut enim inquit Divus Thomas quæst. 3. de malo art. 7. *Ignorantia illa, quæ quis ignorat ea, quæ tenetur scire, non est absque peccato: tenetur autem quilibet scire ea, quibus dirigitur in proprijs actibus*. Ergo qui vult confiteri tenetur scire ea, quæ ex parte pœnitentis sunt necessaria ex institutione Christi ad conficiendum validum Sacramentum: ergo tenetur scire, quod non sufficit in confusio dicere, quod multoties peccavit, sed quod opus est, explicare numerum, & differentias peccatorum; quia ignorantia huius veritatis non excusat ipsum; ac proinde accedit male dispositus, & non conficit validum Sacramentum. Præterea si supponitur illum diligenter discussisse conscientiam in ordine ad confessionem, & invenisse species, & numerum peccatorum; implicatorium est, quod post modum bona fide confiteatur cum illa generalitate. Deinde, quamvis ex parte pœnitentis posset dari illa ignorantia sine peccato, & posset cum illa innocenter accedere ad pedes confessorij; tamen Confessor non potest habere scientiam necessariam ad administrandam valide absolutionem, quin sciatur pœnitentem obligatum esse in confessione exponere numerum, & differentias peccatorum, quorum conscientiam habet post diligentem sui discursionem, & non sufficere quod se accusset in confusio, & in generali, quando potest numerum, & differentias peccatorum singillatim exponere. Ut docet Vazq. 3. p. quæst. 93. art. 3. dub. 2. cum alijs. Videns ergo Sacerdos pœnitentem non exponere numerum, & speciem peccatorum, eum de officio suo admonet; ille autem de sua obligatione admonitus non poterit bona fide confiteri cum sola illa confusione, & generalitate. Casus ergo ille videtur chymæricus.

34 Deinde admissio illo casu probabilius censeo, eum facere confessionem nullam; quia non adducit in confessionem integritatem illam, quam Christus assignavit pro materia huius Sacramenti; supponimus enim, eum post diligentem sui discursionem invenisse numerum, & differentias suorum peccatorum; & omnia illa esse hic, & nunc materiam necessariam confessionis, quia certum est dari præceptum exponendi in confessione numerum, & differentias ad specificas peccatorum mortalium, quæ pœnitenti

tenti post diligentem sui discussionem occurrunt, quando potest illa exponere, & ex eorum expositione non imminet damnum, neque sibi, neque proximo, ut hic supponimus non imminere. Si enim ex manifestatione alicuius peccati damnum imminet, illud peccatum non est materia illius confessionis, neque præceptum divinum ad illud tunc manifestandum se extendit. Materia autem necessaria confessionis, & peccata, quorum manifestatio hic, & nunc pertinet ad integritatem formalem confessionis, sunt illa ad quæ manifestanda hic, & nunc se extendit ex se præceptum, & intentio Christi: ergo qui ea peccata non exponit, non adducit ad pedes Confessarii materiam illam, quam Christus assignavit pro parte essentiali huius Sacramenti. Quare quamvis error invincibilis, quo falso sibi persuadet, se non esse obligatum ad explicandum singillatim numerum, & species suorum peccatorum, ipsum excuset à sacrilegio committendo in illa confessione, non tamen sufficit ut conficiat validum Sacramentum. Sic qui accedit ad pedes Confessarii reipsa sine dolore, & proposito requisito ad valorem Sacramenti, quamvis accedat bona fide, existimans per errorem invincibilem se accedere cum dolore, & proposito requisito; non efficit verum Sacramentum; quia bona fides potest quidem excusare ipsum à sacrilegio, non tamen potest efficere, ut resulet verum Sacramentum, quando deest pars essentialis illius.

35 Nec simile est de circumstantijs notabiliter aggravantibus intra eandem speciem: non enim Christus imposuit præceptum, ut illas exponeret in confessione, qui post diligentem sui discussionem, meminit illarum, neque confessio integra, quam Christus instituit ex necessitate postulat manifestationem harum circumstantiarum; sicut ex necessitate postulat manifestationem circumstantiarum mutantium speciem, prout probatum manet ex Tridentino. Vnde ex eo, quod faciat validam confessionem is, qui circumstantias notabiliter aggravantis, quas habet in memoria, tacet, quia prudenter sibi persuadet eas non esse materiam necessariam confessionis: non fit bonum argumentum ad probandum, quod faciat validam confessionem ille, qui tacet numerum, & circumstantias específicas peccatorum, quæ habet in memoria, quia per errorem censet, se

non esse obligatum ad illa explicanda in confessione.

36 Et multo minus fiet bonum argumentum à paritate circumstantiarum mutantium speciem, quæ hic, & nunc non possunt manifestari confessario sine gravi damno spirituali, vel temporali penitentis, vel proximi; istæ enim circumstantiæ non pertinent tunc ad integritatem Sacramenti. Ut egregiè explicat Magister Cano relect. de pœnit. p. 5. fol. mihi 124. ubi postquam dixit confessionis integritatem non oportere mathematicam esse, sed moralem; hinc colligit: Non esse necessarium, hominem
„ confiteri omnia peccata, quæ memo-
„ ria tenet, sed illa, quæ Confessori ratio-
„ nabiliter exprimeretur. Lex enim Chri-
„ sti de moribus ad morale integritatem
„ obligat, id est rationi consentaneâ. Nā
„ quod à ratione dissonat, non præcipit.
„ Peccatum itaque, quod rationabili-
„ ter tacetur irrationabiliter explicatur,
„ non est materia confessionis à Chri-
„ sto instituta. Dimidiare igitur confes-
„ sionem à Christo Domino præceptā,
„ hoc est aliquod peccatum mortale ta-
„ cere, quod Christus instituit, in illa
„ confessione aperiendum, id sacrilegium
„ est, &c. Nec Sacerdos dimidiatam ab-
„ solutionem præbet: nam absolutio li-
„ mitatur etiam ad confessionem institu-
„ tam à Christo, sicut forma per mate-
„ riam limitatur. Ab omnibus ergo ab-
„ solvit Sacerdos, quæ ad suum iudicium
„ spectant ex Christi institutione. Illud
„ vero peccatum, quod causa urgente
„ tacetur, non pertinet tunc ad illius Sa-
„ cerdotis iurisdictionem, reliqua vero
„ pertinent, inde pœnitens alia confiteri
„ tenetur; sicut qui non potest ieiunare
„ vno die quadragesimæ, à reliquorum
„ ieiunio non absolvitur. Hæc ille.

37 Confessio ergo integra formaliter est illa, in qua pœnitens exponit omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem memoriam habet, eorumque differentias específicas, si rationabile sit omnia illa exponi, earumque differentias explicari. Si enim irrationabile sit, aliquod peccatum, aliquam vè circumstantiam peccati explicari, hæc non pertinent ad illam confessionem, ac proinde taceri possunt, ac debent. Quia vero Christus etsi præcepit in confessione exponere omnia peccata, non præcepit tamen exponere omnes circumstantias, sed dumtaxat cir-

cumstantias mutantēs speciem, ut probavimus ex Tridentino: hinc fit non esse contra integritatem confessionis tacere circumstantias aggravantes intra eandem speciem, quando quis rationabiliter iudicat, Christum non præcepisse, ut illæ explicarentur: si autem rationabiliter indicat oppositum, tenebitur illas explicare, neque tunc integram formaliter confessionem facit, nisi illas exponat, sed mutilam, & sacrilegam.

38 Solutionem supra assignatam, quod scilicet sit nulla confessio illa, in qua quis tacet numerum peccatorum, & circumstantias mutantēs speciem, quorum conscientiam habet; etiam si id faciat inculpabiliter, quia per errorem invincibilem existimat hoc non esse necessarium, sed satis esse se accusare in confuso, & in generali de multis peccatis: hanc, inquam, solutionem confirmare possumus, si in medium adducamus sententiam Theologorum asserentium confessionem sæpe esse invalidam propter negligentiam examinandi conscientiam.

39 Igitur Franciscus Victoria in summa de Sacramentis, (quam non ipse edidit, sed Discipuli eius ex eius scriptis collegerunt) n. 160. inquit, quid dicendum, quādo confessio est dimidiata ex negligentia, quia scilicet pœnitens non fecit sufficientem indagationem? Et respondet, quod si ex industria fuerit negligens, vel si ita contemnat, ut quasi industria nolit examinari: sicut qui per annum integrum non est confessus, & accedit ad confessionem sine aliqua examinatione, volens quidem, quod omnia veniant ad eius memoriam: talis confessio est nulla, ac proinde iteranda. Si tamen omiserit aliquod peccatum putans se fecisse sufficientem indagationem, etiam si illa ignorātia sit culpabilis mortaliter, confessio est valida, & non iteranda. Hanc sententiam Victorius secutus est eius discipulus Melchior Canus Relect. de pœnitent. part. 5. fol. 128. pag. 1 ubi ait, quod si peccator negligentiam affectatam, aut omnino crassam in facienda integra confessione habuit, ita ut ex eiusmodi negligentia peccatū aliquod mortale prætermiserit, talis debet confessionem repetere, ac si data opera mutilaretur, & postea fol. 129. pag. 1. asserit, quod quando confessio est mutila, & mæca, non quidem ex negligentia penitus crassa, & supina, sed culpabili tamen (quia licet peccata præterita quæsierit, &

diligentiam aliquam adhibuerit, non adhibuit tamen omnem quam debebat) quam ipse existimabat sufficientem; tunc confessio est valida, & non opus erit illā reiterare, sed satis erit confiteri postea illud peccatum in illa confessione omis- sum, & negligentiam in conscientia examinanda, ac proinde sacrilegium illud, quod in suscipiendo Sacramentum commissum est. Eandem sententiam fufius explicatam secutus est Dominicus Soto in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. concl. 3. & eandem sequitur Bartholomæus de Medina in summa cap. 12. §. 3. Qui consequenter affirmant dari confessionem Sacramentalem validam, & informem defectu integritatis, quæ scilicet valida sit, & tamen non conferat gratiam, quousque pœnitens de peccato ex negligentia omisso se accuset, & simul de negligentia ipsa. Huius sententiæ præcipuum Patronum agnoscit Canus Cardinalem Cæteranum in summa verbo confessio in decima conditione, quam tamen multo antea tradiderat Paludanus in 4. dist. 17. quæst. 5. art. 3. casu 3.

40 Hanc sententiam vehementer impugnat P. Vazquez 3. part. quæst. 92. art. 3. dub. 2. post Ioannem de Medina, post Navarrum, & Petrum de Soto; constanter asserens esse nullam, ac proinde iterandam confessionem illam, in qua quis omittit aliquod peccatum mortale ex negligentia mortaliter peccaminosa in examinanda conscientia. *Et ratio pro hac sententia*, (inquit Vazquez n. 5.) meo iudicio est manifesta, quia si semel concedamus confessionem non integrè factam ex ignorantia culpabili mortaliter, peccatū, quod committitur eiusdem naturæ est, atque si ex industria fieret, aut ex ignorantia illa nimium crassa; peccata enim quorum malitia consumatur in actu, vel in omissione exteriori, eiusdem speciei sunt, sive scienter, sive ignoranter fiant: & sicut concedit Sotus de illa ignorantia nimium crassa, quod reducitur actus factus ex illa ad naturam actus, qui fieret ex scientia, idem tenetur dicere de ignorantia non tam crassa; magis enim, & minus crassa non variant naturam actus: est ergo defectus eiusdem naturæ in integritate confessionis hæc, aut illo modo: ergo aut neutrum irritat Sacramentum, aut utrumque idem faciet.

41 Eandem Thomistarum sententiam impugnat P. Suarez tom. de pœnitenti

nit. disp. 23. sect. 4. num. 4. quia sicut omisio ex ignorantia crassa moraliter est eiusdem rationis cum omisione directe voluntaria, ita omisio ex quacunque ignorantia, quæ ad peccatum mortale sufficiat. Meritoque ibi dixit Eximius Doctor, illam differentiam inter ignorantiam culpabilem mortaliter, communem, & ignorantiam crassam, & supinam gratis excogitatam esse ab ijs authoribus: nam in iure omnis ignorantia, quæ ad peccandum mortaliter sufficit, si non est affectata, vocatur crassa, vel supina. Neque potest moraliter explicari, quomodo hi gradus ignorantie distinguantur; cum omnis negligentia, quæ ad peccandum mortaliter sufficit, esse debeat satis gravis, & consequenter satis crassa, & supina. Impugnat etiam eandem sententiam P. Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct. 3. §. *Ego vero* §. quia confessio, quæ non est integra illa integritate, quæ ex præcepto requiritur non est vera confessio sacramentalis, ac proinde est invalida. At confessio, quæ sit sine diligentia iudicio prudentis sufficient, non est integra ea integritate, qua posset, & deberet ex præcepto esse: Ergo non est vera confessio sacramentalis. Minorem probat; quia ex sententia Concilij Tridentini, & Theologorum communi, integritas confessionis in eo consistit, ut quis post sufficientem iudicio prudentis diligentiam, confiteatur omnia peccata, quæ memoriæ occurrunt. Hoc autem non facit, qui ex quacunque ignorantia, seu negligentia prætermittit diligentiam illam: ergo non facit confessionem integram, & consequenter, nec validam. Valentiam, Suarezium, & Vazquium sequuntur communiter nostri Doctores, non solum ij, qui absolute negant posse dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, quos citavi disp. 37. sect. 2. num. 9. Sed multi alij, qui licet non admittant Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, defectu integritatis confessionis, admittunt tamen illud validum, & informe defectu extensionis doloris, cum P. Suar.

42 His suppositis ponamus hominem, qui peccat mortaliter peccato omisionis, quia non adhibuit totam diligentiam, quam sub mortali adhibere debebat, in examinanda conscientia, accedere ad pedes Confessarii bona fide existimando diligentiam à se adhibitam in examinanda conscientia fuisse sufficientem. Certe in hoc casu licet bona fides

excuset à sacrilegio recipiendi absolutionem Sacramentalem sine sufficienti dispositione; tamen illa bona fides non facit ut confessio illa sit integra formaliter & valida; ad hoc enim requiritur, quod quis manifestet Confessario omnia mortalia peccata, quæ post diligentem sui discussionem memoriæ occurrunt; ac proinde requiritur, quod præcesserit diligens conscientie discussio; quam tamen ille non adhibuit: ac proinde non adduxit ad pedes Confessarii eam confessionem, quam Christus designavit tanquam partem Sacramenti. Ergo similiter, si quis post diligentem sui discussionem recordatur suorum peccatorum, & tamen cum accedit ad pedes Confessarii solum se accusat in generali, quod multoties peccavit, bona fide existimans hoc sufficere ad validum conficiendum Sacramentum; non propterea validum conficiet Sacramentum, quia illa bona fides licet sacrilegium excuset, non tamen facit, ut detur Sacramentum, quia non potest dari Sacramentum Pœnitentiæ, quin detur confessio integra, quam Christus instituit ut materiam illius, & partem essentialem.

43 Si cui autem non placuerit solutio supra à nobis data, respondere poterit, hominem illum, qui non confitetur singillatim omnia peccata mortalia, quæ post diligentem sui discussionem eius memoriæ occurrunt, solumque in confuso dicit, se multoties mortaliter peccasse, quia per ignorantiam invincibilem existimat hoc sufficere ad rectam confessionem, & fructuosam: illum inquam hominem facere confessionem formaliter integram, & validam. Unde ad argumentum in forma, respondeat admitendo sequelam, & negando eius absurditatem, videlicet negando, quod hoc sit contra Tridentinum: Concilium namque dum confessionem integram, quam Christus instituit, explicat per hoc, quod quis Confessario exponat, *omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habet*, solum declarare, quid per se loquendo debeat habere confessio integra formaliter: cum hoc tamen componi quod per accidens, vel ratione ignorantie invincibilis, vel ratione gravis incommodi, quod pœnitens prudenter timet secuturum sibi, vel alijs, si omnia peccata prout sunt in conscientia manifestet Confessario, possit non explicare aliqua, vel etiam omnia singillatim. Et

44 Et similiter ad confirmationem, quam adiecit, respondeat, eum qui ita negligenter examinat suam conscientiam, ut hæc negligentia sit peccatum mortale, non posse postmodum bona fide existimare se fecisse sufficientem diligentiam; quia iudicium hoc erroneum non est ignorantia simpliciter invincibilis, siquidem ortum trahit ex negligentia graviter peccaminosa, ac proinde simpliciter voluntaria, & libera, & non constituit ignorantiam simpliciter invincibilem, & sufficientem excusare sacrilegium confessionis. Quamvis enim supposita negligentia gravi in examinanda conscientia, quæ causa est, ut penitens non confiteatur omnia mortalia, non adsit nova libertas moralis ad evitandum illum errorem, & consequenter quamvis non committat novum peccatum in facienda illa confessione, ex illa falsa persuasione, quod præcesserit sufficiens diligentia in discutienda conscientia: tamen simpliciter, & absolute confessio illa, in qua quis tacet aliquod, vel aliqua peccata mortalia ex negligentia examinis graviter peccaminosa, est sacrilega: & confessio ipsa externa est veluti actio exterior, in qua consumatur peccatum, ut supponunt Thomistæ; ex negligentia enim examinis graviter peccaminosa derivatur malitia in oblivionem peccatorum, & ex oblivione peccaminosa, in ipsam confessionem; quæ licet non sit novum peccatum sacrilegij habens malitiam distinctam à malitia illius negligentia; est tamen simpliciter peccatum, saltem denominative à malitia illius negligentia, cum qua constituit unum sacrilegium externum, & completum; & verè, & propriè est peccatum, sicut actus externus malus est verè, & propriè peccatum licet malus non esset, nisi libertatem haberet ab actu interno.

44 Vnde illa falsa existimatio, qua penitens sibi persuadet, se fecisse sufficientem diligentiam in examinanda conscientia, quin pro tunc illi occurrat aliquis scrupulus; facit quidem, ut penitens non committat novum sacrilegium in ipsa confessione; quod planè committeret, si animadvertens se non examinasse sufficienter conscientiam suam, nihilominus cum hac indispofitione cognita accederet ad pedes Confessarij; & in hoc sensu potest dici bona fides, nempe secundum quid: non tamen facit ut penitens non committat simpliciter sacrilegium

in illa confessione: est enim absolte, & simpliciter sacrilegium confessio mutila & dimidiata ex negligètia graviter culpabili penitens, & defectus ille integritatis imputatur penitenti ob suam negligentiam: ac proinde illa falsa existimatio non est simpliciter bona fides, sed est error simpliciter trassus, ac supinus. Ex eo autè quod confessio facta cum hoc errore sit invalida, non rectè probatur, quod sit invalida confessio in casu argumendi, quia in hoc posteriori casu, confessio est simpliciter sacrilega, & peccatum mortale propter negligentiam examinis graviter peccaminosam: at in prior casu confessio non est sacrilega; quia supponitur, hominem illum innocenter, & per errorem omnino invincibilem existimare, se non obligari ad manifestandum singillatim omnia peccata mortalia, quæ hebet in conscientia, sed sufficere, quod confuse, & generaliter dicat, se multoties peccasse mortaliter. At confessione autem sacrilega non bene arguitur ad non sacrilegam; nec ex invaliditate illius potest inferri invaliditas istius.

SECTIO QUARTA,

Resolvuntur varij casus.

45 **L**ATISSIME hic agunt Authores de circumstantijs peccatorum in particulari confessionis sub illis verbis: *Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando*; ex singulis enim potest desumi circumstantia mutans speciem, ac proinde necessario manifestanda in confessione. Ego brevitati consulens, solum attingam resolutionem aliquorum casuum frequentius in praxi occurrentium.

46 Quæritur ergo primo, an Sacerdos secularis exponens peccatum contra castitatem, teneatur dicere, se esse Sacerdotem? Affirmat communior sententia, sed tamen respondeo negative cum Patre Thoma Sanchez lib. 7. de Matrimonio disp. 27. quia votum solenne castitatis annexum Ordini Sacro non differt essentialiter à voto simplici, quare satisfaciet dicendo se peccasse contra votum.

47 Quæritur secundò, an Religiosus peccans contra castitatem teneatur dicere se esse Religiosum. Affirmat Lugo, quamvis neget in casu antecedenti, existimans Religiosum per professionem

nem se tradere Religioni, sicut vxor se tradit marito, ac proinde sicut vxor peccat contra dominium mariti, ita Religiosum peccat contra dominium Religionis. Sed probabilius respondeo cum Patre Sanchez lib. 5. de statu Religioso cap. 6. num. 14. & cum Arriaga disp. 32. num. 19. satis esse, si dicat se habere votum castitatis, nam per votum solemne castitatis non se tradit Religioni, sed soli Deo. Vnde infero feminam, quæ peccavit cum Sacerdote seculari, immo & cū Religioso, satisfacere dicendo se peccasse cum persona habente votū castitatis.

48 Quæres tertio, an habens votum castitatis debeat hanc circumstantiam explicare, quando est directe causa ut alter non habens votum peccet contra castitatem. Respondeo negative cum Sanchez ubi nuper, num. 10. quia Religiosus per votum castitatis promissit castitatem propriam, non alienam, oppositum tenet Leander disp. 8. §. 2. quæst. 10. citans Cardinalem de Lugo.

49 Quæres quarto, an coniungatus peccans cum coniungata satisfaciat dicendo se commississe adulterium? Affirmat Saa verbo confessio numero 30. cuius sententiā à calumnijs vendicat Amadæus, Guimenius, tract. de Matrimonio, propositione 12. pro ea multos referens. Sed oppositum nobis tenendum est cum P. Vazquez, Thoma Sanchez, Læcio, Cardinali de Lugo, & communi sententia: nam illud adulterium habet duas deformitates pertinetes ad diversas species, infidelitatis cōtra propriam vxorē, alterā alteram iniustitiæ contra maritum alterius. Et consequenter ad hoc dicendum est cum Cardinali de Lugo disp. 16. n. 41. Religiosum peccantem cum Religiosa debere explicare circumstantiam proprii voti, & alieni; quia alia species malitiæ contrahitur ex violatione proprii voti, alia ex cooperatione ad violationem alieni, ad cuius observationem quis non tenetur ex voto.

50 Quæres quinto, an deflorator Virginis sponte consentientis debeat explicare illam circumstantiam alienæ

virginitatis. Affirmat communior sententia apud Leandrum disp. 8. §. 2. quæst. 16. Sed Cardinalis de Lugo disp. 16. à num. 218. late probat ibi non esse malitiam specie diversam contra temperantiam, nec contra iustitiam, ac proinde satis esse, quod ille se accuset de simplici fornicatione, quam sententiam tuetur etiam P. Vazquez, & Læsius. Immo plurimi ex ijs, qui consent exponendas esse circumstantias notabiliter aggravantes intra eandem speciem, ut Pater Suarez, & Pater Thomas Sanchez.

51 Quæres sexto, an consuetudo peccandi sit circumstantia necessario apperienda in confessione. Affirmant Henriquez lib. 5. cap. 8. num. 1. citans Divum Antonium, Tabiennam, Rosellam, Sylvestrum, & Sotum. Item Fagun. & Candidus. Sed oppositum est dicendum cum Patre Suarez, Vazquez, Saa, Sanchez, & Cardinali de Lugo, & communi sententia apud Castro Palao, tom. 4. tract. 23. punct. 9. Probatur: nam quod quis ante peccaverit, non est circumstantia, quæ augeat peccatum nunc commissum, nec dum illud transferat ad aliam speciem: ergo si peccata antecedentia iam ritè quis exposuit, satis est, quod se accuset de peccato denuo commissio, nisi forsam Confessarius, ut Medicus, ipsum inter roget ad applicandam debitam medicinam; tunc enim tenetur respondere, ut probavi disp. 5. sect. 2.

52 Dices, cum, qui sæpè repetit idem peccatum conijcere seipsum in proximam occasionem peccandi: talis est enim consuetudo: ergo habet specialem obligationem non faciendi consuetudinem peccandi, ac proinde dum peccat ex consuetudine violat hanc obligationem. Respondetur, dū quis peccat, nō advertere, nūm illud peccatum generaturum sit consuetudinem, quæ sit proxima occasio peccandi, nec teneri ad hoc advertendum, immò, nec posse, quia discerni nequit, quantus numerus peccatorum sufficiat ad inducendam eam consuetudinem.

DISPUTATIO XXXXX.
AN QUI SCIENTER EX VERECUN-
DIA TACET IN CONFESSIONE PEC-
catum mortale teneatur aliorum confes-
sionem iterare?

SECTIO PRIMA.

*Motivum discutiendi pro dignitate hanc quæ-
stionem ubi multa circa praxim audien-
di confessiones rusticorum, qui
peccata tacuerunt.*

HANC quæstionem hic pro dignitate tractare decrevi, quia viti aliqui Religiosi ex alijs familijs, qui Apostolicum Missionum ministerium profitentur, me, & per litteras consuluerunt, & viva voce à me quæsierunt, an esset necessarium obligare rusticum, qui peccata mortalia præ verecundia in multis confessionibus tacuit, eas confessiones repetere; si ille nunc bona fide existimat confessiones suas quoad peccata, quæ in illis exposuit, validas fuisse; & forsam id tunc cogitavit. Frequentissime enim postquam Missionarios concionantes audierunt rustici, accedunt ad confessionem, & palam peccata illa, quæ tacuerant, exponunt, & nullum aliud antea vitæ peccatum confitentur; & cum de alijs interrogantur, placide, & pacatè, & sine vilo scrupulo responder, se nihil amplius habere in confessione hac exponendum; quia reliqua omnia peccata iam rite in alijs confessionibus exposuerunt: & quamvis confessor iterum atque iterum moneat ut reliqua confiteantur, semper respondent, se ià reliqua cōfessos fuisse. Propter hanc bonam fidem fidelium simplicium in hanc partem inclinabant Missionarii illi, ut si iugum Christi emollirent, & confessiones facilitarent; & Confessores ipsos à magno labore discutiendi totam pœnitentium vitam levarent.

2 Et in hanc cogitationem forsam inducti sunt ex lectione cuiusdam libri editi in lingua vulgari à R. P. Iosepho Guevarri Apostolico concionatore Ordinis Sancti Francisci de observantia,

Qui zelo animarum fervens, ingenti cū fructu viginti annorum spacio plerasque Hispaniæ Provincias verbum Dei annuntians iam peregravit; & adhuc non cessat ab Apostolico Missionum munere; ad quod sectandum verbo, & exemplo plurimos è sua sacra familia Religiosissimos Viros permovit, & in dies movet, qui ipsius vestigia prementes, horrea Christi implent: Hic nanque Apostolicus Vir, & mihi in Christo Religiosa amicitia devinctus, in libro illo, cui titulus, *Noticias singularissimas para los Confesores, noticia valde singulares pro Confessoribus.* Fol. 49. num. 106. novissimæ editionis Granatensis anno 1676. illam opinionem insinuavit ad levamen, & solatiū Pœnitentium, & Confessorum: sic enim ait: Y por que se turban, y se hallan, muy congoxados muchos Confesores, quando llegan à sus pies algunas personas aviendo callado pecados por verguença, y no se atreven à oirlas de cōfession, sin vn prolixo examen, que les mandan que hagan, y en muchos dias; y de veinte no les buelven tres, les quiero poner vn desahogo singular, q̄ por que no sea comun à los seculares, pondrè la question en latin. Et statim proponit quæstionem, eisdem sub terminis, quibus illam disputavit F. Ioannes Maria de Castilento in *Saraphyca Theologia Moralis Polyanthea Verb. confessio sacramentalis* distic. 33. à quo sumpsit quæ ibi dicit P. Guevarri. Ego illis Religiosis Viris, quibusdam solo verbo, alijs scripto, respondi, illam opinionem mihi videri penitus improbabile, & minimè in praxi tutam; idque nunc probare contendo: *Quia amicus Plato, sed magis amica Veritas.* Zelum Patris Guevarri laudo; quia certus sum, eum illam opinionem sectandam novellis Missionarijs insinuasse, ex ardenti desiderio iuvandi proximos, & arcedi à periculo æternæ damnationis eos, qui

qui praverecundia peccata tacent, qui si dimittantur à pedib⁹ Confessorij ad examē accuratū faciendū, ad illum non redeunt, & multi in suis peccatis moriuntur, nisi Confessorij benigne illos excipiant, statim eos audiendo. Zelum, inquam, laudo, sed doctrinā illam non probo, quæ mihi improbabili videtur, & minime necessaria ad succurrendum necessitati proximorum.

3. Ego sanè undecim annorum spatio, quo per has Hispaniæ Provincias continuo Missionibus operam navavi, innumeras confessiones generales excipi, contingitq; aliquando ut vna die mensis Maij à primò manè vsque ad horam secundam post meridiem, octo supra sexaginta confessiones generales necessarias ob peccata in confessionibus celata, audirem; sepiissimeque vna die quadraginta, & quinquaginta: & nunquam aliquem, qui peccata tacuisset, audivi quin illum obligaverim ad repetendas illas confessiones, in quibus praverecundia peccata mortalia tacuerat. Ad excipiendas eiusmodi confessiones, debet Missionarius è pulpito sæpè clamare, confessiones, in quibus praverecundia celantur peccata, nullas omnino esse, & peccata in illis exposita, iterum manifestanda: idque quotidie in concione, vel ante concionem, vel in concione, vel post ipsam; orationem Dominicam, vel salutationem Angelicam cum Populo recitando pro his, qui peccata tacent, breviter illos exhortando ad vincendam verecundiam, & ad reiterandas confessiones cum pravā conscientia factas.

4. Debetque rem hanc facilitare, illos instruendo, quo pacto conscientia sunt discussuri, & peccata omnia similia ad certas classes reducturi, ut paucis verbis multa Confessario exponant. Debet magno cum amore, & benignitate hos pœnitentes excipere, illisque animū adijcere ad manifestanda sua peccata quantumvis fœda; calide eis insinuando, se magnis illis peccatis non terri, nec sibi admirationem ullā ingerere, ut potè, qui assuetus sit maiora audire: & quo graviora sibi manifestentur, eo maiori cum gaudio, & consolatione sui spiritus se audientum confessionem; caveatque, ne illos à suis pedibus dimittat, quousq; ab ipsis expresserit peccata illa fœda, quæ praverecundia tacuerant. Postquā autē dulcib⁹ verbis illis persuaserit totū venenū occultum evomere, si prudenter timuerit, eos, si semel dimittantur ad examē magis accuratū faciendū, non redituros ad eius pedes; & eorū conf-

cientia nō fuerit nimis implexa, non prius à se dimittat, quam confessionē generalē absolvant. Debet autem confessorius ad eam faciendā illos adiuvere, interrogando per singula præcepta de singulis speciebus peccatorū, quot nimirum vicibus per singulas hebdomadas, vel per singulos menses cōmiserint tale peccatū, v.g. iuramentum falsum; vel iuramentum grave damnum inferendi proximo, &c.

5. Et sanè cum vita agricolarum, & rusticorū, & pastorū, & similium hominū simplicium sit uniformis, ordinatæ, & vix plurimū non est difficilius eos adiuvere ad faciendā confessionē generalē viginti annorum, quam vnius. Et experientia docet homines rudes, & simplices non melius discutere suam conscientia, si sinantur per plures dies peccata vitæ præteritæ recogitare, quā si Confessorius eos interroget singillatim de singulis speciebus peccatorū. Interroget ergo primū Confessor de numero peccatorū, quæ tacuerant; animadvertatque, sæpè pœnitentes non verecundari de onfitendo specie peccati, verecundari autem de numero, si sit ingens. Unde ne numerum taceant, cum primum dixerint, se v.g. peccatum bestilitatis cōmississe, statim Confessor sagax interroget, quoties hoc peccatū cōmissisti? An millies? An sexcenties? An centies? Pœnitēs enim hoc audiens, animū sumit ad manifestandū integrè omnia sua peccata, quāvis sint in excessivo numero, quem numerum excessivū non auderet exponere, nisi Confessorius animū ea interrogatione adijceret. Et quia sæpè homines simplices numerū magnū explicare solent per centū, vel per alium numerum affinem; hac explicatione Confessorius non quiescat, sed ad cōperiendū numerū interroget per quot annos habuerit pravā illā consuetudinem committendi eiusmodi peccata, an per viginti, an per decē? Et cum audierit numerū annorū, statim descendat ad hebdomadas, vel menses, sic interrogando: *Quoties autē singulis hebdomadibus, vel singulis mensibus hoc peccatum cōmissisti?* Et sic sæpissime deprehendet pœnitentē, qui bona fide ob suā simplicitatē dixerat, se centies commisse illud; cōmississe millies, vel bis millies, ut ego expertus sum frequētissimè, singulis fere diebus, Missionē durante. Postquā numerū peccatorū, quæ pœnitens tacuerat, cōpererit, cōperire curret, quot confessiones, & communiones crilegas fecerit; quod facile obtinebit, si interroget, quoties quotannis ad Sacra-

mentū poenitentiae, & Eucharistiae acce-
ferit. Post hæc ingrediatur præcepta De-
calogi, & interroget singillatim in vno
quoque de speciebus peccatorum, quæ ab
eiusmodi hominibus committi solent; in-
terrogando quoties, singulis hebdomada-
bibus, vel singulis mensibus, vel singulis
annis in illa peccata prolapsus sit.

6 Si autem noverit poenitentis
conscientiam esse aliquantum implexam;
& illum esse ex alio opido, vel esse agri-
colam, qui non poterit facile alia die red-
dire, postquam varijs interrogationibus,
charitatis viscera ostendendo, & benigne
alloquendo, eruerit omnia peccata mor-
talia, quæ præ erubescencia tacuerat; il-
lum paterne admoneat, vt confessionem
inceptam interrumpens, per aliquas ho-
ras vitam suam præteritam recogitet, dis-
currendo per opida, in quibus commo-
ratus est, per personas, cum quibus egit,
& communicationem habuit; per nego-
tia, quæ tractavit; vt sic in memoriam
facilius revocare possit peccata, quæ con-
tra singula præcepta per singulos menses,
vel annos admiserit; assignando illi ho-
ram, in qua redire possit, promittens, se
illum auditurum cum primum examine
facto advenit.

7 Si autem persona, quæ peccata
in confessionibus per multos annos ocul-
tavit, conscientiam habet valde implexā
propter officia, quæ exercuit, & negotia
quæ gessit; postquam modo assignato illi
persuasserit, vulnera illa occulta manifesta-
re; & poenitens patefecerit omnia, quæ
illi ruborem, & verecundiam ingerebant;
declaret illi strictam obligationem con-
fessionem illam interrumpendi ad reco-
gitanda peccata vitæ præteritæ sacrilege
in alijs confessionibus exposita; assignet-
que illi aliquos dies, in quibus se disponat
ad confessionem generalem: & non du-
bitet, quod ad pedes eius regressurus sit
ad finiendam confessionem inceptam; post-
quam enim manifestavit omnia, quæ præ-
terita verecundia antea celaverat; nihil
est, quod ipsum detineat; & desiderium ex-
cutiendi onus illud gravissimum, quo per
tot annos premebatur, ipsum vehementer
impellet; ipsaque victoria, quam iam de
verecundia obtinuit, adiget illum ad per-
ficiendum opus inceptum. Ego testari ve-
rissime possum, nunquam ad meos pedes
accessisse peccatorem, qui non redierit ad fa-
ciendam confessionem generalem, si semel
ab ipso prius obtinueram, vt antequam
discederet, manifestaret palam omnia pec-

cata, quæ illi verecundiam ingerebant.
Quapropter hoc debet Confessarius ante
omnia curare, vt antequam poenitenti præ-
cipiat maius examen facere, prius ab illo
exprimat, & quasi extorqueat confessionem
omnium, quæ verecundiam causabant,
devicto enim hoc Goliath, facile debel-
lantur cæteri Philistæi.

8 His præmissis redeamus nunc ad
propositam questionem, & quia P. Gue-
varri illam opinionem, non ex proprio
sensu, sed ductus autoritatē Castilenti
Confessoribus insinuavit, vt ipsa urgente
necessitate vterentur, tota nostra concer-
tatio erit contra Castilentum in sua Po-
lyanthæ à Seraphyca, à quo Guevarri, &
sententiam, & verba desumpsit.

SECTIO SECVNDA.

*Proponitur sententia Castilenti, qui excusat
a confessionibus reiterandis pueros, rusticos,
rudes, & puellas, qui ex pudore peccata aliqua
mortalia in confessionibus tacent: ostenditur
que, nullum ex Authoribus, quos pro se citat,
illam opinionem tradidisse; sed omnes
manifestissime tradidisse
oppositum.*

9 **I**GITUR F. Ioannes Maria de Ca-
stilento in Seraphyca Theologia
moralis Polyanthæa verbo con-
fessio difficul. 33. sub his terminis questio-
nem proponit: *Vtrum reiterans confessio-
nes invalidas ex culpabili omissione, vel nu-
meri determinati, vel etiam circumstantiarum
specie distinctarum, teneatur omnia, & iam
confessa recapitulare, an vero sufficiat, si omis-
sa suppleat, simul cum causa culpabili omisso-
nis.* Et statim sub hoc titulo ait, gravissi-
mos Doctores affirmare, quod sufficiat, si
solum omissa culpabiliter confiteatur, cū
causa culpabili omissionis. Et pro hac sen-
tentia citat Sorum, Canam, Caetanum,
Comitoliū, Henriquez, Ledesmam, Co-
vatrubiam, Ioannem de la Cruz, & Na-
varrum, additque quod quamvis Bartho-
lomæus à Sancto Fausto hanc opinionem
faciat communem solum inter Thomistas;
*Tamen multos Scotistas putare in hanc sentē-
tiam descendisse subtilem Doctorem Sco-
tum in 4. dist. 4. q. 5. & postquam retulit
fundamentum, quo Subtili Doctore hanc
sententiam tribuunt, statim num. sequen-
ti subiungit hæc formalia verba.*

„ 10 Quare Doctores huius opinio-
„ nis, excusandos putant pueros, rusticos,
„ rudes, puellas, si aliquādo ex pudore, vel
„ culpabili oblivione, & ceteros omnes,
qui

qui alia causa culpabili aliqua peccata, vel circumstantias necessarias, vel numerum peccatorum tacerunt, & omnia alia dixerunt; ita ut quando reitere debent confessiones, quæ propter talia peccata culpabiliter omissa, fuerunt invalidæ, non tenentur peccata confessi iterum confiteri, quia iam materialiter fuerunt valide illa confessiones, si de illis peccatis confessi fuerunt, attriti saltem insufficienter, ita ut non habuerint de illis complacentiam positivam; quare solum obligandos putant in confessione apperire culpabile omissionis causam, & peccata omissa, & præsentia, si habeat: quod probant, quia ad recipiendam gratiam requiritur confessio omnium peccatorum, & dolor; sed in præsentī casu adest confessio omnium peccatorum, tum ex prima, tum ex secunda confessione, & in utraque etiam dolor, ergo adveniente gratia per recessum fictionis, in secunda utraque formatur, cum in primo casu adfuerint dolor, & confessio peccatorum. Hæc ille.

11 Qui statim refert contrariam sententiā, & eius Authores, nempe Suarez, Vazquez, Valentiam, Coninch, Bonacinam, & Sylvestrum; & quamvis fateatur illam esse probabiliorē; tamen asserit priorem esse practicē probabilem, ijs verbis: *Etiā opinio hæc prior tuta conscientia mihi videtur practici passe, maxime post factum ad tollendos scrupulos, & vexationes, tam a penitentibus, quam a confessarijs.*

12 Antequam assumptum sectionis probem, noto hunc Authorem duo impossibilia, & contra primum principium Moralistarum asserere, vel supponere, nempe confessiones illas, in quibus penitens aliqua peccata mortalia culpabiliter omittit, esse invalidas, & tamen non esse reiterandas: quia est primum inter Theologos principium, hoc ipso quod confessio sit invalida, esse reiterandam. Ut enim testatur Moya tom. 1. Select. tra. 3. disp. 1. q. 8. n. 2. in fine, omnes ex hoc principio, quod confessio sit invalida, deducunt esse iterandam. Et similiter ex eo quod fuerit valida, deducunt non esse iterandam. Vnde M. Soto in 4. dist. 18. q. 3. art. 3. §. *Questio hæc*; tanquam firmum fundamentum iacit, & quasi primum principium. *Quod tria hæc mutuo se consequuntur, scilicet, confessionem esse validam, & per illam impleri præceptum, saltem quoad*

substantiam, & non esse iterandam, & converso, eo quod non est valida, sit ut nec sit impletiva præcepti, ac proinde ut sit iteranda.

13 Item P. Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct. 3. statuit generalem regulam ex communi sententia Theologorum, *Confessionem si valida & vere Sacramentalis fuit, nunquam esse necessario repetendam, ne si informis fuerit quidem.* Ex qua generali regula, aliam generalem deducit, nempe, *Tunc esse repetendam confessionem, quandoque, vel ex parte persone, aut officij penitentis, vel ex parte etiam Confessarij aliquis in confessione prius facta substantialis defectus acciderit, ob quæ ipsa confessio valida non fuerit.* Præterea Covarrubias tom. 1. Relect. in cap. Almatem §. 4. in fine ubi ait: *Illud est omnium consensu receptum, confessionem Sacramentalem, hoc est ex qua cum absolutione verum Sacramentum penitentiae constituit, eam non esse iterum faciendam, nec iterandam. Quod si sit aliqua confessio, ex qua non est constitutum verum Sacramentum Pœnitentiæ, ea erit omnino repetenda, & iteranda.* Idem supponunt passim alij Theologi, sic Victoria num. 160. ait, quando omittitur peccatum mortale ex negligentia affectata, vel nimis crassa, *Confessionem esse nullam, ac proinde iterandam.* Si autem omittatur præmissa aliqua diligentia, quam penitens putavit esse sufficientem, cum tamen revera non fuerit, *Confessionem esse validam, ac proinde non repetendam.* Et eodem modo loquuntur Cano Relect. de Pœnitent. part. 5. fol. 128. & 129. & Sotus in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. concl. 3. & Bartholomæus de Medina in summa cap. 12. §. 3.

14 Itaque ex communi consensu Theologorum, idem est confessionem esse invalidam, ac esse repetendam; ergo dum Castilientus ex una parte asserit, seu supponit, confessiones illas, in quibus penitens, vel ex verecundia, vel ex negligentia tacer aliquod peccatum mortale, esse nullas; & ex alia contendit non esse repetendas, pugnat cum communi sensu Theologorum, apud quos est firmissima regula, confessionem esse invalidam, necessario connecti cum eo, quod sit repetenda.

15 Deinde hic Author secum pugnat, dum paulo post de eisdem confessionibus, de quibus supponit fuisse invalidas ob peccata culpabiliter omissa, dicit, fuisse materialiter validas, si de peccatis

tis confessis fuerunt attriti penitentes saltem insufficienter. Præterea pugnat cum Concilio dum ait, esse validam confessionem, in qua pœnitens *de peccatis confessis fuit attritus insufficienter, ita ut non habuerit de illis complacentiam positivam*. Nam si fuisse attritum insufficienter idem est, ac non habuisse complacentiam positivam de peccatis confessis; sequitur posse quem validam, & Sacramentalem conficere confessionem, quin habeat vllum actum doloris, & detestationis peccatorum, siquidem non habere complacentiam positivam de peccatis, & habere dolorem de illis, sunt res distinctæ, & separabiles: fieri enim potest ut quis neque habeat complacentiam positivam de peccatis, neque dolorem. At est manifeste contra Concilium, dari Sacramentum Penitentiae sine dolore positivo de peccatis; liquidem Concilium pro materia proxima, & parte essentiali Sacramenti assignat confessionem integram, & dolorem, qui sit detestatio de peccatis cum proposito non peccandi de cætero.

16 Sed his prætermisissis, nunc probandum nobis est, nullum ex Authoribus, quos Castilentus pro se citat, docere, esse validam confessionem, in qua quis ex verecundia tacet peccata. Afferunt quidem Authores ab ipso citati, confessionem posse esse validam, & tamen informem, vel ex defectu integritatis, quando nimirum pœnitens ex negligentia quadam non nimis crassa, graviter tamen peccaminosa, omittit aliquod peccatum mortale in confessione. Vel quando accedit sine dolore, & proposito efficaci necessarijs ad fructum Sacramenti, accedit tamen cum aliquo vero dolore, & proposito existimans se adducere dolorem, & propositum, ad quæ ex præcepto Christi obligatur. Nullus tamen eorum asserit, esse validam confessionem, in qua quis scienter ex verecundia tacet aliquod mortale; sed potius omnes tanquam certum supponunt esse nullam eam confessionem, in qua pœnitens ex verecundia tacet peccatum mortale; & ulterius affirmant non solum in hoc casu confessionem esse nullam, sed etiam quando penitens omittit mortale ex ignorantia affectata, vel ex ignorantia nimis crassa.

17 Id constabit evidenter legentibus illos Authores in illis eisdem locis, in quibus citantur à Castilento. In primis namque Sotus in quartum dist. 18. quæst. 3. art. 3. à concl. 3. hæc habet: An, advertendum est cum Caietano, bi-

„fariam contingere, ut confessio mutiletur, & dimidietur, scilicet directe, & „indirecte. Directe enim mutilatur dum „quis ob verecundiam, aut ex pusillanimitatem, vel alia causa mortale aliquod „peccatum, & circumstantiam inter confitendum silet, & hæc est mutilatio facile „erilega; atque adeo peccatum per se „novum confessionem faciens irritam. „Et eadem ratione si consulto diceret, „nolo facere diligentiam, more illorum, „qui nolunt intelligere, ut bene agant. Hæc „enim directa est etiam dimidiatio, sicut „cum consulto tacetur peccatum. Secundo „dò potest co contingere indirecte, nempe „dum homo ex culpabili negligentia „omittit legitimam indaginem facere „peccatorum: negligentia enim quando „est crassa reducitur in naturam actus. „Sed est hic valde anotandum, quod non „omnis negligentia, quæ homini culpam „impingit, ne fructum Sacramenti suscipiat, proinde reddit confessionem invalidam, sed distinguere oportet. Enim „vero dum negligentia adeo est crassa, „& supina, ut nulla prorsus reputetur, „illa confessionem annullat, perinde, ac si „homo nollit facere diligentiam. Sunt „enim homines adeo vecordes, & desides, ut videntes se plurimis criminibus implicatos, fere nullam faciant „diligentiam: quod perinde est, ac si „nollent facere. Quando vero homo facit diligentiam, quæ apparet sufficiens, „sed revera non est sufficiens, tunc licet „culpa lateat, ut confessio maneat informis, nihilominus confessio valida est, „quia non est ex intentione dimidiata. „Itaque licet negligentia sit culpabilis „in explorando iure, vel facto, nisi sit „nimium crassa, quamvis penitens peccatum mortale omitat in confessione, „sive ex ignorantia iuris, sive ex ignorantia facti, non tenetur confessionem „repetere, & iterare, sed satis est, dum „intellexerit diligentiam non fuisse sufficientem, negligentiam confiteri, idque „anno sequenti.

18 Haussit hanc doctrinam Sotus ex Francisco Victoria in sum. n. 160. & ex Melchiore Cano Relect. de pœnitentia p. 5. fol. mihi 128. & fol. 129. ex Caietano in summa verbo, *confessio*, in decima conditione; atque ex Paludano in 4. dist. 17. quæst. 5. a. 3. casu 3. quam secutus est postea Bartholomæus de Medina in summa cap. 12. §. 3. estque sententia communis inter Thomistas; lege verba Victoris

Victoriz, & Cui disp. precedenti sect. ultima.

19 Addit præterea Sotus ea dist. 18. q. 3. a. 3. in 5. concl. alium casum, in quo ex parte poenitentis confessio potest esse valida, & informis. Sic enim ait: *Ubiunque est aliqua detestatio cum aliquo proposito mutandi vitam, quamvis illa non semper, nec per se, nec per sacramentum ad gratiam sufficiat, erit validum sacramentum, si reliqua quidem concurrant, quæ sunt de essentia sacramenti, ut intentio, & integritas, &c.* Et hæc sententia est etiam communis inter Thomistas. Eandem secutus est Navarrus in Manuali cap. 9. n. 13. Toletus in summa lib. 3. cap. 10. num. 9. Henriquez lib. 5. de Sacrament. cap. 3. num. 9. Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct. 3. versu *Altero modo.*

20 Itaque in duobus tantum casibus admittunt Authores citati à Castilento confessionem validam, & informem ex parte poenitentis, vel quando deficit integritas ex negligentia graviter culpabili, notamen nimis crassa, in discutienda conscientia, vel quando adfuit aliqua detestatio, & propositum, non tamē efficax, & sufficiens ad fructum sacramenti. Nullus tamen eorum unquam infirmavit, confessionem in qua poenitens præ verecundia tacet peccatum, esse validam, ac proinde non reiterandam.

21 De Soto, & Canosiam constitit. De Caiet. constat ex summa. *Verbo confessionis iteratio*, ubi inquit: *Ex parte poenitentis unico tantummodo redditur confessio necessario iteranda, scilicet si non est integra. Contingit autem hoc dupliciter: vel cum confitens, ex verecundia tacet aliquid necessario dicendum: vel cum tam crasse cogitat de confitendis, ut omittat ea, quæ communiter omnes confitentur.*

22 De Navarro constat ex Manuali cap. 9. num. 14. ubi ait: *Nihil valet confessio, quæ non est integra, eo quod poenitens sciens, & prudens præ pudore, aut hypocrisi, vel alia iniusta causa, omisit confiteri aliquod peccatum mortale.* Et ibidem ait: *Esse communem sententiam cum S. Thom. & Scoto, esse nullam confessionem, & iterandam illam, in qua poenitens præ verecundia tacet aliquod mortale, atque esse pro hoc textum in Concilio Florentino in decreto Eugenij §. 4.* Constat etiam de Henriquez, qui lib. 5. cap. 3. num. 7. ait: *Si desit integritas confessioni scienter, & sine causa, non est confessio, sed iteranda.* Et idem repetit cap. 4. num. 4. & ibi in margine lit. B. hanc appllat certam, & communem sententiam.

23 Constat de Paulo Comitolo, qui in responsis moralibus lib. 1. quæst. 19. num. 10. ait: *Verissimum est, neque Christi, neque Ecclesiæ præcepto morem gerere eum, qui non integrè confitetur, præsertim si id sponte faciat, idque certa fide tenendum est.*

24 Constat de Martino de Ledesma, qui in secunda quartæ quæst. 8. art. 2. ait: *Sententia S. Thomæ, quod confessio debet esse integra, ita quod alias non erit confessio, est etiam omnium fidelium Doctorum, &c.*

25 Constat etiam de Ioanne de la Cruz, qui part. 2. directorij tract. de poenitentia quæst. 3. dub. 9. solum docet posse dari confessionem validam, & informem, si quis accedat ad eam cum ignorantia etiam culpabili sufficientis examinis, & doloris. At ibidem dub. 5. concl. 1. affirmat, *Confessionem omnium peccatorum mortalium secundum numerum, & speciem, quorum recordamur post sufficiens examen requiri per se loquendo ex iure divino.* Ac proinde esse nullā, & iterandam confessionem, in qua peccata tacentur ob verecundiam. Etiam constat, falso allegari pro ea sententia subtilem Doctorem Scotum, quasi ei faventem: siquidem non minus clarè quam D. Thomas docet iterandam confessionem, in qua poenitens præ verecundia tacet aliquod peccatum, & ideo Navarrus in Manuali cap. 9. num. 14. in fine pro ea sententia citat S. Thomam, & Scotum, qui illam apertè tenet in 4. dist. 17. quæst. 11. in secundo articulo §. *Item continet.*

26 Nec ei favet in 4. dist. 4. quæst. 5. Quamvis enim ibi §. *Respondet, rebaptizari, &c.* doceat, eum qui habet septem peccata mortalia, & venit ad Baptismum de sex attritus, & nullo modo attritus de septimo, sed potius complacens in illo, verum recipere sacramentum Baptismi, si habeat in tentionem suscipiendi Baptismum à Christo institutum, & postea recedente fictione recipere gratiam, nimirum quando dolet de illo septimo peccato, & de sacrilegio quod commisit accedendo ad Baptismum sine detestatione omnium peccatorum: inde nullo modo deducitur, verum sacramentum poenitentię recipere eum, qui habens semper peccata mortalia, confitetur sex, & tacet unū præ verecundia. Et ideo communis sententia Theologorum cum D. Thoma 3. part. quæst. 69. articulo 9. tenet posse quem valide suscipere Baptismum

tismum, licet non accedat dispositus ad percipiendum eius fructum: & tamen communis consensus Theologorum affirmat invalide suscipere absolutionem, qui scienter aliquod peccatum mortale tacet ob verecundiam. Disparitas est manifesta; quia attritio, & dolor de peccatis non est pars constitutiva Baptismi; unde deficiente attritione potest dari vera intentio suscipiendi Baptismum, veraque corporis ablutio facta à ministro proferente legitimam formam: quod sufficit ad verum Sacramentum conficiendum. At confessio integra est pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ: item dolor de omnibus peccatis, quæ in confessione exponuntur, & propositum non peccandi de cætero: quæ integritas confessionis, & universalitas doloris, & propositi deficit in eo, qui scienter ob verecundiam tacet aliquod mortale. Deficiente autem una parte essentiali, deficit totum: ergo non conficitur Sacramentum Pœnitentiæ, quando quis ob verecundiam tacet aliquod peccatum. Nullo ergo modo Scotus favet Castilento.

27 Quare in ipsius Schola cõstans est, confessionem, in qua tacetur aliquod peccatum ob verecundiam, esse nullam, & consequenter reiterandam. Idque tanquam rem exploratam supponit Mastrius insignis Scholasticus recentissimus, in sua Theologia Morali disp. 21. art. 5. n. 189. vbi inquit: „ Ex defectu pœnitentiæ iteranda est confessio, quædo pœnitens culpabiliter mortaliter integre non confitetur, sed omittit aliquod peccatum in confessione. „ Item si ex omissione examinis culpabiliter peccatum aliquod contingat omitti. „ Assertio est communis, & quoad primam partem probatur: quia integra peccatorum confessio est de necessitate salutis, ut diximus articulo præcedenti ex Tridentino, sed facta cum illa omissione non est integra: ergo remanet obligatio faciendi integram, & consequenter est repetenda. Nec dicas nullibi reperiri obligationem repetendi totam confessionem, & in tali casu sufficere dicere peccatum omissum. „ quamvis enim nullibi reperitur explicite, reperitur tamen implicite; nam ex ipsa institutione Sacramenti, & necessitate confessionis Sacramentalis talis obligatio sufficenter deducitur: cum enim ad salutem necessarium sit omnia peccata mortalia confiteri ad absolutionem, & remissionem obtinendam, & per confessionem illam mutilatam

„ non sint absoluta neque remissa, remanet semper obligatio ea dicendi, & eo modo, quo sint absolutionis capacia: „ hoc autem fieri nequit, nisi simul dicatur, quia dimiditatum à Deo sperare veniam impium est, ut est commune Theologorum adagium.

28 Covarrubias como 1. Relection. in cap. Almamater §. 4. num. 2. „ si quis, proponit dubium de illo, qui integre omnia peccata mortalia confitetur nullo ex certa scientia omisso, & habet attritionem adeo imperfectam, ut virtute Sacramenti contritus non fiat, immò sacrilegus sit ex eo, quod irreverenter tantum suscipiat Sacramentum, quod ei concedendum non erat: an huius confessio, cui accessit absolutio, sit repetenda? Et post modum ponit tertiam conclusionem, in qua cum Caietano, cum Cano, & Soto, asserit, *Talem pœnitentem, si integre confiteatur, Sacramentalem facere confessionem, sibi tamen tunc minime efficacem propter obicem Sacramento positum.* Vbi, ut vides, planè supponit, pœnitentem si integre non confiteatur, invalidam facere confessionem: solumque ibi docet non esse iterandam confessionem integram factam cum dolore imperfecto, & inefficaci, qui simul cum Sacramento non sufficit ad causandam gratiam.

39 Diana part. 3. tract. 4. resolut. 65. solum inquit. An detur confessio valida, sed informis, non solum respectu examinis, sed etiam respectu doloris? Et respondet affirmative cum communi Thomistarum, & cum Henriquez, asseritque esse verum Sacramentum, primo quando pœnitens integre confitetur cum aliquo formali dolore, & proposito excludente voluntatem peccandi, & tamen non habet dispositionem primæ gratiæ à Christo institutam, Secundo si quis ex negligentia, & ignorantia culpabili oblitus est quorundam mortalium, & tamen in animo habuit facere integram confessionem. Certum ergo est Dianam nihil favere Castilento.

30 Sed quia iste Author in fine illius questionis dicit, suam sententiam saltem docere Navarrum in cap. Fratres de pœn. dist. 5. n. 81. & lib. 5. consil. tit. de pœn. & remissionem ad Navarrum regrediamur, ostendamus quæ ad oculum, Navarrum nihil habere, quod paveat illi opinioni.

31 Igitur Navarrus tom. 1. suorum operum in illud caput Fratres titulo de Pœnitentia numero 35. solum docet

docet, id quod postea docuit in Manuali cap. 9. num. 13. nimirum posse dari Sacramentum penitentiae validum, & informe ob imperfectionem doloris, & propositi: Si tamen displiceant peccata praeterita, & futura proponantur vitanda; neque tan vitanda proponantur, ut ex eis confletur contritio delendis peccatis sufficiens, neque attritio sit talis, quae per Sacramenti adiunctionem fiat contritio, non oportet confessionem iterare. Ibidemque numer. 37. expressè affirmat dari obligationem repetendi confessionem, quando non fuit integra omnium peccatorum: vel quia praeverecundia taceatur aliquod necessario dicendum, vel tam erasè de confitentibus cogitat, ut omittat ea, quae communiter omnes confitentur, puta si non haberet animum abstinendi à mortalibus, quod etiam mulierculæ solent explicare.

31 Nec in num. 81. illius capituli, quem Castilentus allegat, illi favet. Nam ibi agit Navarrus de diligentia examinis requisita ad valorem confessionis, & postquam num. 79. dixerat: In hac re valde quotidiana tantam diligentiam esse necessariam, & sufficere, quanta prudenti viro humano modo rem aestimanti necessaria videbitur: vel quanta videtur sufficiens, ut plurimum hominibus, qui eiusdem sunt conditionis, cuius est is, qui illam diligentiam adhibet, modo bona fide putet esse, pro sua fragilitate mediocrem. Post modum num. 81. addit: Ex quo infero (quod me consolatur, lenitque dolorem, & timorem, quo ante huc frequenter augebar timens, raros esse homines gregales, qui sufficienti cum indagine confiterentur.) diligentiam aliquantulam cum proposito, & voluntate obediendi, & respondendi Confessario, quoniam scit, de more illum interrogaturum, praesertim si novit, vel putet ipsum in hac re Virum dexterum; & cum voluntate, ac bona fide, qua putat se satisfacere, sufficientem debere putari: maioremque diligentiam apponendam esse per eum, qui adeò dexterè proponit confiteri, ut Confessarium levet interrogandi onere, & putat se nihil, vel parum ab illo interrogandum: quam eum, qui bonam partem spei integrè confitendi in percontationibus Confessarii ponit. Quod ideo facit, quia nescit aliter ipse, quare peccavit, per loca illorum propria querere; quod mihi videtur quasi toti val-

de commune, ac frequens. Hæc prudētissimè Navarrus, sed hæc nihil habent commune cum opinione Castilenti de non repetenda confessione, in qua praeverecundia taceatur peccata.

32 In *Consilijs* autem tit. de poenit. & remis. nihil dicit favens Castilento. Siquidem *Consilio* 1. docet confessiones bona fide factas. Sacerdoti non habenti potestatem, cognito defectu esse reiterandas. Ergo à fortiori reiterandæ erunt confessiones, in quibus poenitens tacet ob verecundiam, vel pusillanimitatem aliquod mortale.

33 In *Consilio* autem XI. solum docet, quod ubi poenitens bona fide putat se sufficienter in praecedentibus confessionibus fuisse confessum, non tenetur Confessarius illum interrogare, an confessus sit peccata secundum numerum, etiam si Confessarius suspicetur, seu putet illum numerum non expressisse, modo poenitens nec dubitet circa hoc, nec exprimat se alias numerum non explicuisse: quia id (inquit Navarrus) non videtur iure cautum, neque vlla efficacia ratione probari, & quia qui nimium emungit, elicit sanguinem. Prov. 30.

34 Maiori cum colore posset Castilentus in favorem suæ opinionis adducere id quod idem Navarrus dicit tom. 1. tit. de poenit. dist. 5. in cap. *Consideretur* §. *Cautus*, num. 5. ubi ait: *Dicendum videtur primo, quod nulla ratio reddi potest, quæ sola necessario concludat, hanc integritatem confessionis esse omnino necessariam.* Idque probat: quia si aliqua ratio concluderet integritatem confessionis esse omnino necessariam, maxime ratio adducta à D. Thoma in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. quæst. 2. quia est omnium optima, quæ à Doctoribus sunt excogitata; & tamen illa intentum non concludit, siquidem satis efficaciter impugnatur à Durando.

35 Verum verba hæc Navarrus, nulla cum probabilitate possunt allegari ad probandum, ipsum sentire, confessionem, in qua taceatur aliquod peccatum mortale ob verecundiam, esse validam. Sed solum ostendunt, sententiam communem Theologorum, quod integritas confessionis sit necessaria ad salutem, & ad valorem Sacramenti Penitentiae, non posse manifesta, & evidenti ratione demonstrari. Quamquam autem non possit sola ratione demonstrari veritas sententiae communis; probatur tamen efficaciter ex definitione Tridentini, & ex

iure Canonico. Et ipse Navarrus id probat. Et quamvis ibi num. 7. concedat textum delumptum ex hoc capite, *Consideret* num. 5. in quo dicitur: Cautus sit, pœnitens, ne verecundia ductus dividat apud se confessionem, ut diversa velit diversis Sacerdotibus manifestare: quædam enim vni celat, quæ alijs manifestanda reservat, quod est se laudare, & ad hypocrēsim tendere, & semper venia carere, ad quam per frustra totam putat pervenire. Quamvis inquit ibi concedat, hunc textum, qui in hac materia habetur præcipuus, non probare necessario confessionem peccatorum semper debere esse integram, sed quod non debet dividi ex verecundia, vel hypocrēsi. Tamen ait: *Caput omnis*, satis hanc conclusionem probare. Sic enim habetur lib. 5. decretal. tit. 38. qui est de pœnit. & remis. cap. 12. *Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti.* Deinde probat Navarrus, hanc consuetudinem confitendi omnia peccata mortalia vni eidemque Sacerdoti semper in Ecclesia Christi viguisse ab ipsius primordijs. Possetque Navarrus conclusionem hanc multo validius probare ex Tridentino, ut nos infra probabimus. Et sanè quamvis hic Author concedat, ex illo textu, *Cautus sit pœnitens, &c.* non sufficienter probari, confessionem peccatorum semper debere esse integram, tamen dum fatetur, non debere dividi ex verecundia, vel hypocrēsi, hoc ipso concedit, ex hoc textu constare esse nullam confessionem, in qua pœnitens ob verecundiam tacet peccatum mortale.

36 Tantumque abest, ut Navarrus faveat opinioni Castilenti existimantis esse validam confessionem in qua rustici, & simplices tacent aliquod mortale ob verecundiam; ut nunquam admitat Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe ob defectum integritatis: sed potius contra Thomistas asserat, quoties quis in confessione omittit aliquod peccatum mortale ex negligentia graviter peccaminosa in examinanda conscientia, illam confessionem esse nullam, & reiterandam: solumque admittit Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe ob imperfectionem doloris, & propositi.

37 Quod autem res ita se habeat, constat ex Manuali cap. 9. num. 16. vbi ait: Qui confessus est non adhibita suf-

ficienti diligentia, qua peccata commissa in memoriam revocaret, & ob id aliquod peccatum omisit, debet confessionem repetere, quoniam patitur defectum essentialē ex parte confessionis, siquidem culpa sua non exitit integra.

SECTIO TERTIA:

Ex communi consensu Theologorum certum est, esse invalidam, ac proinde reiterandam omnem confessionem, in qua pœnitens ex verecundia tacet aliquod peccatum mortale.

38 **R**EM ita se habere constare poterat ex dictis sect. præcedenti. Sed ulterius suaderetur in medium proferendo aliqua testimonia illustrium Theologorum. In primis id testatur Franciscus Victoria Ordinis Prædicatorum Primarius olim in Salmanticensi Academia Antecessor in summa Sacramentorum num. 146. vbi sic habet: Quæritur, an oporteat, quod confessio sit integra? Respondeo ex sententia omnium, quod sic, alias est invalida, sacrilega iteranda, Et num. 157. vbi ait: Si confessio est informis, quia ex intentione non est integra, confessio non est valida, sed iteranda, & in hoc omnes conveniunt, & ita firma fide tenendum est. Sic enim definitur in Concilio Florentino, & in Tridentino.

39 Secundò, Melchior Canus eiusdem Sacræ Familiæ, & Primarius quoque olim in eadem Academia Antecessor idem testatur, & probat in summa Sacramentorum part. 5. fol. mihi 102. & 103. Primum igitur, (inquit) confessionem integrā esse debere, apud Theologos exploratissimum est; ut patet in 4. dist. 16. & 17. vbi de ea re ab Scholasticis Theologis differitur. Habetur autem manifeste huius assertionis definitio in Concilio Florentino: vbi posita quam decretum est, confessionem esse huius Sacramenti materiam: ad confessionem id pertinere definitur, ut quis omnia peccata sua, quorum memoriam habet, integre confiteatur: & Concilium Lateranense in cap. omnis utriusque sexus de pœnitentijs, & remissionibus, omnia (inquit) peccata sua proprio Sacerdoti confiteatur. Quod etiam usu totius Ecclesiæ declarari facile potest: nam, qui tacet ali-

quod

„ quod peccatum mortale, cum commu-
 „ ni consensu fideles damnant. Denique
 id probat rationibus adductis à D. Tho-
 ma ad id probandum in 4. dist. 17. quæst.
 3. art. 4. quæstioncul. 2. Itaque M. Cano
 putat hanc veritatem esse definitam à Flo-
 rentino, ac proinde esse de fide.

40 Idem arbitratur Eximius Doct.
 Suarez tom. 4. in 3. part. pisp. 22. sect. 1. n.
 „ 4. his verbis: Dicendum est de necessita-
 „ te huius Sacramenti esse, ut pœnitens
 „ omnia peccata mortalia post Baptismū
 „ cōmissa eidem Sacerdoti in eadem con-
 „ fessione, seu in ordine ad eandem abso-
 „ lutionem, quantum moraliter potest
 „ confiteatur. Conclusio est de fide, quæ
 „ sumitur ex Concilio Cæcilienensi cap.
 „ 32. & Lateranensi in cap. *Omnis vtrius-
 que sexus, & Florentino in decreto Eugeni*,
 quatenus docent, ac præcipiunt omnia
 peccata eidem confiteri: nā quoad hanc par-
 tem non condunt novum ius, sed expli-
 cant divinum. Expressius tamen hoc de-
 finit Tridentinum sess. 14. cap. 5. &
 Can. 7. dicens: *Qui scienter aliquid retinet,
 nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remit-
 tendum proponit*, his verbis declarans talē
 confessionem esse nullam, & consequenter
 contrarium esse de necessitate Sacramen-
 ti. Præterea de hac re habemus perpetuā
 Ecclesiæ consuetudinem, quam cernimus
 & eius principium ignoramus. Hæc ibi
 Suarez, qui post modum eandem conclu-
 sionem probat autoritate Patrum, Au-
 gustini, Clementis I. Cypriani, Leonis
 Papæ, Hieronymi, Gregorij Nissenii,
 & Tertulliani, & in eadem disp. & sect. n.
 10. ait, integritatem confessionis, *non so-
 lum esse obligationem præcepti, sed necessita-
 tem Sacramenti*.

41 Eodem modo loquitur Pater
 Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct.
 1. col. 1462. *Neceffe est* (inquit) *omnia pec-
 cata mortalia secundum speciem, & num.
 confiteri, quæ post diligentem conscientia exa-
 minationem memoriæ occurrunt*, atque, *de
 hac assertione non esse ullam controuersiam
 apud Catholicos*: Idque probat tum ex insti-
 tutione huius Sacramenti, tum ex testi-
 monio, & usu totius antiquitatis. Addit-
 que, ita esse definitum in Concilio Flo-
 rentino in decreto vñionis. Et in Triden-
 tino sess. 14. cap. 5. & Can. 6. *Cum enim ibi
 dicitur omnia peccata mortalia, quæ post di-
 ligentem sui discussionem memoriæ occurrūt,
 esse confitenda, de omnibus est sermo simpli-
 citer*. Ergo ex mente tot illustrium Do-
 ctorum, omnino est certum, esse invali-

dam, ac proinde repetendam confessionē
 omnem, in qua pœnitens ob verecundiam
 tacet aliquod peccatū mortale, ac proin-
 de oppositum est omnino improbabile,
 non solum practicè, sed etiam speculati-
 vè. Immo ex mente Victorix, Cano, Sua-
 rij, & Valentix, cum hæc assertio sit de fi-
 de certa, opposita ex mente ipsorum non
 solum est improbabilis, sed aliquid am-
 plius. Ego ab omni alia censura abstineo,
 & penitus improbabilem, & in praxi mi-
 nime tutam censeo.

42 Quare (vt inquit Tannerus
 „ tom. 4. disp. 6. quæst. 7. num. 32) con-
 „ fessio semper, ac in omni casu debet es-
 „ se saltem formaliter integra, ita scilicet
 „ vt pœnitens omnia sua peccata morta-
 „ lia, nunquam antea confessa, quantum
 „ moraliter potest, & intelligit, Sacerdo-
 „ ti exponat, neque in prætereundo eius-
 „ modi aliquo peccato, mortale peccata-
 „ tum admittat. Hanc assertionem cum
 „ S. Thom. in 4. dist. 17. quæst. 3. & cum
 „ Magistro in 4. dist. 15. supponunt om-
 „ nes Theologi; qui omnes in eo conve-
 „ niunt, hanc integritatem, non solum
 „ necessariā esse necessitate præcepti, sed
 „ etiam Sacramenti, ita vt sine illa Sacra-
 „ mentum, nec validum quidem existat.

43 Vnde cum ex Tridentino sess.
 14. cap. 5. constet, *Institutam esse à Domi-
 no integram peccatorum confessionem, &
 omnibus post Baptismum lapsis iure divino
 necessariam existere*: necessario inferitur,
 confessionem formaliter integram pecca-
 torum post Baptismum commissorum esse
 necessariam ad salutem, vel in re, vel in
 voto: ac proinde inferitur confessionem in
 qua ob verecundiam aliquod peccatum
 mortale tacetur, repetendam esse ex præ-
 cepto divino, quia cum is, qui ob verecū-
 diam aliquod mortale tacet, non faciat
 confessionem formaliter integram; &
 cum confessio formaliter integra ex insti-
 tutione Christi sit necessaria ad salutem,
 & unusquisque teneatur ex præcepto na-
 turali, & divino ponere medium neces-
 sarium ad salutem; consequens fit, vt is,
 peccatum mortale ex verecundia tacuit,
 teneatur confessionem repetere. Et ideo
 P. Vazquez 3. p. quæst. 92. art. 3. dub. 2.
 merito dixit: *Quando excommunicatio fue-
 rit nota pœnitenti, & cum ea scienter acce-
 dit ad confitendum, omnes convenire con-
 fessionem esse nullam defectu inte-
 gritatis, & quia ponit obicem,*
 „ ac proinde esse rei-
 „ petendam.

SECTIO QVARTA.

*Probat ex Concilio Tridentino, esse nul-
lam, & reuerendam, omnem confe-
sionem, in qua ob verecundiam*

*tacetur peccatum
mortale.*

44 **I**TA argumētor primò: Triden-
tinum sess. 6. cap. 14. definit:
*Christiani hominis pœnitentiam
post lapsum multo aliam esse à Baptismali, ea-
que contineri non modo cessationem à peccatis
& eorum detestationem, aut cor contritum,
& humiliatum, verum etiam eorundem Sa-
cramentalem confessionem.* Ergo iuxta Tri-
dentinum constat Sacramentum Pœniten-
tiæ confessione tanquam parte, & quidē
essentiali, sine qua nequit consistere sub-
stantia Sacramenti; alioqui posset quis vo-
luntarie omittere confessionem peccato-
rum, & tamen suscipere valide Sacramē-
tum, quod constat esse falsum: est enim
quoddam totum morale constans acti-
bus pœnitentis tanquam materia; & ver-
bis Sacerdotis tanquam forma. Totum
autem deficit, deficiente quacunque par-
te: sic deficit equus deficiente materia,
aut deficiente forma.

45 At confessio, quam Conci-
lium definit esse partem Sacramenti Pœ-
nitentiæ, est confessio integra: non qui-
dem integra materialiter: quia certum
est, verum conficere Sacramentum eū, qui
non confitetur peccatum mortale, cuius
inculpabiliter oblitus est, dum modo con-
fiteatur omnia, quæ post diligentem con-
scientiæ discussionem memoriæ occur-
runt: ergo confessio integra formaliter
est pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ:
ergo non conficit Sacramentum Pœni-
tentiæ ille, qui non exhibet confessionem
integram formaliter, sed potius formaliter
mutilam, & dimidiatam, tacendo scilicet
ob verecundiam peccatum mortale. Ergo cum
Sacramentum Pœnitentiæ ex
Christi institutione sit medium necessa-
rium ad salutem pro ijs, qui lapsi sunt post
Baptismum; sicut Baptismus est medium
ex Christi institutione necessarium ad re-
missionem omnium mortalium, quæ ho-
mo admisit, vel contraxit ante absolutio-
nem Baptismalem; sequitur, eum qui nō
confessus est integre formaliter sua pec-
cata mortalia post Baptismum commissa,
non adhibuisse, vel non suscepisse mediū
sibi necessarium ad salutem: ergo tenetur
adhibere istud mediū, confitendo scilicet

licet integre illa ipsa peccata, quæ invali-
de, & sine integritate essentialiter requi-
sita confessus fuerat. Ergo tenetur reite-
rare illam confessionem, in qua malitio-
se tacuit peccatum mortale.

46 Argumentor secundò; quia
ut definit idem Tridentinum sess. 14. cap.
5. *Ex institutione Sacramenti pœnitentiæ
vniuersa Ecclesia semper intellexit institu-
tam esse à Domino integram peccatorum con-
fessionem, & omnibus post Baptismum lapsis
iure diuino necessariam existere.* Post modū
autem explicans hanc integritatem con-
fessionis à Christo institutam docet con-
sistere in eo, quod à pœnitentibus, *Omnia
peccata mortalia in confessione recenseantur,
quorum post diligentem sui discussionem con-
scientiam habent.* Verba Concilij sunt hæc:
*Ex his colligitur oportere à pœnitentibus om-
nia peccata mortalia, quorum post diligentem
sui discussionem conscientiam habent, in cō-
fessione recenseri.* Ergo pœnitens, qui
post diligentem sui discussionem non re-
censet omnia mortalia, quorum conscien-
tiam habet, sed aliquid malitiose tacet
ob verecundiam, & committendo sacri-
legium, non facit confessionem, quam
Christus instituit pro parte essentiali Sa-
cramenti Pœnitentiæ; ergo non suscipit
Sacramentū Pœnitentiæ, quod ex Chri-
sti institutione omnibus post Baptismum
lapsis est necessarium: ergo perinde tene-
tur iterum confiteri ea peccata mortalia,
quæ in confessione invalida exposuit, ac
si nunquam ea peccata confessus fuisset,
nam confessio invalida, & nulla non ad-
implet præceptum Christi; ergo tota vis
præcepti diuini de suscipiendo Sacramen-
to Pœnitentiæ ad impetrandum veniam
peccatorum commissorum post Baptis-
mum viget respectu illius, qui malitiose
tacuit peccatum mortale: ergo tenetur
iterum illa peccata confiteri faciendo cō-
fessionem integram illorum peccatorum,
per quam præceptum diuinum impleat.

47 Quare licet ipse bona fide
existimaret, se non esse obligatum iterum
confiteri illa peccata (quam tamen bonā
fidem habere, est difficillimum, quia
vnusquisque tenetur scire ea quæ sunt ne-
cessaria ex parte sui ad valide suscipien-
dam absolutionem Sacramentalem; quæ
re ignorantia ista videtur nimis crassa, &
supina) quæ exposuit in cōfessione, in qua
tacuit malitiose, & sacrilege aliquid
mortaliter tenetur Confessarius illi verita-
tem aperire; quia certus est Confessarius,
illum non fecisse confessionem validam;
quam-

quamvis eo tempore quo dimidiatè confessus est existimaret per impossibile bona fide, confessionem illam esse validam, siquidem error ille non mutat essentias rerum, neque facit ut sit pars constitutiva Sacramenti confessio formaliter non integra, quando quidem Christus pro materia huius Sacramenti assignavit dumtaxat confessionem formaliter integram. Confessor ergo sciens illam confessionem fuisse nullam; & aliunde sciens per definitionem Tridentini Sacramentum Pœnitentiæ esse necessarium ad Salutem omnibus post Baptismum lapsis, tenetur admonere penitentem de obligatione repetendi illam confessionem invalidam, & adhibendi medium necessarium ad salutem, nempe confessionem formaliter integram peccatorum. Quemadmodum si aliquis homo in Christum credens non esset reipsa baptizatus, & bona fide crederet se esse baptizatum, eius Parochus, vel Episcopus id sciens teneretur illum admonere ut Baptismum susceperet. Si vero vrgeret mortis periculum, & non daretur aqua, quæ est materia necessaria ad valorem Baptismi, teneretur illū admonere, ut eliceret actum contritionis, & haberet expressum votum, seu propositum recipiendi Baptismum, cum occurreret oportunitas illum recipiendi, quia Baptismus in re, vel in voto est necessarius ad salutem; in re quidem, quando adest facultas illum recipiendi; in voto, quando facultas illa abest. Quod probat D. Thom. in 3. p. quæst. 65, art. 4. & q. 84, art. 5. quia peccator non salvatur, nisi applicetur ei passio Christi, vel in re vel in voto; *Non est enim aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri, ut dicitur Act. 4.* Passio autem Christi applicatur in Sacramentis; in Baptismo quidem ijs, qui ante Baptismum peccaverunt: in pœnitentia vero his, qui peccaverunt post Baptismum. Quod rursus probat, quia ægroti, nisi per aliquod remedium salutis sanari non possunt Math. 9. *Non est opus Valentibus medio, sed male habentibus.* Sacramentum autem pœnitentiæ est medicina salutis præparata à Christo pro his, qui post Baptismum labuntur in peccata mortalia. Quare si vrgeret mortis periculum, & Confessor sciret, penitentem fecisse confessiones sacrilegas celando ob verecundiam peccata mortalia, deberet ipsum monere, ut faceret confessionem generalem de omnibus peccatis, neque posset obolvere, si noller confiteri, quam-

vis prætexeret, se bona fide semper existimasse illas confessiones fuisse validas. Ut enim optimè inquit P. Vazquez 3. p. quæst. 84. art. 5. dub. unico num. 14. „Certissimum apud omnes est, cum in-
„stat necessitas, & adest oportunitas ac-
„cipiendi hoc Sacramentum, sic esse
„unicum medium ad delenda peccata,
„ut suppleri non possit contritione: non
„quia si contritio esset, non sufficeret,
„quæ semper sufficiens fuit, sed quia ta-
„lis spiritus compunctionis non donare-
„tur à Deo nolenti suscipere confessionis
„Sacramentum, cum instat necessitas, &
„adest oportunitas.

48 Similiter quando vrgeret præceptum recipiendi Eucharistiam, non posset Confessor absolvere penitentem, qui tacuit peccata mortalia in alijs confessionibus, & noller modo illas confessiones repetere, & quamvis nō vrgeret præceptum confessionis, vel communionis, sed pœnitens ab obtinendâ veniam peccatorum mortalium accederet ad Sacramentum pœnitentiæ, & diceret, se in alijs confessionibus tacuisse peccatum mortale, non posset ipsum absolvere, si noller reiterare confessiones illas, quia cum Sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto sit necessarium ad salutem; & votum Sacramenti nequeat habere locum, quando adest oportunitas suscipiendi Sacramentum, & quis expresse vult Sacramentum illud, nec tunc, nec postea recipere, certè tunc non habet aliud remedium ad impetrandam veniam peccatorum, quam exponere illa peccata in confessione. Quare si ille ex fallâ imaginatio indicaret confessiones præteritas fuisse validas quoad peccata in ipsis exposita, & haberet animum nunquam iterum confitendi ea peccata, sed ea dumtaxat quæ tacuit, & illa, quæ post prædictas confessiones commisit, deberet Confessor illi varietatem aperire: & nolentem repetere confessiones deberet à suis pedibus abijcere; quia non accederet dispositus, sed vellet obtinere remissionem peccatorum mortalium sine confessione valida illorum peccatorum, & sine voto illius sine confessione quidem, quia non vult facere confessionem integrâ omnium peccatorum, quæ sola est valida: sine voto autem, quia nequit votum confessionis validæ, & Sacramentalis consistere cum voluntate efficaci nunquam confitendi integrè in vna confessione omnia peccata mortalia, quorum conscientiam habet pœni-

pœnitens; ille autem haberet voluntatem efficacem nunquam exponendi simul omnia peccata mortalia, quorum conscientiam habet, & nunquam integrè exposuit in una confessione.

Argumentor tertio ex illis verbis Concilij sess. 14. cap. 5. Cum universa peccata mortalia, etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant, necesse est omnium veniam cum aperta, & verecunda confessione à Deo querere. Itaque dum omnia, quæ mortis occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, omnia divinæ misericordiae agnoscenda exponunt; qui vero secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt, si enim erubescat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Ergo iuxta Concilium, qui aliqua mortalia scienter retinent, non faciunt confessionem validam illorum, quæ confitentur; si enim confessionem validam efficerent, aliquid Sacerdoti remittendū proponerent, nempe illa peccata, quæ confitentur. At nihil remittendum proponunt: ergo nullius peccati confessionem validam faciunt.

49 Confirmatur ex Canone 7. eiusdem sessionis, ubi sic habetur: Siquis dixerit Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti premeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo vltima Decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant &c. anathema sit. Respondebis Concilium non loqui ibi de his, quæ necessaria sunt ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, sed tantum de ijs, quæ necessaria sunt ad eius fructum; nempe ad impetrandam gratiam habitualement, per quam remittuntur peccata mortalia: solumque ex definitione Concilij haberi, integritatem illam confessionis, in qua nihil quis scienter retineat, tacendo ob verecundiam aliquod mortale, esse necessariam ad impetrandam veniam peccatorum, ac proinde ex illa definitione solum haberi, nullum peccatum remitti in confessione, in qua malitiose tacetur aliquod mortale.

50 Sed contra primò, quia si is, qui tacet scienter aliquod mortale, validam nihilominus facit confessionem, ergo quamvis tunc non remittatur illi pec-

cata mortalia, quæ confitetur, propter obicem, id est propter sacrilegium, quod committit tacendo peccatum aliquod mortale; tamen postea recedente fictione, cum scilicet pœnitens confessus fuerit peccatum mortale omissum in priorē confessione, & se accusaverit de sacrilegio, quod commisit tacendo in illa confessione aliquod peccatum mortale; postea inquam, ex vi Sacramenti pœnitentiæ valide suscepti, directe remittentur peccata mortalia in priorē confessione exposita: ubi enim datur Sacramentum validum, sed informis; postea recedente fictione, formatur Sacramentum illud, id est vi illius confertur gratia sanctificans. At hoc est absurdum, & contra definitionem Concilij. Si enim res ita se haberet, falsum esset absolute pronuntiare, eos, *Qui aliqua scienter retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponere*. Siquidem si confessio illa esset valida, pœnitens exponens in illa alia peccata, omnia illa divinæ bonitati per Sacerdotem remittenda proponeret, non quidem pro tunc quando adest fictio, & tacetur aliquod peccatum mortale sacrilege, sed postea, quando recedit fictio, & pœnitens confitetur peccatum, quod prius tacuerat, & se acusat de sacrilegio. Vnde esset falsa illa universalis negativa, quæ non limitatur ad instans illud, in quo datur absolutio valida, & informis, sed sine vlla temporis limitatione affirmat, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendam proponere pœnitentem, qui in confessione sacrilege tacet aliquod peccatum mortale: si enim non obitante, quod confessio sit dimidiata, & sacrilega, nihilominus est valida, & valide confertur absolutio, aliquid pœnitens divinæ bonitati per Sacerdotem remittendū proponit, nempe omnia peccata, quæ in illa confessione exponit, hæc enim postea recedente fictione directe remittuntur in illa sententia vi confessionis prioris, quæ valida fuit.

51 Contra secundò, quia cum Sacramentum confessionis institutum sit à Christo ad remissionem peccatorum, in quæ fideles post Baptismum labuntur, certè quod est necessarium ex parte confessionis ad illum finem obtinendum, est quoque necessarium ad validitatem talis confessionis. Atqui integritas formalis est necessaria ad hoc ut remittantur peccata in confessione: ergo eadem integritas erit necessaria ut confessio sit valida, & Sacramentum constituat. Et sane cum

Con-

Concilium Florentinum, & Tridentinū vnā, & eadem confessionem assignent vt partem Sacramenti Pœnitentiæ, & vt medium, & instrumentum ad obtinendam gratiam sanctificantem, & remissionem peccatorum; gratis, & sine vllō fundamento aliter loquuntur adversarij de confessione vt est pars Sacramenti, & de confessione vt est remissiva peccatorum; requirentes integritatem ad hoc secundum, & non ad illud primum.

52 Contra tertio, quia confessio eatenus est pars Sacramenti, quatenus ex Christi institutione requiritur ad remissionem peccatorum post Baptismum commissorum: ergo si ex Christi institutione requiritur confessio formaliter integra ad remissionem peccatorum, etiam ex Christi institutione requiritur confessio formaliter integra, vt sit pars Sacramenti: ergo confessio non integra formaliter, sed sacrilege truncata, & dimidiata, non est valida, neque Sacramentum constituit: ac proinde illa confessio est iteranda. Reliqua constant. Antecedens probatur ex Tridentino sess. 14. cap. 3. vbi hæc habet: *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio.* Qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione, partes pœnitentiæ dicuntur. Dicuntur autem pœnitentis actus à Concilio, quasi materia vt explicat Sotus in 4. dist. 14. q. 1. & ex illo Cathecismus iussu Pij V. editus, *Non quia non sint vera materia, sed quia non sunt materia extrinsecus appposita, vt aqua in Baptismo, & Chrisma in Extrema Vnctione.* Vel vt explicat P. Suarez disp. 18. de pœnit. sect. 2. num. 4. *Non quia, eo modo quo in Sacramentis est materia, hæc non sit propria materia Sacramentalis, sed vel quia tota materia Sacramentalis non est propria, sed per analogiam sic appellatur, vel quia hæc materia non est ex aliquo elemento, seu corpore sensibili, sicut est in alijs Sacramentis.* Addit Eximius Doctor, hanc posteriorem rationem esse magis propriam, nam prior communis est alijs Sacramentis, cum tamen in illis non ita loquantur Concilia, sed absolute vocent materiam. Item illa prior ratio ad formam posset applicari, & tamen Concilia nō dicunt verba Sacerdotis esse quasi formam, sed simpliciter esse formam. *Igitur quia materia simpliciter dicta, etiam in rebus artificialibus solet esse aliquod sensi-*

bile corpus, ideo alijs Sacramentis, in quibus materia proxima consistit in vsu alicuius corporis sensibilis, materiam simpliciter tribui. Quia vero hic, nec materia proxima, nec remota est corpus aliquod sensibile, ideo (ad hoc solum denotandum) additam esse illam particulam diminuentem.

53 Cum hac explicatione Eximij Doctoris coincidit explicatio Patris Vazquez 3. p. quæst. 84. art. 1. dub. 2. vbi impugnans explicationem Soti dicit, alium fuisse Concilij sensum. Cum enim, materia proprie, (inquit Vazquez) & primo dicatur de substantia aliqua, vt in naturalibus, vbi est prima materia, & in artificialibus, vbi est secunda, estque integra quædam naturalis substantia, & in alijs Sacramentis substantia quædam exterioris materiæ locum obtineant, in hoc Sacramento opera ipsius hominis pro materia assignantur, circa quam virtutem suam gerit absolutionis forma: & quamvis sicut proxima materia dicitur in hoc Sacramento esse actus pœnitentis, ita etiam proxima in Baptismo non sit ipsa aquæ substantia, sed operatio ablutionis, quia vero communiter, vt in Florentino, & Tridentino, assignatur pro materia Baptismi aqua, & pro alijs substantia quædam, vt Chrisma, absolute ista dicitur materia Sacramenti; in Sacramento vero Pœnitentiæ semper assignantur actus pœnitentis, & ideo dicuntur quasi materia, quamvis assignaretur remota materia in hoc Sacramento, nunquam esset substantia, sed humana operatio, scilicet peccatum: peccata enim dicuntur remota materia: & ita specialiter in hoc Sacramento, & in nullo alio, eius materia dicitur quasi materia, in alijs vero absolute. Dicitur ergo (concludit Vazquez) quasi materia huius Sacramenti confessio, & contritio, quia illis accedit absolutio complens effectum: dicitur etiā satisfactorium opus materia; quia ex eadem absolutione complementum accipit, & virtutem satisfaciendi, quā habet ex opere operato, & Sacramentaliter.

54 Sed redeamus ad textum Concilij, in quo dicitur, actus pœnitentis, nempe confessionem, contritionem, & satisfactionem, esse partes, quæ ad integritatem Sacramenti requiruntur. Quod ideo dixit, vt denotaret actus pœnitentis esse materiam huius Sacramenti, non quidem circa quam versatur absolutio Sacerdotis, sed

sed ex qua constat Sacramentum; ut explicat P. Suarez disp. 18. sect. 2. num. 5. Ex ijs autem tribus partibus materialibus, confessio, & contritio sunt essentialis, quia sine illis Sacramentum penitentiae non datur, ubi autem confessio formaliter integra, contritio, & absolutio existunt, iam intelligitur existere Sacramentum (sicut existit homo existente corpore, & anima inter se unitis) ante quam adveniat satisfactio in re: & deficiente confessione, vel contritione, quamvis cetera adsint, non datur Sacramentum Poenitentiae. At satisfactio est quidem pars huius Sacramenti, non quidem essentialis, & pertinet ad substantiam Sacramenti, sicut materia, & forma pertinent ad essentiam hominis; sed pars integralis pertinet ad complementum, & integritatem Sacramenti, sicut pes, vel manus est pars hominis, quia sine pede, vel manu consistere potest essentia hominis, licet maneat mutila, & sine integritate debita.

Dicitur ergo confessio, & contritio materia huius Sacramenti, quia per absolutionem tanquam per formam determinantur, & complentur ad causandam remissionem peccatorum: dicitur etiam satisfactio materia, quia ex eadem forma complementum accipit, & virtutem satisfaciendi quam habet ex opere operato, & Sacramentaliter. Dicitur absolutio, & contritio pars essentialis, quia dum complentur per absolutionem Sacerdotis sortiantur effectum praecipuum huius Sacramenti, nempe remissionem culpae, & aeternae poenae, satisfactio vero dicitur quoque pars, licet minus praecipua, & integralis; quia virtute clavium, & absolutionis Sacramentalis elevatur ad causandum ex opere operato remissionem poenae temporalis; cuius remissio supponere debet remissum peccatum quoad reatum culpae, & reatum aeternae poenae. Quia ergo praecipuum est remissio culpae, & confessio atque contritio simul cum absolutione Sacerdotis ordinantur ex Christi institutione ad remissionem culpae, & elevantur ad causandam gratiam sanctificantem, & hunc effectum habent ante quam iure adveniat opus impositum a Sacerdote in poenitentiam, quod dicitur satisfactio: ideo confessio, contritio, & absolutio dicuntur partes essentialis; illae duae priores, per modum materiae; absolutio vero per modum formae. Quia vero minus praecipuum est remissio poenae temporalis re-

manentis post remissionem culpae, & poenae aeternae; & opus satisfactorium ordinatur ex Christi institutione ad hanc remissionem, ideo dicitur pars minus praecipua, & dumtaxat integralis, utpote quae iam supponit essentiam Sacramenti, & eius praecipuum effectum.

36 Ex his nova eruitur nostrae sententiae confirmatio. Eatenus enim satisfactio Sacramentalis est pars Sacramenti minus praecipua; quatenus ex Christi institutione virtute clavium elevatur ad causandam remissionem poenae temporalis: ergo eatenus confessio est pars magis praecipua, quatenus ex Christi institutione ordinatur ad causandam remissionem culpae, & poenae aeternae. At non ordinatur ad causandam remissionem culpae, & poenae aeternae, nisi quatenus est confessio formaliter integra; siquidem per confessionem in qua malitiose tacetur peccatum mortale, nullum peccatum remittitur: ergo non est pars Sacramenti nisi quatenus est confessio formaliter integra.

57 Et confirmatur: nam ita se habet confessio ad remissionem culpae, sicut satisfactio ad remissionem poenae temporalis luendae in Purgatorio. At in satisfactione haec duo sunt omnino idem, nempe esse partem Sacramenti, & esse requisitum, seu medium ad remissionem poenae temporalis: ergo in confessione haec duo sunt etiam omnino idem, nempe esse partem Sacramenti, & esse requisitum, seu medium ad remissionem culpae. At confessio non nisi quatenus integra est requisitum, & medium ad remissionem culpae: ergo confessio non nisi quatenus integra est pars huius Sacramenti. Ergo confessio non integra, seu in qua malitiose tacetur aliquod peccatum mortale, non est pars Sacramenti: ergo illa confessio est nulla, & consequenter reiteranda.

SECTIO QUINTA.

Ostenditur à ratione esse nullam, & invalidam, ac proinde repetendam, omnem confessionem, in qua poenitens malitiose tacet aliquod mortale.

58 **R**ATIO à priori desumenda est ex institutione huius Sacramenti. Constat namque ex Tridentino sess. 14. cap. 1. hoc Sacramentum tunc praecipue Christum Domini-

Dominum instituisse, *Cum à mortuis excitatus, insufflauit in Discipulos suos, dicens: Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittentur eis, quorum retinueritis, retenta sunt.* Quibus in verbis concessit Christus suis Discipulis, & eorum successoribus, nempe omnibus confessoribus legitimis, facultatem discendi tanquam Iudices, an remittenda, an retinenda sint peccata cuiuscunque penitentis, id est an penitens sit absolvens, an sine absolutione dimittendus: hinc autem manifestè sequitur debere Confessorem dignoscere, an sit in penitente aliquod peccatum retinendum, id est an sit in penitente aliquod peccatum impediens remissionem omnium: omne namque peccatum retinendum impedit remissionem cuiuscunque peccati penitentis; neque potest fieri, ut nū peccatum mortale penitentis remittatur, & simul aliud retineatur. Ille enim, cui Deus vnum peccatum mortale remittit, amicus Dei constituitur, iuxta illud Psalm. *Beatus Vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Ille vero, cuius aliquod peccatum Deus retinet, & qui manet in peccato aliquo, etsi vnicò, inimicus Dei est, & sit omnium reus, iuxta illud: *Qui delinquit in vno, factus est omnium reus.* Apud Deum idem est remittere vnum peccatum mortale, ac remittere omnia; & idè est retinere vnum, ac retinere omnia; nec potest retinere vnum, quin retineat omnia. Ergo cum Confessor sit Christi Minister, & nomine ipsius, vel remittat, vel retineat peccatum, & cum remissioni, & retentioni Ministri infallibiliter correspondeat remissio, & retentio ex parte Dei, iuxta infallibilem Christi promissionem, *quorum remiseritis, &c.* Consequens est, ut Minister Christi non possit remittere vnum mortale, quin remittat omnia. Ad hoc autem, ut Minister vel remittat omnia, vel retineat omnia, debet noscere omnia, ne cæcus remissor, vel retentor sit; nequit autem noscere omnia quatenus Iudex, & Minister Christi, nisi penitens omnia exponat: nam ut Iudex solum cognoscit ea, quæ ad illum: ut Iudicem deferuntur ab ipso penitente ut sui accusatore: ergo penitens debet omnia exponere, ut valide confiteatur, & talem confessionem exhibeat, qualem Christus instituit, ut partem materialem Sacramenti penitentiae.

59 Omnia, inquam, non absolute, ita ut nullum inconfessum relinquat; hoc enim est impossibile, iuxta illud, *Delicta*

quæ quis intelligit? Et Deus impossibilia non iubet: seu omnia, quæ subsunt humana facultati, id est omnia, quorum manifestatio est sub libera potestate hominis, id est omnia nota, seu omnia, quorum penitens post diligentem sui discussionem conscientiam habet: *Incognita enim, & oblita, non est in potestate hominis confiteri.*

60 Confirmatur: nam confessio ex parte penitentis debet correspondere absolutioni, quam nomine Christi Minister impendit: absolutio autem directe ad omnia tendit, neque enim Christus dimidiatam remissionem concedit: sed vel omnia, vel nullum dimittit: ergo confessio ex parte penitentis ad omnia debet tendere, quantum penitens moraliter potest. Ergo qui aliqua scienter retinent, non faciunt confessionem validam, quia non valet confessio, quæ non potest proportionari absolutioni. Confessio autem ex malitia dimidiata nequit proportionari absolutioni, quæ dimidiata esse nequit. Absolutio quidem ad omnia simpliciter tendit; quia exhibetur principaliter à Christo, qui omnia novit, ac proinde directe quidem absolvit ab omnibus, quæ penitens exponit; indirecte vero ab illis, quæ inculpabiliter omittit. Confessio vero, quia exhibetur ab homine ignoranti, ad eas solum debet extendi, quorum penitens post diligentem sui discussionem meminerit, & quæ rationabiliter non possunt omitti.

61 Et confirmatur; quia cum singula peccata mortalia post Baptismum commissæ, & nunquam in confessione legitime expositæ, sint materia necessaria confessionis, singula debent in confessione explicari: ergo est invalida confessio illa, in qua aliquod ex malitia taceatur. Probo consequentiam; quia cum non sit maior ratio de vno, quam de alijs; vel omnia possunt in particulari taceri, nullum in particulari explicando, sed solum in generali se accusando, quod peccaverit: vel nullum potest in particulari taceri. Ac certum est esse invalidam confessionem, in qua penitens libens, & volens nullum peccatum mortale in specie, & in particulari exponit ex ijs, quæ habet in conscientia; sed solum in generali se accusat, quod peccaverit: ergo etiam certum est, esse esse invalidam confessionem, in qua aliquod mortale penitens tacet ob verecundiam, vel pusillanimitatem, vel ob aliam iniustam causam.

Confir-

62 Confirmatur secundò, quia pœnitens in hunc finem se accusat coram Christi Ministro, vt reconcilietur cum Deo, & in gratiam sui Creatoris, & Redemptoris redeat; hic est enim finis confessionis Sacramentalis; vt enim definit Tridentinum ses. 14. cap. 3. *Res, & effectus huius Sacramenti, quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo.* At confessio dimidiata sacrilege, nihil adhuc finem valet; quia Deus non potest secum reconciliare hominem, qui scienter aliquod peccatum mortale tacet ob verecundiam, & sacrilegum scienter commissit in ipsa cōfessione; nec nisi impiè potest ipse peccator dimidiatā à Deo veniam sperare: ergo talis confessio est omnino nulla, & invalida, ac proinde iteranda.

63 Confirmatur terriò, quia dolor essentialiter ad hoc Sacramentum requisitus debet esse vniversalis de omnibus mortalibus, quorum pœnitens conscientiam habet: ergo confessio similiter debet esse vniversalis de omnibus illis. Consequentia est legitima; cum enim nō minus confessio, quam dolor assignetur pro materia, & parte huius Sacramenti, nulla potest esse ratio, cur dolor potius quam confessio debeat extendi ad omnia, quæ sunt in conscientia. Antecedens vero suadetur primò: quia dolor requisitus essentialiter ad hoc Sacramentum est dolor fundans propositū vniversale non peccandi de cætero; vt constat ex Tridentino ses. 14. c. 4. vbi explicās contritionē, de qua capite antecedenti dixerat esse materiam, & partem huius Sacramenti, dicit: *Quod est animi dolor, ac detestatio de peccato commissō cum proposito non peccandi de cætero.* Dolor autem fundans propositum vniversale, debet esse vniversalis. Secundò, quia iuxta Tridentinum ses. 14. cap. 4. dolor ad hoc Sacramentum requisitus debet esse talis. *Qui voluntatem peccandi excludat,* id est cū voluntate peccandi simul esse repugnet: ergo debet esse vniversalis circa omnia: nam si quis habens in conscientia homicidium, furtum, & fornicationem, doleret tantū de duobus prioribus, & non de tertio, simul cum illo dolore posset habere actualem voluntatem fornicandi. Tertio, quia vt inquit P. Suarez disp. 20. sect. 4. num. 8. *Incredibile per se est eam cōfessionem esse validam, quæ est cum actuali proposito iterum peccandi mortaliter:* at vbi dolor non est vniversalis de omnibus mortalibus, quæ sunt in conscientia, sed de aliquibus dumtaxat, cum illo potest con-

poni actuale propositum iterum peccandi mortaliter: ergo vbi dolor non est vniversalis, confessio non est valida. Quarto: quia cum hoc Sacramentum per se primo ordinatū sit ad tollendum omne peccatum mortale à pœnitente commissum post Baptismum, illi repugnat omne peccatum mortale commissum in ipso Sacramento: non repugnaret autē, si dolor ad eius valorem requisitus non deberet esse vniversalis de omnib⁹ mortalib⁹, quæ sunt in conscientia, ergo talis dolor debet esse vniversalis. Quintò, quia ille dolor est essentialiter requisitus ad valorem Sacramenti, qui est essentialiter requisitus ad veritatem formæ Sacramenti: atqui ad veritatem absolutionis Sacramentalis requiritur dolor vniversalis de omnibus peccatis mortalibus, quæ sunt in cōscientia; Christus enim absolvens pœnitentem; & per os sui ministri proferens illa verba: *Ego te absoluo à peccatis tuis,* significat per illa pœnitentem esse dignum, qui absolvatur, & liberetur ab omnibus mortalibus. At pœnitens, qui accedit ad pedes Confessarij sine dolore de omnibus non est dignus absolutione omnium, sed se indignum exhibet absolutione illius peccati, de quo non vult dolere, & erga quod habet actualem affectum: ergo non adducit dispositionē, quæ quantum est ex se sufficiat ad veritatem formæ: ergo non adducit dolorem, qui quantum ex se sufficiat ad valorem Sacramenti: patet hæc vltima consequentia; quia materia, quæ quantum est ex se non sufficit ad veritatem formæ Sacramenti, quantum est ex se non sufficit ad valorem Sacramenti.

64 Præterea probatur, dolorem requisitum ad hoc Sacramentum debere esse vniversalem de omnibus mortalibus, quæ sunt in conscientia, & non dum fuerunt in cōfessione legitime exposita, nam confessio Sacramentalis non debet esse solum simplex accusatio sui ipsius, sed debet esse accusatio, qua peccator tendat ad reconciliationem cum Deo: nam cum hoc Sacramentum institutum sit ad reconciliandum peccatorem cum Deo, essentialiter est reconciliativum: ergo ad valorem huius Sacramenti requiritur quod peccator se accuset de omnibus mortalibus, quæ habet in conscientia per confessionem, quæ sit signam interioris pœnitentis de omnibus. Nam sicut natura dolente pueri quando volunt à parentibus veniam delicti impetrare, peccatum suū cum pœnitentia agnoscunt: ita dum peccator confitetur sua peccata ad veniam à Deo

Deo impetrandam, debet omnia exponere, quæ habet in conscientia cum penitentie omnium. Ergo confessio illa, in qua penitens non exposuit omnia mortalia, quæ habet in conscientia cum penitentie universalis de omnibus, non est valida.

65 Denique efficaciter suadetur non esse validam confessionem in qua penitens ob verecundiam tacet aliquod peccatum mortale; quia dum ita tacet, committit novum peccatum mortale in ipsa confessione; implicat autem, ut dum committit tale peccatum, habeat dolorem requisitum ad valorem Sacramenti, nimirum dolorem ortum ex sincera intentione se reconciliandi cum Deo; dolor nanque iste debet omne peccatum mortale actuale excludere.

SECTIO SEXTA:

Solvitur primum argumentum à paritate contendens, esse validam confessionem, in qua penitens ob verecundiam tacet aliquod mortale.

Cuius occasione ostenditur, esse certo nullam confessionem factam sine ullo vero dolore.

66 **A**RGVI potest primò: non magis necessaria est integritas confessionis ad eius valorem, quam dolor de peccatis; siquidem dolor de peccatis non minus necessarius est ad reconciliationem cum Deo, quam confessio omnium mortalium, quorum penitens conscientiam habet. At probabile est esse validam confessionem factam sine dolore; ergo probabile quoque erit esse validam confessionem factam sine integritate formali ob verecundiam, vel aliam iniustam causam. Minor probatur; quia illa est expressa opinio D. Thomæ in quartum dist. 17. quæst. 3. articulo 4. quæstiuncula prima, ubi docet, posse dari confessionem validam, & informem ob defectum doloris. Sic enim ait: Confessio etiam potest esse in eo, qui non est contritus, quia potest peccata sua Sacerdoti innotescere, & clavibus Ecclesiæ subijcere; & quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet; sicut etiam est, & in alijs Sacramentis, unde non tenetur iterare confessionem qui fictus

accedit, sed tenetur post modum fictionem suam confiteri. Immo ibi docet, eum qui manet in affectu peccati, quod confitetur, validam efficere confessionem. Sic enim proponit tertium argumentum ad probandum non posse dari confessionem informem: In confessione ne oportet, quod os cordi concordet, quia hoc ipsum nomen confessionis requirit: sed ille, qui adhuc manet in affectu peccati, quod confitetur, non habet cor ori conforme, quia cor de peccato tenet quod ore damnat; ergo talis non confitetur. Huic autem argumento sic responder: Ad tertium dicendum, quod ille, qui peccata, quæ habet, narrat, verè loquitur: & sic concordat verbis quantum ad substantiam confessionis, quamvis discordet à confessionis fine.

Eandem sententiam tuetur in quartum distinct. 21. quæst. 3. articulo 13. quæst. 1. ad primum, ubi Hæreticum, *Quem Confessarius inducere nequit, ut desistat à corruptione plebis*, ac proinde sine dolore, & proposito confitentem, validum Sacramentum recipere docet; & rationem reddit: Sicut enim (inquit) Baptismus est Sacramentum, quamvis quis fictus accedat (id est sine dolore, & proposito) ita confessio non desinit esse Sacramentalis, quamvis qui confitetur emendationem non proponat.

67 Et hanc sententiam tuentur apud Suarez disput. 20. sect. 4. num. 7. Maior, Gabriel, Durandus, & Richardus, & Bernardus de Ganaco, apud Capreolum in quartum distinct. 17. quæst. 2. & novissimè eam defendit Ludovicus à Conceptione Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis in examine veritatis Moralis tract. 5. quæst. 2. numero 3. & 4. ibi enim affirmat, Eum, qui peccata sua non historicè, sed cum erubescencia, displicentiavè naturaliter, in verbis, seu actionibus confitendi, animo manifestata, confitetur absque vero dolore, immò cum illius mortali defectu, vel cognito, vel non, vel absque proposito emendæ, immò cum proposito mortaliter peccandi post confessionem, valide confiteri, idque tuetur præcipuè ob auctoritatem Divi Thomæ. Idem tuetur Christophorus à S. Iosepho eiusdem Sacræ Familiæ tomo 1. receptarum opinionum pag. 382. n. 4. *Qui rationem reddit; quia dummodo detur confessio cum animo suscipiendi Sacramentum*

Pœnitentiæ, & simul detur absolutio à Sacerdote debita cum intentione, datur quidquid requiritur ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ; quia dolor tantum est dispositio ad fructum Sacramenti Pœnitentiæ.

68 Vt hoc & similia argumenta à paritate facta solvā, noto eiusmodi argumenta in moralibus facta à paritate opinionum, quas aliqui Authores defendebant, non sufficere ad conciliandam probabilitatē alijs opinionibus, quas tanquam certo falsas communis consensus Theologorum damnat, præsertim quando illi ipsi Authores easdem cum communi damnat; quia Authores, qui defenderunt illas opiniones, minime eas propugnassent, si prævidissent ex veritate illarum opinionum concessa rite argui ad veritatem opinionum, quas vera, & certa sententia damnat ut falsas. Vnde tandiū solū eiusmodi sententiæ, & apud eos possunt manere probabiles, quandiū, & apud quos ignoratur sequela illius absurdi. Quare si consequentia sit legitima, & consequens manifestè absurdum, negandum est antecedens. Cum ergo sit improbabile, & contra communem omnium Theologorum, & præcipuè ipsius D. Thomæ, quod sit valida confessio, in qua quis præ verecundia tacet aliquod mortale; sanè qui iudicaverit legitimè argui à confessione valida, & nihilominus informi ob defectum doloris ad confessionem validam, & nihilominus informē ob defectum integritatis; is prævisa, & animadversa illa sequela, debet negare antecedens; nempe, esse probabile, quod sit valida confessio facta sine vero dolore.

69 Et quidem Divus Thomas in eodem articulo quarto quæstiuncula secunda expressè docet integritatem formalem esse necessariam ad valorem confessionis: De necessitate confessionis, est, inquit, quod homo omnia peccata, confiteatur, quæ in memoria habet, quod si non facit, non est confessio, sed confessio simulatio. Idemque docent omnes Authores, qui existimant confessionem factam sine vero dolore esse validam.

70 Hinc in forma distinguendum est antecedens. Probabilis est opinio affirmans posse dari Sacramentum Pœnitentiæ validum sine dolore; distinguo, apud eum, qui agnoscit, hinc rite inferri posse dari Sacramentum Pœnitentiæ validum sine integritate formali, nego antecedens: apud eum, qui

hanc sequelam non agnoscit, nec prævidet, transcat antecedens, & nego consequentiam.

71 Absolutè Respondeo, eam sententiam defendi non posse post Tridentinum; quod detestationem, & dolorem de peccatis assignat ut materiam & partem Sacramenti Pœnitentiæ, non minus, quam confessionem: ut constat ex illis verbis sessione 14. cap. 3. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio.* Quare sicut certum est non suscipere Sacramentum Pœnitentiæ eum, qui reciperet absolutionem sine confessione peccatorum, cum posset, ac deberet illam facere; ita certum debet esse non recipere Sacramentum Pœnitentiæ eum, qui voluntariè confitetur sine dolore; & proposito: vnde miror, illos Authores Modernos ausos fuisse post doctrinam Tridentini eam opinionem tueri; ad auctoritatem Divi Thomæ respondeo cum Magistro Soto apud Magistrum Paulum de Blanchis eiusdem Ordinis Prædicatorum in disputatione casuum conscientie disputat. 4. in littera C. casu 5. fol. 222. Divum Thomam postea illam opinionem retractasse. Et sanè idem Divus Thomas in quartum distinct. 23. quæst. 1. articulo 4. quæstiuncula secunda expressè dicit, *Quod contritio est de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, & 3. parte quæst. 90. articulo 2. & 3. manifestè docet, contritionem, & confessionem, & satisfactionem esse partes Sacramenti Pœnitentiæ.* Vt autem ibi exponit Caietanus, §. *Ad hoc dicitur*, satisfactio non ponitur pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ, sed pars integralis: Est enim pars actuum, pœnitentis, qui sunt ut materia, seu pars essentialis Sacramenti; sicut manus est pars corporis humani, quod est materia, & pars essentialis hominis.

72 Et ideò communis sententia Thomistarum verissimè docet, confessionem factam sine vero dolore peccatorum esse nullam, & reiterandam. Ita Capreolus in 4. dist. 16. quæst. 2. art. 3. quem cum alijs refert Covarrubias in cap. *Alma*, part. 1. §. 4. num. 13. Ita Soto in quartam dist. 18. quæst. 3. art. 3. in 4. conclusione; qui rationem reddit, *Quia ubi nulla est contritionis scintilla, confessio ipsa non habet accusationis imaginem, sed est simplex quadam peccatorum narratio,*

Et simulata accusatio. Ita etiam Caietanus in summa verbo, confessio, in duodecima conditione. Cano Relect. de poenitentia part. 5. pag. 79. versu *Contritio itaque*, Victoria in summa num. 157. Petrus Soto lect. 8. Ledesma quaest. 8. num. 2. Bartholomaeus de Medina in summa cap. 12. §. 2. & D. Antonin. 3. part. titul. 14. cap. 19. §. 5. Hanc sententiam tuerentur omnes Societatis Doctores cum P. Suarez disp. 20. de poenit. sect. 4. num. 8. cum Vazquez 3. part. quaest. 92. art. 1. dub. 1. *Qui oppositam sententiam erroneam vocat, Et contra omnes Doctores.* Sed aperte contra Trident. ses. 14. Can. 5. & contra Florentinum ses. ultima in decreto Eugenij, ubi assignantur partes huius Sacramenti ex parte materiae illius, actus poenitentis, scilicet confessio, contritio, id est dolor, & satisfactio. Item art. 2. dub. unico num. 7. cum Henriquez lib. 5. de Sacrament. cap. 13. num. 1. cum Valentia tom. 4. disp. 7. quaest. 11. punct. 3. versu *Secundo si absque dolore*, & quaest. 8. punct. 2. Tuenitur eadem communiter reliqui Theologi cum Navarro in cap. Fratres de poenit. dist. 5. n. 33. & in Manuali cap. 9. n. 13. cum Covarrubias in cap. *Alma mater*, p. 1. §. 4. num. 13. cum Vega lib. 9. in Trident. cap. 17. & Corduva lib. 1. q. 2. opinione 3.

73 Aliter possumus dicere, D. Thomam nunquam docuisse confessionem factam sine villo dolore esse validam: sed in quartum dist. 17. quaest. 3. art. 4. num. 1. quaest. 1. quando dicit: *Confessionem posse esse in eo, qui non est contritus*; nomine contritionis non intelligere qualemcunque dolorem; sed determinate dolorem omnino efficacem, & sufficientem ad causandam gratiam in Sacramento; eiusque sensum esse, confessionem factam sine hoc dolore efficaci esse validam, & informem, & minime esse iterandam: in alijs autem locis docere, confessionem factam sine omni dolore vero esse nullam; atque adeo D. Thom. duplicem distinguere dolorem, alterum inefficacem sufficientem ad valorem Sacramenti, & insufficientem ad fructum Sacramenti, alterum efficacem sufficientem ad valorem, & fructum, & de hoc secundo loqui in illa dist. 17. Quod colligo ex illa eadem dist. 17. q. 3. siquidem in art. 3. illius quaestionis, quaest. 1. ad 1. praesupposuerat, *Quod est de essentia Sacramenti contritio, & confessio.* Ergo quando immediate post in art. 4. eiusdem quaestionis docet, *Eum, qui non contritus confitetur, Sacramentum validum, &*

non iterandum conficere, loquitur de eo qui confitetur non contritus contritione efficaci involuente propositum omnino absolutum non peccandi. Alioqui Sanctus Doctor sui immemor sibi ipsi contradicere in eadem quaestione, & in articulis duobus immediatis, quod est incredibile; & confirmatur; quia Sanctus Doctor in eadem dist. 17. quaest. 3. art. 4. quaest. 4. dicit: *Dolorem, & accusationem esse de necessitate huius Sacramenti.* Ergo sentit, confessionem factam sine omni dolore esse nullam, ac proinde ne sibi in eodem art. contradicat, dicendum est, illum quando in eodem art. q. 1. dixit: *Eum qui non contritus confitetur, Sacramentum validum suscipere, non loqui de eo qui confitetur non contritus vlla contritione, sed de eo qui confitetur non contritus contritione efficaci, licet confiteatur contritus contritione inefficaci.*

74 Ille autem alius textus desumptus ex 4. dist. 21. q. 3. art. 1. quaest. 1. ad 1. ubi ait, Haereticum, qui confitetur sine proposito desistendi a deceptione plebis, facere confessionem Sacramentalem, facile potest exponi, dicendo D. Thom. asserere confessionem illam Haereticum esse validam, quamvis sit facta sine proposito efficaci emendationis, ac proinde sine dolore efficaci: non tamen asserere, quod sit valida facta sine villo dolore, & sine villo proposito adhuc inefficaci: vel responderi potest, D. Thom. appellare Sacramentalem illam confessionem Haereticum, quoad obligationem sigilli, de qua ibi loquitur. Sic enim ait Sanct. Doct. *Quidam dicunt, quod sacerdos non tenetur servare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus poenitens emendare promittit, alias potest ea dicere, ei qui potest prodesse, non obesse: sed haec opinio videtur erronea, &c.* Non appellare autem D. Thom. Sacramentalem confessionem factam sine dolore, & proposito, quoad validitatem ipsius, & obligationem non reiterandi illam,

75 Nec ferendum est quod supra aiebat Christophorus a S. Ioseph post Ludovicum a Conceptione, nimirum sine dolore dari quidquid requiritur ad valorem Sacramenti Poenitentiae; *Quia dolor tantum est dispositio ad fructum Sacramenti Poenitentiae*; non autem pars essentialiter requisita ad eius essentiam, illamque constituens. Hoc enim est contra Florentinum, & Tridentinum; & quam sit absurdum, constabit legenti Cardinalem Bellarminum tom. 2. lib. 1. de poenitentia cap. 17. ubi postquam retulit sententiam Durandi asserentis

„ So iam confessionem partem esse ma-
 „ terialem Sacramenti poenitentiae; con-
 „ tritionem vero esse dispositionem, &
 „ satisfactionem fructum poenitentiae;
 „ statim subiungit: At sententia Theo-
 „ logorum communis in eadem dist. 16.
 „ & S. Thomae 3. p. quaest. 90. art. 2. &
 „ 3. non solum confessionem, sed etiam
 „ contritionem, & satisfactionem, veras
 „ Sacramenti Poenitentiae partes mate-
 „ riales esse docet. Quae sententia cer-
 „ tissima est, neque iam amplius indu-
 „ bium revocari potest, cum in Conci-
 „ lijs Aecumenicis Florentino, & Triden-
 „ dentino disertis verbis legamus, con-
 „ tritionem, confessionem, & satisfactio-
 „ nem esse quasi materiam Sacramenti
 „ Poenitentiae. Quare ex mente sapien-
 „ tissimi Bellarmini omnino improbabilis
 „ est sententia istorum Recentiorum, mul-
 „ toque deterior est, quam sententia Du-
 „ randi: ut enim probat P. Vazquez 3. p.
 „ quaest. 84. art. 1. dub. 2. num. 3. quam-
 „ vis Durandus dixerit solam confessionem
 „ esse materiam Sacramenti Poenitentiae,
 „ tamen nunquam affirmavit posse dari
 „ veram essentiam Sacramenti confessio-
 „ nis sine dolore, sed potius in quartum dist.
 „ 17. quaest. 13. docuit dolorem esse essen-
 „ tialiter requisitum, & propterea do-
 „ cuit, non esse veram confessionem,
 „ quae sit informis, hoc est sine effectu
 „ gratiae, ut cõtingeret, inquit ille, quan-
 „ do non est dolor; nec postea fictione re-
 „ cedente operari suum effectuum: dice-
 „ ret tamen esse verum Baptismum, etiam
 „ si dolor requiratur ut dispositio ad conse-
 „ quendam gratiam virtute illius. Vnde
 „ non omnino existimat dolorem esse extra-
 „ rationem Sacramenti Poenitentiae, sed
 „ non vult eum partem appellare, quia non
 „ est sensibilis. At Recentiores illi affir-
 „ mant posse dari verum Sacramentum
 „ Poenitentiae sine vlllo vero dolore, & hanc
 „ opinionem erroneam censet Vazquez, qui
 „ ea solũ ratione ab errore liberat senten-
 „ tiam Durandi; quia Durandus docet
 „ nunquam posse dari Sacramentum Poe-
 „ nitentiae sine dolore. Eandem temerariam
 „ appellat P. Suarez, idemque censet P.
 „ Moya tomo 1. tract. 3. disp. 5. quaest. 2.
 „ num. 5. quibus ego subscribo.

76 Neque paritas Baptismi (qui
 validus est, quamvis suscipiatur sine vlllo
 dolore) cui maxime insistent illi Recen-
 tiores, quidquam probat; ut enim inquit
 M. Soto in quartam dist. 18. quaest. 2.
 „ pag. 845. Baptismus est institutus ad

„ delendum originale, quod non propria
 „ voluntate contraximus, & consequen-
 „ ter alia, quae cum illo simul invenit;
 „ atque adeo est regeneratio in novam
 „ vitam. Sacramentum vero Poenitentiae
 „ est ad tollenda peccata, quae nos pro-
 „ pria voluntate commissimus, & ideo
 „ Baptismus non requirit aliam disposi-
 „ tionem, quam quae obicem gratiae tol-
 „ lat, at poenitentia requirit accusatio-
 „ nem poenitentis tanquam eiusdem Sa-
 „ cramenti materiam, ac proinde dete-
 „ stationem, quae eidem confessioni fide-
 „ liter respondeat. Secundò, Sacramen-
 „ tum Poenitentiae est eorum, qui cum
 „ per proprium actum, & voluntatem
 „ averſi sunt à Deo, eadem voluntate in
 „ ipsum convertuntur. Requirit ergo
 „ tanquam materiam, & partem essentia-
 „ lem sui, conversionem internam peccato-
 „ ris per veram detestationem, & dolorem
 „ de peccato commisso, ac proinde illa de-
 „ ficiente, erit nullum.

77 Quare, ut optimè notarunt
 P. Suarez, & P. Vazquez discrimen in-
 ter Baptismum, & Poenitentiam est ma-
 nifestum. Nam materia Baptismi, ex
 qua intrinsece constat est ablutio illa ex-
 terna facta à Ministro cum aqua elemen-
 tali: forma vero sunt illa verba. *Ego te
 baptizo, &c.* Vnde si is, qui baptizandus
 est, habeat veram intentionem suscipien-
 di illam abluitionem prout à Christo in-
 stituta est; vere baptizatus manet, quam-
 vis accedat sine attritione de peccatis, quae
 antea commisit: ac proinde quamvis
 non recipiat tunc gratiam sanctifican-
 tem; quia sine retractatione praecedenti
 decrevit Deus nunquam remittere pec-
 catum propria voluntate commissum; ve-
 rum tamen recipit Sacramentum Baptis-
 mi; quia etsi deficiat retractio peccato-
 rum requisita ad ipsorum remissionem, non
 deficit aliquod constitutivum Baptismi;
 quia adest legitima materia, & forma
 cum legitima intentione ex parte susci-
 pientis, & ex parte administrantis Baptis-
 mum: & de praesenti recipit caracte-
 rem; postea autem recedente fictione,
 id est cum primum baptizatus retractave-
 rit peccata illa, quae ante Baptismum
 commiserat per veram cordis contritio-
 nem, saltem imperfectam, nempe at-
 tritionem, ex vi Baptismi praecedentis
 remittitur originale, & remittuntur om-
 nia mortalia ante Baptismum commissa,
 non solum quoad reatum culpae, sed quoad
 omnem reatum poenae.

78 At vero in Sacramento Pœnitentiæ materia ex qua intrinsece constat, non est applicatio alicuius rei exterioris; sed sunt actus ipsius penitentis, nempe cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Vnde deficiente contritione, non datur Sacramentum Pœnitentiæ; quia deest aliqua pars essentialis: & similiter quamvis adesset contritio, si tamen deesset voluntarie oris confessio, deficeret Sacramentum; quia utraque pars requiritur per modum materiæ constituentis essentiam illius. At si deficiat operis satisfactio, non deficit essentia, & substantia Sacramenti, ut potè quæ saluatur in Sacramento, quatenus est remissivum culpæ, & æternæ pœnæ; quæ remittuntur, cum primùm peccator rite contritus, & rite confessus absolvitur: deficit tamen integritas quædam illius Sacramenti, sicut deficiente manu deficit integritas hominis: & deficit Sacramentum ut remissivum pœnæ temporalis manentis dimissa culpa; quia in ratione talis constituitur per ipsam satisfactionem.

79 Vnde obiter infero Sacramentum Pœnitentiæ per eundem dolorem constitui in ratione remittentis culpam, & pœnam æternam, per quem constituitur in ratione Sacramenti, ac proinde ibi non distingui partem Sacramenti à dispositione ad gratiam, per quam deletur culpa, & remittitur æterna pœna: sicut per eandem formam integraliter completur, & perficitur, per quam constituitur in ratione remittentis pœnam temporalem remanentem remissa culpa, nempe per satisfactionem Sacramentalem. Quare sicut operis satisfactio per seipsam est pars integralis huius Sacramenti, & simul dispositio ad remissionem pœnæ; ita contritio per seipsam est pars essentialis huius Sacramenti, & simul dispositio ad remissionem culpæ, & æternæ pœnæ. Ac proinde repugnat Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ob defectum in dolore.

SECTIO SEPTIMA.

Solvantur alia argumenta contententia esse validam confessionem, in qua ob verecundiam taceatur mortale, à paritate aliorum euentuum, in quibus iuxta sententiam probabilem datur confessio valida, & informis.

80

QUAMVIS communis consensus omnium fere Theologorum,

constantiter statuat ut rem omnino certam, esse nullam confessionem factam sine ullo dolore; quam sententiam uniformiter sectantur omnes Discipuli Divi Thomæ intra Sacram Prædicatorum Familiam, ut vidimus sectione præcedenti. Tamen aliqui sunt casus, in quibus communis sententia inter Thomistas, & satis frequens apud alios Authores, admittit confessionem validam; & informem.

Duos casus numerat Magist. Soto in quartam dist. 18. quæst. 3. a num. 3. pag. 850. Primus casus est, quando pœnitens omittit aliquod peccatum mortale in confessione ob negligentiam graviter culpabilem, quam habuit in discutienda conscientia, dummodo illa non fuerit nimis crassa, & supina; videlicet quando adhibuit aliquam diligentiam veram, & seriam in discutienda conscientia, insufficientem tamen ad implendum præceptum, & in hoc casu admittunt confessionem validam, & informem præter Sotum, Victoria num. 160. Cano relect. de pœnitentia part. 5. pag. 129. Bartholomæus de Medina in summa cap. 12. §. 3. Nuñius quæst. 9. art. 1. dub. 1. & Paludanus apud Leandrum tract. 5. de pœnitent. disp. 5. quæst. 7. quibus accessit Henriquez lib. 5. de Sacramentis Pœnitent. cap. 11. num. 1. ubi docet confessionem esse validam, & verum Sacramentum, Si quis, ex negligentia, & ignorantia culpabili, oblitus est quorundam mortalium (ut si, multis peccatis, & varijs negotijs irritus, conscientia suæ latebras accuratè non perquisivit) & tamen in animo, habet facere integram confessionem: Christus enim hoc præcepto, noluit, ut pœnitens teneatur repetere confessionem, quando dolor ex intentione fuit, universalis, & animus confitendi extenditur ad omnia mortalia, nam confessio, est similis iudicio humano, quod valet, dum humano modo servantur substantialia.

Loquitur autem Henricus, quando pœnitens dum confitetur, culpabiliter ignorat, se non fecisse sufficiens examen; ut patet ex ijs, quæ immediate subiungit: At, si quis admisit peccatum mortale ex ignorantia culpabili, & dum alia confitetur, ignorat inculpabiliter illud, confitendum, fieri potest confessio cum fructu gratiæ.

Pro sententia autem hac admittente validam esse confessionem, in qua omittitur

ritur mortale ex ignorantia graviter culpabili, citat utrumque Sotum, Dominicum, & Petrum, Ledesnam, Paludanum, Capreolum, Silvestrum, Ricardum, Caietanum, Covarruviam, & Cano, quibus accedit Diana p. 2. tract. 17. resolut. 31.

81 Secundus casus allatus à Soto, in quo confessio est valida, & informis, est quando quis accedit cum dolore putans se habere legitimum propositum abstinendi, & tamen illud vere non habet, sed tantum conditionale, vellem, si bono modo possem, abstinere à peccato, quale est impenitentium propositum.

Pra hac autem sententia, quæ admittit confessionem formaliter integram & validam, esse tamen informem ob imperfectionem doloris, & propositi, citat Pater Vazquez tom. de poenitentia quæst. 92. art. 2. dub. unico numero 1. Divum Thomam, Ricardum, Paludanum, Capreolum, Durandum, Caietanum, Canum, Ledesnam, Dominicum, & Petrum de Soto, Silvestrum, Navarrum, & Covarruviam, quibus adde Toletum in summa lib. 3. cap. 10. num. 7. & Victoriam in summa pag. 129. num. 157. & Henriquez lib. 2. de Sacramento. Poenitent. cap. 11. num. 3. & Granadam contr. de poenitent. tract. 3. disp. 3. sect. 3. num. 19. Atque Christophorum à S. Iosepho, & Ludovicum à Conceptione citatos sectione precedenti. Immo pro sententia asserente ad valorem Sacramenti poenitentiae sufficere velleitatem, nollem peccasse, & displicentiam absque secuto dolore, citat Pater Henriquez lib. 1. de Poenitentia Sacramento cap. 13. num. 7. litt. Q. præter citatos à Patre Vazquez, Vegam lib. 3. cap. 25. citantem Scotum, Almainum, & alios. Et de hac sententia inquit ibi *Ipse Henriquez, esse probabilem in praxi.* Varij sunt modi explicandi hanc sententiam; sed omnium probabilissimus est illorum Doctorum, qui dicunt, validam, sed informem confessionem facere poenitentem, qui integre exponit omnia peccata cum dolore, & proposito reipsa inefficacibus, cum tamen ipse bona fide putet, se asserre legitimam dispositionem non solum ad efficiendum validum Sacramentum, sed ad recipiendum eius fructum.

82 Ex ijs duobus casibus, in quibus admittitur Sacramentum Poeni-

tentiae validum, & informe, duplex confici potest argumentum ad probandum, probabile esse, quod sit valida confessio, in qua tacetur peccatum ob verecundiam. Arguitur ergo primò. Probabile est, esse validam confessionem non integram formaliter, seu confessionem, in qua omittitur aliquod peccatum mortale ob negligentiam graviter peccaminosam. Ergo etiam erit probabile, esse validam confessionem non integram formaliter, quando defectus integritatis provenit ex eo, quod poenitens ob verecundiam vel pusillanimitatem tacet aliquod peccatum mortale. Quod enim defectus integritatis proveniat ex negligentia graviter culpabili in discutienda conscientia, vel ex verecundia, aut pusillanimitate confitendi illud, quod est in conscientia, videtur parum referre.

83 Quod confirmatur argumento desumpto ex verbis Patris Vazquez tom. de poenitent. quæst. 92. art. 3. dub. 1. ubi hæc habet: Si semel concedamus confessionem non integre factam ex ignorantia culpabili mortali; ter; peccatum quod committitur eiusdem naturæ est, ac si de industria fieret; peccata enim, quorum malitia consumatur in actu, vel omissione exteriori, eiusdem speciei sunt, sive scienter, sive ignoranter fiant: ergo aut neutrum vitiat Sacramentum, & irritat, aut utrumque idem faciet. Hæc Vazquez; cuius principium est satis familiare Theologis; illudque amplectitur Illustrissimus Tapia in sua Catena morali lib. 3. quæst. 9. art. 2. ubi ait: *Peccatum ex ignorantia vincibili non affectata est eiusdem speciei cum peccato facto ex certa scientia circa idem obiectum.* Consulatur P. Salas 12. tract. 13. disp. 8. sect. 9. n. 71. ubi ait, ita generaliter docere Theologos communiter, & præter Vazq. citat Azor, Sayrum, atque Valentiam. Quo principio posito sic conficitur argumentum: eiusdem naturæ, & speciei sunt defectus integritatis admissus ignoranter ignorantia vincibili, ac admissus scienter: sed probabile est, esse validam confessionem cum defectu integritatis admissò ex ignorantia vincibili graviter peccaminosa: ergo probabile est esse validam confessionem, cum defectu integritatis scienter admissò. Ergo probabile est esse validam confessionem, in qua quis scienter ob verecundiam, vel pusillanimitatem tacet aliquod mortale.

Huic

84 Huic argumento respondendum est, sicut præcedenti, distinguendo antecedens. Probabile est esse validam confessionem in qua omittitur aliquod peccatum mortale ob negligentiam graviter peccaminosam, probabile est apud eum, qui non prævidet ex hac sententia legitime inferri, validam quoque esse confessionem, in qua ob verecundiam tacetur aliquod peccatum mortale, concedo antecedens. Probabile est apud eum, qui prævidet hanc illationem, nego antecedens, & consequentiam. Est quidem probabile ab autoritate extrinseca tot Doctorum id affirmantium, licitum esse illud primū. Idque esse probabile, nihil aliud est, quam dari Doctores graves, qui affirmant esse validam confessionem, in qua pœnitens ex negligentia graviter culpabili omittit aliquod mortale; & hucusque non esse inventam evidentem demonstrationem, qui illorum sententiam de falsitate convincat, neque prodijisse Ecclesię definitionem, quæ illam improbabilem reddat. Authores autem illicatenus illud affirmant, quia non præviderunt ex hac sententia sequi, esse quoque validam confessionem, in qua ob verecundiam tacetur aliquod mortale; si enim hanc sequelam, & illationem prævidissent, minimè defenderent ut verum antecedens, ex quo præviderent sequi per legitimam consequentiam consequens manifeste absurdum. Cum enim omnes illi Authores certissimum putent, immodò aliqui eorum, ut Victoria, existiment esse de fide, quod sit nulla, & in valida confessio, in qua pœnitens ob verecundiam tacet aliquod peccatum mortale; sanè non amplecterentur ut veram assensu opinativo eam opinionem, si præviderent, ex illa sequi, esse validam confessionem, in qua pœnitens tacet ob verecundiam aliquod peccatum mortale. Vnde absurditas consequentis cogeret ipsos ad negandū antecedens. Cum enim ex verò nequeat sequi falsum, impossibile est, ut quis amplectatur tanquam verum aliquod antecedens, ex quo prævidet sequi consequens manifeste falsum. Sed potius ne cogatur concedere consequens manifeste falsum, & absurdum, negabit antecedens, illudque tanquam quid improbabile respuet. Argumenta ergo hæc à paritate, quæ ex probabilitate unius opinionis contendunt esse quoque probabilem sententiam oppositam communi, & certæ sententiæ Doctorum, sunt frivola, & prorsus inefficacia.

85 Deinde Responderi potest, esse quidem probabilem sententiam, quæ asserit, esse validam confessionem, in qua omittitur aliquod peccatum mortale ob negligentiam graviter culpabilem in faciendo examine, quando quis dum confitetur invincibiliter ignorat, se non fecisse sufficiens examen, sed potius per errorem tunc invincibilem existimat se fecisse sufficiens examen; quamvis enim deus peccavisse mortaliter in non faciendo diligenter examine; si tamen postea confessionis tempore existimat per errorem invincibilem tunc, se fecisse sufficiens examen, quia pro tunc non habet aliquem scrupulum, vel remorsum, an fecerit sufficiens examen, non committit novum peccatum in confessione; errorque ille, quo putat se fecisse sufficiens examen, solum dicitur vincibilis pro tempore antecedenti, quatenus pro tempore antecedenti potuit facere diligens examen; quo examine facto, non esset erroneum, sed verum iudicium, quo ad pedes Confessarij iudicaret se fecisse sufficiens examen. Si autem dum quis accedit ad pedes Confessarij cognoscit se non fecisse sufficiens examen, vel dubitat an fecerit, & cū posset confessionem differre, nihilominus confitetur; tunc non est probabile, quod faciat confessionem validam; sed est certum, quod faciat invalidam; quia est certum, quod committit tunc novum peccatum mortale, magnumque sacrilegium. Certum est autem non facere confessionem validam illum, qui in ipsa confessione committit peccatum mortale; quia hoc ipso non detestatur omne peccatum mortale, neque accedit ad pedes Confessarij cum proposito de cætero non peccandi; cum tamen hæc detestatio sit pars huius Sacramenti. Et sicut est certum non facere confessionem validam, qui scienter tacet peccatum mortale ob verecundiam; quia scienter sine causa omittit integritatem confessionis: ita est certum non facere confessionem validam, qui scienter committit peccatum mortale in confessione, quia hoc ipso scienter omittit integritatem doloris, quæ non est minus est necessaria ad valorem Sacramenti, quam integritas confessionis. Vnde videtur casus quasi metaphysicus, & rarissime potens contingere iste, quem ponunt Thomistæ: qui fatentes esse nullam confessionem, in qua pœnitens omittit aliquod peccatum mortale ob ignorantiam nimis crassam: cuius exemplum ponit

5, nit Victoria num. 160. In illo, qui per
 6, vnum annum integrum non est confes-
 7, sus, & accedit ad confessionem sine ali-
 8, quo examine, volens quidem, quod om-
 9, nia venirent in memoriam; qui hoc, in-
 10, quam, fatentes; nihilominus dicunt, quod
 11, si quis omiserit aliquod peccatum, pu-
 12, tans se fecisse sufficientem indagatio-
 13, nem, etiam si illa ignorantia sit culpa-
 14, bilismortaliter, confessio est valida, &
 15, non iteranda: quæ sunt verba Victoræ
 16, ibidem, quem secuti sunt postea Cano,
 17, Soto, & Medina, videtur, inquam, hic ca-
 18, sus, quasi metaphysicus: Quia ut inquit:
 19, idem Victoria num. 161. raro contin-
 20, ger, quod velit aliquis examinare conf-
 21, scientiam suam, & putet se fecisse suffi-
 22, cientem diligentiam, quia fecerit dili-
 23, gentiam.

86 Falsum autem est quod in ar-
 gumento dicitur ad probandā consequē-
 tiā, nimirum parum referre, quod defe-
 ctus integritatis proveniat ex negligentia
 graviter culpabili in discutiēda conscien-
 tia, vel ex verecundia, aut pusillanimita-
 re. Falsum, inquam, est: nam Concilium
 signatè dixit, *Qui aliqua scienter detinent,*
nihil diuinæ bonitati per Sacerdotem remit-
tendum proponunt: non dixit autem, *qui*
aliqua ignoranter detinent, nihil diuinæ bo-
nitati per Sacerdotem remittendū proponunt.

87 Ad confirmationem argu-
 menti respondeo, verba illa P. Vazquez
 continere argumentū efficax cōtra Tho-
 mistas, qui concedentes esse invalidam
 confessionem eius, qui omittit peccatum
 mortale in confessione, quia fere nullam
 diligentiam adhibuit in discutiēda consci-
 entia; nihilominus asserunt esse validam
 confessionem eius, qui aliquam diligen-
 tiam adhibuit, insufficientem tamen ad
 implendum præceptum, & ex hac negli-
 gentia omisit peccatum mortale: quia si
 homo ille peccavit mortaliter omittendo
 examē, quod facere poterat, ac debebat,
 ignorantia hæc est crassa; & peccatum
 est eiusdem rationis, ac si consulto diceret,
 nolo facere diligentiam; in quo casu ex
 concessione omnium confessio esset nul-
 la: Negligentia enim quando est cras-
 sa, reducitur in naturam adus, ut (in-
 quit M. Soto in 4. dist. 18. q. 3. art. 3.
 concl. 3.) Cum enim quis incautè occi-
 dit hominem, licet minuatur quodam
 modo culpa, nihilominus est homici-
 dium ob defectum diligentiae, quæ fa-
 cienda erat. Hinc ad hominem contra
 Sotum valide argumentatur P. Vazquez;

nam peccatum quod committitur ex ig-
 norantia graviter culpabili eius, quod
 quis scire tenebatur, eiusdem naturæ est,
 ac si de industria fieret: ergo si facit con-
 fessionem invalidam, qui de industria non
 vult examinare conscientiam, & idcirco
 omittit peccatum mortale in confessione;
 etiam facit invalidam, qui ex negligentia
 graviter culpabili nō examinat consci-
 entiam, & ea de causa omittit in confes-
 sione peccatum mortale. In hunc scopum
 adducitur à Patre Vazquez illud princi-
 pium contra Thomistas; eiusque argu-
 mentum probat, non esse probabilem sen-
 tentiam, quæ dicit, esse validam confes-
 sionem, in qua quis ex negligentia gravi-
 ter peccaminosa omittit peccatum mor-
 tale; si semel non est probabile, non esse
 validam confessionem eius, qui habens
 confessionem multis temporis nullam fere
 adhibet diligentiam in discutienda consci-
 entia: prout affirmat Thomistæ non
 esse probabilem.

88 Quare ad defendendum, esse
 probabilem sententiam Thomistarum,
 dicendum est, eum qui facit diligentiam,
 quæ apparet sufficiens ad inveniēda pec-
 cata, & implendum præceptum annexum
 confessioni de discutienda diligenter cōs-
 cientia, cum tamen sufficiens non sit, non
 omittit peccatum ex ignorantiam cras-
 sa æquivalente scientiæ, etiam si peccet
 mortaliter: eatenus enim potest esse pro-
 babilis illa sententia Thomistarum, qua-
 tenus fuerit probabile, non omnem defe-
 ctum integritatis ortum ex negligentia
 graviter culpabili, esse defectum ortum
 ex ignorantia crassa æquivalenti scientiæ.
 Cum enim certum sit, esse nullam confes-
 sionem, in qua deest integritas, quia quis
 directè voluit non adhibere diligentiam
 in examinanda conscientia; & certum
 quoque sit defectum proveniente ex ig-
 norantia crassa æquivalere defectui pro-
 venienti ex industria, & certa scientia:
 necessario fit, eatenus esse probabilem il-
 lam sententiam Thomistarum, quatenus
 probabile sit, non omnem defectum pro-
 venientem ex ignorantia graviter pecca-
 minosa, provenire ex ignorantia crassa
 æquivalenti scientiæ.

89 Hinc ad argumentum respon-
 detur, distinguendo antecedens. Proba-
 bile est esse validam confessionem, in qua
 quis omittit peccatum mortale ex negli-
 gentia graviter culpabili; si illa negligē-
 tia coniuncta fuerit cum aliqua diligen-
 tia, quæ putatur sufficiens, cum tamen

revera non sit; admitto antecedens. Si non sit coniuncta cum aliqua diligentia, sed proveniat ex eo, quod pœnitens nullā ferre voluit adhibere diligentiam, nego antecedens; & consequentiam. Sola enim posterior ignorantia, cum sit crassa, & supina, æquivaleret scientiæ; & peccatum commissum cum illa æquivaleret peccato facto ex industria.

90 Iam veniamus ad argumentum deductum ex secundo casu, in quo confessio est valida, & informis. Sic ergo argues: non magis requiritur integritas formalis cōfessionis ad volentē Sacramenti pœnitentiæ, quam dolor, & propositū, cum utrunque æqualiter exigat Tridentinū. Sed probabile est esse validā cōfessionem, in qua deest dolor efficax, & propositum absolutum non peccandi: ergo probabile erit, esse validam cōfessionem, in qua deest integritas formalis. quia nimirum quis ob verecundiam tacet aliquod mortale.

91 Respondeo primò, mihi probabile non videri, esse validam cōfessionem, in qua pœnitens accedit sine proposito absoluto, & efficaci non peccandi, quamvis bona fide existimet se asserere tale propositum. Id quod probabo disput. sequenti. Sed nunc hanc solutionem prætermittens, respondeo distinguendo maiorem; non magis requiritur integritas formalis quam prapositum, distinguo; quam propositum aliquod, concedo: quam propositum omnino absolutum, & efficax, vi cuius pœnitens sit paratus pati quodcumque malum temporale potius, quam novum committere peccatum mortale, nego maiorem; & permissa minori, nego consequentiam. Quæ solutio lucem accipiet ex dicendis disp. sequenti.

92 Datur itaque maxime disparitas; quia potest quis accedere ad Sacramentum Pœnitentiæ cum vero dolore, & aliquo serio proposito, seu voluntate seria non peccandi, quæ tamen non sit propositum omnino absolutū, & efficax, quod requiritur ad fructum Sacramenti: qui autem accedit cum illo proposito re ipsa inefficaci, bona fide existimans se asserere propositum efficax, probabile est, quod faciat Sacramentum; quia nullum in cōfessione committit peccatum, & videtur ponere omne id, quod petit Concilium; siquidem manifestat omnia mortalia, quæ post diligentem conscientię discussionem memoriæ occurrunt, cum dolore, & proposito non peccandi de cætero. At qui ta-

cet ob verecundiam mortale, sacrilegium committit, & neque asserit cōfessionem integram, neque dolorem integrū, prout requiritur ad Sacramenti valorem.

SECTIO OCTAVA.

Soluntur argumenta petita à natura iudicij, quibus contenditur validam esse cōfessionem, in qua ob verecundiam taceatur mortale.

93 SÆPE Authores vtuntur paritate eorum, quæ inveniuntur in iudicio humano, vt explicent naturam Sacramenti Pœnitentiæ. Sic aliqui probant attritionem naturalem constituere validum Sacramentum à paritate iudicij humani, quod rebus naturalibus constituitur, inter quos est P. Granadus contrav. de Pœnit. tract. 3. disp. 3. sect. 3. num. 22. Sic P. Henriquez lib. 2. de pœnitent. cap. 11. num. 1. probat validam facere cōfessionem eum, qui ex ignorantia, & oblivione culpabili oblitus est aliquorum mortalium, si in animo habuit integram facere cōfessionē: *Nam cōfessio* (inquit) *est similis iudicio humano, quod valet, dum humano modo servatur substantialia.* Sic Bonacin. disp. 5. de Pœnit. quæst. 4. punct. 1. ex paritate iudicij humani probat, essentiam formæ absolutionis consistere in his verbis, *Absolvo te.* Sic Trident. ses. 14. cap. 6. docet, absolutionem esse ad instar actus iudicialis, & hac paritate iudicij, & iudicis humani vtitur cap. 5. ad probandum, in cōfessione exponenda esse omnia peccata, & omnes circumstantias mutantes speciem.

94 Hoc supposito, arguitur ad probandum esse validam cōfessionem, in qua pœnitens tacet aliquod mortale ob verecundiam. Nam eo in casu datur cōfessio aliquorum criminum, cum dolore saltem inefficaci illorum, & impositio satisfactionis, quam acceptat pœnitens vt reus; & absolutio Sacerdotis Iudicis legitimi, ergo dantur omnes partes essentielles huius Sacramenti. Probatur consequentia; quia ad essentiam huius Sacramenti sufficit id, quod sufficit ad verum iudicium. Ad hoc autem sufficit cōfessio alicuius veri criminis, impositio satisfactionis, & absolutio, quia datur quidquid requiritur ad essentiam Sacramenti validi.

95 Confirmatur primò, qui id quod

quod requirit Tridentinum *sef. 14. cap. 2.* est, quod homo ut reum se sistat coram Confessore ut iudice, eique confiteatur peccatum. *Ante hoc Tribunal tanquam reos sisti voluit.* Sed verè sistitur ut reus, qui se accusat de aliquo delicto, quamvis aliud taceat: ergo datur quidquid requiritur ad validum Sacramentum consideratum ut iudicium; licet non detur id, quod requiritur ad iudicium ut curativum, seu formatum cum gratia.

96 Confirmatur secundò, Sacramentum hoc est institutum per modum iudicij; sed validum est iudicium, & valida sententia, quando reus confessus est aliquod delictum, alio occultato: ergo in nostro casu Sacramentum erit validum in ratione iudicij. Sacramentum hoc est iudicium, & medicina; quæ duo separabilia sunt; nam potest dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, ut docent innumerabiles Doctores, inter quos Granadus *controv. de pœnit. tract. 3. disp. 3. sect. 3. à num. 17.* tres admittit casus, in quibus potest hoc contingere. Ergo potest hoc Sacramentum manere in ratione iudicij validi; etiamsi pœnitens taceat aliquod mortale crimen, sicut in eodem casu validum est iudicium humanum; manendo tamen absque effectu in ratione medicinæ.

97 Verum hæc parum virgent; quia quamvis hoc Sacramentum institutum sit per modum iudicij, non est institutum ad damnandum reum, ut iudicium humanum, sed ad illum absolvendum; non ad sumendam vindictam de peccatis, sed ad illa remittendū; & ideo Christus voluit fideles post Baptismum lapsos, *ante hoc Tribunal tanquam reos sisti, ut per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari;* ut loquitur Tridentinum *sef. 14. cap. 2.* & cum pœnitentia fuerit *universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, & iustitiam assequendam necessaria;* ut definit idem Tridentinū *eadem sef. cap. 1.* Christus ad remittenda mortalia post Baptismum commissa instituit Sacramentum pœnitentiæ, & reliquit Sacerdotes ut sui Vicarios, ut coram ipsis fideles confiterentur cum vera pœnitentia, & dolore, & proposito emendationis omnia mortalia, quorum post diligentem sui discussionē memoriā haberent, ut per sententiā absolutionis, ab ipsis liberarentur, & cū absolutio per se tendat

ad liberandum ab omnibus peccatis, ipsa institutio huius Sacramenti postulat tanquam materiam confessionem omnium, quæ memoriæ occurrunt post diligens examen, cum vera contritione, & pœnitentia de omnibus; unde ubi pœnitens malitiose aliquod tacet, vel non affert dolorem de omnibus, non accedit cum dispositione ut valide recipiat absolutionem. Rursus cum pœnitens confiteatur peccatum mortale, ut ab illo iustificetur, & Deus non possit iustificare hominem ab uno peccato quin iustificet ab omnibus; non accedit pœnitens ricè dispositus ut valide absolvatur à peccato, quod confitetur, nisi efficacem habeat intentionem, confitendi omnia, quæ sine peccato novo occultari non possunt, & illa reipsa confiteatur, si potest. Vbi enim aliquod tacet, novum committendo peccatum mortale, non exhibet materiam, quam Christus requirit, ut ipsius Ministri valide absolvant; materia nanque huius Sacramenti est accusatio omnium lathalium, quæ memoriæ occurrunt, ordinata ad obtinendum beneficium remissionis mediā absolutione: hæc autem materia non exhibetur à pœnitente, qui in ipsa confessione committit peccatum mortale; quia eo ipso tale peccatum non cadit sub accusationē, cum tamen memoriæ occurrat, vel potius tunc ob oculos versetur, & omnino opponitur absolutioni, quæ prorsus destituitur vi remittendi peccata, quando in eius receptione novum committitur peccatum, quod proinde vi illius remitti non potest. Christus nanque non concessit Apostolis, & eius successoribus potestatem valide absolvendi, eum, qui ita in dispositus accedit, ut in susceptione absolutionis novum committat peccatum mortale.

98 Denique argues. Non minus requiritur ad Sacramentum pœnitentiæ dolor, quam confessio; ut constat ex Tridentinō, & ex manifesta ratione; siquidem aliquādo virtute clavium remittuntur peccata, quæ quis vocaliter non confitetur, v.g., in periculo mortis, ubi pœnitens postulat confessionem, & statim destituitur sensibus; & nunquam virtute clavium remittuntur peccata, quin præcedat actualis dolor; ut enim definit Tridentinum, *Motus contritionis fuit quovis tempore necessarius ad impetrandam veniam peccatorum.* Tum sic: at probabile est, esse validum Sacramentum cum dolore non integro: ergo etiam probabile erit

erit esse validum Sacramentum. Minor probatur, quia P. Suarez, cuius sententia absdubio probabilis est, ita affirmat disp. 20. de pœnitent. sect. 5. num. 7. ubi ait: „Censeo posse dari aliquam confessionem validam ad Sacramentum constituendum, & informem quoad effectum „ex defectu attritionis extensivo, sive ex „defectu integritatis, non qualitatis ipsius attritionis. Sententiam hanc Eximij Doctoris proposui, & explicui disp. 37. num. 7. quam sequitur Granadus contr. de pœnitentia tract. 3. disp. 3. sect. 3. num. 17.

99 Caterum hoc argumentum nullius est momenti: nam in casu assignato à P. Suarez, quod quis commiserit furtum, & incestum, v.g. & post diligentem conscientie discussionem, furti invincibiliter obliviscatur, solumque recorderetur de incestu, illudque in confessione exponat cum vero dolore concepto ob specialem malitiam illius peccati, qui proinde non extendatur ad furtum, validum videtur conficere Sacramentum, quia confitetur omne peccatum mortale, cuius post diligentem, sui discussionem memoriam habet, & confitetur cum vero dolore, & recipit absolutionem à legitimo Sacerdote: quod enim dolor ille non extendatur ad furtum, non videtur obfistere; quia nemo tenetur dolere de illo, quod prudenter credit, se non commisisse: satis ergo videtur esse ad valorem Sacramenti, quod doleat de omnibus, quæ memoriæ occurrunt, illaque omnia confiteatur. Et tamen hoc non sufficit ad fructum Sacramenti, quia Deus non remittit unum peccatum sine alio; & nunquam remittit peccatum personale, quin præcedat retractatio illius ex parte peccatoris; cum ergo per attritionem conceptam ob specialem foeditatem incestus non retractetur furtum: illa attritio non est sufficiens dispositio, ut infundatur gratia, & tamen videtur sufficiens ad valorem Sacramenti. Nulla ergo est paritas ab uno casu ad alium; quia quando deest integritas confessioni ob verecundiam, committitur sacrilegium: at in casu P. Suarez, quando deest integritas extensiva dolori, id fit innocenter, & absque vlla culpa. Curreret autem paritas, si utrumque peccatum occurreret memoriæ, nempe furtum, & incestus, & pœnitens doleret de incestu, & nollet dolere de furto; tunc enim conficeret confessionem invalidam ob defectum integritatis in dolore, quia

ille defectus esset peccatum; sicut conficit invalidam confessionem, quando voluntarie tacet aliquod mortale, quia ille defectus integritatis est peccatum mortale. Vnde sicut confessio habet integritatem sufficientem ad valorem Sacramenti, quando pœnitens omnia exponit quæ memoriæ occurrunt post diligens examen, quamvis non exponat omnia, quæ reipsa commisit: ita dolor videtur habere integritatem sufficientem ad valorem Sacramenti, quando extenditur ad omnia, quæ memoriæ occurrunt, licet non extendatur ad omnia quæ pœnitens reipsa commisit.

SECTIO VLTIMA.

Concluditur ex dictis esse pœnitens improbabilem opinionem asserentem, esse validam confessionem, in qua pœnitens ob verecundiam, vel pusillanimitatem tacet aliquod mortale. & ostenditur, quod quamvis haberet aliquam probabilitatem speculative, non posset iam in praxim deduci post Bullam Innocentij XI.

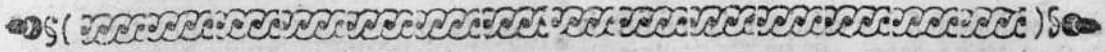
100 **E**X dictis clare concluditur, esse omnino certum, quod sit invalida, ac proinde repetenda confessio, in qua pœnitens sacrilege tacet aliquod peccatum mortale: tum quia hoc ita clare deducitur ex Florentino, & Tridentino; ut gravissimi Theologi, Magister Victoria, & Magister Cano, uterque Primarius Salmanticensis, & Eximius Doctor Suarez, & P. Valentia constanter, & firmiter asserant, id esse de fide, ut vidimus sect. 3. Tum quia id constat ex iure Canonico, & ex communi doctrina Patrum, quorum verba adducit P. Suarez disp. 22. de pœnit. sect. 1. & ex praxi Ecclesiæ, & communi sensu fidelium: tum quia id uniformiter docent omnes Theologi Scholastici; quin vllus ex his, qui typis sua scripta mandarunt, ausus sit affirmare confessionem illam esse validam, præter Fr. Ioannem Maria de Castillento, qui in sua Polyanthæa Seraphyca verbo confessio Sacramentalis diffic. 33. illam appellat probabilem, & censet praticari posse, cui subscripsit P. Iosephus Gueuarti, ut vidimus sect. 1. & præter Fr. Lois de S. Iuan in summa, cui titulus, Tratado de la administracion de los Sacramentos. Agens enim de Sacramento Pœnitentiæ num. 52. differte asserit, idem iudicium ferendum esse, de eo, qui tacuit

tacuit peccatum mortale, sciens se in hoc male agere, nesciens tamen, an illa confessio esset invalida, ac de illo, qui ex ignorantia inculpabili omisit confiteri, neque alium apertum Patronum huius opinionis inuenire potuit exquisita eruditio Patris Moya, qui tom. 1. Select. tract. 3. quæst. 8. num. 2. illum citat. Quamvis enim P. Quintanadueñas tom. 2. singul. tract. 13. à singulari 23. vsque ad 27. late hanc quæstionem versans, videatur de certitudine sententiæ communis dubitare, & in illam opinionem inclinare, tamen ausus non est diserte affirmare, validam esse illam confessionem, in qua poenitens ob verecundiam, vel pusillanimitatem tacet aliquod mortale, & licet Ferrantinus de scandalo disp. 1. quæst. 79. dicat eam sibi aliquando placuisse; tamen sententiam communem ut certam sectatur. Quare illa opinio nullam habet probabilitatem.

101 Sed quamvis haberet aliquam probabilitatem speculativam; iam post Bullam Innocentij Vndecimi, (in qua hoc anno 1679. die 2. Martij damnavit, & prohibuit 65. propositiones, *ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas*) non potest in praxim deduci. Si quidem in illa Bulla sequens propositio, ordine tertia, damnatur: *Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Ex hac enim Summi Pontificis decisione constat, ut possit aliquis licite exercere actum, de quo dubitatur, an sit licitus, vel illicitus; non satis esse, quod sciat dari opinionem probabilem affirmantem illum actum esse licitum; quia stat dari opinionem probabilem, & illam esse exigue probabilem. Opinio enim minus tuta potest esse probabilior opinione tutiore, vel æquæ aut fere æquæ probabilis, vel minus absolute probabilis, vel exigue probabilis comparative ad tutiorem: ergo non sufficit ad sectandam opinionem minus tutam, quod quis sciat illam secundum se esse absolute probabilem, quia cum hoc componitur, quod sciat illam esse exigue probabilem comparative ad sententiam tutiorem, quatenus agnoscit longe maius fundamentum authoritatis, & rationis in sententia tutiore: tunc autem non potest licite illam in praxim deducere, ut constat ex Bulla Pontificis. Quare ut quis possit sectari sententiam minus tutam in occur-

su tutioris requiritur, quod minus tuta, vel sit probabilior opinione tutiore, vel saltem æquæ, aut fere æquæ probabilis; vel si absolute, & omnibus inspectis sit simpliciter minus probabilis, ut minimè requiritur quod fundamentum opinionis minus tuta, adhuc comparatum cum toto fundamento sententiæ tutioris, sit magnum; & valide inclinet intellectum ad assensum opinionis illius, quamvis simpliciter, & absolute fundamentum oppositum vehementius inclinet in assensum apinioni tutioris: ac prosinde requiritur quod fundamentum sententiæ tutioris non sit evidenter, & manifestè maius excessu notorio, ita ut fundamentum sententiæ minus tuta in comparatione illius merito censeatur *exigua, & tenuis probabilitatis.*

102 Tum sic: atqui quamvis opinio minus tuta affirmans esse validam confessionem, in qua poenitens ob verecundiam tacet aliquod mortale, esset in se inspecta absolute probabilis, nihilo minus comparata cum sententia tutiore opposita est exigua, & tenuis probabilitatis: ergo post Bullam Innocentij Vndecimi nemine licet in praxi sequi illam opinionem. Minor subsumpta evidenter constat ex dictis in hac disputatione, quia sententia tutior defenditur ab omnibus Theologis Classicis Ecclesiæ Christi, & ab aliquibus censetur certa de fide: opinio minus tuta defenditur à duobus, vel tribus inferioris notæ, quorum autoritas si comparetur cum autoritate tot Doctorum sapientia, & sanctitate illustriam quales sunt S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Navarrus, Bellarminus, Suarez, Valètia, Vazquez, Soto, Victoria Cano, & alij, est ad modum exigua, & fere nulla. Rursus sententia communis habet fundamenta authoritatis ex Concilijs, ex Patribus, & ex iure Canonico vrgentissima, & validissimas rationes: at opinio illa Castilienti, & Fratris Ludovici de S. Ioanne nullum habet fundamentum in Concilijs, nec in Patribus, nec in iure Canonico: & solum habet pro se rationes quasdam fallaces desumptas à paritate aliarum opinionum probabilium, à quibus non rite arguitur ad probabilitatem illius opinionis: ergo
&c.

DISPUTATIO XXXXI.

AN QVI CONFITETVR PECCATA MORTALIA CVM DOLORE, ET PROPOSITO RE- ipsa inefficaci, quod tamen ipse bona fide putat esse efficac, faciat confessionem validam, & consequenter non reiterandam; an invalidam, & reiterandam?

SECTIO PRIMA.

*Præsupponitur ad quæstionem, propositum
efficax saltem esse necessarium ad fructum hu-
ius Sacramenti; & esse reiterandam
confessionem quoties constet
fuisse inualidam,*

I SUPPONO ad præsentem quæ-
stionem, eum qui accederet
cum sola attritione, & propo-
sito inefficaci, & cognosceret sui doloris,
& propositi inefficiam, non efficere va-
lidam confessionem, sed invalidam & cõ-
sequenter reiterandam; quia committeret
sacrilegium in ipsa confessione. Nam
quidquid sit, an propositum efficac non
peccandi de cætero sit necessarium ad
valorem Sacramenti Pœnitentiæ; certum
est esse necessarium ad fructum, ut probat
P. Suarez disp. 20. de pœnit. sect. 2. num.
6. nam Tridentinum sess. 14. cap. 4. sal-
tem ad fructum huius Sacramenti requi-
rit expressè attritionem, *Quæ voluntatem
peccandi excludat*: ac proinde requirit de-
testationem efficacem peccati, & propo-
situm absolutum, & efficac non pecca-
di; siquidem cum sola velleitate, seu sim-
plici affectu non repugnat simul esse vo-
luntatem peccandi; quare merito Suarez
appellat improbabilem opinionem, quæ
diceret, non requiri propositum absolu-
tum, & efficac ad obtinendam in confes-
sione remissionem. Et ratio est, quia nõ
est dispositus ad remissionem iniuriæ, qui
illam ex animo non detestatur, sed dum-
taxat habet illum dolorem, qui componi
possit cum proposito iterum peccandi.
Sanè ratio dicitur, quod nec pater filium
inobedientem, nec maritus uxorem adul-
teram, nec Rex subditum perduelem in
gratiam suam iterum admittant, quin illi

ex animo doleant de crimine suo, & verum
propositum absolutum, & efficac as-
ferant non iterum peccandi in patrem, in
maritum, vel in Regem. Quomodo ergo
fieri potest, ut Deus, qui est omnium Pa-
ter, animæ sponfus, & Rex potentissimus;
peccatorem in suam gratiam admittat,
quin ille se disponat ad hoc beneficium
per intimum animi dolorem, & propo-
situm firmum non amplius peccandi? Cer-
tum ergo est, requiri ad obtinendam gra-
tiam sanctificantem in Sacramento Pœ-
nitentiæ, dolorem, & detestationem effi-
cacem peccatorum præteritorum cum
proposito absoluto non amplius peccandi;
quare si quis accedat sine hoc proposito,
non recipiet gratiam, quamvis bona fide
existimet se accedere cum tali proposito:
si autem suam indispositionem agnoscat,
committet sacrilegium: quia sacrilegium
est suscipere Sacramentum indigne, &
sine dispositione necessaria, ut Sacramen-
ti finis obtineatur. At certum est esse in-
validam confessionem, in qua sacrilegium
committitur: ut constet ex disputatione
præcedenti.

2 Suppono secundo, hoc ipso
quod quis iudicio opinativo prudenti iug-
dicet confessionem à se bona fide factam,
re ipsa fuisse invalidam, habere obligatio-
nem repetendi illam confessionem; quia
est regula generalis, & certa apud Theo-
logos, confessionem nullam, esse iteran-
dam, quia per illam non adimpletur præ-
ceptum divinum confitendi peccata mor-
talia post Baptismum commissa, neque
homo per confessionem nullam satisfacit
obligationi naturali, quam habet adhi-
bendi medium necessarium sibi ex insti-
tutione divina ad obtinendam remissionem
peccatorum. Est etiam regula generalis,
& certa, non esse obligationem reiterandi
con-

confessionem si fuit valida, etiam si fuerit informis, & carens effectu gratiæ, quia hoc ipso, quod fuit valida, per illam adimpletum est præceptum confessionis, & consequenter non debet rursus repeti. Has regulas ex communi consensu supponunt M. Soto in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. Covarrubias tom. 1. Relect. in cap. Alma mater, §. 4. in fine P. Valentia tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct. 3. P. Suarez disp. 22. de pœnitent. sect. 6. num. 1. P. Vazquez. 3. p. quæst. 92. art. 1. dub. 2. num. 1. & alij, quos citavimus disp. præcedenti sect. 2.

SECTIO SECYNDÆ

Referuntur Authores affirmantes confessionem in illo euentu esse validam: & proponitur eorum fundamentum.

3 **T**ENET hanc sententiam Navarrus tom. 1. suorum operum in cap. Fratres tit. de pœnit. dist. 5. num. 35. & in Manuali cap. 9. num. 13. vbi postquam asseruit, Quod confessio sine proposito vitandi peccata mortalia in posterum, quamvis secum gerat qualequale desiderium vitandi, nihil valet, & iteranda est, qualis est confessio illius, quem pœnitet alienum usurpasse, & non habet restituendi animum; qualis item est confessio eius, qui dolet se fornicatum fuisse, sed non statuit relinquere concubinam, &c. Postquam hoc asseruit, statim addit. At vero si de peccatis præteritis dolet, proponitque futura vitare, quamvis non adeo doleat, neque ita perfecte illa vitare proponat, ut perveniat ad sufficientem contritionem, neque ad eam attritionem, quæ adiuncta Sacramento in contritionem transeat, non tamen tenebitur iterare confessionem. Tenet etiam Soto in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. Can. 5. his verbis: Vbicunque est aliqua detestatio cum aliquo proposito mutandi vitam, quamvis illa neque per se, neque per Sacramentum ad gratiam sufficiat, erit validum Sacramentum; si reliqua quidem concurrant, quæ sunt de essentia Sacramenti, &c. Et subiungit. Dixerim cum aliquo proposito, quia cum contritio, & dolorem includat præteriti peccati, & propositum in futurum; quare ratio, ne vbi nulla esset detestatio, annullaretur confessio, eadem ratione, si nullum

esset propositum mutandi vitam?

4 Tenet Victoria in summa n. 157. circa finem: vbi cum asseruisset confessionem factam sine detestatione peccati esse nullam, addit; si pœnitens habeat dolorem, sed tamen imperfectum; & ipse non percipiat se non habere sufficientem dolorem, confessionem esse validam.

5 Tenet M. Cano Relect. de pœnit. part. 5. fol. 130. & 131. impressio- nis Complutensis, vbi hanc partem ut probabiliorē defendit tanquam sententiam D. Thomæ contra Maiorem, & Adrianum. Estque hæc sententia communis inter Thomistas, & frequens apud Antiquos, qui admittunt Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe ob defectum in dolore, ut videre est apud Patrem Vazquez tom. 4. in 3. part. quæst. 92. art. 2. dub. unico num. 1. & apud Patrem Henriquez lib. 1. de Sacramento Pœnit. cap. 13. num. 7. lit. Q. eos referentes, quos nos citavimus disp. præcedenti sect. 7. Horum multi sententiam defendunt, mihi planè improbabilem post Tridentinum, dum aiunt ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ sufficere displicentiam de peccatis præteritis, quamvis non adsit propositum non peccandi de cætero quorū sententiam merito impugnant Soto, & Navarrus num. præcedenti citati, & Bartholomæus de Medina in summa cap. 12. §. 2. vbi ait: *Lo quinto que haze la confesion invalida, es no lleuar el penitente proposito de la emmienda, porque la penitencia incluye dolor de pecados con proposito de emmendarse, por lo qual sino ay proposito de emmienda, no es verdadera penitencia, ni legitima confesion.*

6 E nostris Doctoribus sectantur illam sententiam Thomistarum P. Henriquez lib. 2. de Sacramento Pœnitentiæ cap. 11. num. 3. Cardinalis Tole- tus lib. 3. summa cap. 10. num. 7. §. Tertius casus, vbi ait: Quod cum aliquis existimat se sufficienter dispositum (nempe per attritionem, quæ sit imperfectus dolor præteriti, & imperfectum propositum futuri) quamvis non vere sit, immò quod quamvis sit taliter dispositus, quod non consequatur gratiam ex absolutione, immò peccabit accedendo; si tamen putet, illam attritionem sufficientem esse, confessio non est iteranda. Sed cum illi constiterit male accessisse, quia dolebat de peccato, & habebat propositum non peccandi amplius, sed imperfectè, & insufficienter, tunc

„ tunc sufficiet hoc confiteri, sed non est
 „ opus peccata iterum exprimere. Spe-
 cialem tamen habet difficultatem, quod
 hic addit Toletus, nempe esse validam cō-
 fessionem, quamvis quis peccet acceden-
 do cum illa attritione, & proposito im-
 perfecto: nam si intelligatur de peccato
 mortali, committitur sacrilegium in ipsa
 confessione: implicat autem confessionē
 esse validam, in qua committitur pecca-
 tum mortale novum, ut diximus disp. præ-
 cedenti. Nec facile capitur quomodo
 quis peccet in confessione, quia accedit
 cum attritione inefficaci; si accedit exi-
 stimans se accedere bene dispositum. Vel
 enim error ille est invincibilis, & tunc
 omnino excusat à peccato, vel est vinci-
 bilis, & tunc videtur, quod pœnitens ha-
 buit dubium prudens, an illa dispositio es-
 set sufficiens, si enim nullum dubium præ-
 cessit, neque scrupulus, & ille existimat
 se accedere bene dispositum, accedit bo-
 na fide; non stat autem accedere bona fide
 & peccare accedendo. Si autem dubius
 est, an illa attritio sit sufficiens dispositio,
 quomodo in sensu composito illius dubij
 existimat, illam attritionem sufficientem
 esse?

7 Tenet eandem sententiam
 Granadus controversia de pœnit. tract.
 3, disp. 3, sect. 3, num. 19. ubi ait: Cum
 „ dolor, seu attritio est imperfecta, & in-
 „ efficax, neque voluntatē omnino aver-
 „ tit à peccatis, sed tamen bona fide cre-
 „ dit pœnitens, se habere dolorem suffi-
 „ cientem, ut digne accedat ad Sacramē-
 „ tum pœnitentiæ; tunc confessionem ef-
 „ se validam, licet non conferat gratiam.
 Fundamentum huius opinionis proponit
 Caietanus in summa verbo confessio §.
*Quod confessio sacramentalis multis de cau-
 sis tam ex parte Confessoris, quam ex parte
 confesi venit iteranda.*

8 Quia si attritio inefficax non
 esset sufficiens ad valorem huius Sacra-
 menti, neque posset dari Sacramentum
 Pœnitentiæ validum, & tamen informe
 ob imperfectionem propositi, & doloris,
 „ Nullus esset certus se esse verè confes-
 „ sum; & oporteret hominem semper
 „ de iteranda confessione sollicitari, &
 „ nonquam confessioni finem imponere;
 „ quod Ecclesiæ pias aures offendit. Rur-
 sus, quia cum reliqua Sacramenta possint
 esse vera, & informia simul, idē quoq; dici
 debet de Pœnitentiā, *Vel oportet probare
 hanc exceptionem Sacramenti Pœnitentiæ,
 quod solum inter omnia Sacramenta nō potest
 esse informe.*

SECTIO TERTIA

*Ostenditur, esse nullam confessionem, in qua
 pœnitens non offert dolorem efficacem
 cum proposito absoluto non
 peccandi de cætero.*

9 SENTENTIAM affirmantem,
 necessarium esse ad valorem
 huius Sacramenti dolorem ef-
 ficacem omnium mortalium, quæ quis in
 confessione exponit, cum proposito abso-
 luto non peccandi de cætero, verissimam
 existimo cum Eximio Doctore, Suarez
 disp. 20. de pœnit. sect. 4. num. 7. qui pro
 eadem refert Gabrielē, Maiorem Adria-
 num, Medinam, & Petrum de Soto: cum
 P. Vazquez tomo de pœnit. quæst. 924
 art. 2. dub. unico à num. 13. ubi latè pro-
 bat, in Sacramento Pœnitentiæ eandem
 dolorem esse necessarium ad valorem Sa-
 cramenti, qui est necessarius ad eius fru-
 ctum, ac proinde non posse dari verum
 Sacramentum Pœnitentiæ, informe tamē
 ob imperfectionem, & inefficaciam dolo-
 ris, & propositi. Cum Valentia tom. 4.
 disp. 7. quæst. 11. punct. 2. ubi quamvis
 admitat Sacramentum Pœnitentiæ vali-
 dum, & informe, ex indispositione subie-
 cti; tamen constanter docet, dolorem de
 peccatis mortalibus, quæ post diligentem
 cōscientiæ discussionem memoriæ occur-
 rūt, debere esse efficacem, & ex parte sua
 sufficientem ad gratiam, nisi ex parte sub-
 iecti obstarat indispositio, nempe occul-
 tus affectus ad peccatum mortale, quem
 affectum pœnitens non advertit, dum cō-
 scientiam discutit: ac proinde dum cum
 illo affectu recipit absolutionem, non
 suscipit gratiam; quamvis habeat dolo-
 rem efficacem de mortalibus existentibus
 in conscientia cum proposito absoluto
 non peccandi de cætero. Item cum nostro
 Egidio disp. 4. de pœnitentiā dub. 5. ubi
 probat dolorem requisitum ad valorem
 huius Sacramenti esse sufficientem dis-
 positionem ad gratiam; cum Tannero
 tom. 4. disp. 6. de pœnit. quæst. 6. dub. 4.
 num. 83. cum Bellarm. tom. 2. lib. 2. de
 pœnit. cap. 6. cum Layman lib. 5. tract.
 6. cap. 4. num. 7. & 8. & cap. 9. num. 24
 & 3.

10 Probat autem hæc senten-
 tentia ex Tridentino: nam cum sess. 14.
 cap. 3. definijslet, materiam huius Sacra-
 menti esse ipsius pœnitentis actus, *Sunt
 autem* (inquens) *quasi materia huius Sa-
 cramenti, ipsius pœnitentis actus, nempe con-
 tritio*

tritio ; confessio , & satisfactio. Postea cap. 4. explicans, quisnam sit ille dolor, de quo capite antecedenti dixerat esse materiam, & partem huius Sacramenti, inquit: 1. Contritio ; quæ primum locum inter, dictos pœnitentis actus habet, animi, dolor, ac detestatio est de peccatis cum, proposito non peccandi de cætero. Ergo iuxta Concilium detestatio de peccatis cum proposito non peccandi de cætero est materia huius Sacramenti, & pars essentialis illius ; siquidem ex illis tribus actibus, duo priores, nempe contritio, & confessio sunt partes essentielles Sacramenti, utpotè ordinati ad remissionem culpæ, satisfactio vero est solum pars tantum integralis, utpotè quæ iam supponit dimissam culpam ex vi absolutionis Sacramentalis cadentis supra pœnitentem, qui integrè confessus fuerit sua peccata cum dolore, ac proposito efficaci. Atqui detestatio peccatorum cum proposito non peccandi de cætero est dolor efficax peccatorum, & sufficiens dispositio ad eorum remissionem saltem intra Sacramentum, in quo homo ex attrito fit contritus ; ergo dolor, seu contritio efficax peccatorum est pars essentialis huius Sacramenti ; sed deficiente parte essentiali Sacramenti, deficit Sacramentum, sicut deficeret homo deficiente corpore ; cū enim totum intrinsece constituitur ex partibus, ex illisque essentialiter resultet, qualibet deficiente iam non manet totum. Ergo deficiente illo dolore, & contritione efficaci non daretur Sacramentum Pœnitentiæ ; ac proinde, qui bona fide accederet re ipsa sine dolore, & proposito efficaci non acciperet Sacramentum ; sicut si accederet sine vlllo dolore vero, existimās se afferre dolorem ; quia cum dolor verus sit pars designata à Christo ad constitutionem Sacramenti, bona fides accedentis sine dolore poterit quidem ipsum excusare à sacrilegio, non tamen potest efficere ut resultet verum Sacramentum, ubi deficit vera materia assignata à Christo. Sicut si Sacerdos absolveret sub hac forma, *Dimittat tibi Deus peccata tua*, existimans illam esse formam legitimam per errorem invincibilem, non conficeret Sacramentum, licet excusaretur à sacrilegio.

11 Quod autem detestatio de peccatis cum proposito non peccandi de cætero sit dolor efficax, suadetur primò, quia ibi assignat Concilium dispositionem necessariam ad gratiam recipiendam be-

neficio absolutionis, & nullam aliam dispositionem assignat ex parte pœnitentis, nisi quod integrè confiteatur omnia mortalia, quæ post diligentem sui discussionem memoriæ occurrunt cum vera contritione, id est cum vera detestatione peccatorum prætorum cum proposito non peccandi in futurum : dispositio autem necessaria ad fructum Sacramenti est dolor efficax, nec ad id sufficit displicentia peccatorum, & dolor inefficax, ut constat ex sect. 1. huius dispositionis : ergo contritio, & detestatio peccatorum assignata à Concilio pro materia, & parte essentiali huius Sacramenti est contritio efficax inferens propositum absolutum non peccandi.

12 Suadetur secundò, contritionem, de qua ibi Concilium loquitur, esse contritionem efficacem, quia postquā Concilium initio capitis 4. explicuit naturam contritionis, quam assignaverat pro materia, & parte essentiali huius Sacramenti, dicens, *Illam esse detestationem de peccato cum proposito non peccandi de cætero* ; immediate post subiungit. *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam contritionem hic motus contritionis necessarius.* Ergo Concilium assignat pro materia huius Sacramenti illum motum contritionis, qui quovis tempore fuit necessarius ad impetrandam veniam peccatorum. Atqui dolor, seu detestatio efficax peccatorum cū proposito absoluto non peccandi de cætero fuit quovis tempore necessarius ad impetrandam veniam peccatorum. Ergo Concilium assignavit pro materia huius Sacramenti dolorem, ac detestationem efficacem peccatorum cum proposito absoluto non peccandi de cætero.

13 Minor probatur, quia sine detestatione efficaci peccatorum prætorum nulli vnquam Deus peccata mortalia personalia dimisit, nec ad suam gratiam admisit vnquam peccatorem, quin converteretur ad ipsum ex toto corde, id est per contritionem incōpossibilem cum affectu actuali ad peccatū mortale, (quam incōpossibilitatem nō habet simplex displicentia, & velleitas, sed solus dolor efficax inducens propositum absolutum non amplius peccandi) non enim accedit dispositus ad remissionem iniuriæ, qui illam ex animo non detestatur, sed dumtaxat habet illum dolorem, qui componi possit cum proposito irrogandi novam iniuriam ; ergo dolor efficax peccatorum cum proposito absoluto non peccandi

candi de cetero fuit quovis tempore necessarius ad impetrandam veniam peccatorum: ac proinde iste dolor, proat prescindit à contritione perfecta, quæ detestatur peccatum præcipue, vel vnicè propter Deum summè dilectum, & à contritione imperfecta, seu attritione, quæ detestatur peccatum ob pœnas inferni, vel ob amissionem gloriæ, vel ob fœditatem peccati; & quatenus solum exprimit detestationem efficacem peccati cum proposito absoluto non peccandi, est materia, & pars Sacramenti Pœnit.

14 Sanè qualis, quantaque debeat esse contritio, & dolor sine quo peccata non remittuntur, non possumus aliunde melius, ac tutius discernere, quam ex litteris Sacris. Litteræ autem Sacræ ubique requiruntur contritionem, & dolorem efficacem, nempe dolorem ex toto corde, qui sit essentialiter impossibilis cum omni peccato mortali actuali, qui enim habet affectum actualem ad aliquod obiectum graviter à Deo prohibitum, & scienter transgreditur præceptum Dei, non convertitur ex toto corde ad Deum, quamvis habeat attritionem de alijs peccatis, sed simpliciter averfus est à Deo, & conversus ad obiectum pravum. Quod autem id Sacræ litteræ id ubique requirant, constat ex ipsis. Deut. 4. Cum quæsieris Dominum, invenies eum, si toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Deut. 3. Si ductus pœnitudine cordis, reversus fueris ad dominum, in toto corde tuo, & in tota anima tua, miserabitur tui. 3. Reg. 8. Si peccaverint tibi, & reversi fuerint ad te in universo corde suo, & tota anima sua, propitiaberis populo tuo. 2. Paralypom. 30. Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt eum. Hierem. 29. Quæretis, & invenietis me, cum quætieritis me in toto corde vestro. Joel. 2. Convertimini ad me in toto corde vestro.

15 Probatur deinde, Motum illum contritionis, qui quovis tempore fuit necessarius ad impetrandam veniam peccatorum, esse dolorem efficacem, quia est dolor coniunctus cum proposito absoluto observandi omnia præcepta, id autem suadet ex Sacris litteris. Amos 5. Odite malum, & diligite bonum, & constituite in porta iudicii, se forte misereatur Dominus Deus exercituum. Mai. 1. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, quiescite agere per verum, discite bene facere. Et mox: Si fuerint peccata vestra

ut coccinum, quasi nix dealbabantur. Vbi vides, promissionem remissionis peccatorum post bona opera, scilicet desiderio, & proposito inchoata. Rursus Ezech. 18. Si autem impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciū, & iustitiam, vita viuet, & non morietur, omnium iniquitatum eius non recordabor. Quo in loco verba illa, Et custodierit omnia præcepta, ad votū, & desiderium servandi mandata referenda videntur, non ad ipsam mandatorum observantiam. Neque enim ut Deus remittat peccata homini verā agentī pœnitentiā, longū expectat tempus, in quo ipse observeat mandata; cū ipse Proph. cap. 33. dicat, Quacunque die peccator conversus fuerit, indulgentiam habiturum.

16 Id etiam testatur Apostol. ad Eph. 4. dicens: Deponite vos veterem hominem, quæ corrumpitur secundum desideria erroris, renouamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem. Hinc D. Greg. hom. 34. in Evang. dixit: Veram pœnitentiam esse admissa peccata plangere, & plangenda non committere. Quam definitionem Theologi omnes unanimi consensu receperunt. Ergo contritio, & dolor, quæ Sacræ litteræ exigunt ut Deus remittat peccata, continere debet propositum absolutum, & efficax non amplius peccandi. Idque persuadet exemplum ab humanis petitiū, neque enim parentes graviter offensi à Filijs, & Domini à servis, & mariti ab vxoribus, illos in suā gratiam admittunt, quin ita doleant de offensa irrogata, ut efficaciter proponant non amplius irrogare. Ergo motus contritionis, qui quovis tempore fuit necessarius ad impetrandam veniam peccatorum, est motus efficax cum proposito absoluto non peccandi. At Concilium hanc contritionem assignat pro materia, & parte essentiali Sacramenti Pœnitentiæ: ergo contritio efficax est pars essentialis huius Sacramenti: ergo ubi pœnitens non affert hanc contritionem efficacem, non suscipit Sacramentum verum, & validum.

17 Quare, ut merito animadvertit P. Laym. lib. 5. tra. 6. c. 4. n. 8. propositum vitandi in posterum peccata mortalia ad valorem Sacramenti requisitū, non tantum absolutum esse debet, sed etiam efficax; ita ut dū talis animi dispositio, seu voluntatis propositum durat, reipsa moveatur homo ad occasiones peccatorum amovendas, & omnem aliam operā adhibendam, quæ ad vitanda peccata necessaria videtur. Ratio est, quia propositum finis, si absolutum & firmum sit, statim movet voluntatē ad quæ-

renda, & amplectenda media necessaria.

13. Probatur rursus dolorem requisitum ut materiam, & partem Sacramenti Penitentiae, debere esse efficacem, & cum proposito non peccandi de cetero; nam ille dolor explicatur à Concilio nomine contritionis, dum ait: *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius poenitentiae actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio.* Ut autem optime observat P. Valentia tomo 4. disp. 7. quæst. 8. puncto 1. versu, Sed ut sit; nomine contritionis omnes intelligunt dolorem de peccatis aliquem, qui sit cum absoluto proposito ea vitandi de cetero, saltem virtuali, nempe ut ita aliquis eiusmodi dolore affectus sit, ut facile velit in posterum vitare, si hæc illi cogitatio de peccatis futuris venit in mentem: ergo poenitens qui confitetur peccata sine absoluto proposito non peccandi de cetero, non adducit dolorem, qui vocari possit contritio; ergo non suscipit verum Sacramentum poenitentiae, siquidem hoc constet tanquam materia, & parte essentiali contritione, & confessione, ut definit Tridentinum.

19. Vbi nota, ibi Concilium nomine contritionis non intelligere contritionem illam perfectam, quæ dolet de peccatis propter Deum summè dilectum, & essentialiter distinguitur ab attritione penes motivum: sed intelligere rationem quādam communem contritioni perfectæ, & attritioni, quæ intra Sacramentum sufficit ad causandam gratiam, ad illamque sufficienter disponit; Nimirum dolorem animi, seu detestationem de peccato cum proposito non peccandi de cetero. In hac enim ratione conveniunt contritio perfectæ, & attritio, quæ intra Sacramentum iustificat: non enim differunt penes efficaciam, & impossibilitatem cum affectu ad peccatum; nam ut attritio intra Sacramentum iustificet, debet voluntatem peccandi excludere, ut constet ex Tridentino sess. 14. cap. 4. Sed differunt penes motivum. Itaque nomen contritionis ut sic est nomen doloris efficacis de peccatis cum proposito non peccandi de cetero: & hic dolor, si oriatur ex dilectione Dei super omnia, vel illam imbibat, dicitur absolute in communi modo loquendi actus contritionis; si autem oriatur ex timore gehennæ, vel amissionis gloriæ, vel ex consideratione fæditatis peccati, dicitur attritio. De hoc ergo dolore, seu de hac contritione, quæ est ratio communis ad

contritionem perfectam; & ad attritionem efficacem, loquitur Concilium, dum ait: *Contritionem esse partem, & materiam huius Sacramenti.*

20. Nota etiam cum Concilium ait: *Fuit autem hic motus contritionis quovis tempore necessarius ad impetrandam veniam peccatorum*, loqui de contritione efficaci ut sic, prout est ratio communis ad contritionem perfectam charitate formatam, & ad contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur. Altera enim ex illis semper fuit necessaria ad impetrandam veniam peccatorum tanquam medium à Deo assignatum ad salutem hominibus lapsis in peccatum mortale. Prima quidem fuit necessaria ante tempus legis Evangelicæ. Secunda vero sufficit cum Sacramento tempore legis gratiæ. Ut enim inquit Pater Laymann ex communi consensu Doctorum lib. 5. tract. 6. cap. 2. numero 1. Hoc discrimen est inter statum legis Evangelicæ, & statum ante gratiam Evangelij; quod ante legem gratiæ nemo adultus à peccato mortali liberari, & iustificari poterat sine vera contritione includente charitatem Dei super omnia; propterea, quod Sacramenta veteris legis innania signa erant, quæ gratiam Dei per se non conferebant, sed excitabant fidem in Christum, quæ si formata fuerat per actum charitatis, & contritionis, vim habuit iustificandi. In lege autem nova post commissum peccatum mortale non est necessaria vera contritio homini suscepturo Sacramentum Baptismi, vel Poenitentiae; sed sufficit attritio etiam cognita, quam obrem dici solet, ex attritio hominem virtute Sacramenti fieri contritum. Quod non ita intelligi debet, quasi actus attritionis transeat in actum contritionis, sed quod peccator per attritionem cum Sacramento Baptismi, aut Poenitentiae perinde iustificetur, atque per veram contritionem extra Sacramentum, ut docet S. Thomas in quartum dist. 17. quæst. 2. art. 1. quæstionc. 3. contra S. Bonaventuram part. 2. art. 2. quæst. 3.

21. Idque constat ex Tridentino eo cap. 4. postquam enim divisit contritionem ut sic in contritionem perfectam, charitate formatam, quæ hominem reconciliat Deo priusquam in re hoc Sacramentum suscipiat, licet non sine voto, seu proposito Sacramentum suo tempore recipiendi, & in contritionem imperfectam, quæ attritio (inquit) dicitur, quoniā vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex

„ex gehenæ, & pœnarum metu com-
 „muniter concipitur, paulo post addit:
 „Et quamvis sine Sacramento Pœniten-
 „tiæ per se ad iustificationem peccato-
 „rum perducere nequeat, tamen cum ad
 „Dei gratiam in Sacramento Pœniten-
 „tiæ impetrandam disponit. Ex quo sic
 infero: sola attritio in lege nova per se
 peccatorem ad iustificationem perduce-
 re nequit; sed indiget consortio Sacra-
 menti: ergo sola attritio in lege veteri,
 & toto tempore ante Evangelium per
 se perducere non potuit peccatorem ad
 iustificationem: ergo ut tunc peccato-
 res iustificarentur à suis peccatis morta-
 libus indigebant contritione perfecta,
 ac proinde hæc ante Evangelium fuit
 omnino necessaria ad impetrandam ve-
 niam peccatorum; siquidem ante Evan-
 gelium non fuerunt Sacramenta, quæ
 haberent vim conferendi gratiam iustifi-
 cantem peccatoribus accedentibus cum
 sola attritione ad ipsa suscipienda.

22 Alio præterea argumento
 probatur ex Tridentino dolorem effica-
 cem non minus necessarium esse ad va-
 lorem huius Sacramenti, quam ad fru-
 ctum: Atqui ad fructum, certissimum
 est, requiri dolorem efficacem, ut vidi-
 mus sect. 1. ergo etiam requiritur ad valo-
 rem. Assumptum probatur: nam post-
 „quam Conciliū dixit: Sunt autem quasi
 „materia huius Sacramenti ipsius Pœnitē-
 „tis actus, nempe contritio, confessio, &
 „satisfactio: statim addit: Qui quate-
 „nus in pœnitente ad integritatem Sa-
 „cramenti, ad plenamque, & perfectam
 „peccatorum remissionem ex Dei insti-
 „tutione requiruntur, hac ratione par-
 „tes pœnitentiæ dicuntur. Ergo iuxta
 Concilium eatenus contritio, & confes-
 sio sunt partes essentielles huius Sacra-
 menti, & satisfactio pars integralis; qua-
 tenus ex Dei institutione contritio, &
 confessio requiruntur ad remissionem
 culpæ, & æternæ pœnæ; & satisfactio
 requiritur ad remissionem pœnæ tempo-
 ralis manentis post dimissam culpam. At
 qui contritio est necessaria ad remissio-
 nem culpæ, quatenus est detestatio effi-
 cax peccatorum cum proposito absolu-
 to non peccandi de cætero; ut est in con-
 fesso apud omnes: ergo contritio est pars
 Sacramenti, quatenus est detestatio effi-
 cax peccatorum cum proposito absolu-
 to non peccandi de cætero. Ergo sicut
 contritio efficax non est dispositio suffi-
 ciens ad remissionem peccatorum; ita

non est pars constitutiva Sacramenti Pœ-
 nitentiæ.

23 Dices contritionem, & con-
 fessionem esse partes ex Dei institutione
 requisitas ad integritatem Sacramenti;
 satisfactionem vero ad plenam, & perfe-
 ctam peccatorum remissionem, quia non
 est plena, & perfecta remissio quoad vs-
 que remittitur omnis pœna debita pec-
 cato: Concilium enim ibi duo distin-
 guit, nempe integritatem Sacramenti,
 plenam, perfectamque peccatorum re-
 missionem, quare dum dicit illos tres
 pœnitentis actus ex Dei institutione re-
 quiri ad integritatem Sacramenti; ad ple-
 namque, & perfectam remissionem peccato-
 rum, viderur, quod debeant tribui singu-
 la singulis, scilicet quod integritas Sa-
 cramenti correspondeat cōtritioni, & con-
 fessioni; plena autem perfectaque re-
 missio correspondet Satisfactioni. Ergo
 contritio, & confessio non eatenus di-
 cuntur partes Sacramenti Pœniten-
 tiæ, quatenus ex Dei institutione requi-
 runtur ad remissionem peccatorum, sed
 præcisè quatenus requiruntur ad inte-
 gritatem Sacramenti. Nostrium ergo ar-
 gumentū non concludit, utpotè quod non
 videtur formatum ad mentem Concilij.

24 Respondeo cum perfecta,
 plenaque remissio peccatorum includat
 formaliter remissionem culpæ, & cum
 remissio culpæ proveniat à contritione,
 & confessione, simul cum absolutione;
 certum esse debet ex mente Concilij cō-
 tritionem, & confessionem requiri ad
 plenam, perfectamque peccatorum re-
 missionem, licet sæpè non sufficiant, sed
 ulterius requiratur satisfactio, quia plena
 perfectaque remissio includit, non solum
 remissionem culpæ, sed remissionem pœ-
 næ. Rursus cum integritas Sacramenti
 includat, non solum partes essentielles,
 sine quibus essentia Sacramenti non sal-
 vatur, sed etiam partem integram, quæ
 est complementum Sacramenti, nempe
 satisfactionem; certum quoque debet es-
 se ex mente Concilij, satisfactionem re-
 quiri ad integritatem Sacramenti Pœni-
 tentiæ: ac proinde illi tres actus pœni-
 tentis contritio, confessio, & satisfactio
 requiruntur ex Christi institutione ad in-
 tegratē Sacramenti Pœnitentiæ, & om-
 nes tres requiruntur ad plenā, perfectāque
 peccatorum remissionem, immò idem est
 requiri ad integritatē Sacramenti, ac re-
 quiri ad plenā, perfectamque peccatorū
 remissionem. Quare argumentum à no-

bis factum efficax est : si enim iuxta Concilium contritio, confessio, & satisfactio eatenus sunt partes huius Sacramenti, quatenus ex institutione divina requiruntur ad perfectam, plenamque peccatorum remissionem: quia contritio eatenus est pars, quatenus requiritur ad remissionem peccati mortalis ex institutione divina; & satisfactio, quatenus requiritur ad remissionem pœnæ remanentis dimissa iam culpa per contritionem, confessionem, & absolutionem, quæ essentiam Sacramenti constituunt. Atqui ex institutione divina requiritur contritio efficax ad remissionem culpæ in hoc Sacramento obtinendam, ergo ex institutione divina contritio efficax est pars huius Sacramenti. Nam sub eadem ratione est pars, sub qua est requisitum ad remissionem peccati: at est requisitum ad remissionem, quatenus est detestatio efficax de peccato cum proposito absoluto non peccandi de cætero: ergo est pars huius Sacramenti, quatenus est detestatio efficax, &c.

25 Et confirmatur: satisfactio per eandem formalitatem, & sub eadem ratione est requisitum ad remissionem pœnæ temporalis remanentis post remissionem culpæ; per quam est pars huius Sacramenti; & per eandem est pars, per quam requisitum ad remissionem pœnæ. Ergo contritio per eandem formalitatem est pars huius Sacramenti, per quam est requisitum ex institutione divina ad remissionem culpæ. At contritio, quatenus detestatio efficax de peccato, est requisitum ad remissionem culpæ: ergo quatenus detestatio efficax de peccato est pars essentialis huius Sacramenti. At deficiente parte essentiali, Sacramentum evadit irritum & invalidum: ergo confessio facta sine dolore, seu attritione efficaci, est irrita, & invalida, ac promde iteranda.

261 Argumentor deinde, nam Concilium dùm assignat contritionem, & confessionem pro materia essentiali, ex qua simul cum absolutione constituitur hoc Sacramentum, tanquam totum quoddam morale resultans ex materia, & forma: eodem modo loquitur de contritione, ac de confessione integra. Atqui confessio integra formaliter, non solum quatenus integra est dispositio ad gratiam, sed quatenus integra est materia necessaria ad valorem huius Sacramenti: ergo contritio,

quatenus efficax, non solum est dispositio ad gratiam, sed quatenus efficax est materia necessaria ad valorem huius Sacramenti. Nec ullum est fundamentum in Concilio ad asserendum efficaciam contritionis esse necessariam ad fructum Sacramenti, & non esse necessariam ad valorem; immò est fundamentum ad asserendum esse necessariam ad utrumque: cum enim in toto illo capite, & in tota illa sessione mentionem solum faciat de contritione, quæ est dispositio ad gratiam, & est constitutivum necessarium Sacramenti, nec ullo pacto distinguat inter contritionem, ut est dispositio, & ut est materia necessaria ad valorem Sacramenti, sequitur, quod sub eadem ratione formali contritionis efficacis, utrumque habet.

27 Denique argumentor, quia cum Concilium cap. 3. dixisset, contritionem esse partem Sacramenti tanquam materiam, ex qua scilicet, & confessione simul cum absolutione resultat essentia Sacramenti; postea cap. 4. explicans hunc dolorem, illum dividit in contritionem perfectam, quæ detestatur peccatum vnicè, vel præcipuè ob Deum summè dilectum, id est, quia peccatum est offensa Dei, quem pœnitens super omnia diligit, & in contritionem imperfectam, „ Quæ attritio dicitur, quoniam, vel ex „ turpitudinis peccati consideratione, „ vel ex gehennæ, & pœnarum metu „ communiter concipitur; & statim subiungit, hanc attritionem, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, non solum non facere hominem hypocritam, sed donum Dei esse. & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem habitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Ergo Concilium explicans contritionem, quæ est materia, & pars essentialis Sacramenti, declarat debere esse vel contritionem perfectam conceptam ob Deum summè dilectum, vel attritionem, non qualemcumque, sed quæ voluntatem peccandi excludat, & donum Dei sit. Ergo declarat, attritionem non esse partem Sacramenti, nisi voluntatem peccandi excludat. At voluntatem peccandi non excludit attritio inefficax, sed solum attritio efficax: ergo declarat attritionem, quæ sit pars Sacramenti debere esse efficacem: ergo ex mente Concilij confessio facta cum attritione tantum inefficaci; quæ voluntatem

rem peccandi non excludat, aut donum Dei non sit, non est valida, sed est omnino irrita, ac proinde repetenda.

SECTIO QUARTA.

Soluuntur fundamenta sententiae contrariae; & declaratur: quomodo non oporteat fideles esse nimium sollicitos in repetendis confessionibus, & exponitur, cur Sacramentum Poenitentiae nequeat esse validum, & informe.

28 **A**D fundamentum sententiae contrariae propositum ad finem sectionis secundae, quod scilicet fideles essent nimis anxij, & solliciti in repetendis confessionibus, si non posset confessio esse valida, & tamen informis ob imperfectionem doloris, & propositi. Respondeo, ut quis sit deobligatus à repetendis confessionibus bona fide factis, non requirit, quod modo certus sit, se confessum fuisse cum proposito absoluto, & efficaci non iterum peccandi; sed satis esse, quod probabiliter hoc existimet; ut explicat Pater Vazquez quaest. 92. articulo 2. dub. unico, numero 29. Ad hoc autem ut poenitens nunc probabiliter iudicet se confessum fuisse cum vero dolore, & proposito absoluto non amplius peccandi, satis est, si sciat, se post confessionem cautius incedisse quam ante illam; & rarius, quam antea solebat, lapsum fuisse, seu per longiorem temporis tractum se conservasse sine lapsu gravi, quam solebat, ante confessionem: si sciat, se per aliquod tempus usum fuisse remedijs, quae sibi contra recidium peccati imperata fuerunt à Confessario, & reipsa amovisse occasiones peccandi, quas ante confessionem amovere non solebat; ijs indicijs prudenter iudicare potest, se confessum fuisse valide, licet postea ex fragilitate relapsus sit, & quamvis reipsa contigerit, quod illa confessio fuerit nulla, si tamen ijs fundamentis ductus iudicet probabiliter fuisse validam, eximitur ab obligatione repetendi illam confessionem; cuius defectum facile supplebit postea, vel per actum perfectae contritionis, vel per confessiones subsequentes, in quibus remittentur indirecte peccata illa invalide exposita, per hoc quod doleat de peccatis commissis post illam confessionem ob motivum universale,

quod omnia mortalia praeterita comprehendat.

29 Nec habebit obligationem repetendi confessionem illam bona fide factam, nisi superveniat positivum fundamentum, vi cuius prudenter iudicet, se non attulisse propositum firmum non peccandi, quando illam confessionem fecit, vel saltem vi cuius prudenter dubitet, an habuerit illud propositum firmum, cum confessus est. Si autem dubitet prudenter, tenebitur repetere illam confessionem. Ratio est, quia ille certus est se peccasse mortaliter; rursus certus est, peccata illa à se commissi habere sibi annexam obligationem gravem, ea exponendi in confessione cum dolore, & proposito sufficienti ad efficiendum Sacramentum: item propter argumenta à nobis facta ex Concilio, sibi firmiter persuadet, confessionem illam fuisse nullam, si ipse reipsa non habuit dolorem efficacem de peccatis, id est dolorem cum absoluto, & firmo proposito non peccandi: ergo si non habet fundamentum positivum, quo sibi persuadeat per assensum opinativum prudentem, se fecisse illam confessionem cum eiusmodi dolore, & proposito, tenetur illam confessionem repetere; nam ubi debitum est certum, & non datur argumentum positivum, vi cuius quis prudenter iudicet, factam esse solutionem, sed potius prudenter dubitatur de solutione, debet debitum illud integrè solvi. Ergo debet solvi debitum confessionis, quando prudenter dubitatur, an fuerit solutum.

30 Secundum vero fundamentum adversariorum desumptum à paritate aliorum Sacramentorum, quae possunt esse valida, & informia; nihil probat; ut vidimus disp. praecedenti sect. 6. circa finem. Nam in alijs Sacramentis dolor de peccatis, & propositum efficax non peccandi de cetero, non sunt materia ipsius Sacramenti, sed dispositio ad digne suscipiendum Sacramentum, quod est adaequatum distinctum ab illa dispositione: unde deficiente dolore, possunt manere omnia constitutiva Sacramenti; existentibus autem omnibus constitutivis, existit Sacramentum. At in Sacramento Poenitentiae dolor ipse efficax cum proposito non peccandi de cetero est materia, & pars essentialis ipsius Sacramenti, ut probavimus ex Tridentino: voluit quippe Deus ad remittenda mortalia post Baptismum commissi instituere Sacramentum, in

quo actus ipsius poenitentis, nempe de-
testatio de peccatis cum proposito non
peccandi de cetero, & confessio forma-
liter integra, essent partes essentielles,
& materia ex qua simul cum absolutione
legitimi Sacerdotis constitueretur essen-
tia Sacramenti, postea integranda, &
complenda per satisfactionem. Vnde non
dedit potestatem Sacerdotibus valide ab-
solvendi poenitentem, qui non accederet
saltem cum attritione efficaci de pecca-
tis; sicut non dedit potestatem valide
absolvendi eum, qui scienter, & mali-
tiose aliquod peccatum mortale in con-
fessione taceret; nec eum qui reipsa ac-
cederet sine dolore vllō vero, quamvis
bona fide existimaret, se dolorem asserret:
voluit quippe Christus non dare potesta-
tem valide absolvendi poenitentem, qui
ex parte sua non accederet ritē disposi-
tus ad recipiendam gratiam remissionis
peccatorum; ad quam gratiam non ac-
cedit ritē dispositus dum non accedit
cum dolore efficaci.

31 Quare, ut inquit P. Vazquez,
in hoc Sacramento sufficienter dispositus
accedit ad effectum illius, qui sufficien-
tem præbet materiam, ut accedente for-
ma fiat verum Sacramentum; sic enim
ex parte sua quantum debet affert, & me-
rito sententiam expectat; quia cum par-
tes huius Sacramenti, & materia, cui ap-
plicanda est absolutio, sint actus humani;
si homo totum, quod sententia postulat,
ut talis sententia vera, & firma sit, præ-
stat; sufficienter dispositus ex parte sua
accedit ut absolvatur. Quare in hoc Sa-
cramento idem est dolor constituens va-
lorem Sacramenti, & disponens ad eius
fructum.

SECTIO QUINTA.

*Assignantur casus, in quibus peccatores ha-
bere possunt prudens fundamentum ad
reiterandas confessiones bona
fide factas.*

32 **R**ATIONIBVS hucusque
expositis ex Tridentino
vsus sum in Missionibus
ad pungenda peccatorum corda: & quam
plurimos induxi ad faciendas confessio-
nes generales, in quibus repererent pec-
cata in alijs confessionibus integrè expo-
sita; si nunc prudenter iudicarent, se an-
tea confessos fuisse sine proposito firmo
de cetero non peccandi. Quamvis enim

demus eos dum confessi sunt accessisse
bona fide, existimantes se asserre propo-
situm absolutum non peccandi; si tamen
nunc fundamento prudenti deprehendi-
dant, se confessos fuisse sine vllō propo-
sito, tenentur nunc illas confessiones re-
petere, nam bona fides, si existit, (nam
sæpè non est bona fides, sed error crassus,
& ignorantia supina) excusavit sacrile-
gium, non tamen satis fuit ut esset valida
confessio facta reipsa sine proposito abso-
luto non peccandi; quia ubi deficit pars
essentialis Sacramenti, deficit Sacramen-
tum. Ergo qui modo prudenter iudicat,
confessionem à se bona fide factam, reip-
sa fuisse factam sine dolore efficaci, &
sine proposito firmo emendationis; nunc
iudicat fuisse nullam: ergo nunc iudicat,
se per illam non solvisse debitum confi-
tendi: ergo iudicat illud debitum confi-
tendi ea peccata cum dolore efficaci, &
proposito firmo emendationis integrū
nunc subsistere, ac proinde se teneri ad
illud solvendum. Id explicare soleo exē-
plo, nam si rusticus accedat, merces
emprurus ad domum vendentis, & offe-
rat aureum reipsa adulterinum, & falsum,
quem tamen bona fide existimat esse le-
gitimum, illumque offerat pro pretio
mercis perito mercatori; ille quidem cog-
nita bona fide ementis, ipsū nō reprehend-
et propter fraudem, quam ille non ad-
vertit, non tamen dabit mercem pro
aureo adulterino. Sic ergo Deus pecca-
torem, qui ad emendam pretiosissimam
vestem gratiæ affert dolorem reipsa inef-
ficacem, putatum tamen efficacem, non
reprehendit, nec supplicio dignum iudi-
cabit ob hanc confessionem; non tamen
propterea illi vnquam concedet vestem
illam gratiæ ob illam confessionem, sed
ad conferendam gratiam exigit tanquam
pretium confessionem novam illorum
peccatorum cum dolore efficaci, & pro-
posito absoluto emendationis.

34 Si autem quæras, quinam
peccatores habeant nunc prudens funda-
mentum ad iudicandum, se non fuisse
confessos cum vero dolore efficaci, & fir-
mo proposito: respondeo primò, hoc fun-
damentum habere mercatores, qui habent
consuetudinem falso iurandi, se merces
tanto pretio emisse, nec posse infra tan-
tum pretium illas vendere. Hi enim ob
viliissimum, & exiguum lucrum quoti-
die peierant, & quamvis sæpè confitean-
tur, semper redeunt cum eisdem pecca-
tis periurij; quod argumento efficacissi-
mo

mo est, eos sua iuramenta falsa confiteri sine proposito firmo, non amplius falsum iurandi: obligandique sunt repetere confessiones factas durante prava illa consuetudine; monendique sunt, ut pravam illam consuetudinem abscondant; si autem non fecerint, neganda est illis absolutio, vel differenda quousque fructus emendationis agnoscat.

34 Secundò tenentur confessiones repetere concubinarij, qui habentes domi concubinam, & potentes illam e domo pelleri; sæpè id in confessione promissum, & nunquam promissis steterunt; ij enim sufficiens habent fundamentum ad credendum, se non attulisse firmum propositum in illis confessionibus. Tertiò, qui licet non habeant concubinam domi suæ, sed alia in domo, frequenter illuc accedunt; & quamvis sæpè coram Confessario proposuerint non amplius adire sine urgente necessitate illam domum; nihilominus post confessionem factam redeunt cum eadem frequentia, qua antea. Ij enim nullum fundamentum habent ut credant, se habuisse verum, & serium propositum vitandi illam occasionem proximam peccandi; ac proinde debent iterare illas confessiones. Quartò, qui habentes in eadem domo faminam, cum qua labuntur frequentissimè in peccata fœdissima, si solitarie, & seclusis arbitris cum illa commorentur; in confessione sæpè proposuerunt, nunquam querere occasionem commorandi cum illa in loco occulto; & post confessiones cum eadem frequentia relapsi sunt, qua antea: hoc enim sufficiens est fundamentum, ut credant, se non attulisse in illis confessionibus firmum propositum. Si commoratio in eadem domo est inevitabilis, & qui confitetur adhibuit conatum serium ad emendationem, quia remedijs usus est, quæ ipsi à Confessario contra reciduum imperata sunt, & occasiones extrinsecas peccandi, quas pollicitus fuerat, re ipsa removit; quamvis relapsus sit aliquoties post confessionem, iste non habet fundamentum sufficiens, ut credat, se in prior confessione fuisse confessum sine vero, & firmo proposito, immò ex effectibus conijcere prudenter potest, se cum vero proposito confessum fuisse; & solum ex fragilitate fuisse relapsum.

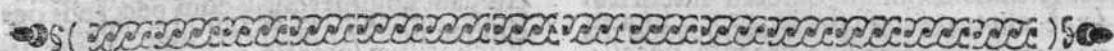
35 Quintò tenentur confessiones repetere, qui habentes obligationem restituendi; & bona unde restituant, quo-

tidie in confessionibus proponunt restituere, & nunquam restitunt: & quamvis illis non desit pecunia ad ludum, ad lites iniustas, & ad pompam vanam in vestibus, illis tamen deest ad reddendum creditoribus: ij nanque sufficientissimum habent fundamentum, ut credant, se non fecisse confessiones validas. Expeditque ut Confessarij, antequam peccata pœnitentis audire incipiant, ipsum interrogent, an habeat debitum aliquod, fueritque in mora solutionis; & an in alijs confessionibus illud dixerit, & promissum restituere, & non fecerit; si enim in una, vel duabus confessionibus non impleverit promissum, debet illum non absolvere, quin prius solvat, si potest.

36 Sextò, qui habent consuetudinem incidendi frequenter in pollutiones voluntarias, & quibus confessio, & Eucharistiæ sumptio non est vllum frænum, ut saltem rarius prolabantur; sed cum eadem frequentia prolabantur, ac si confessi non fuissent; suspicari vehementer possunt, se non accessisse ad confessionem, & communionem cum legitima dispositione; ac proinde repetere debent illas confessiones. Quamvis enim rectè cohæreant, Petrum nunc confiteri cum vero, & firmo proposito non amplius peccandi, & paulo post ingruente gravitatione labi in peccatum mortale, siquidem confessio non reddit hominem impeccabilem: tamen qui post confessionem, & Sacram Communionem non cautius incedunt; & cum eadem facilitate, & frequentia peccant, ac si confessi non fuissent; nullum fundamentum habent, quo prudenter moveri possint ad iudicandum se valide confessos fuisse, & digne suscepisse Eucharistiam: cum enim propositum illud sit actus spiritualis in voluntate ipsa receptus, & latens, quem videre nō potest peccator immediate in ipso, sed solū potest ipsum cognoscere per effectus exteriores; sanè si nullus extat effectus exterior, vi cuius conijcere possit, se habuisse illud propositum, non potest prudenter iudicare se habuisse illud; ac proinde tenetur repetere confessionem; quia debitum confessionis annexum peccatis mortalibus, quæ certo scit se commississe, est certum; & nullum habet fundamentum probabile ad probandum se satisfecisse illi debito per validam, & legitimam confessionem: ergo subsistit illud debitum.

37 Immo in illo casu habet positivum fundamentum ad credendum, se male confessum fuisse, & indigne accessisse ad Sacram Communionem, cum enim sit proprius effectus Sacrae Communionis rite susceptae animam roborare ad vincendas tentationes, & præbere auxilia actualia divinæ gratiæ, quæ homines impellant ad non peccandum; sanè qui post Sacram Communionem eandem omnino fragilitatem, & facilitatem peccandi experitur, quam ante confessionem & Communionem habebat, prudenter suspicari poterit, se indigne accessisse, & ideo non fuisse expertum robur illud, quod Sacra Eucharistia communicat fidelibus eam digne suscipientibus ad vincendas tentationes, & fugiendas occasiones peccandi.

38 Denique ut alia omittam, habent sufficiens fundamentum ad credendum se indigne confessos fuisse, illi, qui inimicitias gerunt cum proximis suis, & quamvis dicant, se non velle eis malum; nullam tamen prætermittunt occasionem eis nocendi, vel in honore, de eis ob murmurando; vel in bonis exterioribus, impediendo occasiones, in quibus eorum adversarii possent res suas augere, vel calide obistendo, ne ad officia honorifica in Republica evehantur; aut stemmata nobilitatis obtineant in aliquo ex Ordinibus Militaribus, & qui frivolo prætextu nolunt communicare cum illis, sed ab ipsorum conversatione fugiunt; nec eorum domus ingrediuntur; nec æquo animo ferunt, ut illi ad ipsorum domus divertant.

DISPUTATIO XXXXII. DE EXAMINE QVOD ANTE CONFESSIONEM PRÆMITTI DEBET.

Quæ attinet ad examen breviter perstringenda sunt.

QUÆRITVR ego primo, an validam efficiat confessionem, qui reipsa non adhibuit diligentiam requisitam ex præcepto, in discutenda conscientia; eam tamen diligentiam omisit ex ignorantia invincibili, & ad pedes Confessarii accedit bona fide existimans se sufficienter examinasse conscientiam. Ratio dubitandi, quia iuxta Tridentinū materia huius Sacramenti non est qualiscunque confessio, sed confessio formaliter integra, id est confessio, in qua poenitens exponit omnia mortalia, quæ post diligentem conscientiae discussionem memoriæ occurrunt. At hanc confessionem non facit, qui diligenter conscientiam non discussit, quamvis ea negligentia non fuerit peccaminosa: quia non verificatur, illum exponere omnia mortalia, quæ post diligentem conscientiae discussionem memoriæ occurrunt; ergo non facit confessionem, quam Christus assignavit pro materia huius Sacramenti: ergo non suscipit va-

lidum Sacramentum. Probatur consequentia, quia non datur validum Sacramentum, ubi non exhibetur materia à Christo instituta pro illo Sacramento: materia autem assignata à Christo pro Sacramento Poenitentiae, est confessio, in qua poenitens recenset omnia mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habet; ut constat ex Trident. sess. 14. cap. 5. quod non verificatur de eo, qui negligenter conscientiam discussit; ille enim potius recenset omnia mortalia, quorum post negligentem sui discussionem conscientiam habet, ergo &c. Quare sicut is, qui accedit sine dolore, & proposito efficaci, non suscipit validum Sacramentum, quamvis bona fide, & inculpabiliter existimet se asserre dolorem sufficientem; ita videtur dicendum in presenti. Nam bona fides, qua inculpabiliter quis putat, se sufficienter discussisse conscientiam, excusabit quidem sacrilegium; non tamen præstabit, ut validum conficiatur Sacramentum, ubi non ponitur confessio assignata à Christo pro materia Sacramenti Poenitentiae.

2 Imprimis aduerto cum Victoria in summa num. 162. *Raro contingere, quod velit, quis examinare conscientiam suam, & putet se fecisse sufficientem diligentiam, quin fecerit diligentiam.* Sed admit- tendo posse casum contingere, saltem raro, videamus quid dicant Authores.

3 P. Suarez disp. 23. de pœnit. sect. 3. num. 2. numerans casus, in quibus confessio sit formaliter integra, & valida, licet aliquod peccatum mortale omitta- tur: ponit casum illius, *Qui inuincibiliter credit se adhibuisse diligentiam necessariam, cum tamen reuera non adhibuerit;* ac proinde sentit illam cōfessionem esse validam, & supponit id esse de communi sensu Do- ctorum. Et esse validam supponit etiam P. Vazquez tom. de pœnit. quæst. 92. art. 3. dub. 1. num. 4. ubi solum admittit confessionem nullam defectu integritatis ob negligentiam examinis, quando illa negligentia est graviter culpabilis, pro- veniens ex ignorantia crassa, & supina. Item P. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 8. num. 5. id testatur esse communem sen- sum Doctorum, his verbis: *Si aliquis absq; negligentia mortali, memoriam non habeat commissi peccati, fructuose suscipit Sacra- mentum pœnitentiæ, modo reliqua mortalia confiteatur. Est communis doctrina, &c.* Idem docet Cardinalis de Lugo disp. 16. de pœnit. num. 611.

4 Quare defectus ille examinis, quando non est mortalis, neque faciens confessionem sacrilegam, non facit con- fessionem invalidam, neque in fructuo- sam; quia est defectus alicuius prærequi- siti antecedentis, quod non est pars con- stitutiva Sacramenti; ac proinde quamvis non præcellerit, si id contingat absque peccato mortali, confessio erit valida, & fructuosa. Aliaque est ratio de dolore, qui est constitutivum intrinsecum Sacra- menti: illo namque deficiente, quamvis id contingat absque culpa pœnitentis, nō dabitur Sacramentum Pœnitentiæ; quia deficiente parte constitutiva totius deficit totum, quomocumque illa deficiat Ne- que credibile fit, mentem Concilij esse, quod non faciat confessionem validam is, qui exponit omnia mortalia, quæ con- scientiæ eius occurrunt post eam diligen- tiam, quam ipse bona fide existimat fuisse sufficientem. Quare verba Concilij solum supponunt dari obligationem fa- ciendi diligentem conscientiæ discussio- nem; non supponunt autem, non esse ma- teriam sufficientem Sacramenti Pœni-

tentiæ illam confessionem, in qua quis ex- ponit omnia mortalia, quæ memoriæ oc- currunt post conscientiæ discussionem, quam ipse bona fide putat fuisse diligen- tem.

5 Quæritur secundo, quanta de- beat esse illa diligentia in faciendo exami- ne, ut censeatur sufficiens? Respondet Scotus in 4. dist. 17. quæst. unica art. 2. debere esse, *Inquisitionem diligentem, se- cundum possibilitatem fragilitatis humanæ, qualem inquisitionem homo faceret circa ne- gorium arduum, quod illi multum cordi esset.* Addit Layman hæc verb. Scoti referens, spectandas etiam esse hic circumstantias personæ confitentis, numerum, & quali- tatem peccatorū, &c. Nam minore exa- mine indigent, qui frequenter, quam qui raro confitentur; item qui multis nego- tijs, aut commercijs, cum peccandi oc- casione iunctis, impliciti sunt, quam hi, qui vitam quietam agunt. Denique ru- des, & imperitos adhibere non posse, tam exactam discussionem, sicuti Do- ctos, & intelligentes: quomobrem illos Confessarij examine iubari debere.

6 Quanta debeat esse diligen- tia in examinanda conscientia, explicat optimè Magister Victoria in summa n. 161. ijs verbis: Dico igitur, quod post, „ quam quis voluit adhibere diligentiam, „ & fecit aliquam examinationem, quam „ putavit sufficientem, credo, quod raro „ talis committeret negligentiam. Dico „ præterea, quod quando ego putō, quod „ per parvam diligentiam ulteriorem „ veniam in cognitionem peccatorum „ præteritorum, si non fecero illam, non „ erit sufficiens examinatio. Sufficit au- „ tem taliter examinare, quod etiam si „ amplius examinasset per aliquod aliud „ tempus, non recorderet aliorum. Et hæc „ sufficit. Credo, quod viri, qui habent „ animæ suæ curam, nunquam deficiunt „ in examinatione conscientiæ suæ. Vi- ctoriam secutus est M. Cano Relect. de pœnit. part. 5. fol. mihi 106. ubi rem hanc dilucide exponit, & copiosius, quam Victoria, cuius de hac re iudicium mihi videtur rectum, & verum, & valde ap- tum ad sedandos scrupulos, quibus aliqui fideles angi solent, an diligentiam neces- sariam adhibuerint in examinanda sua „ conscientia. Qui adhibet (inquit ille) „ humanam, vel mediocrem diligentiam, „ qualem videlicet præstare solent viri „ mediocriter timentes Deum, quisque „ iuxta conditionem gradus, & ordinis „ sui,

sui verè implet legem de confessione
 integrè facienda, v.g. Si ego adhibui
 aliquam diligentiam, & per parvam vl-
 teriorem probabiliter existimo, aliqua
 mortalia fore in memoriam revocan-
 da, teneor ulterius inquirere. Quod si
 putem nullum aliud peccatum venturū
 in mentem, nisi forsitam ingenti qua-
 dam discussione, & magni temporis
 inquisitione, non oportet esse sollicitum,
 satis nempe est illa mediocris, & huma-
 na diligentia. Siquis autem adhibuit
 diligentiam, & curam in examinanda
 conscientia, quam credit esse sufficien-
 tem, etiamsi fallatur, excusari talis ne-
 gligentia à peccato mortali, & potest
 & debet. Non in omnibus id quidem,
 sed in hominibus pijs, qui timēt Deum,
 ac habēt mediocrem curam animæ suæ.
 Cæterum impios, quos videlicet nulla
 animæ suæ cura tangit, ego nulla ra-
 tione à peccato mortali excusarem;
 etiamsi existiment, se diligentiam ido-
 neam habuisse: cum videlicet, omite-
 runt, vel ignorantes, aliqua peccata, ex
 insufficienti discussione. Nam cum hu-
 iusmodi hominibus minima diligentia
 esse videatur maxima, cumque sint so-
 liti abhibere mediocrem, timere sibi ne-
 cessario debent. Quod si non timent,
 nullam excusationem habent peccati
 sui: contra, viri conscientia sobriè, &
 timorata, cum adhibere diligentiam,
 & curam soleant: si quando ex ignoran-
 tia, & in consideratione prætermittunt:
 iure optimo, mortali culpa saltem,
 excusantur.

7 Horum Doctorum placitum
 sequitur Navarrus in Manuali cap. 9. n.
 12. dicens: Tantam debere esse ac suf-
 ficere diligentiam, quanta viro pruden-
 ti, & æstimatori humano, videbitur ne-
 cessaria hominibus eiusdem qualitat-
 is, & conditionis, qualis est pœnitens ille,
 attendita saltem ipsius voluntate, qua cu-
 pit interrogari à Confessario, & de in-
 terrogatis respondere, quæ magnam
 partem diligentia requisita supplet.

8 Idque latius tractaverat Na-
 varrus in cap. Fratres à num. 60. præser-
 tim num. 79. cuius verba supra pag. 471.

num. 31 transcripsimus, quæ omnino leg-
 genda sunt à Confessarijs, qui anguntur
 scrupulis, si excipiant confessiones rusti-
 corum, quin præmiserint illi longum
 examen. Ille namque pijsimus, & sa-
 pientissimus Author fatetur, se aliquan-
 do vehementer timuisse, ne essent invali-
 dæ confessiones ordinariæ hominum gre-
 galium, qui accedunt ad pedes Confessa-
 ri exiguo præmisso examine suæ cons-
 cientia; postea autem sapientior factus,
 deposuit hunc timorem, & anxietatem
 & iudicavit in huiusmodi pœnitentibus
*sufficere diligentiam aliquantulam cum pro-
 posito, & voluntate obediendi, & responden-
 di Confessario, quoniam scit de more interro-
 gaturum.* Quia nimirum diligentia con-
 fessorij in interrogando pœnitentes sim-
 plices de speciebus, & numero peccato-
 rum supplet defectum pœnitentis in dis-
 cutienda conscientia. Quare moderata
 diligentia sufficit, ut hi securi accedant
 ad confessionem faciendam cum Confes-
 sario, de quo prudenter iudicant interro-
 gare diligenter pœnitentes, & quamvis
 illa diligentia sit valde modica, si tamen
 ipsi sciunt, se melius, & facilius revoca-
 turos in memoriam sua peccata, si de il-
 lis interrogentur à Confessarijs, quam
 si proprio studio illa inquirant, *Sufficit
 aliquantula illa diligentia, ut nuper aiebat
 Navarrus. Quare ut inquit P. Valentia
 tom. 4. col. 1463. ad validum, & licitum
 usum Sacramenti Pœnitentiæ, Satis fue-
 rit confiteri illa omnia, quæ post mediocrem
 diligentiam adhibitam ad comemorandum om-
 nia, quando tempus ipsum necessario confi-
 tendi instat, occurrerint memoriæ.*

9 Meritoque P. Coninch disp.
 7. de pœnitentia num. 71. animadvertit:
*Homines rudes non esse cogendos ad tam exa-
 tum examen, quam alios ingeniosiores, quia
 illi non sunt illius capaces, & quantumcun-
 que adhiberent operam, non possent id exactè
 perficere. Quare Sacerdotem sua industria
 eos examinando in ijs, in quibus vero
 similiter conijcit, eos peccasse,
 debere eorum defectum
 supplere.*

(c)

DISPUTATIO XXXXIII.
DEMONSTRATUR RATIONIBVS
DIVINITAS CHRISTI DOMINI.

Ad quæst. 16. 3. part.

ANC disputationem, licet superioribus parum coherentem, hic adijcio; propter rationes, quas sectione 2. propono: cæterum, quia illam præcipuè instituo ad conversionem Gentilium, & Mahometanorum, rationibus uti decrevi, quæ divinitatem Christi ostendant adeò vivide, ut nisi quis ultro cæcutire velit, eam. ob oculos statuant. Et quamvis scopus non sit, divinitatem Christi probare contra Iudæos, tamen aliqua insinuabo scripturæ testimonia.

SECTIO PRIMA.

Insinuantur aliqua veteris testamenti testimonia pro divinitate Christi.

AD probandam divinitatem Messiae contra Iudæos plura testimonia veteris testamenti expendunt Patres, & Doctores, præsertim Paulus Burgensis 1. part. Scrutinij Scripturarum distinct. 9. cap. 9. præsertim illud Psalmi secundi: *Dominus dixit ad me, Filius meus est tu, ergo hodie genui te.* Quæ intelligi non posse de Davide ipso, constat ex contextu: intelligenda vero esse de Messia, fatentur Rabini, apud Burgensem; Messiam vero non futurum purum hominem, ut ipsi arbitrantur, sed verum Deum ex hoc ipso loco convincit idē Author: quia *Filium suum in singulari, quem ipse genuerit*, nullibi De^o appellat, nisi Christum: ut enim arguit Apostolus ad Hebræos 1. *Cui dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Messias ergo est Filius Dei naturalis, ex æternitate genitus; perinde enim fuit dicere, *Ego hodie genui te, ac ego in die æternitatis genui te Deus Deum*, inquit Bellarminus.

2. Secundò Mathæus cap. 22. & Apostolus 1. Corinth. 15. & ad Hebræos 5. probant, Christum esse Filium

Dei naturalem ex illo Psalmi 109. *Ex vtero ante Luciferum genui te:* Quæ verba de Christo intelligenda esse, fatentur sapientissimi Rabini, apud Burgensem. De eo enim hic loquitur, de quo paulò ante dixerat; *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* In his autem verbis sermonem esse de Christo, ut quid manifestum supponebāt Pharisei, cum quibus disputavit Christus Math. 22. v. 41. quos obmutescere fecit, quia cum planè falsi essent, Christum futurum Filium Davidis, statim subiungit Christus: *Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo Filius eius est?* Ideòque respondere non poterunt, quia falso existimabant, Messiam futurum purum hominem; quo errore supposito, verificari non poterat, fore Davidis Filium, & simul Dominum. Argumentum vero concludit, Christum in vna persona duplicem habere naturam; alteram humanam, ratione cuius est Filius David; alteram divinam, ratione cuius est Filius naturalis Dei, ex vtero ante Luciferum genitus, & propterea verus Davidis Dominus. Consultatur P. Suarez tom. 1. in 3. part. disp. 2. sect. 3. ubi contra Iudæos ostendit Messiam esse verum Deum, & in hunc scopum expendit illud Isaie cap. 9. *Parvulus datus est nobis, & Filius datus est nobis, & factus est principatus eius super humerum eius, & vocabitur nomen eius, admirabilis, Consiliarius Deus, &c.* Item illud Isaie cap. 35. *Deus ipse veniet, & saluabit nos; tunc aperiuntur oculi cæcorum, &c.* Et illud Baruch 3. v. 36. *Hic est Deus noster, & non estimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.*

3. Et hæc insinuasse sufficiat, ut deveniam ad argumenta sensibilia, quæ exposita non sunt frivolis Hebræorum expositionibus.

SECTIO SECVNDA.

*Introductio disputationis, eiusque maxima
utilitas.*

SI non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro, dicebat Christus ad Iudæos, Ioann. 8. v. 24. id est, si non credideritis, me esse Dei Filium, verumque Christum in lege, & Prophetis promissum, moriemini in peccato vestro, ut ad litteram explicant Toletus, & Maldonatus. Itaque credere, quod Iesus Nazarenus, quem Iudæi crucifixerunt, est Messias, seu Christus promissus in lege, verusque Dei Filius naturalis, ac proinde Deus, est medium necessarium ad æternam salutem, sicut est necessaria fides in unum Deum, & propterea Christus, Ioan. 17. v. 3. aiebat: *Hæc est æterna vita, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum*: id est, hæc est causa vitæ æternæ, & hæc sola via obtinenda est, nempe fide divinitatis, & mysterij dispensationis, ut credatur Deus, & credatur Christus, ut exponit Toletus: articuli enim fidei ad hæc duo reducuntur, ad veritatem divinitatis, & ad mysteriū Incarnationis Christi, per quam redemptio perfecta est, sine qua fide, nemo vitam habet æternam.

5 Probat vero optimè D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 7. fidem mysterij Incarnationis esse necessariam ad salutem, *Quia illud (inquit) per se pertinet ad obtinendam fidem (sine qua iuxta Apostolum impossibile est placere Deo) per quod homo beatitudinem consequitur: via autem veniendi ad beatitudinem est mysterium Incarnationis, & Passionis Christi: dicitur enim Actor. 4. Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Vnde insert mysterium Incarnationis aliquantulum fuisse creditum apud omnes habentes veram Dei fidem. Ante adventum Christi sufficiebat hoc mysterium sub velis, & figuris credere: at post tempus gratiæ revelatæ (inquit D. Thom.) tam maiores, quam minores tenentur habere fidem explicitam de mysterijs Christi, præcipuè quantum ad ea, quæ communiter in Ecclesia solemnizantur, & publice proponuntur.

6 Certissimè ergo sciant omnes peccatores infideles, se nullatenus posse ad vitam æternam pervenire, nisi credant, quod Christus est Filius Dei vivus, nam qui non credit, (inquit ipse, Ioannis

3. v. 18.) iam iudicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filij Dei, id est, iam sententiæ damnationis est ipse subiectus, & adiudicatus, quia non accepit salutis remedium, per quod ab illa sententiæ mortis liberaretur, ut exponit Toletus. Est autem hæc doctrina utilissima non solum ad convertendos Iudæos, & Mahumeranos, qui in neganda divinitate Christi conveniunt; sed etiam ad piam fidelium consolationem, & maiorem fidei firmitatem, quamvis enim argumenta credibilitatis, esto sint evidentiæ, non sufficiunt ad generandum assensum, tam firmum, qualis est assensus fidei, qui firmius adhæret veritati rerum revelatarum, quam intellectus adhæreat conclusionibus, quas per evidentiæ principia cognoscit, sed ad id sit necessarium donum supernaturalis fidei, tamen valde ad maiorem fidei firmitatem conducunt argumenta credibilitatis ritè expensa.

7 Considerans nanque homo testimonia, quibus mysteria nostræ fidei redduntur evidenter credibilia, deprehendit dignam esse doctrinam Evangelicam, cui fides adhibeatur cum summa adhæsiōe, & certitudine, tanquam rei à Deo summè veraci revelatæ: & quo magis expendit motiva credibilitatis, maiori accenditur desiderio assentiendi rebus fidei cum summa adhæsiōe ut enim optimè explicat P. Coninch de actibus supernaturalibus disp. 9. num. 73. posita sufficenti rei credendæ propositione, ita ut intellectus videat hanc rem esse talem, quam merito credat, esse à Deo revelatam, voluntas statim ex pio erga primam veritatem affectu, mora ipsius reverentia, magno conatu impellit intellectum, ut vehementer apprehendat illius maiestatem atque auctoritatem, eamque hic, & nunc exigere, ut propter eam firmissimè credat id, quod sibi tanquam ab ea revelatum tam evidenter proponitur: atque ita partim illa apprehensione, partim imperio, & impulsu voluntatis sine ullo discursu movetur divina auctoritate, & testimonio; ut mysterio revelato assentiat firmius, quam ulli rei naturaliter cognitæ possit assentire.

8 Nec ullum est incommodum quod homo Christianus his testimonijs, & motivis adiuvetur ad credendum maiori cum firmitate; ad hoc enim data sunt, à Deo ut eis infideles inducerentur ad volendum credere, & ad petendum à Deo auxilium ad firmissimum fidei assensum,

& ut

& ut fideles in fide magis confirmarentur, & ad id monet Petrus Epist. 1. cap. 3. v. 15. illis verbis: *Parati semper ad satisfactionem omni poscentis rationem de ea, quæ in vobis est fide.* Quo testimonio vitur D. Tho. 2. 2. quæst. 2. art. 10. ad probandum, rationem inductivam ad ea, quæ sunt fidei, non minuere meritum fidei; quamvis enim non debeat quis ea, quæ sunt fidei credere propter rationem humanam, sed propter autoritatem divinam; tamen potest cum laude expendere motiva credibilitatis, quibus manifestum sit Deum esse Authorem Religionis Christianæ, ut maiori cum affectu, & fervore impetet voluntas intellectui assensum mysteriorum nostræ fidei propter autoritatem Dei revelantis, & facilius possit vincere tentationes contra fidem, & infideles inducere ad eam amplectendam, fideles vero in ea confirmare, & roborare.

9 Confirmatur: quia nemo potest credere fide divina, & supernaturali mysteria, quæ sunt supra captum, & discursum naturalem hominis, nisi prius præcesserit prudens fundamentum, ut sibi quisque persuadeat Deum illa mysteria revelasse, non enim sufficit obiectum ut cumque proponi tanquam dictum à Deo: nam Mahumetus, & alij sed vctores etiam dicebant suam doctrinam esse divinam, & à Deo revelatam; necessarium ergo saltem est, ut doctrina fidei divinæ proponatur cum talibus circumstantiis, ut prudenter appareat credibilis eo modo quo proponitur. *Nam qui cito credit levis est corde*, inquit Spiritus Sanctus Ecclesiastici 19. Dicitur cito, & leviter credere, qui credit imprudenter, & quin videat sufficiens fundamentum ad sibi persuadendum, doctrinam illam esse à Deo revelatam; ergo ut quis credat prudenter, & actum fidei supernaturalis eliciat, circa aliquod mysterium, debet prius iudicare iudicio prudenti illud obiectum esse credibile. Vnde accedit alia magna huius disputationis utilitas: nam hoc iudicium prudens de credibilitate mysteriorum debet esse evidens; ut enim inquit D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 4. ad secundum, *Omnis, qui credit, debet evidenter discernere credibilitatem mysteriorum, & ea videre sub ratione communi credibilis*: non enim crederet nisi videret esse credenda, vel propter evidentiam signorum, vel propter aliud huiusmodi. Ut autem exponit ibi Caietanus, S. Tho. loquitur de visione propriæ, cuiusque sensus est, quod verè,

& virtuose credere exigit evidentiam, quod illud sit credibile, ita quod nullus aliquid verè, hoc est, absque formidine alterius partis, & virtuose, hoc est, prudenter credit, nisi evidenter cognoscat illud esse credibile. Ad hoc autem ut quis formet iudicium evidens de credibilitate mysteriorum nostræ fidei, multum omnino refert, ut fideles noverint motiva præcipua credibilitatis, & utilissimum est ea populo proponi.

10 Consulatur P. Coninch. de actibus supernaturalibus disp. 13. dub. 1. num. 3. ubi docet ante omnem actum fidei Theologicæ debere præcedere iudicium certum, & evidens, id est, conceptum per argumenta moraliter certa, quod res sit evidenter credibilis tanquam à Deo revelata, ita ut prudenter omnino certo iudicem eam verè esse talem: aitque, hoc iudicium esse necessarium, ut voluntas prudenter applicet intellectum, ut rem illam propter divinam autoritatem firmissimè credat. Idem docet Eximius Doctor disp. 4. de fide sect. 5. num. 8. ubi dixit, se convinci hac ratione ad asserendum, quod iudicium credibilitatis debet esse certum, ut ad fidem certam, & indubitam inducat. Nam si quis potest prudenter dubitare, vel formidare de credibilitate obiecti, poterit etiam de ipsa fide dubitare, aut formidare, & ita non erit fides perfecta, & Christiana; iudicium autem credibilitatis non potest esse certum, nisi sit evidens; ergo in quocunq; verè credente debet supponi tale iudicium. Hinc infert, quod si quis credat ante iudicium certum, & evidens credibilitatis, concipiet quidem quandam fidem humanam de rebus divinis, quæ interdum potest esse prudens, & honesta; non tamen concipiet propriam fidem Christianam, id est, omnino certam, & immutabilem: quia stante sola probabilitate, & prudentia in illa fundata, posset quis propter maiorem probabilitatem de novo apparentem iudicium prudentiæ mutare, & consequenter fidem, vel de illa prudenter dubitare, quod de vero assensu fidei nullo modo admittendum est. Quomodo autem in personis simplicibus, & rusticis præcedat sufficiens evidentia credibilitatis, explicat ipse ibidem, & Caietanus 2. 2. quæst. 1. art. 4.

11 Vnde Ecclesia Catholica media incedit via inter errorem Gentilium, & Mahumetanorum: ut enim refert Basilus in Psalmum 115. solent infideles

deles reprehendere Christianos eo, quod sine ratione, velut ipsi existimant, contra rationem credant, qua de causa Paulus 1. Corinth. 1. aiebat: *Christum Crucifixum Iudæis esse scandalum, gentibus autem stultitiam.* Et ut refert Hieronymus in cap. 9. Mathæi, Porphyrius, & Iulianus Apostata ob hanc causam irridebant eos, qui Christi doctrinam sequuntur. Hæretici autem Manichæi, ut hanc reprehensionem vitarent, in aliud extremum inciderunt, dicentes nihil esse credendum, nisi quod ratione ostenditur, ut refert Augustin. lib. de utilitate credendi, & Bernardus Epist. 109. Catholica autem Ecclesia media incedit via, nam & levitatem animi eorum, qui cito, & sine sufficienti fundamento credunt, accipientes ut doctrinam Dei, quæ ab ipso revelata non est, reprehendit, & pariter duritiam cordis eorum, qui nihil credere volunt, nisi quod per naturalem discursum assequuntur, docetque, quamvis non semper possumus reddere rationem propriam eorum, quæ credimus, posse nos semper reddere rationem, cur credamus, sic enim dixit Petrus Epistola 1. cap. 3. *Paratos nos esse debere ad reddendam rationem eius, quæ in nobis est, fidei.*

SECTIO TERTIA.

Primum caput probandi diuinitatem Christi ex miraculis, quæ fecit in huius veritatis confirmationem.

12 **A**NTE probationem exponendum est nomen, & natura miraculi. Miraculi vocabulum ab admiratione sumptum est; admiratio autem consurgit, quando effectus sunt manifesti, & causa est occulta; ubi autem causa est manifesta aliquibus, & alijs ignota; quamvis hi, qui ignorant causam, mirentur effectum, ut rusticus miratur Eclypsim solis, quia ignorat causam, hoc non est miraculum, quia Astrologus, qui eam novit, non miratur Eclypsin. ut autem inquit D. Thom. 1. part. quæst. 105. art. 7. *Miraculum dicitur quasi admiratione plenum, quod habet causam simpliciter, & omnibus occultam, nempe Deum.* Vnde quæ sunt à Deo præter causas omnibus notas, miracula dicuntur. Hinc ubi effectus continetur in virtute naturali alicuius causæ creatæ quæ ignota est nobis, si cognoscamus effectum illū, qui est præter ordinem omnium causarū,

quas cognoscimus, erit miraculum quoad nos; non autem simpliciter. Vnde miraculum proprie dictū est, *Effectus, seu opus superans vires omnes creatas, ut definit S. Thomas 1. p. quæst. 114. art. 4. ac proinde solus Deus potest esse causa principalis veri miraculi, ut probat idem S. Doct. quæst. 110. art. 4.*

13 Secundò supponendum est, præcipuum scopum miraculorum, quæ Christus fecit, fuisse stabilire hanc veritatem tanquam basim, & fundamentum veræ Religionis, nempe ipsum esse Messiam in lege promissum, & à Prophetis prænuntiatum; esse verum, & naturalem Dei Filium, verumque Deum. Id constat ex Ioan. ultimò: *Multa quidem, & alia signa fecit Iesus, quæ non sunt scripta in libro hoc: hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Iesus-Christus est Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine eius.* Non contentus autem Evangelista hæc in generali notasse, cum in speciali miracula Christi enarrat, hoc ipsum animadvertit. Vnde cum cap. 2. retulisset miraculum conversionis aquæ in vinum, addidit: *Hoc fecit initium signorum Iesus in Canna Galilee, & manifestavit gloriam suam.* Illa utique de qua cap. 1. dixerat: *Et vidimus gloriam eius, gloriam, quasi unigeniti à Patre.* Effectus autem consecutus hoc miraculum fuit, quod Discipuli crediderunt, ipsum esse Christum in lege promissum, verumque Dei Filium; & crediderunt, inquit, Discipuli eius in eum.

14 Inter miracula omnia, quæ Christus edidit in confirmationem suæ divinitatis, maximum fuit resurrectio Lazari, iam quatuor dies in monumento habentis, ut expendit Toletus notatione 14. in cap. 11. Ioannis: hoc autem miraculum præcipue in eum finem direxit, ut constat 1. ex illis verbis Ioan. 11. vers. 4. *Infirmus hæc non est ad mortem, sed per gloriam Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.* Quasi diceret, hoc opere mea divinitas est maximè confirmanda, & ex infirmitate hac procedet argumentum eius efficacissimum, ut ad litteram exponunt Toletus, & Maldonatus. 2. ex vers. 42. *Pater gratias ego tibi quoniam audisti me: ego autem sciebam, quia semper me audis, sed propter populum, qui circum stat, dixi, ut credant, quia tu me misisti.* Quasi diceret, causa propter quam, o Pater, has tibi nunc publice gratias ago, ea est, ut populus, qui adest, & coram quo opus tam insignie tue virtute molior, credat me esse Filium tuum.

à te in hunc mundum missum; credent autem dum vident me virtute tua talia facere, quæ facio: vident autem me virtute tua ea facere, dum te confiteor, & tuæ potentiae hoc tribuo factum.

15 Celeberrimum etiam fuit miraculum illud, quod narrat Ioannes cap. 9. de illuminatione cæci à nativitate, quod præcipue destinatum fuisse ad manifestationem divinitatis Christi, constat 1. ex versu 3. *Nec hic peccavit; nec Parentes eius sed ut manifestentur opera Dei in illo.* Quod teste Toletio perinde tuit, ac diceret: *Causa, cur hic cæcus natus est, nec est peccatum aliquod eius, neque Parentum ipsius, sed ut opera divinitatis mee in ea cecitate expellenda declarentur, & mundo manifestentur;* ac si clarius diceret, ut me esse Deum in eo sanando ostendam, quia tale opus faciam, quod à solo Deo esse potest. Constat secundò, quia cum Iudæi eiecis- sent eum à Synagoga, quia palam prædicabat miraculum, Christus in eum incidens versu 36. ait: *Tu credis in Filium Dei? & cum ille respondisset, quis est Domine, ut credam in eum? Dixit ei Iesus, & vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.* Tertiò, quia post patratum hoc miraculum cum Iudæi Ioann. 10. vers. 25. Dominum sic interrogassent: *Si tu es Christus, dic nobis palam;* eis respondit; *loquor vobis, & non creditis; opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.* Ergo Christus illud miraculum fecit, ut probaret se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum.

16 Quæ magis constant ex his, quæ addidit vers. 31. *Ego, & Pater unum sumus.* Quo audito iustulerunt lapides Iudæi, ut eum lapidarent tamquam blasphemum, De bono opere (inquiunt) non lapidamus te, sed de blasphemia, quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Constat denique ex his, quæ Christus subiunxit vers. 37. *Vos dicitis, quia blasphemus: quia dixi, Filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi: si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre.* Ex quibus verbis aperte constat Christum Dominum opera miraculosa edidisse, ut comprobaret se esse Filium naturalem Dei, eiusdemque naturæ cum Patre. Quia ob identitatem naturæ verificatur Patrem esse in Filio, & Filium in Patre per circuminsessionem.

17 His suppositis sic argumetor: Iesus Nazarenus de seipso dice-

bat, se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum, & in huius doctrinæ confirmationem evidentiæ edidit miracula: ergo certum est ipsum esse Filium Dei naturalem, verumque Deum. Pater consequentia, quia vera edere miracula solus Deus potest: Deus autem nequit ea facere in confirmationem doctrinæ falsæ. Nam, ut inquit August. Epist. 49. quæst. 6. sicut humana consuetudo verbis; ita divina potentia factis loquitur. Deus ergo loquitur operibus mirabilibus, unde sicut nequit falsum loqui; ita miraculis nequit falsum confirmare. Et ut inquit P. Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 31. sect. 1. evidens est opera miraculosa non posse fieri, nisi virtute divina: evidens rursus est, non posse Deum sua autoritate, singularique virtute mendacium confirmare: & ideo mira opera in veritatis confirmationem facta vocantur à Patribus quasi *sigillum Dei*, quo talem doctrinam consignat. Idem docet disp. 4. de fide sect. 3. num. 10. citans per eadem sententia D. August. & D. Thom. Canisium; & alios plures.

18 Quod Christus vera ediderit miracula in confirmationem suæ divinitatis, constat: quia in eum scopum Lazarum suscitavit: suscitatio autem mortuorum opus est solius Dei proprium: nulla enim causa creata vim habet suscitandi mortuos, & hæc res proposita Mahumetanis, & infidelibus statim assensum conciliat, ut rem enim certissimam apprehédunt, solius virtutis infinitæ proprium esse hominem verè mortuum ad vitam revocare. Vnde August. tract. 91. in Ioan. inquit: *Nulla in operibus Christi videntur esse maiora, quàm suscitatio mortuorum.* Et propterea Ambrosius lib. de fide resurrect. aiebat: *Ideo resurrectio difficile creditur, quia Dei munus est.* Et hac de causa actor. 26. vers. 23. & 25. Festo Proconsuli, *Insanire visus est Paulus, eo, quod resurrectionem prædicaret.* Consulatur Pater Suarez tomo 2. in 3. part. disp. 43. sect. 6. Hoc etiam confirmant miracula in præcedentibus adducta, præsertim visio cæco à nativitate restituta.

19 Quæ opera à Dæmone fieri non possunt, ut enim ait Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 8. *Dæmon non aliter opera sua mirabilia facit, quam applicando virtutem naturalem causarum naturalium;* ut etiam explicat D. Thomas 1. p. quæst. 114. art. 4. Cum ergo in natura non datur virtus aliqua potens visum repente tribue-

tribuere homini à nativitate cæco, consequens est, ut illius cæci illuminatio non potuerit à Diabolo fieri. Et ut Christus ostenderet fieri opus illud virtute divina, linivit luto oculos cæci: quamvis enim Diabolus posset restituere visum, id solum præstaret applicando causas naturales proportionatas: lutum vero non est causa proportionata ad illuminandos oculos, sed potius ab obcæcandos. Vnde Ioann. 9. v. 34. dixit cæcus, *A sæculo non est auditum, quod quis aperuit oculos cæci nati; nisi esset hic homo à Deo, non poterat.* &c. Viderunt, & ipsi Iudæi Ioann. 21. vers. 137. ibi.

SECTIO QVARTA

Roboratur præcedens ratio ostendendo Deum non posse facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ.

20 QVOD autem doctrina, in cuius confirmationem vera miracula cōficiuntur, vera necessario sit, constat, quia nec Deus potest facere miracula ad confirmandam doctrinam falsam, ut nuper ostendi, nec potest communicare homini potestatem faciendi miracula, & illi permittere, ut eis abutatur ad confirmandam doctrinam falsam. Hoc enim per inde esset, ac permittere, ut seductor consignaret mendacia sigillo illo, quo Deus ipse veritatem consignat, ut inquit Bellarminus lib. 4. de notis Ecclesiasticis cap. 14. quod confirmat Sanctus Cardinalis ex Marci Ultimo, & Hebræos 2. *Contestante Deo signis, & Virtutibus.* Hinc deduci SS. Cardinalis necessarium esse, ut vera sit doctrina, quæ veris miraculis confirmatur: siquidē vera miracula non possunt fieri, nisi Dei virtute: dicitur enim miraculum, quod superat vires omnium creaturarum, & ideo omnibus creaturis est mirabile, & propterea etiam in scripturis dicuntur testimonia Dei: quare quod miraculo cōfirmatur, Dei testimonio confirmatur: Deus autem nequit esse testis mendacij, igitur quod miraculo confirmatur, verum sit, necesse est.

21 Nec solum iuxta leges ordinarias providentiæ supernaturalis nunc præsentis nequit fieri miraculum in probationem doctrinæ falsæ, etiam sola creatura intendente errorem, ut contra Bañez rectè probat Ripalda disp. 4. de fide sect. 5. num. 45. sed neque potestate

absoluta Dei; & seclusis legibus præsentis providentiæ, ut falso affirmat Durandus quest. 1. Prologi n. 47. & Michael de Medina de recta in Deum fide lib. 5. cap. 51. & alij pauci cum ipsis.

22 Probatur autem nostra, & communis sententia, quia Deus debet habere in thesauris suæ omnipotentiae modum manifestandi divinitatem Filij sui in humanitate latētis, qui modus nequeat deservire ad conciliandam auctoritatem homini iniquo, qui fingens se esse Filium Dei naturalem, veller confirmare miraculis hoc mendacium. At non est alius convenientior modus manifestandi divinitatem, quam per ea, quæ sunt propria Dei, ut docet D. Thom. 4. contra Gentes cap. 55. num. 8. Est autem Dei, proprium (inquit) quod naturæ leges, immutare possit supra naturam aliquid, operando, cuius ipse est Author: convenientissime igitur probatur aliquid, esse divinum per opera, quæ supra leges naturæ fiunt, sicut quod cæci illiguntur, leprosi mundentur, mortui suscitentur, &c. Et ideo Christus suam divinitatem per hæc media manifestavit; ergo nec de potentia absoluta potuit Deus alicui homini iniquo tribuere facultatem fingendi se esse Christum, & confirmandi similibus miraculis illud mendacium.

23 At si de potentia absoluta posset Deus tribuere facultatem patranda miracula homini illa abusuro ad confirmandam doctrinam falsam in his circumstantijs, in quibus illa redderetur prudenter credibilis, potuisset homini seductori, & fingenti se esse Messiam in lege promissum, tribuere potestatem confirmandi mendaciū suum mortuorum resurrectione, & reliquis omnibus miraculis, quibus Christus suam divinitatem manifestavit. Vnde corrueret primum principium probandi veritatem Religionis Christianæ ex miraculis factis à Christo, & ab Apostolis: Gentiles enim, & Iudæi, quibus divinitas Christi miraculis ostenderetur, responderent, nescire se, an Deus tribuerit potestatem patranda miracula homini in confirmationem erroris. Potuisset etiam Lutero, & Calvino prædicantibus suos errores potestatem tribuere confirmandi suam doctrinam eiusmodi signis: quod est planè indignum summa Dei sanctitate, & veracitate: non enim solum Deo repugnat falsum loqui, sed etiam falsam locutionem creaturæ suo testimonio confir-

confirmare, & suo quasi sigillo munire.

24 Vnde miracula ex se, & ex natura sua sunt sigillū Dei ordinatū ad cōsignandā eam rem, in cuius confirmationem edantur. Et ideo Christus Dominus vt se esse Messiam, & Filiū Dei naturalē probaret, ad opera miraculosa in huius rei confirmationē patrata recurrebat, ad illa inquā, secundū se, & quasi ex terminis accepta, no ad illa vt provenientia ex providētia particulari ab ipsis separabili: aiebat enim Ioa. 10. *Si mihi non vultis credere, operibus credite*, & cap. 5. *opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me*. Et cap. 15. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatū non haberent*. Vbi (vt inquit Ripalda vbi supra n. 47.) significat excusabiles fore Iudæos, & alios quosunque contrariæ Religionis sectarios respicientes nostram Religionē, si eorum ministri operarentur, quæ Evangelicæ operantur, obligationem quæ sectandi nostrā Religionē fundari in miraculis pro illa comprobanda patetis, quæ nemo alius fecit. Quæ ratio ex terminis probat omnino repugnare, quod ministri falsæ Religionis suos errores cōfirmēt illis miraculis, quibus Christus, & Apostoli veritatē Christianæ Religionis comprobant; non repugnaret autē ex terminis, si semel Deus posset cōmunicare potestatem patrandi verū miraculum homini iniquo, de quo sciret illo confirmaturum doctrinā falsā in his circumstantijs, in quibus redderetur credibilis, quia si semel nō repugnat Deo edere vnū miraculum in confirmationē doctrinæ falsæ, neque repugnare posset edere omnia, quæ Christus fecit in confirmationem suæ divinæ doctrinæ.

25 Quare ad supremam Dei Maiestatem, & dignitatem pertinet, ne ipsius nomine aliquid falsum ita proponatur, & miraculis confirmetur, vt homines secundū rectam rationem cōpellantur credere illud esse dictū à Deo, eique assensu firmū prestare. Quia si Deus hoc permitteret, & miracula patraret in his circumstantijs, in quibus mendaciū ita confirmaretur vt sine hæsitatione credi posset, ac deberet, ageret contra suam dignitatē, quæ fide dignus est. Si enim tot concurrentibus signis, & operibus miraculosis in confirmationē veritatis, posset adhuc subesse falsitas, Deus loquens nobis per homines, & edens signa ad confirmandam veritatem, dignus non esset fide; siquidē adhuc posset subesse dubium, an miracula illa fiant

à Deo permittente, vt eis abutatur homo ad decipiendum. Quare non minus repugnat Deo miracula facere in confirmationem falsæ doctrinæ quam ei repugnat non esse dignum fide.

16 Hinc merito D. Thom. 2. 2. q. 5. a. 2. docet hominē, qui videret edi miraculum in confirmationem alicuius dicti, evidenter cognoscere eam locutionē esse veram: *Si aliquis (inquit) Propheta pronuntiaret in sermone Domini aliquid futurū, & adhiberet signum, mortuum suscitando: ex hoc signo convinceretur intellectus videntis, vt cognosceret manifestē hoc dici à Deo, qui non mentitur, licet illud futurum, quod videtur, in se evidens non esset*. Et ibidem ad 1. docet, *Dæmonum fidem esse quodammodo coactam ex signorum evidentia*. Et ar. 2. ait: *Hoc ipsum Dæmonibus displicere, quod signa fidei sint tam evidentia, vt per ea credere compellantur*. Et 3. p. q. 76 a. 7. affirmat Dæmones præsentiam Christi in Sacramento credere, nō fide voluntaria, sed coacta: *Quia ad eam (inquit) evidentia signorum convincuntur, prout dicitur Iacobi 2. quod Dæmones credunt, & contremiscunt*.

27 Hinc etiam P. Suar. tom. 2. in 3. p. sect. 3. affirmat, si Dæmones speciali Dei providentia impediti non fuerunt, vt Christum cognoscerent, convictos esse ad credendum, & assentiendum illum esse verum Messiam à Deo promissum, quia evidenter cognoscebant veritatem miraculorum Christi, & quod magis est, si à Deo non fuerunt impediti, cognoverunt evidenter conceptum fuisse sine opera viri, & natum ex Virgine, Matris integritate servata, & in eius nativitate audire potuerunt Angelos annuntiantes natum esse Salvatorem, qui est Christus Dominus, quos evidenter sciebant non posse mentiri, vtpotē beatos. Rursus evidenter cognoscebant innocentiam, & puritatem vitæ Christi, insuper audiebant ipsum expressē dicentem, se esse Messiam promissum: Ioannis 4. *Ego sum qui loquor vobis*. Et Mathæi 15. cum Petrus confessus esset: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, ipse confessionem approbavit dicens, *beatus es &c.* Et cap. 11. cum Ioannes Baptista misisset ad quærendum, an ipse esset Messias, satis clare affirmavit, ostendens miracula:

28 Et Ioanis 11. cum Martha dixisset, *Ego credidi, quia tu es Christus*, ipse tacitē approbavit, & postea tactatus miraculum dixit: *Vt credant quia tu*

me misisti, intelligens se esse illum, qui quasi per antonomasiam mittendus expectabatur. Quod clarius dixit Ioannis 17. *Vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum-Christum*: quæ verba tam clara sunt, & aperta, ut nullam amphibologiam, vel violentam, aut falsam interpretationem patiantur. Præterea clarè intelligebat Dæmones, Christum facere miracula in confirmationem huius veritatis, iuxta illud, *Ut credant homines, quia tu me misisti*. Denique sciebant scripturas, signa, & miracula, quæ de Messia prædicta erant, & evidenter cognoscebant omnia compleri per Christum; ergo vel inniti cogebantur fateri ipsum esse Christum, si à Deo non essent impediti, ne ipsum agnoscerent. An vero defacto impediti sint, non attinet ad nos hic disputare. Consultatur Pater Suarez ibidem fusè hanc controversiam tractans; nobis satis sit cum Augustino lib. 9. de Civitate cap. 21. dicere: *Christus tantum innotuit Dæmonibus, quantum voluit; tantum autem voluit quantum oportuit*.

29 Quoties ergo homo docet aliquam doctrinam, & in confirmationem illius facit verum miraculum, convincit illam esse veram, & à Deo: ut enim ait Gregorius lib. 27. Mor. cap. 8. *Miraculum est in defectu probationis, & est auxilium rationis humanæ, ut assensum præstet alicui veritati*, suppleantque argumentorum defectum, suntque velut Dei sigillum, ut quod affirmatur, à Deo esse credatur. Sic cum Deus misit Moysen Exod. 4. ad populum de Egypto educendum, ut ille persuadere posset, se à Deo missum, concessit ei facultatē confirmandi suam legationem miraculis, & Exod. 7. cum iussus est nomine Dei Pharaoni dicere, *Dimitte populum meum, &c.* Ut sibi afferenti, se à Deo missum, Pharaon crederet, miracula edidit. Deinde Elias 3. Reg. 18. ut Deum Israel verum Deum esse ostenderet, ignem de Cælo super holocaustum descendere fecit. Et 4. Reg. 1. ut probaret se esse Prophetam Dei, *Si homo*, inquit, *Dei sum*, *ignis de Cælo descendat, & deuoret te, & quinquaginta tuos: & descendit ignis, &c.*

30 Ipsique Scribæ, & Pharisei videntes Iesum Nazarenum palam dicere se esse Christum, & Messiam in lege promissum, & in huius dicti confirmationem opera mirabilia facere, ne cogèrentur fateri, illum esse verum Messiam,

calide ad blasphemiam confugerunt; dicentes eum virtute Dæmonis opera illa facere: planè sentientes, non posse negari, veram esse eius doctrinam, si semel concederent miracula ab ipso facta in eius confirmationem Deum habere Authorem. Ergo vel Pharisei ipsi certum arbitrabantur, non posse Deum facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ, seu in his circumstantiis, in quibus doctrina falsa redderetur prudenter credibilis: sed vero cum manifestum sit, miracula multa à Christo facta in confirmationem suæ divinitatis non potuisse à Dæmone fieri; manet convictum ex confessione ipsorum Iudæorum, Christum verum dixisse, dum affirmavit, se esse Filium Dei, & Messiam in lege promissum.

31 Immo Dæmon ipse satis agnovit hanc veritatem, dum Mathæi 4. miraculū vnum, & non ad modum magnum, sufficiens existimavit, ut eum Filium Dei esse cognosceret, si in huius rei probationem esset factum: *Si Filius Dei es*, aiebat, *dic, ut lapides isti panes fiant*. Cū enim sciret lapidem non posse virtutē Dæmonis in panem converti, certo deprehenderet, illum esse Filium Dei si in confirmationem huius veritatis miraculum illud faceret; ergo ex confessione ipsius Dæmonis repugnat Deum facere miraculum in confirmationem falsæ doctrinæ.

32 Vnde alia est ratio de potestate supernaturali consecrandi, quam Deus hominis liberati committit; quæ potestate licet homo abutatur in pravam finem; tamen Deus, supposita illa prava intentione, supernaturali auxilio concurrat ad faciendum opus vi sua miraculorum. Alia, inquam, est ratio, quia ex hac promissione, nihil contra divinas perfectiones sequitur; immò hic elucet maximus amor Christi erga homines; siquidem ut eos certos omnino redderet de sua præsentia in Sacramēto voluit miraculū illud patrare, quoties verba illa consecrationis proferrentur à legitimo ministro cū vera intentione supra legitimam materiā, licet Sacerdos in finem parvum ordinet miraculum illud.

33 Alia etiam est ratio de miraculis apparentibus, quæ patrata sunt à Magis Pharaonis, & fient ab Antichristo. Etsi enim Deus concurrat ad illa miracula; concurrat tamen dumtaxat ut causa universalis, & non ut causa specialis, quia illa

illa miracula essent opera naturalia, & habent specialem Authorem Diabolum; unde Deo non tribuitur testificatio falsi, quia opera illa astucia Diaboli concinnata non essent quasi sigillū Dei testificantis veritatem, sed sigillum Diaboli ad seducendum. Pro quo adverte Dæmones multa posse facere supra humanas vires, quæ miracula videantur. Ea vero omnia dupliciter fiunt, aut in apparientia tantum per sensuum illusionem, aut in rei veritate, sed quæcunque hoc posteriori modo Dæmones faciunt, non aliter faciunt, quā per virtutes naturales causarum, quas notarūt, & velocissimè, & occultissime applicant ut supra diximus ex Augustino, & Thoma: ubi autem non est virtus aliqua creaturæ, quæ eiusmodi effectum producere valeat, cessat omnis Dæmonum opera, & ad sensuum illusiones se convertunt. Quare ubi Magi virtute Diabolica applicando activa passivis aliqua opera mirabilia faciunt ad suadendum errorem, Deus illum non confirmat autoritate sua; quia non est author specialis illorum mirabilium, sed dumtaxat concurrut ut causa universalis, sicut concurrat ad motus indeliberatos concupiscentiæ inclinantes in peccatum, quin propterea in peccatum inclinet; sicut revera inclinaret, si illos motus per se ut causa particularis excitaret, vel habitum vitiosum directe inclinantem ad peccandum infunderet.

34 Eiusmodi opera mirabilia edet Anti Christus, de quo loquitur Apostolus 2. ad Thesalon. 2. *Cuius est adventus secundum operationem Satanae in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus, & omni seductione iniquitatis.* Sicut namque Christus in confirmationem veritatis vera fecit miracula; ita Anti-Christus in confirmationem falsitatis fallacia edet signa, & prodigia; sicut Christus miracula vera faciebat virtute Dei qui est prima veritas, ita Anti Christus miracula falsa faciet virtute Diaboli, qui est Pater mendacij: quia vel mirabilia ab ipso facienda non erunt res veræ, sed phantasticæ; ut si videatur suscitare mortuum, qui antea mortuus non erat, vel postea vere vivus non remaneat; vel si interdum faciat res veras, quæ mirabiles appareant, illa non erunt vera miracula, quia solum exhibebit hæc opera, occulte, & velocissime applicando causas naturales illorum effectuum, qui ap-

parebunt hominibus miraculosi; quia ignorant causam, quæ reipsa datur. Id explicat bene Caietanus exponens verba illa Christi Matth. 24. Surgent Pseudo Christi, & Pseudo Prophetæ: & dabunt signa magna, & prodigia, (quæ Diabolica potestate fieri possunt.) Quæ secundum veritatem (inquit) non excedunt facultatem naturalium agentium nisi pro quanto Dæmon, & modè vere potest aliqua quæ naturalia agentia non movent, vel ad mixtionem, vel ad locum, & celerius agere, aut ad contraria statim, aut applicando ad effectus ad quos natura nunquam applicaret huiusmodi. Et propterea apparent mirabilia, & existimabuntur vera miracula. Facile enim erit tantæ multitudini Dæmonum liberæ in suo possesse (quod modo ligatum est) sanare ægrotos, etiam quos incurabiles appellamus, quasi subito: & curare vulnera incurabilia à nobis quasi subito; movendo quæ intus sunt in corpore, & utendo intus secretis naturalium corporum, tanquā atomorum, quæ non percipimus. Et sic de similibus.

35 Aliam rationem reddit Eximius Doctor tom. 2. in 3. p. disp. 3. 1. sect. 2. cur licet Deus non possit facere verum miraculum, quando per illud redditur prudenter credibilis doctrina falsa; possit tamen permittere apparentia miracula, quamvis videat per illa decipiendos homines sub specie divinæ virtutis, & autoritatis. Respondet enim, non esse eandem rationem, qua quando fiunt falsa miracula, semper, inquit, relinquitur aliquis modus, quo moraliter possint diiudicari, si homines quod in se est, faciant ad cognoscendam veritatem. Primo bene considerando ipsamet opera, & circumstantias eorum. Secundo considerando personam, vitam, & mores eius, qui sic loquitur, & operatur. Tertio considerando doctrinam ipsam, an aliqua in parte rationi adversetur, vel alijs revelationibus divinis sufficienter propositis per Ecclesiam. Denique orando Deum, & consulendo scripturas, & prædictiones in illis factas, & signa data nec in errorem inducamur.

36 Afferit itaque Magnus Suarez non pertinere ad providentiam Dei, non permittere falsa signa, quæ ad probationem, & protectum electorum profunt, sed pertinere ad providentiam Dei dare auxilium, ac modum quo

quo possint diiudicari, & cognosci, quia non est divinæ bonitatis, & sapientiae permittere hominem tentari ultra id, quod potest: ac propterea quando facta morali diligentia, & investigatione, adhuc constat evidenter vera esse miracula, quæ sunt in confirmationem doctrinæ, nullam relinqui dubitandi rationem de talis doctrinæ veritate, præsertim si miracula sint frequentia, & magna autoritate, atque potestate facta, & vitæ innocentia, ac sanctitate confirmata, & in ipsa doctrina, nihil contra honestatem, nihil contra rationem rectam, nihil denique contra alias divinas revelationes appareat. Quæ omnia cum in doctrina, & miraculis Christumulatissime inventa sint; constat miracula Christi evidenter, evidentiæ morali, comprobasse veritatem doctrinæ ipsius.

37 Addit idem Author quando Deus dat potestatem ad supernaturale opus faciendum, considerandum esse modum, & finem eius: quando enim datur modo stabili, ac permanenti, non ad confirmandam veritatem, sed ad aliquam publicam utilitatem, ut interdum datur gratia sanitatis, vel alia similis, tunc licet quis diceret se illa uti in confirmationem veritatis, non ideo statim adhibendam esse illi fidem, sed potius attendendum esse ad alias regulas fidei certas, & infallibiles. Si vero potestas hæc, & usus eius, datur singulari, & extraordinario modo, ita ut non appareat alius finis, & utilitas eius præter viteratis confirmationem, tum certe maxime spectare ad divinam providentiam non concurrere specialiter ad tale opus, quando homo per illud intendit falsitatem persuadere, ac alios decipere.

SECTIO QUINTA.

Repelluntur frivole evasiones, quibus infideles eludere conabuntur argumentum peritum à miraculis Christi.

38 **E**X DICTIS constat, miracula à Christo patrata in confirmationem suæ divinitatis, eam evidenter evidentiæ morali convincere, & infideles obligari ad

eam credendam, si eis ritè proponatur. Nihil enim solidum huic argumento respondere poterunt. In primis enim frivolum est, quod pagani respondent apud Originem lib. 1. contra Celsum, nimirum miracula, & signa Christi fuisse præstigias, & ludificationes sensuum, quasi non in veritate, & effectu, sed in apparentia illa omnia fuerint facta. Nam quod Lazarus, qui quatuor iam dies sepultus iacebat, vivus ex sepulchro prodierit, & postea multo tempore vixerit, non erat delusio sensuum: & similiter quod cæcus à nativitate postea viderit: nam hic vere experiebatur se videre, & ille se vivere, & miraculum ipsum fatebantur, idque manifestum erat omnibus, non minus, quam est manifestum me vivere, & vobiscum loqui: unde non minus evidens erat illos esse veros, & reales effectus, quam nunc evidens est vivere homines, qui permanenter exercet opera viventium propria: præstigiæ nanque sensuum statim evanescent, & ille, quem alij delusoriè existimant vivere, & videre, id non experitur, sicut experiebantur Lazarus, & cæcus.

39 Quod vel inde patet, quod Scribæ, & Pharisei, qui præ invidia, & odio insensu erant Christo, & per blasphemiam sæpè dicebant, eum virtute Diaboli miracula patrare, nunquam ausi sunt efurire, opera eius mirabilia effectum non habuisse: nam post diligentissimum examen, evidenter deprehenderunt verè videre, qui à nativitate fuerat cæcus, verè vivere, qui diu iacuerat mortuus, & repente ambulasse, qui per multos annos se movere non poterat.

40 Nec item dici potest, Christum virtute Diaboli miracula patrasse, tum quia multa fecit, quæ omnem creatam virtutem excedunt, ac proinde à Diabolo fieri non possunt. Tum quia licet fecerit aliqua, quæ si secundum se considerentur, Daemon potuit facere; eo tamen modo fecit, qui omnem virtutem Diaboli superat: nam Christus fecit solo verbo sine applicatione alicuius virtutis naturalis: fecit etiam in instanti, & sine vlla mora, quod Diabolus facere non potest. Rursus Christi opera illa mirabilia faciebat sæpè orando ad Deum, & imperando, & simul secreta cordis pandendo quod procul est à Chri-

à Diabolo. Deinde si finem miraculorum Christi inspicimus, manifestè deprehendimus, illum virtute divina, non Diabolica ea fuisse operatum. Nihil enim temporale, nihil pravam per illa intendebat, sed vnicè rectitudinem morum, Veri Dei cognitionem, & ipsius Dæmonis exterminationem: quæ omnia satis probant ea opera non à Diabolo, sed à Deo processisse. Diabolus namque morum integritatem, vitiorum expulsionem, Veri Dei cognitionem, & sui Regni destructionem intendere non potest.

41 Nec denique dici valet, Christum reipsa non fecisse opera illa mirabilia, quæ Evangelistæ narrant, sed eius Discipulos ad sui Magistri commendationem ea finxisse, & literis tradidisse. Id enim per se apparet manifestè falsum, & incredibile. Tum quia simili audacia dicere posses, Moysen non patrasse miracula, quæ in exodo narrantur, nec existisse Alexandrum magnum, & similia. Tum quia sanctitas Apostolorum hoc piaculum admittere non poterat: quomodo enim fingere poterant miracula ad probandum Iesum esse Filium Dei naturalem, si scirent esse purum hominem? Quem enim finem intendere poterant in hac fictione Viri Iudæi, qui lætè doctrinæ Moysiæ legis erant educati, quam sciebant à Deo fuisse latam, & quam videbant penitus abrogari, si doctrina Evangelij admitteretur? Sanè honores, vel lucra temporalia non intendebant: quia ex prædicatione huius doctrinæ nihil in hac vita lucrabantur, nisi verbera, persecutiones, & mortem.

42 Nec item intendebant lucrum spirituale, si scienter fingeant, quia sciebant esse gravissimum peccatum, purum hominem Deo aequalem, & per ficti Evangelij prædicationem legem Moysi à Deo datam evertere; scienter ergo volebant æternam damnationem incurrere sine spe ullius temporalis commodi, ut hominem purum, à quo nihil sperare poterant, Deum esse persuaderent: hoc autem est evidenter incredibile: nec in homines rationis compotes cadere potest. Vnde, vel dicendum est omnes Evangelistas, & Apostolos, qui Christi miracula scripserunt, & prædicarunt, ut mundo persunderent, eum esse Filium Dei naturalem; fuisse stolidos, vel non finxisse illa miracula,

sed sincere narrasse, quæ gesta sunt. Primum dici non potest, alioqui cogeris rem incredibiliorem deplurire, nempe homines omnino stolidos totum mundum convertisse per ficta miracula ad recipiendam fidem tantopere repugnantem carni, & sanguini, & quæ mysteria creditu difficillima proponit, quin de presenti aliquid sectatoribus promittat, sed omnia in futurum sæculum referret: ergo debet dici secundum.

43 Aliud etiam argumentum conficere possumus ex Chrysostomo in oratione *quod Christus sit Deus*. Nam Evāgelistæ, qui referunt Christi ignominias, eius etiam miracula narrant: quomodo ergo dignos fide putant infideles in illis; in istis vero arguunt, quasi dixerint non facta? Et si ad gratiam sui Magistri hæc scripserint, stultè, & frustra iactassent, si non tacuissent, quæ multis ignominiosa, & dura videntur: nunc autem horum veritatem monstrant, dum in illis maxime immorati sunt, omniaque valde diligenter, & magna copia tractant, neque parvum, neque magnum prætermittendo, sed insignis, & miraculis plura transierunt: ergo sincere, & sine dolo scripsere.

44 Deinde manifestè convincitur, Apostolos, & Evangelistas hæc miracula non finxisse, quia res narrabant non in angulo, sed immedia Ierusalem factas: verbi gratia illuminationem cæci nati, qui portans lutum super oculos iussus est per mediam Civitatem ire ad natatorium Siloe ad oculos à luto mundandos, ut in longa via, quam plurimos, & cæcitatibus, & curationis suæ testes colligeret, ut notant Chrysostomus, & Theophylactus: Resurrectionem Lazari, quam Christus operatus est coram multis Iudæis, qui à Ierusalem venerant in Bethaniam, ut Mariam, & Martam consolarentur in morte fratris: curationem repentinam paralitici, quem in probatica Piscina coram magna languentium multitudine sanavit, & iussit, ut tolleretur gravatum suum, & ambularet, ut de veritate miraculi omnibus constaret: & tenebras illas, quas in morte Christi super universam terram factas narrat Mathæus caput. 27. quæ miracula cum narrentur facta coram magna hominum multitudine, facile de falsitate poterant convinci Evangelistæ, si

falsum narrarent : unde miracula falsa prædicantes ab omnibus irriderentur, & tanquam fabularum fabricatores rejicerentur, & nulli fidem in Christum persuaderent.

45 Constat autem multos ex Iudæis ad fidem Christi convertisse Apostolos prædicando hæc miracula ; ut patet ex Actuum secundo versicul. 22. ubi Petrus loquens cum Iudæis aiebat : *Viri Israelitæ audite verba hæc : Iesum Nazarenum Virum approbatum à Deo in vobis virtutibus, prodigijs, & signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis, &c.* Constatque ex illo capite versicul. 42. in hac prima concione convertisse Petrum circiter tria millia Iudæorum. Et ex Actorum 4. versicul. 4. constat in secunda concione convertisse quinque millia : ergo argumentum evidens est Apostolum Petrum vera miracula narrasse, dum ea narrando tanquam rem apud audientes notam, tantam multitudinem convertit. Sanè si quis seductor peregrinam doctrinam hodie in hac civitate prædicaret, & ad commovendos auditores diceret, se heri coram ipsis suscitasse mortuum in confirmationem suæ doctrinæ ; si falsa narraret, nihil apud audientes obtineret, nisi irrisiōnem, & ignominiam : ergo pariter, &c.

36 Id ipsum ex alio capite manifeste convincitur : quia cum Scribæ, & Pharisei odio æstuarent contra Iesum, sanè si falsa essent miracula, quæ Evangelistæ de ipso narrant, palam detegerent mendacium, & scripto confutarent, idq; innumeris testibus convincerent, & facile obtinerent, ne fides Christi propagaretur. At nemo Iudæorum ausus est hanc exceptionem Evangelistarum narrationi, & Apostolorum prædicationi verbo, vel scripto opponere ; ergo evidens signum est Christum ea miracula edidisse. Idque patet ex ipsa adversariorum confessione : nam gravissimus Scriptor Iosephus Iudæus, qui proxime post Christum floruit lib. 18. antiquitum cap. 4. sic scribit : Fuit autem his temporibus Iesus sapiens vir, si tamen virum enim nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, & Doctor omnium eorum, qui libenter audiunt, quæ vera sunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit : Christus hic erat. Hunc accusatione primo-

rum nostræ gentis Virorum cum Pilato agendum in Crucem decrevisset, non desisterunt hi, qui ab initio eum dilexerunt : apparuit enim eis tertia die iterum vivus, secundum quod divinitus inspiranti Prophetæ, vel hæc, vel alia innumera miracula futura prædixerant. Sed & in hodiernum diem Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseverat, & genus. Huc usque Iosephus.

SECTIO QUINTA

Secundum caput probandi divinitatem Christi ex vindicta, quam Deus sumpsit de Iudæis, quia illum Crucifixerunt.

47 PRO conficienda ratione supponendum est, propterea Iudæos Iesum crucifixisse, quia dicebat se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum. Constat id primo Ioannis 5. 18. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia Patrem suum dicebat esse Deum, æqualem se faciens Deo. Et Ioannis 10. De bono opere non testificamus, sed de blasphemia, & quia homo cum sis, facis te ipsum Deum. Et ex Mathæi 26. 41. Adiuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei vivi ? Et cum respondisset affirmative, tunc Princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens, blasphemavit, quid adhuc egemus testibus ? Et Ioannis 19. 7. Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit.

48 Hoc supposito sic argumentor : Iesus Nazarenus de seipso dicebat, se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum ; & hac de causa Iudæi necem ipsi machinati sunt : ergo si ille non esset Filius Dei naturalis, sed purus homo, Iudæi eum crucifigendo non iniuriam Deo irrogassent, sed obsequium exhibuissent, nec supplicio digni forent, sed præmio. At Iudæi Christum eo titulo crucifigentes, non obsequium Deo exhibuerunt, sed atrocem iniuriam irrogarunt : ergo quia non blasphemia, sed summa veritas erat, quod Iesus Nazarenus de seipso dicebat, se esse Filium Dei naturalem. Minor patet ex vindicta, quam de ipsis sumpsit Deus ob necem

necessarium Christi: nam propter hoc delictum Civitas Ierusalem, eiusque Templum à Tito, & Vespasiano destructa sunt, & Iudæi ut vilia mancipia venditi, & in varias mundi plagas dispersi; miserrimam patiuntur captivitatem, sine Rege, sine Templo, sine Sacerdotibus, & sine Sacrificijs, facti in derisum, & opprobrium omnibus nationibus.

49 Assumptum constat 1. ex Danielis v. 26. quem locum sect. sequenti dabimus. Secundò ex Lucæ 14. 42. vbi Christus videns Civitatē fuit, & prædixit eius destructionem eo, *Quod tempus visitationis suæ cognoscere nolisset*, hoc est, opportunam salutis suæ occasionem amplecti. Tempus primi adventus sui appellat Christus tempus visitationis, *Quia visitavit nos veniens ex alto*, ut dixit Zacharias Lucæ 1. 68. & quia veniens visitavit, *Et fecit redemptionem plebis suæ*. Constat tertio ex Lucæ 21. 24. vbi Christus de hoc supplicio loquēs (ut probat P. Gaspar Sanchez in cap. 9. Danielis num. 169.) dixit: *Et cadent in ore gladij, & captivi ducuntur in omnes gentes, & Ierusalem calcabitur à gentibus*.

50 Constat denique ex Mathei 24. 7. vbi Christus prædixit omnimodam destructionem Templi in poenam illius peccati: *Videris hæc omnia: Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur*. Significat his verbis Christus (inquit Maldonatus) etiam, atque etiam structuram Templi consideret, quo magis everisionem admirentur, non enim relinquetur lapis super lapidem: quod etsi per exaggerationem dictum videri potest, ut ingens tantum ruina, & vastatio declaratur, qualē Iosephus describit lib. 7. de bello Iudæico cap. 9. & 10. tamen non est passa divina providentia, ut existimare quis posset Christum, vel in vno lapide per hyperbolem loquendo fuisse mentitum. Scribunt Chrysostomus orat. 2. & 3. adversus Iudæos, Nazianzenus orat. 3. contra Iulianum. Theodoretus lib. 3. Hist. Ecclesiasticæ cap. 20. Iulianum Apostatam, dum imperaret, Iudæis concessisse, ut Ierosolimitanum Templū restaurarent, id Iudæos incredibili alacritate conatos facere, effodisse fundamenta veteris Templi, ut nova reponerent, ignem eximis fundamentis exiluisse, multosque consumpsisse ex his, qui ædificabant, ita Iudæos suis manib⁹ Christi prædicationem complevisse. Vetus enim Tēplum, siquidem supererat, ita diruerunt,

ut lapis super lapidem non remaneret, novum vero, ne inchoare quidem divinitus prohiberi potuerunt. Constat ergo Iesum Nazarenum, cuius in verbis veracitatem tantopere Deus calavit, & cuius mortem illi, ut blasphemio illatam tam severe punivit, non eum fuisse, quem Perfidii Iudæi existimant, sed quem ipse se dixit esse, & Christiani firmissimè credimus.

41 Quod confirmare possumus ex Chrysostomo in orat. *Quod Christus sit Deus*. Ædificavit Ecclesiam Christus, & nullus eam destruere poterit: destruxit Templum, & nullus illud ædificare poterit, idque in tam longo tempore. Nam & illam destruere conati sunt, & non potuerunt; & hoc ædificare attentare, & nec id ipsum potuerunt, hoc autem permissum est, nec ullus dicere posset, si attentassent, potuissent: ecce attentarunt, & nihil potuerunt. Subditque, solam virtutem Christi potuisse impedire Templi reædificationem: nam quamvis olim Templū illud fuit destructū; tamen vbi post septuaginta annos redierunt, statim excitatum est, fuitque priore multo præclarior. Nunc autem supra 400. ann. est (modo supra millesim. sexcentess.) & nulla, vel cogitatio, vel expectatio, sed nec spes, ut instauretur. Et quid obstabat, si non divina virtus oblectata est? Nonne multa erat illis pecuniarum copia? Patriarcha, qui omnium vndeque colligebat tributa, & immensos Thesaurus possidebat? Nonne temeraria erat natio? Nonne impudens? Nonne seditiosa? Nonne ad audendum præceps? Nonne bellorum ferax? Nonne multi erant in Palestina? Nonne multi in Phœnicia? Nonne multi ubique passim? Quomodo ergo non potuerunt vnum Templum struere, præsertim videntes cultum suum alioqui ubique residere quasi ligatum, & Iudæicos ritus aboleri, & Sacrificia, & oblationes, & alia legitima auferri? Immo non licebat eis excitare, vel Templum, vel Altare, aut Sacrificium offerre, aut immolare ovem, aut imponere cinerem, aut instruere festa citra illa vestibula. Attamen nunc vident, quod desolatio eius loci ab his omnibus se excludat, & quod attentaverunt quidem, sed temeritatis poenam lucentes non potuerunt locum, in quo hæc omnia licebant legitime erigere, & constituere. Nam virtus Christi, quæ ædificavit Ecclesiam, eadem Templum destruxit,

52 Deinde Iudæorum nationem hanc universalem captivitatem, & dispersionem pati ob delictum occisionis Christi; probat efficacissimè Paulus Burgensis p. 2. Scratinij Scripturarum dist. 6. cap. 1. & 2. Ut autem argumentum conficcat, probat in peccato illo, ob quod tam longam captivitatem patiuntur Iudæi, debere tria concurrere, quæ non nisi in occisionem hominis Dei quadrare possunt: nempe, & peccatum illud esse maius eo, ob quod per septuaginta annos captivitatem Babylonicam passi sunt: & peccatū hoc esse commune omni genti Hebræorum, & demum esse illis occultum, & ignotum.

33 Quod hoc peccatum debeat esse longe maius peccato captivitatis Babylonicæ inductivo, probatur: quia poena proportionatur culpæ, & ut dicitur Deuteror. 25. *Iuxta mensuram delicti erit, & plagarum modus.* At poena huius peccati, est longe maior poena alterius: ergo & peccatum debet esse longè maius. Probat minor, quia captivitas præfens longe superat Babylonicam: nam illa duravit dumtaxat septuaginta annis; hæc vero ultra mille, & sexcētos iam protensa est: illa fuit vnius dumtaxat tribus Iudæ; ista vero est captivitas universalis omnium Tribuum Israel. In prima captivitate Ioachim Rex Iudæ magno in honore habitus est à Rege Babyloniæ, & in Throno Regum sedit, ut constat ex 4. Reg. ultim. vers. 28. Similiter, & alij illius generis in honore fuerunt constituti, ut constat ex 1. & 2. Danielis: in præfenti autē captivitate nulli bi Regē habent, nec notabili fruuntur honore, sed ubique despecti, & contempti sunt. In ista captivitate innumerabilis eorum multitudo occisa fuit à Romanis, & alij multi in captivum ducti.

54 Audiamus Iosephum lib. 7. de bello Iudaico cap. 17. ubi sic inquit: „ Et captivorum quidem omnium, qui „ toto bello comprehensi sunt, nonaginta „ & septem millium comprehensus est „ numerus: mortuorum vero per omne „ tempus obsidionis undecies cētum mil- „ lia: ab omnibus enim regionibus ad „ azimorum diem festum congregati bello subito circumfussi sunt. Et post mo- „ dum subiungit: Itaque superat omnem „ humanam, & divinitus emissam pestē „ numerus peremptorū, quos partim pa- „ lam occidere, partim cepere Romani. „ Inveni autem sunt ibi quoque plusquā

„ duo millia, quorū alij manu sua, plures „ autem mutuis se vulneribus interfece- „ runt, cum alios fames corrupisset.

55 Deinde in captivitate Babylonica multos habuerunt Prophetas, qui eos Dei nomine de peccatis præteritis increpabant, ad penitentiam hortabantur, & spe redemptionis levabant, quod præstiterunt Hieremias, & Ezechiel. Propè finem autem captivitatis inter eos floruerunt Daniel, Esdras, Zacharias, & Aggeus, deditque illis Dominus Salatiel Ducem, & Principes, & Sacerdotes, cū quibus exierunt de Babylonia peracta poenitentia, & placato Deo: & ædificaverunt Ierusalem, & Templum, aliasque civitates, & effudit dominus super illos copiosè misericordiam suam. Quod signum est, eos tunc punivisse ut Patrē, & ut populum proprium tractasse. In hac autem vltima captivitate nullus vnquam inter eos Propheta surrexit iuxta illud Psalmi 3. *Iam non est Propheta, & nos non cognoscat amplius.* Quod argumento est, eos à Deo reprobatos, & non esse iam populum Dei; in eisque adimpleri illud Danielis 9. *Non erit eius populus, qui ipsum negaturus est.* Ex quo enim dixerunt: *Non habemus Regem nisi Cæsarem: & nolumus hunc regnare super nos,* à Deo deserti sunt; constat ergo supplicium huius captivitatis esse longe maius supplicio captivitatis Babylonicæ. Propterea namque hæc vltima captivitas appellatur à Daniele desolatio: prima vero appellata est transmigratio, quia post modicum tempus reducti sunt cum honore in Ierusalem: ergo inflicta est ob aliquod peccatum longe maius: hoc autem nequit esse aliud, quam occisio hominis Dei. Nam Iudæi captivi ducti sunt in Babylonem, quia adoraverunt idola, Prophetas Dei occiderunt, & legem eius abiecerunt. Peccato autem idolatriæ nullum est maius, quam occisio hominis Dei: qui enim idolum, ut Deum colit, est sicut Subditus, qui proprium Regem offendit, ei tributa denegando, & alium Principē, ut Regem salutando Qui vero Christum occiderunt, sunt sicut hi, qui in ipsam personam Regis offensam committunt, eum blasphemando, & turpiter occidendo.

56 Rursus peccatum, in cuius poenam inflicta est hæc vltima captivitas, debet esse commune omnibus Hebræis, qui per totum orbem dispersi sunt: cum enim Deus iustus sit, non potest punire Iudæos nunc existentes ob peccatum suo-

suorum maiorum, qui vitulum in Deserto adoravere, ut somniant aliqui Rabini huc applicantes illud Exod. 32. *Ego autem in die ultionis visitabo hoc peccatum eorum.* Nec ob peccata commissa in primo Templo, ut alij fingunt. Non inquam, potest Deus hoc facere; nam ut ipse dixit Exodi 20. 5. *Ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zaelotes, visitans iniquitates Patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me.* Ex quibus verbis constat non plus se extendere iustitiam divinam in puniendis peccatis prædecessorum, quam ad tertiam, & quartam generationem. Vel quia, ut exponit Burgensis, filij, & nepotes pluries inveniuntur imitatores paterni sceleris: unde in translatione Caldaica dicitur, hoc esse, quia filij sequuntur opera patrum, vel quia peccata parentum solum possunt puniri in descendantibus, quatenus parentes torquentur, dum vident afflictionem eorum, & quia communiter solum vident post se quartam generationem. Ut enim inquit D. Thomas 1. 2. quæst. 87. art. 8. ad primum: Ideo additur in tertiam, & quartam generationem, quia tantum consueverunt homines vivere, ut tertiam, & quartam generationem videant, & sic mutuo videre possunt, & filij peccata parentum, ad imitandum, & patres penas filiorum, ad dolendum. Cum ergo Iudæi modo existentes nullatenus commiserint peccatum adorandi vitulum, nec illud approbent, sed potius abominentur, & cum longissime distent à suis maioribus, qui illud commiserunt, consequens manifeste est, eos non puniri, tam dira, & longa captivitate propter peccatum adorationis vituli, vel propter peccata commissa in primo Templo. Quod vel inde patet: Nam si Deus placatus est illis ipsis Iudæis, qui peccatum illud commiserunt, & post septuaginta captivitatis annos eorum filios in Ierusalem reduxit magno cum honore, & ingentibus cumulavit beneficijs: quomodo tan dirè punire potuit eorum descendentes post sexagesimam, vel forsam centessimam generationem propter alienam culpam, quam ipsi videre non potuerunt, nec unquam imitati sunt, sed potius abominantur ex corde?

57 Restat ergo ut hanc captivitatem patiantur propter crimen crucifixionis Christi: ut enim inquit Burgensis, Licet Iudæi, qui post destructionem secundum Templi fuerunt, non intervenerint, in occasione Christi, omnes tamen, qui

conq; sunt sub Hebraica perfidia, consentiunt, approbant, & laudant peccata, quæ commissa fuerunt à suis maioribus, in personam Christi, ut patet per omnes Magistros eorum, qui conveniunt in hoc, quod occisores Christi secundum veram iustitiam legis eum occiderunt. Unde Rabbi Moyses in lib. de Iudicijs tit. de Regibus, & Messia sic dicit: *Circa finem Templi secundi Nazareus ille iactavit se esse Messiam, & ideo Sapientes, & Magistri nostri fecerunt de eo, sen in eum, quod debebat fieri.*

58 Denique peccatum hoc, ob quod tam acerba, & longa puniuntur captivitate perfidi Iudæi, est eis omnino ignotum. Hoc autem patet ex libro quodam Tmudico valde authentico apud illos, qui dicitur *magnila*: ubi inquitur ratio, quare Iudæis existentibus sub captivitate Babylonica revelatus fuerit à Deo terminus illius, ut patet Hieremias 29. Iudæis vero existentibus sub hac secunda captivitate nunquam revelatus sit eius finis? Ibi respondetur, propterea prioribus revelatum fuisse terminum captivitatis, quia revelatum ipsis fuit peccatum, ob quod illa à Deo immissa fuit, ut de illo dolentes mererentur veniam: posterioribus vero idcirco non revelari terminum captivitatis, quia omnino est ignotum ipsis peccatum, ob quod sic puniuntur. Ex quo concluditur, peccatum hoc esse blasphemiam in Christum, & iniquam eius occisionem: nam tantum abest, quod hoc peccatum cognoscant, ut potius pertinacissime sibi persuadeant maiores suos obsequium magnum præstitisse Deo, Nazareni mortem machinando. Cum ergo constet in solo peccato persecutionis, & occisionis Christi concurrere illas tres condiciones, nempe, & quod sit longe maius peccato idololatriæ, & quod sit omnibus Iudæis commune eisque occultum, & incognitum; manifestum relinquitur eos propter hoc peccatum à maioribus suis commissum, & ab ipsis approbatum pati hanc severissimam penam, & manifestam Dei vindictam: ac proinde convincitur Iesum Nazarenum esse Filium Dei naturalem, verumque Deum.

59 Id ipsum comprobatur Christo, stomus ex illa prophetia Moysis Deutor. 18. 15. *Prophetam vobis excitabit Dominus de Fratribus vestris: sicut me ipsum audietis: & erit, omnis anima, quæ Prophetam illum non audierit, exterminabitur de populo suo.* Quæ verba in nul-

in nullo Propheta sunt impleta nisi in Christo. Etenim multi Prophetæ surrexerunt, & omnes parum auditi sunt; at tamen propterea Iudæi nihil sunt passi: hunc autem quia non audierunt, vagantur erratici, fugitivi, & exules, oberrantes ubique, exclusi à sua Civitate, & à Paternis legibus, & consuetudinibus in ignominia & ultionis pœna. Propter hoc omnia, quæ illorum fuerunt, in solitudinem sunt redacta, quia Prophetam illum non audierunt.

60 Hic noto paucis ab hinc annis conversum esse Romæ Iudæum ad nostram Sanctam Fidem hoc arguēto: Diabolus ante adventum Christi frequenter tentabat Iudæos de idolatria: postquam autem Iesum Nazarenum, ut Blasphemum occiderunt, non amplius eos in hoc peccatum impulit. Vnde hoc? Sanè non aliud, nisi quia ante adventum Christi remedium habebant in observatione legis Mosaicæ, cuius ceremonialia præcepta, & sacrificia Christum præfigurabant: unde ut eos in infernum duceret, à vera fide ad idolatriam pertrahebat. Postquam autem Christus venit, quia iam illa sacrificia, & præcepta sunt inutilis umbra, Diabolus de hoc sollicitus non est: quandoquidem loco Idolorum succedunt vanæ iam, & inutiles ceremoniæ, quas cum non minore impietate modo colunt, quam ante adventum Christi, colerent Idola.

61 Hinc etiam manifestum aliud argumentum eruitur ad convincendam incredulitatem Iudæorum. Evidens enim est Iesum Nazarenum veri Dei cognitionem in totum mundum invexisse, & idolatriam ex terminasse à Populo Israel, quia, ut expendit Chrysostomus, post adventum Christi Iudæi meliores sunt facti quam dum à Prophetis erudirentur, & prodigia viderent. Nullus enim ipsorum vel pueros nunc immolat, vel ad Idola currit, vel vitulum adorat. Incredibile autem est, quod ad expellendam idola etiam à Populo Iudaico Deus uti voluerit tanquam instrumento homine iniquo, & blasphemio, qualem fuisse Iesum Nazarenum Iudæi blasphemant: ergo non fuit blasphemus, sed verus Deus, siquidem de seipso hoc sæpe dicebat, quod sine

blasphemia dicere non po-

terat, si esset

falsum.

(i)

SECTIO SEPTIMA.

Quartum caput probandi divinitatem Christi ex mira correspondentia inter Vetus, & novum testamentum.

62 **E**VIDENS est lumine naturæ solum Deum posse infallibiliter cognoscere futura contingentia, quæ dependent à causis liberis, præsertim ab ipsius Dei nutu, & potentia. Hinc autem manifestè concluditur prophetias de rebus futuris à Dei omnipotentia pendentibus, si verè sint, à Dei spiritu esse: cognoscitur autem esse veras, postquam videntur impleri. Si ergo prophetiæ de adventu Messiae ad litteram impletæ sunt in Iesu Nazareno, liquido constat ex testimonio Prophetarum eum esse Messiam in lege promissum. Quod autè ita res se habeat, patebit expendenti correspondentiam inter prophetias veteris testamenti, & vitam, & mortem Christi.

63 Testamentum vetus dicit Isaia 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, &c.* Respondet novum Mathæi 1. *Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Dicit vetus Michæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Iudæ: ex te enim egredietur, qui sit dominator Israel, & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis.* Quæ verba Prophetæ sic exposuerunt Sacerdotes Herodi Math. 2. vers. 6. *Et tu Bethleem terra Iudæ nequaquam minima es in Principibus Iudæ, ex te exiet Dux, qui regat Populum meum Israel.* Respondet Novum Testamentum Math. 2. *Cum natus esset Iesus in Bethleem Iudæ.* Numerorum 24 *Orietur Stella ex Jacob.* Mathei 2. *Vidimus Stellam eius in oriente.* Isaia 2. *Omnes de Sabæ venient aurum, & thus deferentes.* Math. 2. *Obtulerunt ei aurum, thus, & myrram.* Isaia 62. *Dabitur ei nomen novum, quod os Domini locutum est.* Lucæ 2. *Vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo.* Isaia 19. *Ecce Dominus ascendet super nubem levem, & ingreditur Egyptum.* Math. 2. *Accipe Puellam & Matrem eius, & fuge in Egyptum.* Psalm. 76. *In Mari viæ tuæ, & semitæ tuæ in aquis multis.* Math. 14. *Venit Iesus ambulans supra mare.* Hieremias 16. *Mittam ad eos Piscatores, & piscabuntur multos.* Math. 4. *Venite post me & faciam vos fieri Piscatores hominum.* Deu.

„Deuteron. 18. Prophetam suscitavit
 „tibi Dominus de medio fratrum tuo-
 „rum. Ioann. 6. Quia hic est vere Pro-
 „pheta, qui venturus est in mundum. Pl.
 „77. Apperiam in parabolis os meum.
 „Lucæ 7. locutus est eis multa in para-
 „bolis. Isaia 35. Deus ipse veniet, & sal-
 „vabit vos: tunc appetentur oculi cæ-
 „corum &c. Math. 11. Euntes renun-
 „ciate Ioan. quæ audistis, & vidistis: cæ-
 „ci vident, &c. Zacharias 9. Ecce Rex
 „tuus veniet tibi iustus, & Salvator, &
 „ascendens super asinam, & super pullū
 „filium asinæ. Math. 21. Et adduxerunt
 „asinam, & pullum, & imposuerunt su-
 „per eos vestimenta sua, & eum desuper
 „sedere fecerunt. Zachariæ 11. Appen-
 „derunt mercedem meam triginta ar-
 „genteis. Math. 26. At illi contulerunt
 „ei triginta argenteos. Danielis 9. Post
 „hebdomas 70. occidetur Christus. Ad
 „Philip. 2. Christus factus est obediens
 „vsque ad mortem. Thren. 3. Dabit
 „percutienti se maxillam, saturabitur
 „oprobrijs. Math. 26. Tunc expuerunt
 „in faciem eius, & colaphis eum cæci-
 „derunt. Danielis 9. Non erit eius Po-
 „pulus, qui ipsum negaturus est. Ioann.
 „19. Clamaverunt omnes: non habemus
 „Regem, nisi Cæsarem. Isaia 53. Et cū
 „sceleratis deputatus est. Mat. 27. Cru-
 „cifixi sunt cum eo duo Latrones. Psalm.
 „21. Diviserunt sibi vestimenta mea, &
 „super vestem meam misserunt sortem.
 „Math. 27. Dividentes vero vestimenta
 „eius misserunt sortem. Exod. 12. Os
 „non comminuetis ex eo. Ioan. 19. Vt
 „viderunt eum iam mortuum, non fre-
 „gerunt eius cura. Psalm. 15. Non relin-
 „ques animam meam in Inferno. Acto. 2.
 „Deus vero suscitavit eum à mortuis 3.
 „die. Michæ 2. Ascendet, pandens iter
 „ante eos. Acto. 1. Videntibus illis ele-
 „vatus est. Ioelis 2. Effundam de spiritu
 „meo super omnem carnem. Acto. 2.
 „Effudit hoc donum Spiritus Sancti,
 „quod vos videtis, & auditis. Isaia 49.
 „Possui te in lucem gentium, ut sis salus
 „mea vsque ad extremum terræ. Acto.
 „13. Audientes autem gentes gavisii sunt
 „& crediderunt, &c.

64 Omnia ergo, quæ de Messia
 prædixerant Prophetæ, in Iesu Nazare-
 no adimpleta sunt: ergo ipse est Messias:
 ergo non seductor, & blasphemus, ut Per-
 fidi Iudæi blasphemant, sed *Doctor iustitiæ*,
 ut eum appellat Hieremias cap. 23. si-
 quidem fieri non potuit, ut Deus homi-

nem iniquum, & blasphemū eis omnibus
 signis ornaverit, per quæ voluit Messiam
 dignosci, quia hoc esset ipsum Deum ho-
 mines decipere.

65 Quia testimonia Prophetarum
 adimpleta esse in Nazareno est me-
 dium efficacissimum ad convertendos in-
 fideles, disposuit Deus, ut antequam Evan-
 gelium prædicaretur in universo mundo
 testamentum vetus ex Hebræo in Græ-
 cum verteretur, ut Gentiles, apud quos
 familiaris erat lingua Græca, possent le-
 gere prophetias, & in illis prænuntiata
 videre multis retro sæculis, quæ ipsis an-
 nuntiabantur, ut notat Augustinus lib. 18.
 de Civit. cap. 42. & in hunc finem ordi-
 navit, ut Romani Iudæos subiugarent, ut
 illi hac occasione divagarentur inter Gē-
 tiles per diversas orbis partes, & sic se-
 cum asportantes Scripturas Sacras, quæ
 testimonium perhibent de Christo, & ip-
 si converterentur, dum eis prædicaretur
 Evangelium, & essent occasio conversio-
 nis gentium. Ut enim inquit Augustinus
 ibidem cap. 46. *Si cum illo testimonio Scrip-
 turarum in sua tantummodo terra, non ubi-
 que essent, profecto Ecclesia, quæ ubique est,
 eos Prophetiarum, quæ de Christo præmissæ
 sunt, testes in omnibus gentibus habere non
 posset.* Hac de causa Apostolus Rom. 11.
 vers. 17. ait: *Quod delictum eorum divitiæ
 sunt mundi, & diminutio eorum divitiæ
 sunt gentium.* Quia nimirum, ut explicat
 ibi Anselmus, & Caietanus, delictum
 Iudæorum manentium in sua infidelitate
 occasionaliter est salus, & divitiæ gentiū,
 quia dispersi inter gentes afferebant se-
 cum Scripturas, in quibus continebatur
 Prophetiæ de Christo. Et ideo gentiles
 opponere non poterant illas esse confictas
 à Christianis videntes eas esse in potesta-
 te inimicorum Christi: unde ex illis con-
 vincebantur Apostolos vera prædicare.

66 Ex his apparet, quam mi-
 seranda cæcitate laborent Iudæi, dum
 sunt in perpetua expectatione Messia,
 quem iam dudum Deus misit. Et ad id
 convincendum ex prophetia Danielis cō-
 ficitur evidens argumentum. Loquens
 enim cum eo Gabriel Archangelus cap.
 „9. vers. 25. ait: Scito ergo, & animad-
 „verte, ab exitu sermonis, ut iterum
 „ædificetur Ierusalem vsque ad Christū
 „Ducem hebdomades septem, & heb-
 „domades sexaginta duæ erunt, & rur-
 „sum ædificabitur platea, & muri in an-
 „gustia temporum, & post hebdomades
 „sexaginta duas occidetur Christus, &
 non

non erit eius populus, qui ipsum negatus est. Et Civitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadi deficiet hostia, & sacrificia, & erit in templo abominatio desolationis, & usque ad consumationem, & finem perseverabit desolatio. Hucusque Propheta.

67 Cuius verba ad litteram sic imponit P. Gaspar Sanchez ex communi consensu Doctorum. Hoc itaque certo tibi persuade, & septuaginta hebdomadam tempora, de quibus nuper, hunc in modum partire; ab eo tempore, quo primum facultas erit instaurandae Civitatis, & Templi, ad Templi, Civitatisque consumatam fabricam septem erunt hebdomades; inde vero ad Christum Doctorem, & ducem, id est, ad tempus usque baptismatis sexaginta duae intercedent annorum hebdomades. Aedificabuntur autem muri Civitatis, & quae in illorum circuitu continentur, plateae scilicet, & eius habitacula cum magna perturbatione ac metu ostrepentibus undique, & virgentibus hostibus. Ab Urbe porro iam instaurata per annos 49. ex quo facta est aedificandi potestas; cum aliae sexaginta duae hebdomades exacte fuerint, occideretur, quem multa saecula iam pridem expectant, Christus Dominus. Nec cladem effugiet populus, qui cum ipso sit, illum tamen scelerate negatus est. Nec enim execrabile facinus impunitum oportuit. Aderit autem post completas hebdomadas septuaginta Dux Romanus cum exercitu numero, hoc forti, qui civitatem, ac Templum à fundamentis eruet, quorum talis erit desolatio, & vastitas, ut nullum super sit superioris mollis, aut gloriae vestigium. Nec absoluto bello instaurabuntur Civitatis ruinae; nam eo finito perseverabit tamen perpetua desolatio. In ultima autem hebdomada ex septuaginta, & in eius dimidio moriens Christus testamentum statuet, confirmabit, quae novum, & abrogabit antiquum; deficient enim sacrificia, atque hostiae. Erit autem in Templo execrabilis abominatio, nec villo tempore illius instaurabuntur ruinae, aut cessabit vastitas.

68 Has septuaginta hebdoma-

das, de quibus Propheta; esse annorum, ac proinde efficere 490. annos, impletasque fuisse paulo post mortem Christi, convincunt ex hoc loco Nicolaus de Lyra in Glosa ordinaria, & Paulus Burgensis 1. p. Scrutinij distinct. 3. cap. 3. Id autem facile probatur, quia, ut inquit Burgensis, in tota Sacra Scriptura non invenitur aliqua hebdomada dici, nisi vel dierum, ut Levitici 23. vers. 3. ubi de festo hebdomadarum agitur, vel annorum, ut Levitici 25.8. ubi de iubilaeo agitur. At hebdomadae illae 70. non sunt dierum, quae vix efficiunt annum, & dimidium, ut per se est manifestum; ergo sunt hebdomadae annorum. Deinde sic argumentor: vel hebdomades illae sunt millenariorum, vel centenariorum, seu saeculorum, vel hebdomades iubilaeorum, seu quinquagenarum, vel annorum, vel mensium, vel dierum. Non millenariorum: sic enim quaelibet hebdomada septem mille annos ambiret, & septuaginta ultra quatuorcenta millia constituerunt. Nec hebdomadae saeculorum, quae constituunt quadraginta novem millia annorum, nec iubilaeorum, quae constituunt viginti quatuor millia, & quingentos annos: constat enim manifeste non posse sic computari, quia secundum hanc computationem non dum fuisset destructa Ierusalem, eiusque Templum: constat autem manifeste diruta omnino fuisse à Tito, & Vespasiano 42. annis post mortem Christi. Nec item illae hebdomadae sunt mensium, vel dierum, quia constat à tempore, quo Daniel prophetavit usque ad destructionem Ierusalem transisse multo plures, quam septuaginta hebdomadas mensium, quae vix unum supra quadraginta annos constituunt. Restat ergo à sufficienti partium enumeratione illas septuaginta hebdomadas esse annorum. Quomodocunque autem incipiant numerari, manifestum est multis iam saeculis fuisse completas, ac proinde iam Messiam venisse.

69 Sciendum autem est verba illa Prophetae, *Ab exitu sermonis, ut iterum aedificetur Ierusalem*, variè exponi à Doctoribus: aliqui enim exponunt de exitu sermonis Dei ad Gabrielem Angelum, de quo dixerat vers. 23. *Ab initio precum tuarum egressus est sermo*. Alij à vicelesimo anno Regni Artaxerxis, quando idem Rex praecepit, ut reaedificaretur Ierusalem, ut habetur Neemiae 4. Alij vero affirmant hoc initium fuisse anno 4. Sedechie Regis, in quo exivit sermo Dei ad Hieremiam

remiam dicens: *Cum ceperint compleri in Babilonia septuaginta anni visitabo vos &c.* Hieremia 29. vers. 10.

70 Denique ex prophetia Patriarchæ Iacob, Genes. 29. *Non auferetur sceptrum de Iudâ, nec dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est, &c.* aperte convificitur, Messiam iam venisse, eum certum sit, sceptrum iam dudum ablatum fuisse, non solum à Tribu Iudâ, sed ab omni gente Iudæorum. Vide genuinam huius prophetiæ explicationem apud Cornelium à lapide ibi: futiles vero, & ridiculas evasiones Rabinorum convincit Burgenfis 1. p. Scrutinij dist. 3. cap. 2. Et Lyra in glosa ad caput 49. Genes.

SECTIO OCTAVA.

Quintum caput probandi divinitatem Christi ex eius Resurrectione.

71 **C**UM Christus zelo Patris sui incensus eiecit à Templo euentes, & vendentes, dicens: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis;* Iudæi indignabundi dixerunt: *Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?* Quasi dicerent, quo signo nobis probas, te habere auctoritatem faciendi, quæ facis? Christus vero tanquam signum efficacissimum ad id probandum, ostendendo se esse Filium naturalem Dei, Resurrectionem suam produxit dicens: *Solvite Templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Ioan. 2. 19. Quod tunc nec Iudæi, nec Discipuli intellexerunt, existimantes eum loqui de Templo materialis, cum tamen loqueretur de Templo corporis sui per mortem à Iudæis solvendo, & ab ipso per Resurrectionem tertia die excitando, & postea Discipuli cognoverunt. Et Ioan. 8. cum Christus sub varijs metaphoris dixisset, se esse Filium Dei, & eis æternam damnationem minatus fuisset, nisi hanc veritatem crederent, & cum illi non cognovissent, quia Patrem suum dicebat esse Deum, dixit eis Iesus: *Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum,* id est, quando in Cruce me ut hominem exaltaveritis, tunc cognoscetis, me esse Filium Dei; humanitate enim mea per vos morti tradita, tunc referabitur divinitas mea per carnis meæ Resurrectionem.

72 Inquit Toletus annot. 23. in c. 2. Ioannis, cur Christus dederit Iudæis Resurrectionem corporis sui, ut sig-

num divinitatis suæ? Et respondet, licet alia miracula essent sufficientissima ad hanc comprobendam veritatem, exiguam habuisse efficaciam, quia pauci vi illorum in Christum crediderant. Resurrectionem vero prædicatam multis persuasisse Christi divinitatem, & ideo ipsum dixisse, *Cum exaltaveritis Filium hominis, &c.* Hoc expertus est Thomas, qui manu tangens Christi redivivi vulnera, plenus fide exclamavit Ioan. 20. vers. 28. *Dominus meus, & Deus meus:* in his enim verbis, & suam incredulitatem, & eius præcipuam causam confessus est, ac si diceret: non credidi prius, quia nesciebam te esse Deum; at nunc credo te esse Deum, quia resurrexisse te video: prius quia non credidi divinitatem, negabam Resurrectionem; at nunc credens Resurrectionem, confiteor tuam veram divinitatem.

73 Quia ergo Resurrectio Christi est tam potens argumentum ad persuadendam eius divinitatem; & huius mysterij fides est fundamentum Christianæ Religionis: nam Christum mortuum esse, & Iudæi, & Pagani credunt: Christum vero resurrexisse, est propria Christiani fides; ideo Dominus tot circumstantijs credibilitatis singulari providentia circunvallavit Resurrectionem, ut sint inexcusabiles, quicquam credere noluerint.

74 In primis enim, ne infideles dicerent Christum revera non fuisse mortuum, ac propterea non resurrexisse, sed convaluisse à vulneribus: Deo sic permittente ad manifestationem Resurrectionis Christi, *Unus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis, & aqua, & qui vidit, testimonium perhibuit.* Inquit Ioannes cap. 19. vers. 35. quæ lancea secundum Ciprianum cor transfixit, ut extraheret modicam sanguinis portionem, quæ ibi remanserat. Quo evidenter probatum est Christum revera mortem obiisse, cum impossibile sit vivere hominem, in cuius corpore nulla manet gutta sanguinis.

75 Rursus, ne Perfidi Iudæi Resurrectionem Christi tribuerent virtuti alicuius hominis sancti iacentis in ipsius sepulchro, sicut 4. Reg. 13. vers. 2. resurrexit homo, quæ sepelierunt in sepulchro Elisæi: divina providentia disposuit, ut sepeliretur; *In monumento novo, in quo nondum quisquam positus fuerat,* Ioan. 19. vers. ultimo. Deinde, ne Iudæi fingerent venisse Discipulos, & clam terram suffodisse

tes furatos fuisse corpus sui Magistri, disposuit, ut sepulchrum illud fuerit in petra scissum. Nam Iosephus ab Arimathia accepto corpore inuoluit illud syndone munda, & posuit illud in monamento suo nouo, quod exciderat in petra Math. 22.

76 Quartò, quia si Christi sepulchrum non custodiretur, poterant Iudæi fingere. Apostolos illud sustulisse; usus est Deus malitia, & inuidai Iudæorum, ut fidem Resurrectionis stabiliret. Nam ut narrat Mathæus cap. 27. vers. 62. Convenerunt Principes Sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: post tres dies resurgam; iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne forte veniant Discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi; resurrexit à mortuis, &c. Et ne possent obtendere, Discipulos muneribus corrupisse custodes, disposuit Deus, ut Pilatus eis committeret custodiam sepulchri dicens: *Habebis custodiam, ire, custodite, sicut scitis.*

77 Illi abeuntes munierunt sepulchrum, signantes lapidem cum custodibus, id est, munierunt sepulchrum cum custodibus, cum antea lapidem obsignassent: ut autem notat ibi Maldonatus, credendum est, eos aliquo annulo, vel sigillo signasse lapidem, ne aut dormientibus militibus Discipuli aperire possent, quin furtum ex sigilli violatione deprehenderetur, aut ne milites ipsi pecunia à Discipulis corrupti corpus illis traderent, quemadmodum Darius lacum Leonum, in quem Daniel coniectus fuerat, annulo suo obsignasse dicitur Danielis 6. ne aut illi dicerent se Daniele furtim liberasse, aut illi in lacum ingreysi eum occederent, & à leonibus occisum evulgarent.

78 Admirabilis in obscuranda Christi divinitate, & gloria, Sacerdotum sedulitas, (inquit Maldonatus) admirabilior divina providentia, quæ ipsorum diligentia, atque artificio ad illam illustrandam usa est. Timebant Sacerdotes, ne plebi Discipuli persuaderent Christum, sicuti dixerat resurrexisse, adhibent ea de causa custodes: illi ipsi non iam plebi, sed ipsis, à quibus adhibiti fuerant, Sacerdotibus, & Phariseis Christum resurrexisse testati sunt Math. 28. vers. 11. Ecce quidam de custodibus venerunt, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ gesta sunt. Obsignarunt sepulchri lapidem, ne quis corpus furari posset; & ille ipse

tam diligenter obsignatus lapis fidem fecit corpus Christi non vi, non fraude de sepulcho sublatum fuisse, sed divina virtute fuisse suscitatum, ut verificaretur illud: comprehendam sapientes in astutia eorum.

79 Cum amittilibus audierunt Principes Sacerdotum Christum surrexisse, pecuniam copiosam dederunt illis, ut dicerent venisse Discipulos eius noctu, & furatos fuisse corpus ipsis dormientibus, ut narrat Mathæus cap. 28. vers. 11. sed ut acutè arguit August. in Psalm. 63. *Qui dormientes oestes adhibuerunt, verè, & ipsi obdormierunt*, siquidem si milites somno dediti erant, quando venerunt Discipuli, illud testificari non potuerunt, & facile de mendacio convincuntur. Manifestum deinde erat Discipulos pauperes, timidos, & inermes, & qui tempore passionis fugerant, non non habituros animum ad hoc facinus aggrediendum, nec potuisse sepulchrum ingenti lapide munitum, & obsignatum sine strepitu, qui custodes excitaret, aperire. Præterea si Discipuli furati fuissent corpus, in illo nudando detinerentur: constat autem Ioan. 20. 7. quod Petrus Introiit in monumentum, & vidit linteamina posita, & sudarium, quod fuerat super caput eius, separatim inuolutum, Deinde ut observat Maldonatus, credendum est, illos ipsos milites, qui ad mentiendum empti fuerant, & gloriosam Christi Resurrectionem, & Sacerdotum, qui vteam obscurarent pecuniam dederunt, facinus inter Familiares suos evulgasse.

80 Ut fidem suæ Resurrectionis Christus firmaret, eam manifestavit primò per Sanctos, qui cum ipso surrexerunt, *Et exeuntes de monumentis post Resurrectionem eius venerunt in sanctam Civitatem, & apparuerunt multis.* Math. cap. 27. vers. 53. Secundò per Angelos, qui eam manifestarunt mulieribus euntibus ungere corpus defuncti Math. 28. Tertiò per seipsum apparet non solum Matri suæ, sed multis alijs. Apparuit primò Magdalene Marci 16. 9. Deinde mulieribus redeuntibus ex sepulchro Math. 28. vers. 9. *Illæ autem acceperunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.* Apparuit Petro Luc. 24. 34. *Surrexit Dominus verè, & apparuit Simon.* Apparuit Discipulis euntibus in Emaus Luc. 24. eumque paulo post, cognoverunt in fractione panis. Apparuit undecim simul congregatis in Ierusalem, *Et ostendit eis manus, & latus, in ipsa Resur-*

SECTIO NONA:

*Sextum caput probandi divinitatem Christi
ex mirabili mundi conversione.*

82

PRÆDICATIONE Pisca-
torum conversus est mun-
dus ad credendum hominē

crucifixum esse Deum, aliaque mysteria
difficillima, & amplectendum legem car-
ni, & sanguini repugnantem: ad desle-
rendam maiorem Religionem, & ad des-
ferendos maiorū antiquos mores, & no-
vos induendos. Hoc autem non minus
mirum est & supra humanas vires, quā
si per duodecim pueros totum mundum
Imperator aliquis subiugaret, vel per de-
cem agnos Pastor aliquis magnum lupo-
rum exercitum vinceret. Vnde Aug. lib.
22. de Civitate Dei cap. 7. optime pro-
bat, Quod mundus in Christum cre-
dat, virtutis fuisse divinæ, non persuas-
sionis humanæ. Nam fides Christi sub
Augusto, & Tiberio, quo tempore
maxime eruditio florebat, prædicari
cepit, & tunc non solum populus, sed
multi ex sapientibus crediderunt Re-
surrectionem Christi, atque in Cælos
Ascensionem, aliaque mysteria, quæ
mens humana respiciit, nisi eam
feri potuisse, atque factam esse, divi-
nitas ipsius veritatis, vel veritas divini-
tatis, constantiaque miraculorum signa
monstrarent, ut terrentibus, & contra-
dicentibus tam multis, tamque magnis
persecutionibus præcedens in Christo,
deinde ad novum sæculum in cæteris
secutura Resurrectio, atque immorta-
litas carnis, & fidissime crederetur, &
prædicaretur intrepidè, & per orbem
terre publicaretur, ac facilius cū Mar-
tyrum sanguine sereretur. Legebantur
enim præcedentia signa Prophetarum,
concurrerant ostenta virtutum, & per-
suadebatur veritas nova consuetudini,
non contraria rationi, donec orbis terre,
qui persequebatur furore, prosequeretur
fide.

83

In Apostolis prædicantibus
Christi Resurrectionem, & Ascensionē,
eiusque divinitatem, verificatur ad litte-
ram illud Psal. 67. Dominus dabit ver-
bum Evangelizantibus virtutē multa,
ut expendit Chrysost. in orat. Quod Chri-
stus sit Deus: Non enim moverunt ar-
ma, nec expenderunt pecunias, neque
robore corporis, neque exercituū mul-
titudine vti sunt, sed verbo simplici, &

mul-

surrectionis die. Iuannis 20. 19. Et cum
Thomas narratibus Christi Resurrectio-
nem nolisset credere: octo post dies cū
esset cum reliquis, *Venit Iesus Clausis
ianuis, & vulnera sua contrectanda osten-*
dit Thomæ, qui priorem infidelitatem
agnoscens, Christi divinitatem credidit
Ioan. 20. 28. Deinde manifestavit se Dis-
cipulis piscantibus in mari Ioan. 21. & ut
narrat Lucas 1. Actor. 2. Præbuit seipsum
viniū post Passionem suam in multis argu-
mentis per dies quadraginta apparens eis, &
loquens de regno Dei. Et coram ipsis, alijs-
que multis in Cælū ascendit. Hæc Chri-
sti Resurrectionem tanquam testes ocu-
lares Apostoli prædicaverunt. Et ideo
Petrus omnium nomine dixit Actor. 2.
32. Hunc Iesum Resuscitavit Deus, cuius
omnes nos testes sumus. Hinc autem evi-
dens conficitur argumentum divinitatis
Christi: nam postquam ignominiose cru-
cifixus est, quia dixit se esse Filium Dei,
Deus ipsum tertia die suscitavit, & eius
Resurrectionem tot iuvictis argumentis
manifestam fecit.

81

Nec infideles dicere possunt
vera non esse, quæ Evangelistæ narrant,
sed ea finxisse ad commendationem sui
Magistri. Hæc enim evasio falsitatis con-
victa manet sect. 4. Deinde ab effectu
evidens est Apostolos Resurrectionem, &
Ascensionem Christi mundo persuasisse
tanquam rem à se visam, & in testimoniū
huius doctrinæ martyrium pro Christo
sustinuisse; id autem non facerent, si
Christus non surrexisset, sed potius se
deceptos dolerent, & eum tanquam im-
postorem execrarentur. Dixerat enim
illis palam Lucæ 18. 32. *Se illudendum,*
flagellandum, & crucifixendum; cæterum
tertia die surrecturum, idque dixit, cum
ascendit Ierosolimā ad passionem subeu-
dam. Certè si Apostoli viderent, eum
quidem vera nunciasse, cum ignominias
suas prædixit; falsa autem, cum prædixit
Resurrectionem; eum falsum fuisse Pro-
phetam, & verum impostorem de-
prehenderent, nolentque tot labores pa-
ti, ut falsam fidem in mundum invehe-
rent cum magna Creatoris iniuria, & cer-
to propriæ salutis detrimento, & sine spe
alicuius temporalis emolumenti, & eo so-
lum fine, ut Filium Dei esse persuade-
rent hominem iniquum, à quo nihil spe-
rare poterant. Quomodo Deus donum
linguatum communicaret imperitis pis-
catoribus, ut tam insigne mendacium,
ipsi Deo tan iniuriosum, toti orbi perna-
derent?

„ multam habentē virtutem , ac miracu-
 „ lorum ostensionem. Crucifixum enim
 „ prædicantes , & miracula facientes to-
 „ tum orbem sibi subiecerunt. Propterea
 „ dicit: dabit virtutem evangelizantibus
 „ virtute multa: miracula significans. Et
 „ enim mira virtus erat , Piscatorem , pu-
 „ blicanum , tabernaculorum opificem
 „ nudis præceptis mortuos suscitare, Dæ-
 „ mones expellere, mortem abigere, Phi-
 „ losophorum linguam mutam facere,
 „ Rethorum ora constringere, Principes
 „ ac Reges snpperare, Barbaris, Græcis,
 „ & omnia generari hominum imperare.
 „ Nam omnia hæc verbo illi perfecerunt
 „ & virtute multa mortuos in vivos mu-
 „ taverunt, peccatores iniustos, cæcos
 „ in videntes, & morbos naturæ, ac ma-
 „ litiam animæ expulerunt. De Aposto-
 „ lis etiam verificatur illud Psalm. 18.
 „ Constitues eos Principes in omni terra.
 „ Quod autem Regibus, & Principibus
 „ maiores sint Petrus, & Paulus, declara-
 „ vit eventus: nam Regum leges, etiam
 „ ipsis viventibus abrogantur: at Pesca-
 „ torum illorum, etiam mortuis ipsis ra-
 „ tæ sunt, & immobiles manent, licet
 „ multis legibus, animadversionibus, ar-
 „ mis, supplicijs, argumentis, verborum
 „ eloquentia, cognitionibus, amicitijs,
 „ Dæmonibus, Diabolo, consuetudini-
 „ bus, malis moribus, voluptatibus, & in-
 „ finitis alijs refringere plurimi conati
 „ sint. Hinc merito S. Thom. lib. 1. con-
 „ tra Gent. cap. 6. dixit: Hanc tam mira-
 „ bilem mundi conversionem ad fidem
 „ Christianam, indicium certissimum es-
 „ se præteritorum signorum, ut ea vlti-
 „ rius iterare necesse non sit, cum in suo
 „ effectu appareant evidenter. Effer au-
 „ tē, inquit, omnibus signis mirabilis, si
 „ ad credendum tam ardua, & operandū
 „ tam difficilia, & ad sperandum tam al-
 „ ta mūdus absq; mirabilibus signis indu-
 „ ctus fuisset, à simplicibus, & ignobili-
 „ bus hominibus. Quamvis non cesseret
 „ Deus, etiam nostris temporibus, in cō-
 „ firmationem fidei per Sanctos suos mi-
 „ racula operari. Haussit hanc doctri-
 „ nam D. Thom. à S. August. lib. 22. de
 „ Civitat. cap. 5. ubi subtiliter redarguit
 „ eos, qui credere nolunt carnis Resurre-
 „ ctionem, sumitque argumentum à mun-
 „ do iam credente Resurrectionem Christi
 „ eiusque in Cœlos Ascensionem: format
 „ que hoc dilemma; Vel mundus hoc cre-
 „ dendo, credit rem credibilem, & sic
 „ inexcusabiles sunt, qui rem credibilem

„ credere nolunt: vel credit rem incredi-
 „ bilem; & sic iam admittitur aliquod
 „ incredibile, nempe mundum tam fir-
 „ miter credidisse, id quod erat incredi-
 „ bile. Si ergo iam factum esse videmus
 „ vnum duorum incredibilium, cur non
 „ credemus futurum alterum, nempe no-
 „ strorum corporum Resurrectionem?

84 „ Præterea ipse modus, quo
 „ credidit mundus, si consideretur, incre-
 „ dibilior invenitur: ineruditos libera-
 „ libus artibus, & omnino, quantum ad
 „ istarum doctrinas attinet, impolitos,
 „ non peritos gramatica, non armatos
 „ Dialectica, non Rethorica inflatos,
 „ Piscatores cum retibus fidei ad mare
 „ huius sæculi paucissimos misit, & ita
 „ ex omni genere multos pisces, & tanto
 „ mirabiliores, quanto rationes, etiam
 „ ipsos Philosophos cepit. Iam ergo tria
 „ sunt incredibilia, quæ tamen facta sunt;
 „ Incredibile est Christum Resurrexisse
 „ in carne, & in Cœlum ascendisse cum
 „ carne. Incredibile est, mundum rem
 „ tam incredibilem credidisse. Incredi-
 „ bile est, homines ignobiles, infimos,
 „ paucissimos, imperitos rem tam incre-
 „ dibilem, tam efficaciter mundo, & in
 „ illo etiam doctis, persuadere potuisse.
 „ Horum trium incredibilium primum
 „ nolunt infideles credere: secundum co-
 „ guntur, & cernere; quod non inve-
 „ niunt unde sit factum, si non credunt
 „ tertium. Resurrectio certè Christi, &
 „ in Cœlum in carne, cum qua resurre-
 „ xit, ascensio, toto iam mundo prædi-
 „ catur, & creditur: si credibilis non est;
 „ unde iam toto orbe credita est? Hinc
 „ deducit August. Christi Resurrectio-
 „ nem, eiusque divinitatem, propterea
 „ mundum credidisse, quia Apostoli hanc
 „ doctrinam prædicantes eius veritatem
 „ signis, & miraculis ostendebant. Eloquia
 „ namque persuadentium (inquit) quæ di-
 „ cebant, mira fuerunt facta, non verba.
 „ Qui enim Christum in carne resurre-
 „ xisse, & cum illam Cœlum ascendisse,
 „ non viderant, id se vidisse narrantibus,
 „ non loquentibus tantum, sed etiam mi-
 „ rifica facientibus signa, credebant. Si
 „ vero per Apostolos Christi, & ut eis cre-
 „ deretur, Resurrectionem, atque Ascē-
 „ sionem prædicantibus Christi, etiam
 „ ista miracula facta esse non credunt;
 „ hoc vnum nobis grande miraculum
 „ sufficit, quod eam terrarum orbis sine
 „ miraculis credidit.

85 Ex qua doctrina hoc confici-
 tur

cur dilema: vel Apostoli prædicantes hominem crucifixum à Iudeis, esse Filiū Dei & mundi Salvatorem, verèque resurrexisse, & in Cælum ascendisse, mundo persuaserunt hanc doctrinā medijs signis, & miraculis; vel sine miraculis? Si primū, convincitur, illam doctrinam esse veram, Deū que habere Authorem, quia Deus nequit facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ. Si secundū? Hoc ipsū certius convincitur, quia solus Deus potuit dare efficaciam nudis piscatorū verbis ad persuadendam veritatem doctrinæ, quæ humanæ rationi divina luce destitutæ videbatur omnino incredibilis, & ut permoverent homines ad tam arduam, & moraliter impossibilem morum mutationem.

86 Sed quærent infideles apud Aug. lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. *Cur modo non fiant illa miracula, quæ facta esse prædicamus?* Cui interrogatori secundo loco respondet, *Nec modo deesse miracula*, Quorum aliqua ipse narrat, quæ suo tēpore acciderāt. Sed primo loco respondet, *Miracula necessaria fuisse prius quam crederet mundus, ad hoc ut crederet. Nam qui (inquit) adhuc prodigia, ut credat, inquit, magnū est ipse prodigium, qui mundo credente non credit.* Adiditque illam interrogationem ab infidelibus fieri, quia non credunt extitisse miracula, eosque redarguens subiungit. *Vnde ergo tanta fide Christus usquequaque cantatur in Cælum cum carne sublatus? Vnde temporibus eruditis, & omnē, quod fieri non potest, respuentibus, sine ullis miraculis nimium mirabiliter incredibilia credit mundus? An fortè credibilia fuisse, & ideo credita esse, disturi sunt? Cur ergo ipsi non credant?* Vnde breve hoc dilema conficit. *Aut incredibili rei, quæ non videbatur, alia incredibilia, quæ tamen fiebant, & videbatur, fecerunt fidem: aut certè res ita credibilis, ut nullis, quibus persuaderetur, miraculis indigeret, istorum nimiam redarguit incredulitatē. Hoc ad refellendos vanissimos dixerim. Nam facta esse multa miracula, quæ attestarentur illi vni grandi, salubrique miraculo, quo Christus in Cælum in carne, in qua surrexit, ascendit, negare non possumus. In eisdem quippe veracissimis libris cuncta conscripta sunt, & quæ facta sunt, & propter quod credendum facta sunt. Hæc ut fidem facerent, innouerunt, hæc per fidē, quæ fecerunt multo clarius innotescent. Leguntur quippe in populis ut credantur, nec in populis tamē, nisi credita legerentur.*

87 Est autem hoc argumentum, à conversione mundi petatum, tam efficax ad persuadendum, Christum esse Deū, ut

Chrysostomus asserat, hoc argumento convinci posse Gentilē, quantumvis idiotam. Neutiquā enim (inquit) contradicer, quod omnes vndeunque Ecclesias orbis Christus fundavit. Hinc faciemus demonstrationem virtutis Christi, & ostendemus, ipsum Deum. Etenim non est puri hominis in tantis rebus orbem terræ, marique tam brevi tempore comprehendere, & tam absurdis moribus, tantisque malis cretutum liberare humanum genus, insuper quod hæc confecit nullis vsus armis, nullos faciens sumptus, nullos movens exercitus, nulla prælia committens, sed per vndecim Viros principio ignobiles, viles, rudes, Idiotas, inermes, calceamentis nudos, vnica tunica testos &c.

SECTIO DECIMA.

Septimum caput probandi divinitatem Christi ex permanentia Christianæ Ecclesiæ quam fundavit.

88 **M**ATH. 16. v. 18. dixit Christus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalerunt adversus eam.* Hoc sanè Christus affirmare, & adimplere non potuit, nisi esset Deus omnipotens, & huius dicti adimpletio eū summe veracem, & summe potentē ostendit. Ex hoc loco nervosè, & eloquentissime probat Chrysostomus divinitatē Christi in orat. sæpè citata: Quid igitur (inquit) Christus dixit, & orbe toto fermè impietate detento prædixit, *Super hanc petram, &c.* Examina ut libet, quid sibi hoc verbū vult, & videbis perspicuam eius veritatē. Nam non solū hoc mirum est, quod edificavit eā per totū mundū, sed quod invictā fecit, & iuictā licet tot bella insurgant. Hoc enim est, quod portæ inferi non prævalerunt adversus eam. Vidisti prædictionis veritatem? Vidisti eventus certitudinem, ac robur? Vidisti verba in operibus relucētia, & virtutē absque armis omnia facile conficiētē? Nec ideo, quia paucis dicitur: *Ædificabo Ecclesiam*; transcurras obiter, sed cōsidera, & cogita tecū, quid sit in tam brevi tempore omnē sub sole terrā tantis Ecclesijs impleri, tātas gentes ad fidē trāsferri, populos persuaderi ut proprias leges abrogent, consuetudinē stabilitam, & radicātā evellant, Imperiū voluptatis, nequitie vim tanquā pulverē abijciant, Altaria, Tēpla, & Statuas, & Sacrificia, & profana festa, & immundū odorem, sicut finem aliquem aboleant, & excitent Altaria vbique gentium,

89 Magna res planè, & supra modum magna, diuinæque virtutis, etiamsi nemo in-
terurbaret, essetque pax summa, & multis
simul admittentibus, & reluctante nullo, pos-
se intra tam breue tempus totum orbem à con-
suetudine mala sua, qua præoccupatus fuit, li-
berari, & ad aliam induci: Verum hoc multo
maius, quod non solum in aliam inducitur,
sed in multo difficiliorem: non solum enim
diuersa consuetudo erat, sed & voluptate fir-
mata, duo violenta. Quæ enim acceperat à Pa-
tribus, auiis & pro auiis, alijsque superioribus
progenitoribus, & Philosophis, & Rectoribus,
ea respuere docebatur, quod sanè difficillimum
erat: at difficillius, nouam accipere consuetu-
dinem, quæ nuper irreperat, illamque valde la-
boriosam. Abduxit enim Christus à voluptate,
& induxit ad ieiunium: abduxit ab amore
opum, & induxit ad amorem paupertatis: ab-
duxit à luxu, & induxit ad temperantiam:
abduxit ab ira, & induxit ad mansuetudinem:
abduxit ab inuidia, induxit ad benignitatem: ab-
duxit a via lata, & spatiosa, & induxit in
angustam, & arctam, & præruptam, & in-
duxit assuetos viæ latæ, nec enim alios homi-
nes extra huius mundi consuetudinem viuentes
assumpsit, sed illos ipsos, qui in talibus virijs
computruerant, & luto meliores erant, in-
sistit ut angustam, & arctam viam, asperamque
illam, & duram ambularent, & persuasit eis.

90 „ Quot autem persuasit? Non
„ duobus, vel decem, vel viginti, vel cen-
„ tum, sed omnibus ferme sub sole habitā-
„ tibus. Et per quos persuasit? Per Viros vñq;
„ decim illiteratos, privatos, in eloquen-
„ tes, obscuros, pauperes, patria, facultati-
„ bus, robore corporis, præcellentia glo-
„ riæ, dignitate progenitorum, vehemen-
„ tia Rectorices, eminentia scientiæ carē-
„ tes, per Piscatores, per Tabernaculorū
„ opifices, per barbaros. Nec enim eadem
„ illis, & auditoribus vox: sed extraneum
„ planè, & peregrinum sermonem à linguis
„ eorum, quibus prædicabant, sortiti erāt:
„ Hebraicum dico: atque per hosce ædifi-
„ cavit Ecclesiam hanc, quæ à finibus vs-
„ que ad finem extenta est.

91 Neque hoc solum mirabile, quod
„ privati, & pauperes illi, & parvi, & ig-
„ nobiles, & illiterati, & viles, & exotici
„ sermonis, & contemptibiles, totius orbis
„ corruptionem attentarunt: sed & quod
„ ad longe difficiliora opera ipsum dicere
„ iussit: quodque non hoc in pace fecerūt,
„ sed infinitis bellis hinc inde excitatis.
„ Nam in via quaque, gente, & civitate, &
„ quid dico gente, & civitate? In singulis
„ dominibus peregebatur bellū. Radicata
„ enim hæc doctrina, & puerū sæpè à pa-

„ tre diuisit, & nurum à socru, & fratrem,
„ à fratre, & servū à Domino, & Subdi-
„ tum à Principe, & virum ab vxore, &
„ vxorem à viro, & patrem à filiis: neque
„ enim simul omnes crediderunt.

92 Ad hæc, quotidianas inimicitias,
continua bella, multasque ipsis mortes attulit,
& fecit ut Apostolos quasi communes hostes,
& inimicos, plerique auersarentur, abigerent
quæ eos à se omnes Reges, principes, priuari, li-
beri, serui, populi, & Vrbes: & non solū ipsos
sed & (quod grauius) nouitios in fide, & eos
qui ab ipsis instruebantur, eodem enim bello, &
primebantur, & discipuli, & Magistri. Vide-
batur enim doctrina hac contraria adietis Re-
gijs, & consuetudini, & Patrijs moribus. Et
tamen Apostoli orbi persuaserunt, hominem cruci-
fixū esse Deum, & sic Ecclesiam ædificau-
erunt. Sed quo pacto, & qua ratione? Virtute
scilicet Christi omnipotentis Dei, qui eos ad
prædicandum misit. Ille dixit: fiat Cælum,
& monstrauit opus: Fundetur terra, & il-
lius substantia producta est: Fulgeat Sol, &
indicauit astrum, omniaque verbo operatus est.
Eodem modo ille, & Ecclesias plantavit:
& Verbū hoc: ædificabo Ecclesiam meā,
hæc omnia operatus est.

93 Verbum Dei condidit opera
„ tam mirabilia, & hoc Verbum Christi,
„ Ecclesiam meam ædificabo, Ecclesiam indi-
„ cavit, & in æternum duraturā plantavit,
„ etiam contra illā Tyranis se armantibus,
„ & millibus arma moventibus, populis
„ plus valido igne insanientibus, & oblu-
„ stante consuetudine, etiam oratoribus,
„ & sophistis, & diuitibus, & principibus
„ insurgentibus, sermo Dei velut ignis va-
„ lidus adueniens spinas consumpsit, agros
„ repurgavit, seminavit Verbum prædi-
„ cationis. Et licet ij, qui crediderunt, in
„ carceribus seruentur, in exilium rele-
„ gantur, despectui essent, amitterent
„ substantias, occiderentur, traderentur ig-
„ ni, submergerentur aquæ, & omne tor-
„ mentorū genus sustinerent cum summa
„ ignominia, & persecutionem paterentur
„ ut hostes publici, plures tamen sæpè ac-
„ crescebant: non solum nihil ex afflictio-
„ nibus aliorum facti ad credendū signio-
„ res, sed & multo alacriores, ad hanc pul-
„ chram piscationem assiliebant, sicque à
„ piscatoribus capiebantur nō coacti, non
„ vim passi, sed sponte accurrentes, gra-
„ tiamque habentes adducentibus. Et
„ quamvis viderent fluere torrentes san-
„ guinis credentium, feruentiores tamen
„ reddebantur in fide, & fidentiores. Non
„ Discipulis solū, sed & Magistris vinctis,
„ fugatis, flagellatis alijsq; mille mala pas-
„ sis,

„sis Discipuli plures fiebant, & magis stu-
„diosi, habebant enim adiutricem, & cõ-
„militatẽ inuictam virtutem eius, qui
dixerat: super petram hanc ædificabo
Ecclesiam, in eam & portę inferi non præ-
ualebunt aduersus eam.

94 *Numera, quot Tyrani ab illo tem-
pore aduersus ipsam instruxerunt acies, quot
grauissimas persecutiones mouerunt, quomodo
toto priore tempore, quando nouitia erat fides,
& nuper plantata, tenereque hominum men-
tes, Gentiles regnabant, Tiberius, Caius, Ne-
ro, Vespasianus, & Titus, & post illam om-
nes usque ad Constantini tempora, & omnes
illi, alij minus, alij sæuius infestabant Eccle-
siam, infestabant tamen omnes: Verumtamen
insidię, & machinationes illę omnes lenius,
quam aranearum telę disceptę sunt, & ea quę
bus nos inuadebant; & ea quibus insidiaban-
tur citius fumo dissoluta puluere præterierunt
infirmiora. Magnum enim numerum marty-
rium impleuerunt, immortalisque illos Eccle-
się Thesauros reliquerunt: & columnas, &
turres, & eos, qui non solum viuentes, sed &
mortui posteris magnę utilitatis materia facti
sunt. Vides prædictionis robur, & portę
inferi non præualebunt aduersus eam. Ab
his, & de futuris crede, quod nullus ob-
sistet.*

SECTIO VLTIMA.

*Reliqua capita probandi diuinitatem Christi
breuiter insinuantur.*

95 **C**APVT 8. probandi diuinitatem
Christi sumitur ex miraculosa
Sauli conversione ex persecuto-
re Christi in prædicatorem diuinitatis eius,
& omnis sanctitatis Magistrũ. Nonum ex
sanctitate Apostolorũ aliorumque Virorum
similiũ, qui diuinitatẽ Christi mundo per-
suasserunt, Decimũ ex sanctitate vitę, quã
hęc fides generat: fides enim falsã veram
sanctitatẽ generare non potest, neque ad
Deũ ducere Religio, quę a Deo non des-
cendit, neque ad Celũ euehere, quę ab orco
originẽ traheret: vnde tot sunt manifesta
testimonia diuinitatis Christi, quot in Ec-
clesia homines floruerunt insigni sancti-
tate, qui eo fuerunt virtute clatiores, quo
ardentius Christum dilexerẽ.

96 Vndecimũ ex testimonio marty-
rũ: vt enim inquit August. lib. 22. de Civitat.
c. 6. *Quis enumeret, quam multi, quantalibet
sæuitia crudelitatis occidi, quam Christum Deũ
negare maluerunt? Ligabantur, includeban-
tur, cædebantur, torquebantur, urebantur,
trucidabantur, & multiplicabantur. P. Frã-
ciscus Arias 1. p. de imit. Christi tract. 3.
c. 35. in fine cum Genebrardo reputat veri-*

simile, tantam vsque ad sua tempora exti-
tisse marty-
rũ multitudinem, vt si illorũ fe-
sta per totius anni dies distribuerentur, sin-
gulis diebus occurrere possint celebrandi
triũphi triginta milliũ, qui vitã pro Chri-
sto Domino obtulerunt. Inter quos repe-
riebantur pueri, & tenerę Virgines, a quĩ-
bus, vt inquit Lactantius lib. 5. diuinarum
institutionũ c. 13. *Experimere gemitũ nec ig-
nis potuit.* Et sanẽ mortũ integritas in mar-
tyribus reperta, inuicta patiẽtia, & in tor-
mentis lætitia, & insignis consolatio mor-
tẽ obeundi pro diuinitate crucifixi mani-
festum est argumentum veritatis.

97 Duodecimũ gloria miraculorũ, qua
semper in omnibus sæculis floruit Eccle-
sia Catholica, vt ostendit Bellarm. tom. 1.
lib. 4. de notis Ecclesię cap. 14. Consultatur
P. Salmer. tom. 6. tr. 2. vbi egregie probat
veritatẽ miraculorũ Christi Domini non
solum ex autoritate Evangelicę historię,
sed etiã ex ipsis gentibus, & illarum Pro-
phetijs: ea enim narrantur a Sybilla libi-
ca, & a Pilato in duplici Epistola ad Ty-
berium Cæsarẽ, a Philostrato, & a Mahum.

98 Decimum tertium, atque efficacis-
simũ sumitur ex mira virtute, quã Chri-
stus Crucifixus ostendit in trahendo ad se
homines, opere complens, quod promi-
serat, *Ego si exaltatus fuero a terra, om-
nia traham ad me;* non potuisset enim
Christus tantam potentiam ostendere
mortuus, nisi esset Deus: maiora enim
facere post mortem, quam in vita, argu-
mentum est diuinitatis. Audiamus Chri-
stostomum in orat. quod Christus sit Deus:
*Ante Crucem in luctus erant, Iudas pro-
didit, Petrus negavit, reliqui profugerunt;
Iesus solus inter amicos comprehensus est,
multi, qui crediderant, retrorsum abierunt;
Ceterum vbi occisus est, & mortuus, vt
disceas, quod non sit purus homo, non solum
res eius non interciderunt, sed multo clario-
res, & sublimiores sunt redditę. Nam ante
Crucem Princeps Apostolorũ nec ostiarię mi-
nas tulit, & post tantã eruditionẽ niebat, se
nescire, quis esset. At post Crucẽ orbem terra-
rũ peragravit, & infiniti Martyrũ populi oc-
cisi, malentes mori, quam dicere, quod Princeps
ille Apostolorũ formidans vni⁹ ostiarię minas.*

99 Decimum quateum caput sumitur
ex testamento veteri, in quo sæpẽ signifi-
cabatur Messia futurũ esse Deum, vt pro-
bant Burgenf. 1. p. Scrutiniij dist. 10. P. Sua-
disp. 2. de Incarn. sect. 2. & 3. & Chriost.
in Orat. *Quod Christus sit Deus.*

100 Expectabant Iudei Messia vt
potentissimũ Regem, qui ipsos a seruitute
corporali redimeret, & magna bonorum

temporalium copia cumlaret, ut docent Rabini Hebræorum apud Burgensem 1. p. Scrutiniij dist. 5. cap. 2. & ideo Nazarenū pauperem, & humilem, ut Messiam recipere noluerunt. Manifestè tamen decepti sunt: nam Isaia 42. & Zacharia 9. promittitur Messias, qui cum summa humilitate, & mansuetudine gentes doceat, & legem ferat: eiusque redemptio spiritualis promottitur, nimirum à servitute peccati, ut patet Danielis 9. 24. ubi dicitur, septuaginta hebdomadas superesse, *ut finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna.* Esetque res planè Deo indigna, ut tantus apparatus miraculorum, tam magnificæ promissiones Messia, tam insignes de eo prophetia, tanta mundi expectatio, tot antiquorum Patrum suspiria, tot signa in eius Conceptione, & Nativitate prænuntiata, tot denique prodigia promissa, desinerent in Rege temporali, qui filios Israel ab hostibus visibilibus liberaret, & devitijs tēpotalibus infarciret. Messias ergo promissus erat ad destruendum regnum peccati, ad eripiendos homines à potestate Diaboli, ad docendas iustitiæ vias, ad persuadendam veram sapientiam, & Dei imitationem; & ad hæc bona obtinenda debuit Messias esse Deus. Ut enim inquit August. lib. de utilit. cred. cap. 5. *Sapiens, quantum datum est, imitatur Deum: homini autem stulto ad imitandum salubriter, nihil est homine sapiente propinquius; cum igitur, & homo esset imitandus, & in homine non spes ponenda, quid potuit indulgentius, & liberalius divinitus fieri quam ut ipsa Dei sincera, æterna, incommutabilisque sapientia, cui nos habere oportet, suscipere hominem dignaretur?* Et ut ait sermone quodam de Nativit. *Homo sequendus non erat, qui videri poterat, Deus sequendus erat, qui videri non poterat: ut ergo exhiberetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur, Deus factus est homo.* Debuit item hominū Redemptor, & Salvator esse Deus, & homo, tum quia, ut inquit S. Leo serm. de Nati. *Nisi esset verus Deus, non afferret remedium, nisi esset verus homo, non præberet exemplum.* Tum quia, ut expendit Athanasius, si Creator, & Redemptor essent personæ diversæ, homo divideret cor amando Redemptorem, & Creatorem; cum tamen totum cor Deus sibi deposcat.

101. Rursus cum homo tendat in Deum per fidem, spem, & charitatem, Redemptor hominum debuit esse Deus factus homo, ut sic virtutes Theologales promoveret, firmando fidem, erigendo

spem, & accendendo charitatem: firmatur enim fides, dum homo Deo sibi visibiliter loquenti credit: unde August. lib. 11. de Civit. cap. 2. *Ut homo fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei Filius homine assumpto constituit, atque fundavit fidem.* Erigitur spes, quia ex hoc mysterio discit homo, quantum diligit nos Deus, nihilque est, quod non possit sperare, à Deo, *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illū.* Accenditur charitas: quodnā enim efficacius motivum ad excitandum amorem, quam sic amari? Sic enim Deus Dilexit mundū, ut Filium suum unigenitum daret. Quare ut inquit August. *Si amare pigeat, saltē redamare non pigeat.* Sanè ut Messias hominibus persuaderet, ut per exercitia virtutū ad Deū tenderent, debuit omnī exemplar se exhibere: quomodo enim paupertatem spiritus persuaderet, si veniret dives: quomodo humilitatem, si veniret cum superbia, & faustus? Et sic de reliquis virtutibus. Nō ergo talē se debuit exhibere, qualem expectabant Iudæi, sed qualē se mundo præbuit in præsepio nascens, & in Cruce moriens.

102. Vltimum denique caput probandi divinitatē Christi sumitur ex testimonio tot Doctorū sapientia, & sanctitate illustriū, qui examinatis diligentissimè omnium hominū sectis, tam evidens censuerunt Religionem Christianā esse veram, quam evidens est Deum providētiā hominum habere, eorumque eternam salutē vere procurare. Unde merito dixit sapientissimus Richardus de S. Victore lib. 1. de Trinit. cap. 22. *Domine si error est, quod credimus, à te decepti sumus.* Quia non minus impossibile est Religionem Christianam esse falsam, quam impossibile est Deū homines decipere. Reddiderat rationem paulo antea: *Mysteria namque nostræ fidei tam multis, tam magnis, tam miris prodigijs divinitus sunt confirmata, ut genus videatur esse dementia in his, vel aliquantulum dubitare.* Consonat Chrysost. qui postquam expedit argumenta probantia Christi divinitatē, sic concludit: *Nullus ergo his contradixerit, nisi qui valde insanus, & totus stupidus sit naturæque sensu privatus.* Propterea Deum alloquens David v. 92. aiebat: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, id est, magis quam prima principia scientiarum, ut explicat ibi Lyra.* Unde August. lib. 10. confess. cap. 10. dixit: *Facilius dubitarem me vivere, quam vera esse, quæ audiui.* Consulatur Beilarmius ad illum Psalmum.

DISPUTATIO VLTIMA.

CONSECTARIA AD PRÆCEDENTEM: DEMONSTRATIONES aliquæ contra Mahumetanos.

VÆ in tota præcedenti disputatione diximus de Christi divinitate, evidenter probant. Mahumetanâ sectâ, quæ Trinitatem personarum, & divinitatē Christi negat, esse falsam, & Diabolū habere Authorē. Placuit hic adijcere argumenta alia, quibus vltus sepē sum ad convincendā Mahumetanā perfidiam; cum ad Mahumetanos publicè conciones habui in pluribus Baricæ Provincie Civitatibus, videlicet Malacā, Sexifirmo, vulgo Velez Malaga, Marvel-la, Calpe, (Gibraltar) Xerā, Besippone, Gadibus, Sanlucar de Barrameda, Hispalis, Arundā: & præterea Matritō, & hæc adijcio, quia vsui esse possunt Mahumetanis convertendis. Quamvis enim animus sit, si Deus vitā dederit, tractatū lingua vulgari edere, quo iuvare omnes possint ad loquendū cū Mahumetanis de Alcorani erroribus, & suæ sectæ falsitate: interim tamen operæ pretium me facturū existimaui, si aliquā hic notitiā suggererem, quæ Viris Religiosis deservire possit ad quatiendam horum infidelium duritiem, & forsam expugnandā. Nam his rationibus, gratia adspirante divina, fere ducenti in his locis moti sunt ad abiurandum Mahumetismū, & Christi fidem suscipiendam.

SECTIO PRIMA.

*Brevi notitia de Mahumetanorum erroribus
& qua arte Mahumetus suam
sectam inuexerit.*

LEGEM Mahumeti graphicè describit Card. Bellarm. l. 1. c. 5. de fide, his verbis: Nihil aliud est, lex Mahumeti, ut ex lib. S. Ioann. Dam. de centū Hæresibus cognosci potest, quā monstrum quoddā horrendum, informe, ingens, ex multis Hæresibus, & superstitionibus conflatū. A Iudeis habet horrore carnis suillæ, multitudinē vxorū, libellū repudiij, Circumcisionē, creberrima baptismata. Ab Hereticis Arrianis habet Verbū non esse Dei Filiū, neque Patri consubstantialē, sed creatum, & servū. A Nestorianis habet Christū Do-minū de Virgine quidē natum, sed solū esse hominē, non etiā Deū. A Manichæis habet, Christum, nec passum, nec mortuum esse, & à vino perpetuò absti-

nendum. Ab Aristippo, & Epicuro habet summā beatitudinē in horrore angustie, & vxorum multitudinē, cibo, & potu, aliisque corporis voluptatibus posita esse. Porro ieiunium Religiose colūt Mahumetani, sed ab ortu Solis vsque ad occasum: noctu vero quando periculum non est, ne saltē à Sole videantur, liberū esse comedere, & bibere vsque ad saturationē. Postremo, quod maxime stultitiæ signū est, cum lege Moysis, & Evangelio pugnat, & tamen Christū, & Moysē, tanquā Prophetas sanctissimos, & veracissimos veneratur. Itaque Mahumeti propositū non fuit aliud, quā difficultatē omnē profligare, quam Christiani homines in credendo, & operando patiuntur. Quia difficile est cū vna vxore contentum esse, & eam non posse dimittere, adhæsit Iudeis. Quia difficile erat credere vnā essentiā in tribus personis subsistere, adhæsit Arrianis. Quia difficile erat vnā personā esse in duabus naturis, adhæsit Nestorianis. Quia difficile erat credere, Deū, Christū pati, & mori voluisse, adhæsit Manichæis. Quia difficile erat propter spiritualia, & futura contemnere corporalia, & præsentia, quæ videtur, adhæsit Epicureis. Quia difficile erat postremo, Christū, & Moysē tam perspicuè Sanctos, & Dei amicos nō recipere, & non minus difficile erat cum lege Moysis, & Evangelio Christi suā legem coniungere, Christū, & Moysē recepit, sed legem, & Evangelium repudiavit.

2 Doct. Martinus de Vivaldo Author illius operis moralis, quod inscribitur, *Cadelabrum aureum*, glorians librū, cui titulus, *Zelus Christi aduersus Iudeos, & Sarracenos compositū à Doct. D. Petro de Cauelleria*, fol. 131. n. 448. Catalog. contexit errorum Mahumetanorum sub hac forma.

- 1 Negant Trinitatē cū Sabellio, & Hebræis;
- 2 Christum creaturam esse affirmant cum Hebræis, Ario, & Eunomio.
- 3 Christum non esse Deū, sed Prophetam Sanctum, cum Carpocrate.
- 4 Deū habere Filium fatetur esse impossibile, quia vxore caret, cum Cerdone.
- 5 Quod Christus non fuerit crucifixus, sed alius sibi similis cum Manichæis.
- 6 Negant Christi mysteria, quæ à Christi passione habent vim, cum Donatistis.

- 7 *Dæmones in fine esse saluandos, cum Origine dicunt.*
 8 *Deum habere corpus affirmant cum Antiochæ prophetis.*
 9 *Fælicitatem in voluptate collocant cum Cherinto.*
 10 *Circumcisionem admittunt cū Ebionitis.*
 21 *Vinum prohibent cum Taciatis.*

3 Eundem Cathalogū contexit Præteolus lib. 10. verbo, *Mahumeres* pag. 304. citatq; Authores agētes de erroribus Mahumetanorū, videlicet Ricoldum Ordinis Prædicatorū in libro, quem inscribit, *Confutatio legis Mahumeticæ*; Ioannē Turrecrematā. Pium II. Papam in Epist. ad Mahumetē Turcatū Principem. Bartholomæū Hungarū; Guillelmū Postellū in libris de Sarracenorū, & Turcarum origine. Agit præterea contra Mahumetanorū errores Euthimius Monachus in sua Panoplia orthodoxæ fidei p. 2. tit. 24. vbi enumerat cētum, & tredecim fabulas, quas Mahumetus in Alcoranū congesit; alios Authores, qui contra Mahumetanorū errores scripserunt, inuenies apud P. Polleuin. tom. 1. Bibliot. select. lib. 9. cap. 8. Copiosius vero contra Mahumet. scribit S. Petrus Pasch. Martyr Gienensis Episcopus de Sacra Familia B. Mariæ de Mercede Redempt. Capt. in speciali tractatu, quem scripsit Granatę an. 1300. cū esset pro Christo in carceratus & in vinculis ferris constitutus; qui tractatus cum alijs S. Martyris operibus denuo excussus est Mattiti anno 1676.

4 Duos ego tractatus evolvi, qui mihi maximo vsui fuerunt ad conversionem Mahumetanorū. Primus conscriptus est à Mossen Ioanne Andręa lingua vulgari, & typis mandatus Valent. an. 1515. duodecimque domtaxat continet capita, eiusque titulus est, *Confusio, seu confutatio Mahumetanae sectæ*, quem e Bibliot. D. Marchionis de Estepa educitum, Granatę legi, & in cōpendiū redegi an. 1669. Fuit hic Author prius Mahumetanus, & Mahumetanorum Alpha quinus seu Sacerdos in Vrbe Xativa: postea autē ad fidē nostrā conuersus, & prædicator Christi effectus multos in Valentia Regno ab impuro Mahumeto ad Christi Vexilla traduxit. Pervenit huius ferventis viri fama ad Reges Catholicos, illūque Granatā adduxerunt, ut suæ gentis homines à tenebris Alcorani ad Evangelij lucē traheceret; & ut maiori autoritate Verbū Dei prædicaret, illū Ecclesię Granatenensis Canonicū effecerunt; & iussu Regum, librum illum edidit ad confutanda Mahumeti mendacia. Secundus tractatus, quo vsus sum ad conversionē Maurorum,

editus est in lucē an. 1553. à Lup. de Obregon Abulensi Præbytero, & Parrochia S. Vincentij Parrocho, quē dicavit Illustr. D. D. Didaco de Alava, & Elquivel Abulensis Eccl. Episcopo. & Supremi Senatus Granatenensis Præsidi; fuitque approbatus à S. Inquisitionis Tribunali. In hoc tractatu diligenter depingit Mahumeti vitā, mores, & prædicationē, & Alcorani fabulas detegit, secretiores notitias Mahumetanę sectę à Ioan. Andręa mutuatus. Huius tractatus copiā manuscriptā habet excellentissimus Marchio del Carpio in sua Bibliot. quam ego copiā vidi Mattiti an. 1670. & ex illa selectiora quæque in meos codices retuli. Et hi duo Authores præ cæteris vitā Mahumeti, diligentius scribūt, notitias haurientes ex ipsorum Mahumetanorū libris, quæ prout apud Mahumetanos maiorem fidem faciunt.

5 Mahumeti vitam describit Card. Baron', tom. 8. annal. ad an. 630. ex annalibus Cedreni, & aliorum, & explicat quo pacto nefanda hæresis excreverit, Nimirū, quod primū ad eum accurrerunt Iudæi existimantes ipsum esse, quem expectarent, Messiam: decemque ex ijs ipsum sectabantur, quod eum Circumcisionē amplecti sciissent: verum cum eundem immunda comedere cognovissent, nepe Cameli carnē, e sententia recessere: sed non cessarunt comouere eum in Christianos. Excogitavit autē ad sectam propagandā versutus nebulō illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, feminarū multitudinem suis concedens in hac vita, & in futura ijsdem compositum Paradysum, in quo ipsis omnia ad cibū, & potū laetie, abundēque suppetere, & ad coitum pariter adfore pulcherrimarū multitudinē feminarū; his vero potissimum potituros fore, qui vel hostem occiderent, vel occiderentur ab hostibus: ista satis astutē proponens, quo suos in bello fortes efficeret.

6 „ Vt igitur populos omnes alliceret,
 „ ex cunctis ferme aliqua miscuit, nempe
 „ ex Iudæis Circumcisionē, Dei vnus cultus,
 „ abstinentiā à carne suilla, ex Christianis Christi nomen, ita tamen ut eum
 „ sicuti Arriani, siue Nestor. coleret. Rursū
 „ vero ut omnes fæces eiectas ad sectā alliceret, & sibi cōiungeret, ex Manichæis
 „ etiā de Christo illud accepit, ut nequam
 „ quam Cruci affixū Christū diceret, sed
 „ umbrā Christi, Crucē penitus abominatus.
 „ De eodem Christo insuper blasphemus ista confinxit, quæ his verbis
 „ recitat Damascenus, ait enim: Christum autem dicit Verbum esse Dei, &
 „ eius Filium, sed creatum, atque servitū,
 „ cumque fatetur ex Maria sine semine gene-

generatum. Ait enim, Verbum, ac Spiritum Dei cum in Mariam introisset, genuisse Filium, qui Dei Propheta, & servus est: Iudæos autem contra legem, eum in Crucem agere voluisse, & eum cum tenuissent, eius quidem umbram, egisse in Crucem, Christum autem, nec in Crucem actum fuisse, nec mortuum, Deum enim ad se transfuisse in Cælum, quod ei esset charissimus. Hoc etiam commemorat, Christum cum in Cælum pervenisset, à Deo interrogatum fuisse, an Dei Filium se esse dixisset? Eumque facit hoc modo respondentem: in me, Domine sis placato animo: scis, hanc meam orationem non fuisse, meque tuam non fastidire servitutem. Homines sunt isti, qui contra legem hoc me dixisse arguerunt, falsoque me circumvenerunt crimine, & vehementer errant. Tum Deum hæc ei respondisse. Scio hanc tuam non fuisse orationem. Aliaque multa mostra similia in eo narrat Commentario, quæ ridicula sunt. Hæc Damascenus.

7 Ad hæc, præterea alias circulator, adiecit ineptias, nempe sibi ut veritatis cultori fideli tradendas claves Paradysi, in die iudicii. Fatum insuper asseruit, & sive ad bonum, sive ad malum homines destinari. Cultum præterea astri, quod *Cubar* dicunt, nempe Luciferi, sive Lunæ, commiscuisse tradit, ne Gentilitiæ sectæ exors ereret. Hanc autem de cultu Luciferi fuisse, se Sarracenorum antiquam superstitionem, testatur S. Hieronymus in Hilarione. Ista itaque, & alia pudenda infarciens, ad omnium conservationem vasum illud excogitavit, quod enim satis intelligeret cunctas, quæ miscuisset, per facile solvenda fore, si ad exactæ disquisitionis revocarentur examen: de traditis à se institutis vetuit disputari. Sicque miseros, quos decipiebat, coniecit in foveam, eosdemque ne inde emergerent, excæcavit. Hactenus Baronius.

8 Ut autem refert Gillelmus Totani in Fortalitio fidei fol. 244. calidus iste Impostor ut facilius Iudæos atque Christianos deciperet, dicebat se esse Prophetam ad eorum salutem divinitus destinatum, ut legem Iudæis, ac Christianis datam, quia nimis rigida, & severa erat, mitiorum Præceptorum promulgatione temperaret. Quia vero Iudæi palam obmurmurabant, Mahumetum non esse Prophetam à Deo missum, siquidem nulla edebat miracula in confirmationem suæ legationis, sicut ederunt Moyses, & alij Prophete, fin-

xit revelationem, quæ postea inserta est Alcorano lib. 2. Zorâ, seu c. 9. quæ ita habet: *Tu miracula non edas coram incredulis, quia ea ut rem otiosam explodent.* Dicebatque, quod petere miracula, erat Deum tentare. Et cum Iudæi non cessarent illum coram populo ut Seducatorem traducere, ne à suis parvi penderetur, aliam confixit revelationem ibidem insertam, quæ ita habet: *Increduli, quamvis videant miracula, non tibi credent, nisi vi cogantur, semper enim opponent, te illa virtute Diabolica conficere.*

9 Unde suis persuadebat, se à Deo missum ad exterminandam idololatriam, & unius veri Dei cultum introducendum, quia Deo alios Prophetas miserat, qui multis editis miraculis id præstare non poterant; & ideo à se gladio, & non lingua, veram Dei legem introducendam, & propterea insertuit in Alcorano lib. 2. cap. quoddam sub hoc titulo, *De ense, seu gladio*: in quo sic iubet: *Occidite omnes incredulos*: Quæ verba exponens libet *Zunâ*, vel *Sunâ*, in quo dicta vel facta Mahumeti continentur, & qui apud Mauros est paræ authoritatis cum Alcorano, ad ipsumque comparatur sicut inter Christianos comparantur Acta Apostolorum ad Evangelia, inquit: *Omnes occidite, donec Mahumetani fiant.* Cum primùm autem armorum vi Almedinam, & Mecham occupavit, Rex iuramento inauguratur, edictumque promulgavit, in quo severe præcipiebat ut omnes Gentiles, omnes Iudæi, & omnes Christiani in illis urbibus commorantes cum ut Prophetam Dei acciperent, & legem ab eo promulgatam amplecterentur, sub pena capitis, & confiscationis bonorum, & ita armorum vi sectam suam invexit.

9 Magna est dissensio inter Authores circa annos vitæ, & mortis Mahumetis. Bellarminus tom. 1. contr. lib. 3. de Romano Pontifice cap. 3. affirmat, Mahumetum natum ante Christi 597. capisse autem se Prophetam appellare an. 623. obiisse vero anno 637. chronicum Math. Palmer. secutus, postea vero cap. 10. ait, secundum Ioannem Baseum in Chronico Hispaniæ mortuum esse anno. 628. & secundum Cedrenum in compendio historiæ an. 630. & in eodem pontificius mortem Baron. to. 8. ad anno. 630. Lupus de Obregon affirmat, Mahumetum natum an. 568. mortuum vero an. 631. ac proinde vixisse 63. annos, & idem affirmat Vir magnæ authoritatis, qui circa tempora Mahumeti vixit, ut testatur Dionysius Carthusianus in suo opere contra Alcoranum lib. 2. art. 1. in fine: *Vixit autem* (inquit Author ille) *sexaginta tribus annis, quorum*

Viginti tres in sua prophetia expendit. Georgius Almacinus celebris historiae Sarracenicæ Scriptor Arabs, & professione Mahumetanus, de quo infra mentionem faciemus, affirmat vixisse 63. annos, & secundum alios 65. mortuumque esse anno vñdecimo Egre die duodecimo mensis Rabbij prioris; id est anno Christi 632. die 16. Iulij, vt exponit Thomas Erpenius in notis marginalibus ad historiā illam (quā ex Arabico latinam fecit) pag. 5. & pag. 11. Petavius definire non audet, quot annos vixerit Mahum. solum refert opinionem Theophanis affirmantis, decem annis oculatam hæresim illum habuisse, ac novendecim postea vi, ferroque propagatam asseruisse: constanter tamen affirmat, obiisse anno 631. Archiepiscopus Rodericus in historia Arabū cap. 6. obiisse annis decē expletis, ex quo apud Damascum, Regni sui ceperat Principatū: Heraclij XVII. & Scentillæ Regis Gothorū VII. id est anno Christi 628. Vitam alij duo supra quadraginta annis duxisse attestantur, quos inter eminet R. P. M. Petrus Abarca, qui in Salmatina Academia Primarius Theologiae Antecessor nobis preloxit, ac modo in Regali nostro Colegio rei litterariæ præest, in suis Aragoniæ Annalibus, quos impatienti iam voto lux publica ambit: vbi miram rerum copiam ad severioris historiae fidem exactam eleganti adeo sermonis brevitate circumscribit, vt verbis energiam videatur addidisse, ne rerum dignitati derogaret. Sanctus Petrus Paschalius affirmat, eo anno, quo ipse scribebat Granatæ tractatum suum contra Alcoranum, nempe anno Christi 1300. Mahumetanos in Hispania existentes communiter asserere quod tunc esset annus 699. ab inceptione prædicationis Mahumeti: *Mauri* (inquit) *hac mea tempestate dicunt, quod nunc sit annus sexcentessimus nonagesimus nonus ab inceptione prædicationis Mahumeti.* Ita habet pag. 47. num. 56. & secundum hunc computum putat incepisse suam prædicationem anno Christi 600. paulò plus minusvè. Paulò autem antea, nempe pag. 44. num. 50. inquit: *Mauri dicunt, quod Mahumetus quando mortuus fuit habebat septuaginta tres ætatis annos;*

Et quod vix in illius capite, Et barba viginti reperiēban-

tur cani.

(2.)

SECTIO SECVNDA

Quo pacto Mahumetana secta introducta sit.

SED merito quis scire desiderabit, quo dolo, qua vè astutia Mahumetus se vt Prophetā incæperit venditare, aut quomodo aliquibus persuaserit tam insigne mendacium. Cedrenus apud Baronium, sic rem accidisse, narrat: Cum enim (inquit) à Dæmonē, exagitaretur Mahumetus, & comitiali morbo laboraret, vxorem suam, quæ gravem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno homini, & vexatio, nibus obnoxio nupisset, ita demulset, quod diceret ad conspectum Angeli Gabrielis sibi apparentis concidere. Erat amicus ei mulieri Monachus quidam, qui ob falsam fidem ibi relegatus vivebat. Huic mulier totam rem aperit, Angeli etiam nomine propalato. Hic autē Monachus, vt opinionem eam prorsus in animo mulieris confirmaret, verum Mahumetum Prophetā dicere, ait. Eum enim Angelum ad quemvis vatem mitti. Mulier verbis impostoris illius Monachi fidem habens, alijs suis gentilibus mulieribus fabulam enarravit, ab ipsis porro ad Viros alios dimanavit. Vbi vero semel innotuisse scisset, & creditū se esse Prophetam, sibi ipsi per imaginem quædam effinxit, eademque vt divinitus accepta curioso atque simplici populo facile persuasit, ac volumen vānis figmentis plenum conscripsit, quod è Cælo acceptum effinxit, suisque tradidit sectatoribus observandum: sicque factum est, vt ita error vānè conceptus, non miraculorum virtute, sed vi armorum magis, magisque apud posteros atque etiam exteros invalesceret.

Sed rem hanc diligentius narrat Luppus de Obregon ex Ioanne Andrea & alijs Arabibus rem deducens, & historiam Mahumeti contexens. Ait enim, illum natum fuisse in Vrbe Mecha in Arabia scilicet ex Patre Gentili, & Matre Iudæa; eiusque patrem nomine *Abdala Moralib* Virum fuisse nobilem, & in ea Civitate Prætorem, seu Iudicem ordinarium, seu Merinum, vt loquuntur Arabes; fugillatque eos, qui dicunt Mahumetum fuisse servum, vel infimæ conditionis hominem; constat enim ex libro *Azeat*, in quo vitæ Alcalifarum, seu Regum narrantur, & ex libro *Sunæ*, immò ex ipso Alcorano, Mahumetum, eiusque fratres fuisse nobiles, &

ex illustri inter suos stirpe: eius Mater nomine *Imina*, illum peperit, mortuo iam *Abbadala*; illumque nutriendum tradidit *Halimæ*; cuiusdam agricolæ, seu pastoris vxori: post duos annos mortua est *Imina* eius Mater, ipseque in domo mansit suæ nutricis vsque ad decimum sextum ætatis annum. Tunc verò domum nutricis deserens, suam operâ locavit cuidâ præviditi mercatori, nomine *Abdemonaphis*, qui vxorem habebat *Hadixam* Mahumeti consobrinâ, in eiusque domum vt famulus admissus est, & mercium copiam in *Cayrum*, *Persiam*, & *Suriam* connexa *Camelorum* serie transportavit simul cum domino suo, cui in seruiabat, vel loco illius, novem annorum spacio. Post hoc tempus mortuus est eius herus: & ipse matrimoniû contraxit cû vidua *Hadixa*: illudque *Agafonis*, seu *Camelionis* officium alijs tredecim annis exercuit. Cum iam verò trigessimum sextum annum ageret, & se valde divitem videret, ab illo laborioso officio abstinuit, & *Camelorum* gregē famulo suo *Zeydin* commendavit, & per illum mercaturam exercebat. Ipse vero vitam otiosam degens, in vrbe commorabatur, & cum esset ingenij curiosi, & novitatum amatis, maxime delectabatur rebus novis audiendis, vt eas suæ gentis hominibus narraret. Liberque *Azear*, & *Alcorani* Glossatores narrant, hoc tempore familiariter egisse, sermonesque habuisse creberrimos cum duobus Christianis, gladiatorum conflatoribus; qui ei exprobabant idololatriam, & vnius Dei cultum persuadebant: ille vero cum esset acuto ingenio, ex Christianorum sermonibus facile cognovit vnum dumtaxat Deum esse adorandû, & idolorum cultum certam esse ad æternam perditionem viam, & decrevit non amplius ingredi famosum illius vrbis sanum, in quo incolæ adorabant idolum quoddam, quod *Hallere Haluxa* vocabatur, & zelo veritatis incensus, vxorem suâ & fratres, & consanguineos ab idololatria avertere satagebat, & identidem ingeminabat, in vnum Deum Creatorem Cœli, & terræ esse credendum; cultum vero idolorum esse cultum Dæmonum. Mirificè autem delectabatur conversatione Christianorum, qui illi notitiâ mysterij Incarnationis impellerunt, & miracula, & opera mirabilia Christi Domini exposuerunt. Ille vero à Christianis instructus, quidquid ab illis audierat, vxori, & vicinis suis narrabat. Referebat ipsis historiam creationis primorum paten-

tum, & ipsorum lapsum in peccatum; captivitatem generis humani sub statu peccati: & quomodo Deus misit Verbum suû ad Mariam Virginem, & quo pacto post salutationem Archægeli Gabrielis conceptus est in eius vtero Christus Dominus sine semine viri, operatione miraculosa Spiritus Sancti, quæ audientes idolatriæ ipsum irridebant. Et sanè Mahumetus initio rectè de Christo videtur sensit, vt docet Luppus de Obregon, ex Ioanne Andræa: vt enim inquit P. Molina t. p. quæst. 26. art. 1. disp. 1. inter alia hæc scribit in Alcorano: *Christus Iesus Filius est Mariæ, & Apostolus Dei, & Verbum Dei, quod in ea posuit per Spiritum Sanctum*: Rursum inducit Deum dicentem: *Dedimus Iesum Christum Filium Mariæ, vt faceret prodigia, & miracula manifesta, & perfecimus eum per Spiritum Sanctum sanctificatum, & non communi operatione, sed virtute Dei conceptum ex Maria Virgine Sanctissima, & super omnes mulieres munda procreatum*. Et id quidem docet in Alcorano lib. 1. cap. 3.

12 Vt testantur Ioannes Andræas, & Luppus de Obregon: & S. Petrus Paschasius pag. 65. num. 83 aliasque laudes Beatæ Virginis habet in Alcorano, inter quas illa celebris, quod illâ immunô facit à peccato originali, dicens, *Solam inter filios Adam Mariam non tetigit Satân*. Legatur Sanderus lib. 7. de visib. Monarch. Eccles. Heresi 125. & Canisius lib. 3. de Deipara cap. 20. Quamquam vero initio de Christo vera prædicaverit, postea vero à Sergio Pseudo Monacho Hæretico Arriano, deceptus, disserte docuit Christum esse purum hominem.

13 Sed quidquid de hoc sit, vt ad historiam redeamus, Mahumetus non cessabat suis prædicare Deum Creatorem Cœli, & terræ adorandam, & Christum Dominum Verbum esse Dei ex Virgine sine opera viri procreatum: & vt eos ad credendum flecteret, penas inferni eis minabatur, referens supplicia, quæ Deus intulit Egyptijs, & Sodomitis, aliasque historias veteris testamenti referens, quas à Christianis audierat. Cum vero animadverteret, *Mechæ* incolæ suis verbis fidem non dare, nec suam vxorem ipsi credere velle, depositis prætiosis vestibus, & pauperi habitu indutus vrbe discedens, secessit in montem vicinum, vitam solitariam acturus: vbi diu, noctuque animo versabat quo pacto posset vxorem suam, suosque concives in cognitionem veri Dei adducere. Et hinc narrant Mahumetanorum

libri apparuisse Mahumeto Angelum Gabrielem, illique annuntiasse, ipsum à Deo electum, in Prophetam, ut idololatriam destrueret. Ut autem vere refert Obregon, Diabolus animadvertens Mahumeti ambitionem, & ardens desiderium facienda sibi nomen, & ascendendi ad Imperium, & dominationem, illi persuasit, ut se Prophetam Dei acclamarer, promittens ipsi auxilium ad introducendam novam legem, qua populum illū, aliasque gentes suo subiugaret imperio, verique Dei cognitionem invehret, nihil curans, quod Mahumetus hanc veritatem doceret, dummodo illam doceret coniunctam cum multis mendacijs, quæ homines certissime ducerent in æternam perditionem, & illos abduceret à Christiana professione, in qua vnice est salus. Ut enim optimè observat Guillelmus Parisiensis lib. de legibus cap. 18. *In hac Mahumeti lege, & mendacijs multa vera inserta sunt, & malis bona commixta, malignitate fallendi; ut scilicet falsis propter vera crederetur, & mala propter bona reciperentur.* Si enim nullum bonū præciperet, nec vllum verum doceret, fidem non inveniret, sed dolus manifeste innotesceret. Igitur Mahumetus à solitudine, & spelunca sua, ad civitatem crebro revertens, uxori suæ narrabat, sibi apparuisse Angelum Gabrielem, & iactabat se Dei Prophetam esse, & ab ipso missum, ad exterminandam idololatriam. Illa vero hæc cum risu excipiebat, & serio ei dicebat, illas esse Diabolicas illusiones, vel Mahumeti somnia. Dicunt autem authentici Mahumetanorum libri, nempe liber inscriptus, *Acear*, & alius incriptus, *Asisfa*, Mahumetum hanc suæ uxoris reprehensionem, & derisionem tam acerbè tulisse, ut quadam die existens in sua solitudine se voluerit ex alta rupi præcipitare, eligens potius mori, quam ex dilectissimæ uxoris suæ gratia decidisse: tunc vero ei apparuisse Angelum Gabrielem, & sic illum allocutum: *Letare, o Mahumete, & gaudio exulta, quia Deus te amicissime salutat, & scio te ab ipso electum in suum Legatum, Nuncium, & Prophetam. & iubet, ut legas.* Et cum Mahumetus respondisset, se legere non posse, quia legere nunquam dedicisset, nec litterarum characteres cognosceret: Angelum reposuisse, nihil hoc obitare, *Quia Deus ipse (inquit) tuus erit Magister & ipso Præceptore, calamum sumens pulcherrimos efformabis characteres, & deinceps legere, & scribere scies.* Hoc fabulantur Mahumetani, &

hæc fuit prima revelatio, quam Mahumetus confinxit. Occasionem autem illam confingendi sumpsit ex contumelijs, quibus eum impetebat Hadixa, seu *Adiffa* eius vxor, sæpè ingeminans, Mahumetū somnia sua pro revelationibus venditare: se vero nunquam adducendam esse, ut crederet, Angelum illi loqui, nisi revelationem ab Angelo scriptam inspiceret. Tunc vero calidus Impostor, ut uxorem deciperet, elegit in suum Secretarium iuvenem Iudæum, nomine Abdala Serralle, ex matre sibi cognatum, dicens, Angel. Gabriel: sibi familiariter sæpè apparentem, hoc ita præcepisse, illique sugerebat, quæ secreto ab illis duobus Christianis audierat, illasque sententias eleganti stylo in Arabicum conversas, tanquam Dei revelationem suo Secretario dictabat scribendas in quadam schedula: illamque secum deferens, uxori ostendebat, & coram illa recitans verba illa, quæ in schedula erant scripta, simulabat se legere id quod memoriæ tradiderat: & schedulas illas tanquam è Cælo delapsas, custodiebat in arca, quam *legationis arcam nuncupavit.* Tunc simplex femina credidit, maritum suum miraculose à Deo edoctum scribere, & legere, illumque ut Prophetam venerari cepit, & quoties à Dæmone arripiebatur, vel morbo comitiali correptus in terram cadebat, existimabat, ei Angelum apparuisse, quia calidus Impostor, dicebat tunc temporis se secreta Cælestia divinitus haurire, & notitia mysteriorum accipere, quæ ipsis prædicabat.

14 Primus Mahumeto credidit Zeidin, eius servus, cum ut Prophetam veneratus, propter quod ipsam libertate donavit, & legem promulgavit, quod à servitute liberaretur quotquot eius legem susciperent: ut hac arte plures sibi aggregaret. Post Zeidin credidit Hadixa eius vxor: & horum exemplum secuti sunt viri alij primæ nobilitatis, nimirum Anza, & Alabez, Mahumeti patruus, vel avunculus, Vbequar, Homar, Hocmen, Haly, & alij ex primaria nobilitate. Quorum præsidio, & societate roboratus palam contra idololatriam prædicabat, & veritatem hanc, lumine naturæ evidentissimā, facile persuadebat: revelationes vero fingebat prout tempus postulabat, & prout expediebat ad devinciendos sibi eorum animos. Idolatræ vero ægre ferentes cultum deorum prædicatione Mahumeti in dies minui, illum persequabantur, Iudæi vero, quia magnas de Christo laudes publicas

blicabat, ignem accedebant. Interim Ab-
dala Serralle, qui ei erat à secretis, ex
Christianis gladiarijs, cognovit, quæcum-
que ipsi Mahumetus, vt revelata dictabat,
ab eis accepisse; & fraude detecta à Ma-
humeto discessit: & ipse Sergium Pseudo
monachum hereticum Nestorianum eius
loco substituit, qui ei suos errores circa
Christi Divinitatem facile persuasit. Ab-
dala vero postquā à Mahumeto abscessit,
eius patruis & avunculis, *Coraxistas*, & *Ha-
ximistas* vocabant, & alij verijs primarijs,
qui ei vinculo sanguinis, vel amicitiae cō-
iuncti erant, apertè dixit, se Mahumetū
deservisse; quia clare cognovit, eum non
esse prophetam, sed impostorem: & ipsis
narrabat se aperte deprehendisse, Mahu-
metum, vt revelationem Dei sibi scriben-
dum dictasse, quod de Christo audierat à
duobus Christianis, cum quibus familiari-
ter agebat: addebatque, ad fraudem deteg-
endam, sæpè se substantiam eorum, quæ
dicebatur mutasse, & hoc Mahumetum,
non animadvertisse, vel non curasse, dum-
modo enim in schedula servaretur metrū,
& versuum consonantia, de cætero nihil
curasse. Et hoc referunt authenticæ Ma-
humetanorum libri *Azean*, & *Astfa*, tan-
quam persecutionem magnam sui Pro-
phetæ, asserentes Abbadala Serralle hanc
persecutionem commovisse præ invidia,
quia cum Iudæus esset, ferre non poterat
laudes Christi, quas Mahumetus prædi-
cabat.

His accessit, quod cum Mahumetus
à Sergio novo suo Secretario seductus
cepisset hæreses contra Christi Divini-
tatem prædicare. Christiani, cum quibus
familiariter egerat, & à quibus acceperat
ea, quæ tanquam Divinitus sibi revelata
vis prædicabat, in Mahumetum invec-
ti, palam publicabant, eum nō esse Dei Pro-
phetam, sed nunc contraria docere ijs, quæ
prius docuerat. Hæc & nova lex, quam no-
mine Dei promulgavit (quæ postea infer-
ta est in Alcorano lib. 1. cap. 1.) quod vi-
delicet quilibet vir posset sibi legitimo
matrimonio duas, tres, vel etiam quatuor
feminas copulare, si eas alere posset, con-
tra id, quod Idolatræ ipsi in ea vrbe ob-
servabant, apud quos vnus vnam dumtaxat
feminam, vt uxorem habebat, totam
civitatem valde commovit, quia bene no-
verant, hanc legem promulgasse Mahu-
metum, quia vna femina contentus non
erat, & probrosum erat, scorta & meretrix-
ces, quærere, ei, qui se Dei Prophetam, &
Dei nuntium proclamabat; ac proinde di-

cebant, eum sub honesto matrimonij t itu-
lo, velle suam luxuriam obtendere: cre vit-
que procella, cum Mahumetus non con-
tentus quatuor vxoribus, alias octo sibi co-
pulavit, fingens secum Deum dispensasse,
vt plures vxores habere posset, quam ali-
quis alius, quia Dei Apostolus, & Nuntius
erat: & hanc dispensationem, tanquam de
cælo delapsam publicavit, & Alcorano in-
servit lib. 3. cap. 17. His & alijs Mahumeti
criminibus graviter offensi Mecha cives,
præsertim suorum idolorum destructione,
& iam Mahumeti astutias timentes, arma
parabant, vt illum vi comprehenderent, &
capite plecterent. Cæterum Mahumetus,
& sui cognito eorum consilio, in celeres
insilientes equos, fuga noctū se subduxe-
runt; & in Almedinam à Mecha octo die-
rum itinere distantem se receperunt. Hanc
fugam Mahumetus adornavit quadages-
simo sexto suæ ætatis, anno, vt refert Lup-
pus de Obregon, decem annis postquam
suas fictas revelationes vulgare cæperat.
Degebant ea in vrbe quinque Iudæorum
tribus, & inter eos non pauci Gentiles ido-
latræ: prædivites habebat ea in vrbe Vbe-
quar Mahumeti Söcer, & ex præcipuis
eius confederatis, qui eum verum Dei
Prophetam credebant; & hæc præcipua
fuit causa, cur Almedinam confugerit.

Ibi astutia & scientia Sergij adiutus
suam sectam extendere conabatur. Ob-
stebant Iudæi, palamque dicebant, Mahu-
metum non esse Prophetam, quia nulla
edebat miracula: ipse vero ne apud suos
notam incurreret, finxit revelationem, qua
Deus præcipiebat ne ederet miracula, quia
increduli illi non erant accepturi, vt mi-
racula, sed vt præstigias Dæmonum, fin-
xitque se à Deo missum, vt gladio cultum
veri Dei, inveheret, quandoquidem alij
Prophetæ parum profecerant editis mi-
raculis, vt constat ex Alcorano lib. 2. c. 9.
cuius verba supra dedimus. Vt autem Iu-
dæos sibi conciliaret, laudabat Moysen,
& legem ab eo datam: & iussit vt Disci-
puli sui dum orarent faciem venterent
versus Hierusalem, vbi erat Dei Templus
præcepit vt sui ieiunarent more Iudæo-
rum, & ne porcina carnem comederēt;
& vt Iudæis placeret, circumcisionem ab
illis sumpsit, aliaque multa. Dicebatque se
in hoc vnum esse intentum, & ad hoc à
Deo missum, vt vi armorū idololatriam
exterminaret. Non cessabant tamen Iudæi
famam Mahumeti elevare, & publice
obmurmurare. Ille vero ardenti odio il-
los averfabatur, & vindictam cogitabat;
&

& ut æstimationem apud suos sibi adsciret, finxit se per scalam quandam in cœlum ascendisse, ducente Angelo Gabriele, & suis prædicavit fabulosum illum paradysum, quem Deus promittebat eis, qui cum adiuvarent in hoc magno negotio, quod moliebatur: & ut incredulos terret, finxit se ab Angelo ductum in infernum, ut oculis suis inspiceret pœnas, quas Deus idolatris & criminosis hominibus erat inflicturus, & sæpe inferni pœnas minabatur eis, qui unum Deum non adorarent. Hac arte novos Discipulos, sibi in Almedina adiunxit; ut autem imperium, sibi firmaret, suos extra urbem eduxit, & ut constat ex Alcorano lib. 4. cap. 13. sub arbore quadam longum sermonem ad illos habuit, eis persuadens, voluntatem Dei esse, ut gladio idololatriam profligarent, & ut incredulos, qui legem sanctam Dei nolent recipere, interficerent, eorumque bona diriperent, ut autem ad præliandum moveret, eis Dei nomine victorias promittebat, & ingentia hostium spolia: & commentitium illum paradysum post hanc vitam: dicebat adeo dulcem fore mortem eorum, qui in hoc sancto bello occumberent, ut ij, qui morte naturali obijissent, quamvis in paradyso constituti, desiderarent in hac vitam regredi, ut tam suavem mortem oportere possent, & ut refert Ioannes Andræas cap. 12. sui operis contra Mahumetanam sectam: *Dicebat suis militibus, eos, quin eo sancto bello occumberent, statim ad paradysum evolare*: eis promissit orbis imperium, eximiamque in hac & in alia vita felicitatem: facile esse, vi capere Almedinam, & Iudæos sibi infensos iugulare, eorumque divitias inter se dividere: vi Mecham occupare, & gentes sibi in dies aggregare, quibus veri Dei cultum per orbem terrarum diffunderent. Hac oratione permoti, Mahumetum Regem renunciarunt, iuramento se obstringentes illi fidem servandi. Ille vero ex eis in Duces suos elegit Vbequar, & Homar soceros suos, Hozmen, & Haly suos generos (quorum tres primi suo ordine ei in imperio succedere) & alios sectem vel octo ex nobilioribus, dicens, eos à Deo electos ut nomen suum per orbem portarent, idololatriam exterminando. Consilium cum suis ducibus secreto iniit de subiuganda Almedina, & Iudæis iugulandis; & ne Iudæi coniurationem hanc suboderare possent, suos milites per pagos, & villas illius morantæ divisit; bonam autem occasionem nactus, eos congregans, civitatem illam

omnino imparatam, & nihil tale cogitantem armorum vi expugnavit, & plerosque Iudæorum, sibi infensos iugulavit, spoliaque illius opulentæ urbis inter milites divisit, quod avidius similia aggredierentur facinora.

Cito fama huius victoriæ à Mahumeto obtentæ Mecham pervenit, cursorē enim illuc statim miserunt aliqui ex Mahumeti hostibus, qui moneret, ut celerimè exercitum compararent, quo Mahumetum opprimerent, ni vellent eandem aleam cum Almedinensibus subire: exhorruerunt ad hoc nuntium Mechanenses, & Mahumeti iram timentes, cito citius quingentorum equitum turmam Almedinam mittunt, qui longis itineribus viam conficientes, Mahumetum inopinatō aggredierentur. Sed non defuit patriæ proditor, qui illum, de exercitu cito contra ipsum venturo admoneret. Hac noticia instructus Mahumetus prope urbem in silvis suos milites abstrudit, qua erant hostes transitori. Ad eum locum, in quo Mahumetus insidias paraverat, pervenerunt Mechanenses equites prima noctis vigilia omnino ex via fatigati: & ut vires resicerent, ex equis exilierunt; & stationem ea nocte fixerunt, ut diluculo urbem invaderent: observabant omnia diligenter Mahumeti speculatores. Et cum eos somno sopitos vident, ex insidijs prodeuntes Mahumeti milites omnes iugularunt, quin vel vnus superstes maneret, qui Mechanæ funestum hoc nuntiū deferret. Mahumetus quingentis hostē equos, quos ab hostibus ceperant, suos milites conscendere iubet, & incredibili celeritate exercitum movet in Mecham, eamque expugnat: & se Alcalifam, seu Regem coronat die sequenti anno Christi 612. die veneris, quem idcirco Mahumetani colunt, sicut nos diē Dominicam: & quia Almedinæ etiam primo Rex appellatus est die veneris. Post Mecham captam, edictum promulgavit Mahumetus, ut intra octo dies omnes in ea urbe habitantes, sive Christiani, sive Iudæi, sive Idolatræ, ipsum ut Prophetam Dei, & promulgatam ab ipso legem, sub pœna capitis, & confiscationis bonorum susceperent, ut constat ex Alcorano lib. 2. c. 3. & quia aliqui ex consanguineis eius id detrectarunt, crudeliter occisi sunt. Capta Mecha, ad famam tantæ victoriæ, & liberalitatis, qua militibus spolia hostium largiebatur, novæ militum turmæ ipsi adhæserunt; exercitumq; formavit, decē millibus peditum, & totidem millibus equitum cō-

stantem, qui Arabiam subiugavit, & deinceps maiora aggressus est. Quare ut ait Clenardus, apud Possevinum tom. 1. Bibliothecæ selectæ lib. 9. cap. 8. * Mahumetus primò novas leges, quas stupidis ea tempestate Arabibus imposuit, ad Gabrielem Angelum referebat, quo monitore se omnia mentiebat, gerere. Deinde postquam fraus in suspitionem venit, præsertim ob Iudæos, circa Mechem incolentes, quibus odorandi nasus non decrat, robur induit Tullanium, vim omnem in armis ponens, & quos arte capere non poterat, viribus in novum dogma subiugavit, atque ita deinceps propagata est hæresis, iacto quidem dolis fundamento, gladijs tamè postea sic prolato imperio, ut Victorijs ingentem mundi partem occuparit. *

§. I.

Qualiter Arabum historici sui Prophetæ vitam & gesta narrent?

GEORGIVS Almacinus, professione Mahumetanus, celebris Historiæ Sarracenicæ Scriptor, in compendium redegit Historiam Arabum concinatum à Mahumede Abugjafari, quem ipse vitum Clatissimum, & Doctissimum appellat, & in meliorem formam redactam à Kemaluddino Armunxo, & ex omnibus Mahumetanorum Historijs suam breviter, & dilucide composuit, in qua vitas, & gesta quadraginta novem Chalifarum, seu regum per tres libros narrat, incipiens à Muhammede sectæ Mahumetanæ institutore, & finem imponens in Arimedo Abulabaso Mustadiro Billa, qui floruit ad annum Christi 1118. & Chalifatum finivit anno solati ab Hegira Arabum 511. & ab orbe condito 669. secundum Chronologiam huius Authoris, quam ponit ad finem suæ Historiæ, pag. 369. Hegiram appellant Arabes fugam Mahummedis à Mecha in Almedinam, quæ accidit, die decimo sexto, Iulij, anno Christi 622.

Hanc Historiam antea Christianis Europæis incognitam, & in bibliotheca Serenissimi Ducis Bauariæ aservatâ, Latinam reddidit Thomas Erpenius, linguæ Arabicæ peritissimus, & typis mandata est Lugduni Batavorum in typographia Erpiniana, anno Christi 1625. simul cum Historia Arabum Archiepiscopi Roderici Ximenez. In hac Historia (quæ in magno pretio habetur ab omnibus huius

ætatis hominibus, qui Historica & Chronologica eruditione eminent) quem nos Hispanicè vocamus Mahomam, Latine Mahumetum, vel Mahumerem, vel Mahumetum, ipse appellat Muhammed. Et ita loquuntur Arabes: nam cum ego Malacæ Mahumetanis predicavi, anno 1670. nobilis vir, qui in vrbe Oran diu commoratus fuerat, mihi narravit, Mahumetanos, qui me concionantem audiebant, contra me obmurmurare, quia eorum Prophetam *Mahomam* appellabam, existimantes id à me dici in ludibrium, & irrisionem sui Legislatoris, quem ipsi Muhammed accotatu brevi nominant, & ita deinceps ego nominavi, ut benevolentiam illorum caperem. Mahumetanam vero sectam appellat *Islamismum*. Religionem (inquit) *Islamismi* primus manifestavit, & observavit *Muhammed Abulcasimus, Filius Abdallæ*: nomen matris eius erat *Emina*, quæ Filia erat *Vuaheli*.

Affirmat hic Author natum fuisse in valle Lapidosa vrbs Meccæ, circa auro-ram diei Lunæ, qui octavus erat mēsis Rabij prioris (ita appellant Iulium, Augustum vero Rabium posteriore) anno 882. Alexandri Magni.

Assertit obijisse patrem eius duobus mensibus antequam Muhammed nascere-tur: matrem vero, cum sex annorum esset, Eumque educasse avum suum Abdulmutalib donec annum attigit octavum: post mortem vero avi educatum bene fuisse à patruo suo Abutalib.

Ut autem annos implevit 40. vocatus fuisse ad munus Propheticum (nimirum, quia tunc incipit suas fictas revelationes vulgare) die Lunæ, qui erat secundus mēsis Rabij prioris, anno 922. Alexandri Magni, qui erat vigessimus Regni Cosroe Filij Hormisdæ (Alexander autem Magnus secundum supputationem Claudij Clementis in tabulis Chronologicis, natus est ante Christum 361. annis.) Primam in prophetiam eius credidisse Chadigjam filiam patris eius: deinde eius servum Zeidum: deinde Alim, postea Abubecrum (Vbequar appellant nostri Historici, Rodericus vero Archiepiscopus Tolletanus appellat *Abubacar*) cum alijs quinque, videlicet *Otsman, Zubeiro, Abdurrahman, Suado, & Obeidalla*: *Atque iij novem* (inquit) *præcuerunt ad Islamismum*. Anno autem 44. manifestasse vocationem, (idest fictionem) antea enim clanculum tantum, invitabat ad Islamismum: * Publicata autem vocatione (inquit *Elmacinus*)

insit credere in solum Deum, cumque
colere, & adorare, destituitque idolo-
rum cultum: præcepit circumcisionem:
fancivit ieiunium mensis Ramadan:
quinque orationes; munditiam; peregrina-
tionem ad templum Meccanum, &
ne comederetur sanguis morticinum,
aut caro porcina. Atque eos, qui hæc nõ
observabant, bello vexabat, & oppugna-
bat. Iussit quoque credere veritatẽ Pro-
phetarum, & Apostolorum, quique ad
eos demissi sunt librorum. Item Chri-
stum Filium Mariæ Spiritum Dei esse,
& Verbum eius, atque Apostolum: ap-
probavitque Evangelium; & Legem
Mosaicam. *

Etiã, Coraisras fertitẽr Muham-
medi obstitisse, atque inimicitias adversus
eum denunciaſſe: patrũ autem eius Abu-
talib, ipsum ab eorum insidijs liberaſſe. Et
refert, anno quinto credidisse Omarem,
fideque sua reliquos Musulimos (ideſt Mu-
hammedis ſectatores) confirmasse: fuiſſe-
que quadrageſimum, qui Religionem Is-
lamismi ſuſcepit, quia ante illum credide-
rant 39 anno decimo vita defunctum eſſe
Abutalib Mahummedis patrũ in Reli-
gione maiorum, ideſt in idololatria: & be-
nẽ creviſſe Coraiſatarum impetum con-
tra Mahummedem, & ſpem illum vincen-
di: acceſſiſſe hoc tempore ad Prophetam
aliquos tũ ex Chriſtianis, tum ex Iudæis,
tum ex Paganis, accepto prius ſecuritatis
ſymbolo; & fidem eius accepiſſe; & iura-
mentum fidelitatis ei præſtituſſe: ea tamen
lege vt tributum ei ſolverent. Anno autem
decimo Mahummedem, vt in ſittas Corai-
ſatarum evaderet, Mecca fugiſſe, & Me-
dinam, ſeu Almedinam ingreſſum eſſe die
duodecimo menſis Rabi prioris. Notat
autem Thomas Eſpernius traductor huius
hiſtoriæ in notis marginalibus, inciſiſſe
Hegiram, ſeu fugam Mahummedis in diẽ
16 Iulij æræ Chriſtiænæ 622. in quo pa-
rum differt à Chronologia Patris Maria-
næ, qui in ſuo opusculo de annis Arabum
affirmat annos Arabum, qui computantur
ab hac Hegira, ſeu fuga incepiſſe die de-
cima quinta Iulij feriæ 5. Almacinus aſſe-
rit, acceſſiſſe die Lunæ, & ſecundum alios,
die Iobis. Paulo aliter ſupputat Petavius
Rationarij temporum partis primæ lib. 7.
pag. 485. ſic enim habet: * Illud conſtat
anno Chriſti 622. Iulij diẽ 16. feriæ 6.
fugam eum arripuiſſe, cũ ob erroris
novitatem devota periclitaretur. Ab hac
fuga, quã Hegiram vocant Arabes,
ideſt perſecutionem, nova illorum epo-
chã proficiſcitur. *

Refert deinde Almacinus varia Ma-
hummedis prælia, & victorias: atque, eũ
cepiſſe Meccã anno octavo Egiræ (Chri-
ſti 629.) mortuum vero eſſe anno vndeci-
mo Egiræ (Chriſti 632.) * Obijt autẽ
(inquit) die Lunæ, qui duodecimns erat
menſis Rabi prioris, cum natus eſſet
annos ſexaginta tres, aut ſecundum alios
ſexaginta quinque: * Poſtmodum vero
annos lunares ad ſolares reducens, Chro-
nologiam inſtituit ab Adami uſque ad Ma-
hummedem ijs verbis: * Traditur itaque
Mahummed obiſſe, completis, annis ſo-
laribus 6123. menſibus novem, & qua-
tuordecim diebus; elapſis temporis He-
giræ annis lunaribus decem, & diebus
ſeptuaginta: ideſt annis ſolaribus novẽ,
& vndecim menſibus minus vno die;
primus enim Hegiræ dies fuit Iovis, &
vltimus vitæ eius, Lunæ. *

Nullum hic Authõr de ſuo Prophe-
ta miraculum ſcriptis ſuis prodiſt: ſolum
eum appellat virum glorioſæ memoriæ:
eius autem virtutes his verbis deſcribit: *
Erat optimæ indolis, voce ſuavi, viſitãs,
& excipiens ſuos vt ipſum viſitabant, &
excipiebant, pauperes munerans, Magi-
nates laudans, converſans cum inſimati-
bus, & petentem à ſe aliquid non repel-
lens ſine eo, aut ſermone facili. * Ex
quibus verbis conſtat, Muhammedem ſo-
lum habuiſſe virtutes quasdam politicas,
quæ vtilis erant ad devinciendos ſibi ani-
mos, & benevolentiam captandam, quò fa-
cilis imperium acquireret & conſervaret:
tradit autem idem, Mahumetum in vltimo
ſuo morbo dixiſſe: *Ne dua in Arabia ſint
Religiones:* & propterea Omarem, qui fuit
tertius Achaſifa, Iudæos inde eiçiſſe.

Varios enumerat Almecinus Mahu-
meti ſcribas, & inter eos Abdallam, de quo
ait: * Qui ab Islamismo deficiens Inſi-
delibus ſe adiunxit: ſed impunitatem tẽ-
pore victoriæ ei petijt Oſman: quam &
ei conceſſit Muhammed, poſtquam eius
ſanguinem fundere decreverat. De Ser-
gio mentionem non facit. De morte au-
tem eius & ægitudine hæc tantũ dicit:
Cum à peregrinatione Meccatã rediſ-
ſet, & Medina ſubſtiſſet ad diẽ 28.
menſis ſafar, ægrotare cepit: & præce-
pit Abubecro, vt cum populo oraret, ac
orarent omnes orationes ſeptendecim;
obiijt autem die lunæ, &c. * Et hæc ad-
notat ſufficiat, vt Chriſti miniſter, qui
Mahumetanorum converſioni intenderit,
his notiſijs inſtructus facilius poſſit cum
illis de Religione agere, & utique caput

§. II.

Aliæ notitiæ de Mahumeti vita, & moribus.

NICOLAVS De Cusa Cardinalis, qui obiit anno 1464. vir doctus & pius, in suo opere contra Alcoranum, quod inscribitur, *Cribatio Alcorani*, in Prologo narrat, se exquisitam adhibuisse diligentiam, ut intelligeret librum legis Arabum, seu Alcoranum; & Basileæ invenisse translationem eius factam à Venerabili Petro Cluniacensi, & disputationem duorum nobilium Arabum, quorum alter Mahumétanus, alter Christianus erat: Mahumétanus namque volens pertrahere Christianum ad Mahumetismum rationes pro sua Religione exposuit; eis vero Christianus, qui doctior erat, scripto satisfecit, clare demonstrans falsitatem Mahumétanæ sectæ. Addit præterea citatus Cardinalis se Constantinopolim pertexisse, ut plenior leges Mahumétanorum notitiam assequeretur, ibique apud Patres Franciscanos Alcoranum invenisse, & ipsis exponentibus, aliqua puncta adnotasse; & Dionysio Carthusiano persuasisse, ut contra Alcoranum scriberet, idque abunde præstitisse; opusque suum misisse Nicolao Pontifici. Additque se postea Romæ vidisse libellam Patris Ricoldi, Ordinis Prædicatorum, qui Arabicis litteris in Baldach operam dedit, & istum præ cæteris sibi placuisse.

Et in secundo Prologo cribationis Alcorani, citans Ricoldum, & nobilem illum Arabem, qui cum Mahumetano disputavit, & Dionysius Carthusianus lib. 2. in sectam Mahumétanam art. 2. narrat, Sergium Monachum de Monasterio suo eiectum, Mecham applicuisse, ibique duos Populos reperisse, Idolatras, & Iudæos, prædicasseque ibi fidem Christianam, prout Nestorius illam tenuit, ut Fratres suos Monachos, qui Nestoriani erant, placaret ad gratiam, si Idolatras ad fidem Nestorianam converteret: idque præstitisse, & inter alios Idolatras Mahumetum convertisse, & baptizasse, & Nestoriana hæresi imbuisse. Tres autem astutissimos Iudæos se Mahumeto adiunxisse, & illi multos errores persuasisse. Mortuo autem Mahumeto, omnes eius Sectatores ad proprias sectas rediisse: Iudæos autem illos Haly filio Habitilib, cui Mahumetus testamento legaverat suas collectiones (idest suas schedulas, suosve codices, fictas reve-

lationes continentes) persuasisse ut se Prophetam Dei appellaret, & obtrivisse: & abscriptis Mahumeti detraxisse, quæ ipsis placuit, vel addidisse.

Post hæc narrata, subnectit Cardanalis hæc verba. * Videtur igitur, quod Mahuméd ab initio fundatus fuit per Sergium, ut esset Christianus, & legem illam servaret. Ab illa via non potuerunt Iudæi ipsum amovere: sed ut quantum possent retraherent, addiderunt illa per quæ videretur propria sectæ propheta, & veteri testamento non minus quam Evangelio fideri dare. *

Addit idem Author, capitula collectionis legis Arabum non continuari, vel connecti invicem, sed quodlibet per se integrum existere, & proprium esse rhythmum, seu carmen plene mensuratum: * In hoc enim (inquit) summum studium, adhibuit compilator, ut blanditijs dictæ, minis (idest elocutionis) omnes alliceret, & in stuporem verteret, sicque dictata faceret divina videri. * Itaque certum est Alcoranum scriptum esse stilo elegantissimo linguæ Arabicæ, & non oratione soluta, sed versibus constare.

Dionysius Carthusianus in suo opere contra Mahumétanam sectam lib. 2. art. 1. affirmat inter historias à se selectas de vita & gestis Mahumeti credibiliorē sibi visam fuisse narrationem, quam invenit in Epistola cuiusdam perfecti Christiani, & est ea, de qua nuper mentionem fecit Cusanus, in qua continetur disputatio inter duos Doctores Arabes, alterum Christianum, alterum Mahumétanum, qui inter se erant amicissimi, & erant primi in palatio Regis cuiusdam Sarracenorum, cui ut famuli inserviebant, Mahumétanus Doctor scripsit Epistolam invitans Christianum ad suam sectam, cui Doctor Christianus doctissime & plenissime respondit. Has duas Epistolas, seu disputationem in illis contentam apud te habuit Carthusianus, aitque, Epistolā Mahumétani quinque constare folijs in eo libro, quo ipse usus est; Epistolam vero Christiani folijs viginti.

In hac disputatione, seu Epistola Doctor Christianus, qui (ut coniectatur Carthusianus) propè tempora Mahumeti vixit, Mahumeti vitam & facta narrat, ut re apud Mahumétanos notam, ut inde convincat, eum non fuisse Prophetam, sed seductorem. In summa autē dicit, Mahumetū pupillum fuisse, in sinu patris sui educatum; * Cultoremque idolorum, in Mecha

cha cum omni domo, & generatione
sua. Sicque vixisse quousque pervenit ad
servitium Camelorum Hadigia, seu
Chadigia, cuius mercenarius factus
fuit: solitumque cum Camelis proficisci
in Siriam aliasque regiones, donec duxit
illam vxorem. Postquam vero dives fa-
ctus est opibus vxoris, conatum fuisse
super gentem & patriam suam arripere
principatum: & cum hoc ad exitum
perducere non potuisset, cum paucos ad-
huc haberet fautores, arte & ingenio
usum fuisse, & quia se regem fa-
cere non poterat, se Dei Prophetam, &
nuntium simulasse. Et cum hoc nomen
Prophetæ usurpasset, ingressum fuisse
ad homines, qui tanto facilius qualibet
astutiae machinatione decipi poterant,
quanto longius ab omni sapientia, & vi-
tæ civilis honestate distantes, per agros
& villulas sequestrati, quid Dei Prophe-
ta, & nuntius esset, & in quo dignosci
deberet, penitus ignorabant: ad hos au-
tem decipiendos cuiusdā Astrologi ope
atque Consilio non mediocriter adiu-
tum, homines perfidiosos, & viarum in-
sidiatos, & homicidas sibi aggregasse,
quos ad devia silvarum, ad cacumina
montium, & ad proxima fontibus loca
mittebat, ut ex insidijs prodeuntes, mer-
catores & viatores interficerent, eorum-
que Camelos, & merces diriperent. Si
qui autem ei contradicerent, aut palam
obmurmurarent, cum primum per se,
vel per suos capere poterat, eos crude-
liter interfecisse. * Postquam hæc &
alia Doctor Christianus narravit, quæ Ma-
humetanus negare non poterat: statim ip-
sum alloquens subiungit: * Ego autem
imitari non sufficio, quo pacto tibi per-
suasum est, Dei esse nuntium, aut Prophe-
tam hominem, cuius, (ut breviter vitam
facinorosam demonstrarem) nulla fuit alia
operatio, aut meditatio, quam homines
interficere, aliena diripere, incæstus, &
adulteria perpetrare, qui etiam tale de-
decus inscriptum prophetiæ suæ, sibi
facere non erubuit, ut diceret, datum re-
tribus suis à Deo quadraginta viros po-
tentissimos in coitu fortitudine libidi-
nis adæquare. Vbi etiam rebus odorife-
ris, & mulieribus super omnia delectari
se dicit. Præterea vxores eius ingenuæ
fuerunt quindecim & duæ ancillæ. O
quam longe est ab ista impura, & tur-
bulenta doctrina Machomet, Christia-
næ disciplinæ sancta, & pia Religio,
quæ per gloriosum Apostolum Paulum

ad Dei amorem, & sanctam castimoniam
homines invitans, dicit: qui habet vxor-
em, cogitat, quæ sunt mundi, si ergo vna
sola vxor à Dei amore impedit hominem,
quomodo qui tantas habuit, & totus in
earum libidine versabatur, quique præ-
das, latrocinia, & alia scelera exerce-
bat, Dei Prophetam esse potuit? Præterea
in vltima sua infirmitate positus Macho-
met, suis præcepit, ne eum mortuum se-
pellirent, eo quod tertio die assu mendus
esset in cælum: ipsique observantes præ-
ceptum, cum magnis desiderijs exitum
expectarunt à feria secunda in qua obiit,
usque ad vespæram quartæ feriæ, & tam
longa expectatione fatigati, cum nihil
aliud in eo nisi magnitudinem foetoris
crescentem cernerent, tandem sicut re-
tulit Gumbam, nudum eum proiece-
runt, Gumbam tamen filius Elusam
dixit, quod lotus, & tribus vestibus in-
dutus sepultus sit. Fuit autem per qua-
tuordecim dies infirmus, & fertur, quod
per septem dies morbo pleuritico
ægotavit, amisitque sensum, quem sep-
timo die recuperavit. Et iratus est Ha-
ly filius Abitalib eo quod perdiderit
sensum. Alia vero septima die mortuus
est, & intumuit venter eius, & retrò cur-
vatus est. Quo mortuo omnes ab eo de-
cepti reversi sunt statim unusquisque ad
suam, quam antea tenuerat, sectam, seu
idololatriam, præter paucos suæ cognati-
onis, qui expectabant se successores in
regno. Veruntamen successor Macho-
met omni ingenio, atque astutia illos ad
pristinam sectam reuersos ad legem Ma-
chomet revocavit. Vixit autem sexa-
ginta tribus annis, quorum 23. in sua
prophetia expendit. * Hactenus Chri-
stianus ille Arabs apud Carthusia-
num.

Luppus de Obregon cap. vndecimo
sui operis contra Mahumetanos Mahu-
meti mortem in hunc modum narrat:
cū Machomet sexagesimum annum im-
plevisset, Mecham recessit, ubi tribus an-
nis, sine ullo bello transactis, extremum
diem allaturus morbus illum oppressit se-
xagesimum tertium annum attingentem,
& cum vltimum diem sibi imminere no-
visset, nobiliores duces ad se coegit: illis-
que commendavit, ut legem ab ipso tradi-
tam servarent: additque, ut pro comperto
haberent plurimas provincias à se debel-
landas si placuisset illis, ipsas debellare: &
ut eius morti adessent rogavit, nam adije-
cebat, tertio die Archangelum Gabrielem

restituturum illius corpori animum, & ita ornatum animo, & corpore se in Cælos ascensurum, ubi unicuique eorum sedem paraturus erat. Quod quidem ab illis facile creditum. Invaluit morbus, insaniesque Machomet septem diebus elinguis permansit; eo vesania eius pervenerat ut brachia, manusque suas insano furore discerperet; omnes eius horribiles motus præsentibus metum ingerebant, energumini instar frendebat, immaniterque dentibus stridebat: intumuit guttur, serpetque per totum corpus pestifer tumor. Die decimaquarta postquam decubuerat, vultu lingue sibi reddito, adstantibus eius vxore Haja, & nonnullis ex Mauris ferociter vociferans diem extremum clausit: ita referunt testata apud ipsos monumenta Suna, & Alcoranus lib. 3. Azorà 6.

Mortuo vigilas egere Mauri, & præcipui Centuriones, ut eum suscitatum inspicerent: & trium dierum & horarum exacto numero, cum ne signa quidæ resurrectionis viderent, abierunt Mauri, & ipsi quoque soceri, cum foetorem ex corpore exilientem ferre non possent: itaque duobus alijs diebus ita desertus ab omnibus iacuit, donec Haja duobus mancipijs præcipisset ut illum in area subdiali sepellirent. At servi, cum præ nimio fetore efferre corpus non possent illud in terram proiecere: sed gener eius Haly servos compulit, ut illud humarent in area subdiali, ubi ipsum condiderunt. Pudore statim omnes eius asseclæ Mauri suffusi sunt, cum iam aut mendacium Mahumeti, aut illusio clare pateretur. Obijt Machomet feria secunda duodecima die mæsis (iuxta Mauro) Rabeæ: anno Christi 631. Et ab orbe condito, 50331.

In Regnum eius successus est Vberquar eius socer, Hajæ parens. Qui duobus annis elapsis morbo læthali, non violento interit. Huic alter Machometi socer successit Homar. Hic plures Provincias Imperio suo adiunxit, Damascum, & magnam partem Ægypti subiogavit: Hierosolimam rebellem subegit: qui magis Christi, quam Maurorum legibus obstrictus vixit: quippe qui Christianis Præbyteris Tempia restituere præcepit. Iterum denuo Salomonis Templum excitavit diu devastatum à Tito, & Vespasiano Imperatoribus: plurimos census Templo donavit ad alendos Christi Sacerdotes: & postquam Christianis Hierosolimam reddidit Mecham recessit, ubi mortuus est, & ex collo demortui Crux, Christi-

que Imago suspensa reperta est: ea propter insensus semper Mauris est, vel extinctus. Illud de Templo Hierosolimitano ædificato ab Homar habet etiam Baronius ad an. 643. num. 2.

Exempto rebus humanis Homar ad Regiam dignitatem, evectus est Hozmen gener Machometi, qui cum in legis Machometanæ observatione, divisos Mauros animadverteret; domum Hajæ viduæ pergit tanto malo adhibiturus remedium: qua invita arcam reseravit; quam Machomet arcam *legationis* appellaverat, in qua recondiderat præcipua dogmata, & capita, quæ Mauris tanquã e Cælo immissa legerat, (quæ nec ex theca educere Machomet, nec in vnum scripta voluerat congregari, ne sibi adversantia scripta paterent) ex theca schedulas extraxit, & in domum suam relatas transcribere iussit: ex omnibus librum compegit in quatuor partes distributum, & suis capitibus distinctum; sed hoc fecit absque vlllo ordine, quin quod primum dictum fuerat, primum locum obtineret. Posuitque sub eadem capituli inscriptione res inter se longè diversas, minime capituli titulo congruentes. In quavis schedula diversa carmina legebantur metrum Davidis Psalmorum imitantia. Singula autem capita appellantur Arabicè *Zuar*, vel *Zohara*, ut loquitur Archiepiscopus Rodericus in historia Arabum cap. 6. vel *Zorà*, ut loquitur Doctor Petrus de Cavalleria, vel *Azorà*, ut loquitur Cardinalis Cusca. Totum autem volumen his capitibus compactum appellatur *Alcoran*, vel *Alcoranus*. Quod teste Ioanne Andraxa perinde est, ac *Congregatio Capitulum*, seu *Azorarum*, vel *Congregatio Psalmorum*. Quod etiam affirmat Cardinalis Cusanus lib. 1. cap. 1. *Liber legis Arabum* (inquit) *Alcoran* ob præceptorum collectionem, atque *AlfurKan* ob discreta capitum separationem nominatur. Luppus de Obregon, ait: *Alcoran*, idem apud Arabes esse, ac revelationem: titulumque libri significare, quidquid in lege Arabum continetur fuisse Mahumeto revelatum à Deo per Angelum Gabrielem.

Dicunt autem quidam observatores huius libri, (inquit Cusanus ibidem) illi aliter in oriente, aliter in Hesperijs partibus distingui. Occidentales enim post orationem, quæ præmittitur, & mater libri nominatur, aiunt totum librum *Azoras*, seu capita habere 123. Orientales ve-

ro dicunt primam Azoram durare usque ad *Soretamaran*, quod est quintum caput in libro Hispaniarum. Alcoran ut illo utebantur in Hispania Mauri, teste Ioanne Andrea constat quatuor libris, quorum primus quinque: secundus duodecim; tertius novendecim; quartus tandem 175. capita complectitur, ac proinde totum constat 211. capitibus secundum hunc Authorem. At secundum Luppum de Obregon quartus Alcorani liber complectitur 160. capita, ac proinde totum volumus constat 196. Capitibus. Ut mihi autem narravit Matriti anno 1670. Christianus Arabs, qui sua sponte à Tuneto in Italiam fugit, ut Christianus fieret, & ab Eminentissimo Cardinali D. Paschasio de Aragon inter domesticos admissus est ad obsequia familiaria, Tunetani Alcoranum habent in quatuor libros divisum. Turce autem Constantinopolitani eo utuntur sine distinctione librorum, ut supra notavi.

Agit autem Alcoranus, inquit Ioannes Andreas, de his, quæ Mauri debent credere, de his, quæ debent in alia vita sperare, nimirum de gloria bonis conferenda, & de poena malis infligenda: de ijs quæ debent agere, & de his quæ ut illicita debent fugere, vel ut licita possunt facere, agit de creatione mundi, de peccato Angelorum, de expulsiōe primorum parentum à Paradysso: de missione Moyſis in Ægyptum, & de miraculis, & prodigijs, quæ ibi operatus est: de Virgine Maria, & Iesu-Christo: alijsque historijs Veteris, & Novi Testamenti, quibus mille fabulas admiscer.

Placuit dictis adijcere quæ scribit in suo Apologetico Sanctus Eulogius Martyr, Episcopus electus Tolentanæ Ecclesiæ, qui vixit tempore persecutionis Sarracenorum, qui Cordubæ Sedem Regni fixerant, & floruit ad annum 850. & martyr occubuit anno Domini 859. In illo igitur Apologetico exordia Mahumeti describens, inquit: „Cum esset pupillus factus est cuiusdam „viduæ subditus. Cūque in negotijs dis- „curreret, cepit Christianorum conven- „tulis quotidie interesse, & ut erat astu- „tior, tenebrę filius cepit nonnullas col- „lationes Chriānorum memoriæ com- „mendare, & inter suos brutos Arabes „cunctis sapientior esse. Libidinis vero „suę succensus fomite, cum patrona sua „iure barbarico in ira congressus est (id „est illa resistente, & ob iniuriam indig- „nante.) Moxque erroris spiritus in spe-

„cie vulturis ei apparens, & os aureum sibi „ostendens, Angelum Gabrielem esse se „dixit, & ut Propheta appareret, impe- „ravit.

Cūque repletus esset tumore superbiæ, cepit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi ratione quadam, ut ab idolorum cultu recederent, & Deum incorporeum in Cœlis adorarent, insinavit. Arma sibi credentibus assumere iubet, & qui, novo fidei zelo, ut adversarios gladio trucidarent, instituit. Occulto quoque Deus iudicio (qui olim per Prophetā „Habacu cap. 1. dixerat: Ecce ego sus- „citabo super vos Chaldaeos, gentem „amaram, & velocem, ambulantem su- „per latitudinē terrę, ut possideat taber- „nacula non sua, cuius equi velociores „lupis vespertinis, & facies eorum, ut „ventus vrens, ad arguendos fideles, & „terram in solitudinem redigendam) nocere eos permisit. Primum namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ ditio- nem tenebat, interimunt, & ovantes, de triumpho victoriæ, gloriosi effecti apud Damascum Syriæ Urbem Regni principium fundarunt. Psalmos denique idem Pseudo Propheta in ore insensibilium animalium composuit, vitulæ scilicet rubræ memoriam faciens. Araneæ quoque muscęque ad capiendas muscas historiam texuit. Vpupæ præterea, & ranę cantus quosdam composuit: ut factor unius ex eius ore eructaret, garrulitas vero alterius in eius labijs non desineret.

Alios quoque ad condimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariæ, sive etiam genitricis D. Mariæ stylo suo digessit. Cūque in tanto vaticinij sui errore duraret vxorē vicini sui nomine Zeidi concupivit, & suæ libidini subiugavit. Quod scelus maritus eius sentiens exhorruit, eaque Prophetæ suo, cui contradicere non valebat, permisit. Ille verò quasi ex voce Dominica in lege sua illud annotavit, dicens: cumque mulieri illa displicuisset in oculis Zeidi, & eam repudiasset, sociavimus eam Prophetæ nostro in coniugium: quod ceteris in exemplum, & posteris fidelibus id agere cupientibus, non sit in peccatū. Post cuius tanti celeris factum mors animę, & corporis illius simul appropinquavit. At ille interitum sibi met imminere præsentens, quia propria virtute se resurrecturū nullo modo sciebat, per Angelum Gabrielem qui ei in specie vulturis apparere, ut ipse aiebat, solitus erat, resuscitaturum se tertia die prædixit.

Cum

Cumque animam inferis tradidisset, solliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua vigilia cadaver eius custodire iusserunt. Quem cum tertiam die fatentem vidissent, & resurgentem nullo modo cernerent, Angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsentia suorum terrentur. Invento igitur salubri, ut putabant, consilio privatum custodia cadaver eius reliquerunt: statimque vice Angelica ad eius factorem canes ingressi, latus eius devoraverunt. Quod reperientes factum, residuum cadaveris eius humo deriderunt; & ob eius vindicandam iniuriam, annis singulis canes occidere decreverunt: ut merito cum eo habebant illi participium, qui pro eo dignum meruerunt subire martyrium. Digne ei quidem accidit, ut canum ventres tantus, ac talis Propheta replet, qui non solum suam, sed multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem, & alia scelera operatus est, quæ non sunt scripta in libro hoc: hoc tantum scriptum est, ut legentes, quantus hic fuerit, agnoscant. Hactenus Divus Eulogius apud Baronium tom. 8. ad annum Christi 630.

His relatis subdit Baronius; porro hæc, & alia plura in detestationem sectæ nefandæ publicis scriptis ab eodem Authore vulgata in oculis ipsorum Sarracenorum tunc grassantium in Hispanias liquet: ut planè non contemnenda ea sint scripta, quæ in opprobrium ipsorum Sarracenorum de tali Impostore veluti Propheta gloriantium coram ipsis obiecta fuere.

Venerabilis quoque Abbas Petrus Cluniensis, qui D. Bernardo Coartaneus fuit, & floruit ad annum Christi 1130. cum visitaret sui Ordinis Monasteria in Hispaniæ Regnis, legem & vitam, atque doctrinam Mahumeti de Arabico in Latinum transferri caravit, ut testatur Cathusianus lib. 2. articulo 3. & inter alia scribit: Mahumetum paulatim crescendo, contiguosque insidijs, rapinis, incursionibus frequenter infestando, quos poterat furtim, quos poterat publice occidendo, terrorem sui auxisse, ac tandem ad Regnum gentis, suæ aspirare, cepisse: cumque universis resistentibus, videret hac via non posse se consequi, quod sperabat; Religionis velamine, ac divini Prophætæ nomine Regem fieri attentasse: interim coniunctum ei Sergium Monachum Nestorianum, qui Scripturas Sacras secundum Nestorij

intellectum ei exponens Christianum Nestorianum effecit, atque ut tota iniquitatis plenitudo in Mahumetum conflueret, adiunctos illi fuisse Iudæos, qui ne verè Christianus fieret dolose præcavescentes, homini rebus novis inhiantibus non Scripturarum veritatem, sed fabulas suas quibus nunc usque abundant, insibilant: sicque ab his Doctoribus Iudæis, & Hæreticis instructum, Alcoranum suum condidisse; & tam ex Iudaicis fabulis, quam Hæreticorum figmentis confectam scripturam barbaro suo modo contexuisse; eamque sibi à Gabriele Angelo per partes allatam, meritum gentem ignorantem lathali haustu infecisse: tandemque in Regem ab eis, ut concupierat, sublimatum esse; & languescens, immò penè deficiente Romano Imperio, permittente eo, per quem Reges regnant, Principatum Arabum, seu Sarracenorum hac peste infectorum surrexisse; vique armata maximas Asiæ partes cum tota Africa, ac parte Hispaniæ paulatim occupando, in subiectos sicut Imperium, sic & errorem transfudisse: denique Mahumetum in virtute gladii se missum perhibuisse: cum enim ipse legem suam prædicans per paucos sibi attraxisset, idcirco, tam ipsum, quam sibi adherentes concorditer statuisse legem suam, vim armorum inferre, quoniam ensis timor sæpè plusquam rationis efficit amor. Hæc ille.

SECTIO TERTIA:

Mores; & instituta Mahumetanorum.

VT Christi minister planè instructus noticia morum, & Religionis Maurorum, possit illorum conversionem facilius procurare, & avidius desiderare, utile mihi visum est hic describere modum, & formam vivendi, quam Turcæ Mahumetani observant. Et totum hoc extraxi ex Prologo cuiusdam Authoris Galli, Constantinopoli ad Turcæ Regij Christianissimi legati, quem Prologum facit ad Alcoranum Gallice ex Arabico ab ipso versum: quod volumen mihi ostendit Excellent. Dominus Comes de Iarandilla & ipse ex Gallico Idiomate in Hispanum versa dogmata, & mores mihi dedidit: & ita se habent.

Mm 2

Turc

Turcæ in vñum Deum credunt, sed vnam tantum personam Creatorem Cœli, & terræ, bonorum remuneratorem, puniatoremque malorum, qui Paradysum condidit ad munerandos bonos, infernum ad vltimam, & extremam punitionem delictorum.

firmissime credunt Mahumerum esse maximū Dei Prophetam à Deo in orbem delegatū, vt homines viam salutis doceret: illi vero suo idiomate seipsas vocant *Musulmana*, quod idem est, ac in Deo resignati, aut saluati.

Credunt Moyſis Decalogum, & illū observare tenentur. Dies veneris illis festus, sicut Dies Dominicus Christianis: & hac die in Templū conveniunt ad habendum orationes suas, & preces. Tenentur quinquies in die orare, manē, meridiē, vespērā, occidente sole, & vna hora post occasum solis.

In mense, aut Luna apud ipsos Ramazam ieiunium servant: & hoc tempore totum Diem ieiuni agunt, nec cibum, nec potū libant vsque dum sol occidat; tunc vero ex omnibus comedunt, & cibis cunctis, & potatione multiplici se onerant, excepta tamen porcina carne, & vino: quæ res omni tēpore illis interdictæ sunt. Hoc ieiunio petactō celebrant festū Magni Baram, sicut Christiani Pascha celebrant.

Expendunt plurimum in ædificatione Templorū, & Xenodochiorū, obliganturque pauperibus in elemosynas decimam partem lucri anni præcedentis facti, prima die anni elargiri.

Persuadent sibi post lotionem corporis factam dicendo aliquā orationem huiusritusaccommodatam, omnem maculā peccatumque animi abstergi: quapropter sæpiissime lavantur, & præsertim antequā orationes suas recitent.

Præter circuncissionem alia Sacramenta non habent: dant operā vt filij septimum annum, aut octavum agentes circuncidantur, & hoc statim ac proferre possunt hæc verba: *La illa illa Alha Mehemet Rasulalha: id est: Vnus Deus tantum est: Machomet est eius Propheta, & Apostolus.* Hæc est eorum fidei protestatio. At tamen in toto Alcorano de circuncissione non fit mentio; sed dicunt se illam observare imitantes Abrahamum, cuius legem venerando approbat Machomet.

Credunt Alcoranum missum fuisse à Cœlo per Angelum Gabrielem in diversis temporis intervallis Machometo Mecham, & Medinam habitanti: nam

Iudæi, & Christiani sacras litteras, & legem Dei corruperant.

Permittitur illis simul quatuor vxores habere, & tot filios, & ancillas, quot alere possint.

Vxores dimittere vbi placuerit possunt, soluta earum dote, & iterum alias ducere prout illis libuerit: verumtamen faming expectare tenentur donec clare constet grossiores factas fuisse, quam ante nuptias.

Mariti tenentur alimentā filijs præstare, & illorum curam agere.

Filij sex ancillis suscepti eius conditionis sunt, ac ex vxoribus suscepti, & omnes legitimi reputantur.

Habent Tempia, & Xenodochia longo censu instructa. Habent Religiosorum cœnobiaz, qui austere, & in exemplum aliorum vivunt: obediunt superioribus suis: ad fistularum, & aliorum musicorum instrumentorum sonitum saliant, suas preces, & orationes dicunt.

Sunt apud ipsos alij Religiosi per orbem vagantes: hic sæpius nudi vagantur, vtuntur interdum veste Væsanorum illius plagæ: pellem infrustra dissecant: vt sancti coluntur: stipe collecta vivunt, quæ nunquam illis deficit. Vtrique Religiosi *Drenis* vocantur, & noti sunt ob peculiarrem vestem; tamen possunt religionem deferere, & vxorem ducere, vbi libuerit.

Nec credunt Christum esse Filium Dei, nec credunt in Trinitatem. Aiunt Christum esse magnum Prophetam, & natum fuisse ex Virgine Maria illæsa eius virginitate ante, & post partum, conceptumque fuisse inspiratione, aut inflatione Divina sine Patre; sicuti Adamus creatus fuit sine Matre, Christumque non fuisse crucifixum, sed assumptum à Deo in Cœlum, iterumque venturum ad terras ante exitium mundi ad confirmandam legem Machometi: & asserunt Iudæos arbitrantes Christū crucifigere, crucifixisse alium illi similem.

Precēs pro mortuis fundunt: Sanctos suos invocant, quorum longam historiam habent: ac Purgatorium esse minime credunt: plurimi illorum sibi persuadent animos, & corpora simul in sepulchris condita iacere vsque ad diem Iudicij.

Mecam, & Medinam Villas Arabiæ maxime venerantur: nam Mecæ Machomet natus est, Medinæ coronā Regni accepit. Frequentes peregrinationes faciunt

tant ad has civitates apud ipsos Sanctas: Hierosolima quoque illis venerationi est, nam ibi orti, & commorati sunt plurimi Prophetæ.

Campanarum usus apud ipsos non est: ad horam orationis in summum fastigium turris ascendunt Sacerdotes, quæ semper ad latus Templi porrigitur, hinc elata voce populum ad orationem congregant, præcem aliquam fundendo in hunc finem dispositam. Hucusque Author Gallus.

Qui plura desideravit de Mahumetanorum moribus, legat R. P. F. Antonium del Castillo Ordinis S. Francisci in suo *Devoto peregrino, & itinerario terre Sanctæ* lib. 3. cap. 6. ubi describit vitam eorum, quos Mauri Santones vocant; eamque coram Mahumetanis referre, sufficit ad confusionem magnam ipsorum; nemo enim rationis particeps, & in regione polytica educatus, est, qui non erubescat, & pudore suffundatur, cum audit ut Sanctos à Mauris haberi eos, qui talia agunt: & incredibile videretur, nisi à Viro Religiosissimo, & testi oculari eorum, quæ narrat, referrentur. Quid enim absurdius, quam homines rationis compotes magnæ felicitati suæ tribuere, quod Santones illi domos eorum ingrediantur, & cum ipsorum vxoribus congregiantur, vel eorum filias corrumpant; & de tanto dedecore gratulationes ab amicis, & à concivibus excipere; sibiq; persuadere, vxores suas, & filias ex hoc pudendo congressu sanctificatas manere? Et tamen ita revera est, ut refert Religiosissimus author, qui multas Turcarum Civitates peragravit. Certe Mahumetani in Hispania his auditis, ita erubescunt, ut dicere cogantur, illa ita non se habere, sed à Christianis confingi in opprobrium Turcarum. Sed hæc hic scribere, nec vacat, nec libet: tu apud hunc Authorem lege.

§. I.

Prima Demonstratio contra Mahumetanos.

HANC Demonstrationem ex dictis in tota disputatione circa Christi divinitatem, sic conficio. Evidens est Deum existere, & habere providentiam circa hominum salutem; neque eos creasse ad comedendum, & bibendum, & quærendas delectationes corporeas, sicut quærunt bruta: sed ad hoc ut ipsum tanquam Creatorem in hac vita colerent, & super omnia diligerent; & aliquam veram felicitatem in alia vita obtinerent: ergo evidens est, Deum tradidisse hominibus legem, per cuius observationem ipsum colerent, & æternam felicitatem obtinerent. Unde sicut evidens

est, Deum semper fuisse, ita evidens est post conditum universum semper habuisse in mundo aliquam veram Religionem, & legem in qua homines salvari possent: cum enim evidens sit, in omni tempore vere procurasse hominum salutem, evidens quoque est, omni tempore providisse hominibus legem, & Religionem, per cuius observationem tenderent infelicitatem ultimam, ad quam sunt creati, nec enim Deus serio potest desiderare, ut homines perveniant ad terminum, nisi præstituendo viam, per quam ambulando, pervenire possint ad ipsum: nec potest serio procurare finem, quin provideat medium necessarium ad eius consecutionem.

Manifestum Deinde est, ante adventum Mahumeti non fuisse legem à Mahumeto promulgatam: ergo cum manifestum quoque sit sexcentos annos ante adventum Mahumeti fidem Christi fuisse per totum orbem promulgatam: vel dicendum est, illis sexcentis annis nullum hominem salutem eternam obtinuisse, immo nec obtinere potuisse, vel dicendum est, illam obtinuisse, vel obtinere potuisse fidem Christi amplectendo, & eius legem Evangelicam observando.

Probatur assumptum, quia si nulla erat tunc in mundo vera fides, veraque Religio à Deo data, nullus tunc salvabatur, quia sine vera fide impossibile est placere Deo, & sine observatione legis à Deo provenientis, impossibile est veram felicitatem, ultimamque finem consequi: unde tunc Deus creasset homines dumtaxat ad comedendum, & bibendum in hac vita, sicut bestias, quod est per se falsum, & Deo indignum. Si autem erat tunc aliqua vera fides, veraque Religio, nulla alia esse poterat, quam Christiana. Nam ante adventum Mahumeti, solum erant in mundo tres Religionem, leges, vel fides: nempe Religio, & fides Gentilium, qui idola colebant: Religio, & fides Iudeorum, qui Messiam expectabant, & fides & Religio Christiana, qui Deum Unum, & Trinum colebant, & Christum tanquam verum Deum, & hominem adorabat; ex ijs autem tribus fides Gentilium erat manifestus error: nam Mahumetus ipse in Alcorano sæpe dicit se esse Prophetam à Deo missum ad exterminandam idololatriam. Fides autem Iudeorum erat etiam post adventum Christi omnino vana, & inutilis ad salutem. Nam Mahumetus in Alcorano sæpe repetit Christum esse Messiam in lege, & Prophetis promissum, & fuisse insignem Prophetam Virumque sanctissimum: Iudæi verò illum ut impostorem, & blasphemum execrabantur, ac proinde erant certe extra viam salutis,

quia vel dicendum est, nullum hominem illis sexcentis annis fuisse salvatum, vel dicendum est solum in Religione Christiana fuisse salutem: cum ergo primū sit manifestē absurdum, & Deo indignū, debet necessario dici secundū: ergo tunc Religio Christiana erat apta ad salutem: ergo erat vera. Pater conseq. quia lex falsa non est à Deo, neque descendit de Cælo; lex autē quæ nō est à Deo, neque è Cælo descendit, non potest ad Deū ducere, neque ad Cælū evehere. Vnde evidens est, fidem, in qua homines salvantur, esse veram, & esse à Deo. Ergo vera erāt dogmata, quæ lex Christiana tunc profitebatur; nempe Deū esse Trinum, & vnum, & Christum esse hominē, & Deū simul. Nam si hæc dogmata essent falsa, fides ipsa Christiana falsa, & erronea erat, ac proinde non esset à Deo, sed à Diabolo, neque ad Coelum duceret, sed ad infernum.

Quod si illis sexcentis annis verū erat Deum esse Trinum, & Vnum, & Christū esse Deum, & hominē, evidens quoque est, Deum post adventum Mahumeti esse Trinum, & Vnū, & Christum esse Deum, & hominē: ergo Alcoran^o diserte hoc negās, non est lex vera, sed manifestē erronea, neque Deū habet Authorē, sed Diabolū; & Mahumetus non fuit Propheta, sed Impostor, & Deceptor. Sequela est evidens: quia cum Deū esse Trinum non sit accidens, sed substantia, si Deus aliquando fuit Trinus, semper necessario est Trinus, & cū propositio aliquid affirmans de præterito, si semel vera est, semper permaneat vera; sanè si illis sexcentis annis verū erat affirmare Deum factū fuisse hominē; sanè id etiam modo verū est, semperque erit verū. Et cum Christus, qui tunc existeret in Cælo, idem sit, qui modo existit ibidem, sanè si tunc erat Deus, etiam modo est Deus.

Hoc argumentum primum Deus mihi suggerit, cum in Vrbe malaga è nostro Collegio tenderē ad Teatrū Comædiarū ad concionandū Mahumetanis: hic enim locus consulto electus fuerat ad eas conciones habendas; in eumque confluebat tota civitatis nobilitas, tam Ecclesiastica, quam secularis. Venerat ad concionē invitatus quidam Mahumetanus cum sua vxore, & timens, ne illa peteret Baptismum, mortem minatus est, & dum me concionantem audiebat, oculis torvis minas reperebat. Sed cum hanc demonstrationē audivit, divina gratia repente illuminatus, & filium parvulum, quem inter brachia complectabar, dimittens, à sede prosiliit, & in tabulatum ascendit, alta voce Baptismum petens, cū

ingenti Christianorū plausu, & maxima vxoris mæstitia. Posteaque seipsum explicans dicebat: tres dumtaxat sunt domus: nempe domus Moyſis, domus Christi, & domus Mahumeti: domus Moyſis aliquando fuit domus Dei, sed postquam Christus venit, iam domus illa corruit, & iam non est domus Dei: domus Christi est planè domus Dei: domus autem Mahumeti postea superviens nequit esse domus Dei; quia est domus contraria domui Christi; & Deus nequit sibi ipsi contrarius esse. Ecce hūc aliosque triginta duos infideles ad veram Christi fidē conversos, sacrisque mysterijs imbutos die Evangelistæ Ioanni Saera è Collegij nostri Ecclesia in Cathedralē ingenti comitatu ductos sacro fonte illustravit Illust. ac R. R. D. D. Ildephonsus à S. Thoma è Sacro Prædicatorū Ordine, Episcop. Malacensis, quem dum memoro, gratū denuo animū pulsat effusissima illa humanitas, qua tenuitatem nostrā excepit, & de victu, vestituque indulgentissima nobis largitate providit. Quæ cum mēte nequaquam exciderint, nec calamū subterfugere potuerunt, quin eorum rursus memoriam iucundissime refricaret, figeretque monumentum nostræ adversus tantū Virū observantissimæ gratitudinis.

§. II.

Secunda demonstratio.

ALIA deinde conficitur ratio ex dictis in tota disputatione, qua falsitas convincatur Mahumetana secta: nā cū vnus sit Deus, vna tantū debet esse vera fides, veraq; Religio, in qua homines salventur, & omnes sectæ oppositæ veræ Religionī debēt esse falsæ. Ergo cum Deus velit omnes homines salvos fieri, vult omnes homines venire ad profitendam veram fidē, veramque Religionē amplecti. Ergo vera Religio, veraque fides debet habere signa, & notas quibus possit ab omnibus dignosci; & ideo dicitur Deus posuisse in sole Tabernaculum suum, quia nimirum veram Religionem, veram Ecclesiam, in qua homines salvari possint, ita conspicuū reddit, ut possit ab omnibus videri, si illā verē quærant. Vnde P. Valentia 22. disp. 1. q. 1. punct. 7. omnium Theologorū nomīne sic sapienter pronuntiat: *Ab orthodoxis Doctores secundū certissima, & clarissima sanctitæ scripturæ testimonia Ecclesia visibilis dicitur, id est, sic in luce hominum, & in conspectu posita, ut quonvis sæculo evidenter internosci, & quasi digito demonstrari queat congregatio illa, quæ Ecclesiā verā determinat*

credere possis, ac debeas. Quare de vera Religione, veraque Dei Ecclesia, intra quam possunt homines salvari debet verificari illud quod dicitur sap. 6. *Clara est sapientia, & quæ nunquam marcescit, & facile videtur ab ijs, qui quærent eam.* Debet ergo vera Religio, veraque Dei Ecclesia habere argumenta evidentia credibilitatis, seu argumenta, quibus possint homines induci, & obligari ad credendum illam esse veram Religionem, & à Deo datam. Si enim hæc argumenta non haberet, non esset civitas supra montem posita, nec esset Tabernaculum Dei in sole, id est in clara luce positum: nec daretur obligatio illam suscipiendi, nec homines possent dignoscere, illam potius quam sectam ipsi oppositam esse veram, ut eam amplecterentur, quod planè est absurdum, & impossibile: implicat enim Deum velle, ut homines amplectantur veram Religionem, & non dare illis media, quibus dignoscere possint, quænam sit vera Religio, seu quænam sit à Deo. Ex hoc principio deducitur Mahumetanam sectam prohibentem disputationes in materia Religionis, & præcipientem, ne ratione persuadeantur homines illam amplecti, sed gladio, & vi cogantur, non esse legem à Deo datam, & Mahumetanos temere illam profiteri. Nam vel habent rationes, & fundamenta, quibus sibi persuadeant, & alijs persuadere possent, Mahumetanam professionem Deum habere Authorem: vel non. Si non habent: ergo temere illam amplectuntur, nam magna est temeritas, aliquam Religionem, seu professionem ut divinam, & à Deo datam amplecti, quin procedat prudens fundamentum, quo inducaris ad credendum, illam esse à Deo, & possis alios inducere. Si habet: ergo iniuste prohibet ea fundamenta proferri. Sanè qui habet nummum aureum non adverte ritum, sed legitimum, & iusti ponderis, illius examen non metuit, nec oculos refugit artificis, qui explorandis ponderibus præfectus est. Si ergo Mahumetana Religio examen sapientium timet, & prohibet examinare, an à Deo fuerit data, non est lex à Deo data, sed à Pseudo Propheta dolose composita ad subiungendos populos, & illos in propriam ditionem trahendos. Astute prohibuit hic impostor suis, etiam sapientissimis, & in Alcorano peritissimis, cum Christianis, vel Iudeis disputare de veritate suæ sectæ, quia probe noverat, illius falsitatem vi disputationis manifestè detegendam: nec posse vi prædicationis persuaderi Mahumetum fuisse verum Dei Prophetam, ab ipso missum ad promulgandam novam legem: cum nec

vite sanctitas, & morum probitas, nec Prophetia, nec miracula illi testimonium prebiberent. Non vite sanctitas, cum fuerit Mahumetus luxuriosissimus, adulter, & peritissimus, & sceleratissimus regnorum depredator, non prophetia, cum in lege veteri, nec in Christi Evangelio fuerit promissus; licet in Apocalypsi fuerit sub nomine AntiChristi adumbratus: nec ullum miraculum fecerit ad probandum, se fuisse à Deo missum. Quamvis enim in Alcorano aliqua miracula à se patrata narret, ea tamen narrat, quæ à nullo visa sunt, ne possit palam de falsitate redargui.

§. III.

Tertia demonstratio.

CARDINALIS Bellarminus tom. 1. controversiarum lib. 4. de notis Ecclesiæ cap. 11. inter notas veræ Ecclesiæ Dei ponit sanctitatem doctrinæ, quæ in eo consistit, quod nihil contineat falsum, quoad fidei doctrinam: nihil iniustum, quoad doctrinam morum: unde in Psalm. 18. appellatur, *Lex Domini immaculata, testimonium fidele, præceptum Domini lucidum.* Atque ex hac nota evidenter ostendi nullam esse veram Ecclesiam, nisi nostram, nempe Ecclesiam Christianam Catholicam Romanam, nam: Nulla est enim (inquit) secta, vel Paganorum, vel Philosophorum, vel Iudeorum, vel Turcarum, vel Hæreticorum, quæ non contineat aliquos exploratos errores, & recte rationi manifestè contrarios. Et enumeratis erroribus Paganorum, & Philosophorum, subiungit: de Mahumetanis idem patet ex Alcorano: nam capite secundo docet, omnes salvari in suis legibus, si eas servant, Iudeos, Christianos, Turcas, cap. 5. 28. 47. & 48. & alibi passim docet, beatitudinem futuræ vitæ consistere in cibo, & potu, & vxorum multitudine: nec unquam in toto Alcorano mentio fit actionum spiritualium visionis, vel amoris Dei: & capite quadragesimo tertio, dicit Deum, & Angelos orare pro Mahumeto. Hic adverto Alcoranum apud Turcas haberi sine distinctione partium, vel librorum, ut constat ex Alcorano, quem in linguam Gallicam transtulit Legatus Regis Christianissimi Constantinopoli degens, quem à Gallico in Hispanicum idioma convertit excellent. Comes de Oropesa an. 1672. ut

Missionarijs usus esse posset, & ego codices manuscriptos vidi, & in illis notavi apponi titulos capitum non experimentes, quæ in capitibus continentur; & seriem capitum continuari ab initio usque ad finem sine distinctione librorum. Nam caput primum incipitur, *De bonis, seu iuuentibus secundum de stirpe Iachim: 3. de Mulieribus*, & sic de alijs.

At apud Mahumetanos, qui olim Hispaniam occuparunt, Alcoranus legebatur cū distinctione librorum, totusque Alcoranus dividebatur in quatuor libros; quorum primus quinque capita habebat: secundus duodecim: tertius novemdecim: quartus, centum, & septuaginta quinque; atque adeo integrum Alcorani volumen continebat vndecim supra ducenta capita. Ita tamen libri illi sunt dispositi, ut primus tantam molem faciat, ac secundus: secundus vero tantam, quantam tertius, & quartus. Hoc constat ex Moslem Ioanne Andrea prius Mohumetano, qui in Prologo sui libri testatur, Alcoranum in quatuor dividi libros, & idem testatur Lupus de Obregon supracitatus. Hæc ad notare libuit, quia magna est varietas in citandis Alcorani capitibus, seu *Zoris*, & Cardinalis Bellarminus Alcoranam citat secundum quod eo utuntur Turcæ sine distinctione librorum: fidelissima tamen est eius citatio. Nam Ioannes Andreas refert Alcoranum lib. 1. cap. 2. asserentem, *Evangelia Iesu Christi, & Pentateuchum Moysis à Deo esse data hominibus, & in Cælum ducere eos, qui doctrinam eam observant*. Idemque dicit de suo Alcorano, & cap. 4. iterum ait, *Toram Moysis, id est Pentateuchum, & Evangelium Iesu Christi esse legem, & viam salutis*; Idemque testatur S. Petrus Paschasius in suo tractatu contra Mahumetanos (cuius supra §. 1. mentionem fecimus,) pag. 30. num. 26. ubi hæc habet: „Multis in locis Mahumetus in Alcorano „affirmat, Christianos optimam habere, „& colere legem, esseque in statu salva- „tionis, unde sic ait: Certum est quod il- „le, qui in Deum credidit, & Iudæorū „legē custodierint, & sapientes, & Chri- „stiani, qui in Deum crediderint, & vlti- „mum esse diem confessi fuerint, benèque „fecerint, & operati fuerint, mercedem „à Deo, & præmiū accipient; terror non „erit super illos, neque formido, dolore- „que carebunt.

Hinc evidens conficitur ratio ad convincendum Alcoranum non descendisse de Cælo, neque eius doctrinam esse à

Deo traditam. Nam evidens est doctrinam falsam non habere Deum Authorem, & evidens est esse falsam hanc doctrinam, quæ asserit utramque legem, tam Christianam, quam Mahumetanam, esse aptā, ut in ea homines salventur. Nam evidens est ex duabus doctrinis contradictoriè oppositis non posse esse utramque veram, sed alteram necessario esse falsam: at doctrina Evangelij, & doctrina Alcorani sunt contradictoriè oppositæ, quod attinet ad mysteria fidei, nam Evangelium docet Deum habere tres personas realiter inter se distinctas, Alcoranus hoc negat, vnam dūtaxat personam in Deo constituens: Evangelium docet, Christum Dominum esse Deum, & hominem: Alcoranus hoc negat, asserens esse purum hominem: ergo vel est falsa doctrina Evangelij, vel doctrina Alcorani: ergo non est utraque à Deo: ergo Alcoranus affirmans, esse utramque doctrinam à Deo, & utramque de Cælo descendisse, mentitur, & manifestum continet errorem. Ergo lex in Alcorano contenta non descendit de Cælo: ergo lex illa nequit in Cælum ducere suos observatores: nam lex, quæ de Cælo non descendit, in Cælum ducere nequit: ergo manifestè mentitus est Mahumetus, dum dixit Christianum salvari in sua lege, si illam observet, nimirum credendo, quæ præcipit credi, & opere exequendo, quæ præcipit fieri: & simul salvari Mahumetanum in sua lege, si illam observet. Nam si uterque observet suam legem, uterque credit, quod lex ut articulum fidei proponit: & cum leges istæ articulos ex diametro oppositos proponant: vel Christianus, vel Mahumetanus credit aliquid falsum, ac proinde falsam habet fidem. Qui autem falsam habet fidem, in ea salvari non potest: quia falsa fides, non est fidei divina, siquidem fides est credere Deo loquenti: sine fide autem impossibile est placere Deo: est enim fides salutis fundamentum, & impossibile est ut sine fundamento consistat salvationis ædificiū.

§. IV.

Quarta Demonstratio.

HINC manifestè convincitur Mahumetanos ex ipsa doctrina Alcorani compelli ad deserendum Mahumetismum, & amplectendam Domini nostri Iesu Christi fidem. Sic enim arguo: Alcoranus vester, vestraque lex

palam fatetur posse homines in Christiana professione salvari: contra vero omnes Christiani ut infallibilem fidei articulum credimus, extra Christi Ecclesiam homines salvari non posse: quia sicut vñs dumtaxat est Deus, ita vñica dumtaxat in mundo debet esse Religio vera; in qua homines summam salutem operari possint: reliquæ autem sectæ, & professiones illi contrariæ, necessario sunt falsæ, quia quod veritati opponitur, falsitatem continet. Hanc autem Religionem vnicam dicimus esse Religionem Christianam; quia hanc esse à Deo evidentia convincunt argumenta, ut patet ex tota hac disputatione. Vos probè nostis Deum habere in mundo aliquam Religionem, seu professionem, vel fidem, in qua homines salvari possint. Probè itè nostis legem Mosaycam post adventum Christi iam non esse vtilem ad salutem; quia ut articulum fidei in Alcorano habetis, Christum esse Messiam in lege promissum; Perfidi autem Hebræi, qui modo legem Moyſis observant, hoc negant, & Messiam adhuc expectant: illi ergo meridiana in luce calligant, & omnes infallibiliter peribunt, nisi Christum agnoscant esse verum Messiam; ut ipsis palam dixit ipse Christus: *Si non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.* Ioannis 8. 24. Rursus etiam nostis professionem Gentilium, qui verum Deum non agnoscunt, esse certissimam ad æternam perditionem viam. Ergo palam fatemini, ad salutem æternam obtinendam necessarium esse, vel Religionem Christianam, vel Mahumetanam profiteri. Inde vero ego evidenter concludo, vos esse stultos, & imprudentes, si Religionem Christianam non amplectamini: quia stultum est, ex duabus vijs, quæ in opinione hominum ducunt ad aliquem terminum, illam deferere, de qua apud omnes convenit esse rectam, & ad terminum ducere; & illam carpere, de qua dubium est, an ducat ad illum terminum, an ad ingens præcipitium. De Religione Mahumetana vos soli, ô Mahumetani, dicitis esse viam rectam ad æternam salutem. Nos vero Christiani omnes ut fidei articulum credimus oppositum, & certissimum iudicamus illam non esse semitam ad cœlestem Hierusalem, sed viam latam ad infernalem Babyloniam: neque ad optatum terminum ducere, sed ad inferni præcipitium. De Religione Christiana, & vos, & nos censemus esse rectam viam ad salutem. Ergo Religio Christiana est via certa ad salutem; Reli-

gio vero Mahumetana est via saltem dubia. Quis autem non videat, stultissimum esse, quando de summo omnium negotio agitur, viam certam dimittere, per quam certissime possumus ad salutis portum pervenire; & viam carpere dubiam, quæ forsam pro portu ducit ad naufragium æternæ damnationis.

Ut Barbari Mahumetani vim huius rationis penetrant, eis exponenda est aliquo simili. Huc adesto Haly, Amice, vel si aliud tibi nomen est. Si tua maxime interesset Matritam pervenire; & ignorans viam, dubius hæeres in bivio. anceps, an tibi pergendum esset per semitam, quæ est à dextris: an per illam quæ est à sinistris, & tunc casus duo viri graves tibi occurrerent, ab eisque sciscitareris. quænam ex illis vijs duceret Matritum? Et alter tibi diceret, amice, hanc quæ adextris est elige, quia illam calcans certissime Matritum pervenies; si autem sinistram elegeris, longè aberrabis, & præcipitium atque mortem invenies, alter vero tibi diceret, Amice, utraque via, tam dextera, quam sinistra Matritum ducit; sinistra tamen planior, & facilior est: elige quam malueris. Quid tunc, quæso, faceres? Abs dubio, inquires, dexteram eligerem: quia illa ex confessione, & consensione utriusque est certa, & secunda; sinistra vero foret dubia, & illi me committens, præsentissimo periculo me exponerem errandi, & operam perdendi, immodò & vitam. Rectè respondisti: sed nunc ex ore tuo te iudico. Via Christianorum est via certissima ad salutem; quia tam Christianis quam Mahumetani credunt, eum qui per illam incedit, perventurum ad Cœlestem patriam. Via autem Mahumetanorum saltem est dubia: quia Christiani omnes credimus certissime ducere ad Infernum: & soli Mahumetani creditis ducere ad Cœlum. Tenè ergo certum, & dimitte incertum, & noli te exponere manifesto periculo amittendi salvationem, & incidendi in æternam damnationem. Hoc argumento multi Mahumetani convicti sunt ad abiurandum Mahumetismum.

Simili argumento permotus est inclytus ille Galliarum Rex, & strenuus Dux Henricus Quartus, ut Hæresim Calvinianam abiuraret, & fidem Romanam amplecteretur. Quæsit enim à Magistris Religionis reformatæ, an in Ecclesia Romana esset salus? Et auverunt. Quæsit à Magistris Parisiensis Academia, qui omnes erant Romanæ Ecclesiæ filij, an in Ecclē:

Ecclesia reformata esset salus? Et omnes constantissime responderunt, certissimum esse, neminem posse extra navim D. Petri, seu extra fidem Ecclesiae Romanae, naufragium aeternae damnationis effugere. Tunc prudentissimus Princeps concludit: ergo salus est certa in Ecclesia Romana, si quis firmiter credat, quae credenda proponit, & opere exequatur quae facienda praecipit: in Ecclesia autem reformata, est dubia, quamvis quis, & credat, & operetur secundum eius praescriptum. Relinquamus ergo viam dubiam, & arripiamus certam.

§. V.

Quinta demonstratio.

MAHUMETANI credunt Christum Dominum esse Messiam in lege antiqua promissum, esse Prophetam Sanctissimum; nam ut inquit Sanctus Petrus Paschasius pag. 65. num. 83. *Mahumetus dixit, ac in suo Alcorano scribi fecit: quod Iesus-Christus Verbum fuit Dei, & Spiritus Dei.* Et ut testatur Ioannes Andræas in sua confutatione sectae Mahumetanæ, quam per tot annos professus est, cap. 11. Alcoranus lib. 1. cap. 3. vocat Iesum-Christum, *Quali metu Allah, id est Verbum Dei.* Item vocat illum, *Spiritum Sanctum Dei*, & in eodem capite inquit: „Non est aliud Melsias Iesus-Christus „Filius Mariae, nisi Verbum Dei missum „Mariae, & Spiritus illius Dei, & nuntius ipsius. Et in eodem lib. cap. 2. dicit Alcoranus: Iesum-Christum cum corpore, & „anima ad Caelos ascendisse. Et libro 1. Alcorani capite 1. inquit: Nos Deus „dedimus Evangelia Iesu-Christo Filio „Mariae, & adiuvimus eum Spiritu Sancto. Id testatur quoque Luppus de Obregon supracitatus, & liber *Zunæ*, seu *Sunæ*, qui magnæ est auctoritati apud Mahumetanos, & continet dicta, & facta Mahumeti, affirmat, *Iesum-Christum venturum, ut Iudicem verum ad iudicandum hunc mundum.*

Hoc supposito, sic argumentor: Christus Dominus fuit per vos Melsias in lege promissus, ac proinde *Doctor iustitiæ, & veritatis*, ut eum Hieremias cap. 23. appellat. Ipseque Mahumetus in Alcorano Zorâ 44. quæ intitulatur Zorâ Mariae, vocat Dominum Iesum Verbum veritatis, ut testatur Doctor Petrus de Cevalleria in zelo Christi. Fuit Prophetæ Sanctissimus, & à Deo missus, qui veri-

tatem suæ doctrinae innumeris confirmavit miraculis: ergo vera est doctrina quam praedicavit. Atqui ipse dixit se esse verum, & naturalem Dei Filium, verumque Deum, ut constat ex dictis in tota disputatione praecedenti, & dixit in Deo esse tres personas: ergo vera est hæc doctrina: ergo falsa est doctrina Alcorani, illi ex diametro opposita. Rursus Christus dixit: *Hæc est vita æterna; ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum-Christum*, id est, hac sola via obtinenda est vita æterna, fide divinitatis, & mysterij Incaenationis, ut explicavimus disp. præced. sect. 2. Ergo nemo potest salutem æternam consequi, nisi cognoscat Iesum-Christum esse verum Dei Filium. Vterius, ergo nemo potest salutem æternam consequi, nisi Baptismum Christi suscipiat: nam ipse Christus dixit Ioan. 35. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire integrum Dei.*

Quod si Mahumetani responderint, hæc Christum non dixisse, sed eius Discipulos hæc falso scripsisse, & mundo prædicasse: contra manifestè est: quia vel id malitiose fecerunt, & scientes illum fuisse purum hominem, mundum deceperunt, prædicantes esse verum Deum, & falso testificantes de seipso hoc affirmasse Iesum-Christum. Vel hoc fecerunt ex ignorantia, & quia non benè perceperunt Christi verba. Primum dicere, non possunt Mahumetani, qui credunt cum Alcorano, Apostolos Viros fuisse Sanctissimos, ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 19. suorum operum num. 17. & testatur Ioannes Andræas in sua confutatione sectae Mahumetanæ cap. 11. ubi ait, Alcoranum lib. 1. cap. 2. lib. 3. cap. 18. multa referre miracula Apostolorum, eosque vocare *Haguarium*, id est mundos, & Sanctos, auri, & argenti contemptores. Deinde penitus incredibile est Apostolos malitiose prædicasse ut Filium Dei Magistrum suum, si scirent hoc esse falsum, & nunquam ab ipso assertum: quia hoc ipso sine villo lucto, vel emolumento temporali enorme committerent crimen, dignumque damnatione æterna, stultæque desudarent in persuadendo tam insigni mendacio, quod Iudæis apparebat scandalum, Gentibus vero stultitia, nempe hominem crucifixum esse verum Deum. Multoque facilius potuissent mundo persuadere veritatem, nimirum Iesum Nazarenum esse Messiam promissum in lege, insignemque Sanctum, & iniuste fuisse à Iudæis occisum, ceterum fuit-

fuisset, & esse purum hominem, si scirent, hanc esse veritatem; & mendacium esse quod Christus sit Deus: stultè ergo tā inigne mēdaciū prædicarent. Frustraq; tot peregrinationes, & labores aggredere-
tur. Quid enim ex hoc lucraretur? Sane nihil aliud quā persecutiones & tormēta, ipsamque mortem in hac vita, & æternam damnationem in alia: ergo incredibile est, Apostolos tanta cōstantia prædicasse Christi Divinitatem, si scirent, hoc esse falsum, & voluisse tantum imponere crimen suo Magistro, si scirent, Christum nunquam dixisse se esse Filium Dei. Ergo certum est, hæc non prædicasse, vel scripsisse malitiosè. Deinde dici non potest, hoc ignorāter fecisse, quia Evangelista Ioannes differte narrat, Christum dixisse, se esse Filium naturalem Dei, & propterea Iudæos contra eum lapides sustulisse, & ideo illū crucifixisse, quia hoc de se dicebat: si autem hoc de se Christus non dixit, non igne-
anter, sed malitiosè Evāgelista scripsit. Deinde incredibile est, Deum permisisse, ut Apostoli per ignorantiam totum mundum deciperent, & quod miraculis veris falsam fidem inuexerint.

Quod ulterius vrgetur, quia si Apostoli mundum deceperunt, falsa fuit fides, qua ante Mahumetam mundus credidit Christum esse verum Deum: ergo nullus mortalium in illis sexcentis annis ante adventum Mahumeti salvationem obtinuit: quia nec illam obtinuerunt, qui Moysis legem illis sexcentis annis observarunt, quia post adventum Mesiae iam lex Moisaica abrogata est, & qui illam profitentur, non habent veram fidem, siquidem credunt Messiam nondum venisse: nec item Gentiles, ut patet. Nec Christiani, quia falsam habuerunt fidem, credentes esse verum Deum Iesum Christum, si verus Deus non est: falsa autem fides nequit esse fundamentum salutis, quia sine vera fide impossibile est placere Deo. Est autem evidenter falsum mundum caruisse vera fide sexcētis annis, & nullum hominē salutem tunc obtinuisse. Deinde si Christus non est Deus, nec unquam de seipso hoc affirmavit: ergo fuit planè mentitus, cum dixit Petro: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalent adversus eam*: prævaluissent enim, si Apostoli falsam fidem in mundum inuexere, nam Ecclesia vera nequit esse fundata supra fidem falsam.

Quod si Mahumetani respondeant (ut respondere solent, ne palam convincā-

tur) Apostolos quidem sincere, & iuxta veritatem scripsisse Evangelia; Christianos nos tamen postea adulterasse, & corrupisse illa, addentes ea, quæ de Christi Divinitate, & Trinitate personarum habentur in Evangelijs, & Apostolorum libris: postulatè hoc deliramentum impugnabimus, manifestè demonstrantes, non alia esse Evangelia, quæ modo habet Ecclesia, quā illa, quæ Apostoli scripserunt, & pura, & incorrupta existerè.

§. VI.

Sexta demonstratio. Vbi referuntur mirabiles conversiones Maurorum in hora mortis.

ARGUMENTOR. Sexto, quia illa est vera Fides, veraque Religio, quā homines in periculo mortis constituti post sinceram orationem ad Dām fam, ut eos viam veritatis doceat, ad moriendum eligunt sua spōte, & quin ab alijs cogantur: illa falsa, quam homines ob lucrum, vel commodum temporale, vel ob consuetudinem maiorum eligunt ad vivendum; & à qua in hora mortis rem attentè considerantes recedunt. Cum enim Deus sit summè bonus & misericors, & velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionē veritatis venire, ut ait Apostolus I ad Thim. 2. v. 4. credi non potest de tanta pietate, quod hominem, qui bene moraliter in vita se gessit, & honestè vixit, & in morte ad eum fidenter orat, ut viam veritatis ipsi apperiat, in morte deserat, & permittat, ut Diabolus contra illum prævaleat, & in falsa secta finiat vitam, & damnetur. Ac quotidiana experientia discimus multos Mahumetanos, qui moraliter bene vixerūt in sua secta; in illaque per multos annos perseverarunt, quia eam quasi iure hæreditario à parentibus, avīs, & pro avīs acceperant; postea vel ante mortem, vel in mortis articulo post preces Deo fusas ad inveniendam salutis viam, sectam illam deseruisse, & Christianæ Religionis nomen dedisse, vnicè ob desiderium æternæ salutis, & quin ad vllum temporale emolumentum vel lucrum intenti essent. E contra vero à sæculo nō est additum, quod aliquis legem Christi fideliter servaverit, & vitam bonam, & honestam secutus sit; & quod isto sua sponte dū morti propinquus est, Christianam Religionem deserat, & in secta Mahumeti velit mori. Ergo manifestum signum est, Religionem Christianam esse san-

sanctam, & Deum habere Authorem, & esse rectam & securam ad Cœlum viam eis, qui Christiana præcepta observant. Et è contra Mahumetanam sectam non esse sanctam, nec Deum habere Authorem, neque ad Cœlum, sed ad infernum ducere eos, qui illam observant. In Africa & alijs regionibus à Mahumetanis occupatis sæpè contingit, vt Christiani captivi à fide deficientes Mahumetanam sectam profiteantur; id vero ideo evenit, quia gravibus peccatis irretiti, & à Diabolo in captivitatem redacti, facile à corruptione morum ad infidelitatem transeunt; abusus enim abysum invocant, & peccatū, quod per poenitentiam non deletur, in nova trahit peccata, hæc vero multiplicata, mentem obæcant, & animam disponunt, vt radicem omnis sanctitatis, nempe fidem, amittat. Cum enim peccata fidem quasi captivam teneant, nec sinant vt in opera sancta prodeat, Deum provocant, vt permittat, illam radicem è corde avelli à Diabolo. Sin multi propter nimiam avaritiam, & cupiditatem rerum temporalium erraverunt à fide, vt docet Apostolus 1. ad Thimot. 6. v. 10. *Radix omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, erraverunt a fide.* Et ideo Apostolus Petrus Epist. 1. cap. 2. v. 6. testatur de quibusdam, quod ob malam vitam amiserunt fidem, *derelinquentes rectam viam erraverunt sequentes viam Balaam.* Et Paulus ad Thimoteum scribens Epist. 1. cap. 1. v. 19. testatur, aliquos propter malam conscientiam naufragasse in fide, *habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt: ex quibus est Hymineus, & Alexander.* Et de quibusdam peccatoribus narrat, quia eis defuit charitas, Deum permisisse, vt crederent mendacijs contrarijs fidei 2. ad Thesalon. 2. v. 10. *Eo quod charitatem veritatis non receperunt, vt salvi fierent: ideo mittet illos Deus in operationem erroris, vt credant mendacio.*

Deinde ob commoda temporalia mali Christiani sæpè apud Mauros ad sectam Mahumeti transeunt; quia frequens est apud illos, vt qui Mahumetani fiunt, libertate donentur. Deinde lege sancitum est inter Mauros, vt servus, qui ex Christiano factus est Mahumetanus, vna cum Filijs Domini sui hæreditatem adeat defuncti, possitque cum vidua matrimonium contrahere. Ita mihi narravit in Portu Sanctæ Mariæ anno 1671. Dominus D. Augustinus de la Cerda, antea Muley Larbe Gerife nuncupatus, Regis Tafleti in Africa ex fratre nepos, & legitimus illius

Regni successor, qui à Deo ad Christi fidem vocatus, solemniter baptizatus est in ea civitate me præsentem, eiusque in Baptismo Patrinus fuit Excellentissimus Dominus Dux de Medinaceli. Eius patru^s Rex Taflete tyrannus erat: quia cum esset spurius, fratrem suum legitimum Regem per insidias occidit, & Regnum occupavit, quod iure sanguinis spectabat ad Muley Larbe, vt pote primogenitum germani fratris è patre & matre Regis occisi; eius namque patres antequam Rex occideretur, vira functus erat mortè naturali, ac proinde ipse legitimus erat Regni successor. Tyrannus verò timens, ne Muley Regnum invaderet, ei necem parabat; quam vt effugeret, ad arcem Christianam de Alarache confugit; cuius Gubernator timens ne per vim Rex Taflete vellet arcem adoriri, vt fugitivum Principem caperet, eum in Hispaniam transmisit: & in custodia Portus Sanctæ Mariæ servabatur, cum ad fidem à Deo vocatus est ex conversatione cū Religioso Augustiniano; & quia, vt ipse narrabat, ei apparuit D. Augustinus, qui Baptismum petere iussit. Inde eductus traditus est Religiosis Sancti Augustini in mysterijs fidei instruendus: & in eorum Cœnobio commorabatur; cum P. Ioannes Gabriel Guillen, & ego è Gadibus ad Portum transfretavimus, vocati ab Excellentissima Ducissa ad Missionem faciendam in ea civitate; & ex eius præscripto in sacro illo Cœnobio hospitio excepti sumus, & à Religiosis illis Patribus benignissimè & liberalissimè accepti. Princeps iste non modico nobis adiumento fuit ad conversionem Mahumetanorum, qui eum vt legitimum Regni successorem colebant, & antequam fidem Christi susciperet, ei necessaria ad victum & vestitum suppeditabant. Huius conversionis conscia Regina Maria Austriaca, quæ Hispaniæ Regna pro minoritate Caroli Regis filij sui gubernabat, regia liberalitate eum beneficijs cumulavit, & iussit vt in Medioanensi Ditione Ducem cum duplici equitum turma ageret. Ab hoc igitur principe eam notitiam hausi.

His ergo de causis sæpè accidit vt Christiani in Africa fidem Christi deferant, & sectam Mahumetanam, exterius saltem, profiteantur. Nunquam tamen in Africa, hoc monstrum visum est, quod aliquis captivus Christianè inter Mauros vixerit, legem Christi fideliter servans, & in ea constanter perseverans, quin nec minis nec promissis ab ea divelli potuerit; &

ramen quod morri propinquus, sectam Mahumetanam sponte amplexus sit. Imò omnino nullus inter Mahumetanos unquã Christianus versatus est, qui Christianam, & honestam vitam agens, ex desiderio suæ æternæ salutis, & non ex cupiditate temporali lucri, & meliorem experiendi fortunam in hac vita, sua sponte circumcissionem Mahumetanorum pertinerit, & Mahumetanam sectam susceperit. E contra verò quotidie in Hispania invenire est Mahumetanos, qui si à Christianis invitentur ad nostram sanctam Fidem, obstinatè sic respondeant: *Pater meus Maurus, avus meus Maurus, & proavus meus Maurus exiit, & in fide Maurorum mortuus est; & ego quoque Maurus, usque ad mortem.* Sic in Beatica sæpius mihi responsum est à Mahumetanis, quos in familiari conversatione ad Christum per trahere tentabam. Et tamen ij ipsi, cum mortem appropinquantem vident, Baptismum petunt, & Christiani fiunt. Huius rei aliqua exempla subiiciam.

Postquam Malaca Mauris concionatus sum, & solemniter vna die triginta tres baptizati sunt ab Illustrissimo Episcopo, præter alios, qui privatim sacro fonte lustrati fuerant, invaluit apud Mahumetanos perfidos fama, & per finitimas vrbes, & oppida vulgata est, Sacerdotem Christianorum (Papacem ipsi vocant) fascino dementalse Mahumetanos in Malaca degentes, & veneficijs eos ad fidem Christi traxisse: caverentque proinde reliqui, ne ab hoc insigni Mago, & venefico deciperentur: & amuletum pararent, ad amovenda veneficia. Post Missionem Malacensem, & alias per finitima oppida, peractas Illustrissimus Episcopus à Marchione de Asentar Ceutæ gubernatore per litteras rogatus, nos in eam urbem misit cum tribus alijs Sacerdotibus sæcularibus, ut in ea de more Missioni incumberemus. Ea vero Missionem peracta, P. Ioannes Guillen amantissimus meus socius (quem per sex continuos annos in Missionibus committatus sum, viri zelum, conscientie puritatem, & acrem animi contentionem ad indefessè laborandum in vinea Domini illustresque alias virtutes admiratus, ob quas meruit gratiam Baptismalem Cælo inferre, ut testatus est Sacerdos nostræ Societatis, qui eius confessionem generalem in nostro tyrocinio Matritensi, ubi Rectorem agebat, à Missionibus avulsus, ad extremum vitæ excepit: obiit Matriti 19. Ianuarij anni 1675. ætatis 48.) cum vno Sacerdote sæ-

culari Esteponam profectus est: ego verò cum reliquis duobus Maruecam petvini: & vix illuc adventaram, cum Mahumetanus quidam, inter suos magnæ auctoritatis, & qui omnium sapientissimus habebatur, qui in illis maritimis oris captivi tenebantur; (utpotè qui in Fez Mauritaniæ vrbe in Collegio quodam alumnus & collega fuerat, & in Mahumetana lege peritus erat, totumque Alcoranum memoria tenebat) Mahumetanos omnes ibi commorantes congregavit, illisque persuasit, me præstigiatores, & veneficos esse; attendite, inquit, hunc Papacem è pulpito prædicantem, & animadverteris, cum brachia & manus identidem movere, ut fascina, & veneficia diffundat, & audientes seducat: gestus ipsos, & oratorias actiones præstigias interpretatus. Unde quoties movebam brachia, vel manus ad exprimendos mentis affectus, toties dicebat me virulentas incantationes spargere. Et quò illos facilius deciperet, convivium eis paravit, à singulis sponsonem, vel iusiurandum exprimens non petendi baptismum: & ne attenderent, & quæ dicebantur intelligerent, ante concionem ipsos inebriabat. Et ita obturaverunt aures suas, & nullus eorum ad fidem Maruecæ conversus est, quamvis fortius ibi, quàm alibi prædicavi.

Interim Esteponæ P. Ioannes Gabriel Guillem, qui nunquam Mahumetanis prædicaverat, quadam die, dum ad Christianos de morte concionem haberet, in qua defuncti cranium populo ostendens; & hominem mortuum, qui ad vivos verba faceret introducens, audientium animos vehementer commovebat: ad finem concionis pauca, sed ardentia ad Mahumetanos verba locutus, quinque, qui soli in eo opido detinebantur, & concionem audiebant, ad Christum traxit, & Baptismum petere persuasit.

Sed ò divinæ misericordie abyssum! Illum eundem Mahumetanum, qui suos Africanos à Christo averterat, Clementissimus Dominus ad se convertit: post aliquot menses illum affixit lecto, gravem corpori ægitudine immittens, ut animum sanaret: agnovit ille mortem iam appropinquantem, & in illo periculo constitutus, mentis oculos aperiens, Deum rogat, ut si Mahumetana secta non sit bona ad salutem via, cor eius commoveat, ad Christi fidem amplectendam. Hoc ego sæpè in concionibus, quas cotam ipso habui, ingeminaveram, ut scilicet Deum Cæli, & terræ crea-

preatorem enixè rogarent, vt si verum sit, quod Christiani dicunt, Christi fidem esse unicam ad æternam salutem viam, & Mahumetanam Religionem ad infernū certissimè ducere, cor eorum inclinaret ad Religionem Christianam, sin vero Mahumetana Religio sancta, & è Cælo delapsa sit, vt ipsi credunt, ab ipsis averteret cogitationem omnem petendi Baptismum. Audiuiclementissimus Dominus orationem illam, & vt vbi abundauit delictum, abundaret & gratia, illuminauit huius Mahumetani tenebras ille, qui illuminat omnem hominem venientem in mūdum. Igitur tua sponte, & solo Deo internè prædicante, Baptismum petijt, & magna sui spiritus consolatione cœlestis lavacri aqua lustratus paulo post moritur. Illustrissimus Malacensis Episcopus, qui obstinationem huius hominis audierat, & quanto fuerat impedimento ad aliorum conversionē nouerat, pro sua in me benevolentia, & benignitate, me de hac conversione per litteras certionem fecit, sciens faustum hoc nuntium mihi fore gratissimum. Quis non agnoscat hanc mutationem à Deo fuisse? certè hic adimpletum est, quod ipse promissit Math. 7. & Luc. 11. *Petite & dabitur vobis. quæritis & inuenietis, pulsate & aperietur vobis omnis enim qui petit accipit, & qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur.* Quis de summa Dei bonitate credere possit, quod hominem ex toto corde ad se clamantem pro animæ suæ æternæ salute, sinat à Diabolo seduci, vt veram Religionem, in qua saluaretur, deferat, & eam, in qua damnetur, eligat? Vt enim inquit veritas ipsa Luc. 11. *Si vos cum sitis mali nostris bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se:* ergo Religio Christiana, quam Mahumetani ipsi ad moriendum eligunt postquam rem Deo impense commendauerunt, vera est, & à Deo. Quod autem in vita, Mahumeti sectam obstinatè sectentur, non probat illam esse à Deo: sed probat illam esse carni & sanguini conformē: probat, connaturale esse, vt homines ægre, & difficulter sua sponte deferant Religionem, in qua educati sunt, & quam à maioribus acceperunt. At quod homines in secta aliqua blanda & melli atque concupiscentias carnis foventi educati, illam deferant, & Religionem amplectantur strictam, & quæ concupiscentias carnis cohibere, & crucem mortificationis amplecti iubet, & eam solum exequi, quæ rationi cōsona sunt, hoc profecto probat, illam

Religionem Deum habere Authorem, & Deum ad illam capeffendam internè mouere.

Huic exemplo alia subiungam, quæ manibus contrectavi. Dum Malacæ operā Missioni navarem, accidit, vt ægretoret ad mortem Mahumetana fœmina, nomine Fatima. Erat nobilis & pij Ecclesiastici ancilla, qui eius conversionem sæpè tentauerat, sed in casum. Erat enim obstinatissima, nec exemplo duorum fratrum suorum, qui simul cum illa incaptiuitatem redacti, Christi fidem susceperant, quidquam mota est: nec de conversione ad fidem Christianam verbum audire volebat. In reliqua vitam agebat honestam, & moraliter bonam, & fideliter domino suo inserviebat. Intimè dolebat bonus Sacerdos ancillam suam in æternum perire, fratres eius Christianos admonet, vt eam inuisant, & vt Baptismum petat, suadeant: & cum illi nihil profecissent, ne aliquid intentatum relinquere, me vocat, vt eam alloquerer. Adivi, Christiano more salutavi, & Christiana viscera ei ostendens, dixi, Soror Fatima, huc me duxit Christi charitas, & tuæ æternæ salutis desiderium: quia Sacrosancta Iesu Christi fides, quam profiteamur, iubet, vt proximorum nostrorum salvationem sicut nostram optemus, & illam pro viribus procuremus: ego autem à Deo vocatus ad procurandam æternam animarum salutem, tuam vt propriam exopto, & eius desiderium huc me lubentem adduxit. Nihil temporale quaero: tu scis quos sermones in hac civitate fecerim, & quantum laboraverim, vt Christianos peccatores à vitijs ad virtutem evocarem: pro his curis & laboribus nullam ego mercedem in hac vita requiro: sed vnice Dei gloriā, & proximorum salutem prospecto. Tu, quamvis Mahumetana, ad imaginem Dei facta es, sicut Christiani, & Christus pro te passus est, non minus quam pro nobis. Tuam proinde salvationem ardentè desidero, & paratus sum quoscumque labores temporales pro illa obtinenda subire. His præmissis adieci. Tu Deum creatorem Cœli, & terræ adoras: tu scis, illum quātum est ex se velle, vt omnes homines salvi fiant: ac proinde non ignoras, Deum hominibus providisse legem aliquam & Religionem, in qua salvari possint, cum enim desideret, vt homines perveniant ad terminum, nempe ad gloriam paradysi, debuit eis præstituere viam, qua ad illum terminum perveniant: via autem ad gloriam est lex, & vera Religio: aliquam ergo ha-

bet Deus in mundo Religionem in qua homines salvari possint. Hoc vnum ergo maxime nostra interest, scire, quanam lex, & Religio vera, & à Deo descendens; lex enim falsa, & quæ à Deo non descendit, non potest ad Deum, & cælum ducere. Et hoc omni animi contentione debemus sedulo querere: & enixe à Deo postulare, ut nos illuminet ad cognoscendum quanam sit hæc vera lex, in qua ipse vult coli, & per quam vult homines ad se ducere. Quatuor tantum sunt in mundo leges; lex Gentilium, lex Iudæorum, lex Christianorum, & lex Mahumetanorum. Tu bene scis ex tuo Alchorano legem Gentilium nunquam fuisse ad cælum viam. Etiam scis, legem Iudæorum, postquam Christus in mundum venit, iam non esse viam ad Cælum. Hoc breviter & dilucide exposui. Restat ergo ut hæc lex vera sit vel lex Christianorum, vel lex Maurorum. Christiani omnes firmissimè credimus legem Maurorum esse falsam, & à Mahumeto confictam ad parandum sibi Regnum & imperiū sub honesto & specioso Religionis titulo: certissimè scimus, & persuasi sumus, cum non fuisse Prophetam Dei, sed seductorem. Ac proinde ut quid indubitatum credimus in sola Religione Christiana posse homines salvari. Vos Mahumetani creditis Mahumetum esse Dei Prophetam, & vera esse omnia quæ in Alcorano docet: in Alcorano dicit, in Deo non dari tres personas, sed vnam dumtaxat; Christum fuisse quidem Prophetam sanctissimum, sed non esse Deum, nec pro hominibus fuisse crucifixum, nec tertia die surrexisse à mortuis; ac proinde vos creditis rem ita se habere. Christiani omnes oppositum constanter credimus, quia ita scripserunt Apostoli, & Evangelistæ, qui cum Christo conversati sunt, & ab eius ore audierunt dari in Deo tres personas, & ipsum esse Deum: & qui eum viderunt in Monte Calvario crucifixum, & post tertium diem redivivum. Necessè est, ut ex his duabus legibus altera sit vera, & altera falsa; quia impossibile est, ut utrumque sit verum, & quod docet lex Maurorum, & quod docet lex Christianorum. Si lex nostra est falsa, omnes Christiani damnantur: si vestra lex est falsa, omnes Mauri ad infernum tenditis. Ego tibi in Dei nomine annuntio, quod in æternum peribis, si Christiana non fias. Si mihi non credis, hoc vnum à te enixe rogo, ut Deum super hoc negotio consulas: & ex toto corde ab illo postules, ut si vera sunt quæ tibi dico, tibi inspiret efficaciter volunta-

tem & desiderium suscipiendi Baptismum, & moriendi in lege Christi: sin autem sunt falsa, talem tibi cogitationem non injiciat. Bonus sermo, respondit Fatima, optimè dicis, Pater; ego rem Deo commendabo, & lucem ab ipso petam ad veritatem cognoscendam, & cràs tibi responsum dabo.

Præstitit quod promissit; rem impense Deo commendavit, enixe lucem petivit. Et ad ianuas divinæ misericordiæ pulsavit: & primo manè divinitus tacta, clamat se velle esse Christianam, & Baptismum ardentè petit: admonitus de hac subita mutatione illuc advolavi; mysteria ad salutem necessaria docui; quid Baptismus conferret, exposui, & quæ esset dispositio ne suscipiendus; & post sufficientem instructionem Baptizata est ingenti cum gaudio spiritus sui. Attoli imagines Christi, & Beatæ Virginis, & eas devotissimè osculabatur, & pectori admovebat: petivit à me, ut eius confessionem exciperem; ipsam docui peccata ante Baptismum commissa, non esse materiam confessionis: ipsique exposui, peccata venialia, in quæ homines incidunt post Baptismum, esse sufficientem materiam confessionis, exposuique quanam sint peccata venialia; & rogavi, ut conscientiam discuteret, an post Baptismum occasione dolorum in aliquam impatientiam incidisset, an verbum aliquod amarum protulisset, vel alicui malæ cogitationi consensum dedisset. Et postquam conscientiam discussit, post varias interrogationes altera die post Baptismum susceptum, materiam quam potui absolutionis eliciens, absolutionem Sacramentalem impertivi, & paulo post magna cum devotione sacram Eucharistiam accepit, & denique Sacramento extremæ unctionis munita ad cælum evolavit felix illa anima. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

Huic exemplo aliud adjicio. Anno 1672. cum Hispalim vocati sumus ab Illustrissimo Archiepiscopo D.D. Ambrosio Ignacio de Espinola & Guzman ad iterum faciendam Missionem in illa vrbe, & toto Archiepiscopatu (nam primam habueramus an. 1669. tempore Illustrissimi D.D. Antonij Payno) monitus sum à viro nobili & illius vrbis in Consilio seculari senatore, esse in Perroquia Magdalenzæ Mahumitanum octogenarium gravi morbo oppressum, & in periculo mortis constitutum: illum visitavi frequenter, & de rebus Religionis cum eo collocutus, & confectis argumentis pro illius capri op-

portunioribus, tandem persuasi, ut enixè à Deo postularet lucē ad vitam finiedam in Religione vera, & à Deo hominibus data, eisdem ferme rationibus, quibus idipsum Malacæ persuaseram Fatimæ. Oravit, & quod quærebat invenit, & subito mutatus est in alium virum, & toto corde cepit abominare sectam Mahumetanam, & deplorare cæcitatem, in qua per tot annos vixerat: nam quadraginta integros Hispani degerat in Alcorani tenebris, & octogessimum primum ætatis iam agebat annum. Rogatus autem, quænam illa fuisset tam subitæ mutationis causa; respondit se post preces ad Deum fusas, ut ipsum doceret viam bonam, in qua esset salus, in somnijs vidisse in amænissimo horto duos Religiosos pulcherrima colligētes poma, & ab eis postulasse, ut sibi aliquod donarent; illos vero respondisse poma illa esse Christianis reservata, & non posse Mahumetanis concedi: hinc vero cor suum inflammari cepisse Baptismi desiderio; & hoc desiderium crevisse, quia post somnum dum iam esset spergesfactus vidit prope lectulum suum imaginem magnam Christi à Cruce pendentis, & cum ipse ad illam adorandam ad Christi pedes se abiiecisset, eisquē oscula magna cū devotione infixisset, Christus pedes retraxit, & subito disparuit, quasi cum repelleret, quia Christianus non erat: ita narrabat ipse; & eam non fuisse imaginationis delusionem probavit eventus; quia ingenti cum gaudio Baptismum suscepit, & ingravescente postea morbo sacram Cōmunionem, quæ ipsi solemnī cum pompa administrata est, certatim contendentibus primæ nobilitatis viris munia daduchorum, seu ceriferorum, & æditui obire, & accepta extrema unctione, elicitis ferventibus, fidei, spei, charitatis, & contritionis actibus, animam Deo reddidit, cum ingenti totius civitatis consolatione, & spiritali læticia; anno 1672. mirantibus omnibus divinæ misericordiæ abyssum, quæ tot annos expectavit hunc foelicem peccatorem, qui in Baptismo voluit Ioannes Baptista appellari.

His duobus exemplis recentibus addo aliud antiquius, quod narrat P. Ignacius de las Casas nostræ Societatis Sacerdos, qui ob peritiam linguæ Arabicæ missus est à Gregorio XIII. Summo Pontifice ad reducendum in vñionem cum Ecclesia Romana Patriarcham Græcorum, aliosque Prælatos Schismaticos, de quorum conversione spes affulserat, plurimasque Provincias peragravit, & propria ma-

nu itinerarium scripsit, in quo fidelissimè narrat ea, quæ in tam longo itinere acciderunt; & data occasione interserit aliqua exempla conversionis Mahumetanorum, quæ ipse vidit. Hunc librum manuscriptorū habet R. P. Petrus Hieronymus de Cordova secundò Provincialis Societatis Iesu in Provincia Castellana, dum hæc scribo, nempe mense Ianuario, anni Domini 1680. & cum illum librum legerem, hoc & alia exempla ex illo manuscripto excerpfi. Ut autem constat ex illo itinerario, conversio referenda accidit post annum 1562. & ante annum 1570. nec enim ex manuscripto annum certum eruere potui. Rem narrabo verbis Authoris ex Hispano in Latinum conversis.

Canonicus quidam S. Corduensis Ecclesiæ Africanum servum habebat, qui ei à viginti annis magna cura & diligentia inserviebat. Apparebant in eo tot virtutum moralium signa, ut mihi dominus eius serio testatus sit, se nūquam in seruo suo quidquam vidisse, quod gravē culpam redoleret. Propter has virtutes herus servum amabat, eiusque æternam salutem enixè exoptabat. Ille vero sectam Mahumetanam, tam constanter servabat, ut quavis bis aut tē quotidie dominum suum in templum euntē committeretur, nūquam iste ab illo impetrare potuerit, ut intra sacra limina ingrederetur, ne eo quidem titulo, quod olim templum illud celebris fuerat Mahumetanorum Mezquita. Erat iam longævus, & uti aiebant Mauri in ea Civitate commorantes, fuerat inter suos Alphaquius, seu Sacerdos. Incidit in gravem morbum, & eius herus de æterna servi salute sollicitus, Collegium Societatis adit, & superiorem rogat, ut mittat aliquē ex Patribus, qui illum ad Christum reducat. Assignati sumus Pater Baena, & ego, ut eius interpretem agerem. Illuc statim convolvimus. Et quantum potuimus laboravimus pro eius conversione: sed frustra; quia ille non tantum benignas aures præbere volebat, sed amaris verbis, & indignatione plenis nos repellebat. Ego vero eius obstinationem videns: Non à te (inquam) postulo, ut sectam tuam deseras, vel quidquam contra illam agas, sed tantum ut eam orationem ad Deum fundas, quam in Alcorano Mauri habetis, & ita habet: doce nos Domine viam rectam, & bonam, siquidem probè nosti, omnes Christianos inconcussè asserere, Mahumetanos in æternum damnandos, si in sua secta vitam finiant. Roga ergo Deū,

ut si à vera Religione aberras, veram tibi ostendat salutis viam, & ad illā capeffendā cor tuum moveat. Annuit ille, & manus, & oculos ad Cælum attolens, *Duc me Domine* (inquit) *per salutis viam.* Hoc audito, discessimus, quia spes non erat aliquid aliud ab eo eliciendi.

Sed cum Dei proprium sit, cuius vult misereri, vel quem vult obdurare; die sequenti accitus sum, ut festinanter in domū egrotantis Mauri descenderem. Cum primum cubiculū iacentis ingredior, illū conspicio, devotē Christū crucifixū amplectentē, & osculantē; & causam scilicet huius mutationis sciscitatus, ab eius ore hoc responsum accepi. Petivi, inquit, iuxta præceptū tuum à Deo, ut à Cælo mihi lucē imitteret ad cognoscendā certā salvationis meæ viam, audivit benignissimus Dominus orationē meam. Historiamque suæ conversionis texens, narravit, sibi vigilanti apparuisse duodecim feroces Ætiopes, ipsum circumdantes, & à lecto rapere gestientes: tunc se expavisse, & interpellasse Christianum, qui iussu heri sui illi assisitebat, & Christianum facere satagebat. Accessit Christianus, & rogavit à Mauro, quid illud novi esset, quid ve ipsum defatigaret? respondit ægrotus: Nanne vides hos duodecim Ætiopes, qui me à lecto eripere, & discerpere tētant? At vero Christianus (qui tamen nihil horū videbat) crucifixum apprehendit, illumque ante oculos ægrotantis obijciens, opē, inquit, posce, à Christo, & à sanctissima eius Matre Maria, qui ab hoc agmine Ætiopū, qui Cacodæmones abs dubio sunt, te liberabunt. Tunc sublati in Cælū oculis infirmus (vti narravit Christianus) stupenti similis hæsit, obfirmato obtutu prospiciens. Visibilem se illi ostenderat Deipara & benigno vultu sic illū allocuta est Arabico idiomate: cave ab his Ætiopibus: *Ecce scito, quod nisi Christianus fias, & credas, Iesum Christū Filium meum esse Deum, te violenter rapiunt Demones isti.* Ille vero in se reversus, & ad Christianū conversus, cito, inquit, Sanctū Crucifixum mihi porrige; quia ego firmissime credo, Iesum Christū esse verum Deum, qui pro me passus est: volo Christianus esse; & baptizari desidero. Testatusque mihi est Maurus, Virginem sibi manifestasse omnia, quæ credenda sunt ad salutem æternam obstinendam. Ego vero illum qua potui diligentia in rebus fidei nihilominus intruxi, prout tempus, & morbus exigebant. Enixē ab herō postulavit, ut Baptismus

ipsi, non non in lecto, sed in Ecclesia, in quam nunquam intra re volebat, administraretur. Morem illi gessit herus, & candida serica veste indutus in sella gestatoria ad Ecclesiam Cathedralē vectus est: & coram Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, magna animi sui læticia, & circumstantium gaudio, salutari lavacro tinctus est à suo herō, & in Baptismo appellari voluit Ioannes Maria de IESVS. Et cum morbus invalesceret, statim in domum reduxerunt illum: in via autem cum liquato cibo eum reficere vellent, vix illum gustaverat, cum cibum dimittens, & crucifixum amplectēs, & dulcissimum Iesus nomen invocans, spiritum illi tradidit in eadem sella, in qua Baptismus suscepit; lacrymantibus præ spirituali gaudio eis, qui sellam circumstant; nondum enim herus cum reliquo comitatu super venerat. Ut autem sceleratam Mauri in Cælum iam admissi cognovere, in divinas laudes effusi sunt. Hucusque P. Calas.

Hæc exempla cum proposuissem anno præterito 1679. mense Aprili cum in Missionē Hispalensi per sex continuos dies ad Mahumétanos publicè concionatus iam, eis auditis statim me invissit Illustris Dominus D. Alphonfus Verdugo Albornoz & Sotomayor Alcantarensis Militiæ Eques, & nunc Comes de Torrepalma, Vir nulli Hispalensium Equitum ingeni acutissime, iudicijque maturitate cedens, & pietate non minus, quam nobilitate clarus; & ut in similibus concionibus possem Mahumétanos vberius cōfundere, singulare exemplum mihi narravit, quod totā Hispalim haberet in testem; ab ipsoque postulavi ut scripto rem ad vngem traderet, ut palam possem illud exemplum Mahumétanis postea proponere: id quod diligenter præstitit, historiam sequentem transcribens ex libro funerali Petroquiæ Sanctæ Andree, in quo memoria huius mirabilis conversionis conservatur: & ita ad verbum habet.

Die vigesima quarta Maij anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo Hispali evenit, quod referam. Vivebat in prædicta Civitate Maurus Almanzor nomine, servus D. D. Alphonfi Fernád. Marmolexo, qui cū Mahum. legis observator accertimus esset, acriter infestabatur persequabaturque omnes, qui perfida Alcorani fide relicta ad nostram

veram; & Catholicam convertebantur: accidit quadam die ut propè portam Domus Professæ Societatis Iesu in quemdam Neophitum Tingitanum offenderet servû D. Marchionis de Algava, & cum Neophitum incepisset contumelijs onerare, & convicijs, quod avitam legem Mahumeti dederuisset, ulterius velans processit, manusque iniecit; quin ab isto incepto precibus repetitis Neophitus amovere potuisset; at cum Christianus Tingitanus effugere violentiam aliter non posset, pugionem extraxit, extractumque in Almanzoris alvum illum percutientis adegit: tunc Almanzor humi sternitur, visceribusque per vulnus emissis: sed mira res vix ceciderat, cum sacram aquam Baptismi poposcit, dictitans se velle Franciscum appellari: accurrunt undique prætereuntes, inter quos Presbiter Benedictus de las Heras accessit Capellanus Didaci de Payva, qui iuxta ipsiusmet limina Baptismum Sanctum Almanzori ministravit. Hinc percussus Maurus, iam Christianus in domum sui Domini D. Alphonsi Marmolexo, curandus deferitur. Habitabat tunc prædictus Dominus D. Alphonsus in ædibus Domini Comitis de Peñafior, quæ ædes pertinent ad Parochiam Sancti Andree, cuius Parochus erat D. D. Laurentius de Maldonado (qui nunc inter vivos agit.) Qui cum rectè novisset ab ipso baptizato, & prædicto Presbitero Benedicto rem totam: & cum animadvertisset actus fidei ferventes, quos eliciebat Franciscus Andree paulò antea baptizatus, pergit ad consulendum Illustrissimum Dominum D. Fr. Petrum de Tapia, an vulnerato, & recens Christiano posset Sacram Eucharistiam, & Sanctam Vnctionem ministrare: responsum illi fuit ab Illustrissimo Tapia, tunc Archiepiscopo Hispalensi, licere, & expediri tam Sancta Sacramenta morienti Francisco Andree præstare: & eadem nocte Sacro Viatico, & Extrema Vnctione munivit iacentem. At vulneratus magna devotione, tantique beneficii Cœlestis conscius ea Sacramenta excepit. Res quidem mira! Adeò ferventi spiritu, lachrymarumque copia ignovit aggressori, & homicidæ, ut adstantes omnes stupeant, videri in recens Christiano tot signa pietatis. Spiritum emisit inter hos pios, & ferventes divini amoris singultus. Adsumus (inquit perillustris Dominus Comes de Terrapalma) eius funeri, omnes maioris notæ huius Civitatis, & ad-

diri, quod quidem iuramento firmabimus quot quot nunc vivimus.

§. VII.

Septima demonstratio, ubi miræ vocationes Mahumetanorum ad fidem Christi enarrantur.

HOC argumentum præcedenti affine est, sumiturque ex alia experientia notissima; constat nunquam aliquem Principem Christianum, immò nec vllum Virum Nobilem, vel Plebeium, patriam, uxorem, filios, divitias, & temporalia commoda dereliquisse, & in Africam trajicisse, ex desiderio salutis æternæ, ut ibi Mahumetanus fieret, & in secta Mahumetana moreretur. E contra verò certissimum est, non paucos Mahumetanos reliquisse patriam, parentes, divitias, immò, & regna, & ad terras Christianorum transfugisse, ex desiderio salvationis, & ut Christiani fierent & in Religione Christiana vitam finirent, vel in captivitatem à Christianis reductos, postea noluisse reverti ad patriam, ad parentes, ad filios, ad uxores, ad divitias, cum facile possent illuc remeare. Hoc autem signum clarum est vocationis divinæ intus moventis ad quærendam viam salutis: ergo in Religione Christiana vnice est salus; in Mahumetana vero certissima est æterna perditio. Hoc argumentum Christi prædicator facile amplificare poterit.

Ego hic aliqua tantum subiiciam exempla, quæ ad movendos Mahumetanorum animos non parum momenti habent. Novus ego Matriti Christianum novum Africanum, qui inserviebat Eminent. Cardin. & Archiepiscopo Tolet. D. Paschasio de Aragon, & curam habebat argenteæ supelectilis illius principis; Virum verè piû, & devotum, qui quotidie per duas horas vacabat orationi mentali, & singulis hebdomadis bis vel ter ad Sacram Eucharistiam accedebat ex consilio P. Spiritualis. Hic Tunetanus erat: & à Deo illuminatus ex conversatione cum captivo Christiano, fugam ad terras Christianorum diu meditatus est, & cum modum non inveniret vota sua adimplendi, Deum ex intimo cordis rogabat, ut eum duceret in eorum terras, & ut à Christianis capi posset, voluntarie aggregatus est Mauris, qui in eorum terras navigabant ad captivandos Christianos, sperans fore, ut sic posset inter illos remanere. Ut tamen posset aliquo argumento comprobare, se non coactè, sed voluntariè illuc advenisse, in qua

in quadã insula maris mediteranei, in qua exstabat sacellum, seu edicula sacra, reliquit singrapham, seu schedulam propria manu exaratam, in qua nomen suum, patriam & desiderium suscipiendi Baptismum exponerat: reliquit autem sub pedibus Sanctæ Imaginis, cui sacellum illud dicatum erat. Deus vota eius exaudivit; & in mari cum socijs à triremibus Christianorum captus est, & Neopolim ductus, Cardinalem Aragonium tunc proregem adit, votum suum exponit; & ne existimaret se narrationem confingere, ut libertate donaretur, affirmat se in tali Insula reliquisse schedulam, ex qua veritas constare posset. Non fuit difficile rem explorare: cõpertum est vera esse, quæ ille narrabat; & sic declaratum, eum non esse servum; sed libæum manere: & Eminentissimus Cardinalis illum solemniter baptizatum in suam familiam admisit, & postea secum in Hispaniam transvexit: & dum ego Mattiti anno 1670. Missionem feci, cum illo familiariter egi, & illius opera usus sum ad conversionem Mahumetanorum, quos ille ferventer adhortabatur ad Baptismum petendum, & vocationem suam ad Christianismum eis narrabat, quo illos facilius ad Christum traheret.

Aliud exemplum in suo Itineratio adducit P. Ignatius de las Casas cuiusdam nobilis adolescentis Turcæ, qui cum patre suo, & alijs inter Turcas primariæ nobilitatis Viris à Christianis in Navali prælio captus, Romanum delatus est; ubi cor eius B. Virgo ad Christi fidem ambiendã mirabiliter accendit. Rem sic narrat citatus Author.

Turca quidam duodecimum, aut tricesimum annum agens Romanum delatus est, ubi una cum parenti, & alijs patricijs Turcis in Palatio nobili non longe à Basilica S. Petri hospitatus est. Turcæ in custodiam traditi sunt Germanicis Prætorianis Papæ; qui adolescenti iuveni, infacio patre papiraceam iconem B. Virginis Dominae nostræ dedere: Turca puerili genio ductus illam sapius intueri gaudens, in pectore ipsam recondere, ne si aliquis ex Turcis videret, raperet. Aliquibus diebus eam retinuerat, cum Mater misericordiarum, illi maiorem fecit: apparuit illi per quietem, eodem habitu, quo in papiro visebatur, Virgo venuste ornata, Cælesti stipata comitatu, & divinis splendoribus micans veniebat; adolescenti accessit blandè, benignèque illum aspiciens Turpico idiomatè illi locuta est, docuitque ip-

sum, aliam salutis viam non esse præter Baptismum Sacri. Ita edoctus à Virgine fuit, ut veniente die ex fenestra transeuntibus, ut rectius poterat, diceret, se Christianum esse velle: nec semel, sed iterum, atq; iterum Pater illum à fenestra removet, nec minis, nec blanditijs à proposito iuvenem remove potuit; quin immò sæpius à fenestra vocitabat, clamitabatque, se Christianum esse velle, Pater ea propter asperè filium tractabat, donec cognita re à Prætorianorũ Germanorum Duce, Dux causam originè quæ illius supplicij exquisivit, & tandem è parentis manibus filium suffocare nitentis, abripuit adolescentem vocitantem *Christianus*, *Christianus* Dux per interpretem ab adolescente, quid intenderet? rogavit. Turca, quod retuli, respondit: Dux Pontifici totum renunciavit, qui misit Cardinalem Guestavilani eius nepotem ut veritatem rei inquireret; qua comperta Cardinalis eum in Palatium suum detulit, ubi postquam rebus fidei satis instructus fuit, insigni pompa Baptismum suscepit, nomè quo sortitus D. Ioannes Guastavilani. Et postquam idiomatè Italico loqui, & scribere didicit, ad Seminarium Romanum delatus est, sed magis ad arma, quam ad litteras propensus evasit. (Ego familiariter cū illo egi, & quæ narravi mihi retulit.) At ubi Turcæ patricij, & nobiles redempti fuere, & Pater adolescentis inter ipsos maxime nobiles, in patriam suam rediturus enixe Pontificem summum rogavit, ut cum filio loqui sibi liceret, dictitans, filium puerorũ instar deceptum fuisse, & ut hoc clarũ fieret sinerent eum eo loqui, nam statim ac Patrè videret omnia relicturũ, & abiturũ secum filium. Scivit Pontifex minime deceptum fuisse iuvenem, & nullum adesse periculum, & ita copiam Patri fecit ut cum filio loqueretur coram aliquo honorato Viro, ne violentiam adolescenti inferret. Pater pervenit ad fores Seminarij Romani, quod tunc situm erat in ædibus D. Marci Antonij Colona: propè Templum Sancti Apostoli. Descendit Pater Claudius Aquaviva tunc Rector Seminarij, & cum ipso aliqui ex Societate descendimus, (& ego præcipuè comitabar D. Ioannem Guastavilani, illumque consolabar ne deficeret,) descenditque Paulus Vrsinus Iordan. Magna erat frequentia rhedarum, cathucarumque Turcorum nobilium, & aliorum eos usque ad littus comitantium, in foro Sancti Apostoli, itaque iucundum omnibus, & mirabile spectaculum fuit. Accepit parens

D. Ioannis inrehedà cum alijs nobilibus, loquutusque est cum filio D. Ioanne, qui nec amplexus parenti abituro concessit, nec eius manum exosculari voluit, nobis ut faceret persuadentibus, pater lacrymis madens dolorem aperuit, & matris quoque futurum, si filium non videret: adiicitque pater, sibi facultatem concessam à Papa, ut illum secum adduceret, quapropter haud metu, & periculo in rehedam ascenderet: at iuvenis quo magis eius pater animi dolorem lacrymasque ostendebat dictitando, *Deceptus fuisti, deceptus fuisti*, eo magis animus, despiciensque paterni affectus D. Ioannes ostendebatur. Itaque animose respondit, se minime deceptum, sed potius à Cœlo edoctum, & illustratum fuisse, seque parvi habere parentes in æternum arduos in inferno: & cum lacrymas innanes patrem fundentem aspiceret, quin eum vellet amplecti, ex oscularique manum (ut dixi) iuvenis terga vertit, & parentem reliquit. Ego iuvenem vidi lætè exultantem scalam Seminarij ascendere triùphanti similem, & sibi de victoria magna gratulantem. Hæc Pater Casas.

§. VIII.

Mirabilis conversio Regis de Fez, postea Baltharis de Loyola Societatis

IESV.

NOTA est in Italia, & Hispania mirabilis huius Principis conversio ad nostram Sanctam Fidem, & eius in Societatem nostram ingressus. Obijt Marti anno 1667. omnisque Hispaniæ nobilitas suprenis honoribus funeris exequias prosequuta est. Et RR. P. Petrus Elquez Concionator

Regius eius virtutes, & conversionem magno cum auditorum plausu, & admiratione epulso exposuit. Eius vera effigies in Collegio Imperiali cum hac inscriptione appensa est.

P. BALTHASAR DE LOYOLA, Olym, Muley, Mahomet, Athasi, Gerise, Rex, Pater, & Filius Regum Fez: Miraculose factus ex Mauro Christianus, ex fortissimo Duce, qui armorum vi in suam potestatem redegit iam amissa Regna Tafilat, & Marroci, pauper miles Societatis Iesu: ex observantissimo Alcorani Zelatore Eximius Evangelij præconius à Summo Pontifice ad illud disseminandum in vastissimum Magorij Regnum, diem extremum clausit in Collegio Imperiali Matritensi, ætatis suæ anno 37. à Baptismo suscepto 14. à præbyteratu in Societate Iesu 6. die 15. Septembris anni 1667.

Fuerunt qui revocarent in dubium eius genus, cum præsertim ipse abstineret ab omni verbo, quod talem gloriam posset redolere, quod ipsum à magnis lignis malè capiebatur. Quare ei Pater Spiritus sanctus iniunxit, ut scriberet genus suum, & vocationem ad Christianismum; idque ipse præstitit fidelissimè, & ego epistolæ ab eo super hac re scriptæ exemplar ad verbum transcriptum apud me habeo, quod statim subiiciam. Et Pater noster Generalis, ut fidem apud externos posset facere minime dubiam, curavit, à Patribus nostris, qui erant in Africa, transmitti: Absset ne à Regno Fez filius Regis? Fuissetque ductus à Militenibus navibus captivus? Quomodo vocaretur? Quo tempore abiisset? A quibus responsum tulit omnino idem cum eo, quod P. Balthasar descripserat ex mandato Patris Spiritus sancti. Illud autem ita habet,

EGO BALTHASAR DE LOYOLA, MENDEZ INDIGNISSIMVS DOMINI NOSTRI IESVCHRISTI, AC SS. EIVS GENITRICIS SERVVS HAEC AD IPSORVM MAIOREM GLORIAM

VM MIHI A PATRE MEO SPIRITV ALI IMPO-
natur, ut rationem reddam de ijs omnibus, quæ ad me attinent circa res tam temporales, quam spirituales, eius imperio obsecuturus,

turus, quoad memini, hæc omnia subiicio: (Et plurima subdit infimæ animi demissionis, & altissimæ in Dominū laudis, quod tā misericorditer secum agere dignatus fuerit, quæ operi intermiscens ego brevitatis causa omitto.)

In Vrbe Fez ortum duxi, fuitque mihi nomen datum Mahumed Attazi. Patrensque meus dicitur Agid, Aluaid, Intah, Mahumed, & in præsentia toti Regno Fez, uti Rex dominatur. Partus iste præcū fructus videtur posse dici, nam Parens mea vouit Deo, Cæli, terreque Creatori; si marem conciperet, se cum Diuinæ Maiestatis consecraturam fuisse, & ita contigit. Cum ad quinquenniū perueni, dati fuerunt mihi præceptores, ut me, & in litteris, & Religione erudirent. Sed accidit sæpius res mira, quod cum ijs sacrilegis doctrinis imbuerer, sæpius ea intrinsecus execrarer, & blasphemijs insectarer. Quod coactè cum agerem, quodā modo displicebant inde mihi non paululum: Quin semel SS. IESV, & MARIAE nomina protuli prorsus ignarus quid illa significarent; & cum Parens mea adesset, increpauit acerbè; & extorquere conata, vndenā ea audiuissem, timore fassū me, nec scire quid sibi vellent, nec unquā intellexisse, monuit ne amplius proferre, cum essent Christianorū Mahumet insensoriū verba; in suo cubiculo me noctū quiescere volebat; & noctū radios supra caput meū, ut luctantes vidi; nec timens tegumento villo valebā effugere illorum splendorē; & sæpius vidi mulieres pulcherrimas albis indutas vestibus. Cum attigi 14. an. peti, & conubio iungi, & intra annū, qui præterijt, dum, & tractaretur res, & pararentur festa, duxi Principē Dominā; sed inter hæc gaudia non cumulate gaudebat cor meū, & benè iam noui, quid mihi deesset, cū à Domino meo Iesu abessē; qui solū cumulata potest gaudia præstare. Incessit cupido, postquā binas ex uxore filias susceperam, inuivendi Mechā, ut ea omnia spiritalia bona consequer, quæ illuc eūtibz largē impertini à cecis illis, ducibusque cecorū audiebā; & me præsertim incitabat, quod sæpius intellexeram, qui Mechā non visisset mortē appetiturū, vel Iudæū, vel Christianum. Ne igitur huic periculo subiacerē, illuc iter destinaui; sed incredibile est quanta vi Parentes, Uxor, Magnates id impedire conati sint; eo genitor deuenit, ut mihi omnia negaret ad iter necessaria; sed ego cōtra adeo flagrabā desiderio eūdis, ut pænè ignis esset meo in corde. Tāto hic magis inflāmarī, & corroborari videbatur, quāto ci aditus erat magis occlusus; adeo ut decernerē absque vllare iter capeßere, sed rogatus, ut per annū saltē differre, equitate postulationis flexus veni in hanc sententiā; & interim natus est mihi filius. Demū summa vi obstaculis omnibus superatis, quāvis, ut prius, omnibus inuitis, & sola genitrice mei miserata itineris viaticū suppeditāte, suscepi iter. Perveni Tunetū; ubi magnificē fui exceptus, ibique fui per plures dies ab maris exagitationē vehementissimā: his diebus vidi noctū dormiēs hominē albis indutū, qui me circumducebat varijs Tuneti vijs. Cui dixi: Quomodo me vis ducere? Et ille reposuit mihi; in Christianorū regiones, nā Deus vult te ibi mori. Dixi hanc rē varijs, qui respondebant mihi, hāc Diaboli fuisse impræssionē; ut me deviaret; & ego reuera intra me contēnebā: Quomodo nanque id futurū, si modo ab eo? Et quidē abiui, sed non quō credebā: nā incidimus in naues Melitēses, quæ summa pace in nos impetu factō fecerūt captivos. Erat no

his tum ob nauium numerum, tum ob militum experientiam, quomodo resisteremus; sed Dominus voluit, ut non essemus simul, ut non timeremus, et (nescio modum certè) captiui duceremur, sed gloriosa captiuitate nulli comparabili libertati. Ductus fui Melitam, et nihil ego de me dixi, aliquis tamen meorum dixit, quis ego essem. Propterea non siuerunt me esse, uti mos est, 40. diebus extra Melitam; sed statim fui oblatus ad magnum Magistrum; et statim confluxus equitum adfuit me interrogantium de Patria, et genere. Sed dies mei tunc erant maxime tristes; semper enim eram in luctu, in suspirijs, in afflictionibus. Occurrebant Patria, Parentes, uxor, Filij, cognati, charique. Displicebat mihi agere cum hostibus Mahumetis, et spem concepirem meam promouendi in his miserijs, restaurans labantem Melitæ apud Turcas Religionem Mahumetis; eram enim ego maximè peritus illarum sacrilegarum nugarum. Scripsi igitur Alcoranos, impugnauit Christi veri Domini, Patris mei, et Veri Regis sanctissimam doctrinam. Nunc benè no-vi, Domine, et scio te mihi condonasse hæc scelera, cum fui lustratus Sacro Christimate. Quinque annis Melitæ fui semper in his tricis; libertatem querebam, et non erat modus. Regio mea nimium aberat; qui redimeret non erat nisi Rex Tunetanus, cui de me curam in itinere fuerat demandata. Sacra Equitum Religio nolebat indicere Redemptionis pretium. Demum facta fuit conuentio pro me, ac meis 40. millium scutorum Melitensium, quæ Tunetanus Rex persoluit. Interim Melitæ videndam se mihi præbuit SS. Mater mea, Mater Domini mei Iesu-Christi, quæ dormienti mihi dixit ter: Te in filium meum accipiam. Experge factus credidi id futurum post mortem: nam Turcæ B. Virginem ut Messie Matrem, non tamen Dei credunt. Scripsi ad Regem Tuneti, ut expectaret me redeuntem, et iter inde proseguuturum ad Mecham. Respondit ut proficiscerer: sæpius rebus ad iter adornatis reperi difficultates. Demum ad extremum discessurus cum noctem insomnem transigissem, ante me contuli in cubiculum, ut paulum quiescerem, totus in his cogitationibus. Quid sibi volunt tot impedimenta, tot aduersitates, in hisce annis? Aliquid à me querit Dominus. In his curis ob dormiscens, ecce videre mihi videor duo maria, alterum nigerrimum, alterum igneum; et quod cum natasem in nigro, iam aduentarem ad igneum; quapropter accerrime inclamare: Adiuvame Domine. Cum in altissimo monte vidi virum, manum porrigentem, illinc extrahentem, et in tuto ponentem; petij ab eo, equisnam esset: ille mihi: ego sum Sanctū Baptisma: ego si tibi desim, nullus hominum saluum te redde-re potest: te ideo Deus tot obstaculis in Christianorū finibus distinuit, ut Christianorū albo ascribaris. Sopore excussus, visus mihi repente sum alter homo: negligere Patriam, et Parentes; frigere cupiditatem abundi; detestare mentem visendæ Mechæ; abominari Mahumetem; et solum curam esse de dando Sanctæ Christianorū Religionis nomine. Accidit id peruigilio S. Antonij Patavini anno 1656. Equis festa, et admirationes equitum, ac Magni Magistri valeat referre? Sed difficilius tamen gaudia cordis mei exprimere; quam dulce sit, Domine, tibi seruire, et quam

suavis conuersatio tua ; & Verè mandata tua dulciora super mel , & fauum. Nihil sonabat in auribus meis tunc acerbius , crudelius , magisque abominatum , quam iter , quam Turca , quam Mahumetes ; & Equites illi de industria fingebant aduenisse , qui me redimeret , gaudentes cum cernerent me adeò ab illo mutatum. Sed mihi bellum exortum est inde cum meis antiquis socijs , famulis obtendentibus fidem demandatam sibi de me ; sed largitus erat Dominus constantiam ad longe grauiora. Dicebant : Quomodo viues ? Nespera è Patria ; ne è Rege Tunetano. Sed ego : precario viuam , & mendicus. Interim à meis derelictus , & rebus omnibus destitutus adi , decretum meum ei collaturus , Dominum Balium de Mandola , qui audità re abiicit se in terram deosculans ; & gratias agens Deo accepit me ut Filium , & suppeditaui largissime omnia , ades suas , famulatus , & dominium rerum omnium suarum , duxit me ad Magnum Magistrum : qui dixit mihi : Deminus esto rerum omnium , quæ sunt Melitæ. Et aliquibus e suis imposuit , ut quæcumque vellem , mihi darent , & inseruirent. Non petij tamen ab ullo quicquam , assatim desideria prauiciente D. Balio. Idem traditus fui PP. Societatis , ut instruerent me. Fuit assignatus Pater , qui me omnia docuit. Iussit in Patronum peculiarem accipere S. P. Ignatium apud Dominum Deum ; accepi , & Verè immunera beneficia suscepi. Et eius die Festo benè instructum , sacra me aqua tinxerunt in Missa solenni. Interim domestica persecutiones augmentum non contemnendum fecere ; nam præter eas , quas Melitæ usque ad mortem sustinebam , nam occidere me volebant , ex uxore mea tenerriam epistolam accepi , qua nuntiabat mihi Patris obitum , & impatientiam , qua (me ad Regnum vocans , ad quem iure spectabat) me prestolabatur. Sed omnibus restiti , asserens me nihil omnino quicquam velle præter Deum ; & cogitantibus Equitibus de conferenda mihi Cruce nihil decernebam , idem perpetuo reiterans. Assignauit Religio 15. scuta Melitensia singulis mensibus , quoad vixero , & ut filium acceptarunt. Dedit mihi iuxtaritum ensen , quem ad S. Virginis aram appendi post aliquod tempus in Domo Professa Mesanensi : ubi habitum indui Clerici ; & fui apud PP. in eorum Domo.

ET Hic desinit Author. Addit autem Pater spiritualis quæ sequuntur. Quorum omnium fidem maximam præstat præclarissima eius vita omnibus ornata virtutibus , & quidem adeo eminenter , ut Religiosis , quibus cum vivit , & adeò parū profecerunt , uti sum ego , sit pudori non exiguo. Ad obedientiæ signa promptissimus , in Refectorij penitentijs frequens , in recreationibus hilaris , sed semper de rebus divinis , & illustrationibus adeò vivis , adeò acutis , ut mirum sit. Sed quod semper præ omnibus admiratus sum , est candor , quo agit cum P. Spirituali ; nihil decernens ,

quin ei primum aperiat , & ab ipso approbetur ; ne latum quidem vnguem ab eius voluntate discedat. Quæ omnia , qui in tali Viro non admiratur iniuriam inferre mihi videtur omnipotentis divinæ gratiæ , quæ sua pietate præstet ; ut quotidie in eius sancto servitio crescat in mille millia , ut & omnes eius Fratres. Nam in Societate lesu est iā adoptat⁹ , quā tanto prosequitur amore , ut nemo possit amare magis.

Postquā in Societate admissus breui annorum decursu tum in litteris , tum præcipuè in pietatis studio maxima sedulitate versatus , iam sapientia , ac sanctitate publico bono maturus , Sacrum B. V. Sodalitiū ser-

vorum in Domo professæ Neapolitana, moderandum suscepit, in quo solerti, nō minus in concionibus, quam in confessionibus cura ingentem animarum fructū excipiens, magnum ardentis suæ in proximis charitatis exhibuit argumentum. Residēti in portu Navali triremium classis asiduos aderat, Muhumetanos hic maxima in copia emancipatos convocabat, quibus tanto rationum pondere, tanta spiritus vehemētia prava Mahumeti dogmata opponebat, ac refellebat, ut frequenter horum Maurosum conversione iratus Averthus, proditorio vnus impij Mauri astu, qui deinde fidā conversione, doli improbitatem in propriæ salutis argumentum convertit, veneniferam tanto Viro, oblatam in flore mortem, ab ipso, divini luminis monitu declinatam, intentaverit. Pari eventus felicitate, sed non minori propriæ vitæ discrimine; Genuæ non paucos huiusmodi Mauros convertit. Nam cum plurimos illorum ab errorum tenebris in lucem Catholicę veritatis adduxisset; accidit quadam die ut dum in quadā triremi Genuēsi magna circūstante Mauros carere conclonaretur, Alcoranū confutaturus, extraheret; primo Alcorani aspectu omnes dimissis in obsequium frontibus in faciem provoluuntur. Exarsit tali intuitu, Patris Zelus, librum in terram proicit, pedibus conculcat, conterit, diffringit, & vocibus divino spiritu afflatis in insanū tam perfidi legislatoris volūmen exoneratur. Accēdit barbaros Mauros animos Patris in Alcoranum contemptus; quem ulturi, in ipsum efferato impetu irruunt, & proculdubio crudeli morte trucidassent nisi adstantes triemis milites districtis ensibus invadentiū Mauros furorē retudissent. Italiam igitur tot exitijs suæ charitatis exemplis illustraverat, grandi animo in spem Africę conversionis erectus, nulla laborum asperitate detentus, nulla periculorum arduitate deiectus, nulla mortis severa fronte perterritus, omnibus votis ad maiora divinæ gloriæ incrementa anhelans discessum in Africam Divino Christi Imperio submittebam meditabatur.

Instruit iter, cui ineunte æstate maxima celeritate se committens ex Italia discedit: in Hispaniam tendens, quo brevi temporis interiectu, pervenit, vndique in itinere virtutis vestigia imprimēs Galliam pervadit. Nobilem non minus Hispaniæ, quam Europæ Urbem Magnitū perit, vbi tum aliquā longi itinere

ris agitatione, tum exēstuanse tunc temporis calore concepto, viribus exhaustus, inopino morbo corripitur, qui illicō eō excrevit, ut omni salutis spe destitutus ad mortem celeriter properaret. Hæc inter, Nobilissimus Aulæ Regiæ Eques, Mauro mancipio comitatus Patrem invisurus adest. Admittitur exceptus ab ægroto ea humanitate, quæ pietati non minus, quā nobilitati tanti viri debebatur. Post brevem cum tanto equite discursum de suis in Africam votis, ad Maurum convertitur, quem tanto spiritus fervore alloquutus est, ut omnes adstantes, quantum ardētem ipsius zelū mirarentur: tantum Africæ infelicitatem intempestiva tanti viri morte, deplorarent. Nam paulo post inflammatis Cœli desiderijs conflagrans, & veluti novus Paulus copiens dissolvi, & esse cum Christo, sive cum Regio Psalteratus, quod in domum Domini ibit, totus æquo divinæ voluntatis imperio conformis ex hac vita discessit, eo magis in posterorum memoria immortalis victurus, quo liberalius vitam in viridi suæ ætatis flore, immatura morte reſisam, in animarum salutem immolavit.

Tam celebris fuit Principis huius fama in Matritensi curia, in qua obiit, ut celeberrimus Poeta Comicus D. Petrus Calderon de la Barca selectissimam de eius conversione, & rebus gestis comediā ediderit sub hoc titulo *Magnus Princeps de Fez* D. Balthasar de Loyola, quæ ingenti cum plausu ab Scenicis sæpē in præcipuis Hispaniæ Urbibus repræsentata est.

§. IX

Alia Exempla

HIS exemplis aliud adnecto, quod narrat Sanctus Eulogius Episcopus Toletanus, & Martyr in opere cui titulus *Memoria Santorū*. Refert itaque Sanctus Martyr, eo tempore, quo Hispania Mauris subiecta erat, iuvenem Carduensem professione Mahumetanū sæpē rogatum esse ab amita Christiana, ut Christianus fieret; cuius autem consanguineos Mahumetanos sollicitē curasse, ut linguam Arabicam addisceret, quod cum ille feliciter præstitisset, legisse Alcoranum, & ex eius lectione clarē cognovisse sectam Mahumetanam falsam, & inventionem hominum esse, & idcirco illā ex intimo cordis affectu execratum fuisse; Christianam Religionem cum Baptismo

tismo suscepisse, & eam palam professum fuisse; & eam causam illustre martyriū subijisse à Mauris, qui illum crudeliter trucidarunt, quia cum esset à parente Mahumetano genitus, à Religione parentis disceserat. Additque S. Eulogius, si aliquis Catholicus velit falsitatem sectæ Mahumetanæ clarè deprehendere, nullo alio opus ipsi esse, quàm cum sapiētoribus Mahumetanorū sermones de Religione miscere, & ab ijs interrogare, quid credant: eis enim auditis, quæ ipsorum lex docet, statim cognosceret, illum esse mendacem, & Deo Authore indignam.

Sed ut ab exemplis conversionis Maurorum ad alia transeamus; sanè mirabilis modus, quo multi vel à Iudaismo, vel à Gentilismo tracti sunt à Deo ad credendum firmiter, hominem crucifixum esse Deum; & Deum unum in essentia, esse in personis Trinum, manifeste evincunt Religionis Christianæ veritatem. Talis fuit miraculosa Sauli conversio Act. 9. Eunuchi Candatis Reginae Act. 8. conversio Constantini Imperatoris: conversio Augustini: conversio Aeditui idolorum, quæ legitur in vita S. Gregorij Taumathurgi: cōversio Principis Isaphat à S. Barlaam, quam habes apud S. Ioannem Damascenum, & apud P. Petrum de Ribadeneyra in extravagantibus. Conversio Pauli de Sancta Maria, qui cum esset Hebræorum Rabbini sapientissimus, legens glossas, quibus perfidi Hebræi contra veritatem Evangelij sacras litteras exponunt, agnovit eas mendacia multa contra sacros libros continere; & sic Talmudi fabulas dimittens, ad Christum accessit; secum ad Baptismum pariter ducens filios; & quia uxori persuadere non potuit ut ipsum imitaretur, ab ea discedens, factus est Christi Sacerdos, & strenuus Evangelij præco; & inter omnes suæ ætatis homines litteris, & sanctitate excelluit; & Episcopus Burgensis, magnusque Cancellarius Regū Castellæ creatus est, & sapientissimè contra Iudæos scripsit ad an. 1430. Celebris quoque fuit conversio Rabbi Samuelis in secta Iudæorum educati, qui cum magno esset præditus ingenio, res suæ sectæ considerans, & veritatem sacre Scripturæ contemplans, clare cognovit cæritatem, qua miseri Iudæi laborabant, & Christianæ Religionis nomen dedit, validissimisque argumentis à sacra Scripturis petitis probavit Iesum Nazarenum à maioribus suis crucifixum, esse verum Messiam Iudæis promissum, verumque Deum & hominem,

qui mundum à captivitate peccati liberaturus advenit; ut refert Genebradus in Chronol. an. 1200.

Insignis etiam fuit conversio Magistri Andreæ à secta Iudæorum; qui cum magno ingenij acumine polleret, aperte cognovit falsa & vana esse suæ sectæ dogmata, & cupiens veritatis semitam agnoscere per quam ad æternam felicitatem tenderet, in Hierosolimam peregrinationem instituit, precesque ad Deum fudit, ut mentis suæ tenebras illuminare dignaretur: & ea in oratione inspirationem accepit, ut doctrinam antiquorum Rabinorum legeret, qui ante adventum Nazareni floruerunt. Quod cum opere complevisset, clare cognovit, eos sacram Scripturam expossuisse sicut eam exponit Evangelium de Regno scilicet Messiae, non temporali, sed spirituali, non de bonis terrenis, sed de spiritualibus à Messia adducendis. Quare Christum in Baptismo induens, peritissimus fuit sacre Scripturæ interpres, eamque publicè Romæ interpretatus est, accepto annuo stipendio à Summo Pontifice, qui Iudæis præcepto iniunxit, ut cum singulis sabbatis audirent, cum magno animarum fructu; sapientioresque stupebant viri sapientiam, & in sacris litteris exponendis peritiam. Et vitam protaxit usque ad Pontificatum Syxti Quinti.

Sed maximè eminebat Romæ conversio Marij Victorini insignis Philosophi, & Oratoris præstantissimi, & Romanorum Senatorum Magistri, quam describit S. Augustinus lib. 8. confes. cap. 2. cuius exemplo se quoque arsisse affirmat ardore fidei suscipiendæ: tanta ille claritudine apud Romanos Ethnicos floruerat, ut ex Senatus Cōsulto donari meruerit statua in foro Traiani, ut tradunt Augustinus, & Hieronymus. Hic talis tantusque vir in senectute à Deo illuminatus est, ut cognosceret Christum à Iudæis crucifixum, esse verum Deum, eiusque Crucem, libentissime amplexus est. Quis hanc mutationem fecit, nisi omnipotentia crucifixi?

Denique ut alia omittam exempla, Iustinus Philosophus, qui prope tempora Apostolorum floruit, post tentatas omnium Philosophorum sectas veræ sapientiæ adipiscendæ causa, veram Christianæ Religionis sapientiam invenit, Christum crucifixum adorans ut verum Deum; & hanc fidem scripto defendit, & tandem pro illius veritate sanguinem fudit. Martyrioque coronatus est Romæ, anno Christi 165.

§. X.

Conversio mirabilis multorum infidelium spectantium martyrum atrocissima tormenta, ad eam fidem amplectendam, pro qua tam dira videbant tormenta homines pati, clarissimum est veritatis Christianæ Religionis argumentum.

QUIS enim nisi Deus omnipotens potuit subito cor infidelium ita mutare, ut eam Religionem amplecterentur, pro qua videbant homines igne torreri, liquato plumbo aduri, vncis ferreis dilaniari, & alia atrocissima tormenta tolerare? Huiusmodi autem conversiones passim leguntur in actis martyrum. Talis fuit conversio S. Romani militis qui videns Angelum abstergentem sudorem Beati Laurentij in craticula positi clamavit: *Video ante te invenem pulcherrimum, festina me Baptizare.* Et ut testatur Martyrologium Romanum die 9. Augusti propter Baptismum publicè petum, *fustibus casus, ad ultimum decolatus est.* Talis quoque fuit conversio illius sceleris ianitoris, qui cum quadraginta milites Cappadoces tempore Licinij Imperatoris post vincula, & carceres teterrimos, post cæsas lapidibus facies, in rigens stagnum missi essent, ubi gelu constricta eorum corpora disrumpebantur, solus vigilabat, cæteris custodibus somno deditis, & videns Angelos à cælo descendentes cum coronis triginta novem, sic secum ratiocinabatur: *Quadraginta hi sunt, quadragessimi corona ubi est? Quæ dum cogitaret, unus ex illo numero, cui animus ad frigus ferendum defecerat, in proximū patefactum balneum defiliens, sanctos illos summo dolore affecit. Verum Deus illorum preces irritas esse non est passus, quorum omnium una fuerat oratio: Quadraginta in studium ingressi sumus, quadraginta item, Domine, corona donemur, nec una quidem huic numero desit.* Nam rei eventum admiratus ianitor, mox custodibus à somno excitatis, detractisque sibi vestibus, ac se Christianum esse clara voce professus, martyribus se adiunxit, & cum illis martyro coronatus est. Ut habes in Breviario Romano die 9. Martij.

Talis etiam extitit conversio S. Genesij celebris inter Romanos mimi, seu comædi faceti & lepidissimi, cuius vitā habes apud Petrum de Ribadeneyra tom. 2. Floris Sanctorum extragentium, die 25. Augusti, de quo Martyrologium Romanū ad illum diem: *Romæ Sancti Genesij Mar-*

tyris, qui primū sub gentilitate mimus, cum in theatro spectante Deocleciano Imperatore, mysterijs Christianorum illuderet, à Deo inspiratus, repente conversus ad fidem, & Baptizatus est, mox Imperatoris iussu fustibus crudelissimè cæsus; deinde in equuleo suspensus, & vngularum diutissima laceratione vexatus, lampadibus etiam inflammatus, cum in fide Christi persisteret, dicens: non est Rex præter Christū, pro quo si millies occidar, ipsam mihi de ore, ipsum mihi de corde auferre non poteritis, martyrij palmam, capitis obtruncatione promeruit. Idem Martyrologium, die 14. Aprilis memoriam colit S. Ardalionis mimi, qui cum sacris Christianorum in theatro illuderet, de repente mutatus ea non solum verbis, sed testimonio sui sanguinis comprobavit. Item die 15. Septemb. memoriam facit Sancti Porphyrij mimi, qui coram Iuliano Apostata per iocum Baptismum suscipiens, Dei virtute de repente mutatus, Christianum se esse professus est, ac mox iubente eo, securi percussus martyrio coronatus est.

Cum præsens adesset martyrio sanctorum Chrysanti, & Dariæ Claudius Tribunus, qui eos torquebat, cum sexaginta militibus, animadvertens quanta læticia Sancti Martyres perferrent atrocissima tormenta, quousque viventes tetra, & lapidibus obruti sunt; ipse cum militibus illis ita firmiter Christo adhæsit, ut pro Christo omnes mortui sint, ut habes apud Surium tom. 5. Octo crudelissimi milites, qui sub Alexandro Severo Sanctam Martinam Virginem diversis tormentorū generibus cruciarunt, & tandem gladio iungularunt; Sanctæ Virginis constantia, & sanctitate ita permoti sunt, ut Christi fidē amplexi pro ipso vitā martyrio dederint. Ut habes apud Surium tom. 1. Martyrologium Romanum, die 21. Augusti memoriam celebrat Anastasij Cornicularij (id. est in castris militia nobili equite) qui cum videret B. Agapitum constanter tormenta perferentem conversus est ad fidem, & pro confessione nominis Christi iubente Aureliano Imperatore, martyr migravit ad Dominum.

Et die 20. Septembris celebrat memoriam S. Evilasij idolorum Sacerdotis, qui intuitus constantiā, qua S. Fansta Virgo crudelissima tormenta sub Maximiano Imperatore pertulit, in Christum credidit, & una cum Sancta Virgine martyrio coronatus est.

Denique ut alia omittam, miles, qui S. Pau-

Paulum Apostolum iugulavit, & triginta quatuor eius Socij, videndentes spectaculū illud admirabile, quod nimirum Sanctus Apostolus, tam hilariter pro Christo cervicem gladio supposuerit, & quod loco sanguinis lac ē vulnere fluxerit, libentissime fidem amplexi pro Christo martyriū subierunt. Celebrat hanc conversionem S. Ioannes Chrysostomus, meritis admiratus, quod animus ferox illius militis tam celeriter factus sit mele suavior, & dulcior. Has & alias conversiones expendere poterit Christi minister coram Mahumétanis, & ab illis quærat, an vnquam in sua secta simile quid contigerit? Inde concludat, nō posse non esse veram Fidem illam, quæ Christū crucifixū vt Deū adorat, & Trinitatem personarum in Deo colit; quandoquidem solus Deus potuit hanc fidem interne persuadere ijs, qui videbant Christianos tam crudeliter torqueri pro confessione illius: Deus autem fidem falsam inspirare non potest: ergo verissima est hæc fides.

Audiamus S. Iustinum Philosophum & martyrem, qui ex alacritate, qua Christiani pro Christo patiebantur tormenta, optime intulit eos esse viros probos & sanctos, & veram Religionem profiteri. Sic enim ait in Dialogo cum Triphone apud „ Baronium anno Dom. 130. Ego ipse (inquit) Platonis disciplinæ sectator, cum „ calumniose audirem Christianos deferri; intrepidè autem ad mortem, & alia, „ quæ terribilia cententur, omnia adire „ conspicerem, statui ipse mecum, fieri „ haud quaquam posse, vt illi vitijs, & „ voluptatibus seruirent. Quis enim voluptatum sectator, aut per animi impotentiam obtemperans in humanarum „ carnum dapes, pro bono ducens mortē „ amplecti queat, vt bonis suis seipsum „ privet, ac non potius bonis omnibus, vt „ hanc sibi perpetuo vitam agere, & celare Principes, & Magistratus fallere „ liceat, operam navet, nedum per denuntiationem, & indicium seipsum cædi offereat?

Finio materiam hanc exemplo admirabili, quod scribit Nicephorus Calixtus lib. 17. Eccles. Hist. c. 6. In civitate „ (inquit) cui Nigræ nomen est, egregium „ virilis animi specimen dedit quidā puer „ Martyr mulierculæ vnus ex ijs, quæ ad „ pyram accensam rapiebantur pro Christo, filius. Hūc etenim tenderam adhuc, „ tyrannus retinens distrahere à matre cōnabatur, demulcens illum, & quidquid

„ ad animum adolescentuli alliciendum „ faceret obijciens. Ibi vero matrem puer „ aspiciens, semur Tyranni momordit, atque ad illam procurrit, atque ita vna cū „ matre sacrificium suave olens per litationem ad Deum est transmissus. Quis „ hic non agnoscat omnipotentiam Dei „ interne moventis puerum ad moriendum pro fide, quæ Christum vt Deum „ adorat?

§. XI.

Singularis Dei Providentia, quam Author expertus est in Maurorum conversione, satis probat, Religionem Christianam esse necessariam ad salutem viam.

FIDELITER narrabo, quod mihi accidit, circa conversionem Maurorum, vt hoc exemplo excitati alij Religiosi viri maiori virtute præditi, in Deo totam suam spem collocantes opus hoc intrepidè aggrediantur, & publicè ad Mahumétanos conciones habeant; quandoquidem ego talento, & spiritu carens, opus hoc ferre imparatus incæpi, & foelicissimum exitum expertus sum.

Incubueram Missioni Granatensi, anno 1668. tempore adventus, & quamvis in illa civitate plurimi sint Mahumétani, nunquam mihi occurrit cogitatio concionem ad illos habendi. Transivimus postea Hispalim, & per quadragesimam in ea civitate Missionem fecimus, & in alijs vrbibus, & oppidis Hispalensis ditionis per vnum tempus. Astatim autem tempore, quando ardentes calores Missiones intercipere cogunt, in Collegium Granatense nos recipimus: cum autem appropinquaret iam tempus iterum procedendi ad sacras has expeditiones, & quinque vel sex dumtaxat superessent dies ante conditum à Collegio egressum, in familiari, & Religiosa conversatione post prandium incidit sermo de lege Mahumétana, & tunc R. P. Thomas de Leon Primarius Theologiæ Professor iam emeritus, dixit se habere librum quendam adversus Mahumétanā sectam, quē commodatum acceperat ex bibliotheca Dom. Marchionis de Estepa. Pulsavit statim animum cupido librum illum legendi, petivi, obtinui, & legi, & in compendium redegei. Erat autem liber iste compositus à Ioanne Andræa, de quo mentionem fecimus sectione 1. Egressi sumus ad finem mensis Septembris P. Ioan-

nes Gabriel Guillem, & ego ad sacras expeditiones continuandas: cæterum antequam in Malacam contenderemus, invicem separati sumus cum alijs socijs, ille Alamam, ego Lojam profectus fui; & die Sanctæ Theresiæ sacro Malacam convenimus, ubi Illustrissimus, & Reverendissimus Episcopus D. Fr. Alphonsus à S. Thoma nos benignissimè excepit. Missioni Malacensi operam dedimus per aliquot hebdomadas in cuius decursu accidit conversio Fatimæ, quam suprà commemoravimus pag. 558. illa vero innesatus sensu cor meum vehementer pulsari desiderio concionandi Mahumetanis. Finita itaque Missioni Christianorum Illustrissimum Episcopum adeo rem communicaturus: sentio, inquam, in corde meo, Illustrissime Domine, ardens desiderium habendi conciones publicas ad Mahumetanos; & puto quod hæc cogitatio à Deo sit; certus sum enim, quod nihil temporale hic quaero, neque lucrū, neque plausum, forsam Deus hanc cogitationem immisit, quia vult aliquos Mahumetanos hic convertere per hoc medium, vel causam suam magis iustificare, quò minorem suæ obstinationis in die iudicii excusationem habeant, vel aliquem alium finem suæ gloriæ nobis occultum intendit. Respondet primò Illustrissimus Dominus, multum se timere ne in vanum laborarem, quia Barbari isti, inquit, nec attendent, nec intelligent quæ dicentur. Cui ego, probemus, inquam, Illustrissime Domine, experiamur, & quasi periculum faciamus; quia lucrum sperare possumus, damnum timere non possumus; si labor iste non profit illis ad conversionem, mihi proderit ad meritum: ego conciones istas ita disponam, ut si infidelibus fidem non persuaserint, fideles in fide confirmant, quæ res in his oris maritimis, in quibus Christiani quotidie à Mauris captivi abducuntur, maximè utilis est; quia his concionibus auditis in fide amplius radicabuntur, & difficilius postea ab illa deficient. Approbavit consilium prudentissimus, & Religiosissimus Princeps, restabat eligendus locus opportunior ad has conciones habendas, non visum est Illustrissimo expediens, ut haberentur in templo, ne infideles irreverentiā aliquam in Augustissimum Sacramentum ostenderent. Postea tamen experientia docuit Mahumetanos non se irreverenter gerere in templo; & ideo Gadibus, Xera, in Portu Sanctæ Mariæ, Matrito, & alibi in templis conciones habuimus. Diu deliberatum est de

loco his concionibus apto, & tandem præelectum est Scenicum theatrum; quo incredibili studio confluit civitas ad has conciones audiendas. Eventus monstravit cogitationem illam concionandi Mauris è cælo demissam: nam in prima concione quinque infideles publicè Baptismum petierunt, & in tabulatum ascenderunt, ad amplexandum concionatorem, & ab illo accipiendum Rosarium Beatæ Virginis, quod in signum desiderij, quo flagrabant suscipiendi Baptismum, è collo pendulum gestabant. In secunda Baptismum petierunt octo: in tertia decem. Et sic completus est numerus triginta trium, qui solemniter eadem die Baptizati sunt, ut diximus supra pag. 550. præter alios non paucos, qui privatim Baptismum susceperunt.

Iam supra pag. 557. dixi, nos cum tribus Sacerdotibus sæcularibus missos ab Illustrissimo Malacensi Episcopo in Ceutam. Antequam illuc è Calpe navigarem, stetit in vrbe hac per duos, vel tres dies expectantes navigium Ceuta mittendum, quo illuc deferremur; in eum namque scopum accensa fuit ræda in vertice montis Calpe, ad cuius radicem civitas sita est, quo signo monebatur Ceutæ Gubernato, ut navigium transmitteret, quo veheremur. Interim Calpe brevem Missionem confecimus, in qua ego duos sermones habui in foro ad Mahumetanos; in eisque duo, vel tres conversi sunt. Postmodum cymbam conscendentes in Ceutā navigavimus, quæ à Calpe quinque leucis distat, sine cogitatione in Calpem regrediendi; Finita Missioni Ceutica, in scaphā aliam ascendimus, navigationē versus Esteponam dirigentes, ad sinistram relinquentes Calpensē portum. Sed ecce, cum ad medium freti pervenimus nauculus nuceculam detegit, quæ ventum contrarium, & tempestatem portendebat; admonuit, ut ad fugiendum naufragij periculum in Calpensē portum descenderemus: & illico scapham versus montem Calpem direxit, ut ad eius radicem navigantes securè portum possemus ingredi. Et ita incolumes eò pervenimus. Petivimus ab Excellentissimo Domino Marchione de la Laguna illius arcis, & vrbs gubernatore, ut nobis suppedicaret equos, ad iter faciendum primo mane: instabat enim tempus pergendi Matritum quò nos vocabat Excellentissimus Marchio de Aytona, qui per litteras rogaverat Illustrissimum Episcopum, ut Patres Missionarios in Curiam Matritensem mitteret, ut ibi tempore quadragessimæ Missionis-

sionem instituerent, iusserat tamen Illustrissimus Episcopus, ut per transitum duo illa suæ Diœcesis oppida, ad oram maritimam sita, Esteponam scilicet, & Maruecâ Missionem lustraremus: nos autem cupientes iussa eius adimplere, protectionem maturare sategebamus. Iam omnia parata erant ad iterfaciendum diluculo: pluebat tamen incessanter, & nos expectavimus aliquantulum temporis intervallum, ut pluvia quiesceret: & cum non cessaret, nihilominus discessum meditabamur, sed pro sua in nos benignitate Dominus Marchio non permisit, ut illinc abiremus, donec cœlum tantisper serenaret; cum verò iam meridies appropinquaret, decrevimus illic ea die remanere. Vix hoc consilium remanendi inivimus, cum subito mutatus est ventus; & ab occidente perflans, nubes dissipavit, & cœlum serenum reddidit. Tunc ad me accedens vir nobilis, nō hoc casu, inquit, factum existimo: dum Paternitates vestræ non mutant consilium proficiscendi, cœlum faciem non mutavit; nunc vero, quia melius consilium inierunt hodie hic remanendi, cœlum ipsum se aperire cepit, & serenum factum est: aliquid hic, ut suspicor, intendit Deus: ego ancillam Africanam habeo, quæ mihi dixit, aliquas Mauras postquam vestram Paternitatem concionantem audierunt contra sectam Mahumetanam, alijs iam oculis Christianam Religionem prospicere, & earum cor non parum illis concionibus emollitum esse; contingensque proinde esse, ut aliquæ convertantur, si aliâ concionem ad Mahumetanos habeat: rogo ergo Paternitatem vestram, ut hoc vespere aliâ concionem ad illos habeat. Visum nobis est hoc consilium à Deo venire. Decrevimus, ut Pater Guillem concionem exhiberet Christianis, & ego per modum tradentis Catechismum, & doctrinam explicantis ante concionem Christianorum, pulpitu[m] conscenderem, & cum Mahumetanis de Religione loquerer. Probavit consilium Dominus Marchio, & voce præconis per vicos & plateas edictum promulgavit, quo iubebat, ut omnes qui ancillas, vel servos Mahumetanos habebant, eos in Ecclesiam adducerent, quarta post meridiem hora. Congregata est tota civitas: & ante concionem Patris Guillem ego de necessitate Christianæ Fidei ad salutem differui per dimidiam horam, vel tres quadrantes: & ut omnibus clare pateret, illam pluviam, quæ nos detinuit, à Deo speciali providentia ordinatam fuisse ad conver-

sionem infidelium; quinque feminæ Mahumetanæ, quæ ad audiendam concionem venerant, alta voce Baptismum in media Ecclesia postularunt. Quis hic non miretur Divinam Providentiam, quæ homines ad Religionem ita vocat? Signum ergo manifestum est, Religionem Christianam ad quam Deus homines ita trahit, esse veram, & rectam ad cœlum viam.

Sequenti die cum esset iam tempus tranquillum scapham iterum ascendimus, & versus Esteponam navigavimus, ad cuius oram Patrem Guillem, cum vno ex Sacerdotibus sæcularibus dimittens, navigationem continuavi Maruecam usque cū alijs duobus, ut sic invicem separati citius Missiones illas absolveremus. Et hic cōtingit quod supra pag. 557. narraui de obstinatione Maurorum, qui Maruecâ commorabantur, & facilitate, qua omnes, qui Esteponæ habitabant, ad Christum conversi sunt. Et Malaçam regredientes, accepta benedictione ab Illustrissimo Episcopo, ad Missionem Matritensem profecti sumus 2. die Februarij, anni 1670.

SECTIO IV.

Convincitur falsitatis secta Mahumetana ex eo, quod ponat hominis beatitudinem in delectationibus carnalibus gustus, & tactus.

MAHUMETVS in secundo Alcorani, tani capitulo ita habet: Deum,, prædicat bonos in paradysem,, inducturum, ubi dulcissimas aquas, potus,, maque multimoda, tractusque varios, &,, decentissimas ac mundissimas mulieres,, omneque bonum in æternum possidebunt. Rursus capite seu Zora 28. Crendentes & benefacientes sua non amittent opera. Illic namque paradysem fontibus,, amœnum, & illic annulos, & torques aureos, & ornatus sericos virides & deauratos possidebunt, & in lectis aulæatis accumbent: & hæc est maxima merces, & interminabilis. Et rursus Zora 47. 48. & 62. paradyfi bona enumerat, nempe,, mulieres mundas, fructus dulcissimos,, aquas limpidissimas, lectos sericos, aulæa, pulvinaria, scyphos, pincernas, hortus, viridaria, fontes, &c. Neque hæc mysticè, sed propriè & corporaliter intelligi voluit, & omnes intelligunt.

Ioannes Andræas, qui prius fuit Mahumetanorum Doctor, & Alfaquinus, in suo opere contra Alcoranum cap. 9. affirmat, Ma-

Mahumetum in Alchorano asserere, Deū creavisse septem paradyfos, vel septē Mā-
siones, quarum singulæ paradyfus appellā-
tur; omnesque ex auro, argento, lapidi-
busque pretiosis constare; multaque ibi es-
se palatia. Insuper testatur, Mahumetum
asserere paradyfum p̄missum Mauris
magnitudine æquare cœlos, & terram. Et
merito à Mahumetanis rogat, vt sibi ex-
ponant, vbinam futurus sit iste paradyfus,
si eius amplitudo tanta est, quantam con-
tinēt cœlestes orbes, & terra? Insuper affir-
mat Mahumetum ponere in suo illo para-
dyso fontem quendam nomine *Alcauxar*,
quæ ipsius Mahumeti peculiaris est, tantæ
magnitudinis, vt penes longitudinem, &
latitudinem septuaginta mille dierum iter
contineat, eiusque aquam esse lacte can-
didiorē, & mele dulciore, totque esse
prope fontem illum vasa aurea, pateras,
crateres, & scyphos ad hauriendam aquā,
quot sunt in cœlo stellæ. Et in medio pa-
radyso arborem ponere tantæ magnitudi-
nis, & proceritatis, quantæ est ipse parady-
sus, quæ ramos proinde diffundat vsque ad
paradyfi muros, eiusque folia aurea, & ar-
gentea esse, & in singulis inscriptum esse
nomen Dei, & nomen Mahumeti.

Insuper testatur Mahumetum in Al-
chorano asserere, Deum in quadam para-
dyfi Mansionē, quæ appellatur *Genetu Al-
codux*, idest paradyfus sancti, paraturum
Mauris convivium magnum, laetumque
epulum, quod Arabicè appellatur *Adrate*
Alcodux, mensam vero, in qua dapēs sunt
appondendæ, adamantem esse tantæ molis
vt penes longitudinem & latitudinem sep-
tem mille dierum iter ambiat, dicit præ-
terea, pincernas pulcherrimos, post alios
cibos, ad extremum adducturos in mēsam
singulis convivis singula mala citrea, & ex
eis prodicturas Virgines pulcherrimas mi-
rè ornatas, & vnumquemque Maurorum,
suam Virginem atēlissimè amplexaturū,
& per quinquaginta continuos annos hunc
amplexum duraturum, post hoc vero tem-
pus Deum ostensurum illis faciem suam
amotis velis, quibus regitur; postquam ve-
ro Dei faciem viderint, abituros ex illa
Mansionē paradyfi in aliam, ibique per to-
tam æternitatem mansuros cum illis pul-
cherrimis sceminis, vt ex cibo, potu, &
mulierum consortio æternam capiant de-
lectationem.

Quis hæc sine risu audire queat? quis
non miretur, non stupeat, homines ratio-
nis compotes has fabulas, hæc ridicula
sonnia, vt articulum fidei credere, & tan-

quam magnum Prophetam venerari Ma-
humetum, qui talia confinxit. Certe Alco-
ranum ipsum sine alio argumento manife-
ste probat, legem illam non esse à Deo: &
inexcusabiles sunt Mahumetani perspicac-
es & ingeniosi, qui hæc legentes, non ag-
noscunt has esse fabulas deridiculas, indig-
nasque, vt eis vlla fides adhibeatur.

Ioannes Andræas postquam hæc re-
tulit, Mauros irridens, merito animadver-
tit, latrinas & cloacas desiderari in illo pa-
radyso, in quo tam splendide epulantur &
bibunt Mauri. Rursusque per iocum ait,
feminas Mahumetanas merito de suo Pro-
pheta conqueri posse, quia eis non asig-
nat completam sclicitatem in suo para-
dyso: si enim Virgines illæ, quibus fruē-
tur Mauri, non sunt huius generationis, vt
Mahumetus docet, sed in paradyso de no-
vo creatæ, & ab æterno Mauris præpara-
tæ ad æternam sclicitatem, quia sine vsu
sceminarum arbitratur nō posse dari bea-
titudinem virorum; necessariò sequitur
sceminas Mahumetanas non fore beatas,
sed in æternum miseras, quia carebunt
consortio virorum: quia si delectatio vene-
rea necessaria est viris ad beatitudinem,
etiam erit necessaria sceminis: vnde istæ
erunt in æternum miserræ, & præ invidia
tabescent, animadvertentes sceminas in
paradyso creatas, frui viris, quibus non in-
servierunt, se vero post tot labores ab illa
sclicitate repelli. Quare Mahumetus co-
gitur alterum è duobus dicere, nimirum
vel sceminas, non resurrecturas in corpore
femineo, vel non habituras beatitudinem,
si in illo resurgant: & vtrumque est falsum.
Primum quidem, quia cū sceminæ in cor-
pore scemineo sustinuerint dolores, ærum-
nas, & mortificationes propter Deum, ra-
tio postulat, vt in eodem corpore resurgāt,
vt ipsummet individuum, ipsemet homo,
qui laboravit, præmium recipiat, & ita
merito docent Theologi Christiani cum
D. Thoma in 4. dist. 44. & 4. Contragent.
cap. 88. & planè colligitur ex verbis Chri-
sti Ioan. 5. *Venit hora, in qua omnes qui in*
monumentis sunt, audient vocem eius, & pro-
cedent, qui bona fecerunt, in resurrectionē vitæ,
qui vero mala egerunt, in resurrectionem indi-
cij. Ergo scemina ipsa, quæ in hac vita per
corpus bona opera fecit, eademmet nume-
ro resurget, vt præmium in eodem corpore
recipiat, in quo laboravit: & similiter de
illa, quæ mala opera per corpus exercuit,
&c. Vnde S. Dionysius lib. de Ecclesiast.
Hierar. par. 1. cap. 7. merito dixit, eos, qui
animabus aliorum corporū coniugia tri-
buunt

buunt, *Quantum in se est, iniurijs afficere corpora, quæ cum sanctis animabus laborarunt, sacris retributionibus priuantes quæ ad finem sanctissimi cursus peruenerunt.* Et ideo Sanctus Iob cap. 19. seipsum, & suam carnem exhortabatur ad laborem, quia in ipsa resurrecturus esset, & visurus suum redemptorem: *Quem visurus sum ego ipse, & non alius, &c.* Hinc Eximius Doctor P. Suarez tom. 2. in 3. par. disp. 43. sect. 3. asserit, certum esse ex sententia omnium Theologorum in resurrectione hominum servandam esse sexuum diversitatem: neque aliquem Catholicum id vertere in dubium, sed solum illos hæreticos, qui humanum corpus organicum negarunt futurum esse in hominibus resurgentibus.

Secundum vero, nempe quod scemina in alia vita non habitura sint, plenam & veram felicitatem, si in hac vita pie & sancte vixerint, est manifeste falsum, & contra Dei iustitiam. Cum enim scemina possit virum in hac vita excedere in sanctitate, esset contra iustitiam, illam fraudare beatitudine, quæ conceditur viro.

Quare convincitur Mahumetum in illo suo paradyso confingendo vnicè fuisse intentum in captandam gratiam, & benevolentiam virorum, quia illis indigebat ad bella, quibus regnum sibi parare cogitabat; de felicitate vero sceminarum, non fuisse sollicitum, quia illis non indigebat ad certamina: unde de illo neque verbum fecit.

Docet autem liber *Sunæ*, qui apud Arabes paræ est authoritatis cum Alcorano, Virgines illas in paradyso retribuendas Mauris, fore adeo pulchras, & venustas, ut si aliqua earum se spectandam præberet, & in extrema cæli parte apparet, totum mundum mira claritate illustraret fore adeo suaves, & dulces, ut si aliqua earum in mare salivam regereret, totam aquarum abyssum in aquam dulcissimam, & meleam converteret.

Dubium autem est, an Mahumetus in paradyso singulis viris multas sceminas assignet ad plenam felicitatem, an singulis singulas duntaxat? S. Petrus Paschasius in suo tractatu contra Mahumetanos, pag. 68. num. 86. ait, unicuique virorum in paradyso assignare ex virginibus valde pulchris, & decoris quatuor mille, & ex alijs octo mille. Certè de impurissimo Mahumeto, qui in hac vita contentus non fuit vna vxore, sed plurimas simul habuit, credi non debet, quod vnam duntaxat pro alia vita, ubi gaudia & delectationes de-

bent esse maiora, suis promisserit. Ioannes Andræas in sua confutatione Alcorani c. 7. testatur, Mahumetum cum quindecim mulieribus matrimonium contraxisse, & eodem tempore vndecim simul vxores habuisse, præter ancillas. Ita enim testatur liber inter Arabes magnæ authoritatis, cui titulus *Assameyl*, id est de bonis Mahumeti dotibus, & indole. Et liber *Azgar*, testatur, quando Mahumetus obiit, novem simul vxores eius viduas remansisse. Qui ergo in hac vita tot vxores habebat præter concubinas, exiguum putaret suam felicitatem, si vna tantum in alia vita esset donandus.

Hunc paradysum indignum esse creatura rationali, vel ipsi Philosophi Mahumetani cognovere. Siquidem Averroes præstantissimus Philosophus, & Aristotelis commentator, quamvis professione Mahumetanus, falsus est, melius sensisse, & scripsisse Aristotelem, quamvis Philosophum Ethnicum, de ultimo fine, & felicitate hominis quàm Mahumetum, nam Aristoteles posuit felicitatem hominis in excellentissima hominis operatione, nempe in contemplatione Dei: Mahumetus vero in abiectiore & sordidior, qualis est comedere & bere, & feminis uti. Quod nihil aliud est, quam pro paradyso lupanar & prostibulum constituisse; potiusque appellari deberet paradyso bestiarum, quàm hominum. Vnde meritò Guillelmus Parisiensis lib. de legibus c. 19. inquit: Quid est paradysus iste, nisi taberna indefessæ ingurgitationis, & perpetuæ turpitudinis prostibulum? Et ad finem capitis manifestum est, quod paradysus iste non est, nisi volutabrum porcorum, & quod vociferatio ipsius pecudum est, non hominum. Avicena vero vir magni ingenij, Philosophusque, & Medicus insignis lib. 9. de prima Philosophia felicitatem hominis spiritualem esse debere agnoscit, non materialem, & corpoream, qualem posuit Mahumetus: Lex nostra (inquit) quæ dedit Mahumet, dispositionem felicitatis, & miseriæ, quæ sunt secundum corpus attendit. Sed est alia promissio, quæ attenditur intellectu. Sapientibus verò Theologis multo maior cupiditas fuit ad apprehendendam istam, quàm corporum, quæ quamvis daretur eis, non tamen attenderunt eam, neque in pretio habuerunt in comparatione felicitatis, quæ est coniunctio cum veritate. Hæc ille. Quibus verbis satis significavit, felicitatem consistentem in delectationibus

sensuum & tactus non posse esse ultimum finem hominis, qui rationalis est.

Maximæ olim inter Philosophos existeret concertationes circa finem hominis, videlicet qua in re consistat hominis beatitudo, quodque sit summum eius bonum. Tres autem hac de re fuerunt sententiæ celebriores. Prima, summum hominis bonum consistere in voluptatibus corporis. Hæc passim tribuitur Epicuro, eiusque sectatoribus. Secunda, summum hominis bonum consistere in virtute, sive in eo, quod est *vivere convenienter naturæ, & rationi*. Ita Stoici. Tertia Aristotelis, qui constituit beatitudinem potissimum in perfectissima operatione præstantissimæ facultatis circa præstantissimum obiectum, hoc est in contemplatione Dei, & rerum divinarum, quantum fas est homini.

Ex his tribus Philosophorum sententijs prima Epicuri, & sequacium contemnitur à cordatioribus Philosophis; & nihilominus illam sectatus est Mahometus, & quidem absurdius, quam Epicurus. Nam iste licet posuerit felicitatem in voluptate, non tamen in voluptate solius corporis, sed in voluptate corporis, & animi, & utrasque voluit esse moderatas. At Mahometus in solis voluptatibus corporis, illisque immoderatissimis beatitudinem, & felicitatem hominis collocat. Vnde eius sententia est absurdissima, & contra lumen rationis. Cum enim homo sit animal rationale, & ab omnibus brutis differat essentialiter, non potest consistere eius felicitas, & beatitudo in illis operationibus, quas habet communes cum brutis: delectatio autem quæ capitur ex cibo & potu, & ex usu veneris, communis est homini cum brutis: ergo in illa non potest consistere hominis beatitudo.

Hunc bestiarum paradysum multis impugnat Guillelmus Aluernus Episcopus Parisiensis, qui floruit ad an. 1240. lib. de legibus cap. 19. qui inter alia argumenta, quæ contra illum conficit, arguit ab inconvenienti, quia cum in homine sit pars superior, nempe ratio, quæ semper in hac vita pro virtute pugnat contra rebellionem appetitus: & pars inferior, nempe appetitus & caro, quæ pugnant contra spiritum, iuxta illud Apostoli, caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem: esset plane iniustitia, portionem inferiori æterna felicitate donare, & partem superiorem, sine beatitudine relinquere: Sequeretur (inquit) ex hoc manifestæ Dei iniquitas atque perversitas;

„pars enim ista semper rebellis est in nobis, dum hic vivimus, honestati, & repugnans Dei voluntati. Reliquum vero, quod est in nobis nobile atque præcipuum, semper pugnat pro honestate, & pro Dei voluntate contra residuum: hæc igitur esset manifesta Dei iniquitas, quod servientem sibi partem in nobis, & pro eo semper pugnantem, non remuneraret, propria felicitate & gloria: hæc vero perversitas, quod inimicam sibi & honestati partem, vitiorumque omnium fomitorem remuneraret.

D. Thomas, qui paulo post Guillelmum Parisiensem floruit (liquidem natus est anno 1224. & obiit anno 1274.) lib. 4. contra gentes cap. 83. late probat post resurrectionem non fore usum ciborum, & venereorum. Evidentissimeque constat felicitatem atque beatitudinem hominis non posse in illis delectationibus consistere. Quis enim non erubescat, & tanquam contumeliam excipiat, quod ei dicatur: *Tu solum ad comedendum, & bebendum, & vacandum delectationibus veneris creatus es*. Nulli autem potest esse probrosum, quod ipsi exponatur finis, ad quem conditus est: ergo homo conditus non est ad vilissimum illum finem bestiarum proprium.

Et sanè cum beatitudo hominis sit res pretiosissima, & margarita maximi valoris, & supelex maximi pretij, & nullus sapiens gemmam pretiosam in theca fordida reponat, quomodo Deus sapientissimus beatitudinem in corpore vili, & non in spiritu nobilissimo collocaret?

Si delectationes venereæ, etiam licitæ, indecentiam quandam habent, & ideo natura duce homines latebras quærunt ad vacandum generationis operi; quomodo in eis beatitudo hominis consistere potest? Certe de adeptione sui finis, & de potissima suæ felicitatis parte, homo erubescere non potest. Erubescit autem de opere vixorio, ergo in illo nec in toto nec in parte potest beatitudo hominis consistere. Si camelus, & elephas, ut refert Aristoteles lib. 5. de Histor. Anim. cap. 2. latibulum quærunt ad coitum, & elephas post coitum iterum absconditur, quasi facti eum pudeat, & mox se abluit, quasi sordes contraxerit; quomodo beatitudo hominis potest in tam pudendo opere consistere?

Si Seneca, cum esset Philosophus Gentilis, seriò dicebat Epist. 65. *Maiores sumus, & ad maiora natus, quam ut corporis mei mancipium sim*, quærendo scilicet corporis delectationes, & gulæ, & veneris indulgendo.

Si Socrates interrogatus, in quo ipse differret ab alijs hominibus, qui delectationes gustus immoderate quærebant, respondit: *Alij viuunt, vt edant, ego e do vt viuam.* Si Oratius lib. 2. Epist. 2. ad Leliū, homini, quem deprimere, & humiliare volebat, per opprobriū, & contemptum dixit, ipsū ad hoc solum natū esse vt comederet, *Nos numerus sumus, & fruges consumere nati:* quid isti Philosophi dicerent, si Mahumetum audirent prædicatē, supremam hominis felicitatē consistere in ventris ingluvie, & venereis delectationibus? Certe dicerent, illum non hominum, sed pecudum Magistrum appellari debere.

Si Vir nobilis, & honestus noller in domo sua filios, vel famulos habere, qui tota die nihil aliud curarent, quam ventrē cibo, & potu onerare, & venereis delectationibus inhiare: quomodo Deus in purissima empirei domo ferre posset homines, qui in hoc ipsum vnice intēti forent? Profecto cum homo substantia sit rationalis intellectiva, & volitiva, eius suprema felicitas, & beatitudo debet esse participatio quædam altissima illius beatitudinis, qua Deus in se beatus, & summē felix est: Deus autē beatus est, quia seipsum contēplatur, seipsum amat, & de seipso summē gaudet, nec enim aliquid extra Deū potest esse beatitudo obiectiva Dei, seu materia felicitatis Dei: ergo hominis beatitudo debet consistere in altissima Dei cōtemplatione, & amore, & gaudio de diuinis perfectionibus inde resultante: ergo nequit consistere in delectationibus sensus & tactus. Faceat ergo impurissimus ille Mahumeti paradyfus, & longe sit ab hominib⁹ rationalib⁹ bestialis illa beatitudo.

O quam longe est ab hac cecitate diuina Christi doctrina, qui Math. 22. Saduceis negantibus resurrectionem, & ab incōmodo arguentibus, quia si eadem scēmina successiue nupsisset septē Viris, in resurrectione non posset determinari, cuiusnam de septem vxor futura esset, Dominus respondit: *Erratis nescientes scripturas, & virtutē Dei. In resurrectione enim, nec nubunt, nec nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in Cælo.* Et Luc. 20. *Nec nubunt, nec ducunt vxores, qui digni habentur jæculo illo.* Meritoque dicuntur homines in beatitudine futuros sicut Angelos, quia cum conueniāt cum Angelis penes intellectum, & voluntatē, quæ sunt potentię spirituales, eorum beatitudo debet consistere in actibus intellectus, & voluntatis, & in delectatione spiritali ex illis actibus resultante. Dubiū non est, eo in hac vita quem esse per-

fectiorē, quo magis assimilatur vitæ Beatorum: si ergo perfectio vitæ beatæ consistit in cumulo delectationum carnalium, nimirum in suauium ciborum sumptione, dulcium liquorum haustu, & in venerea delectatione, eo quis in hac vita melior, & perfectior existeret, quo avidius hæc oblectamenta quæsierit, & plenius assecutus fuerit. Quis autem non videat hoc esse absurdissimum? O quam longē fuerunt ab hac sentētia, vel ipsi Gentiles solius rationis naturalis ductu! Audiant Mahumetani celebre illud Catonis pronuntiatum, qui dixit, *Si sine vxoribus mundus esse posset, vitam nostram futuram esse, qualis est Deorum Cælestium: quare eas malum esse, sed malum necessarium.*

Quis non videat creaturæ rationalis perfectionem consistere in imitatione Creatoris, seu in eo, quod quantum fas est creaturæ, mores diuinos in se exprimere connetur? Vnde Christus aiebat: *estote ergo perfecti sicut Pater vester cælestis perfectus est.* Idque cognouit Pithagoras Philosophus Gentilis, quando dixit: *Vitæ finis est Dei assimilatio.* Cum ergo Deus incapax sit delectationum carnalium cibi, potus, & veneris, nequit hominis beatitudo in illis consistere, eoque perfectius homo Deum imitatur, quo ab illis magis recedit, & magis rebus intelligibilibus, & spiritalibus inhaeret.

Sed placet in medium proferre elegantem, & dilucidum discursum, quo Pater Lessius lib. 1. de summo bono cap. 4. in hunc Mahumeti paradysum inuehitur. Primò. Summum bonum hominis debet esse tale vt hominem faciat meliorem, & perfectiorem: inmodò debet efficere optimum, & perfectissimum. Idè enim dicitur summum bonum, quia summē perficit, & in summo dignitatis, & perfectionis gradu constituit. At voluptas corporis hominem non solum non facit optimum, & perfectissimum, sed etiam reddit deteriore. Nihil enim est quod æquè lumen rationis offuscet, ac mores corrumpat, atque voluptas: vt videre est in illis, qui ventri, & libidini sunt dediti. Nihil enim his stupidius, nihil ad sapientiam, & diuinā percipiendā ineptius, nihil moribus, & vita inquinatius. Idem testatur etiam Ethnici Scriptores. Cic. in Cat. *Diuinè Plato escam malorum appellat voluptatē, quod ea videlicet homines capiantur, vt hamo pisces.* Et Seneca Epist. 3. *Indulgere voluptati initium omnium malorum est.* Ratio est: quia cū voluptas mentē exerceat, vt virtutis pulchritudinē, &

vitiorum fœditatem non consideret, & ex altera parte suis blanditijs affectum hominis vehementer alliciat; sit ut nullum sit peccatum, nullum crimen adeò detestabile, in quod hominem non præcipitet.

Secundò, summum bonum potior rem hominis partem, nempe mentem, perficere, & ornare dedit. At voluptas hanc non solum non perficit, sed illius perfectionem, & functionem maxime impedit, ipsamque brutam, & stupidam reddit.

Tertio summum bonum facit honore, & veneratione dignum: quia summam hominì excellentiam confert, & in summo dignitatis gradu constituit; ita ut altius conscendere, aut aliquid, quod sublimius sit, obtinere nequeat. Si enim aliquid sublimius posset consequi, hoc ipsum potius esset summum, non illud. Denique maxime elevat hominē supra se, facitque Deo simillimum. At voluptas facit hominem vilem, abiectū, & despicabilem. Qui enim voluptatibus dediti, passim contemnentur tanquam inertes, & gulæ, venerisque mancipia. Hinc illud Poetæ:

Epicuri de grege porcus.

FACIT enim similem porcis, qui ad pastum, & libidinem abiecti: non Deo, qui longissimè ab omni corporali voluptate, & contagione segregatus, contemplatione veritatis, hoc est sui ipsius, delectatur. Itaque voluptas hominem maxime dedecorat. *Quis hostis* (inquit Seneca) *in quemquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam voluptates suæ sunt, quorum impotenti, & insana libidini ob hoc vnum possis ignoscere, quod quæ fecere, patiuntur.*

Quartò, si voluptas esset summum bonum, fas esset illam quærere in omni re, in qua reperitur, & ad eam obtinendam adhiberi possent quæcunque ad hoc opportuna. Itaque licita esset omnis libidinum turpitudine, licitæ commensationes, & ebrietates, licita furtiva, rapina, homicidia, & omnia scelera, per quæ ad voluptates pervenitur: summum enim bonum in omni re, in qua reperiri potest, & omnibus medijs, per quæ obtineri potest, quærere licet. Idē suis moribus confirmant ij, qui in voluptate summum bonum constituent: nullum enim scelus, nullam turpitudinem, si absit metus legum, recusant. Nihil illicitum, aut recusandū, quod summo bono est consentaneum, vel aliquid opis, commodi, ve adferre potest ad illud obtinendum.

Quinto, rursus si voluptas esset summum bonū, vita ista esset expectenda prop-

ter cibum, potū, & venerea, in quibus consistit illa voluptas, & hæc non propter vitæ conservationem, aut naturæ propagationem, sed propter voluptatem, ordine planè in verso, & naturæ contrario, quæ statuit, ut cibo, & potu utamur ad vitæ conservationē, re venerea ad naturæ propagationem. Adiunxit autem his functionibus voluptatem tanquam condimentum, & illecebram, ne propter molestiam negligantur. Itaque voluptas est propter has functiones; functiones propter vitæ, & speciei conservationem.

Sextò denique, qui voluptatem statuit summum bonum, eo ipso suum ventrē statuit sibi Deum, iuxta illud Apostoli: *Quorum Deus ventres est.* Ratio est, quia illud cuique est Deus, in cuius obsequio, & cultu summū bonū suū constituit. Nihil enim agnoscit præstantius, aut quod huic sit præferendum. Atqui iste summū bonū suū constituit in obsequio, & cultu ventris: Servire enim ventri, & libidini est illi summū bonum. Ergo venter est illi Deus. Confirmatur: quia illud cuique est Deus, ad quod omnia sua, etiam suam beatitudinē ultimo refert, & dirigit. Ad Deum enim ultimo omnia referenda. Atqui hic omnia sua dirigit, etiam cibum, & potum &c. quorū fruitione separat beatū ad bonū ventris: ibiq; sistit: ergo &c. Talis erat ille Cyclops apud Euripidem in Cyclope, quid dicebat se Iovem non curare, sed maximum Deorum sibi esse suum ventrem; huic se assidue sacrificare &c.

Ex his manifestum est, voluptatem corporis non solum non esse censendam summum bonum, sed potius numerandam in malis, ac proinde sapienti fugiendam, quantum eius cōmode furi potest. Et si enim per se sit quidam adiaphorū, tamen tanta mala secum trahit, ut potius in malis, quā in adiaphoris sit numeranda: nam mentē excæcat, virtutem elidit, in vitia precipitat; corpus & animū enervat, naturā humanam dedecorat, molles, inglorios, viles, & despicabiles efficit, brutis assimilat. Denique omnes huius vitæ voluptates sunt valde imperfectæ, multis sordibus, & fœtoribus inquinatæ, multis dolorib; permixtæ, & plerūque dolorū, & molestiarū dumtaxat solatia. Voluptas enim edendi, solatium est molestiæ, quam affert fames; bibendi, quā sitis; veneris, quam incitatio libidinis: ac proinde pares illę voluptates sunt voluptati, quā leprosi, & scabiosi, dū scabuntur, sentiunt. Præclare hæc omnia confirmat Architas Tarentinus apud Ciceronē in Catone, cum ait: *Nullam capi-*
ratio-

taliolem pestem, quã corporis voluptatẽ hominibus à natura datã. Hinc patriæ proditiões, hinc rerũ publicarũ euerfiones, hinc cum hostibus clandestina colloquia nascuntur. Nullũ denique scelus, nullũ facinus esse, ad quod suscipiendũ non libido voluptatis impellat. Strupa vero, adulteria, & omne tale flagitium nullis alijs illecebris excitari nisi voluptatis. Cumq; mente nihil sit præstabilius homini à Deo datum, huic diuino muneri nihil esse tam inimicum, quam voluptatem. Nec enim libidine dominante reuerentiæ locum esse, nec omnino in voluptatis regno virtutẽ posse consistere. Quod quo magis intelligi posset, fingere iubebat animo quempiam maximã voluptate incitatũ: nemini censebat fore dubium, quin tandũ dum ita gauderet, nihil agitare mente, nihil ratione nihil cogitatione consequi posset: Quo circa nil esse tam detestabile, tamque pestiferum, quam voluptatem. Siquidem ea, cum maior esset, atq; longinquior, omne animæ lumen extingueret. Hęc ille: quã sententia optimẽ ostendit tantũ abesse vt voluptas sit summum bonum, vt potius sit dicenda summũ malum, ac pestis quædam naturæ humanæ, cum id, quod optimum est in homine, nempe lumen rationis extinguat, & ad omne malum animos incitet.

Denique Mahumetanorum sententia etiã multis alijs nominib⁹ est absurda. Vel enim beati post hanc vitam egebunt cibo, & potu ad corporis, & vitę sustentationẽ, vel non egebunt. Si egebunt, non sunt beati, nec immortales, sed corpore sunt labili, quod fame, & siti cruciari possit, & dissolvi, sicut in hac vita: illisque edendum, & bibendũ erit vitę potius conservandę causa, quã captandę voluptatis. Si non egebũt, cur illis vtentur? An ideo ne videlicet careant hac voluptate? Ita planẽ illi sentiũt, quia nihil maius, aut dulcius gulæ, ventris que voluptate, animo concipere possunt. Sed comedere, & corpus purum sordibus implere solius voluptatis causa, natura id minime postulante, res est absurda, rationi, & naturę adversa. Necesse enim est hoc totum, cum natura non postulet, verti in sordes, & excrementa, & locum beatorũ immanifectore cõpleri. Pari modo, vel erit procreatio post hanc vitam, vel non erit. Si erit, vel proles erunt beatæ, & immortales, & sic crescet numerus beatorum in infinitum, vel nõ erũt beatæ, sed mortales, ac proinde Cœlo exturbandæ, donec beatitudinẽ mereantur. Si non erit procreatio, quorsum vsus veneris? Solius enim voluptatis causa vti venere, brutorum potius est animantiũ, quæ cum nõ possint intelligere in quẽ finẽ vsus veneris sit institutus,

solam voluptatẽ apprehendunt, & in illã cæco feruntur impetu) quam hominum luce rationis præditorum, qui scopum cuique operi præfixum spectare, & opus ad eum dirigere debent. Solent Turci Christianos per convitiũ vocare *canes*, sed nullo fundamento, cum Religio, & institutũ Christianorum potius sit Angelicũ vel diuinum quam caninũ. Longẽ verius, & iustius ipsi vocari possent *Porci*, & *canes*, quorum summum bonum sicut porcorum, & canum in ventre est, & ijs, quę sub ventrẽ, nihilque spirituale continent.

SECTIO QUINTA.

Demonstratur Christi diuinitas contra Mahumétanos; & primo ex dictis ipsius Alcorani.

MAHUMETVS in Alcorano cap. 1. clarẽ, & disertẽ asserit, *Christum Filium Mariæ esse Dei Verbũ*, idque testatur etiam Georg. Almac. apud Arabes Author summæ authoritatis, vt vidimus suprà, qui lib. 1. hist. Sarracen. cap. 1. cuius titulus est: *Primus Muslimorũ Imperator fuit Mahumet Abulcasimus gloriosa memoriæ*, agens de his, quę Mahumed iussit credere, inquit: *Iussit quoque credere Christum Filium Mariæ, Spiritum Dei esse, & Verbum eius*. Muslimorum nomine intelligit Mahumetanæ Religionis professores, id est, Turcas, vt explicat Calepinus, sed ego suspicor hoc nomine aliud significare: Nam Legatus Regis Galliarũ Constantinopoli degens, qui Alcoranũ in Galliã cum idioma convertit, in Prologo illius operis refert, Turcas seipfos appellare *Muslimans*, id est, *Deo adictos, seu in Deo resignatos, vel saluandos*.

Hoc supposito sic argumetur: Christus est Dei Verbum: sed Verbum Dei est Deus, ergo Christus est Deus. Mai. est expressa doctrina Alcorani. Min. prob. nam dum Mahumetus dicit Christũ esse Dei Verbum, non loquitur de Verbo externo, & vocali, quo nimirũ Deus externe cum hominibus vel Angelis loquatur, vel formando, & articulando voces significativas in aere, vel infundendo verba interna mentalia sicut loquutus est cum Prophetis: nam verba hæc quæ extra Deum sunt, seu per quæ externe Deus loquitur, non sunt substantia aliqua, sed accidens, nec sunt persona, vel suppositum, sed sunt accidentia aliqua, quibus, vel homo formaliter intelligit, vel ad intelligendum manuducitur, & excitatur: Christus vero non est accidens, sed substantia: ergo Christus non

est Verbum Dei externum. Fuerunt olim Hæretici, quorum meminit Athan. homil. in illud *Missus est Angelus, &c.* qui dicebant, Verbum illud illud Angeli, quo locutus est B. Virgini in annuntiatione, esse incarnatum, & factum carnem, quam Hæresim ut deliramentum impugnant PP. quia illud Verbum fuit sensibile, in aere formatum, transitorium, sicut nostrum, & quoddam accidens, quia sonus erat: at Verbum factum caro, substantia est permanens, & insensibilis. Verbaque Evangelistæ hunc errorem convincunt: nam hoc Verbum, quod caro factum, idem est, quod in principio erat apud Deum, & Deus erat, & per quod omnia facta sunt: Ioannes enim de eodem Verbo suam texuit narrationem, & de illo præmisit illa omnia, ut significaret, non incepisse tunc illud Verbum, quod caro factum est, quando factum est caro, sed fuisse ab æterno, ac proinde esse unigenitum, & æternum Dei Filium, qui in tempore suscepit humanitatem, ut in illa pro hominibus pateretur, & per illam homines doceret: ergo certum est, Christum non esse Verbum Dei externum, sed Verbum Dei internum, & mentale. Et confirmatur: nam Verbum externum, vel conceptus mentalis creatus à Deo infusus non est Apostolus, & Nuntius Dei; quia esse Apostolum solum potest convenire personæ. At iuxta Alcoranum hæc tria æqualiter competunt Christo, nempe esse Verbum Dei, esse Apostolum, & Nuntium Dei. Ergo sicut nomen Apostoli est nomen personæ, & non accidentis; ita nomen Verbi est nomen personæ: ergo Verbum, quod de Christo prædicatur, non est Verbum externum: ergo est Verbum internum Dei, quod Deus intra se producit, est Verbum per se subsistens, & substantiale. Ergo Christus est Verbum illud æternum, quod Deus intra se producit dum seipsum, & alia intelligit. Sed Verbum mentale Divinum, quod intra Deum est, Deus est: cum enim Deus sit entitas simplicissima, infinita, & compositionis incapax, quidquid in Deo est, Deus est. Ergo Christus est Deus. Quod ut Mahumetani intelligant, hoc ipsis explicandum est per similitudinem eorum, quæ in nobis inveniuntur. Sanè quoties nos aliquid intelligimus, & penetramus nostro intellectu, formamus intra nos imaginem quandam illius rei de qua cogitamus, & quam intelligimus. Quicunque enim intelligit ex hoc ipso, quod intelligit (inquit S. Thom. 1. p. q. 27. a. 1.) procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ ex vi intellectiva proveniens, quam quidem Conceptionem vox significat, & dicitur Verbum cordis significatum Verbo oris. Ergo Deus seipsum

intelligens ex hoc ipso quod seipsum intelligit, producit intra seipsum imaginem sui expressam, & vivam, quæ suum principium repræsentat: quæ imago, est partus quidam, & conceptio, seu conceptus intellectus divini: & cum sit intra Deum, est Deus. Ergo Christus hoc ipso, quod est Verbum Dei, est Deus.

Deinde ex Alcorano sic argumentor. Mahumetus in Alcorano præcipit Muslimis, seu Sarracenis, *Ut libri Moysis, Christi, Apostolorum, aliorumque Prophetarum firmam adhibeant fidem.* Ut constat ex c. 1. Alcor. & ex Georg. Almac. Atqui lib. Christi, nempe Evangelia, & libri Apostolorum, nempe Epistolæ Apostolorum, Acta Apostolorum, & Apocal. & libri Prophetarum, Christum esse Deum aperte dicunt: ergo firmiter credum est, Christum esse Deum: ac proinde Alcoranum hoc negans non est liber Dei.

Probat ut minor: nam imprimis Evangelium Ioannis aperte testatur Christum esse Deum: sic enim incipit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Ecce Evangelista Ioannes aperte dicit, quod in principio, seu rerum initio, quando Deus mundum condidit, & omnia ex nihilo creavit, iam erat Verbum, alludit enim ad illa Verba Genesis: *In principio creavit Deus Cælum, & terram,* id est in principio durationis, & temporis: ergo plane significat Verbum Dei, non solum esse in Deo nunc, sed quod erat in Deo antequam mundum condideret, ac proinde significat verbum Dei non esse aliquid creatum, quia omne creatum aliquando incipit, ac proinde de nullo creato verificari potest, quod iam erat in principio temporis, & durationis, quando Deus mundum condidit. Rursus significat Verbum Dei esse æternum, illud enim Verbum, quod iam erat, quando Deus mundum condidit, seu quando incepit duratio rerum, non habet initium suæ durationis, de illo enim, quod aliquando habuit initium suæ durationis, verificari non potest, quod iam erat, quando incepit duratio rerum: quod autem non habet initium suæ durationis æternum est: ergo Verbum illud, de quo Ioannes loquitur, æternum est. Sic ipsa sapientia genita, seu Verbum, & Filius Dei dicit Pr. 8. *Domine, possedit me in initio viarum suarum antequam quidquam faceret a principio: non dum erant abyssi, & ego iam concepta eram.* Quare idem est, *In principio erat Verbum,* ac *ante principium erat.* Parum enim erat in principio fuisse, si antea non fuisset: nam & Cælum & terra in principio erant, sed ante principium non erant

erant; quia in ipso principio creata sunt: & ideo, quod hic simpliciter dicitur: *In principio erat Verbum*, in lib. Salomonis explicatur, *Antequam quidquid faceret à principio*. De Verbo hoc æterno subdit quod *erat apud Deum*, quia cum Verbum hoc sit productum ab æterno à Deo per actum intelligendi, & dicendi, manet in suo principio, nempe in Patre, sicut Verbum mentis, quod producit homo intra se dum seipsū intelligit, manet in intellectu ipsius producētis; unde duo sequuntur, nempe Verbum esse distinctū essentialiter à principio à quo producit, nempe à Patre, quia cum nemo proprie dicatur *esse apud seipsum*, dum dicitur Verbum *esse apud Deum*, significatur in Deo esse personā distinctā à Verbo, nempe Patrem, à quo Verbum procedit (vt argumentatur Aug.) & in quo manet, tanquam terminus immanēter productus: rursus sequitur, Verbum esse unū cum Patre in natura, quia hoc ipso, quod Verbum istud sit intra Deum, est Deus, & ideo subdit Evangelista, *Et Deus erat Verbum*, illud enim Verbum, quod iam erat antequā mundus fieret, hoc ipso quod erat in Deo, erat Deus; & Deus erat illud Verbum: nequit enim Verbum esse Deus, quin Deus sit Verbum, quia identitas debet esse mutua. Subdit, *Quod omnia per Verbum facta sunt*; ex quo evidenter infertur, quod Verbum illud non est factum, neque creatura, sed factor, & creator omnium: nihil enim potest facere, & creare seipsū: ergo si omnia per Verbum facta sunt, Verbum nō factū neque creatura est.

Ex ijs evidenter probatur, Christum esse Deum: nam Evangelista per *Verbum* intelligit Christum, quod patet, quia de Verbo isto paulo post subdit: *In propria venit, & sui eum non receperunt*: Vbi per eos, qui Verbum hoc non receperunt, intelliguntur Iudei, de quibus Mahumetus ipse in Alcorano dicit, ideo à Deo derelictos, quia Iesum eis missum non receperunt. Et patet rursus, quia de Verbo hoc addit: *Et Verbum caro factum est*, id est Verbum hoc indutum est carne, seu Verbum hoc factū est homo: ibi enim nomine carnis intelligitur homo. Sicut Isai. 40. *Videbit omnis caro salutare Dei*. Et Iob. 12. *Spiritus uniuersæ carnis*. Et Plal. 117. *Dominus mihi adiutor, non timebo, quia faciat mihi caro*. Et Pl. 64. *Qui dat escam omni carni*. Et Luc. 3. *Ad te, omnis caro venit*. Frequens est enim in Script. Sacr. Hebræor. phrasis, qui per synodochē nomine carnis totum hominē intelligunt, præsertim cum humiliter ac modice de illo loquuntur. Dum autem Verbum, quod est Deus, dicitur factū homō,

non significatur naturam Dei transisse in naturā humanā, quasi per identitatē substantia Verbi sit humanitas: hoc enim est impossibile; sed solum significatur, personam Verbi Divini unitam fuisse cum humanitate, ita vt Verbum, quod ab æterno habuit naturam divinā sibi communicatam à Patre per generationē æternā, in tempore inciperit habere naturā humanā sibi communicatam à Matre per generationem temporālē: eatenus enim Deus factus est homo, quatenus facta est unio personalis, & hypostatica inter hypostasim, seu personā Verbi, & humanitatem miraculose formatā in utero Virginis sine semine, & opera viri. Sicut enim dum anima rationalis, quæ est purus spiritus, unitur verē, & proprie, intrinsece, & intime corpori, ex anima, & corpore resultat homo; ita dum persona Verbi divina, vera, & physica unione intimē unita est cum natura humana, ex persona Verbi, & humanitate intimē, & physicē unitis resultat Christus, qui est Deus, & homo; quia est persona habens naturā divinā, & humanā, divinā per identitatē, humanā per unionē. Unde cum dicimus, *Deus est homo*, illa propositio nō facit hunc sensum, *Deus est natura humana*, sed hunc: *Deus habet naturā humanā sibi hypostaticē, seu personaliter unitam*; sicut cum dicimus, *homo est albus*, non significamus, quod *homo est albedo*, sed quod *homo habet in se intrinsece albedinem*; quā afficitur, & à qua denominatur, & in ratione albi constituitur.

Addit Evangelista, *Et habitavit in nobis*, tum vt significaret, ideo personā Verbi Divini vestitam fuisse carne in utero Virginis, vt visibiliter posset cum hominibus conversari, & inter illos habitare, sicut dixit Propheta Baruch c. 3. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est*; tum quia volebat significare, se vidisse Verbum carne indutū, & testē illius rei oculatū esse. *Et vidimus gloriam eius, gloriā quasi unigeniti à Patre*; quasi diceret, non ita Verbum factū fuisse carnē, vt eius maiestas penitus obscuraretur, sed potius multis indicijs ita se prodidisse, vt oculis ipsis videri posset. Ita enim in humanitate assumpta latebat divinitas, vt per opera mirabilia, quæ per humanitatem faciebat, seipsam proderet, & manifestaret. Unde gloriam eius vocat signa divinitatis, quæ multis in rebus in Christo manifestē apparebant. Et sic etiā Epist. 1. c. 1. ait: *Quid fuit ab initio, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ, annuntiamus vobis*.

Certum ergo est Christum esse Deū: nam quę Ioan. in hoc 1. cap. dicit de Verbo Incarnato, seu Christo verificari non possent, si ille esset purus homo: nam si esset purus homo, non fuisset ante Mariam Matrē suam, sed ex ea sumpsisset exordiu: ac proinde non fuisset in principio, nec omnia per ipsum facta fuissent, sed potius ipse fuisset post creationē Cœli, & terrę: & incepisset quatuor mille annis post orbem conditum; siquidem iuxta veram, & exactam chronologiam Christus natus est anno 4001. post mundi creationem.

Rursus si esset purus homo nō potuisset præcedere Abraham, sicut ipse dixit Iudęis Ioan. 8. v. 58. & quasi iuramento affirmavit: *Amen, amen dico vobis, ante quam Abraham fieret ego sum.* Audite Tertulianū probantem divinitatem Christi ex hoc loco. *Christus cum ex Abraham sit, ante Abraham se esse dicit: Mentitur igitur, & fallit, si ante Abraham non fuit, qui ex Abraham fuit.* Aut non fallit: si etiam Deus est, dū ante Abraham fuit. *Quod nisi fuisset, consequenter cū ex Abraham fuisset, ante Abraham esse non posset.* (libr. de Trinit.) Fit igitur hoc dilemma: vel Christus mentitus est, dum dixit se esse ante Abraham, vel verū dixit. Primū dicere non possunt Mahometani, qui fatentur Christum fuisse Prophetam Sanctissimū, & mendacium nonquam dixisse: ergo debent dicere secundū. Atqui secundū nequit esse verum, nisi sit Deus & simul homo: nā si esset purus homo, unicaque esset eius nativitas, fuisset 2023. annos natus post Abrahamum; totidem siquidem anni transferunt ex Nativitate Abrahami ad Nativitatem Christi ex utero Marię; siquidē Abraham natus est anno 1978. post creationē mundi: ac proinde fuisset vnice post Abraham, & non fuisset ante. At cum sit Deus, & homo, simul est simpliciter ante Abraham, quia est Deus, Deus vero est ante omnia, & ab æterno: & pariter quatenus homo est post Abraham, quia quatenus homo natus est ex B. Virgine descendente ex Abrahamo.

Audite Augustinum deducentem ex hoc loco, Abrahamum fuisse creaturam, Christum vero esse Creatorem. *Appendē*, (inquit tract. 43. in Ioan.) & cognosce, mysterium. Antequam Abraham fieret, intellige fieret ad humanā facturā, sum, vero ad divinam pertinere substantiam. Fieret quia creatura erat Abraham. Non, dixit, antequam Abraham esset, sed, antequam Abraham fieret, qui nisi per me non fieret, ego sum. Nec hoc dixit, antequam Abraham fieret, ego factus

sum. In principio enim Deus fecit Cœlum, & terram: nam in principio erat Verbum. Sed antequam Abraham fieret, ego sum. Agnoscite Creatorē, discerite creaturam.

Probatur 4. divinitas Christi: nā Ioan. 8. v. 25. Iudęi interrogaverunt Christum: *Tu quis es?* Et Iesus respondit: *Principium, quī loquor vobis.* Additque Evangelista: *Et non cognoverunt, quia Patrem eius dicebat Deum.* Quasi responderet, vos me interrogatis, *Quis ego sum?* Et ego respondeo vobis, quod ego, qui loquor vobis, *Sum Principium*, nimirum per anthonomasiā, absolutē, & simpliciter, & sine addito diminuyente, nimirum principium omnium rerum, quia sum Verbū illud, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Ita exponunt August. Ambr. Prosper, Bernardus, & Rupertus, apud Maldonatum: Quasi diceret, non putetis me id solū esse, quod exterius apparet, nēpe solum hominem, qui loquor vobis; sum enim præterea Deus, & primum principium: *Sum primus & novissimus* (Apoc. 1. 17) primus quatenus Deus, novissim⁹ quatenus homo: vel quasi diceret, ut explicant August. & Beda: *Ego sum principium, qui cum huiusmodi sim, tamen eo me usque demitto, ut vobiscum loquar.* Vel ut exponunt alij: *Ego loquor vobis, id est, quem loquentē auditis sum principium, sum Deus, sum Author rerum omnium, quamvis vobiscum humano more loquar.* Ut autē Maldon. explicat Christi responsio hunc reddit sensum: *Ego sum id, quod vobis à principio loquor, id est, quod iam inde ab initio, quod semper vobis dico, semper dixi vobis, me esse Christū, me esse Filiū Dei ab eo ad liberandos à peccatis homines missum, panē vitę mundi lucem, & cætera, quę supra sepe dixi.*

Probatur 5. quia si Christus homo tantū esset, nō posset verificari quod esset filius David, & simul Dominus David: cū enim Christus quatenus homo natus sit 1082. annis postquam David regnare cepit, non potuit quatenus homo esse Dominus David qui vltřa mille annos antea floruit. Atqui ex divinis litteris constat Christū esse Filiū David, & simul Dominū: primum constat ex Math. 1. & 2. Reg. 12. *Iuravit Dominus David veritatē, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponā super sedē tuam* Secundū cōstat ex illis verbis Pl. 109. *Dixit Dñs. Domino meo, sedē à dextris meis.* Hic enim Davidem loqui de Melsia, seu Christo, fatentur Rabini apud Burgens. 1. p. Scrutinij Scripturarū dist. 9. cap. 9. & tanquam quid manifestum supponebant Pharisei, cum quibus disputa-

vit Christus Math. 22. v. 41. cum enim ipsos interrogasset, cuius filius futurus erat Christus promissus in scripturis, & ipsi respondissent, Davidis: statim eos obmutescere fecit hoc argumento: *Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo Filius eius est?* Cui argumento responderi non potuerunt, quia falso existimabant futurum purum hominem. Et planè argumentum convincit, Christum esse Deū, & hominem simul: ut ita verificetur esse Dominum Davidis secundum naturam divinam; esse autem eiusdem filium secundum naturam humanam. Si enim vnā dumtaxat haberet naturā, nō posset simul esse Filius, & Dominus Davidis: si esset solum Deus, esset solum Davidis Dominus, non vero filius: si esset solum homo, esset Davidis filius, non autē Dominus: vnde ut sit Dominus, & Filius simul, debet esse Deus, & homo simul.

Prob. sexto, quia Christus Apocal. 1. v. 8. de seipso dicit: *Ego sum Alfa, & Omega, principium, & finis*, absolute scilicet, & simpliciter primū principium, & ultimus finis, sicut *α*, & *ω* sunt prima, & ultima littera alphabeti Greci, quod de seipso falso diceret, nisi esset Deus. Solus enim Deus est Alfa, & Omega, primū principium & ultimus finis. Quod Christus sit, qui ibi loquitur, probat Alcazar in eum locū ex Nazianzeno, Athan. Ruffino, Idacio Claro, & Sebadio, Agenensi in Gallia Episcopo. Itē probat ex verbis immediate sequentibus: *Dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est*: Verbum enim dicit, designat eum, qui Ioanni Apocal. misit, hic autē fuit Christus, ut patet ex v. 1. *Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito, & significavit mittens per Angelum suum seruo suo Ioanni*. Et probatur etiam ex verbis immediate antecedentibus v. 7. *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt*.

Prob. septimo, ex his, quæ de Christi Conceptione, Nativitate, vita, & gestis testatur ipse Mahum. in Alcor. Illa enim satis ostendunt Christū non solū esse Prophetā, sed plusquā Prophetā, non solum esse Sanctū, sed Sanctū Sanctorū, non solū hominē, sed etiam Deum. In primis enim Matrē habuit Virgine, quæ nō opera viri, sed Spiritus Sancti operatione ipsū concepit, & sine detrimento sue Virginitatis peperit, idque multo antea annuntiaverat Deus per Prophetas, nempe per Isaiā, qui cap. 7. hoc annuntiāns inquit: *Ecce Virgo concipiet,*

& pariet Filium, id est Virgo manens concipiet, & pariet. Et vocabitur nomen eius *Emanuel*, quod est interpretatū, nobiscū Deus. Ut inquit Math. cap. 1. v. 23. nam rē tam stupendā, & novam operatus est Deus, ut nobiscū esset, & nobiscū conversaretur visibiliter natura humana indutus: quare Virginitas Matris concipientis, & patientis, probat divinitatē filij, nec enim Deus ulli vnquā Prophetarum, talē Matrē destinavit, quæ Virgo manēs Filium conciperet, & pareret, sed hanc mirabilē nativitatem reservavit Filio suo; ut in mundū veniens carnem sumeret de Virgine Matre; nec enim decebat, ut Filius Dei nasceretur nisi de Virgine. Vnde August. serm. 23. de temp. *Videte miraculum Matris Domini: Virgo concepit, Virgo parturit, Virgo post partum permansit*. Dignum enim erat, ut Deo nascente meritum cresceret castitatis, nec per eius aduentū violaretur integritas qui venerat sanare corrupta, nec per eum pudicitia corporalis laderetur, per quē donatur castitas spiritualis. Et Ambros. in tract. de symb. Apostolor. cap. 12. *Hic ergo vnicus in Deitate Filius, in Natiuitate etiā carnali, per quē hominem nostrum, ut saluaret, assumpsit, vnicus inuenitur. Solus enim natus ex Virgine, quæ neque Conceptionē de Virgine, neque corruptionē sensit ex partu*. Et S. Leo Pap. ser. 2. de Nativit. cap. 2. *Non autē Natiuitate genitus est conceptus à Virgine, natus ex Virgine sine paternæ carnis concupiscentia, sine maternæ integritatis iniuria, quia futurū Hominē Saluatōrē talis partus decebat, qui & in se haberet humanæ substantiæ Authore, & humanæ carnis inquinamētā nesciret*. Et Bern. ser. 4. de Ass. *Quæ iam poterit lingua, etiam si Angelica sit, dignis extollere laudibus Virgine Matre, Matrem autem non cuiuscunque, sed Dei? Duplex novitas, duplex prærogativa, duplex miraculum; sed digne prorsus amplissimequē cōueniens, nec enim Filius alius Virginem, nec Deum decuit partus alter.*

Certē tam ingens miraculū, & nunquam in mundo viliū nisi in Cōceptione & Nativitate Christi, ut fateretur ipse Mahumetus, Deus nō faceret, nisi quia Christus non est solum homo, sicut ceteri Prophetæ, & ceteri Sancti, sed est simul Deus. Vnde tam stupendū miraculū admiratus Hierem. c. 31. v. 22. inquit: *Creavit Dominus novū super terram: Famina circumdabit Virum*. Id est intra vterum gestabit fœtum, qui licet sit ætate, & corpore infans, erit tamen sapiētia, & intellectu vir, nimirum quia in Christo à primo suæ

Conceptionis instanti fuerūt omnes The-
sauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Hæc au-
tem novitas vnice facta est in Nativita-
te Christi, & non in Nativitate cuiuscun-
que Alterius Prophetæ, & Sancti; quia
solus Christus est Deus, & homo.

Deinde ex confessione ipsius Ma-
humeti ad annunciandam Christi Con-
ceptionem mittitur Angelus Gabriel ad
Beatam Virginem. Eligitur in eius Ma-
trem Virgo sine labe culpæ originalis cõ-
ceptæ, vt fatetur ipse Mahumetus, qui
dixit: *Solam inter filios Adam Mariam non
tetigit Satam, vt vidimus supra.* Impletur
gratia femina, quæ futura erat eius Ma-
ter, & propterea ab Angelo salutatur:
*Aue gratia plena, Dominus tecum, benedi-
ctus tu in mulieribus: ecce concipies, & pa-
ries filium, & vocabis nomen eius Iesum: hic
erit magnus, & filius altissimi vocabitur, &
dabit illi Dominus Deus sedem David Patris
sui, & regnabit in Domo Iacob in æternũ, &
Regni eius non erit finis.* Luc. 1. v. 28. &
3. 1. Apparet Pastorib⁹ Angelus, & Chri-
sti Nativitatem eis annuntiat: *Nolite ti-
mere, ecce Euangelizo vobis gaudium mag-
num, quod erit omni populo, quia natus est
hodie vobis, Saluator, qui est Christus Domi-
nus in Civitate David.* In eius Nativitate
multitudo Cœlestis canit Deo gloriam
dicens: *Gloria in excelsis Deo, & in terra
pax hominibus.* Luc. 2. v. 10. & 13. Appa-
ret in oriente stella Regibus, illosque mi-
rabiliter ducit, vt Christum natum ado-
rent: *Ecce magni ab oriente venerunt Hie-
rosolymam, dicentes, ubi est, qui natus est Rex
Iudæorum? Vidimus enim Stellam eius in
oriente, & venimus adorare eum.* Math. 2.
v. 2. Assignatur Ioannes Baptista, quem
Mahumetani, vt Virum Sanctissimum
colunt, & in cuius nativitatem singulis
annis festum celebrant, vt Christi præ-
cursor: *Hic est enim, qui dictus est per Isaiã
Prophetam dicentem, vox clamantis in deser-
to: parate viam Domini, rectas facite semitas
eius.* Math. 3. v. 3. Luc. 3. v. 4. & cum Ioan.
tantus esset, tamen de Christo testimo-
nium perhibens, inquit: *Ego quidem aqua
baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius
non sum dignus solvere corrigiam calcamen-
torum eius; ipse vos baptizabit in Spiritu
Sancto.* Luc. 3. v. 16. & cum præ humili-
tate non auderet Christum baptizare, ta-
men Christi verbis obtemperans, ipsum
baptizavit in Iordane Math. 3. Et postquã
Christus ascendit de aqua, vidit Spiritum
Sanctum sub specie columbæ super eum
descendentem: *Et testimonium perhibuit*

*Ioannes dicens: Quia vidi spiritũ descendẽtem
quasi columbam de Cœlo, & mansit super eum.
Et ego nesciebam eum: Sed qui misit me
baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super
quem videris spiritum descendentem, & ma-
nentem super eum, hic est, qui baptizat in
Spiritu Sancto. Et ego vidi, & testimonium
perhibui, quia hic est Filius Dei.* Ecce ò
Mahumetani, magnus ille Baptista, quem
vos tontopere colitis, de Christo testatur
esse Filium Dei, & illum digito demon-
strãs, dixit esse Agnum Dei, qui tollit pec-
cata mundi; tollere autem peccata soli
Deo competit: *Vidit Ioannes Iesum viniẽ-
tem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui
tollit peccata mundi.* Vbi notandum est cū
Chrisostomo, non dixisse, *Ecce qui tollit*,
sed de præseti, qui tollit: vt significaret, Ie-
sum natura sua habere vim tollendi, &
penitus auferendi peccata, ac proinde
esse Deum, quia qui natura sua vim ha-
bet tollendi peccata, Deum esse necesse
est. Sic non dicimus, ignis calefaciet, sed
ignis calefacit, vt significemus, natura
quidem sua omni tempore, omni loco,
omnem materiam, nisi quid obstat, cale-
facere.

Vltimo omnia quæ de Christo nar-
rant Evangelistæ, circa eius Conceptionem,
Nativitatem, Magorum adorationem,
fugam in Ægyptum, Baptisma, prædicationem,
Apostolorum electionem, miraculorum operationem,
Passionem, mortem, & Resurrectionem, prænun-
tiant erant omnia singillatim à Prophetis
multis retro sæculis, vt constat ex dictis
disp. præcedenti sect. 7. ergo cum Mahu-
metus in Alcorano fateatur miraculosam
Christi Conceptionem, & Nativitatem,
Pastorum, & Magorum adorationem,
testimonium Ioannis Baptistæ de ipso,
miracula ab ipso facta, & alia huiusmodi,
& manifeste cõstet hæc omnia fuisse mul-
to antea prænuntiata à prophetis; cogitur
concedere, hunc Prophetam aliquid spe-
cialissimum habere, quod in nullo alio
reperitur, neque in Moyse, nec in Elya, nec
in nullo alio Propheta: quorsum autem
tantus miraculorum apparatus erga hunc
Prophetam, si esset tantum sicut vnus ex
reliquis, id est purus homo?

Probatur octavo, quia Mahume-
tus in Alcorano docet, Christũ esse Mes-
siam Iudæis promissum. Atqui Messias
promissus Iudæis in veteri testamento fu-
turus erat Deus: ergo Christus est Deus.
Maior constat ex Alcorano Zora 2. quæ
est Zora Hambram, & Zora 3. Idque pro-
bat

bat Petrus de Cavalleria linguæ Arabicæ peritus in *Zelo Christi*, fol. 4. num. 19. & 20. ubi notat, in Alcorano Iesum appellari *Ice*, & Melsiam appellari Arabice *Maceh*. Constatque manifeste, esse inter Arabes articulum fidei, quod Christus est Melsias promissus in lege antiqua Iudæis. Minor, in qua sola est difficultas, probatur 1. ex illo *Isai. 35. Deus ipse veniet & saluabit nos, tunc apperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & soluta erit lingua mutorum.* Quæ verba de Christo, & de nullo alio intelligi debent. Perinde enim fuit dicere, Deus ipse veniet, & saluabit nos, ac dicere: ipse per se, & non per legatos veniet. Deus autem per se immediate non venit ad salvandos homines, nisi quatenus factus est homo, & homo factus salvavit homines. Et negato Mysterio Incarnationis Filij Dei, nequit verificari Deum ipsum per se venturum, & salvaturum hominem. Ergo Christus est Deus. Et confirmatur, quia si Christus esset purus homo, & purus Dei minister in salute hominum procuranda, & non esset salvator, sed Dei salvatoris metum instrumentum, merusque minister: inde Apostoli à Christo missi in univèrsam mundum ad procurandam hominum salutem, essent comministri Christi, non autem ministri Christi. At constat Apostolos se Christi ministros, non comministros appellasse, siquidè Paulus 1. Corint. 4. ait: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, planè significans Christum esse verum hominum salvatorem, & non purum ministrum Dei, sed verum Deum, & mysteria eius, esse mysteria Dei.

Constatque apertè Isaiam in illis verbis loqui de Christo: tum quia ipse Christus, cum Ioannes Baptista misit Discipulos suos ad ipsum, ut eum interrogarent, an ipse esset Melsias in lege promissus, illa verba Isaiæ de seipso exposuit Math. 11. v. 3. *Tu es qui venturus es, an alium spectamus?* & respondens Iesus, ait illis: *Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis, & vidistis: Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, &c.* Quæ erant signa, quæ Isaias assignaverat ad dignoscendū Melsiam. Tum quia nunquam Deus per ullum Prophetam hæc signa fecit, de quibus loquitur Isaias, nisi per Christum. Nam qui tempore veteris testamenti miracula fecerunt, sunt Moyses, Iosue, Elias, Eliseus, & ipse Isaias: nullus autem eorum fecit eiusmodi signa, quia nullus eorum illuminavit cæcos, surdos, mutos, claudosque sa-

navit. Tum quia Isaias loquitur de futuro, *Deus*, inquit, *ipse veniet*: omnes autem Prophetæ, qui signa aliqua fecerunt, ante Isaiam floruerunt. Ergo de nullo alio Prophetâ, nisi de Christo illa verba intelligi possunt. Et propterea ipse Christus Ioan. 15. v. 24. dixit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit peccatum non haberent: nunc autem & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum.* Quibus verbis significavit, Iudæos esse inexcusabiles, quia videntes in ipso concurrere omnia signa, quæ de Melsia futura prædixerant Prophetæ, nihilominus eum recipere noluerunt, sed persecuti sunt, usque ad necem Crucis.

Probatur secundo, Melsiam promissum Iudæis esse Deum ex Baruch 3. *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius ad eum, hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit eam Iacob dilecto suo, post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Hic de Deo Israel clarissimè agitur; ut probant Cyprianus lib. 2. contra Iudæos cap. 5. Ambrosius lib. 1. de Fide cap. 2. Augustinus lib. 18. de Civit. cap. 33. Naciancenus orat. 4. de Theologia, Basilii lib. 4. contra Eunomium, Chrysostomus in oratione, quod Christus sit Deus, Hilarius lib. 5. de Trinit. & alij. Vnde Athanasius lib. de Incarnatione ait, ideo Filium Dei factum esse, se hominem: Ut homines ipsum intuerentur, ex mirabilibus eius operibus persuaderent sibi non esse dumtaxat hominem, sed etiam Deum, & veri Dei Verbum, ac sapientiam: quemadmodum enim, quæ minime spectabilis est, ex creationis operibus cognoscitur: sic homo factus, & in corpus receptus ex operibus dignosci potest, Dei esse virtus, & Verbum; non homo (simplex) qui hæc operatur. Et in Epistola ad Antiochenes, quam Alexandria Synodus scripsit: Cum reverà Dei esset Filius (inquit) factus est etiam hominis Filius, cum unigenitus esset Dei Filius, idem & primogenitus factus est in fratribus. Ideo non alter quidem erat, qui ante Abraham fuit Dei Filius, alter vero, qui post Abraham extitit: alter ille, qui Lazarum excitavit; alter qui de illo, sciscitatus est: sed idem planè erat, humano quidem more dicens: ubi Lazarus iacet, cetero Divino autem, hunc à mortuis suscitans.

Quare Prophetâ loquitur de Deo Israel, qui solus similem non habet, & qui postquam tradidit disciplinam Israeli, id est legem in monte Sinâ, tandem homo factus in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

Tertio,

Tertio, quia Messias promissus erat ad salvandos homines à servitute peccati; ut constat ex dictis disputatione præcedenti, sect. ultima, & redemptio, quam allaturus erat Messias, erat redemptio spiritualis, eripiens homines à potestate Diaboli, non corporalis liberans eos à tyranide alicuius Principis temporalis. Vnde Deus loquens apud Isaiam cap. 49. cum Messia, inquit: *Parum est, ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob & facies Israel convertendas. Ecce dedite in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Quod perinde est ac si Deus Pater diceret Filio suo incarnato, seu Messia: Non mitto te ad salvandum dumtaxat Iudæorum nationem; sed totius generis humani redemptorem te constituo, & salvatorem: munus autem salvatoris spiritualis, solius Dei proprium est, & salvatio opus est proprium Dei; ut ipse Deus, testatur Isai. 43. Ego sum Dominus, & non est absque me salvator. Et cap. 25. Deus iustus, & salvator non est præter me. Et Osee 13. Ego sū Dominus Deus, & salvator non est præter me. Tum sic: sed Christus est verè & propriè salvator: ergo Christus est verè & propriè Deus. Minor constat ex Mat. 1. Vocabis nomen eius Iesum, ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Et Luc. 2. 11. Angelus dixit pastoribus: Natus est hodie vobis salvator, qui est Christus Dominus. Et Ioan. 4. v. 42. Samaritani post Samaritanæ conversionem factam à Christo, cognoverunt, ipsum esse verum mundi Salvatorem: Scimus, quia hic est vere Salvator mundi. Et Apostolus ad Titum cap. 2. v. 11. Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri erudiens nos, ut ab negantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, piè, & iuste vivamus in hoc sæculo. Et Petrus Epist. 2. c. 1. v. 1. Simon Petrus servus & Apostolus Iesu Christi ijs, qui cœqualem nobiscum sortiti sunt fidem, in iustitia Dei nostri, & Salvatoris Iesu Christi. Et Ioan. Epist. 1. c. 4. v. 14. Et nos vidimus, & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi. Hinc Augustinus, ser. 81. de tempore, unigenitus Dei (inquit) factus est hominis Filius, ut qui creator mudi erat, fieret & redemptor. Et Ambrosius, lib. 3. de Fide cap. 2. Decuit enim, ut ille nos redimeret, qui creavit.

Quarto, quia Isaias de futuro Messia, loquens cap. 45. inquit: Hec dicit Dominus, labor Ægypti, & negotiatio Æthiopie, & Sabaim, vixi sublimis ad te tran-

sibunt, & tui erunt, post te ambulant, vincti manicis pergent, & te adorabunt, teque depræcabantur, tantum in te est Deus, & non est absque te Deus; verè tu es Deus absconditus, Deus Israel, salvator. Hæc tam manifestè dicuntur à Domino Deo de Filio suo incarnando, ut Hieronymus in hunc locum scribat, nullū esse effugium à laqueis huius testimonij.

Quinto, idem Isaias c. 9. luculenter docet: nam de Christo loquens, inquit: Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis: & factus est principatus super humerum eius; & vocabitur nomen eius. Admirabilis, Cōsiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis, &c.

Mitto alia plura testimonia, quia hæc sufficiunt; & ex omnibus concluditur ad hominem contra Mahumetum, Christum esse verum Deum; quia Mahometus docet vera esse, quæ Prophetæ scripserunt: at Prophetæ scribentes de Messia dixerunt illum futurum esse Deum. Ergo Messias est verus Deus. Sed Mahometus confiteretur Christum esse Messiam promissum in lege antiqua, & Prophetis: ergo cogitur fateri Christum esse Deum.

Probatur præterea Christum esse Deum omnibus argumentis, quibus disputatione præcedenti ostendimus hanc veritatem. Primo, quia Christus palam dixit se esse Deum, & in cōfirmationem huius doctrinæ mortuos suscitavit, ex cos illuminavit, & alia miracula operatus est. Ergo hæc est veritas certissima. Secundo, quia Iudæi eo titulo præcipuè Christum crucifixerunt, quia dixit se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum: & tamen Deus illos propter necem Christo illatam severissimè punivit, & usque modo punit, quod argumentum manifestum est, Christum dum seipsum appellavit Deum, non blasphemiam dixisse, sed veritatem certissimam. Tertio, quia Deus Christum eo nomine crucifixum, quia Filium Dei se fecit, tertia die suscitavit à mortuis: hoc opere evidenter manifestans, illum vera dixisse. Quarto, quia Apostoli innumerabilibus miraculis mundo persuaserunt rem humanæ sapientiæ penitus incredibilem, nempe hominē crucifixum esse verum Deum. Quinto, quia nisi Christus esset verus Deus, non potuisset opere complere, quod promissit, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalent adversus eam.* Sexto, quia Christus maiora operatus est postquam à Iudæis crucifixus est, quam dum viveret, quod argu-

mentum manifestum est, eum non esse nudum hominem, sed hominem Deum. Septimo, quia Apostoli, & innumerabiles Martyres, utriusque sexus, & in omni ætate, constanter, & alacriter in testimonium huius veritatis atrocissima tormenta passi sunt, & necem acerbissimam; Deusque illos manifestis illustravit miraculis. Octavo, quia fides falsa veram nequit generare sanctitatem, Fides autem hæc de Divinitate *Crucifixi* innumeralibiles genuit sanctos. Christi prædicator Mahumetanorum conversioni intentus, enumeret illustriores sanctos, qui in singulis Ecclesiæ sæculis floruerunt, illos præsertim, qui gloria miraculorum eminuerunt.

§. I.

Insinuantur breuiter notæ, quibus dignoscitur Religionem Christianam esse veram.

SANE in Religione Christiana, tanquam primam basem statuente Christum esse Deum, & hominem, mortuum, & crucifixum pro salute humani generis, & tertia die resurrexisse à mortuis, atque in Deo dari Trinitatem personarum, tot concurrunt notæ, & signa, ut credamus, illam esse à Deo, ut evidenter convincant illam habere Deum Authorem, & posse ac debere hominem mysterijs ab illa propositis infallibili & firmissimo assensu credere: notas autem, & signa ex dictis in hac & antecedenti disputatione breviter hic appendam.

1 Quodd mysteria nostræ fidei in Scripturis sacris spiritu prophetico tot sæculis antè fuerunt, & prænuntiata, & præfigurata.

2 Quodd à paucis hominibus plebeis, nulla doctrina sæculari instructis, solo Spiritu Divino afflatis, doctrina fidei mundo sic persuasa, tota sæculi potentia, & sapientia repugnante.

3 Quodd infinitis miraculis confirmata.

3 Quodd pro ea doctrina tot Martyrum myriades libentissimè, & fortissimè omne tormentorum genus subierint, & sanguinem profuderint.

5 Quodd eadem doctrina iam à sedecim sæculis continenter toto penè orbe viguerit.

6 Quodd à sapientissimis viris, qui diversis temporibus, vel distinctis locis vixere, summo consensu tradita.

7 Quodd omnes qui vel sanctitate vitæ, vel gloria miraculorum clari fuerunt, eam sectati sint.

8 Quodd homines ad pietatem, iusticiam, benignitatem, animi fortitudinem, vitæ puritatem, contemptum rerum terrenarum, innocentiam, atque adeo ad omnem virtutem informer, & instruat.

9 Quodd nihil à recta ratione alienum contineat.

10 Quodd efficacissima præsidia, & incentiua ad rectè, & innocentè vivendum, & ad peccatum vitandum suppeditet.

Hæc, & alia signa, & notæ clarè demonstrant Religionem Christianam esse à Deo datam hominibus, ut in illa suam salutem operentur, & hoc velle de se credi, quod Christi Ecclesia Catholica Romana credendum proponit; & eo modo velle ab hominibus coli, quo illa tradit esse colendum. Cum enim evidens sit vnum dumtaxat esse Deum, evidens quoque est, vnam dumtaxat esse veram Fidem, & Religionem in mundo: reliquas vero ipsi oppositas, quoad id quod de Deo, & divinis iubent credi, esse falsas. Quod lumine naturæ ductus agnovit Cicero, qui cum in libris de natura Deorum proposuisset varias Philosophorum opiniones de natura Deorum, & de Fine, ad quem homo conditus est, sic concludit: *Quorum opiniones cum tam variæ sint, tamque inter se dissidentes, alterum fieri profecto potest, ut earum nulla; alterum certe non potest, ut plus vna vera sit.*

SECTIO SEXTA.

Ostenditur contra Mahumetanos pluralitas personarum in Deo, & Divinitas Christi: ex ipso Alcorano: 2. ex Divinis Scripturis quas Mahumerus admittit.

MAHUMETVS in suo Alcorano hæreses renovavit, quas Ecclesia Catholica in pluribus Concilijs Generalibus damnaverat, nempe hæresim Arianam, quæ nepans intra Deum pluralitatem personarum, negabat consequenter Iesum Christum Dominum nostrum esse naturalem Dei Filium consubstantialem Patri; & consequenter negabat esse verè & propriè Deum, & in hoc sequebantur Arianæ Ebionem, & Cherintum Hæreticos, qui Divinitatem Christi primi negarunt tempore Apostolorum, renovavit quoque hæresim Nestorij affirmantis Christum fuisse, & esse hominem Dei ferum, idest in quo Deus moraliter habitavit, non tamen verum Deum, ac proinde Beatam Virginem non esse appellandam Matrem Dei, sed Matrem Christi, non Theotocon, sed Christotocon, Christum dividens in duos

duos Filios, alterum Dei, alterum Virginis. Hos errores damnaverat Ecclesia in quinque Concilijs Generalibus 1. Nicæno: 2. Constantinopolitano primo: 3. Ephesino: 4. Calcedonenſi: 5. Constantinopolitano ſecundo. Et poſt hæc omnia Mahumetus hanc hæreſim renovavit.

Siquidem in Alcorano Zora 4. in principio hæc habet: Hæretici ſunt illi, qui dixerunt, quod Deus eſt Meſſias Filius Mariæ. Et Zora 1. Habuit Deus Filium? Abſit ab ipſo, laudetur ipſe, ſed omnia ſunt ſua, quæ ſunt in Cælo, & in terra, omnia ſibi ſubiecta. Et Zora 4. negat Trinitatē his verbis: Hæretici ſunt illi, qui dicunt, quod Deus eſt tertius de tribus, intendens per hoc dānare Chriſtianos, qui dicunt Deum eſſe Vnum, & Trinum. Ita refert ex Alcorano D. Petrus de Cavalleria, linguæ Caldaicæ, Arabicæ, & Hebraicæ apprime peritus in ſuo *Zelo Chriſti*, fol. 129. quem librum eruditiffimis notis illustravit Doct̃or D. Martinus Alphoſus de Vivaldo, anno Chriſti 1592 qui in prologo teſtatur, ſe in illo libro gloſſando tres annos conſuſſe. Et vt teſtatur Carthuſianus lib. 1. art. 2. Mahumetus in Alcorano cap. 19. ſic ait: Nihil præter opiniones ſequuntur, dicentes Deum ſumpſiſſe Filium, quod nequaquam indiguit. An habent rationes hoc demonſtraturas? An hoc neſcitis Deo imponunt? Et in cap. 12. Sciēdum eos incredulos eſſe, qui Jeſum Filiū Mariæ Deum eſſe dicunt. Et iterum: Omnes dicentes Chriſtum Mariæ Filiū Deum exiſtere, mendaces inventi ſunt, atque increduli, cum Chriſtus ipſe dixerit: Filij Iſrael in Deum veſtrum ac meum credite. Cui quicumque ſocium ac participem poſuerit, ignem intrabit perpetuum. Et frequenter aſſerit, quod Deus non habet Filium ſibi æqualem: quia Deus non habuit uxorem: aitque, omnes, qui Deum Trinum aſſerunt in perſonis, tres Deos affirmare.

Hoc ſuppoſito probo Alcoranum librum eſſe mendacem, & Diaboli ſuggeſtione compoſitum. Primo, quia cum ex ipſo conſtet, Chriſtum eſſe Verbum Dei miſſum à Deo in hunc mundum, ſequitur dari in Deo plures perſonas, nempe perſonam miſſam, & perſonam mittentem. Nā Verbum Dei Perſona Divina eſt, vt manet probatum ſupra, quia Verbum Dei eſt conceptus intellectus paterni, & imago Patris intra Deum exiſtens: quia conceptus mentis intra intelligentem eſt, & ver-

bum ſeu ſermo internus in loquente eſt. Perſona autē Divina nequit ſeipſam mittere. Vnde Auguſtinus lib. 2. de Trinitate cap. 5. dicit: *Quod ſolus Pater nunquam legitur miſſus*. Quia neque poteſt dici miſſus à ſeipſo, nec à Filio; quia in Divinis Perſona, quæ mittitur, debet procedere à mittente. Et ideo Chriſtus Dominus Ioā. 8. dicebat: *Non ſum ego ſolus, ſed ego, & qui miſſit me Pater*. Quare vt recte explicat magnus Chriſtianorum Doct̃or S. Thomas 1. part. q. 43. art. 1. cap. Miſſio Divinæ Perſonæ convenire poteſt ſecundum quod importat ex vna parte proceſſionem originis à mittente, & ſecundum quod importat ex alia parte novū modum exiſtendi in alio. Sicut Filius dicitur miſſus à Patre in mundū, ſecundum quod incipit in mundo eſſe per carnem aſſumptam; & ramen ante in mundo erat, vt dicitur Ioan. 1.

S. Vincentius Ferrerius Domin. 3. poſt Paſcha term. 4. narrat, quod cum ipſe prædicaret in quadam ſynagoga Iudæorum, acceſſit ad eum quidam Mahumetanus, Saracænorum Alſaquinus, ſeu Sacerdos, illumque interrogavit, quomodo Deus poſſet habere Filium? Cui ſanctus reſpondet quadam interrogatione. *Tu credis Deum eſſe æternum?* Et cum ille annuiſſet, ſubiunxit S. Vincentius: credis ne Deū eſſe mutum, aut credis eum loqui? ſixum habeo, inquit, Deum non eſſe mutum, ſed loqui. *Ecce igitur* (re poſuit S. Vincentius) Verbum hoc æternum, quod Deus loquitur, & intellectu ſuo proferit, hoc eſt Verbum, de quo loquitur S. Ioannes quando dicit: *Verbum caro factum eſt*, & iſtud Verbum eſt Filius Dei.

Sanè cum Mahumetani credant Deum ab æterno nihil creatum produxiſſe, quia in principio temporis initium habuit rerum creatio; ſi concedant Deum ab æterno loqui; neceſſario fateri debent Deum ab æterno loqui intra ſe; nam locutio externa importat aliquid creatum, quia repugnat Deum ad extra loqui, quin ad extra aliquid producat. Deus ergo ab æterno ore ſuo, id eſt intellectu ſuo loquitur: (cum enim Deus non ſit ſubſtantia corporea non poteſt habere os materiale, ſed tātū ſpirituale, nempe intellectum) ergo Deus medio intellectu ſuo proferit Verbum: hoc autem Verbum ab æterno intra Deum exiſtens, Deus eſt non minus quam Deus ſit Perſona Divina hoc Verbum producens. Hoc ergo Verbum æternum eſt Filius Dei, quia eſt ſubſtantia vi-

vens quæ Patrem perfectissimè repræsentat.

Nunc veniamus ad argumenta petita ab Scriptura. Nam Mahometus ait, credenda esse quæ scripsit Moyses, & scripserunt Prophetæ, & credendum esse Evangelio Iesu-Christi. Argumentor ergo 1. ex Psal. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genuite.* Certum est Prophetam loqui non de seipso, sed in persona Christi: nam ut probat Bellarminus, totus hic Psalmus est manifestissima prophetia de Christo, David enim in spiritu prænoscens Messiam venturum, & persecutiones multas adversus eum exorturas, & eum tamen felicissimè regnaturū, incipit ab increpatione persecutorum illis verbis: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius:* & sensus est, frustra Gentiles, & Hebræos, tum Principes, tum populos infremuisse indignatione contra Messiam, & cogitavisse rationem impediendi Regni eius. Constatque manifeste Davidem non loqui de seipso, sed de Christo, nam statim post illa verba: *Ego hodie genuite, addit: postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ:* quæ de Davide verificari non possunt: verificantur autem ad litteram de Christo, & eorum sententia est apertissima, ac si Deus Pater dicat: Quia tu Christe Filius meus es naturalis, & virtute mea incarnatus, & à mortuis suscitatus, iure potes à me petere imperium in omnes gentes, tanquam hereditatem tuam, & omnem terram usque ad ultimos fines eius, tanquam possessionem tibi debitam. Ipsique Rabini, & Magistri Iudæorū, qui floruerunt multis annis ante adventum Christi, fatentur Davidem non loqui de seipso, sed loqui in persona Christi, ut testatur Paulus de S. Maria, qui prius fuit Rabinus Hebræorum, & postea ad fidem Christi conversus, fuit Episcopus Burgenfis, & floruit ad an. 1430. & scripsit doctissimum librum adversus Iudæos, in quo probat, Iesum Nazarenum quem Iudæi crucifixerunt, esse Messiam, & Christum promissum per Prophetas, & inter alia argumenta id probat ex ijs verbis Psalmi, 1. p. Scrutinij Scriptur. dist. 9. cap. 9. affirmans Rabinos ipsos Hebræorum ea exposuisse de Messia venturo.

Et Apostoli Christi, quos Mahometus fateretur fuisse viros sanctos, & vera es-

se quæ scripserunt, hunc locum exponunt de Christo Act. 13. cap. 4. v. 25. cum enim Petrus in nomine Iesu Nazareni miraculose curasset hominem claudum, qui sequebatur ad portam Templi Salomonis, quæ dicitur speciosa, ut peteret eleemosinam ab introeuntibus in Templum, dicens: *Argentum aut aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do, in nomine Iesu surge, & ambula. Et apprehensa manu eius dextera, allevavit eum, & protinus consolidatæ sunt baræ eius & plantæ.* Act. 13. 7. cū hunc hominem, qui annorum erat amplius quadraginta, curasset D. Petrus, magna persecutio contra ipsum suborta est, & contra D. Ioannem, qui illum comitabatur, quia prædicabant populo, Iesum Nazarenum resurrexisse: ipsi vero constanter dixerunt Scribis, & Phariseis: Principes populi, & seniores audite. Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israel, quia in nomine Domini nostri Iesu-Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc iste stat coram vobis sanus. Et allegebant varia Scripturæ testimonia ad probandum Iesum Nazarenū esse Christum in lege promissum: *Et non est (inquit) in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri:* & ad probandum Iesum Nazarenum esse Christum adduxerunt verba Psalmi, quæ modo citavimus, & cum Deo loquentes dicebant: Domine tu es, qui fecisti cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt: qui Spiritu Sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti: *Quare tremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania, astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum eius: convenerunt enim verè in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnixisti, Herodes, & Pilatus, cum Gentibus, & populis Israel, facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri.* Ergo Apostoli Spiritu Sancto pleni, quamvis essent ex se rudes piscatores, acceperunt à Deo lucem ad interpretandas Scripturas, & testati sunt, Davidem in illo Psalmo loqui de Iesu Nazareno, qui est verus Messias, & verus Christus in lege promissus. Ergo certum est, verba illa: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genuite,* intelligenda esse de Christo: ergo Christus est Filius naturalis Dei ab æterno à Patre

genitus ex sua substantia: Perinde enim fuit dicere: *Ego hodie genuite, ac ego in die aternitatis genui te Deus Deum*, ut inquit Bellar. Vnde Origenes tom. 1. in Ioannē circa medium hunc locum exponens inquit: „Manifeste Filij nobilitas declaratur, cū, „Filius meus es tu, ego hodie genui te, „dicitur ad illum a Deo, cui semper est „hodie. Neque enim est vespera Dei, neque „mane; sed ipsi dies est hodie, in qua „genitus est Filius. Et Augustinus exponens hæc verba, ego hodie genuite, sic habet: Hodie, quia presentia significat, atque in aternitate, neque præteritum, quidquam est, quasi esse desierit, neque futurum, quasi nondum sit, sed præsens tantum, quia quidquid aternū est, semper est, divinius accipitur secundum id dictum, ego hodie genuite, quo sempiternam generationem virtutis, & sapientia Dei, qui est vnigenitus Filius, fides sincerissima, & Catholica prædicat. Et lib. 11. Confes. cap. 13. in fine: Hodiernus tuus, aternitas, ideo coaternum genuisti, cui dixisti. Ego hodie genuite. Et in Enchir. cap. 49. Ego hodie genuite, te, non vnum illum temporis diem, quo Baptizatus est, sed immutabilis aternitatis ostendit, ut illum hominem ad vnigeniti personam pertinere monstraret. Vbi enim dies, nec hesterni fine inchoatur, nec initio crastini terminatur, semper hodiernus est.

Nec potest locus ille intelligi de filiatione per adoptionem secundum quam omnes iusti sunt Filij Dei, quia ut observat Paulus Burgensis 1. par. scrutiniij dist. 9. cap. 9. *Filium suum in singulari*, quem ipse genuerit, nullibi Deus appellat nisi Christum, quia nimirum solus Christus est Filius Dei naturalis. Quare illud, *Filius meus es tu*, intelligendum esse de filiatione naturali efficaciter confirmat D. Thomas 4. contra gent. cap. 7. initio ex Paulo ad Hebræos 1. vbi volens probare, quod Christus est verus Deus, per quem fecit, & sæcula, qui est splendor gloriæ, & figuræ substantiæ eius, potestatemque omnia verbo virtutis suæ, per generationem peccatorum faciens; quæ sunt certissima consubstantialis, ac veræ Deitatis indicia: ita argumentatur ex hoc loco: Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genuite? Ergo Christus est alia ratione Filius Dei, quam sit quilibet Angelus, etiam sanctissimus: ergo non est Filius adoptivus, sed naturalis, & consubstantialis Patri, nā

si propter filiationem adoptivam dixisset Pater de Christo, *Filius meus es tu, ego hodie genuite*; etiam posset dicere Michaeli, *Filius meus es tu, ego hodie genuite*. Ergo id dixit propter filiationem naturalem.

Argumentor secundo, ex illis verbis Psalmi 109. v. 4. *Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum; ex utero ante Luciferum genuite*. In quibus certum est sermonem esse de Christo; quia de illo loquitur in hoc versu, de quo versu 1. dixerat: *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis*. Ut autem inquit Bellarminus in eum Psalmum, certum est non alium hoc loco Dominū vocari nisi Messiam, qui fuit Filius David secundum carnem, & Dominus David secundum Divinitatem: totus enim Psalmus id clamat, cum neque Abraham, neque Ezechias (de quibus ridiculè Rabini cæcorum Iudæorum id exponunt) sederint ad dexteram Dei, neque geniti sint ante Luciferum, nec Sacerdotes fuerint secundum ordinem Melchisedec. Quare Iudæi interrogati a Christo Math. 22. v. 42. quomodo David in spiritu vocet Messiam Dominum suum, non sunt ausi negare, Psalmum intelligendum esse de Messia.

Ex his verbis probant efficacissimè Patres Christi Divinitatē: quæ verba sic ad litteram explicat Bellarminus: dixerat: *Dominare in medio inimicorum tuorum*, quod intelligitur in hoc tempore, dum regnum Christi ab omnibus oppugnatur: declarat nunc, quid erit in novissimo die, quando omnes inimici subiecti erunt, ut scabellum pedum eius: *Tecum*, inquit, *principium in die virtutis tuæ*, id est, tecum erit principatus manifestus, tunc apparebit omnibus tuum esse regnum, & apud te solum esse verum principatum. *In die virtutis tuæ*, in die videlicet novissimo, quando potentia tua cælum movebit, cælum obscurabit, terram concutiet, mortuos excitabit, & omnes ad tribunal tuum adducet. *In splendoribus sanctorum*, id est, quādo circumdatus eris sanctis tuis, qui omnes fulgebunt sicut sol: *Ex utero ante Luciferum genuite*, id est, idēo tecum erit tantus principatus, quia ego Deus Pater omnipotens genuite, non ex nihilo, ut res creatas, sed ex utero meo, ut Filium verum, connaturalem, & substantialem, ante Luciferum, id est ante quam stellas crearet, ante omnem creaturam, ante omnia sæcula. Hæc est communis expositio Patrum, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Theodoret, Euthimij.

Quod

Quod si placet (inquit Bellar.) non accipere principium pro principatu, sed simpliciter, pro principio, exponere poterimus: *Tecum principium*, id est tecum est principium omnium rerum, quia tu es in Patre, & Pater in te. Sed prior expositio videtur præferenda, utpote magis conformis textui Hebraico. *Ex vtero*. Ex hoc verbo efficacissimè probant Patres Christi Divinitatem; nam si Christus creatura esset, non posset dici genitus ex vtero: nemo enim dicit, se genuisse ex vtero domum, vel scamnum, vel aliud quidpiam ex arte factum. Nec Deus dixit unquam se genuisse ex vtero celum, aut terram. Porro per vterum intelligitur essentia Dei secreta, & intima, & quamvis vterus proprie ad matrem, non ad patrem pertineat: rectè tamen Deus Pater dicitur ex vtero genuisse, tum ut clarius ostendatur Filius consubstantialis genitori (clarius enim Filius est ex substantia Matris, quàm ex substantia Patris) tum quia Deus opus nō habuit vxore ad Filium gignendum, & pariendum. Unde dicit Isaiæ ultimo: *Nūquid ego, qui alios parere facio, non pariam? Ante Luciferum*. Hinc significatur æternitas Filij, qui genitus fuit ante Luciferi creationem, ac per hoc ante omnes creaturas. Sed posuit nomen Luciferi, quoniam ipse etiam Filius Dei, est quidam Lucifer increatus, est enim lux vera, quæ illuminat omnem hominem, & omnem Angelum.

Argumentor tertio, ex illis verbis Ecclesiast. 24. ego ex ore *Altissimi prodii primogenita ante omnem creaturam*. Quæ Ambrosius, Cyprianus, Augustinus, & alij Patres communiter exponunt de generatione Verbi, quod est sapientia Divina genita; textus enim expresse loquitur de sapientia increata, ut autem expendit Lyrannus: *Non loquitur de sapientia Divina essentialiter dicta: quia hæc non est generans, nec genita. Nec etiam de substantia quacumque creata, per hoc quod dicitur ante omnem creaturam*. Nam sapientia illa quæ genita est ante omnem creaturam, creatura esse inquit: rursum sapientia illa est per se subsistens, seu sapientia sapiens, id est persona; id enim denotat illud, *Ego*. Ergo in Deo datur persona generans, & persona genita, sapientia generans, & sapientia genita. Ergo cum nulla persona possit generare seipsam, concluditur dari in Deo plures personas. *Ex ore altissimi*. Per os Dei intelligitur intellectus fecundus Patris, ex quo procedit Verbum. Cum enim certum sit, Deum non habere os corpora-

le, quo vocaliter loquatur, concluditur ibi sermonem esse de ore spirituali, quo substantia spiritualis loquitur, nempe de intellectu, quo loquitur dum Verbum mentale producit. Ergo in Deo datur Verbum substantiale æternum, & increatum distinctum realiter à Patre.

Simile argumentum sumitur à Patribus cōtra Arianos ex illis verbis Prov. 8. *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram; ante colles ego parturiebar, quando præparabāt cælos, ad eram, &c. cum eo eram cuncta componens*, quæ de sapientia Divina æterna, & genita intelliguntur à Patribus, nempe de Verbo.

Argumentor quarto, ex illis verbis Micheæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Iudæ: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel. Et egressus eius ab initio à diebus æternitatis*. Manifestum est enim loqui de Christo; & ideo ipsi Iudæi Principes Sacerdotum, & Scribæ populi interrogati ab Herode Math. 2. ubi Christus nasceretur, responderunt, nasciturum Bethleem. Ex hoc autem textu evincitur, duplicem esse Christi Nativitatem, alteram temporalem, & humanā in Bethleem, alteram sempiternam, & Divinam. Ergo Christus, qui nasciturus dicitur in Bethleem, quatenus homo, est simul Filius naturalis Dei, procedens ab æterno à Patre per spirituales, & intellectualem generationem.

Omissis alijs pluribus, veniamus ad novum testamentum, quod Mahumetus admittit, & iubet credi: ex quo manifeste constat Christum esse verum Deum. Veliquet ex testimonijs allegatis disp. præq. Et nunc probatur 1. ex illo Pauli ad Philip. 2. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinavit formam servi accipiens*. Vbi clarissimè explicatur, Christum esse verum Deum, cum habeat formam, id est naturam Dei, & secundum illam non sit rapina, sed natura æqualis Patri. Secundo ex illo Rom. 9. *Ex quibus Christus est secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus*. Cum enim super omnia nihil sit nisi verus Deus, si Christus est super omnia Deus, sequitur esse verum Deum. Tertio, ex illo 1. Ioan. 5. *Ut sciamus in vero Filio eius, hic est verus Deus, & vita æterna*. Audi Augustinum lib. 1. de Trinit. c. 6. *Et Filius non tantum Deus, sed & verus Deus, quod Ioannes aper-* tissime in sua Epistola dicit: *Scimus quia Filius Dei venit, & dedit nobis in-* tel-

„tellectum hic est verus Deus, &c. 1.
 „Ioan. 5. v. 20. Audi & Cyrillum lib. 12.
 „Thesauri cap. 23. Quid (inquit) dicent
 „hæretici ad hæc Beati Ioannis verba,
 „quibus apertissimè Deus verus Filius
 „appellatur? Nam si Deus verus est sub-
 „stantialiter, non participatione hoc ip-
 „sum est, sicut creaturæ. Neque Mahu-
 „metani respondere poterunt, Christum
 „ab Apostolis appellari Deum, quia erat
 „eius legatus. Sic enim non esset verus
 „Deus, sed solum Dei minister, & ut inquit
 „S. Irinæus lib. 3. cap. 6. neque Domi-
 „nus, neque Spiritus Sanctus, nec Apo-
 „stoli eum, qui non esset Deus, definitivè
 „& absolutè Deum nominassent aliquan-
 „do, nisi esset verus Deus.

Quare Mahumeto quadrat illud,
 quod ait S. Ioannes Epist. 1. cap. 4. *Omnis*
Spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est, &
hic est Anti-Christus. Quid est enim solve-
 re Iesum, nisi dividere Iesum à Deo, di-
 cendo Iesum non esse personam Divinam,
 sed creatam, non Deum, sed purum homi-
 nem? Mahumetus ergo Anti-Christus est,
 idest spiritum Anti-Christi habuit.

Denique probatur; quia Christus
 non dicitur in Evangelio utrumque Fi-
 lius Dei, sed Filius vnigenitus; est ergo Fi-
 lius naturalis, & consubstantialis Patri, &
 Filius vnicus. Ergo nō est Filius per adop-
 tionem, quia sic non esset vnigenitus. As-
 sumptum probatur ex Ioan. 1. Vidimus
 „gloriam eius, & gloriam quasi vnigeni-
 „ti à Patre. Et paulo post: Vnigenitus,
 „qui est in sinu Patris, ipse enarravit. Et
 „cap. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut Fi-
 „lium suum vnigenitum daret. Et paulo
 „post: Qui non credit, iam iudicatus est,
 „quia nō credit in nomine vnigeniti Fi-
 „lij Dei. Et 1. Ioan. 4. Filium suum vni-
 „genitum misit Deus in mundum. Hinc
 Patres manifeste convincebant Arrianos.
 Sic Cyrillus lib. 10. Thesauri cap. 4. ini-
 „tio: Non est vnigenitus, nisi qui ita na-
 „tus est, ut nullos habeat fratres. Atha-
 „nasius oratione in illud dictum. Deus
 „de Deo: Christus ideo vnigenitus est, eo
 „quod nullus alius ex Patre sit genitus. Et
 „Cyrillus lib. 4. de Trinit. vnigenitus sig-
 „nificat id, quod ex natura cuiusdam ge-
 „nitum est. Et lib. 5. Thesauri cap. 5. Si
 „Filius creatus est, non erit vnigenitus,
 „quem multi sequuntur similes, non enim
 „quia primo creatus est, erit vnigenitus:
 „nam & Ruben principium factus est fi-
 „liorum Iacob, nec tamen idcirco vnige-
 „nitus, aut alienus à natura fratrum suo-

rum. Igitur Ioannes, teste Cyrillo lib. 1.
 „in Ioan. cap. 2. Vnigenitum Filium ap-
 „pellavit, & in sinu Patris esse affirma-
 „vit, ut ab omni creatura eum dissipara-
 „ret, & ex Patre propriam substantiam
 „habere, & in Patre esse ostenderet. De-
 „nique Chrysostomus hom. 14. in Ioan. Evan-
 „gelista sinus meminit, quo vno verbo;
 „multa, substantiæ cognationem, propin-
 „quitatem, parem Patri cognitionem,
 „potestatem ostendit. Non enim diver-
 „sam substantiam in sinu haberet Pater:
 „sed neque ipse auderet, si servus, si ex
 „multitudine vnus esset, in sinu Domini
 „versari. Ut autem notat Cyrillus, Evan-
 „gelista sinum pro substantia, per simili-
 „tudinem corporum, quæ rebus intelli-
 „gibilibus manifestiora sunt, posuit. Et
 sanè cum Filius hominis homo debeat
 esse, & Filius equi equus, Filius naturalis,
 & vnigenitus Dei, Deus debet esse. At
 Christus est Filius naturalis, & vnigeni-
 tus Dei, ergo est Deus.

SECTIO SEPTIMA.

*Solvitur crasa quadam Mahumeti obiectio;
 & explicatur quo pacto sine vxore
 propriè Filius Deo conveniat.*

QVALIS est vnusquisque, taliter
 iudicat, ut docet Aristoteles; &
 ut inquit Paulus: *Carnalis homo*
non percipit ea quæ sunt spiritus. Carnalis
 natus erat Mahumetus, & ideo non po-
 suit nisi carnalem generationem appre-
 hendere: obijcit ergo, Deum non habere
 Filium, quia vxorem non habeat, quæ ei
 Filium pariat æternum, & sibi consub-
 stantialem. Ita enim loquitur in Alcorano
 Zora 5. paulò post medium: *Quomodo*
Deus haberet Filium, si non habuit vxorem;
aut sociam? Ut testatur *Zelus Christi*, fol.
 131. pag. 1. Sed hæc obiectio pinguis, &
 crassa est, & quæ magis risum moveat,
 quam solutionem postulet. Sed tamen res
 ipsa explicanda est.

Dum auditis Mahumetani, Deum
 habere Filium, elevare debetis mentes ve-
 stras supra feces omnes creaturarum, su-
 pra omnia corpora. Quia Deus substan-
 tia est spiritualis; omnino purissima, &
 simplicissima, molis corporeæ expers; ac
 proinde essentialiter incapax habendi Fi-
 lium per generationem corporalem, quæ
 est propria animalium, quæ corpore con-
 stant. Vnde generatio Filij, quæ Deo cō-
 petit, non est carnalis, sed spiritualis, non
 corpo-

corporea, sed intellectualis: cum enim Deus sit substantia spiritualis intellectualis infinite perfecta, non aliter filium generare potest, quam per intellectum. Ideoque generat Filium, quia Deus Pater seipsum comprehendens, & in nitidissimo suæ divinæ essentiae speculo seipsum intuens, & contemplans, hac ipsa actione seipsum videndi & contemplandi producit quandam vivam sui imaginem, cui communicat suam essentiam, suam omnipotentiam, suam sapientiam, & reliqua omnia attributa; & hæc imago viva, & vivens, producta à Patre seipsum intelligente, est Verbum Patris, & simul Filius. Quare idem est Patrem generare Filium, ac producere intra se Verbum mentale, quo tota perfectio Patris representatur. Illa enim imago representans divinas perfectiones, quam Deus producit dum seipsum contemplatur in speculo nitidissimo, & pelucido suæ essentiae, est Filius: quia illa imago est per se subsistens, est imago substantialis participans per identitatem essentiam Patris, ac proinde est *Vivens à vivente à principio coniuncto in similitudinem naturæ*, quæ est definitio filij.

Id vobis exemplo exponam: Dum quis seipsum intuetur in speculo, ipsa actio, ne se intueretur producit imaginem sui in speculo, quæ eiusdem figure est cum homine seipsum intuente, & illi similis. Illa imago in speculo producta non est filius eius, qui seipsum intuetur, quia est imago mortua, non imago vivens, quia est accidens, non substantia, quia est similitudo, species, effigies, & simulacrum hominis, cæterum non est homo, quia non est quid consistens, & permanens; sed statim evanescens. Quod si illa imago resultas in speculo esset verus homo, & substantia vivens, perfectio esset verè filius hominis seipsum intuentis; quia si per actionem ipsam videndi communicaret suam substantiam illi imagini & produceret hominem sibi similem, ut suas perfectiones representaret; sanè per ipsam actionem se videndi generaret sibi filium. Deus ergo Pater dum seipsum intuetur in crystallino, & purissimo suæ divinæ essentiae speculo producit quandam imaginem perfectissimam sui; producit Verbum. *Quod est, & speculum, & character, & imago Patris, in omnibus Patris similis:* ut loquitur S. Clemens Papa, & Martyr, & Discipulus D. Petri in Epistola ad Iacobum. Hæc autem imago non est mortua, sed viva, non est transiens, sed permanens, non est accidens, sed substantia, non est inhaerens; sed per se subsistens; ac proinde est imago manens intra

Deum, quia est partus quidam, & conceptio intellectus; conceptio autem, & partus intellectus intra intelligentem manet, dum enim intelligimus, non producimus aliquid extra nos in exteriori materia, sed intra nos producimus imaginem expressam rei, quam cogitamus: quidquid autem est intra Deum, Deus est, essentiamque Dei habet: ergo Pater Æternus dum seipsum intelligit, seipsum cogitat, & intuetur, atque contemplatur, producit imaginem substantialem sui, quæ Deus est, non minus quam Pater producens. Hæc imago est Verbum, & est Filius: immo ut loquitur maximus Christianorum Doctor post Apostolos, in Africa natus, & educatus, & qui in Africa obiit, nempe S. Augustinus lib. 7. de Trinit. cap. 2. *eo Filius quo Verbum, & eo Verbum quo Filius.* Dicitur enim Verbum, quia est similitudo expressa, & producta ad representandum obiectum, nempe Patrem, & dicitur Filius, quia est similitudo substantialis, per se subsistens, & eiusdem naturæ cum principio producente.

Id alio exemplo explico, homo dum seipsum cogitat, & seipsum interne contemplatur, producit intra se quandam imaginem sui, quæ est Verbum mentis: hæc imago est imperfecta, quia est accidens, non substantia, ac proinde est Verbum accidentale, non substantiale, unde hoc Verbum non est filius. At Verbum Divinum, ut inquit Basil. orat. 16. in illud Ioan. *In principio erat Verbum, ideo Verbum dicitur, quia est imago genitoris totum in se monstrans genitorem:* & quia est imago perfectissima & substantialis, & per se subsistens est filius, ut enim inquit S. Aug. lib. 6. de Trinit. c. 2. *Filius, & imago quo Filius,* & ut ait S. Anselm. in Monol. c. 53. Verbum mox ut consideratur, se prole esse eius, à quo procedit, evidenter probat, promptam præferendo Patris imaginem. Vnde S. Athanasius in Epist. de decret. Nicæn. Syn. Quem, admodum (inquit) unus est Deus, necessarium quoque est unam esse eius imaginem, quæ ipsius est Filius. Si eum imaginem nomines, filium hoc ipso eum esse iudicaveris, quid enim simile est Deo, nisi sua ipsius progenies? Et S. Greg. Nazianz. orat. 4. Theologiæ: Brevis, & compendiosa, facilisque Patris, naturæ declaratio est filius, omne enim, quod genitum est, genitoris sui ratione, cita quadam voce definit. Hinc S. Thomas 1. p. q. 27. a. 2. probat Verbum in Deo esse Filium, *Quia Verbum est conceptio intellectus,*

Conceptio autem intellectus est similitudo rei intellectæ, & intuper Verbum in Deo est in eadem natura existens. In nobis Verbum, quod quis format de seipso, non est filius, quia cum in nobis aliud sit intelligere, aliud esse; Verbū, quod homo format de seipso, Est quidem homo intellectus seu homo in esse intelligibili, quia est similitudo expressa hominis ipsum representans, non tamen est verus homo, sed aliquod accidens existens in homine. Cæterum cum in Deo idem sit intelligere, ac esse, quia Deus per suam substantiam, non solum est potens intelligere, sed actu intelligens; ideo in Deo Verbū mentis, quod format de seipso, est Deus, quia non solum est Deus intellectus, seu Deus in esse intelligibili, id est repræsentativo, & Imago Dei, sed est verus Deus, quia habet idem esse, & eādem essentiam cum Deo, quia quidquid existit in Deo Deus est. Ac proinde, non solum est Deus intellectus, sed Deus intelligens, non solum Deus in esse repræsentativo, & intelligibili, sed Deus inesse reali.

Cur autem Verbum mentis appelletur proles, & conceptio, & partus intellectus, explicat optimè idem S. Tho. opusc. 2. seu in compendio Theologiæ cap. 37. Probat cap. 36. ponendum esse Verbū in divinis: *Quia Deus seipsum intelligit, omne autem intellectum in intelligente est, unde oportet Deum in seipso esse tanquam intellectum in intelligente; intellectum autem prout in intelligente est Verbum quoddam intellectus, hoc enim exteriori voce significamus, quod interiori intellectu cōprehendimus: sunt enim secundum Philosophum voces signa intellectuum: oportet igitur in Deo ponere Verbum ipsius.* Postquam hoc probavit subiūgit in cap. 38. Id autē quod in intellectu continetur, ut interiori Verbū ex communis usu loquendi conceptio intellectus dicitur: nam corporaliter quidem aliquid concipi dicitur quod in utero animalis vivifica virtute formatur, mare agente, & femina patiente, in qua fit conceptio, ita quod ipsū conceptū pertinet ad naturā utriusque quasi secundū speciem conformem. Quod autem intellectus cōprehendit, in intellectu formatur, intelligibili quasi agente, & intellectu quasi patiente. Et ipsum, quod intellectu cōprehenditur, intra intellectum existens cōforme est, & intelligibili movēti, cuius quædā similitudo est, & intellectui quasi patienti, secundū quod esse intelligibile habet. Unde id, quod intellectu cōprehenditur, non immerito concep-

tio intellectus vocatur. Rursus cap. 39. in hoc differentiā considerat. Nam cū id, quod intellectu concipitur, sit similitudo rei intellectæ eius speciē repræsentans, quædam proles ipsius esse videtur. Quādo igitur intellectus intelligit aliud à se, res intellecta est sicut pater Verbi, in intellectu cōcepti, ipse autē intellectus magis gerit similitudinem matris, cuius est, ut in ea fiat conceptio. Quādo vero intellectus intelligit seipsum, Verbū conceptū comparatur ad intelligentē, sicut proles ad patrē. Cum igitur de Verbo loquamur, secundū quod Deus seipsum intelligit, oportet quod ipsum Verbum comparetur ad Deum, cuius est Verbū, sicut filius ad Patrem.

Itaque dum Christiani credimus Deum habere Filiū, credimus Deum dum seipsū intelligit producere Verbū quoddam internū, quod omnes eius perfectiones perfectissime repræsentat; & credimus hoc Verbum esse personā distinctā à persona producente, & esse Filiū Dei. Unde idem est formalissime in Deo dari Verbū productum ad exprimendas perfectiones personæ producentis, ac dari in divinis Filiū. Sicut ergo certū est, Deum non indigere femina, ut intra se producat Verbum mentis, ita certū est non indigere femina ut habeat Filiū sibi consubstantialē. Et ideo Evangelista Ioannes illud Verbum, quod erat in principio, & per quod omnia facta sunt, postea appellat *Vnigenitum Dei Filium*, dum ait: *Et Verbum caro factum est, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi Vnigeniti à Patre.*

Non caret autem mysterio, quod Ioannes Filium Æternum Dei voluerit potius explicare nomine Verbi, quam nomine Filij, quamvis reipsa idem omnino sit Verbum Dei, & Filius naturalis Dei. Ut enim inquit D. Thomas ibidem cap. 40. *Ne aliquis audiens nomen Patris, & Filij, carnalem generationem suspicaretur, secundum quam apud nos Pater dicitur, & Filius, Ioannes Evangelista, cui revelata sunt secreta Cœlestia, loco Filij ponit Verbum, ut generationem intelligibilem cognoscamus.*

Rem hanc egregie explicat S. Tho. opusculo tertio; interrogatus enim à Cantore Antiocheno, quomodo respondendū esset Sarracenis irridentibus Christianos, quia dicimus Christum esse Dei Filium, cum Deus uxorem non habeat; respondet cap. 3. derisibilem esse irriditionem, qua nos irrident, quia ponimus Christū esse Filiū Dei vivi, quasi Deus uxorem

uxorem habuerit, cum enim carnales sint, non possunt nisi ea, quæ sunt carnis, & sanguinis cogitare, & statim explicat modum, quo Deus sine xore filium habere potest.

Quilibet enim sapiens (inquit) considerare potest quod non est idem generationis modus in omnibus rebus, sed in unaquaque re invenitur generatio secundum proprietatem suæ naturæ. In animalibus quidem per maris, & feminae commixtionem, in plantis vero per pullulationem, seu generationem, atque in alijs aliter. Deus autem non est carnalis naturæ, ut feminam requirat, cui commisceatur ad proles generationem, sed est spiritualis naturæ, sive intellectualis, immo magis super omnem intellectuale. Est ergo in eo accipienda generatio secundum quod convenit intellectuali naturæ. Et quamvis intellectus noster ab intellectu divino deficiat, non possumus tamen aliter loqui de intellectu divino, nisi secundum similitudinem eorum, quæ in intellectu nostro invenimus. Est autem intellectus noster aliquando quidem in potentia intelligens, aliquando in actu. Quandoque autem actu intelligit, quoddam intelligibile format, quod est quædam proles ipsius: unde & mentis conceptus nominatur. Et hoc quidem est, quod voce exteriori significatur: unde sicut vox significans, verbum exterius dicitur, ita interioris conceptus verbo exteriori significatum, dicitur verbum intellectus, seu mentis. Hic autem mentis nostre conceptus non est ipsa mens nostre essentia, sed est quoddam accedens ei, quia nec ipsum intelligere nostrum est ipsum esse intellectus, alioquin nunquam intellectus esset, quin actu intelligeret. Verbum igitur nostri intellectus secundum quandam similitudinem dici potest, vel conceptus, vel proles: & præcipue cum intellectus seipsum intelligit, in quantum scilicet est quædam similitudo intellectus procedens ab intellectuali eius virtute: sicut & filius habet similitudinem patris, procedens ab eius generativa virtute. Non tamen proprie Verbum nostri intellectus potest dici proles, vel filius, quia non est eiusdem naturæ, cuius est intellectus noster. Non autem omne quod procedit ab aliquo, etiam si sit ei simile, dicitur filius, alioquin imago sui, quam aliquis pingit, proprie filius diceretur: sed ad hoc, quod sit filius requiritur, quod procedens ab altero similitudinem habeat eius, a quo procedit, & sit eiusdem naturæ cum eo.

Quia vero in Deo non est aliud intelligere quam suam esse, consequenter, neque Verbum quod in intellectu eius concipi-

pitur, est aliquod accedens, aut aliquid alienum ab eius natura, sed ex hoc ipso, quod Verbum est, habet rationem procedentis ab altero, & ut similitudo eius, cuius est Verbum: hoc enim in Verbo nostro reperitur, sed istud Verbum Dei habet ulterius, quod non sit aliquod accedens, nec aliqua pars Dei, qui est simplex, nec aliquid alienum à Divina natura, sed quoddam completum subsistens in natura divina habens rationem ab altero procedentis: sine hoc enim Verbum intelligi non potest. Hoc autem secundum humanæ locutionis consuetudinem nominatur filius, quod procedit ab illo in similitudinem eius subsistens in eadem natura cum ipso. Secundum igitur, quod divina verbis humanis nominari possunt, Verbum intellectus divini Filium Dei nominamus: Deum vero cuius est est Verbum, nominamus Patrem, processum Verbi dicimus esse generationem filij immaterialem, non autem carnalem, sicut carnales homines suspicantur, est autem aliud, in quo excedit prædicta filij Dei generatio omnem generationem humanam, sive materialem secundum quam homo ex homine nascitur: sive intelligibilem, secundum quam Verbum accipitur in mente humana. In utraque enim illud, quod per generationem procedit, invenitur posterius tempore eo, a quo procedit. Pater enim non generat statim à principio sui esse, sed oportet quod de imperfecto ad statum perfectum veniat, in quo generare possit. Nec iterum statim ut generationi operatur, filius nascitur, quia carnalis generatio in quadam mutatione consistit, & successione: secundum intellectum etiam non statim à principio homo est aptus ad intelligibiles conceptus formandos, sed postquam ad statum perfectionis venit. Unde non semper actu intelligit, sed potentia est intelligens tantum, & post fit intelligens actu, & iterum definit actu intelligere, & remanet intelligens in potentia, vel habitu tantum. Sic ergo Verbum homine posterius invenitur tempore, & definit aliquando esse ante quam homo. Impossibile est autem ista duo Deo convenire, in quo nec imperfectio, nec mutatio locum habet, nec etiam exitus de potentia ad actum, cum sit actus purus, & primus. Verbum ergo Dei coeternum est ipsi Deo. Est autem & aliud, in quo Verbum nostrum differt à Divino. Intellectus enim noster non simul intelligit omnia, neque unico actu, sed pluribus, & diversis, & ideo verba intellectus nostri sunt multa, sed Deus omnia simul intelligit, & unico actu, quia eius intelligere non potest esse

nisi vnicū, cum sit suum esse, vnde sequitur quod in Deo sit vnum Verbum tantum. Vltcrius est consideranda alia differentia, quod scilicet Verbum intellectus nostri nō adequat intellectus virtutē, quia cum aliquid mente concipimus, adhuc possumus alia multa concipere: vnde Verbum nostri intellectus imperfectū est, & in eo potest compositio accidere, dum ex multis imperfectis sit vnum Verbum perfectius, sicut cum intellectus concipit aliquam enunciationem, seu definitionē alicuius rei: sed Verbum Divinum adæquat virtutem Dei, quia per suam essentiam seipsum intelligit, & omnia alia: vnde quanta est essentia, tantum est Verbū, quod concipit per essentiam suam, se, & omnia alia intelligendo. Est ergo perfectum, simplex, & æquale Deo, & hoc Verbum Dei Filium nominamus ratione iam dicta, quod eiusdem naturæ cum Patre, & Patri cœternum vnigenitum, & perfectum confitemur.

SECTIO OCTAVA.

Cur Evangelista non dixit, Verbum homo; sed caro factum est.

PRIVS explicanda sunt verba illa. *Et Verbum caro factum est* Particula illa, et denotat illud ipsum Verbum de quo paulo ante dixerat, *In principio erat Verbum, & Verbū eret apud Deum, &c.* factum esse carnem. Caro autem ibi, vt supra ostendimus, pro toto homine sumitur vt idem sit, ac *Verbum factum est homo*; frequens enim figura est, vt pars pro toto accipiat, & sic sæpè accipitur in scriptura caro pro homine vt Genes. 8. *Omnis caro corrumpet viam suam.* Et Itai. 40. *Videbit omnis caro salutare Dei.* Et Rom. 3. *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.* Vt autē notat Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 15. Non dixit Evangelista, *Verbum venit in carnem*, ne sic Verbū esse in Christo intelligeremus, sicut est in Prophetis, & iustis. In hos enim per lumen prophetiæ, aut per gratiam venisse dicitur: sed dixit, *Verbum caro factum est*, vt significaret vnionē physicā, & realem factam esse inter personam Verbi, & naturā humanā, ita vt inæperit in tempore esse homo, qui semper est Deus: & denotaret in Christo convenire duplicem naturam, divinā, & humanā, in eandem personam, ita vt Deus sit homo, & homo sit Deus; id est eadem persona sit habens naturam divinā, & humanā.

In illis tamen verbis impegnerunt

Heretici. Nam in primis Arrius vt testatur Ambr. lib. de Incarn. Dom. Sacram. cap. 7. assererat Verbum carnē solam assumpsisse, & in Christo Verbū esse loco animæ. Verū Hæresis hæc præter quā quod in multis Concilijs Ecumenicis est damnata, & in symbolo Athanasij reprobatur, falsitatis convincitur ex illis verbis Christi Ioan. 12. *Anima mea turbata est.* Et Math. 27. *Tristis est anima mea.* Turbatio enim, & tristitia nequit convenire Christo ratione Verbi, quod incapax est tristitiæ; debet ergo convenire ratione animæ creatæ vivificantis carnē; nam caro capax non est tristitia, & doloris, nisi in-formetur anima. Deinde cum Verbū assumpsit naturā nostrā, vt eam sanaret, eam præcipuè debuit assumere partem, quæ plus indigebat sanitate; hæc autē est anima rationalis, quæ initium fuit peccati, & in qua peccatum immediate existit. Præterea Apollinaris impugnatus à Nazianzeno Epist. 1. ad Clidon. sciens, carnem propriè dici non posse, nisi sit animata, concedebat quidē, Verbū assumpsisse carnē animatā anima sensitiva, non tamen animatā anima rationali, ac proinde dicebat; Verbū assumpsisse animā sensitivā, non rationalem. Hęc etiam Hæresis in multis Concilijs damnata, manifestè impugnatur ex illis verbis Ioan. cap. 23. *In manus tuas Domine cōmendo spiritū meū,* ex quibus constat Christum habuisse spiritū, id est animam rationālē, quem emisisse dicit Evangelista, dū spiravit, Math. 27. v. 50. *Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.* Et ratio facta contra Arrium, hanc etiam Hæresim iugulat. Et vtrique apertè rejicitur; quia de fide est, Christum esse hominem, & Filiū hominis, vt constat ex illis verbis Pauli Rom. 5. *Gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundavit.* Et ex illis 1. ad Corinth. 15. *Primus homo de terra terrestis, secundus homo de Cœlo Cœlestis: & per hominē mors, & per hominem resurrectio mortuorum;* ex qua cōparatione liquet, Christum verè, & propriè esse hominē similitē Adamo quoad omnē perfectionē, & proprietatē naturālē. Non foret autē homo, si non haberet animā rationālē; quia homo essentialiter est animal rationale. Habet ergo animam rationalem, quæ simul est sensitiva, & munus etiam vegetativæ exercuit in vita mortali.

Hoc supposito inquirimus, cur Evangelista dixit, *Verbum caro factum est*, nec enim existimandum est carere mysterio, quod ita loquatur, cum potuerit facilius, & non

& non oblata occasione errandi Arrio, & Valentino, dicere, *Verbum homo factum est*. Varias rationes assignant Patres, & Doctores, quas referre expedit, ut Christi minister possit plenius mysterium Incarnationis explicare.

Cyrillus lib. 1. in Ioann. cap. 15. ait, ideo usus fuisse Evangelistam illa loquendi forma, ut significaret, humanam carnem, quæ per peccatum mortalis facta fuerat, per coniunctionem Verbi, id est, naturalis, & immortalis vitæ, immortalitatem esse consecutam. Augustinus, ut commendaret Christi humilitatem, qui nostræ salutis causa carnis nomen sibi indignum non putavit. Theophilactus, ut singularem Dei erga homines benevolentiam declararet, qui propter ipsos caro, id est, res omnium fere vilissima factus est.

Alias rationes satis congruas adducit Toletus: 1. est, ut sic magis exprimeretur extremorum distantia: sicut enim cum dixit *Verbum*, natura spiritualis, & intellectiva significatur, quam vox *Filius* non ita indicabat: sic dum dicit *caro*, ostendit quod sensibilius est, & magis remotum à natura intellectuali; atque ita duorum extremorum maxima distantia describitur, dum dicitur, Verbum intellectuale, spirituale, & invisibile ad carnem sensibilem, corporalem, & visibilem descendisse: factamque esse unionem, inter extrema adeo distantia: quæ enim maior dissimilitudo, quam ea, quæ intercedit inter summum spiritum, & corpus? Altera causa est, quia sic magis declaratur coniunctio Verbi cum natura nostra. Si enim dixisset, *Verbum homo factum est*, posset existimari, hoc esse factum, quia Verbum assumpsit animam rationalem existentem in carne, non tamen, quia immediate sibi univertit carnem: at dum dicitur *caro factum*, non relinquitur dubitandi locus, an assumpsit animam. Si enim univertit secum carnem à se maxime distantem, dubitari non potest, quod univertit animam, quæ cum sit immortalis, & spiritualis, minus ab ipso distat. Ultima denique causa fuit, quia illo loquendi modo significare voluit, Verbum naturam humanam assumpsisse ex illa eadem massa in qua erat peccatum, seu carnem derivatam, & descendantem ab Adamo, qui peccavit, id est carnem mortalem, & passibilem similem nobis; sine peccato quidem, sed tamen in similitudine carnis peccati, ut loquitur Paulus Rom. 8. ante peccatum non appellatus est homo caro, post pec-

catum verò vocatus est à Deo caro in contemptum, & opprobrium; ut agnosceret, quantum dignitatis amiserit per peccatum, quia enim sprevit rationem, & Dei mandatum, subiectus est carni rebeli, & passibili; dictumque ei est, *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*. Ut ergo significaret Evangelista, Verbum non assumpsisse carnem aliquam à Cælo delapsam, dixit, *Verbum caro factum est*, id est, factum est homo similis Adamo, & nobis, qui in poenam peccati caro dicimur: quamvis enim Christus segregatus fuerit à peccatoribus, & rebellionis appetitus in ea pax fuerit, tamen assumpsit carnem passibilem similem nostræ in omnibus, uno excepto peccato.

Maldonatus arbitratur veram rationem, ob quam Evangelista usus est illo loquendi modo, fuisse, quod hominem Verbo opponere voluit, id est infimum summo. Propterea Filium Dei, qui homo factus est, non Filium, sed Verbum appellavit, (inquit) quod summam declarat potentiam. *Tribuitur enim potentia Verbo Dei, quia omnia, quæ vult Verbo facit. Omnipotens* (inquit sap. 18. 15.) *Sermo tuus exiliens de Cælo à regalibus sedibus, durus bellator in mediâ exterminij terram profiliuit*. Et Hebr. 13. *portans omnia Verbo virtutis sue. Ideo hominem à contrario non hominem, sed carnem vocavit, quod Verbum summam subiectivam summam significat infirmitatem, ut appareat quantus Deus quantillus sit factus homo*.

Nec ex eo quod Evangelista dicat Verbum factum fuisse carnem, sequitur divinam Verbi naturam conversam fuisse in carnem, ut somniarunt Hæretici, quos impugnat Ambr. lib. de Inc. Dom. Sac. cap. 6. ut enim inquit Greg. Epist. 61. hæc Hæresim impugnans, *Verbum carnem dicimus factum, non immutando quod erat, sed suscipiendo quod non erat, nostra auxit, sua non minuit*. Sic ex eo quod dicamus, hominem factum esse sanum, non sequitur hominem conversum esse in sanitatem, sed solum sequitur recepisse sanitatem, manente natura hominis, & natura sanitatis. Sic cum Gen. 2. dicitur, *Factus est homo in animam viventem*, non significatur conversum esse in animam viventem, sed solum significatur suscepisse à Deo animam viventem. Ex eo ergo quod Verbum caro factum sit, non sequitur, quod conversum fuerit in carnem, sed solum sequitur quod manente propria natura suscepit carnem, seu naturam humanam sub unitate personæ, uniendo personæ divinæ naturam humanam, à qua Deus

denominatur homo; ad modum quo homo à sanitate denominatur sanus; & ab albedine denominatur albus. Quamvis enim humanitas sit substantia, dum tamē vnitur personę diuinę comparatur ad illā quasi entis ens, quia iam illa humanitas non est sui, sed est Verbi, cui tribuuntur operationes illius, sicut operationes accidentis tribuuntur substantiæ, vt explicui disp. 27. sect. 5. & 6. Verbū enim est, quod denominatur homo, & non ipsa humanitas, quia Verbū est suppositū habens humanitatem, & per illam tanquam per instrumentum sibi coniunctum operatur; siquidem mediante vnione hypostatica impeditum est, ne humanitas illa sit suppositum, & persona, quia mediante vnione hypostatica factum est, vt existat in alio digniore se cui tribuantur eius operationes; foret autem homo, si per se, ac separatim existeret, ac proinde tunc foret persona creata: at dum est in Christo, nō est persona, sed existit in alio tanquam in supposito, & persona.

Et ex illis verbis. *Verbum caro factum est*, confutatur Hæresis Valentini, qui vt refert Tertulianus lib. 1. de carne Christi, dicebat corpus Christi esse naturæ, & substantiæ Cœlestis, non de nostra substantia. Confutatur etiam Hæresis Eutychetis, qui assererat ante incarnationem duas fuisse naturas, diuinā, & humanam; post vnionem vero vtranque fuisse permixtam; & vnā tertiam ex vtraque resultasse naturam, quam hæresim damnauit Concilium Calcedonense sub Leone 1. anno 451. quod fuit quartum generale, & Ecumenicum. Confutatur inquam, quia si Verbum caro factū est; manet igitur post vnionem natura carnis, & non est in tertiam conversa naturam. Quod si conversa esset in tertiam naturam, Christus nec esset Deus; nec esset homo, quia nec haberet naturam diuinam, nec humanam, sed aliam à qualibet ex illis distinctam. Fides ergo vera docet, diuinam naturam, & humanam in Christo vere, & proprie reperiri sine confusione, & promixtione destrūte distinctionem.

Confutatur etiam ex illis verbis Hæresis Manichæorum, qui teste Aug. lib. de Hæresib. cap. 46. veritatem carnis negaverunt in Christo, affirmantes illius carnem apparentem fuisse, non veram; nam si res ita se haberet, falsum dixisset Evangelista.

Item impugnatur Hæresis Cherynæ

thi, qui teste Irinæo lib. 1. cap. 25. affirmavit Christum esse parum hominem, & tunc incepisse, quando natura humana in utero Virginis concepta est: contra quem Ioannes scripsit Evangelium, & dum dixit, Verbum fuisse ante omnia, & per ipsum omnia creata facta fuisse, & postea ait, hoc Verbum factum esse carnem, aperte definit, Christum esse illud Verbum æternum inditum carne, id est natura humana; ac proinde aperte significat, personam Christi non incepisse, quando incepit eius natura humana, sed ab æterno fuisse in natura diuina, & in tempore extitisse in natura humana, illam sibi physicē vnīendo.

Denique illis verbis confutatur Hæresis Nestorij damnata in Concilio Ephesino sub Celestino I. anno 431. qui vt perhibet S. Gregorius lib. 4. Epist. 32. duas personas in Christo ponebat, diuinam, & humanam, increatam, & creatā, negabatque duas naturas, diuinam, & humanam conuenisse in eandem personam. Confutatur inquam, quia si *Verbum caro factum est*, id est si Verbum factum est homo: ergo persona Verbi, quæ ante Incarnationem erat præcise Deus, incepit esse homo in ipso instanti Incarnationis, quia incepit habere naturam humanam sibi verē, & physicē vnitam: idem enim est esse hominem, ac habere naturam humanam verē, & propriē, siue per identitatem, vt illam habet purus homo, v.g. Petrus, vel per vnionem physicam, & realem, vt illam habet Verbum. Nec enim homo solum habet verē, & propriē animam, cum qua identificatur in adæquatē, sed etiam habet verē, & propriē accidentia, cum quibus vnitur, & habet brachium continuatum per physicam vnionem cum corpore, quo amputato, manet nihilominus essentia vera hominis. Illa autem verba *Verbum caro factum est*, denotant veram, & physicam vnionem inter hypostasim Verbi, & naturam humanam; posita autem hac vnione physica, non potest dari in Christo nisi vnica persona cum duplici natura; & ideo S. Cyrillus Alexandrinus, qui præfuit Concilio Ephesino, vt Legatus Sedis Apostolicæ, dixit fore in Ecclesia Dei pacem, si Nestorius admitteret veram, & physicam vnionem inter Verbum, & humanitatem, & non tantum vnionem moralem per conformantem voluntatem, vt vidimus disp. 27.

num. 56.

SEC:

SECTIO NONA.

Ostenditur contra Mahumetanos pluralitas personarum in Deo, & Christum esse Filium naturalem Dei, verumque Deum ex divinis testimonijs visionum, & miraculorum.

QUÆ supra rationem sunt rationibus persuaderi non possunt, sed Deo revelanti credenda sunt: sicut autem *qui citò credit levis est corde*; ita qui credere non vult, ubi sunt urgentissima credendi fundamenta, quæ morali cum evidentia probant, mysteriū aliquod esse à Deo revelatum, inexcusabiles sunt apud Deum. Et in utroque Mahumetani peccant, qui sine ullo fundamento credunt Mahumetum fuisse verum Dei Prophetam, & vera esse quæcunque in Alcorano scripta reliquit: & credere nolunt Christum esse Deum, & dari in Deo Trinitatem personarum, quamvis dentur evidentia argumenta credibilitatis, quæ manifestè convincunt, illa mysteria fuisse à Deo revelata, si attente, & sine præiudicio considerentur. Ideo postquam autoritate Scripturarum, quia Mahumetus non negavit, apertè probavi divinitatē Christi, & pluralitatem Divinarum Personarum; placuit adijcere argumenta petita à divinis visionibus, & miraculis, quibus Deus confirmare voluit fidem Catholicam contra Arrianos, & Nestorianos, quorum Hæresim toties damnatam in Ecclesia Christi, Mahumetus renovavit; quæ ut maiorem fidem faciant hic narrare libet verbis sapientissimi, & venerabilis Cardinalis Bellarmini, qui contra Hæreticos quosdam modernos sui temporis eandem Hæresim renovantes ea scripto tradidit tom. 1. Controversiarum libr. 1. de Christo cap. 12. fidelissimè omnia referens. Sic ergo ait.

Prævidens Spiritus Sanctus Arrianam Hæresim sæpius renovandā, & plurimum Ecclesiæ nocituram, testatissimum esse voluit eam verissimam esse Hæresim.

Primò igitur annis circiter quinquaginta ante exortam Arrij Hæresim apparuit S. Gregor. Thaumaturgo Virgo Maria, & cum ea S. Ioannes Evangelista; & Virgine imperante Ioannes tradidit Gregorio eam fidei confessionem, in qua prædicatur Verbum Deus verus, æternus, invisibilis, increatus, & Trinitas consubstantialis. Refert hanc visionem Gregorius Nyssenus in oratione de laudibus eius Thaumaturgi.

Secundo paulo ante Arrianam Hæresim revelavit Deus S. Antonio, ut Athanasius scribit in eius vita, horribilia illa mala, quæ Arrius in Ecclesia inveciturus erat. Ex quo factum est, ut Antonius nullū Arrianum ad montem suum ascendere pateretur, sed ut pestem quandam ex toto illo monte fugaret.

Tertio circa idem tempus S. Petrus Martyri Episcopo Alexandrino cum iam prima semina Arrianæ Hæresis appareat re cepissent apparuit in carcere Christus veste scilla à summo usque deorsū, & cum S. Petrus rogaret, quid hoc sibi vellet, responsum accepit: Arrius hoc fecit, quia populum meū à me separavit. Scribunt Beda & Ado in Martyrologijs 25. Novembris.

Quarto Arrius ipse Constantinopoli in publicis latrinis subita ventris solutione occupatus in testina omnia cum vita profudit. Scribunt hæc Athanasius in oratione prima cōtra Arrianos, Ruffinus lib. 10. Histor. c. 13. Gaudentius in Epist. ad Paulū. Epiphanius Hæresi 68. 69. & alij. Addit Athanasius in Epist. ad Serapionē fratrem, antequam hoc fieret, Arrium Constantino iure iurando affirmasse se Catholicam fidem colere: à Constantino autem audivisse. Si recta est fides tua, bene iurasti, si autem impia est, & tamen iurasti, Deus te pro iuramento condemnet. Deinde cum vellet Arrius vi in Ecclesiam intrare, scribit ibidem Athanasius, S. Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum orasse Deum, ut si permitteret Arrium ingredi Ecclesiam, tolleretur se de hoc mundo: sin autem Ecclesiæ parceret, tolleretur Arrium.

Ex quo intelligimus non casu factū fuisse ut tam feda morte Arrius extingueretur, sed planè Dei providentia singulari, qui ea ratione implere voluit, & p̄ij Principis comminationem, & S. Pontificis orationē. Ipse Dominus, inquit Athanasius, Iudicem se præbens Arrianam Hæresim condemnnavit.

Quinto cum Lucius Episcopus Arrianos Catholicos ubique persequeretur, Monachi, his verbis miracula faciebant. In nomine Iesu, quē Lucius persequitur, fuge, & ambula. Scribit Ruffinus lib. 11. histor. cap. 4.

Sexto S. Hilarius ab Arrianis in exilium relegatus, Insulam quandam solo imperio, & præsentia sua à serpentibus liberavit, post modum etiam mortuum ad vitam revocavit, ut scribit Fortunatus in eius vita. Septimo S. Martinus, ut Sulpi-

tius scribit adeo vehementer Arrianis resistebat, publice virgis cæsus, & à patria expulsus fuerit, cum interim innumerabilibus quotidie miraculis corruscasset.

Octavo, S. Basilus, cum quæstio esset de quadam Ecclesia, utrū eam Catholici, an Arriani possidere deberent, conditionē illis obtulit, ut Ecclesia firmissimis repagulis clauderetur, & eorum esset, qui iuxta suam fidem orantes solo verbo, nulla vi alia externa adhibita, eam aperirent. Accepta conditione priores Arriani diū orantes iuxta fidem suam nihil efficere potuerunt: deinde Basilio cum Catholicis orante tanta vi continuo fores Ecclesiæ aperta sunt, ac si verba illa tonitrua quædam fuissent. Scribit hoc Anphilochius in vita Basilij.

Nono, cum Iustina Imperatrix Arriana, cum suis Ambrosium, & Catholicos persequeretur, revelavit Deus eidem Ambrosio corpora incorrupta S. Gervasij & Prothasij, & per ea cæcum illuminavit, multaque alia edidit miracula. Fuisse autem hæc ad Arrianorum confusionem, docet Augustinus lib. 6. confes. cap. 7. & idem etiā patet ex eo quod Arriani quantum poterant ista miracula calumniabantur, ut ipse Ambrosius testis est in sermone de S. Gervasio, & Prothasio. Decimo, scribit Victor Vticensis lib. 1. de persecutione Vandolica, cum S. Martyres pro fide Catholica ab Arrianis flagellarentur usque ad ossium denudationem, sæpè accidisse, ut sequenti die divino miraculo incolumes conspicerentur. lib. 2. idem Author scripsit, à S. Eugenio cæcum illuminatum eo ipso tempore, quo Arriani Catholicos maxime vexabant: lib. 3. scribit aliquot Catholicis hominibus iussu Regis Arriani linguas radicibus evulsas fuisse, & eos tamen semper loquutos optime quousque vixerunt. Cuius miraculi meminit etiam S. Gregorius lib. 3. dial. cap. 32. ac dicit, se loquutum cum quodam Episcopo sene, qui vnum ex illis viderat sine lingua loquentem. Undecimo, idem Gregorius eodem lib. 3. cap. 29. 30. & 31. tria mirabilia narrat, quæ suo tempore, acciderunt: primum accidit in Vrbe Spoletana. Cum enim Arrianus Episcopus in Ecclesiam S. Pauli intrare, & suo errori eam Ecclesiam dedicare vellet, Catholici metuentes Ecclesiam lampadibus omnibus extinctis diligentissime clauserunt: sed cum accederet Arrianus cum suorum grege impetum facturus, continuo omnes portæ simul magno fragore edito per se

patuerunt, & effuso cœlitus lumine lampades omnes accensæ sunt, sed simul cæcitare Episcopus percussus est, tantoque terrore omnes affecti, ut intrare ausi non fuerint, sed Episcopum suum cæcum effectum in domum suam confusi retulerint. Secundum Romæ accidit. Nam cum Ecclesiam quandam, quæ Arrianorum fuerat, ipse B. Gregorius introductis Sanctorum reliquijs reconciliasset, Diabolus in specie horrenda suis exivit. Item nubes lucidissima super altare descendit, & simul ingens suavitas odoris in eum omnem locum effusa est, lampadesque omnes accensæ divinitus.

Tertium in Hispania; ubi cum Herminigildus Regis Filius à Patre Arriano propter fidem necatus esset, visæ sunt noctu circa eum lampades accensæ, & Angelorum cantus à multis est auditus. Duodecimo, ut scribit Gregorius Turonicus lib. 2. Histor. Franc. cap. 3. cum in Africa Cirola quidam Patriarcha Arrianorum Catholicos persequeretur, & eodem tempore tres Sancti Episcopi, Eugenius, Vindemalis, & Longinus, qui præter cæteros ei resistebant omnes miraculis coruscarent, voluit etiam Hæreticus miraculum facere: itaque cuidam quinquaginta aureos numeravit, ut se cæcum ficeret: sed dum transeunte perviam Cirola, ille cæcum se simulans Cirolæ auxiliū postularet, accessit Cirola, & oculos eius tetigit, imperans ut videret in signum veritatis, quam prædicabat, repente vero tantus ardor oculos illius miseri occupavit, ut coactus fuerit manibus eos comprimere ne à fronte exilirent: tum vero detexit dolum, & fidem Catholicam alta voce confessus, à Sancto Eugenio signo Crucis repente curatus est.

His igitur, alijsque divinis testimonijs satis apertè probatur eorum sententiam Deo inimicam esse, qui Dei Filiū Deum verum esse negant. Hucusque Belarminus. Idque ipsum alijs miraculis comprobatur, nimirum omnibus illis, quæ Sancti ediderunt in nomine Iesu Christi Filij Dei vivi, & quia credebant Christū esse Deum. Talia sunt omnia miracula, quæ operati sunt Martyres, & Confessores in testimonium fidei Christianæ, & quæ operati sunt Apostoli. Adducat in medium Christi Prædicator illustriora ex ijs, quæ leguntur in Breviario Romano in lectionibus Sanctorū. Ut in lectionibus S. Clementis, S. Cecilie, S. Catharine, S. Priscæ Virg. & Martyris, S. Agnetis, S. Gre-

S. Gregorij Taumathurgi, S. Nicolai Episcopi, S. Martini Episcopi, S. Pauli Eremitæ, S. Antonij Abbatris, S. Sylvestri, S. Stanislai Episcopi, S. Ildephonsi, S. Bernardi, S. Xaverij, & aliorum Cōfessorū, & Martyrum, qui gloria miraculorum manifesta floruerunt.

Quibus addo miraculosam vindictam, quam Deus sumpsit de quodam Prefecto Egypti Mahumetano fratre *Abdulmelici* Regis Sarracenorum, quem Rex ipse præceperat Egypto, & vocabatur *Abdulazis*. Egrediebatur Barbarus iste, quod Christiani Imagines Christi, tanquam Filij Dei, & Imagines B. Mariæ Virginis, tanquam Matris Dei venerarentur: & sacrilege spuit in Christum, & eius Matrem; & statim cœlestis vindicta venit super eum. Rem narrat Georgius Almacinus Mahumetanus historicus summæ autoritatis apud Turcas lib. 1. historię Sarracenicæ cap. 12. pag. 81. his verbis: „Habent autem vitæ Patriarcharū (Alexandrinorum Iacobitarum) Abdulazizum ingressum templum Monasterij Hvilanensis vidisse figuram Domini habentis Dominum Christum in vlnis suis, & spuisse in eos: atque ea nocte in somno suo vidisse Dominum Christum iubentem, ut occideretur, sequēdū lancea in latere suo transfossam, indeque mox experrectum valde fuisse consternatum, & expiravisse eadem nocte. Hęc ille, quam historiam dum non reprobat, approbat Author iste Christianorum inimicus. Accidit hic casus anno Egypti Maurorum 85. & Christi 734.

Innumera etiam miracula, quæ B. Virgo Maria invocata ut Dei Mater à Catholicis omni sæculo patravit, clarè probant, illam esse Dei Matrem, & consequenter Christum eius Filium esse verum Deum, neque enim alia ratione est Dei Mater, nisi quia est Mater Christi, qui est verus Deus, & homo. Inter hæc miracula celebre est illud, quod operata est cum Sancto Ioanne Damasceno, cui accusato de prodicione apud Regem Sarracenorum imputata fuit manus dextera, anno Christi 728. sed ipse domum se recipiens, in oratorio suo ante Imaginem Dei genitricis provolutus, magna fide excisam manum pristinæ suæ commissuræ admovit, & ferventibus orationibus à B. Virgine eius integram restitutionem experijt, quo posset illius ministerio Christi Domini, eiusdemque ipsius Matris laudes celebrare. Nec mora cum obdormisset, visione potitus S.

Dei genitricis experrectus manum sanatam reperit, lineam tantummodò quadam relicta, qua locus excisionis demonstraretur. Qua recognita cum veller eum Rex dignitati pristinæ restituere, ipse impetrata egrediente missione, cunctis bonis suis, pauperibus, propinquis, & Ecclesijs distributis, Hierosolymam primo profectus est, indeque Syriam petens eremum, apud S. Sabæ Lauram monasticam vitam egregiè excoluit. Ut narrat Baronius ad an. 728. ex Ioanne Patriarcha Hierosolimitano, qui in eiusdem Sancti Damasceni vita id fusiusscribit.

Huic miraculo annectam aliud modernum evidentissimum, quod ultra octo decim mille testes habuit, quod operata est B. Virgo Cæsaraugustana, vulgo del *Pilar*, quod typis vulgavit Matrini Petrus Neurath Germanus, Medicinæ Doctor, in confirmationem fidei Catholicæ, & confusionem hæreticorum, & in fronte libelli expressa est vera effigies B. Virginis supra columnam marmoream stantis, & coram illa effigies iuvenis crure carentis, cū hac inscriptione: *Crus puero abscissum Virgo Sanctissima reddidit Cæsaraugustæ 29. Martij an. 1640.* Cuius miraculi testis oculartis fuit P. Ioannes Gabriel Guillen, qui sepe vidit Cæsaraugustæ ad ianuam Ecclesiæ B. Virginis del *Pilar* adolescentem vno crure truncatum, elemosinam petentem, & postea eundem intuitus est utroque crure insistentem, & crus à B. Virgine redditum manibus suis contrectavit. Hoc miraculum sæpe coram Mahumetanis prædicavimus, & Malacæ, Hispalis, & Matrini non paucos testes invenimus, qui illud oculis suis spectarunt. Et ideo illud placuit hic subijcere illius Authoris verbis.

Miraculum Divę Virginis, quæ Cæsaraugustæ crus puero abscissum restituit, anno 1640. 29. Martij.

Ne tam miræ rerum varietate, ordine & Maestate, quæ in univēsa hac machinā splendet, humanum obrueretur ingenium, & creaturam pro creatore coleret; supremus ille mundi Dominus quædam præter rerum ordinem, & omnem naturæ vim exsuperantia omni ævo patrare solitus est. In Genesi ubi orbem ex nihilo cōdidit, & naturæ primas leges dixit, Adamum operum suorum testem constituit; primis Patribus coram loquutus est, & abdita rerum penitus revelavit: Prophetas factis mirandis comprobavit: Moyses mare scidit: Iosue Solem detinuit: Helias ignem de cœlo evocavit: Helisæus puerum ad

ad vitam reduxit: Angelus postremò inter Iudeos, egros in piscina sanavit. Ipse Christus haud minoribus ostentis se Filium Dei asseruit: Lazarum putrescentem è sepulcho resurgere iussit: caeco à nativitate visum dedit: quid alijs in intimis cordis penetralibus absconditum gererent cognovit. Et talia quidem facta veræ Ecclesiæ suæ symbola esse voluit. Sic enim loquitur, Marcij 16. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eiicient: linguis loquentur non vis: serpentes tollent, & si mortiferum biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & benè habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam loquutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Horum igitur signorum patratio solis in Christum credentibus data est, non alijs (neque enim rationi consonum est, supremam illam Maiestatem sygillum illud quo suos signavit, adulterari vllò vnquam tempore voluisse) sed nec singulis fidelibus (quòd Iulianus Apostata cavillabatur) talia concessa sunt. Ecclesia vniversa eis semper clauit, & hunc vsque in diem claret: idque iure meritò, si enim hodie æquè ac olim multis ignota est, signo certè aliquo supernaturali opus habet, quo se semper eandem à Christo electam sponsam vniverso orbi ostendat.

Constans apud omnes Hispanos traditio est, Divum Iacobum Apostolum Cæsaraugustæ primum Deo templum, sub Deiparæ Virginis nomine, consecrasse: in eo columna marmorea, atque super illam Divæ Mariæ statua visitur. Sacellum est celeberrimum, & totius Hispaniæ antiquissimum, quod Maurorum etiam tempore substitit. De eo Calixtus Tertius Romanus Pontifex in Bulla 23. die Septembris, an. 1456. data, sic ait: Beata Maria, antequam ad cælos assumeretur, cum Iesu Christo Filio suo, & Domino nostro, B. Iacobo Maiori in columna marmorea apparuit, & ob hoc ipsa Ecclesia nomen Beatæ Mariæ de Pilari assumpsit: ac inibi quam plurima, & infinita miracula divina provisione dictum sunt. Hisce nostris diebus iuvenis crus abscissam ibidem restitutum est.

Erat autem iuvenis ille Michael Ioannes Pellicer annorum novendecim Calandâ ortus (pagus Arragonum est, Ordinis

Calatravæ) filius Michaelis Pellicer agri colæ, & Mariæ Blasco eiusdem pagi incolarum. Hic dum Castelloni de la Plana (pagus Regni Valentiani est) avunculo suo Iacobo Blasco serviret, ex curru, in quo triticum vehebatur, excidit, atque crus illi dextrum ab rotâ confractum est. Cumque & ipse, & avunculus eius pauperes essent, Valentiam ad domum hospitalalem delatus est. Vbi cum varijs tentatis remedijs nihil proficeret, magnum illud Cæsaraugustæ Nosocomium petijt, & se Ioanni de Estanga chirurgo expertissimo, & medicinæ publico ibidem professori commisit, qui crus ex toto corruptum videns, ad quatuor digitos infra genu abscidit, ac terræ mandavit. Iuvenis cicatrice obducta eodem Sanctæ Mariæ adiit, ibique nunc opem Virginis implorans, nunc stipem à prætereuntibus petens, biennio integro omnibus se notum fecit. Anno 1640. ut parentes inviseret Calandam, patriam suam perivit, unde ad vicina oppida prorepans, sibi parentibusque victum quærebat.

Die vigesima nona Marcij, anno à Virginis partu millesimo sexcentesimo quadragesimo, scœnum colligendo fessus, ad focum assistentibus patre, matre, alijsque duobus conterraneis, ligneum crus deposuit, ac cubitum ivit. Undecima noctis hora mater cubiculum intrans, duos in filijs lecto pedes mirata est, & militem (eorum enim cohors ibidem tunc morabatur) esse suspicata, ad maritum cucurrit, qui filium agnoscens, excitavit, ille verò in hæc verba prorupit. Somniabam me in sacello Divæ Virginis de Pilari lampadis oleo crus ungere. Et pater: gratias Deo redde, Deipara tibi crus restituit: hoc enim iuvenis eò vsque ignorabat.

Stupendum hoc factum mox illa ipsa nocte divulgatum est, & omnes incolæ oculati testes id arbitrati sunt. Die sequenti iuvenis à frequenti populo ad templum ductus est, ibi pes (quem Virgo sanctissima distortum, ut omnes miraculum intuerentur, reliquerat) situm naturalem recepit: agnoveruntque cum verè bipedem, quem pridie altero crure destitutum viderant: cui scriba publicam fidem tunc quidē dedit. Iuvenis autem Cæsaraugustam adductus est, res in iudicium vocata, datus causidicus, examinati testes, causa ventilata, & eadem die vigesima septima Aprilis, anni millesimi sexcentissimi quadragesimi primi sententia, qua factum illud verum, & omnem naturæ vim excedens dictum, lata est ab Illustrissimo, & Reverendissimo.

disimo Domino Domino Petro Apaolaza, Archiepiscopo Cæsaraugustano, sub-
scribentibus Domino Antonio Xavierre,
Priore Sanctæ Christinæ, Domino Ioanne
Perat, Vicario Generali, & Officiali Ca-
nonico S. Metropolitanæ Ecclesiæ Cæsaraugust.
Domino Virto de Verâ Archidiacono Cæsaraugust.
Domino Ioanne Plano à Frago Officiali, Domino Philippo Bardaxi, Sacr. Canonum primario
interprete, Domino Didaco Chueca, Canonico Magistrali Cæsaraugust. Domino Martino Iribarne, Can. Lectore Cæsaraug.
Frat. Bartholomæo Fojas, Provinciali Ordin. S. Francisci, Frat. Antonio Ortin Abbad, Provinciali Ordin. Minorum S. Francisci de Paula, Domino Dominico Cebrian, Cathedr. primario Theologiæ Cæsaraugust. Promulgata est
sententia à iuris utriusque Doctoribus, Domino Philippo Bardaxi, Domino Agidio Fuster, & Michaelæ Cipres Causidico, & Notario. Signata ab Antonio Alberti Zaportâ, Notario Apostolico, & Scribâ principali Curix Ecclesiasticæ Cæsaraugustanæ. In Annales verò retulit
Dominus Thomas Tamayo de Vargas, Hispaniarum ac Indiarum historiographus regius, in eis, quæ addidit Enchiridio temporis, Rever. Pat. Frat. Alphonsi Veneri, Ordin. S. Dominici, Compluti nuper lingua vernaculâ editis.

Videant hæretici, si hoc tam facile explodent, ut illud S. Ioannis Damasceni, & reliqua, quæ à maioribus accepimus, quæque apud Indos hodie fiût. Hoc enim, & nostro sæculo, & coram multis oculatis contigit, Cæsaraugustæ in civitate frequentissima, & Arragonum Regia, spectantibus Hispanis, & Gallis: testes examinati, causa per integrum annum agitata, & sententia ab Archiepiscopo iuridicè lata est. Quod si rei tam notæ contradicere audent: quis illos non impudentes, & Iudæis magis incredulos inculcabit?

SECTIO DECIMA.

Probatum Trinitas personarum contra Mahumetum: & ostenditur illum stulte negasse hoc mysterium, quia demonstrari non potest. Eius cum Simone Mago similitudo. Vbi, quomodo Augustinus inductus fuerit ad deserendum errorem in quo erat, quod vide. licet nihil credi debeat, quin firma prius ratione probetur.

PROBATUM manet efficaciter in Deo dari plures personas; hoc autem

semel admissio, facile erit persuadere esse tres. Nunc verò probandum est ex Alcorano ipso, in Deo dari tres personas. Nam Alcoranum Zora, i. sic Deum loquentem introducit: *Fecimus venire Iesum Filium Mariæ, & adiuvimus eum cum Spiritu Sancto, & insuper ait, quod Iesus Christus est Verbum Dei positum in Maria.* Ergo Mahumetus admittit personam Divinam mittentem Verbum suum ad Mariam, idest Patrem mittentem Filium suum unigenitum in utero Virginis per Assumptionem carnis: rursus admittit Spiritum Sanctum, qui sit quoque persona Divina. Dum enim dicit Deum adjuvare Iesum Christum, seu Verbum incarnatum Spiritu Sancto, fateri debet Spiritum Sanctum esse personam Divinam, Deus enim verbum suum, seu Filium suum sibi consubstantialem adjuvare non debuit persona aliqua creata, cum enim Filius sit omnipotens, adjuvari non debuit a persona aliqua finitæ virtutis, diciturque illum adjuvasse Spiritu Sancto, quia misit Spiritum Sanctum, qui hominibus testificatus est Divinitatem Filij, idest, qui Apostolos implevit, ut Christi Divinitatem mundo manifestarent. Et confirmatur, quia ille Spiritus Sanctus, quo Deus dicitur adjuvasse Iesum Christum, non est accidens aliquod, sed substantia; at non substantia creata, quia hæc non est proportionata, ut dicatur adjuvare Filium unigenitum Dei: ergo increata, ergo dantur in Deo tres Personæ, nempe Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Deinde probatur: quia cum Christus fuerit iuxta Alcoranum legatus Dei, eiusque Nuncius, non potuit falsa annuntiare, neque aliquod Deo tribuere, quod in ipso non detur. At Christus mittens in mundum univrsam Apostolos suos, planè significavit dari in Deo tres Personas, dicens: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Math. ultimo. Nam dum dixit: *In nomine, & non in nominibus,* unitatem auctoritatis, & essentia signficavit in tribus illis Personis. Neque si solus Pater, esset Deus, & Filius, & Spiritus Sanctus essent Personæ creatæ habentes naturam finitam, & limitatam, iussisset Christus Baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, sed iussisset Baptizare in nomine solius Patris: quia valde turpe esset Deo, quod ad salvandas animas indigeret auxilio Spirituum creatorum. Dum ergo in nomine Trium Baptizari iussit, planè significavit, illas tres Personas esse Divinas, ac proinde habentes eandem

naturam: natura namque divina cum infinita sit multiplicari non potest; planeque repugnat dari plures Deos. Erravitque plane Mahumetus, & falsum testimonium imposuit Christianis, dum in Alcorano scripsit, eos qui ponunt in Deo tres Personas, ponere tres Deos. Vtrumque enim Ecclesia Christi fatetur, & Deum esse vnum in essentia, & esse trinū in Personis, quod significavit Ioannes Epist. 1. cap. 5. dicens: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum sunt.* Ipseque Christus palam dixit Ioan. 8. Personas Divinas esse plures, & tamen non esse nisi vnum Deum: *Ego* (inquit) *& Pater vnum sumus.* Nam quatenus dixit *sumus* pluralitatem personarum significavit, quatenus dixit *vnum* unitatem essentiae. Nec enim locutus est solum de unitate metaphorica per vnionem, & conformitatem voluntatis suæ cum voluntate Patris, sed de unitate propria in eadem natura; idque vel ipsi Iudæi intellexerunt: *Quia audito verbo hoc sustulerunt lapides, ut iacerent in eum, tanquam in blasphemum,* quia probè cognoverunt, Christum ijs verbis significasse se esse Deum, quod ipsi blasphemiam existimabant. Idque manifeste patet ex scopo Christi, nam ut probaret, non perituras oves suas, fecit hoc argumentum: *Nemo potest rapere oves meas de manibus Patris mei, quia ipse maior omnibus est: ergo nec potest ullus rapere de manibus meis: Quia ego, & Pater vnum sumus.* Quod argumentum esset nullum, si loqueretur de unitate per charitatem; ex eo enim quod nemo possit rapere oves de manu Dei omnipotentis, non sequitur quod nemo possit rapere de manu puri hominis, quantumvis iusti, & per charitatem uniti cum Deo. Ergo loquitur de unitate in natura. Vnde Augustinus ex his verbis tract. 37. in Ioannem debellat duplicem hæresim, alteram negantem pluralitatem personarum, alteram adstruentem multitudinem personarum cum pluralitate naturarum: In errore Sabellianorum (inquit) vnus est solus ipse Pater, qui Filius: in errore Arrianorum alius est quidem Pater, alius Filius, sed ipse Filius non solum alius, sed etiam aliud est. Tu in medio quid? Excluxisti Sabellianum, exclude Arrianum Pater Pater est, Filius Filius est, alius non aliud, quia ego, & Pater (inquit) vnum sumus. Cum audit *sumus*, abscedat confusus Sabellianus, cum audit *vnum*, abscedat confusus Arrianus: gubernet Catholicus inter vtrūque

que Fidei suæ navigium; quia iam cavendum in vtroque naufragium.

Erravit itaque turpiter Mahumetus dum in Alcorano Zora 19. scripsit: *Nihil præter opinionem sequuntur dicentes Deum sumpsisse Filium, quo nequaquam indiguit. An habent rationes hoc demonstraturas? An Deo nescitum imponunt?* Quibus verbis significavit nihil in Deo admittendum esse nisi illud, quod humana ratio demonstraverit. Hoc autem est manifestè falsum, quia cum Deus sit infinitus, & mens humana sit finita & limitata, evidens lumine naturæ est, Deum habere perfectiones aliquas, quas mens humana per discursum naturalem assequi nequeat; solumque eas potest cognoscere per revelationem ipsius Dei, quia nimirum Deus illas voluit manifestare per Prophetas, & per vnigenitum suum, quem in mundum misit, enarrare: ut enim inquit Evangelista Ioannes cap. 1. v. 18. *Deum nemo vidit unquam; vnigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Quare dum Christiani affirmamus Deum habere Filium, & dari etiam tertiam Personam, quæ vocatur Spiritus Sanctus, non imponimus Deo nescitum; sed de Deo affirmamus illud, quod de seipso dignatus est nobis revelare. Affirmamus quidem id, quod per discursum naturalem non assequimur, & captivamus intellectum in obsequium fidei. Deo enim loquenti debemus credere, etiam si nobis dicat aliquid quod est supra humanū captum: vbi enim per fundamenta & signa sufficientia certum nobis fuerit, Deum esse qui loquitur, clausis oculis discursus nostri firmissimè debemus credere verum esse, quod nobis dicit, licet per discursum capere non possimus quo pacto id possit esse, imò quamvis id nobis videatur impossibile: quia evidentissimum est, Deum esse infinite sapiētem, qui falli non potest, & infinite bonum, qui fallere nequit. Ac proinde vbi per argumenta, & signa credibilitatis nobis constiterit Deum esse qui loquitur, debemus firmissime credere quæcumque dixerit, & quamvis mysteria revelata sint altissima, & quæ omnem vim intelligendi creatam supergrediantur, debemus in obsequium Dei loquentis intellectum subijcere, & captivare. Sicut enim vbi Deus est qui præcipit debemus Deo præcipienti subijcere voluntatem, quamvis ardua præcipiat, sicut præcepit Abraham sacrificare Filium suum vnigenitum, quem diligebat. Sic vbi Deus est qui loquitur debemus, ipsi loquenti assensum firmissimum præbere, li-

cet ea loquatur quæ nobis difficillima appareant, & intellectui destituto lumine fidei impossibilia viderentur. Vnde quando Deus est qui loquitur, & nobis per sufficientia argumenta constat Deum loqui, nihil amplius examinare aut inquirere debemus. At quando homo loquitur, oportet examinare, an absurda & repugnantia dicat; quia potest aut per ignorantiam inculpabiliter falli, vel per malitiam culpabiliter fallere, vnde ne falsa ut vera credamus oportet res ipsas examinare; ut docet D. Thom. in 3. dist. 24. q. 2. ar. 3. quæst. 2. ad 1.

Vnde hæc est inter fidem, & scientiam differentia, quod mysteria fidei sumenda sunt, sicut pilulæ amaræ, quæ non manduntur, sed devorantur, & deglutuntur vno haustu, quin dentibus atterantur: quia videlicet ut mysteria divina credamus non debemus ea minutatim discursu nostro, & examine discutere, & degustare, in examē vocando, quomodo possint esse, sed integra debemus vno quasi haustu deglutire, idest assensu firmissimo credere, hoc vno contenti, quod nobis sufficienter constet Deum esse quo loquitur. Veritates autem naturales comparantur cibo, qui non sumitur, nisi prius dentibus comminuetur, & ore degustetur, quia nimirum illis assensum prudenter præstare non possumus, nisi prius conferendo prædicatum cum subiecto detegamus illud convenire isti. Errat ergo manifeste Mahumetus dum infert, Deum non esse trinum in Personis, quia hoc demonstrari non potest per discursum naturalem. Satis enim est quod nobis constet Deum hoc dicere, quia Deo dicenti debemus credere; ut enim inquit S. Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. initio: *Quis est adeo impius, & à Deo alienus, ut Deo non credat, & probationes à Deo quærat, sicut ab hominibus?* Deum autem hoc revelasse, manifestum est: quia manifestum est Christum hoc docuisse: Christus autem manifeste probavit se esse Deum, Deus autem mentiri non potest, neque per ignorantiam decipere. Ipseque Mahumetus concedit Christum esse Prophetam sanctissimum, & veritatis Magistrum. Ergo cum nobis constet, hoc Christum dixisse Apostolis, & Apostolos hoc scripsisse, & prædicasse in universo mundo, credere hoc debemus, licet demonstrari non possit per discursum humanum, nec Angelicum.

Mahumetus similis est Simoni Maggo, qui ut refert S. Clemens Romanus lib. 3. recognitionum, voluit ante omnia cum

S. Petro disputationem instituere de immortalitate animæ; quia nisi anima sit immortalis, frustra (aiebat) laborabimus in inquisitione veræ Religionis. Si autem prius demonstraretur animam esse immortalem, tunc cum fructu investigabimus, quæ nam sit vera Religio, in qua anima immortalis salvari possit, & pervenire ad æternam felicitatem. At D. Petrus disputationem detrectavit: *Non metu, sed iure* (inquit S. Clemens) *utque utiliter negotium conversionis gereret;* quia non est rite dispositus ad recipiendam fidem, quæ inter alia docet immortalitatem animæ, qui non vult credere animam esse immortalem, quin hoc prius rationibus demonstraret: nam iste, postquàm illi probata fuisset immortalitas animæ, probationes postularet ad credenda mysteria reliqua, & sic nollet credere, nisi quod rationibus probaretur: quod est contra rationem fidei; ad quam videlicet sufficit, quod probetur, Deum esse, qui loquitur; hoc enim semel probato, obligamur credere Deo loquenti, etiam si loquatur mysteria, quæ sint supra omnem discursum & quæ captui nostro appareant quasi impossibilia: Et ideo (inquit S. Petrus apud Clement.) ante omnia fidem Prophetæ, omni cum examinatione oportet probari; quem cum cognoveris esse Prophetam, de reliquo cuncta ei credere oportet; nec ultra eum discutere per singula, quæ docet, sed habere firma, & sancta, quæ dicit; quæ quamvis fide suscipi videantur, ante habita tamen ratione creduntur: cum enim semel ab initio veritas Prophetæ examinata constiterit, reliqua vero fide audienda sunt, & tenenda.

Et sanè Mahumetus ipse volebat sibi credi historias quas referebat ex veteri, & novo testamento, quin ratione probaret res illas ita evenisse; & propterea volebat ante omnia credi, se esse Prophetam à Deo missum, quia existimabat, si semel hoc crederent auditores, facile postea adducendos ut crederent omnia quæ ipsis testificaretur. Et tamen nullo argumento probavit se esse Dei Prophetam. Cur ergo impossitor iste reprehendit Christianos, quia dicimus Deum esse trinum in Personis, quamvis hoc non demonstremus, nec rationibus probemus: id enim credimus, quia Christus Dominus ita docuit; & nobis manifestum est ex Evangelio, & traditione Apostolorum ita Christum docuisse. Ut enim præclare dixit Augustinus in Enchiridione ad Laurentium c. 4. Quæ

„ neque corporeo sensu experti sumus, ne-
 „ que mente assequi valuimus aut vale-
 „ mus, eis sine vlla dubitatione credenda
 „ sunt testibus, à quibus ea, quæ divina
 „ vocari iam meruit scriptura confecta
 „ est: quia ea sive per corpus, sive per ani-
 „ mam divinitus adiuti, vel videre, vel
 „ etiam prævidere potuerunt.

Ipse Augustinus in eo aliquando fuit
 errore, ut diceret, nihil esse credendum,
 quod non videtur, nisi certa demonstratio-
 ne probaretur verum esse, ut ipse testatur
 lib. 6. confess. cap. 4. *Volebam enim (inquit)*
eorum, quæ non viderem ita me certum fieri,
ut certus essem, quod septem, & tria decem
sint. Et hic error magnum erat impedi-
 mentum ne fidem Catholicam susceperet,
 in qua iubetur credi id quod non demon-
 stratur. Dicitque Sanctus Doctor sibi ac-
 cidisse, quod accidere solet homini, qui
 malum medicum expertus etiam bono ti-
 „ met se committere: Ita (inquit) erat va-
 „ letudo animæ meæ, quæ utique nisi cre-
 „ dendo sanari non poterat, & ne falsa cre-
 „ deret, curari resucabar, resistens mani-
 „ bus tuis, qui medicamenta fidei confeci-
 „ sti, & aspersisti super morbos orbis terra-
 „ rum, & tantam illis auctoritatem tribui-
 „ sti. Cum ergo anteceps esset, & non au-
 deret fidem Christianam recipere, quia
 nesciebat an vera essent quæ docet: adfuit
 tamen in hac mentis fluctuatione lux de
 cælo, qua intellexit, quam iustum erat fi-
 dem præbere mysterijs Religionis Chri-
 stianæ, quæ in Scriptura Sacra continen-
 tur, quin præcederet ea demonstratio evi-
 dens, quæ de rebus naturalibus habetur.
 Et hanc rationem apud se formavit. Ego
 credo, & pro certis habeo in hac vita res
 multas, quas non video, & de quibus de-
 monstrationem evidentem non habeo,
 „ v.g. Tam multa in historia gentium, tam
 „ multa de locis, atque urbibus, quæ non
 „ vidi, tam multa medicis, tam multa ami-
 „ cis, tam multa hominibus alijs atque
 „ alijs, quæ nisi crederentur, omnino in hac
 „ vita nihil ageremus. Postremò incon-
 „ cussæ fixæ fide retineo, de quibus parè-
 „ tibus ortus sum, quod scire non possem,
 „ nisi audiendo credidissem. Hinc intulit:
 si ego res has pro certis habeo solum quia
 eas legi in historijs authenticis, vel ab ho-
 minibus fidedignis audiui: & non possent
 homines in hoc mundo degere, nisi alijs
 alijs crederent: iustum ergo est fidem ha-
 bere rebus, quæ in Scriptura Canonica
 narrantur, quæ tantam à Deo auctoritatē
 accepit. Vnde aiebat cum Deo loquens:

„ Persuasisti mihi, non qui crederent libris
 „ tuis, quos tanta in omnibus ferè genti-
 „ bus auctoritate fundasti, sed qui non
 „ crederent esse culpandos: nec audiendos
 „ esse, qui forte mihi dicerent: unde scis
 „ illos libros vnus veri, & veracissimi Dei
 „ spiritu esse humano generi ministratos?
 Redditq; rationē cur credendū sit, Scripturæ
 ram Sacram, in qua cōtinetur Fidei Chri-
 stiana, Deum habere authorem, & ab illo
 ministratam hominibus fuisse. Nimirum,
 „ quia evidens est: Deum esse, & curam
 „ nostri gerere. Ideoque cum essemus in-
 „ firmi (ubiungit Augustinus) ad inveniē-
 „ dam liquida ratione veritatem, & ob
 „ hoc nobis opus esset auctoritate sancta-
 „ rum litterarum, iam credere cœparam
 „ nullo modo te fuisse tributurum tam
 „ excellentem illi Scripturæ per omnes
 „ iam terras auctoritatem, nisi & per ip-
 „ sam tibi credi, & per ipsam te quæri vo-
 „ luisses.

Ex quibus Augustini verbis confici-
 tur hæc manifesta ratio ad convincendos
 Mahumetanos, quia cum evidēs sit Deum
 esse, & Deum habere curam, & providen-
 tiam hominum, & certum quoque sit velle
 illos salvos fieri cognoscendo, diligendo,
 & colendo ipsum, evidens est, Deum ha-
 bere aliquam fidem, vel Religionem in
 mundo, quæ doceat ea, quæ Deus vult de
 ipso credi, & ea tradat, per quæ vult coli,
 & quæri: concluditurque hanc Religio-
 nem non esse aliam, quam Religionem
 Christianam, quæ in Scripturis Sacris ha-
 bet ea, quæ de Deo credi debent. Et ea
 per quæ Deus coli vult. Quia credibile
 non est, Deum tantam auctoritatem tri-
 buturum fuisse Libris Sacris, nisi ipse illos
 tribuisset hominibus, ut per ipsos dirige-
 rentur ad credendum, sperandum, & ope-
 randum. Illa autem autoritas evidenter
 probatur ex miraculis Christi, & Aposto-
 lorum, ex adimplerione prophetiarum ve-
 teris testamenti, quæ in adventu Christi,
 & fundatione Ecclesiæ Christianæ ad lit-
 teram completæ sunt: ex sanguine tot my-
 riadum Martyrum: ex testimonio tot illu-
 strum Doct. ex sanctitate quam floruerunt
 qui hanc fidem in mundo plantarunt: ex
 sanctitate, quam generat in ijs, qui hanc
 legem observant, & ex alijs argumentis,
 quæ in hac, & præcedenti disputatione
 tacta sunt.

Quarè evidens est esse ineptam ra-
 tionem, qua Mahumetus ductus est, ad ne-
 gandam Trinitatem Personarum in Deo,
 quia hoc ratione demonstrari non potest:
 nam

nam evidens est hominem posse ac debere prudenter credere multa, quæ demonstrari non possunt, ut probat argumentum quo convictus fuit Augustinus; quia inter homines vivere non possemus, nisi multa crederemus, quæ ratione evidenti non possunt convinci. Nihil autem credere potest homo maiori auctoritate, quam sit ea, ob quam credimus Mysterium Trinitatis: credimus enim hoc, quia maiori certitudine nobis constat, hoc Christum docuisse, quam olim fuisse Iulium Cæsarem, & Alexandrum Magnum, siquidem Evangelia Apostolorum maiorem fidem merentur, quam vlla historia humana. Rursus manifestis argumentis nobis constat Christum mentitum, aut deceptum non fuisse, sed veram doctrinam hominibus tradidisse. Ergo possumus ac debemus credere Deum esse Trinum, quamvis id non possumus ratione demonstrare.

Rursus convincitur illam rationem Mahumeti esse absurdissimam, quia si solum homo potest credere de Deo ea, quæ per rationem naturalem demonstrantur; paucissimi erunt homines, qui salvi fiant, quia pauci sunt homines, qui eas demonstrationes assequantur, ad idque multo studio, & labore opus est: quid ergo erit de feminis ignorantibus, de rusticis, de pueris? Nam supra fidem falsam de Deo, rebusque divinis nequit fundari vera sanctitas & salus animæ.

Quare Doctores Christianorum manifeste probant, ad salutem necessarium esse ut per fidem multa credat homo, quorum veritatem assequi non potest per solum naturalem discursum: quia cum Deus sit finis hominis, ad quem cognoscendum, & amandum creatus est; & cum evidens sit, Deum esse infinitum, & incomprehensibilem ab intellectu creato, evidens est Deum habere perfectiones multas, quas ipse solus cognoscit, vel cui ipse voluerit revelare: ac proinde evidens est multas Deum habere perfectiones, quas homo certo cognoscere non potest, nisi Deus eas revelare voluerit: ac proinde evidens est, non posse hominem pervenire ad cognoscendum Deum, & divina sine errore, nisi per viam fidei, nimirum credendo Deo loquenti ea, quæ per discursum naturalem scire certò non possumus. Ergo stultissimum est dicere, homines non posse credere Deum esse Trinum, quia id demonstrare non possunt.

Hinc Magnus Doctor Christianorum S. Thomas secutus D. Augustinum

2.2. q.2. art.3. & 4. inquit duo: primū: „ An credere aliquid supra rationem naturalem sit necessarium ad salutem? Secundo, utrum credere ea, quæ ratione naturali probari possunt, sit necessarium? Et ad utramque quæstionem respondet affirmative, & postquam probavit primum, transiens ad secundum, sic in 4. art. inquit: „ Dicendum, quod necessarium est homini accipere per modum fidei non solum ea, quæ sunt supra rationem, sed etiam ea, quæ per rationem cognosci possunt, & hoc propter tria. Primò ut homo citius ad veritatis divinæ cognitionem perveniat: scientia enim ad quam pertinet probare Deum esse (nèpè Metaphysica, & Theologia) & alia huiusmodi de Deo, ultimò homini addiscenda proponitur, præsuppositis multis alijs scientijs, & sic non nisi post multum tempus vitæ suæ homo ad cognitionem Dei perveniret. Secundo, ut cognitio Dei sit communior; multi enim in studiis scientiæ proficere non possunt, vel propter hebitudinem ingenij, vel propter alias occupationes, & necessitates, temporales vitæ, vel propter torporem addiscendi, qui omnes à Dei cognitione fraudarentur, nisi proponerentur eis divina per modum fidei. Tertiò propter certitudinem. Ratio enim humana in rebus divinis est multum deficiens, cuius signum est; quod Philosophi de rebus humanis naturali investigatione perscrutantes in multis erraverunt, & si bi ipsis contraria senserunt. Ut ergo esset indubitata, & certa cognitio apud homines de Deo, oportuit ut divina eis per modum fidei traderentur, quasi à Deo dicta, qui mentiri non potest. Hæc tenet S. Thomas.

Ex his manifeste patet Christianos prudenter sibi persuadere, Deum esse Trinum, & Vnum, quamvis id ratione naturali non demonstratur. Quia evidens est, Deum dignum esse, cui aliquid revelanti, & affirmanti credamus, quavis non intelligamus, qui pacto se habeat illud mysterium, quod revelat. Nos autem habemus manifestissima argumenta ad nobis persuadendum Deum revelasse Trinitatē, illa scilicet omnia, quæ habemus ad credendum Christum esse Deum, & Doctorem veritatis, quia moraliter evidens est,

Christum hoc docuisse.

(?) (?) (?)

(!)

SECTIO XI.

Proponitur colloquium quod Author habuit cum Mauro arguto, & inter suos erudio, qui nolebat Christianæ Fidei nomen dare, quia capere non poterat, quomodo Deus sit Trinus in Personis, & quomodo potuerit fieri homo. Vbi symbolis, & similitudinibus expli- cantur Mysterium Trinitatis, & Incarnationis.

POST finitam Missionem Malacensem factam Christianis, dum ego Malacæ prædicabam Mahumetanis, & Cathecumenos ad Baptismum instruebam, socius meus profectus est Sexifirmū, vulgo Velez Malaga, ad Missionem exhibendam Christianis: post Baptismum solemnem Cathecumenorū illic ego quoque migravi Mahumetanis prædicaturus, ut enixe desiderabat Excellentissimus D. Marchio de Santillan, Dux Generalis per illas maritimas oras, & Excellentissima Marchionissa eius vxor, vterque non minus virtutum splendore, quam natalium gloria illustris: quod & præstiti, operam navante Excellentissimo Principe, ut Mahumetani omnes ibi commorantes, con- tiones audirent, posteaque celebratus est quoque Baptismus sollemnis sex vel septem Mahumetanorum, qui ad Christum con- versi sunt, quos in sacro fonte tenuerunt Excellentissimi Marchiones, & splendidis vestibus induerunt, ut maiori cum decore sacra functio perageretur.

In hac civitate Mahumetanum in- veni, Amete Solymam nomine, cæteris Africānis, quos videram, argutiorē, & melioris indolis, qui non solum linguam Hispanam expedite loquebatur, sed libros nostros legebat, & legendo percurrerat totum symbolum fidei R. P. Fr. Ludovici Granatensis: erat vir pacatus, & modestus, fidelis, & verax, & qui inter Christianos tanquam vir probus, & honestus habebatur: quia revera virtutibus moralibus præditus erat. Erat homo iste suæ sectæ tenacissimus, legemque suam exactè observabat. Propter has causas huius viri conversionem, præ reliquis desiderabā, quia si semel ad Christum transiret, multos secum ad fidem veram duceret, & nobis ad cæterorum conversionem maximo usui foret, Sed conversio infidelium non est hominis volentis, sed Dei misericordis. Illum publicè & privatim sæpè agere solus sum; audiebatque attente argumenta, quæ conficiebam, & palam fatebatur, se nescire solvere, ea

argumenta: cæterum non propterea cor- tuum inclinari ad Religionem Christianam; præcipua difficultas ipsum retrahēs erant duo præcipua Christianæ Fidei fun- damenta, nempe Dei Incarnatio, & Tri- nitas Personarum. Deus, aiebat, vnus est; si vnus, quomodo trinus? Si trinus, quomo- do vnus? Non capio, non intelligo: hoc im- possibile apparet; vnitas essentiæ, & Trini- tas Personarum inter se cohærere nō pos- sunt: vnaquæque enim Persona suam essen- tiam habet: si ergo sunt tres Personæ, tres habent essentias, seu naturas: ergo erunt tres Dij. Rursus quomodo Deus immor- talis potuit fieri homo passibilis, & mor- talis? Hoc durissimum mihi videtur, & penitus impossibile, & ideo non possum amplecti Religionem Christianam.

Cum ego animadvertissem huius hominis bonam indolē, & ingenium per- cipiendi argumenta capax, decrevi seor- sim cum illo de rebus fidei non raptim, sed ex instituto agere, & ideo illum mecum ut famulum ex Sexifirmo in Malacam de- duxi, atque cum illo amicabiliter, & con- fidenter agens in itinere illo, quod novem vel decem, leucis constat, de rebus Resi- gionis fusè disputavi. Et imprimis illi ex- ponere conatus sum mysteria illa, quæ ip- si difficultatem ingerebant. Ne existimes, nos Christianos alserere in Deo, tres Per- sonas, ita distinctas, & separatas, sicut vnus homo distinguitur ab alio homine. Inter- ne: vbi dantur tres Personæ distinctæ, ne- cesse est ut dentur tres homines; quia vna- quæque Persona habet suam naturam hu- manam distinctam à natura humana alte- rius, nimirum distinctum corpus, & distin- ctam animam; & ideo tres Personæ huma- næ sunt tres homines, quia vbi dantur tres Personæ, dantur tria corpora, & tres ani- mæ, ac proinde tres naturæ humanæ: vbi autem reperiuntur plures naturæ humanæ, plures debent homines reperiri. At tres di- vinæ Personæ habent eandem naturam divinam, easdem perfectiores, eundem in- tellectum, eandem voluntatem, eandem potentiam, & sic de reliquis perfectioni- bus: unde quamvis Personæ sunt tres, non sunt tres Dij, sed vnus Deus, quia non ha- bent tres essentias, sed vnicam simplicissi- mam. Natura Dei non constat corpore, & anima sicut nostra; quia Deus non est sub- stantia corporea, quæ manibus contrecta- ri possit, vel sensibus corporalibus percipi; sed est substantia incorporea, spiritualis, & simplicissima, quæ solo intellectu cognos- ci valet. Habent ergo tres divinæ Personæ ean-

eandem simplicissimam essentiam, seu naturam, & ideo tres divinæ Personæ non sunt tres Dij, sed vnus. Certe si tres personæ humanæ, v.g. Petrus, Ioannes, & Didacus, haberent idem omnino corpus, & eandem numero animam, essent tres Personæ, & tamen foret vnicus homo. Cæterum id in creatis non contingit; quia natura humana est finita & limitata, ac proinde vna natura solum est capax existendi in vna persona, solum est capax constituendi vnam personam: vnde natura Petri nequit constituere nisi personam Petri, & non potest constituere naturam Pauli: at natura divina est infinita, & illimitata, & immensa, & ob hanc infinitatem postulat constituere plures personas inter se distinctas. Nonne vides, Amete, quamcumque personam creatam esse in spatio loci determinato, v.g. Malacæ, & non Matriti? Et nihilominus tu fateris Deū simul esse hic, & Matriti, in Hispania, & in Africa, & in omnibus locis simul: vnde hoc? Certè respondebis, hoc competere Deo, quia Deus est infinitus, & illimitatus, substantia autem infinita non debet esse alligata alicui loco determinato; sed debet esse vbique præsens tota. Similiter ego dico tibi, quod natura diuina, quia est infinita, & illimitata non existit in vna sola persona, sed in tribus: naturæ autem creatæ, quia sunt finitæ, & limitatæ, & imperfectæ, non possunt ultra vnam personam extendi; sed vna natura vnam tantum habet personam.

Non debes cogitare has diuinas Personas, esse invicem separatas, sicut invicem sunt distinctæ: sicut enim sunt distinctæ, quia vna procedit ab alia, Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio: ita sunt inter se inseparabiles, quia omnes existunt in eadem essentia diuina. Sic corpus solis, radius solis, & calor solis, inter se sunt res distinctæ, quia corpus solis non est radius solis, sed est principium radij, & radius est principium caloris: & tamen sol, radius, & calor in vna natura solis coniunguntur, & nunquam separantur; sed vbicumque existit sol, ibi existunt radius solis, & calor solis. Vnde istæ tres Personæ sunt inter se omnino æquales in duratione, in sapientia, & ceteris perfectionibus. Quāvis enim Pater sit principium Filij, & Pater, & Filius sint principium Spiritus Sancti, tamē Pater non est antiquior Filio; nec Pater, & Filius sunt antiquiores Spiritu Sancto. Sic quamvis sol sit principium lucis, sol non est antiquior luce, quia nunquam ex-

istit sol, quin habuerit lucem: & quamvis ignis sit principium caloris, & quamvis pater caloris, tamen ignis non est antiquior calore, sed ab initio mundi fuerunt simul. Deus Pater non habet principium suæ durationis: quia semper fuit: nec Deus Filius, quia Deus Pater nunquam extitit, quin produceret Filium, sicut sol nunquam extitit, quin diffunderet à se radium lucis, & in se lucem haberet.

Anima nostra vna est, & cum sit vna dumtaxat, tres nihilominus habet potentias, quæ in illa semper existunt, & nunquam extra animam existere possunt, nimirum intellectum, voluntatem, & memoriam. Adhuc ergo modum dico tibi, in Deo, qui vnus est, tres existere Personas inter se realiter distinctas, quia inter se comparantur tanquam producens, & productum; quæ tamen à Deo non distinguuntur; quia cum Deus ob suam infinitam simplicitatem capax non sit compositionis, quidquid in Deo existit, Deus est. In creatis aliter res habet, nam non omne quod est in anima, & corpore nostro est idem realiter cum anima, & corpore: siquidem anima nostra, & corpus nostrum sunt capacia compositionis, & mutationis.

§. II.

Rationes probabiliter suadentes pluralitatem Personarum in Deo.

QUOD in Deo debeat dari pluralitas personarum; tibi volo explicare hac ratione. Nam propriū est boni esse communicativum sui: & maioris boni esse magis communicativum; ergo boni infiniti proprium est se communicare infinitè: sed Deus per productiones ad extra non se communicat infinitè: ergo habet ad intra aliquas productiones per quas se communicet infinitè. Ideo ergo dicimus Patrem æternum generare Filium æternum sibi consubstantialem, & Patrē, & Filium producere Spiritum Sanctum sibi in omnibus æqualem, quia Deus habet infinitam bonitatem: ac proinde debuit habere naturam infinitè fecundam ad se diffundendum, & communicandum personis realiter inter se distinctis.

Sanè Deus per Prophetam Isaiam c. 66. v. 9. dicit: *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus. Si ego,*

qui generationem alijs tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus. Deus est summè perfectus: posse autem generare sibi similem est perfectio: & sterilitas atque intecunditas est imperfectio. Ergo Deus habet perfectionem hanc fecunditatis, quod possit generare sibi similem. Ergo Deus habet Filium sibi similem, & consubstantialem; & consequenter habet Filium, qui sit Deus. Nam sicut Filius homini est homo, & Filius Leonis est Leo, ita Filius naturalis Dei debet esse Deus. Est ergo rationi maxime conforme, quod in Deo non detur una tantum persona, sed plures. Quod alia ratione volo tibi exponere. Certe Deus est summè felix, & summè beatus; ad cumulum autem felicitatis pertinet, quod persona rationalis habeat aliam personam sibi similem, cum qua possit loqui, & cui possit secreta cordis aperire.

Nonne tibi videtur, quod quando Deus creavit Adamum, non creasset illum in perfecta felicitate, si illum reliquisset cum solis brutis animalibus, cum quibus loqui, & communicare non posset, & non creasset Evam ipsi similem, cum qua amicitiam, & societatem haberet posset. Attende, quæso, omnes creaturæ minus sunt respectu Dei, quam bruta animalia respectu hominis. Si ergo homo non esset cumulatè felix, si non haberet societatem cum alia persona humana, & maneret cum solis brutis animalibus: nec Deus esset cumulatè felix, si non haberet aliam Personam divinam, cum qua loqui posset, & amicitiam atque societatem habere. Quamvis enim Deus possit loqui cum Angelis, & cum hominibus; tamen non potest cum illis loqui plenè, quia illi capaces non sunt, ut Deus integrè illi manifestet omnia quæ scit. Et Deus loquens cum Angelis se habet sicut vir sapientissimus loquens cum homine rustico, & rudi; minus enim capaces sunt Angeli comprehendendi, quæ Deus scit, quam rusticus comprehendendi quæ scit vir sapientissimus, & omnibus scientijs perfectissimè instructus. Vnde sicut vir sapiens non esset cumulate felix, si solum posset loqui cum rusticis, & ignorantibus: ita Deus non esset cumulate felix, si solum posset loqui cum creaturis. Præterea cum Deus fuerit per totam æternitatem sine creaturis, non habuisset per totam æternitatem personam rationalem cum

qua loqueretur: ac proinde fuisset per totam æternitatem mutus, si non darentur multe Personæ divinæ. Ergo dicendum est dari multas Personas divinas, ut ita una possit perfectè loqui cum altera: & dari personam loquentem, & personam audientem, & comprehendentem omnia quæ alia persona ipsi loquitur. Dicimus autem has personas esse tres, nec plures, neque pauciores.

§. III.

Exponitur, quomodo in Deo detur Pater, & Filius, & insuper Spiritus Sanctus.

VT autem tu intelligas, quomodo in Deo dari possit Pater, & Filius, & præter Patrem, & Filium detur tertia Persona, quam vocamus Spiritum Sanctum, id tibi exponere volo. Exposui autem similitudine ducta ab homine se ipsum intelligente, & amante; nam dum se intelligit format sui imaginem, quæ est quædam proles intellectus, & dicitur verbum, & cum per hanc imaginem obijciatur menti hominis eius bonitas, & perfectio, homo producit amorem sui: & ideo ibi mens intelligens est quasi pater, verbum mentis est quasi filius, & amor à mente per verbum procedens, est quasi spiritus. Et adduxi similitudinem speculi, quæ supra sect. 7. pag. 593. generationem Filij in divinis exposui. Et progressus sum ad explicandam processione[m] Spiritus Sancti.

Sicut enim quia Deus est summè intellectivus, hoc ipso quod seipsum intelligit producit per ipsum actum intelligendi imaginem quandam perfectissimam sui ipsius, quæ est Verbum repræsentans Deum, & omnia quæ Deus potest facere, ac proinde est veluti ars quædã, & exemplar rerum omnium factibilium; ac proinde Deus per Verbum suum omnia produxit, sicut artifex in creatis fabricatur domum per exemplar, & simulachrum, seu idæam domus, quam idæam intra se gerit, seu in mente sua format. Ita quia Deus est summè volitivus producit per verbum amorem quandam sui infinitè perfectum: nihil enim potest voluntate amari, nisi sit in intellectu conceptum. Hic autem amor procedens à Deo per Verbum, est tertia Persona, quam vocamus Spiritum Sanctum: quæ procedit à Patre, & Filio per voluntatem, & amorem; sicut Verbum, seu Filius procedit à Patre per intellectum.

Id vt aliquomodo percipias reflecte supra id, quod in nobis conringit. Quando rem aliquam attentè, & serio cogitamus, formamus intra nos quandam imaginem, quæ rem illam, nobis repræsentat: si autem res repræsentata sit aliqua persona bona, & pulchra, ex imagine illius rei oritur in nobis amor, impulsus, & inclinatio vitalis in rem illam cognitam, & repræsentatā. Sic ergo Deus seipsum contemplans, & comprehendens producit imaginem perfectissimam suarū perfectionum, & perfectiones illæ divinæ, vt repræsentate per eiusmodi imaginē, seu Verbum rapiunt divinam voluntatem in sui amorē, ac proinde Deus Pater mediante illo Verbo, seu imagine perfectissima suæ bonitatis, & simul cum illo producit amorem quendam infinitum erga bonitatem illam repræsentatam per Verbum, & in Verbo. Et hic amor productus est Spiritus Sanctus, & tertia persona divina.

§. IV.

Cur in Deo dentur tres Personæ, neque plures, neque pauciores.

Vnde percipies rationem, cur in Deo ponamustres Personas, neque plures, neque pauciores. Ratio est, quia emanationes, seu productiones in divinis accipi non possunt nisi secundum actiones, quæ in agente manent: huiusmodi autem actiones in natura intellectuali, & divina non sunt nisi duæ, scilicet *intelligere* & *velle*: vnde productiones in divinis nō possunt esse nisi duæ, & Personæ divinæ, non nisi tres: nam prima persona est omnino improducta, & innascibilis, nempe Pater, qui est origo prima, & fons divinarum Personarum: Pater per actionem intelligendi producit Verbum, seu Filium: Pater vero, & Filius per actionem amandi producant Spiritum Sanctum; & hic sistunt divinæ præcisiones, seu emanationes. Quia ergo Deus est substantia spiritualis infinita, est persona; quia est actu intelligens infinitè, per actionem intelligendi producit Verbum, & quia est amans infinitè per actionem amandi per Verbum, & simul cum Verbo producit Spiritum Sanctum: & sic sunt tres Personæ divinæ.

Explicato Mystério Trinitatis, transivi ad explicandam Mysteriorum Incarnationis, & fusè illud exposui eo modo quo illud exponit Sanctus Thomas opusculo

3. Cuius explicationem hic apponere deincepi, vt Christi prædicator ad manum habeat dilucidam tanti mysterij expositionem; quæ licet non sit proponenda rusticis Mahumetanis, si tamen inter illos sit aliquis perspicax, & accutus, & repugnantiam inveniat in illo mysterio, ei potest exponi, vt ego præstiti cum Amete Solimam.

§. V.

Quomodo exponendum sit Mysteriorum Incarnationis ex Sancto Thoma.

CVM dicimus Deum hominem fieri, non existimes Amete, hoc ita accipiendum esse, vt Deus convertatur in hominem, sicut aer fit ignis, cum in ignem convertitur. Immutabilis enim est Dei natura: corporea autem sunt, quæ invicem convertuntur. Spiritualis autem natura in naturam corpoream non convertitur, sed potest ei aliquantulum uniri propter efficaciam suæ virtutis, sicut anima vnitur corpori: licet humana natura ex anima constet, & corpore, anima autem non corporea, sed spiritualis naturæ sit, omnis tamen creatura spiritualis deficit à simplicitate divina multo amplius quam corporea creatura à simplicitate spiritualis naturæ. Sicut ergo spiritualis natura vnitur corpori per efficaciam suæ virtutis, ita & Deus potest uniri tam spirituali, quam corporali, & secundum hunc modum dicimus Deum naturæ humanæ fuisse unitum. Est autem attendendum, quod vnunquodque maxime videtur esse illud, quod invenitur in eo esse principium. Omnia autem alia videntur ei, quod est principium adhærere, & quodammodo assumi, in quantum id, quod est principium alijs vritur secundum suam dispositionem: quod quidem patet non solum in ordinatione civili, in qua principes civitatis quasi tota civitas esse videntur, & alijs vritur secundum suam dispositionem, vt sibi adhærentibus membris, sed etiam in adunatione naturali. Licet enim homo naturaliter constet ex anima, & corpore, principalius tamen homo videtur esse anima, quam corpus, quod animæ adhæret, & quo anima vritur ad operationes animæ invenientes. Sic ergo, & in vnione Dei ad

creaturam, non trahitur Deitas ad humanam naturam, sed humana natura à Deo assumitur, non quidem ut convertatur in Deum, sed ut Deo adhæreat, & sunt quodammodo anima, & corpus sic assumpta anima, & corpus ipsius Dei, sicut partes corporis assumptæ ab anima sunt quodammodo ipsius animæ membra. Est tamen in hoc aliqua differentia attendenda. Nā anima licet sit perfectior corpore, non tamen totam perfectionē in se possidet humanæ naturæ: unde corpus sic ei advenit, ut ex corpore, & anima una compleatur humana natura, cuius quædā partes sunt anima, & corpus: sed Deus ita est in natura sua perfectus, ut plenitudini naturæ ipsius nihil adijci possit, unde cū natura divina nō potest sic uniri altera natura, ut ex utraq; una constitutur natura cōmunis: sic enim natura divina pars esset illius naturæ cōmunis, quod repugnat perfectioni divinæ naturæ: nā omnis pars imperfecta est: Deus ergo Dei Verbum sic humanā naturā assumpsit, quæ ex anima constat, & corpore, ut tamen nec altera transiret in alteram, nec ex duabus una natura cōflaretur, sed post unionē duæ naturæ distinctæ remanerent quantum ad proprietates naturarū. Est autē rursus considerandū, quod cū spiritualis natura corporeæ uniat per spirituale virtutē, quanto fuerit maior virtus spiritualis naturæ, tātō perfectius, & firmitus sibi naturam inferiorem assumit. Est autē Dei virtus infinita, cui omnis creatura subijcitur, & unaquaque utitur pro suo arbitrio: non autem eis uteretur, nisi aliquomodo per efficaciam suæ virtutis uniretur eis. Tanto autē alicui naturæ perfectius unitur, quanto in eo magis suā virtutē exercet. Inter omnes siquidē creaturas virtutē suam exercet quantum ad hoc, quod omnibus esse largitur, & ad proprias operationes movet, & secūdū hoc quodā cōmuni modo in omnibus rebus dicitur esse. Sed specialiori quodāmodo virtutē suā exercet in mentibus sanctis, quas non solum in esse conservat, & ad operandū movet sicut alias creaturas, sed etiā eas convertit ad se cognoscendū, & amandum, unde etiam sic in sanctis mentibus specialiter dicitur habitare, & mentes sanctę Deo plenæ esse dicuntur. Quia ergo secundum quantitatem virtutis, quam Deus exercet in creaturā, magis, & minus dicitur creaturæ uniri, patet quod cū efficacia divinæ virtutis humano intellectu comprehendī non possit, sublimiori modo Deus potest creaturæ uniri, quā intellectus humanus capere possit. Quodā ergo incomprehensibili, &

ineffabili modo dicimus Deū unitum esse humanæ naturæ in Christo non solū per in habitationē, sicut in alijs sanctis, sed quodammodo singulari, ita quod humana natura esset quædā Filiij Dei natura, ut Filius Dei, qui ab æterno habet naturam divinā à patre, ex tēpore per assumptionē mirabile, habeat humanā naturā ex genere nostro, & sic quælibet partes humanæ naturę ipsius Filiij Dei dici possunt Deus, & quidquid agit, vel patitur quælibet pars naturæ humane in Filio Dei, potest attribui vni genito Dei Verbo. Unde non incōvenienter dicimus animam, & corpus esse Filiij Dei, & oculos, & manus, & quod Filius Dei corporaliter videat per oculi visionē, & audit per aures auditū, & sic de alijs, quæ partibus animæ, vel corporis cōvenire possunt. Huius autē unionis admirabilis nullum cōvenientius exemplū inveniri potest, quā unio corporis, & animæ rationalis. Est etiam nō inconveniens exemplū de hoc quod Verbum nostrū in corde manet absconditū, & sensibile sit per assumptionē vocis, & scripturę. Sed tamen hæc exēpla à prædicta unionis representatione deficiunt, sicut & cætera exempla humana à rebus divinis. Nam neque deitas sic unitur humanæ naturæ, ut sit pars alicuius naturæ: neque sic unitur humane naturæ, ut solū significetur per eam, sicut verbum cordis significatur per vocē aut scripturā, sed sic ut veraciter Filius Dei habeat naturā humanā, & homo dicatur. Patet ergo quod non dicimus, Deum unitū esse corporeę naturę, ut sit virtus in corpore ad modum materialium, & corporaliū virtutum, quia nec intellectus animæ corpori unitę sic est virtus in corpore. Multo minus ergo Dei Verbum, quod ineffabiliter, & sublimiori modo sibi naturā humanā assumpsit. Patet etiam secundum præmissa, quod Filius Dei, & divinam naturam habet, & humanā, unam ab æterno, aliam ex tēpore per assumptionē. Cōtingit autem ab eodē plura haberi secundum diversos modos, in quibus tamen omnibus semper quod est principalius habere dicitur: quod autē minus principale, haberi. Habet enim totum multas partes, ut homo manus, & pedes. Nō autē dicimus ē cōverso, quod manus, & pedes habeāt hominē. Habet etiam unū subiectū multa accidentia, sicut pomū colorē, & odorem, nō ē cōverso. Habet etiā homo aliqua exteriora, sicut possessiones, & vestes, nō ē cōverso. In solis autē illis, quę sunt partes alicuius unius essentielles aliquādo aliquid dicitur habere, & haberi, ut anima corpus, & corpus animā. Et similiter in

in quātū vir, & vxor in matrimonio cōiunguntur, dicitur vir habere vxorem, & vxor virū. Et similiter in his, quæ per relationē vniūtur, sicut dicimus, quod pater habet filiū, & filius patrē. Si ergo sic vniretur Deus humanæ naturæ, sicut anima corpori, vt ex hiscōstitueretur vna natura cōmunis, posset dici, quod Deus habet naturam humanā, & humana natura habet Deū, sicut anima habet corpus, & è cōuerso. Sed quia ex diuina & humana natura non potest cōstitui vna natura propter perfectionem diuinē, vt dictum est, & tamē in prædicta vnione principalius est, quod est ex parte Dei, manifeste consequitur, quod ex parte Dei accipi oportet, id quod habet naturā humanā. Illud autē, quod per aliquam naturā dicitur esse, dicitur esse suppositū, vel hypostasis naturæ illius, sicut quod habet naturam equi, dicitur esse hypostasis, vel suppositū naturæ equine. Et si sit natura intellectualis, quæ habetur, talis hypostasis dicitur persona. Sicut dicim⁹ Petrū esse personā, qui naturā humanā habet, quæ est intellectualis natura.

Cum ergo Filius Dei, vnigenitum Dei Verbum per assumptionem habeat humanam naturam, vt dictum est, sequitur, quod sit hypostasis, vel suppositū, vel persona humanæ naturæ. Et cū ab æterno habeat diuinam naturam, non per modum compositionis, sed simplicis identitatis, dicitur etiā hypostasis, vel persona diuinæ naturæ, secundum tamen quod diuina verbis humanis exprimi possunt. Ipsum ergo vnigenitū Dei Verbū est hypostasis, vel persona duarum naturarum, diuinę scilicet, & humanę, in duabus naturis subsistens. Si quis autem obijciat, quod humana natura etiam in Christo nō sit accidens, sed substantia quædam, non autem vniuersalis, sed particularis, quæ hypostasis dicitur, videtur consequi, quod ipsa humana natura in Christo hypostasis quædam sit præter hypostasim Dei Verbi, & sic in Christo erunt duę hypostases. Considerare debet, qui sic obijcit, quod non omnis substantia particularis hypostasis dicitur, sed solū illa, quæ ab aliquo principaliori nō habetur. Manus enim hominis substantia est quædam particularis, non tamen potest dici hypostasis, nec persona, quia habetur à principaliori, quod est homo: alioquin in quouis homine essent tot hypostases, vel personæ, quot membra, vel partes. Humana ergo natura in Christo nō est accidens, sed substantia, non vniuersalis, sed particularis: nec tamen hypostasis dici potest, quia assumitur à principaliori, scilicet à Dei Verbo. Sic ergo Christus est

vnus propter personæ, vel hypostasis vnitatem, nec potest dici esse duo. Sed proprie dicitur, quod habet duas naturas. Et licet diuina natura prædicetur de hypostasi Christi, quæ est hypostasis Verbi Dei, quod est eius essentia, tamen humana natura non potest prædicari de eo in abstracto, sicut nec de aliquo habente humanam naturam. Sicut enim non possumus dicere, quod Petrus est humana natura, sed quod est homo, in quantum habet humanam naturam; ita nec possumus dicere, quod Dei Verbum est humana natura, sed quod habet humanam naturam assumptam, & ex hoc dicitur homo. Vtraque ergo natura prædicatur de Verbo Dei, sed vna in cōcreto tantum, scilicet humana, vt cū dicimus, Filius Dei est homo: diuina vero natura, & in abstracto, & in concreto dici potest, vt quod Verbum Dei est diuina essentia, vel natura, & quod est Deus.

Cum autem Deus sit habens diuinā naturam, & homo sit habens humanam naturā, per hæc duo nomina significantur duæ naturæ habitæ, sed vnus habens vtrāque. Et cum habens naturam sit hypostasis, sicut in nomine Dei intelligitur hypostasis Verbi Dei, ita in nomine hominis intelligitur Verbum Dei, secundum quod attribuitur Christo. Et sic patet, quod per hoc, quod dicimus Deum Christum, & hominē, non dicimus eum esse duo, sed vnum in duabus naturis. Quia vero ea, quæ conueniunt naturæ, attribui possunt hypostasi illius naturæ, hypostasis autem tam humanæ naturæ, quam diuinæ includitur tam in homine significante diuinam naturam, quam in homine significante humanam, quod est eadē hypostasis habens vtramque naturam, consequens est, vt tam humana, quam diuina prædicentur de illa hypostasi, seu secundū quod includitur in nomine significante diuinam naturam, seu secundū quod includitur in nomine significante humanā. Possumus enim dicere, quod Deus Verbū, Dei est conceptus, & natus de Virgine, passus, mortuus, & sepultus, attribuentes hypostasi Verbi humani propter humanā naturam & è cōuerso possumus dicere, quod homo ille est vnū cum Patre, & quod est ab æterno, & quod creauit mundum propter diuinam naturam. In his ergo tam diversis de Christo prædicandis distinctio invenitur, si consideretur, secundum quod ista de Christo dicuntur.

Quædam enim dicuntur secundum humanam naturam, quædam secundū diuinā. Si autē cōsideretur, de quo dicuntur indistincte

proferuntur, quia eadem est hypostasis, de qua & divina, & humana dicuntur, ut si dicam, quod idem est homo, qui videt, & audit, sed non secundum idem. Videt enim secundum oculos, & audit secundum aures. Idem etiam est pomum, quod videtur, & adoratur, sed hoc quidem colore, illud autem odore, ratione cuius dicere possumus, quod videns audit, & audiens videt, & visum odoratur, & odoratum videtur. Et similiter dicere possumus, quod Deus nascitur de Virgine propter humanam naturam, & homo ille est eternus propter divinam.

§. VI.

Explicatur Mysterium Incarnationis varijs similitudinibus.

Varia adduxi symbola, & exempla sensibilia, quibus huic Mauro emolliere difficultatem, quam experiebatur in credendo hoc mysterio. Non quia existimare illa sufficere ad persuadendum mysterium tam arduum, & superans omnem humanum discursum; sed ut minorem difficultatem experiretur, & ut ostenderem non esse impossibile, ut ipse existimabat.

Primo igitur explicui hoc mysterium exemplo *infectionis* desumpto ex Theodoro Dialogo *inconfusus*. Nam si tu haberes in tuo horto nobilissimum truncum pyri habentem unum ramum, huic trunco posset inferre alium ramum, pruni, v.g. & tunc iam idem arbor esset pyrus, & prunus, produceretque duos fructus specie diversos, nimirum pyra, & prunos. Et in eodem trunco, veluti in eadem hypostasi, & supposito existeret duplex natura, & natura pyri, & natura pruni; nec propterea esset duplex arbor, sed unicus, cui esset connaturalis natura pyri, quia cum illa nasceretur, natura autem pruni licet per *infectionem* appropriaretur ipsi, tamen ex se esset extranea a natura pyri. Sic ergo cogita Verbum divinum seu personam Filij Dei, tanquam arborem divinum habentem ex se ramum divinitatis, & ferentem ex se fructus omnino divinos; huic divino arbori, & quasi nobilissimo trunco inseruit omnipotentia Dei ramum humanitatis. Vnde Verbum post incarnationem iam habet duplicem naturam, quasi duplicem ramum; habet quidem naturam divinam sibi connaturalem & secum identificatam; & simul habet naturam humanam ex se quidem extraneam, quae tamen per *infectionem* incarnationis inserta est personae Filij Dei, & facta est propria Filij Dei. Vnde eadem persona Filij Dei habet naturam divinam, & humanam, ac proinde est Deus & homo. Vnde Christus est unus arbor cum duplici

fructu, divino, & humano, habet enim operationes Dei, quia est Deus, & operationes humanas, quia est homo. Sicut pyrus, cui inserta est prunus, habet duplicem fructum.

Secundo id ipsum explicui exemplo *ignitionis* desumpto ex D. Basilio. Sumamus, ferrum candens, vel carbonem ignitum. Nonne vides, quod ignis totum ferrum penetrat, occupat, & ad suam puritatem, & nitorem trahit, sibique penitus adstringit & univit? Sic ergo considera, quod Verbum divinum tanquam ignis splendidissimus totam naturam humanam Christi penetravit, & omnes eius partes sibi univit. Nonne vides, quod illa unio ignis cum ferro est ita intima, ut vix possumus alterum ab altero discernere, cum tamen certum sit ibi post ignitionem manere naturam ferri. Hoc ergo modo debes cogitare unionem Verbi cum humanitate esse penitus firmam, & vi illius humanitatem totam esse imbutam, & refulgentem igne divinitatis; & nihilominus manere cum distinctione a natura divina Verbi, a qua magis illustratur, & perficitur, quam ferrum, vel carbo ignitus perficitur ab igne secum penetrato. Et sicut durante unione ignis cum ferro, ferrum redditur incapax ferruginis, nigroris, & frigoris: ita humanitas ratione unionis cum divinitate est incapax peccati, & erroris, quorum foret capax, si non esset unita Verbo divino. Vnde humanitas Christi differt a nostra sicut differt carbo ignitus a carbone extincto; & sicut differt ferrum candens a ferro frigido. Denique; advertere debes, quod sicut beneficio unionis inter ignem & ferrum, operatio ignis tribuitur ferro, & operatio ferri tribuitur igni: dicitur enim ferrum splendere, calefacere, urere, accedere, & ignis potest dici secare, dividere, penetrare, condensari; imperfectiones tamen ferri ignem non afficiunt. Ita beneficio illius admirabilis unionis inter Verbum divinum, & humanitatem, ea quae sunt hominis tribuuntur Deo, & ea quae sunt Dei tribuuntur homini: sic tamen ut imperfectiones humanitatis non laedant divinitatem, sicut ferrum sua nigredine non inficit ignem, cui coniungitur.

Sed potissimum ad hoc mysterium explicandum usus sum exemplo *animationis*, sicut enim anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus; ut inquit Athanasius in symbolo. Adverte, Amete, quanta sit distantia inter animam & carnem; anima enim est res subtilis, incorporea, simplex, viva, mobilis, pura, intelligens, immortalis, per se subsistens; caro est crassa, multiplex, impura, sordida, torpens, sensu, & ratione distincta, corruptioni obnoxia

noxia: & tamen anima vi sua suoque cōta-
ctu carnem extollit, & ad se trahit, sibi que
substantialiter vnit, & vnus ex vtroque ho-
mo constat: & per hanc vñionem caro fit
spiritualis, pulchra, viva, mobilis, & bono-
rum animæ particeps, ita vt omnis honor,
qui animæ deferretur, simul etiam deferatur
carni. Rursus caro non gestat animam, sed
anima carnem, & hæc in anima veluti in
sustentante recumbit, non autem anima in
carne: vnde caro ad hypostasim animæ ele-
vata, & vnita videtur. Præterea iste homo,
v.g. Petrus, simul est anima & caro, vel vt
magis propiè loquar animalis, & carnalis,
vt animalis, anima rationali, est incorpo-
reus, immortalis, & ratione præditus: vt
carnalis, est corporeus, mortalis, & ratione
carens, &c. Deniq; quidquid operatur aut
patitur caro, operatur vel patitur homo
animalis; & quid operatur aut patitur ani-
ma, operatur, vel patitur etiã homo carna-
lis. Adhuc ergo modū licet quoad perfe-
ctionem inter naturam humanā & Deum
sit infinita distantia; tamē potest Deus sua
infinita potentia naturam humanā in infi-
nitā celsitudinem supra omnem creaturam
attollere, & ad hypostasim, seu Personam
Verbi (quæ naturæ humanæ & singulis
eius partibus intimè præsens erat) insolubili,
& substantiali nexu adstringere, & vnire
potuit, ita vt iam non illa in se, & per se,
sed in Verbo, veluti ramus terrenus in cœ-
lesti trunco, & veluti corpus in regente, &
sustentante se anima subsisteret. Nec idcirco
Verbū mutari, sed humanitas eleuari,
ad Verbū trahi, & modum quendā in-
existēdi Verbo accipere debuit. Sicut cū
magnes attrahit, & copulat sibi ferrum, nō
magnes, sed ferrum mutatur: cū Angelus
assumit corpus, nō Angelus, sed corpus mu-
tationē patitur: & cū cera infunditur si-
gillo, ipsa, nō sigillū mutatur. Hæc symbo-
la adducit P. Lessius in tract. de Perfect.
Divin. ad explicandum hoc mysteriū, &
illis ego vsus sum ad imprimendā aliquam
notitiam huius veritatis illi Mauro, ne tā-
tam difficultatem sentiret in ea credenda.
Et in hoc colloquio aliquam partem viæ
transigimus, sed quia vt inquit Isai. c. 7. v.
9. *Si non credideritis, nō intelligetis*, prius de-
bet persuaderi mysteriū aliquod esse reve-
latum à Deo, ac proinde credi debere, quā
illud rationibus explicemus, quia rationes
illæ homini habenti fidem deserviunt ad
acuēdam intelligentiam; vbi autē fides non
præcedit, non sufficiunt ad persuadendum,
illud mysterium esse verum: & ideo post-
quam explicui mysteria ista, aliā viam ag-

gressus sum, qua pergere debet, qui infide-
libus volunt persuadere vera esse mysteria
nostræ fidei. Nā colloquium hucusque ha-
bitum in eum finē direxi vt huic Mahu-
metano ostenderē non esse impossibile Mi-
steriū Incarn. non autē vt rationibus per-
suaderē debere ab illo acceptari vt verū.

§. VII.

*Quomodo Prædicatores Evangelici persuadere
debent in fidelibus vera esse mysteria
nostræ Fidei.*

QVIA mysteria nostræ fidei sunt
omnino supernaturalia, & superāt
omnem rationē, & discursum na-
turalem, ratione naturali nō potest directē
ostendi eorum veritas; quia quod est supra
omnem rationem, ratione demonstrari nō
potest. Et ideo licet possimus solvere, quæ
contra illa obijciuntur, quia cum impu-
nent veritatē, necesse est vt sint fallacia ar-
gumenta appugnantia mysteria nostræ fi-
dei: tamen non debet minister Evangelicus
niti rationibus ad directē probandum illa
esse vera: *Quæ igitur fidei sunt* (inquit D.
Tho. 1. p. q. 32. ar. 1. c.) *non sunt tentanda
probari, nisi per authoritates ijs, qui authorita-
tes recipiunt. Apud alios vero sufficit defende-
re, nō esse impossibile quod prædicat fides. Vnde
Dionys. dicit c. 2. de Divin. Nomin. si aliquis
est, qui totaliter eloquijs resistit, longè erit à
nostrā Philosophia. Si autē ad veritatē eloquio-
rum, scilicet sacrorū respicit, hoc & nos canone
vitmur. Hinc S. August. lib. de Fide, & sym-
bolo c. 9. circa finem ait: Fides inconcussa te-
nenda est, vt dicamus istam Trinitatem vnum
Deum; nec temerè aliquid de inuisibilibus, af-
firmemus tāquam scientes, sed tāquam creden-
tes: quoniā videri nisi mundo corde nō possunt.*

Colloquium ergo cum Amete Soliman
prosequēs, addidi: hucusque tibi explicui,
quomodo sine repugnantia, & contradi-
ctione intelligi possit quod Deus factus sit
homo; & quomodo Christus possit simul
esse Deus & homo. Nunc vero alia via
vtar, vt tibi persuadeam Christianæ Reli-
gioni nomē dare. Et imprimis amice Ame-
te, stultū est, quod tu tibi persuadeas my-
steria Religionis Christianæ esse falsa, quia
tu ratione & discursu tuo nō potes assequi
quomodo se habeant. Sic enim negare de-
beres vt falsum omne illud quod tuo dis-
cursu non potes comprehendere. Hoc au-
tem est manifeste absurdum: multa enim
sunt, quæ ratio naturalis non valet com-
prehendere. Inter Aristotelē, & alios Phi-
losophos diū, acriterque disputatum est;

an continuum componatur ex punctis indivisibilibus, an ex partibus sēper divisibilibus in minores & minores sine termino. Et hucusque nemo Philosophorum hanc difficultatē omnino vincere potuit, & veritatem palam detegere. Rem illi explicui, quæstio est inter Philosophos, an si Angelus dividat hunc vnguem in duas medietates, & rursus vnam medietatem in alias duas, & sic deinceps, an aliquando perveniret ad punctū aliquod indivisibile, quod amplius non posset dividi. In qua quæstione Princeps Philosophorum Aristoteles negat, & multi cum illo. At Ceno cum alijs affirmat. Et nemo hucusque clarè ostendere potuit quismam eorum sit veritatem assecutus. Rursus tu certa experientia cognoscis fluxus, & refluxus maris: & tamen unde nam illi proveniant ignoras.

Nos omnino videre res à longe experimur, & interposito medio opaco eas non videre; & tamen ignoramus quomodo fiat tam mirabilis visio in humore oculorum. Experimur homines tam foelicis memorie, ut continuata serie multa recitare valeant: & tamen quomodo fiat illa memoratio, ignoramus. Scim⁹ ex rudi massa formari fœtum in ventre fœminæ; & tamen quomodo id fiat, omnino ignoramus. Videmus ex grano, vel ossiculo arborem nasci, & quomodo id fiat nescimus. Experimur magnetem attrahere ferrum, & quomodo attractio fiat, ignoramus. Et ut alia omittam, vos Mauri creditis corporum resurrectionem; & tamen discursus naturalis non assequitur, quomodo corpus conversum in vermes, in hervas, vel in pisces (quando scilicet ab eis devoratur) possit resurgere. Ergo stultum est dicere: Deus non est Trinus, quia ego non assequor, quomodo hoc possit esse: Deus non est factus homo, quia ego non capio, quomodo id fieri potuerit. Ratio stultia est, quia ratio evidens demonstrat, Deum esse infinitum, & incomprehensibilem ab omni humano, imò ab omni creato intellectu: si ergo est infinitus, poterit in se habere perfectiones aliquas, quas noster intellectus solo lumine naturali nequeat assequi: si est omnipotēs, ergo potest aliquid facere, quod discursus humanus non potest assequi esse possibile. Ergo stat Mysterium Trinitatis, & Incarnationis esse vera, quamvis tu non possis mente tua illa capere: ergo stultum est asserere, *non ira est, quia ego non capio.*

Christiani non credimus hæc mysteria, quia illa intellectu nostro cōprehendimus, sed quia Deus, qui nec fallere,

neque falli potest; illa nobis revelavit. Deo autem loquenti credere debemus, quamvis non intelligamus quomodo esse possit id quod ipse dicit. Certè quod tibi difficultatem ingerit, difficultatem ingessit vehementem Philosophis, & sapientibus, qui extra Religionem Christianam educati, impossibile primo iudicabant, Deum esse Trinum, & Vnum, & hominem crucifixum esse Deum. Et tamen id postea firmissime crediderunt, & in defensionem horum mysteriorum libros scripserunt, & multi eorum sanguinem pro hac fide profuderunt. Tales fuerunt Dionysius Areopagita, qui ad fidem Christi conversus est ab Apostolo Paulo, (occasionem cōversionis exposui ex Actibus Apostolorum cap. 17.) Insignis iste Philosophus cum esset annos natus viginti quinque, & Heliopoli in Egypto commoraretur, mirandum illam solis Eclipsim, quæ tempore Passionis Domini contigit, vidit: & causam ignorans obstupuit: & postea ex Paulo cognoscens hoc prodigium accidisse in morte Iesu Christi, quæ Paulus Atheniensibus prædicabat, hinc ad motus non parum est ad amplectendam eam fidem, quam Apostolus prædicabat. Et postea illam scriptis illustravit, & pro hac fide Martyr occubuit: imitatus Magistrum suum Paulum, qui prius magnam blasphemiam cogitabat, quod Apostoli prædicabant, nempe Iesum Nazarenum à Iudæis crucifixum esse Filium Dei naturalem postea vero à Christo miraculose conversus, eius divinitatem, mortem, & resurrectionē, & reliqua Religionis Christianæ mysteria in magna orbis parte prædicavit; & tandem in huius fidei defensionem martyrium passus est Romæ simul cum Apostolo Petro. Talis etiam fuit conversio Iustini Philosophi sapientissimi, qui postquam perscrutatus fuit omnes penè sectas veræ sapientiæ adipiscendæ causa, tandem ad fidem Christi conversus est, eamque doctissimis libris defendit, & Romæ pro ea martyrium subiit anno Christi 165. Talis quoque fuit Hilarius, qui cum esset Philosophus Gentilis, desiderans veram Philosophiam invenire, libros Philosophorum legens, & in eis quod quærebat non inveniens, tandem libros Sacræ Scripturæ perscrutatus est, & planè cognovit Scripturam Sacram Deum habere Authorem, & fidem Christi suscepit; & postea Episcopus Pictaviensis creatus, Fidem Catholicam consistentem divinitatem Iesu Christi, & Trinitatem Personarum

acerrimè propugnauit contra Arrianos, ut constat ex eius libris de Trinitate, in quorum principio suam cōversionem scribit: & denique plenus sanctitate & fide, multis vndique virtutibus editis, ita ut & mortuos suscitauerit, migravit ad cœlos, anno Christi 369. Talis etiam fuit magnus Ecclesiæ Doctor Augustinus, qui cum esset subtilissimū vir ingenij, & in scientijs versatissimus, ex cōversatione D. Ambrosij cœpit errores pristinos agnoscere, & tandem Catholicam Christi Fidem suscepit, omniaque illius mytheria, præsertim Trinitatem Personarum Diuinarum, & Deitatem Christi contra hæreticos propugnauit.

Certè omnes isti, & multi alij, quos breuitatis causa prætermitto, sapientiores multo erant, quam tu: fueruntque post cōversionem Viri Sanctissimi, & dubitari non potest, quod maximam experti sunt difficultatem in ijs mytherijs, & tamen illa firmissimè crediderunt, & multi pro testificatione illorum vitam dedere: cur ergo tu non credes, quod tot tam illustres sapientia, & sanctitate Viri post diligentem omnium sectarum discussionē crediderunt? Aut cur quæso, illi sapientissimi Doctores captiuaerunt intellectum suum ad credendum firmissimè mytheria, quæ non intelligebant, nisi quia vrgentissima habuerunt fundamenta, quibus persuasi sunt, Deum revelasse mytheria hæc, & Authorem esse Religionis Christianæ? Et inde benè intulerunt, hominem teneri credere Deo loquenti, quāvis loquatur mytheria, quæ excedunt naturalem nostrum discursum. Hæc autem fundamenta te etiam mouere debent, ut id credas, quod illi crediderunt.

Dic mihi, quæso si aliquis tuæ sectæ *Papæ* (sic vocant Sacerdotes, & Afaquinos) esset vir eximie probitatis, & veracitatis, essetque sapientissimus; ita ut suspicari prudenter non posses, eum, vel ex ignorantia falli, vel ex malitia velle fallere, tibi asseueraret rem aliquam valde difficilem, & serio testaretur ita se habere; non ne illi affirmanti crederes? Respondit annuendo: crederem, inquit, quia ita mecum discurrerem, hic Vir est sapientissimus, & ego homo ignarus; ille multa scit, quæ ego ignoro: aliunde verò est Vir probus, & Sanctus, qui neminem decipere curaret: ergo prudentiæ erit fidem illi tribuere. Benè dixisti: sed ex ore tuo te iudico: si homini probo & sapienti credere debemus, quæ narrat, quamvis

ea per nostrum discursum non assequamur, cur non credemus Deo loquenti, & testificanti? Hic respondit: si ego scirem Deum esse qui loquitur, libentissimè crederem, quamvis essent mytheria altissima supra meum captum. Et tunc ego optimè dixisti: sed inde conuinceris ut credas, Christum esse Deum, & in Deo non dari vnā tantum personam, sed tres, quamvis tuo discursu id capere non possis: quia ego tibi manifestissime probabo, Deum revelasse hæc mytheria, & manifestasse mundo.

Ad hoc probandum adduxi argumenta illa, quibus disputatione præcedenti demonstravi Christi diuinitatem. Primò quia Christus fuit Propheta Sanctissimus & Doctor veritatis, ut tu fateris: At manifestum est Christum de seipso dixisse se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum; siquidem hoc ab eius ore audierunt Apostoli, & toto mundo prædicarunt, & persuaserunt, & in testimonium huius veritatis martyrium subierunt. Secundò, quia Christus doctrinam illā evidentibus confirmavit miraculis. Tertiò, quia Apostoli per totū orbem dispersi hanc doctrinam innumeris signis confirmarunt. Quartò, quia pro illa testificanda multa centena Martyrū millia atrocissima passi sunt tormenta cum summa constantia, & magna lætitia. Quintò, quia in hac fide singulis sæculis floruerunt insignes Sancti, manifestis miraculis à Deo illustrati. Sextò, quia perfidi Iudæi, quia Christū tanquam blasphemum occiderunt, à Deo deserti sunt, & severissime vsque modo puniuntur. Septimò, quia in sola Christi fide elucet notæ veræ Religionis, quas supra breviter perstrinxi, & fuisse in hac, & præcedenti disputatione explicavi. Hæc & similia argumenta petita à motivis credibilitatis confeci. Ad quæ obmutescibat Maurus, & fatebatur se nescire, respondere ijs argumentis.

Sed præcipuè institi primæ demonstrationi, quam supra pag. 549. confeci. Hic respondit Maurus, legem Christi fuisse quidem Sanctam, & à Deo datam, cæterum non durasse nisi vsque ad adventum Mahumeti; sicut lex Moysis fuit Sancta, & à Deo collata per Moysen tanquam per legatum, & Nuntium Dei, & tamen non duravit nisi vsque ad adventum Christi. Aiebat ergo has tres leges à Deo descendisse, & Moysen, Christum, & Mahumetum fuisse Dei prophetas, & veras leges publicasse; cæterum duas priores iam

iam cessasse, & abrogatas esse, solumque nunc in mundo esse veram legem Mahumeti. Sed contra ego manifestissimis argumentis ostendi, id nequaquā dici posse.

§. VIII.

Demonstratur legem Mahumeti non successisse legi Christi, sicut lex Christi successit legi Moysi. Vbi exponitur, quomodo lex Christi non sit opposita legi Moysi, sed eius adimpletio, & perfectio, & convincuntur Iudaei contendentes Sacramentum Circumcisionis, & ceremonialia legis antiquae debere in aeternum durare, quia sunt à Deo instituta.

ILLA evasio Mauri cum quo colloquebar, fundamentum habet in Alcorano, in quo Mahumetus frequenter docet, & asserit, *Quod Deus sublimis, & benedictus misit Moysi testamentum, id est scripturam Veteris testamenti, & legis Moisaicae; Davidi autem Psalterium, Iesu vero Filio Mariae Evangelium, sibi autem Alcoranum.* Verum manifestum esse mendacium, quod Deus misserit Alcoranum Mahumeto, inde convincitur. Quia Alcoranum continet doctrinam contrariam Evangelio; & aperte negat quod Evangelium clare docet, nempe Christum mortuum esse, & resurrexisse; Christum esse Deum, & dari in Deo Trinitatem personarum. Vnde est manifestum mendacium quod Mahumetus pronuntiat in quinto capitulo Alcorani, dicens: *Hic liber, videlicet Alcoranum, Nec mendacium aliquod, neque aliquid praeteritis Prophetis contrarium nuntiat.* Nam mors Christi, eiusque Resurrectio erat praenuntiata à Daniele, à Davide, & alijs Prophetis, ut infra ostendam manifeste; & ab omnibus Evangelistis uniformiter docetur: vnde Alcoranum hoc negans evidenter opponitur Prophetis, & Evangelio, ac proinde non est liber à Deo missus, sed à Diabolo inventus, & à Mahumeto confectus ad seducendum.

Vnde contra evasione Mauri insurgens, illi evidenter ostendi, legem Mahumeti non posse esse à Deo; quia cum certum sit legem Moysi, & legem Christi à Deo descendisse, ut ipsi Mauri constantur; necesse est, ut lex Mahumeti non descenderit à Deo: quia Deus sibi contradicere non potest; & per unum Prophetam nequit prius revelare unum mysterium, & per alium postea revelare

oppositum. Deus autem per Prophetas antiquos revelavit Christum moriturum, & resurrecturum. Mahumetus autem aperte in Alcorano negat Christum mortuum esse, ac proinde negat etiam resurrectionem, quia resurrectio mortem supponit. Rursus Christus manifestè docuit se esse Filium unigenitum Dei, verumque Deum; & docuit in Deo dari tres personas: idque scribunt Evangelistae: & Apostoli omnes id mundo persuaserunt. Nam dum in orbem terrarum profecturi essent, ne vlla ex parte aliqua, vel apparens inter eos in annunciatione Evangelij diversitas esset, communi consilio quosdam Fidei Canones, quibus univervam Christianam fidem praestringentes stabilirent, constituerunt: quos proprio nomine Dei Ecclesia *SYMBOLVM APOSTOLORVM* dicere consuevit; vel quia singuli ad illud perficiendum attulerint suum symbolum, vel quoniam qui verè Christiani essent eo symbolo velut thesera militari, aut indicio dato, ab ijs, qui falso Christum predicarent, dignoscerentur, ut docet Ruffinus D. Hieronymi coetaneus in praefatione expositionis symboli.

Ex his clarè cognoscere potes, Amete, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed seductorem. Ad hæc Maurus ne cogeretur fateri, vel Christum eiusque Evangelistas, & Apostolos falsam doctrinam praedicasse, vel Mahumetum non fuisse verum Dei Prophetam, respondit, Evangelium prout ex ore Christi manavit atque ab eius Apostolis, & Evangelistis descriptum est, absque falsitatis commixtione verum esse: ceterum à posteris Christianis infectum, & falsificatum esse in multis, nimirum in illis omnibus, in quibus discordat ab Alcorano. Et hæc est communis solutio ad quam recurrunt Mahumetani quando fit argumentum contra ipsos ex libris Prophetarum, & Evangelistarum, quos ipsi ut libros Dei venerantur. Et sumitur ex Alcorano Azora 12. Videns enim Mahumetus doctrinam suam esse contrariam Evangelio, quod ipse sepè laudaverat, ne videretur sibi contradicere, dixit Evangelia esse corrupta, & adulterata à Christianis: & se solum in suo Alcorano habere puram, & incorruptam doctrinam Christi, & Prophetarum, qui ante ipsum praecesserunt. Hanc Mauri evasione ita praclusi, tanque patenter de falsitate convicti, ut obmutesceret, & quid opponeret, non haberet. Et infra seorsim adducam

cā argumenta quibus Christi prædicator possit hanc Mahumetanorū tabulā aperte confutare. Ad colloquium autem rediens addidi.

Lex Moysis sancta fuit, & à Deo data; cæterum in illa nihil continetur quod non concordet Evangelio: non existimes Amete, legem Christi esse contrariam legi Moysis: Christus enim ipse dixit, se non venisse solvere, sed adimplere legem Moysis, *Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere. Amen quippe dico vobis, donec transeat Cælum, & terra, iota unum, aut unus apex non præteribit à lege donec omnia fiant.* Math. 5. v. 17. & 18. Si me interrogaveris, quomodo Christus dicit se nō venisse, ut legē solveret, sed adimpleret, cum re ipsa solverit, & abrogaverit & post Christi adventum cessaverit lex Moysis? Respondeo tibi; verissimum esse, quod Christus non venit, ut legem solveret, sed adimpleret; primo, quia quandiu lex vigere debuit, ipse eam diligentissime observavit (quamvis ad eius observationem non teneretur, quia erat Deus,) & ut Apostoli observarent curam habuit, & ideo ipse, & Apostoli circumcisi sunt, & ascendebant quotannis ad Templum ad diem Festum. Secundo dicitur non solvisse, sed adimpluisse, quia benè interpretando perfecit. Tertiò legem implevit, quia gratia, per quā impleri posset, nobis attulit: ut enim inquit Evangelista Ioannes cap. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est, gratia autem per Iesum Christum facta est*, & ideo ut ait Augustinus, prius iuuebat, sed non iuuabat. Post Christi adventum, & iubet, & iuuat. Quartò, quia quæ in lege promissa erant, exhibuit; quæ cæremoniis, & figuris adumbrata, repræsentavit.

Itaque cum in lege, & Prophetis quatuor essent partes, nempe promissa, & vaticinia; præcepta Decalogi; cæronialia; atque iudicialia: Christus omnia complevit: promissa, & vaticinia complevit, exhibendo quæ promissa, & prædicta erant: præcepta moralia Decalogi complevit, melius interpretando; & falsas expositiones Scribarum, & Phariseorum reiiciendo: complevit cæronialia, exhibendo illa, quæ per cæremonias repræsentabantur, & adducendo veritatem illarum figuratum, & corpus illius vmbre, ut pro Circumcisione carnis Baptismum, & Circumcisionem cordis; & pro sacrificijs animalium, &

avium Sacrificium sui corporis in Cruce offerendum; & pro sacrificijs, & oblationibus panum, & farinæ sacrificium incruentum corporis, & sanguinis sui in Eucharistia: denique complevit iudicialia, quia præmia, & supplicia corporea, & temporalia, quæ lex Moysis promittebat, vel cominabatur, populo illi rudi, & carnali, Christus in spiritualia, & æterna commutavit.

Quare legem illam antiquam Christus abrogavit, non solvendo, sed adimplendo; non violando, sed perficiendo; sicut pictor (ut Theophil. ait) inchoatæ, & extremis tantum lineamentis adumbratæ imagini, dum ultimam apponit manum, & colotes adhibet, priorem imaginem abolet, & novā inducit, abolet autem non dissolvendo, sed absolvendo, non delendo, sed perficiendo.

Vnde lex Moysis, & lex Christi non cōparantur inter se tanquā duæ leges specie diversæ, & inter se oppositæ; sed tanquā duæ leges respicientes eundem finem, quarū altera imperfectè, altera perfectè illū finem attingit; vel potius tanquā vna, & eadem lex secundum statum perfectum & imperfectum: non differunt illæ duæ leges, sicut differunt homo, & brutum; sed sicut differt homo dum est vir à seipso dum est puer. Lex antiqua data est per Moysen à Deo Populo Israelitico sicut puero: lex Evangelica data est generi humano à Deo per Christum Filium suum sicut viro. Genus humanum sub lege veteri erat in statu pueritiæ; sub lege autem nova est sub statu virilitatis, & perfectionis, ut enim inquit S. Thomas 12. quæst. 91. art. 5. ad 1. *Sicut Pater familias in domo alia mandata proponit pueris, & alia adultis: ita etiam vnus Deus in suo regno aliam legem dedit hominibus adhuc imperfectis existentibus, & aliam perfectionem iam manuductis per priorem legem ad maiorem capacitatem diuinorum.*

Itaque lex potest considerari secundum finem, ad quem ordinat homines, & secundum propinquitatem ad finem, vel distantiam ab illo. Si primo modo consideretur, *Lex nova non est alia à lege veteri* (inquit S. Thom. 12. q. 97. art. 1.) *Quia vtriusque est idem finis, scilicet ut homines subdantur Deo, est autem vnus Deus, & noui & veteris testamenti secundum illud Rom. 3. vnus Deus est qui iustificat circumcissionē ex fide, & præputium per fidem.* Si autem consideretur secundo modo, *Lex nova est alia à veteri; quia lex vetus est quasi*

quasi Pedagogus Puerorum, ut Apostolus dicit ad Galatas 3. lex autem nova est lex perfectionis, quia est lex charitatis, de qua Apostolus dicit, Colos. 3. quod est vinculum perfectionis.

Quare lex nova comparatur ad veterem sicut perfectum, & imperfectum; & quia omne perfectum adimplet id, quod imperfecto deest; ideo lex nova adimplet veterem, in quantum supplet illud quod legi veteri deerat, ut docet ibidem art. 2. idem S. Doctor. Quamvis autem aliqua dederit praecepta Deus hominibus in illo statu legis veteris, quae cessarunt adveniente, & promulgata lege nova, quia illa erant convenientia pro illo statu, & non erant convenientia pro statu legis novae: tamen non revelavit Deus de seipso aliquid in lege veteri, quod negaverit in nova: in lege veteri sub umbris, & figuris significavit Trinitatem personarum, licet non proposuerit expresse hoc mysterium illi populo rudi, ne sumeret inde occasionem existimandi esse tres Deos: manifestationem huius mysterij reservavit tempori legis novae, in quo misit unigenitum suum in mundum, ut ipse qui est in sinu Patris enarraret. Bene quidem potest Deus in vno tempore revelare, & manifestare aliquod mysterium, quod in alio non revelavit; nequit tamen illud ipsum, quod prius de seipso affirmavit, postea negare. Ut constat ex prima nostra demonstratione. pag. 549.

Creavit Deus primum hominem in gratia, & iustitia originali ad finem supernaturalem visionis beatificae, amoris, & gaudij inde resultantium, eo pacto, & conditione, ut si observaret praeceptum non edendi fructus arboris scientiae boni, & mali, conservaret sibi, & derivaret in posterum eam gratiam, & iustitiam; si autem peccaret, eam amitteret sibi, & posteris, omnesque manerent sub captivitate peccati, & potestate Diaboli. Peccavit Adamus, & totam posterorum massam corripuit, infecitque peccato, & subiecit se, & omnes suos posteros captivitati Diaboli. Deus autem summe bonus, & misericors decrevit Filium suum unigenitum in hunc mundum mittere, ut indutus carne Diabolum vinceret, & captivos eriperet de eius tyranica potestate. Decrevit autem differre huius mysterij executionem per multa saecula propter rationes quas expendit D. Thom. 4. contragent. cap. 55. num. 9. & 3. part. quaest. 1. art. 5. Praestituit tamen tempus convenientius

ad tanti mysterij dispensationem. Ut autem pararet sibi populum, in quo erat nasciturus, apparuit Abraham, illumque elegit in patrem credentium; & Abraham posteros multiplicavit, ut ex illis constitueret Synagogam: filios Israel in signis & portentis eduxit de Aegypto; promissit adventum Messiae, & Salvatoris per Prophetas, dedit legem populo Israel, eique dedit praecepta moralia, quae semper erant per mensura, scribens in tabulis lapideis decem praecepta Decalogi, quae in prima creatione imprefferat tabulis cordis, quia videlicet illa erant penè oblitterata ex multitudine peccatorum, quae mentem obsecabant; dedit etiam praecepta quaedam ceremonialia de sacrificijs, & oblationibus, quae adumbrabant, & repraesentabant sacrificium mortis, & Passionis Christi: dedit etiam praecepta iudicialia, quasi propria illius populi, ut illum separaret à consortio Gentilium, ne ex illorum contubernio, & communicatione inciderent in peccata fedissima, quibus idolatrae contaminabantur. Ut autem reciperent Messiam, quando veniret, praenuntiavit per Patriarchas, & Prophetas tempus, & locum, ubi & quando erant nasciturus: & mores eius, miracula, Discipulos, & mortem praesignavit, sub velis tamen, & figuris, ut fides locum haberet. Tota autem illa lex antiqua erat imperfecta, eiusque finis erat disponere homines ad suscipiendum Messiam venturum, & legem perfectam ab eo promulgandam.

Quod egregie explicat S. Thom. 4. contrag. cap. 55. num. 9. Quia hoc requirit conditio humanae naturae ut non statim ad perfectum ducatur, sed manducatur per imperfecta, ut ad perfectionem perveniat: quod & in institutione puerorum videmus, qui primo de minimis instituuntur: nam à principio pro perfecta capere non valent: similiter etiam si alicui multitudini aliqua inaudita proponerentur, & magna, non statim caperent, nisi ad ea affluerent. sic igitur conveniens fuit à principio, ut humanum genus instrueretur de his, quae pertinent ad suam salutem per aliqua levia, & minora documenta per Patriarchas, & Prophetas; & tandem in consumatione temporum perfecta doctrina Christi proponeretur in terris, secundum quod Apostolus dicit ad Galat. 4. *At ubi venit plenitudo temporis misit Deus Filium suum in terris*; & ibidem

dem dicitur. *Quod lex pædagogus noster fuit in Christo: sed iam non sumus sub pædago.*
 „ Et sicut ad advetum magni Regis oportet aliquos nuntios præcedere, ut præparentur subditi ad eum reverentius suscipiendum: ita oportuit adventum Dei in terras multa præcedere, quibus homines essent parati ad Deum incarnatum suscipiendum: quod quidem factum est, dum per præcedentia promissa, & documenta hominum mentes dispositæ sunt, ut facilius ei crederent, qui antea prænuntiatus erat, & desiderantius susciperetur propter priora promissa.

Postquam autem Christus venit, debuit cessare lex vetus quoad præcepta ceremonialia, & iudicialia, & quoad Sacramenta, quæ habebat lex illa; quia lex quoad illas ceremonias, & leges municipales separantes Iudæos à Gentilibus, debuit cessare quando venit Christus, qui in illis præfigurabatur; & qui veniebat ad salvandos omnes homines, & congregandam unam Ecclesiam ex Iudæis, & Gentilibus, iuxta illud Pauli ad Ephes. 2. vers. 14. *Qui fecit utraque unum.* Et cum omnia Sacramenta, ex Passione Christi efficaciam habeant, sanè Sacramenta, quæ præcesserunt Incarnationem Christi, talia esse debuerunt, ut significarent, & quodammodo repromitterent salutem futuram ex Christi Passione: vnde cessare debuerunt, postquam Christus redemptionem generis humani sua morte consumavit. Et debuerunt illis succedere Sacramenta, quæ hominibus re ipsa salutem exhiberent ob meritum passionis iam præsentis. Et hinc confutatur error Iudæorum, qui credunt Sacramenta legalia propter hoc quod à Deo sunt instituta, in perpetuum esse servanda; cum Deus non peniteat, neque mutetur. Confutatur, inquam, quia ut optimè inquit D. Thom. 4. contrag. cap. 37. Absque aliqua mutatione, vel penitentia disponentis fit, quod diversa disponat secundum congruentiam temporum diversorum, sicut pater familias alia præcepta tradit filio parvulo, & alia iam adulto; sic & Deus congruenter alia Sacramenta, & præcepta ante Incarnationem tradidit ad significandum futura, alia post Incarnationem ad exhibendum præsentia, & memorandum præterita. Quare post Passionem Christi cessare debuit circumcisio: quia hæc instituta fuit in signum fidei Abrahæ; fides autem Abrahæ fuit

fuit commendata in hoc, quod credidit divinæ promissioni de futuro semine, in quo bene dicerentur omnes gentes, id est de futuro Christo, & ideo quandiu hoc erat futurum, oportebat protestari fidem Abrahæ in circumcissione: sed postquam hoc iam est perfectum, oportet idem alio signo declarari, scilicet Baptismo, qui in hoc circumcissione succedit, secundum illud Apostoli ad Colosens. 2. *Circumcissi estis, circumcissione non manu facta in ex-poliatione corporis carnis, sed in circumcissione Christi, consepulti in Baptismo.* Ita Divus Thomas 12. quæst. 103. art. 3. ad quartum. Audiamus etiam D. Aug. 10. 1. lib. de Vera Relig. c. 17. egregiè explicantè, quo pacto lex nova veteri non opponatur, sed utraque à Deo sit. Quisquis autem, te (inquit) ideò negat utrumque testamentum ab uno Deo esse posse, quia non eisdem Sacramentis tenetur populus nostris, quibus Iudæi tenebantur, vel ad hoc tenentur: potest dicere, non posse fieri, ut unus pater familias iustissimus aliud imperet eis, quibus servitutem duriores utilem iudicat, aliud eis, quos in filiorum gradum adoptare dignatur. Si autem præcepta vitæ movent, quod in veteri lege minora sunt, in Evangelio maiora, & ideo putatur non ad eundem Deum utraque pertinere; potest qui hoc patat perturbari, si unus medicus alia per ministros suos imbecillioribus, alia per semetipsum valentioribus præcipiat ad reparandum, vel obtinendum salutem. Ut enim ars medicinæ cum eadem maneat, nec ullo pacto ipsa mutetur, mutat tamen præcepta languentibus, quia mutabilis est nostra valetudo: ita divina providentia cum sit ipsa omnino incommutabilis, mutabili tamen creaturæ variè subvenit, & pro diversitate morborum alijs alia iubet, aut vetat, ut à vitio unde mors incipit, & ab ipsa morte ad naturam suam, & essentiam, ea quæ deficient, id est ad nihilum tendunt, reducat, & firmet.

§. IX.

Demonstratur legem Christi non potuisse abrogari per legem Mahumeti, quando vis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

HIS sic explicatis ad Maurum conversus, non ne vides, inquam, Amete, quomodo inter se bene coha-

coha-

cohæreant, quod Deus sit Author legis Moysæ, & legis Christi? At minime. Et hæret quod sit Author legis Christi, & simul author legis Mahumeti: nam Deus nequit mentiri, neque quod semel revelavit potest falsificare. At per Christum docuit homines, Deum esse Trinum in personis; ipsumque Christum esse Filiū suum unigenitum, quem in hunc mundū misit ad salvandum genus humanum per mortem, & Passionem suam; mundoque per Apostolos persuasit, hominem crucifixum esse Deum, & tertia die resurrexisse, & corpus suum, & sanguinem hominibus reliquisse in Sacramento Altaris; Baptismum esse necessarium ad salutem, circumcisionem autem iam cessasse. Cum ergo Mahometus hæc omnia neget, evidenter convincitur, eum non fuisse Dei Prophetam, sed seductorem qui honesto Religionis titulo imperium viurpavit.

Clarissimeque hoc perspicere potes: nam quia postquam Deus dedit legem populo per Moysen, daturus erat legem perfectam per Christum: in lege veteri per Patriarchas, & Prophetas promissit Christum, illiusque adventum prænantiauit: & prædixit omnia, quæ futura erant tēpore legis novæ. Si ergo Deus missurus erat in mundum perfectissimum legislatorem, maximumque Prophetarū, qualem vos Mahometum fuisse creditis, illius adventum prænantiaisset in lege Moysis, & in lege Christi, ut scilicet mundus eum tanquam Dei Prophetam susceperet, & legem ab eo promulgatam ad salutem necessariam amplecteretur. At manifestissimum est, nec Deum in veteri testamento, nec in novo promississe Mahometū; nec in illo fuisse à Christo prænantiatum nisi sub generali ratione falsorum Prophetarum, cum dixit Math. 24. v. 11. *Multi pseudo Prophetæ surgent, & seducent multos.* Ergo certum est Mahometum non fuisse Dei prophetam, nec legem dedisse ut verum Dei ministrum.

Sed miseri Mahometani meridiana in luce caligant, & credunt illum fuisse prænantiatum à Moysæ, & Christo, ceterum Iudeos, & Christianos in odium Mahumeti delevisse ea quæ in scripturis de eo erant prænantia: idque credunt, quia Mahometus ipse in Alcorano ad præoccupandam hanc objectionem testatur mentionem fieri de eo in veteri, & novo testamento. Siquidem Azora 60. affirmat, Dominum nostrum Iesum, Christum eū

prænantiasse, & in Evangelio suo hæc verba posuisse: *Amen amen dico vobis, quod post me venturus est Apostolus Dei, qui vocabitur Mahumed, seu Mahometus.* Refert autem theatrum vite humanæ tom. 1. fol. 595. esse opinionem apud Mahometanos, in cap. 14. Ioan. v. 16. vbi nos legimus, *Ego rogabo Patrem, & alium paraclytum dabit vobis*, antea loco paraclyti legi *Mahumed*, quasi Christus dixisset, *Ego rogabo Patrem, & Mahometum dabit vobis.*

Verum hoc esse insigne mendaciū facile evincitur, quia eadem Evangelia quæ in Ecclesia leguntur, fuerunt in Ecclesia Christi ante adventum Mahumeti, ut constat ex expositionibus Sanctorum Patrum Hieron. Ambr. Basilij, Nazianzeni, Athanasij, Chrysostomi, Augustini, & Gregorij, qui ante Mahometum floruerunt; nam hic postremus mortuus est anno Christi 604. Mahometes vero anno 631. reliqui autem multo ante floruerunt. In ijs enim expositionibus, nec apud vllum scriptorem, nec in aliquo exemplari, vel versione Evangeliorum mentio ulla facta est Mahumeti: certum est autem non potuisse Christianos, vel Iudeos in odium Mahumeti corrumpere scripturas, antequam Mahometus in mundum venisset. Deinde cum Moyses Deuteronomij 4. severissimè prohibuerit aliquid addere, vel detrahare Sacris Scripturis dicens: *Non adijcietis ad verbum, quod ego præcipuo vobis, neque auferetis ab eo.* Et cum Ioannes Apocal. 22. id ipsum prohibens, dicat: *Siquis apposuerit ad hæc, apponat Deus super eum plagas scriptas in libro isto, & auferat eum de libro vite:* quis nisi stultus credat Iudeos, vel Christianos voluisse à sacris litteris abradere nomen Prophetæ, quem Deus illis promitteret, præsertim antequam cognoscerent, qualis futurus esset. Idque amplius constabit ex dicendis infra quando probemus scripturas non esse corruptas. Constatque manifestè easdem extare nunc veteris testamenti versiones, quæ extiterunt tempore Christi, & ante eius adventum, in quibus nulla mentio Mahumeti sit.

Estque manifestum, Paraclytum, quæ Christus promissit Ioannes 14. non esse Mahometum: nam adventus illius Paraclyti promittitur futurus intra paucos dies Act. 1. v. 5. *Non post multos hos dies:* Mahometus autem venit post sexcentos annos. Secundo, quia illum Paraclytum promittit Christus Apostolis, ut eos instrueret: *Ille vos docebit, & suggeret vobis*

his omnia, quæcunque dixerò vobis. Ioan. 14. 26. Mahometus autem Apostolos non docuit. Tertio, quia Christus dixit, illū Paraclitum esse invisibilem, Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec nescit eum.

Alio etiam argumento evidenti probavi illi Mauro, legem Mahumeti non esse datam à Deo post legem Christi, sicut lex Christi fuit data post legem Moysis. Quia si res ita se haberet, lex Mahumeti esset perfectior lege Christi, & lex Christi foret dispositio ad legem Mahumeti, sicut lex Moysis fuit dispositio ad legem Christi: Deus enim in instructione generis humani procedit ab imperfecto ad perfectum, ut supra explicuimus cum Sanct. Thom. At hoc est manifestè falsum; quia Christus in Evangelio docuit altissimam vitam sanctitatem, quā posuit in ardenti, & perfecta Dei dilectione; & ad eam assequendam altissima dedit consilia, contemnendi divitias, honores, & delectationes carnales, abnegandi seipsum, sumendi Crucem suam, diligendi inimicos, tollerandi iniurias, & exercendi perfectissima omnium virtutum opera, patientiam, humilitatem, continentiam, temperantiam, &c. Et omnium virtutum se exhibuit exemplar perfectissimum. Hanc autem perfectionem lex Mahumeti non præcipit, nec consulit. Immo in Alcorano docet, ut fideles reddant malum pro malo, & easdem iniurias, molestias, atque læsiones inferant alijs, quas ab illis patiuntur, & habenas laxat delectationibus carnis. Tantumque abest ut virginitatem, vel castitatem consulet, ut eius observationem censeat impossibilem: sic enim in Alcorano ait: *Nocturnos coitus cum mulieribus promittit nobis Deus, sciens nobis huius rei abstinentiam, tum difficile, tum impossibilem esse.* Ipsique Mahumetani dicunt, nimis arctam, & spirituales esse legem Christi; proptereaque sapienter egisse altissimum mittendo Mahometum Regnis Arabum cum lege laxa, ac facili: ipseque Mahometus in Alcorano inquit: *Deus nequaquam difficilia, seu ardua requirit à nobis.* Et sæpe dicebat se missum fuisse à Deo ut legem Christi, quæ nimis rigida erat, temperaret, & per mitiora præcepta homines duceret in Paradysum.

Ipsaque impura Mahumeti vita, evidenter probat, illum non fuisse Dei Prophetam: quod latè in hoc colloquio huic Mauro exposui, & infra scorsim proponam,

Denique illam Mauri evasionem manifestè confutavi, quia si lex Mahumeti comparatur ad legem Christi, sicut lex Christi comparatur ad legem Moysis, sequitur legem Christi post adventum Mahumeti abrogatam iam esse, sicut abrogata fuit lex Moysis post adventum Christi; ac proinde iam homines in illa non salvari, sicut post adventum Christi non salvantur in lege Moysis. At hoc esse evidenter falsum, constat primo: quia post adventum Mahumeti floruerunt singulis seculis in Ecclesia Christi multe femine & viri sanctitate insignes, & gloria miraculorum illustres: Deus autem sectatores falsarum sectarum miraculis, & signis non illustrat. Et ideo in Sinagoga postquam Christus venit nullus exiit Propheta, nullus homo, qui gloria miraculorum claruerit, cum tamen ante adventum Christi tot miracula, & prodigia operatus fuerit Dominus per Moysen, per Iosue, per Eliam, per Eliazum, aliosque Viros Sanctos: & ratio est, quia postquam Christum occiderunt, & eius Apostolos persecuti sunt, ablata sunt eis omnia supernaturalia beneficia, & privilegia consueta, gratia prophetiæ, efficacia miraculorum, reprobataque sunt à Deo eorum Sacrificia: quod hoc argumento probat Chrysostomus, nam Deus in lege illa præcipiebat, ne sibi offerrentur sacrificia extra Templum Hierosolimitanum. Ergo cum templum illud destruxerit Deus in vindictam occisionis Christi, utens tanquam instrumento Imperatoribus Tiro, & Vespasiano; signum est, iam sacrificia illa reprobasse. Quod hoc simili explicat: nam si ægrotus enixè à Medico postulasset facultatem bibendi binum, eamque concessisset Medicus eo pacto, & conditione, ut non biberet nisi per talem scyphum, quem ipsi assignasset; & postea vas illud Medicus ipse infringeret: planum est, quod Medicus hoc facto protestaretur, se nolle, ut ægrotus vinum gustaret. Hoc ergo pacto dicimus iam Deo non placere sacrificia, & victimas Hebræorum, quia destruxit Templum, in quo vnice licebat illi populo sacrificia Deo offerre. Abstulit ergo Deus ab illo populo Charismata supernaturalia, & eius sacrificia reprobat: omnemque illam excellentiam vaticiniorum, miraculorum, privilegiorum, & Divinorum Charismatum transtulit in Apostolos, & in Christi Ecclesiam, in qua semper floruerunt, & nunc florent; quod signum manifestum est,

est, Deum Ecclesiam Christi diligere ut Sponsam, & velle eo modocoli, quo illa à Christo, & Apostolis edocta perscribit. Alio deinde sensibili, & manifesto argumento hoc ipsum cōprobat, quia Deus statim post peccatum primorum parentū, Christum promissit, qui Diabolum vinceret, ut deducunt communiter Patres ex verbis illis, quæ Deus adversus serpentē pronūtiavit: *Ipsa conteret caput tuū* Gen. 3. v. 16. promissit eius adventū Abrahæ Gen. 22. v. 18. *Benē dicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Et Patriarcha Jacob Gen. 49. v. 10. prædixit Christi adventum illis verbis: *Non auferetur sceptrum de Iudā, & dux de fem. re eius donec veniat qui mittendus est.* Prædixit etiam, & promissit Moyses Deut. 18. v. 15. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus &c.* Promissit, & prænuntiavit per alios Prophetas, eius adventum varijs signis præfigurans: & cum venit dedit illi potestatem faciendi magna, & stupenda miracula, ut ipse Mahumetus in Alcorano Azora 1. testatur. Introducit enim Angelum alloquentem cum Maria, sub hac forma: O Maria omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior, atque iucundior, tibi ab universitatis creatore mittitur summi nūcij gaudiū, cum Verbo Dei, cuius nomen est Iesus, Christus, qui est facies omnium gentiū, in hoc futuroque seculo, sapiens vir optimus, ipse Deus Filium tuum cum divina virtute venientem edocebit librū legiferum, omnisque Magisterij peritiā, & testamentum, ac Evangelium. Ille cæcos, & mutos curabit, morpheaticos, ac leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante vivificabit, &c. Hæc Mahumetus de Christo. Cum tamē de seipso in Alcorano dicat, *Non sibi datum esse signum aliquod facere*, ut testatur Carthusianus lib. 2. art. 9. pag. 103. Facturque, *se esse Prophetam ignorantem.* Si ergo Deus tot retrō milliaribus annorum per Prophetas, & Patriarchas promissit Christum, illumque, & legem ab eo dandam prænuntiavit; ipsumque tot prærogativis, & excellentijs ornavit, quales, nec Moyse, neque ulli Prophetarum unquam concessit, quis nisi stultus potest credere, legem ab illo tot prodigijs inductam, & propagatam, solum sexcentis annis durasse? Si lex Moyse, quæ imperfecta erat, & solum dispositio ad legem Christi, duravit ultra mille, & quingentos annos; (nam ab egressu filiorum Is-

rael de Agypto usque ad Christi Nativitatem transierunt 1518. anni) quis mentis compos credere possit legem Christi perfectam, solum sexcentis annis durasse? Si umbra, & figura tantopere duravit, res figurata, & significata quomodo potuit tam citò finire? Quorsum tot miraculorum, & Prophetiarum apparatus, si lex Christi, tam exiguo tēpore erat per mēsurā? Quomodo Angelus dixit Luc. 1. 33. *Dabit illi Deus sedem David Patris sui, & Regni eius non erit finis?* si eius Regnum, & Ecclesia intra tam brevi temporis intervallum inreriturum erat?

His auditis argumentis obmutuit Maurus, & tatebatur se nescire illis respondere: non potui tamen ei persuadere, ut Baptismum peteret. Illum in nostro Collegio Malacensi Religiosi per humaniter tractarunt. Ego verò ad extremum illum amicabiliter, & familiariter alloquens, dixi: Amice Amete, coram Deo ignorantiam allegare non poteris: ego tibi veritatem manifeste annuntiavi. Si adhuc dubitas, an ego vera locutus sim, Deum roga ut tibi veritatem manifestet, ut tenebras mentis tuæ illuminet, & te doceat viam salutis. Post tot argumenta audita, saltem debes dubius manere, an tibi sit necessarium ad salutem æternam, Religionem Christianam suscipere, agitur hic de summa rerum; Deum ergo enixe roga, ut te illuminet: & ut merearis à Deo illuminari, vitia fuge, pietatē sectare, Deum super omnia dilige, & proximum sicut te ipsum, & decem præcepta Decalogi diligēter observa; hæc enim omnes homines obligant. Donavi illi doctrinam Bellarmini, & rogavi, ut attente legeret explicationem mysteriorum nostræ sanctæ fidei, sperans, fore ut aliquando veritatē agnosceret: & post multa charitatis signa, & amicabilem amplexum, Maurū dimisi. Audiui postea hunc hominem gravi morbo oppressum, Baptismum petisse. Rem tamen satis exploratam non habeo, maximam tamen spem concepi, eum tandem moriturum Christianum.

SECTIO XII.

Demonstratur contra Mahumétanos, Christum mortuum esse, & resurrexisse: indeque evidenter ostenditur, Alcoranum mendacijs, & fabulis plenum esse.

NICOLAUS de Cusa Cardinalis in sua Crivatione Alcorani lib. 1. c. 3.

ait totam intentionem Mahumeti in Alcorano hanc esse, ut scilicet persuadeat *Christum*, seu *Messiam*, nec *Filium Dei* esse, neque pro hominibus crucifixum, & mortuum. Quoniam *Christum Filium Dei* esse, & in *Cruce* mortuum, est fides illa, quæ vincit *Diabolum*, & *mundum*, & sola est vera, & perfecta, & nulla fides præter illam resistere potest *Diabolo*, & dare victoriâ, & immortalem vitam in *Regno Cælorum* intellectuali, & incorruptibili: ideo hoc medio *Sathaa*, de mundo ipsâ *Evangelicâ* fidem omnino eliminare conatur.

Mahumetus igitur in Alcorano lib. 2. Azora 6. qui intitulatur de *Iosepho* sic inquit: *Iudæi Mariæ blasphemiam, & immoderatam contumeliam inferunt, seque Christum Mariæ Filium, Dei nuntium perimisse perhibent, sed nequaquam eum, sed sui similem suspendentes interfecerunt.* Estque inter Mahumétanos opinio, seu error satis communis, *Iesum Christum* ea hora, qua *Iudæi* eum comprehendere voluerunt, posuisse figuram suam in *Iudâ* prodicere, sicque *Iudæos* *Iesum* capere existimantes, *Iudam* capisse; ut testatur *Carthusianus* lib. 2. art. 2. 2. pag. 158. & mihi narravit *Maurus* quidam *Matriti* an. 1670. id ipsum, & ideo in alio cap. seu Azora Alcor. ait Mahumetus, *Iudæi Iesum illudere astimantes ab eo sunt illusi.* Doct. *Petrus de Cavalleria* in suo *Zelo Christi* pag. 129. testatur Mahumetum in Alcorano Azora 3. de *Iudæis*, loquentem hæc habere, Dicunt super Mariam mendacium magnum, & dicunt: Nos occidimus *Messiam Iesum Filium Mariæ*, nuntium Dei: non occiderunt, neque suspenderunt, sed sic simulatum fuit eis. Et paulo post: Non occiderunt, cum veraciter, immo elevavit eum Deus ad se. Itaque Mahumétani credunt hanc fabulam Alcorani, quod *Christus* non sit mortuus, sed alius eius similis, ut testatur etiam *R. P. F. Antonius del Castillo* in suo *Itinerario Hierosolymitano* lib. 3. cap. 4. pag. mihi 178.

Quis non miretur Mahumetum Virum sagacem, & calidissimum id ausum fuisse negare, quod non solum *Christiani*, sed etiam *Iudæi*, & *Gentiles*, & universus orbis ut rem manifestam supponebant, nempe *Iesum Nazareum* fuisse à *Iudæis* in *Crucem* actum: res enim hæc publica fuit, & toti orbi nota, *Pilatusque Iudææ Præses* sententiam pronuntiavit, & res coram infinita hominum multitudine peracta est. Quod negaverit *Christi* divinitatem, & *Trinitatem* *Divinarum Personarum*, aliaque mysteria supernatu,

ralia adeo mirandum non est: cæterum, quod negare ausus sit historiam apud omnes nationes mundi notam, & litteris contestatam à *Christianis*, à *Iudæis*, & ab ipsis *Gentilibus*, manifestè probat huiusnebulonis impudentiam, & liberam mentiendi audaciam sine fronte. Hic error similis est *Hæresi Basilidis*, de quo ita scribit *Epiphan.* *Hæresi* 24. *Basilides*, confingit nobis alium fabulæ actum, non *Iesum* passum esse asserens, sed *Simonem Cyrenæum*. Nam quoniam dum *Dominus Hierosolymis* educeretur, velut *Evangelij* series habet, coegerunt quendam *Simonem Cyrenæum* ad portandum *Crucem*: hinc reperit, ut nequitia suæ tragædiam confingeret. Et illum (inquit) quo portabat *Crucem*, transformavit in suam speciem, & seipsum in *Simonem*, & pro seipsum tradidit *Simonem*, ut crucifigeretur. Cum autem ille crucifigeretur, stabat ex opposito invisibilis *Iesus*, deridens eos, qui *Simonem* crucifigebant. Ipse vero discessit ad *Cœlestia*, tradito *Simone* ad crucifigendum, & illæsus processit ad *Cœlum*.

In similem errorem lapsus est *Manichæus*, dicens, non *Christum*, sed *Diabolum* fuisse crucifixum: sic enim ait, apud *August.* lib. de fide contra *Manichæum* cap. 22. Inimicus quippe, qui eundem *Salvatorem*, iustorum *Patrem*, crucifixisse se speravit; ipse est crucifixus: quo tempore aliud actum est, aliud ostensum. Princeps itaque tenebrarum, affixus est *Cruci*, idemque *spineam coronam* portavit cum suis socijs; & vestem coccineam habuit: acetum etiam, & fel bibit: quod quidam dominum potasse arbitrati sunt; atque omnia, quæ hic sustinere visus est, tenebrarum du-cibus interrogata sunt.

Eundem errorem tenuerunt *Marcionistæ*, & *Cerdoniani*; qui in eo tamē differunt à Mahumeto, quod illi negabant, *Christum* veram habuisse carnem; Mahumetus vero verè natum fuisse ex *Maria* fatebatur: ut enim inquit *Augustinus* lib. de *Hæresibus* cap. 21. *Cerdoniani*, Dogmatizabant *Christum* neque natum ex femina, nec habuisse carnem, neque verè mortuum, neque quidquam passum, sed simulasse *Passionem*. Et ut ait ibid. c. 14. *Marcus* nescio quis, qui *Hæresim* condidit, negans resurrectionē carnis, & *Christum* non verè, sed putativè passum asseverans. Et de *Manich.* testatur lib. cōtra *Epist. Manich.* eos docuisse, *Christum* non veram, sed simul-

latam carnem oculis ostendisse, nec pertulisse, sed simulasse passionem. Sed omnes isti Hierarchæ inimici Crucis Christi sugillantur ab Augustino; & his omnibus dicere possumus, quod dixit Sanct. Doct. Manichæus lib. de fide c. 33. *Miseri non timeris, ut dicatur vobis in iudicio: ego eos liberavi, pro quibus passus sum: Ite, ille vos liberet, cui meas adscribitis passiones.*

Impugnatur verò hoc delirium, & manifestum Mahumeti mendacium. Primo, quia falsificat prædictiones Prophetarum, qui annuntiarunt Christi mortem; ut illa Danielis cap. 9. *Post hebdomadas septuaginta annorum occidetur Christus, & illud Psal. 21. Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea &c.* Et illud Isaiæ 53. *Verè langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Ipse autem vulneratus est propter scelera nostra, & linore eius sanati sumus, & posuit Dominus in eum iniquitates omnium nostrum: oblati sunt quia ipse voluit, & non aperuit os suum, tanquam ovis ad occisionem ducetur &c.* Hunc textum Isaiæ legebat in curru suo eunuchus Reginae Candaces, cum Deus miraculose adduxit Philippum, qui eum illi exponeret, ipsumque baptizavit. Act. 8. v. 28. Neque dicere potest Mahometus, Iudæos corrupisse, & adulterasse scripturas; tum quia id esse evidenter falsum, sect. sequent. ostendat: tum quia cum nulla sit in testamento veteri illustrior prophetia, clariusve probans, Iesum Nazarenum esse Messiam, & Christum promissum in lege antiqua, nihilominus Iudæi Perfidi, quorum maxime intererat, quod ex Scripturis non constaret, illum esse Christum, nunquam ausi sunt negare, Danielē scripsisse illa verba, & cum Christiani, & Iudæi sint inter se maxime contrarii, habeantque Scripturas veteris testamenti secundum varias versiones, etiam interpretum, qui floruerunt ante Christum; in omnibus exemplaribus veteris testamenti leguntur illæ prophetiæ eodem tenerere verborum. Et sanè si appareret aliquod verisimile fundamentum, ad asserendum Prophetiam Danielis esse adulteratam, id non dissimularent Iudæi, ne tam aperte convinceretur illo textu.

Impugnatur secundò, quia ipse Mahometus in Alcorano Azora 44. quæ appellatur Azora de Maria, vocat Dominum Iesum *Verbum veritatis*, & Prophetam Sanctissimum, qui nunquam falsum locutus sit. Et tamen, dum dicit, eum non fuisse crucifixum, illum facit Prophetam mendacem. Siquidem Christus ipse Math. 20. duodecim Discipulis in unum congregatis dixit; *Ecco*

ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

Tertiò, quia facit Christum impium erga Virginem Matrem, cui secretum illud non manifestavit: constat enim illam acerbissimos passam fuisse cõpassionis dolores iuxta Crucem; quos non pateretur, si sciret, eum, qui inter duos latrones penderet, non esse filium suum, sed Iudam proditorem, vel alium, cui Deus impressisset Christi figuram.

Quartò, quia eclipsis illa Solis, quæ accidit in morte crucifixi, fuit planè, & evidenter miraculosa, siquidem accidit in Paschate Iudeorum, quod nunquam nisi in diem 15. Lunæ primi mensis incidebat, cum Luna est plenissima. Hoc autem prodigiū simul cum alijs, quæ in morte crucifixi acciderunt, manifestè probat, eum, qui crucifixus est, fuisse verum Christum.

Quintò, quia ut ostendi disp. præced. Christus suam Resurrectionem manifestis argumentis probavit: Resurrectio autem Mortem supponit.

Sextò, quia si indecens non fuit Deū permittere, ut Christus Vir Sanctissimus, & innocentissimus à Iudæis cõprehenderetur, & flagellaretur, ut Mahometus supponit fuisse comprehensum, & flagellatum, neque indecentia vlla reperiri potest in eo, quod permiserit crucifigi. Ut quid autem illam metamorphosim, & illusionem Deo decerneret?

Septimo, quia cum quatuor Evangelistæ, qui Evāgelia sua scripserunt, diversis locis, & temporibus, tam diligenter, & tam uniformiter narrent omnia, quæ attinent ad Passionem Christi, cum tamen miracula breviter præstringant; id sanè non fecerunt nisi ex impulsu divino, & quasi Spiritus Sancti amanuenses. Deus autem illos movere non potuit ad scribenda mendacia: ergo verissimū est, Christum mortuū esse.

Octavo, quia cum Apostoli dispersi sunt per universum mundum, symbolū fidei composuerunt, in quo expresse docetur, *Christum crucifixum, mortuum, & sepulcrum fuisse. Illi autem profecti prædicaverunt ubique. Domino cooperante. & sermonem confirmante, & sequentibus signis.* Math. vlt. & fidè contentā in illo symbolo, quæ rem docet humanæ sapientiæ incredibilē, nempe hominē inter duos latrones crucifixum esse unigenitum Dei Filiū, verumque Deum, mūdo persuaserunt sine armorū violētia, sine sensuum blandimento pauci homines ignobiles infirmi prædicantes contemptū om-

omnium eorum, ad quæ humanus appetitus rapitur, quos homines sequi crimen erat morte plectendum, & brevi tempore urbem mundi dominam expugnarunt, & meliorem mundi partem: quod sine ingenti miraculo, & divina potentia fieri non potuit. Deus autem nequit miracula facere ad radicandam in mundo fidem falsam.

Nono, quia myſterium Crucis Chriſti innumeros Sanctos Chriſto peperit, qui eo ordentius Chriſtum diligentes, quo ignominiam Crucis pro ſe indignius pertulit, carceres, Cruces, innumeraque tormēta pro Chriſto alacriter paſſi ſunt; in eiſque impletum eſt illud Chriſti verbum, *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me.* Credibile enim nō eſt fidem falſam, & quæ crucifixum crederet, qui crucifixus non fuit, talem potuiſſe generare ſanctitatem.

Decimo, quia miracula, quæ per ſignū Crucis Deus operatus eſt, & quotidie operatur, & honor, quem Deus exhiberi voluit Cruci, quæ ante Chriſtum erat ignominie ſignū, manifeſtè probant, Chriſtum in Cruce morientem eam virtutem Cruci communicaffe.

§ II.

Crucis miracula clarè probant, Chriſtum in ea morte ſuſtinuiſſe.

MIRACULA Crucis illuſtriora enumeret Chriſti prædicator ad confundendos Mahumeti ſectatores. Obſervat Baronius divina quadā diſpenſatione factum eſſe, ut ſupplicium, quod Barabbæ duplici ex cauſa debebatur, tum ut latroni, tum ut homicidæ, converteretur in Chriſtū, cuius nulla eſſet mortis cauſa; ut Dei Filius pro redemptione totius generis humani Crucē ſubiret, quæ tã apud Iudeos, quã apud Gentiles, inſigne ſalutis eſſet. Signandos namque eſſe ſigno *THAV*, qui liberandi eſſent ab ira Dei, Ezech. Prophetæ fuit divinitus demonſtratum c. 9. & apud Ægyptios iſtud ſignū Crucis in Sacris eorū litteris ſignificaffe vitã, Ruſſin. 2. hiſt. 29. Socrat. lib. 5. c. 17. Sozomen. & alij teſtantur. Vide Breviarium Rom. die 3. Maij, in qua celebratur Inventio S. Crucis ab Helena Auguſta, & quomodo miraculo fuerit diſtincta à reliquis latronū: cōtigit hæc Inventio an. Chriſti 326. Ea fuit in partes diviſa, & una delata Romã, alia Conſtantinopolim, quæ autē maxima pars relicta eſt Hieroſolymis, in ſig. miraculo per particulas diſtributa, ſemper tota integra permansiſt, ut teſtatur Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die 3. Maij, idē

que teſtantur S. Paulin. Epiſt. 11. ad Severum & S. Cyrillus Cathec. 10. ubi affirmat totum terrarū orbē ligno S. Crucis Hieroſolymis accepto locupletatum eſſe.

Idem autem Bar. ibidē teſtatur Greg. cos aliam etiam de S. Cruce celebrare cōſueviſſe ſolemnitatem ad 16. kalendas Iunij, quæ recolitur memoria admiranda illius apparitionis Crucis ſigni ſupra Hieroſolymam meridie factæ, cuius rei geſtæ hiſt. S. Cirillus tunc eiſdem Civitatis Epiſcopus exaltè deſcribit poſt Catecheſ. Et die 14. Septemb. celebrat Eccleſia Exaltationem S. Crucis, quando Heraclius Imperator, Coſthoe devicto, eã de Perſide Hieroſolymam reportavit: miracula verò, quæ tunc contigerunt, ſatis cōprobant, Sacrum illud Lignum contactu corporis Chriſti ſanctificatum fuiſſe. Petavius affirmat S. Crucē reſtitutam eſſe an. Chriſti 628. & ſequenti vere Hieroſolymã Heraclium illã ſumma veneratione tranſtuliffe. Concordat Baron. in notis Martyrolog. affirmans contigiſſe hanc tranſlationē an. 19. Imperij Heraclij, id eſt, anno Chriſti 629. quo tēpore Mahumetus vivebat; & tranſportationem S. Crucis in Perſiam, eiſque recuperationem factam ab Heraclio non ignoravit, quo magis innotefcat hominis impudentia, qui negare auſus eſt mortem Chriſti in illa Cruce, pro qua totus orbis Chriſtianus pugnavit.

Inter apparitiones S. Crucis inſignis eſt illa, quã promeruit Conſtantine Magnus Imperator, quam deſcribit Eufebius lib. 1. vitæ Conſtantini cap. 22. & ſequentibus, & ex ipſo Baronius ad an. 312. Cum enim Urbem Romanam ex Tyranide Maxentij, armata manu eripere ſtatuiſſet, deque belli ancipite alea, & Marte communi diligentius cogitaret, Deorumque imbecillitatem iam aliquoties perſpicuè cognoviſſet, ad Deum Chriſtianorum conſugiſſet, eumque ſolum obſervare, & colere ſtatuit, inquit Eufebius. Quo circa, huius opem imploravit precibus, ut tum, quiſnam eſſet, illi ſignificaret, tum rebus, quas apud animum propoſuiſſet, dextram adiutricem, porrigeret. Imperatori, igitur iſta precanti viſio quædam divina, & imprimis admirabilis apparuit, quam ipſemet poſt victoriam narravit Eufebio Cæſarienſi, qui eam litteris prodidit, etiam iure iurãdo interpoſito. Cum iam Sol (verba ſunt Eufebij) ad medium Cælum aſcendiſſet, die in promeridianū tempus paululum inclinante, dixit, ſe Crucis ſignū, ex lucis ſplendore figuratum, in ipſo Cælo, Soli imminens, manifeſtis oculis aſpexiſſe

5, inque eo inscriptionem consignatam:
 5, *IN HOC VINCE*. Admiratio ingens ip-
 5, sum, & totum exercitū, qui eum comi-
 5, tabatur, atque adeo huius facti specta-
 5, tor factus erat, incelsit. Sed dubitatione
 5, admodum inter se distrahi, quidnā ostē-
 5, tum illud sibi vellet, asseruit, atque eum
 5, diū multumque de eo cogitantem op-
 5, presit nox; ibi ei dormienti Christum
 5, Dei Filium, cum signo in Caelo mon-
 5, strato visum esse, præcepisseque ut exē-
 5, plari ad imitationē illius signi, quod in
 5, Caelo apparuerat, fabricato, eo tanquā
 5, presidio in præliis cum hostibus cōmit-
 5, tendis vteretur: simul atque dies illuxit
 5, surgens Constantinus primo arcanū il-
 5, lud visum amicis exponit: deinde arti-
 5, ficibus, qui aurum, & lapides pretiosos
 5, affabre sculperere noverant, accersitis,
 5, medio inter illos loco assidet, verbis
 5, signi describit effigiem, eāque auro, &
 5, lapidibus pretiosis imitatione adumbrare
 5, mandat. Et hanc effigiem ab artificibus
 5, sculptam vexilli, seu labari imperialis
 5, hastili insigi iussit, cuius formā ibi des-
 5, cribit Eusebius, tandēque concludit: *Isto*
 5, *igitur salutaris signo Imperator, tanquam ho-*
 5, *stilis cuiuscunque, & infestæ violentiæ pro-*
 5, *pugnaculo, semper usus est, cuius expressæ si-*
 5, *militudines mandavit, ut uniuersum exerci-*
 5, *tum perpetuo antecederent.*

Virtute autē Crucis Constantinus Magnus de Maxentio, eiusque exercitu victoriā reportavit: & Maximinū Tyrannū orientis superavit: & denique Liciniū Tyrannū virtute eiusdē Crucis profligavit. Probat autē P. Gresserus lib. 2. de Cruce cap. 44. Constantino Magno ter Crucis signum Cœlitus ostensum esse.

Sed quis numerare possit miracula, quæ Christiani signo Crucis operati sunt? S. Antonius Abbas, ut scribit S. Athan. in eius vita, omnibus Dæmonū machinamētis, & tentationibus signū Crucis obijciebat, & eos fugabat. Et cum Ethnicis quibusdā Philologis disputās, inter alia sic locutus est: *Crucifixū nominamus, & uniuersi Dæmones quos vos ut Deos colitis, rugiant, atque ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ Crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula? Vbi Ægyptiorū incantationes? quo Magorū profecere carmina? Certe nunc vastata sunt omnia, cum de sua Cruce Christus intonuit.* Hinc Chrysost. hom. 4. de laudibus S. Pauli probat, non solū veritatē hanc, quod Christus crucifixus sit, sed etiam quod crucifixus sit Deus, qui per Crucem Diabolum vicit. Cuius rei gratia (inquit) *Dæmones tantum modo nomen Cru-*

cis audientes in fugam resiliunt, cum certē si res se haberet aliter, magis eos oporteret irridere, quam fugere. An forte *Cruce* quid elarum videtur, ac nobile? Immo è contrario, turpis, & exprohabilis mors est: unde igitur illam *Dæmones* reformidant, nisi de virtute crucifixi? Theodoretus lib. 3. hist. cap. 3. narrat, quod cū Iulianus Apostata privatam adhuc agens vitā, spem Imperij potiendi concepisset, perlustrare cœpit Græciam, conquirere vases, & ariolos, sciscitaturus ab illis an voti compos futurus esset, incidit in hominē, qui ei hoc prædicere pollicitus est. Qui quidē ducto eo in fanum simulacrorū, & intra eius abdita collocato, fraudulentos Dæmones invocat, quibus in specie, quam solent apparētibus, metus coegit Iulianum, signo Crucis frontem suam signare. Dæmones igitur Dominici trophæi conspicati figurā, & suæ ipsorum claudis recordati, confestim evanuerunt. Tum præstigiator, causa cur fugerent intellecta, Iulianum obiurgat, qui tum timorem, in quo erat, declaravit, & se virtutem Crucis vehementer admirari, dixit: nam Dæmones quoniā eius figurā, ferre non poterant, aufugisse. Hæc Theodoret. & idem testatur S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. contra Iulian.

S. Hier. in vita S. Hilarion. narrat, S. Virū signo Crucis armatū vicisse Dæmonum turbas, qui ferocium animalium allumentes formam, illū terrere conabantur. Severus Salpitiū refert, Diabolū se visibilem S. Martino formis diversissimis sæpè ingessisse: Sanctū vero semper interitum stitisse, signo S. Crucis munitum, S. Greg. Nisen. in vita S. Greg. Thaumaturg. scribit, eum signo Crucis fugasse Dæmones ex Templo Idolorum, in quo pernoctarat. Et in vita S. Chrysost. legimus, eum signo Crucis in publica concione Dæmoniacū curasse. S. Greg. Magn. lib. 8. Dial. c. 2. narrat S. Benedict. signo Crucis fugasse Diabolū tentatorem, qui sub specie avis nigre circa eius faciē volitabat. Gregor. Turon. affirmat, S. Patroclū, & S. Nicetium Treveritorum Episcop. plurimos energumenos virtute Crucis liberaſſe. Idemque testatur Beda de S. Arnolfo in eius vita t. 3. & in actis fidelissimis S. Daniel. apud Surium t. 6. r. 1. Decemb. legimus eum Dæmones expulſiſſe, cum manus solum modo obsessis imposuisset cū signo Crucis. Idemque testatur gravissimi Script. de S. Medardo Episcop. Noviam. de S. Domnol. de S. Germ. Parisiens. de S. Niceta, de S. Albino Audegan. Episcop. de

de S. Iniberto, & S. Procopio Martyre: de S. Placido Martyre, de S. Mauro, & alijs apud Gresserum lib. 4. de Cruce cap. 41.

Et apud eundem Gresserum ibid. c. 42. Gregor. Turon. narrat S. Simplicium Episcop. Agostud. signo Crucis in terrâ deiecisse simulacrum Berecynthiæ, quod in processione deferebant Gentiles circum agros, & vineas. Et Surius testatur Sanct. Glyceriam Virginem, & Martyrē factō signo Crucis, & invocato nomine Iesu obtinuisse à Deo, ut statua lapidea Iovis corruerit subito, & comminuta fuerit.

Deinde S. Martina, Virgo nobilissima, sub Alexandro Imperatore passa 12. Ianuarij, cum sibi Crucis signum impressisset, Dianæ idolum, fulmine coelitus excusso, comminutum est. Itemque S. Satyrus Martyr quoddam idolum præteriens, cum exussisset in illud, signans sibi frōtem, statim Idolum corruit, atque ea de causa decollatus est. Et S. Procopius Martyr, qui sub Deocleciano passus est 8. Iulij oratione facta ad Dñm Iesum Christum, cum signum Crucis in aere iecisset adversus statuas Idolorum, dixit: vobis dico immundis simulacris, timete Domini mei nomen, & in aquam resoluta, in hoc Templo dispergimini. Quod & factū est. Denique ut alia omittam, S. Benignus, qui sub Aurelio passus est 1. Novemb. cum Idolothya Sancto in os ingerere vellent, signo Crucis contra eas carnes edito cordeque sursum suspenso, & oculis in Cœlum sublatis dixit: Domine &c. Cum hec dixisset, & Crucis expressisset signum, mox idola omnia lignea, & lapidea, & vasa, in quibus sacrificia offerebantur, instar fumi evanuerunt.

De S. Laur. Martyre canit Ecclesia: *Quod per signum Crucis cæcos illuminaverit.* S. Greg. lib. 1. Dialog. c. 10. simile miraculum narrat de Fortunato Episc. Civit. Turditanæ, & alij multi Sancti eadē miracula sæpè operati sunt signantes cæcos signo Crucis. Consulatur P. Gresserus lib. 4. c. 48. ad 58. qui ex D. Aug. & Sophronio, & ex S. Greg. Nyssen. alijsque Sanct. Script. probat signo Crucis morbos fuisse depullos, mutos, aridos, paralyticos, & surdos recepisse usum membrorum: serpentes, & dracones fugatos, vel interemptos: truculentas feras cicuratas, flammæque repressas: multos virtute Crucis venenū sine noxa bibisse. S. German. Episcop. Parisiensis, qui sub Iustiniano Imperatore vitæ sanctitate floruit, signo Crucis mortuos suscitavit, ut testatur Fortunatus in eius vita c. 35. Ad probandā mirabilem

Crucis virtutem habes opportuna valdè exēpla apud P. Franc. Arias nostræ Societatis to. 1. de imitat. Christi tract. 3. c. 40. & in vita S. Chrysost. apud Ribaden. in qua dicitur S. Doct. ferocissimū occidisse Leonē, qui hominibus infestus erat, erecta Cruce; iuxta quā Leo mortuus inventus est.

§. III.

Cur Deus factus sit homo, & pro hominibus pati voluerit.

EXPONENDA est Mahumetanis, & infidelibus Incarnationis Filij Dei necessitas, & convenientia, ut in amorē Dei excitati, mentis tenebras excutiant. Eam autem dilucidè explicat P. Lessius lib. 12. de perfectionibus divinis c. 3. ijs verbis. Prolapso natura generis nostri in primo parente fraude Diaboli à statu supernaturali, & amissa iustitia originali, cæterisque virtutibus, subtracta etiā singulari illa Dei protectione, ac directione, & partis inferioris obediētia, & immortalitatis dono, in miserrimū statum incidit; neque aliud restabat, quam ut sibi relicta, suo pondere, & impetu instar fluminis cuiusdam de peccato in peccatum ruens, per varios anfractus errorū, & dolorum in pelagus exitij sempiterni devolveretur. Tanta enim erat ad malum pronitas, ut nihil fere nisi peccare posset; tantus impetus, ut à nemine nisi à solo Deo posset sisti, ac inhiberi, ipsum vero malum tam atrox, ac penitus inolitum, ut à nullo præter quam à Dei manu posset excindi.

Deus igitur, cuius misericordiæ non est numerus, & bonitatis infinitus est thesaurus, intimis misericordiæ visceribus commotus, statuit nos ista multiplici miseria eripere, & rursus ad statum supernaturalē erigere. Verū id nec ita cōvenienter nec satis fructuose fieri poterat, nisi & pro peccato iustitiæ divinæ æquivalens satisfactio exhiberetur, & fons quidam perennis, ac inexhaustus, quo peccata, quotiescunque homines in ea inciderent, deleri possent, constitueretur. Parū enim fuisset, in pristinum gradum iustitiæ restitui, nisi etiā futuris lapsibus in tanta infirmitate, & mali proclivitate fuisset cōsultum. Ac neutrum illorum à pura creatura præstari poterat: nulla enim pro homine liberando poterat offerre pretiū æquivalens, nulla etiam fontem perpetuæ remissionis, & iustificationis construere. Tanta enim est, vel unius peccati mortiferi malignitas, tanta in maiestatem illam insolitam iniuria, ut omnibus Sanctorum, Angelorum

lorum, & hominum obsequijs, laudibus, cultibus, precibus, humilitationibus, penitentijs, afflictionibus ex æquo, & ut ita dicam, ad æquilibrium, iustamque æqualitatem nequeat compensari, ut infra de iustitia ostenderetur. Cum igitur nullum remedium, nec in terra, nec in Cælo malis nostris medendis, & honis amissis recuperandis appareret, nec ullus Angelus aut vlla mens creata quidquam congrui auxilij posset invenire, misericordia divina inauditum, admirabile, ineffabile, incomprehensibile, omnibus sæculis, omnibus Angelis, & hominibus obstupescendum excogitavit consilium, nimirum, ut Filius Dei, sapientia genita, per quam facta sunt omnia, naturam nostram sibi copularet, & in ea, ac per eam totum genus humanum repararet. Nisi enim reparator noster esset Deus, non posset exhibere pro offensione, & iniuria à nobis in divinitatem commissa quidquam æquivalens: nec constituere perennem, & indefectibilem reconciliationis Thesaurum. Nisi esset etiam homo, cessaret meritum, cessaret satisfactio, cessaret exemplum, cessaret illa suavis, & naturæ congruentissima providentia, qua res per ea, quæ sui sunt generis, gubernantur.

Hoc igitur post casum est primum, & maximum misericordiæ divinæ in nos beneficium, utpotè infinitum, & aliorum multorum, quorum singula infinitæ sunt æstimationis, origo, & fundamentum; quo maximè Deus infinitum suum in nos amorem, & misericordiam declaravit. De quo Dominus ipse Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quis hæc animo voluens non obstupescat? Quis tantæ benignitatis consideratione lachrymas contineat? Quis in obsequium Dei vicissim se non libentissime expendant? *Sic*, tam intense, tam effuse, tam ardentem, tanta æstimatione, tanti illum fecit, & appreciavit *Deus*, illa infinita maiestas, nullius agens, sibi sufficientissima, qui verbo creavit omnia, cui tot milliones serviunt Angelorum, & qui momento temporis infinitos alios excellentiores servos, & cultores sibi ex nihilo poterat condere. *Mundum*, humanum genus, infimum naturæ rationalis terminum, brutis affine, terrenis additum, Cælestium inane, immundum, ingratum, inimicum, rebelle, in quo nihil dignum amore, plurima dagna odio, & supplico. Obstupesce homo; Angelicis

spiritibus, tam sublimi ingenio, & natura præditis, in sua damnatione relictis, tibi vilissimo, & nullius pretij vermiculo, à magno illo Numine tam immensum amorem, & favorem exhibitum. *Filium suum unigenitum*, non Angelum, non Cherubinum, non Seraphinum, non Filium aliquem adoptivum, sed Filium suum unigenitum, naturalem, consubstantialem, eiusdem maiestatis, potestatis, sapientiæ, excellentiæ, quem infinito dilexit amore, cui totam suam substantiam, una cum omnibus suis perfectionibus, & thesauris bonorum ab æterno profudit. *Daret*, in Rectorem, in Doctorem, in exemplum vitæ; in Redemptorem, in pretium, & satisfactionem pro peccatis; in Thesaurum perpetuum iustitiæ, & reconciliationis; in iuge sacrificium, in Sacerdotem æternum; in panem vitæ æternæ, & alimentum immortalitatis, in pignus future gloriæ; in Regem, Iudicem, & Remuneratorem vivorum, & mortuorum; in gloriam, & triumphum patriæ Cælestis. *Daret*, ad unionem nostræ naturæ, ad nuditatem, & paupertatem, ad labores, & incommoda huius vitæ, ad contumelias, & persecutiones, ad alapas, & sputa, ad flagella, & spinarum punctiones, ad omne genus probrorum, & dolorum, ad Crucem, & mortem, ut totius nostri generis peccata in se susciperet, eaque in suo, quasi illorum author ac reus, lueret corpore. *Ut omnis, qui credit &c.* Totum hoc fecit, ut nos ab exitio sempiterno, cui addicti eramus, eriperet, & æterna vita donaret; nec de nobis requireret aliud, quàm ut credamus in Filium, eique obediamus. Hactenus P. Lessius.

Quare ut merito inquit Clem. Alex. in exhortat. ad Gent. *Verbum vitam præbuit ut opifex; bene vivere docuit, ut Magister, ut semper vivere suppeditaret, ut Deus.* Hinc pulchrè Aug. tract. 24. in Ioan. Si „dixisset tibi Deus tuus, *Ego sum veritas*, „*& vita*, tu desiderans veritatem concu- „piscens vitam, viam, qua ad hæc pervenire posses, profecto quæreres, & diceres tibi: Magna res veritas, magna vita; „si esset, quomodo illuc perveniret, anima „mea. Quæris quæ? Audi dicentem primo, „*Ego sum via*. Primo dixit, quàm venias; „postea dixit, quò venias. *Ego sum via*, „*ego sum veritas*. Ipse manens apud Patrem, „veritas, & vita est: induens se carne factus est via. Non tibi dicitur; labora „quærendo viam, ut pervenias ad veritatem, „& vitam: non, inquam, hoc tibi „dicitur. Ergo piger surge, via ipsa

ad te venit, & te de somno dormientē
excitavit, (si tamen excitavit) surge, &
ambula.

§. IV.

Exponitur ex Patribus cur Deus voluerit
fieri homo passibilis, & mortem

Crucis subire.

ECCELESIA Sol August. to. i. lib. de
vera Religione c. 16. sic rem hanc
explicat, & convenientias detegit,
quibus Deus permotus est ad assumendā
carnem passibilem. Cum omnibus, inquit,
modis medeatur animis Deus pro tē-
porum opportunitatibus, quæ mira eius
sapientia ordinantur, nullo modo bene-
ficentius consuluit generi humano, quā
cum ipsa sapientia Dei, id est vnicus Fi-
lius consubstantialis Patri, & coeternus
totū hominē suscipere dignatus est, &
Verbum caro factū est, & habitavit in
nobis. Ita enim demonstravit carnalibus,
& non valentibus intueri mente verita-
tem, corporeisque sensibus deditis, quā
excelsū locū inter creaturas habeat
humana natura, quod non solum visibi-
liter, nam id poterat & in aliquo æthe-
reo corpore ad nostrorū aspectū to-
lerantiam temperato, sed etiā hominib⁹
in vero homine apparuit: ipsa enim na-
tura suscipienda erat, quæ liberanda. Et
ne quis fortē sexus à suo creatore se cō-
temptū putaret, virum suscepit, na-
tus ex fœmina. Nihil egit vi, sed om-
nia suadendo, & monendo, veterē quip-
pè servitute transactū, tempus liberta-
tis illuxerat, & opportunē iam homini
suadebatur, quam libero esset creatus
arbitrio. Miraculis conciliavit fidem
Deo, qui erat, passione homini quæ ge-
rebat. Satellites voluptatū divitias per-
nitiose populi appetebant: pauper esse
voluit. Honoribus, & Imperijs inhia-
bant: Rex fieri noluit. Carnales filios
magnum bonum putabant: tale coniū-
giū prolēque contempsit. Contumelias
superbissimē horrebant: omne genus
contumeliarum substituit. Iniurias in-
tolerabiles esse arbitrabantur: quæ ma-
ior iniuria, quam iustum, innocentem
que damnari? Dolores corporis ex-
crabantur: flagellatus, atque cruciatus
est. Mori timebant: morte mulctatus
est. Ignominiosissimum mortis genus
Crucem putabant: crucifixus est. Om-
nia, quæ habere cupientes non rectē
vivebamus, carendo vilia fecit. omnia
quæ vitare cupientes à studio deviaba-

mus veritatis, perpetiundo deiecit. Non
enim vllum peccatum committi potest,
nisi dū appetuntur ea, quæ ille contēp-
sit, aut fugiūtur quæ ille substituit. To-
ta itaque vita eius in terris per hominē
quem suscipere dignatus est, disciplina
morum fuit. Resurrectio verò eius à
mortuis, nihil hominibus perire natu-
ra, cum omnia salva sunt Deo, satis in-
dicavit, & quemadmodum cuncta ser-
viant creatori suo, sive ad vindictā pec-
catorum, sive ad hominis liberationem,
quamque facile corpus animæ serviat,
cum ipsa subijcitur Deo. Hactenus Au-
gustinus.

Guillem. etiam Paris. lib. de fide c. 3.
pulcherrimā reddit rationē, cur expediēs
fuerit, Deū pro hominibus pati in homi-
ne assumpto: *Nulla enim via* (inquit) ma-
gis suaderi communitati generis huma-
ni potuit, Deū suæ gloriæ velle nos ha-
bere consortes, quā per hoc, quod mi-
seriæ nostræ consortiū inivit. Quia enim
via evidentius ostendi potuit hominib⁹
bus, quod secum velleret Deus beatē, &
gloriosē vivere, quam per hoc, quod cū
eis voluerit miserē, & ignominiosē, vig-
ere, & quod plus est etiam mori? Quid
ingentius imprimere potuit cordi hu-
mano, quod communicanda ei esset di-
vinæ gloriæ beatitudo, quam ipsius hu-
manæ miseræ in Filio Dei facta com-
municatio? Deinde quid adeo spem ve-
niæ erigere potuit, quid adeo de mise-
ricordia Dei firmare fiduciam, quo sig-
no, vel argumento verisimilius proba-
ri potuit cordi humano, Deum velle
parcere, & misereri hominibus, quam
per hoc, quod Pater misericordiarum
proprio Filio, ut eis parceret, non pe-
percit, & ipse filius, ut immunes, & il-
lesi abirent latrociniorum suorum, dig-
natus est perpeti suspendiū. Manifestū
igitur est ex his quantum Deus volue-
rit homines esse suos socios in gloria
sua, quibus & ipse voluit esse socius in
eorum tanta miseria.

Postmodum aliam adiungit ratio-
nem, qua probat solam fidem Christianā
Catholicam esse veram, quia sola fides
Catholica ea continet, & prædicat, quæ
hominem accendere possunt ad Deum
amandū ardentissimē, & prout ipse ama-
ri vult ab hominibus. Vera namque fides
& Religio debet homines ducere ad Dei
perfectū amorē: & hæc moriva ardētissi-
me Deum diligendi maxime continet, &
predicat fides Cathol. *Sicut enim* (inquit)

ignis ignem maxime generat, & applicatione sua, seu contactu, quæ ignibilia, & succensibilia sunt maxime inflammant, & ignit, sic ignis divinæ delectionis tanto beneficio nobis exhibitæ, per credulitatem cordibus hominum applicatus, ignem sanctæ dilectionis in Deum maxime in illis generat, eaque amore beneficio maxime incendit, & inflammat. Et omnia alia beneficia veluti scientillæ, & prunullæ permodicè ad calefaciendum, inflammant cor humanum: beneficium vero Incarnationis atque Redemptionis, non solum est, sicut mons igneus cordibus nostris inflammandis per credulitatem appositus, immò incomparabiliter maior ignis, quam esset totus mundus, si totus arderet. Quanto enim maior est Filius Dei toto mundo; tanto corda humana magis calefacere debet, & inflammare per hanc credulitatem ei applicitus, quam totus mundus corpora nostra, si totus arderet. Est enim Filius Dei beneficium nobis collatum, in quantum nobis, & pro nobis datus: quod autem sunt torres, & faces, ad calefacienda corpora calore sensibili, hoc sunt beneficia ad calefacienda corda calore spirituali, hic autem calor amor est. Manifestum igitur est, quia si totus mundus arderet, modicus ignis esset ad calefaciendum corpus quodcunque, immò nullus in comparatione huius beneficii ad calefacienda corda humana. Manifestum igitur est, quia maior ignis calefaciendis, aut inflammandis cordibus nostris adhiberi non potuit, quam beneficium Dominicæ Incarnationis, & passionis: hunc autem sola ista fides, seu credulitas ipsis adhibet. Hæc ille.

Denique ut alia omittam, egregiè S. Thomas 4 contrag. cap. 55. explicuit, cur conveniens fuerit Deum carnem passibilem assumere. *Non oportuit* (inquit) *Deum carnem impassibilem, & immortalem suscipere*: Sed magis passibilem, & mortalem. Primo quidem, quia necessarium erat hominibus, quod beneficium incarnationis cognoscerent, ut ex hoc ad Divinum amorem inflammarentur. Oportuit autem ad veritatē incarnationis manifestandam, quod carnem similem alijs hominibussumeret, scilicet passibilem, & mortalem. Si enim immortalem, & impassibilem carnē suscepisset, visum fuisset hominibus, qui talem carnem non noverant, quod aliquod phantasma esset, &

non veritas carnis. Secundò, quia necessarium fuit, Deum carnem assumere, ut pro peccato humani generis satisfaceret. Contingit autem vnum pro alio satisfacere, ita tamen quod poenam pro peccato alteri debitam ipse sibi non debitam voluntarie assumat; poena autem consequens humani generis peccatum est mors, & aliæ passibilitates vitæ præsentis: unde & Apostolus dicit ad Romanos 5. *Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit: & per peccatum mors*. Oportuit igitur, ut carnem passibilem, & mortalem Deus assumeret absque peccato: ut sic patiundo, & moriendo pro nobis satisfaceret, & peccatum auferret. Et hoc est quod Apostolus dicit ad Romanos 8. quod *Deus misit Filium suum in similitudinē carnis peccati*, id est, habentem carnem similem peccatoribus, scilicet passibilem, & mortalem. Et subdit, *Ut de peccato damnaret peccatum in carne*, id est, ut per poenam quā in carne pro peccato nostro sustinuit, peccatum à nobis auferret. Tertio, quia per hoc, quod carnem passibilem, & mortalem habuit, efficacius dedit nobis exempla virtutis, passionēs carnis fortiter superando, & eis virtuose utendo. Quartò, quia per hoc magis ad spem immortalitatis erigimur, quod ipse de statu carnis passibilis, & mortalis mutatus est in impassibilitatem, & immortalitatem carnis: quod etiam de nobis sperare possumus, qui carnem gerimus passibilem, & mortalem: si vero à principio carnem impassibilem, & immortalem assumpsisset, nullam daret occasio immortalitatem sperandi his, qui in seipsis mortalitatem, & corruptibilitatem experiuntur. Hoc etiam mediatoris officium requiebat, ut communē haberet nobiscum passibilem carnem, & mortalem, cum Deo verò virtutem, & gloriam, ut auferens à nobis quod nobiscum commune habebat, scilicet passionem, & mortem, ad id nos duceret, quod sibi, & Deo erat commune, fuit enim mediator ad iungendum nos Deo. Similiter etiā non fuit expediens, quod Deus incarnatus vitam in hoc mundo ageret opulentam, & honoribus, seu dignitatibus sublimem. Primo quidem, quia ad hoc venerat, ut mentes hominum terrenis deditas, à terrenis abstraheret, & ad divina elevaret: unde oportuit, ut suo exemplo homines in contemptum divitiarum, & aliorum, quæ mundani desiderant, traheret: & quod inopem, & privatam vitam agerent in hoc mundo. Secun-

cundo, quia si divitijs abundasset, & in aliqua maxima dignitate constitutus fuisset: id quod divine gessit, magis potentiaæ sæculari, quam virtuti divinitatis fuisset attributum: unde efficacissimum argumentum suæ divinitatis fuit, quod abique adminiculo potentiaæ sæcularis totum mundum in melius commutavit.

SECTIO XIII.

Demonstratur contra Mahumetanos, neque vetus, neque novum testamentum esse adulteratum; & inde evincitur, Alcoranum, utriusque testamento contradicens, esse librum mendacem, & Diaboli suggestionem compositum.

CVM Mahumetani ex vna parte videant, Alcoranum apertè dicere libros veteris testamenti, & Evangelia Iesu-Christi descendisse de cœlo: nam in prima Azora, seu primo capite introducit Deum sic loquentem cum Mahumeto: Tu fidem creatoris illis prædicans, penitus persuade, ut libris tibi divinitus missis, Abrahæ quoque ac Moysi, ac Christi, cæterorumque Prophetarum libris fidem firmam adhibeant. Et capite duodecimo introducit iterum Deum sic loquentem cum Iudæis: (secundum quod Turcæ vtuntur Alcorano sine distinctione librorum) Christum Mariæ Filium, cui commissimus Evangelium, quod est lumen, & confirmatio testamenti, ac recta via timentibus Deum, ad vestra legibus supplementum missimus, Iudæi, omnis ergo Evangelij servus, ipsius præcepta indicando sequatur, alioqui malus erit.

Et demum Alcoranum introducit Deum præcipientem Mahumeto, ut quando incidat dubium circa intelligentiam eorum, quæ ipsi divinitus revelata sunt, recurrat ad Iudæos, & Christianos, qui legem prius receperunt: *Si ambiguus fueris de his, quæ descendere fecimus, interroga eos, qui legem legunt ante te. Noli esse de his, qui non crediderunt signis Dei, ne forte damneris.* Cum hoc, inquam, Mahumetani ex vna parte videat, & ex alia videant, Evangelia, & vetus testamentum continere doctrinam manifestè contrariam Alcorani doctrinae, sic discutunt. Alcoranum, & utrumque testamentum inter se dissentiant: Alcoranum necesse est esse verum, integrum, sincerum: utrumque ergo testamentum necesse est esse depravatum, &

inversum. Idque deducunt ex Alcorano Azora 12. vbi Mahumetus dicit: *Se solum habere Evangelium purum, & incorruptum, quod Christus à Deo accepit*; ac proinde Christianos habere illud depravatum, & adulteratum. Et idem docet de libris Moysi, & Prophetarum.

Sed Mahumetanos falli, dum sibi persuadent Alcoranum de cœlo descendisse, eiusque doctrinam esse divinitus revelatam, evidenti argumento evincemus in hunc modum. Alcoranum, & utrumque testamentum inter se dissentiant, & doctrinas continent contradictoriè oppositas. At certum est utrumque testamentum de cœlo descendisse, idest Deum habere authorem, & doctrinam veram continere: certum deinde est nec vetus testamentum, neque novum esse corruptum, seu adulteratum, sed esse integrum, & incorruptum, prout à Moysè, & Prophetis, atque ab Apostolis, & Evangelistis scriptum est. Ergo certum est Alcoranum de cœlo non descendisse, neque Deum habere Authorem; sed eius doctrinam quatenus opponitur veteri, vel novo testamento, esse apertè falsam, & diabolum habere Authorem.

Minor seorsim probanda est, quoad utrumque testamentum, & nunc in generali suadetur: quia ut tanquam corrupta, & adulterata rejiciatur aliqua scriptura, non sufficit quod aliquis affirmet esse corruptam, sed necesse est quod id probet, producendo in medium aliquod illius exemplar authenticum ab illo discordans, quod ipse vitiatum esse ait. At Mahumetani nihil tale producant, sed potius contra ipsos aperte demonstratur, omnia exemplaria novi, & veteris testamenti, Hebraica, Caldaica, Syriaca, Arabica, Græca, & Latina, quæ per univèrsam mundum dispersa sunt, habere expressè eam doctrinam, in qua eis contradicit Alcoranum; quin vnum vnquam repertum sit exemplar Alcorano concordans, & à doctrina Religionis Christianæ discordans. Ergo Mahumetani temerè, & cecè credunt utrumque testamentum esse corruptum, quia utrumque contradicit Alcorano; sed potius deducere debent, Alcoranum non esse librum divinitus inspiratum, sed mendacis plenum, quandoquidem continet doctrinam contrariam libris veteris, &

novi testamenti, qui reperiuntur inter omnes ferè orbis nationes.

(?)

§. II.
Demonstratur vetus testamentum non esse depravatum à Iudæis, ut Mahumetani fabulantur.

VT Id demonstrem quæro, quando Iudæi adulterarunt, & immutarunt scripturas veteris testamenti? An ante adventum Christi, an post? Non ante, quia cum ipsi acceperint librum legis à Deo per manus Moysis, tot præcedentibus signis, & prodigijs, scirentque certissime libros Moysis, & Prophetarum scriptos fuisse inspirante, & dictante Deo, ingenque esse crimen eos adulterare; certe id præstare non potuerunt sine vehementi passione, ante adventum autem Christi nulla passio vehemens ad id præstandum eos compellere potuit, siquidem nec odiū Christi, & Christianorum, neque odium Mahumeti ad id compellere potuit antequam Christus nasceretur, & Mahumetus in mundum venisset.

Præterquamquod cum essent in Synagoga viri probi, & zelum Dei habentes, qui fortiter obfisterent depravatoribus, fieri non potuit ut viri aliqui nequam & scelerati corrumpere omnia exemplaria, quæ per orbem erant dispersa, & in varias linguas translata à diversis interpretibus, & in celebrioribus orbis bibliothecis asseruabantur.

Deinde si Hebræi ante Christi adventum scripturas corruerunt, quare Christus, & Apostoli nunquam illos de tam insigni crimine reprehenderunt, præsertim cum leviora non tacuerint? Quare Dominus ait Ioan. 5. *Scrutamini Scripturas.* Et Math. 25. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisei: quaecumque ergo dixerint vobis, servate. & facite.* Cui credibile erit, Christum ad corruptas Scripturas legendas sine vlla præmonitione homines invitasse: vel ad corruptores audientes, & sequendos amandasse. Nec enim si testamentum vetus esset corruptum, id Christus ignoraret, cum esset plenus sapientia: nam Mahumetus ipse in Aleorano cap. 13. inquit: *Quod Deus Christum librum & sapientiam, & Evangelium, & testamentum edocuit.*

Nec item dici potest Iudæos post Christi adventum adulterasse, & depravasse Scripturas. Nam omnia testimonia, quæ à Christo, & ab Apostolis citantur, inveniuntur in Moysæ, & Prophetis, ut ab illis citata sunt. Ergo sic legebantur tunc

in Moysæ, & Prophetis. Ergo neque antequam post Christi adventum Scripturæ veteris testamenti adulteratæ sunt à Iudæis. Et hoc argumento usi sunt Origenes lib. 8. in Isaïam, & Hieronymus in caput 6. Isaïæ ad probandum vetus testamentum non fuisse corruptum ab Hebræis.

Item Augustinus lib. 15. de Civ. Dei cap. 13. inde probat Iudæos non adulterasse Scripturas, quod non videatur vllomodo credibile, Iudæos voluisse suis codicibus eripere veritatem, ut nostris detraherent auctoritatem: & etiam si voluissent, non sit verisimile potuisse.

Ut autem vis argumenti magis innotescat, sciendum est, vetus testamentum sæpe, & per diversos Interpretes translatum esse ex lingua Hebraica in Græcam. Prima translatio facta est iussu Ptolomæi Philadelphi Regis Ægypti à septuaginta senioribus 291. annis ante Christi adventum, ut testatur S. Epiphanius, & sequitur Bellarminus Rex enim ille, qui ex toto orbe terrarum libros adducebat in suam Bibliothecam, voluit in ea habere libros Moysis, & Prophetarum: & ideo per legatos suos rogavit Eleazarum summum Sacerdotem, ut ad se mitteret viros sapientes, qui libros legis, & Prophetarum transferrent in linguam Græcam: misit autem summus Sacerdos septuaginta duos seniores, senos ex singulis tribubus filiorū Israel, utriusque linguæ peritissimos, qui spatio dierum septuaginta duorum mirabili consensione divinas Scripturas apud Pharum Ægypti ex Hebræo sermone in Græcum idioma transtulerunt. Idque divino consilio factum est, ut cum Apostoli postea prædicarent Evangelium Græcis, ex testimonio Prophetarum, quorum libros Græci habebant, omnibus persuaderent, Iesum Nazarenum à Iudæis crucifixum esse Christum promissum in lege & Prophetis. Et ut notat Eusebius lib. 8. de præparatione Evangelica, ideo Deus disposuit ut ea translatio fieret ante Christi adventum, quia si facta fuisset postea, perfidi Iudæi in suspensionem translatores vocarent.

Anno autem 104. post Christi Nativitatem, nempe quarto anno Imperij Traiani facta est secunda translatio ab Aquila Pontico, ut quidam volunt: ut autem sentit Bellarminus cum Epiphanio, facta est hæc translatio anno duodecimo Adriani Imperatoris, idest anno Christi 131. Tertia translatio facta est à Theodotione octavo anno Imperatoris Cōmodi,

di, id est anno Christi 189. Postea anno 9. Imperatoris Severi, & Christi 203. facta est alia translatio à Simacho. Postea sub Imperium Heliogabali ad annos Christi 222. vel 223. Patriarcha Hierosolimitanus invenit in subterraneis vrbis Hiericho totum vetus, & novum testamentum è lingua Græca in Latinam fideliter translatum; & hæc vocatur quinta editio, seu translatio Hiericontina. Ita refert Fr. Antonius de Guevara. Sed Cardinalis Bellarminus ait, quintam editionem Græcam inventam esse in dolis quibusdam apud urbem Hiericho anno 8. Antonini Caracallæ; & secundum Baronium hæc translatio inventa est septimo anno Antonini Caracallæ, & anno Christi 219. Sexta quoque editio incerti Authoris in dolis inclusa inventa est apud Nicepholim Alexandro Mammeæ filio imperante, imperare autem cœpit Alexander anno Christi 224.

Has omnes versiones in vnum corpus cōiunxit Origenes anno Christi 233. dividens singulas paginas in sex columnas, ac in prima quidem scripsit Hebraicum textum: in secunda eundem textum Hebraicum Græcis litteris: in tertia interpretationem Aquilæ: in quarta interpretationem Simachi: in quinta interpretationem LXX. seniorum: in sexta interpretationem Theodotionis: atque hæc volumina propter quatuor interpretationes tetrapla, propter sex columnas hexapla dicebantur.

Quadraginta annis ante Christum natum translata est Scriptura Sacra ex lingua Hebræa in Caldaicam à Iudæo quodam in Babilonia, qui appellabatur Jonathan Abenunciel; & translatio hæc fuit fidelissima. Et ea frequenter vtuntur Ecclesiæ Orientales, videlicet Armeni, Caldæi, & Ægyptij. Translata quoque est in linguam Syriacam.

Quare libri Moysis, & Prophetarum translati erant in varias linguas, & orbis erat plenus his libris. Omnes autem istæ translationes continent prophetiam Danielis, quæ prædixit Christum occidendum: & continent alia multa contraria his, quæ in Alcorano habentur. Et translationes istæ hucusque perseverant. Nec fieri potuit vt omnia exemplaria ab aliquo; vel aliquibus corrumperentur. Ergo est falsissimum, Iudæos ante Christum, vel post Christum adulterasse Scripturas.

Sanè Religio Iudæorum erga sacros libros tanta fuit, vt scribat Philo in libro

de egressu filiorum Israel ab Ægypto, vsque ad sua tempora per spatium plusquam duorum millium annorum, ne verbū quidem fuisse vnquam in lege Hebræorum immutatum, & quemlibet Iudæum centies potius moriturum, quàm vt pateretur legem in aliquo mutari.

Idque ipsum alijs argumentis convincitur: quia si Iudæi falsare voluissent Scripturas in odium Christianorum, sine dubio præcipua vaticinia sustulissent: id autem minimè fecerunt, quia vt probat Bellarminus, ea in quibus discrepant exemplaria Hebræa à Græcis, & Latinis, sæpè nullius momenti sunt, quantum attinet ad fidem, & Religionem: *Et sæpè codices Hebræi magis Iudæos vexant, quàm Græci, aut Latini.* Ipsaque dispersio Iudæorum per vniversum orbem cum libris sacris, probat in illis libris cōtineri ea, quæ de Christo prædixerant Prophetæ circa eius mortem, & resurrectionem aliaque mysteria, in quibus Religio Christiana opponitur Mahumetanæ. Vt enim observant S. Iustinus in oratione exhortatoria, & S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 46. & manifeste deducitur ex illis verbis Psalmi 46. *Ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei, disperse illos in virtute tua.* Ideo dispersi sunt Iudæi Sacras Scripturas circumferentes: vt cum Pagani nolunt credere ea, quæ dicimus de Christo esse prædicta, sed dicūt eiusmodi vaticinia à Christianis fuisse conficta, eos mittamus ad inimicos nostros Iudæos, qui vaticinia illa secum ferunt. Ergo mysteria Religionis Christianæ, in quibus opponitur Mahumetanis, & ex quibus probatur Christum à Iudæis occisum, tertia die surrexisse, & esse verum Deum, continentur in Scripturis veteris testamenti prout à Deo dictæ fuerunt.

Denique probatur esse manifestum mendacium, quod Scripturæ veteris testamenti sint à Iudæis falsatæ; quia cum certum sit Deum habere providentiam suæ Ecclesiæ, verisimile non est passurum fuisse, vt verba tot illustrium Prophetarum generaliter falsarentur: præsertim cum adhuc finem Iudæos disperferit per totum orbem terrarum, ac circumferre eos voluerit libros legis, & Prophetarum,

vt inimici nostri Christianæ Religionis testimonium perhiberent.

(?)

§. III.

Demonstratur novum testamentum non esse corruptum: & inde convincitur, doctrinam Alcorani ipsi contrariam esse falsam. Vbi recensentur hæreses præcipuæ contra Trinitatem, & Incarnationem; & Concilia generalia, in quibus damnatæ sunt.

LIBER Alcorani Azora, seu capite 5. hæc habet: *Hic liber, videlicet Alcoran, nec mendacium aliquod, nec aliquid præteritis Prophetis contrarium nūciat.* Verum hæc verba dolose dicta esse a Mahumeto ad seducendam barbaram illam gentem, & falsissimam Alcorani laudem continere, facile convincitur tum ex dictis, tum ex dicendis: quia liber ille continet doctrinam evidenter contrariam doctrinæ Evangelij, quod à Deo descendisse, & scriptum esse impulsu, & directione Spiritus Sancti, ipse Mahometus fatetur.

Quod autem Evangelium Christi, quod modò habemus Christiani, sit illud ipsum quod ex impulsu divino conscriptum fuit ab Apostolis; neque fuerit adulteratum à Christianis, nunc demonstrandum est. Et imprimis onus incumberebat Mahumetanis producendi in medium aliquod exemplar Evangeliorum conscriptum ante adventum Mahumeti, quod concorderet cū Alcorano: at id non præstant, nec præstare possunt: sed potius omnia exemplaria Evangeliorum ante Mahumetum conscripta, Hebraicè, Græcè, Latine, & in alijs linguis, quæ erāt per totum orbem dispersa, manifestè attestantur Religioni Christianæ. Quærantur exemplaria antiqua Evangeliorum inter Christianos, inter Iudæos, inter Gentiles, & nullum invenietur, quod non eam contineat doctrinam, quam Christiani credimus: neque huius depravationis, & corruptionis universalis Evangeliorum omnium, quæ narrant Passionem Christi, & mortem Crucis, & tertia die resurrectionem, & miracula, quæ fecit in confirmationem illius doctrinæ, quam prædicabat, quod ipse sit Filius Dei naturalis, verusque Deus, nullus unquam scriptor mentionem fecit vsque ad Mahumetum, & Mahumetanos; neque post Mahumetum ullus Doctor Christianus, vel Iudæus, vel Gentilis mentionem aliquam facit tam horrendæ hæresis, qualis foret Evangelia omnia subvertere, & doctrinam falsam in mysterijs tam principalibus illis affigere, & universo orbi tanquam articu-

los fidei proponere: quod signum evidens est, talem hæresim non extitisse; nam de omnibus, & de earum authoribus, & tempore, & loco, quo incœperint, habemus certas historias; & tamen de hac re altum est silentium apud omnes omnino Scriptores, præter Mahumetanos. Cum tamen silentio non esset omnino prætereūda tam nefaria hæresis, & tam horrendū delictū. Quis enim credat hoc in mūdo accidisse, quod omnia Evangelia à Christo tradita, & ab Apostolis scripta fuerint depravata, & falsata; & tamen quod nullus extiterit in toto orbe Christianus, qui zelum veræ doctrinæ haberet, & litteris proderet posteris tantum nefas, ut à doctrina falsa caverent?

Vnde hoc dilemma conficitur: si extitit revera hæc universalis omnium Evangeliorum depravatio, & falsatio; vel Summus Pontifex cum omnibus Patriarchis, & Episcopis, & Christianis in hanc depravationem cōsensit: vel illi restitit Summus Pontifex cum aliquibus Prælati, vel saltem aliqui Prælati illi obstituerunt. Si primum, ergo periit Christi Ecclesia, siquidem omnes Prælati successores Apostolorum, apostaverunt à fide vera, & amplexati sunt fidem falsam, & secum traxerūt reliquos Christianos. Ergo Christus fuit Propheta falsus dum dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non præbalebunt adversus eam*: Christum vero fuisse Prophetam veracissimum, Mahumetani confitentur. Si secundum; ergo veri Christi fideles congregarent Concilium, ut se opponerent tantæ impietati, & tam nefariani hæresis damnarent, & omnes fideles per litteras monerent, ut à tam pestilenti doctrina fugerent. Si enim non obstitissent impietati, & non pugnarent pro defenda veritate Evangeliorum, sed sinerent, ut illa adulteraretur, & corrumpereetur, non essent vera Christi Ecclesia; ac proinde vera Christi Ecclesiæ funditus periisset. Ac certum est nunquam in Ecclesia Christi congregatum fuisse Concilium ad damnandos tanquam hæreticos eos qui dicunt Christum mortuum esse, & resurrexisse, & se Filium Dei appellasse; sed potius datur multa concilia, quæ illam doctrinam stabiliant; nullumque congregatum est Concilium in Ecclesia Christi, quod non stabilierit doctrinam contentam in symbolo Apostolorum. Ergo manifestum est Evangelia non esse falsata, & depravata,

Deinde argumentor. Si Christiani falsaverunt Evangelia: vel id fecerunt post adventum Mahumeti quasi in odium illius, & ut Alcorano auctoritatem detraherent: vel ante advētum illius. Neutrum autem dici potest: ergo est insigne mendacium, quod Christiani falsaverint Evangelia, falso illis affigētes narrationem Passionis, & Resurrectionis Christi, & ea, quæ significant Divinitatem Christi, & Trinitatem personarum divinarum. Quod non falsaverint post adventum Mahumeti, & in odium illius: probatur primo, quia ut in simili arguit S. Augustinus lib. 15. de Civit. cap. 13. incredibile est, quod Christiani sibi abstulerint veritatem, dum invident Alcorano auctoritatem, & quod fundamenta suæ Religionis voluerint subvertere, ut aliquantulum auctoritatis detraherent Alcorano; hoc enim perinde esset, ac si quis sibi ipsi brachium amputaret, vel lethale vulnus infligeret, ut inimicum suum leviter vellicaret. Sanè neque Mahumetus, nec ullus vnquam hæresarcha tantum damnum intulisset Ecclesiæ Christi, quantum ipsa inferret sibi mutando, & pervertendo Evangelia, nam hæreses Ecclesiam Christi impugnant, sed non expugnant, quatiunt, sed non subvertunt: at Ecclesia depravans Evangelia, & mendacia proponens ut articulos fidei, seipsam expugnaret, & subverteret.

Prob. 2. quia evidens est Ecclesiam Christi habuisse eadē Evangelia ante adventū Mahumeti, quæ habet modò, nā Evangelia, quæ habuit ante advētū Mahumeti narrabat historiā Passionis, & Mortis Christi, eiusque Resurrectionem, & doctrinam eandem continebant, de Divinitate Christi, & Trinitate, quam modò continent, ut constat ex omnibus Doctoribus Ecclesiæ Christi, tum Latinis, tum Græcis, qui ante Mahumetum floruerunt, quorum scripta continent expositionem eorundem Evangeliorum, quæ modo habemus, & leguntur eorum homiliæ, & sermones in Breviario Romano. Nam præter S. Dionysium Areopagitam, S. Ignatium Martyrem, S. Clementem Papam, S. Policarpum, & alios, qui cum Apostolis egerunt: & præter S. Iustinum Philosophum, & Martyrem: & Sanctum Egesipum, & Sanctum Theophilum Episcopum Antiochenum Sextum ab Apostolo Petro: & S. Irinæum Episcopum, & Martyrem, auditore Sancti Policarpi, & S. Melitonē Sardensem Episcopum, & Clementem Alexandrinū Origenis Præceptorem, aliosque illustres

Scriptores, qui propè tempora Apostolorum vixerunt, & ad secundum Ecclesiæ sæculum pertinent, suisque scriptis Divinitatem Christi, eiusque post mortem resurrectionem, aliaque mysteria nostræ fidei defenderunt: & præter Tertullianum, & Origenem, qui floruerunt sub initium tertij sæculi, & suis scriptis Divinitatem Christi, & Trinitatem personarum divinarum propugnarunt; in medio tertij sæculi floruerunt S. Gregorius Taumethurgus Origenis auditor, & Sanctus Cyprianus Episcopus, & Martyr, alijque illustres sanctitate, & sapientiæ lumina. In quarto sæculo floruerunt magna illa Ecclesiæ lumina Athanasius, Basilus Magnus, Ambrosius, Hilarius Pictaviensis, Gregorius Naciencenus, Gregorius Nissenus, & ad finem huius sæculi, & sub initium quinti Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, Leo Magnus, alijque Illustrissimi Doctores, quorum opera nunc extant, & mysteria Christianæ Religionis, quæ modo profitemur, explicarūt. Et sic ab Apostolis vsque ad hæc tempora semper in Ecclesia Christi floruerunt Doctores, qui Divinitatem Christi, Trinitatem divinarum personarum, aliaque mysteria omnia, quæ Mahumetus negat, suis scriptis illustrarunt, ut contenta in Evangelij Domini nostri Iesu-Christi.

Id ipsum secundo probatur ex symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Christi ab Apostolis accepit, & semper retinuit, in quo continentur omnes fidei articuli, in quibus liber Alcorani opponitur Evāgelij.

Tertio, quia errores illi, quos Mahumetus in Alcorano docet, damnaverant iam Ecclesia in quinque Concilijs Generalibus, & in alijs Provincialibus. Sub Imperatore Gallieno ad annū Christi 255. Sabelius Hæresarcha apud Ptolemaidā Ægypti docuit, in Deo vnam tantum esse personam diversis tantum nominibus significatam ob diversa munia, quæ scilicet dicatur Pater, quatenus est principium creaturarum, Filius quatenus carnem assumpsit, & Spiritus Sanctus, quatenus animas sanctificat. Paulo post Paulus Samosatenus Antiochenus Episcopus Divinitatem Filij oppugnare cœpit, contra quem prima Antiochiæ Synodus est habita sub annum Christi 260. cui inter alios insignes viros interfuerunt S. Gregorius Taumathurgus Episcopus Neocessariensis, & eius Frater Athenodorus. Sed tunc subdola tergiversatione Patrum studia Paulus elusit. Postea vero altero in Concilio Antiochiæ

chiæ celebrato damnatus, ac sede deturbatus est.

Postea ad annum Christi 314. tempore Constantini Magni Imperatoris surrexit Alexandriae impius heresiarcha Arius, qui licet contra Sabellium assereret, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum esse personas inter se realiter distinctas, tamen aiebat non esse eiusdem naturæ; ac proinde dicebat, Verbum, & Spiritum Sanctum, non esse Personas divinas: ac per consequens unam dumtaxat Personam intra Deum admittebat. Hæc hæresis damnata est sub Sancto Silvestro Pontifice, & Constantino Magno Imperatore in prima Synodi Generali 318. Episcoporum habita in Nicæa Bythiniae vrbe anno Christi 325. & in ea damnata est hæresis Sabelliana, & Arriana; & declarata est veritas Catholica, quam vera Ecclesia Christi nunc tuetur, & semper tenuit; nempe in Deo dari tres Personas realiter distinctas inter se, eiusdem tamen naturæ; ac proinde definitum est, Christum esse verum Deum; & in hoc Concilio editum est symbolum illud, quod Ecclesia canit in Missa. Interfuere huic Concilio Episcopi sanctitate, & miraculis illustres, inter quos eminere S. Nicolaus Episcopus Miræ in Lycia, & S. Spiridion Episcopus Trimituntis in Cypro, S. Alexander Episcopus Alexandrinus, & S. Panuphius Thebaidis superioris Episcopus: & S. Spiridionē, & S. Panuphium, aliosque insignes viros sacra æstigmata decorabant, quæ pro testificatione Fidei Divinitatis Christi, & Trinitatis personarum magna constantia acceperant in persecutione Imperatorum.

Deinde contra Macedonium Episcopum Constantinopolitanum, qui negabat Divinitatem Spiritus Sancti, congregata est secunda Synodus Generalis Episcoporum 150. sub S. Damaso Papa, & Gratiano, atque Theodosio Imperatoribus anno Christi 381. Constantinopoli; & secunda Synodus appellatur Conciliū Constantinopolitanum primum. In hoc Concilio iterum damnatæ sunt hæreses Sabellianorum, & Arrianorum, & publicatum fuit illud symbolum quod canitur in Ecclesia, in quo addita sunt aliqua verba symbolo Nicæano. Inter Alios Prælatos sanctissimos interfuere huic Concilio Naciancenus, & S. Gregorius Nyssenus frater S. Basilij.

Quamvis in ijs Concilijs definitum fuerit Verbum Dei esse Personam Divinam æqualem Patri, & eiusdem naturæ

cum illo; ex quo necessario sequabatur, Christum Dominum esse verum Deum, siquidem Christus, nihil aliud est, quam Verbum Dei indutum carne, seu Filius naturalis Dei factus homo, tamen postea Nestorius Patriarcha Constantinopolitanus, nesciens distinguere inter naturam, & personam, asseruit sicut in Christo est duplex natura, divina scilicet, & humana, ita esse in Christo esse duplicem personam, alteram humanam, & purè creatam, alteram divinam, & increatam; assererebatque Personam Divinam Verbi habitasse in persona creata Iesus Nazareni, seu Christi speciali quodam modo, quem explicui disp. 22. sect. 3. proindeque assererebat, Beatam Virginem, non esse dicendam Theotocon, sed Christotocon, id est non Matrem Dei, sed Matrem Christi, seu puri hominis, in quo speciali modo habitabat Deus. Contra hanc hæresim congregata est tertia Synodus Generalis, id est Concilium Ephesinum sub Celestino primo Papa, & sub Theodosio minore Imperatore anno 431. eique præfuit S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus, nomine Summi Pontificis; ad illudque confluxere ultra ducenti Episcopi; & inter eos multi sanctitate, & miraculis illustres, quos Baronius enumerat. In hoc Concilio Nestorius sede sua pulsus est, & definitum est, in Christo dari unicam personam, divinam scilicet, cum duplici natura, altera divina, quā ab æterno habuit per identitatem, & à Patre accepit per generationem æternam; altera humana, quam in tempore sibi copulavit per unionem physicam, & realem; & quam accepit in tempore à Matre per generationem temporalem miraculosè factam sine opera viri: ac proinde definitum est, Christum esse verum Deum, & verum hominem, & Beatam Virginem esse Dei genitricem; quia nimirum genuit humanam naturam, quam Deus sibi coniunxit unione hypostatica, seu personalis: *Nam sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus, & homo unus est Christus*, ut dicitur in symbolo Athanasij. Et sancta hæc Synodus Nestorium negantē Christi Divinitatem appellavit *novum Iudam*, & decrevit, ut scripta Nestorij flammis absumerentur: renovavitque symbolum Nicænum, & sub anathemate præcepit, ne quis aliquid præter id quod per illud definitum est, ad fidem adijcere vlllo modo tentaret.

Et hæc eadem fides Catholica confirmata rursus est in quarta Synodo Ge-

nerali, idest in Concilio Calcedonensi celebrato sub Leone I. Pontifice, & Marciani Imperatore anno 451. contra Eutychianos, & Nestorianos, in quo definitum est, esse in Christo duas naturas in vna persona. In hoc Concilio simul cum Eutychete Constantinopolitano Archimandrita, damnus est Dioscorus Episcopus Alexandrinus, & Cyrilli immediatus successor, qui hæresim Eutychetis tollentis in Christo naturarum omne discrimen probabat, & relegatus est in Gangram Paphlagoniæ urbem, ibidemque infelicitè obiit. Et hæc quatuor Concilia Generalia S. Gregorius Papa, ut quatuor Evangelia venerabatur. Eademque fides denuo confirmata est in quinta Synodo Generali, idest in secundo Concilio Constantinopolitano celebrato anno Christi 553. sub Vigilio Papa, & Iustiniano primo Imperatore, iterumq; Nestoriani, & Eutychiani damnati sunt, & definitum est contra Monothelitas in Christo dari duplicem voluntatem divinam, & humanam, quia cū esset Deus, & homo, habebat operationes divinas, & humanas, & omnia in ipso erant duplicia; duplex natura, duplex intellectus, duplex voluntas, duplex operatio intelligendi, & amandi.

Constat ergo evidentissimè non fuisse corrupta Evangelia à Christianis post Mahumeti adventum, ideo enim id dicunt, quia Evangelia Ecclesiæ Catholicæ, quæ leguntur post Mahumetum, continēt Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum, & narrant Christi Mortem, & Resurrectionem. At hanc doctrinam ut contentam in Sacris Scripturis Ecclesia multis sæculis ante Mahumetum definiuit contra Sabellianos, contra Arrianos, & Nestorianos. Et Mahumetus nihil aliud fecit, quàm renovare has hæreses. Ergo manifestum est doctrinam illam de Divinitate Christi, eiusque Morte, & Resurrectione, & de Trinitate Personarum non fuisse additam Evangelio à Christianis post Mahumeti adventum.

Et sanè cum Patres Concilij Nicæni ad damnandos Arrianos argumenta sumerent ex Evangelijs, sanè si aliquod fundamentum daretur ad suspicandum illa esse corrupta qua parte significāt Trinitatem Personarum, & Divinitatem Christi, illud non dissimulassent Arriani: constat autem manifestè, nunquam Arrianus in favorem sui erroris hunc prætextum allegasse, sed admisisse Evangelia illa, quæ modò habemus, & controversiam inter il-

los, & Catholicos non fuisse de verbis, sed de verborum sensu; quia hæretici verba Evangelij ad improprios sensus detorquebant, evidensque est ex scriptis Augustini, Hieronymi, Basilij, & aliorum Patrum, Arrianos confutatos fuisse à Patribus ex illis verbis, quæ nunc legimus in primo capite Evangelij Ioannis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt, &c.* Quæ verba heretici admittebāt, & ex ipsis contra ipsos insurgebant Doctores Catholici, eosque vincebant. Ergo planum est tunc extitisse Evangelia, quæ modò existunt. Ergo falsum est Christianos post adventum Mahumeti corrupisse Evangelia.

Dicent forsam Mahumerani, se quidem idem nunc docere, quod docuerunt Arriani de Trinitate Personarum, & quod docuerunt Nestoriani de Christo, inde tamen non inferri, quod ipsi à veritate aberrant: quia non probatur Arrianos, & Nestorianos iuste fuisse damnatos, ut hæreticos: sed potius dicendum esse, errasse Patres Concilij Nicæni, & Concilij Ephesini. Sed contra est primo, quia si Mahumerani fateantur se esse Arrianos, & Nestorianos, fateri debent Alcoranum esse librum mendacem, quia negat id quod cōstanter affirmabant Arriani, & Nestoriani, nempe Christum vere mortuum fuisse, & tertia die surrexisse; circumcisionem iam cessasse, & Baptismum esse necessariū ad salutem: item novum testamentum esse purum, & incorruptum. Si ergo Arriani veram fidem habebant, sequitur Mahumeranos habere fidem falsam, siquidem sectantur articulos omnino oppositos. Quod si Mahumerani dicant, Arrianos veram quidem fidem habuisse, quatenus negabant Trinitatem, & Divinitatē Christi, falsam tamen quatenus credebāt Mortem, & Resurrectionem Christi, atque necessitatem Baptismi, sequitur Arrianos habuisse absolutè fidem falsam, quia ut Fides sit falsa, non est necesse ut nullum articulum verum habeat, sed sufficit ut habeat aliquos falsos: fides autem falsa nequit esse fundamentum salutis æternæ, fuerunt ergo Arriani extra viam salutis. Aliunde vero dicis Catholicos, qui damnarunt Arrianos, etiam habuisse fidem falsam: ergo sentis omnes omnino Christianos tunc habuisse fidem falsam, quia Christiani, vel erant Catholici, vel Arriani. Ergo sentis omnes Christianos fuisse tunc extra viam salutis; deinde etiam fateris

Iudæos post adventum Christi esse extra viam salutis. Ergo nulla tunc erat in mundo Religio, & Fides vera: siquidem Religio Mahumetana nondum tunc advenerat. Ergo omnes damnabantur omnibus illis sæculis: quod est evidenter falsum, ut constat ex prima demonstratione supra facta pag. 549.

Contra secundo, quia facile est probare, non Catholicos, sed Arrianos errasse: tum quia Christus vere promissit Ecclesiam à se fundatam supra Petrum in perpetuum duraturam. Ecclesia autem Arriani penitus interiit per multa sæcula: ergo Ecclesia Arriana non erat Ecclesia Christi. Tum quia tanta fuit potentia Arrianorum, ut non minus miraculum sit Catholicos prævaluisse contra Arrianos, quam prævaluisse contra decem terribiles persecutiones Gentilium, quas per tria sæcula passa est Ecclesia Christi. Deus autem miracula nequit facere ad destruendam veram Ecclesiam.

Denique id ipsum clarissimè demonstratur, quia nullus eorum, qui Divinitatem Christi, & Trinitatem Divinatum Personatum negarunt, nec ullus hæreticus damnatus ab Ecclesia Catholica postquàm hæresim bibit & docuit, unquam miracula fecit; ut facile est comprobare per omnes hæresiarchas, qui Ecclesiam Catholicam oppugnarunt ab exordio eius usque ad nostra tempora; cum tamen omni sæculo floruerint evidenti gloria miraculorum multi viri, & scemina ex ijs, qui credunt Christum crucifixum esse verum Deum, & Trinitatem Personarum in Deo adorant; nam surdos, cecos, mutos, claudos à nativitate mirabiliter curarunt, mortuos suscitavunt, aliaque innumerabilia prodigia operati sunt; in eisque ad litteram verificata est illa Christi promissio: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia vado ad Patrem*. Specialique gloria miraculorum floruerunt multi sancti, qui insensibiliter tuerunt hæreticis Arrianis, ut Athanasius, Basilius, Hilarius, Nicolaus, Antonius Magnus, Martinus, & alij innumeri: ut patet ex ijs, quæ supra diximus sect. nona pag. 599. Martyresque invocato nomine Iesu Filij Dei vivi idola confecerunt, Dæmones expulerunt, ora leonum obtulerunt, aliaque innumera signa ediderunt; ut constat ex eorum Actis.

Probavimus hucusque Christianos non adulterasse Evangelia post adventum Mahumeti: nunc probandum restat, nec

antea hoc nefas commississe. Et sanè ante Mahumetum, id facere non potuerunt in odium ipsius, & ut Alcorano auferrent auctoritatē ut per se patet. Quo ergo fine tantum scelus committere potuerunt? Et imprimis incredibile est adulterasse Evangelium quoad eam partē, in qua tam late, & ex instituto narratur Historia Passionis, & Mortis ignominiosissimæ. Si enim Christiani ad extollendum, & magnificandum Christum addidissent Evangelio ea, quæ testantur eius divinitatem, falsoque scripsissent illum esse verum Deum, nullatenus confinxissent, eum tam ignominiosè ac turpiter crucifixum esse; quia hoc potissimum augebat difficultatem credendi, quod ipse sit Deus, nam Iudæi scandalizabantur audientes Deum fuisse crucifixum, & Gentiles hoc putabant stultitiam, ut testatur Paulus, quia indecens iudicabant Filium Dei tam turpiter fuisse trucidatum. Quare si ad commendationem sui Magistri aliquid conficturi essent; potius quavis re ipsa fuisset crucifixus, confingerent, non ipsum, sed alium, cui impressa sit suam figuram, re ipsa crucifixum fuisse; ut configunt Mahumetani; quia indecens ipsis videtur quod Propheta sanctissimus, qualem credant fuisse Christum, tam indignè tractatus fuerit à Iudæis. Deinde si ea quæ Evangelia dicunt de Divinitate Christi, & de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, & de Passione Domini essent conficta à Christianis: certe obiter tantum perstringerent ea quæ attinent ad Passionem, & ignominiam Christi, & ea, quæ attinent ad eius commendationem, & gloriam, lato calamo prosequerentur. Constat autem Evangelia Historiam Passionis quoad omnes eius circumstantias latissimè proponere, miracula vero, Divinitatem Christi, & alia quæ in oculis hominum gloriosa apparent, breviter tantum, & quasi per transe nam narrare: quod argumentum est, Evangelia sincere, & vere esse conscripta ex impulsu Spiritus Sancti, non autem mendaci artificio composita.

Deinde probatur Evangelia non fuisse corrupta ante adventum Mahumeti. Nec enim dici potest fuisse corrupta ab ipsis Apostolis, qui ea scripserunt; nec dici potest fuisse corrupta à Christianis post tempus Apostolorum. Ut primum probem, suppono ut quid certum, & exploratum, Christum non scripsisse manu sua Evangelia necdum viveret ea dictasse exaribenda à Discipulis, sed Apostolos

ea scripsisse post Mortem Christi diversis locis, temporibus, & linguis. Nam ut probat Baronius, Mathæus scripsit Hebræicè Hierosolymis anno Christi 41. Iudæis, qui crediderant, exposcentibus: Marcus scripsit latinè Romæ anno Christi 45. ut interpres Petri. Lucas scripsit Græcè in Achaya anno Christi 58. Ioannes scripsit Ephesi anno Christi 99. lingua Græca. Suppono secundo, Evangelistas cum primum scripserunt Evangelia, veritatem scripsisse, & nullas eis immiscuisse falsitates: quia Mahumetus ipse iubet credere Evangelij, aitque illa de cælo descendisse, idest ex impulsu divino conscripta esse. Cum ergo exploratum sit nulla unquam fuisse in Ecclesia Christi Evangelia, nisi quæ conscripta sunt ab Apostolis, manifestè sequitur Apostolos veridicè primò scripsisse Evangelia. Hoc supposito probò Apostolos non adulterasse Evangelia: quia cum dispersi fuerint per univèrsim orbem, & veram Christi fidem invexerint multis editis signis, & miraculis in confirmationem doctrinæ illius, quam prædicabant; & volumina Evangeliorum vere, & sincere conscripta, per totum orbem fuerint dispersa: quomodo potuerunt postea Evangelia illa adulterare, aut quo fine? Sanè Apostoli, ipso Mahumeto teste, fuerunt viri sancti, ac proinde tantum nefas subvertendi veram fidem, quam tot miraculis plantaverant, in eos cadere non potuit. Constatque eos immensos labores sustinuisse in prædicatione Evangelij, potiusque ignominiosam, & crudelem necem subire voluisse, quam eam fidem deserere, quam prædicabant: quomodo autem tam constanter martyrium subirent pro doctrina falsa, & dolosè conficta sine vlllo emolumento temporali, & cum certo salutis æternæ detrimento?

Rursus licet ipsi vellent Evangelia à se conscripta mendacijs, & fabulis corrumpere; id minimè obtinere possent: tum quia obsisterent fideles, qui cum Domino nostro Iesu-Christo conversati fuerant, & non sinerent corrumpi Evangelia sincere, & fideliter conscripta, & veridice narrantia Christi gesta, & doctrinam; manifesteque convincerent, esse commentia, & falsa ea, quæ de novo adijciebantur: vnde mendacium non posset prævalere. Deinde quomodo pauci homines poterant omnia exemplaria Evangeliorum per totum orbem dispersa colligere, & comburere, & loco illorum no-

va exemplaria mendacia, & fabulosa reponere, quin vel unum exemplar superfuisset veridicum? Præterea cum Evangelistæ prædicaverint in Provincijs inter se adeo distantibus, quomodo communi consilio potuerunt tam uniformiter narrare mendacia, & fabulas? Evidens ergo est, Apostolos ipsos, & Evangelistas non adulterasse Evangelia.

Quod etiam alio argumento convincitur. Nam inter Evangelistas nullus tam aperte testatur Christi Divinitatem, ac Ioannes. Constat autem Ioannem cum primum scripsit Evangelium, Divinitatem Christi declarasse: nam ut testatur Hieronymus libro de Scripturis Ecclesiasticis, Ioannes scripsit Evangelium suum ut confutaret Chérinthum, Ebionem, aliosque hæreticos negantes Divinitatem Christi, quam Apostoli per univèrsim orbem prædicaverant. Narratque Hieronymus ex fidei historia, quam citat, Apostolum rogatum ab omnibus penè Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus de Divinitate Salvatoris altius scribere, ita facturum respondisse, si indito ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur; ieiunio vero expleto, revelatione Divina saturatum, illud procerum de cælo veniens eructasse: *In principio erat Verbum*, &c. Ergo Evangelium Ioannis ita ab illo conscriptum est, sicut modo legitur. Ergo quod Evangelium dicit de Christi Divinitate, non est confictum, sed verissimè scriptum. Ergo Evangelia non sunt corrupta ab ipsis Evangelistis.

Sed nec dici potest esse corrupta à posterioribus Christianis, qui Apostolis successerunt. Primo, quia oppositum evincit argumentum proximè factum, quia constat Ioannem scripsisse suum Evangelium ad declarandam æternam generationem Christi, eiusque Divinitatē. Secundo, quia D. Dionysius Areopagita, qui cum Apostolis conversatus est, & ab eorum ore audivit mysteria nostræ fidei, edidit libros multos, in quibus loquitur de Trinitate Divinā Personarum, de Divinitate Christi, eiusque Morte, & Resurrectione, & de eius præsentia reali in Eucharistia, & reliquis mysterijs, quæ continentur in Evangelio, quod modo legitur. Et similiter Sanctus Iustinus Philosophus, & Martyr, qui prope tempora Apostolorum floruit (liquidem obiit anno Christi 165.) & S. Egesipus Iustino coæqualis eandem

doctrinam suis scriptis tradiderunt, quam modo habent Evangelia : & similiter reliqui omnes Doctores Christiani qui continuata serie post Apostolos floruerunt.

Tertio, quia ut testatur Baronius ad annum Christi 185. S. Pantæus Christianus Philosophus, & Clementis Alexandrini magister, vir omni eruditionis genere præstantissimus, cuius memoriam ob insignem vitæ sanctitatem Ecclesia celebrat die 7. Iulij, qui summa cum laude litteras sacras Alexandria interpretatus est, desiderio flagrans propagationis fidei ad Indos profectus est; ubi Evangelium Mathæi Hebraicè scriptum à Bartholomæo Apostolo illuc delatum, reperit, in manibus quorundam, qui hætenus ibi Christum profitebantur : eratque plane illud ipsum, quod nunc habemus, & quod ipse exposuit Clementi Alexandrino, & Clemens Origini, & Origenes Gregorio Taumathurgo, & usque ad nos pervenit.

Quarto, quia anno Christi 485. repertum est in insula Cypri Corpus Sancti Barnabæ Apostoli cum Sancti Mathæi Evangelio ad pectus appposito, quod manu sua exscriptum secum tulerat ad annunciandam Fidem Christi in illa insula; repertum, inquam, est ex revelatione ab ipsomet Apostolo facta Arthemio Salaminæ Episcopo. Et hoc Evangelium manu Sancti Barnabæ exaratum Constantinopolim delatum est, petente Zenone Imperatore, & auro exornatum in Palatio Imperiali positum est, ut scribit Baronius ex fidelissimis historicis rem comprobans. Erat autem Evangelium illud ipsissimum, quod tunc habebat Ecclesia. Ergo certum est illud Evangelium permanisse purum, & incorruptum, & prout à Mathæo fuerat scriptum.

Quinto, quia Apostoli antequam dispergerentur per universum orbem ad prædicandum Evangelium Christi, composuerunt brevem illam formulam articulorum, quam vocamus symbolum Apostolorum, quam uniformiter proponerent Iudæis, & Gentilibus; ut vidimus suprâ sect. XII. pagina 626, & ideo fides Christi ubique terrarum introducta est cum mira uniformitate, ita ut regna, & Provinciæ inter se valde distat: omnino convenirent in articulis fidei quos credebant. In illa autem

brevi formula, seu symbolo continentur præcipua mysteria Religionis Christiani, in quibus ipsa differt à Religione Mahumeti; nempe Incarnatio Filij Dei, eius Mors, & Resurrectio, & Trinitas Divinarum Personarum: ergo Evangelium, quod Apostoli prædicaverunt in universo orbe, continebat hanc eandem doctrinam: nec enim Apostoli vulgaverunt per orbem Evangelium, quod in sua doctrina opponeretur symbolo. Ergo certum est doctrinam de Incarnationem Verbi Divini, & Divinitate Christi, & de eius Morte, & Resurrectione, & Trinitate Personarum contentam fuisse in Evangelijs, quæ scripserunt Apostoli. Ergo non sunt corrupta Evangelia quatenus hanc doctrinam continent.

Sexto, quia pro asserenda divinitate hominis crucifixi à Iudæis, eiusque gloriosa Resurrectione, cæterisque mysterijs, in quibus Evangelium differt ab Alcorano passi sunt innumerabiles Martyres à Nerone Imperatore usque ad Constantinum Magnum, idest ab anno Christi 66. in quo sub Nerone Petrus, & Paulus Romæ, & Andreas in Achaya passi sunt martyrium, usque ad annum Christi 312. in quo Signum Crucis Constantino apparuit, & Religioni Christianæ favere cœpit, donec anno 324. Baptizatus est. In ijs persecutionibus Fidei Catholica innumeris est confirmata miraculis; ideoque tam diræ persecutiones non minuebant, sed potius augebant credentium numerum, quia Gentiles videntes constantiam martyrum, & in perferendis tormentis atrocissimis alacritatem, & miracula quæ martyres edebant, hinc movebantur ad eam fidem suscipiendam; ut vidimus suprâ sect. III. pagina 570. Satis hoc comprobatur ex Actis Sancti Ianuarij quæ habentur in Breviario Romano die 19. Septembris: ex quibus constat quinque hominum millia conversos fuisse ad confitendam crucifixi divinitatem propter constantiam Martyris, & miracula, quæ faciebat. Et miraculum usque adhuc perseverans, planè evincit, veram esse Christi Divinitatem, pro qua asserenda Ianuarius mortuus est. Ut enim inquit Martyrologium Romanum: Neapoli *Beatissimi Martyris sanguis in ampulla vitrea adhuc servatur, qui in conspectu capitis illius positus, velut recens liquefcere, & ebullire conspicitur.* Constatque ex Actis Sanctæ Martinæ Vir-

Virginis, & Martyris die 30. Ianuarij propter constantiam Sanctæ Virginis, & miracula manifesta, quæ Deus operatus, est in eius martyrio: Ex eius tortoribus, non nullos miraculi novitate correptos, Dei adspirante gratia, Christi fidem, amplexos, post cruciatus gloriosam, martyrij palmam capitis abscissione, promeruisse.

Constantiaque ipsa, & alacritas in perferendis atrocissimis tormentis pro asserenda Christi Divinitate in ætate vel nimis tenera, vel nimis senili, & in sexu fragili, clarissimum argumentum est, quod Fides illa vera erat; ac proinde quod Evangelia testantia Christi Divinitatem, Mortem, & Resurrectionem eius non erant corrupta. Prædicator Christi in medium producat Acta S. Agnetis Virginis trecentis, & S. Eulaliæ Meritanæ, quæ cum duodecim esset annorum, decem & novem pro Christo pertulit tormentorum stupenda genera, cuius memoriam habes in martyrologio Romano die 10. Decembris: S. Agapiti Martyris, qui cum esset annorum quindecim, & amore Christi ferueret, iussu Aureliani Imperatoris tentus est, ac primo nervis crudis diutissime cæsus, deinde sub Antiocho Præfecto graviora supplicia passus, exinde cum ex imperio Imperatoris leonibus obijceretur, & minimè læsus esset, gladio minorum coronandus percutitur, ut ait Martyrologium Romanum die 18. Septembris. Et Acta Sanctorum Martyrum Complutensium Iusti, & Pastoristratum: Qui cum adhuc pueri litteris imbuerentur, proicctis in schola tabulis, sponte ad martyrium cucurrerunt, & mox à Daciano Præfide teneri iussi, & fustibus cædi, cum se mutuis colloquijs constantissimè roborarent, extra civitatem perducti, à carnifice iugulati sunt. Proponat Acta S. Simeonis Episcopi Hierosolymitani, qui cum centum, & viginti esset annorum, ita fortiter, & hilariter sustinuit ea tormenta quæ Dominus noster Iesus Christus passus est, ut omnibus esset admirationi, ut habes in Breviario Romano 18. Februarij. Proponat constantiam S. Policarpī iam senis, ut eam narrat P. Ribadeneyra in eius vita. Hæc, & alia exempla, quæ passim occurrunt in Breviario, & Martyrologio, manifeste probant, illam constantiam, & hilaritatem inter atrocissima tormenta, quam Martyres ostenderunt, ut conte-

starentur Iesum crucifixum à Iudæis esse verum Deum; & miracula, quibus Deus illorum fidem approbavit, à Deo fuisse, & Deum habuisse Authorem. Deus autem nequit miracula facere in confirmationem doctrinæ falsæ; nec constantiam, & hilaritatem tribuere in sustinendis tormentis pro mendacijs, & erroribus. Verissima ergo est fides, quæ confitetur, Christum esse verum Deum, & pro hominibus fuisse crucifixum, & tertia die surrexisse. Dehinc ergo Mahumetapi, dum dicunt esse corrupta Evangelia quæ hanc doctrinam continent.

Septimo probatur Evangelia non fuisse adulterata, & corrupta post tempora Apostolorum. Quia unaquæque Provincia, vel natio à suo Apostolo conversa, ab eodem accepit Evangelium Christi, sive in scriptis, sive in tabulis cordis; & post fidem susceptam procuravit sibi descripta quatuor Evangelia, aliisque libros sacros novi, & veteris testamenti, qui confirmati, & roborati erant per divina miracula. Si ergo in illis Evangeliorum libris, quos primo per Apostolos suscepit, nihil continebatur de Passione, ac Resurrectione Christi, nihil de eius Divinitate, & præsentia in Eucharistia, nihil de Trinitate Divinarum Personarum: quis ex universis regionibus, & Provincijs ad Christum conversis, vel in toto, vel ex parte, potuit in vnum colligere omnes libros sacros novi, & veteris testamenti, & illos immutavit, corrupit, & infecit, quin vel vnum exemplar purum, & incorruptum ex innumeris, quæ per universum erant dispersa, superfuisset? Quis non videat hoc esse incredibile?

Sic enim arguo. Nam cum Apostoli fidem Christi invexerint editis multis signis, & miraculis, vera Christi Evangelia, & sinceram doctrinam in libris sacris contentam, sparserunt per orbem. Quis ergo potuit omnes illos libros colligere, & comburere, vel dilacerare, & loco illorum ponere nova exemplaria corrupta, & adulterata? Vel enim tantum opus aggressi sunt pauci aliqui viri sceleratissimi: vel tota Christi Ecclesia simul hoc consilium sumpsit, destruendi Evangelia pura, & immaculata, quæ à Sanctis Apostolis acceperat, & tot signis, & miraculis erant confirmata,

& loco illorum reponendi Evangelia corrupta, & depravata. Neutrum autem dici potest. Non primum, quia impossibile est, paucos aliquos homines potuisse à toto orbe Christiano penitus exterminare exemplaria omnia sincera, & vera Evangeliorum: & quamvis physicè possent, est penitus impossibile, quod Christiani hoc permetterent. Si enim tanto ardore Christi fidem complectebantur, ut mille mortes mallent pati, quàm Christum negare: quomodo permetterent, quod divina Christi doctrina penitus interiret. Hoc non est minus incredibile, quàm quod omnes cives unius Regni sponte consentiant, ut omnes fontes, & putei, & flumina è quibus bibunt, veneno inficiantur.

Nec potest dici secundum. Ecclesia enim, quæ tantum zelum habuit, ut pro conservanda incorrupta, & pura doctrina Christi tot Concilia Generalia summis sumptibus, & laboribus congregaverit: quomodo nemine cogente ipsa sua sponte divinissimam Christi doctrinam ab Apostolis acceptam, & tot miraculis confirmatam, & sanguine tot martyrum illustratam, corrumpere, & inficeret? Hoc est evidenter incredibile: rursus est aperte impossibile. Quia hoc ipso, penitus intra aliquot annos perdita fuisset, & omnino interiisset, Fides illa, quam Christus per Apostolos plantavit; & Ecclesia Christi conversa fuisset in Sinagogam Satanæ, & magistram errorum. Quod & Christum facit mendacem, siquidem promisit Petro, fidem ipsius, & successorum non de futuram: *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua.* Luc. 22. v. 32. Et Math. 28. v. 2. promissit futurum in sua Ecclesia usque ad finem mundi: *Ecce ego vobiscum sum usque in consumationem sæculi.* Et promissit interni portas non pravalituras adversus Ecclesiam. Rursus facit Deum improvidum. Est enim res Deo indigna, quod legem novam perfectissimam tot retrò sæculis promississet, quod illam tot prodigijs, & miraculis per Christum in mundum invexerit; & tamen cito permisisset illam penitus aboleri.

Denique delirium impugnatur. Quia si fides de divinitate hominis à Iudæis crucifixi, & Trinitatis Personarum in una essentia, & præsentia realis Christi integri, & perfecti sub qualibet particula Hostiæ consecrata, falsa est; sequitur

fidem falsam fuisse introductam in mundum per vera miracula. Quia lex proponens credenda fide infallibili mysteria tam ardua, & quæ præcipit concupiscentias omnes frænare, & vitia rescagere, eximiamque puritatem sectari, & omnia in futurum reservat, non potuit mundo persuaderi nisi signis, & miraculis. Deus autem miracula nequit facere ad introducendam fidem falsam. Ergo delirium est asserere, quod hæc fides est falsa.

Postremo in hac Fide de Divinitate Christi, & Trinitate Personarum, & alijs mysterijs, quæ Ecclesia Catholica credit, omni sæculo floruerunt eximia sanctitate viri, & foeminae, & gloria miraculorum illustres; & extra Ecclesiam Catholicam hoc non invenitur. Hoc autem est manifestum argumentum, quod illa est vera, reliquæ autem sectæ oppositæ sunt falsæ. Ex quibus omnibus aperte concluditur, Mahumetanos asserentes Evangelia esse corrupta manifestè falli.

SECTIO XIV.

Evidentes contradictiones in Alcorano contentæ manifeste probant, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed Diaboli ministrum. Vbi, cur vinum Mauris prohibuerit.

§. I.

ALCORANVM manifestas continere contradictiones, facile est probare. Imprimis contradictio est, quod ex una parte dicit, Christum Filium Mariæ esse *Verbum Dei missum Mariæ*; & ex alia parte docet, Christum non esse Deum. Hæc contradictio constat ex sect. 5. à pag. 579.

Secundo constat; quia ex una parte dicit, cap. 5. *Hic liber (videlicet Alcorani, vel Alcoranum) neque mendacium aliquod, neque aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat.* Et ex alia continet doctrinam manifestè contrariam doctrinæ Christi, & Prophetarum; ut demonstravimus suprà sect. 12. à pagina 625. Continetque evidentia mendacia contra rationem naturalem, contra historiam, contra mathematicam, & contra scripturas divinitus revelatas; ut infra probabimus.

Constat tertio, ex libro 1. Azora 2. cuius titulus est, de bove, seu vacca, vbi

„ubi ait, Deum dixisse Christo, sinam ut
 „patiaris, & mortem subeas, cæterum
 „tertia die te suscitabo, & supra omnes
 „cælos exaltabo. Et Azora 3. inquit: Ie-
 „sum Christum Passionem, & Mortem
 „voluntarie sustinuisse pro salute mul-
 „torum, & tertia die surrexisse, & in cor-
 „pore suo rediivo ad cælos ascendisse.
 Vnde Glossatores Alcorani *Abuati*, &
Acamajari hunc textum exponentes di-
 cunt, Christum habuisse transitum trium
 dierum, idest tribus diebus mortuum ia-
 cuisse, postea autem ad cælos ascendisse;
 mortem vero voluntarie obijisse, quia faci-
 li negotio poterat ab illa se liberare. Et
 tamen postea in eodem Alcorano lib. 6.
 Azora 6. cui titulus *de Iosepho*, aperte di-
 cit Christum, nec mortuum, nec crucifi-
 xum, sed alium hominem, cui Christus
 suam figuram ita impressit, ut idem cum
 Christo videretur: ut constat ex dictis
 sect. 12. pag. 625.

Hinc apud Mahumétanos oppositæ
 dantur opiniones de Christi Morte: siqui-
 dem alij dicunt Christum revera crucifi-
 xum, & mortuum fuisse, & tertia die re-
 surrexisse: alij vero id constanter negant,
 asserentes, non Christum, sed Christi um-
 bram, vel potius hominem eiusdem figu-
 ræ cum Christo, tormenta illa sustinuisse,
 & inter hos sunt aliqui ex Glossatoribus
 Alcorani, qui testatur, Christum transfi-
 gurasse Iudam proditorem in sui imagi-
 nem, atque ita Iudam, non Christum cru-
 cifixum fuisse. Et iam hoc mihi testatus
 est Christianus novus Africanus Matti
 anno 1670.

Sed hæc ridicula fabula de trans-
 mutatione, & metamorphosi Christi in
 Iudam sect. 12. impugnata manet. Con-
 stat enim manifestè Iudam proditorem
 laqueo se suspendisse, & id fecisse ante-
 quam Christus in Crucem ageretur satis
 innuit Mathæus cap. 27. v. 6. & id appro-
 bat Maldonatus: sunt tamen qui dicant,
 non nisi post Christi resurrectionem id
 eum fecisse, cum audisset Christum re-
 surrexisse, quod minimè sperabat: tunc
 enim abiecta omni spe salutis, quod hu-
 mani generis Redemptorem vendidisset,
 laqueo sibi vitam eripuisse, ut historiæ
 Scholasticæ Author scribit. Quomodo-
 cumque tamen res acciderit, certum est,
 Iudam laqueo se suspendisse: *Et suspen-
 sum crepuisse medium, & diffussa fuisse om-
 nia viscera eius*, ut dicitur Actor. 1. ver.
 19. Et loco eius electum esse Mathiam
 in Apostolum ad prædicandam Christi

Resurrectionem, & Evangelium eius an-
 nuntiandum.

Rationem huius contradictionis in
 Alcorano circa Christi mortem reddit
 Lupus de Obregon in confutatione Al-
 corani cap. 9. folio mihi 93. quia initio
 cum Mahumetus cepit in schedulis scri-
 bere tanquam revelationes sibi factas à
 Deo per Angelum Gabrielem ea, quæ
 audierat à Christianis gladiatoribus (ut vi-
 dimus suprâ sect. 2. pag. 337. column. 1.)
 vera scripsit de Christi Morte, & Resur-
 rectione, prout illi enarraverant Chri-
 stiani. Sed postea Almedinæ, quia Iudæi
 ipsi valde infensi ob laudes Christi quas
 prædicabat, iactitabant Iesum Nazare-
 num Mariæ Filium non fuisse Sanctum,
 nec Messiam in lege, & Prophetis pro-
 missum ut Mahumetus prædicabat, sed
 hominem blasphemum, qui cum esset
 simplex homo sicut reliqui, Filium Dei
 se faciebat; & ideo à maioribus suis iure
 merito fuisse occisum: ut se vindicaret
 de Iudæis, illos confundere cepit, hanc
 fabulam in vulgus spargendo, & contra
 „Iudæos sic prædicando: Iudæi dicunt,
 „se Christum crucifixisse; sed hoc men-
 „daciū est; quia non illum, sed pro illo
 „aliū ipsi similem crucifixerunt; &
 „Iesus Christus se in cælum sublevavit;
 „& ideo Iudæi existimantes se illu-
 „se Christum, potius illusi sunt ab
 „eo.

His adiungamus alias Alcorani con-
 tradictiones. Multas enumerat Ioannes
 Andræas, antea Maurorum Alfaquius,
 de quo mentionem fecimus sect. 1. pagina
 534. num. 4. in confutatione Sectæ Ma-
 humetanz cap. 10. Nam lib. 1. Alcorani
 capite, seu Azora 1. dicitur: *Alcoranum
 descendisse de cælo in mense Aramadan. Et
 lib. 4. capite de Fumo, & capite de Nocte
 Sancta dicitur, vna nocte descendisse. Et ta-
 men constat Mahumetum in componen-
 do Alcorano viginti tres annos consump-
 sisse, decem in Mecca, & tredecim in Al-
 medina: existuntque in Alcorano capita,*
*quæ appellantur Mequiya, & alia, quæ ap-
 pellantur, Mediniya, idest capita edita Mec-
 cæ, & capita edita Almedinæ.*

Item lib. 2. cap. XI. inquit: *De fructu
 palmarum, & de vuis vitum comedite, & bi-
 bite, idest, dactylos comedite, & vinum de-
 vite bibite*, idque tanquam Dei oraculum
 suis Discipulis proposuit. Et propterea
 duodecim annis licitum fuit Mahume-
 tanis vinum bibere. Postea vero cōtra Dei
 permissionem vsum vini suis prohibuit;

Quam autem huius prohibitionis causam reddiderit, narrat Carthusianus lib. 3. in sectam Mahumetanam art. 13. pagina 331. verba Alcorani transcribens. In articulo primo illius libri pagina 264. proponit Carthusianus proœmium Alcorani, seu exordium, in quo hæc verba leguntur: Erat Nuncius Dei (scilicet Mahumetus) sedens inter socios, & descendit super eum Angelus Gabriel, dicens: Salutat te Deus, Mahumete, veniant ad probandum te tres vel quatuor viri peritissimi Principes Iudæorum, & Magistri in Israel. Et narrat Alcorani liber, Magistros illos Iudæorum varias quæstiones proposuisse Mahumeto: illorum autem Iudæorum peritissimus vocabatur Abdias, qui cum Mahumeto loquens, sic interrogavit: Cum in paradiso vinum esse describas, quid operis ibi habet, si vinum illicitum est? Si autem licitum est, cur in hoc sæculo prohibes vinum? Respondit: tam argutè quæris, ut vna interrogatione geminam necessariò responsionem extorqueas. Vtrumque ergo exponam, & illic esse licitum, & hic illicitum.

Erant enim Angeli Dei duo, Hoth, & Maroth, missi olim à Deo de cœlis in terram, gubernando, & instruendo generi humano tributi, his interdictis, ne occiderent neque iniuste iudicaret, neque vinum biberent. Multo itaque tempore sic habito cum noti iudices essent universo orbi, venit ad eos quadam die mulier præcunctis scæminis omnino pulcherrima, causam habens adversus maritum: quæ ut causæ suæ accommodaret iudices, quadam die invitavit eos ad prandium. Quibus epulantibus ipsa epulas & pocula vini apponit, astat ministrans, affert srebros, instat ut sumant. Quid plura? Vicerunt blanditiæ mulieris. Inebriati poculis in hospitam formosam incaluerunt: victi accubitus petierunt. Spondet conditione, dummodo alter verbum doceat per quod ascendebant in cœlum: alter verbum, per quod descendebant. Placet conditio. Cum ergo didicisset, elevata est subito, & ascendit in cœlos. Quod cum vidisset Deus, explorata causa posuit eam Luciferum ita pulcherrimam inter stellas, ut fuerat inter mulieres. Illis in iudicium evocatis proposuit eis Deus, ut eligerent inter poenas sæculi huius, & alterius. Ele-

gerunt hanc. Suspensi sunt ergo per eas, tenas ferreas, demissis capitibus in puteo Behil usque in diem iudicii. Quid ergo Abdias? Nonne sufficiens videtur causa, cur in paradiso licitum sit vinum, & hic illicitum? Ait: vera factis, & meritò. Hucusque Alcorani textus.

Quis hæc audiens non miretur, vel potius intimè doleat, quod tam ingens pars mundi, ut Prophetam Dei veneretur tam ridicularum fabularum artificem? Oportet ut Christi prædicator hanc fabulam coram Mahumetanis narret, & quod certam fidem faciat, quod illam Mahumetus in Alcorano scripserit, ut certum est scripsisse, ut confundantur, & erubescant, & qualis fuerit Mahumetus tandem agnoscat, & intelligant Alcoranum fabulis, & mendacijs esse plenum, & erroribus manifestis. Nonne error est manifestus, quod Angeli boni, qui statim post casum maiorum, confirmati sunt in bono, tam turpiter deliquisse? Nonne error est, eos corporeos facere, & capaces comedendi verè, & utendi scæminis eo pacto, quo homines utuntur? Oppositum namque constat tum per rationem, tum ex scriptura Tobie 12. *Ego sum Raphael Angelus: etenim videbar vobiscum manducare, & bibere, sed ego inuisibili cibo & potu utor*, videlicet clara Dei visione, & fruitione. Quis non rideat audiens, scæminam in præmium patrati sceleris illud præmium à Deo accepisse? Quis non sciat stellam illam, quæ Lucifer appellatur, cum alijs fuisse in principio creatam? Audiant hæc Mahumetani, & erubescant, quod librum Alcorani, in quo eiusmodi fabulæ continentur, pro libro divinitus inspirato recipiant.

Quamvis Mahumetus eam rationem reddiderit Abdias de prohibitione vini: aliam tamen reddit Author quidam, qui inter Sarracenos diu conversatus est, ut refert Carthusianus illo articulo 13. pagina 335. Narrat itaque Author ille, Mahumetum visitare solitum quendam eremitam: eius autem ministros super hoc tædio affectos, & tam frequentes visitationes ægrè ferentes decrevisse occidere eremitam: cumque quadam vice tam Mahumetus, quam eremita vino fuissent inebriati, & gravi somno opprimerentur, satellites principis sui gladium extrahentes, eremitam occidisse, cruentatumque gla-

gladium in locum reposuisse priorē; Mahumetum vero à somno excitatum, suis ministris imputasse eremitæ mortem, & eos punire statuisse: eos verò concorditer testatos fuisse, Mahumetum ipsum in ebrietate necem eremitæ intulisse; & in huius dicti comprobationem, ostendisse ipsi proprium gladium cruentatum: eoque viso, erubuisse Mahumetum, & de cætero renuntiasse vino, eiusque usum suis discipulis prohibuisse.

Vt testatur citatus Ioannes Andræas, & refert Carthusianus lib. 2. art. 9. pagina 103. Mahumetus in Alcorano introducit Deum sic loquentem cum ipso: Si ambiguus fueris de his quæ descendere fecimus (idest de Alcorano) interroga eos, qui legunt legem ante te. Noli esse de ijs, qui nolunt credere signis Dei, ne forte damnetis. Super quem textum dicunt omnes glossatores Alcorani, Mahumetum nomine eorum, qui scripturas legunt ante ipsum, intellexisse Iudæos, ac Christianos, ac proinde docuit ibi, Iudæos, & Christianos habere legem à Deo datam. Ex alia vero parte in Alcorano libr. 1. cap. 1. affirmat: *Neque Iudæos, neque Christianos legem habere.* Quæ sunt dicta manifeste inter se opposita.

Alia evidentissima contradictio indictis Alcorani constat, quia sæpè cultores suæ legis hortatur Mahumetus in Alcorano, ut eant præliatum contra incredulos, præsertim contra participatores, idest Christianos, quatenus timore, & virtute gladij eos inducant, & cogant ad credendum Mahumeto, illumque recipiendum tanquam Dei Nuncium, & Prophetam. Idque opere exequuntur vsque modo perfidi huius Legislatoris Discipuli. Ipseque sæpè dicebat, se in virtute gladij missum esse; & ut vidimus sect. 1. pagina 535. num. 9. lib. 2. Alcorani habet caput, cuius titulus est: De ente seu gladio, in quo sic iubet: occidite omnes incredulos. Item: omnes occidite donec Mahumetani fiant. Et in capite decimo Alcorani, ut testatur Carthusianus pag. 496. sic ait: Quid cum illis incredulis communicatis? Vos itaque, que neminem eorum vobis associate neque sociatorem aut socium, vel amicum, nisi prius recta via Dei inierit vobiscum pugnatum, sive prædatum: sin autem eos ubicumque repertos (si sit possibile) capite, & interficite. Hinc ite-

rum iussit, ut non credentes, eum esse Dei Nuncium, & Prophetam, occiderentur, vel saltem tributum solverent.

Et tamen his dictis in Alcorano sæpè contradicit, nam cap. 4. sic inquit: *Vim nequaquam propter legem inferatis,* cum recta pravaque via patefactæ sint. Et cap. 5. ex Dei persona: Tuum est mea præcepta tantummodo gentibus patefacere. Et cap. 24. Nuncio nihil attinet nisi præceptum cuique gentium applicare. Et cap. 21. Nos non misimus te custodem vel coactorem digredientium à lege: tuum enim non est, nisi tantum rem annuntiare. Et cap. 19. An tu gentes ad fidem, & credulitatem cogere studes, cum nisi Deo volente nemo credere possit, qui malos atque incredulos in sua sorte dimittit. Quis non videat inter hæc dicta apertissimam contradictionem?

Deinde Mahumetus in Alcorano in Azora, quæ inscribitur de Vacca, seu juvenca, affirmat, Iudæos, Christianos, & Sabæos, unumquemque salvari posse in sua lege. Et Azora 2. Omnes gentes, quæ bene vivunt, sive sint Iudæi, sive Christiani, sive quicumque alij, quamvis propriam legem dimittat, & aliam accipiat, si bona opera faciat, certissime salvabitur. Et capite seu Azora 3. (ut refert Carthusianus pag. 7. & pag. 170.) introducit Deum sic loquentem: A nobis cuique gentium lex, quam sequatur, est posita. Et cap. 32. inquit: Deus singulis gentibus nuntios misit, unicuique ex gente sua. Et cap. 12. introducit Deum sic loquentem: Sua unicuique à nobis posita sunt lex atque iudicia. Quod perinde est ac dicere, unumquemque salvari posse in lege sua: quod certum est Mahumetum docuisse, ut constat ex dictis à nobis sect. 3. in 3. demonstratione pag. 552. Cui doctrinæ apertè contradicit in Azora de Abraham, ubi ait: *Nullum posse salvari nisi in lege Mahumeti.* Et Azora 5. ubi docet: *Eos, qui non receperint Alcoranum, gravissima tormenta passuros.*

Illi etiam doctrinæ, quæ universaliter docet, unumquemque salvari posse in sua lege, manifeste opponitur quod docet Azora 12. ubi hæc habet: *Secundum viros legum nullius legis fidei perfectionem assequi, nisi testamenti (veteris scilicet, seu legis Mosaicæ) & Evangelij, & huius libri (nempe Alcorani) à Deo dati*

præceptis obediunt. Quæ doctrina non solum pugnat cum eo quod vniuersaliter alibi docet, vnumquemque salvari posse in sua lege, sed etiam repugnantia inter se dicit, quia docet, neminem posse salvari nisi obediatur præceptis Evangelij, & Alcorani: ergo cum in Evangelio præcipiatur Baptismus, & fides in Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum Divinarum, nemo poterit salvari nisi hæc præcepta adimpleat: vnde si ad salutem necessarium quoque est obedire præceptis Alcorani; impossibilis redditur omnibus salvario, cum Alcoranum oppositum præcipiat: & nemo possit præcepta contradictoriè opposita simul observare. Vnde patet Mahometum insigniter mentitum esse dum capite, seu Azora I. Alcorani dicit: *Hic liber veridicus est, & sine contradictione falsitatis.*

§. II.

Cur tot in Alcorano reperiantur contradictiones?

SED meritò quis interrogabit, quomodo Mahometus, qui vir erat astutus, & sagax, tot contradictiones in Alcorano reliquit? Respondeo primò, rationem generalem petendam esse ex Dei providentia: cum enim Deus sit summè bonus, & hominum salutem verè, & sincerè desideret, nunquam permittit, ut seductor aliquis ita falsam sectam colore veritatis vestiatur, ut ab amatoribus Dei, & veritatis nequeat deprehendi eius falsitas. Permisit Deus ut Diabolus appareret Evæ ad illam seducendam, sed non permisit ut in forma honesta Angeli appareret, sed in forma serpentis, ut facilius posset Eva mendacium detegere. Ut enim inquit Augustinus lib. I. I. de Genesi ad 3. lit. Non debemus opinari, quod serpentem sibi, per quam tentaret Diabolus, eligeret: sed cum esset in illo decipiendi cupiditas, non nisi per illud animal potuit, per quod posse permissus est. Nec permisit ut deciperet falsitatibus nimis occultis, quas Eva non posset deprehendere, sed mendacijs ita clarè oppositis ijs, quæ Deus dixerat, ut facile posset ea discernere, & agnoscere, Diabolum esse, qui in serpente loquebatur. Permisit, ut Diabolus ingrederetur simulachra idolorum; & inde responsa præberet, & idololatriam suaderet: ita tamen hoc temperavit, ut homines facile possent cognoscere, non

esse spiritum bonum, & veracem, qui in statuis idolorum loquebatur; quia nimirum Dæmones respondebant res tam clare falsas, & præcipiebant res tam aperte malas, ut solo rationis naturalis lumine possent homines mendacium detegere. Permisit, ut Rabini Talmudi inventores deciperent Iudæos, qui in sua infidelitate perseverant; sed tales fabulas, & res adeò absurdas in Talmud miscuerunt, ut Iudæi facile possent cognoscere, libros illos Talmudi non habere Deum Authorem. Adhuc ergo modum permisit ut Mahometus se Dei Nuncium, & Prophetam simulaverit ad decipiendum: cæterum tot fabulas, & contradictiones in Alcorano immiscuit, & res adeò fœdas præcepit, & fecit, ut sint inexcusabiles, qui Alcoranum tanquam librum divinitus inspiratum venerantur, & Mahometum ut Dei Prophetam suscipiunt.

Harum vero contradictionum causa magis immediata fuit; quod Mahometus revelationes fingeat, prout opus erat illi ad decipiendum, & captandam populorum gratiam, & vitia sua occultanda, & sic secundum opportunitatem temporum fingeat revelationes contrarias, quia illis indigebat ad fines suos obtinendos. Et revelationes illas in schedulis scriptas in arca quadam servabat. Disposuitque Deus, ut moreretur antequam schedulas illas recognosceret, & contradictiones deleteret, & Alcoranum in vnum volumen digereret. Ut enim constat ex dictis sect. 2. pag. 545. non Mahometus, sed Homar eius socer, & tertius Arabum Achalypha, schedulas ex arca legationis extraxit, & ex ijs librum Alcorani composuit. In his autem quæ de persona Christi scripsit, propterea doctrinas contrarias habuit, quia initio cum se ut Prophetam venditare cœpit, ea ut revelata prædicabat, quæ à Christianis audierat: vnde cum ab illis audivisset, Christum esse Verbum Dei factum hominem, seu inditum naturam humanam; in principio suæ prædicationis Divinitatem Christi agnovit: postea vero à Sergio Monacho. Hæretico Nestoriano, & Arriano deceptus, impiè docuit, Christum esse purum hominem.

(2.)

§. III.

Ostenditur inexcusabiles esse Mahumetanos, qui legentes in Alcoranum, & percipientes quæ docet, non deserunt Mahumeti legem.

HOC ex dictis clarè deducitur. Cum enim Alcoranum plenum sit fabulis ridiculis, contradictionibus manifestis, & erroribus crassissimis contra rectam rationem; fieri non potest, ut homines perspicacis ingenij librum illum legant, quin saltem in dubium prudens inducantur, an liber ille sit à Deo inspiratus, an Diaboli suggestionem composuit, & in hoc dubio tenentur à Deo lucem enixe postulare ad cognoscendam veritatem, quod si serio facerent, absdubio à Deo illuminarentur, & traherentur ad Christi fidem suscipiendam. Hanc obligationem Mahumetanorum ob oculos ponet utilis valde quæstio, quam proponit, & solvit Guillelmus Parisiensis lib. de legibus cap. 21. his verbis.

„ Siquis querat de illo, qui invenit
„ Doctores, vel Prædicatores contrarios
„ videlicet vnum fidelem, & alium infide-
„ delem, neque sufficiat ex proprio sensu,
„ vel ex dictis eorum, vel ex vita, cui eo-
„ rum magis credere debeat, an requiret
„ Deus ab illo ut divinet fidem? Hic pro-
„ culdubio, quia non habet de humana
„ ratione quid faciat, implorare debet di-
„ vinum auxilium, ut dicit Augustinus
„ & tota instantia deprecari, ut illumina-
„ tor animarum Deus viam veritatis ei
„ ostendat, & cor eius applicet ei parti
„ contradictionis, quæ vera est, & ei ac-
„ cepta. Pie autem credendum est de mi-
„ sericordia Dei, quia sic pulsanti aperiatur,
„ & quod nisi vel negligentia querendæ
„ veritatis, vel alia culpa obsistat, cor
„ eius averteret Deus, ne impietatis errori
„ consentiat. Idem sentiendum est, & in
„ alio casu, videlicet si seductor sub præ-
„ textu veri, Catholicique Doctoris sim-
„ plici alicui, & indocto errorem aliquem
„ impietatis prædicet, quia Deus cor eius
„ averteret, ne illi credat, nisi hoc, vel ne-
„ gligentia eius, vel alia culpa impediatur,
„ custodit enim Dominus diligentes se.
„ Dicimus etiam, quia cum intellectus
„ humanus creatus sit ad inquirendam, &
„ cognoscendam veritatem salutarem, ma-
„ xime debet esse studiosus, atque solici-
„ tus. Quare negligentia eius in hoc at-
„ que desidia maxime culpabilis est, atque
„ 2) damnabilis.

Vnde deduces iustissimè à Deo damnari omnes Gentiles, omnes Mahumetanos, & omnes Iudæos, qui fidem Christi non quærunt, & quæritam amplectuntur: quia cum Deus illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, omnes homines rationis compotes cognoscere possunt, ac debent, existere Numen aliquod, cui inservire debeant, & tenentur quærere veritatem salutarem, & legem naturalem observare; quod si præstarent, absdubio Deus illos traheret ad fidem Christi, quæ necessaria est ad salutem, unde quod non trahantur, culpa illorum est. Hinc Augustinus loquens de Religione Christiana Epist. 49. *Ad Deo gratias, protulit celebrè illam sententiam: ita (inquit) Salus Religionis huius, per quam solam veram salutem vera veraciterque promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus fuit, & cui defuit dignus non fuit.* Vocat autem dignos Religionis Christianæ eos, qui observant legem naturalem scriptam in cordibus hominum, quæ dicat Deum, esse colendum, honestè vivendum, & proximo non inferendum malum: non quia homines per opera merere naturalia mereantur positive illuminari à Deo per donum fidei; sed quia per opera naturalia honesta impediens peccata, adquirunt aliquam dispositionem, qua posita absdubio illuminarentur; *Facienti enim, quod in se est Deus non denegat gratiam*: ac proinde licet per actus naturales honestos observationis legis naturalis non constituerentur positive digni, ut illis Deus retribueret fidem, quodam modo constituerentur digni, quibus Deus misereatur.

Ut autem exemplo monstremus, Mahumetanos lumine rationis naturalis posse cognoscere falsitatem sectæ Mahumetanæ, vel saltem in prudentem dubitationem induci an sit falsa, hic appendam colloquium, quod habuit P. Ignacius de las Casas nostræ Societatis (cuius memoriam fecimus supra sect. 3. pag. 560.)

cum Mauro quodam dum iter-
faceret per Turcarum ter-
ras, illudque referam

ipsius verbis.

(*)

§. IV.

Colloquium inter Patrem Ignatium de las Casas, & Mahumetanum quendam: ex quo probatur Mahumetanos solo rationis ductu posse cognoscere Alcorani falsitates.

PATER Casas. Mihi Tripolim versus pergenti se adiunxit Maurus ex comitatu nostro; & iam mihi proprior factus benevolè, vrbaneque salutem mihi impartitus est: dixitque mihi, audivi te Idiomate Arabico loquentem, quapropter placet mihi tecum sermonem facere. Tunc ego placet inquam, maximèque delector, quod qualis fuerit peritia tibi deservire possit.

Maurus. quod primum scire velim abste sit, an Arabicè loqui, scribereque scias?

Pater. Quid tibi proderit hoc scire? Nullum commodum video profecturum, ni velis falsa crimina mihi impingere, & ita me in vitæ discrimine constituas.

Maurus. Ego sum prædives mercator, & probus, & inter Alfaqies magnè notæ; absit vt iudices me improbum esse; paraturumque malum alicui; quin potius hoc à te sciscitatus sum, vt te mearum cogitationum, curarumque conscium faciā, & hoc iuramento firmo.

Pater. Ego non omnino ignarus sum lectionis, Scriptorumque Arabum.

Maurus. Legisti ne nostrum Alcoranum?

Pater. Maiorem curam ingeris mihi hac interrogatione: si ego affirmem, tu quidem coram iudice me coges, vt mortè subeam, vel Maurorum legem amplectar.

Maurus. Iam quidem tibi subirascor; testor Deum, me nolle tibi parare insidias, neque tibi ex colloquio meo aliquid mali obenturum est; & hoc sincere, & amicabili animo tibi dico.

Pater. Legi quidem Alcoranum.

Maurus. Non ne tibi placet?

Pater. Si mihi placuisset, iam Mahumeti legem amplexus fuisset. Ne nos legis concertationibus immisceamus: nam tu servas tuam legem, & ego meam: nec ego infructuose disceptare de legibus volo; sin verò aliquid me tibi pro futurum sperarem, non dubitarem caput meum pro veritate opponere.

Maurus. Cupio certè scire quid sentiant Christiani Alcoranum legentes.

Pater. Aperi tu mihi tuam mentem, & ego tibi respondebo.

Maurus. Ego in illo multa sibi adversantia reperio: nam iam hic aliquid dicit, & illi oppositum alibi asserit, Profecto attentè considero, quid sibi velit tot rerum diversarum, & inter se contrariarum varietas ore Dei prolata: & hærentem dubitantemque me trahit, an lex Dei sit nostra, quæ tam facile plures vxores admittit, & dimittit.

Pater. Si tu hoc sentis, quid tibi addere possum? At siquidem aperta fronte mihi loqueris, ego tibi dico, Alcoranum, nec legem datam à Deo esse, nec eius Authorem Prophetā fuisse, sicut nec tu Imperator Turcarum es: & rectè arbitratus es, nam ille Mahumet cum nebulo insignis foret ingentiaque mendacia comminisceretur, cuncta Deo loquenti sibi: falso attribuit.

Maurus. Sed quid dices ad illa, quæ certè bona, & pia, precesque sanctas, quæ in illo reperiuntur? Hoc quidem ostendit eius Authorem Deum fuisse.

Pater. Ne mireris si inter plurima nefanda, & mala dogmata, aliquid boni intermiscetur: hæc versutia est Dæmonis semper nobis infestis, sub velamento aliquid boni aut veri vult decipere incautos. Veritas ubique refulgeat Deum habet Authorem; mala, & pessima Diabolum, & eius assecclas: nec à Deo lata lex est, quæ veris & falsis tessellata est.

Maurus. Quomodo lex vestra Deus Trinum facit, & Christum Mariæ Filiū, Deum dicitis esse, cum homo sit, & Prophetā? Et quod mihi absolum videtur, est, Christianos minime iuxta suam legem vivere.

Hinc arrepta occasione ego (inquit Pater Casas) de Divinis Personis, de Incarnatione Verbi, de eius necessitate ad delendum originale peccatum claritate, qua potui, disserui cum illo. Attente me excepit, dubitavit prudenter, & tandem rationibus victus ingenuè fassus est, Alcoranum non esse legem à Deo datam, nec Mahumetum Prophetam fuisse. Alacrique animo decrevit collectis in vnum opibus suis cum vxore, & filijs Venetias navigare præterito titulo negotiationis. Tripolim inter hæc pervenimus, vbi cum in eum offenderem in hospitali domo mea, cum illo egi de suis sanctis desideriis: at ille lachrimans, heu! respondit, vereor ne vxores, & filij mei me in infernū trahant: tum ego, noli te ipsum obsecare, & irretire his ille celebris, plus his animus æstimatur tuus, de hisque curare non debes. De-

qui te creavit, vocavitque ad se, non te deseret, dūmodo, quod tuū est, præstes. Tunc ille sic facturum promissit, meique coram Deo memor cito, *respondit*. Hucusque Pater Casas.

SECTIO XV.

Impura Mahumeti vita, clarè probat, eum non fuisse Dei Prophetam, sed sagacem regnorum deprædatorem.

QUIA falsa persuasio, quod Mahumetus fuerit Dei Apostolus, & Propheta, cæcos Arabes detinet in Alcorani tenebris; Christi Prædicator, ut ab his tenebris ad lumen Evangelij eos traducat, debet ipsos perurgere, ut dicant, quo fundamento credunt, Mahumetum fuisse Dei Prophetam, & legem ab ipso latam, fuisse Dei iussu, & impulsu promulgatam? Et facile convincere poterit, Mahumetum nullo argumento probasse se fuisse à Deo electum; & temere Arabes illum ut Dei Prophetam venerari; cum nullum ad hoc credendum habeant prudens fundamentum; quia nec vitæ puritate, & gloriæ mundanæ contemptu, neque miraculis, neque dono prophetiæ, neque aliquo alio argumento Mahumetus suam electionem comprobavit. Sed potius dantur evidentiæ signa ad credendum, illum fuisse callidum impostorem, & sagacem regnorum deprædatorem. Constat enim, non rationabili prædicatione, non divinarum Scripturarum allegatione, non miraculorum soli Deo possibilium operatione; non sancta, & exemplari conversatione, omniumque terrenorum contemptu Mahumetum, eiusque socios, discipulos, successores, ac ministros legem suam introduxisse, sed manu hostili, fortitudine populari, violentiæque crudeli hoc egisse: ideoque homines viles, ac bestiales pronos fuisse ad eius legis susceptionem, quia tota illa lex carnalis, atque venerea est.

Christus Dominus nobis prescripsit veram formam cognoscendi; quisnam sit verus Dei nuncius; ac Propheta; quisnam Pseudopropheta, verusque deceptor. *A fructibus eorum cognoscetis eos. Math. 7. 16. & 20. Omnis arbor bona bonos fructus facit, mala arbor malos fructus facit.* Ex operibus, ex motibus dignoscendus est Propheta, an à Deo sit Missus, an spiritu humano, vel diabolico se ingesserit.

Et Propheta Isaias nobis præscribens modum dignoscendi, quisnam sit Propheta à Deo verè internè illuminatus, &

supernaturaliter instructus, & à Deo missus ad tradendam hominibus legem Divinam, & viam Cœli persuadendam, inquit cap. 28. 9. *Quem docebit Dominus scientiam, & quem intelligere facit auditum? ab lacte à lacte, à vulvis ab veribus.* Id est quis erit dignus à Deo supernaturaliter informari, & divinorum secretorum intelligentiam veram ab ipso accipere? *Ab lacte à lacte, à vulvis ab veribus,* id est homo abstinententer, & sobriè vivens, carnales delectationes, mundanas consolationes despicies, & à terrenis, & sensibilibus se abstrahens, ut ad Cœlestia, & spiritualia mentem levet, ut Deo omnis puritatis fonti adhæreat, & in amore creatoris cor suum stabiliat. Ex quibus verbis constat, quam longè fuerit Mahumetus à munere Nuncij, & Apostoli Dei, & Legislatoris divinitus missi; cum luce meridiana constet, eum toto cordis affectu ad principatum terrenum, ad pulcharum faminarum, non solum sibi nuptarum, sed alijs legitime coniunctarum, propriarumque cognatarum amplexum, & ad temporales divitias anhelasse. Id autem manifestè probabimus ex ipso Alcorano, & Mahumetanorum libris authenticis.

Antequam autem ad hoc probandum descendam, prius in medium proferam fabulam, quam in sui commendationem confinxit, & tanquam Dei gratiam, & favorem miraculosum sibi factum rudibus Arabibus credendum proposuit. Dicebat Mahumetus, sibi, cum esset quatuor annorum, Angelum Gabrielem aperuisse pectus, & cor extraxisse, & mundasse à guta nigra, quam omnes homines in corde habere credunt Arabes, & dicunt esse quasi fomitem peccati; quia existimant ratione illius guttæ nigræ homines à Diabolo tentari. Ita habetur in Alcorano lib. 1. cap. 1. & tanquam res certa refertur in libro *Azear*, qui est valde authenticus apud Mahumétanos, & in illo continetur vita Mahumeti, & Alchalifarū, seu Regnum aliorum, qui illi in Regno successerunt, ut testatur Ioannes Andræas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 1. Consequenter ad hanc fabulam introducit Mahumetus lib. 4. Alcorani in cap. quodam, quod intitulatur de *Stellis* Deum sic loquentem cum Mahumetanis: *Deus intrat per stellas, quod vester Propheta Mahumetus nunquam fuit tentatus à Diabolo, neque falsum, aut mendacium ore suo unquam protulit, nec vanè locutus est, sed per veram revelationem Dei omnipotentis: & quod fuerit* propè

propè Deum ad duplicem ballistæ iactum.

Et in progmio Alcorani hæc habet: *Hic liber absque falsitatis, vel erroris annexu veridicus est eis, quibus inest amor diuinus, Deitatisque timor, & cultus, & in cap. 1. inquit: Hunc librum veracem esse peritus credite.* Et cap. 17. introducit Deum sic commendantem librum Alcorani: *Si hanc legem fecissemus descendere super montem, inclinaret se mons ille, & adoraret eam præ timore Dei.*

Verum omnes has laudes Mahumeti, & Alcorani esse fabulas, & insignia mendacia artificiose composita ab ipso ad seducendos barbaros illos Arabum populos, evidenter comprobatur: quia manifestum est Alcoranum esse plenum fabulis, mendacijs, & erroribus: & Mahumetum qui tantopere se extollit, fuisse hominem mendacem, periurum, & vitiosissimum; quod nunc liquido constabit ex ipso Alcorano, & libris authenticis Maurorum.

Nam Mahumetus ipse Azora, vel cap. 44. Alcorani introducit Deum sic loquentem cum ipso: *O Propheta, mulieres omnes, quibus donanda dederis, omnes tuæ manui per emptionem subditas, & amictæ tuæ materiteræque, filiarumque filius, omnesque item bonas mulieres tibi gratis succubere cupientes, licitas tibi constituo: idque tibi soli permittitur, has à te remonet, illas adiuge pro libito tuo: nec proprijs abiectis, nisi diexeris, molesteris, illæ namque tuo voto carere debent.*

Quis etsi cæcus sit, non videat, hanc non fuisse concessionem Dei, sed fictionem Mahumeti, ut polliaret effrenem suam libidinem? Quis dicat Deum, qui vniuersaliter dixit, *Vxorem proximi tui non concupisces: & non machaberis,* huic homini tribuisse amplam facultatem cognoscendi aliorum hominum coniuges, & consanguineas, & affines suas, & omnes ancillas, & vniuersaliter omnes feminas sibi placet, quarum voluntates oblati donis ad sui amorem flecteret? Quomodo non erubescunt Arabes venerari ut Dei Prophetam hunc equum emissarium potius quam hominem temperatum, & modestum.

Id autem melius constabit, si detegamus causam ob quam hanc concessionem Alcorano inseruit tanquam Dei revelationem. Rem narrat Lippus de Obregon ex Ioanne Andræa. Iam vidimus sect. 2. pag. 539. colum. 1. Mahumetum non contentum vna vxore, & quia probe noverat, quod cum munere Prophetæ, quod sibi ambitiose assumpserat non bene coherebat

alias feminas cognoscere extra Matrimonij honestum titulum, finxit revelationem, in qua Deus concedebat facultatem, ut vnusquisque Maurus posset Matrimonium contrahere cum duabus, tribus, quatuor, vel etiam pluribus feminis, si eas posset sustentare, quæ lex inserta est Alcorano lib. 1. cap. 3. Postea vero, quia idolatræ obmurmurabant, novam legem promulgavit, in qua Deus iubeat ut nullus vir posset ultra quatuor vxores sibi associare: & simul præcipiebat ad vitandas rixas, & contentiones, ut æqualitatem seruaret vir cum singulis vxoribus: & ius tribuebat feminis, ut coram iudice possent conqueri de marito, si æqualitatem non seruaret in toro, & reliquis, simulque præcepit viris, & feminis, ut fidem consortibus serua- rent, & iussit, ut lapidaretur quicumque ex consortibus adulterium committeret. Publicatis his legibus, Mahumetus præter Adixam, quam dudum duxerat, matrimonium de novo contraxit cum Axa puella octo annorum filia Vbequaris, cum Hafiza filia Omaris, & cum Aguadâ filia Zambi.

Liber Azear narrat, quod cum à Civitate abesset Zeidin olim Mahumeti servus, Mahumet' amore captus vxoris eius, quæ pulcherrima erat, eam visitavit, & blande eam allocutus, significavit, se velle illam ducere vxorem; & præcepit, ut cum Zeidinus domum reverteretur, hoc ei mandatū daret, *Propheta Mahumetus iussit de statim coram illo compareas, quia iam optimum cardinem pro tua ianua elegit.* His verbis significans paternam quandam interlectiones frequenter, qua vti solebat Mahumetus ipse, cum mercaturam exercebat, & seriem Camelorum in Egyptum cum mercibus ducebat; & per illam loquendi formam significabat, sibi aliquam feminam placuisse, velleque eam sibi capere. Auditis ijs verbis contristatus est, valde Zeidinus, quia bene cognovit, Mahumetum velle sibi vxorem, vel vi vel dolo auferre. Et timens insidias, & mortem sibi parandam ab illo, si ei resisteret, Mahumetum adit, qui palam illum hortatus est vxorem repudiare, ut eam sibi matrimonio iungeret.

Potentiam Mahumeti timens Zeidin invitatus repudiavit vxorem, quam vehementer amabat: eamque Mahumetus clandestinè sibi copulavit, libidinem suam sub honesta Matrimonij larva expleturus: vulgatum est hoc Mahumeti scelus; & eo sanguinei vxoris Zeidini domum Mahumeti

meti armati invadunt, eum occisuri, si uxorem marito legitimo non restitueret: timuit ille tumultum, & uxorem Zeidino restituit, sed amore illius fœminæ captus, ad suas artes confugit, finxit sibi Angelum Gabrielem apparuisse, & adduxit scripta in schedula verba, quæ sibi Angelum locutum fuisse dicebat, illaque legi iussit coram suis Discipulis, & postea inserta sunt Alcorano lib. 3. cap. 17. verba autem sunt hæc: *O Mahumete, quare iussisti ut servus tuus Zeidin uxorem suam iterum acciperet, quando quidem tu illam diligebat? Deus vult, ut illam iterum accipias, & ut tuam possideas: contentus sit Zeidin sua sorte, quod scilicet per aliquod tempus voluptatem cepit cum illa fœmina: nunc Deus vult ut tu illa fruaris, & ne ob timorem hominum illam relinquant, & ut sine stomacho, & ira astu quiescas.*

Publicato hoc capitulo inter Mahumeti discipulos, testatur Alcorani liber, & Azear, ipsos Mauros fœminam illam in domum Prophetæ reduxisse; & eum illam sibi in uxorem accepisse. Zeidinus tamen noluit aliam sibi fœminam matrimonio iungere, ne similem violentiam à Mahumeto iterum pateretur. Idolatræ Meccæ ira incensi sunt contra Mahumetum, palam ob murmurantes, eum lenonis potius officium, quam Prophetæ munus obire: & tumultum commoventes, illum abduco occidissent ob iniuriam illatam Zeidino, nisi eius Socerum Vbequar, & Homar, & alij Viri nobiles tempestatem hanc sedassent, & tumultum compescuissent. Hæc historiam referunt ipsi libri Mahumetanorum tanquam persecutionem sui Prophetæ.

Sed quamvis Cives Meccani necem non intulerunt Mahumeto, tamen publicè eius famam corradebant, dicentes, eum dignum esse, qui lapidaretur, tum propter iniuriam illatam Zeidino, tum quia violavit legem Matrimonij, plusquàm quatuor uxores assumendo. Ille vero cognito scandalo, & populi tumultu, ad suas artes confugit; finxit, sibi Archangelum Gabrielem locutum, & novum capitulum Alcorano addendum dedisse; illudque iussit legi Mauris: sic autem habet: *O propheta, Deo placet ut lex communis Matrimonij te non comprehendat; vult ut tu solus possis nubere cum omnibus fœminis, quæ tibi placuerint, & quæ se tibi obtulerint, idque sine charta dotis.* Caput hoc insertum est Alcorano in lib. 3. cap. 17. Hæc arte persuasit populo barbaro, voluntatem Dei esse,

quod Prophetæ non ligarentur lege communi circa numerum vxorum, sed possent sibi Matrimonio iungere quotquot vellet. Et post hanc dispensationem à Deo concessam Prophetæ, refert Liber Azear, Mahumetum alias octo uxores duxisse, quorum nomina refert Luppus de Obregon in suo libro contra Mahumetanos. Unde præter ancillas habuit eodè tempore duodecim, vel tredecim uxores. Liber Azear citatus dicit Mahumetum nupsisse cum quindecim mulieribus; & eodè tempore habuisse vndecim uxores, præter ancillas. Ita testatur Ioannes Andræas in suo lib. cap. 7.

Sed cum Mahumetus aliquas ex vxoribus ardentius amaret, & pluribus noctibus cum illis dormiret; dux ex principalioribus, nempe Zaynex filia Sahiz, & Maymona filia Alariz, conquittæ sunt, dicentes Mahumetum non servare eam cum vxoribus æqualitatem, quam in sua lege præcipiebat, ipsasque iniuria affectisse, & contempsisse. Et cum ex hac quæritimonia scandalum suboriretur, novam cõfixit Mahumetus revelationem sibi à Gabriele factam, novumque adduxit capitulum, quod insertum est lib. 3. cap. 17. Alcorani, & ita ad verbum habet. *O Mahumete uxores tuæ de te conqueruntur. Sed Deo placet, ut tu frequentius utaris illis, quæ tibi magis placuerint: ut iubet, ne reliquæ idcirco de te conqueri possint.*

Hæc omnia constant manifestè ex ipso libro Alcorani, & ex libro Azear, ut testatur Ioannes Andræas: factumque ipsum negari non potest. Ex ijs vero planè convincitur Mahumetum adulterum fuisse, & sæpè mentitum esse: atque fabulosam esse laudem illam, quam in Alcorano legimus, nempe *Deum per stellas Cœli iurasse, nunquam Mahumetum fuisse tentatum* &c. Quis non miretur Mauros venerari, ut Sanctum, & Dei Prophetam hominem viciosissimum, & delectationibus carnis penitus deditum. Hæc expendere, & amplificare debet Christi prædicator, ut pudore suffundat Mahumetanos, & eos agnoscere cogat Mahumetum Virum fuisse sceleratissimum.

His adiungo aliam historiam, quam ex libris Mahumetanorum refert S. Petrus Paschasius pag. 25. num. 21, historiam hanc de uxore Zeidini à Mahumeto usurpata narrans, ait, Mahumeto cum alij deambulante, manus, pedesque eius repentinè in tortos apparuisse, eumque in terram cecidisse, uti solebat cum spiritus eum arrip-

piebat: tunc circ instantes illum operuisse dicentes, eius amicum Angelum ei apparuisse. Et postquam paulisper in terra iacuisset, surrexisse, & dixisse sibi dictum, & inspiratum fuisse, quod Zeineb uxorem Zeidini Matrimonio sibi copularet, & insuper Deum illam sibi in Matrimonio collocasse, quia illius flagrabat amor: & istius Matrimonij testes esse Michaëlem, & Gabrielem. Additque Sanct. Martyr prædictam Zeineb alijs vxoribus Mahumeti insultare solitam, cum iactantia dicendo, *Se meliorem esse illis, siquidem nupta vxurataque erat cum Propheta, non ab hominibus, sed à Deo.* Finitque narrationem S. Martyr, his verbis: *Et hæc historia in Alcoran scripta manet, tanquam maxima, & præcipua Mahumeti laus.*

Quis est adeò vecors, & stupidus, qui non agnoscat hoc dolo, & hac arte vsum fuisse Mahumetum, simulasseque revelationem, vt potiretur vxore Zeidini sine nota adulterij, & incæstus? Nam Mahumetus Zeidinum adoptaverat in filium, vt testatur ibidem S. Petrus Paschasius. Vnde manifestè constat Mahumetum adulterum, & incæstuosum fuisse, & revelationes finxisse ad explendam impotentem libidinem.

Et vt ait Ioan. Andr. in suo libro contra sectam Mahumetanam cap. 7. Iacobitarum Rex tanquam munus magni pretij obtulit Mahumeto Virginem pulcherrimam, natione Iudeam, Marinam nomine: statim eius amore captus est Mahumetus; eamque sollicitavit, & consequutus est. Et cum duæ ex principalioribus vxoribus Mahumeti adulterium suspicarentur, stimulis Zelotipix agitatae, diligenter eum observabant, per rimas, & cancellos auscultantes maritum suum, & ancillam. Tandemque eos in adulterio deprehenderunt, & acriter utraque Mahumetum reprehendit, exprobrantes delictum, & dicentes, eum non se gessisse vt Prophetam; nec facere, quod predicabat, sed violasse fidem matrimonij, quam in sua lege præcipiebat. Ille vero timens ne res tam facta in vulgus spargeretur, enixè ab eis postulavit, vt rem silentio premerent; & iure iurando promissit, se nunquam deinceps fidem matrimonij violaturum. His promissis placatae sunt. Cæterum cum secundo eum quadam die cum ancilla peccantem offendissent, in iras effusa conquestae sunt apud suos consanguineos de Mahumeti infidelitate, dicentes, Mahumetum eas repudiasse, & fidem matrimonij, & iuramenti ini-

quæ fregisse. Res publicata est, & Mauri scandalizati sunt. Mahumetus vero, vt notam, & ignominiam effugeret, ad communes suas artes fingendi revelationes cōfugit. Finxit Deum per Angelum Gabrielem sibi locutum, & novum capitulum legis sibi dedisse Alcorano inferendum, in quo *Dens præcipiebat, quod Mauri possent ancillas cognoscere licite, & absque vilo peccato, etiam vxoribus iunctis.* Et hoc mandatum posuit initio capitis, vt gratiam Maurorum captaret. Et legitur in Alcorano lib. 4. & caput illud appellatur *Capitulum de prohibitione, capitulo del vedamiento*, vt ex Arabico vertit Ioannes Andreas. Introduciturque in eo capite Deus excusans Mahumeti factum, & testificans, *Eum in hoc opere non peccasse, & præcipiens vxoribus Mahumeti, vt veniam à Prophetæ petant.* Viderint nunc Mahumerani, quam verum sit quod Alcoranum testatur, Mahumetum nunquam peccasse, neque falsitatem dixisse, cum constet evidenter, eum adulterum, & periurum fuisse. Hanc eandem historiam narrat etiam S. Petrus Paschasius pag. 35, num. 34. dicitque illam Mahumeti concubinam appellatam fuisse *Meriam.*

Vt autem constet, quam carnalis fuerit Mahumetus, audiant Mahumetani, quod narrat liber *Axeer*, nempe Mahumetum nupsisse cum filia Vbequar puella sexeni, & in illa tenera ætate consumasse cum illa matrimoniū. Ita testatur Ioannes Andreas cap. 12. sui libri in fine. Alij autem Authores dicunt, octo annos habuisse puellam illam, quando Mahumetus cum ipsa concubuit. S. Petrus Paschasius pag. 23, num. 20. ait, Axam septem habuisse annos, quando Mahumetus duxit illam, decem vero eum eam defloravit.

Audiant, quod narrat S. Petrus Paschasius ex Maurorum libris pag. 36, num. 36. Mahumetus (inquit) in diebus menstrualibus suatum mulierum utebatur illis vase præpostero. Et sic Axam, vxor illius circa hoc dedit contra Mahumetum testimonium pessimum, & vile, dicens: Mahumetus mihi iussit meam operire naturam, quando volebat coire mecum in tempore menstrui, & insuper Maymona vxor illius dixit: Quod quando Mahumetus cum aliqua ex suis mulieribus cubare volebat, iubebat illam, quæ tunc habebat menstruum, quod naturam suam cooperisset, panisque etiam eam comprimeret, & tunc utebatur illa. Et circa hanc materiam

teriam Maurus quidam illum interro-
gavit, dicens: Quid faciam, quando
mea est in menstruis vxor? Et respondit
illi Mahumetus, comprime super eius
naturam fæmoralia illius (nam fæmora-
libus vtuntur mulieres Mahumetanæ)
& reliquis eius membris, seu corporis
partibus scito te pro tua voluntate vt
posse.

Audiant, quod idem Sanctus Mar-
tyr narrat ex Mahumetanorum libris pag.
27. num. 23. *In Maurorum* (inquit) *libris*
scriptum habetur, quod Mahumetus veste
vtebatur purpurea, vngēbatque se vngē-
tis odoriferis, vt bene oleret, optimis-
que à se odor exiret: etiamque oculos, &
labia tingeat, sicut hac cōpestate Mau-
rorum prætores, & alij multi, & mul-
tæ faciunt. Vnde cum aliqui suorum
sectatorum Mahumetum de his rebus
reprehenderēt, & obiurgarent dicentes,
quod talia Dei nuntio non convenirēt.
Respondit (falsè se excusando:) *Datum*
mihi est, & concessum, quod delester volup-
tatemque capiam in tribus: Primum vnguen-
tis: secundū mulieribus, tertium oratione. Sed
in hoc tertio palā mentitus est, quia cum
duobus prioribus nō convenit: nihil enim
ita mentē avertit à Deo, rebusque divinis,
neque orationem ita impedit, ac carnales
delectationes, quæ mentem obæcant, &
hominem similem iumentis insipientibus
reddunt. Et duo priora manifestè osten-
dunt, Mahumetum non fuisse Dei Pro-
phetam, neque Virum spirituale. Nam
vt inquit S. Gregorius; *Gustatu spiritu de-*
cipit caro: & quanto quis Deum gloriosum,
& excelsum profundius contemplatur,
ardentius amat, dulcius gustat, tanto plus
fastidit carnalia, & delectamenta asperna-
tur venerea. Idcirco si Mahumetus fuisset
vir spiritualis, & consolationes divinas ex-
pertus, nusquam vsque adeo insipienter
fuisset locutus. Proptereaque Paradysum
posuit in delectationibus gustus, & tactus,
quia eius spiritus semper carnalibus dele-
ctationibus inhians, veluti in carnem mu-
tatus erat: & quia caro erat, spiritus Dei
in illo commorari non poterat.

Audiant quid narrat Dionysius
Carthusianus in suo opere contra Mahu-
metanos pag. 487. id deducens ex libris
authenticis Mahumetanorum, nimirum
Mahumetum factum esse, *Quod tantum po-*
tuerit cum mulieribus agere, quantum alij
viri quadraginta ad coitum fortes. Vnde vna
hora poterat cum quadraginta fœminis
consumatam, & perfectam copulam ha-

bere. Hoc de seipso dixisse Mahumetum,
& se laudasse de hac monstruosa potētia,
restantur tres libri apud Mahumetanos
valde authentici, nempe liber *Asmail*,
in quo agitur de bonis qualitatibus Ma-
humeti: & liber *Azear*, in quo scribun-
tur vitæ Acalitarum, & alius liber, qui
appellatur *Almazhodi*. Ita refert Luppus
de Obregon in suo tractatu cōtra Mahu-
metanos ex Ioanne Andrea, & alijs. Ex
his verbis planè cōvincitur Mahumetum
non fuisse Dei Prophetam, & Virum
Sanctum, vt cæci Arabes credunt: quia
vel falsum dixit, vel verum. Si falsum,
mendax fuit, & insuper carnalissimus, quia
magnam sui laudem existimavit, habere
potentiam ad coeundum valentiorē, quā
habeant tauri, vel asini emissarii. Si verū
evincitur Diabolum ei subministrasse to-
menta libidis, quia naturale nequit esse
quod vnus homo possit cum tot mulieri-
bus intra brevem temporis moram copu-
lam consummare.

Quare merito S. Petrus Paschas-
sius, postquam ex libris ipsius Mahumeta-
norum, enormia Mahumeti comprobavit
delicta, tandem pag. 50. num. 60. con-
cludit, quod doctrina, quam tribuit, &
docuit suos credentes Mahumetus, fuit
occidere homines, stuprare, & captivas
ducere mulieres cum parvulis, alienum
prædari, sub illorum potestate redigere
terras, & aliena regna sortiri, incanta-
tiones, & coniurationes facere, augu-
rari, ominari, & auspicari, divinis, & in-
cantatoribus vti propter concupiscen-
tiam, & luxuriam, propter cupiditatem
& ambitionem omnes rationis metas
transilire, habenas vitij laxare, nihil ma-
lum prohibere, omnia mala tolerare,
non custodire, neque servare legem, ver-
bis, & promissis non stare, & quod plus
est, omnia iuramenta faciliter frangere,
nisi in illorum utilitate cedere conspe-
xerint. Denique in eius Alcoran, eius-
que dictis multas vanitates, fabulas, mē-
dacia, contrarietates, & Hæreses viles, &
impuras invenietis insertas, & alia mul-
ta, quæ minimè dicere, nec facere de-
buisse homo, qui se nuncium Dei esse
dicebat. Et si se ab hoc inaniter iacta-
bat, quare vxores accipiebat alienas,
non solum exterorum, sed etiam suorum,
& viliter, & petulanter se excussans,
dicebat, quod illi Deus omnia, quæ ap-
petebat, concedebat? Et quod in hoc
mundo suæ delitiæ, ac voluptates erant,
vnguētis præciosis, & odoriferis, vestibus
pur-

„purpureis, & mulieribus vti ad nutum
 „suae voluntatis? O stulticia miserorum,
 „qui crediderunt, & credunt in talem
 „nuncium! Tam manifestè infrontem, &
 „inverecundum, tam publicum peccato-
 „rem, Hæresum, mendaciorum, errorū,
 „abusionum, amentiarum, & vanitatum
 „feminatorem! Hucusque Sanctus Mar-
 „tyr. Lege, quæ à nobis supra dicta sunt
 „sect. 1. & 2. de modo quo Mahumetus suā
 „sectam invexit, & facile constabit Mahu-
 „metum non fuisse Dei Prophetam, sed sa-
 „gacissimum regnorum deprædatorem, qui
 „ut regnum sibi, & suis successoribus relin-
 „queret legem composuit, quæ nihil diffici-
 „le intellectui proponit, & nihil arduum
 „voluntati præcipit, sed habenas laxat cu-
 „piditati, ambitioni, & luxuriæ.

§. II.

*Ideo Diabolus Mauris persuadet, Mahume-
 tum fuisse Virum Sanctum, ut eius vitia
 sub larvâ virtutum imitantes,
 in infernum cum ipso
 detrudentur.*

QVI serio meditatus fuerit, quomo-
 do tot Arabes, & Persæ & aliarū
 nationum homines ingenij acumi-
 ne prædicti Alcoranum legere possint,
 quin statim cognoscant, Mahumetum nō
 divino consilio, sed astutia humana librum
 illum composuisse, & legem dedisse carni,
 & sanguini conformem, ut homines faci-
 lius ad se traheret, & regnum sibi pateret;
 facile deprehendet Diabolum tenebras
 offundere menti eorum, ut dum Mahume-
 tum Virum Sanctum fuisse credunt, faci-
 le eius vitia imitentur. Ut enim expendit
 Theodoretus lib. 7. de Græcarū affectio-
 num curatione, inter tehinas, & astutissi-
 mos Diaboli dolos ad præcipitandos ho-
 mines infēdissima flagitia, vnus ex præci-
 puis fuit, persuadere hominibus, ut tanquā
 Deos colerent, & venerarentur homines
 flagitiosos, plenos sævitijs, libidinibus, in-
 iustitijs, & omnium generum delictis; ut
 Saturnum homicidam, & parricidam. Io-
 vem incestuosum, & nefandum; Apolinē
 adulterum, Mercurium Seducatorem, Ve-
 nerem, & Floram meretrices, Plutonem
 Proserpinę raptorem, & alia huiusmodi
 monstra; & ut omnibus manifesta fierent
 suorum Deorum flagitia, etiam persuasit poe-
 tis, ut illa carminibus suis depingerent, &
 mentibus hominum ad imitationem blan-
 di, deinsinuarent. Quia vero maxima pars

„hominum litteras nescit, neque idonei
 „sunt qui Poetarū, ac Philosophorū ver-
 „ba, sensusq; percipiant, alia quædā retia
 „radiatoribus his capiendis retinendisq;
 „comparavit. Instituit enim pictores, fa-
 „brosque ferrarios, quique faciendis si-
 „mulachris opifices ligno lapideque vtrū-
 „tur, tales eorum figuras, qui vocantur
 „Dij, pingere, cudere, conflare, effinge-
 „re, quales illi fabulatores suis pridem
 „verbis expresserant, ut haberent hi quo-
 „que proposita flagitiorum exempla, qui-
 „que participes lectionis, sermonumque
 „esse non poterant, ita saltem fæditissimas
 „imagines intuenso execrabili doctrina
 „minus carerent. Atque horum artifi-
 „cum simulachris, non solum templa cō-
 „plerunt, sed fora, sed vicos, sed locuple-
 „tum Virorum domus; quoquo enim te
 „vertas, est videre eos, qui falso Dij no-
 „minantur, amatorum facta exprimere,
 „prælibidine rabidos ferri, in venerem
 „concitari: Patremque Deorum tauro,
 „aquila, cygnoque dissimulatum, eoque
 „pacto amicis fœminis commisceri: Mer-
 „curium vero sermonis præsidem, hircum
 „effectum Panā, filium genuisse capri-
 „nis fultum cruribus, & cornibus præ-
 „munitum, &c.

Hincque effectum est, ut mise-
 ri homines, qui in suis peccatis interiori-
 bus conscientię stimulis pungebantur, &
 remorsus conscientię aliquantulum detri-
 nabantur, ne tam proni in vitia ruerent, in
 tantam dissolutionem devenerint, ut sine
 fræno in omne flagitiorum genus suorum
 Deorum facta imitantes prolapsi sunt. Ut
 optimè notavit Iulius Firmicus in eo libro
 quem composuit de errore Religionum
 prophanarum. *Adulterio delectatur aliquis?*
Ionem respicit, & inde cupiditatis suæ fomē-
ta conquirat, probat, imitatur, & laudat;
quod Deus suus in cygno fallit, in tauro rapit,
ludit in satyro. Erant quippe quasi canoni-
 zata flagitia, dum tanquam Dij coleban-
 tur, qui similia commiserant peccata, &
 ideo non fugiebantur ut probrosa, quia
 patrata cernebantur ab ijs, quos ut Deos
 colebant. Vnde cū Chreas apud Terentiū
 in Euncho reprehenderetur, quod dolo,
 & violentia virginem quādam deflorave-
 rat, respondit. *Si Princeps Deorum Iupiter*
hoc fecit, cur non facerem ego, qui homo mor-
talis sum? Si enim iure merito dixit Fir-
 micus, *Desinunt esse probri loco purpurata*
flagitia: à fortiori detinebant apud Genti-
 les esse probri loco quasi deificata flagitia;
 id est, à Dijs commissa.

Et

Et ideo æterna Dei sapientia, Dei Filius, in hunc mundum venit, ut dissolveret hæc opera Dæmonum. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissoluat opera Diaboli*, inquit Ioannes Epist. 1. cap. 3. v. 8. Ideo enim Filius Dei factus est homo, ut se nobis omnium virtutum exhiberet perfectissimū exemplar: ut qui Deorum fallorum vitia imitantes præcipitabantur in infernum, Veri Dei apparentis in homine virtutes imitantes in Cælum ascenderent, & ideo factus est homo, ut sicut falsi Dij, qui fuerunt homines vitiosissimi, & exemplo suæ depravatæ vitæ in libris Philosophorum, & Poetarum publicatæ, & oculis representatæ in statuis, & simulachris totum mundum corraperunt: ita verus Deus factus homo exemplo visibili suæ vitæ, ab omni peccato mundissimæ, & omni virtute ornatissimæ, litteris traditæ summa autoritate, & sinceritate, & mundo prædicatæ per Viros Sanctissimos, & coram oculis hominum in imaginibus, & simulachris propositæ in templis, & domibus magna efficacia moveret homines ad fugam, & detestationem omnium vitiorum, & ad amorem honestatis, cunctarumque virtutum valide pertraheret. *Atque adeo sapientissimus Vniuersorum Deus factus homo paucis viris, ijsque piscatoribus, & publicanis, & vni fanium contextori*, (inquit Theodoretus in proemio libri, quæ inscripsit, „Hæreticarum fabularum compendium) „vniuersum terræ habitabilis orbem colendum tradidit. Sceleratissimus autem „Dæmon hominum perniciēs, cum videret eos multorum Deorum adorationis „errorem spinas radicitus evellere, sequē „ijs, qui obedirent, privari, ac destitui: „cum sit machinarum confarcinator, & „improbitalis artifex, alias insidiandi „rationes excogitavit. Cum enim homines „sua operatione dignos elegisset, & „veluti personam quandam eis Christianorum „appellationem imposuisset, & „tanquam melle quodam os poculi illivisset, exitiale mendacij venenum hominibus „obtulit: & cum hominum perniciem „sitiret, non expectavit ut Apostolorum „prædicatio confirmaretur, & invalesceret, & tunc fraudem offerret: sed cum „primum illi terram colere cæperunt, & „vera pietatis, ac Religionis semina deijcere, is interea seminavit zizania. Hæresiarchas scilicet excitando, qui veritatem ab Apostolis prædicatā oppugnarent; & primum omnium elegit Simonem Magum: Deinde Basilidem, Carpocratem,

Cherinthū, Ebionem, Marcionem, Ariū, Nestoriū, & alios eiusmodi Hæresum opifices. Cum autē astutissimus Dæmon videret Ecclesiam Christi harum Hæresum zizania eradicasse per Concilia, & Sanctissimorum Patrū scripta: excitavit Mahumetum hominem superbū, ambitiosum, carnalem, qui novam cuderet sectā, & sub specioso titulo cultus vnius veri Dei introducendi, & idololatriæ exterminandæ, mundum inficeret; & ut facilius finem intetum assequeretur, disposuit, ut Arabes cum sectam illam suscipiunt, tanquam summam, & compendium suæ fidei crederent, *Vnum esse Deum, & Mahumetū esse eius Prophetam, Nuncium, & Apostolum*. Et ideo ut vidimus supra sect. 3. pag. 548. col. 1. cum circunciduntur faciunt fidei suæ professionem sub hac forma: *La illa illa Alha Mahumed Rasualha. id est: Vnus Deus tantū est, & Mahumetus est eius Profeta, & Apostolus*. Et dant operam ut pueri non circuncidentur vsque dum possint verba illa proferre, & suæ fidei protestationem facere. Atque Dæmon nullum detrimentū ratus est, quod Mahumetani credant hanc primā veritatem, quod non est nisi vnus Deus, dummodo simul cum hac veritate credant maximam illam falsitatem, quæ omnium errorū Mahumetanæ sectæ origo est, nempe, quod Mahumetus fuit maximus Dei Profeta à Deo in orbem missus, ut homines viam salutis doceret, & legislator sanctissimus. Hinc enim fit, ut credant vera esse omnia, quæ in Alcorano credenda proponit, & licita, & sancta esse omnia quæ præcipit, & permittit, & ut exempla sui Prophetæ sectentur. Vnde, quia ille multas vxores habuit, & ancillas defloravit, & venerem præposteram cum vxoribus exercuit, & vxores dimittere docuit, & peccatum nefandum in lege sua non punit; & incantationibus, & augurijs usus est: & regna deprædatus est aliena, & Christianas terras occupavit; aliaque execranda commisit scelera, hæc omnia Mahumetani imitatur, nec illos pudet facere, quod fecisse sciunt Mahumetū, quæ Virum Sanctum, & Dei Apostolum credunt fuisse.

Quare Christi prædicator in conversione Maurorum laborans, debet in hoc maxime incūbere, ut ostendat Mahumetum non Dei Prophetā, sed seductorem; non virum sanctum, sed hominem sceleratissimum fuisse, qui larvā illam legislatoris, & Prophetæ accepit, ut sibi regnū compararet; qui in suo Alcorano mendacis multa vera

inseruit, & malis bona commiscuit, malignitate fallendi, ut scilicet falsis propter vera crederetur, & mala propter bona reciperentur, ut supra pag. 538. observavimus ex Guilhelmo Parisiensi: eiusque propositum non fuit aliud, quam difficultatem omnem profligare, quam Christiani homines incredendo, & operando patiuntur, ut constat ex verbis Bellarmini relatis pag. 533. ut ita homines facile susciperent legem, quæ nihil difficile intellectui credendum proponit circa divina, neque aliquid carni, & sanguini contrarium præcipit, sed ianuam aperit delectationibus carnis, & cupiditatibus animi.

SECTIO XVI.

Pluralitas vxorum & eas repudiandi licentia, quam lex Mahumeti præscribit, clarè demonstrat, eam non esse legem Dei.

§. I.

MAhumetus in Alcorano lib. 4. Azoraz. sic loquitur: *Duas vel tres, aut quatuor vxores ducite, nisi timueritis eas nullatenus pacificare posse; tunc enim quot sua manus castigare quiverit.* Iam autem usu receptum est apud Mahumetanos, ut unusquisque, tot ducere possit, quot alere valet. Et ideo Magnus Turca in quodam Palatio, quod appellatur Serralle, ducentas, vel trecentas mulieres sub titulo vxorum habet præter concubinas. Magnates autem & Dynastæ habent quadraginta vxores in diversis domibus, quas Eunuchi custodiunt. Ita testatur Thomas Bocius de signis Ecclesiæ tom. 1. signo 56.

Quia Mahumetus suam legem miraculis, & operatione virtutum introducere non potuit, per humanam astutiã excogitavit quidquid erat accomodatũ ad suę legis divulgationem, & extensionẽ, & id tanquam sibi à Deo revelatum, & divinitus inspiratum barbaris Arabibus proposuit. Hinc se in virtute gladij à Deo missum perhibuit, hinc suos ad deprædationem, & pugnas horatus est: hinc multitudinem vxorum, & repudiationem concessit; hinc licentiam cognoscendi fœminas in bello captas indulxit, quo alacriores & promptiores ad bella faceret.

Hanc vero legem de pluralitate vxorum iniustam esse, est de fide Catholica, definitum in Tridentino sess. 24. Canone 2. his verbis: *Siquis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.*

Sed non solum est illicitum Christianis, sed omnibus gentibus. Idque probatur cõtra Mahumetanos ex veteri, & novo testamento, quæ Mahumetus admittit, & quibus iubet credi, ut vidimus supra pag. 580. Nam Gen. 2. v. 24. dicit Deus: *Relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Ut autem expendit Innocent. III. in cap. *Gaudemus* de divortijs ad probandum paganum habentem plures vxores, dũ convertitur ad fidem non posse nisi vnam retinere, nempe illam, quam primo duxit, in illis verbis continetur præceptum divinum de vnica tantum vxore, non enim dixit Deus: *Adhærebit vxoribus suis, sed adhærebit vxori suæ*; nec dixit, *erunt plures in carne vna, sed erunt duo in carne vna*; ijs verbis aperte significans, à se sancitum esse, ut vnus vir vnam dumtaxat, & non plures simul habeat vxores. Quod autem illa sint verba Dei, & non Adæ, aperte docuit Christus Dominus Math. 19. v. 4. Cum enim Pharisei tentantes eum, interrogassent ab eo, an liceret homini dimittere vxorem quamcunque ex causa? Respondit Dominus: *Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculũ & fœminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Hæc verba dicta à Deo, & per os Adæ, tanquam per os præconis divini proclamata legem apertissimam de vnitæ vxoris declarant. Ex illis enim verbis tanquam à Deo prolatis Salvator noster contra Phariseos probavit, non licere viro prima vxore vivente alteram ducere, neque primam dimittere. Ergo Christus Dominus exponens mentem supremi legislatoris Dei, docuit, Deum vnã tantum vxorem vni viro concessisse: ergo polygamia multarum vxorum simul iure divino à Deo fuit prohibita.

Quod confirmatur ex illa explanatione Christi Domini Math. 19. vers. 6. *Itaque iam non sunt duo, sed vna caro.* Hæc enim verba significant, matrimonij initio instituti eum esse effectum, ut qui coniunguntur fiant vna caro: at si vnus multis iungatur, non erit vna caro, sed multæ, neque tam fiet vnio, quam divisio per tale matrimonium. Expendensque Hieronymus illa verba Christi, *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & fœminam fecit illum*, asserit, quod dicendo, *Masculum, & fœminã*, ostendit, secunda vitanda coniugia: nõ enim ait, masculũ, & fœminas, quod ex priorũ repudio quæ-

quarebatur, sed masculum, & foeminam, ut unus coniugis consortia necerentur. Et ut communiter interpretantur Patres, Chrysostomus, Hieronymus, Beda, Theophilactus, Euthimius, Strabus, & Author imperfecti, Christus illis verbis fecit hoc argumentum: si Deus voluisset unum virum plures habere uxores, non unam tantum, sed plures feminas initio fecisset. Neque enim Adamus aliam poterat habere uxorem, nisi quæ cum illo creata fuisset à Deo: quia omnino repugnat naturæ, ut pater ducat filiam, aut neptem: omnes autem feminæ præter Evam, aut filię, aut neptes Adam fuerunt. Atque adeo Deus coegit Adamum Monogamum esse. Quod si tunc, quando propagandum erat genus humanum, noluit Deus ut Adamus haberet nisi unam uxorem: multo minus volet nunc, quando univversus orbis plenus est iam hominibus, quod unus homo habeat plures foeminas.

Idque iterum deducitur ex illis verbis Dei, *Et erunt duo in carne una*. Disputant Patres, & expositores, quomodo vir, & mulier dicantur una esse caro. Hieronymus, & Beda ad liberos referunt, ut D. Thomas interpretatur in catena, & in commentarijs ad hunc locum; quia nimirum ex viro, & uxore genitus filius una utriusque communis est caro. Alij ad corporum coniunctionem, quem admodum videtur interpretari D. Paulus 1. ad Corinth. 6. dum ait: *Qui adhæret meretrici unum corpus efficitur*. Alij ad amorem mutuum, de quo idem Paulus ad Ephes. 5. *Ita & viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Qui uxorem suam diligit, seipsum diligit*. Alij ad potestatem, quam vir in uxorem, & uxor in virum habet; ut enim inquit D. Paulus 1. ad Corinth. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*. Alij vero, quorū sententiā maximè probat Maldonatus, aiunt, perinde fuisse dicere, *Erunt duo in carne una*, ac si diceret: non iam duo sunt homines, sed unus. Notum est enim carnem ab Hebræis poni pro toto homine, ut vidimus supra pag. 596. Significat ergo Christus virum, & uxor non duos esse homines, sed unum; uxorem veluti corpus, virum veluti spiritum, & animam esse. Itaque non magis debere virum ab uxore, quam animam à corpore separari. Unde sicut eadem anima non potest duplex corpus simul informare; ita ex Dei institutione nequit idem vir duplicem uxorem habere.

Probatur id ipsum ex novo testamento. Nam Christus Dominus Math. 19. volens restituere matrimonium ad eum statum, eamque perfectionem, & reſtitutionem, quam habuit in sua prima institutione, polygamiam omnino prohibuit, illis verbis: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mæchatur*. Ex quibus verbis evidenter inferitur esse illicitum transire ad secundas nuptias vivente prima uxore; si enim qui primam uxorem dimiserit, non potest secundam legitime ducere, sed mæchatur dum alij mulieri coniungitur, quia nimirum priori iniuriam facit, cui sui corporis potestatem fecit per primum & legitimū matrimonium: ergo à fortiori mæchabitur, si retenta priore uxore, novā duxerit. Ergo ex Christi declaratione, & institutione est omnino irritū secundū matrimonium vivente prima uxore.

Quod confirmatur: nam Marcus hanc eandem historiam narrans, inquit cap. 10. v. 11. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam*. Vbi non excipit fornicationis causam; sicut Mathæus exceperat. Ut autem notat Maldonatus, non potest excogitari alia causa, cur Mathæus exceperit fornicationem, Marcus vero non exceperit, nisi quia Mathæus voluit explicare, aliquando licere uxorem dimittere, si nimirum adultera sit: Marcus autem docere voluit, nunquam licere aliam uxorem ducere: etiam si prior propter adulterium dimissa sit.

Animadvertitque Maldonatus, observatione dignum esse, quod Marcus dicat, *Adulterium committit super eam*, id est contra eam, atque, ideo Marcum hoc dixisse, ut indicaret, non magis licere dimissa uxore adultera aliam ducere, quam uxore contra ipsam adulterium committente, contra illam adulterium committere. Lucas etiam cap. 16. v. 18. generaliter locutus est sicut Marcus, dicens: *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur, & qui dimissam à viro ducit, mæchatur*. His verbis planè significans, Christum Dominum univversaliter prohibuisse polygamiam.

Deinde id ipsum probatur multiplici ratione. Quia quamvis vxorum pluralitas non sit contra primarium matrimonij finem, qui est filios procreare, & educare; cum unus vir multis mulieribus facundandis, earumque libris educandis sufficiens esse possit; neque vxorū plu-

ralitas sit contra prima iuris naturalis principia, quæ certissimam, ac inviolabilem rectitudinem continent, & in quæ nulla potest cadere dispensatio: tamen illa vxorū pluralitas est contra alios fines secundarios matrimonij; & attento iure naturæ illicita est, nisi accedat Dei dispensatio, ut late probat P. Thom. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 80. Idque persuadent rationes adductæ à D. Thom. 3. contrag. c. 124. & à Bellarm. t. 2. lib. 1. de matr. c. 10. & ab Alphonso de Castro lib. 1. adversus Hæreses verbo nuptiæ in 4. Hæresi.

Probat autem primo, quia in omni matrimonio intervenit quidam contractus, cuius coniuges mutuo transferunt in alterum sui corporis dominium. Neque mulier dum viro nubit gratis tribuit viro corporis sui potestatem, sed propter equalem compensationem, quia nimirum vir vicissim tradit mulieri sui corporis potestatem, & ideo Paulus 1. corinth. 7. dicebat: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem vir, &c.* Ergo sicut mulier plenam sui corporis potestatem viro tradit, ita vir tradere debet plenam sui corporis potestatem mulieri: quod non contringeret, si idem vir plures haberet vxores, quia potestas in corpus mariti esset divisa inter plures, & ita nulla haberet plenam potestatem in illud. Quid enim si utraque simul debitum peteret? Tunc enim utriusque maritus reddere non posset. Vnde vel utraque fraudaretur usu dominij sui: vel altera alteri præferretur, & tunc illa, quæ postponeretur, iniuriam pateretur. Esset ergo contractus inequalis, & iniustus.

Secundo, quia finis secundarius matrimonij est remedium adhibere fragilitati virorū, & mulierū, ne si consorte careant prolabantur in peccatū incontinentiæ. Et ideo Apost. 1. corinth. 7. v. 5. dicebat vxoratis: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi &c. iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiā vestram.* Est autem contra hunc finem pluralitas mulierū; quia unus vir nequit multarum mulierū incontinentiæ remedium adhibere. Vnde quo vir plures vxores acceperit, eo matrimonium erit iniustius.

Tertio, quia vxorū pluralitas adversatur tranquillæ, ac pacificæ cohabitationi coniugū, quæ est finis secundarius matrimonij, essetque multarū rixarū fomes, & contentionibus, & emulationibus perpetuā præbet occasionem, ut constat ex contentione inter Saram, & Agarē vxores

Abrahæ, inter Liam, & Rachelem vxores Iacob Gen. 16. & 30. & inter Annam, & Phenē vxores Elcanæ. Reg. 1. cōnaturalis enim est, & sexui fragili mulierū conforme, ut vnaquæque vxorū virū sibi magis propitiū, & ardentiorē sui amatorē facere sataget, & alijs invisum, & infestum reddere, vnde ex multitudine vxorū vitium Zelotipiæ, rixæ, & discordiæ necessario oriuntur. Cum ergo Deus nihil magis commendaverit hominibus, quā concordiam, & pacem: consequens est ut prohibuerit pluralitatem vxorum, quæ perpetuam discordiæ materiam facile subministrat.

Quarto, quia vxor non subditur viro tanquam famula, sed tanquam socia, & collateralis: & ideo ipsa quoque in domo principatū habet, ut fuse probat S. Chrysostom. hom. 20. in Epist. ad Ephes. Idque deducit S. Thom. 1. p. q. 29. a. 3. ex ipsa formatione mulieris: ideo enim nec ex capite, nec ex pedibus, sed ex latere formata est, ut neque denominetur viro, nec illi subijciatur instar ancillæ; sed socia sit & collateralis. Quod etiā testantur honorū vocabula, & Regū enim vxores Regina, & Augustorū Augusta dicuntur. Jam vero omnis principatus sua natura diligit singularitatem, ut August. docet lib. de bono cōiugali, c. 17. ergo repugnat matrimonio ut unus viri plures sint coniuges. Ut enim Aristotel. docet 8. Ethic. c. 12. vir, & vxor non coniunguntur solum ad procreandum, ut animalia cætera, sed etiam ad cohabitandum, & ut simul familiam regant, & officia domestica inter se dividant. Vnde officia illa, quæ attinent ad vxorem unius debent esse, vnaque proinde dumtaxat debet esse vxor, ut illa quoad illa munia mulierum propria in familia principatum teneat.

Quinto, quia ut inquit D. Thomas 4. contragent. cap. 124. num. 2. In „ omni animalis specie, in quo patri in- „ est aliqua sollicitudo de prole, unus mas „ non habet nisi vnam fœminam: sicut „ patet in omnibus avibus, quæ simul nu- „ triunt pullos: non enim sufficeret unus „ mas auxiliū præbere in educatione pro- „ lis pluribus fœminis. In animalibus au- „ tem in quibus maribus nulla est sollicitu- „ do de prole, indifferenter mas habet „ plures fœminas, & fœmina habet plu- „ res mares: sicut in canibus, in gallinis, & „ huiusmodi. Cum autem masculo inter omnia animalia sit magis cura de prole in specie humana, manifestum est, quod naturale est homini, quod unus mas „ vnam

vnam feminam habeat, & e converso.

Sexto, quia inter Virum, & vxorem debet esse vera, & liberalis amicitia; amicitia autem in quadam æqualitate consistit; si autem liceret viro habere plures vxores, non esset liberalis amicitia vxoris ad virum, sed quasi servilis; & hæc ratio (inquit D. Thom.) experimento comprobatur; quia apud viros habentes plures vxores, vxores quasi ancillæ habentur.

Denique quia vt ait idem D. Tho. amicitia intensa non habetur ad multos, vt patet per Philosoph. Ethic. 8. si igitur vxor habet vnum virum tantum, vir autem plures vxores, non erit æqualis amicitia ex vtraque parte: non ergo erit amicitia liberalis, sed quodammodo servilis.

Sed Mahumetani se protegunt exemplo Patriarcharum, quos constat habuisse multas vxores. Hanc difficultatem copiose, & erudite tractat Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. 1. de matrimo. c. 11. Ex quo respondeo, sententiam esse Scholasticorum communem Patriarchis antiquis licitum fuisse, ex divina dispensatione plures vxores simul habere. Et vt declarat Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divort. nulli vnquam fuit licitum sine divina dispensatione plures simul vxores habere. Et ita Chrysostomus homil. 56. in cap. 30. Genes. dicit consuetudinem plurium vxorum habendarum fuisse malam, & ideo à Christo abolitam; sed Patribus antiquis fuisse licitā, quia à Deo permisa.

Rationem autem cur Deus cum Patriarchis antiquis dispensaverit, reddit optimam Alphonsus à Castro lib. 11. aduersus Hæreses verbo, nuptiæ. Nam sicut pro varietate temporum statuta etiam humana variantur, ita Deus pro varietate temporum varias condidit leges, & varias etiam eiusdem legis fecit dispensationes. Ab initio enim mundi (vt Saluator noster ait) masculum, & feminam, fecit eos Deus, & matrimonium inter solos duos constituit, vt essent tantum duo, & non plures in carne vna. Et si illi primi parètes in iustitia perseverassent, semper in toto temporis successu matrimonium inter duos tantum, prout à principio conditum erat, celebraretur. At cum postea hominum malicia adeo crevisset, vt fere omnes idolis servirent, & falsos Deos colerent, paucissimis in cultu Dei permanentibus, decrevit Deus viros servos suos pluribus feminis per matrimonium copulare, vt cultores veri Dei multiplicarentur, & sic Angelorum ruine

citius repararetur. Benigne igitur in hac dispensatione fecit Deus in bona voluntate sua cum humano genere, vt sic cito ex hominibus tanquā ex vivis lapidibus, reedificaret muros celestis Hierusalem, qui peccantibus Angelis rapti fuerant. Innocent. III. in illo cap. *Gaudemus* de divort. dicit illos Sancti Patriarchas plures accepisse vxores propter revelationem divinam de hoc illis factam.

At Christus Dominus, qui legem novā tanquā perfectissimus legislator mūdo dedit, & verbis, & exemplis homines abstraxit à carnalibus desideriis, à terrenis affectibus, & ab occupationibus circa sensibilia, & caduca: eosque induxit ad spirituales affectus, ad actiones internas, & ad virtuosas occupationes; matrimonium reduxit ad eam puritatem, & rectitudinem, in qua à Deo institutum fuerat, nimirum vt vnus vir vnā dumtaxat possit habere vxorē; & omnem dispensationem circa vxorū pluralitatem omnino abstulit: quia vxorū pluralitas magnū impedimentum erat ad eam perfectionem, quam lex nova intendit. Constat enim quod quanto quis ad carnalia magis sensualiter, ac fervēter afficitur, tanto plus ab spiritali, atque divino amore, atque ab omni virtutum perfectione impeditur. Certum est autem, nihil ita animū virile ab arce virtutū deijcere, nihil ita cor viri effeminare, nihil ita mentē humanā deprimere, & absorbere, inebriare, ac tandem infatuare, sicuti irrefrenatus facit concubitus, frequensque mulierū amplexus. Merito ergo Christus illam pluralitatem vxorū penitus abstulit. Iam enim post eius adventū cessavit ratio dispensandi; cū enim Sol iste divinus mundū univēsum illuminaverit, & errorū, & idololatricæ tenebras expulerit, verique Dei cultū per Apostolos suos in univēsas orbis partes invexerit; nō erat conveniens vt cuiquā liceret titulo propagandi cultores veri Dei plures simul vxores habere.

Sed dicent Mahumetani Deum dispensasse cum Mahumeto, & cum omnibus sectatoribus suæ Religionis, vt plures possint habere vxores. Sed cōtra, quia Mahumetus ipse in Alcorano Azora, seu c. 12. ait: *Deū commississe Evangelium Christo Mariæ Filio, & Evangelium esse lumen, ac confirmationem, & castigamen veteris testamenti, ac rectā viā timentibus Deū.* Et c. 13. ait: *Deum tradidisse Christo Mariæ Filio animam mundam, ac benedictam, qua cecum natum, atque leprosum curavit, & mortuos suscitavit; eumque edocuisse librum, & sapientiā, & Evangelium &*

testamentum. Ergo cum Christus in Evangelio penitus abstulerit pluralitatem vxorum tanquam legislator supremus à Deo datus hominibus; consequens est, esse insignem mendacium, quod Deus cum Mahumeto, & eius sectatoribus dispensaverit. Sed Mahumetus ipse, quia carnalissimus, & turpissimus fuit, talem legem suis dedit. Illa namque vxorum pluralitas foret in viris concupiscentiæ ignem, libidinis vehementiam, sensualitatisque irrefrenationem: quanto enim concupiscentia carnis cum pluribus personis exercetur, tanto plus sævit, nec suis terminis coarctatur. Vnde nulla hominum natio minus abstinere à vitijs contra naturam, immò à commixtione cum brutis, quam Mahumetani, quibus illa vxorum pluralitas, non remedium, sed incentivum est, atque adeo viri per illam vxorum pluralitatem efficiuntur libidinosi, atque brutales. Feminis vero occasionem præbet alienos viros appetendi, & infedissima peccata cōtra castitatem habendi; cum enim molles, ac fragiles sint, & suorum virorum exempla videant, qui tam frequenter venere vtuntur: & vnus non sufficiat tot vxoribus satisfacere; necesse est, vt hoc sit eis occasio magna peccata committendi.

Contra secundo; quia cum certum sit Deum instituisse matrimonium inter duos dumtaxat, & nunquam pluralitas vxorum fuerit licita nisi ex dispensatione Dei; consequens est vt lex Mahumeti, omnibus viris licentiam præbens plures vxores simul habendi, non sit dispensatio, sed abrogatio legis divinæ: nam dispensatio non conceditur nisi in quibusdam casibus particularibus; & aliquibus dumtaxat personis. Ergo Deus qui per seipsum legem tulit de monogamia, & in illa dispensavit cum Patriarchis, & paucis quibusdam hominibus; & postea per Christum omnem dispensationem abstulit: non potuit postea legem illam iustissimam, & apertissimam ad perfectionem assequendam per Mahumetum penitus abrogare, condendo novā legem de polygamia.

Contra tertio, quia ratio, propter quam Christus abstulit dispensationem in lege illa de monogamia, seu de matrimonio, cum vna dumtaxat muliere ab vno viro contrahendo, militavit non solum in illis sexcentis annis, quibus Christus Mahumetū antecessit, sed militat etiam nunc & vsque ad finem mundi militabit, vt consideranti patebit. Ergo Christi institutio

omnino reddit illicitam pluralitatem vxorum.

Quare Mahumetani solum verum matrimonium contrahunt cum prima vxore, reliquæ vero sunt concubine, & concubitus cum illis est adulterium, nec coram Deo excusationem habebunt, quia ignorantia, qua laborant, vincibilis est. Hinc quando Mahumetanus, vel alius infidelis polygamus ad Baptismum venit, cogitur ab Ecclesia dimittere vxores omnes præter primam, quod argumento est, solam primam esse legitimam vxorem, reliquas vero esse illegitimas concubinas iure divino omnes obligante prohibitas. Si enim essent veræ, & legitimæ vxores, verumque matrimonium intercessisset inter virum illum & omnes illas mulieres, Ecclesia non obligaret infidelem illum conversum dimittere reliquas vxores præter vnā: quia lex Christi prohibet dirimi vera matrimonia, ac proinde si illa essent vera matrimonia non dirimerentur ab Ecclesia: sed solum præciperetur eiusmodi homini, ne deinceps alias vxores duceret, nisi prius obijssent omnes prius ductæ.

Sed pro complemento huius materię inquire, quo pacto Patriarchæ dicantur habuisse plures vxores, quādo quidem ex scriptura videtur constare vnā tantum vxorem legitimam habuisse, cæteras vero mulieres, quibus adhæserunt, concubinas eorum fuisse. Siquidem Gen. 25. dicitur, *Dedit Abraham cuncta, quæ possederat Isaac; filiis autem concubinarum largitus est munera.* Respondeo ex Bellarmino, veras, & legitimas vxores aliquando vocari concubinas, & ipsas concubinas dici vxores. Nam Genes. 16. Agar dicitur vxor Abraham: & Genes. 21. Cethura dicitur etiā vxor: & paulo post tam ipsa, quam Agar dicuntur concubine. Eccl. 19. vxor vera, & legitima, immò, & vnica cuiusdam Lævitæ nunc vxor, nunc concubina nominatur.

Ait ergo Bellarminus fuisse duo genera vxorum, tum apud Hebræos veteres, tum apud Gentiles: quasdam, quæ ducebantur, non solum ad procreandos liberos, sed etiam ad societatem omnium bonorum, & totius domus gubernationem; atque harum tantum filios esse hæredes, & has tantum dici matres familias. Quasdam vero fuisse etiam legitimas vxores, sed non admissas ad societatem bonorum, & domus gubernationem: & has nequaquam matres familias appellari solitas, neque earum filios hæredes institui, & indifferenter appellatas fuisse, tum vxores, tum concubinas.

§. II.

*Facilitas repudiandi vxores, quam Mahumeti
lex concedit, clarè ostendit eam non
habere Deum Authorem.*

LEGEM repudij introduxit Mahumetus ad occultandam iniquitatem, quæ Zeidinum servum suum iam adoptatum in filium propria vxore, quæ pulcherrima erat, expoliavit. Deum enim in Alcorano introducit sic loquentem in Azorâ, seu capitulo, quod inscribitur *Elazeb*, „ Quia Zeidinus rixatus est cum vxore „ sua, eamque repudiavit; Ego, qui sum „ Deus vester, eam tradidi in vxorem vestro Prophetæ, & mea voluntas est, ut „ quilibet vir in posterum repudiate possit „ vxorem suam sine peccato. Et ut testatur Carthusianus pag. 478. tricesimo „ quinto Alcorani capitulo datur lex de „ vxorum repudio, ita ut liceat maritis „ suas repudiare vxores, & eas rursus recipere „ usque ad tertiam vicem, sic ut quaternarium numerum non excedat in repudiando, & recipiendo,

Hanc autem legem hoc pacto in praxim deducit. Primo ut Mahumetanus possit licite vxorem repudiare, & matrimonium contractum dissolvere, debet solvere repudiatæ dotem, quam ei promissit, cum eam duxit. Secundo, qui semel vxorem repudiavit, potest iterum cum ea de novo matrimonium contrahere, & potest secundo, & tertio repudiare, & secundo, & tertio cum ea nubere; si tamen per tres vices illam repudiavit, non potest quarta vice cum eadem vxore repudiata nubere, nisi prius alius vir eam cognoverit. Unde antequam illam quarta vice recipiant, vocant hominem cæcum, vel aliam personam vilem, & illi pecuniam aliquam exhibent, ut cum ea congrediatur: hac autem præmissa diligentia, eam in vxorem recipiunt. Ita refert Luppus de Obregon. Tertio licet apud ipsos vir possit repudiare mulierem, mulier tamen non potest repudiare virum: & hoc repudium debet fieri coram Alfaquino, seu Sacerdote. Et quamvis à repudiandis vxoribus sæpè abstineant ob timorem consanguineorum mulieris repudiatæ, non tamen ob timorem Dei, vel ad fugiendam culpam, quia hoc licitum sibi existimant. Tempore autem famis, vel cum annonæ caritas urget, Mahumetani facile vxores domo pellunt, & matrimonium dissolvunt, ut testantur Christiani, qui in Algerio commorati sunt.

In primis clarè cernitur Mahu-

metum ad palliandam suam iniustitiam, & carnalitatem sibi in Alcorano, Zeidinum voluntarie repudiassè vxorem suam, constat enim ex sect. 15. pag. 652. non voluntarie, sed coacte ob violentiam sibi illatam à Mahumeto hoc fecisse. Secundo clarè cernitur barbaram, & iniustam esse legem, quæ ad recipiendam vxorem iam per tres vices repudiatam exigit tanquam conditionem, quod illa cum alio viro prius commisceatur.

Antequam vero argumentis probem illam legem repudiandi vxores, & dissolvendi matrimonia esse iniquam, & contrariam iuri divino, & naturali, suppono inter Christianos repudia esse irrita, & esse veritatem Catholicam definitam in Tridentino session. 24. Can. 6. & 7. Sacramentum matrimonij quoad vinculum esse indissolubile: siquidè ibi Concilium anathema dicit ijs, qui sentiunt matrimonium quoad vinculum vlla de causa solvibile.

Suppono secundo, certum esse inter Catholicos, coniugium infidelium solvi posse etiam quoad vinculum, si alter coniugum convertatur ad fidem, & alter nolit cohabitare sine iniuria Creatoris. Id constat ex doctrina Pauli 1. Corinth. 7. *Si infideles discedit, discedat, &c.* Et ex doctrina Ecclesiæ. 28. quæst. 2. cap. *Si infidelis*, & cap. *Quanto*, cap. *Gaudemus de divortijs*. Nec obstat illud Christi Math. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet*. Nam hoc matrimonium non dirimitur ab homine, sed à Deo, cuius interpretem habemus Apostolum Paulum. Nec etiam obstat illud, *Qui dimiserit vxorem excepta fornicationis causa, & aliam duxerit, mæchatur*. Nam ut docet Augustinus lib. de adulterinis coniugijs cap. 1. & 2. Christus loquitur de matrimonio inter fideles, quod quia est Sacramentum est omnino indissolubile quoad vinculum, licet possint coniuges ob fornicationis causam separari quoad torum, & cohabitationem. Paulus vero loquitur de matrimonio inter infideles, quod non est Sacramentum; cuius matrimonij vinculum dissolvendi potestatem fecit Deus coniugi, qui convertitur ad fidem; si alter converti noluit. Quamvis enim Paulus consulat coniugi converso, ut permaneat cum infideli, si alter cohabitare velit sine iniuria Creatoris, id est, quin infidelem ad infidelitatem pertrahere tentet, quia spes affulget quod sancta sua conversatione infidelem convertet ad Christum: tamen ad hoc non obligat, quia consulit, non præ-

præcipit ; vt probat cum Augustino Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. de matrimonio cap. 12. §. *Sed neque.*

Neque demum obstat, quod propter Hæresim non dissolvatur vinculum matrimonij : nam matrimonium contractum inter Hæreticos post Baptismum, verum Sacramentum est ; ac proinde est indissolubile ; vnde si alter coniugum convertatur ab Hæresi, non propterea potest qui convertitur transire ad alias nuptias ; sed cohabitare debet cum coniuge Hæretico, si iste velit cohabitare sine iniuria Creatoris, & non sit periculum vt coniux Catholicus pervertatur ab Hæretico : si autē adsit periculum, separari debent, nullus tamen vivente alio potest ad alias nuptias transire.

His suppositis probo illam legem Mahumeri esse iniquam. Primo, quia est contra Evangelium Domini nostri Iesu Christi, cui Mahumetus iubet credi, vt vidimus supra pag. 580. Probatum assumptum : nam apud Marcum cap. 10. sic ait Christus : *Quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mæchatur.* Et apud Lucam c. 16. sic inquit : *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur : & qui dimissam à viro ducit, mæchatur.* Redditque rationem Christus cur non liceat dimittere uxorem. *Quia qui fecit hominem ab initio, masculam, & feminam creavit eos, & dixit ; Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ego Deus coniunxit, homo non separet.* Math. 19. & cum Pharisei, replicassent, *Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudij, & dimittere ?* Respondit Christus : *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic.* Quæ verba exponens Hieronymus inquit : *Nunquid potest Deus sibi esse contrarius, vt aliud ante iusserit, & sententiam suo nouo frangat imperio ? Non ita sentiendum est : sed Moyses eum videret propter desiderium secundarum coniugum, quæ vel ditiores, vel iuniores, vel pulchriores essent, primas uxores interfici, aut malam vitam ducere, maluit indulgere discordiam, quam odia, & homicidia perseuerare.* Notatque Chrysostomus hom. 33. operis imperfecti in Math. Christū dixisse, quod Moyses permisisset, non quod præceperit dimittere uxorem : *Quod enim præcipimus semper placet, quod autem permittimus, nō*

placet, sed permittimus illud, quatenus sit malum, ad maiora mala vitanda. Bene itaque Moyses permisit illud, quod erat malum, nempe repudium ; quia permisit malum repudij ad vitandum maius malū homicidij. Si enim Moyses non permisisset Iudæis uxores dimittere ob causā adulterij commissi, illas occiderent, vt ad alias nuptias transirent.

Notat autem Alphonsus à Castro lib. 1. r. columna mihi 744. tria in hoc negotio intervenire, quorum primum Deus prohibuit, secundum permisit, tertium præcepit. Prohibuit quidem dimittere uxorem sine causa. Permisit dimittere uxorem ex causa turpitudinis, si illa turpis fuisset, & contra maritum deliquisset. Præcepit dare libellum repudij, si illam dimitteret : vt per illius libelli donationē averteret eos ab eiusmodi vxorum dimissione. Nam dato libello repudij, non poterat amplius ad illam uxorem redire, nec poterat uxori postea reconciliari, vt habetur Deuteronomij 24. In donatione libelli, quæ erat præcepta, non erat peccatum. In dimissione autem vxoris, quæ erat permessa, mittebatur peccatum, quia solvebatur vinculum matrimonij, quod ex lege naturæ erat indissolubile. Hæc Castro ; idque tenet communior sententia Theologorum cum Magistro in 4. dist. 33. cum D. Bonaventura, Ricardo, & Soto ibidem : nimirum repudium Iudæis concessum illicitū semper fuisse, sed permillum tamen vt impunè fieret ratione maioris mali evitandi, ac proinde coniugium contractum post repudium vnus vxoris cum alia, non tam coniugium, quā adulteriū coniugij nomine tectum, fuisse.

Tamen Bellarminus lib. 1. de Matrimonio cap. 17. pro bilissimum putat post repudium vxoris Iudæis à Deo concessum, matrimonium de novo initum permillum fuisse à Deo vt licitum, & non tantum vt minus malum. Et pro ea sententia præter Scotum, Durandum, Paludanum, & Eckium, citat S. Thom. qui in 4. dist. 33. quæst. 2. art. 2. quæstioncula 2. eam appellat probabiliorem. Cæterum S. Doct. 4. contrag. cap. 23. in fine videtur sequi oppositam, ait enim, *Permissum fuisse minus malum ad excludendum maius malum.* Sed tamen Christus hanc concessionem Iudæis factam apertissimè revocavit Math. 5. *Qui dimissam dixerit mæchatur, & Math. 19. Ab initio non fuit sic. Et quod Deus coniunxit, homo non separet.* Et Marc. 10. *quicumque, &c.*

Quare repudium inter Mauros vſitatum, illicitum, & malum eſt, ſive dicamus licitum fuiſſe Iudæis ex permiſſione divina repudiare vxores; ſive dicamus nunquam fuiſſe licitum; ſed ſolum permiſſum fuiſſe, vt fieret impune tanquam minus malum, neceſſarium ad vitanda maiora mala, quæ committerent Iudæi ob duriem cordis ſui, ſi lex non permitteret dimittere vxorem adulteram, & tranſire ad nuptias cum alia. Nam ſi adhuc poſt permiſſionem erat in ſe illicitum illud repudium inter Iudæos: ergo à fortiori erit illicitum inter Mahumetanos. Si autem poſt permiſſionem erat licitum, etiam ſequitur eſſe illicitum repudium Maurorum. Nam apud Iudæos ſolum erat permiſſum repudium ob fornicationis cauſam: & ſemper fuit illicitum inter ipſos repudiare vxores pro voluntate ſua, & ad nutum. Mauri autem repudiare ad nutum poſſunt vxores, quamvis ſervaverint integre matrimonij fidem; nullaque alia cauſa requiritur in eorum lege ad repudium, quam quod maritus velit; dummodò enim tribuat dotem promiſſam, ad nihil aliud obligat lex. Præterea apud Iudæos qui dimittebat vxorem, non poterat amplius cū illa contrahere matrimonium; quod Deus diſpoſuit, vt Iudæi rarius dimitterent vxores. At inter Mauros poteſt quilibet poſt repudiatam vxorem prima, ſecunda, & tertia vice, illam denuo recipere, novum cum illa contrahendo coniugium: & hæc conditio legis facilitat repudia, ac proinde eſt iniuſtiſſima eiſmodi lex. Poſſiſſima autem ratio cur repudium ſit illicitum eſt, quia matrimonium ex natura ſua debet eſſe perpetuum niſi Deus iubeat dimittere vxorem (vt iuſſit Abrahamo, vt enim inquit Bellarminus lib. 1. de matrim. cap. 17. *Abraham iubente Deo repudiavit Agar, quam duxerat in vxorem*) vel ſaltem permittat, diſpenſando cum marito vt poſſit dimittere vxorem ob aliquam gravem cauſam, qualis eſt cauſa adulterij: & hoc modo ſecundum ſententiam S. Thomæ, Scoti, & Durandi, Deus permiſit Iudæis dimittere vxores ob fornicationis cauſam, & ad alias nuptias tranſire, Chriſtus autem omnem eiſmodi diſpenſationem abſtulit, & reduxit matrimonium ad eam puritatem, quam ex ſe habuit ab initio. Vnde poſt adventum Chriſti eſt ſemper illicitum repudiare vxorem, ita vt diſſolvatur matrimonium, ſolumque eſt licitum divortium ob cauſam fornicationis, vel aliam gravem; divortium autem non

ſolvit vinculum matrimonij, nec reddit vxoratos habiles ad contrahendum cum alijs, ſed ſolum aufert obligationem cohabitandi cum conſorte.

Nunc probandum ſpecialiter eſt, repudium illud vſitatum apud Mahumetanos eſſe illicitum. Et imprimis quod illud ſit contra rationem, ſuadetur à poſteriori, quia etiam apud Ethnicos, vbi morum diſciplina vigeat, nulla ſiebant repudia. Scribit enim Tertullianus in Apologetico cap. 6. Romæ per annos ſerè ſexcentos vrbe condita nullum ſcriptum fuiſſe repudium. Poſtea vero everſa diſciplina, cū alijs vitijs etiam repudia introducta.

Secundo probatur ratione naturali. Nam vt obſervat D. Thomas 3. contra gentes cap. 122. licet in animalibus, in quibus ſola ſcœmina ſufficit ad prolis educationem, mas, & ſcœmina poſt coitum nullo tempore commaneant, vt patet in canibus: Tamen quæcumque animalia ſunt, in quibus ſcœmina non ſufficit ad prolis educationem, mas, & ſcœmina ſimul poſt coitum commanent, quouſque neceſſarium eſt ad prolis educationem, & inſtructionem: ſicut patet in quibusdam avibus, quarum pulli non ſtatim poſtquam nati ſunt, poſſunt cibum ſibi quærere. Cū enim avis non nutriet lacte pullos (quod in promptu eſt velut à natura paratum, ſicut in quadrupedibus accidit) ſed oporteat, quod cibum alienum pullis quærat, & præter hoc in cibando eos foveat, non ſufficeret ad hoc ſola ſcœmella; vnde ex Divina Providentia eſt naturaliter inditum mari in talibus animalibus, vt commaneat ſcœmellæ ad educationem ſcetus. Maniſtum eſt autem, quod in ſpecie humana ſcœmina minimè ſufficeret ſola ad prolis educationem, cum neceſſitas humanæ vitæ multa requirat, quæ per vnum parum non poſſunt. Eſt igitur conveniens ſecundum naturam humanam, vt homo poſt coitum mulieri commaneat. Et hæc ratione probat ibi S. Doctor ſimplicem fornicationem eſſe peccatam, & matrimonium eſſe naturale. Quia ſi indifferenter poſſet quis ad quamcumque accedere, & ſtatim abſcedere, vt faciunt fornicantes, id eſſet contra educationem prolis. Ex hoc autem naturali principio poſtea cap. 123. probat matrimonium debere eſſe indiſſolubile; quia ſi ſollicitudo patris de filio, cauſat etiam in avibus commanentiam maris, & ſcœminæ, ordo naturalis requirit quod in ſpecie humana ſol-

cietas, & commoratio maris, & foeminae, quam matrimonium appellamus, non tantum sit diuturna, sed etiam quod sit per totam vitam. Nam possessiones ad conservationem vitae ordinantur; & quia naturalis vita, quae conservari non potest in patre perpetuo, quasi quadam successione secundum speciei similitudinem conservatur in filio secundum naturam, est conveniens ut in ijs, quae sunt patris, succedat & filius: naturale est igitur ut sollicitudo patris ad filium maneat usque ad finem vitae suae.

Secundo probatur, quia ut docet idem D. Thomas, necesse est, ut cetera omnia in homine ordinentur ad id quod est optimum; quare coniunctio maris, & foeminae in specie humana non solum sic est ordinata legibus secundum quod ad prolem generandam pertinet, ut est in animalibus: Sed etiam secundum quod communitur ad bonos mores; quos ratio recta disponit; vel quantum ad hominem secundum se, vel quantum homo est pars domesticae familiae, aut civilis societatis. Ad hos autem bonos mores pertinet individua coniunctio maris, & foeminae: sic enim fidelior amor valet ad alterum erit, dum cognoscant se indivisibiliter coniunctos; erit etiam utriusque sollicitior cura in rebus domesticis, dum se perpetuo commansuros in earundem rerum possessione aestimant. Subtrahuntur etiam ex hoc discordiarum origines, quas oporteret accidere, si vir uxorem dimitteret, inter eum, & propinquos uxoris. Et fit firmiter inter affines dilectio: tolluntur etiam adulteriorum occasiones, quae darentur, si vir uxorem dimittere posset, aut è converso: per hoc enim daretur via facilius sollicitandi matrimonia aliena.

Quare lex Mahumeti tantam facilitatem dimittendi uxores concedens, est turpissima; & innumerabilium peccatorum incitamentum, & occasio. Cum enim iuvenes sint ad opera carnis proclives, si quis videat puellam pulchram, & sibi placentem, finget se velle cum ea coniugium fixum contrahere, ut sic eius amplexibus fruatur; quamvis habeat animum eam repudiandi postquam eam defloraverit, & in flore iuventutis ea usus sit. Unde si repudium licitum sit, coniugium nihil aliud erit quam quaedam foeminarum delibatio, & probatio: cum enim connaturale sit ut foeminae fastidium afferant viris postquam illis aliquo tempore usi sunt, & illae pul-

chritudinem amiserunt, hinc dabitur occasio viris, ut alias foeminas adolescentes, & pulchriores quaerant, si licet abijcere eas. Estque lex illa contra rationem naturalem, quae non patitur, ut foemina, quae annos iuventutis consumpsit inserviando marito, & filios ei pariendo, & educando, postea si absque culpa sua de formis fiat, aut in morbum incidat, à viro deferatur, & dimittratur.

Probatur tertio, quia si ob aliquam causam esset licitum uxorem dimittere, praecipue foret ob fornicationem, & adulterium, & in favorem innocentis, ne scilicet confors innocens cogeretur matrimonium continuare cum adultero. At hoc est falsum. Ergo nunquam est licitum matrimonium dissolvere. Probatur minor. Quia si liceret parti innocenti in causa fornicationis non solum divortium à parte nocenti, sed aliud matrimonium inire; vel id quoque liceret nocenti, vel non. Neutrum autem potest dici. Non primum, quia sic adulter commodum ex peccato suo reportaret, unde saepe viri dedita opera adulterium committerent, ut possent ab uxore sibi fastidiosa liberari, & aliam sibi gratam ducere. Non secundum. Quia si pars innocens ad alias nuptias transire potest, hoc ipso dissolvitur prius matrimonium; ac proinde pars nocens manet soluta à vinculo matrimonij: ergo poterit etiam matrimonium inire novum.

Quarto, quia ut argumentatur Belarminus, si esset licitum eiusmodi coniugium vivente altero coniuge, aperiretur aditus infinitis repudijs etiam iniustis. Vbi enim coniuges sciunt debere se aut coelibes vivere, aut priori coniugi reconciliari, non facile ad divortium adducuntur; at si scirent mox repudiata uxore posse aliam duci, facillime divortia fierent, & quaerent occasiones aliquando dissidiorum, & criminum.

Quinto, quia haec repudiorum licentia in magnum vergit filiorum detrimentum. Vel enim filij cum patre manent, vel matrem dimissam sequuntur. Si primum, pro matre novercam coguntur accipere, à qua alieni indigne tractantur, & proprium totum ad se rapiunt matris affectum. Si secundum, aut educatione, & auxilio proprii patris carent, aut pro patre vitricum reperiunt.

Sexto, quia ut arguit S. Thomas: Naturalis quaedam sollicitudo in est hominibus de certitudine prolis; quod proprium hoc necessarium est, quia filius diuturna

turna patris gubernatione indiget: quæ cumque igitur certitudinem prolis impediunt, sunt contra naturalem instinctum humanæ speciei. Si autem vit posset mulierem dimittere, vel mulier virum, & alteri copulari, impediretur certitudo prolis, dum mulier à primo cognita, post modum à secundo cognosceretur. Est igitur contra naturalem instinctum speciei humanæ, quod mulier à viro separetur. Ergo non solum diuturna, sed individua debet esse in humana specie maris, & feminae coniunctio.

Septimo, quia ut inquit idem Sanctus Doctor, amicitia quanto maior est, tanto debet esse firmitior, & diuturnior: inter virum autem, & uxorem maxima amicitia esse videtur: advenant enim non solum in actu carnalis copulæ, quæ etiam inter bestias quandam suavem amicitiam facit: sed ad totius domesticæ conversationis consortium: unde in signum huius homo propter uxorem patrem, & matrem dimittit, ut dicitur Genes. 2. & ut inquit Christus Math. 19. v. 6. *Iam non sunt duo, sed una caro.* Ergo coniugium debet esse perpetuum, & sola morte alterius potest dissolvi. Vir enim, & uxor inter se legitimo matrimonio coniuncti debent esse sicut anima, & corpus; quia ut supra vidimus ex Maldonato, verba Christi significant virum, & uxorem non esse duos homines, sed unum, virque se habet ut anima, & uxor ut corpus. Ergo sicut vinculum inter animam, & corpus tam arctum est, ut sola morte dissolvatur: ita vinculum matrimonij tantum taleque debet esse, ut sola morte viri vel uxoris dissolvatur.

Ex dictis constat legem Mahumeti, quæ tam amplam repudijs ianuam aperuit, esse contra ius divinum, contra ius naturale, contra ius polyticum, contra bonos mores, & innumerabilium peccatorum radicem; inventamque fuisse à Mahumeto ad palliandam effrenem libidinem.

SECTIO XVII.

Demonstratur nullam ex proprietatibus legis Domini assignatis à Davide convenire legi Mahumetanae.

PROPHETA Regius Psalm. 18. v. 8. legem divinam describens, eiusque proprietates ob oculos penens, inquit: *Lex Domini immaculata, convertens animas, testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis.* Dicitur immaculata, id est,

est, sine vlla macula, & sceditate, non solum quia nihil iniustum, & malum præcipit, sed quia nullum peccatum permittit, ut permittunt leges humanæ, & ut explicat Bellarminus dicitur convertens animas, quia nimirum illas convertit ad se amandam, easque rapit consequenter ad Deum tam pulchræ legis Authorem. Eadem lex Domini dicitur testimonium, ut exponit Bellarminus, quia testificatur hominibus, quæ sit voluntas Dei, quid à nobis requirat Dominus, quas pœnas prævaricantibus, & quæ præmia observantibus preparaverit. Ait igitur *testimonium Domini fidele*, cum quia lex Domini nihil falsum docet, cum quia certissimè honos præmijs, & malos supplicijs afficiet. Sapientiam præstans parvulis, id est hominibus parvulis sensu dat lumen prudentiæ, ut sciant bona opera facere, & peccata vitare. Parvulos enim, inquit Bellarminus, vocat in hoc loco Propheta homines, qui non pollent iudicio spirituali, quales sunt omnes amici huius sæculi: & per sapientiam intelligit prudentiam spirituales, quæ corrigit mores, & format ad præscriptum divinæ legis. Dilucide, & breviter explicat hæc verba Psalmi S. Thome, 2. 2. q. 91. art. 4. corp. Lex Domini immaculata, id est nullam peccati rectitudinem permittens: convertens animas, quia non solum exteriores actus, sed etiam interiores dirigit: testimonium Domini fidele, propter certitudinem veritatis, & rectitudinis: sapientiam præstans parvulis, in quantum ordinat homines ad supernaturalem finem, & divinum.

§. I.

Ostenditur legem Mahumetanam non esse immaculatam, quia multa iniusta præcipit, & multa turpissima, ut licita permittit.

IMPRIMIS assumptum probatur, quia lex Mahumetana Polygamiam, & repudium, ut licita permittit; cum tamen sint iure divino, & naturali prohibita: ut vidimus sectione præcedenti.

Secundo, quia reddit licitam simplicem fornicationem, contra id quod Deus præcipit Deuther. 23. *Non eris meretrix de filiabus Israel, nec fornicator de filiis Israel.* Et contra id quod Christus Math. 15. v. 19. declarat. Vbi inter opera coinquinantia animam post, adulteria ponit forni-

fornicationes: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, & hæc sunt quæ coinquinant hominem. Et contra id quod Apostolus docet ad Galatas 5. v. 19. manifesta sunt, autem opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia. Et 1. Corinth. 6. neque fornicarij, neq. adulteri, neque molles, &c. Regnum Dei possidebunt. Circa quod videndus est S. Thomas 3. contra gentes cap. 122. & 2. 2. q. 154. art. 2. ubi probat rationibus simplicem fornicationem esse illicitam. Idque Philosophi ipsi Gentiles cognoverunt. Et ideò volens Demosthenes cognoscere Laydem meretricem pulcherrimam, cum illa prætium ingens turpitudinis prius petivisset, respondit: *Ego tanti pœnitere non emo.* Ipsaque naturalis verecundia, quæ homines docet quærere latibula ad vacandum veneri, probat simplicem fornicationem esse peccatum. Quod Mahometus licitam faciat simplicem fornicationem, patet, quia lib. 4. Alcorani c. 9. & secundum aliam editionem, in qua totum volumen Alcorani ponitur sine distinctione librorum, capite 32. inquit: *Castitatem observate, nisi cum proprijs vxoribus, aut sibi subiectis, & ancillis: inde enim nulla fiet querimonia.* Vnde cū ancillis vel pretio emptais vel bello captais licitum esse coire docet.

Rursus in capite, seu Azora, quæ intitulatur Elmir, seu Lux, inquit: Nulli mulieri vim inferatis; ceterum si illa voluntarie consenserit, sine metu, & timore peccati potestis cum illa dormire. Et in capite Elmetaren, quod idem sonat ac excommunicatio, inquit: Deus omnipotens, & misericors concedit omnibus vobis, qui erga Mahometum devoti estis, & eius legem observatis, quod possitis communicatione carnalē cū vestris ancillis, ac cū vestris vxoribus habere. Quam legē Mahometus publicavit, quando ab vxoribus suis deprehensus est adulterium committens cum ancilla Iudæa, quam illi presentaverat Rex Iacobitarum, ut suprâ narravimus sect. 15. pagina. Et hinc constat Mahometum non solum facere licitum coitum inter solutum, & solutam, sed inter vxoratum, & solutam, imò, & vxoratum, dummodo sit ancilla bello capta, vel pretio emptā: ac proinde non solum facere licitam simplicem fornicationem, sed adulterium.

Mahometani vero legem illam concedentem sibi facultatem cognoscendi solutas, ita intelligunt: ut non solum sit ne-

cessarium, quod illæ non resistent, sed libentes consentiant, sed quod eis exhibeatur aliquod turpitudinis prætium. Vnde priusquam commisceantur, dicit mulier, *batyl, batyl*, id est, da prætium ut sine peccato possis me cognoscere.

Tertio, Mahometus licitam facit venerem præposteram cum proprijs vxoribus, & ancillis. Nam in capite Almeraten super citato dicit: Communicatio nem carnalem cum ancillis vestris licite habere potestis sicut cum vxoribus, & utrisque potestis uti prout libuerit, quia vestrae sunt, prædium vestrum sunt, unusquisque autem suum prædium, suamve terram ut libuerit arare, & seminare potest. Idque præter alios testatur etiam S. Petrus Paschasius pag. & num. 36. ubi ait: legitur in libris Maurorum, quod aliqui illorum Mahometum interrogarunt: si licitum illis esset, & concessum, relictā concipiendi natura, uti suis mulieribus ad nutum voluntatis ipsorum. Et respondit Mahometus: Vestrae mulieres sunt, seminate ubicumque vobis placuerit. Vnde ipsemet Mahometus in diebus mēstrualibus uterabatur illis valde præpostero. Vide quæ narravimus suprâ pag. 654.

Quarto, Mahometus licitam facit pullutionem. Ut enim refert S. Petrus Paschasius pag. 37. num. 40. cum quidam suorum sectatorum dixissent, maximum videtur peccatum, quod vir semen effundat extra vas connaturale vxoris, quia impeditur generatio; respondit Mahometus: Non ex tota aqua, vel semine eget, vel generabitur filius, & quando Deo aliud quid creare placuerit, nullus est, qui possit illi impedire. Et alio loco dixit: Non dubitetis spargere, vel effundere vestrum semen, quomodo volueritis; nam nulla anima potest ab esse suo impediri, & privari, si talis anima esse habere debeat.

Quinto, licitam facit Sodomiam, videlicet cum viro, contra illud Levit. 18. Cum masculo non commiscearis coitu scēminico, quia abominatio est. Et contra illud Pauli, neque molles, neque masculorum concubiteres Regnum Dei possidebunt. Et contra ipsum lumen rationis. Assumptum probatur: nam in Alcorano in capite, cuius titulus est, *de Vacca*, sic inquit: *Sarraceni carnaliter non maculantur cum infidelibus donec credant.* Hinc inferunt Mahometani, quod quamvis licitum non sit carnaliter commisceri pueris alienæ

Religionis; licitum tamen esse cum pueris Mahumetanis. Vnde ortum duxit infernalis illa consuetudo, quod Turcarum Imperator non solum in suo Palatio habeat ducentas, vel trecentas vxores, & concubinas ad explendam suam libidinem; sed alia in domo asservantur ducenti, vel trecenti pueri formosi, quibus nefande abutitur barbarus ille Mahumeti discipulus, & in Imperio successor. Idemque proportionem servata faciunt Magnates, & Proceres regni, ut supra sect. 16. pag. 659. diximus de vxoribus. Et in celebrioribus urbibus Monarchiæ Turciæ extant Domus publicæ, in quibus pueri eiusmodi cinædi prostituuntur, ut nefandi pædico-nes præpostera vtantur venere: ut testatur Thomas Bozius designio Ecclesiæ signo 56. fol. 544.

Sexto, Mahumetani, ut testatur ibidem Bozius licitum putant carnaliter coire cum bestiis, dummodò sint sub proprio dominio. Quia enim Vbequar Mahumeti focer, & secundus post ipsum Sarracenorum Alcalifa legem statuit, vel edictum promulgavit, in quo vicebatur: *Quemlibet Sarracenum posse licite vii rebus quæ sunt sub eius dominio, & potestate, eo modo, quo ipse maluerit*: hinc Mahumetani intulerunt, licitum esse Mahumetanis communicationem carnalem habere non solum cum ancillis, sed etiam servis, & mancipijs, non solum quando sunt eiusdem Religionis, sed quamvis sint diversæ Professionis, & etiam licitum esse coire cum bestiis, quia ratio legis est vniversalis, & ut ipsi existimant, extēditur ad vsum in ordine ad venerem etiam nefandā, & bestialem. Quod natura ipsa abhorret, & severissimè à Deo prohibetur Levit. 18. *Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum illo.*

Et quamvis Mahumetus expresse non permiserit tanquam licitum coitum nefandum viri cum viro: tamen certum est, non præcipisse, ut hoc scelus graviter puniretur. Ut enim testatur S. Petrus Paschasius pag. 37. num. 38. loquens Mahumetus de peccato sodomix, ait: Si vir, cum alio viro in sodomix peccato con- venerit, in talique culpa inventus, com- prehensusque fuerit, statim reprehē- dantur, & corrigantur: & si doluerint, & poenituerint, nō idēo puniantur, nam Deus pius, & misericors est, & poenitentix acceptator. Hinc merito infert Sanctus Martyr, propterea Mahumetum non imposuisse poenam accerbissimam mortis pro tam horrendo crimine, quod

Deus tantopere execratur, ut illud punierit igne de coelo emissio in sodomitas, & in Levitico cap. 18. v. 29. dixerit: *Perituram de populo suo omnem animam, quæ fecerit abominationem eiusmodi*: quia videlicet Mahumetus ab illo scelere purus non erat. Quod cōprobat ex testimonio, quod contra ipsum dederunt Axa, & Maymona vxores eius, ut vidimus supra sect. 16. pag. 658. testaturque hoc crimen valde dominari in Mauris, & posse absdubio præsumi, quod Sarraceni illud à Mahumeto acceperunt, & ad exemplum eius deinceps operati sunt.

Hinc deducitur non esse Dei legem eam, quæ tantam abominationem impunitam relinquit. Cum enim sodomia sit horrendum crimen, quod Deus vehementer execratur, impunitatem illi indōlgere, est ansam præbere, ut frequenter committatur, ut cernimus inter Mahumetanos: evinciturque zelū Dei non habere Rempublicam illam, seu Professionem, in qua severè solum puniuntur furta, & alia peccata, quæ immediatè sunt contra proximum; impunita vero relinquuntur alia graviora peccata, quæ naturam humanam magis maculant, & gravius Deum offendunt. Idque contingit in secta Mahumetana. Quare colligitur illam non esse sanctam: è contra vero Religionem Christianam, quæ flammis hanc maculam expiat, esse sanctam, & immaculatam, & Deum habere Authorem.

Rem comprobemus exemplo, quod in hunc scopum adducit P. Franciscus Arias nostræ Societatis tom. 1. de Imitatione Christi, tract. 6. cap. 3. quem edidit anno Christi 1598. In Vrbe Valentix, vbi Sanctæ Inquisitionis Tribunal peccatum nefandum severissimè punit, Sacerdos de hoc crimine convictus publicè degradatus est in spectaculo Fidei, quod ibi habitum est; ad illud eductus est Apostata Mahumetanus, qui cum esset Mauri neophyti filius, Baptismum in infantia susceperat, postea vero pertinaciter Mahumetanae sectæ adhæsit; & quia illam abiurare noluit sententia capitis in eum lata est. Comitabatur hunc perfidum Mahumetanum ad supplicium Religiosus è Societate Iesu, & in carcere, & per viam, & in loco ad publicè legendam sententiam delinquentibus destinato, multum laboravit, ut ad Religionem Christianam eum pertraheret. Sed in cassum: quia aures suas obturaverat, & obstinatissimè decreverat in Religione suorum maiorum vitam fi-

nire. Sed quod Pater persuadere non potuit, persuasit solemnitas illa Sacerdotis degradatio, quæ in tabulato coram omni populo facta est. Attonito similis perfidus Mahumetanus Episcopum degradantem, & Sacerdotem degradatum attentè inspiciebat: & interrogavit à Patre Societatis qui ei adstabat, quid hoc rei esset? Aut cur ille Sacerdos ita puniebatur? Responsum est, illum commississe peccatum nefandum; & propter hoc peccatum execrabile flammis comburendum; prius tamen denudari ornamentis, & insignibus Sacerdotalibus, ut iudici sæculari puniendus traderetur. Tunc enim vero Maurus mirari cœpit tam severè puniri inter Christianos delictum, quod inter Mahumetanos passim impune committitur: & Deo tangente cor illius cognovit, non posse non esse sanctam, & veram legem Christianam, quæ tam severè punit eiusmodi delicta: è contra verò falsam, & impuram sectam Mahumetanam, quæ tam nefanda scelera impunita relinquit; & solum animadvertit in peccata, quæ utilitati hominum nocent; ad hoc enim proprium commodum movet; punire vero horrida crimina, quæ nihil nocementi temporalis afferunt, solum quia sunt contra Deum, & naturam rationalem dedecent, non nisi verus Dei zelus efficit. Sic illuminatus vocat Patrè, & palam profitetur se velle mori Christianum, & sectam Mahumetanam abiurare, & execratur: interrogat Pater huius subitæ mutationis causam; ille id quod narratum est, exponit. Quia Baptizatus iam fuerat, necesse non fuit illum baptizare; sed generalem confessionem totius vitæ instituit, & peccata omnia cum dolore, & compunctione exposuit; & accepta sacramentali absolutione, sæpè repetita fidei Christianæ professione, & deplorata præterita cæcitate, & elicitis ferventibus actibus contritionis, fidei, spei, charitatis, & resignationis, paulò post ultimo supplicio affectus est.

Septimo, ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 37. num. 39 à Mahumeto suis Sæctatoribus concessa facultas, & licentia, est: Quod si duo homines habeant vnam, tantum ancillam, non solum unicuique, debet in domesticis ancilla servire, sed, etiam in lecto, & coitu, quem mulier cum viro habere solet: & sic concessit illis, quod multi vnam tantum mulierem habere possint. Hoc autem est contra prima iuris naturalis principia: etsi enim aliquando Deus dispensaverit, ut vnus vir

plures vxores habeat, nunquam tamè dispensavit, ut vna vxor plures viros habere possit: imò neque dispensare potest, ut probat Cardinalis Bellarminus lib. 1. de Matrimonio capite XI. in secunda propositione, quia polygamia vnius scemina cum multis viris pertinet ad prima principia iuris naturæ, neque per ullam mutationem circumstantiarum potest fieri bona, quia repugnat omnibus finibus matrimonij. Quatuor enim possunt distingui fines matrimonij. Primus, & primarius est susceptio, & educatio prolis. Huic autem fini opponitur pluralitas maritorum respectu eiusdem vxoris, cum enim semel tantum in anno possit mulier parere, ab vno viro sufficienter scetatur: si autem pluribus commisceatur, potius impeditur quam iuvetur generatio; & ideo meretrices in secundæ esse solent. Deinde, quia ut inquit D. Thomas lib. 3. contra gentes cap. 23. num. 3. Naturalis quædam sollicitudo in, est hominibus de certitudine prolis, quod propter hoc necessarium est, quia, filius diuturna patris gubernatione indiget: quæcumque igitur certitudinem, prolis impediunt, sunt contra naturalem, instinctum humanæ speciei. Hæc autem certitudo prolis impeditur per pluralitatem virorum respectu eiusdem scemina. Nemo enim illorum certus esse posset, an proles esset sua. Ergo illa pluralitas virorum respectu eiusdem scemina est contra prima iuris naturalis principia.

Secundus finis matrimonij est domestica societas, & communicatio operum, quæ ad vitam necessaria sunt, ut enim docet Aristoteles lib. 8. Ethic. cap. 12. vir & vxor non coniunguntur solum ad procreandum, ut animalia cætera, sed ut simul familiam regant, & domestica officia inter se partiantur. Contra hunc finem autem est, quod vna scemina plures viros habeat; essent enim plura capita respectu eiusdem corporis: vnde sicut non potest idem servus duobus dominis recte servire; ita neque eadem scemina duobus maritis subiecta esse.

Tertius finis est, ut sit coniugium in remedium concupiscentiæ: coniugium vero vnius scemina cum multis viris non solum remedium non adhiberet contra concupiscentiam, sed etiam iras, rixas, & discordias implacabiles excitaret inter rivales; quas scemina compescere non posset, cum ei competat subijci, & obedire, non præesse, & dominari.

Quartus finis matrimonij est, ut sit

Sacramentum Christi, & Ecclesiæ. Huic autem fini maximè opponitur pluralitas virorum respectu eiusdem fœminæ. Vnus enim est Deus, cui Ecclesia iungitur, non multi: nec potest Ecclesia, siue anima quævis multis Dijs coniungi, nisi fornicando.

Quarè ut observat D. Augustinus lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 12. & lib. de bono coniugali cap. 17. licet inveniuntur quidam sancti viri, qui plures uxores habuerint, nulla vnquam extitit sancta fœmina, quæ multos simul viros habuerit.

Octavo, Mahumetus, ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 21. num. 18. asserit licitum esse exterius profiteri fidem falsam, & veram negare; sic enim ait in Alcorano: Qui Deum coactus, & compulsus negaverit, si corde non negaverit, quamvis ore neget, illi non imputabitur ad culpam; si autem corde simul, & ore negaverit, Dei ira venit super eum. Sed hic est error manifestus, ut docent omnes Christiani Theologi cum S. Thoma 2. 2. q. 3. ar. 2. aliquando enim datur obligatio gravis profitendi externè fidem veram, quam quis in corde habet; potiusque subeunda est mors, quam negare Deum. Ut enim inquit Christus Math. 10. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo*, qui in cœlis est. Vnde Martyres elegerunt potius crudelissimam mortem, quam externe negare Christum, & idola venerari.

Nono, docet esse licitum iuramentum falsum, & vanum; & solum prohibet falsitatem iuramenti promissorii. Ut enim testatur S. Petrus Paschasius pag. 34. num. 33. Sic Muhumetus suis sectatoribus dixit: Vos non arguet Deus de vestris iuramentis vanis, & mendacibus: sed arguet vos de iuramentis promissorijs, & de peccatis inter vos cum iuramento factis. Hæc doctrina est error manifestus: quia adducere Deum in testem mendacij, est peccatum gravissimum. Et ideo Deus Levit. 19. v. 12. Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Et Exodi 20. v. 7. Non assumes nomen Dei tui in vanum: neque enim habebit in fontem Dominus eum, qui asumpserit nomen Dei sui frustra. Quæ verba ex diametro opponuntur verbis Mahumeti. Et Christus Math. 5. v. 34. Ego autè dico vobis non iurare omnino, &c. sic autem sermo vester, est, est; non, non; quod autem his abundantius est, à malo est. Et Propheta Hieremias cap. 4. ponit

tres conditiones iuramenti, ut sit licitum; in veritate, iudicio, & iustitia.

Decimo docet, vindictam esse licitam, tantumque ab esse ut illicitum sit inimicos odio habere, ut potius qui inimicum occiderit, ob hoc ipsum paradysum mereatur. Et lib. 1. Alcorani cap. 2. hæc habet: *Eis, qui vobis iniurias, & molestias intulerint, alias æquales, & maiores inferte*. Ut testatur Lupus de Obregon in suo libro contra Alcoranum. Qui est error contra doctrinam Dei Deuteronom. 32. v. 35. quam expendit Paulus Rom. 12. v. 20. *Mibi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus*. Contra doctrinam Christi Math. 5. v. 39. & 44. *Diligite inimicos vestros, &c.* Et contra illud Spiritus Sancti Ecclesiastici 28. *Qui vindicari vult, à Deo inueniet vindictam*. Conferat Christi minister tenebras cum luce, spiritum Mahumeti cum Spiritu Christi, ut cognoscant Mahumetani virum illum non Dei, sed Diaboli spiritum habuisse.

Vndecimò docet, licitum esse alienas occupare terras, & ditioni sui imperij quascumque subiugare provincias, & prædari sine alio titulo, quàm prædandi; seu prædari ut præderis, debellare ut debelles. Sic enim ait in Alcorano Azora 34. & Azora 71. *O bona gens, ego vobis ostendam optimum commercij genus, quod vos liberet à maximo malo. Ut nimirum credatis non esse nisi vnum Deum, & Mahumetum esse eius Prophetam; & hoc pacto procedatis in nomine Dei ad diripiendum, ad prædandum, & debellandum, in hoc opere vires, & divitiarum infumite, huic vitas ipsas impendite; notum enim vobis facio, si sapitis, & vobis providere vultis, nihil vobis posse utilius contingere, quàm prædari, regna debellare, vrbes expugnare in premium; enim huius facinoris, vobis Deus vestra peccata remittet, & in paradyso vobis retribuet habitationes amenissimas, & omnibus affluentes delictijs; & insuper vobis concedet, quod magna cum voluptate vindictam sumatis de hostibus vestris, & imperium orbis adquiratis*. Hanc doctrinam ita amplexantur Mahumetani, ut licitum sibi putent quascumque Provincias aggredi, quascumque vrbes diripere, & Christianorum regna invadere, & quotquot possunt Christianos in captivitatem redigere.

Duodecimo docet, licitas esse superstitiones, & divinationes, licita auguria, & veneficia. Ut enim inquit S. Petrus Paschasius

chassius pag. 28. num. 23. Maurorum legere libros, in quibus reperietis, Mahumetum uti superstitionibus, coniurationibus, & exercisiis vanis, & futilibus, sicuti vetulis contingere solet, oscitando, expuendo, aliave signa, & figuras faciundo. Vnde una ex orationibus, quibus Mahumetus utebatur, hæc erat: Nostræ terræ pulvis, salivaque aliquorum nostrorum infirmitates aliquorum sanat, Dei nostri indulgentia, & remissione. Et observabat omnia, & auspicia, fidemque dabat somnijs: & quando aliqui suorum ad eum confluebant, ut illis aperiret somnia, docebat illos, quomodo deberent illa cognoscere, qualeque somnium esset scilicet, qualeque infausum. Et de hoc Mauri magnum, & copiosum tractatum habent, & hoc tanquam fide credunt, ab illoque summopere ducuntur, & reguntur. Vnde inter Mauros non est prohibitum omina, & auspicia observare, sortibus, & coniurationibus demonum uti, incantationibus, & divinationibus inniti, & assentiri: & multi istorum divinorum a suo maledicto propheta exemplum sumentes, quando divinaturi sunt pro asse, vel nummo tantummodo uno, in terram iaciuntur, & prosternuntur: dicuntque, quod tunc illis demonstratur, & manifestatur illud, quod scire, & divinare volunt, dum iacent tanquam obfessi, ore simul, & oculis incertis: & nec rubore afficiuntur, quando dicunt sic contigisse prophetæ suo, quando divinare, & prophetizare volebat.

Idque docuisse Mahumetum constat ex Alcorano in Azora Elaraph, ubi sic loquitur: Præcipio omnibus Sarracenis, ut utantur angurijs, & divinationibus, & incantationibus: & qui aliter non potuerit divinare, saltem divinet per scissuram digiti.

Facile est evincere non esse legem à Deo datam, quæ hæc docet. Nam Deus oppositum omnino præcepit Levitici 20. 6. Anima, quæ declinaverit ad ariolos, & magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei. Et Levit. 20. v. 27. Vir sive mulier, in quibus pythonicas, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriatur. Lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

Facileque est comprobare Magos, & ariolos infelicem mortem obire. Nam

Zoroaster magiæ inventor, vivus fuit combustus à Diabolo, quem consulebat, ut refert D. Clemens in libro Recognitionum. Simon Magus quem Dæmones in sublime egerant, in terram præcipitatus, fractis cruribus obijt plenus ignominia, & dolore. Iezabel, quæ etiam magiam exercebat, à canibus devorata est. Hentius Cornelius Agripa morti propinquus à se abiecit Diabolum familiarem, qui sub forma canis eum committabatur, dicens: *Abi mala bestia, tu me perdidisti.* Faustum insignem in Germania maleficum Dæmonem quadam nocte è lecto extraxit, & suffocavit, flexa in dorsum facie, & vetulam maleficam, & sagam Dæmonem coram omnibus vivam rapuit, ut refert Polidorus Virgilius. Idemque alijs multis accidit, præsertim insigni Malefico de quo refert Franciscus Picus, quod cum vellet ad vivum coram Principe curioso Troiæ destructionem repræsentare, vivus raptus est à Diabolo, & amplius non comparuit. Alter vero, qui contra Diaboli præceptum manum extraxit è circulo magico ad contrahendam amasiæ effigiem, quæ illic obiecta est, illisus est parieti à Diabolo, & miserè periit. Alij quoque iuvenes, qui contra Dæmonis præscriptum pedem extra circulum moverunt, ab eodem suffocati sunt. Hæc omnia probant, Mahumetum, qui suis consuluit magiam dæmoniacam, maleficia, anguria, incantationes, coniectationes, & vanas observationes, non fuisse Dei Prophetam, sed hominem nequissimum, & Diaboli discipulum.

§. II.

Demonstratur legem Mahumeti non esse immaculatam, quia Virginitatem prohibet, & omnibus imponit obligationem nubendi, cum ad vigessimum quintum annum pervenerint.

PHILIPPVS Lonizerus lib. 2. Historiæ Turciæ cap. 12. & Theatrum vitæ humanæ verbo, castitas, referunt, esse præceptum in Alcorano, quod omnes, sive viri, sive foeminae, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, vel præminentiae, coniugium incant, cum attigerint annum vigessimum quintum. Quod præceptum ita interpretantur Turci, ut sibi persuadeant, non posse homines sanctos esse, & Deo placere si non nubant. Aiuntque, sicut arbores fructiferi præstāt sterilibus, & infructuosus, ita homines

vxuratos; & incumbentes generationi filiorum excedere celibes, & continentes.

Facile est convincere legem prohibentem Angelicam Virginitatis virtutē non esse à Deo, sed ab homine carnali ortum duxisse, ex Diaboli suggestionē, quāvis enim matrimonium sanctum sit, & necessarium ad conservationem univērsi; virginitas tamen, & perpetua castitas multo magis Deo placent. Christus enim, & Beata Maria eius Mater Virgines fuerūt, teste ipso Alcorano, & eximia sanctitate floruerūt: ergo possūt homines maximē Deo placere servando perpetuam Virginitatē.

Secundo, impugnatur illud iniquum præceptum, quia Virginitas apud omnes Nationes venerationem meruit; & admirationē. Inter Hebræos Virgines fuerunt Elias, & Elisæus viri sanctissimi, & multi Prophetarum filij. Inter Græcos Sybillæ illustri sanctitatis fama floruerunt, & dono prophetiæ illustrari meruerunt, quia castitatē semper coluerunt, ut sentit Varro citatus à D. Hieronymo lib. 1. adversus Iovinianum. Tantique fecerunt Virginitatem Græci sapientes, tan toque in pretio castitatem habuerunt, ut Deas suas Dianam, & Minervam Virgines fuisse confixerint; & inter duodecim cœli signa unum appellatur Virgo.

Inter Romanos eam æstimationem habebant Virgines Vestales, ut illis per vicos, & plateas transeuntibus, omnes loco cederent, & gradum sisterent, etiam Cōsules, & Imperatores ipsi, & qui triumphum agēbant, ut viam transeuntibus sine offendiculo relinquerent, ut testatur ibidem S. Hieronymus. Inter Iapones, & Sinas Boncij, qui sunt veluti Monachi, & Religiosi, ob prærogativam castitatis, quam creduntur servare, magnæ sunt venerationi omnibus.

Sed quid de Republica Christiana loquar, ubi virtus castitatis, & virginitatis excellentia viros, & fœminas eximia reddit laude dignos. Plena est Ecclesia Christi Virginum choris. Etiam in statu matrimonij inventi sunt multi, qui imitantes puritatem Beatissimæ Virginis Mariæ, & Iosephi virginitatem cum coniugio iunxerunt. Tales fuerunt Eduardus Angliæ Rex, & eius vxor: Henricus primus huius nominis Imperator, & Chunegundes Imperatrix. Talis fuit Ediltrudes Angliæ Regina, quæ cū tribus viris successivè nupfisset, tamē semper virgo permāsit. Talis etiam fuit Emericus Etclavoniæ Dux, & Filius Stephani Ungariæ Regis cum

vxore sua. Talis Boleslaus, cognomine Casus, Poloniæ Rex cum Cyngæ coniuge sua. Talis Catharina Suecæ ex Regiæ stirpe, & Petrus Vrseolus Venetorum Dux. Alphonsus secundus Castellæ Rex. Eleazarus Ariani Comes cum vxore sua Delphina. Pulcheria Theodosij minoris soror, & Imperatoris Marciani vxor.

Sed quid dicam de Imperatore Valentino, qui reliquos triumphos contemnens, de hoc vno triumpho gloriabatur, quod scilicet illibatam Virginitatem servavit. Ut enim de illo scribit Hieronymus Epist. 49. Valentinus Imperator octogenarius adhuc virgo, cum audiret die fati sui triumphorum præconia recolere, quibus frequentissimus erat, ait vna se tantum gloriari victoria, & requisitus quare Respondit, quod inimicorum nequissimum devici carnem meam. Quid de illis Anglis virginibus (de quibus mentionem facit Bocius tom. 2. signo 93. num. 18.) quæ facies suas pulcherrimas fadaverunt, sibi ipsis amputantes nares, ne in potestatem Barbarorum venientes, virginitatem amitterent? Quid de Casimiro Poloniæ Rege, qui gravi pressus infirmitate, mori potius, quàm castitatis iacturam ex Medicorum consilio subire constanter decrevit, generosa illa proferens verba: *Nullam aliam vi tam novi, nisi cœlestem illam, incontaminatam, immortalem, ob quam eligo virgo mori.* Canadidissimam mustelam arpinam imitatus, quæ à venatoribus luto obsessam viam qua fugere posset, animadvertens, ne candidam pellem maculet, se capi finit, & opere ipso dicit: *Malo mori quam fadari.*

Quid de ingenti Sanctarum Virginum agmine dicam, quæ mille martyria potius subire, quàm virginitatem amittere maluerunt? Quid de Agnete, de Cicilia, Agatha, Catharina, Lucia? quid de inclyta Tecla, quæ cū nuda leonibus discerpēda obijceretur, in illis pudoris custodes invenit, Nā pedes Sanctæ Virgines osculantes, oculis in terram demissis corpus nudum neque tangere, nec aspicere ausi sunt, opere isto docentes, quid facere deberent homines, ut eleganter expendit Ambrosius: *Docuerūt Religionē, dum adorant Martyrem. docuerunt etiam castitatē, dum Virgini nihil aliud nisi plantas exosculantur, demersis in terrā oculis quasi verecundantibus, ne mas aliquis, vel bestia, Virginem nudam videret.* Iusta est potestea vel Dijs sacrificare, vel ad lupavā duci, ut ibi Virginitatem amitteret. Oravit Sancta Virgo cœlestem sponsum, ut

sibi in tanto periculo opem ferret. Tolle sanè, nam cor Christiani militis movit, ut domum illam infamem ingressus, vestes cum Tecla commutaret, quibus dissimulata periculum amittendæ castitatis evasit. Quid tandem de Sancta Ursula, & undecim mille socijs eius dicam, quæ ne fidem, & castitatem amitterent, vitam libentissimè amiserunt?

Quid quod Mahumetani ipsi operibus ipsis testantur virginitatem præferendam matrimonio, dum Morabitos suos venerantur quia castitatem creduntur servare. Et ne legi suæ contradicant, dicere debent, Deum dispensasse cum Morabitis illis in illo præcepto nubendi. Sed revera illi casti non sunt; nam ad tempus abstinent, ut postea effrenatius veneri indulgeant.

Quarè ut inquit S. Gregorius super illud Genes. 19. In monte saluum te fac: virginitas altus mons est, ad quam Angelus hortatur: sed qui videt se non posse ascendere, maneat in Segor, idest in legitimo matrimonio, quia melius est mediocri bono uti, quam per abrupta libidinum præcipitari.

Quantum Deo placeat virginitas constat ex Apocalypsis cap. 14. *Ecce Agnus stabat supra montem Sion, &c. Et cantabant quasi canticum novum. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit. Ut autem Viegas, & Alzar exponunt, hac phrasi nihil aliud significatur, quam quod Agnus virginibus mirè delectetur, ita ut eos à suo latere nunquam velit discedere, sed eum comitentur, & sequantur quaquaversum; perinde ac Reginam Virginem, & Sponsam comitantur Virgines primariæ, & nobilissimæ, iuxta illud Psalmi 44. *Astitit Regina à dextris tuis in vestimento deaurato, circumdata varietate. Adducentur Regi Virgines post eam, proximæ eis afferentur tibi. Afferentur in lætitia, & exultatione, adducentur in Templum Regis.* Sicut enim Regina omnem tuam voluptatem, colloquium, & consolationem habet in suo puellarum gynæceo, & quod perpetuò eam stirpat instat chorus: ita eandem habet Christus in suo Virginum cætu. Rursum, sicut musici sequuntur principem, miroque concentu eum demulcent, eique sunt in delicijs; ita Virgines Christo. Denique, sicut Sponsa Sponsum; ita Virgines sequuntur Christum; sunt enim Sponsæ Christi, ut ait Apostolus 2. Cor. 11. *Despondi vos uni viro Virginem castam ex-**

hibere Christo. Christ' ergo amat Virgines, ijsque oblectatur, uti Sponsus Sponsa.

Quod P. Cornelius à Lapide in eum locum Apocalypsis explicat exemplis, ad quæ vult respicere S. Ioannem in eo loco. Nā S. Clemēs Pontifex Domitiani Imperatoris cognatus, perpetuam virginitatem coluit, uti docet S. Ignatius epistola ad Philadelphos. Idē eandē mirē extulit, aliosque docuit, ut patet ex eius epistolis, & testatur Epiphanius hæresi 30. Quapropter eius hortatu S. Flavia Domitilla, neptis & ipsa Domitiani, quam Aureliano despōsam, S. Clemens Virginem Deo consecravī, Euphrosina, Thedora, & aliæ nobilissimæ Virgines illustre pro fide, & Virginitate martyrium obierunt. Quo circa Clemens à Trajano Imper. in Cherſonam relegatus, cum plurimos Christianos eò pariter ad metalla damnatos, & inopia aquæ laborantes invenisset, pro ijs preces fundens, vidit agnum stantē, qui dexterum pedē levavit, velut S. Clementi locū fontis indicans. Ergo Clemens ad locū in quo Agnus stabat accedens, parvoque ictu locū, qui erat sub pede Agni pulsans, mox fontē pulcherri- mum elicit: qui magno impetu effusus fecit fluviū: ex quo omnes Christiani tūc, & deinceps sitim levarunt. Quo miraculo Gentiles indigenæ ad fidem Christi conversi sunt. Ita habet eius vita, & Baronius anno Christi 100. Vnde, & in officio Ecclesiastico S. Clemētis antiphonas has legimus: *Orante S. Clemente apparuit ei Agnus Dei. Et, vidi supra montem Agnū stantem, de cuius sub pede fons vivus emanat fluminis imperus lætificat civitatē Dei.* In Sancto ergo Clemente adhuc vivente impletū est illud Apocal. 7. v. 17. *Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum.* Fuit enim ipse Agni Dei atlecla, idest Virgo, & ob Virginitatem Martyr paulò postquam hæc scripsit Ioannes, ut ad eū hic allusisse videatur. Inò sub Clemente Pontifice, & hæc quæ dixi inchoante, scripsit Apocalyp & hæc ipsa S. Ioannes. Videtur ergo Domitillā, & alias Virgines tunc florentes, & pro Virginitate martyriū obituras, ad hoc fortiter obediū, hac visione, & hisce encomijs Virginitatis animare, & roborare voluisse.

Ita sub idē tempus S. Petrus S. Prædemon, & S. Potērianā S. Paulus S. Tlecā, & plurimas alias, S. Math. S. Iphigeniam Regis Aetiopū filiā ad Virginitatē Deo vovēdā excitant: qua de causā S. Math. ad arā sacrificās ab Hirtaco Regis fratre, qui Iphigeniā coniugē ambiebat, occisus, Virgini-

ratis factus est victima, ut ait Hippolytus lib. de duodecim Apost. Paulus quoque à Nerone truncatus est, quod Virgines Christianas suæ libidini subtraheret, & Deo dicaret, ut testatur Chrysostomus.

Ita S. Agnes post mortem laureata apparuit cum Virginibus radiantibus, & splendidissimè vestitis sequens Agnum, ut testatur S. Ambrosius lib. 5. Epist. 34. & habetur in Breviario Romano, die 28. Ianuarij. Ita Agnum secuta est B. Catharina Senensis, cui hoc datur elogium:

Transijt ad sponsum tribus ornata coromnis.

Et illud:

Dulce signum charitatis,

Dum amator castitatis

Cor mutat in Virgine.

Quæ proinde ex hoc corde Christi igneo in suis epistolis ardentes Christi flammæ in omnes ei aculatur, atque in omnibus non aliud facit, quàm ut Pontifices, Cardinales, Prælatos, Principes, vrbes, Doctores, &c. ad quos scribit, inflamet amore Christi, ad eiusque perfectam sequelam incitet, & exstimet: quem proinde crebrò agnellum nuncupat, ideoque singulas epistolas incipit pariter, & concludit: *In Iesu dulci, Iesu amore.*

Denique suis ipse verbis ad Christum Agnum ad cælum evocavit S. Ioannes Sanctum Eduardum Regem Anglorum, anno Domini 1606. ut scribit in eius vita Alredus Abbas Cisterciensis, qui floruit, anno Domini 1164. Sanctus Eduardus (inquit) nulli petenti nomine Sancti Ioannis Evangelistæ, aliquid denegabat: hunc enim post Apostolorum Principem arctius diligebat. Vnde cõtigat, quod quidam peregrinus absente eius ærario, in nomine Sancti Ioannis Evangelistæ importunè eleemosinam postularet. Cui Rex pretiosum annulum, cum nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post hæc duos Anglicos ad adorandum Salvatoris sepulcrum Hierosolymam proficisci. Qui die quadam à publica strata declinantes, devia quæque sectati sunt, & sola ruente, nox obscura adducta est. Et cum nescirent quid agerent, quò se verterent, apparuit eis senex quidam venerandus, qui eos ad civitatem reducit. Susceptis autem hospitio mensa paratur, lautissimèque refecti dant mēbra quieti. Mane autem facto egressis illis de civitate, ait senex: viri fratres, cum summa prosperitate vos repatriaturos non dubitetis; quoniam

prosperum iter faciet vobis Deus; & ego ob amorem Regis vestri in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus Christi Ioannes, qui regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complect. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparuit, tribuit, reportare, denuntiantes ei obitus sui instare diem, quem infra sex menses visitas visitabo, ut mecum sequatur Agnum quocumque ierit. His dictis disparuit: illi ad patriam prosperè redeunt, quæ viderant, Regi seriatim retulerunt.

Addit Ioannes in laudem virginum: *Hi empti sunt ex hominibus primitiis Deo, & Agno.* Empti dicuntur, quia pretio sanguinis Christi acceperunt hanc perfectam corporis, & animæ puritatem, ut hominibus altiores cælestem hic agerent vitam. Ideoque Deo, & Agno sunt *primitiæ*, idest selectissimi, & gratissimi fructus, & oblationes, quales in veteri testamento erant primitiæ frugum, & hominū. Sicut enim primi fructus sui novitate sapidissimi, & gratissimi sunt; ita & virginitas Deo, & sicut per primitias frugum Deo oblatas, reliquæ fruges omnes ceniebantur Deo oblatae, ac ab eo benedictæ; ita pariter per Virgines, quasi per primitias Deo oblatas, Deus totis earum familijs, totique Ecclesiæ benedicit, & benefacit. Vnde præclare S. Hieronymus contra Iovinianum, qui matrimonium æquabat virginitati: *Si Virgines (inquit) primitiæ Dei sunt: ergo viduæ, & in matrimonio continentæ erunt post primitias, idest in secundo, & tertio gradu: nec prius perditus populus salvari poterit, nisi tales Hostias castitatis Deo obtulerit, & immaculatè Agnum purissimis victimis reconciliauerit.*

Ex dictis constat, quam carnalis, & fœda sit Mahumeti lex quæ cælestem virginitatis virtutem prohibet. Ideo autem prohibuit Angelicam istam virtutem, quia impossibilem iudicavit. Sic enim ait in secundo Alcorani capitulo. *Nocturnos cum mulieribus coitus Deus communiter nobis permittit, cum huiusmodi abstinentiæ tum difficilem, tum impossibilem esse agnoscat.* Quam vero falsum sit, impossibile esse abstinentiam à rebus Venereis, constat exemplo tot Virginum, quot habet Ecclesia Christi, & eorum qui in matrimonio castitatem servarunt. Mahumetus ex se alios iudicabat, cum vero ipse esset turpissimus, impossibile cense-

bat sine commixtione fœminarum vitam agere.

§. III.

Ostenditur Alcoranum non esse legem, & testimonium Dei, quia testimonium Domini fidele; Alcoranum vero plenum est erroribus, mendacijs, & fabulis.

VT hoc evincam, discurram per errores contra Historiam, contra Mathematicam, contra Philosophiam, contra rationem naturalem, & contra Divinam Scripturam; pauca seligens ex multitudine errorum, quibus Alcoranum scatet.

Errores Alcorani contra Historiam.

Alcoranum lib. 3. capite 1. affirmat Beatam Virginem Mariam Matrem Domini nostri Iesu-Christi fuisse illam Mariam sororem Aaronis, & Moyſis, æquæ vocans unam Mariam cum altera Maria, cum tamen manifestè constet inter unam & alteram Mariam intercessisset ultra mille, & quingentos annos. Nam à nativitate Moyſis, ad Nativitatem Christi transierunt 1598. anni. Hunc errorem notarunt Ioannes Andræas in suo tractatu contra sectam Mahumetanam cap. 4. & Cardinalis Cusanus in cribatione Alcorani lib. 1. cap. 4.

Glossatores Alcorani respondent, sicut Deus miraculosè fecit, quod Sara sterilis pareret, ita miraculosè conservasse Mariam sororem Moyſis, ut esset Mater Christi. Sed hæc fabula facile falsitatis convincitur ex ipso Alcorano lib. 2. capite 1. ubi mentionem facit Conceptionis, & Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis: dicitque fuisse in Templo præsentatam, & Sacerdotes Templi sortitionem fecisse, quiseorum curam habiturus esset illius Virginis, & sortem cecidisse supra Zachariam; quæ in Mariam sororem Moyſis cadere non possunt. Vnde manifestè deprehenditur falsitas, & contradictio Alcorani. Deinde Maria Christi Mater fuit, omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior, atque iucundior, ut testatur ipsum Alcoranum cap. 5. talis autem non fuit Maria soror Moyſis, & Aaronis, nam quia contra Moyſem locuta est, Deus immisit illi lepram Num. 12. *Et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix: separataque est septem diebus extra castra.*

Secundo capite 55 Alcorani confundit Regem Pharaonem, qui regnabat,

quando Moyſes eduxit filios Israel de Ægypto, cum eo qui regnabat, quando Moyſes natus est, & educatus in domo Pharaonis; cum constet fuisse diverſos. Textus Alcorani, ita habet: Cum, Moyſes Pharaoni dixisset, ut filios Israel secum de Ægypto egredi sineret, Pharaon respondit: Nonne tu es, quem nutrivi puerum: & nobiscum per annos moratus es. Illudque perpetrasti (occidendo scilicet Ægyptum) unde malus reus factus es. Cæterum Mahometum deceptum fuisse æquivocatione nominum, & falsum narrasse, constat manifestè ex Scriptura. Cum enim Deus misit Moyſem ad Pharaonem Exodi 4. v. 19. dixit ei: *Vade, & revertere in Ægyptum; mortui sunt enim omnes, qui querebant animam tuam.* Quare Pharaon iste ad quem missus est Moyſes, alius fuit ab eo cum quo Moyſes habitavit, & sub quo in Ægypto vixit: siquidem Moyſes Exodi 2. v. 15. ob occisum Ægyptum fugit in terram Madiam, & ibi commoratus est quadraginta annis: & dum ibi commoraretur mortuus est Rex Ægypti, ut dicitur Exodi 2. v. 23. & postea quando missus est in Ægyptum regnabat alius Rex eiusdem nominis.

Tertio, Mahometus in Alcorano (ut testatur S. Petrus Paschasius pag. 31. num. 29.) asserit, Zachariam patrem Baptistæ tribus tantum diebus, & tribus noctibus mutum fuisse in pœnam incredulitatis suæ, quia nimirum Angelo annuntianti, Elisabeth parituram ipsi filium, credere noluit. Cum tamen ex Luc. cap. 1. v. 20. constet fuisse mutum usque dum Elisabeth peperit. *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, usque in diem, quo hæc fiant.* Illa autem narratio habetur in Alcorano capite 5.

Quarto, in primo Alcorani capitulo scriptum est: *Deus suos ad se benevolos, nequaquam hostes & erroneos adduxit.* Hoc autem assertum esse falsum, clarè probatur, cum multos idololatrias, & vitiosissimos homines Deus converterit: quemadmodum Isaias cum Deo loquens dicit, cap. 55. *Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & gentes, quæ non noverunt te, ad te current.* Hinc Dominus per Oseam loquens, inquit cap. 2. *Vocavi non plebem meam plebem meam, & non dilectam dilectam.* Et in Psalmo inquit: *Populus quem non cognovi, servivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.*

Quinto, in tertio Alcorani capitulo

tulo tribuit Saul Regi factum Gedeonis: sic enim ait: Saul cum exercitibus sic accedens ait: Vos rivos visuri nihil nisi quantum manus simul hausit gustetis: quod quidem transgrediens de meis viris esse desistit. Omnes vero præter paucos præceptum potando transgressi sunt. In ijs verbis videtur Mahumetus tangere historiam quam habet Scriptura Iudic. 7. v. 5. vbi ait: Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeonem: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsim: qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum, qui manu ad os proijciente lambebant aquas trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite bibit. Si autem illud dictum Alcorani intelligatur de Saule, quando insequabatur Philistæos, tunc enim adiuravit populum Israel, ne manducarent donec vleisceretur de inimicis suis: si, inquam, hæc narratio sic intelligatur, est fabulosa; hoc enim præceptum omnis populus observavit præter Ionatham filium Saulis, qui illud ignoranter transgressus est, gustando parum mellis, quia scilicet illud præceptum non audivit. Vt constat ex 1. Reg. 14. v. 14. Et adiuravit Saul populum, dicens, Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam donec vleiscat de inimicis meis: & non manducavit populus panem, &c.

Sexto, in quinto capitulo, sic inquit Alcorani liber: Christus sciens Iudæos in sua incredulitate pertinaces, dixit: Quis in Dei nomine me sequetur? Viri quidam albis vestibus induti dixerunt: Nos in Dei nomine te sequentes in Deum credimus. Et dixerunt: O Creator nos huic libro adhibentes fidem, legatumque tuum imitantes fidelibus adscribe. Vbi per viros indutos vestibus albis intelligit Apostolos, per legatum intelligit Christum, & per librum Evangelium litteris visibilibus scriptum. Et hæc fabulosa sunt, quia nec Apostoli vestibus albis induti incedebant, neque Christus librum Evangeliorum à se scriptum, & compositum ostendit Apostolis, sed ore tantum docuit, & post eius ascensionem in Cælum & Spiritus Sancti missionem Sancti quatuor Evangelistæ divinitus inspirati diversis locis, & temporibus Evangelium scripserunt.

Septimo, in duodecimo Alcora-

ni capitulo fabulose narrat historiam Sacrificij Abelis, & Caini. Sic enim ait: Illis (scilicet Cain, & Abel) holocaustum Deo igni supposito facientibus, alterius holocaustum minime Deo colatum est. Vnde alteri (scilicet Cain) dicenti fratri suo, ego te interficiam; alter respondit: licet manum tuam ad inferendam mihi mortem extenderis, ego nequaquam manum meam ad te extendam. Hæc narratio fabulosa est. Nam Genes. 4. v. 5. legimus, quod obtulit Cain de fructibus terræ munera Domino: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Cain vero, & ad munera eius non respexit. Porro vbi nos legimus, respexit Dominus ab Abel, &c. Theodotio transtulit: Inflammavit Dominus super Abel, & super munera eius. Circa quod vniiformiter docent Doctores, quod Abel offerente ignis de Cælo veniens oblationem eius incendit: quemadmodum 1. Paralipomen. 7. v. 1. de Oblatione Salomonis, & 3. Reg. 18. v. 38. de Oblatione Eliæ scriptum est. Non itaque Abel, & Cain ignem supposuerunt oblationibus suis: sed illis offerentibus, Deus ignem de Cælo missit super oblationem Abelis, & non super oblationem Caini. Rufus, quod dicit de colloquio inter fratres illos fabulosum est: nam ex scriptura constat, quod Cain dixit dolose fratri: *Egrediamur in agrum; cumque essent in agro occidit eum.* Si autem prius minatus fuisset mortem, non egredetur Abel cum illo in agrum.

Octavo, in decimo sexto Alcorani capitulo significat, peccatum Angeli fuisse, quia noluit se humiliare, & prosternere coram Adamo, ut Deus præcipiebat. Sic enim Deum loquentem introducit: Ego præcepi, ut Angeli patri vestro (scilicet Adæ) se humiliarent, præcepto quoque meo omnes, excepto Beelcebud, paruerunt. Quod sæpe repetit in Alcorano, nam alio loco asserit, Deum Angelis præcipisse ut se in terram prosternerent coram Adam. Sed istud non consonat scripturis, in quibus aliæ causæ ruinæ Angelorum docentur, ut Isai. 14. 1. Ezechielis 28. Deinde si vnus dumtaxat Beelcebud inobediens fuit, vnus tantum esset Diabolus, siquidem Angeli boni post adimplerionem præcepti, statim beatificati sunt; constat autem Diabolum esse in magno numero. Nam Marci 3. Christus ab vno obfello

legionem Dæmonum abstulit. Et Iob 4. asseritur, quod Deus in Angelis suis reperit pravitatem. Et in Apolipsi draco dicitur traxisse secum tertiam partem stellarum, quia nimirum Lucifer tertiam partem Angelorum decepit.

Addit præterea in eodem capitulo: „Deo autem illum, scilicet Beelcebud, „interrogante, qua de causa non obedi- „ret, respondit: Ego factus de igne, illi „de terræ limò plasmato prævaleo. Cæ- „terum hoc esse mendacium non solum contra Historiam, sed contra Philosophiam constat, nam ut docent Averroes, Avicena, & omnes Peripatetici Philosophi cum Aristotele, intelligentiæ, seu Angeli carent materia, & sunt substantiæ spirituales, & immateriales.

Nono, in eodem capite 16. dicitur: „Quod Deus præcepit Noe, ut homini- „bus persuaderet, vnum solum invocare „adorareque Deum, & quod ei plurimi „contradixerunt, quasi multorum deo- „rum cultores, quos ideo Deus sub- „mersit. Sed hæc narratio fabulosa est, constat enim in prima mundi ætate, quæ duravit ab Adam usque ad Noe, idololatriam non fuisse. Et Genes. 6. dicitur Deū immisitile diluvium, non ob peccatū idololatriæ, sed ob nefanda carnis scelera: *Omnis quippe caro corruerat viam suam.* In illa namque prima mundi ætate propter recentem creationis mundi memoriam, vnum dumtaxat Deum mundique creatorem homines adorabant. Idololatria autē post diluvium à Nino Rege cœpit, ut tangitur sapientiæ 14. v. 15. Acerbo enim „luctu dolens pater, cito sibi rapti filij fe- „cit imaginem: & illum, qui tunc quasi „homo mortuus fuerat, nunc tanquam „Deum colere cœpit, & constituit in „ter servos suos sacra, & sacrificia. Vel „ut dicunt alij, idololatria cœpit à Nem- „roth.

Decimo, eodem capite fabulose nar- rat miracula Moysis per virgam facta: ait enim, quod cum serpens Moysis devo- „rasset serpentes Magorum Pharaonis, „omnes Magi superati genua sua coram „Moysē flecebant, confitentes se Deo „Moysis subiacerē. Ideo Pharaō indig- „natus dixit eisdem: Manibus vestris, pe- „dibusque abscissis suspendam vos. Hanc narrationem esse fabulosam constabit legenti cap. 7. 8. & 9. Exodi.

Vndecimo ex dictis eiusdem capitis manifestē evincitur Mahumetum has Hi- storias impetere, & sine luce veritatis Al-

corano iniseruisse. Nam ibidem sic legi- „tur: Homines Pharaonis dixerunt ad eū, „si Moysē, & Fratrem eius terram tuam „sic vastare, tuamque gentem sibi allice- „re dimiseris, idolum tuum, & te prorsus „negligendo dimittent. Responditque „Pharaō: Ego fortis, & potens super eos, „eorum infantes occidam, tēminasque cu- „stodiam. Hic manifestē cernitur Mahu- meti imperitia, & ignorantia. Constat enim ex capite decimo Exodi, occisionem masculorum infantum, & custodiam, seu reservationem scemellarum, cœpisse ante- quam Moyses natus esset; & illum Pharaō, nem, qui eam occisionem præcepit, alium fuisse ab eo, coram quo Moyses miracula operatus est.

Addit Mahumetus in eodem capite 16. quod *postquam filij Israel mare rubrum miraculose transierunt, submersis Ægyptijs, inuenientes homines idolorum cultores, præcati sunt Moysē, ut eis similiter imagines constitueret.* Sed hoc fabulosum esse, facile evincitur. Constat enim ex cap. 13. Exodi, quod filios Israel de Ægypto eductos non duxit Deus per terram Philistin, quæ vicina erat, sed circumduxit per desertum, usque ad montem Sinai, quin in toto illo itinere civitatē aliquā, vel populum inveni-erint: constatque eos vitulum conflatile adorasse propē mōtem Sinai, & ob peccatum occissa fuisse viginti tria millia hominum: & non devenisse ad terras habitabiles, & ad gētes idolatras nisi post multum temporis. Et incredibile est, quod filij Israel statim post transitum maris rubri, in quo tam diram Dei ultionem contra idolatras viderant, petivisse à Moysē, ut ipsis constitueret idola.

Decimo tertio, ex eodem capite deprehenditur alius error Mahumeti contra veritatem Historiæ: ait enim, quod „Loth increpavit gentem suam, vide- „licet sodomitas, ob scelus inauditum à „nemine prius per petratum. Constat enim ante diluvium hoc peccatum fuisse commissum ab hominibus; ut enim dicitur Genes. 6. *Omnis caro corruerat viam suam.*

Quarto decimo, in eodem capite affirmat, Moysē reliquisse Aaronem, tanquam sui Vicarium, & cum primum in montem Sinai ascendit, instantē Deum orasse, ut ostenderet sibi faciem suam, Deū „vero ipsi respondisse: Me non vide- „bis, si mons à te visus loco suo perma- „neat: eo autem montem ascendente, ip- „sum montem in minimum atque minutū „pul-

5, pulverem redactum esse: vnde Moysen
 ,, quasi mortuum cecidisse, postquam au-
 ,, tem curatus est, dixisse: Deus ego tuus
 ,, sum, & primus inter credentes. Verum
 hoc fabulorum esse constat ex cap. 33.
 Exodi, in quo legimus, post tabularum di-
 gito Dei scriptarum collationem, & vi-
 tuli aurei contractionem, legisque latio-
 nem, Moysen hoc modo Deum oras-
 se: *Ostende mihi faciem tuam*. Falsum est
 ergo quod Mahumetus narrat, nempe
 illum hoc postulasse antequam legem, &
 tabulas susciperet.

Præterea ex scriptura 2. Exodi 19.
 constat, Deo in montem descendente,
 montem ipsum fumasse, & terribilem
 apparuisse, verumtamen integrum per-
 mansisse. Moysenque sæpè in illum as-
 cendisse, & ex illo descendisse; abeunti-
 busque filijs Israel, montem integrum
 fuisse relictum. Et dato, quod in pulve-
 rem fuisset redactus, verisimile non est,
 Deum voluisse, vt Moyses vir sanctissi-
 mus, ita læderetur; cum posset illum in
 aere sustinere, sicut tenuit filios Core,
 igne patrem eorum deglutiente, Num.
 26. vel saltem illum cadentem præser-
 vare à læsione, sicut in novo testamento
 aliquos sanctos ab alto ruentes ab om-
 ni læsione servavit immunes. Quis dein-
 de non videat, esse insigne mendacium,
 quod Moyses fuerit primus in Deum cre-
 dens, cum ante illum Abraham, Isaac,
 Iacob, & multi alij in ipsum credide-
 rint.

Quinto decimo, in eodem capite
 16. affirmat, auream statuam à filijs Is-
 ,, rael conflaram, sonitum quasi sterten-
 ,, tis emisisse; filios autem Israel sonitum
 ,, illum audientes, confessos fuisse, se erras-
 ,, se, & statim dixisse: Nisi Deus miseri-
 ,, cordiam fecerit, nos perdendis annu-
 ,, merabimur. Hanc narrationem esse fal-
 sam constat ex capite 32. Exodi, vbi dici-
 tur, quod cum Moyses de monte descen-
 dit, & appropinquavit ad castra, vidit vi-
 tulum, & filios Israel ducentes choros in
 honorem idoli. Non ergo poenituerant
 antequam Moyses de monte descende-
 ret.

Decimo sexto, in eodem capite nar-
 rat Moysen reversum multa commotum
 iracundia increpasse filios Israel prop-
 ter peccatum vituli, & *Fratrem suum*
arripuisse cum capillis. Et addit: *Illiqui tan-*
rum adoraverunt, poenituerunt. Verum ex
 textu Exodi 32. v. 26. constat iubente
 Moyse occisos fuisse viginti tria millia

hominum ex ijs, qui vitulum adoraverant;
 & altera die orasse Dominum vt parce-
 ret populo superstiti.

Decimo septimo, Mahumetus in eo
 capite de seipso testatur *se Nuncium Dei*
 esse legendi, & scribendi nescium, sui ta-
 men mentionem reperiri in testamento
 veteri ac novo, ibique esse prænutia-
 tum: sic enim habet Alcorani textus;
 ,, Imitatores Nuncij atque Prophetæ
 ,, scribendi nescij, cuius nomen atque
 ,, mentio reperitur in testamento, ac
 ,, Evangelio. Ex his duobus primum
 est verum, Mahumetum fuisse legen-
 di, & scribendi nescium. Et propterea;
 quia fuit omnino imperitus, non aliam
 habuit notitiam Historiarum veteris, &
 novi testamenti, nisi eas, quas à Ju-
 dæis, & Christianis accepit, & ideo
 illas confusè percipiens, mille fabulis fœ-
 davit.

Quod autem dicit, ipsum fuisse
 prænuntiatum in veteri, & novo testa-
 mento, & tanquam Prophetam Dei pro-
 missum, est insigne mendacium, vt su-
 pra ostendimus sectione 11. pagina 622.
 Verum tamen est Mahumetum in scrip-
 tura fuisse prænuntiatum à Christo Ma-
 ,, thæi 24. dicente: Surgent multi
 ,, Pseudo Prophetæ, & seducunt multos,
 ,, Et Luc. 21. Hierusalem calcabitur à
 ,, gentibus, donec impleantur tempora
 ,, nationum. Et Cornelius à Lapide ex-
 ,, ponens verba illa Apocalypsis 6.8. Et
 ,, ecce equus pallidus, & qui sede-
 ,, bat super eum, nomen illi Mors, & in-
 ,, fernus sequabatur eum, & data est il-
 ,, li potestas super quatuor partes terræ,
 ,, interficere gladio, &c. Cum Ioachi-
 mo Seraphino Firmiano, Pannonio, &
 Pereirio, ait per equum pallidum in-
 telligi sectam Mahumetis, Turcas, &
 Sarracenos, insensibilissimos, & celeberr-
 mos iam à mille annis hostes Christiano-
 rum.

Hi enim (inquit) post Gothos, Ar-
 ,, rianos, aliosque priscos hæreticos mox
 ,, Ecclesiam gravissimè infestarunt, &
 ,, iugiter infestant: estque hæc quasi
 ,, quarta ætas Ecclesiæ. Hæc secta re-
 ,, ctè comparatur equo: quia planè irra-
 ,, tionalis est, brutalis, & carnalis. Hic
 ,, equus est pallidus, quia respondet Sello-
 ,, ri suo; Sello enim eius est pallida
 ,, mors. Rursus pallor significat Sarra-
 ,, cenorum invidiam, livorem, & odium
 ,, in Christianos, eorumque nequitiam, &
 ,, malitiam, insuper libidinem in hac enim

5, suis præcelluit Mahomet; eamque lege
 6, sua permisit, imò promissit: unde & po-
 7, lygamia induxit. Libido enim spiritus,
 8, & sanguinem exhaurit; itaque facit pal-
 9, lidos, & luridos. Denique pallor notat
 10, eorundem avaritiam, uti videmus Tur-
 11, cas auri esse cupidissimos, ideoque apud
 12, ipsos auro venialia iura. Avari enim ob
 13, curas, & metus congerendi, & conser-
 14, vandi opes, pallescunt. Quo circa argute
 15, Diogenes rogatus, cur aurum pelleret?
 16, Quia multos, inquit, habet sibi inhian-
 17, tes, & insidiantes, teste Laertio lib. 6.
 18, Huius sessor est Mors, idest Mahomet,
 19, qui deficiente secta Arrij, mox ortus est
 20, regnante Heraclio Imperatore, suam-
 21, que sectam propagavit gladio, nimirum
 22, omnes sibi resistentes occidendo: hoc
 23, enim erat Mahumetis symbolam, quod
 24, quotidie Sarrazeni in suis moskæis sive
 25, fanis usque ad ravim inclamant: Nō est
 26, Deus nisi vnus, & Mahomet Apostolus
 27, eius. Quicumque hoc recipere, & profi-
 28, teri volebant, necabantur ab eo; qui ve-
 29, ro recipiebant, servabantur, ideoque di-
 30, cti sunt Muselmanni, idest servati & li-
 31, berati à morte (à radice schalam, quæ
 32, Hebraicè, & Arabicè significat, esse sal-
 33, vum, incolumem, prosperum) sed hi pe-
 34, iore, scilicet spiritali, morte ab eo occi-
 35, debantur: sequitur eū infernus, idest An-
 36, ti-Christus: est enim ipse præcursor An-
 37, ti-Christi, qui erit vitiatorum abyssus, &
 38, quasi infernus; illique viam præparat;
 39, putatur enim secta Mahumetana dura-
 40, tura usque ad Anti Christum, ait Fir-
 41, manus; adeoque Ioannes Annius, & alij
 42, putarunt, ipsum Mahumetum esse An-
 43, ti-Christum. Rursum, totus infernus,
 44, omnesque Dæmones ad iuvandum Ma-
 45, hometem, eiusque sectam propagan-
 46, dam videntur concurrisse. Tertio pro-
 47, priè sequitur eam infernus, quia pluri-
 48, mos ipse præ Gothis, alijsque hæreticis
 49, ad infernum detruxit. Ipsius enim secta
 50, victorijs plurimis non tantum Trape-
 51, zuntinum, & Cōstantinopolitanum, duo
 52, Orientis Imperia, sed & maiorem or-
 53, bis partem occupavit, & plura in dies
 54, occupat; adeò ut nuper subacta ma-
 55, iori Hungaria, & Transilvania, iam
 56, Germaniæ, Italiæ, & Poloniæ immi-
 57, neat, idque per Christianorum prin-
 58, cipium disidia; hisce enim crescit; &
 59, Christiani quasi exæcati id non vi-
 60, dent, aut non curant. Unde dicitur hic
 61, per quatuor partes terræ grassata; huic
 62, proinde datum est interficere gladio,

63, fame, morte, & bestijs terræ incolas or-
 64, bis. Hæ enim sunt quatuor plagæ
 65, Dei, de quibus ait Ezechiel capite 14.
 66, 21. Si quatuor iudicia pessima, gla-
 67, dium, & famem, ac bestias malas, &
 68, pestilentiam (quam Ioannes vocat mor-
 69, tem) immisero in Hierusalē, ut interfi-
 70, ciam de ea hominem, & pecus. Sarra-
 71, cenim multos Christianos gladio;
 72, alios fame, alios ærumnis, indeque con-
 73, sequente peste, alios alijs generibus
 74, mortis, alios etiam leonibus, vrsis, alijs-
 75, que bestijs obijciendo occiderunt. Ha-
 76, ctenus P. Cornelius.

Decimo octavo Mahumetus in ca-
 77, pite 20. Alcorani, ait: Quod Deus
 78, præcepit Noe fabricare arcam, non
 79, præmonendo incredulos, ac iniustos,
 80, quatenus mergerentur. Hoc constat
 81, esse falsum, quia omnes Doctores tam
 82, Christianorum, quam Hebræorum san-
 83, ctique Patres concorditer dicunt, Deum
 84, per Sanctum Noe hortatum fuisse pec-
 85, catores ad pœnitentiam; eisque mina-
 86, tum fuisse diluvium, nisi vitam emenda-
 87, rent. Et cum certum sit ex capite 6. &
 88, 7. Genesis Noe in fabricanda arca cen-
 89, tum, & amplius consumpsisse annos;
 90, dubitari non potest, interrogatum fuisse
 91, à plurimis roto illo tempore ad quid
 92, arcam fabricaret; & virum Dei eis
 93, veritatem aperuisse, & toto illo tempo-
 94, re præconem fuisse Divinæ Iustitiæ im-
 95, minentis. Quod Christi prædicator fa-
 96, cile amplificare poterit; præsertim cum
 97, semper fuerit consuetudo Dei in vteri
 98, testamento præmonere homines de futu-
 99, ro supplicio, nisi à peccatis desisterent, &
 100, pœnitentiam agerent.

Decimo nono, in eodem capite 20.
 101, sic ait Mahumetus: Noe in arcam
 102, conscendens filium suum ex alia par-
 103, te stantem advocans ait: fili nobiscum
 104, equita, ne sis ultra incredulus. Qui res-
 105, pondit: ad montem, qui ab aqua me
 106, proteget, proficiscar. Cui Noe: Ni-
 107, hil nisi cui Deus misericordiam fece-
 108, rit, hodie salvari poterit. Eos ita collo-
 109, quentis vnda disgregavit. Sed hoc fa-
 110, bulosum esse, convincitur ex scriptu-
 111, ra testimonio Genes. 7. vbi ait: *Et ingressus*
 112, *est Noe, & filij eius, & vxor eius, & vxores*
 113, *filiorum eius cum eo, in arcam, propter aquas*
 114, *diluvij.* Constatque ex cap. 6. v. 31. Noe
 115, tres tantum habuisse filios, Sem Cham, &
 116, Iapheth, & hos omnes cum illo ingres-
 117, sos, & egressos fuisse ex arca Genes. 7.
 118, v. 18.

Vigesimo, in eodem cap. 20. hæc habet in Dei persona: *Abraham meis nuncijs sibi missis gaudium, atque salutem afferentibus vitulum attulit saginatum: sed illis manum non apponentibus, hic stupidus, & timidus factus est.* Loquitur hic Mahometus de tribus Angelis, qui venerunt ad Abrahā. Constatque evidenter hanc narrationem esse fabulosam: nam Gen. 18. dicitur: *Tulisse Abrahamum vitulum tenerrimum, & coxisse illum: tulisse quoque butyrum, & lac, & posuisse coram eis.* Additque textus vers. 9. *Cumque comedissent, dixerum ad eum, &c.* Ergo falsum est, non comedisse, nec apposuisse manum; & fabula est, quod Abraham stupidus factus, quia illi comedere noluerunt.

Vigesimo primo, in eodem cap. 20. ait Alcorā: *Tres illos Dei nuntios Abrahamum admonuisse, ne causam Sodomorum ulterius tractaret.* Verum hoc quoque constat esse falsum. Nam eo cap. 18. v. 23. dicitur, Abrahamum obsecrasse Dominum ut parceret Sodomitis, si inter eos inveniarentur quinquaginta iusti: & id obtinuisse; & rursus obsecrasse, ut parceret propter quinquaginta quinque: & tertio, ut parceret propter quadraginta: & quarto ut parceret propter triginta. Quinto, ut parceret propter viginti. Sexto, ut parceret propter decem, si ibi inveniarentur. Et his omnibus vicibus exorasse, quod oraverat. Quis non videat Habrahamum Virum Sanctissimū non toties, & cum tanto charitatis ardore oraturum fuisse pro Sodomitis, si Angeli id prohibuissent?

In eodem cap. asserit Mahometus, Angelos dixisse Loth, ut egrederetur cum tota gente sua *Præter unam mulierem, id, quod cæteri, passuram.* Significans Loth non aduxisse secum vxorem suam. Quod constat esse falsum. Nam Angeli apprehenderunt manum eius, & manum vxoris, & filiarum, & eduxerunt eos. Et postea vxor Loth conversa est in statuam Salis, quia respexit retro Gen. 19. v. 26.

Vigesimo tertio, in capite vigesimo primo Alcorani narrat Mahometus historiam de somnio Ioseph, quod refertur Gen. 37. persecutionem, quam passus est à fratribus, eius venditionem, & reliqua, & innumera miscet mendacia contra id quod textus sacer habet. Carthusian⁹ enumerat in narratione huius historię Iosephi prout habetur in illo cap. Alcorani triginta mendacia, & fabulas. Inter alia dicit Mahometus, Deum manifestasse Iacobo filium suum esse positum in cisterna,

quod constat esse falsum: quia si sciret, operam daret, ut eum liberaret.

Secundo dicit, mulierem emptoris Iosephum reperisse in suo thalamo, ipsumque præcatam esse ut secum concuberet. Constat autem ex cap. 39. Gen. vers. 7. & 11. id esse falsum. Terrio dicit, Iosephum à domina sua sollicitatum parum abfuisse à consentiendo, *Fere tamen utriusque consensus fuit*, inquit Mahometus; licet postea à Deo inspiratus fugerit. Sed ex cap. 39. v. 8. constat ab initio acriter ipsam reprehendisse. Quarto dicit, mulierem illam quando fugientem Iosephum sequebatur apprehendisse subuculam eius, eamque rupisse, quasi ille nudus è lecto surrexisset ad arripiendam fugam. Constat tamen ex textu, non tunicam interiorem, sed pallium exterius apprehendisse: nam ille relicto in manu eius pallio fugit. Mitto alia fabulosa, quæ hic interferit. Christi prædicator, si aliquem Mahumetanum Alcorani peritum inveniatur, postulet ab eo, ut historiam Iosephi prout in illo libro legitur, enarret, & mendacia facile redarguet.

Vigesimo quarto, in cap. 27. Alcorani dicit Mahometus. *Deus Alexandro Regi omnium rerū scientiā dedit.* Hoc fabulosum esse constat; quia Alexander Aristotelem habuit præceptorem, & quamvis multa ab illo didicerit, multo plura ignoravit; & passim ab illo interrogabat, quæ ipse nesciebat. Constatque Alexandrum idolatrā ambitiosum, & libidinosum fuisse: quomodo ergo à Deo omnium rerum scientiam accepit?

Vigesimo quinto, in cap. 28. ait: *Deus dixit ad Zachariam, habebis filium nomine nunquam ante cuiquam imposito, videlicet Ioannem vocandum.* Sed hoc est aperte falsum, quia nomen Ioannis frequens erat apud Hebræos. Ibidem ait: *Ismael fuit Propheta.* Quod tamen confictum videtur. Nam Gen. 16. v. 12. de eo dixit Angelus: *Hic erit ferus homo, manus eius contraria omnes, & manus omnium contra eum.*

Vigesimo sexto, cap. 46. Alcorani asserit, quod Abraham ducens filium suum ad immolandum dixit ei: *O fili mihi in visione nuntiaturum est, quod te decollarem;* sed hoc est contra textum Gen. 22. v. 7. nam Isaac dixit patri suo. *Ecce ignis, & ligna, ubi est victima?*

Mitto alia dicta Alcorani, quæ manifestè contradicunt Historijs Sacris; quorum aliqua in superioribus sectionibus attingimus; ut mendacium illud, quod Christus non sit crucifixus. Duo tamen in-

igniora mēdacia circa Anuntiationem, & parrum Virginis seorsim confutanda sunt.

§. IV.

Confutatur fabula Alcorani asserentis, Angelum Gabrielem apparuisse B. Mariæ Virgini discedenti à domo parentum in terram orientalem, & tunc illi anuntiassse Christimiraculosam Conceptionem, vbi recensentur laudes, quæ in Alcorano de B. Virgine dicuntur.

SEIPSUM Mahometus Prophetam ignorantem appellavit; siquidem in cap. 16. Alcorani, seipsum vocat Nuncium Dei legendi, scribendi vè nescium. In eo, quod seipsum Prophetam appellavit mentitus est, in eo autem, quod ignorantem dixit, verissime pronuntiavit: nam cum Historias Sacras solum ex relatione Christianorum confuse nosset, eis postea immiscuit mille mendacia, dum tanquam sibi revelatas rusticis Arabibus proposuit. Ut inter alia cernitur in historia Anuntiationis, & Nativitatis Christi, de quibus nunc agendum.

Igitur Pseudo Propheta iste sic in cap. 28. Alcorani rem narrat: introducit Deum sic loquentem: Mariæ versus locum orientalem à sua gente discedenti spiritum nostrum, id est, Angelum missimus. Cuius visu illa pavescit, Deum rogat, ut se ab illo tueatur. Quam spiritus ille affatus est, nihil nisi Dei nuntius sum, qui tibi puerum optime crescentem promittit. Respondit ipsa, cum virum non tetigi, puerum quomodo habebō? Ait ille: Hoc Deo leve est atque possibile.

Verum ex Evangelio Lucæ constat Beatam Virginem fuisse intra domum, cum illi Angelus apparuit: id enim satis aperte ostendunt verba Lucæ cap. 1. v. 26. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in Civitatem Gallileæ, cui nomen Nazareth ad Virginem, &c. Et ingressus Angelus ad eam dixit, &c.* Ut enim ponderat Venerabilis P. Petrus Canisius. lib. 3. de Maria Deipara Virgine cap. 1. significanter dixit Evangelista, *Ingressus Angelus ad eam*, ut palam nobis indicet, Virginem tuo decoro servientem, id est, non foris vagantem, sed domi potius latitantem, privatimque sua curantem, & sacris vacantem studiis. Hinc Maldonatus hunc locum exponens merito reprehendit audaciam Hæreticorum, qui

dubitant, an Maria fuerit in secreto domus suæ, cum eam Angelus salutavit, & credere malunt eam fuisse apud cognatum aliquem suum cum ancillis laborantem, dicitque illos Iudaico esse ingenio. Itaque non magis (inquit) illis, quam apocrypho illius Protoevangelij Authori, quod Iacobi nomine circumfertur, credendum est, vbi scriptum est, B. Virginem forisam ad aurientandam exisse aquam, cum illi Angelus apparuit. Vtrumque enim, & Evangelistæ, & antiquis omnibus repugnat Authoribus. Nam & Lucas cum Angelum ad eam ingressum dicit, sine dubio significat eam intra domum fuisse, & id Ambrosius, Eusebius Emisenus, & Andreas Hierosolimitanus, & Beda, & Bernardus affirmant. Sunt etiam qui putant clauso domus ostio, Angelum ad Beatam Virginem penetrasse, quod & quia Angelo, cum spiritus esset, opus non fuit aperire, & quia ad sanctitatem, puritatemque pertinebat Virginis, clauso esse ostio, valde credibile iudico.

Certissimumque est Angelum missum fuisse ad Civitatem Nazareth: non ergo Maria discesserat à sua gente, ut Mahometus fabulatur. Maria enim, non solum erat desponsa, sed verè nupta Iosepho, cum Christum concepit, ut probat Maldonatus in cap. 1. Math. v. 16. Præcipua enim causa, cur Spiritus Sanctus voluerit Christum ex nupta nasci, hæc ab omnibus fuisse creditur, ut Virginis honori consuleretur: atqui non est consultum, si desponsa tantum non dum nupta concepit. Dicit autem Evangelista Angelum missum ad Virginem desponsatam, & non dixit missum ad Virginem nuptam, non quod nupta non esset, & cum Iosepho tanquam cum marito habitaret, sed quia ut Chrysostomus adnotavit, non magis à viro cognita, quam sponse, quæ nondum nuptæ sunt. Itaque cum B. Virgo Christum concepit, iam verum erat matrimonium inter Iosephum, & Mariam, ut probat Augustinus lib. 5. contra Iulianum Pelagianum cap. 9. & lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. & tenent, aut omnes, aut optimi Theologi, inquit Maldonatus. Ergo fabula est, quod Maria discesserat à sua gente, cum Christum concepit: quomodo enim Virgo Sanctissima virum suum relinqueret? Quod autem B. Virgo Sanctissima fuerit, testatur ipse Mahometus in Alcorano in cap. 5. & in cap. 74. nam ibi introducit Angelum sic loquentem. *O Maria cunctis viris, & femini que præclarior, soli Deo per se.*

perseueranter studens ! Et rursus ab eodem dicitur : *O Maria Deus utique elegit te , & purificauit te , elegit te claram super mulieres sæculorum* ! Iterum vero : *O Maria , Deus annuntiavit tibi Verbum ex ipso : nomen eius Iesus Filius Mariæ , & erit honorabilis in hoc sæculo , & in futuro*. Quid autem eo luculentius ? *Maria se dirigendo nihil malitiæ , aut prauitatis operata est : vnde nostram ei animam insuflauimus*. Sic in persona Dei loquitur Mahumetus , & in propria persona de eadem loquens inquit : *Eviris multi perfecti fuerunt , nulla autem ex mulieribus vnquam perfecta fuit nisi Maria Mater Iesu*. Ita refert Canisius lib. 3. de Deipara cap. 20.

Et sanè S. Lucas quæ scribit de Anuntiatione Angeli ad Mariam , ab ipsa Virgine accepit , vt probat Maldonatus , in cap. 1. Lucæ num. 8. *Quædam enim scribit , quæ nemo præter Virginem ex ijs à quibus Lucas audire posset , quale est illud de mirabili Conceptione , & ortu Baptiste , & istud de Anuntiatione Angeli*.

§. V.

Anuntiationem factam esse in Domo Virginis , probatur contra Mahumetanos ex miraculosa illius traslatione in Lauretanum.

FALSITATIS convincitur illa narratio Alcorani ; nam domum B. Virginis propter stupendum opus Incarnationis Verbi , quod Deus in ea operatus est , illustravit Dominus maximis miraculis , vt enim inquit Spondanus in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos num. 26. *Domus illa , in qua de Verbi Incarnatione sanctissima Virgo cœleste accepit nuntiū , adhuc magno miraculo non tantum intacta perseverat , sed Angelorum ministerio ab infidelium manibus vindicata , in Dalmatiam primum , inde in Italiam , translata est in agrum Lauretanum Piceni Provinciæ , quod per insigne , ac nobilissimum , vetustatis monumentum totus Christianus Catholicus orbis veneratur , ac colit*. Quæ verba sumpsit ex Baronio tom. 1. ad an. 9. num. 1. De hac miraculosa traslatione domus B. Virginis agit latè P. Canisius lib. 5. de Deipara cap. 25. & fusissime P. Horatius Turselinus nostræ Societatis libris quinque ea de re conscriptis.

Rem narrat Canisius ex probatissimis Authoribus eo cap. 25. nimirum ex Blondio Historiographo , & rerum Italica-

rum peritissimo , ex Baptista Mantuano sui quidem sæculi Thelogo , & Poeta laudatissimo , & ex Hieronymo Angelica Reipublicæ Recanatenfis à secretis , viro valde sincero , & rerum ad præsentem historiam pertinentium diligentissimo exploratore , in libello de historia B. Virginis Lauretanæ , quem Summo Pontifici nuncupavit , & ex Leandro Alberto Historiographo Italico. Summa historię est : *Non esse mirandum si Lauretana Aides ingentem apud omnes obtineat auctoritatē : eo enim loco Beatissimę Virginis cubiculum contineri , in quo eadem , & nutrita , & post modum ab Angelo salutata , adeoque Spiritu Sancto obubrabata Christum in vtero conceperit , & conceptum magna ex parte educarit*. Hoc Sacrum cubiculum primum in Nazareth Gallię opido constructū , post Christum vero in Cęlos receptum , in domum orationis , sive sacellum ab Apostolis commutatum , & diuinis vñibus consecratū , deindeque à Christianis reuerenter habitum esse , quoad Palestinā demū sub Cosdroa Rege immanissimo Christianis adēpta in Agarenorū potestatē devenit : Postea vero Angelorū ministerio ad Iliricos propè Castellum , cui nomen est *Flumen* , translatum est. Deinde anno 1294. decima die Decembris Bonifacio Octavo Pontifice Maximo , miro modo ex inde Angelorum manibus trasvectum super æquora , in agro Recanatēsi consedit , in medijs nemoribus nobilissimę cuiusdam mulieris eius civitatis , cui nomē fuit Laureta.

Nec fides huius historię labascit , quod mirabilis , & iuxta naturam impossibilis hæc traslatio fuerit : vt enim rectè Baptista Mantuanus ait : *Mirum id sanè , atque adeo incredibile non immerito videretur , si virtutem Cœlestem excluderemus , quæ & Habacuc Prophetam Dan. 14. ex Palestina in Babilonem transtulit , ac eundem incolumem suis illico restituit*. Vnus Angelorum centum octoginta Assiriorū millia sine armis , sine copijs , nocte vna percussit , posttravit , extinxit 4. Reg. 16. Rursus Angelico ministerio effectum est , vt Philippus Christi Discipulus , velut per aera deportatus , nobili Euncho conso-ciaretur , eoque baptizato ad suos in Azotum confestim rediret , longis itinerum spacijs brevissimo tempore confectis , vt omnes subitam illam translationem , atque restitutionem eiusdem hominis admirarentur. Actor. 8. Quid vero magis prodigiosum videatur , quam Eliam 4. Reg. 2.

ex hominum conspectu subito rapi, & curru igneo excipi, & in loca remotissima devehī, ac demū post multa sæcula in Palestinam reverti, & in maiestate quadam conspici postquam vero in monte Math. 17. cum Christo de futuro eius excessu collocutus esset, statim rursus evanescere. Nec defuerunt, qui cum Gregorio Neocæsariensi tanta fide excelluerint, ut rapēs & montes ingentes oratione sola moverint, atque in alium locum transtulerint. Quo circa cum divinæ virtuti nihil possit resistere, & similibus miraculis refertæ sint veteres historiæ, quas nullus in univēsum, nisi perfrictæ frontis homo abijcere possit, certè non adeo incredibile videri debet, Mariæ quoque domunculam Deo sacram, cum male neglecta iaceret, impijs ademptam esse cultoribus, & invisibili quadam virtute ad locum honestiorem tandem demigrasse, ubi ad verum, & salutarem Christianæ gentis usum, & fructum converteretur. An non omnia propter electos? Quibus & Angeli Sancti, ut potè spiritus administratorij, sive (ut loquitur Cyprianus serm. de Nativit. Christi) salutis nostræ ministeriales, in ijs præsertim rebus propense serviunt, quæ ad Christianæ fidei, ac pietatis profectum magis, ac magis in pijs animis excitandū, fovendūque spectant. Quis autem non videat hoc Mariæ cubiculum, non modo propter personæ quoddam in habitantis nobilitatem nos ad amorem, & honorem quendam rapere, verum etiam velut pulcherrimum quoddam esse symbolum, quo parvi, & magni semper, multumque cōmoneantur de Sanctissimæ Virginis vita, & conversatione iam olim in eo loco transacta, deque Christi Domini, & Matris eius domestica, & per quam suavi familiaritate ibidem habita, sed & de proprio Christiani hominis officio per hanc velut imaginem adumbrato? Nihil enim nobis in omni vita, si sapiamus, diligentius curandum, ac elaborandum est, quam ut nostros animos, velut sedes virgineas, & domos spirituales hospiti Christo præbeamus, eiusque mysticæ matres post MARIAM, & naturalem & spiritualement Domini Matrem efficiamur. Id vero fiet pulcherrimè, si ad voluntatem Dei præstandam nos die nocteque componamus, illumque Christi sermonem intimis animi sensibus completamur: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in Cælis est, ipse meus frater, soror, & Mater est.*
Math. 12.

§. VI.

Exploditur fabula Alcorani asserantis, B. Mariam Christum peperisse, cum iuxta palmam consisteret; & alia fabulosa narrantis.

MAHVME TVS in Alcorano cap. 28. hæc habet: Maria imprægnata cum puero concepto in locum remotum aufugit, tandem menstruo partum præcedente destillante, cum iuxta palmam consisteret, dixit: utinam mori, oblivioni que succumberem, antequam hoc mihi contigisset. Christus autem subitus egressus est: ipsamque consolans, ne timeas, inquit: ego enim tecum hic assideo: deinceps Deus ipsam allocutus iniunxit, ut palmam excuteret, atque de eius fructibus decidentibus vesceretur, atque roboraretur. Additque eos qui eam videbant gestantem puerum, & cognoscebant eius parentes esse iustos, & sanctos, ei exprobrasse vitam turpiter actam cum suorum dedecore, & quasi culpabilem, ac fornicariam reprehendisse; ipsam vero, ut suam innocentiam defenderet, ab eis rogasse, ut infantem illum de veritate interrogarent: tunc vero infantulū in hanc vocem erupisse: *Ego sum Dei minister, qui mihi librum tribuens me Prophetam constituit.* Concludit Mahumetus: *Hoc est de Christo Mariæ filio verbum verax.* Dicere debuisset, *verbum mendax, & fabulosum.* Hæc enim narratio plura cōtinet mēdacia quam clausulas. Imprimis manifestum est, Prophetas antiquos annuntiasse, Christum nasciturum in Bethelē, ut constat ex Michæ 5. & ita responderunt Sacerdotes Herodi interroganti Math. 2. v. 6. *Et tu Bethelē terra Iudæ nequaquam minima es in Principis Iudæ: ex te enim exiet dux, qui rogat populum meum.* Deinde clarè constat Christum natum esse in Bethelē, ut narrat Mathæus cap. 2. *Cum natus esset Iesus in Bethelē, &c.* idque mundo publicavit adventus Magorū, qui ducti ab stella ingressi sunt Hierosolymam dicentes, *ubi est, qui natus est Rex Iudæorum?* &c. Illumque ducti ab stella quæserunt, & invenerunt in Bethelē, & adoraverunt, offerentes ei aurum, thus, & mirram Math. 2. v. 11. Constat etiam ex occasione innocentium; nam Herodes occidit omnes pueros, qui erant in Bethelē, & omnibus finibus eius à bimatu, & infra Math. 2. 17. supponens, Christum ibi natum esse. Constat tertio ex Lucæ 2. cap. Mariam ascendisse cum Iosepho in

in Bethalem ob edictum Cæsaris; & ibi impletum fuisse tempus pariendi, & peperisse, & reclinalle infantem in præsepio: & Pastores ex admonitione Angeli venisse, *Et inuenisse Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio.* Fabulosum ergo est, quod B. Virgo in locum remotum aufugerit, quasi ad vitandam infamiam fornicationis, quam ei imputabant. Certum enim est, Beatam Virginem matrimonium contraxisse cum Iosepho, & Christum reputatum fuisse filium Iosephi ab omnibus, qui mysterium ignorabant: nam propter honorem Mariæ, ne scilicet putaretur mulier fornicaria, Spiritus Sanctus disposuit, ut Christus nasceretur de Virgine nupta. Ergo falsum est, quod tanquam inhonesta fuerit reprehensa. Falsissimum etiam est, hanc Virginem purissimam profluvium sanguinis in partu passâ fuisse: sicut enim sine opera viri, & sine delectatione concepit, ita peperit sine dolore, immo cum ingenti spiritus sui gaudio, & sine alijs imperfectiõibus, quibus aliæ feminae obnoxia sunt. Hæc est enim Virgo illa, de qua Isaias cap. 66. v. 7. prædixit: *Antequam parturiret peperit*, id est, antequam dolorem pariendi sentiret: *Antequam veniret partus eius, peperit masculum*, id est, antequam veniret dolor ex partu peperit Christum. *Quis audiuit unquam tale? Et quis vidit huic simile?* Partus nanque iste fuit miraculosus. Et infans ille, quamvis corporis quantitate esset infans, iudicij tamen, ac sapientiæ perfectione erat vir, iuxta prophetiam Hieremiæ cap. 31. *Novum fecit Dominus super terram fœmina circumdabit virum*, id est in utero gestabit Christum, qui erit plenus sapientia in utero perinde, ac si foret iam grandævus vir.

Nec illud dictum, *Vtinam morti, obliuioni que succumberem antequam hoc mihi contigisset*, concordat cum summa perfectione, quam de B. Virgine prædicat Mahumetus, ut vidimus paulo supra §. 4. Nec cum illo privilegio, quod concessum fuisse soli Christo eiusque Matri affirmat liber *Alkoā* magnæ authoritatis apud Mauros, & Turcas Discipulos Mahumeti: in illo enim libro sic legitur: *Nullus ex filijs Adam nascitur, quem non tangat Satam: & ideo plorat vociferans ex eius tactu, præter Mariam, & Filium eius.* Ut refert Canisius lib. 3. de Deipara cap. 20. Hinc enim sequitur Beatam Virginem, neque peccatū originale contraxisse, neque actuale commississe. Si autem res ita se habuit, quomodo in illa impatientiæ verba erumperet? Si

virgo concepit, & virgo permanfit in ipso partu, ut fatentur Mahumetani, ut constat ex sect. 3. pag. 548. non ergo mentis passâ est. Denique fabulosum est, quod Christus infans locutus sit: etsi enim posset, voluit tamen aliorum infantū conditionem naturalem subire. Quod autem narrat infantem dixisse, sibi à Deo datum librum; si intelligatur de libro materiali Evangeliorum, fabulosum est: nam Evangelia Apostoli scripserunt post Christi Ascensionem.

§. VII.

Error Alcorani Mathematicam!

IN Alcorano (secundum quod illo utebantur Mauri cum distinctione librorum) lib. 2. cap. 9. & lib. 3. cap. 19. & lib. 4. cap. de *Dominatione*, dicitur, stellas esse in primo cœlo. Cum tamen constet ex Mathematica esse in octavo. Liber Sunæ, qui est paris authoritatis cum Alcorano (ut vidimus sect. 2. pag. 535.) affirmat illas alligatas esse cœlo, ab ipsoque pendentes catenis aureis: & maximam stellarum non excedere magnitudinem magni montis. Idque ipsum narrat Mahumetus in Alcorano, quando depingit fabulosam suam Ascensionem in Cœlum, nimirum lib. 2. cap. 11. asseritque Dæmones ascendere in Cœlum ad audienda secreta divina; stellas vero, cum primo eos vident, concitato cursu, & assumpto titione ignito, illos fugare. Quæ omnia ridicula, & fabulosa sunt, cum stellæ corpora sint inanimata, & cœlo ipso infixæ, & tantæ magnitudinis, ut minima stellarum firmamenti sit quater supra sexages maior globus aquæ, & terre, ut docet P. Ricciolus insignis Mathematicus.

Deinde liber Sunæ affirmat, Deum fundasse terram supra tauri cornua; & remotus tunc contingere, quando taurus ille movetur. Sed quis illi tauro herbam porrigit, ut alatur? Deinde si cornibus terrā sustinet, ubinā figit pedes? Certe necesse est ut pedes habeat sursū versus Cœlū, & capud deorsum, quia gravia deorsum gravitant. Hæc deliria refert Ioannes Andræas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 5. & cap. 8.

Deinde Mahumetus sepè in Alcorano docet, septem tantum esse cœlos; sed tamen lib. 2. cap. 11. ponit octavum Cœlum, in quo Deus existit. Ceterum vera Mathematica præter septem cœlos Planetarum, & octavum Cœlum in quo existunt

stant stellæ fixæ; ponit nonum coelum, quod dicitur primum mobile, & præterea Empireum.

In cap. 63. Alcorani dicitur, *Appropinquavit hora Lunæ quæ bipartita est*, in hoc loco dicunt Mahumetani alludi ad miraculum sui Prophetæ. *Aiunt enim Mauri*, (inquit S. Petrus Paschasius num. 154.) *Lunam ad Mahumetum venisse, illamque in suo sinu accepisse, & in duas partes diuisisse, & postea illas inter se iunxisse.* Rem vero sic narrant cæci Mahumetani. Dicunt enim quod cum quadam die esset cum Discipulis suis, illi ab eo postularunt, ut faceret coram ipsis aliquod miraculum; tunc vero Mahumetum digitis versus Lunam concrepasse; hac vero digitorum percussione Lunam in duas partes fuisse diuisam & medietatem illius cecidisse supra montem *Elicer*, qui ad latus Meccæ situs est, alteram vero medietatem supra montem rufum, qui situs est è regione ad latus oppositum: Mahumetum vero collegisse illas duas Lunæ partes, & illas intromisisse per manicas subuculæ, & inter se coniunxisse, & compegisse. *Hinc Turcæ venerantur Lunam, illamque in vexillis castris præferunt*, ut inquit Cornelius à Lapide in Apocal. pag. 218. Quis hæc audiens risum continere possit, & non miretur homines rationis compotes hæc credere? Globus Lunæ maior est, quam ingens regnum; quia saltem complectitur decimam nonam partem globi terræ, & aquæ: quomodo cadere potuit, quin totam Arabiam opprimeret? Quomodo in manicas tantæ molis corpus potuit Mahumetus intromittere? Quomodo rem tam insolitam, & tam sensibilem, & palpabile nullus scriptor memoriæ tradidit, sicut tradidere eclypsum Solis, quæ in morte Christi accidit?

§. VIII.

Errores Alcorani contra Philosophiam naturalem.

LIBER Alcorani cap. 24. in persona Dei sic loquitur: *Hominem de terra & luto plasmanimus, Diabolo prius ex igne pestifero creato.* Hoc est contra veram Philosophiam, quæ docet Angelos esse immateriales, & incorporeos. Rursus est contra Sacram Historiam, quia prius Deus Angelos creavit, quam elementum ignis formaverit. Siquidem Angelos creavit prima die simul cum celo. Elementum vero ignis poitea.

Rursus lib. 1. cap. 4. & lib. 4. cap.

cuius titulus est, de *Quo fuerat*, dicit animalia bruta resurrectura in die iudicii, & taurum cornupetā, qui alios boves ferijt, huius facti rationem redditurum. Et similiter arietes, qui oves facto impetu contuderunt. Præterea Mahumetus in libro Sunæ affirmat, omnes arietes, quos Mauri in suo paschate iugularunt, resuscituros in die iudicii, & preces fufuros ad Deū pro ijs, qui ipsos sacrificarunt: & quando S. Michael in statera animas appenderit, accursuros arietes illos, & seipsos collocaturos in ea parte stateræ, in qua bona opera ponuntur, ut oppositæ parti malorum operum preponderet. Et hac de causa Mahumetani multos in paschate occidunt arietes, quamvis ex præcepto legis vnum tantum teneantur iugulare. Et hinc sequitur animalia bruta in die iudicii premio vel pœna afficiēda. Hæc refert Ioannes Andræas in confutatione Alcorani cap. 4. quæ sunt planè ridicula: nam certum est animas brutorum non esse immortales, nec esse capaces peccandi, cum iudicio rationis, & libero arbitrio careant: & inter animalia solum hominem capacem esse resurrectionis, quia constat anima immortalis, quæ non perit simul cum corpore, ut animæ brutorum percut, quia sunt materiales, & corporeæ.

Affirmat etiam Mahumetus, quando Abraham in procinctu erat ad iugulandum filium suum Isaac, & illum immolandum Deo, adventasse Archangelū Gabrielem, & portasse arietem, qui per quadraginta continuos annos in Paradyso pascuerat, ut eum loco filij Abraham sacrificaret. Cum hanc fabulam Ioannes Andræas retulisset, per iocum à Mahumetanis rogat, numerent quot excrementios globulos aries ille in Paradyso e ventre egessit.

Præterea lib. 3. Alcorani cap. 9. affirmat Mahumetus formicam quandam ita vocem extulisse, quod illam Salomon audierit à tribus milliaribus distantæ.

§. IX.

Errores Alcorani contra Dei misericordiam.

IN octavo capitulo Alcorani inquit Mahumetus. *Male operantes neque ante mortem, sed in ipso mortis articulo digredi volentes, & similiter incredulos morientes Deus abhorrens pœnis affligit.* In quibus verbis affirmat eandem fore sortem hominū peccatorum, qui utque ad horam mortis poenitentiam differunt, & in illa hora à pec-

peccatis digredi volunt, & de illis pœnitentiâ agunt, ac de incredulis, qui in fidelitate moriuntur, qui absdubio damnantur. Hoc autem est error contra Dei misericordiam, qui per Ezechielem cap. 18. vniuersaliter promissit: *In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Et homines in desperationem præcipitat.

Præterea c. 9. docet Deum non remittere peccata graviora, sed dumtaxat minora. Ita enim inquit: *Deus summe criminalia peccata, videlicet cæteris maiora, sed minora, cui vult condonat.* Quis ita cæcus, qui non videat hoc assertum iniuriosum esse Dei misericordiæ, quæ cum sit infinita nulla peccatorum gravitate potest vinci. Et sanè sicut non est magna laus medici, quod medeatur infirmitatibus ordinarijs, & exiguis: sed quod morbos penè desperatos curet; ita &c. Quis non videat hanc Mahumeti cogitationem præcludendo ianuam veniæ magnorum criminum, aditum recludere alijs maioribus, in quæ homines desperantes devenia primi peccati gravioris concitato cursu ruunt. Est præterea hoc placitum contra promissiones divinas veteris & novi testamenti, in quibus generaliter veniam offert omnibus peccatoribus, quibuscunque irretiantur delictis, dummodo peccata dimittant, & pœnitentiam agant. Immo iuxta doctrinam Apostoli Romano 6. tanta est Dei pietas, vt frequenter vbi abundavit delictum, abundet & gratia.

Est etiam hæc doctrina contra id, quod in scriptura legimus, nempe Deum sæpè remississe ingentia crimina; qualia fuerunt crimina Regis Manasses, quæ Deus propter pœnitentiam dimissit, vt constat ex 2. Paralypom. cap. 33. & ex 4. Reg. 21. Quæ maiora crimina, quam peccatum idololatriæ, blasphemix, occisionis Prophetarum, & similium? quæ tamen propter pœnitentiam dimissa esse à Deo, in scriptura legimus. Multique ex Christi crucifixoribus veniam propter pœnitentiam impetrarunt. Hoc argumentum facile amplificare poterit Evangelicus prædicator.

Item cap. 12. Alcorani dicitur. *Homines prauos ad viam rectam Deus minime dirigit.* Hoc non solum est contra divinam misericordiam, sed contra experientiam, & cōtra id quod ex scriptura constat. Sanè Mahumetus ipse aliquando fuit idolatra, & ipse fatetur se misericorditer à Deo vocatum fuisse ad amplectendam veram fidem.

Saulus crudelis fuit Christi hostis, & Christianorum inimicus, & mirabiliter à Christo conversus est Actor. 9. & per Isaiam cap. 42. Deus ipse loquitur dicens: *Deducam cæcos (id est vitijs obtenebratos) in viam quam nesciunt.* Denique si homines prauos ad viam rectam Deus non dirigit, in via prava semper necessario manebunt: quia nec à Diabolo, neque à seipsis sine Dei auxilio, & directione, educuntur à via prava ad rectam.

§. X.

Error Alcorani contra Dei providentiam trahentem homines ad veram fidem, & pietatem per miracula.

CAPITE 19. Alcorani dicit Mahumetus: *Constat nihil cælestium, siue terrestrium, neque miracula, seu virtutes incredulis quidquam proficere.* Cur hoc dixerit, facile cernitur; quia enim ipse miracula facere non valebat, ea quasi inutilia reiecit. In primis Mahumetus ipse in sequenti capitulo supponit miracula utilisima esse ad convertendos infideles, ac proinde sibi ipsi contradicit. Nam cap. 20. hæc habet: *increduli dixerunt ad Huth: Nos propter verba tua nequaquam refutabimur, quod adoramus; cum tu minime cum miraculis, & virtutibus ad nos accedas.* Id autem adeo Mahumetus dixisse creditur, ne ipse solus inter Prophetas ac nuntios videretur absque miraculis advenisse. Estque error manifestus, quod miracula nihil prosint ad conversionem infidelium. Constat enim Deum dedisse Apostolis potestatem patrando miracula in confirmationem doctrinæ, quam prædicabant, vt infideles traherent ad fidem. Et cum Divus Petrus curauit claudum à natiuitate in nomine Iesu, occasione huius miraculi quinque milia hominum conversi sunt, vt dicitur Actor. 4. v. 4. *Multi autem eorum, qui audierant verbum crediderunt, & factus est numerus virorum quinque milia,* & vt narrat idem Lucas in suo Evangelio cap. 23. Centurio videns miracula, quæ in morte Christi acciderunt, nimirum, quod tenebræ factæ sunt super vniuersam terram ab hora sexta vsque ad nonam, & quod Christus voce magna spiravit dicens: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum; glorificauit Deum dicens. Vere hic homo iustus erat, & omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua reuerbebantur.* Martyresque passim & constantia in

in tormentis, & miraculorum virtute multos ad fides Christi infideles converterunt, ut legimus in Breviario Romano 5. Februarij in Actis Sanctorum Faustini, & Iobitæ, & in Actis S. Ianuarij Episcopi die 19. Sept. & in Actis S. Martinæ Virginis die 30. Ianuarij, & sic de alijs, & Christus Dominus Ioann. 14. planè testatur miracula ad conversionem incredulorum multum conferre. *Nisi signa (inquiens) & prodigia videritis, non creditis.*

§. XI.

Error Alcorani contra Dei providentiam permittentem, ut amici sui in hac vita tribulationes patiantur, ut in alia coronentur.

MAHVMEVS in capite duodecimo Alcorani hæc habet: *Vos Indæ, & Christiani, si Dei Filij, sique dilecti estis, prout vos dicitis, cur vobis culpas, & peccata gerentibus pœnas, & malum infert? Quæ verba non nisi ab homine totius spiritualis sapientiæ experte proferri potuerunt, sunt enim inscitia plena: ad providentiam nanque Dei spectat filiorum suorum adoptivorum, & amicorum peccata hic punire, ne in alia vita durius puniat; hic per flagella eos corrigere, & admonere, ut respiciant, & rectam virtutis semitam sectentur, & per adversos casus premere, ne rebus caducis nimium inhaerentes æterna fastidiant: & tribulationibus quasi stimulo pungere, ut ad patriam cœlestem concitatu cursu tendant. Hinc Deus Apo cal. 3. v. 19. inquit: *Ego quos amo, arguo, & castigo.* Et Paulus ad Hebræos duodecimo v. 6. *Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Et Angelus Raphael Sancto Tobia cap. 12. v. 13. dixit: *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Et Salomon Prov. 3. v. 11. inquit: *Disciplinam Domini, fili mi, ne abiecias, nec deficias cum ab eo corripieris: quem enim diligit, Dominus corripit: & quasi pater in filio complacet sibi.* Et Sanctus Iob cap. 5 inquit: *Beatus homo, qui corripitur à Domino.* Et per Hierem. ca. 30. ait Dominus: *Castigo te in iudicio, ut nō tibi videaris innoxius.* Atque in 2. Mach. cap. 6. v. 13. Spiritu Sancto dictante scriptum est: *Etenim multo tempore non sinere peccatores ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere magni beneficij est indicium.* Estque manifestum reprobationis signum, quando homines graviter peccant, & ta-*

men in hac vita à Deo non puniuntur; cū enim Deus sit summè iustus, nullum peccatum relinquit omniò impunitū. Vnde si in hac vita non punit ut pater ad correctionē, puniet in alia ut iudex ad vindictā, & exterminationem. Vnde de reprobis loquens Deus per os Davidis Psalm. 80. inquit: *Dimissi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in aduentionibus suis.* Et similiter Paulus ad Hebr. 12. *Si extra disciplinam estis, ergo adulteri, & non filij estis.* Quare Deum hic non punire peccatores, licet videatur misratio, est maxima indignatio, ut ponderat Bernardus serm. 42. in Cant. expendens verba illa Isaia cap. 26. 3. num. 10. *Misereamur impio, & non discet iustitiam: in terra Sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.* Audi Bernardum: *Misericordiam hanc ego nolo: super omnem iram misratio, ista sapiens mihi vias iustitiæ. Satiū pro, fecto mihi, iuxta Prophetæ consilium, apprehendere disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & peream devia iusta: volo irascaris mihi pater misericordiarum, sed illa ira, qua corrigis devium, non qua extrudis de via.* Hinc per Prophetam Ezechielem terribiliter minatur Deus cap. 16. v. 42. *Auferetur Zelus meus à te: & quiescam, nec irascar amplius.* Solo auditu contremisco, inquit Bernardus ibidem postquam recitavit hæc verba: *Vides quia tunc magis irascitur Deus cum non irascitur? Si te zelus deseruit, amor: & nec eris amore dignus, qui indignus castigatione censuris.* Certè dum maritus uxorem zelat, & reprehendit; amat adhuc, & secum retinet: cæterum postquam illi libellum repudij concessit, nihil amplius de illa curat, nec propter adulterium castigat. Sic ergo se Deus gerit cum reprobis, quos hic non castigat. Quod alia similitudine explicatur: nam quando medico spes affulget de futura infirmi salute, prohibet illi nocitura, quæ appetit, quando autem nihil infirmo vetat, sed omnia eius voluntati permittit, iam res deplorata est. Sic ergo &c.

Non ergo ideo debuit putare Mahumetus se à Deo delectum, quia in hac vita Deus illum non punivit, sed prosperitatem ei indulgit: quia potius hinc evincitur, illum abominabilem coram Deo fuisse, siquidem in hac vita eum ut pater non correxit, in alia castigaturus tanquam severissimus iudex. Ut enim 2. Machab. cap. 6. v. 14. de magnis, & cæcis peccatoribus dicitur, *Dominus patienter expectat, ut cum iudicii dies advenierit, in plenitudine peccatorum puniat.*

Nec

Nec gloriari possunt Mahumetani, quasi Deo placeant, quia prævalent Christianis eosque sæpè opprimunt. Dei enim mos est uti malis, & infidelibus ut instrumento, & tanquam virga ad flagellandum fideles, atque electos suos, correctis autem & castigatis filijs virgam illam proijciat in ignem. Ut constat ex verbis Dei per Isaiam cap. 10. *Væ Assur* (id est Regi Assiriorum) *Virga furoris mei, & baculus ipse est.* Vritur infidelibus, & peccatoribus tanquam malleo, & incude ad efformanda prætiosa vasa; quibus dona sua in æternū committat; & quæ in Celi abaco reponantur. Id explicat optime Michael de Medina lib. 1. dereta in Deum fidæ fol. 6. & 7.

„ Nullum certe populum tot tantisque afflictionibus oppressum accepimus, quam „ Israeliticum populū, cum tamen ut eun- „ que inter omnes mortales Deum coleret; „ contra verò nullis tam applausit fortuna, „ quam prophanis illis nationibus, Babilonijs, Assirijs, Ægyptijs, Philistinis, Romanis, &c. Admirandū profecto divinæ „ prudentiæ cōsiliū, ut cum & vetere illo „ sæculo duos populos habuerit, idolatrum unum, & veræ Religionis expertes; „ Religiosum alterum, suæque saltem cognitionis participem, illum tanta rerū affluentia, tantoque bellorum successu, cō- „ trā hunc tantis, & internis, & externis „ cludibus, & calamitatibus fuerit persecutus, ut cum hic infelix apud omnes finitimas gentes sit habitus, ille in toto orbē „ be fēlicitissim⁹ iudicari potuerit. Hoc profecto non alio consilio factum est, quam „ quod ad populi sui peccata coercenda, satellitibus, non quibuscunque, sed summa viriū humanarū potentia præditis, Deus „ indigeat. Nec enim principes, in vindictā malefactorum inertes, & imbelles „ ministros assumunt, sed ingenti illos, & hominum, & armorum potentia circū- „ dant, ut in peccatores, quantumvis potentes, intrepidi irruant. Non ergo infidelis populi fēlicitatis, & fortunæ applausus inde provenit, quod eorū Religio sit vera, nostra contra falsa, sed quod „ vellit populū suum, in disciplina contineri, qua ratione virga furoris Assur, & „ exercitus Domini Romani vocatur, quod „ voluntatē eius quasi ministri iustitiæ exequendo perficiant. Inundante igitur peccatorū diluvio, necesse est ministrorum „ Dei potentiā excrecere. Atq; id quidē licet toti⁹ aliquādo populi fidelis peccatis „ contingat, potissime vero Regū, & Præsectorū vivendi licētia, provenire doce-

„ mur; nunquā enim non est verum illud. *Quidquid delirant Reges plebuntur Achivi*

„ Id non modo pēssimorum Regum, „ Ieroboā, Achab, Ochozię, Iorā, Achaz, „ Manasis, Hosæ, Ioachim, &c. ingenti „ Israelitici populi malo, docent historię, „ sed nō minus atrocibus exemplis Ecclesiastici annales. Totum certe Ecclesiasticū „ cum Imperiū, quod olim ab occidente „ in orientē, & à setemptrione in meridiē „ extendebatur, Romanorum, & Constantinopolitanorum principum tyranis, & „ licentia vivendi perdidit, & infidelibus „ prodidit, Hispaniā nobilissimā Europæ „ Provinciā Vitis, & Roderici Regum „ Gothorū criminosa vita, post enormem „ totius regionis vastitatem, Sarracenis tradidit.

Et sanè quod hæc duo rectē coherant, nempe aliquē esse eximie sanctū, & dilectum Deo, & tamen in hac vita multa mala temporalia pati; negare non potest Mahumetus, qui confitetur Christum Dominum, & Beatam Mariam eius Matrem homines fuisse sanctissimos, & omnis peccati expertes; constat enim Christū Dominum à Iudeis passum fuisse calumnias, persecutiones, ludibria, verbera, & mortem ignominiosissimā, & eius Matrem gladio compassionis fuisse transfixam, & dum in Ægyptum fugit cum puero Iesu multos sustinuisse labores: ergo stat optime populū Christianum esse Deo dilectum, & tamen multas temporales calamitates perpeti.

§. XII.

Error Alcorani contra providentiam Dei permittentem homines fideles à Diabolo tentari.

CAPITE 21. Alcorani sic loquitur Mahumetus: *Impossibile Diabolo quidquam facere nisi incredulis.* Hic est error manifestus contra Dei providentiam, quæ permittit Diabolum tentare fideles, iustos, & sanctos. Sic permittit, ut tentaret Christum, ut enim inquit Mathæus cap. 4. *Iesus ductus est in desertum ab spiritu, ut tentaretur à Diabolo.* Quod de Spiritu Sancto intelligendum esse, probat Maldonatus, & Christus Dominus Luc. 22. vers. 31. dixit: *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribaret sicut triticum: ego autem rogaui pro te ut non deficiat fides tua.* Hinc Christus docuit Discipulos suos Math. 6. vers. 13. ut orarent, dicentes, *Ne nos inducas in tentationem;* postulando, vel ne nos permittat à Diabolo tentari,

vel ut nobis conferat gratiā, qua tentationem vincamus, & Math. 26. v. 41. dixit: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* Et Apostolus Petrus Epist. 1. c. 5. fideles hortatur: *Sobrii fite, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus tanquā leo rugiens circuit querens quem deuoret, cui resistite fortes in fide.* Sanē Iob Vir Sanctissimus erat, & tamen Diabolus multa illi intulit mala temporalia: & S. Antonium Abbatem, aliosque Sanctos Viros, permittente Deo ad maius ipsorū meritum varijs molestijs & plagis affecit. Quid quod ipse Mahometus in c. 21. Alcorani narrat persecutiones, quas Ioseph Patriarcha, quamvis iustus, passus est: & dicit Iosephum in carcere detentum esse, quia suggerente Diabolo quando principem pincernarum rogavit, oblitus est nominare nomen Dei. Certumque est Diabolum potissimū suis tentationibus aggredi fideles, & iustos, ut à recta salutis via auertens, ad infernum trahat. Et Christus Luc. 8. testatur, quosdam ad tempus credere, & in tempore tentationis recedere. Cum enim vera fides sit primum salutis fundamentum, Diabolus enixe conatur, homines à vera fide auertere, & ad falsam trahere. Et hinc clarissimum argumentum formatur ad probandam veritatem Christianę Religionis, & falsitatē sectę Mahumetanę, quia Diabolus homines tentat, ne Christiani fiant, vel à fide Christi deficiant: nunquam autem Mauris persuadet, ut à sua secta discedant. Assumptum varijs exemplis comprobari potest: insigne est illud Theophili Presbyteri, qui tempore Iustiniani Imperatoris chirographum signatum Diabolo tradidit, *Quo negabat Christum, eiusque Matrem*, quia Diabolus ei promissit suam opem ad obtinendum Officiū Ecclesiasticum, à quo per invidiam deturbatus fuerat, sub conditione, quod Christum, eiusque Matrem abiuraret. Quod exemplum habes in magno speculo exemplorum part. 1. dist. 14. exemplo 24. desumptum ex speculo historiali Vincentij lib. 21. cap. 69. & 70. illud etiam celebre, quod legitur in vita S. Basilij in vitis Patrū & habetur in eodem speculo magno exemplorum dist. 8. exemp. 80. de quodam iuvene, qui ut nobilem virginem matrimonio sibi copularet, ad maleficum accessit, & ab illo instructus, Diabolo scriptum fecit, in quo fatebatur se Christo, & Baptismati & Christianę Religioni abrenuntiare: & sic matrimonio illius virginis potitus est. Postea vero pœnitentia, & orationibus S.

Basilij à Deo obtinuit, ut Diabolus scriptum restitueret, & ab eius insidijs liberatus est.

§. XIII.

Confirmatur doctrina præcedens exemplo recēti Mahumetanę famina, quam à suscipiendo Baptismo Dæmon ei aprensus deterrebat.

A NNO 1671. publicas conciones habuimus P. Ioannes Gabriel Guillem, & ego ad Mahumetanos Xera, Gadibus, Portu Sanctę Marię, Sanlucar de Barrameda, & alijs Civitatibus: non pauci in illis conversi sunt: solemni que pōpa Baptismus illis administratus est: Xera, & Gadibus in publico foro erectum est ingenstabulum, in quo Cathecumeni cū patrinis, & viris primarijs, tum Ecclesiasticis, tum Secularibus assidebant: in Portu autem erectum est intra Templum. Gadibus Illustrissimus Episcopus Cathecumenos Sacro fonte tinxit: Xera, & Sanlucar Vicarius Illustrissimi Archiepiscopi Hispalensis. Erat in Portu pius, & nobilis Ecclesiasticus, qui habebat ancillam Mahumetanam, cuius conversionem ardentè desiderabat, & enixe à Deo postulabat: eius pertinaciam in concionibus publicis expugnare nō potuimus: bonus eius herus suam sortem deplorabat, seque infelicē dicebat, quandiū eius ancilla Christi fidem non amplecteretur: illam ferventer sæpe allocutus est; cessit tandem huius scemine obstinatio, & se Christianam esse velle palam professā est, cum ingenti domini sui consolatione. Dilatus est Baptismus solemnis per aliquod tēpus, donec Cathecumeni bene in rebus fidei instruerentur. Ut hanc instructionem perficerem, ego redij à Civitate de Sanlucar, in qua estivo tempore eo anno commorati sumus, ad Portū Sanctę Marię. Iam omnia parata erant ad solemne Baptismum. Diabolus moleste ferens illius Mahumetanę conversionē, quadam die, dum illa existeret, in triclinio domini sui ei sub forma scēdissimi ætiopis apparuit, & terribilibus oculis eam aspiciens, minis terruit, & imperavit, ne Baptismum susciperet, & quia dies solemnis appropinquabat, in quo Cathecumeni abluendi erant, ut illa erubesceret cum alijs ad Ecclesiam in solemni processione procedere, illi forciculam obtulit, præciens, ut crines detonderet, sperans fore, ut denudata capillis non auderet in publicum prodire: renuit illa; tunc Diabolus ferociori vultu minas ingeminans ita

ita illam terruit, ut honore percussa, & ingenti metu consternata quasi ex anguis in terram corruerit: & ne formato Crucis signo illū fugaret, ita brachia eius retro contorfit, & manus atque digitos ita inter se implicuit, ut nulla humana industria id contingere potuerit. Advenit ea tempestate herus; ancillam reperit humi iacentem, oculis scillantem, & præ terrore fatiscentem, brachia contorta habentem, & faciem pallore exanguie contractam: monet ut nomen Iesu invocet, & signo Crucis se muniat, & cū illa brachia movere non posset, devotus Sacerdos aqua benedicta eam aspergens, & Dei opem implorans, brachia, & manus ancillæ expedit, & illa signum Crucis formans, & nomen Iesu, & B. Virginis invocans, in se rediit. Et omnia, quæ acciderant hero suo narravit. Indeque non parum in fide confirmata est, & ardentius Baptismum desideravit: sic apud se discurrens: Diabolus salutem hominum insidiatur, & illos ad infernum ducere vult; si ergo à Religione Christiana suscipienda me vult amovere, signum est, quod illa vera est, & certa ad Cælum via. Sic confirmata alacriter Baptismum cum alijs triginta septē in templo suscepit.

§ XIV.

Error Alcorani contra Dei iustitiam, & misericordiam.

IN capite 28. Alcorani hæc habet Mahumetus: *Sciendum neminem esse, qui non ad ignem, quoniam hoc Deus mandavit, proficiat: ubi corporaliter etiam increduli perseverabunt: timentes autem Deum salvabuntur.* Non loquitur Mahumetus indifferenter de igne Purgatorii, & de igne inferni damnatorum, sed determinate de hoc, ad quem increduli deferuntur. Est autē error manifestus, & enormis, contra Dei iustitiam, & misericordiam, quod omnes homines in ignem inferni Deus projiciat; cum plurimi iusti, & sancti ex hac vita decedant, quos Deus in ignem damnatorum non projicit, sed ignem Purgatorii, si in hac vita pro reatu suorum peccatorum plenè non satisfecerunt; vel in Cælum statim eos evehit, & visione beatifica donat, si omnino purificati decedunt. Rursus certum est, pueros qui in lege nova ante usum rationis cum Baptismo decedunt, statim ad Cælum evolare, & pueros decedentes cum circumcissione in lege veteri ante usum rationis in sinum Abrahamæ deportatos esse, ubi nulla erat pe-

na ignis. Immo pueri decedentes cum solo originali non detruduntur in infernum damnatorum, in quo pena ignis vrit, sed in Lymbum, in quo pœnā damni tantum patiuntur; equitas enim, & misericordia Dei non patitur, eos pœna acri ignis torqueri, qui propria voluntate nullum peccatum commixerunt. Et quamvis ex adultis homines iusti in peccata venialia labantur; exploratum tamen est, multos ex hac vita ita pueros decedere, ut statim in Cælum volent. Sic enim S. Anton. Abbas animā S. Pauli primi Eremitæ vidit ab Angelis in Cælū deferri, & S. Severinus animam S. Martini, & S. Benedicti. animā S. Germ.

Rursus error est, eos qui in infernum semel labuntur damnatorum, inde unquam extrahendos: nam ex Sacris Litteris constat pœnam inferni nunquam finiendam, ut ex illo Isaia ultimo, *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Et ex illo Christi Math. 25. *Itē maledicti in ignem eternū, qui parati sunt Diabolo, & Angelis eius.* Et Marci 9. ter in vno orationis contextu docuit pœnas inferni esse perpetuas illis verbis: *Mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Idem constat ex Iudith 6. & Eccl. 7. & Apocal. 14. & 19. & ex verbis Baptistæ Math. 3. *Paleas autem comburet igni inextinguibili.* Et Daniel. 12. Sicut enim ad misericordiā, & iusticiā remunerativā Dei pertinet, quod merces bonorum sit æterna; ita pertinet ad iusticiā punitivam Dei, quod pœna impiorum sit æterna: cum enim animæ sint immortales, & tempus viæ, sic finitum, duratio præmij & pœnæ debet esse æterna, ubi enim locus non est merendi, & demerendi, debet esse locus vel præmiū accipiendi, vel pœnam subeundi.

§ XV.

Quomodo Mahumetani fabulantur Mauros ab inferno extrahi.

EXISTIMAT cæci Arabes, animas suorum defunctorum ab inferno extrahi, quia postquam corpora defunctorum humata sunt elargiantur Alfaqino suo, qui est veluti Parrochus eorum, octo dragmas elemosynæ titulo, ut animam defuncti Deo cōmender. Ille vero non aliud suffragiū, nec aliud sacrificium pro illa offert, quā legē Alcorani illis diebus legere; arbitratur enim tantum valere apud Deū illam Alcorani lectionē, ut vi illius animam omnino munderetur; & Mahumetus illā ab inferno extrahere teneatur: quod illū prestare existimant, quia se coram Deo vultu

tristis fuit; tunc vero ab illo De^o rogat, *Cur tristis es Mahomete?* & illo respondet, *quomodo tristis non sum, si in inferno est Maurus?* Tunc vero De^o Mahumeto, *Vade* (inquit) & *Maurum ab inferno educito*. Mahometus vero accidens verticis crine apprehensum Maurum diducit ab ore, & secum in Paradysum vehit: & ideo Mahumetani in vertice pusillum comæ nutriunt, reliqua abrata, ut illo extrahantur ab inferno. Quasi vero, vel anima crines habeat, vel Mahometus in continuo futurus sit mori descensus, & ascensus; vel continuo simulaturus sit illam vultus tristitiam. F. Antonius del Castillo in suo Itinerario Hierosolymitano lib. 3. cap. 3. affirmat, Hierosolymis supra portam Auream extare duo sacellas, in quibus credunt Mauri Christum, & Mahometum futuros in die iudicii, quando venerit Christus ad iudicandum mundum; Mahometum tamen futurum in sacello dextro. Dicunt insuper Christum tunc dicturum Gentilibus: *Ite in infernum, quia fidem non habuistis*. Iudæis vero, *Ite in infernum, quia me voluistis occidere*. Christianis; *Ite in infernum, quia vestram legem non observastis*. denique Mahumetanis; *Ite in infernum, quia peccastis*. Tunc vero Mahometum rogaturum pro suis Mauris, & Christo dicturum: *Propter me, & mei amorem isti in infernum mittendi non sunt: si autem eos illuc miseris, amici non erimus*. Christum vero his precibus exoratum, respondurum: *Propter Mahometum omnes Mauri in Cælum eant*. Tunc autem Mahometum convertendum esse in magnum caprum lanæ vellere contestum; animas vero Maurorum convertendas in pulices, & insinuas velleri illi deportandas à Mahumeto in Paradysum. Quis hæc fabulam audiens, risum teneat?

§. XVI.

Perniciosus alius Alcorani error contra Dei iustitiam affirmantis homines per confessionem Mahumetanæ sectæ sine bonis operibus, & cum magnis criminibus fore salvandos.

MAHVMETVS in Alcorano (ut testatur S. Petrus Paschalius num. 135. & num. 153.) Mauros de sua propria salute certos, & securos reddit, si in mortis hora in unum crediderint Deum, & quod Mahometus sit eius nuntius. Asserit, quæ quævis in die iudicii in una stare lance ponantur innumera, & gravissima peccata: si tamen in alia reponatur fragmentum papyri longitudinem atque latitudi-

nem digiti non excedentis, in quo scripta sint hæc verba: *Leylehe ylla, Alla, Mahomad, Arraculo, Alla, hoc est, non est nisi unus Deus, & Mahometus est eius nuntius, & Propheta*: statim hæc pars alteri præponderabit.

Sed hic est error manifestus contra Dei iustitiam; quis enim non videat, æquum non esse, ut Dominus servum rebellem, & inobedientem non minore premio afficiat, quam servum obedientem? Certe si aliquis famulus erga herum suum hoc modo segeret, ut palam fateretur; *Agnosco te esse Dominum meum legitimum, nolo tamen mandatis tuis obedire*; is dignus supplicio foret: ergo dignus supplicio est, qui credit in Deum, & tamen quod Deus præcipit opere exequi non vult. Vnde Christus Dominus Math. 7. vers. 21. verissimè pronuntiavit, *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cælorum*. Quia ut inquit Apostolus Iacobus cap. 2. 26: *Fides sine operibus mortua est*. Ac proinde animam in vitam æternam ducere nequit.

§. XVII.

Errores alij Alcorani contra lumen rationis.

MAHVMETVS ut supra vidimus sect. 3. §. 3. pag. 551 docet: *Vnum quæque salvari in sua lege, Iudæos, Christianos, Turcos, &c.* Et docet ultimam hominis felicitatem consistere in delectationibus gustus, & tactus, & utrunque est error manifestus contra rationem; ut ibidem, & sect. 4. à pag. 573. ostendimus.

Sed nunc verba Alcorani proferamus: igitur in primo capite sic ait: *Sciendum generaliter, quoniam omnis rectè vivens, siue Christianus, siue Iudæus, seu lege sua relicta in aliam tendens, indubitanter divinum assequatur amorem*. Quod perinde est, ac asserere unumquemque salvari posse in quacunque lege dummodo secundum præcepta illius vitam instituat. Sed præterquam quod hoc est contra evidentem luminis naturalis rationem ut ibi demonstravimus, Mahometus sibi ipsi aperte contradicit. Nam in tertio capite hæc habet in Dei persona: *Tuam legem propter aliam mutans, & in ea manens, hic, & in alio sæculo reus igne indeficiente perebit*. Et cap. 6. inquit. *Christiani volentes imitatores legis Mahumeti ad suam convertere legem efficiunt eos, qui antea boni fuerunt, malos*. Alia adduximus supra sect.

13 pag. 647.

§. XVIII.

§. XVIII.

Error Mahumetanorum circa corpora, & animas defunctorum.

IOANNES Andreas sæpè citatus in suo libro contra Mahumétanos cap. 5. testatur esse articulū fidei inter Mahumétanos, quod statim postquam corpus defuncti sepelitur, adveniunt ad eius sepulchrum duo Angeli nigri, quos Arabice vocant, *Munquiri*, *Guanequir*, alterq; eorum affert secum clavam ferream, alter vero vncinum, & corpus illud in sepulchro federe faciunt, vel geniculari, & corpus illud induit animam extrinsecus, sicut tunicam interiorem, seu subuculam induimus, cæterum vsque ad renes tantum. Et statim Angeli illi interrogant, an credat in Mahumétum, eiusque legem, seu an credat Mahumétum esse Dei Prophetam, & eius legem esse à Deo latam? an in hoc mundo bona opera fecerit? nimirum an fecerit Zalà (quod est preces quasdam ad Deum fundere) an ieiunium *Romadam* observaverit, an decimas solverit, & elemosynas dederit. Si bonam rationem reddit, abeunt inde Angeli nigri, & veniunt duo Angeli nive candidiores, qui corpori illi se comites adhibent, vsque ad diem iudicii, alterque eorum ipsius capiti, alter vero cruribus brachia supponit. Si vero malam rationem reddit defunctus, Angelus clavam tenēs tanto impetu illud percutit, ut septē stadia descendere cogat; alter vero vncino ferreo statim extrahit: primus iterum percutit, & deiecit; secundus iterum extrahit, & sic vicissim descendere, & ascendere cogunt vsque ad diem iudicii.

Hac de causa sepulchra nimis profunda faciunt, & concava relinquunt, ea tegendo tabulis, vel lateribus, ne terra immediate corpus tangat: & ut remaneat in tumulo spatium vacuum ut defunctus possit sedere, vel genuflectere. Et eadem de causa pedes, & caput cadaveris soluta ab omni vinculo relinquunt, ut possit assurgere. Ob timorem Angeli malleatoris, & Angeli vncinatoris quotidie post Zalà primæ auroræ recitant orationem quandam, cuius substantia est hæc: *Liberate nos Domine ab interrogatione duorum Angelorum, & à tormento sepulchri, & à viapra: Va. Amen.*

Quis non rideat tam crassum, & fabulosum errorē? Nam si anima decedit in peccato, statim ad infernū detruditur, & nō reddit ad locum corporis, quousque in die iudicii cum illo reuniatur. Si autem ab

omni reatu lebera è corpore egreditur, statim ad celū convolat, & inde ad corpus nō regreditur, quousque illud gloriosum reddat. Rursus quomodo vivificare potest corpus prout oportet ut tormenti capax sit si illud interne non informat, & solum extrinsecus vestit? Deinde cum certum sit corpus in pulverem reverti, quomodo potest vsque ad diem iudicii in sepulchro illam penam pati descendendi, & ascendendi? Ut Mauri hunc errorē deponant, moriendi sunt, ut aperiant monumenta defunctorum, & comperient ridiculam esse fabulam illam quam credunt.

§. XIX.

Error Alcorani affirmantis Diabolos credentes Mahumeto fuisse ab inferno liberatos.

MAHVMEVS In Alchorano lib. 4. cap. 9. quod intitulatur *Elgam* id est de Dæmonibus, affirmat turmam quandam Dæmonum audivisse quadam die ipsum Mahumétum legentē Alcoranum Mauris, & hac lectione maxime delectatos fuisse, quia animadvertunt se posse salvati, si in Mahumétū crederent, & Mahumétani fierent: & ita factos fuisse Mahumétanos, & ab inferno liberatos esse. Hic est error manifestus contra scripturas, ex quibus constat poenam Dæmonum esse æternam, ut vidimus §. 14. & inde facile evincitur esse fabulam; quia si aliqui Dæmones ab inferno liberati sunt, quia crediderunt Mahumétum esse Dei Prophetam, & eius legem susceperunt, cito infernus vacuus maneret; quia omnes Dæmones ut ab illis poenis liberarentur, hoc ipsum facerent.

§. XX.

Error Alcorani circa durationem inferni.

MAHVMEVS in Alcorano lib. 1. cap. 13. affirmat; infernum non duraturum ultra mille annos; eoque temporis spatio finito omnes damnatos ab inferno extrahendos. Qui etiam fuit error Origenis. Richoldus libro de Turcarum moribus cap. 21. affirmat Mahumétanos existimare, post diem iudicii Mahumétum ob suam magnā auctoritatē & potentiā eductum ab inferno omnes damnatos, cuiuscunq; sint conditionis. Sed hic est error manifestus contra scripturas veteris, & novi testamenti, ut constat ex §. 14. huius sectionis.

§. XXI.

Error Alcorani contra Dei sanctitatem, & hominis libertatem.

MAHUMETVS in Alcorano cap. 34. docet Deum ab æterno ita præfinisse, & prædeterminasse quid quid homines in tempore facturi sunt, vt liberū non sit homicidæ homicidium vitare, nec adulterō adulterium, quia omnia hominum opera ita subiacent Dei voluntati, vt nihil facere possit homo, nisi illud ad quod fuerit à Deo destinatus fatali quadam necessitate. Quod hoc sentiat Mahumetus, testatur Doct. Martinus de Valdo in eruditis glossis marginalibus quibus illustravit librum, cui titulus, *Zelus Christi contra Iudæos, & Sarracenos*, compositum a Doct. Petro de Cavalleria: nam numero marginali 853. inquit: *Decimotertio Mahumetus tollit liberum arbitrium.* Ex hoc errore consequens est alius, quod nimirum Deus homines ad peccandum impellat, quem errorem docuisse videtur Mahumetus in Alcorano Azora, seu cap. 22. Nam vt testatur Aneas Silvius (postea Papa Pius Secundus) lib. 1. Epistolarū Epist. 396. hæc verba habentur in eo capite: *O Deus quibus vis bonam, & quibus vis malam vitam præbes.* Et hoc ipsum testatur Theatrum vite humanę tom. 1. fol. 5. & Cathecism. Patriarch. lib. 1. Dialog. 15.

Et hunc errorem satis indicant Mahumetani; nam cum eis dicimus: *Heus tu Amete, heus tu Haly, vis Christianus fieri?* Respondent: *Quando Deus voluerit.* Quasi dicant iam à Deo statum est, an futurus sim Christianus, an non. Si statum est, infallibiliter Christianus fiam. Si non est statum, infallibiliter non ero, quia Deus non vult, vt ego Christianus sim: si autem Deus non vult, quomodo sine eius voluntate ego potero Christianus fieri? Vt ego sim Christianus, requiritur quod Deus id velit: Deus autē non vult vt modo sim Christianus, quia si vellet, quomodo ego possem non esse Christianus? Quod si Deus non vult vt ego modo convertar ad fidem Christi, quomodo ego potero velle quod Deus non vult? Expectemus, ergo, vt Deus velit me petere Baptismum, & tunc ego petam.

Hunc errorem renovavit Calvinus lib. 3. institutionū cap. 21. §. 71. ubi ait: *Dicimus, æterno, & immutabili consilio Deum semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutē, quos rursus exilio dinouere.* Et c. 23. §. 8 *Non dubitabo simpliciter fateri, voluntatem Dei esse verum necessitatē, atque id necessario futurum esse, quod ille voluerit.* Contra hunc errorem agunt late Doctores Catholici. Est enim contra lumen rationis, quia

vt inquit August. lib. 3. de lib. arbit. cap. c. 18. *Quæcumque ista causa est voluntatis, si ei resisti non potest, sine peccato ei ceditur: quis enim peccat in eo quod nullo modo cauere potest?* Et vt idem inquit lib. de duab. anim. cap. 12. *Peccati reū teneri quænam, quia non fecit quod facere non potuit, summæ iniquitatis est atque insaniæ.* Et vt ait idem S. Doct. 10 lib. de vera Religione c. 14. *Tam certum, & omnibus manifestū est, neminem peccare in eo quod necessitate facit, vt nulla hic doctorum paucitas, nulla indoctorū turba dissentiat.* Et lib. de duab. animab. contra Manichæos sic scribit: *Nonne hoc cantant, & in montibus pastores, & in theatris poætæ, & indocti in circulis, & docti in Bibliotecis, & Magistri in scholis, & Anthistetes in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?*

Idque constat manifestissime ex Sacris Litteris, vt ex illo Eccles. 15. 14. *Nam Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.* Vnde Dominus Caino Gen. 4. 7. *Nonne si bene egeris recipies, sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit? Sub te erit appetitus eius (peccati scilicet) & tu dominaberis illius (appetitus scilicet, quo ad peccatū propēdes, & alliceris.)* Et Deut. 15. *Cōsidera, quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, & bonum, & contrarium mortē, & malum, & c.* Et infra: *Testes hodie inuoco Cælum, & terrā, quod posuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vitam vt viuas, & diligas Dominum Deum tuum.* Et Iosue 24. 15. *Si autē malum vobis vultur, vt Domino seruiatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet.* Et 2. Reg. 24. 12. *Trium tibi datur optio, elige vnum, quod volueris ex ijs, vt faciam tibi.* Et Eccl. 3. 1 *Erit illi gloria æterna, quia potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala; & non fecit.* Et Math. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.*

Estque impium, & blasphemū Deum facere Authorem peccati, vt enim inquit David Psal. 5. *Quoniā non Deus volens iniquitatem tu es.* Et ibidem. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Et sapient. 14. 9. *Similiter autem odio sunt impius, & impietas eius.* Et Hieron. 19. 5. *Ædificauerunt excelsa Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.* Evidentique ratione concluditur Deū non esse Authorem peccati: nam cum Deus dicat, *Non mæchaberis, non occidas, non futurum facias;* nequit velle vt homines inuicē turentur, & occidant, sic enim vellet vt agerent contra eius voluntatem, & sibi ipsi repugnaret. Impossibileque est, vt Deus efficaciter velit homines facere id quod serio prohibet

ab hominibus fieri : at prohibet peccata fieri ab hominibus : ergo non vult efficaciter, vt homines peccata faciant. Tertio quia impossibile est, vt homo peccet dum adimplet Dei voluntatē, & id facit, quod Deus vult efficaciter, vt homo faciat. Quarto, quia Deus nequit ad infernū detrudere homines, quia fecerunt eius voluntatē; hoc autē contingeret, si Deus homines suo decreto efficaci antecedēti adigeret ad peccandū. Quinto, quia Deus nequit hominem damnare, quia non fecit aliquid impossibile : impossibile autem est hominem evitare peccatum ad quod perpetrandum à Deo necessitatur : & certū est Deū damnare hominem, quia peccavit : ergo certum est hominē non necessitari à Deo ad peccandum.

§. XXII.

Quomodo perurgendi sunt Mahumetani, qui interroganti, quando conuertendi sint ad fidem Christianam? Respondent: Quando Deus voluerit. Vbi exemplis, & aptis similitudinibus explicatur, prædestinationem, & præscienciam Dei non auferre nostram libertatem.

CVM in hac responsione supponant errorem illum nuper relatum, vrgendi sunt exemplo lepidissimo, quod ex Cæsareo refert Becanus in Manuali controversiarum lib. 3. cap. 4. num. 4. vt conuallat perniciosissimum dilemma, quo homines perditici sequentes errorem Calvini de decreto divino antecedente adigente homines, vel ad bona opera, vel ad prava, misere cruciantur, & in desperationem aguntur, sic enim discurrunt : *Vel ab æterno sum prædestinatus vel reprobatus* : si prædestinatus, necessario salvabor, etiamsi pessime vixero; si reprobatus, necessario damnabor, etiamsi vellim bene vivere. Quo dilemate misere cruciantur miseri, dum se expedire nequeunt, & refert Augustinus lib. de bono persever. cap. 15. quendā monachum sui Monasterij, eō fuisse adductum hac argumentatione, vt tandem deserta vita religiosa ad sæculi voluptates reversus sit, & perierit. Qui est fructus illius impiæ doctrinæ, quam cum Mahumeto sectatur Calvinus. Vt hoc perniciosum dilemma conuallat Becanus, loco citato hoc exemplum refert.

Ludovicus Landgravius, propter deploratam vivendi licentiam à Viris Religiosis correptus, ac graviter monitus, vt ad

bonam frugem rediret, antequam in opina morte præveniretur: pro exultatione hoc adferebat: *Si prædestinatus sum, nulla peccata poterant mihi regnum Cælorum auferre: si reprobus, nulla bona opera conferre.* Item illud: *Cum venerit dies mortis meæ, certo moriar. Illum nec bene viuendo potero extendere, nec male viuendo prævenire.* Quid factum? Incidit in gravem morbum: Medicum ad se vocat. Is, vt erat vir prudens, & verborum Landgravi memor: Domine mi, inquit, frustra me vocas. Nam si venit hora mortis tuæ, certo morieris, nec possum te iuvare. Si non venit, non indiges mea opera. Quid ita vero, ait Landgravius? Quin iuvame antequā mors adrepat. Tum Medicus: si putas vitam corporis conservari posse adhibita medicina; cur similiter non credis, vitam animæ iuvari posse penitentia, & contritione? Hoc verbo vicit Medicus, & Landgravius persuasit.

Ratio vero est, quia cum Deus velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, nullum hominē efficaciter destinat ad poenas inferni nisi sub conditione quod homo ipse cōtra Dei voluntatem male operetur, & divina transgrediatur præcepta: vnde nunquam habet decretum absolutum, & efficax damnandi, & detrudendi ad flammam æternam ignis, quousque ex altissima æternitatis suæ specula videat hominem pro suo libito, & contra Dei voluntatem peccaturum & vitam finitum in peccato: vnde non ideo malus est homo, & perseverat in peccato, quia Deus voluit illum damnare; sed potius ideo voluit illū damnare, quia prævidit malum ex propria electione futurum & perseveraturum in peccato.

Et dum Deus prædestinat ad coronam gloriæ, non destinat ad finem sine medijs, sed ordinat hominem ad finem gloriæ per medium bonorum operum, quæ relinquit in hominis potestate, & præcipit vt homo illa bona opera exerceat, quando habet potestatem non exercendi: vnde homo sic discurrere debet: si prædestinatus sum, id est, si à Deo ordinatus sum ad vitam æternam per certa media, quæ in mea sunt potestate consequendā; gloriā cōsequar, si illa media adhibuerim: si autē nō adhibuerim, non consequar, quia Deus non me destinavit ad gloriā nisi vt consequendā medio exercitio bonorum operum, quæ relinquit in mea potestate. Si sum reprobatus, id est, si à Deo ordinatus sum ad infernum propter mea peccata, quæ libere commissurus sum, certo damna-

bor, si illa peccata committam, unde ad vitandam damnationem vnicum medium est vitare peccata. Quia cum certissimum sit, Deum neminem sibi obedientem, & sua praecepta observantem, & in bono perseverantem, damnare: & certum rursus sit, non damnaturum peccatorem, qui poenitentiam in hac vita egerit, & perseveraverit in bono, certe si ego, ut possum, peccata nova evitem, & de praeteritis poenitentiam egero, non damnabor, sed salvus ero.

Id optimè explicat S. Vincentius Ferrerius serm. de praedestinatione, qui habetur ad finem tom. tertij suorum operum, pag. mihi 531. his verbis: Omnes quales sumus, sive praedestinati, sive praesciti, debemus conari ad bonam vitam perseverantem: Regula est Theologiae, quod quando Deus ordinavit aliquem finem, ordinavit etiam media ad illum finem, sine quibus non potest venire ad illum finem. Etiam si non dicit, intelligitur dixisse, ut patet, quia si Rex facit aliquem gubernatorem, intelligit quod faciat iustitiam, etiam si non ponat in mandamento, &c. Nota, quomodo salvandi scribuntur in libro praedestinationis, scilicet, *Salvabitur Ioannes per innocentiam*, Petrus per poenitentiam, &c. Ita quod non solum scribitur finis sive terminus, sed etiam via, sive medium per quod, &c. Idem de praescitis, etsi Papa facit Episcopum, intelligitur, quod sit Sacerdos, etiam si non dicit. Idem in natura de pluvia per nubes, &c. Ita de praedestinatione. Ideo ibi est triplex defectus in illis, qui dicunt, *Quid me oportet operari?* &c. Primo est ignorantia, quia quando scribitur in libro praedestinationis, *Talis salvabitur*, ponitur etiam via, & medium per quod, quia per humilitatem, vel misericordiam, &c. Ideo respicere finem sine medio, est ignorantia, & talis deficit dicendo: *Quid me oportet laborare?* &c. Immo certe oportet operari: alioquin auferres unam partem praedestinationis, scilicet viam, & medium per quod, &c. Ideo Gregor. 1. Dialog. & ponitur 23. quaest. 4. cap. *Obtineri*: Ipsa perennis regni praedestinatio ita est ab omnipotente Deo disposita, ut ad hoc electi ex labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante saecula disposuit donare, Ideo si non vis ire ad infernum, remove viam, & medium, nempe peccatum, & non ibis: Esaia 3. *Vae impio in malum,*

Secundus defectus, est stultitia dicere, *Quid me oportet facere bonum?* &c. Nota quia licet scit Deus omnia futura, scit si hodie prandeas, sicut si salvaberis. Si dicis, quid me oporteat parare cibum pro prandio? &c. Nullus facit argumentum de prandio, & arguit de anima. Idem, si est infirmus, quid me oportet vocare medium? quia iam scit Deus, si ero curatus, &c. Si debes sanari, via est per medicinas, &c. Item, scit Deus, si hoc anno habebitis bladum (id est agrorum fructus) quid ergo oportet arare? &c. Responsio: quia illa est via. Item scit Deus, si Rex habebit victoriam de inimicis, quid oportet habere gentes armorum? Responsio: quia illa est via ad victoriam, &c. Tertius defectus est error maximus. Unde negare Trinitatem, error est contra unum articulum solum, & sic de alijs: sed dicere, quod praedestinati non debent facere bona opera, est error contra omnes articulos, quos destruit: v.g. quare Deus voluit incarnari? Respondeo, ut homines ascenderent in Coelum. Et numquid sciebat Deus, an homines salvarentur? Quid oportebat ipsum incarnari? Et sic de alijs. Item de quo servit fides, Baptismus? &c. Quia ante ista Deus sciebat, qui essent salvandi, &c. Magnus est error sumere finem sine medio. Modo ergo finalis conclusio est, ut dicit thema, *Manete in me*, scilicet per bonam vitam, *Et ego in vobis* per gratiam. Ideo 2. Pet. 1. Fratres satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: Haec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum Domini, & Salvatoris nostri Iesu-Christi. Haecenus Sanctus Vincentius.

Est ergo stulta illa responsio Mahumetanorum, *Vel Deus statuit ut ego sim Christianus, vel non*, &c. Deus enim statuit ut tu sis Christianus, si tu volueris admittere doctrinam fidei, illamque audire, & expendere: statuit, ut sis Christianus, si auferas impedimenta fidei Christianae, nempe pluralitatem vxorum, & ritus Mahumetanos: & vult ut admittas doctrinam fidei, quia in hunc finem sua admirabili providentia disposuit, ut captivus traheris ad terras Christianorum, & ut tibi fides vera annuntiaretur: in hunc finem saepe internè te vocat, ut iugum Christi suscipias. Deus non trahit homines ad fidem necessitando, sed suadendo, & alliciendo:

tibi

tibi autem suadet, ut Christianus fias; quia tibi proponit rationes efficaciter persuadentes, fidem Christi esse veram, & sectam Mahumeti esse falsam: & voluntas manifesta Dei est, quod homines deferant fidem falsam & amplectantur veram: sicut voluntas Dei est, quod homines non furentur, non mæchentur, non iniuria afficiant proximos. Vnde sicut stultum esset dicere: *Si Deus vellet ut ego non furarer, ego furtum non fecissem*: ita stultum est dicere, si voluntas Dei esset, ut ego Christianus sim, ego Christianus fierem. Constat enim homines per Dei voluntatem non semper efficaciter trahi ad id quod Deus vult, quia voluntas Dei est, ut homines à vitijs abstineant, & virtutem sectentur, & tamen frequenter à vitijs non abstinere, nec virtutem sectantur. Et ratio est, quia Deus vult ut homines hæc opera liberè exercent, illosque relinquit in manu consilij sui, & ideo ipsi sæpissimè Dei voluntati resistunt, sicut Stephanus dixit Iudæis: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*. Vnde sicut stultè responderet Maurus fur, & adulter, si interroganti: *Quando desines furari & adulterari?* Responderet: *Quando Deus voluerit*. Ita stulte mihi interroganti: *Quando convertendus es?* Respondes: *Quando Deus voluerit*. Iam enim Deus vult, ut convertaris ad Christum: & suam voluntatem tibi exponit per lumen rationis, quo cognoscis sectam Mahumetanam esse falsam, & Religionem Christianam esse veram: Deus tamen te non cogit, neque tibi necessitatem infert; quia vult ut convertaris liberè & cum merito; tu autem huic voluntati Dei resistis, cum nō vis relinquere sectam Mahumetanam; sicut resistis voluntati Dei, dum non vis deferere vitia.

Quomodo autem scientia & prædestinatio Dei libertatem non tollat creaturæ aptè explicabo hac similitudine, qua utitur S. Vincentius Ferrerius in sermone illo de prædestinatione. Existit speculator in alta turri, vnde intuetur duas vias, & exitus illarum; alteram initio asperam, sed securam; alterum initio delectabilem & planam, sed periculosam & latronibus plenam: ex illa specula detegit, eos, qui tendunt per viam delectabilem & planam, quæ à sinistris est, tandem cadere in quoddam præcipitium: eos vero, qui tendunt per viam initio asperam, quæ est à dextris, tandem pervenire ad locum felicitate plenum. Desiderans vero, ut viatores omnes perveniant ad locum illum felicem, clamat è turri, Amici, viatores, deserite viam sini-

stram, & carpite dextram: quia sinistra, quæ delectabilis & plana est, ducit ad præcipitium & mortem; dextra vero, quamvis aspera appareat, ducit ad locum felicem. Plerique vero ex viatoribus sinistram ingrediuntur, quia delectabilis & plana, & per illam gradiuntur: speculator vero ex altitudine turris intuetur eorum præcipitium. An in hoc casu visio speculatoris detegentis præcipationem & perditionem eorum, qui gradiuntur per viam sinistram, est causa cur illi præciperentur? minime. Neque enim ideo illi præcipientur, quia speculator videt; sed potius speculator videt, quia illi præcipientur. Vnde potius illi sua voluntaria præcipatione sunt causa, quod speculator videat, & non è converso. Nec illa speculatoris visio illis libertatem adimit, sed qui præcipientur, libere præcipientur, & quia volunt: quia si viam dextram carperent, & illi insisterent, efficerent, ut speculator videret oppositum.

Sic ergo res se habet in nostro casu. Existit Deus in alta suæ æternitatis specula, vnde omnia tanquam præsentia despicit quæ in tempore fiunt. Duæ sunt viæ, altera spatiosa & lata, quæ ducit ad perditionem: altera aspera, quæ ducit ad vitam. Clamat Deus per os Prophetarum, & Apostolorum, & per internas inspirationes: *Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram*. Isai. 30. 21. idest neque amore prosperitatis temporalis, neque timore adversitatis deseratis viam rectam mandatorum Dei, quæ ducit ad vitam: omnibus hominibus præstat auxilia necessaria ad ambulandum per viam rectam, sed illi ob difficultatem viæ huius, arripiunt viam latam, per quam tendunt ad perditionem. Deus ex alta specula æternitatis infelicem eorum exitum prospicit; & tamen hac sua scientia nō est causa cur ipsi pereant: neque enim ideo illi præcipientur, quia Deus videt, sed potius ideo Deus videt, quia illi præcipientur. Ut enim inquit Hieronymus in caput „ 26. Hieremiæ, non quia Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est; sed „ quia futurum est, novit Deus, qui præscius futurorum. Et ut ait Origenes lib. 7. in Epistol. ad Romanos explicans illud, „ quos præscivit: Non propterea erit aliquid, quia id scit Deus futurum; sed quia „ futurum est scitur à Deo antequam fiat. Et ut loquitur Damascenus in Dialogo „ contra Manichæos pag. 562. Prævidens „ Deus ea, quæ à nobis sponte futura erant;

videlicet, quæ in nostra sunt potestate, virtutem dico & vitium, prædestinat ea, quæ nō sunt in nostra potestate. Præscientia Dei vera est, & aliter quam ipsa habet, res fieri nequit; sed ipsa non est causa, cur quod futurum est, omnino fiat; sed quia hoc vel illud facturi sumus, ideo prænoscit: prænoscit autem multa, quæ ipsi non placent, sed horum causa non est. Et ut ait Augustinus lib. 5. de civitate cap. 10. Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccatum præscivit; imò ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cuius præscientia falli non potest, ipsum peccatum esse præscivit; qui si nolit, omnino non peccat; sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscivit. Et ita loquuntur alij Patres apud Fasolum tom. 2. pag. 47. & apud Lessium in opusculo de gratia efficaci cap. 3.

En ergo apertissimam rationem, cur prædestinatio divina licet infallibilis sit, non auferat nostram libertatem: quia prædestinatio secundum Augustinum nihil aliud est, quam *præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur*; ac proinde duo includit, nempe voluntatem divinam conferentem ea beneficia & dona, quibus homines de facto liberantur ab æterno interitu, & vitam consequuntur æternam: & præscientiam, per quam Deus videt, quod homines illis donis & beneficijs bene utri sunt. Ex ijs duobus primum nequit auferre libertatem, quia Deus dat auxilia, & dona prævenientia, quæ necessitatē nō inferunt, sed talis sunt naturæ ut eis possit voluntas creata *diffentire si velit, eaque abijcere*, ut definit Tridentinum: vel *illis resistere*, ut definit Senonense Concilium: præscientia autem Dei, qua prævidet arbitrium creatum benè utrum illis donis, nequit officere libertati, quia non est causa nostri operis, sed potius nostrum opus est quasi causa illius præscientiæ. Neque enim ideo homo rectè operabitur, & perseverabit in bono, quia Deus scit; sed è contra ideo Deus scit, quia homo sic perseverabit.

§. XXIII.

Demonstratur Alcoranum non esse testimonium Dei, quia fabulis ridiculis plenum est.

ASSVMPTVM probatur primo, ex dictis in tota sectione præceden-

ti. Secundo, ex dictis sectione 14. pagina 646. Tertio, quia teste Ioanne Andrea c. 8. sui libri, Mahumetus in Alcorano lib. 2. cap. 11. narrat, sibi Almedinæ commoranti apparuisse Angelum Gabrielē septuaginta alarum paribus, secumque adduxisse brutum quodam nive candidius, nomine *alborach*, & iussisse, ut in illud conscenderet, brutum vero equitem admittere noluisse, nisi facta prius sponsione, quod ipsum in paradysum esset adduturus; Mahumetum vero ita spendisse; & sic equum illum se facilem præbuisse; & confestim conscendisse; & Angelo dextrante pervenisse citissime in Templum Sanctum Hierusalem; & ibi in occursum eius processisse Prophetas omnes, illumque tanquam maximum Dei Prophetam salutasse, ad fores autem templi appositam esse scalam, quæ cælum contingebat; & per eam conscendisse ad primum cælum, & post illud alios sex penetrasse; primum cælum esse argenteum; secundum aureum, tertium, quartum, quintum, & sextum ex varijs lapidibus pretiosis, septimum vero lucis; in primo cælo stellas suspensas esse ex catenis aureis, & maximam illarum esse sicut montem, qui iuxta Almedinam extat. In primo cælo invenisse Adamum, qui eum arctè complexus est, & gratias Deo egit; quia talem filium ei donare dignatus est: in secundo invenisse Noe: in tertio Abrahamum: in quarto Iosephum: in quinto Moysen: in sexto Ioannem Baptistam: in septimo Christum. In omnibus his cælis affirmat se vidisse varios Angelos diversis muneribus destinatos: sed specialiter narrat, se in septimo cælo vidisse Angelum, qui septuaginta millia capita habebat; & in singulis capitibus septuaginta mille linguas, & singulis linguis septuaginta mille voces formabat; quibus Deum laudaret.

Deinde dicit, manente Angelo commite in septimo cælo, se sine socio ad octavum cælum ascendisse, & immensæ altitudinis iuga superasse, & invenisse nives, & pluvias, & iam præ nimio frigore pene defecisse; tunc vero audisse vocem dicentem sibi: *Amplius appropinqua Mahomete, & creatorem tuum saluta*: hac autem voce cōfortatum prope Tronum Dei ascendisse, Deum vero manum suam super humeros eius posuisse, illam vero ita frigidam fuisse, ut præ nimio frigore eius contactum vix ferre posset. Hic Deum magna ipsi secreta manifestasse, & præcepta dedisse. Postea rediisse ad septimum cæ-

cælum, & Angelum, qui eum comitabatur eum duxisse ad videndum paradysum, quem Deus Mauris præparaverat. Hæc deliria referre sufficiat, quia illa quivis poterit impugnare.

Quarto, teste eodem Ioanne Andræa in capite 5. sui libri 1. Mahumetus lib. 3. cap. 9. (secundum Alcoranum, qui legitur sine distinctione librorum, est caput 36.) narrat Salomonem cum exercitibus suis tum Dæmonum, tum hominum, tum aviū pervenisse propè *fluvium formicarum*. Et cum adhuc per leucam distaret, audivisse vocem cuiusdam formicæ, quæ cæteris præcipiebat ut se reciperent in antra sua, ne conculcarentur ab exercitu Salomonis. Et in illo itinere locutum fuisse cum vrpupa, quæ illi multa dixit de Regina Sabâ, & cum vrpupa illa epistolam misisse ad Reginam. Cum vero scivisset, Reginâ Sabâ in occursum ipsius à sua curia iam processisse, Dæmonem coegisse, ut palatiū ipsum Reginæ Sabâ in ictu oculi illuc transportaret: idque Dæmonem præstitisse, atque ita Reginam à Salomone in suo ipsius palatio fuisse exceptam, & propterea potentiam Salomonis fuisse admiratam.

Quinto, lib. 3. Alcorani cap. 14. (teste Ioanne Andræa) affirmat, quod Salomō habebat plures Dæmones in ergastulo catenis & compedibus ligatos: & cum morti appropinquavit præcepit, ut cadaver suum vnguents condirent, & medicaminibus præservatum in Sella Regia collocarent, ut quasi vivus timeretur. Ita vero fuit executioni mandatum. Ceterum in ipsius dextera virga appositæ est, cuius extremitas terræ infixæ erat: à qua egrediens vermis virgam corrodit, & sic Salomon in terram corruit, & hoc pacto Dæmones cognoverunt, eam esse mortuum, & sic à pœnis liberati sunt.

Et cap. 43. Alcorani in persona Dei sic loquitur: Davidi divitias abundanter contulimus, & montes ac aves illi parere fecimus: ferrumque moliri præcepimus: ipsum quoque loricas bonas exinde texere iussimus. Salomoni quoque ventos, & pluvias vespere ac manè parere fecimus, suæque manui mineralia, auri & Diabolos opifices, ut illi pro velle suo aras & imagines, & paropsides, ac amphoras fabricarēt subiecimus. Hæc ramen fabulosa esse facile constabit legenti libros Regum, & Paralipomenon.

Item cap. 47. hæc habet: *Pharao iussit sibi ædificium usque ad cœlestium attactū portarum parari, ut sic Moyses Deum conspi-*

ceret. Hæc & alia multa fabulosa habet in Alcorano, quæ libens omitto. Duas tamen historias vel potius ridiculas fabulas præterire non possum, quas Mahumetus scriptas reliquit, in responsione ad quasdam quæstiones, quas illi proposuerūt tres Rabbini Iudæorum, de quibus suprâ mentionem feci sect. 14. pag. 645. Inter has quæstiones una fuit, cur sepulchrum Moysis ignoretur? Ut huic responderet, sequentem fabulam composuit, & ijs verbis recitavit: Moyses cum solus per desertum vagaretur, forte sepulchrum apertum, vacuumque invenit rectè ad quantitatem suam effosum: quod admirans cœpit ad propriam staturam metiri. Interea Angelus mortis venit ad interficiendum Moysen. Quem cum cognovisset Moyses, quæsit: ad quid venisti? Respondit: Missus sum pro anima tua. Cui Moyses, quomodo ergo putas eam eripere? Per os enim non poteris, quo locutus sum cum Domino: neque per aures, quibus vocem Dei audiui: neque per oculos, quibus faciem Dei vidi: neque per manus, quibus donum Dei recepi: neque per pedes, quibus montem Sinai ascendi. His auditis abiit Angelus Domini. formaque mutata, attulit pomum de paradiso, quod cum olfaciendo porrigeret, recepit Moyses, cuique naribus apponeret, arripuit eum Angelus per nares, per quas tanquam emungens, animam eius extorxit; quo facto, mansit corpus eius in sepulchro nunquam recepto. Planum est hæc ridicula, & fabulosa esse. Veritas constat ex capite ultimo Deuteronomij. Alia quæstio, seu interrogatio fuit, cur caro porcina edi non debeat? Ut huic interrogationi satisfaceret Mahumetus sequentem fabulam contulit: Iesus Christus (inquit) dum rogaretur à Discipulis, ut modum arcæ Noe, habitumque superstitis in eo generis humani exponeret, rogâtes audiens formulam ex luto inter manus suas confectam proiecit humi, & ait: surge in nomine patris mei, & surrexit homo canus: cui Christus: tu quis es? Respondit: Ego sum Iaphet filius Noe. Cui Iesus, ita ne canus mortuus es? Respondit: Nequaquam, sed in hac ipsa hora putans me ad diem iudicij surgere, metu canus effectus sum. Præcepit ergo Iesus Iaphet, ut omnem historiam arcæ Discipulis rogantibus exponeret. Tunc ille rem omnem à primordio narrans, pervenit ad locum ubi cum domus secessus pon-

ponderare, inquit, egestionis arcam inclinare, timuimus valde. Consuluit itaque Pater Noe Deum: cui Deus; adduc, inquit, elephantem, & verte posteriora dorsi eius super locum, & fecit sic. At ubi elephas finem suum hominū egestioni iniecit, surrexit sus grandis: quæ cum massam omnem disperderet conceptum insuetis naribus edidit murem: qui cum tabulas roderet, consulto Domino, percussit Pater Noe in illicò leonem in fronte: percussus leo concitus, flamine anxio catum naribus eiecit. Satis ne ergo videtur causæ Abdia, vitandi animal immundum? Hucusque Mahumetus, qui similes fabulas, & ineptias adhibuit in responsione ad multas alias interrogationes, quas Iudæus Abdias, & alij duo Rabini ei proposuerunt.

SECTIO XVIII.

Ostenditur legem Mahumeti non esse à Deo, quia lex Domini conuertens animas, à quo procul abest lex Mahumeti.

CVM finis legis Dei sit animas ad Deum ducere, & veram sanctitatem procurare, qua anima coniungitur Deo, illique placet; nequit esse lex divina illa, quæ vitia non cohibet, & virtutes promouet, & media ad generandam veram sanctitatem non habet. Talem autem esse legem Mahumeti, facile est probare ex dictis; cum illa proponat tanquā articulos fidei, & veritates salutares mille errores; & præcipiat, vel consulat, vel saltem vt licita permittat multa fœda & illicita; & hominum corda sursum nō eleuet, sed potius rebus terrenis, & delectationibus corporis, & bonis sensibilibus immergat. Sed nunc breuiter hoc ipsum ostendendum est, tum à posteriori, tum à priori. A posteriori quidem, quia nullus fuit vnquam inter Mahumetanos homo verè sanctus, cuius sanctitatem Deus nūdo ostenderit per signa illa & virtutes, quibus in Ecclesia Christi in omni sæculo Deus multorum sanctitatem ostēdit, tam virorum, quam scēminarum. Hoc assumptum Christi prædicator amplificare poterit in medium producendo ea quæ sincerissime & verissime narrat Fr. Antonius del Castillo è Seraphica Familia, qui inter Turcas diu versatus est, in suo *deuoto peregrino*, seu *itinerario Hierosolymitano* lib. 3. cap. 6. vbi describit vitam & mores

eorum, quos Turcæ vt sanctos venerantur, & *Morabitos*, *Turlacos*, vel *Truncos* appellant.

§. I.

Quales sint Mahumetanorum sancti.

EST doctrina inter Mahumetanos recepta, homines ieiunādo, eleemosinas largitudo, à delectationibus carnis abstinendo, & pœnitentiam agēdo initio vitæ suæ, tandem acquirere naturam Angelicam, & impecabiles reddi, & in præmium vitæ antea actæ posse iā quidquid libuerit deinceps facere, & quancūque delectationē capere. Audiamus Thomam Bocium tomo 1. designis Ecclesiæ lib. duodecimo cap. 20. paginæ 543. vbi hæc scribit: Est inter Turcas quorundam, qui religiosissimi habentur, secta. Vocantur hi Turlachi. Mos est istis palam per obscenitatem spurcissimam coire cum quibusvis, ipsis etiam belluis, præcipue vero cum asinabus, quibus ipsi vehuntur; & quo fidentius hæc ij perpetrarint, eo sanctiores existimantur. Id ego, si in vno, aut altero scriptore legissem, nullo modo inducere in animum possem, vt crederem: sed omnes, qui Turcarum mores latius describunt, id constantissime affirmant, in his Ioannes Antonius Menavinus Genuensis, Theodorus Spanduginus Cantacuzenus, Bellonus Gallus, Ioannes Leo Africanus; qui quidem è Mahumetanorum sanguine ortus Mahumetique diu addictus, cum fuisset à Nostris captus, Romamque Leone X. Sedente adductus, Christo se dedidit, & Africæ descriptionem, moresque suæ Gentis proprio libro diligentissime notatos nobis reliquit. Adiecit hic aliud longe obscœnissimum, solitos huiusmodi homines, vbi eos impetus libidinis arripuerit, violare mulieres obvias, quas possuerint in medijs vijs, nisi obstiterint illæ, præ naturali, qui reliquus est humanæ menti, pudore. Quod vero est in sanctissimæ mentis, & ad præsens argumentum spectat tanta superstitione defixi populi tenentur, vt credant, hos homines divinissimos, mulieres vero, quæ compressæ fuerint ab istis, ex hoc facto quasi consecratas, ac sanctiores effectas. Secundum sit illud. Siquis inter Mahumetanos, ac præcipue Turcas, inciderit in amentiam, ac mentis stuporem, pro sancto habetur, & honore præcipuo, cœlestique acunctis colitur, quamvis furiosos ipsi constringat,

& cædant. Refert idem Ioannes Leo, à Rege Tunetano exædificatas fuisse non ignobiles ædes, bonaque assignata satis opulenta stupido cuidam, unde alebantur illius sectatores, & cognati multi. Ex his iudicare possumus reliqua istorum. Qui vult legere videnda multa ad hoc pertinentia, videat itinerarium Ludovici Barthenæ cap. 5. & seq. lib. 2.

Addit Ioannes Leo Africanus lib. 3. Historiæ Africanæ cap. 43. se vidisse unum ex his Morabitis, seu Turlachis publicè aggredi in platea Babylonis, seu Cayri sceminam nobilem egredientem ex balneo, & cum illa coram omnibus coivisset: peracto autem turpissimo concubitu, statim certatim omnes confluisse ad tangendas in venerationis signum vestes illius sceminæ, quas iam sacras arbitrabantur; maritum vero illius, re cognita, mille gratias egisse Deo ob scelericam sortem suam; & ad manifestandam cordis sui lætitiā publicum parasse convivium, fortunatum se existimans, quia Propheta Mahumetus sub specie delectationis capiendę vxorem suam divinis voluit sanctificare favoribus. Idēque testatur Fr. Antonius del Castillo. Persuasum enim habent cæci isti homines Prophetam Mahumetum has turpissimos congressus inspirare illis Morabitis, ut quasi nomine illius, & personam ipsius agentes commisceantur sceminis, ut illis ipsa tumque domui insignia conferat beneficia: & hinc oritur, quod mulieres illas à Morabitis cognitās ut rem sacram, & à Mahumeto sanctificatam venerentur.

Quis non videat turpissimam, & abominandam esse legem, quæ tales fructus producit, animasque non ad Deum convertere, sed in bestias transformare. Conferat hic Christi prædicator puritatem Religionis Christianæ cum hac impuritate: & in modum proferat vitam & gesta eorum, quos Sancta Ecclesia, ut Sanctos colit: discurrat per singula sæcula, & breviter enumeret celebriores sanctos, qui in singuli floruerunt, ut Mahumetani oculos aperiant, & lucem veritatis videant. Ut autem præ oculis habeat sanctos famosiores, qui singulis sæculis floruerunt, legat Cardinale Bellarminum in tomo concionum fol. 6. de fide, ubi breviter & dilucidè eos proponit: & Patrem Franciscum Arias nostræ Societatis tom. 1. de Imitat. Christi, tract. 5. à cap. 23. ubi usque ad 37. ubi copiosè & eruditè rem tractat.

§. II.

Ostenditur legem Mahumeti carere medijs perveniendi ad sanctitatem. Et primò de Maurorum Zalà, seu oratione.

MIRVM non est, quod lex ista homines non ducat ad sanctitatem, quia cum sanctitas à Deo provenire debeat medijs instrumentis ab ipso designatis, & ad generandam sanctitatem aptis, eiusmodi instrumentis carent. Universale instrumentum est oratio, & obsecratio (qua à Deo aliquid petimus ob eius misericordiā, & ob Christi merita) ut enim inquit Chrysostomus lib. 1. de orando Deo, oratio est instar clavis cuiusdam, per quam omnes Dei thesauros possumus aperire, & ex illis accipere quidquid nobis commodum videtur ad æternā salutem consequendam. Et ideo Christus Math. 7. & Luc. 12. ad orationem homines hortatur dicens: Et ego dico vobis, petite & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulsate & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur. Quod Christus explicat similitudine ab humanis ducta: Si enim vos, cum sitis mali, nostis bona data (quæ non à vobis habetis, sed aliunde accepistis) dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonū petentibus?

Hoc instrumento universali ad omnia saluti opportuna facile obtinenda carent Mahumetani: etsi enim sæpe repetant formulā orandi, quā Zalà vocant, in ea nihil petūt: dicūt enim solū hæc verba: *Deus magnus est. & Mahumetus à dextris Dei existit. Benedictus sit Deus.* Quæ verba cum magnis ceremonijs proferunt, quandocumque faciunt Zalà. Faciem enim versus meridiem vertunt, ut testatur S. Petrus Paschasius num. 84. & iam oculos in cælum attollūt, iam caput usque ad terram demittunt; oculos utraque manu abstergendo, & quasi lingendo, & maxillas contrectando. Quinquies autem in die faciunt hanc orationem, seu Zalà: nimirum 1. prima aurora: 2. meridiem: 3. quasi hora quarta post meridiem: 4. cum sol occidit: 5. hora & dimidia à prima nocte. Habent etiam sua rosaria satis longa, quæ nimirum centum globulis constant; quæ percurrunt, & in singulis globulis hæc tantum dicunt, verba, *Bismila*, idest, *nomen Dei*. Et hæc rosaria recitant, sæpe repetendo illam vocem,

Bis-

Bismila, seu *nomen Dei*, esse existimant magnum suffragium ad extrahendas animas defunctorum ab interno. Conferat Christi prædicator hanc formulam orandi cum formula orandi, qua Christiani utuntur, dum orationem dominicam, & salutationem Angelicam proferunt; & exponat petitiones septem, quam Pater noster continet, & preces, quas continet *Salve Regina*: atque laudes B. Virginis, quas continet salutio Angelica, & salutarem petitionem: ut Mahumetani hæc inter se comparantes, veritatem agnoscant,

§. III.

De Mahumetanorum lotionibus, & lavacris.

MAHUMETVS in Alcorano cap. 12. hæc habet: Viri boni cum oratum surrexeritis facies vestras, ac manus & brachia vsque ad cubitum, & pedes vsque ad tibias ablueret, & capillos revolvendo abstergere, & post coitum mulierum, vos balneari oportet. Infirmi autem & in itinere positi, ab egestu, aut mulierum coitu venientes, & aquam minimè reperientes, facies suas, & manus terræ mundæ pulvere tergant. Deus namque vestram mundiciam diligit. Idem repetit cap. 9. his verbis: Post coitum, & egestionem, & antequam orent abluantur, &c. Et si aqua non adsit, terræ mundæ pulvere, quasi aqua tergendo mudentur. Verum hæc vana & superstitiosa esse, & à perfidis Iudæis desumpta, facile est probare. Deus enim mundiciam interiorem animæ præcipue querit, & hanc præcipit. Anima autem non inquinatur egestionem, quæ opus naturale est, neque coitu cum vxore legitima, quando vxoratus ad consortium accedit ex desiderio prolis ad obsequium Dei educandæ, vel ex hinc honesto reddendi debitum, vel se liberandi à periculo incontinentiæ: ergo superstitiose tunc præcipitur lotio illa. Si autem coitus sit illicitus, macula, quam anima ex illo opere contraxit, non oblatione exteriori corporis, sed animi contritione, & veniæ petitione, & ferventi oratione ad Deum suscipi, obtinenda est. Vnde Christus Math. 15. 19. De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonio, blasphemæ. Hæc sunt, quæ coinquinant hominem: non lotis autem manibus manducæ, non coinquinat ho-

minem. Quod à Iudæis illas ablutiones sumpserit Mahumetus, probari potest: nam, ut Marcus testatur cap. 7. 3. Pharisei & omnes Iudæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum. Et à foro (scilicet venientes) nisi baptizentur non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptisinata calicum, & vrcorum, & aramentorum, & lectorum, in quibus scilicet ad mensas accumbabant. Quia enim in foro omne genus homines versabatur, Iudæi, & Gentiles, mundi & immundi; cum ex foro redibant Iudæi se totos in aquam immergebant, ne quid in corpore immunditiæ remaneret: & omnia, quæ contrectaturi prandentes erant, ne eorum attrectatione, si forte immunda essent, contaminarentur, prius eluebant. Sed hæc tam crebra lavatio inutilis, & superflua erat, & tempus ad alia utiliora consumebar.

Diabolusque miseros Mahumetanos decipit, dum eis persuadet, eis ablutionibus animam lavari à maculis peccatorum: cum tamen ad hoc nullam virtutem habeant. Sicut habet ablutio Baptismalis: nam Christus applicat meritum suæ passionis Baptismo, & dum corpus exterius abluitur, Deus internè gratiam intundit virtute illorum verborum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, gratia illa anima emundatur à sordibus culpæ. Conferat Christi minister vanitatem horum ablutionum, quibus utantur Mahumetani cum efficacia quam habent ad mutanda corda hominum Sacramenta à Christo instituta, & in hunc scopum legat P. Franciscum Arias tom. 1. de Imitatione Christi, tract. 5. cap. 49. & 50. ubi appositissima narrat exempla ad hanc rem persuadendam.

§. IV.

De Mahumetanorum ieiunio.

MAHUMETVS in Alcorano cap. 2. secundo ita loquitur: Tota die ieiunate, nocte ieiunium solvite, & tunc comedentes & bibentes, quantum libuerit, ferè vsque ad principium horæ, quæ solis ortum antecedit. S. Petrus Paschasius n. 85. de hoc ieiunio loquens inquit: Mauri statim ac dies lucescere cœpit ieiunare incipiunt, & nihil comedunt, neque bibunt, neque cœnulant, sed post solis occasum, cum nox iam suas tenebras super terram

terram fundere cœpit, comedunt, & bibunt, & cum mulieribus cocunt.

Habent autem ieiunium continuatum per integrum mensem lunarem, quod *Ramadan* appellant. Nō habet vero fixam anni stationem, sed iam vno, iam alio tempore incidit: & sæpe incidit in æstate, quando menses colliguntur tantoque rigore illud observant, ut quamvis siti pereat, nec fauces quidem aqua humectare liceat, quia si aliquis deprehenderetur ieiunium solvisse, illicō suspenderetur.

Hoc tamen ieiunandi præceptum à Deo non esse, neque aptum disponere homines ad sanctitatem, nec ex temperantia, sed ex superstitione procedere, facile probatur: ut enim testantur Spanduginus, Cambinus, Nicolaus à Nicolais, ac Petrus Bellonus apud Bocium tom. 1. de signis Ecclesiæ signo 46. cap. 3. cum Turcæ hæc ieiunia agunt, licet visque ad noctem cibū non gustent, tamen ubi advesperascit, sic insatiabili aviditate corripiuntur, ut totas noctes vorando, & bibendo consumant. Et ut scribunt viri Religiosi qui diu inter Mauros captivi detenti sunt, postquam Mauri initio noctis voracissime comedunt sive ex piscibus, sive ex carnibus, & cubitum eunt; media nocte procedit per vicos homo, quasi publicus præco clavam gerens, qui fores percutiens alta voce clamat: *Surgite Mauri ad comedendum, & bibendum, & gignendos filios contra Christianos.*

Et sanè cum naturalis ratio dicat, ut de cibo & potu nō plus sumatur quam utile sit naturæ ac expediens animæ ad bene agendum: & tota penè nocte ad libitum epulari, valde gravet naturam, & animam impediat ab exercitijs virtuosis; lex ita comedendi post ieiunium est divina atque naturali legi contraria. Secundo, quia cum lex divina iubeat, ut sensualitas reprimatur, & sub rationis dominio fervetur, nequit esse à Deo lex, quæ consulit, vel saltem tanquam licitum permittit tot horis ad libidem comedere, & bibere, & sensualitati fræna laxare. Tertio, quia cum finis ieiunij sit vitia comprimere, passiones frænare, pro culpis præteritis satisfacere, mentem elevare, & ad contemplationem divinorum disponere, nequit Deum habere Authorem lex illa quæ post ieiunium licentiam præbet se ingurgitandi per totam noctem: quia hoc ipso ea admittit, quæ impediunt omnia illa bona, quæ per ieiunium intenduntur.

Conferat Christi prædicator hoc ie-

iunium cum ieiunio Christianorum; & illam Mahumeti doctrinam cum doctrina Christi sic præcipientis Luc. 21. *Videte ne graventur corda vestra crapula, vel ebrietate; aut curis huius sæculi.* Et Luc. 6. *Vae vobis, qui saturati estis, quia esurietis.* Et cum doctrina Petri Epistol. 1. cap. 2. sic momentis: *Charissimi abstinete vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.* Et Pauli Rom. 8. dicentis: *Si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, vivetis.*

§. V.

Concluditur ex dictis, quam impudenter Mahumetus dixerit, suam legem esse supra omnes.

IN cap. 18. Alcorani sic legitur: *Nunc cum suum, videlicet Mahumetum, cum via recta legeque bona Deus misit, ut ipsam manifestet. & super omnes leges extolatur.* Verum hoc esse mendacium impudenter confictum à Mahumeto, constat evidenter ex dictis in tota hac disputatione: & ex dictis in his postremis sectionibus constat nullam ex conditionibus legis Domini cōvenire legi Mohometi. Hic Christi prædicator facile potest probare, omnes proprietates legis Dei convenire cum summa perfectione legi Christianorum,

SECTIO XIX.

Quamvis Mahumetus in Alcorano dicat, sibi non esse datam à Deo potestatem faciendi miracula: tamen aliqua testibus carentia in sui commendationem finxit.

IN capite 15. Alcorani introducitur Deus sic loquens cum Mahumeto: „Tū nequaquam ad incredulos cum manifestis Dei miraculis venies, quoniam „ea velut otiosa atque contraria reputarent: Nisi sciremus, eos tibi non credituros, sicut nec alijs crediderunt, daremus tibi signa atque prodigia. Increduli „licet omnes virtutes, omniaque Dei viderent miracula, nunquam nisi tecū disputatione facta crederent: cum dicant „hæc nequaquam fieri nisi per prævias „incantationes. Hæc astutè confixit Mahumetus, ut declinaret ignominiam, & dedecus, quod ex publica obmurmuratione Iudæorum contra ipsam, resultare ipsi poterat apud sui sectatores: palam enim

Iudæi obmurmurabant, Mahumetum non esse Prophetam, quia non habebat potestatem faciendi miracula, ut diximus, sect. 2. pag. 535.

Ut æstimationem tamen apud suos lucraretur aliqua de se confixit, quæ refert Ioannes Andræas cap. 10. sui operis contra Alcoranum: ne tamen de falsitate convinceretur, ea confinxit quæ testes non habuerunt, vel quæ coram testibus iam mortuis narrabat facta.

1. Est illud de pectore sibi aperto, & gutta nigra extracta; de quo supra sect. 15. pag. 651.

2. Quod cum esset septemdecim annorum, & camelos domini sui duceret, Deus miraculosè illum protexit nube ne à nimio solis ardore vreretur.

3. Quod illum in spelunca sæpè Angelus Gabriel visitaverit.

4. Quod ipsum redeuntem ex colloquio cum Angelo arbores, lapides, & aves salutabant.

5. Quod cum calore solis premeretur, vocavit arbores procul existentes, ut sibi ymbra facerent; & illæ statim accurrunt.

6. Quod se iter agente, & incontentatione Dei abortito, magnus truncus arboris per medium scissus est, ut pergenti viam præberet.

7. Quod cum ab ipso patruus eius, & alij (qui iam obierant, quando hoc primū narravit) postularent, ut coram ipsis miraculum faceret, lunam divisit, ut habes supra sect. XVII. pag. 686.

§. I.

Miracula, quæ de Mahumeto narrant Saraceni.

HÆC enumerat P. Cornelius à Lapide in Caput XIII. Apocalyp. pag. 218. Primum, quod sine dolore prodierit ex utero matris, circumcissus, & hilaris. Secundum, quod in eius natali omnia idola per totum orbem corruerint. Tertium, quod Lucifer arreptus ab Angelis, tunc immersus sit in profundum maris. Quartum, quod venti, aves, & nubes de eius educatione decertarint. Quintum, quod absina voce humana eum vocaverit *sygillum Prophetarum*. Sextum, quod nubes atra semper, etiam cœlo sereno, eius capiti incubuerit. Septimū, quod lunam bipartito divisam coniunxerit, & compegerit; hinc Turcæ venerantur lu-

nam, illamque in vexillis castris præferunt. Octavum, quod Angelus sit ei locutus. Nonum, quod arbor fici ab eo evocata, ei se humiliter inclinaverit. Decimo, quod bos & agnus ei tanquam maximo inter nuncios Dei locuti sint. Quo circa asserunt Mahumetis nomen fuisse ante mundi creationem in conspectu Dei: & quod nisi fuisset, nequaquam mundum condidisset.

SECTIO VLTIMA:

Aliqua observanda circa praxim convertendi Mahumetanos.

§. I.

Quantum expediat publicas ad Mahumetanos conciones habere.

IMPRIMIS vtilissimum est publicas conciones ad Mahumetanos habere in urbibus, & oppidis, ubi illorum considerabilis est numerus, ut sunt Malaca, Portus Sanctæ Mariæ, Gades, Hispalis, Xera, Calpe, S. Lucar de Barrameda, Velazmalaga, Granata, & alia oppida Batiçæ Provinciæ, item Matritum, & aliæ civitates maritimæ in Hispania propè mediterraneum. Harum concionum multiplex est fructus. 1. ipsorum Mahumetanorum conversio, qui his sermonibus publicis non parum commoventur; ut constat ex dictis in hoc tractatu: & sanè concurrente fidelium multitudine ad has conciones, ardens desiderium in ipsis excitatur de Mahumetanorum reductione, illamque à Deo enixe postulant, & sæpè obtinent.

Secundo, cum multi sint occulti Iudæi in magnis urbibus, ubi viget commercium, ut in civitatibus maritimis, & cum non possimus directè conciones in Hispania habere contra Iudæos, qui non nisi occulti & incogniti habitare in his regionibus possunt, oportet ut hæ conciones contra Mahumetanos publicè habeantur; nā ad illas venire non renuunt Iudæi, & saltem curiositate ducti confluunt. Et cum plurima ex argumentis, quæ contra Mahumetanos fiunt, militent contra perfidos Iudæos; vna opera omnes convincuntur, & Christi minister sub titulo prædicandi Mahumetanis potest contra Iudæos discursus & argumenta dirigere. Et ita ego præstiti Hispali, & maxime optavi ut conciones istæ fierent in Ecclesia Cathedrali, vel propè illam, quia illuc sine nota, & sine in-

incommodo concurrere poterant huiusmodi homines: inclementia tamen temporis coegit anno præterito 1679. Ut conciones inceptas ad ianuam Maioris templi, quæ meridiem respicit, prosequeretur in Domo Professa Societatis Iesu, in qua anno 1672. habitæ fuerant conciones illæ, in quibus 38. Mahumetani Baptismum perierant.

Tercio, quia in magnis urbibus Indiarum commercio frequentatis degunt occulti non pauci hæretici, ut Hispali, Gadibus, Malaca, & etiam Matrito, qui libenter ad has conciones audiendas veniunt; & occasione arrepta potest Catholicus concionator adversus illos sermonem convertere, eosque argumentis præmere. Id ego sæpè observavi, præsertim quando impugnabam illum Mahumetanorum errorem, quod unusquisque possit in sua lege salvari: tunc enim converti sermonem contra Sectarios Calvinistas, & Lutheranos fatentes esse salutem in Ecclesia Catholica Romana. Item quando recensentur noctæ, quibus manifestè comprobatur, Ecclesiam Christi esse veram Dei Ecclesiam, & sectam Mahumetanam esse Sinagogam Satanæ, facile est discursum dirigere contra hæreticos; nam signa veræ Ecclesiæ Christi in sola Catholica, & Romana Ecclesia reperiuntur. Item cum ex depravatis Mahumeti moribus, & ex contradictionibus Alcorani falsitas Mahumetanæ sectæ detegitur, idem argumentum torquetur contra Sectarios Lutheranos, & Calvinistas. Et ita ego præstiti Malaca, Gadibus, & Hispali.

Quarto, ista conciones utilissimæ sunt ipsis Christianis Catholicis, ut in fide magis radiceantur, & crescente fidei fervore, & vivacitate, crescant reliquæ virtutes. Et in oris maritimis, unde quotidie Christiani à Mauris captivi abducuntur, est res ista maximè necessaria: quia plebei homines ignorantes motiva credibilitatis, quibus manifestè demonstratur, Religionem Christianam habere Deum Authorem, facile à Mahumetanis seducuntur, & à Christo deficiunt. Unde Christiani Prædicatores deberent in ijs præcipuè locis populo expendere argumenta illa, quibus Christus suam divinitatem probavit, & reliqua omnia, quæ disputatione præcedenti ego confeci. Legatur sectio secunda illius disputationis pagina 508. Utinam Oratores Christiani omnis discursibus alijs pror-

sus inutilibus, quos sæpe concionibus inserunt, quandoque populo Christiano exponerent argumenta illa, quibus evidentiissimè demonstratur, Deum revelasse mysteria Religionis Christianæ experientia me docuit, fideles, maximam consolationem accipere ab eiusmodi concionibus, & intimè commoveri ad agendas Deo gratias pro beneficio Fidei Christianæ, sine qua impossibile est Deo placere. Observavi ego non semel, aliquos fideles auditis ijs argumentis quibus probavi Christi Domini divinitatem contra Mahumetanos, & Iudæos lachrymas continere non potuisse ob redundantiam spiritualis consolationis, qua eorum animus reficiebatur.

Certe cum in Domo Professa Societatis Iesu Matritensi anno 1670. conciones publicas ad Mahumetanos primum habuimus, tanta erat has conciones audiendi aviditas, ut necessarium fuerit fores templi, & domus prætorie cohorte cingere, ut aditus reservaretur Magnatibus, & principibus sceminis. Et quamvis hæc diligentia prudenter præmissa fuerit; tamen multi Dynastæ vix potuerunt liberum ingressum invenire, & magno cum labore locum ad audiendum consecuti sunt. Inter Procures primariæ sortis quidam, vir severæ frontis, & non modici supercilij, & qui signa tantæ affabilitatis exhibere non solebat, cum prædicatorem audivit de Christi divinitatem disputantem, & evidentiam argumentorum expertus est, quibus Veritatem Religionis Christianæ ostendit; se continere non potuit, quin illum è pulpito revertentem ad cubiculum insequeretur; ipsumque argutè complexus est, & gratias habuit pro concione tantæ utilitatis & consolationis.

Cum primum Hispali, anno 1672. ad Mahumetanos publicè verba fecimus in Domo Professa, quæ in mediotulo civitatis sita est, necesse fuit ob multitudinem auditorum, eodem tempore simul in duobus locis prædicare: in templo sceminis viris autem in peristyllo domus, quod amplissimum est, & quinque millia hominum capere potest, qui ex pavimento, & ex fenestris, & pergulis concionem audiebant. Contigit autem, ut dum concio haberetur, non semel plueret: & quamvis per tegulas, & canales aqua supra auditores copiosè decidederet: & con-

cionator ab illis rogaret ; vt loco illo decederent , quia periculum erat vt aqua vsque ad interiora penetraret : ab ipsis impetrare non potuit , vt locum illum deferrent , nec vt paterentur , concionem interrumpi per aliquod temporis interval- lum. Tanta enim cum voluptate concio- nes illas audiebant , vt indignum indica- rent ob vllum temporale incommodum hoc bono privari.

Quinto , his vtilitatibus accedit , quod cum fideles vident aliquem ex Ma- humetanis argumentis convictum , pub- licè Baptismum petere , latiam conti- nere non possunt , Deum laudant , & ei ex intimo cordis affectu gratias agunt , quia cor illius infidelis tetigit , ab eo præcantur vt ei constantiam , & perse- verantiam largiatur : illumque arctè am- plexantur , & alia charitatis signa ei ex- hibent ; & multarum virtutum actus exercent : & hic publicus plausus , & conclamatio infideles accendit , & emol- lit , & fideles maxime consolatur. Id ego sæpissimè expertus sum , præsertim Malacæ , Hispalis , Xeræ , Gadibus , Calpe , & Matriti.

Sexto , non exigua est vtilitas , quod his concionibus instruuntur Christiani perspicacis ingenij , & bono intelle- ctu præditi , vt cum Mahumetanis ser- vis possint de Religione disputare , & il- los ad Christianismum adhortari , & ve- ritatem Religionis Christianæ argumen- tis ostendere , quæ à concionatore audie- runt. Ipsique Mahumetani quamvis tunc non convertantur , ex concionibus colli- gunt fidei semina , quæ postea suo tem- pore fructum faciant ; vt constat exem- plo illo , quod narraui sect. 3. pagina 557. Et alijs duobus , quæ illi adiunxi eadem sectione , & ex ijs , quæ ibi dixi §. XI. pagi- na 571.

§. II.

Quomodo Mahumetani convocandi sunt ad has conciones publicas audiendas.

VT has conciones vtiliter audiant , curandum est , vn non tam vi co- gantur , quam rationibus . & be- nevolentia signis adducantur : & vt li- bentes veniant , providendum imprimis illis est pecunia , quam singulis diebus pendere solent dominis suis : cum enim ar- ceantur propter concionem ab operis , in quibus mercedem diurnam lucrantur , qua

solvunt heris suis vestigal diurnum , de quo conventum est inter illos ; debet aliun- de merces illa compensari. Servi namque Africani plerumque pascisci solent cum heris suis , & quotidie pendant in tribu- tum drachmas aliquas , donec libertatem acquirant , & tributum illud lucrantur sudore vultus sui , & ex mercede diurna partem reservât ad propriam sustentatio- nem , partem ad solvendum tributum do- minis suis. Vnde vt sine violentia ad con- ciones adducantur , vel heri remittere de- bent illius diei vestigal ; vel illis donan- dum est , vnde solvant. Libenter autem ve- niunt si sciant , post concionem eis tribuen- dum esse tantum pecuniæ , quantum pos- sent lucrare , vel onera portando , vel agros colendo , vel alio modo laborando. Vnde optimus modus eos congregandi est , pe- cunias quærere , quibus solvant vestigal illius diei. Scientes enim se tantundem lucratos audiendo concionem , quantum lucrarentur tota die laborando , liben- ter accedant. Hoc modo vsi sumus His- pali anno 1672. Nam quamvis primò Dominus Archiepiscopus in Paræcijs edictum publicari iusserit , quo monebat , vt heri suos servos & ancillas adducerent in Domum Professam Societatis , & hu- ius rei executionem impensè commen- dasset Vicario Domini Afsistentis , seu Proprætori , qui Ministros iustitiæ distri- buens per vicos , seu vicinitates civitatis , eos cogeret in vnum , postea tamen me- liori initio consilio , epistolum scripsi ad Dominum Michaellem de Mañara equi- tem Calatravensis militiæ , præstantis san- ctimonie virum , & amore Dei , & zelo animarum flagrantem , qui Præfectus erat , vel Frater Maior Sodalitatis *Charita- tis* , quæ Hispalensi nobilitate constat , ferè , sub hac foma : Domine mi , Deus Chari- tas est , & qui manet in Charitate in Deo , manet : nisi Charitas hoc munus susci- , , piat congregandi Mahumetanos , nihil , , agemus , quia barbari isti si compellan- , , tur à Satellitibus Domini Afsistentis , , non lubentes , sed coacti audient ; ac , , proinde sine fructu. Rogo ergo te , vt , , rem hanc commendes Sodalibus Chari- , , tatis. His acceptis litteris , congregavit Sodales , & re inter ipsos consulta , decretum est , vt huius Sodalitatis equites inter se partirentur vicos , & Paræcias civitatis , & singuli curarent Mauros congrega- re , qui in suo vico , vel Paræcia de- gebant : Sodalitasque ipsa in se sump- sit onus solvendi Mahumetanis præ- tium

tium illud, quod illi lucrari poterant; & in hoc insigni charitatis opere expendit sexcenta scuta; quia singulis Mahumetanis venientibus ad concionem, ea finita, donabatur certa pecuniæ summa, unde ea die ali possent, & heris suis tributum solvere. Mirum est qua diligentia, quo zelo, & charitatis ardore Dominus D. Michael de Mañara & reliqui huius nobilissimæ Sodalitatis alumni conversioni Maurorum operam navaverint. Eos secum adducebant ad concionem, non vis, sed amore, & in ipsa concione inter ipsos sedebant, & verbis ardentibus adhortabantur, ut Baptismum peterent; preces ad Deum fundebant, eleemosinas, ieiunia, flagellationes, & alias mortificationes Domino offerebant pro eorum conversione. Et huic *charitatis Hispalensis nobilitatis* insigni pietati debetur felix exitus harum concionum, in quibus quadraginta quatuor conversi sunt, quorum octo supra triginta vna die solemniter baptizati sunt à Domino Archiepiscopo, ut in epistola dedicatoria huius operis insinuat, & late narratur in historica Relatione, quæ de hoc solemniter Baptismo typis mandata est. Certe non alium solemniorum triumphum habuit unquam Hispalensis civitas postquam à Sancto Ferdinando debellata est, quam illum, quem illa die spectavit. Instituta est sollemnis processio in qua ducebatur triumphantium more cathecumeni à Domo Professæ Societatis in Ecclesiam Cathedrali, in qua erectum erat ingens theatrum in eo ipso loco in quo in hebdomada sancta collocatur celebre illud *Monumentum*, quod omnibus admirationi est, ut in editiori loco administratus Baptismus posset ab omnibus spectari. Processionem præibat *Imago crucifixi*, quæ est insigne *Sodalitatis charitatis* proprium: Sanctam Imaginem præaccensis cereis immediate sequabantur triginta sex pauperes, quos Sancta Sodalitas vestivit: subinde cathecumenos ipsos comitabantur Charitatis Sodales, qui trecentorum numerum implebunt, & Religiosi Societatis; alij à dextris, alij à sinistris cathecumenis associati. Et sic peractus est Baptismus ea pompa, & maiestate, quæ in ea Relatione describitur.

Quantum Deo placuerit cura illa quam Sancta Sodalitas Charitatis suscepit donandi Mauris præmium, quo tributum diurnum solverent, manifestavit

eventus singularis anno præterito 1679. in quo Missionem repetens in illa civitate, conciones quoque publicas ad Mahumetanos habui. Rogavi Dominum D. Michaellem de Mañara ut nunc eandem curam susceperet Sodalitas Charitatis circa Maurorum conversionem, quam prius susceperat anno 1672. hoc munus liberrimè amplexa est: cæterum cum tota illa provincia annonæ penaria laboraret, siquidem trium librarum panis quinque drachimis emebatur; & Sodalitas Charitatis ingentem pecuniæ summam quotidie alendis pauperibus infunderet, non habebat Sancta Sodalitas unde solveret denarios illos diurnos Mauris donandos: & rematurè inter Sodales deliberata, decretum est non posse eleemosinas à fidelibus collatas ad pauperum sustentationem, & ægrotantium curationem in alios usus quantumvis pios converti; & huius decreti Author præcipuus fuit Dominus D. Michael de Mañara; qui tandem conclusit, sibi ut Fratri Maiori Sodalitatis incumbere onus industriè quærendi pretium donandū Mauris. Sequenti die illum de hac re nihil cogitantem convenit civis Hispalensis, quem antea non noverat; qui in hunc modum eum allocutus est: hic affecto, Domine D. Michael, mille scuta in eos pios usus expendenda, in quibus sancta Charitas solet eleemosinas sibi erogatas expendere. Tunc ille omnino immemor Maurorum, satius erit, inquit, ut mihi designes opus, in quo vis hanc pecuniam expendi: vix hac verba protulerat, cum recordatus est pretij Mauris donandi, nihil tamen exterius pronuntiavit: illius autem eleemosinæ largitor quasi cogitationem Domini D. Michaelis legeret, illicò adiecit, meæ voluntatis est, ut hanc pecuniam expendas in eo opere pio, quod nunc in tua cogitatione voluisti: & cum tunc cogitatione volueret eleemosinam elargiendam Mauris, miratus est singularem Dei providentiam, quam in se confidentibus exhibet. Hunc mirabilem successum mihi narravit Dominus D. Michael paucis diebus antequam incideret in morbum, quo ingenti cum luctu totius Hispalensis civitatis & vberimis pauperum lachrimis sublatus est die 9. Maij anno 1679. Et cum ego eventum mirarer; alios mihi tunc mirabiliores narravit, quos sæpe expertus est. Huius præclari viri vitam & gesta in lucem hoc anno edit R. P. Ioannes de Cardenas nostræ Societatis Exprovincialis, satis ex suis

scriptis orbe, & civitati Hispalensi ob pietatem notus. Ego sanè id sanè obsecrari possum, sæpe hanc cogitationem animum meum subiisse, fore ut aliquando Dominus Michael de Mañara in altaribus collocaretur: sæpe cum illo de rebus divinis locutus, ardentis in Deum amoris in illo manifesta signa deprehendi: cum de Deo loquebatur, totus ardebat, & quasi extasim passus extra se veluti rapiebatur: nihil aliud quærebat, nihil aliud cogitabat quam maiorem Dei gloriam, & proximorum salutem, pauperumque & ægrotorum levamen. Epistolam apud me habeo Patris Cardenas, in qua testatur, huius viri corpus post septem menses effossum integrum & incorruptum repertum esse. Et sanè quamvis mihi diceretur eum mortuos suscitasse, nihil mirarer. Nam mihi eius vitam & mores contemplanti, sæpe occurrit, non aliter vixisse, quos Ecclesia in altaribus veneratur.

Quod si Sodalitas charitatis provinciam hanc non sibi vendicasset; illam absdubio amplexus fuisset Illustrissimus pauperum P. Dominus Archiepiscopus D. Ambrosius Ignatius de Epinola & Guzman, quia ultra quingentorum ducatorum millia tempore famis in alimonia pauperum expedit. Et sanè hoc opus dignissimum est Episcoporum largitate. Vbi autem Episcopi non fuerint, vel sodalitates aliæ similes Hispalensi charitati (si fortè in toto orbe Christiano perfectè similem habet illustris illa sodalitas) quærenda est elemosina inter divites populi. Vbi autem Mauri non de proprio vivunt, sed heris suis tanquam famuli ministrant, monendum est, ut domini illos ad conciones adducant; idque illis iniungendum est à Prætoris urbis præconis voce, si opus fuerit. Et cura huius rei committenda est Sacerdotibus pijs, alijsque personis devotis, qui invigilent, ne ullus Mahumetanorum à concione absit. In ipsa autem concione expedit, ut Mahumetana scemina à Mahumetanis viris separentur; ne illas volentes petere Baptismum cohibeant: & ne se mutuo impediunt infideles inter miscendi sunt cum Christianis, viri cum viris, & scemina cum sceminis. Experientia enim docet, quod ubi Mahumetani inter se coniuncti sedent, obdurati & pertinaces detinent dociles, ne Baptismum petant,

§. III.

Quod pro Maurorum conversione preces, elemosinae, ieiunia, & alia pia opera à Christianis exercenda sunt, ut prædicatio effectum sortiatur. Vbi singularia huius rei exempla ab Hispalensibus exhibitæ recensentur.

CVM infidelium conversio non sit opus hominis currentis, sed Dei miserentis, quia ut ait Christus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*: non solum concionator debet enixè à Deo postulare, ut internè illum innotet quos ipse externè admonet: sed à Christianis auditoribus rogare, ut intimo cordis affectu postulent à Deo illorum conversionem; & pro illa impetranda elemosinas, ieiunia, & alias mortificationes Deo offerant. Idque initio singularum concionum debet impensè commendare. Et hac in re reliquæ Christiani orbis civitates imitari possunt insignem pietatem, & religiosum fervorem Hispalensem, qui vix cognoverunt, Missionarios Societatis. Publicas velle ad Mahumetanos conciones habere anno 1672. cum ad expugnandam eorum perfidiam, Deo pro eorum conversione obtulerunt communionem, Missas, ieiunia, pœnitentias, & mortificationes in magno numero. Persona nobilis obtulit pro singulis qui converterentur quinquaginta Missas: alia obtulit, inservire pauperibus hospitalis feræ sex ta nudis pedibus & cruribus. Alia pro singulorum conversione corpus suum cilicio cingere, & exosculari vlcus scætidius pauperum in hospitali iacentium (& hic fuit D. Michael de Mañara.) Alia persona vovit Domino abstinentionem perpetuam à carnibus, si emolliret cor cuiusdam obstinati Mahumetani, cuius conversionem vehementer desiderabat; conversus est ille, & ipsa votum suum religiosè adimplet. Puer decennis à parentibus Mahumetanis genitus, & in prima infantia baptizatus miram ostendit pietatem; nam à primis annis totam doctrinam Christianam summam diligenter didicit, & ab usu rationis suorum parentum conversionem siciens pro illa præces ad Deum fundebatur, & ferventer ipsos hortabatur ut Christiani fierent; in hac autem occasione, in qua Mauris prædicabamur, coram multis se pro-

provoluit ad pedes obstinati patris, illosque exoculatus, cum lachrimis rogavit, ut duritiem illam deponeret, & Baptismum peteret; quæ pietate omnium oculos & amorem in se convertit. His diebus, quibus conciones habebantur, puer iste aquam afferebat ijs, qui in tanta gentium præfura stiebant: & ex eleemosinis, quas ipsi viri pij erogabant ob hanc pietatem, octo drachmas congregavit, quas tradidit Sacerdoti ut quatuor Missas Deo offerret pro conversione suorum parentum.

Sodalitas charitatis Deo promissit, tot pauperes in integrum vestire, quot Mauri converterentur: id quod cumulatissime adimplevit. Primariæ nobilitatis scemina inter Mahumetanas sedebant, eisque plena charitatis viscera ostendentes, verbis ardentibus, affectibus ardentioribus ad Christum trahere conabantur. Inter has eminuit Princeps scemina inter Hispaniæ Proceres sanguine clarissima, quæ non solum scetidis Mahumetanis assidebat, easque arte complectebatur; sed flexis genibus integram concionem, audiebat, quæ plerumque per horam cum dimidia, & quandoque duas protrahabatur; Deo offerens hanc pœnitentiam, ut illarum duritiem emolliret. Quandoque necessarium fuit sedilia ab uno in alium locum mutare: tanta autem devotione has conciones Hispalenses equites audiebant; ut cum adessent servi & famuli, quibus hoc imperarent, ipsi suis manibus subsellia, & sedilia transportabant. Omnibus his concionibus adfuit Illustrissimus Archiepiscopus, qui Africanos, qui Baptismum petierant spirituali gaudio plenus arctissime amplectebatur, eos verbis suis in fide confirmans, & ad ardentius desiderandum Baptismum inflàmans. Huic Hispalensium pietati post Deum debetur tam numerosa Maurorum conversio, cum pro magnitudine civitatis exiguus sit numerus eorum mæcipium, qui Hispali degunt, quia vix attingit trigessimam partem eorum, qui Gadiabus, in Portu Sanctæ Mariæ, & Malacæ commorantur.

Charitatem & pietatem Hispalensium animadvertentes Africani non minus illa, quàm concionibus ipsis movebantur ad fidem amplectendam: quàm aliqui eo ardore susceperunt, ut prædicatores effecti alios ad Christum traherent. Maurus quidam vxoratus eam lucem in concionibus à Deo accepit, ut domum suam reversus vxori suæ prædicare cœperit eam adhortans, ne hæc

occasionem amitteret lacrandi æternam animæ salutem: & quia eam obstinatum vidit, ei omnem suam supellestem, & pecuniâ donans, & nihil sibi reservans, Christo contentus, eam dimisit, nolens amplius cohabitare cum muliere, quæ fidem Christi amplecti nolebat; idque ipsum alius præstitit, dimisit enim vxorem, sibi nimis charâ, quia converti noluit: utrumque tamen post aliquot dies Dominus consolatus est; quia mulieres illæ exemplo maritorum permotæ, Christum agnoverunt, & marito eas cum ingenti lætitiâ admiserunt.

Turca quidam tanto cum fervore fidem Christi professus est, ut quamvis haberet sufficientem pecuniam ad sui redemptionem; maluerit illam pecuniam alteri Africano, qui ipsius admonitione & exemplo cōversus fuerat, donare, ut libertatem emeret, quàm propria libertate frui. Vno ex ijs diebus, in quibus Mahumetanis prædicabatur, accepit litteras Africana ancilla ab Algerio, quibus monebatur, eius redemptionem peractam esse, facta commutatione inter ipsam, & civem Hispalensem, qui captivus in Algerio detinebatur: quibus generosè respondit malle se captivam in Hispania inter Christianos commorari, quàm cum libertate ad perfidiam Mahumetanam redire.

Fuit inter Hispalenses cives non nullus, qui tanto gaudio affectus est ob conversionem mancipij sui, ut statim ipsum libertate donaret, quamvis bonis fortunæ non abundaret. Multi ex Patriis fervorem eorum, quos in Baptismo tenuerunt, videntes, eorum libertatem emerunt.

§. IV.

Singulare exemplum puellæ sexennis orantis pro Mahumetanorum conversione.

PRÆFATIS exemplis aliud adiungo, quod abundè probat quatum apud Deum valeant ferventes orationes iustorum pro impetranda Maurorum cōversione, inter familias nobiles, quæ Malacæ morum integritatem & præclaram pietatem cum sanguinis claritate coniungunt, non postremum locum obtinet familia Domini D. Iosephi Azedo del Castillo. Habebat eques iste filiam sexennem Marianam nomine, cuius certe intelligentia erat supra ætatem, pietas atque devo-

tio supra naturam: nemo illam alloquebatur, qui non miraretur tam vividas rationis scintillas; ita ut mihi dubium non fuerit, eam in illa ætate iam capacem esse suscipiendæ Eucharistiæ; quia tam rationis compos erat, eoque iudicio pollebat, quo vix aliæ pollent in nono vel decimo ætatis anno. Habebant parentes eius ancillam Mahumetanam, cuius conversionem desiderabant, eam vero à Deo impretravit virguncula illa sexennis, nam ingenua coram altari provoluta magno devotionis affectu vitam suam Deo obtulit pro conversione ancillæ: *Obsecro Domine* (inquiens) *ut nobis concedas conversionem huius ancillæ; ut illa Christo vivat, ego libenter moriar: ego vitam meam tibi offero pro eius salute.* Non potuit non maxime Deo placere huius Angeli oratio: & ita quod postulavit obtinuit, nimirum conversionem ancillæ, quæ ob amorem huius puellæ Mariana appellata est; cuius reductione remuneravit Deus Christianam curam, quam adhibuerunt parentes illius puellæ in ipsius educatione; pietatem enim apud parentibus hauriens, non prius incæpit vivere, quam devotionem ostendere, & orationes recitare. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

§. V.

Quantum expediat quod Mahumetani ad fidem conversi magna cum solemnitate baptizentur.

RATIO & experientia docent, multum omnino referre quod Mahumetani, & Iudæi, qui inter Christianos convertuntur, cum solemnibus apparatu ducantur ad sacrum fontem, & quod si fieri potest ab Illustrissimis Episcopis, vel Archiepiscopis cum ingenti pompa baptizentur. Primo, quia cum homines rudes res spirituales in seipsis attingere non possint, manuduci debent per hæc exteriora ad ipsarum cognitionem. Et ideo Christus Dominus Sacramenta novæ legis in signis exterioribus, & sensibilibus instituit. Ut enim inquit D. Thomas 4. contra gentes cap. 56. *Sicut cæteris rebus, ita etiam homini Deus providet secundum eius conditionem, est autem talis hominis conditio, quod ad spiritualia & intelligibilia capienda naturaliter per sensibilia deducitur: oportuit igitur spiritualia remedia hominibus sub signis sensibilibus dari.* Et propterea S. Ecclesia tot sacras ceremonias instituit in

administratione Baptismi, ut illius mirabiles effectus his signis declararet. Secundo, quia tam infideles, quam fideles dum sacras illas ceremonias spectant, & sollemnitatem considerant, qua confertur, magnum aliquid ibi apprehendunt, sicut revera est, quod sane non facerent, si solum viderent homines exterius ablui. Tertio, quia infideles contemplantes hilaritatem cathecumenorum, & spirituale gaudium fidelium, & auctoritatem Episcopi ministrantis, hinc moventur ad venerationem Baptismi, & sæpe excitantur ad illud petendum, ut sequentibus exemplis constabit.

Quando ad finem anni 1669. Mala: conciones publicas habui ad Mahumetanos, aderat tunc puella Mahumetana duodecim annorum, arguta valde & perspicacis ingenij, quam paucis antea mensibus captivam abduxerant ex Orân: erat illa in secta Mahumetana pertinacissima; eiusque conversionem frustra sæpè tentaverat pia fœmina, cui ut ancilla inserviebat: & quamvis quadam curiositate ducta memoriæ mādaverat quatuor primas cathecismi orationes, quas sæpè repetebant famulæ illius domus; eius tamen cor longe erat à credendo, quod ore proferebat. Tristitia maxima, & impotenti rabie afficiebatur, quando aliquis Mahumetanorum Baptismum petebat; & quadam die tam acerbè tulit conversionem Mahumetanz fœminæ, cuius cor in concione Deus emollivit; ut faciem propriam vnguibus fœdaverit præ doloris & impatientis furoris æstu; secundum consuetudinem illius barbaræ gentis, apud quos fœminæ in occasionibus magnæ tristitiæ vnguibus faciem lacerant. Huius tamen puellæ cor Deus mirabiliter mutavit, ea die, qua Illustrissimus Episcopus triginta tres cathecumenos, cum magna solemnitate sacro fonte lustravit, ut diximus supra sect. 3. pag. 50. Petivit illa à domina sua saccultatem ad spectandam solemnem processionem cathecumenorum, qui à Collegio Societatis ad Cathedralē Ecclesiam ducebantur, ubi eos expectabat Illustrissimus Episcopus, qui erigi mandavit inges tabulatum iuxta sacri Templi fores, ut sacra illa functio libere ab immanente populi multitudine spectari posset. Spectavit puella quasi stupefacta hilaritatem, quam vultu præferebant cathecumini, spirituale gaudium Christianorum, magnificam illam pompam, & devotionem, qua tota nobilitas cathecumenos comita-

batur, omnibus alta voce cantantibus nostræ fidei mysteria : irrupit per mediam multitudinem, ut in tabulatum ascenderet, & sacras ceremonias intueretur : & intus accensa, exterius fervorem spiritus promebat, veniebat honeste cooperta subtili pallio, seu nebula serica, & faciem, caputque discooperiens, hilaritate vultus, & verborum fervore ardorem internum prodens, alta voce ab Illustrissimo Episcopo Baptismum petit : ille benigne ad se vocans, & in visceribus charitatis recipiens, eius vocationem explorat, & motivum petendi Baptismum inquit, & cognito virgunculæ fervore, me interrogat an puella illa posset tunc cum alijs baptizari quamvis non esset instructa eo pacto quo adulti ante Baptismum instrui debent, quia propter ætatis teneritudinem videtur posse, inquit, ut parvula reputari, & aliunde periculum non est perversionis, quia exiit in domo devotæ fœminæ, omnino separata à Mahumetanorum commercio, & intra breves dies potest integre instrui eiusque fervor hoc præmium postulat ut cum alijs baptizetur, mæstitia enim non exigua illi erit si Baptismus differatur. Prudentissimæ rationes istæ Illustrissimi Episcopi mihi persuaserunt posse illi tunc Baptismum administrari, omnisque ratio dubitandi ablata est, cum cõpertum est, eam memoria tenere symbolum : & sufficienter capere mysterium Trinitatis, & Incarnationis, & reliqua quorum fides explicita exigitur ab adultis. Itaque dum alij baptizabantur, breviter eam ibi instruximus, & post alios ibidem solemniter baptizata est cum festivo omnium plausu, & cum maxima consolatione Illustrissimi Episcopi, qui vehementer admirabatur ingentem lætitiā quam vultu præferebat propter beneficium suscepti Baptismi.

Similem eventum expertus sum Xera anno 1671. erat ibi Turca adolescens, corporis, & oris elegantia conspicuus, & qui potius Matriti, quam in Africa educatus videbatur : conceperat ille aliquando propositum suscipiendi Baptismum, & iam orationes didicerat, & mysteria fidei sufficienter noverat. Sed perfidus Mahumetanus, qui magnæ erat authoritatis apud suos, eum ab hoc proposito deturbabit, illumque omnino decepit, ut in Mahumetana secta persisteret, & iatagebat ne conciones audiret, quas ibi prædicavimus. Permanebat adhuc in sua perfidia toto illo tempore quo missio Xeretana duravit, nempe tempore quadragesi-

mæ. Cæterum post aliquot menses solemniter baptizati sunt Mahumetani, qui cõversi fuerant. Non enim ibi potuimus remanere tempore illo, quod necessariū erat ad Cathecumenorum instructionem. Urgebat enim Missio Gaditana, quam enixe Illustrissimus Episcopus poscebat, & civitas desiderabat, ob ingentem cladem, quā ingens ventorum procella intulerat, naves in Portu submergens, & domus non paucas subvertens, & ædificia quatiens, urgebat etiam missio Portuensis, quam excellentissima Ducissa de Medinaceli imperabat. Post has Missiones peractas, & post Missionem habitam in Civitate de Sanlucar, Xeram migravimus ad Baptismum solemnem in quo quindecim Mauri Sacro fonte expiati sunt. Erectum est ingens theatrum in maximo foro, vulgo *Arenal*, confluit innumerabilis hominū turba, Cathecumeni stipati equitibus, & Religiosis Societatis in processione ducti sunt ad locum Baptismi, sicut Malacæ factum fuerat.

Adolescens ille Turca hoc spectaculum contemplans, & Sacrum apparatus intuens ita commotus est, ut alta voce medio in foro clamare cæperit. *V'o Christianus esse, & cum cæteris baptizari* : locum date, ut possim theatrum conscendere : & per cõfertam multitudinem pertumpens, tandem ascendit, & magno fervore Baptismum petijt. Illum ego examinavi, & inveni sufficienter instructum in mysterijs fidei, quæ aliquando didicerat : & quanta potui celeritate disposui, ut Baptismo cū reliquisingeretur à Vicario Domini Archiepiscopi : suo fervore, & vultus elegantia omnium oculos in se rapuit, & summo cum gaudio Baptismum suscepit.

Tertio anno 1670. tempore Pentecostes celebratus est sollemnis Baptismus Matriti in nostro Collegio Imperiali, in cuius capacissimo templo ingens tabulatum erectum, & orantum erat prout sacra hæc functio postulabat : ibique inspectante Hispania nobilitate, vndecim vel duodecim Cathecumeni, qui perfidi Mahumeti sectam deseruerant, convicti argumentis, quæ adversus illam confecimus in nostra domo Professa, ab Illustrissimo Episcopo Archadiæ (nam eminentissimus Cardinalis Archiepiscopus Toletanus D. Paschasius de Aragon, vel defectu integre valetudinis, vel alijs curis, & negotijs legitimè impeditus, per seipsum hoc munus exequi nō potuit) Sacro fonte lustrati sunt. Egredisa est processio Cathecumenorum à domo

mo Professus eos stipantibus à dextris, & à sinistris Dynastis, & Regni Proceribus. Adolescens Mahumetanus hanc solemnitatem admiratus à Deo in hoc itinere illuminatus est in tota via oculos avellere non poterat à Cathecumenis, & quamvis sæpe vi repulsus sit ne illis appropinquaret, eius tamen perseverantia obtinuit, ut per mediam turbam perirumpere, & tabulatum ascenderet; ubi alta voce Baptismum petijt: qui tamen tunc ei administratus non est, quia non erat adhuc instructus in rebus fidei. Hi casus manifeste probant, convenientissimum esse eiusmodi Baptismata cum pōpa, & magno apparatu celebrari.

§. VI.

Quomodo expugnanda sit obstinatio Mahumetanorum, qui Veritatem Religionis Christianæ cognoscentes, Baptismum susceperunt, deinceps, vel differunt.

QUANDO Christi prædicator agnoverit, intellectum Mahumetanorum convictum quidem esse, ceterum voluntatem adhuc revellem existere; minas Dei ingeminet, novissima ponderet, severitatem divini iudicii, & terribilitatem pœnarum inferni expendat; & effigiem animæ damnatæ è pulpito ostendat. Cum in secunda Missione Hispalensi primo ad Mahumetanos verba fecimus, post aliquot conciones, animatvertens prædicator duram obligationem quorundam; de inferno sermonem instituit; effigiem hominis damnati ostendit; & ad extremum ad parietem, vel columnam, cui suggestum innitebatur, conversus, & sudorem, quo madebat frons eius, manu emundans, æstu quodam fervoris abreptus, manum sudore madidam, columnæ marmoreæ impegit alta voce inclamans, *Columnæ, parietes, audite verbum Domini, & testes mihi estote, quod Veritatem huic obduratæ genti prædicaverim.* Et ad Mahumetanos faciem vertens, & minacia verba proferens, *Ego, ego in Dei* (inquit) *iudicio vester Fiscalis ero, ego vestræ duritiæ coram supremo iudice accusabo sudor iste testis erit locupletissimus: ignorantiam ibi allegare non poteritis; luce meridiana clarius vobis ostendi, Mahumetum non Dei Prophetam, sed Seductorem nequissimū fuisse, & extra Christi Religionem salutem non esse: satis, arbitror vester intellectus convictus est; sed rebellis adhuc voluntas existit. O bone De-*

frange horum lapidum duritiem, & ex illis filios Abraæ constitui: Hæc & alia terribilia verba fulminavit. Et adspirante divina gratia, cuiusdam obstinatissimi durities tandem fracta est; extorsere terrores, quod elicere rationes non potuerant: siquidem ad Baptismum ijs minis tractus est. Solent obstinati Mahumetani, dum quid respondeant, non occurrat, ad hanc responsionem confugere: *Pater meus Maurus, avus meus Maurus, proavus Maurus; & ego quoque Maurus usque ad mortem.* Sed hanc esse stultam responsionem, facile convincitur, sicut stulta, eadem responsio posita in ore Gentilis idolatræ, vel obstinati Hebræi iudaizantis. *Pater meus idolatra, avus meus idolatra, &c.* Et sicut stultum esset dicere: *Pater meus in inferno est, avus in inferno, &c.* Maiorum vita prava non est imitanda, sed deferenda: eorum præcipitium fugiendum, non quærendum est, &c.

Quid expectas ut convertaris? An quod Deus miraculum aliquod faciat ad te convertendum. Sed Deo mos non est miracula sine necessitate facere. Iosue 5. v. 2. *Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terræ, nec visi sunt ultra cibo filij Israel.* Stella, quæ apparuit Magis, & eos duxit in Hierusalem, cum illuc pervenerunt, disparuit; quia enim iam ibi non erat necessaria ubi Christi notitia aderat; voluit Deus ne existeret otiosa, & ideo Iob cap. 5. dixit: *Nihil in mundo sine causa fit.* Ideo Christus noluit miracula coram Herode facere, quia otiosa erant, & solum ad curiositatem quærebantur. Luc. 23. 3. Certe tentare Deum petendo miraculum, non est medium aptum ut convertaris: nec ut ad Christum venias bona dispositio est, expectare ut tibi miraculose appareat.

Sane si tu fidem non habes ijs, quæ conscientia tua tibi dicat, nec ei, quod probant miracula, quæ Christus fecit in confirmationem suæ doctrinæ: nec miraculis, quæ fecerunt Apostoli in confirmationem suæ prædicationis: nec credis mirabili mundi conversioni; nec innumerablem Martyrum præconio, qui sanguinem suum fuderunt in defensionem veritatis, quam ego vobis prædicavi: nec Christianus fies, quamvis ipse Christus tibi appareat. Luc. 16. *Si Moysen, & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis surrexit credent.* Chrysostom. Gen. 9. in Lucam: *Si sciisset Deus, quod mortui excitati viventibus essent profuturi, nequaquam omisisset, neque tantum lucrum præterisset,*

qui cuncta nobis profutura procurat. Lazaros, & Christus surrexerunt, & nec Lazarus, nec Christo crediderunt perfidi Iudæi.

Dum autem moras nectunt, & in tempus futurum prospiciunt, urgendi sunt verbis illis Spiritus Sancti: *Nec tardes converti ad Dominum, nec differas de die in diem, subito enim veniet ira illius.* Si bonum est, Christianum esse: hoc bonum non est differendum. Si modo non vis fieri Christianus, forsam veniet tempus, quando velis, & non possis: ut enim inquit Augustinus serm. de verbis Apost. Petri, & Pauli: *Cum vult non potest, quia quando potuit noluit, ideo per malum velle perdidit bonum posse.* Et lib. 3. de lib. arb. c. 18. *Illa est pœna peccati iustissima, ut amittat unusquisque illud, quo bene uti noluit, cum sine ulla difficultate posset, si vellet: id est, ut qui sciens recte non facit, amittat scire, quod rectum est; & qui rectum facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit.* Hinc Gerion tractatu de parvulis ad Christum trahendis: *Plerumque fit iusto Dei iudicio, ut qui gratiam Dei, vel neglexerit, vel repulerit, abutens donis Dei, & talentis summi Patris familias, in primo ætatis vigere dum fas erat, postmodum ad eam veniendi, nequaquam recursus habeatur.*

Narrat hic Christi prædicator exemplum illud quod legitur in speculo Magno exemplorum part. 2. dist. 9. exemplo 215. de illo peccatore, qui penitentiam, cum posset agere, protrahens; in hora mortis constitutus clamabat, *O penitentia, penitentia, ubi es, quod te invenire non possum? Iusto Dei iudicio nunc poenitere non valeo, quia cum potui noluit, & hoc dicens mortuus est.* Item illud, quod ex Cardinali Petro Damiano narrat idem speculum dist. 1. exemplo 94. de illo peccatore, qui poenitentiam protrahens usque ad mortem; in illo articulo constitutus, cum de alijs rebus sermo miscebatur, vigil attendebat; cum autem ei de penitencia agenda monebatur, statim ob dormiebat; & raptus in infernū à Diabolo est &c. In hunc scopum potest ponderari illud 1. Reg. 26. 12. *Omnes dormierant, quia sopor Domini irruerat super eos.* Super quod Salvianus: *Sopor infunditur, ut perditio sequatur.*

Possunt in hoc assumptum expendi verba illa Proverb. 1. 24. *Quia vocavi, & renuistis, &c.* Et illa Psalmi 17. 42. *Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret, ad Dominum, nec exaudivit eos.* Item illa Iob 27. 9. *Num quid Deus audiet clamorem eius, cum venerit super eum angustia? Aut poterit*

in omnipotente delectari, & innocare Deum omni tempore? Demum illud Christi Math. 25. 11. Domine, Domine aperi nobis. At ille respondens ait: nescio vos.

Cum ego Mauris Malacæ prædicavi ad finem anni 1669. honestus, & valde spiritualis Sacerdos, nomine Dominus Christophorus Brito, habebat servū Mahumetanum, cuius conversionem vehementer desiderabat: eum de hac reserpè allocutus est, sed irritum: adduxit illum ad conciones, sed neque prædicatio, neque exempla aliorum illi persuadere potuerūt: denique ut nihil intentatum relinqueret, illum ad me adduxit initio anni 1670. ut privatum illi veritatē manifestarem: quantum potui laboravi, ut illum ad Christum traherem, sed frustra. Cito eius duritiem Dominus punivit: nam cum essem in nostro Complutensi Collegio de Iesus del Monte, accepi litteras illius Sacerdotis subscriptas die 19. Augusti anni 1670. in quibus hæc formalia verba continebantur: *Miserabilis ille Maurus fratris mei servus infelicitate obiit, violenter occisus; idque tam celementer, ut post inflicta vulnera statim mortuus corruerit, sic Deo castigante duritiem cordis eius: nobis manet dolor, quod infelix ille. Noluerit Doctrinam in sermonibus auditam ad animæ suæ salutem convertere, sicut alij converterunt.*

§. VII.

Quid consulere debeat Christi prædicator Mauris, quibus persuadere non potuit ut Baptismum peterent.

CVRET Christi minister Mauros pertinaces, quos sermonibus flectere non potuit, blande, & charitative alloqui, illisque consulere, ut lucem à Deo petant, ut cor illorum tangat, ad Christi fidem amplectendam, si illa sit ad salutem necessariam, & ad deferendam Mahumeti legem, si verum sit quod Christiani credunt, eam esse certam ad æternam perditionem viam. Legatur in hunc scopum consilium, quod dedit P. Ignatius de las Casas Corduvæ Mahumetano egrotanti, supra sect. 3. pag. 560. in fine, ut scilicet ex toto corde dicant illam orationē, quæ in Alcorano legitur: *Doce nos Domine viam rectam, & bonam.* Et quod ego dedi Fatimæ Malacæ, ut supra pag. 555. & quod dedi Hispali Ioanni Baptistæ pag. 560. initio.

Refert Cardinalis Baronius tom. 2. ad

ad anno 130; apparuisse senem venerabilem Sancto Iustino Philosopho, & Martyri, cum adhuc esset idolatra, eique dixisse, *Veram Philosophiam non posse nisi in schola Christi reperiri, & addidit: At tu vobis & precibus tibi ante omnia lucis portas aperiri postula: neque enim ab aliquibus percipiuntur aut intelliguntur præterquam si Deus, & Christus eis concesserit intelligentiam.*

Insuper admonet Mahumetanos, quod si velint à Deo lucem impetrare ad cognoscendam veritatem, non solum debent eam à Deo petere, sed vitia fugere, & peccata vitare: hæc enim sunt impedimentum, & quasi murus, ne lux de Cælo veniens animam illuminet. Vt enim inquit Hieremias ca. 5. 25. peccatoribus loquens: *Peccata vestra prohibuerunt bonū à vobis.* Et ut ait Isaias c. 59. 2. *Iniquitates vestrae diuiserunt inter vos, & Deū vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret.* Et Sophonias c. 1. 17. *Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt.* Et David Psal. 39. 13. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.* Ideo Christus Ioan. 7. 16. *Mea doctrina, nō est mea, sed eius, qui misit me. Siquis voluerit voluntatē eius facere, cognoscat de doctrina, utrū ex Deo sit, an ego à me ipso loquar.* Et Spiritus S. Eccl. 1. 33. *Fili concupiscens sapientiā conuersa iustitiā, & Deus præbebit illā tibi.* Itē David Psal. 83. 13. *Non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia.* Et Ecclesiasticus cap. 2. 20. *Qui timeris Deum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.*

Consolendū etiā illis est ut in hunc finē impetrandi à Deo lucē aliquas elemosynas secundū suā possibilitatē pauperibus erogent: & ad hoc persuadendū narretur ipsis, quod S. Lucas Act. 10. refert de conversione Cornelij Cæturionis, quā media oratione, & eleemosynis impetravit: siquidē Angelus dixit ei: *Orationes tuæ, & elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriā in conspectu Dei.* Act. 10. 4. Proferat etiā in medium exēplū S. Casildæ filix Almenonis Mauri Regis Tolerani, quæ propter elemosynas, quas Christianis Captivis largiebatur, à Deo meruit illuminari, & baptizata ad magnā peruenit sanctitatē, ut scribit Mariana lib. 9. histor. Hispan. c. 3. Aliud exēplū admirabile refert Bar. to. 7. ad an. Christ. 537. cuiusdā femine Gætilis, quæ propter elemosynā, quā pauperi laqueo se suspendere volēti dedit, quo illū à suspēdio liberavit, miraculosē meruit baptizari, & à turpi vita revocata est, & eternam salutem obtinuit.

Item, quando quidem B. Virginem ut

eximie sanctā venerantur, consulendū ipsis est, ut ab ipsa præcentur, ut si vera sunt, quæ Christianide filio eius credunt, quod scilicet sit verus Deus, à Deo ipsis impetret lucem ad suscipiendam fidē Christianam; sin vero in sua Religione moriantur.

Denique si aliquem Mahumetanum invenerit Christi prædicator, qui libros Hispanica lingua cōscriptos legere sciat, ut ego inveni, ei consulat, ut libros devotos legat. R. P. Ludovicus Granatensis in Prologo 2. part. symboli refert, quos Maurus captivus nomine Hamete habebat apud se librum eiusdem Authoris de oratione, & meditatione, & in eo frequenter legebat; & cum famuli eiusdem familiæ ob hoc riderent, ipsumque quadam die interrogassent, *Quid tu hic legis?* Ille respondit, *Sinite me:* ego scio quid faciam: tandem lectiōnem continuando meruit ab illo illuminari, qui Eunuchū reginæ candacis legentem Isaiam illuminavit Act. 8. & Baptismum petijt.

§. VLTIMVS.

Insinuantur Verba Scripturæ, quæ pro themate concionum contra Mahumetanos seligi possunt. Et quomodo ex dictis expleri possint.

PRIMUM Thema: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ad Heb. 11. 6. nequit dari arbor sine radice, neque domus, vel ædificium sine fundamento: neque salus æterna animæ rationalis sine vera fide: est enim fides fundamentum spiritualis ædificij, in quo in hac vita hospitari debemus Deum intra animas nostras, ut in alia vita ipse hospitetur nos in suo Cælo: spes est veluti parietes, & charitas est quasi testū, ut docet August. Fides autē generatur in anima audiendo prædicatorum, qui Verbum Dei annuntiant. Vt enim inquit Apostol. Rom. 10. 17. *Fides ex auditu, auditus autē per Verbum Christi, id est, auditus credentium est per Verbum prædicatorum, quod est Verbum Christi,* ita D. Thom. explicat verba hæc.

Hic explicare debet prædicator, Sanctissimam Christi Religionem docere, & præcipere neminem violenter cogendum esse ad fidem suscipiendam; quia fides vera, quæ sit salutis æternæ fundamentum, debet esse libera, & voluntaria adulto credenti: posse tamen incredulos cogi ad audiendum: quia credere non possunt nisi audiant, & audire nequeunt sine prædicante, ut inquit idem Apostolus: *Quomodo credent ei, quæ non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Loquitur Deus hominibus per os hominum, quos

quos ad prædicandā mittit; sicut loquutus est Niniuitis per os Ionæ, & Hebræis atq. Ægyptijs per os Moyſis; & sicut loquutus est filijs Israël per os Prophetæ Iſaiæ, Hieremiæ, & reliquorū; & sicut loquitur est mundo per os Christi, & post Christū per Apostolos ab ipso missos in vniuersum mundū ad prædicandū Evangelium. Etenim sicut freneticū nolentem manus medici admittere, possumus ligare, & cogere, vt finat medicinā sibi applicari: Ita quia Christiani certi sumus, & tanquā fidei articulum tenemus neminē extra fidē Christi saluari posse; iure merito possumus infideles cogere ad audiendam prædicationē veræ fidei. Sed quamvis possemus vos, o Mahumetani, cogere ad audiendas conciones, nolumus tamen neque ad hoc ipsū violentia vtī; sed rogamus, & obsecramus, vt veniatis, & vt excusationē nō habeatis, operā dedimus, vt nihil emolumēti tēporalis amittatis dum ad concionem venitis. Itaque nullum damnū vobis accidere potest ex ijs concionib⁹: siquidē illis auditis. liberū vobis erit, vel Christi fidē amplecti, vel in vestra perseverare. Potest autē ex eisdem maximū vobis commodum accrescere: si enim verum est, quod vobis prædicabo, vt verissimū esse certo credim⁹ Christiani, vestra æterna salus hinc pēdet. A vobis hoc vnū propter magni Dei reuerentiā postulo, vt attendatis ad ea, quæ dixerō: sancte enim obtestor me in hac prædicatione nihil aliud intendere quam eternā salutē vestram, quā diligo sicut propriā, & pro qua paratus sum vitā meā ponere. Si vera vobis non apparuerint, quæ dixerō, manete in vestra Religione: si autem vera esse cognoveritis, debetis illā deferere, & Christianā amplecti. O Pater misericordiarum! O Deus totius cōsolationis! qui neminē vis perire, sed omnes vis salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, illumina mētes horum hominū, quos tanquā proximos propter te diligo, & quibus æternā felicitatem ex animo desidero, vt cognoscant te verum Deū, & quem misisti Iesum Christum. Loquere Domine intus ad cor eorum, dū ego externe loquor ad aures; scio Domine, neminē posse venire ad Christū, nisi tu traxeris eum: trahe ergo Domine eos ad filiū tuū. Et vos o Christiani; viscera charitatis ostēdite erga hos proximi vos vestros, date vestris orationibus efficaciam verbis meis; petite ex toto corde conversionē istorum fratrum à Deo: offerre illi pro illorū salute Missas, comuniones, elemosynas, ieiunia, penitencias, & alia pia opera: probē nostis, quā verū sit, quod sūma veritas Christus dixit Ioan. 12. *Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datū à Patre meo*: rogate ergo illum vt det donum fidei his fratrib⁹ nostris, & vos o charissimi, & dilectissimi Mahumetani, quando quidem Deū Celi, & terræ Dominū colitis, roga-

te impense in cordibus vestris, vt si ego prædicator veritatis sum, ab ipso vere missus, vobis supernè mittat lucē, qua veritatē cognoscatis, & robur, vt veritatem cognitā profiteamini: si autem seductor sum, vos ab errore, & falsa fide liberet. Quid hac petitione equius? Quid rationabilius?

Hoc exordio præmissō, & in hunc modū captata benevolentia Mahumetanorū, sermonem inchoet à prima demonstratōne proposita sect. 3. pag. 549. remque amplificet, & sermonē finiat in medium proterendo aliquod exemplū ex ijs, quæ supra habentur à pag. 557. & in fine concionis in brevem epilogū reducat, quæ fusc dicta sunt in eius decursu, & vehementiā affectuū cōmouens, auditores hortetur ad petendum Baptismū publice, & confitendū Christū coram hominibus, vt ipsos ille confiteatur corā Angelis Dei. Fideles cōmoveat vt hoc instanter a Deo precentur, & cum illis aliquā fervētē orationē vocalem ad Deum, & B. Virginem fundat ad impetrandam illorum cōversionem. Parata habeat Rosaria: & si aliquis auditorū Baptismū petat, & sit vir, iubeat, vt ad pulpitu adducatur, ibique eum arctissime amplectatur & rosarium collo eius imponat in testimonium fidei. Si autē sit femina, ei rosariū porrigat, ceterū propter honestatē ab amplexu absteat; & hoc munus amplexandi mulieres conuersas committat alicui femine nobili ex circumstantibus. Hanc praxim concionandi ego servavi.

Secundum Thema. Si non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Ioan. 8. 24. horum verbōrū explicationem quære in disp. de divinitate Christi sect. 2. n. 4. pag. 508. Quia primū fundamentū fidei Christianæ, in quo discriminamur à Iudæis, & Mahumetanis, est credere quod Christus est Filius Dei naturalis, verusque Deus; oportet vt Christi prædicator coram Mahumetanis vnā, vel duas conciones instituat de Christi divinitate. Ad hoc autem assumptū explendum proferat argumenta in illa disputatione à me expēsa. Item disp. ult. sect. 5. 6. & 7. à pag. 579. ad 599. *Tertium Thema.* potest etiam ad prædicandū de Christi divinitate assumi hoc thema. *Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verū Deū & quem misisti Iesum Christum.* Ioan. 17. 3. cuius explicationē habes ibidem pag. 508. num. 4.

Quartum. Lex Domini immaculata conuertens animas. Psalm. 18. 8. vide explicationē huius thematis sect. 17. p. 667. habes copiosā materiā ibidem à pag. 667. vsque ad 676. item à pag. 692. vbi describitur vita Moraborum. Item huc spectat impurus eius Paradyſus sect. 4. à pag. 573.

Sextum. Testimonium Domini fidele. Psalm. 188. vide ad hoc explendū à pag. 676. ad 700.

Septimum. Charissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt; quoniam multi Pseudo Prophetæ exierunt in hunc mundum. 1. Ioan. 4. vel hoc: Multi Pseudo Prophetæ surgent, & seducunt multos. Math. 24. 11. vel istud: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Math. 7. 16. ad probandū Mahumetū non fuisse Dei Prophetā, expendē contradictiones Alcorani sect. 14. à pag. 644. vsque ad 650. Item eius impuram vitam sect. 15. à pag. 651. Item modum quo sectam suam inuexit à pag. 536. vide alia in indice verbo *Mahumetus*.

Octauum. Tres sunt qui testimonium dant in Cælo Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & ij tres vnum sunt. Ioan. 8. ad probandum contra Mahumetanos primo pluralitatē personarū in Deo, vide sect. 6. à pag. 587. Item sect. 7. à pag. 592. vide thematis explicationem pag. 604. & inde pete argumenta ad probandam Trinitatē Personarum in Deo. Præcipuè vero arguè ex miraculis, & revelationibus expensis sect. 9. à pag. 599. Item ex dictis pag. 640. quia Arriani nunquā claruerunt miraculis Huc spectat colloquium, quod habui cum Hamete Solymam à pag. 608. vsque ad 615.

Nonum. Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur ad illudendum, & crucifigendū, & tertia die resurget. Math. 20. Conuincatur falsitatis Mahumetana secta ex eo, quod negat mortē Christi ex sect. 12. à pag. 625. vsq; ad 633. & ex disp. 44. sect. 4. à pag. 525. ubi probatur Christi Resurrectio.

Decimum. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Psal. 92. vide huius thematis explicationē pag. 532. n. 102. Lex vera debet habere evidentia argumenta credibilitatis, quibus demonstratur illam esse à Deo datam: hæc autem argumenta non habet lex Mahumeti, ut probatur sect. 3. n. 2. demonstrat. pag. 550. & conuincitur ex impura Mahumeti vita, & ex perversis dogmatibus, & erroribus eius, & ex modo illam introducendi. Christi autem lex habet evidentia credibilitatis signa. Ea breuiter recensentur sect. 5. pag. 587. expendatur argumentū petitum à constantia, & alacritate Martyrum, quam spectantes Gentiles conuersi sunt, ut habes pag. 570. & pag. 643. item 531. n. 96. Item argumentū petitū à mirabili mundi cōuersione pag. 527. & ex permanentia Ecclesiæ pag. 529.

Vndecimum. Interrogate, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. Hierem. 4. hic expendatur quanta sit obligatio Mahumetanorū inquirendi, an sua lex sit à Deo. Vide ad hunc scopum sect. 14. §. 3. à pag. 649. & §. 4. pag. 650. Conuincatur non esse viam bonam sectam Mahumeti, ex impura vita Mahumeti: quia iniusta præcipit;

quia pluralitatem vxorū, & liberam eas repudiandi licentiam licitam facit: quia sodomiam, & bestialitatem licitas facit: quia euidenter fabulatur Evangelia esse corrupta, vide à pag. 633. vsque ad 644.

Duodecimum. Testimonium fidele sapientiam præstans parvulis. P. 18. ostendatur legem Mahumeti sapientiam non præstare parvulis. 1. quia non ordinat homines ad supernaturalem finem, & diuinum, in quo iuxta S. Thomam consistit, quod præstet sapientiā parvulis pag. 573. Secundo, quia proponit ut res veras fabulas ridiculas, vide à pag. 698. Tertio, quia cōtra evidentissima testimonia Evangelij, & omnium hominum, fabulatur circa Annunciationem, & Partum B. Virginis, ut constat ex pag. 682. vsque ad 685. Quarto, quia non habet orationem, sacrificia, & alia media eleuantia hominem ad Dei contemplationem, & amorē, vide à pag. 692. Quinto, quia eos, quos Mahumetani vocant sanctos, brutales, & bestiales facit. Afferat hic prædicator Christi exemplā sapientiæ, quam Religio Christiana tribuit pueris innocentibus: v.g. Iusto, & Pastori, quam tribuit Agneti, Catherine, Cecilie, Therese, Teclæ, & alijs.

Decimum tertium. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelij omni creaturæ. Mat. ult. conterat Christi prædicator modū, quo lex Christi introducta est in mundo per pauperes piscatores, contradicētib; orbis Principibus, cum modo, quo inuicta est secta Mahumetana, & conuincet illam esse veram, & hanc falsam. Ad hoc explendum thema legatur disputatio de diuinitate Christi sect. 9. & 10. à pag. 527. vsque ad 533. Item legatur disputatio præsens à pag. 704. expendat miracula, quibus floruerunt in omni sæculo Sectatores Christi, ut breuiter, & dilucide facit Cardin. Bellarm. in tomo concionū concionē 6. de fide, & impotentiam faciendi miracula, quam de seipso fatebatur Mahumetus, & miracula ridicula, quæ in sui cōmendationem confinxit, ut constat ex pag. 704. & ex pag. 535. n. 8. & 9. & ex sect. 2. à pag. 536. vsque ad 541.

Decimum quartum. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. Ioan. 12. 35. ad expugnandam duritiem Maurorum, qui auditis concionibus nolunt ad Christum venire, quam vis veritatem cognoscant, vide sect. vltim. §. 6. & 7. à pag. 716. Item ad impugnandam illam communem excusationem, *Conuertar quando Deus voluerit*, vide à pag. 694. ubi impugnatur error Mahumetanorum asserentium Deum destinare homines ad malum, & omnia ex necessitate evenire.

INDEX RERVM ET VERBORVM

LITERA P. PAGINAM, N. VERO
NUMERVM SIGNIFICAT.

ABDALA Serralle primus Mahu-
meti Secretarius, p. 538. n. 13.
Eum vt impostorem deserit,
pag. 538. num. 13.

Absolutio.

Absolutione à mortalibus tollitur totus
reatus æternæ poenæ, at à venialibus non
tollitur totus reatus poenæ temporalis,
pag. 115. num. 34.

Absolutio est constitutum intrinse-
cum Sacramenti Pœnitentiæ, p. 407. n. 2.

Absolutio reo absenti collata, nec lici-
ta est nec valida, pag. 410. num. 2.

Absolutio collata reo præsentis, qui per
litteras absens exposuerat sua peccata
Confessario, licita est, p. 410. n. 5. & seq.

Absolutio ista non debet conferri ex-
tra casum necessitatis, pag. 411. n. 8.

Absolutio potest conferri cognito pœ-
nitentis dolore etiam per tertium deposi-
tionem, pag. 411. num. 10.

Absolutio nequit conferri moribundo
etiam probatæ vitæ, qui nulla dedit pœ-
nitentiæ signa, pag. 417. num. 16.

Absolutio nequit conferri moribundo,
de quo dubitatur an dederit pœnitentiæ
signa, pag. 420. num. 50.

Absolutio potest conferri reo de quo
dubitatur an habeat vsum rationis, pag.
420. num. 51. & 53.

Absolutionis verba non verificantur,
quando non adest dolor generalis pa. 423.
num. 15.

Absolutionis forma supponit peccata
verè à pœnitente commissa, p. 434. n. 4.

Absolutio tendit ad omnia peccata,
nec potest dimidiari, pag. 476. num. 60.

Abstractum.

Abstractum significat naturam, qua ali-

quid est tale, pag. 328. num. 43.

Non omne abstractum exigit facere
concretum pag. 334. num. 71.

Acceptatio.

Acceptatio nequit dare condignitatem
operibus, pag. 212. num. 2.

Acceptatio an fuerit debita ex iustitiâ
operibus Christi, pag. 224. num. 26.

Accidens.

Accidens suapte natura postulat vt eius
operationes tribuantur substantiæ, p. 266.
num. 42. & pag. 272. num. 60.

Accidens potest simul cum vnione ad
subiectum terminare creationem p. 315.
num. 37.

Actio.

Actio spirativa in diuinis non suppo-
nit Filium, cui tribuitur, ibid.

Actiones non possunt tribui alicui toti
vt distincto à substantia, p. 266. num. 42.

Actio eductiva accidentis identificatur
cum eiusdem inhærentia, p. 301. num. 1.

Actio creativa non est substantia, pag.
305. num. 5.

Actio connaturalis termino potest ip-
sum vbique comitari, pag. 306. num. 7.

Actio termino connaturalis (non sic
substantia) exigitur à natura, p. 307. n. 8.

Actio creativa Angeli potest componi
cum vnione hypostatica, p. 309. num. 15.
& pag. 310. num. 20.

Actiones sunt singulariū, p. 359. n. 28.

Actiones quomodo sint suppositorum;
num. 29. & seq.

Actus.

Actus immediate essentialiter liber li-
bertate solius cōtradictionis nequit à Deo
imperari, pag. 17. num. 59. & 60.

Actus charitatis infinite intensus esset
Zz conq

condigna satisfactio pro mortali, pag. 49. num. 92.

Actus perfecte charitatis est forma sanctificans, pag. 183. num. 65.

Non simpliciter, sed secundum quid, pag. 185. num. 76.

Actus charitatis, qua ratione est ordinis superioris, pag. 194. num. 10.

Actum deberi ex iustitia non tollit ab eo rationem meriti, & dignitatem vite æternæ, pag. 239. num. 8.

Actus non est liber, ubi agens non habet potestatem ad faciendum ne talis actus prodeat ab ipso, pag. 365. num. 8.

Actus primus potest constitui per aliquid non essentialiter requisitum ad illum, pag. 368. num. 20.

Actus ob quem tristitia de peccato imputatur voluntati, quinam sit, p. 371. n. 3.

Adamus.

Adamus non potuit agere omnium nomine sine pacto transfusionis voluntatum, pag. 55. num. 23.

Non tamen necesse fuit Adami consensum expectare, pag. 55. num. 24.

Debuit Adamus nosse voluntatem illam Dei, ut posteri in ipso Adamo peccarent, pag. 56. num. 25.

Quid sit Adæ peccatum pprseverare moraliter in ordine ad parvulos, pag. 60. num. 43.

Adæ peccatum suapte natura non habet vim merendi posteris privationem iustitiæ, pag. 69. num. 18.

Non est certum Adamum vi pacti accepisse iustitiam transfundendam in B. Virginem, pag. 84. num. 30.

Pactum cum Adamo inclusit omnes etiam præfinitos ex meritis Christi ut passibilis, pag. 99. num. 41.

Adamus ante peccatum habuit revelationem Christi venturi, pag. 245. num. 29. & occasione illius revelationis gratiam auxit, ibid.

Adamus non peccante adhuc Christus veniret, 145. num. 33.

Alcoranus.

Alcoranus non fuit scriptus oratione soluta, sed ligata, pag. 543.

Alcoranus compactus fuit ab Hozmen genere Mahumeti, sine ordine vilo capitulum, vel Zoararum, p. 545. & part. 552.

Alcorani capita, & divisiones, & de quibus rebus agat, pag. 546.

Alcorani doctrina nequit esse à Deo missa, pag. 552. & pag. 698.

Alcoranus negat Trinitatem, & Christi divinitatem, ibid.

Alcoranus fatetur posse homines in Christiana Religione salvari, pag. 553.

Alcoranus iubet Muslimis, ut libris Moysis, Christi, Apostolorum, & Prophetarum firmam fidem verè adhibeant, pag. 580.

Alcorani liber est mendax, & Dæmonis suggestionem compositus, pag. 588. & pag. 633. & pag. 698.

Alcoranis manifestæ contradictiones, pag. 744.

Alcoranus cur tot contradictiones habeat, pag. 648.

Alcorani errores contra historiam, pag. 676.

Alcoranus ait: Virginem Matrem fuisse Mariam illam sororē Aaronis, & Moysis, ibid.

Fabulose narrat Anuntiationem Beatæ Mariæ factam de Incarnationis mysterio, pag. 682. Et item Beatæ Mariæ Virginis partum, pag. 684.

Alcorani errores contra Mahumeticam, pag. 685.

Quid desideribus fabuletur Alcoranus, ibidem.

Alcorani errores contra naturalem Philosophiam, pag. 686.

Angelos ait ex igne creatos, ibidem ait animalia bruta resurrectura in die iudicii, & suorum operum rationem redditura, ibid.

Alcorani errores contra Dei misericordiam, ibid.

Contra Dei providentiam trahentem per miracula ad veram fidem, pag. 687.

Peccat item contra Dei providentiam permittentem ut amicis suis in hoc mundo accidant adversa, pag. 688. & ut tententur à Diabolo, pag. 689.

Alcorani error contra Dei iustitiam iniustos tantum punientem, pag. 691. & 692. Alcorani errores contra lumen rationis, ibid.

Alcorani error circa corpora defunctorum, circa libertatem à penis inferni Diabolis in Mahumetum credentibus concessam, & circa inferni durationem, pag. 693.

Alcorani error contra libertatem nostram, & sanctitatem Dei, pag. 694.

Alphonsus.

Illustrissimus Alphonsus à Sancto Thoma Episcopus Malacensis, pag. 550. 558. & 572. item sect. ultim. §. 5. pag. 714.

Advertentia.

Advertentia ad Deum non est ratio for-

formalis gravificandi ofensam, pag. 33. num. 24.

Affinitas.

Affinitas, & consanguinitas quomodo diversificent inæstus, pag. 450. num. 10.

Ambrosius.

Illustrissimus Ambrosius de Espinola Archiepiscopus Hispalensis, pag. 559. item 714. eius misericordia erga pauperes pag. 708.

Amor.

Possibilis est amor honestus, qui à Deo præcipi non possit, pag. 17. num. 61.

Omnis amor libet reducitur ad amorem necessarium, pag. 18. num. 64.

An omnis amor sit velle bonum, pag. 123. num. 55.

Amor Dei amicabile pugnans cum odio inimicitiae quale sit, pag. 147. n. 29.

Amor super omnia appræciativus in quo consistat, pag. 389. num. 19.

Amor iste componi nequit cum peccato veniali actuali ibid.

Amor Dei non facit, ut quis magis de testetur aliena, quam propria, licet leviora peccata, pag. 390. num. 24.

Quo distet amor amicitiae ab amore concupiscentiae, num. 25.

Amor amicitiae ex terminis suis debet supra se reflectere, num. 26.

Amor amicitiae nequit desiderare amico felicitatem impossibilem cum amicitia, num. 27.

Amor Dei super omnia non debet de testari peccatum supra poenas inferni, p. 391. num. 31. immo nec potest, n. 32.

Amor efficax finis nequit imperare actum, quo amans eligat carere in perpetuum sine, pag. 392. num. 36. Vide *Actus*.

Angelus.

Angelus unitus humanitati non teneretur illam regere, pag. 261. num. 23.

Angelus nequit elevari ad concurrendum cum humanitate ad omnes istius actus num. 24.

Angelus in nullo genere causæ potest sustentare naturam humanam, pag. 262. num. 27.

Angelus est nomen officij, num. 29.

Angelus nequit alienam suppositare naturam, quin amittat rationem personæ, pag. 265. num. 37.

Angelus non fieret homo licet eius substantia terminaret humanitatem, p. 272. num. 61.

Anima rationalis.

Anima rationalis proprie non subsistit;

pag. 305. num. 5.

Anima rationalis per quid constituatur in ratione per se existentis, pag. 315. num. 37.

Anti-Christus.

Antichristus non edet vera miracula; p. 515. n. 34.

Apostoli.

Apostolorum, & aliorum vita Sanctorum Christi divinitatem probat, pa. 531. num. 95.

Apostoli ut Viri Sancti coluntur in Alcorano. p. 554.

Argumenta.

Argumenta à paritate alicuius opinionis probabilis an reddant probabilem in moralibus opinionem, pro qua afferuntur, pag. 482. num. 68. pag. 487. n. 84.

Arius.

Arij error damnatus, pag. 638.

Arium, aliosque Hæreticos admisisse Evangelia, quæ nunc habet Ecclesia, signum est ea non fuisse corrupta, ut mentitur Mahumetus, pag. 639.

Arianam fidem perijsse, evidenter probat nun fuisse veram, pag. 640.

Attributa.

Attributa divina ostenduntur magis permixtis malis, p. 26. n. 93.

Attritio.

Attritio quid sit, pag. 400. num. 751.

Attritionis motivum sufficiens esse potest poena temporalis, ut à Deo infligenda, num. 77.

Attritio efficax est impossibilis cum peccato actuali, num. 78.

Attritio elicità à peccatore non sufficit ad remissionem venialium num. 79.

Immo nec elicità à iusto, num. 80.

Attritio sufficiens ad iustificationem in Sacramento non debet esse ex motivo dilectionis Dei, pag. 423. num. 7.

Attritio requisita in Sacramento Penitentiae debet esse generalis dolor, pag. 423. num. 13.

Attritio insufficiens non est idem, ac non complacentia peccati, pag. 468. num. 15.

Attritio in lege veteri non erat sufficiens ad peccatorum remissionem, pag. 498. num. 20.

D. Augustinus.

Constituit peccatum originale, & personale in reatu, pag. 58. sect. 5.

Quid nomine reatus August. intelligat, pag. 59. num. 40.

Augustinum quid impulerit ad ea credenda

denda quę ratione monstrari non possunt; pag. 606.

Axioma.

Axioma illud *Actiones sunt supposito- rum*, quomodo accipiatur, pag. 359. num. 32.

Axioma illud: *Modus operandi sequitur modum essendi* exponitur, pag. 361. n. 38.

B

Bains.

BAII proposito hæc *Transacto actu pec- cati nihil manet nisi reatus*, quo sen- su damnata sit, pag. 107. num. 10.

Balthasar.

Balthasar à Loyola primum in Africa Rex ad Christi fidem miro modo vocatur, & Societatis IESV miles sanctissime vivit, & moritur, pag. 564.

Baptismus.

Baptismi susceptio solum in subsisten- di consequentia est prior indigna Baptis- mi susceptione, pag. 431. num. 4.

Baptismus delet omnia peccata, quæ ipso actu Baptismi terminatur, pag. 432. num. 10.

Baptismus in casu necessitatis potest fieri aqua rosacea, pag. 452. num. 16.

Baptismus sine dolore susceptus cur va- lidus sit, pag. 484. num. 76.

Beatus.

Beati retinent in patria habitum poenit- tentiæ, licet fidei, & spei habitus non re- tineant, pag. 382. num. 61.

Bonitas.

Bonum finitum adhuc clare cognitum non necessitat voluntatem quoad exerci- tium, pag. 9. num. 32.

Bonum facilius deseritur, quam cõple- ctatur malum, pag. 14. num. 48.

Bonitas Dei nequit esse ratio formalis constituendi aliquem dignum odio inimi- citiæ, pag. 32. num. 16.

C

Calvinus.

CALVINVS fatum inducit, nostram libertatem evertit, reddit Deum Authorem peccati, pag. 694. de-

regitur error iste exemplo lepidissimo, & rationibus, pag. 695.

Carentia.

Carentiæ non aliud habent distincti- vum, quam habitum, pag. 6. num. 18.

Carentiæ non habent respectum essen- tialem ad finem, ibid.

Captivitas.

Captivitas diuturna Iudæorū ob quod crimen fuerit à Deo inflicta, pag. 520. num. 52.

Catholica.

Catholicę fidei veritas contra Mahu- metanos probatur, pag. 549. cum mul- tis sequent. stabilitur ex conversione mi- rabili multorum spectantium tormenta Martyrum, & horum patientiam, p. 570. & sequent.

Catholica fides, quibus notis ab alijs distinguatur, pag. 587.

Probatur divinis testimonijs visionum, & miraculorum, pag. 599.

Ex mirabili mundi conversione, & per- manentia ipsius, & ex alijs capitibus, disp. 46.

Charitas.

Charitatis perfectio quomodo cadat sub præceptum, pag. 347. num. 21.

Charitas quomodo feratur in bona ex- trinseca quæ amat Deo, pag. 385. n. 74.

Charitatis motivo nequit quis vnum peccatum detestari, quin omnia simul detestetur, pag. 395. num. 48.

Immo, nec vnum veniale, quin omnia detestetur similiter, pag. 396. num. 52.

Charitas erga proximum urgentius quandoque obligat, quam charitas erga seipsum, pag. 403. num. 13.

Charitatis actus non debet præcedere infusionem habitus, pag. 425. num. 15.

Charitatis sodalitas Hispalensis insignis pag. 706. & sequentibus: eius Præfectus eximie virtutis vir, pag. 707.

Christianus.

Christiani aliqui cur apud Mauros de- serant veram fidem, pag. 556.

Christus Dominus.

Christum præfiniri vt Redemptorem, nequit virtualiter identificari cum per- missione peccati, pag. 90. num. 4.

Christus nequit præfiniri vt Redemp- tor ante absolutam peccati prævisionem, pag. 90. num. 6. & seq.

Chri-

Christus non fuit præfinitus, vt Redemptor in remedium peccati Adami solius, sed etiam posterorum, pag. 95. num. 27.

Christus fuit præfinitus, vt Redemptor in actu primo, seu vt Medicus ob morbum imminens, ante permissionem peccati, pag. 103. num. 53.

Christi satisfactio integra est, nec supponit partem debiti remissam, pag. 190. num. 98.

Christi satisfactio independentem ab acceptatione diuina habuit condignitatem ad redemptionem generis humani, pag. 212. à num. 1.

Quod intellige in actu primo: nam in actu secundo illa indiget, & qualis ea sit, pag. 214. num. 10.

Vnde & quomodo habeat infinitatem Christi satisfactio, pag. 215. à num. 6.

Christi satisfactio, an habeat omnes conditions strictæ iustitiæ, pag. 217. à num. 1.

Christi satisfactio nūm ex iustitia obligauerit Deum ad acceptationem, p. 224. num. 26.

Christus satisfecit obligatus ex iustitia, pag. 240. num. 16.

Christus fuit præfinitus ante permissionem peccati, pag. 244. num. 23.

Veniretque Adamo non peccate, p. 245. num. 33.

Potuit Christus præfinitur ante omnes creaturas, & nihilominus non venire, nisi peccante Adamo, pag. 146. num. 38.

Christus veniret ex vi præsentis decreti ob ob solum peccatum originale quamvis nullum actuale futurum esset in posteris, pag. 248. num. 42.

Veniret etiam sub hypothese, quod non esset originale peccatum, si tamen actualia viderentur inficere naturam, pag. 248. num. 44.

Cur in Christo non sit persona creata, pag. 256. num. 7. pag. 258. num. 13.

Christus quo sensu sit persona composita, num. 15. & 268. num. 48.

In Christo datur compositio *Huius ad hoc*, non tamen *Huius ex ijs*, pag. 258. num. 15.

Christus quatenus homo est minor se ipso, vt Verbum est, pag. 267. num. 43.

Christus est homo eiusdem speciei nobiscum, pag. 288. num. 39. pag. 32. num. 90.

Christus quatenus homo dumtaxat est prædestinatus, pag. 297. num. 70.

Christus quatenus homo (non tamen quatenus hic homo) prædestinatus est, vt esset Filius Dei, pag. 299. num. 79.

In Christo datur aliud, & aliud, non tamen aliud, & aliud, pag. 304. num. 8.

Christus vero absolute non est aliud, & aliud, num. 9.

Christus vt homo reduplicative non est persona, pag. 336. num. 2. & pag. 258. num. 14. & pag. 268. num. 47.

Nec Filius Dei naturalis, pag. 338. num. 12.

Christus vt homo quatenus sit subsistens, pag. 339. num. 16.

Christus adæquate sumptus est quid extensive maius Deo secundum se, pag. 340. num. 19.

Christus habuit præceptum non impediendi, immo & acceptandi positive mortem, pag. 341. num. 1.

Exponitur eius præcepti natura n. 41.

Christus in omni instanti suæ vitæ, præter vltimum, potuit petere dispensationem à præcepto, pag. 342. num. 6.

Præceptum Christo impositum potuit illum obligare pro aliquo instanti, in quo esset impossibilis eius libera observatio, pag. 343. num. 8. & num. 12. cum seq.

Christus in instantibus ante instans petere potuit nec acceptare, nec petere dispensationem præcepti; in penultimo vero alterum è duobus eligere tenebatur, pag. 344. num. 10. & 11.

Christo fuit impositum præceptum positivum, pag. 345. num. 16.

Christo fuisse impositum præceptum eum obligans quidem, sed non ad liberam mortis positionem, an posset defendi, pag. 346. num. 20. & seq.

Christus ex ipsa præcepti natura cognovit se infallibiliter obtenturum dispensationem, si eam postularet, pag. 347. num. 24.

Christus fuit capax voti, & obligationis ex illo ortæ, pag. 348. num. 2.

Christus quomodo urgente passione dicere potuerit verba illa *Pater si possibile est, &c.* pag. 349. num. 30.

Christus non habuit obligationem naturalem redimendi nos, pag. 350. n. 33.

Christus (si præceptum sit indispensabile) observavit illud libere, quia principia proxima fuerunt indifferentia, pag. 351. num. 1.

Sed tunc humanitas haberet antecedentem potestatem ad impediendam unionem hypostaticam, pag. 351. num. 2. & seq.

Christus ob libertatem humanitatis potuit carere denominatione observantis præceptum; non potuit tamen habere denominationem non observantis, pag. 356. num. 17 & 18.

Christus est incapax libere omittendi actum præceptum, non est tamen necessarius ad illum ponendum, ibid.

Christus ut intelligatur indifferens quomodo supponi debeat existens, pag. 367. num. 3.

Christus imposito præcepto prout à Thomistis exponitur non manet liber, p. 364. num. 14.

Christi voluntas pro priori ad intimationem præcepti non intelligitur proxime expedita ad actum specialis obedientiæ, pag. 316. num. 12.

Christus potuit obligari à Patre ad acceptandam mortem ex actu specialis obedientiæ, p. 366. num. 12. & 15.

Christus est liber ad obediendum potentia consequenti notitiam præcepti, p. 367. num. 17.

Christus potens omittere actum indispensabiliter præceptum, non minus quam purus homo (id ipsum potens) esset potens peccare, pag. 368. num. 21. & seq.

Christus nequit moveri ad acceptandam mortem à cognitione præfinitionis talis actus pro eodem instanti, pag. 369. num. 26.

Christus instanti in quo observavit præceptum vidit præfinitionem talis observationis, non tamen pro priori ad ipsam, p. 370. num. 30.

Christus non est subiectum Pœnitentiæ pag. 382. num. 59.

Christi divinitas breviter ex veteri testamento probatur, pag. 507. num. 1.

Christi divinitatem probare quantæ sit utilitatis, pag. 508. n. 6.

Christi miracula sunt ab ipso præcipue facta in testimonium suæ divinitatis, pag. 510. num. 13.

Christi miracula vera fuerunt; pag. 516. à num. 38.

Christi Discipuli nullo modo peterunt fingere quod eorum magister miracula ediderat, pag. 517. num. 41. & pag. 554.

Christi divinitatem probat vindicta, quam Deus sumpsit de Iudeis ob eius necem, pag. 518. à num. 47.

Idem probat novi testamenti cum veteri correspondentia, pag. 522. num. 62.

Idem probat mirabilis eius resurrectio, pag. 525. num. 71.

Idem probat mundi miranda conversio pag. 527. num. 82.

Christus non potuit Petro promittere ædificationem, & permanentiam Ecclesiæ, nisi foret verus Deus, pag. 529. num. 88.

Christus nisi Deus esset, non poterat post mortem trahere ad se hominum corda, pag. 531. num. 98.

Christi divinitatem probat tot, tamque sapientium virorum fides, pag. 532. num. 102.

Christi divinitas probatur, vel ex dictis Alcorani, p. 579. & seq.

Christus in Alcorano appellatur Verbum, Apostolus, & Nuntius Dei, p. 580.

Christi divinitas valide probatur scripturæ testimonijs, pag. 581. & seq. & pag. 589.

Christi divinitas ex dictis Alcorani probatur, pag. 583. & seq.

Christus edidit signa, quæ nullus unquam Propheta ediderat, pag. 585.

Christum esse Filium Dei, licet Deus non habeat uxorem, contra Mahometum declaratur, pag. 592. cum seq.

Christus non est caro, & Verbum loco animæ, nec caro, & anima sensitiva, & Verbum loco animæ rationalis p. 596.

Christi corpus non est substantiæ Cœlestis pag. 598.

Christus non est vna natura ex duabus permixta ibid.

In Christo non datur duplex persona, ibidem.

Christi divinitas ex apparitionibus, & miraculis comprobatur, pag. 599.

In Christo cur non dicatur habita divinitas ab humanitate, sed è contra, pag. 613.

In Christo duplex quidem natura de Verbo prædicatur, sed vna tantum in concreto, altera etiam in abstracto, pag. 613.

Christus quomodo dicatur non solvisse legem cum tamen post ipsum cessaverit, pag. 619.

Christi lex, utpotè perfectior lege Mahometi, non potuit ab ista abrogari, pag. 623.

Christus vere in Crucem actus est, non Iudas pro eo, ut fingit Mahometus, nec Cyrineus, ut ait Basilides, nec Diabolus, ut Manichæus testatur, pag. 625. cum seq. veritatem hanc probant Crucis miracula, pag. 627.

Christum cur oportuerit esse passibilem, pag. 631. Christi

Christi Incarnationem quam fabulose narret Mahumetus, pag. 682.

Christi etiam natiuitati plura fabulosa immiscet, pag. 684.

Circumstantiæ.

Circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eandem speciem, non sunt exponendæ in confessione ex obligatione, pag. 448. num. 4.

Circumstantiæ, quibus ex capitibus aggravari possint, pag. 449. num. 5.

Circumstantiæ notabiliter minuentes intra eandem speciem non sunt ex obligatione exponendæ in confessione, pag. 449. num. 8.

Circumstantia plurium occisorum vno ictu, an debeat exponi, pag. 450. n. 12.

Circumstantiam omittens notabiliter aggravantem ex probabiliori opinione, nec peccaret, licet revera foret præceptum illas exponendi, nec exhibet materiam probabilem tantum, sed certam, p. 452. num. 17.

Circumstantiæ etiam mutantes speciem quando possint omitti, pag. 557. n. 30.

Conditio.

Conditiones essentialiter requisitæ quomodo dignoscendæ sint ne cum constitutivis confundantur, pag. 407. n. 3.

Condonatio.

Deus nequit condonare peccatum, quin cedat iuri puniendi, pag. 121. num. 49.

Adhuc admissa extrinseca condonatione, nequit Deus remittere mortale quoad reatum culpæ, quin etiam remittat quoad reatum pœnæ, pag. 136. num. 27.

Cognitio.

Cognitio non dirigit immediate, sed mediate in executionem externam, pag. 12. num. 12.

Cognitio, & complacentia boni quomodo possit indirecte movere voluntatem pag. 15. num. 51.

Cognitio de peccatis ad Sacramentum Pœnitentiæ requisita est experimentalis, & essentialiter vera, pag. 407. num. 5.

Complexum.

Complexum ex Deo, & creatura est maius secundum quid, Deo secundum se accepto, pag. 340. num. 20.

Nihilominus complexum ex verbo, & humanitate est minus verbo, ibid.

Compensatio.

Compensatio includit quidem de obliquo peccati præexistentiam, atqui illam amat, non amat propterea peccatum, pag. 381. num. 57.

Concordia.

Concordia impeccabilitatis Christi cū libertate, pag. 341. n. 3.

Concilium.

Concilium approbans assumptum, non propterea approbat rationem, qua probatur, pag. 359. num. 29.

Concilia cum determinant alicuius Sacramenti materiam, virtualiter aliam excludunt, pag. 432. num. 10.

Conciones, Concionator.

Quantum expediat publicas conciones ad Mahumetanos habere pag. 704.

Quomodo ad illas audiendas convocandi sunt Mahumetani pag. 706.

Themata assumenda ad has conciones, & quomodo explenda sint à pag. 714 ad 716.

Quomodo se gerere debeat concionator cum Mahumetanis, à pag. 704 ad 716.

Concretum.

Concretum omne supponit pro habente formam, p. 259. num. 19. & p. 277. n. 1.

Concreta accidentalia multiplicantur ad multiplicatam subiecti, pag. 278. num. 4.

Concretum accidentale quo differat à substantiali, pag. 279. num. 6.

Concretum accidentale non dicit formam ut inherentem, sed ut præscisse unitam subiecto, p. 285. num. 28.

Concreta substantiva sumunt unitatem, vel multiplicatam à forma, quando ista importatur in recto, pag. 289. num. 41.

Vel quando constitutio est connaturalis substantiæ, num. 42.

Concretum.

In concretis adiectivis numerus afficit subiectum, in substantivis prædicatum, pag. 294. num. 51.

Concreta accidentalia sumunt differentiam specificam à forma, numericam à subiecto, pag. 288. num. 39. & pag. 301. num. 88.

Confessarius.

Confessarius, cui constaret totum reatum pœnæ fuisse remissum, adhuc deberet pœnitentiam imponere, pag. 116. num. 37.

Confessarius licite potest absolvere reū præsentem, qui gravi ex causa litteris exposuerat absens peccata, p. 410. n. 5.

Confessarius potest absolvere si cognoscat pœnitentis dolorem etiam per testimonium depositionem, p. 411. n. 10.

Confessarius non potest absolvere moribundum etiam probatę vitę, qui nulla dedit pœnitentię signa, p. 417. n. 36.

Confessarius quale possit facere iudicium de peccatis, si à pœnitente taceantur circumstantię notabiliter aggravantes, p. 449. n. 6.

Confessario interroganti consuetudinem peccati tenetur pœnitens respondere, p. 449. n. 9.

Confessarius tenetur conformari cum opinione certo probabili pœnitentis, p. 453. n. 18.

Confessarius tenetur absolvere pœnitentem omitentem circumstantiam aggravantem intra eandem speciem, pag. 453. num. 18.

Confessarius quomodo debeat interrogare rudes, præsertim, ut illis animum ad plenę confitendum adijciat, pag. 465. num. 5.

Confessarius non potens absolvere confessionem, quia pœnitentis conscientia est nimis implexa, qua arte uti debeat, ad faciendum ut pœnitens redeat ad absolvendam inceptā confessionem, pag. 466. num. 7.

Confessarius tenetur aperire pœnitenti obligationem confitendi omnia peccata, quę habebat cum sacrilege falsus est, pag. 474. num. 47.

Confessarius, nec in mortis articulo, nec urgente præcepto recipiendi Eucharistiam posset absolvere eum, qui peccata culpabiliter tacuit, & non vult confessionem reiterare, pag. 475. num. 47. & 48.

Confessarius non potest unum peccatum remittere, quin omnia remittat, pag. 479. num. 58.

Confessio.

Confessio quatenus debeat dirigi ad Confessarium, pag. 413. num. 16.

Confessionis ab absolutione discrimen quoad hoc quod est posse fieri inter absentes per litteras, pag. 414. num. 22.

Confessionem obligatur qui existimabat se peccavisse, etsi postea voluntarie depolat tale iudicium, pag. 439. num. 19.

Confessionem non obligatur, qui prudenter iudicat se peccatum non commississe, pag. 441. num. 24.

Confessionem tenetur, qui minus proba-

bili fundamento iudicat se non peccasse si simul contrariū iudicet probabiliori fundamento, pag. 442. num. 26.

Confessionis obligatio non debet, nec potest poni in potestate peccatoris, n. 27.

Confessionem obligatur, qui rationibus æque pro utraque parte ponderantibus dubius manet, pag. 443. num. 32.

Confessionem subiicienda sunt ea peccata, quę ante institutionem Sacramenti Pœnitentię confitenda erant coram Deo per veram contritionem, pag. 444. n. 37.

Confessionem iterare debet de peccato iam certo ille, qui antea confessus illud fuerat ut dubium pag. 446. n. 48.

Confessionis præceptum quando obliget certum de peccato, dubium tamen de confessione, à num. 49.

Confessionis obligatio cesset ne in eo, qui certus est se peccasse, licet non sit certus se falsum fuisse, pag. 447. num. 54.

Confessio generalis in ingressu Religionis facta præbet sufficiens fundamentum ad iudicandum fuisse confessa peccata, de quibus postea occurrit dubium, num. 56.

Confessio est formaliter integra quando nihil culpabiliter omittitur, pag. 454. num. 21. & seq.

Confessio non esset reipsa invalida si pœnitens circumstantiam prudenter omitat, licet reipsa daretur præceptum illam confitendi, pag. 457. num. 30.

Confessio, in qua pœnitens omitteret sufficientem discussionem, licet existimaret bona fide adhibitam fuisse, quomodo possit dici sacrilega pag. 462. n. 44.

Confessio hoc ipso quod sit invalida, est iteranda, pag. 467. num. 12. Vide verbo *Pœnitentia*.

Confessionem iterare tenetur omnium, etiam quę falsus est, peccatorum, qui præ verecundia mortale siluit, pag. 464. tota disp.

Confessio eadē, quę assignatur ut pars Sacramenti, assignatur ut instrumentum ad obtinendam gratiam, pag. 476. num. 51.

Confessio non integra formaliter, non est pars Sacramenti, pag. 477. n. 52.

Confessio qua ratione sit pars essentialis Sacramenti, pag. 478. num. 55.

Confessio ex malitia dimidiata non proportionatur absolutioni, pag. 479. num. 60.

Confessio sacrilege mediata non potest Deum peccatori reconciliare, p. 480. n. 62. & 64.

Con-

Confessionem sine dolore factam esse validam, post Tridentinum defendi non potest, p. 482. n. 71.

Confessionem, in qua quis præ verecundia peccatum mortale siluit, esse validam, post bullam Innocentij XI. tuto dici, aut praticari non potest, p. 492. n. 101.

Confessio sine dolore efficacis, nec fructuosa est, nec valida, p. 495. n. 9.

Confessionis iterandæ sollicitudo quatenus debeat anxios tenere fideles, p. 501. n. 28.

Confessionis valide factæ aliqua indicia, p. 501. n. 28.

Confessionis nullæ indicia aliqua, pag. 502. n. 33. cum seqq.

Coniugatus.

Coniugatus peccans cum coniugata non satisfacit dicendo in confessione se commisisse adulterium, p. 463. n. 49.

Conscientia.

Conscientiam peccati non habet qui prudenter iudicat à se minime fuisse commissum, p. 441. n. 25.

Conscientiam peccati habet qui ob fundamentum minus probabile iudicat, se non peccasse, si tamen probabiliori fundamento iudicet oppositum, p. 442. n. 26.

Conscientiam peccati habet qui pari rationum pondere manet in suspenso, pag. 443. n. 33.

Conscientiæ discussio qualis debeat esse, p. 505. n. 6.

Consilium.

Consilia, & suasiones per se tendunt ad consiliatum, p. 9. n. 30.

Consuetudo.

Consuetudo non est à poenitente aperienda ex obligatione, p. 463. n. 51.

Contritio.

Contritio si sit forma sanctificans, est etiam condigna satisfactio pro peccato proprio, p. 170. n. 2. & hoc licet tantum Deo non placeat quantum displicuit offensa, p. 170. n. 3.

Contritio perfecta est forma sanctificans, p. 183. n. 65. secundum, quid non simpliciter, p. 185. n. 76.

Contritio si sit forma sanctificans, per se formaliter tollit maculam venialem, independentem ab acceptance, p. 205. n. 64.

Contritio simul meretur novam coronam, & tollit per se maculam venialem in genere causa formalis, p. 208. n. 19. & 20.

Contritio non est forma impossibilis cum peccato veniali, p. 209. n. 26.

Contritione non satisfacit iustus pro peccato veniali, p. 212. n. 35.

Contritionis duplex species, pag. 386. num. 1.

Contritio perfecta debet esse ex motivo charitatis, n. 3.

Contritio perfecta debet esse efficax detestatio peccati, p. 387. n. 8.

Contritio non est voluntas efficax caritatis peccati, p. 388. n. 9.

Contritio perfecta stat sine summo conatu n. 12.

Contritio perfecta debet esse amor summus appetitive, n. 13. amoris huius natura exponitur, p. 389. n. 19.

Contritio non debet detestari peccatum supra penas inferni, pag. 391. n. 31. Immo nec potest, n. 32.

Contritio est amor Dei formalis, pag. 396. n. 55.

Contritio supponit amorem Dei formalem, n. 56.

Contritio virtualis sufficit ad peccatorum remissionem, p. 396. n. 58.

Contritio perfecta sine expresso proposito de cætero non peccandi solum per accidens potest sufficere ad remissionem peccati, p. 397. n. 63. & 64.

Contritio ad peccatorum remissionem sufficiens non petit necessario esse de omnibus peccatis in particulari, p. 398. n. 66.

Contritio quatenus ab attritione distet, p. 400. n. 75.

Contritionis præceptum non obligat statim, p. 402. n. 2.

Contritionis, & restitutionis discrimen, n. 3.

Contritionis præceptum ut obliget, an mortis periculum requiratur, p. 404. n. 15. & 17.

Contritio an possit omitti absque novo contemptu etiam interpretativo divinæ amicitiae, p. 405. n. 22.

Contritio redditur sensibilis per confessionem, & externam compunctionem, p. 409. n. 12.

Contritionis obligatio in veteri lege debita translata fuit ad obligationem confitendi, p. 444. n. 38.

Contritio non potest supplere confessionis defectum, ubi hæc fieri potest, pag. 435. n. 47.

Contritio qua ratione sit pars Sacramenti Penitentiae, p. 478. n. 55.

Contritio, quam Concilium petit ad Sacramenti valorem, qualis sit, p. 498. n. 19.

Contritionis motus, qui omni tempore fuit necessarius ad impetrandam peccati veniam, est contritio efficax in communi, p. 498. n. 20.

Contritio perinde est necessaria ad valorem Sacramenti sicut integra confessio, p. 500. n. 26.

Contritio ad valorem Sacramenti requisita talis debet esse quæ excludat voluntatem peccandi, p. 500. n. 27.

Conuersio.

Conversio mundi per homines illiteratos firmum est testimonium divinitatis Christi, p. 527. n. 82.

Conversiones virorum doctissimorum ad nostram fidem, omnibus sectis expensis, Religionis Christianæ veritatem probat, p. 616. Conversiones mirabiles Maurorum in hora mortis, a p. 557. ad 564. conversio mirabilis Regis de Fez. 565.

Correctio.

Correctio fraterna quando obliget, p. 403. n. 9.

Creatio.

Creatio animæ reddit illam præscindentem à dependentia, vel independentia à Verbo, p. 314. n. 34.

Creatura.

Nulla creatura haberet vim flectendi voluntatem divinam, nisi ipsa ex se esset inclinata ad se communicandum, pag. 167. num. 43.

Crux.

Crucis ingentia miracula ostendunt contra Mahumetum, Christum in ea fuisse mortuum, p. 627.

Culpa.

Culpa est vnica forma reddens hominem poena dignum, p. 133. n. 18, vide peccatum.

D

Daniel.

Danielis Præphætia exponitur ad convincendam Iudæorum insaniam in expectatione messiae, pag. 524. num. 67.

Debitum.

Debitum remotum, & proximum peccati originalis quid sit, p. 78. tota sect. debitum comparatur ad peccatum originale sicut peccatum actuale ad habituale, pag. 82. n. 18.

Decretum.

Decretum permissivum peccati non est connexum cum existentia peccati, p. 158. num. 68.

Decretum infligendi poenam ordinatam ad fruitionem summi boni non est odium ininicitiae, p. 177. n. 37.

Decreta libera sint ne priora, vel poste-

riora personalitatibus divinis, pag. 360. num. 33.

Decretis liberis libere amant Filius, & Spiritus Sanctus, n. 34.

Deipara.

Deiparæ preces fundant probabilitatem doni petiti, p. 161. n. 14. & p. 166. n. 38. vide Maria Virgo.

Detestatio.

Detestatio peccati super omnia in quo consistat, p. 391. n. 29.

Detestatio peccati non debet esse supra poenas inferni, num. 31. immo nec potest, num. 32.

Detestatio vnus peccati propter infernum est virtualiter omnium detestatio, p. 394. num. 45.

Detestatio mortalis ex motivo charitatis nequit reperiri sine virtuali detestatione omnium mortalium, p. 395. n. 48.

Detestatio peccatorum virtualis quænam sit, p. 396. n. 57.

Detestatio virtualis sufficit ad remissionem peccatorum, p. 397. n. 58.

Dens.

Deus potuit purè omittere decretum creandi aliqua, quæ sunt creata, pag. 251. num. 90.

Deus magis complacet in coronis Martyrum, quam in peccatis Tyrannorum displiceat, p. 311. n. 9.

Deus non magis potest cogi per existentiam peccati ad aliquid destruendum quam ad aliquid producendum, pag. 139. n. 7. & p. 179. n. 50.

Deus necessario diligit iustum, p. 152. num. 45. peccatorem autem non necessario odio habet, p. 156. n. 63.

Deus saltem ex suppositione necessitatur moraliter ad aliqua, pag. 160. n. 9. & hoc reddit nos securos eventuum, qui causis naturalibus sunt annexi, pag. 162. n. 17.

Deus habet inclinationem manifestandi sua attributa, p. 164. n. 24.

Deus cogi potest à creatura ad non revelandum, p. 155. n. 54.

Deus non displicet in peccato displicentia propriè consequenti, p. 180. n. 51.

Deus vel nullam potestatem obligare potest ex iustitia, vel potest obligare absolutam, p. 226. n. 5. immo ordinariam ut ab absoluta distinctam obligare non potest, num. 7.

Deum ex iustitia obligari non est contra eius dominium, p. 231. n. 29. inferret tamen iniuriam si ex suppositione obligationis rem denegaret, p. 232. n. 34.

Deus

Deus accepit Christi satisfactionem ex iustitia, p. 235. n. 49.

Deus sufficiens est inuitus in actu peccati, ut iste dicatur proprie Dei iniuria, p. 237. n. 3.

Deus potest præcipere voluntati quin præcipiat ut dominus proprietatis, p. 238. num. 6.

Deus, qua ratione, & quo sensu dicatur homo, p. 277. n. 1.

Hoc nomen *Deus*, sine restrictione prolatum supponit pro singulari communibus personis, p. 282. n. 17.

Si vero ei adiungatur *generat* aut aliqua particula restrictiva potest supponere pro persona, n. 18.

Nomen *Deus*, non est nomen suppositi, & quare, n. 19. & seqq.

Nomen *Deus*, non significat hanc naturam, & aliquod suppositum vage, pag. 284. à n. 23.

Deus ut supremus Dominus potuit à Christo exigere actiones ut liberas, pag. 348. n. 26.

Deus non tenetur conferre naturam, quam nudat proprietate, perfectionem supernaturalem indebitam, p. 359. n. 27.

Deus potuit Christo præcipere ut mortem acceptaret ex speciali titulo obedientiam, p. 366. n. 12. & 15.

Deus nequit hominem deputare æternis ignibus ad ostendendum præcise supremum dominium, p. 393. n. 38.

Deus nequit facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ, p. 511. n. 17. & fusiùs, p. 512. à n. 20.

Deus concurret ut causa vniuersalis ad ficta miracula, p. 514. n. 33.

Deus factus homo quantum promoveat Theologales virtutes, p. 532. n. 101.

Deum esse Trinum & vnum ad hominem contra Mahumetanos ostenditur, p. 550.

Deus nequit esse Author doctrinæ falsæ, p. 552.

Deum esse Trinum, & habere Filium ostenditur contra Mahumetum ex ipsius Alcorano, p. 587. cum seqq.

Deum habere Filium, quamvis non habet uxorem contra Mahumetum declaratur, p. 592. cum seqq.

Deus debet habere perfectiones, quas mens humana naturaliter assequi non possit, p. 604. & p. 607. & p. 616.

Deus tantam auctoritatem non tribueret Canonicis libris, nisi credi vellent, quæ in eis continentur, p. 606.

Deus per Incarnationem quomodo dis-

catur factus homo, pag. 611.

Deus magis, aut minus dicitur vniri creaturæ, secundum quod in ea magis, aut minus suam virtutem ostendit, p. 612.

Deus cur sit factus homo, pag. 629. & seqq. & p. 657.

Deus cur fieri voluerit homo passibilis, & in Cruce mori, p. 631.

Deus nunquam permittit ut Seductores ita suas falsas sectas vestiant specie veritatis, ut falsitas detegi non possit, p. 648.

Deus abs dubio traheret ad fidem Christi infideles, si ipsi naturalem legem seruarent, p. 649.

Deus cur permittat in hac vita suos amicos tribulari, p. 688.

Deus prædestinans cur necessitatem non inducat, aut fatum, p. 695. & seqq.

Diabolus.

Diabolus non potest edere vera miracula, p. 511. n. 19.

Diabolus cognoscere potuit euidenter Christum ex ipsius miraculis, nisi fuerit specialiter Dei providentia impeditus, p. 513. n. 27.

Diabolus cur persuadeat esse Deos, aut Prophetas homines flagitiosissimos, pag. 656. Diabolus Cathecumenæ apparens à Baptismo suscipiendo deterret, p. 692. Christo renunciare persuasit Theophilo, p. 690. Diabolos, qui in Mahumetum crediderunt, à pœnis inferni liberatos fuisse credunt Mauri, p. 693.

Dignitas.

Dignitas pœnæ post transactum actum peccati includit deputationem ad ipsam pœnam, p. 59. n. 41.

Dignitas pœnæ est posterior peccato actuali, non tamen habituali, p. 62. n. 55. Nec est proprietas habitualis peccati, p. 63. n. 57.

Dignitas quæ est in instanti A, sufficit ut quis priuetur gratia in instanti B, pag. 73. n. 35.

Dignitas radicalis pœnæ nec virtualiter distinguitur à culpa, p. 127. n. 19.

Dilectio.

Dilectio perfecta tantum Deo non placet quantum peccatum displicuit, pag. 182. n. 60.

Dilectio Dei super omnia sine expressa contritione sufficit ad delenda peccata, p. 397. n. 57.

Dilectio Dei super omnia sufficit in homine iusto ad remissionem venialium sine expressa contritione, p. 398. n. 69.

Dilectio ista etsi non deleat formaliter mortalia, delet tamen venialia formaliter, p. 399. n. 70.

Dilectio, quæ est dispositio ad iustificationem in Baptismo adultis collato, qualis esse debeat, p. 424. n. 12. Vide *amor, contritio*.

Dispensatio.

Christus potuit obtinere dispensationem præcepti, p. 341. n. 4. Et potuit illam petere in omnibus instantibus, unico excepto ultimo vitæ, p. 342. n. 6.

Distantia.

Distantia Angeli à Deo qua ratione dicatur infinita, p. 38. n. 43.

Divinitas.

Divinitas Christi, vide *Christus*.

Divortium.

Divortia quatenus inter Mahumetanos permittantur, p. 663.

Divortia in lege Christi quomodo sint prohibita, & irrita, p. 664.

Dolor.

Dolor de peccatis ingreditur Sacramentum pœnitentiæ ut constitutivum illius, p. 407. n. 2. & seq.

Doloris extensivi defectu non potest fieri Sacramentum validum informe, pag. 428. num. 10.

Dolor idem, qui requiritur ut remittantur peccata, requiritur ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, p. 428. n. 12. & 495. num. 10.

Dolor requisitus ad Sacramentum pœnitentiæ debet esse generalis, p. 429. n. 13. & p. 480. n. 63.

Dolor universalis redditur sufficienter sensibilis, quamvis non omnia peccata manifestentur, p. 430. n. 21.

Dolor requisitus ad Sacramentum pœnitentiæ debet esse dolor de peccato vere commisso, p. 431. n. 5.

Dolor qui quâto est ex se non sufficit ad veritatem formæ Sacramenti, non sufficit ad Sacramenti valorem, p. 480. n. 63.

Dolor quem sacræ litteræ ad peccatorum remissionem requirunt, qualis esse debeat, p. 479. n. 14.

Dolorem fuisse efficacem quibus signis manifestetur, p. 501. n. 28.

Doloris inefficacis signa, p. 502. n. 33. cum seqq.

Dominium.

Dominium extenditur ad usum rei etiam sub hypothese impossibili, pag. 229. num. 20.

Dominium Dei an lædatur obligatione ex iustitia, p. 227. n. 10.

Dominium penes duos in solidum repugnat, p. 230. n. 25.

Domini proprii usum potest alteri quis

debere, pag. 232. num. 27.

Ecclesiæ Catholicæ permanentia firmiter probat Christi divinitatem, p. 529. num. 88.

Ecclesiam Catholicam etiam post adventum Mahumeti sanctitate, & miraculis florere, signum est non fuisse à lege Mahumeti (ut ipse mentitur) abrogatam, pag. 623.

Ecclesia Dei eadem habet Evangelia antea, & post adventum Mahumeti, pag. 637. Vide *Fides lex*.

Dubium.

Dubium proprie acceptum quid sit, p. 436. num. 1.

Dubium quot modis contingat, n. 2. & p. 437. num. 8.

Dubium negativum pure physicum de peccato non inducit obligationem confitendi, p. 436. n. 4.

Dubium quo distet ab ignorantia, ibid.

Dubium quantum distet ab assensu formidoloso, p. 438. n. 9.

Dubius de peccato, quia rationes æquale pondus utriusque partis faciunt, tenetur illud confiteri, p. 443. n. 32.

Dubio delicto quando possit pœna certa imponi, p. 446. n. 46.

Dubium peccatum confessus, si postea comperiat esse certum, tenetur iterum confiteri peccatum ut certum, p. 446. n. 48.

Dubius de confessione, & certus de peccato, quando teneatur confiteri, à num. 49.

E

Ecclesia.

Ecclesia Catholica nec nos vult cito credentes, nec duos corde in credendo, p. 509. n. 11.

Effectus.

Effectus nequit postulare vage ad sui existentiam alterum è duobus contradictorijs, p. 334. n. 68. Vide *actio*.

Episcopus.

Episcopus tenetur admonere eum qui non est baptizatus, sed bona fide se baptizatum credit, ut Baptismum suscipiat, p. 475. num. 47.

Error.

Error sufficiens ad non faciendam confessionem sacrilegam, non propterea sufficit ad faciendam illam validam, pag. 458. num. 34.

Error trahens ortum à negligentia peccaminosa, non est ignorantia invincibilis, p. 462. n. 44.

Essen-

Essentia.

Essentia divina non est, suppositum, & quare, p. 283. n. 21.

Euangelistæ.

Euangelistæ nulla ratione credi possunt finxisse ea, quæ de Christo narrant, p. 417. n. 41.

Euangelistæ nec cum primo Evangelia scripserunt, nec postea ea adulterarunt, pag. 641.

Euangelium.

Evangelij perfecta doctrina cur antea non fuerit à Deo revelata? p. 620.

Euangelium non esse adulteratum, contra Mahumetum ostenditur, p. 633. & p. 636. & p. 640. & seqq.

Eucharistia.

Eucharistia suscepta cautius non incedere, est signum nullitatis confessionis, p. 504. num. 37.

Eucharistiæ proprius effectus, ibid.

Examen.

Examinis peccaminosa negligentia, an & quando confessionem nullam reddat, p. 460. à n. 38.

Examinis negligentia non peccaminosa, nec sacrilegam, nec instructuosam reddit confessionem, p. 505. n. 4.

Examen conscientiae ad confessionem requisitam quantam diligentiam petat, num. 6.

Exemplum.

Exemplum puellæ sexennis orantis pro ancillæ Mahumetanæ conversione, p. 712. Exemplum singularia Hispalensium ad impetrandam Maurorum conversionem disp. ult. sect. ult. §. 3. pag. 708.

Exemplum pueri neophiti sollicitantis parentum suorum conversionem, ibid. Exemplum Mauri obstinatissimi, qui tamen in hora mortis Baptismum petijt, 557. aliud pag. 561.

Exempla alia Mahumetanorum, qui in hora mortis conversi sunt, 558. usque ad 561.

Exemplum conversionis Regis de Fez. 554.

Exemplum Cathecumenæ, quam à suscipiendo Baptismo Diabolus deterruit, ei visibiler apparet, pag. 691. Exemplum Theophili, & alterius iuvenis, quibus Diabolus persuasit, ut singrapham scriberent, in qua Christo renuntiarent, p. 690. col. 1. Vide verbo, *Mahumetus. Hispalis.*

Extrema Unctio.

Extrema Unctione quamnam peccatorum reliquiae tollantur, p. 117. n. 43.

Extrema Unctio an possit conferri ho-

mini, qui nunquam actualiter peccavit, p. 435. num. 8.

Extrema Unctio in casu necessitatis, potest conferri oleo benedicto ab Episcopo, p. 452. num. 16.

F*Fatum.*

Inducitur à Mahumete, & Calvino, pag. 694. Deridetur exemplo lepidissimo, & rationibus, p. 695.

Fideles.

Fideles quatenus oporteat anxios esse confessionis iterandæ, p. 501. n. 28.

Fideles non minuebantur, sed imò potius crescebant ob diras persecutiones contra illos exortas, p. 642.

Fideles post mortem Apostolorum, non potuerunt corrumpere Evangelia, p. 643.

Fideles, & amicos cur permittat Deus in hac vita tribulari, p. 688.

Fideles quanto cum solatio, aviditate, & utilitate audiant conciones habitas ad Mahumetanos, p. 705.

Fides.

Fides de vno mysterio est virtualiter fides de reliquis, p. 393. n. 42.

Fidem qui amisit, tenetur quam primò hæresim retractare, p. 402. n. 6.

Fidei actus cur debeat præcedere habitus infusionem, p. 425. n. 15.

Fides Incarnationis est de necessitate medij, p. 508. n. 4. cum seqq.

Fidei meritum non minuit expendere motiva credibilitatis, p. 508. n. 7. & seqq.

Fidei assensum debet præcedere fundamentum prudens ad credendum mysteriū esse revelatum, p. 509. n. 9.

Fidei propagatio quam fuerit in re, & in modo mirabilis, p. 527. n. 83. & seqq.

Fidei Christianæ veritas contra Mahumetanos ostenditur, p. 549.

Fides, & Religio vera unica tantum debet esse, & quæ signa eam à falsis distinguant, p. 550.

Fidem Christi nullus adhuc in hora mortis deservit, ut ad Mahumeti sectam migraret, p. 555.

Fidem Christi nullus adhuc ita deservit ut patriam relinquens, divitias, aut regna, ad Mahumetanos appelleret eorum errores sectaturus, p. 562.

Fidem Christi probat Divina providentia, quam Author expertus est in Maurorum conversione, p. 571.

Fidei Christianæ maiestas, p. 577.

Fidei Christianæ veritas quibus notis dignoscatur, p. 587.

Fidei

Fidei mysteria qualiter credenda sint, pag. 605.

Fidei mysteria, etsi possint ratione à cōtrarijs argumentis defendi, non possunt tamen ratione naturali probari, p. 615.

Fidei mysteria quomodo debeant infidelibus à ministro Evangelico suaderi, pag. 615.

Fidei Catholicæ veritatis satis probabile argumentum, p. 631. & seq.

Fidem veram qua via quærere debeat, qui cōtrarijs auditis doctrinis, anceps manet, quænam earum vera sit, p. 649.

Filius.

Filius, vide Verbum, non est de ratione Filij Dei quod sit persona, p. 339. n. 15.

Filius liberè amat per decreta libera, p. 360. n. 54.

Filius Dei duplicem habet naturam, p. 612. Quomodo Filius Deo conveniat, sine vxore, explicatur contra Mahumetanos, p. 592. Generatio Filij in divinis exponitur, p. 610.

Finis.

Finis non potest indirecte retrahere ab actu opposito, quin per prius inclinet ad se voluntatem, p. 8. n. 27. cum seq.

Finis à poenitentia intentus differt à finibus cæterarum virtutū, p. 377. n. 35.

Finis potest movere, aut vt sit, aut quia est, p. 394. n. 44.

Finitum.

Finitum additum infinito nec maius facit, nec perfectius, p. 265. n. 38.

Finitum nequit componere cum alio finito, & manere suppositum, p. 266. n. 41.

Fons.

Fons mirabilis, quem Mahumetus ponit in suo paradyso, p. 574.

Forma.

Forma à solo Deo producta non exigit aliquas in subiecto dispositiones, p. 140. num. 38.

G

Gaudium.

Gaudium necessarium beatorum, non est de visione, sed de Deo, p. 9. n. 32.

Gratia.

Sine speciali gratia non potest homo instatu naturæ lapsæ diligere Deum super omnia, p. 184. n. 71.

Gratia habitualis.

Gratia habitualis quæ post componi cum proxima potentia ad peccandum, componi potest etiam cum peccato, pag. 138. num. 2. & seqq.

Gratiæ infusio nequit essentialiter præsupponere carentiam peccati, pag. 139. num. 10.

Gratiæ infusio, non est impeditio peccati actualis, p. 140. n. 11.

Adhuc supposita infusione gratiæ, potest Deus parare concursus indifferenter, quin propterea sit causa peccati, p. 143. n. 25. & p. 151. n. 40.

Primarius gratiæ effectus exponitur, p. 145. n. 22.

Gratia prout de facto infunditur, supponit carentiam peccati actualis, non tamen habitualis, p. 146. n. 26.

Gratia est perfecta sanctitas, licet non sit impossibilis cum peccato actuali, p. 146. n. 28.

Gratia cur magis pugnet cum habituali peccato, quam cum actuali, p. 148. n. 31. & n. 32. tota sect.

Gratiæ subiectum est anima secundum suam entitatem, p. 150. n. 39. & 40.

Gratia habitualis vni inhærens, non constituit alium dignum gloria, pag. 199. num. 34.

Gratia habitualis collata in instanti A, non supponit voluntatem in posterum obtemperaturam præceptis divinis, p. 357. num. 21.

Gratia infusa personæ peccabili secum affert habitum poenitentiae, p. 382. n. 60.

H

Habitus.

HABITVM fidei, & spei præcedit actus, non tamen habitum charitatis, pag. 425. num. 15.

Henricus.

Henricus Quartus cur hæresim abiuraverit, p. 553.

Hæresis, Hæreticus.

Hæreses præcipuæ contra Trinitatem, & Incarnationem, p. 637. & seqq.

Hæretici nunquam veræ miracula ediderunt, p. 640.

Hispalis.

Hispalis in Maurorum Baptismo triūphanti similis, p. 707.

Sodalitas charitatis Hispalensis quam pie se gesserit in fovenda Maurorum conversione, ibid. Quamque id Deo gratum fuerit, exemplo demonstratur, ibid.

Hispalensium insignis pietas, & fervor in Maurorum conversione promovenda, p. 709. Quantumque Hispalensium charitas Mauros moverit ad petendum Baptismum, ibid.

Puella sexennis enixe orat pro ancillæ conversione, vitam suam Deo offert pro eius salute, obtinetque quod petebat, ibid.

Homar.

Homar Mahumeti focer regno potitus plures suo imperio provincias adiungit, Christianis favet, ob quod erat Mauris infensus, p. 545.

Homicida.

Homicida vno ictu plures occidens, an teneatur pluralitatem occisorum in confessione exprimere, p. 450. n. 12.

Homo.

Homo per peccatum, non necessitat Deum, ut ipsum odio habeat, pag. 152. num. 45.

Homo purus potest per actum perfectæ charitatis (si tamen sit forma sanctificans) satisfacere pro peccato proprio quoad culpam, p. 170. à n. 1.

Homo duplici obligatione ligatur in ordine ad Deum, p. 181. n. 59.

Homo in statu nature lapsæ, non potest sine speciali auxilio diligere Deum super omnia, p. 184. n. 71.

Homo purus potest absolute satisfacere pro peccato mortali proprio quoad culpam, non tamen integre, p. 187. à n. 87.

Secus pro peccato mortali alterius, pag. 193. à num. 2.

Cuius remissionem ne condigne quidem mereri possit, p. 201. Tota disp. Quod verum esset, etsi posset quis alteri mereri præsertionem à peccato, p. 202. n. 11.

Immo etiam si haberet gratiam capitalem, p. 203. n. 13.

Homo significat idem ac habens humanitatem, p. 277. à n. 1.

Homo significat humanitatem ut habitam, præscindendo à distinctione, vel identitate cum habente, p. 284. n. 26.

Hic *homo*, nō, significat hanc determinate humanitatem, & aliquod suppositum vage, ibid. à n. 24.

Homo vni voce prædicatur de Petro, & de Verbo, p. 387. n. 37.

Homo idem significat postea, ac ante Incarnationem, p. 388. n. 38.

Homo quidem prædestinatus est ut esset Filius Dei, non tamen hic homo, pag. 300. n. 84.

Hominis ratio multiplicaretur pro multiplicitate personarum assumptarum, p. 227. n. 1. p. 203. n. 1.

Homo purus dicit in recto naturam, de obliquo carentiam vnionis ad substantiam digniorem, p. 332. n. 61.

Homo non convertitur perfecte ad

Deum, nisi illum respiciat ut finem cui, p. 387. num. 7.

Hominis beatitudo nequit in carnalibus delectationibus consistere, p. 575.

Hominis ratio, quæ in via pro virtute pugnat, beatitudine privari non debet, p. 576.

Hominis beatitudo qualis esse debeat, p. 577. & seqq.

Hominis miser status post primum lapsum, p. 629.

Honor.

Honor cur sit magis in honorante, p. 45. num. 71.

Humanitas.

Humanitas per peccatum, non impeditur, sed supponeret impeditam vnionem hypostaticam, p. 155. n. 57.

Humanitas in Christo, non est principium quod, p. 218. n. 5.

Humanitas an reddatur subsistens personalitate Verbi, p. 251. n. 14. & pag. 330. num. 49.

Humanitas in Christo cur deficiat à ratione personæ, p. 253. n. 21. & p. 613.

Humanitas in Christo habet modum existendi similem accidenti, p. 260. n. 21. & p. 303. n. 3. & p. 330. n. 51.

Humanitas Christi, non existit sub omnibus alijs ut subiectum prædicationis p. 764. n. 34.

Humanitas assumpta nequit propriam subsistentiam retinere p. 307. n. 11. quod si posset, nunc de facto retineret, pag. 309. num. 17.

Humanitatis dependentia à verbo qualis sit pag. 313. num. 31.

Humanitati non deficit aliquod substantiale complementum quod suppleatur à Verbo pag. 316. num. 40.

Humanitas nequit vniri Verbo, quin in illo subsistat pag. 318. num. 49.

Humanitas per hoc præcise quod non sit vnita digniori substantiæ, est habens se ipsam, adeoque subsistens pag. 328. n. 43.

Humanitas nequit exigere modum subsistentiæ pag. 329. num. 44.

Humanitas non exigit constituere hominem, pag. 334. num. 70.

Humanitas etsi sit ens completum, potest facere vnum per se cum Verbo, pag. 335. num. 72.

Humanitas in Christo, nec est persona, nec personam constituens pag. 336. n. 4.

Humanitas Christi (si præceptum Christo impositum indispensabile sit) habuit potentiam antecedentem ad impediendam vnionem cum verbo pag. 351. num. 2. & seqq.

Hu,

Humanitatem peccare est poneret aliquid connexum connexione antecedenti cum vnionis hypostaticę carentia, p. 352. n. 3. & seqq.

Quare si necessitetur ad habendam vnionem cum Verbo, necessitatur ad non ponendam carentiam actus præcepti, pag. 354. num. 12.

Humanitatem non observare præceptum, non est Christum, sed humanitatem peccare, p. 356. num. 17.

Humanitas non potest per peccatum destruere vnionem hypostaticam, pag. 356. num. 19.

Humanitas Christi qua ratione sit impeccabilis, p. 358. n. 24.

Humanitas ut operetur non exigit subsistentiam, tanquam requisitum, pag. 358. num. 27.

Humanitas Christi quomodo possit impedire tum vnionem hypostaticam, tum vnionem beatam, p. 362. n. 33.

I

Idiomatum communicatio.

Communicatione idiomatum quænam prædicata convenire possint Verbo, p. 300. n. 84.

Communicatio idiomatum declaratur, pag. 613.

Ignitio.

Ignitionis cum Incarnatione comparatio, p. 614.

Ignorantia.

Ignorantia quando sit peccaminosa, p. 458. num. 33.

Ignorantia invincibilis, qua quis nesciret debere exponi circumstantias mutantes speciem, non sufficeret, ut fieret integra formaliter confessio, p. 458. n. 34.

Ignorantia quænam sit crassa, & supina, p. 461. n. 41.

Ignorantia invincibilis de sufficienti examine excusat à sacrilegio, non tamen confessionem validam reddit, pag. 461. num. 42.

Ignorantia crassa reducitur ad naturam actus, p. 488. n. 87.

Ignorantia, quam habemus de multis rebus, quas manibus contrectamus, nos docet esse credenda fidei mysteria, licet ea non possimus ratione comprehendere, p. 616.

Ieiunium.

Ieiunij obligationi, quæ certa est, quomodo dicatur satisfacere qui iuxta opinionem probabilem ieiunat, p. 447. n. 33.

Ieiunium Mahumetanorum quomodo ab ipsis observetur, & quam sit contra Dei, & rationis legem, p. 703.

Imago.

Imago in speculo conspicua cur non sit Filius eius qui se ipsum in speculo intuetur, p. 593.

Imperfectio.

Imperfectio moralis indirecte tantum respicitur à poenitentia, p. 384. n. 70.

Impossibile.

Impossibile (sicut, & necessarium) triplici sensu potest accipi, p. 159. n. 1.

Incarnatio.

Incarnationis motivum, an fuerit peccatum Adæ, ut impendens, an vero ut iam in posteros transfusum, p. 77. n. 11. & 124.

Incarnatio est moraliter necessaria Deo saltem vage accepta, p. 164. n. 24. Nec id minuit Dei libertatem, p. 166. n. 35.

Incarnationis fuerit ne duplex decretum, primum ante, secundum post prævisum absolute peccatum, p. 243. n. 20.

In Incarnationis Mysterio vnitas, vel multiplicitas cõcreti homo petenda est ex unitate, vel multiplicitate personæ assumptis, p. 278. n. 5.

Incarnatio non est idem cum actione productiva humanitatis, p. 311. n. 23.

Incarnationis Mysterium late explicatur, p. 611. cum seqq.

Incarnationis Mysterium varijs similitudinibus explicatur, p. 614.

Incarnatio comparatur infusioni, ignitioni, & animationi, ibid. & p. 615.

Incarnationis Mysterium fidelium corda in Dei amorem accendit, p. 623. Vide *Vnio. Substantia.*

Incestum.

Incestum cum consanguinea in primo gradu differt specie à reliquis, non tamen isti inter se, p. 450. n. 11.

Incestum cum matre differt specie ab incesto cum alia consanguinea in primo gradu, ibid.

Indulgentia.

Indulgentiarum vius quantum prodest, p. 117. n. 41. & seqq.

Infamatio.

Infamatio vera, specie differt à falsa, p. 450. n. 12.

Infernus.

Inferni electio etiam ob peccatum vitrandum esset actus turpis, p. 392. n. 33.

Infidelis.

Infideles non possunt cogi ad fidem recipiendam: bene tamen ad audiendum Verbum Dei, p. 714. & seqq.

Infini-

Infinitum.

Infinitum simpliciter in aliqua ratione; non potest in ea crescere, p. 32. n. 12.

Infinitum perfectionis in ea ratione qua est infinitum caret termino extrinseco, pag. 36. num. 38.

Inhærentia.

Inhærentia accidentis in subiecto, est eiusdem accidentiseductio, p. 305. num. 1.

Iniuria.

Iniuriæ magnitudo; non æstimatur ex malo, quod inferretur sub hypothesi impossibilis, p. 43. n. 74.

Institio.

Institutionis cum incarnatione comparatio; pag. 614.

Integritas, Confessiones.

Integritas formalis confessionis non petit, ut exponantur circumstantiæ notabiliter intra eandem speciem aggravantes, pag. 448 num. 4.

Integritas formalis confessionis qualis sit, p. 454. n. 21.

Integritas formalis, non petit ut exponantur peccata, quæ rationabiliter possunt, aut debent omitti, pag. 457. num. 3. & pag. 459. num. 36.

Integritati formali, non satisfacit qui in indaganda conscientia negligens est graviter culpabiliter, pag. 461. num. 41.

Integritatis defectus ex verecundia proveniens valde distat ab eo qui ex ignorantia etiam vincibili provenit, p. 488. num. 86. Vide Confessio.

Intellectus.

Intellectus Angeli, & hominis quatenus conveniant, & discrepent specie, pag. 301. num. 88.

Intellectus necessitatur quoad specificationem assentiri probabilioribus, pag. 441. num. 24.

Intentio.

Intentio Ministri est constitutiva Sacramenti pœnitentiæ, p. 408. n. 7.

Intimatio.

Intimatio præcepti ita est requisita ad actum specialis obedientiæ, ut pro priori ad illam non intelligatur voluntas expedita ad istum, p. 366. num. 12.

Ioannes.

Ioannis Baptiste (viri vel apud Mahumetanos summæ venerationis) præconia Christi divinitatem contra Alcoranum probant, pag. 584.

P. Ioannis Gabriel Guillem elogium, pag. 597.

Iosephus.

Iosephi Scriptoris Iudæi testimonium

insigne de operibus Christi; pagin. 518. num. 46.

Index.

Iudicis arbitrio nõ subiacet reatus ad poenam, p. 207. num. 15.

Immo nec poena ipsa, ubi delictum aliquam determinatè meretur, p. 207. num. 17.

Iudex potest efficaciter velle honestatem punitionis, quin velit ut existat peccatum, p. 382. n. 58.

Iudex non post adiucare maioratum Petro, ad quem probabiliter iudicat pertinere, si probabilius est deberi Paulo, pag. 440. num. 22.

Iudæus.

Iudæorum nullus ausus est Christi miracula ab Evangelistis narrata falsa dicere, p. 518. num. 46.

Iudæi quot mala passi sint ob necem Christi, num. 48.

Iudæi cur hucusque puniantur ob necem Christi, p. 520. n. 56.

Iudæi conversionem obtinuit argumentum ex eo desumptum quod nunc Iudæi non immolent idolis, p. 522. n. 60.

Iudæorum cæcitas in expectatione Messie convincitur, p. 523. n. 66.

Iudæorum sedulitas in occultanda resurrectione Christi, p. 526. num. 76.

Iudæi cur post adventum Christi non habeant Prophetas, p. 623.

Iudæi nec antea nec post adventum Christi vestus testamentum corruerunt, p. 634.

Iudæi quanta religione coluerint libros sacros, p. 635.

Iudæorum superstitio in lotionibus, & lavacris, p. 702.

Ius.

Ius ad odium inimicabile in Deo est ius ad infligendam poenam æternam damni, & sensus, p. 60. n. 44.

Quod si hæc iura distinguantur, non sunt confundendi reatus ad odium, & reatus ad poenam, p. 174. n. 27.

Et licet possint separari iura illa in humanis, secus autem in Deo, p. 177. num. 40.

Ius ad rem stare potest sine rei dominio, p. 231. num. 29.

Et habenti tale ius, si res denegetur, fit iniuria, p. 232. num. 34.

Iustificatio.

Iustificatione peccatum mortale æquivalenter transit in veniale, quando manet reatus ad poenam Purgatorii, p. 137. n. 16.

In iustificatione tollitur adæquate macula mortalis in quantum est privatio gratiæ potest tamen manere ut motivum indignationis levis, p. 135. n. 23.

Iustitia:

Iustitia vnus nequit denominare alium iustum, p. 63. n. 60.

Ad rationem iustitiæ sufficit distinctio personarum, licet suppositum sit idem, pag. 218. num. 6.

Contra tamen distinctio personarum, non sufficit, si natura eadem est, num. 7.

Iustitia cōmutativa, non exigit, vt debitor ipse satisfaciatur, sed vel debitor, vel alius pro eo, p. 223. num. 24.

Iustitia stricte talis reperitur in Deo, pag. 231. num. 29.

Iustus:

Iustus ratione venialis dimissi nequit manere dignus omni offensione divina, quam peccando promeruit, pag. 121. n. 50. & 51.

Immo nec potest manere dignus aliqua offensione divina, aut pœna, si peccatum sit adæquate remissum, pag. 119. num. 48. & seqq.

Iustus decedens cum veniali, non satisfacit per actum charitatis, p. 209. n. 26.

Iusti quomodo possint vere dicere se male pati pœnas inferni, quam peccare, pag. 392. num. 34.

L*Lazarus.*

LAZARI Resurrectio maximum fuit ex miraculis quæ Christus edidit in confirmationem suæ divinitatis, pag. 510. num. 14.

Legislator.

Legislator tenetur proprijs legibus, pag. 348. num. 25.

Lex.

Leges vniversales habent imbibitam hanc conditionem tacitam, nisi Legislator dispenset cum aliquo, pag. 67. num. 11.

Discrimen inter legem externam obligantem in conscientia, & legem comminativam pœnæ, p. 67. n. 13.

Lex vniversalis debet attendere ad ea, quæ frequenter accidunt, pag. 449. num. 7.

Lex Moylis quomodo per Christum fuerit adimpleta, & abrogata, p. 619.

Lex Moylis, & lex Christi non comparantur inter se, tanquam duæ leges, specie diversæ, ibid.

Lex nova comparatur ad veterem, sicut perfectum ad imperfectum, p. 620.

Lege nova adveniente, cessat antiqua, si ne Dei mutatione, p. 621.

Lex Christi, non potuit abrogari per legem Mahumeti, ibidem, & seqq.

Lex repudij quomodo apud Mahumetanos seruetur, p. 663.

Lex castitatem prohibens, non potest esse à Deo, p. 673.

Lex Mahumeti, non est lex convergens animas, pag. 700.

Caret medijs quibus ad sanctitatem pervenitur, p. 701.

Lex vera debet habere signa evidentiæ credibilitatis, pag. 716. Vide Fides.

Libertas.

Libertas perfectissima debet magis propendere in id quod est perfectius, pag. 167. num. 39.

Libertas evertitur qualibet suppositione antecedenti inimpedibili, & connexa cum vno extremo, pag. 353. num. 10. cum seqq.

Libertas Christi evertitur imposito ei præcepto, vt à Thomistis exponitur, p. 364. n. 4. cum seqq.

M*Macula:*

MACVLA peccati mortalis illo delicto, manet vt macula levis, pag. 125. num. 62.

Qua ratione macula illa sit divisibilis, p. 126. num. 65.

Magus.

Magorum quorundam ignominiosæ mortes, p. 672.

Mahumetus, Mahumetani.

Mahumeti lex graphice descripta, pag. 533. num. 1.

Mahumetanorum errores, num. 2. Eorum mores, & instituta, p. 548.

Mahumeti vita, & fraudes, pag. 534. n. 5.

Mahumeti de Christo iudicium, num. 6. & p. 537. n. 10. & p. 554.

Mahumetus de seipso quid dictitaret, p. 535. num. 8.

Mahumeti Regis iam facti decreta, num. 9.

Mahumetus quo tempore floruerit, & quot annos vixerit, p. 535. n. 9.

Mahumetanæ sectæ introductio, pag. 536. n. 10.

Mahumeti nativitas, parentes, & iuventutis officia, ibid.

Mahumeti de Virgine Maria iudicium, num. 11.

Mahumetus solitariam vitam incipiens, quomodo à Dæmone sit deceptus, n. 12.

Male fert ab vxore sua Cadixa irrideti, p. 538. num. 12.

Mahumeti in fingendis revelationibus calliditas, ibid. & p. 539.

Mahu-

Mahometus à Sergio seductus contra divinitatem Christi incipit predicare, pag. 539.

Ob seditionem Mecha ortam contra ipsum fuga Almenidam petit, ibid. Aiebat Deum cum ipso dispensasse ut plures quam quatuor vxores haberet, ibid.

Per scalam quandam in coelos ascendens videt fabulosum paradyfum, p. 540.

Renunciatur Rex, ibidem. Subigit Almedinam, & Iudæorum multos trucidat, ibidem.

Iugulatis Mechanensibus Equitibus, Mecham expugnat, & sub capitis pœna se Præphætam coli iubet, ibid.

Mahumeti historiam quomodo narrent Arabes, p. 541.

Mahometus quas virtutes habuerit, pag. 542.

Mahumeti mors, ibid. Eiusdem ingentia vitia, p. 544.

Mahometani resurrectionem à suo falso Prophætâ prædictam expectantes, tandem fatigantur, & foetidum corpus sepeliunt, ibid. & pag. 545.

Mahumeti legem deserunt plures, se deceptos dolentes, ibid. & p. 545.

Mahumeti successores in regia dignitate, ibid.

Mahumeti latus voravere canes, p. 547.

Mahometanam sectam falsam esse demonstratur, pag. 549. & pag. 552. & pag. 553.

Mahometana secta, vel ex eo falsa appareat, quod de ea disputare Alcoranus prohibeat, pag. 551.

Mahometana secta contraria manifeste asseverat, p. 554.

Mahumeti sectam multi in hora mortis deserunt, pag. 555.

Cuius rei exempla ponuntur, p. 557. 558. 559. 560. & 561.

Mahometani, qui patriam, divitias, vxores, immo, & regna ultro deseruerunt, & ad Christianorum terras, ut veram fidem amplecterentur, appulere, probant sectam Alcorani falsam esse, p. 562.

Exempla ponuntur, ibid. & p. 563. 564. 568. & 569.

Mahometus posuit hominis beatitudinem in carnalibus delectationibus, p. 573.

Mahometus quot vxores habuerit, quot etiam suis in paradyso promissit, pag. 575. & pag. 652.

Mahometanorum sapientiores fatentur suum Prophætâ errasse constituendo hominum felicitatem in carnis delectationibus, ibidem.

Mahometus negans Christi divinitatem, convincitur falsitatis ex ijs quæ in Alcorano intervit, pag. 579. & seqq. item, pag. 588. cum seqq.

Mahometus irritetur eo quod negaverit Deum habere Filium, quia non habet vxorem, p. 592. cum seqq.

Mahometus stulte negat Trinitatem personarum eo quod ratione nequeat demonstrari, p. 604.

Mahumeti cum Simone Mago comparatio, pag. 605.

Mahometus qui nihil credi vult, nisi demonstretur ratione, sine ratione vlla credi vult se esse Prophætâ, ibid.

Mahumeti lex non successit legi Christi, sicut lex Christi successit legi Moyſis, p. 618. & p. 621. p. 623.

Mahometus falso asserit Evangelia fuisse adulterata à Christianis, p. 618. p. 622. pag. 636. cum seqq.

Mahometus mentitur in Alcorano dicens se fuisse promissum à Præphætis, & ab ipso Christo, p. 622.

Mahometus negat Christum fuisse crucifixum, sed alium hominem Christo similem, pag. 625. Impugnatur hic error, pag. 626.

Mahumeti errores iam ante ipsius adventum erant ab Ecclesia Catholica damnati, pag. 637.

Mahometani non possunt dicere Arrianorum fidem, quam ipsi partim sectantur, veram esse, pag. 639. & seqq.

Mahometum non esse Prophætâ ostendunt contradictiones manifestæ, quas inseruit in Alcorano, p. 644.

Mahometus cur suis vinum interdixit, pag. 646.

Mahometus iubet, & occidi incredulos, & nulli vim propter legem inferri, pag. 647.

Mahometus cur tot contradictiones in Alcorano posuerit, p. 648.

Mahometus pro temporum opportunitate contrarias ad invicem revelationes fingebat, pag. 648.

Mahometani qui errores, & contradictiones Alcorani legunt, & eam legem nihilominus amplectuntur, inexcusabiles sunt, p. 649. & seqq.

Mahometanus quidam suum de Alcorano, & Mahometo iudicium aperit Patri Ignatio de las Casas Societatis Iesu, p. 650.

Mahumeti vita satis apertè monstrat, eum non fuisse Prophætâ, p. 651.

Mahometum mundat Angelus agutta nigra, idest peccati fomite (inquit ipse) p. 651.

Mahumetus fingit, sibi permisisse Deū vt omnes feminas, etiam ancillas, aut cognatas, quæ placuerint, sibi adiungat, p. 652.

Mahumetus ob nimiam intemperantiam bis ad necem petitur, pag. 652. & seqq.

Mahumetus in adulterio deprehensus, peritium etiam adulterio addit, & Mauros scandalizat, p. 654.

Mahumetus de turpi libidine sese iactabat, p. 655.

Mahumeti doctrina, quam suis credendam proposuit, qualis sit, ibid.

Mahumetum esse virum sanctum cur Dæmon Mauris persuaferit, p. 656.

Mahumetus non habuit à Deo dispensationem ad nubendum cum pluribus vxoribus, pag. 662.

Mahumeti lex falsa ostenditur ob facilitatem quam in repudiando vxores permittit. Et cur eam repudij legem induxerit Mahumetus, p. 663.

Mahumeti lex non est immaculata, pag. 667. Reddit licitam simplicem fornicationem, ibid. & pag. 668. & pollutionem, ibid. & sodomiam, ibidem; imò & bestialitatem, pag. 669.

Mahumetus concessit quod multi possent vnam tantum mulierem habere, p. 670.

Mahumeti lex dicit licere veram fidem exterius negare, pag. 671. Permittit periuria, vindictam, alienas terras occupare, superstitiones, auguria, & veneficia, ibid. Prohibet virginitatem, & iubet omnes nubere cum vigessimū quintum annum attigerint, ibid. & seqq.

Mahumetani suos Morabitos ob castitatem, quam lex ipsis prohibet, venerantur, pag. 674.

Mahumetus ideo castitatem prohibuit, quia alios ex se iudicans eam observare impossibile existimauit, p. 675.

Mahumetus quot errores contra historiam in Alcorano invexerit, pag. 676. & seqq.

Confundit Matrem Dei cum Maria sorore Moysis, ibid.

Confundit Pharaonem regnantem tempore quo Moyses puer erat, cum eo, qui regnabat cum populus Israel liber iussu Moysis evasit, ibid.

Mahumetus tribus tantum diebus ait mutum fuisse Zachariam, p. 676.

Confundit factum Gedeonis cum facto Saulis, p. 677.

Historiam Abelis, & Caini fabulose narrat, ibid. Sicut & Angelorum peccatum, ibidem. Angelos fingit ex igne factos, pag. 678. Causam dilubij fuisse idolatriam, ibi-

dem. Exodi Historiam quot fabulis respergat, ibidem.

Mahumetus in Scriptura prænuntiatus est, non quidem nomine Prophætæ, vt ipse mentitur, sed nomine Pseudo-Prophætæ, pag. 679.

Mahumetus est sessor equi pallidi, cui nomen mors, p. 680.

Mahumetus Noemi historiam fabulis foedat, ibidem. Errat etiam in factis Abrahami, Loth, & Iosephi, p. 681.

Alexandro Regi ait dedisse Deum omnium rerum scientiam, ibid.

Angeli Anunciationem ad Mariam Virginem quomodo narret, pag. 682. Quam item fabulose narret B. Virginis partum, pag. 684.

Mahumeti errores contra Mathematicam, & quid de sideribus senserit, pag. 685.

Ait item terræ globum inniti cornibus tauri, & huius motione contingere terræ motum, ibidem. Quem numerum cœlorum ponat, ibidem.

Mahumetus miraculose lunam dividit, duas eius partes abscondit in manicis subuculæ, & postea inter se illas coniungit, vt fabulatur ipse, pag. 686.

Mahumetus ait bruta etiam resurrectura in die iudicii, & taurum cornupetam sui facti rationem redditurum, arietes vero mactatos in die Paschatis futuros preces proijs, qui eos iugulaverunt, ibidem. Loco Isaac suffectum ait arietem, qui per quadraginta annos paverat in Paradyso, ibid.

Mirabilem inducit formicæ vocem, quam à tribus miliaribus audivit Salomon, ibid.

Mahumetus divinam lædit misericordiam asserens Deum non remittere peccata magna, nec pravos ad rectam viam perducere, pag. 687.

Mahumetus, quia miracula facere non poterat, falso aiebat, nihil ea prodesse ad infidelium conversionem, ibid.

Mahumetus quantum erret contra Dei providentiam, dicens Deum amicis suis in hac vita non permittere tribulationes, pag. 688. Nec à Diabolo tentari, p. 689.

Mahumetani cur non tententur à Dæmone, vt deserant suam sectam, p. 690.

Immo quam id Dæmon moleste ferat, recenti declaratur exemplo, ibid.

Mahumeti error contra Dei iustitiam, impios tantum punientem, p. 691.

Mahumetus quomodo suos extrahat ab inferno, ibid.

Mahumetani, quamvis peccata multa commiserint, dummodo in Deum, & Mahumetum credant nulla poena puniuntur, p.

692. Resurgunt statim ac speliuntur, & in ipso sepulchro vsque ad diem iudicii permanent, p. 693.

Mahumetus liberat ab inferno Dæmones; qui in eum crediderant, ibid.

Mahumetus fatum inducit, nobis libertatem adimit, & Deum facit Authorem peccati, p. 694.

Mahumetanorum stulta responsio: *Christianus ero cum Deus voluerit*, multis rejicitur, pag. 695. & seqq.

Mahumetus Angelo duce Hierosolymam vehitur, excipitur à Prophætis, ascendit per scalas in celos, & alia deliria, pag. 698.

Multas circa Salomonem, Davidem, & Moysen fabulas texit, pag. 699. Carnis suinæ prohibendæ quam dederit rationem, p. 700.

Mahumeti legem non esse à Deo ostenditur eo quod animas non convertat, pag. 700.

Mahumetanorum sancti, quos Morabitos, aut Turlachos vocant, quam turpes sint, ibid.

Mahumetani bonis aliquot operibus plenissimam peccandi licentiam acquirunt, ibid. Habent in honore amentes, ibid.

Mahumeti lex caret medijs quibus ad sanctitatem pervenitur, pag. 701. Caret oratione, nam suam Zalà oratio non est, ibid.

Mahumetanorum lotiones, & lavacra quæ superstitiosa sint, pag. 702.

Mahumetanorum ieiunium, quamque illud sit à Dei, & naturali lege alienum, pag. 703.

Mahumetus quot de seipso miracula narret, p. 703. & seqq. Quot item de ipso narrent Sarraceni, p. 704.

Quæ sint observanda in conversione Mahumetanorum, p. 704. Publicas conciones ad illos haberi plurimum expedit, ibid. Quo modo ad illas conciones vocandi sint, pag. 706.

Preces, eleemosinæ, ieiunia, & alia pia opera à fidelibus Deo offerenda pro Maurorum conversione, & de exemplis, quæ ab Hispanensibus exhibita sunt pro opere tam pio, pag. 708. & seqq.

Quantum ea exempla Mahumetanos moverint, p. 709. Puella sexennis enixe orat pro ancillæ conversione, vitam suam pro eius salute Deo offert, & à Deo exauditur, ibidem, & seqq.

Mahumetanos ad fidem conversos expedit magna pompa baptizari, pag. 710.

Mahumetana puella in sua secta tenacissima viso apparatu quo alij baptizabantur, & eorum lætitia, Baptismum petit, ibidem. Alia eiusdem rei exempla, pag. 711.

Mahumetanorum perfidia, qui postquam veritatem cognoverunt, eam amplecti de-

trebant, quomodo sit emollienda, pag. 712. Eorum moræ quomodo rumpendæ, pag. 713.

Mahumetanis, quarum duritiem flectere nequit, quid debeat Christi prædicator consilere, pag. 713. & seqq.

Pro concionibus ad Mahumetanos habendis themata aliqua, pag. 714. & seqq.

Mahumetani cogi possunt ad audiendum Verbum Dei, licet non ad recipiendam fidem, ibid.

Mahumetani tenentur inquirere, num sua lex à Deo data sit, p. 716.

Maestas.

Maestas divina non retrahit Deum à suâ communicatione, p. 165. num. 30.

Malitia.

Malitiam non constituit omne illud quod mover ad odium, p. 33. num. 20.

Malitiam esse essentialem actioni malæ speciosa ratione suadet, p. 34. n. 23.

Malitiam peccati ne quidem in obliquo constituit bonitas Dei, p. 34. num. 26.

Malus.

Mali sunt instrumentum, quo Deus utitur, ut corrigantur boni, & electi, pag. 689.

B. Maria V.

B. V. Maria non aliter potuit liberari à peccato originali contrahendo, quam si fuerit exclusa à pacto, p. 70. num. 22.

Non stat Virginem Mariam peccasse in Adamo, & non contraxisse peccatum originale, ibid. tota sect.

Si V. Maria inclusa fuit in pacto, peccavit in primo instanti sui esse, & sic in illo non potuit liberari, p. 71. num. 29.

Si V. Maria peccasset in Adamo, quomodo per merita Christi præservata fuerit ab originali culpa, p. 75. tota disp.

V. Maria postquam fuit electa in Matrem Dei non debuit subijci communi pacto, pag. 76. num. 4.

B. Virgo nec peccavit in Adamo, nec debitum peccati contraxit, pag. 81. tota sect.

Maiores indecentia foret Virginem fuisse dignam privari gratia, & gloria, quam de facto illa privari, p. 81. num. 16.

Nec minus debuit à debito præservari, quam à fomite, p. 83. num. 21.

B. Virgini sunt concedenda ea privilegia, quæ negata fuisse efficaciter non convincitur, pag. 83. num. 22.

B. Virgo non comprehenditur sub propositionibus generalibus, p. 84. n. 26.

V. Maria potuit comprehendere sub lege de transfundenda iustitia, quin comprehendere sub lege de transfundendo peccato, p. 85. num. 31.

Ex quo B. Virgo fuerit subiecta morti, non sequitur ipsam peccasse in Adamo, pag. 86. num. 37.

Vt B. Virgo fuerit redempta satis est, quod ob merita Christi fuerit excepta à pacto, pag. 86. num. 41.

B. Virgo fuit redempta redemptione præservativa, pag. 87. num. 42. & seqq.

Modus excipiendi Virginem à peccato originali propter merita Christi inventus à Card. de Lugo, pag. 101. num. 46.

Defenditur speciali via sententia Cardinalis, pag. 101. num. 47.

Alia via excipiendi Virginem à peccato, pag. 102. tota sect.

Præservatio Deiparæ, licet antecedit mortem Christi materialiter sumptam, subsequitur tamen ad prævisum meritum passionis, pag. 103. num. 55.

V. Maria est subiectum pœnitentiæ, pag. 382. num. 60.

B. Mariæ Virginis laudes habet Mahometus in Alcorano, pag. 537. num. 10 & 11.

B. Mariæ virginitas post partum etiam cōservata probat Christi divinitatem, p. 583.

B. Mariam esse Dei Matrem probant innumera miracula in huius doctrinæ confirmationem edita, p. 601.

B. Mariæ Virginis Cæsaraugustanæ miraculum insigne refertur, pag. 601.

B. Mariæ facta fuit Anunciatio in domo sua contra Alcoranum, p. 682. Eius laudes in Alcorano repertæ, ibid.

B. Mariæ factam Anunciationem in domo sua probat miraculosa eius in Lauretanam translatio, pag. 683.

B. Mariæ Virginis partum quam fabulose narretur in Alcorano, pag. 684.

Martyres.

Martyrum constantia firmum est argumentum divinitatis Christi, pag. 531. num. 96. & pag. 643.

Martyrum numerus quantus sit, ibidem, & pag. 570.

Martyrium.

Martyrium subiturus non potest sibi persuadere se à Deo damnandum esse, si mortem eligat magis quam eum offendere, pag. 392. num. 36.

Materia prima.

Materia prima proprie non subsistit, pag. 305. num. 5.

Matrimonium.

Matrimonium secundum, vivente prima vxore est nullum, pag. 659. Etiam ubi prima propter adulterium dimittitur, pag. 659.

Matrimonij contractus esset iniustus, nisi viræque traderet vxori potestatem corpo-

ris, sicut vxor eam viro tradit, pag. 660.

Matrimonium non dissolvitur adhuc facto per fornicationem repudio, pag. 666.

Matrimonij fines quatuor enumerantur, pag. 670.

Medium.

Media quando necessario amentur, posito amore finis, pag. 26. num. 4.

Memoria.

Memoriæ occurrit id etiam de quo prudenter dubitamus, pag. 444. num. 34.

Meritum.

Meriti valorem non constituit omne illud quod movet ad remunerandum, p. 33. n. 20.

Meriti rationem non tollit quod opus sit alias debitum, p. 223. num. 21.

Messias.

Messias Iudeis promissus futurus erat Deus, pag. 585.

Messias futurus erat salvator à miserijs spiritualibus, p. 586.

Michael.

D. Michael de Mañara insignis sanctimonix vir, pag. 707. Quid Deo promississet pro cuiusque Maurorum conversione, pag. 708.

Miles.

Miles cadens in pugna quomodo possit absolvi, si nulla tunc exhibeat pœnitentiæ signa, p. 419. num. 48.

Minister.

Minister tenetur quandoq; sub gravi culpa in cōficiendo Sacramento aliquid apponere, quod ad eius substantiam non pertinet, pag. 451. num. 14.

Minister Sacramenti non potest ponere materiam dubiam, & incertam, relicta tutiori, pag. 452. num. 16. Secus in casu necessitatis, ibid.

Minister Sacramenti pœnitentiæ, nequit vnum peccatum remittere, & aliud retinere, pag. 478. num. 58.

Miraculum.

Miraculum quid sit, pag. 510. num. 12.

Miracula à Christo facta eo fine sunt facta præcipue, ut eius divinitatem ostenderent, num. 13.

Miraculum est opus solius Dei, pag. 511. num. 17.

Miracula fieri non possunt in confirmationem doctrinæ falsæ, pag. 517. num. 20. & seqq.

Miraculum est sygillum Dei ad confirmandam rem, cui confirmandæ sit, pag. 513. num. 24.

Miracula vera qua via possint discerni à falsis, pag. 515. num. 35.

Miracula, quæ facta prædicantur, cur modo non fiant, p. 529. num. 86.

Miracula quæ à Deo facta sunt, vt, V. Maria Mater Dei esse cognosceretur, eam esse Dei Matrem ostendunt, p. 601.

Miracula signo Crucis facta probant Christi in ea mortuum fuisse, p. 627. & seqq.

Miracula quantum prosint ad infidelium conversionem, p. 687.

Miracula Mahumeti, pag. 703. & 704.

Miracula, non fiunt à Deo sine necessitate, pag. 712.

Missionarius.

Missionarius quid agere debeat, vt vsus confessionem generaliū, in ijs qui peccata taceant, facilius, pag. 465. num. 3.

Missionarius quomodo debeat infidelibus probare mysteriorum nostræ fidei veritatem, pag. 615.

Missionarius quid agere debeat ad cōvertendos Mahumetanos, p. 704. Quātum intersit publice ad illos conciones habere, ibid.

Missionarius quomodo debeat emollire duritiam eorum, qui veritatem agnoscētes, eam amplecti detrectant, p. 712. Obstinatis quid consulere debeat, pag. 713.

Modus.

Modus cum re cuius est modus non facit aliud, sed rem constituit aliter se habentem, pag. 270. num. 54.

Modus essendi quomodo sequatur modum operandi, pag. 361. num. 38.

Morabitur.

Morabitur, qui Sancti inter Mauros habentur, quam turpes sint, pag. 700.

Motus.

Motus definitio exponitur, p. 250. num. 9.

Moyse.

Moyse sepulchrum cur ignoretur, exponitur à Mahumeto, pag. 699.

Mundus.

Mundi huius, vel illius productio est moraliter necessaria Deo, pag. 164. à num. 24.

Cur non sit moraliter necessaria multiplicis mundi productio, pag. 164. num. 27.

N

Natura.

NATURA connectitur cum modo perfectitatis à se non exacto, p. 270. n. 55.

Natura non eget substantia propria ad operandum, pag. 271. num. 57.

Nec ad id exigit vage propriam, vel aliam substantiam, ibid.

Natura dupliciter terminari dicitur, pag. 273. num. 67.

Natura divina (non tamen creata) exigit positivam personalitatem, pag. 333. num. 65.

Natura quomodo petat esse suppositum ad operationem, pag. 334. num. 67.

Necessitas.

Necessitas proveniens à suppositione non libera, & constituens actum primum est necessitas antecedens, pag. 368. num. 19. & 20.

Negligentia.

Negligentia in discutienda conscientia si gaviter sit culpabilis, quomodo dici possit probabile esse non reddere confessionem invalidam, pag. 488. num. 89.

Nestorius.

Nestorianæ hæresis dilucida explicatio, p. 250. num. 11.

Nolitio.

Nolitio quandoque est odium, quandoque non, pag. 22. num. 36.

Nomen.

Nominis substantivi unitas, vel pluralitas quando attendatur secundum formam significatā, p. 289. n. 41. & seq. & p. 190. num. 45.

Notitia.

Notitia præcepti est necessaria ad posse obedire, pag. 365. num. 4.

Notitia, & intimatio præcepti constituit proximam potētiam ad actum specialis obedientiæ, pag. 366. num. 12.

Notitia præcepti movet ad eliciendum actum, pag. 368. num. 20.

Numerus.

Numerus in concretis substantivis afficit prædicatū, in adiectivis subiectum, pag. 294. num. 51.

O

Obedientia.

O B E D I E N T I A quando est imperfecta, pag. 348. num. 27.

Obedientiæ perfectioni non derogat, si se submittat, qui facile poterat ab imperio se eximere, pag. 348. num. 27.

Obedientiæ actus liber non est, ubi agens non potest facere, ne talis actus prodeat ab ipso, pag. 365. num. 8.

Obiectum.

Obiectum materiale virtutis poenitentiae, pag. 383. num. 65. & seqq.

Obligatio.

Obligatio ex iustitia non statim dat ius creditori ad quovis vsus, p. 234. num. 46.

Obligatio ex iustitia Dei dominium non lædit, p. 231. num. 29.

Obligatio præcepti potest extendi ad instantem, in quo eius observatio libera sit impossibilis, pag. 343. num. 8.

At quia fuit immediate libera in instantibus antecedentibus, pro eo instanti est saltem mediate libera, p. 346. n. 18.

Obligatio nos redimendi non fuit in Christo naturalis, p. 350. num. 33.

Obsequium.

Obsequium quando debeat habere æqualitatem cum iniuria ad hoc vt sit condigna satisfactio, p. 172. num. 11.

Quanam obsequia possit exigere Deus à peccatore ob culpā admissam, p. 173. à n. 14.

Odiū.

Vnum Dei odiū quomodo dicatur maius alio, p. 43. num. 62. & p. 122. num. 52.

Quid sit odiū inimicitia, quo Deus odio habet peccatorem, pag. 120. num. 49. & pag. 123. num. 56. pag. 175. n. 30.

Odiū abominationis. Divina non respicit peccatorem, sed peccatum, p. 122. num. 53.

Huius odij natura exponitur, ibid.

An omne odiū sit velle alicui malum, pag. 123. num. 55.

Odiū peccati præteri nō elicitur, sed im- peratur à pœnitentia, p. 379. num. 42.

Offensa.

Offensam esse in offenso falso aliqui Ari- stoteli adscribunt, p. 44. num. 71.

Offensæ subiectum morale an sit Deus, pag. 44. tota sect.

Offensa cur participet à Deo superiorita- tem ordinis, non infinitatem, p. 47.

Offensa Dei vnde habeat esse in ordine superiori, p. 47. num. 80. p. 196. num. 37.

Vnde deinde limitetur ne sit infinita, pag. 47. num. 83.

Offensa est maior per hoc præscisse quod cum maiori cognitione elicitur, p. 48. n. 86.

Offensa crescit ad dignitatem personæ offensæ geometricè, nō arithmetice, p. 48. n. 87.

Omissio.

Omissio pura quomodo accipiat, p. 1. n. 1.

Omissio actus instante præcepto, esset pec- catum, pag. 1. num. 2. & pag. 12. num. 41.

Omissio pura peccaminosa repugnat, pag. 13. num. 8.

Omissio pura vnus rei nequit esse amor alterius, pag. 3. num. 10.

Omissio nequit dari sine motivo omitten- tis, pag. 4. num. 13.

Omissio non est determinata, vt oriatur ab omni fine ad quē deservire potest, p. 5. n. 16.

Omissiones non multiplicatur ob finium multipliciter, p. 6. num. 18.

Omissionem procedere ab hoc motivo, nō est voluntatē ex cōplacentia illius finis omit- tere, nō omittendū si non præcederet cognitio, & cōplacentia talis finis, p. 7. n. 21. & 4. seqq.

Omissio pura peccaminosa repugnet, etiam si possibilis foret pura omissio libera, pag. 9. num. 31.

Omissio vt sit honesta debet habere moti- vum honestum, p. 10. n. 34.

Omissio intentionis actus potest esse pura,

licet nō possit esse pura actus præcepti omis- sio, pag. 10. num. 35.

Omissio intentionis actus nec est peccami- nosa, nec honesta, pag. 10. num. 36.

Omissio intentionis actus est imperfectio moralis, licet non præcedat cognitio talis im- perfectionis, p. 10. num. 37.

Omissio vt sit peccaminosa petit, vt omit- tens cognoscat malum esse sic omittere, ibid.

Omissio intentionis præceptæ esset pecca- minosa, p. 10. num. 38.

Omissio pura, si sit possibilis, ea nec debet esse honesta, nec peccaminosa, pag. 11. num. 39. & seqq.

Omissio pura, non est possibilis pro eventu in quo voluntas habet libertatem contrarie- tatis, pag. 13. num. 45.

Omittens pure omissione peccaminosa odio haberet suam felicitatem, p. 14. num. 49.

Omittens omissione peccaminosa directe movetur complacentia boni, ob quod omit- tit, pag. 15. num. 52.

Omissio libera quibus casibus sit possibi- lis, pag. 19. num. 66. & seqq.

Omissionis puræ peccaminosæ impossibi- litas nova ratione stabiliter, p. 20. n. 70.

Ad omissionem purā non requiritur, quod ponatur in volūtate cognitio reflexa de actu, & eius omissione, pag. 21. num. 75.

Omittens pure amorē, non propterea ope- rat, intendens carentiam boni proprii, ibid.

Omissio libera non peccaminosa proba- biliter statuitur, p. 25. num. 89.

Deum posse pure omittere, non evincit id posse creaturam, p. 26. num. 65.

Quid sentiat D. Thomas de pura omissione peccaminosa, p. 27. tota sect.

Omissio rei debitæ est in Deo vsus pote- statis absolutæ, pag. 226. num. 7.

Omissio actus præcepti supposito præcep- to, est conianctio omissionis cum præcepto, pag. 369. num. 24.

Omittens aliquod peccatum scienter cur nullam faciat confessionem, p. 430. num. 20.

Opera.

Quodlibet puri hominis opus compensa- tur ad æqualitatem per donum longe infe- rius, quam sit perseverantia, p. 195. num. 13.

Opera Christi merentur omne præmium possibile, pag. 216. num. 7.

Opinio.

Opinio de peccato commisso, licet cum formidine partis oppositæ, parit obligationē confitendi, p. 438. num. 10. & p. 139. num. 15.

Opinio de non commisso peccato, licet cū formidine partis oppositæ, talem obligationē non parit, pag. 138. num. 10.

Opinio probabilis, relicta probabiliori, &

tutiori qualis in praxim deduci possit, posito quod liceat, pag. 440. num. 22.

Opinio probabilior in rebus moralibus sufficit ad generandam moralem quandam securitatem, pag. 441. num. 25.

Opinionis probabilis vsus in conferendis Sacramentis relictus tutiori, quo sensu ab Innocentio XI. damnetur, pag. 451. num. 14.

Opinio exiguae probabilitatis non potest ad praxim deduci, pag. 492. num. 101.

Opinio minus tuta quando possit ad praxim deduci ibid.

Oratio.

Oratio est universale instrumentum ad sanctitatem, pag. 701.

Quomodo ea utantur Mahumerani, ibid.

Originale.

Originale peccatum quid sit iuxta varios Authores, pag. 50. à num. 1.

An & quomodo debeat esse voluntarium parvulis, pag. 52. à num. 9.

Cur dicatur peccatum naturæ, p. 53. n. 14.

Consistit in reatu, pag. 58. sect. 5.

Error Pelagij circa peccatum originale, pag. 61. sect. 7.

Peccatum originale propagatione, non imitatione transfunditur, pag. 61. num. 51.

Inest unicuique proprium, p. 62. num. 52.

Peccatum unius potest alium peccatorem denominare, pag. 63. num. 60.

P

Pactum.

Q Vale pactum Deus in iuramento Adamo, pag. 55. num. 21.

Fuit vero necessarium pactum ad transfusionem, seu iustitiam, seu maculam, p. 55. n. 22.

Sed ad pactum necesse non fuit expectare consensum Adam, pag. 55. num. 24.

Pactum hoc involvebat decretum efficax privandi iustitiam, gratiam, & gloriam ipsum Adamum, & posterò sub conditione violationis præcepti, pag. 70. num. 22.

Paradysus.

Paradysus à Mahumete suis promissus rationalem naturam dedecet, & quæ bona in eo collocet, pag. 573. cum seq. & p. 577. & seq.

Pars.

Pars non dicitur habere totum, sed e contra, pag. 612.

Partes autem in sese, & habere, & haberi dicuntur, ibid.

Parvuli.

Parvulos in Adamo peccasse quid sit, p. 52. num. 9. & 14. cum seq. pag. 79. num. 7.

Parvulorum voluntates quomodo sint transfusæ in Adami voluntatem, pag. 54. num. 17.

Id ipsum declaratur exemplis, p. 54. n. 1181.

Parvuli à peccato Adam, denominantur digni privari gratia, & gloria, pag. 63. n. 58.

Parvuli peccando in Adamo contrahunt debitum proximum maculæ originalis incurrendæ in primo instanti suæ existentiae, pag. 66. num. 8. & pag. 71. num. 30.

Nascuntur ergo digni privari gratia, & sic non possunt pro posteriori illius instantis iustificari, pag. 72. num. 33.

Secus vero pro instanti sequenti, & inter utrumque instans rationes diversitatis assignantur, pag. 73. num. 35.

Non omnes parvuli intelliguntur peccare pro eo signo, quo ipse Adam peccavit, pag. 101. num. 47.

Pater.

Pater cur non dicatur subsistere per spirationem activam, pag. 319. num. 52.

Pater non dicitur ex suo conceptu esse personam, pag. 339. num. 15.

Patres.

Patres antiqui quomodo adventum Christi postulaverunt, pag. 166. num. 47.

Peccator.

Peccator peccans in alio, non debet intelligi indifferens in eo signo in quo intelligitur proxime capax, pag. 102. num. 50.

Peccator meretur per peccatum privationem omnis gratiæ possibilis, p. 196. à n. 20.

Peccator absque nova culpa non potest concipere propositum efficax differendi contritionem usque ad mortis articulum, p. 405. n. 26.

Peccatum.

Peccatum non esse simpliciter infinitum in ratione offensæ, ratione singulari monstratur, pag. 29. à num. 4.

Peccatum nequit à Deo permitti nisi ratione boni, in quo magis concipiat, quàm in peccato displicebat, pag. 30. num. 4. & sequent.

Peccatum nihil intrinsece includit infinite displicens Deo, p. 31. num. 11.

Peccati malitia crescit, crescente conatu voluntatis, & claritate cognitionis, pag. 31. num. 12.

In peccato nequit distinguere malitia desumpta per ordinem ad Deum à ratione offensæ, pag. 32. num. 14.

Peccatum non ita gravificatur in ratione offensæ à Maiestate divina, sicut opera Christi significantur in ratione meriti à supposito divino, ibid.

Peccatum nec in ratione Deo displicet, nec in ratione offensæ, (quod perinde est) constituitur per infinitam Dei maiestatem ut est in se, pag. 32. num. 13.

Et alioqui etiam veniale per eandem constitueretur, pag. 34. num. 26.

Neque merita Christi superarent gravitatem offensæ, pag. 35. num. 30.

Vnio moralis, quâ aliqui fingunt, Dei cum peccante non facit maiorem offensam, immo nec unio phisica, pag. 35. n. 32. & 33.

Si peccatum sit infinitum, tollitur peccatorum inæqualitas, pag. 36. num. 37.

Peccatorum inæqualitas etiam in ratione offensæ suaderetur, pag. 37. num. 39.

Peccatū si sit infinitū in ratione offensæ est infinitum in ratione malitiæ, p. 39. num. 46.

Peccatum non est simpliciter infinitum in ratione demeriti, pag. 39. num. 49.

Vnum peccatum maius supplicium meretur, quam aliud, ibid.

Nullum peccatum meretur pœnam sensus infinite intensam, pag. 40. num. 50.

Peccatum mortale quo sensu sit supra satisfactionem creaturæ pag. 41. n. 56.

Peccatum non potest mereri omnem pœnā possibilem, quin mereatur summam, infinitaque offensionem Dei, pag. 42. num. 61.

Peccatum veniale proprie est offensa Dei, pag. 43. num. 65.

Peccatum mortale, & veniale analogice conveniunt in ratione peccati, ibid.

Deus nec affective subiicitur mortali offensæ, pag. 45. num. 74.

Peccati offensa trahit à Deo superioritatē ordinis, non tamen infinitatem, p. 46. num. 76.

Peccatum mortale plus supplicij meretur, quam meretur præmij actus charitatis infinite intensus, pag. 49. num. 92.

Peccatum habituale an possit amari à Deo, ex aliqua suppositione, 56. n. 27.

Peccatum habituale distinguitur ab actuali moraliter perseverante, pag. 58. num. 33.

Peccatū nequit à Deo remitti, quin remittatur æterna pœna dāni, & sensus, p. 60. n. 45.

Peccatum habituale personale quid sit, pag. 64. num. 61.

Peccatum habituale non consistit in privatione gratiæ, pag. 73. num. 37.

Peccatum habituale potius explicari debet per reatum pœnæ, quam per dignitatem odij, pag. 74. num. 40.

peccatum veniale nequit esse adæquate remissum manente reatu ad aliquam pœnam, pag. 104. tota disp.

Sequitur hoc ex sententia explicante peccatū habituale per reatū, p. 105. n. 2. & 5.

Vnde nec peccatum mortale potest remitti ad hoc de potentia absoluta, manente reatu ad æternam pœnam, pag. 16. num. 7. pag. 118. num. 45. & pag. 177. n. 38.

Immo, nec est adæquate remissum manente reatu ad pœnam Purgatorii, pag. 109. num. 17. & pag. 127. tota disp.

Neque opponitur hoc Tridentino p. 111. à num. 22.

In peccato mortali distingui debet aversio à Deo, & conversio ad bonum commutabile, pag. 328. num. 7.

Peccatum mortale potest manere in ratione peccati, quin maneat in ratione mortalis, pag. 134. num. 20.

Discrimen inter mortale, & veniale quoad hoc quod est tolli maculā ab utroque relictā, pag. 136. n. 25. & seq.

Peccatū nequit essentialiter supponere cognitionem supernaturalem, p. 144. n. 28.

Peccatū habituale ut habituale, nō ita actuali, à solius Dei voluntate pender, p. 149. n. 35.

Peccato quoad culpam deletō, non manet ius in Deo ad exigendam ulteriorem satisfactionem pro culpa, pag. 174. num. 23.

Peccato essentielle non est constituere hominē dignū carere Redemptore, p. 190. n. 99.

Peccatū est stricta iniuria Dei, p. 237. n. 24.

Peccatum super omnia detestati quid sit, pag. 391. num. 29.

Peccata in instanti Baptismi terminata non pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ, siue obicis sint, siue alia, pag. 432. num. 10.

Peccata existimata non sunt sufficiens materia Sacramenti Pœnitentiæ, p. 434. num. 22.

Peccata negative dubia confitenda sunt, pag. 443. num. 32.

Peccata certo commissa, de quibus tamen dubitatur an sint confessa, quando sint ex obligatione confitenda, pag. 446. num. à 49.

Peccatum habens circumstantiam mutantē speciē, est equivalēter multiplex, p. 453. n. 18.

Peccatum vnum remitti nequit, quin omnia remittantur, pag. 479. num. 58.

Pœna.

Pœna debita actuali peccato respondet in inferno habituali, & non alia nova, p. 579. 33.

Pœna æterna nequit à Deo infligi, siue ea sensus, siue damni sit, ob peccatum iam dimissum, pag. 136. num. 28.

Pœnæ inferni necessitant moraliter ad peccandum, pag. 184. num. 70.

Pœnarū inferni electio, etiam ad vitandū peccatū, foret actus turpis, p. 391. n. 32. & 33.

Pœna temporalis quomodo possit esse notivum sufficiens attritioni, p. 400. num. 77.

Pœnitens.

Pœnitens nō potest adducere materiā probabilē Sacramenti, relictā tationi, p. 453. n. 19.

Pœnitens in articulo mortis non potest voluntarie accedere ad confessionem cum sola attritione cognita, pag. 454. num. 21.

Pœnitens potest omittere circumstantiam notabiliter intra eandem speciem aggravantem adhuc post Bullam Innocentij Vnde cini p. 455. n. 24.

Pœ-

Pœnitens omittens per ignorantiam invincibilem circumstantiam mutantem speciem, non faceret confessionem formaliter integram pag. 458. num. 34.

Idem est si omittat sufficientem conscientie discussionem, licet bona fide crederet adhibitam, pag. 461. num. 42.

Pœnitentem qui omisit culpabiliter examen debitum conscientie, quo sensu sit probabile, facere confessionem validam, p. 487. n. 85.

Pœnitens quando habeat fundamentum ad existimandum se non fecisse validam confessionem, pag. 502. num. 32. cum seq.

Pœnitentia Sacramentum.

Pœnitentia Sacramenti partes quot sint, pag. 407. num. 2.

Pœnitentia Sacramentum, quam coniunctionem petat inter materiam, & formam, pag. 412. num. 15.

Pœnitentia Sacramentum quo differat à Sacramento Baptismi quoad hoc quod est conferri posse ægroto sensibus destituto, pag. 417. num. 40.

Pœnitentia Sacramentum obtinet suum effectum, etiamsi attritio quam reus habet non sit ex motivo dilectionis Dei, p. 423. n. 7.

Pœnitentia Sacramentum, quomodo reddat contritum ex attrito, pag. 425. num. 18.

Pœnitentia Sacramentum petere in attrito motivum dilectionis, quomodo posset defendi, pag. 425. num. 19.

Pœnitentia Sacramentum nequit fieri validum, & informe, pag. 428. num. 9.

Pœnitentia Sacramentum constituitur tanquam ex parte ex illo dolore, (& non alio) qui sufficiat ad peccatorum remissionem, n. 12.

Pœnitentia non subduntur peccata actu Baptismi terminata, pag. 432. num. 10.

Pœnitentia non est materia sufficiens peccatum existimatum, pag. 434. num. 2.

Pœnitentia Sacramento commutatur obligatio antiqua eliciendæ veræ constitutionis, in confessionem, pag. 444. num. 38.

Pœnitentia Sacramento conficiendo non sufficit dolor inefficax, etsi bona fide efficax reputetur, pag. 465. num. 9.

Pœnitentia Virtus.

Pœnitentia est proprie virtus, p. 371. n. 1.

Pœnitentia est virtus specialis, p. 372. n. 10.

Pœnitentia est virtus specialis in omni actu suo peccatum ab ipso penitente commissum supponens, pag. 375. num. 26.

Pœnitentia quam specialem honestatem respiciat, pag. 376. num. 27.

Pœnitentia virtutis exercitium solum conditionate necessarium est, ut quis perfectus evadat, pag. 376. num. 30.

Pœnitentia finis differt à finibus cæterarum virtutum, pag. 377. num. 35.

Pœnitentia qualem compensationem pro peccatis respiciat, pag. 379. num. 45.

Pœnitentia actus quomodo sit necessarius ad impetrandam veniam peccatorum, p. 380. n. 49.

Pœnitentia imperat dolorem de præteritis & propositum non peccandi de cætero, pag. 380. num. 51.

Pœnitentia virtus specialis sit ne una, an multiplex, pag. 381. num. 52. & seq.

Pœnitentia virtus non est in Christo, pag. 382. n. 50. est tamen in B. Virgine, num. 60.

Pœnitentia manet in Patria, p. 382. n. 61.

Pœnitentia manet in peccatore pro statu peccati, pag. 383. num. 62.

Pœnitentia materialia obiecta breviter explicantur, num. 66. cum seq.

Pœnitentia non respicit originale peccatum, pag. 384. num. 69.

Pœnitentia non respicit peccata aliena, n. 71.

Pœnitentia est virtus moralis, num. 72.

Pœnitentia non respicit Deum, ut finem cui, num. 73.

Pœnitentia quam medietatem constituat, pag. 385. num. 76.

Pœnitentia non est Religio, nec iustitia vindicativa, nec pars subiectiva, sed tantum potestativa commutative iustitiæ, n. 77. & seq.

Persona.

Personarum pluralitas in Deo contra Manichæos, pag. 587. & pag. 599. quomodo Filius proprie Deo conveniat sine uxore contra eosdem, p. 592. Vide Verbo *Trinitas*.

Persona divina refundit infinitatem in opera Christi, pag. 215. num. 6.

Persona Verbi quomodo supplet munus subsistentiæ humanitatis, p. 252. n. 17.

Personæ definitio, pag. 253. num. 20. & pag. 329. num. 45.

Incommunicabilitas propria personæ non est per unionem, sed per prædicationem, pag. 253. num. 20. & pag. 329. num. 46.

Personæ increatis (secus in Deo) non multiplicantur multiplicata personalitate, & ratio discriminis, p. 253. n. 22. & 23. & p. 337. num. 8. & pag. 338. num. 11.

Personæ infinitæ proprium est alienam posse suppositare naturam, pag. 254. num. 1.

Persona creata importat in recto naturam, n. 21.

Non potest uniri substantialiter alteri quin amittat rationem personæ, pag. 255. num. 5.

Non retinet conceptum personæ quod existit tanquam pars in toto num. 6.

Si tres divinæ personæ assumerent eandem humanitatem foret tres homines, p. 277. n. 12.

Tres personæ divinæ non sunt tres habentes deitatem, pag. 280. num. 11.

Si tres personæ assumerent eandem humanitatem, Pater non esset idem numero homo cum Filio, p. 284. n. 23. Tres

Tres personæ tunc essent tres homines numero, non specie distincti, p. 301. num. 87.

Si vna persona assumeret tres humanitates esset vnus homo, pag. 303. num. 1.

Esse personam non intenditur per se à natura in creatis, pag. 332. num. 59.

Persona licet sit substantia potest involvere de obliquo negationem, pag. 333. n. 62.

Personæ divinæ cur sint tantū tres, p. 611.

Personalitas.

Personalitas Verbi non reddit humanitatem subsistentem, pag. 251. n. 14.

Personalitas Verbi non personat humanitatem eodem sensu quo propria personalitas personat, p. 252. n. 18. & p. 330. n. 50. 51. & 52.

Personalitas Verbi non reddit humanitatem incommunicabilem alteri vt supposito, n. 19.

Personalitas supponit naturam, vt quo, pag. 263. num. 31.

Personalitates divinæ quomodo terminent divinam naturam, pag. 274. num. 67.

Personalitas Verbi non supplet munus propriæ subsistentiæ humanitatis, p. 330. n. 52.

Personalitas creata quatenus sit participatio personalitatis divinæ, pag. 333. num. 64.

Personalitates positivæ cur à natura divina & non à creata exigantur, p. 333. num. 65.

Polygamia.

Polygamia iure divino prohibita est, pag. 658. permittitur in Alcorano, ibid.

Polygamia est prohibita etiam cum prima vxor ob adulterium dimittitur, p. 659.

Possessio.

Possessio quando faciat meliorem possidentis conditionem, pag. 445. num. 43.

Potentia.

Potentia constituitur proxime expedita ad actū liberū eisdē cōprincipijs, quibus redditur potens ad actus omissionem, p. 366. n. 12.

Potentia ad transgrediendum præceptum per quid constituatur, pag. 368. num. 21.

Potentia ad omissionem supposito præcepto, est potentia ad coniungendam omissionem cum præcepto, pag. 369. num. 24.

Potestas.

Potestas ministrī est constitutivum intrinsecum Sacramenti, pag. 408. num. 9.

Præceptum.

Præceptum de non impedienda morte fuit Christo impositum, pag. 341. num. 1.

Quomodo componatur Christi impeccabilitas cum libertate ad observandum præceptum, pag. 342. num. 6.

Præceptum Christo impositum tacitam conditionem habebat, pag. 343. num. 7.

Præcepti obligatio potest extendi ad aliquod instans in quo eius libera observatio sit impossibilis, n. 8. & n. 12. cum seq. licet sit libera mediate, p. 346. n. 18.

Præceptum Christo impositum fuit possibile, pag. 345. num. 16.

Præceptum hoc non fuisse de morte libere acceptanda, an dici possit, pag. 346. num. 20.

Præceptum Christo impositum quas habuerit utilitates, pag. 349. num. 29.

Non est præceptum naturale p. 350. n. 31.

Præceptum Christo impositum tolleretur libertatem, prout explicatur à Thomistis, etiam non tolleretur physica prædeterminatio, pag. 364. n. 4.

Præceptum contritionis non obligat statim, pag. 402. num. 2.

Præceptum contritionis vt obliget quale periculum requiratur, pag. 404. n. 15. & 17.

Præceptum imperfectæ contritionis an obliget quoties peccata occurrunt mēti peccatoris, pag. 406. num. 27.

Prædestinatus, prædestinatio.

Prædestinatus debet dirigi per prædestinationem ad acceptandam aliquod beneficium supernaturale, pag. 296. num. 65.

Esse prædestinatum vt sit Dei Filius, quatenus Christo conveniat, pag. 297. num. 70.

Prædestinatus debet saltem ratione præcedere terminum prædestinationis, p. 299. n. 76.

Prædestinatio quomodo ab hominibus considerari debeat, ne ipsis, aut desidiæ sit, aut desperationis occasio, pag. 695. cum seq.

Prædestinationis forma declaratur exemplis, pag. 696.

Prædestinatio quomodo libertatem non tollat, declaratur exemplo, pag. 697.

Prædicatores.

Prædicatores Catholici, in oris præcipue Africæ finitimis, debent populo ostendere motiva, quibus Catholica fides inicitur, p. 705.

Princeps.

Princeps quomodo dicatur ligatus legibus, p. 348. n. 25.

Principium.

Principiū sufficiens ad obediendum includit notitiam præcepti, 364. num. 6.

Privatio.

Privatio gratiæ, aut gloriæ non est peccatum parvulorum, pag. 48. à num. 34.

Privatio quid requirat ad hoc vt sit malum æquale bono quo privat, p. 197. num. 26.

Productio.

Productio humanitatis non est idem cum Incarnatione, pag. 311. num. 23.

Productio termini cum alio vniendi non perit identificari cum vniōe, num. 24.

Productiones in divinis numerandæ sunt per actionū immanentium numerum, p. 611.

Propheta.

Propheta verus quomodo possit à falsis dignosci, pag. 651.

Propheta Mahumetanorum non tenentur lege

lege communi de non ducēdis plusquam quatuor vxoribus, sed quot voluerint ducere possunt, p. 653.

Propositum.

Propositum elicited a pœnitentia supernaturali essentialiter supponit spem veniæ, pag. 377. num. 35.

Propositum contritionis non debet pertinere ad eandem virtutem, ad quam pertinet contritio pag. 380. num. 46.

Propositum efficax est necessarium saltem ad fructū Sacramenti Pœnitentiæ, p. 493. n. 1.

Propositum efficax est necessarium etiam ad Sacramenti valorem, pag. 497. num. 15.

Pura omissio.

Pura omissio libera. Vide omissio.

Purgatorium.

Purgatorii veritatem vnde probent Doctores, pag. 114. num. 31.

Purus homo.

Purus homo quid sit, pag. 251. num. 14. Vide verbo, homo.

Q

Quantitas.

Quantitas Eucharistica in ratione per se existentis constituitur per actionem creativam in recto, & carentiā vniōnis ad substantiam de obliquo pag. 315. n. 37.

Quasi.

Quasi particula cur adita sit in Tridentino cum assignant materiam Sacramenti Pœnitentiæ, p. 377. n. 52.

R

Reatus.

Reatus pœnæ quid sit, pag. 59. num. 40. Reatus pœnæ an maneat remissa culpa pag. 104. tota disp.

Reatus culpe venialis tollitur per tollerantiam pœnarum Purgatorii, p. 106. num. 6. & pag. 110. num. 21.

Qua ratione sit divisibilis iste reatus, pag. 116. num. 38.

Reatus ad pœnam nequit adæquatè remitti manente culpa, p. 123. num. 57.

Reatus pœnæ temporalis manens dimissa culpa mortali an & quomodo sit macula quedam levis, pag. 125. tota sect.

Reatus ad pœnā non subiacet indicis arbitrio, p. 207. n. 15.

Relatio.

Relationes divinæ non sunt tres habentes deitatem, p. 280. n. 11.

Relationes Patris, Et Filij non possunt cōstituere idem numero rectum Spiratoris, pag. 293. n. 53.

Religio.

Religionis munus quodnam sit p. 385. n. 78.

Religiosus.

Religiosus satisfacit in cōfessione dicendo se habere votū castitatis. & contra eum peccasse, nec tenetur exprimere se esse Religiosum, pag. 462. num. 47.

Religiosus peccās cum religiosa debet exprimere circumstantiam propriam, & alieni voti, pag. 463. n. 49.

Religiosi Mahumetanorum quomodo vivunt, p. 548.

Remissio.

Remissio peccati qua ratione sit tam bona, quam fuit malum ipsum peccatū, p. 202. n. 7.

Remissio an sit beneficium maius, quam præservatio à peccato, p. 203. n. 11. & 12.

Repudium.

Repudium an etiam in lege antiqua fuerit illicitum, pag. 664.

Repudium est contra rationem, pag. 665.

Repudium quot mala offerat, pag. 666.

Restitutio.

Restitutio quo distet à satisfactione, p. 181. num. 57. pag. 219. num. 12.

Restitutio non fit Deo, pag. 219. num. 13.

Restitutionis præceptum an sit positivum, pag. 345. num. 16.

Restitutionis leges diversæ sunt à legibus contritionis, pag. 402. num. 3.

Resurrectio.

Resurrectio Christi divinitatem eius clare probat, pag. 525. num. 71.

Resurrectionē Christi celandi quanta fuerit Iudæorum sedulitas, p. 576. num. 76.

Resurrectionem Christi non potuerunt Apostoli fingere, pag. 527. num. 81.

Resurrectionis carnis veritatem pulchre probat Augustinus, p. 528. num. 83. & seq.

Revelatio.

Deus potest cogi à creatura ad non producendam aliquam revelationem, p. 155. n. 56.

Revelatio antea facta quomodo potest nūc impediri, p. 357. n. 22.

S

Sacerdos.

Sacerdos, qui peccavit contra votum castitatis, non debet in confessione exprimere se esse Sacerdotem, sed sufficit si dicat, se peccasse contra votum, pag. 462. num. 46.

Sacerdos non accepit à Christo potestatem absolvendi eum, qui sine vlllo efficaci dolore accedit, licet bona fide aliud penitens iudicet p. 501. n. 31.

Sacramentum.

Sacramentum informe quodnam sit, pag. 426. in procem.

Sacramentū Penitentię informē varijs modis ponitur ab Authoribus, qui omnes modi reiiciuntur, pag. 477. num. 34. & 5.

Sacramentum Pœnitentię esse validum, & informē non potest, pag. 428. num. 9.

Sacramentum non conficitur, vbi non verificantur verba formę, pag. 429. num. 15.

Sacramentum nequit invalidum reddi per voluntariam omissionem eius quod non constituit Sacramentum, pag. 430. num. 19.

Sacramenti Pœnitentię necessitas unde probetur, pag. 444. num. 36.

Sacramentorum minister non potest ponere materiam dubiam, aut incertam relicta tutiori, pag. 452. num. 16.

Secus in casu quo non esset copia materię certę, ibid.

Sacramenti Penitentię institutio non indicat obligationem confitendi circumstantias intra eandem speciem nobiliter aggravantes, pag. 455. a num. 26.

Sacramentum Pœnitentię non conficit, qui integre formaliter non confitetur, pag. 474. num. 45.

Sacramentum Penitentię per eundem dolorem constituitur in ratione remissivi culpę, & pœnę, per quem in ratione Sacramenti, pag. 485. num. 79.

Sacramenti Pœnitentię ab humano iudicio discrimin. pag. 490. num. 97.

Sacramentum Pœnitentię sine dolore efficaci nequit esse fructuosum, pag. 493. n. 1.

Immo nec Sacramentum, pag. 495. n. 9.

Sacramenta Reliqua discrepant à Sacramento Pœnitentię, quoad hoc quod est posse esse valida, & informia, pag. 501. n. 30.

Sacramenta novę legis sine vlla Dei mutatione fecerunt ut cessarent veteris legis Sacramenta, pag. 671.

Sanctitas.

Sanctitas increata cur non æquę sanctificet humanitatem, ac Deum, pag. 36. n. 34.

Satisfactio.

Satisfactio. Vide *Christus*.

Satisfactio an fiat propter aliquam culpā manentem dimisso mortali, pag. 128. n. 5.

Satisfactio pro peccato proprio est possibilis puro homini, si contritio sit forma sanctificationis, pag. 170. num. 2.

Satisfactio condigna exponitur, pag. 171. num. 8.

Satisfactio Christi non supponit remissionem aliquam debiti partem, pag. 189. num. 92.

Satisfactio decrescit ex eisdem capitibus ex quibus crescit offensio, pag. 195. num. 12.

Satisfactio pro peccato proprio non indiget acceptatione, secus si fiat pro alterius peccato, pag. 206. num. 7. & 8.

Satisfactio pro culpa non distinguitur à satisfactione pro pœna, pag. 206. n. 11.

Satisfactio quo distet à merito, pag. 214. num. 1.

Satisfactionē ex iustitia non impedit quod fiat ex bonis, quę subiacent dominio creditoris, si simul debitoris dominio subiaceant, pag. 220. num. 15.

Nec item eam impedit gratia creditoris dantis debitori aliquid quo lucratur, ut satisfaciatur, pag. 221. a num. 18.

Neque quod opus sit alias debitum, pag. 233. num. 21.

Nec quod alter pro altero satisfaciatur, pag. 223. num. 24.

Satisfactio Christi an obligaverit Deum ad acceptationem, pag. 224. num. 26.

Satisfactio pro peccatis est prorsus impossibilis, nisi vere hominem de illis pœniteat, pag. 379. num. 45.

Satisfactio Deo exhibenda potissimū consistit in actu interno, pag. 380. num. 46.

Satisfactio est pars integralis Sacramenti Pœnitentię, pag. 407. num. 2.

Satisfactio est pars integralis Sacramenti Pœnitentię, pag. 478. num. 54.

Satisfactionem esse partem Sacramenti idē est, ac esse medium ad remissionem pœnæ temporalis, p. 478. n. 57. & p. 500. n. 25.

Scientia sensus compositus, & divisus.

Sensus compositus, & divisus quomodo explicentur à Thomistis, pag. 364. num. 3.

Scrupulosus.

Scrupulosus qualia peccata teneatur confiteri, pag. 439. num. 18.

Sergius

Sergius Monachus, Nestorianę Hæresis Mahum. impler. pag. 543.

Servitus.

Quam servitutem contrahat peccator ob culpam, pag. 174. num. 16.

Servitutem qui patitur nihil sibi, sed totum domino acquirit ibid.

Signum.

Signa doloris quænam sufficiant ad confitendum licite absolutionem, pag. 416. n. 337.

Signa doloris vbi nulla sunt, non debet absolvi moribundus etiam probatę vitę, pag. 417. num. 36.

Signa valide factę confessionis quænam sint, pag. 501. num. 28.

Signa nullitatis confessionis, p. 502. n. 343 cum seq.

Signa quibus vera miracula à fictis discerni possint, pag. 115. num. 35.

Spes.

Spes actus cur debeat præcedere infusio- nem habitus, pag. 425. 15.

Spiratio spirator.

Spirator non est suppositum, p. 268. n. 74.

Spirator supponit pro aliquo individuo singulari communi Patri, & Filio, p. 291. n. 48.

Spirator cur deficiat à ratione suppositi, num. 49.

Ratio spirantis ut quod non multiplicatur pro multiplicitate suppositorum spirantium, num. 50.

Spirandi virtus non est Paternitas, & Filio, pag. 293. num. 54.

Spiratio activa convenit immediate essentia divina, num. 55.

Spiratio activa dimanat ab essentia concomitanter cum Paternitate, p. 294. num. 56.

Spiratio passiva licet ab unico principio procedat, petit tamen distinctionem Patris à Filio, pag. 195. num. 62.

Discrimen quoad hoc inter spiratorem, & Creatorem, num. 63.

Spiratio passiva non tantum cum Spiratore, sed etiam cum Patre, & Filio opponitur relative, pag. 296. num. 64.

Spiratio activa licet tribuatur Filio, illum tamen non supponit, pag. 359. num. 29.

Subsistens.

Subsistens in natura divina non est suppositum, pag. 282. num. 20.

Subsistentia.

Subsistentia Verbi non supplet munus propria, pag. 252. num. 17. & p. 287. n. 36.

Subsistentia relativa quo sensu sit subsistentia naturæ divinæ, pag. 254. num. 23.

Subsistere in pluribus naturis quid significet, pag. 259. num. 19.

Subsistere pluribus modis dicitur, p. 264. num. 35.

Subsistentia non est strictè proprietas naturæ, pag. 270. num. 56.

Eius resultantia à natura solum potest imitari per unionem ad Verbum, n. 55.

Subsistentia non est necessaria ut natura operetur, pag. 271. num. 57.

Subsistentia creata nequit duplicem naturam terminare, p. 273. n. 64. & p. 275. n. 71.

Subsistentia creata quomodo dicatur terminare naturam, pag. 273. num. 67.

Subsistentiæ divinæ multiplicitate multiplicentur supposita, non tamen multiplicatione subsistentiæ creatæ, pag. 286. num. 34.

Subsistentia non consistit in actione creativa, pag. 305. num. 5.

Subsistentia humanitatis nequit componi cum unione ad Verbum, pag. 307. num. 11.

Subsistentia propria, vel essentialis, vel nullam habet oppositionem cum unione hypostatice, pag. 308. num. 14.

Subsistentiæ propriæ effectus, p. 310. n. 19.

Subsistentia supponit quidem naturam humanam, non tamen hominem, p. 317. n. 453.

Ideoque licet foret modus, non foret accidens, ibid.

Subsistentia consistit in negativo, p. 321. n. 81.

Subsistentia non est media inter naturam, & existentiam, pag. 322. num. 13.

Alia munera subsistentiæ tribui solita impugnantur, ibid. cum seq.

Subsistentia si aliquid positivum foret, exigeretur à natura, pag. 329. num. 44.

Subsistentia non est requisitum ad operandum, pag. 358. num. 27.

Substantia.

Substantia ut principalior est habens, & suppositum, pag. 267. num. 43.

Substantia omnis non est essentialiter incompleta, pag. 361. num. 40.

Superioritas.

Superioritas ordinis in quo consistat, pag. 195. num. 43.

Suppositum.

Suppositum significatur ut totum, ut hoc aliquid, ut scilicet non alterius, pag. 256. n. 92.

Quid sit suppositare aliquam naturam, p. 259. num. 18.

Suppositum alicuius naturæ debet esse principium intimum operationis illius, pag. 261. num. 26.

Suppositum subest quidem diversis accidentibus, non diversis naturis, p. 266. n. 41.

Suppositum quid importet in recto, pag. 269. num. 53. & 54.

Suppositum creatum non posset alienam terminare naturam, etsi subsistentia creatæ foret quid absolutum, pag. 274. n. 70.

Suppositum quid sit, & quid distet à persona, pag. 320. num. 1. & 2.

Suppositum creatum nihil positivum addit supra naturam, pag. 324. num. 23.

Suppositorum esse ostiones quomodo intelligatur, pag. 359. num. 29.

T*Templum.*

Templi Hierosolimitani desolatio fuit invidiam necis Christi, pag. 18. num. 48.

Testis.

Testis depositio sufficit ut moribundus, qui iam nulla potest dare signa poenitentiae, absolvatur, pag. 410. num. 5. & seq.

Nec requiritur praesentia ipsius testis tempore absolutionis, pag. 415. num. 30.

Testamentum.

Testamenti veteris variae translationes quando, & à quibus factæ sint, p. 634. & seq.

Testamenti novi cum veteri correspondetia

ria probat Christi divinitatem, p. 122. n. 62.

Testamentum vetus cur divina dispositione fuerit versum ex Hebræo in Græcum ante adventum Christi, pag. 523. n. 65. & p. 634.

Testamentum verus adulteratum non esse, sicut nec novū, ostenditur, p. 633. 634. & 636.

D. Thomas Aquinas.

D. Thomas quid sentiat de pura omissione peccaminosa, pag. 27. tota sect.

D. Thomas sentit suppositum creatum nihil addere positivum supra naturam, p. 324. num. 24. item pag. 611.

Totum.

Totum ex Verbo, & humanitate resultans non est quid perfectius Verbo secundum se, pag. 257. num. 10.

Immo est quid minus perfectū, p. 258. n. 15.

Totum ex Angelo, & humanitate foret intensius perfectius Angelo, pag. 269. n. 50.

Totum ex humanitate, & Verbo resultans non est persona, pag. 336. num. 2.

Tribunal.

Tribunalis forensis, & poenitentiae discrimina, pag. 445. num. 44.

Trinitas.

Trinitas personarum apparitionibus, & miraculis comprobatur, pag. 599.

Trinitas personarum contra Mahometum probatur, pag. 603.

Trinitas personarum probatur, vel ex ipso Alcorano, 603.

Trinitas similitudinibus quibusdam explicatur, pag. 608.

Trinitas explicatur quibusdam congruentiæ rationibus, pag. 609. & pag. 610.

Cur in Deo non sint plures, quam tres personæ, ibid.

Trinitas à quibus præcipuè Hæreticis fuerit oppugnata, pag. 637. & seq.

Tristitia.

Tristitia de peccato cur voluntati imputetur, pag. 371. num. 3.

Turca.

Magnus Turca, quot soleat uxores habere, quot item Dynastæ, pag. 658.

Turlachus.

Turlachi, qui Sancti inter Mauros habentur, quam sint immundi, & turpes, p. 700.

V

Veniale peccatum.

Veniale peccatū non relinquere maculā, potest impune dici, pag. 17. num. 11.

Venialis macula nō deletur formaliter per dilectionē Dei super omnia, p. 124. n. 60.

Venialia an deleantur in instanti mortis per actum charitatis, p. 132. n. 24.

Venialia cum quibus iustus decedit quomodo remittantur, pag. 210. num. 8.

Veniale an relinquat maculā, p. 210. n. 11.

Veniale peccatum extra Sacramentum nunquam remittitur sine formali, vel virtuali contritione, pag. 399. num. 74.

Verbum Divinum.

Verbum suscipit denominationem intrinsicè uniti sine aliqua sui mutatione, pag. 250. num. 8.

Verbum quomodo naturam assumpserit, non personam, pag. 250. num. 10.

Verbum non existit in Christo tanquam pars in toto, pag. 257. num. 11.

Verbum sustentat humanitatem sicut substantia accidentia sustentat, sublati imperfectionibus, pag. 260. num. 22.

Verbum supponit ut quod naturam humanam, pag. 263. num. 30. & 32.

Verbum qua ratione dicatur sustentare humanitatem, pag. 276. & pag. 314. n. 32.

Verbum cur nō sit humanitas, p. 229. n. 6.

Verbum est subiectum denominationis relate ad humanitatem, pag. 285. num. 29.

Verbum non debet habere aliquam specialem causalitatem circa productionem humanitatis, pag. 312. num. 26.

Verbum non supplet aliquod complementum substantiale humanitatis, p. 316. n. 40.

Verbum nequit unire sibi humanitatem quin illam sustentet, pag. 318. num. 49.

Verbum est tenens humanitatem, licet actio humanitatis productiva non sit ipsius unio cum Verbo num. 50.

Verbum cur nō dicatur subsistere per Spirationem activam, pag. 319. num. 51.

Verbum assumpsit humanitatem cum omni eius proprietate, pag. 325. num. 30.

Verbum, etsi completum, potest facere unum perfecte cum humanitate, pag. 335. num. 72.

Verbum oriretur ab aliquo creato, si Christus ut homo esset persona, pag. 336. num. 3.

Verbi Divini processio ad captum Mahometanorum exponitur, pag. 593.

Verbum Divinum cur præ creato Verbo sit Filius, pag. 595. ubi alia utriusque Verbi discrimina.

Verbum non assumpsit carnem solam, neque solam animam sensitivam, pag. 596.

Verbum cur non dicatur ab Evangelista factum homo, sed caro, pag. 597.

Verbum Divinum duplici naturæ subijcitur alteri quidem in concreto, alteri etiam in abstracto, pag. 613.

Verbum mentis.

Verbum mentis cur non sit Filius intelligētis, pag. 593.

Verbum mentis cur dicatur proles, & parvulus, p. 594.

Ver-

Verecundia.

Verecundia non est virtus, pag. 37. num. 5. & sequent.

Verecundia est efficax circa suum obiectum, pag. 372. num. 8.

Verecundia cum sit timor infamiae ob turpe factum, provenit ex affectu erga propriae aestimationem, ibid.

Verecundia magna sufficiens causa esse potest exponendi peccata confessario in scripto, pag. 411. num. 9.

Vir.

Vir, & vxor quo sensu dicantur esse duo in carne vna, pag. 659.

Virgo.

Virginis deflorator, si illa ultro consentiat, satisfacit in confessione se de simplici fornicatione accusans, pag. 463. num. 50.

Virgines quanto in pretio habeantur, quamque venerentur apud omnes nationes, pag. 673. Virginitas quam sit Deo grata, p. 674.

Virtus.

Virtutis definitio, pag. 371. num. 1.

Virtuti unicuique convenire non potest dolor de peccato contra ipsam, pag. 373. num. 11. saltem ex motivo universalis, n. 12.

Virtutes distinguuntur pro diversitate honestatum, quas respiciunt, pag. 376. num. 27.

Virtus potest exigere precessisse suum contrarium, pag. 376. num. 29.

Virtus inclinans ad finem sub conditione medij, non debet ad medium inclinare, n. 31.

Virtutis eiusdem est illatio iuris, & laesi restitutio, pag. 377. num. 34.

Virtus licet non sit necessaria ad alicuius finis assecutionem, non propterea vincitur inutilis, pag. 380. num. 47.

Virtus ut Theologica sit quid requirat, pag. 385. num. 75.

Visio.

Visio beata quomodo possit componi cum proxima potentia ad peccandum, pag. 362. num. 34.

Visio beata in Christo non fuit principium omnium actuum honestorum, ibid.

Vita.

Vita Christiane perfecta non est sufficiens confessio ad valore Sacramenti, nisi signa alia doloris praecedant, pag. 418. num. 45.

Vnio.

Vnio hypostatica si sit composibilis cum potentia proxima ad peccandum, non potest esse impeditio peccati pro eo instanti, pag. 140. num. 12.

Vnionem hypostaticam qua ratione meretur privari venialiter peccans, pag. 16. n. 76.

Vnio hypostatica quid sit, & quomodo facta, pag. 248. num.

Declaratur exemplis, pag. 249. num. 3.

Vnio hypostatica intrinseca Verbo, p. 250. num. 8.

Vnio hypostatica sustentatur etiam in humanitate, pag. 318. num. 47.

Vnio hypostatica, licet sit supra, non est tamen contra exigentiam naturae, pag. 328. num. 44.

De vnione hypostatica quid contra Nestorium damnet concilia, pag. 331. num. 51.

Vnionis hypostaticae carentia mere comitantur se habet ad hoc ut natura dicatur principium quod, pag. 334. num. 68. & 69.

Vnionis hypostaticae terminus exponitur, pag. 337. num. 5.

Vnio hypostatica potuit impediri ab humanitate, si praeceptum Christo impositum sit indispensabile, pag. 351. num. 3.

Vnio hypostatica est in destructibilis per peccatum, pag. 356. num. 19.

Vnionis hypostaticae collatio supponit scientiam de observatione mandatorum Dei pro toto vitae decursu, pag. 357. num. 21.

Vnio hypostatica petit ut non dentur humanitati alia auxilia, nisi quae sunt praevisa efficaciam, pag. 357. num. 23.

Vnio Dei cum creatura est maior, aut minor, secundum quod Deus magis, aut minus virtutis in ea exercet, pag. 612.

Vocatio.

Vocationes mirabiles Mahumetanorum ad Christi fidem, pag. 532. & seq.

Vocatio Regis de Fez, postea Balahafaris à Loyola Societatis Iesu, pag. 554.

Vocationes ad Christi fidem à Iudaismo, & Gentilismo, pag. 569. & seq.

Voluntas.

Voluntati in sensu composito indifferentiae ad pure omittendum, num. possit Deus precipere actum eliciendum, pag. 12. num. 42.

Ut voluntas cesset ab actu, satis est malum apparere in elicientia actus, licet in obiecto nihil mali appareat, pag. 24. n. 86.

Voluntas preparans concursum ad peccandum non est voluntas destruendi conditionate gratiam, pag. 138. num. 5.

Voluntas obligandi se ad rem exequendam non est velle rem exequi, 230. n. 27.

Voluntas, etiam ut potentia peccandi est à Deo, pag. 237. num. 4.

Voluntatis dominium circa suos actus est subordinatum Deo, pag. 238. num. 5.

Voluntatis concursus in actionem liberam nequit ab alio suppleri, pag. 261. 24.

Res pendens à voluntate divina in conservari, non prius intelligitur conservata, quam intelligatur divina voluntas, pag. 343. n. 7.

Voluntas potest impedire omnem suppositi-

nem. connexam cum actu, pag. 353. num. 6.

Voluntatem habere potentiam proximam ad peccandum an possit stare cum eiusdem voluntatis impeccabilitate, pag. 357. n. 23.

Voluntas satisfaciendi Deo pro peccato, non est eiusdem detestatio, pag. 379. nu. 41.

Votum.

Voti, & obligationis ex illo ortæ capax est Pontifex, immo & Christus Dominus, p. 348. num. 25.

Votum seu desiderium confitendi, nisi exterius manifestetur non sufficit ad valorem Sacramenti, pag. 418. num. 45.

Votum, aut desiderium hodie conceptum de confitendo hora mortis non est hodie sensibiler dolere de peccatis, pag. 419. n. 46.

Votum Sacramenti non habet locum, ubi adest oportunitas Sacramenti suscipiendi, p. 475. num. 48.

Votum Religionis.

Votum de ingredienda Religione stricta potest manere secundum differentiam subalternam, sublata differentia specifica, pag. 134. num. 20.

Vxor.

Vxorum pluralitas non solum Christianis, sed etiam infidelibus est prohibita, pag. 658.

Vxor, & vir quo sensu dicantur duo in carne una, pag. 659.

Vxorū pluralitas quot secum adferat mala, pag. 660.

Vxor non subditur viro ut famula, sed ut socia, ibid.

Vxorum pluralitas cur Patriarchis antiquis permissa sit à Deo pag. 661.

Vxores Patriarcharum cur aliæ vocentur concubinæ, aliæ vero vxores, pag. 602.

Vxores repudiare quatenus licitum sit Mahumetanis, pag. 663.

Vxores non possunt apud Mahumetanos repudiare maritos, pag. 663.

Vxorem unam plures habere viros est contra rationem naturalem, pag. 670.

Z

Zalâ.

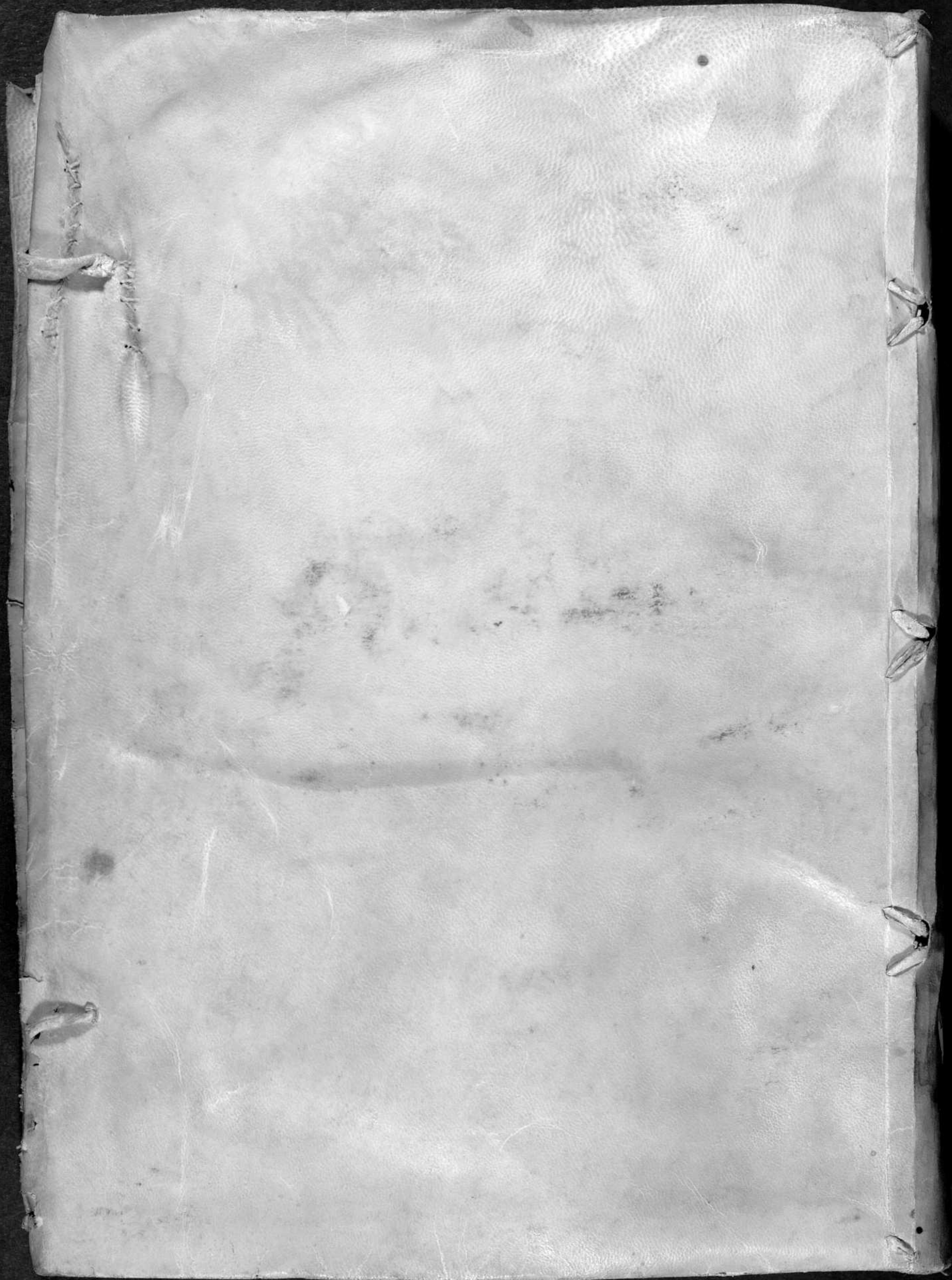
Zalâ seu Maurorum oratio qualis sit, & quibus ceremonijs fiat, 701.

Zeidin.

Zaidim servus Mahumeti cum primus tanquam Prophetam veneratur, p. 538. n. 14. à Mahumeto manumittitur ibid.

FINIS

1.684